BARTOLVS

A SAXOFERRATO

In Secundam Codicis Partem,

NVNC RECENS SVMMA DILIGENTIA
& fide emendatus, & ſuo candori reſtitutus.

Cui, præter ſolitas Adnotationes inſignium Doctorum Alexandri, Barbatiæ, Pariſij, Claudij à Seiſſel. Pomatij, Ioannis Franciſci Ruuerenſis, & aliorum:

NOVISSIME ACCESSERVNT ADDITIONES
IACOBI MENOCHII PRAESTANTISSIMI IVRISCONSVLTI,

Et in Patauino Gymnaſio Interpretis Celeberrimi.

Cum Contrarietatum conciliationibus, Summarijs, & Indice locupletiſſimo.

VENETIIS, M. D. XC.

Annotatio Rubricarum ſuper Secunda Iuſtinianei Codicis parte, ordine alphabetico poſitarum.

FINIS.

BARTOLVS IN SECVNDAM IVSTINIANEI Codicis Partem.

De seruis fugitiuis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Seruus fugitiuus quod faciat furtum sui. & nu. 4. & 5.*
2 *Seruus fugitiuus non vsucapitur, nec praescribitur propter sui uitium.*
3 *Fuga seruorum non debet esse dominis damnosa. & nu. 10.*
4 *Quis obligatur ex consilio fraudulento.*
6 *Praescriptio cadit in rem mobilem, sicut immobilem.*
7 *Duae negationes quando faciant unam affirmationem.*
8 *Seruus fugitiuus quis dicatur.*
9 *Seruus fugitiuus an praescribatur spatio 30. vel 40. annorum, & quo tempore incipiant isti anni.*

SEruum fugitiuum. Ista lex, & titulus cōsueuit multum solēnizari, & hī hoc dicit. Seruus fugitiuus est res furtiua, ideo tempore non acquiritur. Lectura huius legis variatur multis modis. Principium variatur duob. modis, quae variatio est in mō formādi casum nō in iuris effectu vt in 1. gl. Mediū variatur quatuor, vel quinq; modis, de quib. tres ponuntur in gl. magna, duo alij addūtur, per Doc. vt j. dicam. Finis variatur duob. modis, vt in vlt. gl. pono casum in terminis simpliciter, 1 & sub nube, secundum modum qui ponitur in glo. No. † q seruus 2 fugitiuus facit furtum sui. No. † q non potest vsucapi, nec praescribi 3 propter vitium furti. No. † q fuga seruorum non debet esse dominis damnosa. Ad primum opp. de l. si quis seruo. §. 1. ī. de fur. Sol. dia cit gl. ibi adeo, quia nemo ex consilio[a] obligatur. Quae sol. non est 4 vera, † nam quis obligatur ex consilio si est fraudulētum l. consilij. de reg. iu. Dic ergo secundum Doc. & benè, q seruus fugitiuus facit furtum sui, vt hic, tñ istud non est propriè regulare furtum. nam in furto requiritur, q sit differentia inter contrectantem, & rem contrectatam, vt l. 1. ff. de fur. sed hic est idem, vñ non est rfare furtum, & ideo praestans opē huic furto irregulari, non tenetur furti nisi furtum rfare sequatur, vt l. contraria. Item oppo. ad istud idem, & assumo gl. magnam post medium. Rei subtractae dominus perdit possessionem, vt l. si rem mobilem. & l. rem quae nobis. ff. de acq. poss. Sed quis retinet possessionem serui fugitiui: ergo nō fit sibi furtū, vt l. 1. §. per seruum, qui in fu. ff. de acq. poss. Sol. licet retineat posseb ssionem ciuilem, bñ pdit naturalem, & detentionem. Vel aliter, cōna loquuntur in furto rfari. Item opp. de l. interdum. §. cum autem, de fur. Sol. Hic loquit quando seruus surripuit seipsum, & sic rē dñicam, vñ statim fit furtū, ibi qñ seruus surripuit res peculiares. Ex p-5 dictis ergo debes scire, & dicere, qd aut † seruus surripuit seipsum, aut aliā rem: si seipsum, aut q̃ris, an fiat furtum q̃tum ad se, aut q̃tum ad opem prestantem. Scdo casu, qñ surripuit aliam rem: distingue aut dñicam, aut peculiarem, vt ex predictis patet. Venio ad scdam partem, & oppo. hic innuitur, q praescriptio locum habeat, nisi esset res furtiua. Contra, seruus est res mobilis, sed in rē mobilē nō cadit praescriptio, vt in l. in seruorum. j. in qb. cau. cess. lon. temp. pscri. Huius timore variatur lectura huius vers. trib. mod. in gl. Primo, q hic erat seruus adscriptus glebae, vñ cēset immobilis, vt l. 3. ff. de diuer. & temp. praes. & l. si quis inquilinos ff. de leg. 1. Sed cō hanc lect. oppo. quia rei immobilis non est furtum, vt Insti. de vsucap. §. quod autem l. furtum §. fundi. ff. de vsucap. Solu. glo. donec est in possessione non est furtum, sed si separaretur ab ea, tunc fit furtum. Sicut dicimus de creta, quae si euellatur de terra, efficitur res mobilis, & sic furtum. Item opp. ad hanc lec. quia cum non possit alienari sine possessione, vt l. quemadmodum. de agri. & censi. lib. 11. ea ratione non poterit praescribi, vt l. vbi lex. de vsucap. Solu. glos. quòd alienatio nō pceditur fraudulenter, vt ibi, sed tempore sic, vt hic. Ad idē de diuer. & temp. praesc. l. longe, & quòd ibi no. & l. 3. eo. tit. Ista lect. non est vera, quia incideremus in aliud obstaculum. Nam tunc nō haberet locū vsucapio triennij, de qua loquitur ista gl. Ideo glo. legit alio modo, vt dicat, quod nō habet locum vsucapio, si possideatur ab alio, neque praescriptio, quando ipsemet vult se praescribere in libertate, vt l. 1. & 2. infra de praescrip. long. temporis, quae aduer. lib. & ista est satis bona. Vel aliter & est tertia lect. Non habet locū vsucapio contra dominum, neque praescriptio contra creditorem. Nam debes scire, quod per vsucapionem triennij non leditur ius creditoris, vt l. vsuca. j. de pig. Sed requirit praescrip. longi tempo c ris,[c] vt infra, si aduer. cred. in l. 1. Et istae tres lectu. sunt in gl. quarum duae satis bonae sunt. Alij, vt Rich. Malumbr. dicunt sic, vt dicamus:

6 In † rē mobilem non cadit praescriptio longi tpis, verum est de necessitate, quia sufficit vsucapio triēnij. Sed si quis non vellet vti vsucapione, sed praescriptione, eodem modo haberet locum in re mobili, sicut in re immobili. Ita intellige hanc materiam. Ista vř satis bona. Alij, vt Iac. But. legunt aliter, q hic Imperator locutus est ex quadam superabundantia, quodammodo deridens querentem vllo modo posse acquiri tempore, nec habet locum vsucapio, nec praescriptio. Tene quam vis, quia non curo. Ex predictis potes colligere distinctionem, an in rem immobilē cadat praescriptio. Dicatis q 7 vos & patet ex predictis. Oppo. † duae negationes faciunt vnam affird mationem,[d] vt l. duobus. de verb. sig. sed hic sunt duae negationes, quia dicit, non habere locum nec vsucapionem, nec longi tpis praescriptionē, & sic cōcludit, q hēt locum. q est cō legem, quae dicit, q res furtiua non pōt vsucapi. Huius timore dicit glo. q hic abundat vna negatio, qd satis placet. Aliàs dic, q lex cōria loquit qñ plures negationes referuntur ad idem, secùs si ad diuersa, sed hic ista duo nō referuntur ad diuersa. Sed certè prior solutio melior est. Nam hic, & dictio non, & dictio nec, referuntur ad idem. Vnde dicendū est, quod vna abundat. Item opp. ad hanc partem, quòd ista consequentia non est bona, res est furtiua, ergo non potest vsucapi. Contra. ff. de vsucapionibus. l. sequit. §. si rem. Glo. dicit, fallit ibi. Quod dic plenè, vt ibi. Itē opp. ff. de furtis, l. serui, & filij. in prin. Sol. Fateor q non cōpetit actio furti, & tñ res efficitur furtiua, vt hic, qd dic ple-8 nè, ut d. l. sequit. §. si rem. His pmissis primo q̃ro, † qs dicat seruus fu-9 gitiuus? Dic vt l. quis sit fugitiuus. ff. de edil. edi. Quaero, † vtrum seruus iste fugitiuus praescribatur triginta annis. Rñ. q sic, ut l. omnes. de psc. 30. anno. Item quaero, à quo tempore incipiunt isti 30. anni. e Hic est notabilis. glos.[e] & Dyn. facit de ista glo. magnum festum in c. sine possessione. de reg. iu. lib. 6. vbi dicit gl. q serui fugitiui dominus retinet possessionem ciuilem, ergo donec ipse habet ciuilem, cō eum non currit praescriptio. Cum ergo desinat ciuiliter possidere, incipiet praescriptio currere. & vide gl. magnam circa fi. Si igitur tu incipis hodie possidere rem absentis, & ignorantis, hodie non incipit praescriptio tua, donec ille retinet possessionem ciuilem animo,

ADDITIONES.

a Consilio. Adde Virginis gloriosae praesidio inuocato, quòd Bald. late hic dicit qualiter quis teneatur de cōsilio: & inter caetera unum, quod refert, & sequitur Pau. de Cast. qui dicit illud se habuisse de facto. scilicet mandans homicidium aliàs facturo, non debet puniri tanquàm homicida, & presumitur secundum ipsum, q aliàs erat facturus, qñ nulla inimicitia erat inter interfectum, & mandantem, sed inter interfectum, & interficientem vel si mandans erat inferior mandatario, uel si ab interficiente praecesserant minae, alle. Ia. Bu. in l. 1. ff. de eo, per quem fac. erit. & l. metum. supra q me. cau. Sed tu vide pulchre Ang. consi. 22. vbi ponit de eo, qui iuit ad Titium, & dicit, ego uolo Sempronium interficere. Titius respondit, quod uis facere, cito facias, aliàs res tua non bene succedet. ille iuit, & interfecit, qualiter teneatur Titius, ibi vide. Et an teneatur consulens aliàs facturo, vide Bar. consi. 161. per Bald. consi. 222. 2 lib. Et qualiter teneatur, q sociū lodētem interfecit, vide Ange. consi. 27. Et an stante statuto Mediolani, quod nullus corporaliter puniatur, nisi lege municipali caueatur, & alio statuto, quod homicida capite puniatur, ita quòd statim moriatur, an mandans homicidium debeat decapitari stantibus praedictis statutis? Bal. consuluit quod non, eius consi. 62. incip. Casus talis, statuto cauetur. Et an statutum puniens dantem auxilium, consilium & fauorem, ad maleficium, habeat locum in eo, qui dedit consilium, licet maleficium non sit secutum, vide Bald. consil. 256. 4. lib. Et an statutum puniens dantem auxilium, habeat locum in eo, qui materiam ueneni praeparauit, per eundem Bal. consi. 103. 4 lib. & omnia no. quia auro pretiosiora.

b Ciuilem. Adde ibi secundum Paul. de Cast. q ista gl. in hoc non potest procedere, quia statim quod alius occupat seruum, dominus perdit ciuilem, per d. §. per seruum qui in fuga. & dicit mirari, quod Doc. non perpenderint.

c Alex. Sed requiritur praescriptio longi temporis. Praescriptio habet locum in re mobili uolente poss. dñ. Adde eundem Bart. & Bald. in l. in seruorum, in quibus cau. cess. long. temp. praescr. secundum Bal. hic contra.

d Ale. Affirmationem. Qualiter intelligatur, q duae negationes faciant unam affirmationem, adde tamen, q secùs est in tribus, quia remanet in effectu negatio. l. 1. §. sin autem sic. ff. de haere. inst. secundum uerum intellectum l. 3 de ca. la. pu. Quandoque una negatio abundat, ut hic habetur, & uide Bar. in l. duob. in uerbis. infra de verb. sign. & multum no. in l. qui se patris. infra, vide lib. & Bald. in princ. feu. hic etiam adde, q duae negationes affirmant, hoc est uerum, cum referuntur coniunctim ad idem, secus si disiunctim, c. summarum, de consti. in 6. & ibi per Io. An. in no. & probatur, ff. de uerbor. l. si duo. §. Marcellus, & in c. & si Christus, de iureiur. & ibi no. hoc, & vide hic plenè, & Docto. post glo. in d. c. & si Christus, & aliqua etiam per Ludo. in l. 1. §. si quis ita. de verb. obl. Adde tu & vide Bal. in proœ. Inst. & Mod. in l. manifestae turpitudinis. ff. de ritu nup.

e Alex. Hic est no. gl. Adde ad istam glo. Petr. de Bel. in l. 3. §. ex cōtra, de acq. poss. & quae hēs in § in amittenda. eo tal. No. gl. ex qua et no. quod cō possidentem ciuiliter tantū currit praescriptio. Pro qua est tex. in l. locum §. proprietarius ff. de vsuf. & uide Bart. late in l. 3. §. ex contrario. sup. de acq. pos. & Barto. in l. Celsus. de vsu. Sed Bald. hic tenet contra Barto. in praescrip. 3. annorum. Et ad hanc glos. uide etiam in l. unde agitur. infra, de praescrip. 30. annorum, est autem notandum.

a animo, ergo oportet quod labatur longum tempus, b & sic præ-
b sumatur obliuio illius abitus, vt l. si id, q. in prin. de acq. pos. c & ibi
c no. Ex tunc tu incipies præscribere, quod est multum notandum. & Dy.
10 facit multum notare. Venio ad vltimam partem, & opp. quod † fuga ser-
uorum sit dominis damnosa, vt Inst. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. §.
si. Sol. Timore huius, ista particula legitur duob. modis, vt illa verba,
ex quacunque, regant ex parte subiecti, alia ex parte prædicati, vt hēs in gl.
Vlt. op. quod fuga seruorum omnino sit dānosa dñis, saltem quo ad operas.
Solu. Fateor oppositum, & quod dicit ex quacunque causa, intelli-
ge in causa, aduersus quam potest per hanc legem prouideri.

ADDITIONES.

a Pom. Oportet quod labatur. Vide Pau. consi. 18. in fi. vol. 2. consi. 61. eo. vol.

b Alex. Longum tempus. Puta decem an. Et voluit gl. in l. licet. infra de acq. pos. quam sequitur ibi Iac. Bu. & idem voluit Dy. in regula, sine possessione, & idem Cy. & Bal. hic. & Ang. in l. si de eo, §. 1. ff. de acq. pos. licet gl. aliter sentiat in l. furtum. §. fundi. ff. de vsuc. quam sequitur ibi Iac. de Raué. Ang. & Imo. Ion. in c. querelam. in gl. in ver. de nouo. de elec. & Cy. in l. 1. C. vbi causa stat. in 1. q. & Bald. in l. 2. sup. de seru. & aqua. Hoc tamen limita in quibusdam casibus, ut per Barto. in l. si de eo §. 1. ff. de acq. pos. in quibus non requiritur tantum tempus ad inducendam negligentiam.

c Alc. De acq. pos. Et ibi limita in præscriptione corporalium, secùs in præscriptione incorporalium, vt declarat Bald. in l. si quis diuturno. in fi. ff. si seru. uend. Imo. in l. 3. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. pos. dicit hanc glo. sing. secundum Dy. in d. c. sine possessione.

LEX II.

1 *Pro re amissa, vel furto subtracta, ob publicam vtilitatem perquiritur in domo aliena.*
2 *Si appareant indicia quod in aliqua domo sunt res amissa, tunc officio iudicis perquiritur domus.*
3 *Officium iudicis quando imploratur, non requiritur libellus.*

a **Requirendi** a Per offm iudicis datur facultas dño in alienis domib. pgredi fugitiuos. h. d. Opp. Inst. de ob. q ex deli. §. sed hę. Gl. i l. 1. ff. e. dicit, quod est spāle in seruo fugitiuo, secus in alijs reb. inanimatis. quod satis placet, † qñ pquisitio fit ad vtilitatē priuatā, secùs si ad publicā vtilitatē, vt l. oīs. j. de aquęd. lib. xj.
2 facit l. quosdā, de metallarijs, c. li. † Itē pdicta vera b nisi appareāt indi-
b cia, quod in dicta domo dēbent esse res. Tūc. n. pp indicia peruenit ad
missionē psonę ad torturā, multo magis ad pquisitionē domus, vt
3 ff. d qō l. 1. & p totū ti. j. de qō. Quęro, † vtrū qñ imploratur istud offm
iudicis, dēat dari libellus. Rñ. nō, quia est offm iudicis, quod misericorditer imploratur, vt not. in simili, ff. de interr. ac. super rubrica.

ADDITIONES.

a Alex. Requirendi. Adde quæ dixi in l. hoc amplius. §. de his. ff. de dā. infec. & quod ibi Bart. Adde secundum Paul. de Cast. idem esse in vxore fugiente, quod in seruo.

b Alex. Vera. Potest perquiri in domo, vbi est suspicio, etiam in alieno territorio, secundum Bal. hic. & vide Cy. & quando possit perquiri in domo tua, si habeo suspicionem, quod ibi sit res mea. qui dicit in effectu, quod Bar. hic. quem sequitur Petrus de Anch. in Cle. j. de vsu. per Spe. de instr. edi. §. videndū. ver. pone instru.

c Menoch. Boec. q. 174.

LEX III.

1 *Est in electione iudicis amputare pedē serui fugitiui, vel illū dānare in metallū.*

a **Si fugitiui.** a Si serui in actu trāseūdi ad hostes dephēdantur pęna pedis, aut metalli puniuntur. h. d. Oppo. ff. de pęn. l. si quis aliquid. §. 1. Sol. ibi perfectè trāsierunt, hic fuerunt capti in itinere. Op. pari pęna sunt puniendi, vt l. si qs nō dicā. C. de epi. & cler. Dnt gdā, quod tollit ista reg. Doc. Vltramontani dñt, quod hic per-
1 uenit ad actū remotū, ibi venit ad actum propinquum. Quæro, † in cuius electione sit amputare pedē, uel damnare in metallum. Dico, quod est electio iudicis, vt l. j. §. expilatores. ff. de effra. & expila. Contra hoc videtur gl. in l. quicunque. j. eod. dicam in continenti, istā l. corrigi in eo, quod dicit pedis amputatio, uide auth. sed nouo iu.

ADDITIO.

a Alex. Si fugitiui. Et no. hic bonū tex. cū gl. de dictione alius, alia, aliud, quæ est repetitiua simili. ū, vt hic no. Adde no. p gl. & Doc. in c. sedes, de rescr. quia non sp verū, & ibi no. maximè qñ adduceretur dictio, quicūq; alius. Et vt pbari subtiliter in l. fi. §. debitū. in l. e pdi. pec. allegata in d. c. sedes. Facit, quod hī in l. fi. §. cui dulcia, de vino, trit. & oleo legato. Itē importat similitudinem, nisi sub rōne subiectæ māæ aliud inducatur, fm Iac. de Bel. in Auth. vt defun. in prīnc. & ibi glo. collatio. 9. & quod aliud dicit, quod alius, implicat similitudinem pęnæ, idem tenet Bald. in l. conuenticula, de epi. & cle. Et ad qōnē Bal. quod si statutū dicit, vel alia pęna, intelligitur de simili. Adde quod Bal. in l. 2. sup. de prob. dicit, quod si statutum dicit, quod si quis fecerit insultū, puniatur in decem. Qui verò vulnerauit, puniatur maiori pęna, si com cicatrice maxima, quod poterit puniri ad mortē, & uide quæ sit maxima pęna, & adde hic Bal. in l. fi. inf. de his qui à non do. Et idē in aduectino aliter, fm Bal. in l. fi. de his & legi. Quid si dicatur quis alia, vide Imo. in Clem. j. de re iud. & ibi gl. in ver. alia quauis. Et quod dictio alius, denotet similitudinē, adde tex. in c. cū non ab homine, de iudic. p. his, seu alio crimine, & vide tex. cū gl. in l. cum bonæ fidei, de reb. cred. Et quod importet similitudinem, bñ facit tex. in l. 1. ff. de reb. dub. Nam vbi conditur quę vna pars alternatiua est dubia, alia alternatiua declaratur habito respectu ad id, quod est certum. Audiui allegare glo. in Clem. ne Romani. de elect. & text. in l. 1. quod Bald. ad hoc in l. conuenticula. de epi. & cle. Et aliud, quod dr, quæcumq. alia, quod denotet similitudinem, vide gl. in l. illud. C. de sacros. eccl. Vide Bal. in l. item nobis. inf. de adult. quod dictio cæterum, & alius, non sit implicatiua. vide tex. & ibi gl. & Bar. in l. non solum. §. quæsitum. ff. de procu. quem ita ēt alleg. D. n. Inst. de act. in princ. infra quando offi. iud. sit actio. in fi. Ad materiam adde Bal. in l. & si post. ff. si qs cau. Adde de dictione, alius, alia, uide & Barb. cōs. 7. & 28. a. lib. & adde fm Pau. de Ca. de verbo, deprehēdatur, quod necesse est, quod inueniatur in flagranti crie, & nō sufficeret pbare per testes, quod etiā tenuit Ang. & Raph. & facit l. palàm. §. quæ in adulterio. de ri. nup. sed si statutum diceret, quod si quis deprehensus fuerit in homicidio, dēt intelligi per probōnes legitimas, vel confessionē, vt l. vel gl. 1. sup. vbi Se. vel. Clar. Itē dicit per text. hic in verbo, debilitetur, quod stante statuto, quod debilitans mēbrū, tali pęna puniatur, quod puniatur incidens digitū, quia manus debilitatur, licēt digitus no sit mēbrū, sed offm mēbri. Laō sum liberi. de sta. ho. & no. per Bar. ff. de pub. iud. l. 2. Dicit tñ secundum Bal. quod accusator dēt essequutum, quod nō dicat, digitū debilitauit, sed manum. De qua materia per Bart. consi. 20. inci. quidam dilegens. Et de dictione, alius, alia, vide Ro. cōs. 150. Itē per istum tex. dicit Gui. de Suza. vt refert Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de cōst. quod stāte statuto, quod deferens bladum extra districtum, amittat bladum, & equum, quod repertus in via tenebitur, nisi dicat se ducere domum, vel ad molēdinū, & illa sint circa locum, vbi fuit inuentus. Dicit tamē Io. quod reuertēdo fuit inuētus, ita quod pęnituit, dēt iuuari. Refert etiam quod Vbert. de Bobio tenuit eum initius puniēdum, quam si maleficium perfecisset.

Paris. Si fugitiui. Hanc legem repetit Cæpol. cum l. seq.

Pom. Si fugitiui. In fi. gl. Abb. & quod vult, & quod dictio alius sit repetitiua similium qualitatū, ponūt Cano. c. sedes, de resc. Pro ista gl. adde aliam gl. in §. sed quia solitum. in ver. fi. in proœmio Digestorū. & Bar. in l. fi. C. de tēp. in int. res. De materia vide quæ posui in oppo. ad Ale. & quod alius, nō sit dictio repetitiua similiū, vide quod dicit Bar. in l. sed & reprobari. in prin. ibi, contra hunc text. ff. de excus. tut. & reprobatur in illis verbis, Christus est crucifixus, & cum eo duo alii latrones.

Paris. Si fugitiui. Ad apostil. primam Alex. ibi positā de dictione alius, alia, aliud, vide pulchra verba Com. de ista dictione cōsi. 46. inci. Pr filius. post prin. & vide omnino Bar. q reprobat gl. in terminis istius legis, quia est adiecta dictio, quilibet. in l. cū auitū. ff. de fideic. vbi p multa allegat de ista dictione, & ponit limitationē, vt nō procedat, qñ adijcit alia dictio, puta quilibet, alius. &c. Ad quod vide etiam alias gl. per Fel. in c. sedes. ver. quia declaratis, de rescr. vbi hēs ēt in ptrariū alias decisiones, & gl. & vide eū dē ibi latius remissiue loquētem. Itē vide nota do. Ant. consi. 30. in 3. dubio. quod ip non repetūt similia, quod qñ ponunt cū copula non intelligunt de similib. & quædā alia hēs per eūdē cōs. 61 per totum. Item quod dictio alius, sit repetitiua similiū, licet adijceret dictio vniuersalis quisq;, vel alia similis, vide Ias. in l. si vnus. ff. de pac. Itē in quantū dictū fuit, quod dictio alius, sit repetitiua similiū limitat nō procedere, vbi est adiecta dictio quilibet. vel similis. Gl. hic vult ptrariū, quam reprobat Bar. vt hī i. sed eā defendit Soc. vt habes in l. 1. in 2. notab. vbi si esset alternatiua, procederet gl. ptraria allegata per Barto. & alios, de qb. s. vide ēt, q ipse ponit in l. qda. eo. tit. An & qñ sit repetitiua, alius, & de dictione cæteri, q no recipit illam restrictionē, vide Are. in l. tandem. in 2. nota. de duob. reis. Item de eo, quod dictum est, quādo cōtra dictionem alius, adijceret dictio, quisquis, an sit repetitiua similiū, uide Ias. in l. quisquis. C. qui admit.

AVTHEN.

1 *Si manus debet abscindi, debet intelligi de minus potenti.*
2 *Latro publicus, & fur quomodo inter se differant.*

a **Sed nouo.** a Quæritur, q sunt casus, in quib. de iure p pęna sequitur mēbri abscissio. glo. ponit hic aliquos
b casus, quos uide. Quæro, dr q dēt abscindi manus, b quę abscindetur
1 dextra, vel sinistra? Certè † illa in qua pōt minus, arg. l. interpretatione. ff. de pęn. Quęro, & reuoco in dubiū quatr fures debeant puniri. Nos hēmus de hac qōne diuersas leges: nam de iure antiquo pro furto imponebatur pœna extraordinaria, ut l. j. ff. de furt. nisi esset publicus, & famosus latro, qui furca suspendebatur. l. Capitalium. §. famosos. ff. de pę. Et aduerte, quia glo. intelligit publicum latronem, qui consueuit furari. & glo. nostræ ubiq; hoc dñt, & ita obseruant, & tamen propriè non dicit benè, nam ille §. loquitur de publico latrone, sed fur, qui consueuit furari, & est publicus fur, non est publicus latro: quia latro est ille, qui per uim &c. ut hic tex. postea superuenit ius Auth. de quo habes hic. Postea supuenit quædā cōstitutio

ADDITIONES.

a Alex. Sed nouo iure. Aduerte, quia glo. dicit hic de notario faciēte chartā falsam, pęna magna puniri. Quod intellige ut fm Bal. in c. j. de phi. feu. ali. p l. 1. & si erat legitimę ętatis, alias nō amputatur ei manus, quia illud instrm nō est reuera falsum, sed temerarium. s. si aduer. deli. l. 2. & no. in Auth. de nō ali. §. quia verò verisimile. col. 2. Sed certè Bald. loquitur in notario pficiente instrm ea forma, qua cauetur in d. c. j. & ibi subdit verū p pęnā amputationis manus, quę imponitur notario, ita conficienti illud instrm de quo ibi, tollantur alię pęnę ibi descriptæ. & dicit Bal. quod nō, quia ista sola amputatio manus inducit priuationē officij, & infamiā: quia ex cā famosa inducitur infamia p lege Impiale. Adde quod hī in l. iubemus. j. de te. & quod ibi dixi. & adde quod Bal. in c. j. § callidis. de ph. feu. alie. p Fred. dixit ibi esse casum in ver. scribi &c. q tex. est sing. fm Bal. in rub. C. res inter alios acta, in fi. Quod notarij q scribunt instra, q sciūt pfici in fraudē vsurarū, dēnt ab officio tabellionatus remoueri ob infamia. Cui Adde et Bal. in l. iubemus §. sanè. C. de sacros. eccl. & ibi Ia. Butr. melius. licet Bal. cū no allegat. & adde Bal. i l. si mādatū. C. māda. qui dicit, q notarius faciēs instrm cladestinum, dēt puniri. Alle. Ion. & vide in l. cum fratrē. C. de his quib. vt indi. Et adde qñ instrm sit falsum, & p pñs notarius puniatur de falso, p Bal. in l. post diuisionē. j. de tut. & fac. ign. Et qñ notarius pficiēs instrm super re illicita puniatur, vide Bar. & Bal. in l. 2. C. de pet. bo. subla. li. x. & omnino Bal. in rubr. de fi. instr. ver. dixi tertio. Et istis adde ad intellectum no. per Bal. in l. si quis obrepserit. de fal. & tex. & Bal. in l. 3. j. de cuic. Et qñ reperitur in instrō aliqua solennitas, si illa non interuenit, pśumitur instrm falsum tex. no. in l. nulli. C. de nume. & actua. lib. 12. & ibi qua pęna puniatur tūc notarius. Sed hoc debet intelligi, vt per Bar. in l. si p . . . ff. de tut. & fac. ign. & vide in l. iubemus. j. de testi. & ibi Bal. Adde dū Bar. dicit, q abscindet illa manus, q minus pōt, quod tenuit Pa. de Ca. hic, qui vult, quod si quis habet manū vnā aridā, quod illa sit amputanda, & quod deformitas etiā in hoc facit pœnæ. Et ita dicit determinasse Io. And. in Mercurialib. in regula, in pęn. & Ang. hic allegat em pro hoc bonū tex. in l. 3. §. 2. j. arb. fur. cęsa. vbi appellatione arboris pcineatur arbores, quarū radices desierunt viuere. Et ita punitur p illū titulū, q similes arbores, incidit, donec sunt in pede: quemadmodū, qui incidit alias arbores quarū radices sunt viuæ. Itē adde fm Pau. de Cast. latro non dicitur nisi qñ palam, & in strata publica: & non dr famosus nisi pluries facere cōsueuit fm etiam mentem gl. hic, quod dicit notādū ad statuta facientia mētionem de furib. & latronib. famosis, quia pro vna vice, nō pñt dici famosi. An aūt stāte statuto, quod in tertio furto qs suspēdatur, & si qs faciat furtū notabile & maximū, an dēat suspēdi? Bal. hic dicit, q sic. Alij ptra, quia magis aggrauatur delictū ex frequentia, quā ex magnitudine rei subtractæ. Et hac partē tenet hic Rap. cū quo trāsire vr Pau. de Ca. Quid si primū, & fm furtū fuerit facta extra territoriū, an iudex poterit aggrauare pęnā tertij furti pmissi in suo territorio. Et dicit Pa. de Ca. quod sic, secundum Doc. de qua materia vide inter consi. ia Baldi quoddā consi. 474. li. 4.

b Paris. Abscindi manus. In quo debet abscindi manus notario, intellige dummodo sit ætatis ann. 25 fm Bal. in c. j. de prohib. feu. alie. per l. 1. Et istam auth. cum l. si fugitiui. repetit Cæp. item, quæ pœna imponi possit pro furto de iure communi, vide Ias. in l. cum seruus. de cond. ob cau. & ibi ēt examinat d. Bal. quod pro uno furto magno pōt iponi pęna mortis, licet a lege, vel a statuto requirantur tria.

tio noua, de pa. tenen. §. si quis quinq; solidos. 10. colla. quæ dicit, quod quicunque subtraxerit valorem quinque solidorum, furca suspendatur. Postea superuenit alia cōstitutio de pace iura. firman. §. furtum. & ibi gl. multa dicit. Finaliter de his habemus hodie statuta in qualibet parte Italiæ, & illa obseruantur.

L E X IIII.

1 *Multiplicatio delictorum causat multiplicationem pœnæ, & nu. 3.*
2 *Soluere qui non potest, luit in corpore.*
4 *In pœnis alternatiuis cuius sit electio.*
5 *Officialis, qui ignorauit delictum, excusatur in syndicatu.*

Quicunque. Qui seruum fugitiuum scienter suscipit, pœna hic statuta puniatur: secus si ignoranter: & dñs dolum committens seruo penuabitur. h. d. No. ex hac l. pœ-
1 nam eius, qui suscipit seruum fugitiuū. Secundo no. q ex † multiplicatione delictorum sequitur multiplicatio pœnæ. Tertio no.
2 † q qui non potest soluere in ære, luit in corpore. Vlt. no. q ignorans non punitur. Op. ad principale, de l. 4. §. q autem. ff. de ser. corru. Solu. Hæc intelligitur secundum illam, qui suscepit dolo. Oppo. de colo. Thracensib. l. 1. Quidam habent de col. Illyr. dicit [illegible] l. speciale est ibi. Tu dic melius, vt ibi, nam hic loquitur qui suscepit sciens eum fugitiuum, & cuius erat. ibi sciebat fugitiuum, sed ignorabat cuius erat. Opp. j. de com. ser. ma. l. 1. Sol. Quo ad aliud ibi fit æstimatio quam
3 hic. Item op. † vt, q ad multiplicationem delicti, non sequitur mul-
a tiplicatio pœnæ, a vt l. et qui. ff. de fur. quod not. in l. vulgaris. in prin. eo. tit. Sol. vt in qualibet earum no. & dixi plene in l. nun [illegible] plu-
b ra. de priu. deli. Et circa hanc b Quæritur hic † imponitur pœna al-
4 ternatiuè, in cuius est electione. c Gl. vero dicit hic, quod est in ele
c ctione rei, quæ est super verbo, 10. ann. quod no. benè. Contrarium videtur no. per Doct. s. l. prox. & videtur tex. in l. j. §. c[illegible]ores ff.
d de effr. Dico ergo sic. Quandoque d nomina imponentia pœnam diriguntur ad iudicem, quandoque diriguntur ad reum, quandoq; sunt dubia. Quando diriguntur ad iudicem, quia dicunt puniatur, condemnetur, & similia, tunc est electio iudicis, vt s. l. prox. Quando diriguntur verba ad reum, tunc est electio rei. Casus est hic. Si verba sunt dubia, vt puta dicit statutum, sit pœna pedis, vel metal lenon loquitur iudici neque reo, tunc puto, quod in pœnis corpo-
e ralibus sit electio iudicis, e vt l. [illegible] §. expilatores. ff. de effr. in pecuniaria sit electio rei, ar. de iure do. l. plerumque. No. similem distinctionem facit gl. in l. legatis, in l. Lucio. ff. de leg. 2. Quærit gl. qua actione petatur illud. Verius est, quod condictione ex l. ista petetur. Vlt.
5 † ego recordor quod semel syndicabatur hic quidam Capitaneus: fuit ei data quædam petitio, q quidam ribaldus Perusinus ingressus fuerat palatium, & intrauerat multis vicibus contra formam statuti. Capitaneus excusabat se, quod ingnorabat eum esse Prusinum. Dicit Cy. quod allegabat pro eo istum tex. quia loquitur de eo, qui ignoranter suscipit seruum fugitiuum.

A D D I T I O N E S.

a Ale. Multiplicatio pœnæ. Vide Bar. in l. si qui cum telo, infra de sic. & in l. j. ff. de extraor. crim. & Bal. in l. si quis non dicam rapere supra, de epis. & cler. & in l. data opera. infra qui accus. pos. & in l. ar boribus. §. Iulianus. ff. de vsufr. & in l. qui autem operas. ff. de insti. & in d. l. is qui cum telo. & in c. 1. §. iniuria. de pa. iur. fir. & hic, & vide do. Ant. in c. 1. de eo qui mit. in poss.

b Pom. Et circa hanc l. In illa materia, vide Ang. in tract. maleficiorum, in gl. in verbo, si non soluerit intra decem dies. latè Fel. in c. & inter cætera. de rescrip. cumulantem, quid sit electio, sed limitatur decem modis. & adde Cap. in rep. l. si fugitiui, supra eo.

c Ale. In cuius est electione. Et vide singulariter Bald. in l. si. supra de nup. quod not. Bar. in l. 1. ff. ut bon. rapt. & per Imo. in l. 2. ff. de publi. iud. per Ang. de Are. in tract. malefi. in glo. in uer. quas si non soluerit. & in uer. quid autem, si statutum imponat pœnam alternatiuè. & quod dixi post Bar. in d. l. de pupillo. §. plurib. de op. no. nunc. & adde late Bal. in l. si fugitiui, & in auth. sed nouo iure, supra eo. Nec pōt dare iudex electionem mortis reo. l. aut damnum. §. j. & ibi gl. ff. de pen. Et hic adde Bal. in l. data opera. C. qui accu. pos. & in l. liberatione pœnarum cuius sit electio, unde Bal. in d. l. si. sup. de nup. in si. Et colligit Pet. de Anch. ex gl. in c. de causis. de offi. dele. vt ibi referunt Moderni, quod est electio iudicis, vide ibi unum A[illegible]de, secundum Ang. ut refert Pau. de Cast. q Bart. consuluit, q si statuto cauetur, quod pro tali maleficio imponatur pœna quinquaginta ducatorum, quam si non soluerit reus intra decem dies, amputetur sibi pes, & reus eum de facili posset soluere, quod iudex non debet amputare, sed compellere ad soluendum, per l. cum dotib. ff. pro soc. quod non placet Paul. licet Raph. dicat contra facere, quia non est pœna delicti, sed pœna retardatæ solutionis, vt l. 1. cum ibi not. de in lit. iuran. quæ retardatio manebit impunita, secundum opi. Bartol. quod non videtur dicendum per l. nunquam plura delicti. de priu. del.

d Quandoque. Vide plenè Cep. supra in l. fugitiui. eo. tit. in 3. q. & Ana. consi. 22. Fel. [illegible] in c. inter cæteras, de rescrip. in c. sicut Iudæi. de Iudæ.

e Al[illegible] Electio iudicis. Vide Bart. in d. §. expilatores. ubi aliter vi sentire. Et uide Bald. hic, & supra l. proxi. Sed illud hic sequitur Imo. in l. 2. de pub. iud. Et ista electio debet fieri per iudicem parte citata, secundum Bal. in l. si fugitiui, supra eo. Et de materia etiam per Bald. in §. pœna grauior. Et quod in pœna criminali electio sit iudicis, glo. [illegible] summa, quam teneo, ubi non constat ad quem verba referuntur, licet ali[illegible] Bal. sentiat hic. Et no. quod in alternatiua iuris uidetur, q indistinctè sit electio iudicis, secundum glo. [illegible] iunctio tex. in c. à crapula, in si. de vita, & hon. cle[illegible] Vide [illegible] Bald. in l. Lucio, de leg. 2. Et tu ultra prædicta ad regulam [illegible] legis, quod qui non potest soluere, luat in corpore, adde, & limita secundum do. M[illegible] Socin. in c. ad liberandum de accus. Primo si pœna uenit applicanda fisco, vt [illegible] Odoardus per Domi[illegible] solu. De quo, & per eundem in rub. de dila. ar[illegible] 10. q. [illegible] 6. uer. et quæro. Secundo limita ut per Inn. in d. c. Odoardus. scilicet si sit pœna quæ ueniret ex contractu, vel quasi, ex quo talis potest cedere bonis, & sic expectabitur, donec perueniat ad pinguiorem fortunam. tertio limita, ut per Bart. post Mar. Sil. in l. 1. §. generaliter. ff. de pœn. & ibi habes etiam quartam. Quinto, vt per Bal. hic post Inn. in d. c. Odoardus.

L E X V.

1 *Officialis negligens qualiter puniatur.*

a Mancipia. a Qui mancipia, & libertos ciuitatis suscipiunt, pœna huius l. tenentur, & etiam iudex, qui in eis perquirendis negligens reperit, h. d. Quid vult tex. in si. dum dicit, nec venditione, &c. Gl. ponit multas expositiones. Tu tene primā tanquam magis no. & vide glo. Opp. & videtur, q alia pœna puniab tur, b vt ff. eo. l. 1. §. hoc autem. Gl. soluit duob. mod. Secunda sol. est
1 vera. Dic, vt in gl. Et ex his no. q † officialis c negligens puniatur, non
c illa pœna actiquis in factum, quæ descendit ex quasi maleficio, tanquam fecerit litem suam, sed aliis remediis, vt hic, & in Auth. ut diff. iud. & l. 4. §. in cum. ff. de dam. infec. & de mag. conue. l. 1. Dixi in l. si. ff. de variis, & extraord. cog.

A D D I T I O N E S.

a Paris. Mancipia. In ista lege allegatur vna glo. pro singulari, q lex vel statutum ponens delictum, & aliud præsupponens delictum non verificatur in eo, in quo nō uerificatur præsuppositum. De quo [illegible] de latè Fel. in c. nonnullis, in pri[illegible] de re scrip. io uer. amplia illam, unde in Bertach. in uerbo statutum, de delic. & Rom. omnium sing. 3 [illegible] Statutum [illegible] unens. Et sequ[illegible] Ias. in l. 1. in uers. 3. adde. ff. de iustit. & iure [illegible] dicatur Bal. hic contrarium tenere.

b Ale. Puniatur. [illegible] Bar. in l. j. infra quomodo, & quando iudex. & in l. quod iussit, ff [illegible] & l. [illegible] Andr. in tit. de alle. & di. p. in addi. Spe. & [illegible] B[illegible] hic [illegible] infra quo, & qu. iudex. & in l. iubemus. inf. de sess. & in l. qui accusare, ff. de edē. & [illegible] q metus cau. & Barto. in l. [illegible] ff. de magi. conue. & in l. Pau. ff. de fal.

c M[illegible]noch. Officialis. Vant. tract. null. [illegible] par. nu. 6. 7.

L E X VI.

1 *De iure tertij quando possit opponi remissiuè.*

a Cum seruum. a Si contra agentem cōdictione ex l. quicunque. supra eo. opponatur dominij exceptio statim per torturam serui examinabitur. h. d. Quæro, qua actione hic petebatur seruus? Glo. dicit rei vendicatione, & vide gl. primam. Non videtur verum istud, quia per rei vendicationem nulla pœna imponitur, & ideo dic q repetebat per condictionem ex l. quicunque. s. e. & reus ad [illegible] tandum illam pœnam opponebat exceptionem dominij, & no[illegible] innuit sequens glossella. Quæro, de cuius proprietate opponit? Glo. dicit de proprietate ipsius rei conuenti, vel tertij, dicentis rem alienus, & vide gl. super ver. opponi.
1 no. † q potest opponi de iure tertij, b quod videtur cōtra l. locū corb pus. §. competit. si seru. vend. Do. Cyn. ponit hic, ego pono longe melius in l. 2. j. de excep. rei iud.

A D D I T I O N E S.

a Alex. Cum seruum. Et vide gl. [illegible] h. c. quam all[illegible] gau ibi in l. 4. §. in cum. de dam. infe. in fi. Et quando in casu huius le[illegible] apud quem inuenio seruum meum fugitiuū, & opponit mihi q ipse est dominus serui [illegible] in hoc casu sit [illegible] restituendus, uide plene Bal. in l. [illegible] & in l. indeb [illegible] §. 1. ff. de cond. inde. Adde secundum Pau. de Ca[illegible] referentem Bal. hoc dicentem [illegible] nec principali bene [illegible] quod si datum [illegible] generale super bono statu Reipublicæ, quod [illegible] liberare à syndicatu. & istum ca[illegible] quos poni Barto. in l. ambitiosa, vbi [illegible] non pon[illegible] q officialis [illegible] repulsus ab officio uel in syn[illegible] debet eligi, vt est gl. in auth. de armis. Adde etiam quod [illegible] Bar. in [illegible] Pau. de Cast. ex gl. quæ incipit, u[illegible] quod [illegible] dicat, quod turbans aliquem in possessione pœna[illegible] & possessionem re[illegible] quod illud verbum turbans, debet intelligi de turbatione expul[illegible] propter [illegible] restituat, non autem inquietatiua, de qua loquitur l. Fulcinius. ff. de [illegible] Et sic euitabit pœnam statuti. Sed Bald. tenet contrarium, quia illud verbum turbans, intelligi debet de quacunque turbatione quantum ad pœnam [illegible] Et [illegible] dicit, restituat, bene illud refertur ad turbationem expulsiuam, uel etiam ad turbationem inquietatiuam, quia qui uere turbat inquietando, videtur ab eo posse auocare, si restituat, & à turbatione desistat, & hoc forte dicit verius Paul. de Cast. refert tamen Raph. dicere Bal. h. d. animo contradicendi, quia esset extendere statutum pœnale. de quo latius hic per Paul. qui in effectu transit cum Bal. cui adde quando quis teneatur de vi turbatiua, Bal. cons. 331. 2. lib.

b Pom. De iure tertij. Limita quod illud non procedit in materia beneficiali. Ita Anch. in cons. suo 198. uer. & illa tollitur.

Paris. De iure tertij. Vide quæ scripsi post Bart. in l. 2. C. de except. rei iud. & in l. si. C. de rei uend.

L E X VII.

Si quis. Occultans seruum fisci, punitur pœna huius legis. hoc dicit.

L E X VIII.

Si qui. Si seruus publicis operibus deputatus contubernium cum ancillis contraxerit, ipse, vxor, & liberi in publicum trahuntur. h. d.

De furtis & seruo corrupto. *Rubr.*

L E X P R I M A.

1 *Allegans contraria, non auditur. & nu. 4.*
2 *Actiones duæ quando sunt, quæ non contradicunt origine ad inuicem, sed in exercitio, quis debet unam eligere.*
3 *Furtum requirit animum lucrandi sibi, vel alij.*
5 *Iudicia contraria quæ tolluntur electione, an tollantur ipso iure, vel ope excep.*
6 *Excipiendo an quis possit contraria allegare.*
7 *Agendo, & excipiendo, an quis possit contraria allegare.*

a 1 b a **SI ex pecunia.** [a] Ista lex est subtilis, & hēt māiū vtilem & bñ dicit† Allegās ꝯtria [b] non auditur, vel aliter. † Qñ sunt duæ actiones, q̄ nō ꝯdicūt origine ad inuicē, sed ī exercitio ꝯdicūt, dēt qs vnā eligere. h. d. Notabilia hēs ex hac l. q̄ dixi tibi in summario, & ꝯcordātiæ sūt ī gl. Op. ad hāc l. furtū nō cōmittī sine dolo, vt l. j. ff. de fur. & Inst. de ob. q̄ ex quasi delic. nas. in prin. sed hic nō hēbat aīum lu-

3 crādi, ergo nō cōmisit furtū. Gl. nō signat istud ꝯtriū. Bñ, † furtū req rit aīum lucrādi sibi, vel alteri, vt l. si qs perferēdum. ff. eod. sed hic, hēbat animū lucrādi aliis, ergo &c. Op. scđo, iste qui emit, noīe dñi nō emit, sed noīe seruorū, ergo dñs non posset hī c ratum illum ꝯtractum, vt l. si pupilli. §. sed si ego. de ne. ge. Dy. soluit in c. ratum, de re iu. li. 6. & dicit, ꝙ non possum hr̄e ratū tanq̄ gestum noīe meo, sed

c tanq̄ gestum noīe serui sic. Mō intro [c] gl. & op. de l. si seruus. ff. com mo. quā l gl. 2. parmula vr̄ hic allegare ꝓ ꝯcordia, quam vide: glo. tñ

d magna [d] allegabat eā pro ꝯtrio cū multis aliis, tñ dēt separari veritas est, qđ vtraq; actio orī. non. n. sunt contrariæ origine, sed oriuntur ex diuersis principiis, pp contrectationem, furti, & ꝯdō furtiua ad ipsam pecuniam, mandati pp ꝯtractum inter seruum & mandatarū. Ita loquitur l. ꝯtria, sed quia in exercitio reperitur ꝯtrietas, tō vnā eligere dēt. Ita loquitur hic, & qđ ambæ sint natæ, probat iste tex. si bñ aduertaī ex eo, qđ dicit, eligere debes. Nam electio non pōt cadere, nisi inter plura, vt de optio. lega. l. si qis. ff. de le. [illegible] aut illud. Ergo de necessitate ꝯcludit vtrāque esse natā. ita tenet gl. & bñ in l. ꝯtria. Op ī. de depo l. 3. ff. pro soci. l. rei. & man. l. si mandauero. §. [illegible] nbi. Gl. soluit tribus mod. Prima est vera, nā in ꝯtriis dictæ duæ actiones non sunt ꝯtiæ origine, nec exercitio, vt p̄dixi, & ex casu legū ꝯtriarū magis manifestè apparet. Secūda so. est, dicit gl. & clarius, ꝙ hic volebat agere ex ꝯctu alterius, ibi ex suo. Ista est q̄dam trussa, nec bona. Quid. n. etiam si ex contractu alterius agendo, quis istis duab. actiotub. non esset sibi contrarius? Certè vtramque poterit intentare. Exemplum, si ponas casum etiam in l. contraria, quod seruus deposuerit, societatem contraxerit, vel mandauerit. Tertia sol. ponitur in si. gl. videlicet quod in contrario permittatur natiuitas istarum actionum, nō autem exercitium. vt hic. Hæc so. est vera ad l. j. & l. seruus. comm. ad alias leges ī. allega. est falsa, quia in eis permittitur natiuitas, & exercitium. Tenεas ergo primam. Item opp. de l. j. §. quid autem. ī. quorum leg. So. Ibi erat dubius propter factum aduersarii, ideo admittitur proponens actiones contrarias, vt ibi.

e 4 **Sumus.** Expediti [e] de gl. tñ ꝓ decīone materiæ q̄ro tria. Primo † vtrū qs audiaī allegans ꝯtria agendo [illegible] hic multa dñt. Tu dic clarius, quàm ipsi dicāt. Aut quis vult agere ꝯ diuersos, & nō repellit agēs ꝯtria, ut l. Papi. §. sed nec impuberis de inof. test. Aut ꝯ eūdē, & tūc ab initio istæ actiones ꝯtriantur inuicē origine. ita, qđ vna tñ est nata, aut in origine nō ꝯdicsit, sed in exercitio. Primo casu non cadit electio propriè, qa dēt cadere inter plura vt ī. dixi. Et nō dicas. Quīque qs intentauit primo ius verè sibi cōpetens, & tunc ad aliud non pōt redire rōne contrarietatis, vt hac l. tum etiam, qa illud remedium in veritate nō ei competit. ergo sine actione non experit, vt l. si pupilli. §. videamus. de neg. ge. Si verò eligit ius incōpetens, hic aduerte, aut ignoranter iusta ignorantia, & sibi nō p̄iudicat, vt l. mater. ff. de inof. te. & de pet. hær. l. hæreditatem,

f & l. Lucius. ī. de inof. test. l. cum q. Fallit primo [f] in l. si patronus. ff. de bo. lib. Rō est, ibi dī deliquit intentando actionem in factum: ideo iure sibi competenti priuatur, vt ibi dicit tex. licèt Dy. ibi aliter intelligat, & malè. fallit si eligendo ius incompetens in eo obtinuerit, qa nō pōt dicere sñiam iniquè ꝓlatam ꝓ eo, in l. si seruus plurium. §. 1. ff. de le. j. Fallit in l. vlt. ī. eo. ſm quosdam, qđ an sit verum, ibi dicam. Fallit in casu, quo pōt vtrumque remedium proponi sub protesta-

g tione tñ, vt l. 1. [illegible] qa aūt, quorum lega. Rō est, [g] quā [illegible] dixi, quia ibi cāta erat incertitudo ex facto aduersarii. Qī q; quis eligit ius incōpetens ignoranter, ignorantia iniusta, tunc de hoc multæ fuerunt opiniones, & fuit opinio inter Iurisconsultum Pap. ex vna parte, & Paulū ex alia parte. Sed dic, vt plenè dixi, in l. Claudius. de acq. hære. Si vero eligit ius incompetens scienter, p̄iudicat sibi in iure competenti, vt l. mater, & quod ibi no. de inof. tes. Secundo casu, qñ vtrumque remedium oritur, sed est contrarietas in exercitio, tunc aut intentando vnum in eo obtinet, & prohibetur aliud intentare, & hic est casus. Aut intentādo vnum succubuit, & tūc pōt ad aliud remedium redire, [illegible] l. Aurelius. §. 1. & quod ibi no. de li. le. Quæro circa

5 hoc, qñ ista iudicia electione tolluntur vtrum tollantur ipso iure, an ope exceptionis? ista qo est multum difficilis, & examino eam late multum, in l. naturaliter §. nihil commune. de acq. pos. Quæro,

6 † an excipiendo quis possit allegare contraria. De hoc sunt opin. Dy. hoc tangit in c. nullus plurib. de reg. iur. li. 6 & in casu gl. nostræ, & ego plenius ibidem examinaui in l. nemo. ff. de exc. Dicatis vt

7 ibi notatur. Quæro, † vtrum agendo, & excipiendo quis sibi possit esse contrarius. Videbitis in auth. item possessor. [illegible] qui pot. in pig. hab. Et vtrum excipiendo quis possit sibi esse cōtrarius, dixi aliquātulum ī. de non nu. pe. auth. contra qui propriam, & in omnibus teneo contra opi. Dy. & leges quas allegat, faciunt contra eum.

ADDITIONES.

a Pom. Si ex pecunia. Vide Arc. consi. 150. & Ale. [illegible]oo. vol. 5. ubi loquitur in libello continente repugnantiam, etiam habente clausulam, omni meliori modo, &c.

b Pom. Contraria. Allegans contraria non auditur, nisi alternatiuè intentaret, quia tūc requiritur exceptio a parte, ad hoc vt teneatur eligere. tex. est & ibi no. Ang in l. Papinianus. §. si maritum. ff. de inoff. test.

c Pom. Modo intro. Aduerte, quod Bar. vr̄ sibi esse contrarius in l. edita. in 3. regula cumulationis. C. de e[di]. & ibi aduerte, quia regula istius l. fallit, vt non habeat locum, qñ aliquis in aliquo iudicio succubuit, nam poterit intentare iudicium contrarium primo, in quo succubuit, puta intentauit possessionem, & succubuit, potero intentare petitorium, per Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. in 3. lec. ff. de acq. pos. Bar. in l. Papin. §. sed neque impuberis. ff. de inof. test. Item Bart. per tex. ibi in l. Aurelius. ff. de lib. leg. & quomodo debeat puniri, qui de vno iudicio transit ad aliud in expensis, tractat Fel. late in c. ad audientiā. eo. extra, de rescr.

d Ale. Gl. tñ mag. Et an libellus ꝯtrius procedat, & qño, & parte nō opponente, vide in §. nihil commune. & Bal. l. ordinarii. ī. de rei uen. Et si pñs allegat sibi cōtraria, potest reus acceptare vnum ex allegatis. Et istud prosequitur Bald. in l. eum precium. C. de li. cau. Et limita hunc tex. nisi datus esset ordo in procedendo, qa tunc libellus implicitus admittitur, Bal. & ibi exemplum, in l. si res. C. de ord. cog. ibi, sed quia in exercitio reperitur contrarietas. Et hāc materia no. limita, vt hic dixi post Bal. Quid si iudex in sententia est sibi contrarius, an valeat sñia? uide Bal in l. si duo iudices, in fi. de re iud. ubi dicit, quod non.

Add. Et quando allegans contraria audiatur, vltra notata hic, vide latius per Mar. Socin. c. dilecti. arti. 30. de libel. oblatio.

e Paul. Sumus expediti. No. tamen, quod allegans contraria in alio iudicio, auditur. Ita Bal. in [illegible] qđ sit intell. Itē no. ꝙ actor replicādo nō pōt ꝯtrariari suo libello, ſm Bal. in c. 1. de cōtrouer. inter vas. & empto. Itē, qđ libellus ptinēs cōtraria, seu repugnātia non p[illegible] clausula, ius, & nullitate ministrari, vide Ale. in consi. 110. in 3. vol. vide quæ dicit Ale in cōs. [illegible] vol. 3. Et de libello continente repugnātiam, eo quia cōmprehendit violentiam, & clandestinitatem, & interdictum recuperandæ [illegible] adipiscendæ, actionem, & officium iudicis, & quædam alia. vide per Ang. consi. 161. inci. In causa quæ vertitur.

f Ale. Fallit primo. Contra hoc videtur tex. in l Lucius ff. de pet hær. ideo secundum Dy. dic, quod in l. si patronus. ista remedia erant contraria origine, & non effectu, quia tunc procedit dicta regula.

g Paul. Rō est. Imo. et incertando esset causa alio respectu quam ex facto rei. vt audiatur contraria intentans, tex. in l in controuersia, quem ponit ibi Ang. & Bar. ff. de transf. licet Ful. contradicere uideatur, sed debiliter, pro qua communi facit etiam quod scripsi quomodocunque est incertus etiam si non ex facto rei conuenti in l. 1. §. quod autem ff. quorum legatorum.

LEX II.

1 *Bona fidei possessor, cui fuit res subtracta, quod remedium habeat contra eum, qui emit a fure rem ipsius.*

2 *Ex quibus indiciis præsumitur an emptor rei furtiuæ fuerit sciens, uel ignorans.*

a **In ciuilem.** Qui emit [a] rem à fure, dño eam reddere dēt p̄tio non restituto. h. d. No. hāc legē Gio. facit

1 duas q̄ōnes. † quid si ille, cui res est subtracta, nō erat dñs, sed erat bonæ fidei possessor, an habeat aliquod auxilium contra eum, qui emit à fure? videtur dicere, quod sic. ſ. ꝯdōnē ex l. si coloni. de agri. & censi. lib. 11. Dicam vobis ī. e l. fi. §. sed cum in secūdam. Quæro

2 vtrū ille, qui emit a fure p̄sumatur † sciens & particeps fraudis. [b] Gl.

b dicit, ꝙ nō, pp vnā emptionē, sed si hoc frequētaret, secus. Tu dic inspiciēdū esse ꝓ q̄to p̄tio emerit, & vtrum emerit clàm aut palàm? Et sic ex istis indiciis dolus perpenditur, vt l. dolum. ī. de dolo.

ADDITIONES.

a Pom. Qui emit. [illegible] hoc duobus modis, vt per Cep. in cau. quæ incipit, Si quis emit. Adde Ias. in l. si precium. C. de procu.

b Ale. Particeps fraudis. Qui a dī aut scienter, aut ignoranter l. eos. & ibi Bald. quod habetur in l. ciuile. ī. prox. Idē recipiēte pignus furtiuū. l. seruus ciuilide, de adi. ind. & Barto. in d. l. eos & hic ad Bar. Adde Bal. & d. Io. in l. fin. ff. [illegible] hær. inst. in q. an si reperitur res furtiua penes aliquē p̄sumatur ipsum furasse, vel fuisse particeps furti, Bal. in l. fi. ī. de qo. & quod dixi post Bar in l. si qs ex ar[genta]riis. §. pe ff. de edē. & Bal. hic, vide gl. in l. ciuile. infra eo. Sed qd si hoc frequentaret. Vide Roma. consi. 54. Barb. consi. 42. col. 5. vol 3. Rom. consi. 86. col. 3. & Arc. 154. & Fulg. 75.

Menoc. Quid si in domo inueniatur, an ipse fur præsumatur. D. Alcia. Tracta. præsump. reg. 3 præsump. 29.

LEX III.

1 *Res ad consecrandum destinata, an statim fit Ecclesia.*

2 *Res tradita ecclesiæ, quòd non statim efficitur sacra.*

3 *Sacra rei an committatur furtum.*

a **Si nondum.** [a] Rei non ꝯsecratę, sed ad consecrandū destinatę committiī furtū. h. d. Vel aliter. Actio furti datur ꝯ vitricum. h. d. Opp. ſm primum casum summarium ꝙ res sit statim effecta ecclę, vt l. fi. ī. de sacrosā. eccl. So. Dicit gl. Hic so-

1 lum † destinauerat in aīo, & vouerat, nō autem ad actum dedicādi processerat. Et bñ dicit, nam solo voto non transfertur dominium ī ecchā, vt l. 2. & ibi no. ff. de pollici. licèt aliud sit in contractibus, vt d. l. fin. de sacrosā. eccles. Quæro, quid si processerat ad actum, & rea-

2 liter tradiderat, † vtrum tunc statim efficiatur res sacra? Glos. videtur dicere, quod sic, qđ non est verum, qa sacrum non efficitur nisi

3 sit p Pontifices sacratū, vt l. in tñ. §. sacrę. ff. de re. diu. Quæro, † vtrū

b rei sacrę [b] committaī furtum. Glo. nr̄a dicit, ꝙ est dña inter nos, & Canonistas. Nam nos dicimus, ꝙ committitur sacrilegium si est

c sacra, & auferaī de sac. Canonistę dñt qđ sufficit alterū [c] tñ, ꝙ dic, vt ad l. Iul. pecu. l. diu. & 18. q. 4. c. q̄sqs sacrilegium. Sed ad hūc casum opp. ī. de dolo. l. si suppsuit. Sol. Aliud in uitrico, aliud in patre.

ADDITIONES.

a Barb. Si nondum. Vide Bar. per l. si nondum in consi. 208. inci. Quidam Martinus.

b Paris. Res sacræ. Vide circa hoc Rom. sing. 319. inci. Habes.

c Ale. Alterum. Adde, q̄d ergo si statutū punit sacrilegiū, an dēat intelligi secūdū ius Canonicū vel ciuile. Dicit hic Bal. qđ cū statuta ciuitatis sint de iure ciuili, dēnt intelligi ſm ius ciuile, a quo ꝯfirmari, & hñt authoritatē, vt ī. de noxal. l. 2. & sō nō hēbit locū pęna statuti, nisi cōcurrētib. illis duob. qđ et sequitur Pau. de Cast. addēdo, q̄ ipsemet Bal. no. in l. 2. ī. de successo edi. An aūt fures rerū sacrarū possint vbiq; cogi, & an dēant remitti ad loca rerū d[e]robatarū, vide Bal. ꝯs. 124. 2 lib.

LEX IIII.

Aduersus eum. Diuersæ actiones ex diuersis delictis descēdentes, possunt cōtra eundem per procuratorem intentari h.d. Glo. hic quærit primo, quare hic dicit, duntaxat. Dic, vt in glos. Quæro secundo, ad quid datur serui corrupti, & furti actio. Dic vt in gl. Tertio quæro, vtrum istæ tollantur vna per aliam. Dic, vt in gl.

LEX V.

1 *Indicare furem quando quis teneatur.*

Ciuile. Emptor rei furtiuæ dēt ex vrbanitate reum in indicio nominare, non ex necessitate. Opp. nemo cogitur dicere titulum suæ possessionis, vt l. cogi. s. de petitio. hære. Sol. Nō cogitur quis dicere de necessitate, vt in contrario, sed ex vrbanitate sic, vt hic. Cōtra † hoc opponitur ex co. ti. c. q cū fure. Sol. Dicit gl. aliud de iure Canonico, vt ibi. Videmus n. φ tota die Episcopi faciunt literas excommunicationis, vt indicēt fures. Aliud de iure nostro, vt hic. Certè Decre. illa non cōtradicit, nam ibi fit, vt res furtiuæ indicentur, non vt fur indicetur.[a] & φ qs non teneatur indicare furem, probatur: qa licet acceperim pecuniā vt indicium faciam, non teneor restituere, vt l. 4. §. si tibi indicium de condict. ob turp. cau. ergo ad illud qs non tenebatur. Facit ad hoc l. qui vas, §. furē. ff. de fur. Contra opp. φ qs cogit ferre testimonium, vt s. de test. l. nullum. ergo cogitur indicare furem. Sol. Quandoq; agitur cōtra certam personam, tanquam p̄ furem, & tunc cogitur quis super illa actione testificari, nec dī tūc manifestare furē, sed magis dēt fure manifestato iudicem declarare, & certū reddere. Qñq; furtū alicui personæ non impingitur, & tunc iudex aut vult aliquem recipere in testem, forte super inquisitione generali quam fecit de illo furto, & cogitur quis testificari, & furem indicare, vt l. congruit, de off. præsi. Aut aliàs quis officium iudicis implorat principaliter vt quis cogatur indicare furem, & hoc casu non cogitur, vt hic, & per ea, quæ s. dixi. Sed rem furtiuam bene poterit quis cogi indicare, de iure communi, vt dictum est s. Quandoque contra aliquem agitur rei vendicatione pro re furtiua, tunc non cogitur furem indicare de necessitate, sed ex vrbanitate sic, vt hac l. Vltimo quæro, an iste emptor de furto sit suspectus. Dic vt in gl. & s. dixi ea. l. in ciuilem.

ADDITIO

a Alex. Non vt fur indicetur. Vide in l. si seruus. C. de his qui ad eccl. confu. apostillam obtinendi distinguentem, an quis teneatur indicare furē. Sed si quis iurat non denunciare, maleficium, & ita cū iuramento promittat, an valeat iuramentum? vide φ no. Inn. de iureiur. in c. ad nostram. quia non debet aperiri via iniquitatis ad delinquendum, nec ad impunitatē delicti. Hæc est regula gñalis. Et vide, φ no. Inn. in c. quia plerique de offi. ord. in 6. Bald. in c. 1. § item sacramenta de pace iur. fir. Et vtrum quis teneatur reuelare, quod fit quando per taciturnitatem perit iustitia, no. Inn. in c. officij de pę. & remis. & vnde not. per Bart. & quod ibi dixi in l. verum. ff. de parri. Adde Io. And. in addi. ad Specula. in rubr. de fur. de eo, qui fecit pactum cum eo, qui erat sciens de liberando ipsum, si alios indicaret.

LEX VI.

Alienum. Alienando alienum seruum, domino non præiudicatur, & qui sciens contrectat, furti tenetur. hoc dicit.

LEX VII.

a **Si is, cui.** Qui pecuniam, quam ad aliū perferēdam accepit, sibi detinet, furtum facit. h.d. Quæro, & reuoco in dubium, cui competat actio furti, an ei qui mittebat, an ei cui mittebatur. Dic vt in gl. quæ optimè distinguit, cui nihil addo.

ADDITIO.

a Alex. Si is cui. Hæc lex debet intelligi, quando constat, quod nuncio datur, & traditur non animo transferendi dominium. Ita dixit do. Io. per illum tex. iuncta gl. in l. si ob. ff. de don.

LEX VIII.

Etiam. Si publicanus aliquam speciem per vim abstulit etiā furti tenetur. h.d. Opp. s. de his, qui no. infam. l. 2. Gl. sol. Tu dicas vt j. dicam, & verius, hic publicanus accepit aliquam speciem etiam per vim, ideo furti tenetur, ibi fuit soluta pecunia, licet indebitè, vnde furtum non commisit.

LEX IX.

1 *Vitium moræ purgatur per stipulationem.*

Subtracto. Rei furtiuæ, vel vi possessę periculum pertinet ad furem, & ad violentum. h.d. Dicitur hic, qđ mora purgatur per oblationem. Contra, immo videtur quod purgetur per stipulationem, vt l. parui. ff. de cond. furt. Huius timore gl. 1 hic intrat illam materiam, vtrum † vitium moræ purgetur per stipulationem. De quo plenè dixi in l. cum qui ita. §. fin. de verbo. obl. & l. quoties. §. vnde Marcellus. de nouat. l. si rem. eod. titu. Dixi supra, quod met. cau. l. j.

LEX X.

1 *Actio furti an competat successori.*
2 *Furtum an possit fieri non possidenti.*
3 *Differentia gl. inter furtum & plagium, an sit bona.*

Si abducta. Res furtiua non potest vsucapi, & res successori debet restitui, h.d. Oppo. & videtur, quod vitium furti possit purgari, etiam si in potestatem domini non reuertatur, vt l. sequitur. §. tunc in potestate. de vsucap. Sol. Intellige, reuertatur verè, vel interpretatiuè, vt in contrario. Ita dicit gl. tua, & bene. Opp. de l. sed nec legatarius. ff. de cond. fur. Solu. ibi loquitur in successore singulari, hic in successore vli, qui habet conditionem furtiuam. † Quæro, an successori competat actio furti. Hic aduerte gl. nostra dum loquitur de successore vli, tenet quod hēt actionem furti ex cotrectatione antiqua, ex qua erat nata actio furti domino non ex noua. Sicut n. dño ex assidua contrectatione nō nasceretur actio furti, vt l. ei qui. ff. de fur. ita hæredi eius. Ita dicit gl. hic. Contrarium tenet gl. in l. sed nec legatarius. ff. de cond. fur. & ff. de fur. l. si dominiū. Nam ex mutatione dñi sequitur assidua contrectatio[a] & noua nascitur actio furti, quod est notandū, vt eadem ratione, mutatione territorij, noua nascatur actio furti, & sic ille q subtraxit aliquid Bononiæ, repertus hic Assisij cū re subtracta, hic 2 posset puniri. De quo dixi in d. l. si dñium. † Sed contra hoc dictum gl. opp. rei, quā quis nunquam possedit, non fit sibi furtum,[b] vt l. hæreditati. ff. de fur. Sed hic hæres nunquam possedit istam rem hæreditariam, ergo, nō pōt sibi fieri furtum gl. dicit, quod ista est rō, qa facto furis contingit quod hæres non possideat. & not. glos. nam etiam qñ sibi subtrahitur res hæreditaria pp factum furis, contingit vt hęres non possideat, & tamē non competit actio furti. Quid ergo dicemus? Dic, qđ qñque contingit, quod res surracta à nemine possidetī, tamē iam possessa fuerat, & ab eo, cuius est desinit possideri, tunc committit furtū, vt l. qua ratione. §. fi. ff. de acq. re. dom. Qñque rei subtractę erat possessio apud aliquem tempore furti facti, & dominiū postea peruenit ad eum, qui nunquam possedit, & tunc idem, qa potest fieri furtum ei, qui nunquam possedit, vt dictū est. Quandoq; tempore à furti nemine possidebatur, & dominium peruenit ad eum q nunquam possedit, vt in re hæreditaria, & tunc nunquā committit furtum, vt l. hæreditariæ. ff. de fur. & l. si homo. ff. de vsuca. In successore verò singulari, vt in legatario, constat, φ ex noua contrectatione datur actio furti, non ex antiqua, vt d. l. sed 3 nec legatarius. ff. de cond. fur. † Quæro, quæ est differentia inter furtum, & plagium.[c] dic vt in gl. j. quę optimè dicit, prętérquam in vno, & in eo, φ dicit, quod in plagio requiritur quod, quis habeat consuetudinem hoc faciendi, quia hoc nulla lege cauetur.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte, φ Bar. allegatur sibi ɔtrarius in l. sed nec legatarius. ff. de condi. furt. vbi ait, φ hæredi competit actio furti, quando res hæreditaria subtrahitur hæreditate iacente & stat per furem quo minus hęres apprehendat possessionem rei. Contrariū tamen allegatur tenuisse in hac l. si abducta, in vlt. membro suæ distinctionis. Tu dic, φ non est sibi contrarius si bene inspiciatur, imo concordat cum his, quę dixit in d. l. sed nec legatarius, & non obst. quod dicit in vltimo membro: quia loquitur, quando tempore furti adhuc non erat dominus prout est hæres adita hæreditate, sed postea dominium peruenit ad eum, qui nūquam possedit post furtum, quo casu non competit actio furti, & hic in casu diuerso.

ADDITIONES.

a Menoc. Contrectatio. Boerius q. 13. nu. 47.

b Ales. Non fit sibi furtum. An & quando ei, qui non possidet possit fieri furtum, melius per Bartol. in d. l. sed nec legatarius. ibi, sed sibi hic hæres nūquam. Contrariū sentit Bartol. in d. l. sed nec legatarius, videlicet quod quando fit per furem quo minus possessionem apprehendat competat actio furti. sed hoc non videtur verū, quia eadem ratio esset in hæreditate, quia per furem fit quominus hæres adiuerit, postquam hæreditatem non apprehendit possessionis reis subceptæ, & tamē non committitur furtum. d. l. hęreditariæ. Adde, an ei, qui non possidet, possit fieri furtum. Bal. cons. 206.

c Ale. Differentia inter furtum & plagium. Vide Azo. hic in summa, de differentiis inter furtum, & plagium. Vide & gl. in l. pe. ff. de plag.

LEX XI.

a **De his.** Quod post aditam hæreditatem, & possessionem apprehensam nouet ea abstulit, in furti actione venit. h.d. Oppo. de l. quamuis. j. eod. Sol. ibi non erat adita hæreditas, vel apprehensā possessio, vt l. contraria, quod no.

ADDITIO.

a Alex. De his. Vide Fulg. in l. 2. sup. de in ius vocan.

LEX XII.

1 *Partus ancillæ furtiuæ, quod sit furtiuus, & nu. 6. 7. & 9.*
2 *Actio rei persecutoria non tollitur per pœnalem.*
3 *Dubitatio nulla est, ubi extat casus legis.*
4 *Idem iuris videtur in malæ fidei possessore, quod in fure.*
5 *Alter quod etiam de tribus dicatur.*
10 *Partus vaccæ furtiuæ, an sit furtiuus, & vsucapi possit.*
11 *Actio una quando tollatur per aliam, remissiuè.*

Ancillę. Partus ancillę editus penes furem, vel malæ fidei possessorem, est furtiuus, & non pōt vsucapi. & pro eo competit actio furti, & condictio, & persecutoria non tollitur p pœnalem. h.d. Diuidit. Primo ponit dictum. Secundo illationem. Tertio rationem illationis. Quarto probat dictum suum à maiori. Secunda ibi, quapropter. Tertia ibi, cum altera. Quarta ibi, cum 1 etiam. Circa hanc l. habetis notare principaliter tria. † Primo, qđ partus ancillæ furtiuæ est furtiuus. Secundo, quòd pro eo competit actio furti. Tertio, quòd non possit vsucapi. Et super istis tri2 bus fundantur omnes istæ glos. Quarto, † quod persecutoria non tollitur per pœnalem. Quinto nota, φ vbi casus legis est nulla du3 bitatio est. Melius probatur j. de cri. sacrileg. l. 2. Vltimo † no. quod idem iuris videt in malę fidei possessore, quod in fure. Antequam

a glo. in trem a op. & ista est opp. Grammaticalis, † qs uter, & alter sm
5 Grammaticos sunt distributiua duorum tm, sed hic ponitur dictio, alter, ut sit distributiua plurium, scilicet trium, ergo male dicit gl. Fateor, qd est hoc non dicitur etiam coem. Vult gl. dic quo ad l. nam haec dictio altera, stat pro uno, nil hoc importat, quod actio furti penalis pro uno, condictio furtiua, & rei vendicatio, q sunt persecutoriae, ponunt pro alio, unde recte stat hic destributio altera, q. d. persecutoria non tollit per poenalem. Hoc praemisso venio ad materiam. Hic dr, Petrus ancillae furtiuae est furtiuus. Op. & vr, quod non sit furtiuus, ut j. pro emp. l. si matrem. & l. si ego. §. partus. ff. de Pub. So. ibi partus conceptus fuit, & editus penes emptorem bonae fidei, hic uero penes furem. Cōtra hoc op. de fine huius l. So. ibi loquitur in malae fidei possessore. Sed so. praecedens loquitur de bonae fidei possessore. Tertio op. ff. de usu. l. si aliena. § fi. So. tm verā op. ibi fuit conceptus, & editus penes hiredē furis, q erat bonae fidei possessor. hic fuit conceptus penes eum furem, vel malae fidei possessorem. Et ideo
6 cū q̄rit † an partus ancillae furtiuae sit furtiuus, dic, aut iste conceptus est, & editus penes furem, vel editus tm, ut conceptus tm. Si apud emptorē malae fidei, dic, ut in hac l. fin. Aut est conceptus, & editus penes bonae fidei emptorē, & tunc non est furtiuus, ut l. si matrē. j. de usuc. pro emp. & l. si ego. §. partus. ff. de pu. Aut est concept' penes furis hrdē, tūc si q dē hrs furis erat malae fidei, idē q in ipso bonae fidei possessore, ut l. si aliena, §. fi. ff. de usuc. Mō hēs primum. Venio ad fin. & op. q pro partu ancillae nō cōpetit actio furti, ut d. l. si matrē. j. de usuc. pro emp. & d. §. partus. So. eodē mō, ibi fuit editus & conceptus penes bonae fidei possessorē hic penes furē. Contra hoc op. de l. quis. §. si ancilla. ff. de fur. Solu. Fateor, q si partus est conceptus penes furē, editus penes bonae fidei possessorē est furtiuus, nō tn cōpetit actio furti, ut l. cōtra. Ita dicit gl. tua, & bn, quā uide, & est gl. magna circa prin.
7 Et idō † an cōpetat actio furti, dic bn, qd si qdē partus est furtiuus, nō cōpetit actio furti, ut s. proximè dixi. Si partus est furtiuus, tūc ratio est, qd cōpetit actio furti. Fallit solū in uno casu, qñ conceptus est penes furē, & peperit penes bonae fidei possessorē, ut ex praedictis patet. Mirādū vr istud, qd sit furtiuus partus, & nō cōpetat actio furti, licet quāque hoc cōtingat, ut l. 1. in l. 2. & in d. §. si ancilla. Nā ibi hoc cōtingit pp psonā subtrahētē, pro quā actio furti non pōt dari. Sed hic cū persona furis sit habilis ad cōueniēdū, mirādū vr cur non cōpetat actio furti. Idō Do. Vlt. ā. dñt, & bn, qd partus ancillae nō fuit per se sepatim cōctus, & ideo pro eo sepatim nō cōpetit actio furti, sed pro ancilla, & in aestimatione ancillae hēbit rō meliorationis, qa grauida, ut l. q ex Pāphila. ff. de leg. 2. & l. inficiando. §. infans. ff. de furt. Sed q̄ro, † q est
8 rō, q partus p se censet furtiuus, tn nō cēset, p se quātū ad actionē furti. Dicebat do. Iac. But. multū bn, ille, qui est in utero quātum ad sui cōmodū hr pro iā nato, nō q̄tū ad cōmodū alterius, ut ff. de sta. hom. l. q in utero, & idō q̄tū ad uitiū furtiuitatis, ut sic impediat, usucapio, hr pro iā nato, qa sui cōmodū est, ut nō maneat dñiū, sed q̄tū ad actionē furti, nō hr pro nato, qa respicit mere cōmodū dñi, & nullo mō ipsius partus. Venio ad tertium, dr hic, q partus ancillae furtiuae nō pōt usucapi. Cōtra in d. l. si mrem. j. de usu. pro emp. & l. si ego. §. partus. ff. de pub. Sol. ibi fuit conceptus, & editus penes bonae fide possessorē. hic secus. Contra hac op. de l. sequitur. §. de illo. & §. sequēti. ff. de usuca Sol. Pro †
9 decisione huius, an partus ancillae possit usucapi, dic plenius quam gl. Aut partus est furtiuus, q qñ est, apparet ex praecedentib. & tūc no pōt usucapi, ut hac l. & Insti. de usu. §. furtiuae. Aut non est furtiuus, ut qñ est conceptus, & editus penes bonae fidei emptorē, hic distingue, aut emptor incipit scire alienam ancilla añ partū conceptū, & editū, aut post cōceptū, sed antequā pararet aut post partū conceptū, & editū, & sic post usucapionem ceptam. Primo casu impeditur usucapio, ut d. l. sequitur. §. de illo de usuc. Scdo casu, aut sciuit ancillā sim vr alienā, & nō impedit usuc. Aut sciuit eā alienam, furtiuam, & usucapio imponitur, ut d. l. iusto. §. & possessionem, & l. non solū. in prin. ff. de usuc. Tertio casu, aut sciuit alienam simplr, & no impedit usucapio. Si uerò sciuit alienā, & furtiuam, distingue, aut denunciauit, aut nō, ut plenè distinguit tex. illius l. singlis, in l. an cillam ff. pro suo. Cōtra praedicta op. supueniens scia rei alienae, nō impedit usucapionē,[b] ut l. j. j. de usucapione trāsformanda. Sol. Fallit in partu ancillae. Rō, qa orit ex re furtiua, & idem putarem eadem
10 rōne in qbuidā fructib. q peperent ex re uitiosa uitio reali. † Quaero, qd in uacca, utrū partus uaccae furtiuae sit furtiu', & cōpetat actio furti, & nō possit usucapi. glo. dicit, idem q in partu ancillae, ut l. qui uas. §. si ancillas. ff. de furtis. gl. dicit uerū in oīb praeterquam in usucapione, nam partus uaccae est furtiuus, & cōpetit actio furti eo casu, quo in partu ancillae, sed non est idem quo ad usuc. nā eo casu quo partus ancillae usucapit, eo casu partus uaccae, uel alterius animalis statim fit possessoris iure dñi, & iō, qa dñs, nō tractamus de usuca. Hic est tex. in l. sequitur. §. lana. de usuca. Rō huius est, qa partus ancillae, non est in fructu, & ideo non efficit statim bonae fidei possessoris, sed fetus, uel partus animaliū sunt in fructu, ut l. in peculium. ff. de usuris iō bonae fidei possessor statim facit suos. Vlt. habemus
11 hic uidere, quomō † una actio tollatur p aliam, de quo Dy. posuit unam magnā distinctionem in l. prouinciali, de ope. no. nunc. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Gl. in trem. Hic ponitor dictio alter, & dictio uter. Vide latius Bar. in l. 2. §. qd enim in fin. s. ff qñ appel. sit. Facit l. apud utrumque, & quod ibi habetur, inf. de appel. & gl. in l. quicumque. de her. Alter dicitur de trib. Quid autem differant inter sq. alter & alteruter, uide in l. si ex toto. § 1. ff. de leg. 3. Adde tu Paul. de Cast. cons. 18. quod istae dictiones alter, & ambo, verificantur in plurib. quam in duob. & de dictione, alter, uide etiam Bal. cons. 119. lib. 3.

b Alexan. Non impedit vsucapionem. Vtrum superueniens scientia, impediat vsucapionem, & dicit, q fallit in fructu, & partu. Et adde Bal. post glo. in d. l. 2. de vsuc. transfor. uide tn Bar. in l. si ancillam. ff. pro suo. & ea quae hic dicit Barto. intellige vt inf. proxi. sequitur, & quod ibi dixi, maximè per not. per Bar. in l. ex diuerso. in prin. ff. de rei ven. quia fructus facit suos, sed potest vsucapere, ut non teneatur restituere. l. sequitur. §. fructus, secundum unam lec. & ibi Bar. ff. de usuc. ibi tamen eo casu quo partus. dicit tamen Barto. hic, quod reliqui hīt in lectu. quod hoc est verum, de quib. quis non est locupletior factus, vt habere locum ultim. nirēu tunc teneatur bonae fidei possessor ad illorum restitionem l. fructus, cum ibi not. ff. de vsuca. posset vsuc. aduersus illud ius petendi. l. in bello. §. si quis seruū, de capt. & in l. sequitur. §. fructus, est tex. secundum unam lect., & ibi Barto. ff. de usuca.

LEX XIII.

a **Post decisionem.** [a]Trāsactio impedit quem agere, non partis perceptio. h. d. Opp. de l. si pro fure. ff. de condit. fur. So. hic fuit transactum super furto, ibi super conditione furtiua, vel super actione furti. vnde hic super facto, ibi super iure. Op. scdo de iureiu. l. si duo patroni. § idem. Iul. Dicit gl. aliud in iureiurādo, aliud i transactione. Vel dic, & verius aut fuit iuratū sup facto, aut sup actione furtiua, vt patet ex lege cōtra.

ADDITIO.

a Alex. Post decisionem. Vide Sal. in l. si de certa. sup. de transac.

LEX XIIII.

a **Eos qui.** [a]Qui receptat res subtractas, pro eis furti, & cōdictione furtiua poterit conueniri. h. d. in summa.

ADDITIO.

a Alex. Eos qui. Adde quae dixi supra e. tit. l. in ciuile. & ad intellectum huius l. omnino uide Bar. in l. furtum. ff. eo. vbi dicit illum talem receptatorem, non puniri nisi tanquam praestantem opem. quod no. pro statuto, & vide eum in l. qui vas. §. qui forem. ff. eod. & quod no. in l. 1. ff. de rece. & Bald. hic in text. in l. crimen, & ibi Bal. C. ad l. Iul. de ui.

* Menoc. Riminal. inter cons. Crim. diuersorum cons. 106. no. 1. 7. Mar. cons. 53. no. 19. Grāma. cons. 37. & 22. & Mars. cons. 30. col. ult. hunc receptantem minus puniri. Riminal. vbi sup. no. 9. 10.

§. Furti actio. Actio pęnalis non transit contra successores, secus in persecutoria.

LEX XVI.

Si seruum. Qui vendit seruum alienum, cū cōtrectat, & furti tenet. h. d. Op. de l. si qs vxori. §. neq; verbo ff. eo. Soluit gl. & benè sola venditione non fit furtum, sed contrectatione, quae fit propter venditionem, committitur furtum.

LEX XVII.

a **Quamuis.** [a]Crimen expilatae haereditatis non potest contra vxorem intentari, sed rei vendicatio intentabitur. h. l. Oppono. s. eo. de l. his. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alexan. Quamuis. Intentari potest actio negotiorum gestorum. l. haeres viri. de neg. gest.

LEX XVIII.

In eum. Qui ex naufragio surripit, tenetur intra annum ad quadruplum, post annum ad simplum, potest etiam criminalr coerceri. h. d. Hic hētis auth. nauigia. q est noua cōstō do. Imperatoris Fred posita in x. col. de stat. cō lib. ecc. Quaero quō se habeat ista auth. ad l. Codicis. Rñ. edictū de incēd. rui. & naufr. nō hēt locū, nisi de his, q rapiunt tpe incendij, vel naufragij: haec ēt de his, q rapiunt post naufragiū. Itē haec imponit maiorē poenā, & reprobat cōtriam consuetudinem. Oppo. ff. de leg. l. de quibus. Sol. Fallit consuetudine reprobata per leg. ita vidistis hic. Quaero, quantū tēpus debeat durare instantia super bonis istis repetēdis. Dic, vt in gl.

LEX XIX.

1 *Fur manifestus, ut quis dicatur, requiritur visio cum acclamatione.*
2 *Soluens falso procuratori, in quo sibi praeiudicet, uel non. nu. 4.*
3 *Cōtra procuratorē falsum recipientem solutionē à debitore, qua actione agatur.*
5 *Pro eadem re, quando possit competere condictio furtiua, & condictio indebiti contra diuersos.*
6 *In dubio quis non uidetur constituere procuratorē animo trāsferendi dominiū.*
7 *Procurator recipiens solutionem, an in dubio uideatur habere bonum animum.*
8 *Actio furti, & condictio furtiua, cui competant in casu huius legis.*
9 *Casus in quo per falsum procuratorem quaeritur uero domino dominium.*
10 *Procurator si est effectus unus ribaldus, mandatum uidetur reuocatum.*

a **Falsus procurator.** [a]Ista est difficilis l. multum. Falsus procurator recipiendo debi
b tum furti manifesti,[b] condic. fur. tenetur. h. d. in summa ista lex multum difficilis, & subtilis in immensum, quam not. multum: Antequàm intrem istā materiam, quia ista l. est imperfecta, quaero, à quo conuenitur furti, an à soluente, an ab eo, cui debebatur. Glo. breuiter dicit in primo casu, qñ recipit depositum, facit furtum creditori, eidemq; deponenti, quia ipsius erat pecunia. Scdo casu, quando exigit debitum, facit furtum debitori soluenti, qa ipsius erat pecunia. Hoc tangit hic scda gl. & gl. magna in prin. Dicā. j. latius dicitur hic,

ADDITIONES.

a Paris. Falsus procurator. Hanc l. repetit Ang. Item quis dicatur falsus procurator, unde aliqua per Ias. in l. si procuratore falso. de condi. ob causam.

b Alc. Manifesti. Vide glo. in c. ex parte. de rescrip. Bald. in c. 1. § iniuria. uers. seu furtum, de pa. iuram. fir. videtur facere festum de illo tex. qui dicit, quod falsus procurator non dicitur facere furtum manifestum.

4 hic,furti nec manifesti.Op.q̄ iste falsus[a] procurator teneatur actione furti manifesti,qa manifeste recepit pecuniam a soluēte. Dicūt quidā,qđ huic ꝓcuratori fuit solutū de nocte,vel forte erat cęcus, Alii dicunt,q̄ ad hoc,[†]vt sit fur manifestus,[b]reqritur dęphensio,et b non sufficit sola visio. Truffa est.Dic q̄ ad hoc,vt quis sit fur manifestus,reqritur uisio cum acclamatione,vt l.si quis in seruitute.ff.e. Vñ hic licet visus fuerit,tñ ꝯ eū non fuit acclamatū, iō non est fur c manifestus.Op.[c]scđo,dr̄ hic,exigendo.Contra,exigere est ab inuito extorquere,ut l.fideic.§.si rē.ff.de leg.3.Sed procurator nō potuit exigere,qa non hēbat actionē,nec mandatū,ergo &c.Sol.Hic exegit de facto. Vel dic q̄ hoc ponitur improprie, quia exegit a sponte soluente, vt dictum est. Opp.extra gl.qui soluit scienter in d debitū,vr̄ donare,[d]vt de cond.inde.l.3.de reg.iur. l.cuius per errorem.Soluit gl.in l.si procuratori falso. ff.de cond. ob cām.& dicit, 2 q̄ hoc debet intelligi † qñ fuit solutū ab ignorāte eū esse falsum ꝓcuratorē,aliàs uī donare.Et est gl.j.Ia.de Are. rephendit istam glo. Nā tunc soluendo qs uī donare, qñ nulla alia p̄sumptio pōt esse, si soluerit scienter indebitū tanq̄ debitū,certe vr̄ donare, sed quando soluit falso procuratori,possumus p̄sumere, qđ sibi soluerit,ut dño detur.iō donō non p̄sumitur.arg.l.cū de indebito.ff.de prob. & l.eleganter.§.q reprobos.de pig.act. ff.de sol. l.si cū aurū.Et hoc vī tenere glo.ff.de sol.l.dispensatorē.Licet Doct.non allegauerint hic,certe qñ soluitur ꝓcuratori falso tanq̄ ꝓcuratori, sine dubio vr̄ donare.ut l.si non sortem.§.qui filio, ff. de ꝯd.inde.& ff.pro empto.l.q fundū.§.seruus.ver.qđ si sciuerit,& sic gl. in l.si procuratori falso,dicit verū,reprobata gl. q̄ est in l. dispensatorē,& ita ibi tenet Dy. Non obstat,qđ dicit Iac.de Are.qa pōt esse alia p̄sumptio,&c. qa fateor,qñ solueretur simplr̄,ut Titio: sed cum soluit Titio,vt ꝓcuratori,cum sciat ipsum non esse, nō cadit dicta p̄sumptio.Mō io tro gl.Opp.ī.de condi.indeb.l.creditoris, & l.si procuratori falso. ff.de cond.ob cām,q̄ leges dicunt dari condictionē indebiti vel ꝯdictionem ob cām & sic vī,q̄ dñiū sit translatū in accipientem, qa c nemo ꝯdicit rē suā p̄terq̄ a fure[e] vt l. ult.vsufru. quemadm. cau.ergo,&c.Male dicit hæc lex,q̄ dicit dari condōnē furtiuam,q̄ soli domino competit,vt l.1.j.de cōd.fur. Huius timore dixit Mar. quod licet trāsferat dominium,tñ nō competit ꝯdic.fur. Sed hoc est falsum ut d.l.ult.usufr.quemadm.ca.& j.l.j.de condi.fur.Tamē Doc. dicunt q̄ Mar.antiquus Gl.illud nō dixit, sed dicit q̄ furtum committitur,& ideo ꝯ furem datur condō furtiua, & omnis alia:quia omnis condō ꝯ furem degenerat,ut Insti. de act. §. sic itaque. Et si sic dixit,bene dixit,& dixit verum. Gl.tamen vī pro solutione ꝯtriorum distinguere aliter. Dicit gl.aut solui procuratori falso credēs me liberatum,qa credebam eum ꝓcuratorē esse in rē suā,& sic in 3 eū transtuli dñiū,† & tunc non hēt locū actio furti,nec ꝯd.furti,sed ꝯdō inde.ut ī.de cond.ind.l.creditoris. Aut non credebā esse eū procuratorē in rē suā.& tūc solui sibi tanq̄ simplici nūcio , ut portet ad creditorē:tunc si non portat,cōmittit furtū.& tenetur condōne furtiua,& furti,ut ī.e.l.si is cui.& l. falsus. §.j.ff.e.Aut non solui tanq̄ simplici nuncio,sed in eū trāstuli dñiū,ut me faceret liberari,tūc non teneī furti sed neq; condōne furtiua.Sed tenet ꝯdōne ob cām,nō secuta cā,ut d.l.si ꝓcuratori falso.2.rñ. ff. de ꝯd. ob cau. Vide gl. tuā. Ista gl.bñ dicit,sed non ad ꝓpositū.nā hæc lex nō loqtur in ꝓcuratore in rē suā.Itē scđm membrū distinctionis loqtur in simplici nuncio,hæc lex loqī in ꝓcuratore non uero . Ita tertiū loqī,qñ fecit quēdā ꝯctū non noīatum, i. do ut facias me liberari, Videndū est ergo.qñ soluitur procuratori falso,ut procuratori ꝯstituto ad recipiēdam solōnē : isto casu loqī proprie ista lex, & l. si ꝓcuratori falso.quo casu dico,q̄ ꝯ ꝓcuratorē falsum daī act. furt. & condō furtiua,& ꝯd.ob cau.vt l.si ꝓcuratori falso , qa omnes ꝯdōnes degenerant ꝯ furem, ut Insti. de ac.§.sic itaq;. Vel si diceres f hunc ꝓcuratorē[f] falsum nō habuisse aīum intercipiendi pecuniā, dabiī tñ ꝯd.ob cām. Nam ille,q accepit vt procurator ,tenetur ad duo alternatiue,vel vt se procuratorē oñdat,vel ut faciat dñū ratū hr̄e.Si igī neutrū istorū faciat quasi cā non secuta, pōt pecunia cōdici.Hic est casus d.l.si procuratori falso. & hoc est utile in casu,in quo ego ignoro utrum sit uerus procurator,uel falsus, nā non habeo necesse proponere in libello,utrū sit uerus procurator,vel falsus,sed dicā sic:qa nō docuisti te procuratorē,nec fecisti dñm ratum hr̄e,& sic cā quare tibi solui,cessat,quare peto,&c.ut d.l.si procuratori falso. Sed ꝯ hoc op.in simplicē procuratorē nō trāsferī dñiū,ut l.si ego.ff.de neg.gest.ergo non pōt hr̄e locū ꝯdic.ob cau. quia nemo ꝯdicit rē suā,ut dictū est. Sol. dicas istā solōnē factā isti procuratori esse recōciliatā ꝯsumptione, ut dr̄ in mutuo debito. Vel dicas,qđ condicitur possessio,ut in mutuo,l.indebiti.§.sed & si nūm.de cod.inde.Vel dicas procuratorē habuisse animū intercipiendi,nā ꝯ eū ꝯdō oīs degenerat. Vlt.opp.ad idem.ff.de cond.ob cau.l.si procuratori falso,& l.si vendidero.§.Titius. de furtis. Solu. ibi est secuta ratihabitio,q̄ extinguit actionē furti,& cōdōnem furtiuā.hic secus. Reassummamus ergo qñ soluitur procuratori falso,q nunq̄ habuit mandatum:aut est secuta ratihabitio dñi, aut nō & si non sequuta,aut fuit solutū ab eo,qui sciebat eum falsum, aut ab ignorante, aut fuit solutum tanq̄ procuratori in rem suam, aut tanq̄ simplici nuncio, aut ei dedit, ut faciat liberari, aut soluit tanq̄ simplici procuratori,& hoc ultimo casu,dic,ut ī. proxi. dixi.Non

4 hētis hic alia.Circa istā partē opp.de l.cū qs.§.j.ff.de sol. Sol. Ea f q̄ dixi hñt locū in procuratore funditus falso, q nunq̄ habuit mādatum, sed in l.ꝯtria fuit mādatū reuocatū in eo qui habuit mādatū, quo casu distingue. Aut procurator habuit ab initio bonā fidē, & soluens liberatur incontinenti. Aut habuit animū intercipiendi,& tūc soluens nō liberatur ipso iure,sed ope exceptionis: tenetur tñ g cedere creditori actionē furti,& ꝯdōnē furtiuā,[g] q̄ hēt ꝯ illum procuratorem,ut ibi patet. In isto ergo procuratore, q habuit mandatum,sed fuit reuocatū,ꝯcurrūt quasi oīa membra distinctionis , q̄ ego dixi ī,in procuratore funditus falso. Qūātū ad hoc,vt sciamus vtrū ipse teneaī ꝯdōne furtiua,vel furti,dēmus distinguere. Aut solutū est ei scienter,aut ignoranter,vt dixi in ꝓcuratore fundit⁹ falso.Aut fuit solutū tanq̄ procuratori in rē suā, aut nō, istud mēbrū nō cadit hic. Nā in ꝓcuratorē in rē suā nō cadit reuocatio,vt l.illā. j.de do.Si poneremus reuocationē illā factā esse utroq; sciēte , vel ꝯsentiēte,oīa illa mēbra hic pñt adaptari p easdē leges. Sed q̄tū ad hoc,vtrū soluēs libereī a creditore,vel nō;est dr̄ia, qā in ꝓcuratore funditus falso soluēs nullo modo liberaī, vt l. q. hoiem.§.si nul h lo.ff.de sol. In eo vero,[h] q habuerit mādatū,sed est reuocatum, adhibeī distinctio,q̄ ponií in d.l.cū qs.& ī.dixi. Op.ff.de fur. l.si vendi 5 dero.§.si Titius.Sol.Oīa,q̄ dixi ī.hñt locum,qñ falso procuratori soluitur debitum:lex ꝯtria loquitur,qñ solutū est indebitū, quo casu dēs notare dr̄ias tres. Prima,qa qñ soluitur debitum,ratihabitio sequens tollit actionem furti,& ꝯdōnem furti, ut l. si procuratori falso.ff.de ꝯd ob cau.Secus qñ soluitur indebitum, vt d. §.si Titius Scđa, qa qñ soluií debitū ratihabitio seqñs parit debitori liberōnē. Sed qñ soluií indebitū seqēs ratihabitio parit ꝯdōnē indebiti debitori,vt d.§.si Titius.Ex his duab.dr̄iis resultat mirabile, qđ p eadem re cōpetit cōdō furti,q̄ datur dño , & cōpetit cōdictio indebiti ꝯ diuersos. Huius rō est qa prima ꝯdō fur.fuit data cōtra ꝓcuratorē falsum contrectantē,q̄ nō tollií,licet p seqñtē ratihabitionē dñiū a debitore auferatur,quia hoc fit absq; facto suo,vt l.& iō,ff.de ꝯd. fur. ꝯdō uero indeb. datur ꝯ illū, ad cuius vtilitatē fuit facta sol.cui p ratihabitionē q̄sita est pecunia, ut d. §. si Titius. Tertia dr̄ia est,qa in indebito nō distinguimus vtrū ꝓcurator sit funditus falsus,an ab initio habuerit mandatum. Ratio , quia nunquā vī mandatum,vt indebitū recipiatur,nisi hoc esset exp̄sse dictum,vt l. si proc.de cond.inde. Et si hoc esset expresse , non possumus tractare de liberando soluentem,qñ indebitum est quod soluitur. Sed si tractaremus de inducenda condi.inde.vel danda ꝯd.fur.seu condi.ob cau.distinguemus per omnia , ꝓut est distinctū ī. qñ soluií debitū p easdē leges,p̄terq̄ in eo quod ratihabitione ꝯdi. fur. non tollitur,nec ēt act. fur. vt dictū est ī. Quæro circa istā materiā,dixi ī.aut q̄s ab initio constituit procuratorē aīo transferēdi dñiū, aut i nō,qđ in dubio ?[i] Dnt quidā,quod in dubio vī esse animus transfe 6 rendi dominiū,vt l dotis fructus.§.fi.cū l. seq.ff.de iure do. † Cōtrarium puto in dubio,p l.si ego ff. de neg.gest. Non obstant allegata in ꝯtrū,qa ibi p̄cedebat titulus habilis, quare in eū dñium transfe 7 ratur:sed p eū in dñm. Itē q̄ro,qa ī.dixi,† aut ꝓcurator habuit bo k nū animū ab initio,aut nō qđ in dubio?[k] Rñ.hoc perpendemus esse ex gestis postea p ꝓcuratorē.aut.n. portauit ad dñm statim , sed forte eum nō potuit reperire,aut dño portauit, & postea interuertit,tunc præsumitur ab initio bono animo fecisse, aliàs p̄sumatur aīo malo,ut ī.e.l.si is cui,& ff.ad Mac. l.sed Iulia.§.proinde si acce 8 perit.Quæro,& reuoco in dubium pro perficienda hac lege,† cui competat actio fur. & condi.fur.in casu l.nostrę.Rñ.prout loquií in eo,qui recipit depositū, intelligendo depositum proprie , ita q̄ dominium non sit translatum in depositarium , tunc actio fur. & con.fur.competit deponenti,non depositario,si non fuit in dolo, quia non interfuit sua.Item si fuit in dolo,non haberet actionem ex impro-

ADDITIONES.

a Falsus. Et quot modis dicatur falsus proc.uide hic, & uo. Bal.in l.licet circa prin.supra de proc.& ibi uide q̄ dixi.& uide Bar.in l.fin.astr.§.item si fundū.ff.de ne gest.
b Ale.Fur manifestus.Quis dicatur fur manifestus,adde Bar.in l.a.ff.eo.& Bar.hic in 4.op.quod sufficit quod fuerit visus,& insultatus secundum acclamationem.Probatur in l.si quis in seruitute.Item sufficit,quod solum apprehendatur,ut ibi,& in l.a.cum seq.eo.ti.
c Op.Vide ad hoc gl.in l.1.ī.quod met.cau.& in l.si cum dotem,§.si post.ff so.matri.
d Ale.Videtur donare.An soluens scienter indebitum uideatur donare, v.de qđ not. Bal.in l.si per ignorantiam.sup.de condi.inde.uult ergo hic Bar.quod soluens scienter indebitum,non repetit. uide Bal.in d.l.dispensationem.& Bal.hic in ver.quarto quæritur,intellige,quando ad idem intendebat animus recipientis , aliàs non posset esse donatio,ut uo.Bart.in l.1.ff. de do.& Bal. hoc declarat in uer. quarto quæritur. ubi tamen Doc.dicunt.vide Bal.in l. quoniam,ff.de cond.fur.
e Menoch.Fure.Ruy.consi.143.nu. 3. lib.5.
f Alex.Vel si diceres hunc procuratorem.Bal.hic reprehendit Bar.in 6.opp.ubi ergo nō potest habere locum condi.sed Bar.in l.si procuratori falso.in 4.q. ff.de condi.inde. de hoc alle.gl.in terminis.Vide ibi,inquantum ad hoc,ut sciamus.Idem tenet Bal. in d.l.si procuratori falso.
g Menoch.Furtiuam.Alba.consi.3.num.4.5.
h In eo uero Contra tenet & Bal.in d.l.si procuratori falso.& ex his duab.&c.uide omnino Bar.in l.quoniam.ff.de condi.furtiua.
i Quid in dubio Adde Bal.in d.l.si procuratori falso. ad fi.
K Ale.Quid in dubio. Quomodo cognoscatur an falsus procurator acceperit pecuniā a debitore,bono animo,vel malo,adde Bar.in l.cum quis,§.1.ff.de sol.ibi ex isto casu insurgit vnum.Idem tenet Bar.in l.si proc.uide Bal.hic , ibi in 7. & 8.oppos.

impossibilitate sua, vt dicit secunda gl. huius l. in procuratore uero, q recipit debitum, debemus aduertere: aut soluit sibi ut nūcio, & dic ut habes in his no. in l. si is cui. s. e. aut ut procuratori simplici, cum in ueritate nunquam fuit procurator, & tunc actio furti competit, & cōdictio furt. debitori soluenti, vt d. l. si vendidero. §. si Titius. ff. eo. Si vero fuit procurator, sed reuocatus, tūc idē, si ab initio habuit malū animum. Sed si ab initio habuerit bonum animum, statim fuit q̄situm dñium pecuniæ creditori, & si procurator postea interuertit ipsi creditori, tenetur actione furti vel cōdi. fur. ut d. l. cum qs. §. 1. Ex isto

9 textu insurgit unū mirabile, qd̄ p falsum ꝓcuratorē acquirit dño dñiū. Huius rō est fauor liberationis. Cū n. lex velit debitorē soluētē falso ꝓcuratori liberari, p ꝯñs vult p illū falsum procuratorē q̄ri dñiū pecuniæ, dño, ut no. in l. si quis seruo. ff. de sol. & l. cum qs. §. 1. eo. n. licet gl. uideatur dicere ꝯtriū, in l. acceptam. s. de vsuc. sed nō

10 bene. Quid si mandatum † non fuit reuocatū exp̄sse, tamen procurator conditionem suam mutatur, quia est effectus quidam ribaldus, an per hoc videatur mandatum tacitè reuocatum? Docto. dñi q sic, ut l. cum Cornelius. ff. de solu. & l. cum quis, in prin. eod. titu.

L E X XX.

1 *In delictis, quæ trahi possunt de facili in exemplum, punitur factum, licet nō sit perfectum.*
2 *Diffinitio cui non congruit, nec etiam diffinitum.*
3 *Casus, in quo hēt locū actio furti, nec tamē est factū furtū, nec res est furtiua.*
4 *Statuta q recipiant extensiuā interpretationem passiue ex identitate rationis.*
5 *Statutum si induceret nouam formam testandi, in eo habet locum lex Falcidia, & Trebellianica, & materia de acquirenda hæreditate, & similia.*

a 1 **Si quis seruo.** [a]In delictis, q̄ trahi pñt facile in exēplum, punit factū, licet nō sit pfectū. h. d. Diuiditur. Primo ponitur thema, & q. Scd̄o determinatio q̄onis. Tertio responsio ad quædam iura, quæ videbantur facere in ꝯtrium. Secūda ibi, nobis. Tertia ibi, licet. n. No. quod punitur affectus, licet non

2 sequatur effectus. No. hic, † q cui non congruit diffinitio, nec diffinitum. Vides enim q illud non est furtū, cui nō cōgruit diffinitio

3 furti. Tertio no. † casum, in quo habet locum actio furti, nec factū est furtum, nec res est furtiua. Opp. de l. 1. in fi. ff. quod quisque iur. Potes dicere, quod istud est delictum atrox, & sic non habet locū illud dictum. Non punitur affectus, &c. ut l. si quis non dicam rapere. s. de epi. & cle. aliàs vr̄ specia le hic, propter rationem, quæ in fin.

b legis ponitur. Quero, an id, quod dr̄[b] hic de seruo, habeat locum in

c filio. Gl. dicit q sic[c] in l. & non tm̄. §. i. de ser. cor. Vide gl. hic in fi. vides ergo ſm hanc, q l. noua, & odiosa, & ꝯ regulas iuris commu-

d nis inducta, extendit p idētitatē rōnis.[d] Et sic facit qd̄ † statuta reci-

4 piunt interp̄tationē extensiuā, ēt ad id, cuius ꝯtrium est dispositum a iure ꝯmuni. Sed ꝯtrium dixi tibi in l. præcipimus in fi. de app. & in auth. quas actiones, cum gl. s. de sacros. eccl. Sol. dic q non est nostrum hanc legē extēdere ad filiū. Sed lex antiqua est illa, q̄ hanc legē extēdit, nā dicit l. & nō tm̄. §. i. ff. de ser. cor. q qcqd dr̄ de seruo, hēat locū de filio. Illa lex ergo est illa, q̄ extendit hanc, nō ergo ista se extendit, sed extenditur, & sic interpretationem extensiuam re-

5 cipit passiue, non actiue. Ex hoc dico: si † p statutum induceretur noua testandi forma, an haberet locum lex Falc. & Treb. & materia de acq. hær. & similia in illo testō? Certe sic. Nam tunc patitur statutum interpretationem extensiuam passiue, quia lex se ad statutum extendit, non statutum ad legem, ut l. 1. §. 1. ad l. Falc. dixi plene in l. omnes populi. in materia interpretationis extensiuæ.

ADDITIONES.

a Alex. Si quis seruo. Quid si seruus persuasit alteri, ut fugeret. uide hic Aro. in summa. in l. qui seruo ff. eod. ti. Adde Bal. de eo. qui dedit consilium ad maleficium, quod est subiectum, eius consi. 1[illegible] 5. 4. lib. & uide Pau. de Ca. consi. 1 93.
Barb. Si quis seruo. Vide Lud. Ro. in consi. 208. pro extensione, de qua hic.

b Paris. Quod dr̄. Adde circa intellectum regulæ istius tex. quod duo casus æquiparantur a lege antiqua, &c. & ea quæ ponunt Mod. in §. ex maleficiis. io gl. in uerbo, in iudicium, Insti. de act. vbi limitat procedere solum quando in eadem materia erant æquiparata a iure antiquo, secus si in diuersa. Item limita procedere vbi in eadem. Ro. consi. 220. Item circa intellectū huius regulæ uide Ro. omnino in consi. 179. Item intellige eam procedere in materia etiam pœnali, & odiosa, secus in correctoria. vide singulariter Io. de Ana. consi. 207. ad fi. In contrariū qd̄ imo procedat et in correctoriis, & pœnalibus, vide Ias. in l. transigere, C. de trans. Item duas limitationes, & de regula vide Dec. in c. translato de consti.

c Alc. Quod sic. Et facit ista gl. quod in criminalib. procedatur de similib. ad similia. quod dicas verum esse quo ad æquiparata, siue loquamur io statutis, siue in cōsuetudinib. pœnalib. tex. est melior de iure ſm Bal. in c. 1. in §. porro. q̄ fuit prima causa benefi. amit. Hoc dictū non habet locum ſm eum, ubi duæ pœnæ imponuntur habito respē ad priuilegiū alicuius psonæ, qa tūc nulla pōt fieri extensio de similib. personis ad similes, & de casib. ad casus. ita est gl. ord. sing. Inst. de ac. §. item mixta. q̄ incipit, si in iudicio. quam gl. tene menti, ſm Bal. & adde similem in l. si 10 uer. aureos, de in ius voc. adde quæ dixi post Bar. in l. iura. iuncta l. non pot. ff. de le. & has extensiones de similib. ad similia intelligas ꝓcedere, vbicūq in statuto, vel lege tacet rō ciuilis, vel naturalis secundū no. per Bar. in l. 1. in pri. ff. uti possi. & per gl. & Doct. in l. 1. e. ti. & per eū in §. Cato. ita ut velle Bal. io d. §. porro. Adde qd̄ refert Bal. in c. 1. an maritus siue uxor in benefi. qd̄ qn̄ hīs trahe[illegible] retro, qd̄ tunc trahitur de similib. ad similia, quā legē trahi retro, non est æquum All. Io. Mo. in c. detestāda de concess. pb. lib. 6. Item adde q in pœna priuationis vt q nō possit ꝓcedi de simili. ad similia, qa illa nunquam imponitur, nisi lex hoc expresse dicat, in Auth. de non eligen. secun. nub. §. sin autem non ua[illegible] Bal. in auth. ex testō. sup. de secun. nup. Item adde qd̄ no. uolunt Bal. in [illegible] sup. e. & in l. si fugitiui. sup. de ser. fug. Et reperio qd̄ Inn. in c. qualiter, & [illegible] accusationes expsse qd̄ i pœnis criminalib. ꝓcedat de similib. ad similia, & nihil alī. adde Bal. in l. illa. in prin. inf. de col. & quod no. gl. in d. l. fin. de in ius voc. & q no. Bal. in l. de his. sup. e. & q dixi in l. Gallus in §. & quid si tm̄. de lib. & posth. et quod in criminalib. procedatur de simi. ad similia, vide Bal. io l. si quis nō dicā rapere. in prin. de epi. & cle. & uide Bal. in l. si te. §. 1. de infa. & in l. transigere. sup. de transac. Et an ex identitate rōnis in pœnalib. fiat extensio, unde aliquid per Imo. in l. infamem. de pub. iud. & per Bald. in l. 2. inf. de interdi. vbi omnino vide. & hic p Bal. & qd̄ ꝓcedatur ēt in criminalib. tenet ēt Bal. in l. 2. in princ. quæ sit lōga consue. & in l. data opera. Sed in statutis pœnalib. exorbitantib. nullo mō fit extensio, sed Bal. in l. a. de pa. qui fil. distr. & statutū loquens in furto locum hēt ex maioritate rōnis in sacrilegio. Bal. in l. 2. sup. e. & de materia per Iac. de Belan. l. si quis non dicā. de epi. & cle. p Imo. in §. de viro. & ſm regulā, de qua hic, videlicet qd̄ lex noua superueniens in uno ex parificatis, de iure antiquo extenditur ad illud parificatū, limita no. nisi tractemus de remedio, aut actione concedenda. Gloss. sing. in auth. presbyteros. Adde quæ dicit do. Abb. in c. de multa, de præb. in glosa in uer. in eadem ecclesia. ibi, contrarium credo, &c. ubi probatur, quod ubi sunt duo a iure æquiparata, pœna addita in uno, videtur addita in alio Text. & gl. in c. si postquā. io fi. de elec. in 6. & no. ad materiā, qd̄ qñ sunt duo a iure cōiter æquiparata, qd̄ statutū in uno, ēt ꝯ regulā iuris cōis, hēt locū in alio. ut uelle gl. in l. qd̄ uero. ff. de legib. & Bart. hic, & in l. Marcel. in prin. ad Treb. quod est verū, qñ æquiparatio est reciproca; secus si esset tm̄ in uno. ut si lex uel statutū dicat, qd̄ disposita in magnatib. hēant locū in popularib. quia nō erit econuerso. l. a. c. cōia de leg. no. Bar. in l. 2. de leg. tulem est uerum, nisi lex loquatur taxatiuē. Probatur in l. si ubi est facta exæquatio ciuilis, & uide in auth. quas actiones. & in eot. unde sumitur, de sacrosanct. eccle. Et uidetur de mente Cyn. in d. auth. quas actiones, & ibi refert Bar. in uer. mō quæro. licet Bal. & alii ꝯ, in d. l. fi. in 1. q. Itē fallit, nisi patiens non esset in utroq; dispositū. l. 1. §. lex. ff. ad leg. Fal. & ibi Bar. & uide ad Bar. hic omnino Bar. in l. si constante. in 1. q. so. ma. vbi vr̄ uelle hoc verū ēt in diuersa materia, adde Bar. in d. l. quod tantum. §. 1. Et de huius, & aliorum legis intellectu, uide Inst. de actio. § duplum. circa prin. per Mod. a contrario sensu.
Adde Ro. cōs. 392. Et unde ēt in Alex. de Imo. in cōs. 137. uer. corroboro. in 2. uolū.

d Pom. Identitatem rationis. Quid in casu fauorabili, aut odioso, an possit extendi ex identitate rationis, uide late Roma in repeti. auth. similiter. in 29. speciali pię causæ, inter vltimas uoluntates. inf. ad legem Falc.

L E X XXI.

1 *Argumentum a contrario sensu est ex interpretatione.*
2 *Bona fidei possessor dicitur, qui cognitione domini possidet, putans se dominum.*
3 *Distingue tempora, & concordabis scripturas.*

Apud antiquos. Eius serui gr̄a, pro quo qs pōt actione noxali conueniri, pro eius facto noxali agere nō pt̄ illo tpe, sed postea sic: & p̄ fcō liberi hoīs actio noxalis nō ꝯpetit. h. d. Tota ista lex diuidit i duas ptes principales. Prima logr̄ de seruo. Secūda de libero hoīe bona fide possess. Scd̄a ibi, de eo aūt q liber. Itē hæc prima subdiuiditur, quia primo ponit duas q̄ones. Scd̄o ponit amplificationem ad illas q̄ones cuiusdā regulę iuris antiq. ſm antiquos. Tertio ponit amplificationē dictę rīæ ſm authoritatē hui⁹ lex qua colīt q̄onū soło. Quarto ꝯcludit ad propositum. Scd̄a ibi, cūq; gñali. Tertia ibi, nos āt. Quarta ibi, si

1 igit. No. ex tex. isto, ibi quidā ita p ꝯiecturā, &c. cū gl. sua, qd̄ † arg. a ꝯtrio sensu est ex interpretatione. qd̄ multū not. q plene dixi in l. oēs populi. ff. de iust. & iu. allegaui ibi hūc tex. & vide tex. ibi, posses-

2 sor domini cogitatione, &c. No. † q ille dr̄ bonæ fidei possessor, q domini cogitatione possidet, putās se dominum, & hoc est in ver. cum igitur, & tex. ibi, ipsie ea teneri non potest, melius formaret regulam secundū q ī formata est, & sic directe adaptaretur ad prædi-

3 cta. † Not. q uulgariter dicitur. Distingue tempora, & concordabis scripturas. Hic in §. nos autem. ibi, & sic ex tempore.

1 *Titulus excusat a fructibus percipiendis.*

1 **§. Nos autem.** Vltimo Dñs Cy. īducit hūc. §. ad q̄onē, Titulus † excusat a fructib. ꝑcipiēdis, iō si possessor pro parte tēporis haberet titulū, pro parte non, tenebitur de percipiendis pro parte, pro parte non. Sic dicit do. Cyn. hic.

L E X XXII.

a **Manifestissimi.** [a]Primo ponit unam regulā gñalem. Scd̄o determinat tres q̄ones iuxta dictā regulā. Scd̄a ibi: post principiū. sed q̄rebat, &c. Itē secunda sicut determinat tres q̄ones, ita hēt tres partes. Secunda ibi, sed cum in secunda. Tertia ibi, cū aūt in contrario. Redeo ad primam partem, & prima est facilis, & ideo non eget summario. Ad istam regulam examinandam op, ut gl. de l. is cui. & l. cum q. in pri. & l. q vas. §. si ego. ff. e. Huius timore gl. mea limitat istam regulam, ut habes in ea, quam uide. Aduerte, istas limitationes possemus examinare, sed esset multum longum, & dic, ut plene dixi in l. itaque fullo. ff. eod.

ADDITIO.

a Alc. Manifestissimi. Not. quod uulgariter dicitur, uide Bar. in l. sciendum. §. sed & qui. ff. qui sat. cog.

1 *Simplicitas placet, & simpliciter dicitur, quod est sine distinctione.*
2 *Per electionem unius iuris, quis non videtur alteri renunciare.*

§. Sed quærebatur. Si res ꝯmodata subtrahiī, est in electione dñi utrum agat ꝯ furem, an ꝯ ꝯmodatarium: & vno electo, ꝯ alium agere nō poterit, si sciens fuerit: secus si fuerit nesciēs, vel dubitās. Hoc dicit vsq; ad §. sed cum in scd̄a. Diuiditur iste §. in tres partes. Primo ponitur thema, & antiquorū opinio. Secundo determinatio. Tertio limitatio suæ determinationis. Secunda ibi, tales. Tertia ibi, sin aūt nesciens.

1 No. ex hoc §. 1. quod dixi in summario. Secundo no. † simplicitatem placere. Et simplr̄ dr̄, quod est sine distinctione, quod no. facit ad q̄onē quam dixi tibi in l. j. in j. q. ff. de uul. & pup. & l. si inter stipulantem. §. 1. ff. de uerb. obl. ibi, simplr̄ amittit, & de uerb. obl. l. j. §. si

quis

quis simplr. ubi gl. exponit simplr, i. purè Facit, ff. pro soc. l. coiri. facit j. de fideic. l. cam q. No. et & tene menti, qa alibi nescio. † Qui eligit vnu ius, non vr renunciare alteri iuri, qd ignorat sibi competere, vt l. mi. de inof. test. idē si dubitat.[a] Casus est[a] hic, qd nō vr renunciare alteri iuri, qd dubitat sibi cōpetere, ibi, sin aūt nesciēs, vel dubitans, &c. Et hoc nescio alibi, & io tene menti.[c] Ad legem nostram opp. de l. vt oēs. §. si seruus, & l. itaq; fullo. §. fi. ff. e. So. Hic loqtur in commodatario, qui nullum ius habet in re. Cōtrariū loquitur in creditore, & vsufructuario, qui habuit in re, & ideo actio furti competit tam domino pro iure dominij, quàm creditori, & vsufructuario pro iure suo, vt l. contraria. Contra hoc op. & videtur quod idem in eo, qui non habet ius in re, vt io fullone, vt l. itaque fullo, in prin. ff. eod. & Insti. de obli. quæ ex delic. §. furti Sol. Aliud in fullone, & sarcinatore, aliud in commodatario. Ratio, quia fullo, & sarcinator ineunt contractum ratione vtriusque, ideo simpliciter subuenitur commodatario ratione sui tantum.

ADDITIONES.

a Paris. Idē si dubitat. No. th q in 3. lib. dubitans non æquiparatur ignoranti, fm Bal. in c. 1. §. in ppetuum. per quos fiat inuest. Vide et tex. in materia, & ibi Bal. in c. uasallus feudum. ff. de feu. fue. contr. Itē adde, q dubitans, q de facili pōt certificari, nō excusatur, licet sit secus in errante, [illegible] per errorem in 3 no. ff. de ini. om. iud. ubi ponit rationem [illegible], & ibi etiam in 1. amplia. ponit concor. ad regulam hic positam, & latius de ista reg. q quod dubitans, & ignorans æquiparentur, unde Ias. in l. diuinæ ff. de cond. indeb. l. 1. § generalis de acq. poss. aliqua posuit. unde quæ dicit Are. in l. Dominus Labeo. ff. [illegible] testa.

b Pom. Casus est. No. qui eligit unum ius, non vr alteri renunciare, quod sibi ignorātis, uel dubitanti competit. Facit gl. in l. 1. in fi. in verb. cessat. ff. de condi. inde. Vide omnino in l. 4. § fi. ff. de acq. pos. & in l. quamdiu in prin. C. qui admi. Facit gl. fi. in l. 1. in uerbo, cessat. ff. de cond. inde. & tex. in l. 1. ff. qui ord. in bon. possess. & aliquid per Ias. in l. eum qui. sup. de iur. & fac. igno. & uide ad istum tex. Bal. in l. leges sacratissimæ. sup. de legi. ubi uult per [illegible] tex. q ita parcatur dubitanti, sicut ignoranti, quem sequitur Io. de Ana. cons. 72. inc. Visis, & consideratis, quæ in facti narratione. Et pro hoc facit quod uult Deci. post d. Christopho. Castilio. ibi in l. 2. sup. de pac. in lol. & l. nec nos. inf. de c. sp. & [illegible], quam intelligunt quod ibi re uera mortua materrera, si tamen erat penes contrahentes dubium. Et sic uolunt, & ex illo dicto potes notare quod de dubio aliquando iudicamus, vt de sciente, quia sicut ille, qui scit de uita alicuius, nō potest super eius hæreditate pacisci, ita nec dubitans, & imo in dubio ita loquamur secundum subiectā materiam, & uide Bal. in l. fi. ff. de cond. ind. & Bal. in c. 1. §. personam, in titu. per quos fiat inuest. ubi limitat, ut non habeat locum in dubitante qualitatem personæ cum qua contrahit, quia de eo iudicamus non ut de ignorante. Et uide aliq per Ale. cons. 40. uol. 5. & uide tex. & ibi Bar. in l. 1. inf. de test. & Fel. in c. pastoralis. de except. & Bar. consi. 88. & Fel. in c. [illegible] & Barb. consi. 16. uol. 2. & unum uerbum per do. Præp. Ale. in c. non est §. is itaque. dist. 6. & in c. quo iure. dist. 8. & Ias. latè in l. quamdiu. inf. qui adm.

c Ale. Et ideo tene menti. No. quod eligens unum ius, non uidetur renunciare alteri, de quo ignorat, quod nescio alibi, & an ignorans, & dubitans æquiparentur. unde quod no. supra de condi. in [illegible] & no. Bald. sic allegans istum tex. in l. leges sacratissimæ & etiam dicit hic Cy. & Bald. quod omittens opponere exceptionē propter dubitationem, potest eam opponere cum primum [illegible] de ipsa certificatus, & intelligit illa Bald. hic, nisi potuisset se certificare, & noluisset. Et uide quod no. dicit Bal. in l. [illegible] supra de falca. adde. Et ad dicta de ignorante, uide Bar. in l. 2. in verbo, procedo in gl. ff. si [illegible].

1 *Commodatarius quod exigat rem à fure, qualiter intelligatur. & qua actione recuperet. nu. 3.*
2 *Qui sentit onus, debet etiam sentire commodum. & econtra.*
4 *Pro possessione rei mobilis amissa, nullum interdictum possessorium est introductum, sed alia remedia sic.*
5 *Remedium l. si coloni. an habeat locū, si ad aliquē peruenit possessio sine vitio.*
6 *Dominus in casu huius legis. an poterit agere contra furem.*
7 *Fur duplici damno non afficitur.*

§. Sed cū in secundā.

Bī dicit: Si cōmodatarius à fure rē, & pœnā exigit, non tenetur reddere eā dño. h. d. Not. q † cōmodatarius exigit rē à fure, quod qualiter intelligatur dicā statim. Scdo no. † q q sentit onus dēt sentire & cōmodum, & cō. qd dic, vt in rla iuris, & p Dy. in ca. q sentit. de reg. iur. lib. 6. Circa primū q̄ri, & istud est notabile valde. † Quæro, qua actione recuperabit commodatarius rē à fure. Nam cōdō furtiua soli dño cōpetit. l. 1. ff. de cōd. fur. ergo commodatario non competit. Sol. dāt quidam, q habuit cōdōne incerti, ut l. & iō. §. fi. ff. de condi. fur. Ista non est uera, q illa loquitur in creditore, q habet ius hypothecæ in re, ideo gl. ma distinguit optimè quatuor casus. Quandoque subtrahitur res dño, tunc sine dubio competit sibi cōdō furtiua, ut l. j. ff. de cond. fur. Quandoque subtrahitur ei q habet ius in re: & tunc cōpetit condictio incerti, ut l. & iō. in fi. ff. de condi. fur. Quandoque subtrahitur ei, qui nullum ius habet in re, sed solum bona fide possedit, nunc habet actionem triticariam ad possessionem, vt l. 1. in fi. cum l. seq. de condi. tritica. Quādoq; subtrahitur ei, qui nullū ius habet in re, nec in possessione, sed detinet, vt commodatarius, & depositarius, & similes, tunc eis datur actio in factum, uel officium iudicis. Ita tenet gl. in l. nō tantū. in prin. de pet. hær. & d. l. & iō. §. fi. ff. de condi. fur. Subdit gl. hic, vel habebat cōdōnem ex l. si coloni. de agri. & cen. Istud non est verum, nā illa condi. competit tm ei qui possidebat, vt ibi patet. Contra istas glo. vr gl. in l. rem quæ nobis. ff. de acq. pos. vbi dr q † p possessione rei mobilis amissa, nullum est pditū iudiciū possessorium: sed intelligas nullum possessorium. i. interdictū. Sed alia remedia de iure ciuili bene sunt prodita, ut s. dixi. Vide gl. quam no. hīc, gl. ista loqtur q ista remedia dantur cō eum, ad quē possessio peruenit cum vitio, quia subtraxit. Sed quæro † quid si ad aliquem peruenit possessio sine vitio eius rei, quā ego tm possidebam, vel detinebam. Gl. in l. in ciuilē. s. c. dicit, q licēt locum cōdō ex d. l. si coloni, de agri. & cēn. & ista gl. vr dicere cō casum l. siue autem. § si duob. ff. de publ. vbi ar cō in eo, q habuit tit. & possessionem.[a] Do. Inn. in c. sæpe, de rest. spol. tenet idem quod gl. in l. in ciuilem, alleg. c. redintegranda. 3. q. 1. Ista oia vīr cō casum dictæ l.[b] sustinendo th gl. nostrā, & Inn. possumus dicere sic, quod glo. loquitur in bonæ fidei emptore, quem cōstat emisse ab eo, qui fuit malæ fidei possessor, vt a fure. vnde mala fides venditoris aliqualiter afficit emptorem[c] ab eo, vt in auth. malæ fidei j. de præscr. lon. temp. aliàs si hoc non constaret, credo quod non[d] posset agi, vt d. l. siue autem. j. de pub. Quærit glo. qui † si dñs in huius l. casu nō velit agere cō commodatarium sed cō furem, an poterit? Gl. dicit q sic, vt j. prox. § Sed certè præcedens loquitur ante furem exactum. Nam postquam exactus est ab [illegible] uno, non potest iterum conueniri, fm Dy. [illegible] tit. ff. nau. cau. sta. Tertio quærit gl. posito q cō furem posse agere dñs,[a] an fur duplici damno afficiatur? Gl. non determinat. Tu dic, quod non, per dictam l. licet § si V[illegible] quærit glo. cum [illegible] cus sit in creditore, qui tenetur reddere pœnam, vt l. si pignore surrepto. ff. de pign. act. quare aliud in eo, quàm in commodatario, & similibus.[a] Dic, vt in glo.

ADDITIONES.

a Paris. Possessionem. Vide omnino Mod. in § sed istæ Inst. de actio.
b Pom. Contra casum d. l. Alex. consi. 100 [illegible] 2.
c Ale. Afficit emptorem. Et hoc etiam tenet Bal. in effectu, & benè dicit, in d. l. in ciuilem. Pro quo facit quod ipse Bal. no. in l. [illegible], sup. eo. & l. [illegible] §. [illegible] de pub. Adde do. Abb. in c. si diligenti, de præscrip. & [illegible] Cast. in l. & ideo. §. h. prealle. ibi, tene o quæri g[illegible] per B. l.
d Pom. Credo quod non. Vide Alex. consi. 118 vol. 2. & Barb. consi. 42. vol. 2. & Ale. in l. 1. in prin. uolum. 1. & 199. uol. 2.

§. Cum autem.

Si marito res commodata subtrahatur ab vxore, vxori [illegible] gatur a [illegible], fur cōuenitur. Si eligatur maritus, maritus in f[illegible]tum pp res amotas [illegible], nec poterit mulier eligi, si vir soluendo [illegible]. h. d. Op. pactio rer. amo. nō datur cōstante matrimonio vt j. rer. amo. l. [illegible] So. expone, id est factum p[illegible] res amotas Op. Etēr. amo. l. antep. Sol. ibi ponitur casus econuerso ad istum, vt in gl. quam vide

De operis libertorum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Factum in tempore dicitur, quod fit per modicum ante, vel post sine interuallo.*
2 *Operæ libertorum quomodo imponantur, & qua actione petantur, nu. 4.*
3 *Pactum nudum, an vestiatur iureiurando.*
5 *Necessitas non habet legem.*

SI tempore.

Diuiditur in tres partes. Primo loqtur qn operæ sunt impositæ. Secundo, an possit peti pretium futurarū operarū, hæc particula vr sibi cōdicere. Tertio, qn operæ sunt impositæ. Secunda ibi, solet autem. Tertia ibi cum, & si operæ. Bī dicit, quod operæ promissæ debent præstari, non pretium earū, nisi ex cā necessitatis. h. d. Circa primam partem quæritur, dr hic, si tpe manumissionis. Quæro, † qn dr factum tpe manumissionis? Dic vt in gl. j. vt si in illo tpe vel modicum ante, vel modicum post manumissionem, & sine interuallo fuerit actum, vide gl. Quæro, † qualiter operæ[a] imponantur liberto? Dicit gl. per stipulationem, vel iusiurandum, & est speciale quod pactum iureiurando vestiatur. Vide gl. 2. in prin. huc aduerte, & no. quod pactum nudum non vestitur manumissione, seu cohærentia manumissionis, & est speciale fauore libertatis. Op. q rlr † pactum non vestitur iureiurādo, fm gl. dic, vt dixi in auth. sacra. j. si aduer. vē. † Quæro secundo, † qua actione petuntur operæ. Dic bī, & hæc est veritas. Aut operæ fuerunt promissæ p stipulationem, aut iureiurando. Primo casu, aut petuntur operæ, & agitur actione ex stipulatu, siue sint certæ, siue incertæ. Aut deuenitur ad æstimationem, & agitur certi cōdōne ex stipulatu. Secundo casu, qn sunt promissæ iureiu. agitur in factum. Dic clarius, vt hac gl. Venio ad secundam partem, & ista secūda pars vr sibi cōtria. Nam primo dicit, q solet conuenire, vt aliquid detur pro operis, postea dicit, q pretium peti non potest. Huius timore gl. exponit istum tex. hoc quatuor modis. Vnumquēq; vide, quia quilibet potest sustineri, tn illa expositio est magis clara, vt dicamus, solet inter liberos, & patronos cōueniri, vt p operis prætēritis aliquid præstetur, licet pretiū peti nō posset, subaudi remanente saluo iure patronatus. Opp. & vr q in casu inopiæ cum alere non tenetur, vt ff. de libe. agn. l. si quis. §. si quis a liberti liberto. Dic vt in glo. Venio ad vltimam partem.[b] Ex hac vltima parte, & præcedente allegatur ista lex, q † necessitas non habet legem,[c] quia lex vult q libertus non cogatur ad præstationem pretij operarum, fallit in casu necessitatis.

ADDITIONES.

a Alex. Qualiter operæ. Et adde no. per gl. & per Bar. in l. iurisiurādi, in fi. princ. ff. eod.
b Pom. Vltimam partem. Aliquid permittitur causa necessitatis quod aliàs non permitteretur Adde Barb. in c. nulli, extra, de pig. ubi ponit Rom. similia. Alex. hic in apostil. ad Bar. adde glo. in Clem. 2. ad fi. de reg. adde quod probat tex. secundum intellectum, Gal. in l. præsides, in [illegible] ff. si cer. pet. & quod ibi no. Alex. quam legit cum l. præcedens, adde tex. in l. alienationes, ff. fami. erciscun. Item adde quod not. Bartol. in l. 1. in fin. C. de nau. lib. 1 [illegible] Dui. ff. de petitio. hæred. ver. sed propterea, adde Barto. in l. si is qui. §. fin. ff. de pign. & Bal. in l. [illegible], in principio

C. de

C. de sacrosanc. ec. & tex. in l. 2. C. de pat. qui fil. distra. & quod no. Bar. in tract. represa. in a. q. dis alie. l. pro hæred. §. quod si tri. ff. de acq. hære. Et unde ꝗ no. Bar. & d. Ale. in d. §. quod si trin gl. in l. 4. ff. de ol consul. Adde tex. in l. ait prætor §. dubitari, ff. de his ꝗ in frau. cred. Adde ꝗ no. Are. cons. 219. monet, quod licet sit peccatum accipere pecuniam ad usuram, tñ si ex necessitate accipiat, non peccat. Adde gl. in l. nullus. ne ultionem. C. de iud. Et adde ad sup. dictam regulam, quam no. Ias. in l. 4. ff. de officio eius. vide & Corp. in auth. sed nouo iure, C. de ser. fug. Itē adde tertionem diuersitatis præmissæ positam per Fel. in c. cum accessissent. de consti. ubi postea remittit.

c Pauls. Non habet legem. Vide de ista regula, quod necessitas licitum faciat qđ aliàs non liceret. Pa. de Luca in §. quanc. In Christi nomine, in conclusione. Et unde Ias. in l. 1. in prin. de off. eius. vide multa per Fel. in c. querelam de iureiu. & in c. 2. de spons. & per Ias. in l. principalis 4. fallen. ff. cer. pe. & quæ scribit idem Ias. in rep. legis ed- monendi, de iureiu. Vide quæ dicit in c. 1. in 1. notab. extra, de pignorib. Vide idem Fel. in c. cum accessissent. de consti. in repert. in verbo, necessitas.

LEX II.

Manumissionis. Qui manumittit ex necessitate, nõ habet p omnia ius patronatus. h. d. Op. de l. Campanus ff. eo. Sol. Fallit ibi, ratio, quia sponte promisit. Fallit etiam in alijs casib. ut hic in gl. Op. ff. de bo. lib. l. etiam §. si qs nummos. Sol. Non habet ius patro. quantum ad ea, quæ dicuntur hac lege, sed quantum ad ius succedendi sic.

LEX III.

Qui nummis. Ei, qui manumittit acceptis nũmis, non debentur operę. h. d. in summa ista lex.

LEX IIII.

a Si quam. a Precium operarũ ꝓmissum põt peti, tñ ex hoc exigẽs, i' patronatus amittit. h. d. In hac lege fuit quędam opin. inter Azo. & Hug. de Porta Rauenna. & Hug. dicit, ꝙ ex sola conuentione de ꝑcio perditur ius patronatus. Azo. dicebat, ꝙ ex actione tantum, ut per hanc l. & ita communiter tenetur. Vltimo, in ista materia distingue, vt distinguitur hic plenè per glo.

ADDITIO.

a Ale. Si quam. An ex sola conuentione de precio operarum perdatur ius patronatus, & an ius competat, inde Bal. quod ex sola conuentione.

LEX V.

Mater tua. Eatenus, quatenus quis de necessitate manumittit, operas imponere non potest. h. d.

LEX VI.

a Liberti. a Hæred. extraneis vel mariti non debentur operæ. h. d. Op. 3. de in ius voc. l. 2. So. Ibi loquitur in operis, quæ consistunt in non faciendo: vt in non vocando in ius, & sic ma. Hic de his quæ in faciendo consistunt.

ADDITIO.

a Alex. Liberti. Adde no. Bar. in l. in non fortem. §. si libertus. ff. de condi. indeb.

LEX VII.

Nec patronis. Pro operis futuris non licet mercedē recipere, pro præteritis sic. Item duo filii liberatu libertum à præstatione operarum. h. d.

LEX VIII.

Si tuis. Emptus proprijs nũmis, & manumissus, non dēt suo patrono operas, & ab eo nõ reuocari in seruitutē. h. d.

LEX IX.

a Libertæ. a Vxor non debet ut liberta operas viro suo, sed eo inuito potest diuertere: tenetur tamen præstare operas uiro suo, tanquàm vxor, non tanquàm liberta. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Libertæ. Tu dic tamen, quod si ista fuit manumissa ex causa fideicommissi, possit eo inuito diuertere.

LEX X.

1 *Qui non honoratur honore pecuniario, non potest onere fideicommissi grauari.*
2 *Tempus adiectum libertati, uidetur repetitum ad limitandum præstationem in conditione libertatis adiectam.*

1 Titius. In toto Codice non est lex, q̃ incipit, Titius, nisi ista & leguntur duob. mod. Sedm unã lec. bř h. d. † Qui non honoratur honore pecuniario, nõ pōt onere fideicommissi grauari. No. quod dixi in summario, probatur in l. planè. la 2. §. fi. cum l. seq. ff. de leg. 1. Secundum aliam lec. breuiter hoc intendit. † Tempus adiectum liberati, videtur repetitum ad limitandũ præstationē in conditione libertatis adiectam. h. d. secundum aliam lecturã.

LEX XI.

Quod ex liberta. Filii libertorum sunt ingenui, & matrimonium liberat mulierem. à præstatione operarum. h. d.

LEX XII.

Qui manumittuntur. Bř. h. d. Liberti pñt mora ri vbi volūt, nec pñt reuocari in seruitutem, nisi ex cã ingratitudinis. h. d. Nõ habetis hic alia.

LEX XIII.

In redhibitione. Qui alienũ retinet libertũ, tenetur ad reddēdas opas. h. d. ista lex in sũma.

De bonis lib. & iure patro. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Publicatis bonis veniunt ea iura in fiscũ, quæ veniunt in extraneum heredem.*

a Multum interest. a Datio pecuniæ, & pactũ de manumittendo cũ futuro domino, perimit contra tab. secùs cum pñti. Itē fiscus succedit in ius patronatus. h. d. Op. de obseq. lib. l. Titium puerum. Sol. hic loquitur, quando seruus facit pactum cũ domino: ubi dominus fecit pactum cum extraneo. Op. secundo de l. cum athrmes. de li. cã, & ff. si li. ing. esse di. l. 2. Sol. Non cogitur dominus manumittere ꝑcisè, vt hic, sed hortabitur, vt in ꝯrio. Itē op. & vř ꝙ ius libertorum non veniat ad fiscum, vt ff. ad le. Iul. ma. l. corũ. Sol. Ibi fuit ꝯdēnatus ex capitulis l. Iul. ma. hic verò ex eo, ꝙ aliqd ꝯ Principem cõmisit. Op. de l. 3. ff. de interd. & releg. So. illa est uera, qñ condemnatur ex alio crimine, tunc ea iura patronatus, q̃ in exneũ hæredem transirent, transeunt ad fiscum: q̃ verò ad exneũ hæredem non transirent, nec ad fiscum transeunt. Ita dicit gloss. quam vide, & no. tene menti, quæ est uerissima, quam tenent Docto. Ex qua no. ꝑ ꝙ qñ bona publicantur, non ueniunt in fiscum ea, quæ non ueniunt in hæredem extraneum, quod no. perpetuò.

ADDITIO.

a Ale. Multum interest. Ex qua no. bene, facit lex, Imperator. de ideic. li. Adde Bar. in l. iura. ff. de iure pat. me[illegible] gl. & Bar. in l. cum qui. ff. de interd. & releg.

LEX II.

Si liberti. Si patronus patitur libertum cũ ancilla Principis habere ꝯsortium, ius patronatus amittit. h. d.

LEX III.

a Si quis. Qui remittit ius patronatus, oē ius ꝑdit ꝑter reuerentiam, a & ius reuocandi in seruitutem. Op. ff. e. l. Paulus patroni. Sol. Aliud est remittere ius patronatus, aliud est concedere liberã testamenti factionem. Item op. de l. et. §. 1. ff. eo. Sol. ibi concedebatur à Principe libera testamenti facto: secùs si à patrono. ut dictum est ĩ. Vltimo habemus hic tractare ius patronatus, quod gl. ponit in vltima gl. quam uide per teipsum.

ADDITIO.

a Ale. Reuerentiam. Fortius dicas, qđ iuri reuerentiæ qs non potest renunciare, l. 2. la §. eleganter. ff. so. ma. & hic Bal. Et facit iste tex. ut tum si ecclesia sit exempta, seu sublata per epm, [illegible] nihilo minus et ab ipso Diocesano dēt præstari reuerentia per casum in c. pastoralis. de do. in c. cum uenerabilis. de censi. Item faciunt prædicta pro priuileg. o. ad egregias. de iureiu. ut non possit ei renunciari. de quo per Cy. in l. nec honore supre de epi. & cle. Pro quo uidetur tex. nam in c. 2. §. cæterum. de iureiu. in §. ubi moniales non possunt renunctare illi priuilegio, uidelicet quod iudex debet mittere tabelliones ad examinandum. Et dum dixi supra de eccle. adde text. in l. sed si hac, §. patronum. in uer. sed li. ff. de in ius uoc. & ibi per do. Bal. & Ange. in l. alia. §. eleganter, ff. so. ma. ut tamen quod tum reuerentiali quis possit renunciare in spe. per l. quam [illegible] tuit ff. de in ius uoc. iuncta l. Maeua C. e. ti. & no. Doct. in l. [illegible]. Et hoc ideo, quia in ipso actu præstandæ reuerentiæ patronus consentiebat non præstari, & [illegible] esset in casu d. §. eleganter. in ipso actu exactionis vř consentire reuerentiã sibi nõ præstari probatur in l. ꝙ nomine. iuncta l. seq. de cõd. ind. Pom. Præterea reuerentiam. Per istum tex. Ale. & Bal. hic, quod ius reuerentiæ omnequam tollitur per exemptionem, de quo la. per Fely. in c. cum non liceat. de præsc. & in hoc est singularis iste tex. secundum Rom. sing. 495.

Si in fraudem patro. a liber. aliena. facta sit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Si in fraudem. Alienata in fraudē patroni, pñt per patronũ reuocari, nisi ratũ habuerit. h. d. diuiditur in tres partes. Primo dicit, quid possit reuocari ꝑ patronũ. Scdo, qua actione. Tertio ponit unã exceptionem, si patronus consensit. Et secunda pars incipit in l. 2. Tertia ibi, verum. Op de pe. hæ. l. quod si in dic. §. pen. Sol. Non conceditur reuocatio per petitionem hæditatis, ut d. l. qđ si in diem. sed per Caluisianam sic, ut hic, & in l. proxi. Op. ff. e. l. 1. Sol. Aut libertus alienat in vltima uoluntate, aut inter uiuos. Si in ultima uoluntate non requiritur fraus, ut l. ꝯria. Si inter uiuos, tunc requiritur fraus, ut l. ꝯria. Si inter uiuos, tunc requiritur, qđ in fraudem sit factum, vt hic. Item op. & vř ꝙ inter uiuos non requiratur fraus, tamen vř obstare quod hř. ff. e. ti. l. si libertus. & l. seq. So. Quatenus in ꝯctu serui facto à liberto ꝯinetur donõ, solus sufficit euentus, nec fraus requiritur. Sed in ꝯtũ ꝯtineret aliũ ꝯctũ onero sum requirit fraus, ut luc. Iõ Cyn. ponit vnã distinctionē valde longã, & fuit lac. de Rau. & summat totum ti. ff. si quid in frau. pat.

LEX II.

1 *Patronus succedit liberto ab intestato. liberis non extantib.*
2 *Frater liberti, an excludat patronum ab intestato.*
3 *Patronus accusans libertum quando amittat ius succedendi.*
4 *Filij diuersorum patronorum, qualiter succedant liberto.*
5 *Patronus licèt sit hæres liberti, tamen reuocat alienata per eum.*
6 *Hæres quando veniat contra factum defuncti.*
7 *Filius institutus in legitimo, licet hæreditatem adiuerit, tamen potest alienata in fraudem reuocare.*
8 *Alienata in fraudem qualiter reuocentur.*
Actiones reuocatoriæ sunt quatuor. ibid.
9 *Ratihabitio patroni ꝙ tollat istam actionem.*
10 *Titulus iste, an habeat locum in filio, in cuius fraudem pater alienauit.*

1 Defuncto. No. hic, ꝙ quod liberto, succedit ab Iestato patronus. Contra istud oppo. Inst. de succe. lib. in prin. Sol. hæc fm illam intelligitur, q̃ quando non extabant liberi.
2 Pro huius declaratione q̃rit gl. primo, an frater liberti excludat patronum.

tronum. Quidsi sic, vt Inst. de ser. cog. circa prin. lo. contra, ut ff. de suis & leg. l. intestato. in prin. l. liberto sine liberis. ff. de bo. li. Item quæ-
3 ritur, †an per accusationem capitalem factam de liberto, succedendi ius perdatur. Distingue duos casus. Aut quis accusat libertum proprium, aut libertum patrum, aut auitum. Primo casu non perdit ius succedendi, vt l. si filius. §. erit. de fideic. lib. Secundo casu quando accusaret patrum, vel auitum, perdit ius patronatus. Ita loquitur l. q. cum maior. de bo. li. per totam l. Ex eo patet, quod firmius ius quæritur a se, quam ab alio, ut d. §. erit. Quæ-
4 ro, qualiter †filii patronorum succedant. Gl. hic dicit, & bene. Tu debes scire, quod illud, quod de iure Auth. dicitur, quod filii fratris succedunt vna cum patruo, habet locum in successione ingenui, non in successione liberorum. Nam filius patroni præfertur nepoti ex alio filio patroni. Item vnius patroni filius viuens præfertur filio alterius patroni mortui. Vide
5 gl. quæ hoc dicit satis clarè. Secundo habes notare ex hac lege, quod †licèt patronus sit hæres liberti, tamen reuocat alienata per eum: vide tex. Contra hoc opp. secundum hoc, plus potest hæres quam defunctus, contra l. hæredem. de reg. iur. Dicit gl. hoc ideo, quia est alienum est, q. d. defuncto non debebatur, sed hæredi debetur. Contra hoc op. hæres non potest reuocare factum defuncti, vt infra de lib. ca. l. si ab eo. & in. de rei ven. l. cum à matre. & l. venditi-
a ci. de reb. alie. non alie. Sol. gl. [a] hoc speciale. [b] Vel magis dicitur debuisse acci-
b pere, quam hæres esse tit. lucratiuo. Ita dicit gl. Solue istud contrarium clarius,
6 quam gl. duob. mo. Primo sic, † quod hæres non venit contra factum defuncti, nisi factum in fraudem ipsius hæredis. Vel aliter, & melius, hæres non uenit contra factum defuncti, verum est in eo hærede, qui ex hæreditate dicitur lucrari, secus in
c eo cui hæreditas est debita. Hic est casus in l. nostra. Ex hoc patet, [c] quod
7 filius institutus in debito bonorum subsidio, licèt hæreditatem adiuerit, non prohibetur alienata reuocare per querelam inoffi. donationis, vel inof. dotis. Tene menti. De quo dicam clarius vbi gl. se extendit in hoc, in. de rei ven. l. cum à matre. & infra de iure delib. l. si. §. in computa-
8 tione. Tertio no. † quod hæc reuocatio fit per actionem Caluisianam.
d Contra, imo per Fauianam, vt ff. e. l. 1. §. si. Huius timore [d] dicit glo. quod debes scire, quod quatuor sunt actiones reuocatoriæ, s. Caluisiana, Pauliana, Fauiana, & in factum reuocatoria, quod dic vt in gl. hic, & Inst. de actioni. §. item si quis in fraudem. & ibi per Dy. Docto. verò Vltramontani dicunt, quod non sunt nisi duæ reuocatoriæ, nam Caluisiana, & Fauiana est vna, vt d. l. 1. in fi. ff. e. tit. & hic. Et ideo habet duo nomina, quia prætor qui eam induxit, fuit binominis, & ita quam datur patrono Pauliana, & in factum sibi, est una & eadem. Nam in factum vtiliter dicitur omnis actio descendens ex edicto prætoris, ut l. fi. ff. de eo per quem factum erit. Nam ista cognominatur in factum Pauliana, quia Prætor ille cognominatus fuit Paulus. Certè Ioan. in arbore sua tenuit, quod essent quatuor actiones, & ideo fecit quatuor circulos, seu cellulas, & nos ita communiter tenemus. Venio ad vltimam partem. Hic habes quod
9 †ratihabitio patroni tollit istam actionem. Contra ff. e. l. unius. So. ibi donauit benè merenti, ideo non potest reuocari, hic secus. Quæro, circa istam partem dicitur hic, quod potest patronus post mortem liberti ratum habere. Quæro, quid si ante mortem ratum habeat, an possit? Et glos. arguit pro, & contra. finaliter determinat, & idem siue ante, siue
e post, vt l. non vltra. ff. eo. Vltimo quærit [e] gl. † an iste titulus locum habeat
10 in filio, in cuius fraudem pater alienat, ut priuet eum legitima. Sed gl. hic determinat sic. Aut loquimur in filio arrogato, & habet locum ista materia, vt l. fi. ff. eo. Aut loquimur in filio legitimo, & tunc secus, ut l. non vsque. ff. si quis à pa. fue. manu. Ita dicit glos. & benè. Sed contra hoc videtur casus extra, de test. c. Ray. propter illam Decretalem dicunt quidam, quod hodie inuenta est noua reuocatio, qua filius reuocet alienata per patrem in fraudem. Sol. ibi loquitur de quadam consuetudine ciuitatis Tuscanæ, de iure communi dicit uerum ista glo. quod no.

ADDITIONES.

a Barb. Sol. gl. No, quod filius habet legitimam ti. lucratiuo. Vide l. emancipata. supra. de iens, & facto ign. aliàs l. 2. & ibi Bar. & Bal. unde quod no. in l. si quis legatum. § si verò ff. de ta' & no in l. in suis. de lib. & posth. & l. si infr. de codi. & l. 1. aut de impo. lu. descr. li. x & ibi ad Bar. multa no. Ang. hic, quod hoc considerato si filio relinquitur legitima à patre, & ab auo, non debet habere utramque, ne duæ causæ lucratiuæ concurrant in idem. Ita dicit fuisse iudicatum Perusii.

b Ale. Hoc speciale. An hæres possit uenire contra factum defuncti, uide no. in l. cum à matre C. de rei ven. & in l. si creditoribus. inf. de ser. pig. da. ma. & quæ no. Bald. ibi, ui de in l. l. ne iur, sol. matr. & in l. cum vir. de usuc. & hic etiam per Bal.

c Ex hoc patet. Adde Bal. in l. 1. de inof. dona. in uer. 2. conclu. ubi etiam tenet gl. & Docto. in l. 2. supra de inof. dona. uide in l. filio. inf. quæ in fraud. cre.

d Ale. Huius timore. Quot sunt actiones reuocatoriæ. Adde Bar. in l. hac in factum. ff. quæ in frau. cre. & ibi tenet quod sunt tantum duæ, licet aliter hic: & adde quod inuenitur tex. qui dicit, quod Caluis. detur creditori, licèt gl. hic illud dicat, Fauiana, & Caluis. non uidetur esse idem ff. si quid in frand. patro. ubi est copula, quæ ponitur inter diuersa. Item est dare interdictum fraudatorium, de quo probatur in l. pupilli debitor. in prin. de sol. ibi breuiter gl. una. Vide plene per Mod. Inst. de ac. §. item si quis in fran. & late per Bald. in l. 1. supra de inoffi. do. sed placet quod emptor si participat fraudem possit contra eum agi de dolo, ut refert hic Bald. aliàs sit uera opinio Barto.

e Barb. Vltimo quærit. Et facit tex. secundum Ang. in l. lege Cor. ibi, nulla bona in ciuitate relinquat de uulga. & pup. ergo filius non potest conqueri, si pater alienat omnia bona sua. Nam potest illa projicere in mare. l. 1. sup. de inof. do. l. cum à matre. supra de rei uen. per gl. hic & Ang. & uide eundem, & ibi multa addidi in Auth. de hæred. & Falc. post prin. Sed valde obstat gl. in § præmium. in Authen. de hæred. & Falc. Ang. hic dicit, illam gl. reprobari. ibi autem saluat, & facit tex. sing. & per illum tex. potest ad concordiam reduci. c. cum seruus, de reg. quem alle. Bal. in authen. ingressi, C. de sacrosf. eccle.

Menoch. Boeri. q. 61. nu. 15. 16.

De obsequijs à lib. patrono præstandis. *Rub.*

LEX PRIMA.

Contra patronum. Quæro, vtrum hæc lex dicat verum siue nomine proprio, siue alieno libertus agat? gl. vacillat in hoc. Sed ista est veritas, quod agat alieno nomine, potest intelligi duob. mod. Vno modo nomine alieno, hoc est, ex facto, quod ex alterius persona dependet, licèt quis in
a iudicio agat [a] suo nomine, & ita sumitur in l. furti. §. illud planè. in. de his qui no. infa. Et isto modo libertus non potest intentare famosam actionem contra patronum, ut in. si tu. non gest. l. 1. ff. de iniur. l. non solum. §. quàmquam. Alio modo alieno nomine intelligitur, qui alieno nomine est in iudicio, ut procurator, vel curator, & similes, & tunc potest alieno nomine, ut l. quæsitum. ff. de in ius uoc. Quæro, hic dicitur, famosum, quid si tantum de facto infamat, & non de iure? Respon. idem, ut l. honori. ff. eo.

ADDITIO.

a Ale. Iudicio agat. Vide Bar. in §. qui alieno. d. l. furti.

LEX II.

Libertæ. Legitimè nupta liberta, non præstat obsequium. h. d.

LEX III.

Etiam. Dare pecuniam domino præsenti pro liberatione, ius patronatus non perimit. h. d.

LEX IIII.

a Si manumissori. [a] Libertus non debet contra patronum vim, vel audaciam inferre: vel eum in ius sine uenia uocare. h. d. Videbitis hoc in. eo. l. 4.

ADDITIO.

a Bar. Si manumissori. Et no, secundum Ang. contra arrogantes, & maxime Doctores, quos detestatur Io. And. in proœ. 6.

LEX V.

Etiam. Liberis patronorum damnatorum debetur obsequium, & eis aperitur ius reuocandi liberos in seruitutem. h. d.

LEX VI.

Libertos. Liberti debent obsequium, & seruitium patrono portabile, non durum, & importabile. h. d.

LEX VII.

Neque libertis. Priuignis, & filiis patroni debetur reuerentia, aliàs punitur libertus. h. d.

De libertis, & eorum liberis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Non est. Qui ex necessitate manumitti, ius reuocandi in seruitutem non habet. h. d. ista lex.

LEX II.

1 *Libertus reuocatur in seruitutem ob leuem offensam factam domino.*
2 *Factum patris non nocet filiis.*
3 *Facilis descensus auerni &c. uel difficilius resurgitur, quàm cadatur.*
4 *Vasallus committens feloniam, quod noceat filiis antea natis.*

a Si manumissus [a] Pro leui iniuria in faciendo commissa libertus reuocatur in seruitu-
b tem, quod filiis postea nascituris nocebit: & reuocatus in seruitutem [b] absque
1 licentia principis, ad libertatem perduci non potest. h. d. No. hic, † quod
2 quis pro leui offensa reuocatur in seruitutem. No. † quod factum patris non no-
3 cet filiis antea natis. † Tertio no. [c] quod facilis est descensus auerni, sed
c reuocare gradum &c. Vel dic, difficilius resurgitur, quam cadatur. De hoc ponit gl. versum Virgilii, quod dic, ut in gl. Opp. in. de libe. cau. l. sola. So. ibi loquitur de leui offensa commissa in omittendo, sed hic faciendo. Op. secundo in Auth. vt liberti de cætero. §. illud. Solu. Dicunt quidam, quod illa auth. hodie corrigit istam l. Gl. contra, quia ibi loquitur quando patronus remisit ius patronatus. Op. & uidetur, quod delictum patris non nocet filiis, quia filii non sequuntur conditionem patris, sed matris, ut l. partum. in. de rei uen. So. intellige ibi de filiis, qui nascuntur ex ancilla ipsius patroni. Vel dic, quod erat talis conditionis, quod partus eam sequebatur, ut uidistis in. de ser. fug. l. ult. Vlt. gl. nostra sic numerat casus, per quos liberti reuoca-
d tur in seruitutem. Dicit in gl. ult. gl. inducit [d] in arg. quod si pater,
4 † qui habet feudum, committit feloniam, non noceat filiis antea natis. Vide gl. istam super verbo, nati, & dic plenè, ut ibi, & quæ dixi in l. cum ratio. de bo. dam. & in l. cum qui. ff. de interd. & rele.

ADDITIONES.

a Ale. Si manumissus. Et facit gl. ad q. an offensa facta plurib. possit remitti ab uno, aliis inuitis. & uide gl. mag. in l. si quis hac §. quoties. alleg.

b Paris. In seruitutem. Ista l. loquitur de remittente in seruitutem. Quid autem in remittente in seruitutem ex debito suo, an possit a domino manumitti, uide Ro. cons. 714. in fi. nullus. Item ad primum dictum uide Ias. in l. 1. §. post operis. de ope. no. nun.

c Pom. Tertio no. Vide ad hæc aliquid per Fel. in c. ex litt. de const. & ibi Barb. in 37. ad fi. & Ro. consi. 459. ubi in 2. dub. per hanc l. dicit, quod ciuitas data aliquib. quæ propter superuenientem guerram fuit extincta, non reuiuiscit, licèt iterato superueniat amicitia.

d Ale. Vltimum gl. inducit. Delictum patris, an noceat filiis in feudis, plenè in l. cum qui ff. de interd. & releg.

LEX

LEX III.

1 *Actio ingratitudinis an sit proprium nomen actionis.*

Liberti. Reuerentia debetur hæredib. extraneis: & officium iudicis imploratur pro ingratitudine coercenda. h. d. Quæro utrum † actio ingratitudinis sit proprium nomen actionis? Quidam dñi q sic. Gl. tua determinat contrariũ, qa immo est officium iudicis, quo coercetur ingratitudo lib. quod no. & ita dicit gl. hic, & ī. u. j. l. pe. & l. si manumissor. & ita communiter tenet. Io. ponit in arbore unam cellulã, in qua posuit ingratitudinis actionem, tñ ut ipse dicit, hanc qdã dñi non esse actionẽ. Illa est verior.

LEX IIII.

Libertinæ. Liberti, & eorum liberi pp ingratitudinem reuocant in seruiturẽ. h. d. Op. ī. e. de le. 2. Sol. pp delictũ pñs nõ reuocant in seruitutem filii, sed pp delictũ eorũ ꝑprium sic, vt hic. Opp. de l. hĩs. ff. de obseq. Sol. uiuo liberto debent filii liberti reuerentiam patrono, secùs eo mortuo, ut l. contraria.

De iure annulorum aureorum, & de natalibus restituendis. Rubrica.

LEX PRIMA.

Natales. Ciuitas non potest restituere natalibus. hoc dicit.

LEX II.

a **Aureorum.** a Ius annulorũ aureorum non facit imaginariè natalium restõnẽ, sed verẽ. h. d. Vide l. j. huius tit. sup uer. à nobis, qñ filius spurius legitimatur, an debeant citari agnati. de hoc dicetur in l. nam ita diuus. ff. de ado. ibi gl.

ADDITIO.

a Ale. Aureorum. No. hic gl. pro no. quæ facit, quod licèt scholaris habeatur, pro ciue, hoc verum quo ad cõmoda, secùs quo ad incommoda. ut no. in l. 3. §. si eman ci. ff. de contratib.

a *Qui admitti a ad bonorum possessio. possint, & intra quod tempus. Rubrica.*

ADDITIO.

a Vsque ad tit. de leg. inclusiuè ab ista rub. qui admit. ad bon. pos. legit Ale. Paduæ anno 1479. iden quæ hic solita sunt scribi, vide in suis scripturis, & quæstionib. Adde quod uoluit Bal. in rub. ultra Ale. consi. 63. 3. lib.

Paris. Qui admitti. Istam rub. repetit Bolg. vbi tangit plures qõnes fundamentales in materia bon. possessionis per sex pulchra dubia, vt ibi potest videri, quæ sine illa, dubia & etiam in prin. tangit qũo prætores potuerint inducere bon. poss. cum non haberent ptãtẽ legis condendæ: licẽ iste rub. & materiam bonorum possessionis latè attingit per quæstiones, quas solẽniter tangit hic Bal. in repe. huius rub.

Dictum est ī. de bonis libertorum, in quib. ꝯpetit p̃rono bonorũ possessio ꝯ tabulas, eius occasione ꝑmittit gñaliter de bonorum possessione, & ista rub. gñalis est ad sequentem. Videndũ est ergo quid sit bonorum poss. Gl. tangit hic, sed ego dicam super nigro.

LEX PRIMA.

1 *Patria ptãs quare non attendatur in bon. possess. delata à filio, sicut in aditione.*
2 *Filius hodie adit hæreditatem aduentitiam sine iussu patris, etiam eo inuito, et ignorante, & nu. 3.*
4 *Filiusfam. hodie etiam patre inuito & ignorante potest petere bonorum possessionem. idem in Trebellianica restitutione.*
5 *In petenda bonorum possessione sufficit sola agnitio coram iudice.*
6 *Bonorum possessio quotuplex, & quid sit, & de qua loquitur hic titulus.*
7 *Filio agnoscenti bo. pos. an de iure isto Codicis quæratur aliquod emolumentum.*
8 *Querela inofficiosi competit filio sicut actio iniuriarum, & actio in factum, sed emolumentum competit patri.*
9 *Ratum habere possum, quod meo nomine gestum non est.*
10 *Ex longo tempore præsumitur, quod ab initio voluntas patris intercesserit, nõ tamen inducitur ratihabitio.*
11 *Ratihabitio potest fieri extra tempus, quando actus ualet in persona gerentis.*
12 *Vbi iudicis officiũ imploratur nõ in forma iudicii, filius agit sine patris cõsẽsu.*
13 *Repudiatio tacita filii, nocet patri.*

a b **Bonorum possessio.** a Ista est difficilis, & subtilis lex, & breuiter. h. d. Filius ignorante patre potest bo. pos. sibi delatam b agnoscere, & patri ratum habenti commodũ q̃ritur, & amittitur cursu t̃poris. Ista lex potest diuidi in tres partes, sicut dixi in summario, & tria præmitte. De iure antiquo secundum legem 12. tab. non veniebant ad successionem inuicem, nisi agnati, & illi, inter quos non erat ius agnationis, non succedebant inuicem de iure ciuili, ideo filius emancipatus non succedebat patri. Item coniuncti per fœmineam lineam non succedebant inuicẽ, ideo p̃tor, qui semp mouebatur æquitate naturali, non cõsiderato rigore iuris ciuilis, introduxit bo. pos. per quã succedebat fil' emãcipatus patri, & cognati inuicẽ inspecta potius natura: q̃ rigore iuris ciuilis, ut patet Inst. de bon. poss. Præmitto ẽt aliud, quod de iure antiquo quicquid filius quærebat, quærebat patri, vt l. placet. de acq. hær. & l. 1. §. 1. si à patr. qs fu. ma. his p̃missis venio ad casum in terminis, qui clarus est. In prima particula hẽs tria. Primo, q filiofam. debetur bonorũ possessio. Scdo, qd ignorante patre põt peti. Tertio, q dẽat peti. Op. ad primũ, q filio non deferatur bonorũ possessio, q a pŕ eum in ordine ꝑcedit, ut Insti. de leg. agna. suc. §. 1. Huius timore facta est prima gl. huius l. Aut tu ĩtelligis de bo. pos. ab intestato, & intelligas, qd decessit alius coniunctus filio p lineã maternam, ut mr̃, uel alius, & sic pr̃ in gradu filium non ꝑcedit. Si uis intelligere de bonorũ possessione ex testõ, tunc põt intelligi in agnatis, & cognatis qũo vis. & vide glo. j. Vlterius opp. ad secundũ, quod non põt peti p̃re ignorante, imo debeat ꝑcedere iussus, ut l. si quis mihi bona. §. iussum. de acq. hær. Sol. gl. illud ꝯrium in fi. ult. gl. multum solẽniter, & multum notabilit̃. Nam dẽs scire, qd 1 hr̃ditatis aditio est de iure ciuili, ideo in ea multum attendit̃ † p̃ria potestas, quæ sil'r est de iure ciuili, ut l. nam ciuiũ. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. & Insti. de patr. pot. §. j. ideo ibi iussus patris debet ꝑcedere. Sed bonorum possessio est de iure Prætorio naturali æquitate inducta, ideo p̃ria potestas ibi non attenditur. Hæc est solutio c vera, & uide gl. ult. in fi. quæ hoc notabiliter c dicit. Contra hoc op. restitutio, quæ fit per. Treb. est de iure ciuili, & tñ in ea non dẽt ꝑcedere iussus, ut l. seruo inuito, in prin. ff. ad Treb. R ñ. hæreditatis aditio est actus magis solennis, quam restitutio fideic. quia per hæreditatis aditionem acquiruntur iura directa, per rõnem iura utilia, ut ff. ad Treb. l. 1. ideo non requiritur tanta solẽnitas. Contra hoc opp. quod ẽt in hr̃ditate non requiratur iussus p̃ris, ut l. cũ non solum §. j. ĩ. de bo. quæ lib. Sol. Fateor, quod hodie est immutatũ. Nã filius põt bo. pos. agnoscere patre inuito, ut l. ꝯria, ergo multo magis eo d ignorante, d unde † hodie non requiritur, quod iussus præce 2 dat; quod intellige uerũ in hr̃ditate aduentitia, sed in profectitia remanent iura antiqua immutata, vt præcedàt iussus, vt no. in l. fi. in e prin. ff. quis or. in bon. pos. ser. Assumatis e ergo tria uerba pro declaratione p̃ntis materię: Aut loquimur ĩ hæreditatis aditione, aut in bo. pos. aut in Trebellianica restitutione. Primo casu de iure antiquo non poterat filius adire, nisi præcedat iussus, ut l. si quis mihi bona. §. iussum. de acqui. hær. De iure nouo siquidem loquimur in hæreditate profectitia, ut puta si filius esset institutus contemplatione patris, nihil est immutatum, ut no. d. l. fin. in prin. ff. quis ord. 3 in bo. pos. ser. † Sed si in hæreditate aduentitia, tunc potest filius patre inuito, & ignorante agnoscere: quod patre inuito, probatur in d. l. cum non solum, §. 1. de bonis, q̃ lib. q patre ignorante, ꝓbat̃ p rõnes positas in hac gl. super verbo, ratam. In hoc tñ est dr̃ia, qa qñ p̃re inuito, sibi filio quæritur plenè: qñ patre ignorante, tunc patri postea ratum hñti q̃ritur usufructus, arg. huius l. Ita tenet hic glo. quę loquitur notabiliter, quam uide. Prædicta uera in filiof. maiore, ita quod habeat legitimam ꝑsonam: sed si esset filiusfa. minor, quid iuris sit, dic vt d. l. cum non solum. §. j. ĩ. de bonis, quæ lib. & l. 4 si infanti. ĩ. de iure deli. † Si verò loquimur † in bonorum possessione, tunc de iure antiquo poterat peti patre ignorante, ut hic; tamẽ non habet effectum, nisi ratihabitio seq̃retur, ut d. l. fi. in princ. quis or. in bo. poss. ser. sed hodie omnem habebit effectum, etiam ratihabitione non secuta, qa patre recusante, & etiam inuito, filius posset agnoscere, ut d. l. cum non solum. §. sin autem. Si uero q̃ramus in Trebellianica restitutione, dicas idem quod dixi in bonorũ possessione. Venio ad tertiũ; dicitur hic, quod bonorum possessio debet peti. Contra, immo sufficit coram iudice agnosci, ut ĩ. eo. l. fin. 5 So. † Fateor quod ista l. in hoc hodie corrigitur, quia sufficit sola agnitio coram iudice absque petitione, uel iudicis decreto. Item contra hoc op. quia etiam de iure antiquo ista impetratio est sublata, ut l. j. & 2. ĩ. de form. Sol. & modo aduertas, quia modo decla- 6 ro tibi gl. rubricæ, dẽs scire, qd tria sunt. Primum est bonorũ possessio, q̃ est facti, & ista nobis acq̃ritur p corporalem app̃hensionẽ, vt l. 3. in prin. ff. de acq. pos. Et s̃m, s. bonorum possessio, quæ est ius, de quo loquitur hic titulus, & sequentes, & ista est bonorum possessio ius prosequendi, retinendiq; patrimonii, siue rei, quod cuiusque fuerit, cum is morit̃, & ita dicit gl. hoc probatur in l. in bonorum. ff. eo. Et est tertium, s. bonorũ possessoria hr̃ditatis petitio, de qua loquitur titulus de poss. hæ. pet. & ista diffinitur sicut aliæ actiones, quia actio est ius prosequẽdi, vt dr̃ Inst. de actio. in prin. & differt ista bonorum possessoria hæreditatis petitio, à bono. possessione, quia ista est ius, pp quod ꝓsequimur hæreditatẽ. Ita dicit gl. tua, & bñ. Videte gl. rubricæ. Et vt intelligatis, p̃mitto aliud exẽplũ. Dñium est ius, pp qd datur nobis rei vendicõ, rei vẽdicatio aũt est ius,

ADDITIONES.

a INCER. AVTHO. Bonorum possess. Adde, quod istam l. Io. And. in add. ad Spec. in ti. de pac. & transa. refert Pil. tenuisse, quod quando erat appellatum à sñia, licèt constabat appellationem non tenuisse, quia princeps appellationem prohibuerat, tamẽ fuit transactum: postea princeps appellationem ratificauit, quod non valeat transactio, si princeps ignorauit transactionem, aliàs secùs.

b Delatam. Adde qualiter accipiatur hoc uerbum, delata in l. delata. de uer. sig. & in l. qui hæres. de acq. hær. per Bar. in l. si qui putat. in sec. noua, eo. ti.

c I. A. Notabiliter. Adde quod Ang. & Ro. dicunt, ut refert Ale. q hæc gl. est sing. & uenit limitanda secundum Bal. hic, nisi compareat, & admittat aliquis contradictor, quia tunc procedit in forma iudicii, quod requirit personas tres, actorem, iudicem, & reum, ideo tunc est necessarius consensus patris, Et de hac gl. ultima. Spe. & Ioan. And. in ti. de actore §. 1. uer. sed quid si conuenit.

d Paris. Ignorante. Vide circa hoc Bar. in rub. huius ti. & Mod. hic, & quæ scripsi ad Barto. in simili, in l. si rem si uerberatum. ff. de rei uend.

e Barb. Assumatis. Et vide Bar. in consi. 129. inc. Quidam habuit vxorem. quando pater tenuit dotem, utrum præscribatur filiæ.

ius quo vendicamus rem.ita & bo.possessoria hǣditatis petitio, est ius, quo petimus hǣditatem, seu bon.pos.defuncti. Est & aliud iudiciū petitorium, vt dicit gl.de quo nō curo, q̄a nō est nr̄a materia. Et venio ad scdam partē, & in hac 2. parte dīr duo. Primo q̄ritur emolumentum principalr ēt pr̄i, & ex hoc. ꝙ dicit, ēt innuit qd̄ tā pr̄i, q̄ filio. Itē dr̄ hic, ꝙ pr̄ p̄t petitionē hǣditatis ratam hr̄e. Oppo.
7 † ad quodlibet: de iure isto quicqd fili⁹ q̄rebat, quærebat pr̄i, vt l.1.in princ.si qs a parē.fuerit ma. & de acq.hær.l.placet. Sed hic innuit quod aliqd ꝯmodū remanebit filio, ergo male. Quidam fatent ꝯ-riū, & iō dīr qd̄ hæc dictio, etiam, non ponitur hic implicatiuè qd̄ filio q̄rerē Rich.Ma.vt hic refert Cy.tenet ꝯrium, qd̄ de iure, anti quo in bonis mr̄nis filio q̄rebatur ꝓprietas. & pr̄i vsustr.vt l.filio.ff. de inof.test. Dn̄s Cy. hic hoc rep̄hendit q̄a hoc fuit inductū p̄ iura noua. j̄.de bo.ma.l.1.& per totū. Aduertite dn̄i, parcat mihi.d.Ric. & d.Cy.qui eū hic recitauit. Ista fuit opi.antiqua reprobata per gl. tr̄am in l.as quis hr̄s.ff.de acq.hær.& alle.l.filiusfa.ff.co.ri. Ego alle go vobis aliā l.s.si filius meus. ff.si quis omis.cau.test.nō ob.l.filius,
8 ff.de inof.test.quia fateor, † qd̄ q̄rela competat filio, sicut actio iniuriarū, vt l.filiusfamilias. & actio in factum, l.in factum actio.ff.de act.& ob.sed emolumentum q̄relæ, & illarū actionum q̄rebatur pr̄i in totum s̄m tp̄a antiqua, hodie quo ad vsumfructum, vnde prima sol.est verior. Vlterius opp.ad s̄m, dr̄ hic, qd̄ pater pōt hr̄e ratū.
9 Cōtra, † qd̄ meo noīe non est gestum, ratum hr̄e non possum, vt l.si pupilli.§.sed si ego, ff.de neg.gest.Sol.Non possum habere ratum tanq̄ gestum noīe meo, sed tanq̄ gestum a filio, sicut dixi tibi ī.de fur.l.1.& p Dy.in c.ratū.de reg.iur.lib.6. Item opp.dr̄ hic, qd̄ pr̄ pōt hr̄e ratum. & gl.intelligit ēt tacite per cursum longi tēporis. Vide hic glo.super ver.ratum, dū alle.l.filius de pet.hær.& l.qui in aliena.§.1.de acq.hær. Contra hoc opp. ratihabitio dēt fieri intra id tēporis, quo res potest geri, vt l.bonorū. ᵃ ff.rē rat.hab.& est expres-
a sum in teris legis nostræ, vt l.fi.ī prin. ff.qs ord.in bo.pos.ser. Huius
10 timore † quidā, vt Iac.& Bal.reprehendunt istā gl.vel li̅tant eā, s.ꝙ ista ratihabitio sequitur intra tp̄s lītimū, s.intra annum, vel cētum dies. Doc.intelligunt eam valde notabiliter. Nam longum tēpus, de quo fit mētio in legibus alle.in gl.nō inducit ad inducendum ratihabitionem, sed ad p̄sumēdū voluntatem ab initio intercessisse, vt in d.ll.p̄sumit: ergo ab initio pr̄i volūtatē affuisse, nō hodie hoc est, in fine decennij inducit ratihabitio, qd̄ est notandū, & bn̄, no.& tene mēti perpetuo. Vel dic, s̄m d.Ia.Bu.qd̄ ratihabitio dēt fieri a tp̄e, quo res debet geri, qn̄ fit ad ꝯfirmandū actum, q̄ factus
11 est. Sed † in proposito ᵇ actus iste ab initio fuit validus, & ratihabi-
b tio pr̄is solum ad hoc tendit, vt sibi pr̄is q̄rat, nō vt actus validet, & sic pt geri quocūq; tp̄e: qd intellige verū s̄m iura hodierna, sed s̄m iura antiqua istud dictum nō procederet, vt d.l.fi.in prin.qs or.in bon.poss.ser. Venio ad tertiam partem. dr̄ hic admittat transacto tp̄e. Contra, vt l.fi in prin.qs or.in bon pos.ser. Dicit gl.qd̄ lex dēt intelligi s̄m illā, quod admittitur transacto tp̄e, in quo filius sciuit, & potuit pr̄em certiorare, vt l.ꝯria, qd̄ est verū s̄m iura antiqua, &
c ēt s̄m noua in profectitijs, ᶜ in quibus nihil est immutarū. In aduentitijs vero hodie pr̄is scia, vel certioratio nō requit, q̄a pōt filius p̄fecte petere absq; pr̄is ꝯsensu. Ita dicit gl. vlt.huius l.q̄ vide. Contra hoc op.bo. possessio dēt peti, vel agnosci in iudicio, & filius non hēt lrimam p̄sonam standi in iudicio sine consensu pr̄is, vt l.cum non solum.§.necessitate.de bo.quæ lib.ergo apparet, qd̄ pr̄e ignorante non potest peti ēt hodie. Huius timore est facta ēt secunda gl.huius l.& eodē mō pōt opponi de l.1.in fi.de ann.exce. q̄a imp̄edito agere nō currit p̄scriptio, sed si fili⁹ nō pōt petere pr̄e ignorā
12 te, ergo &c. Ponit gl.multas so. Ista † est vera, & multū menti tenē
d da, ᵈ q̄a §.necessitate, habet locum in his, q̄ fiunt in iudicio in forma iudicij, sed bo.pos.non petit, vel agnoscit in iudicio in forma iudicij, vt l.seruus.ff.co.ergo ꝯsensus p̄ris non requiritur. Vide istā gl.& teneas eam menti.& non intelligas gl.qd̄ quicunq; indistincte iudicis offm̄ intentat, filius poterit agere sine ꝯsensu pr̄is. qd vr̄ innuere. Sed intelligo hoc verum quando non in forma iudicij implorat offm̄ iudicis, vt d.l.seruus.ff.co. Ita dētis intelligere hāc materiam. Op.factum filij non debet nocere patri, vt l.filius.ā.de pac. Sol. Ibi loquitur in quæsitis, hic in quærendis. Vlterius op.de l.1.§. decretalis ff.de suc.edic.So. Hic loquitur in bonorum possessione edictali, quæ potest perdi, ibi in decretali, quæ non potest perdi tempore, vel repudiatione. Sumus expediti de gl. Extra gl.op.bī de l.1.ff.de bo.pos.infan.& fu. Sol.Scientia patris non nocet filio, vt l.contraria.scientia filij nocet patri, vt hic. Contra hoc op.de l.seruus.in fi.ff.eo.vbi scientia patris attendit q̄tum ad ꝯmodum filij, vt ibi no.non ad eius incommodum. Vlterius op.de l.is qui hæres.§.fi.& l.seq.ff.de acq. hær. vbi repudiatio filij non nocet patri, neq; patris repudiatio nocet filio. Ad idem j̄.de bo.quæ lib.l.cum non solum.§.2.& §.seq.vbi repudiatio filij non nocet patri, neque patris repudiatio nocet filio. Propter quas leges dicebat Ia.Bu.qd̄
13 ista lex hodie in hoc corrigit. Doc † nr̄i dīr ꝯrium, quia etiam de iure antiquo repudiatio filij expressa, non nocebat patri, vt d.l.is, qui hæres.§.fi.& tamen repudiatio tacita, quæ ex cursu temporis inducitur, bene nocet, vt hic, & d l.fi.in prin. quis ordo in bo.pos. ser. Simile, quod quędam possunt fieri tacite, quæ non possunt fieri expresse, habuistis in l.1.ā.de ser.fug.& in l.lōge.de diuer. & tēpo.præscrip.de ser.vrb.præd.l.sed si inter.& in qualibet earum no.

ADDITIONES.

a I.A.Bonorum. Adde ad materiam ratihabitionis factæ ex interuallo, Pred.cons.139. & ex dictis Bar.hic, vide bonam limitationem ad l.bonorum. ff.rem ra.habe.& op. Bar.hic tenent Cy.& Sal.licet Bal.videat tenere cōtrariū hic, vers.sed quid si filius.

b Sed in proposito. Adde tu ad hæc dicta Bar.& vide Are.in c.causam quæ, de iud.Bal. in auth.hodie inf.de app.& in c.vt circa, de elect.lib.6.

c In ēt Ru.In profectitijs. Adde dum Bar.concludit, quod in profectitijs nihil est mutatum, s.quia non potest filius inuito, vel ignorante patre, efficaciter adire hereditatem profectitiam delatam filio contemplatione patris, ꝙ idem tenent Doc.communiter hic, & in l.si quis mihi bona, §.iussum, ff.de acq.hær.sed Bar.ibi contrarium tenet contrarium in l.6.§.similiq. modo j.de bo.quæ lib.vt no.Ro.& Ale.in l.is qui heres, §.fi.ff.de acq hær.Imo in d.§ iussum, a qua contrarietate conatur Ias.eum saluare hic, quod hic loquitur quando pater recusat præstare consensum filio volenti adire, ibi vero qn̄ pater repudiat hæreditatem, an filius solus possit eam acceptare.

d Pom.Et multum menti tenenda. Vide Bart.cons.9.uol 2. Vide etiam ad declarationem d.§.necessitate.Rotam in decis.nouis 6.titu.de iud.quam simpliciter sequitur Barb.in c.licet ex suscepto, de foro compe.

L E X II.

Si bonorum. Ad cognoscendum bonorum possessionem, collateralibus statuuntur centum dies, descendentibus annus. h.d. cum l. emancipata, quas simul legam. Oppo.ad hanc l.de l.emancipata. Solu.ibi loquitur in ascendentibus, hic in transuersalibus.

L E X III.

a **Emancipata.** Ad hāc l op.j̄.de his, q̄ ante aper.tab.l.j. ᵃ Dicunt quidam, ꝙ illa lex nō hēt locum in successione de iure prætorio, & hoc vr̄ velle gl. tua.quam vide, & no. Alij dicūt pp generalitatem illius legis, quod habet locum in successione de iure ciui. & de iure prætorio, & hoc cōiter oēs
b tenent, & tunc illa gl.debebit aliter intelligi, vt dicat: ᵇ licet de p̄torio non sit inductum vt bonorum possessio non transmittatur, tn̄ de iure ciuili inducitur, vt transmittatur hæreditas, & bonorū possessio ad suos, vt l.ꝯria. Et intelligas ista verba aliàs, quam in casu istius l. Nam hic loquitur in filia decedente post annum, quo casu nec posset ipsa possessionem petere, merito non transmittit ad suos. Sed prædicta p̄cedunt, filia decedente intra tempus agnoscendi bono.posses.quod nota.

ADDITIONES.

a I.A.L.j. Adde ꝙ communis opi.est, quod bo. pos.non agnita in hæreditata ascendentium transmittatur ad liberos eius, cui delata erat bo.pos. sicut transmittitur facultas adeundi de iure ciui per d.l.1. quia est eadem ratio vtroq; casu, ideo debet esse idem ius. Hāc tamen communem opi.limita secundum Bal. non procedere in trāsmissione odiosa, vt bon.poss.contra tab. quia talis bonorum possessio nō debet dilatari, sed arctari, quia publicē interest testamentum confirmari. Alle.no.in l.Gallus, de lib.& posth.§ quid si is gl.quæ incipit aliter. Et cum Bal.transit Ful.& Alex.cum quadam modificatione. de qua hic per eum.

b Pomp Aliter intelligi, vt dicat. Vide Alex.consi.211.uol.1.& Soc.153.

L E X IIII.

Infantis. Bonorū possessio agnita p̄ infante, transmittitur ad hæredes.h.d.Opp de l.1.§.furiosi.ff.de suc.edi. Quidam concedunt, ꝙ hic transmittitur hæreditas, s.ad illos successores defuncti, non ad successores infantis. Certe istud est ꝯ casum l.7.§.sed infanti, ff.ad Tertu. quia transit ad successores infantis. Ad contrarium r̄ndeo, ꝙ ibi loquitur in furioso, hic in infante. Et quæ sit ratio diuersitatis, dic, vt in l.si infanti. j̄.de iure delib.

L E X V.

Quamdiu. Donec est locus successioni ex testamēto, non est locus successioni ab intestato, nec tempora currunt. h.d.

L E X VI.

Iuris ignorantia. In lucris iuris ignorantia non prodest mulieri.h.d. Intellige hanc l. si
a potuit consulere peritiores, ᵃ vt dicit glo.

ADDITIO.

a I.A.Peritiores. Adde, & intellige s̄m Bal.Pau.& Sal.non solum si sint in loco remoto, sed etiam in loco vicino, quia quemadmodum uadunt ad nemus pro lignis, & ad indulgentias, eod modo debent ire pro consilijs, quia non est eis multum difficile, attenta loci vicinitate per tex.in l.4 §.si iam vicinum, ff.de dam.inf.& Ro.alle. tex.in l duum, ff.de tut.& cur.da.ab his, & quod not. Bal.in l.continuus, § item qui insulam, de ver.obl.addendo Ant de Put.idem tenentem in c.2.de const.& idem tenuit ipse Ro.in l.si duo.ff.de acq.hær.vbi dicit hoc dictum limitari, nisi iste, qui habet consulere peritiores, longe distaret a ciuitate, vel pp guerras accedere non posset. Pro hoc allez gl in l.si duo, ver.si re potuit. ī alle. Et illa gl.allegat bonum tex. Sed hoc videtur velle allegare Doct.dum ponderant vicinitatem, & facilitatem eundi. Et aduerte, quod Bal.in conclusione, & Pau.de Ca.in fi.uoluit quod in his, quæ concernunt formam actus, vel rigorem iudiciorum, non excusatur rusticus, vel alius p̄pter iuris ignorantiam, unde si per errorem iuris similes personæ fecerint testamentum non seruata solennitate, erit nullum.alleg.l.fin.inf.de test. Idem si non facerent suas probationes intra terminum a iudice, vel statuto præfixum. Et hoc etiam si esset in damno vitando. Tu adde etiam Ro. consi.224.

Paris.Peritiores Circa hoc, quod teneatur quis consulere peritiores, aliàs non excusatur, limita singulariter non procedere in eo, qui facit actum coram iudice, eo authorante, unde quæ scripsi ad Bar.in rub.C.de iur.& fac.igno.

L E X VII.

1 *Bonorum possessio quæritur pupillo per tutorem.*
2 *Iudex quando supplet defectum tutoris, debet in actis dici, ideo iudex sciens, &c.*

Bonorum. Tutor potest agnoscere bon. pos.pro pupillo, nō pupillus sine tutore, nisi defectum tutoris iudex suppleat.h.d.Op.de l.potuit j̄.de iu delib. Dicit gl.qd̄ hæc dēt intelligi s̄m illam, vt possit tutor sine pupillo infante. Sed si est

maior

1 maior infante, requirit eius volūtas, vt ibi. Cōtrariū † tenet gl. in l. 𝔷-na, & l. impub. de tut. & cura. da. ab his, & illā tenet Dy. & Cy. & hic oēs cōtenent, qa aliud in bonorum possessione, q̄ indistincte pōt
a quæri per tutorem, aliud in hæreditate, vt d. l. potuit. Vltimo † no.ᵃ
a hic tex. q hic dicit, sciens hoc competens iudex, &c. Facit ĩ. de iure deli. l. i. infanti, in fi. quod dixi tibi plenè in l. si curatorem. ĩ. de in integ. rest. Et sic mementote, q̄ cum iudex supplet defectum tuto
b ris, dicat in actis, ideo dictus iudex sciens, ᵇ &c. vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Pona. Vltimo no. iudicis præsentia, in sufficiat, seu en firmet contractum alias inualidum, vel rescindendum. Barb. cons. 53. 2. volu. tangit, quod præsentia iudicis non insinuati nihil operetur.

b I. A. Sciens. Adde no. secundum Pau. de Cas. quando fit actus coram superiore, qui de sui natura fieri non potest, sed superior potest dispensare, quod ipse debet expresse dicere, qđ illud facit ex certa scientia, non obstante tali defectu, alleg. l. tertius. ff. eo. An autem Papa conferendo beneficium minori in præsentia sua, & coram se simpliciter videatur cum ipso dispensare, vide Old. cons. 339. cum tribus seq. vbi pulchre examinat.

LEX VIII.

Quicumque. Hæc l. legit trib. mod. Secūdum primū modū dicit. Ignorātia facti impedit ne tēps bo. possess. petendæ currat. h. d. vel aliter. Nō ob. si bo. possessio sit petita iudice non sedente pro tribunali, vel non seruata iuris solennitate. h. d. Et secundum istam melius adaptatur lex sequens, pone casum ſm vtramq; lec. ne habeam necesse bis legere literā.

LEX IX.

1 *Bonorum poss. decretalem, an hodie sit reperire.*

a b **Vt verborum.** ᵃBonorum possessio non dēt peti, sed sufficit coram iudice ᵇ agnosci, & tempus currit secundo statim, cum primus excluditur. h. d. Et iste vers. eo. adito, legitur duobus mod. Posui tibi casum ſm [illegible] magis no-
1 tabilē. Not. † ex isto casu, quod hodie sufficit bon. pos. agnosci coram iudice, ideo nō est hodie reperire possessionē decretalē, qa a iudice nō decernitur, sed a patre agnoscit: pōt tñ dici bon. possessio iudicialis, qa ī iudicio agnoscit. Vlt. no. ver. eo adito, & lec. ipsi⁹.

ADDITIONES.

a I. A. Vt verborū. Adde tu, & vide gl. in l. fi. sup. de cur. fur. quæ intelligit l. istam habere locum in bo. pos. contra tab. quam gl. Bal. in l. 1. ff. de tut. omn. iud. alle. pro fin.

b Paris. Coram iudice. An autem sit necesse coram iudice hodie exprimere ex qua causa agnoscatur, vide Iasan l. quamdiu. sup. eod.

Quando non petentium partes petentibus accrescant. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Bonorum possessio vnde liberi, habet locum in bonis maternis.*
2 *Bonorum possessio vnde legitimi, habet locum in successione matris.*
3 *Suus, licet nō excludatur tēpe, excluditur tamē repudiatione facta īter suos.*
4 *Ius accrescendi inter eos, qui sunt in primo gradu excludit eos, qui sunt in sequenti gradu, & non patitur eos venire ad portionem deficientium.*

QVoties. Inter succedētes de iure prætorio, est locus iuri accrescendi. h. d. Gl. 1. laborat in positione casus. Tu pone casum ſm vltimā positionem, q̄ verior est, & magis clara. Oportet, vt recitem primam glossam, q̄ multū difficilis vr̃ iuuenib. & Doc. non declarant eā. Et op. Ablatiui absolutū resoluunt in ꝯdōnem, vt l. a testatore, de ꝯdi. & dem. & de vsu. l. cuictus. Sed hic dr̃ cessante legitima successione: ergo resoluitur, si cessauerit legitima successio. Innuit ergo a ꝯtrio sensu, quod vbi est successio legitima, non est locus iuri accrescendi, quod est ꝯ l. j. §. his ita, ĩ. de cad. tol. & ff. de suis, & leg. l. si ex plurib. Huius timore gl. ponit hic casum quatuor mod. Primo loquitur in pluribus liberis, qui veniunt ad successionem matris, vel maternæ lineæ, & vide primam positionem casus in gl. quo casu, vno expulso, vel excluso, cæteri admittuntur, quod non esset, si esset locus alteri successioni legitimæ. Rō, qa ipse repudiasset de iure prætorio, & posset ipsemet de iure ciuili succedere, & sic alij excluderētur, vt ff. de suc. edic. l. j. Sed dñi videatis, illa lec. non est vera pp duo. Primo, qa ipsemet, non potest sibi succedere qñ est aliqs qui sit in primo gradu, a quo tpe ipse est exclusus, vnde donec est aliquis de liberis, q sit in primo gradu, a quo ipse est exclusus, non potest venire ipse p edictum, vnde legitimi, vt l. octaui. ff. vnde cog. Iusti. de hæred. quæ ab intest. §. admonendi. Et tu si dicas, ego intelligo hoc, quod non supererat alius eiusdem gradus. Tu dices ꝯ tex. q dicit, pluribus liberis, &c. & hoc vult dicere glossa ibi, ita tñ, si cæteri essent, &c. Vide gl. & adde ibi, in remotioribus gradibus, q̄ in casu præsentis legis non potest dici, quia dicit, pluribus liberis, &c. Et sic innuit plures esse in eodem gradu. Item ꝯ prædictam lect. opp. hæc lex loquitur
1 de bono. pos. vnde liberi. Sed † vnde liberi, non datur in bonis maternis, vt l. quoties. ĩ. de suis, & legi. hæredib. ergo &c. R ñ. dico qđ hic non dr̃ de bonorum possessione, vnde liberi, sed de bonorum possess. quæ defertur liberis. Vnde intelligo hic de bono. pos. vnde
a cognati. Et ab ista opinione bene defenditur ista lect. Item op. ᵃ ꝯ
2 istam lect. nam † in successione matris est locus successioni legitimæ per Orficianum, & Tertullianum Senatusc. & ita habet locum, vnde legitimi, vt dicit gl. ĩ. ti. j. in j. gl. ergo apparet, quod non cessat successio legitima, vt hic tex. requirit. Sol. hic nolebat venire p vñ legitimi, nec tanq̄ legitimus, sed p vñ cognati. Dicit gl. q̄ vide. Secūdū istā solonē, hic cessat successio legitima, qa sic volūt. Sed si vellēt succedere tanq̄ legitimi, nō esset locus iuri accrescēdi. Ista sol. forte nō est vera, qa ita renunciādo successioni legitimæ, renūciaret successioni, q̄ ei deferī de iure ꝑtorio, vt videbitis in l. pubertē. ĩ. de iur. deli. & l. iuū. ĩ. n & qđ ibi vobis dicā: tñ defendendo istā lec. ab ista op. dicamus, qđ hic loqr in successione lineæ maternæ, nō in successione mr̃is. Quia tñ ista lect. nō bene defendit a prima oppositione, ideo eā dimittamus, vt veniamus ad secūdam lec. Scđo modo legit hæc lex, in filijs emancipatis, q veniūt ad successionē p vñ liberi, in qb. nō est locus successioni legitimæ, † in ista tpa. Secus si essent sui, qa inter eos nō est locus iuri accrescēdi. Assignat gl. duas rōnes. Prima, qa nō ꝑt excludi, cū ꝑpetuo duret aditio de iure ciui. Itē, qa suui accipiunt tanq̄ sui, & vide gl. Ista lec. nō est ve
3 ra in duob. Primo, † qa licet filius suus non possit excludi tpe, pōt tñ excludi postea repudiatione facta inter suos, & est locus iuri accrescendi. l. 1. §. si nemin. ff. ad Senatusc. Tert. Dicam in l. q se patris. ĩ. vnde lib. Et iō omissā ista lec. gl. legit tertio modo, qa erat sic hic de facto, qa legitima successio cessabat: idē si nō cessaret, vnde ar. a ꝯtrio sensu, qđ ĩ. facit nō ꝓcedit. Hæc lect. nō placet, nā Imperator nō rñdet, ad interrogata, sed facit vnā rōnē ꝓprio motu. Non est ergo hic dicēdū, sic erat de facto, qa Imperator hic nō interrogabat sup facto. Legitur ergo quarto modo, vt dicamus, cessante
b legitima successione, hoc est reiecta legitima successione ᵇ illa est
4 vera, & ſm hanc posui tibi casum, ex † quo hēs, quod ius accrescēdi inter eos, q sunt in gradu primo, excludit eos, q sunt in gradu sequenti, & non patitur eos venire ad portionem deficientium. Venio ad gl. seq. & gl. hæc intrat materiam iuris accrescendi, & facit quaidam qō. quod dic, vt in ea. & vide eam. Et de hac materia facio vnam magnam repetitionem in l. re coniuncti, ff. de leg. 3.

ADDITIONES.

a Barb. Item opp. Et vide Lud. Ro. in cons. 190. vbi alle. gl. sing. hic, quod ex narratione facti non inducitur iuris dispositio, allegauit Io. And. in c. dilecto, de præb.

b Men. Successione Alcia. consi. 720 nu. 2.

De bono. pos. secundum tab. Rubr.

LEX PRIMA.

a **PEndente.** Donec est dubium de virib. testamenti, nō est loc⁹ successioni ab inte. h. d. No. qđ dixi in summario. Ad l. nr̃am op. de l. cum falsum. ᵃ ff. de acq. her. Sol. dīstō, q̄ ponit ibi, hēt locum in aditione hæreditatis, q̄ ꝯsistit in solo aīo adeūtis. Vnde sufficit adeuntē esse certū, vtrum testm̄ sit falsum, vel nō: hic loqr in bo. pos. q̄ dēt peti a iudice, & ab eo decerni. Vnde est necesse, quod ēt iudex certificet de virib. testamēti, & vide gl. & postea dicam tibi aliqua. Istud, qđ gl. dicit, ꝓcedebat de iure antiquo, ſm quod iudex habebat necesse decernere bo. pos. Sed cū hodie sufficiat sola agnitio sine iudicis decreto, vt l. fi. ĩ. ti. j. puto esse idem in bo. pos. quod in hæreditatis aditione.

ADDITIO.

a I. A. Falsum. Adde, quod Bal. hic ponit qualiter probetur falsitas testamenti, cum habeat deponere super negatiua, remouendo actum a sensu, non sensum ab actu, dicendo, q illa die, & hora, qua di testamentum fuisse factum in tali loco fuit factum, quia ibi fuerunt præsentes, & non potuisset fieri, quin ipsi vidissent. Et vide secundum Pau. de Cast. quæ no. in c. 3. loco, de probe. & Bar. in l. j. de test. ēt. utique [illegible] secundum Ale. gl. in Auth. de her. & fal. §. si vero absint, in ver. vidisse, & ibi po. Ang. & per Bar. consi. incip. Clarissimo.

LEX II.

1 *Quot testes requirantur ad probandum testamentum.*
2 *Modus probandi solennitatem testium in testamento.*

Bonorū. Ex testō in scriptis petitur bo. possessio ſm tab. ex nūcupatiuo petit vtilis, vel bo. pos. ſm nūcupationem. h. d. Opp. & vr̃, qđ signa tñ non sufficiant, imo requirat subscriptio, vt Insti. de test. ord. §. 1. So. gl. fateor ꝯtriū, & hoc est, qđ hæc
1 l. suppletur per illam. Quærit gl. circa hanc l. quot requiruntur testes ad probandum testm̄. Sol. dñi Mar. & Hug. duos testes sufficere p rōnem, q̄ est in l. vbi numerus. ff. de test. & est arg. l. fi. ĩ. de fideic. & Insti. de fideic. her. §. fi. Nec obst. leges, q̄ dñi, qđ septem testes requirant ad testm̄. Nam dēs scire ſm ꝓdictos Doc. quod qñq; est ꝯtentio de volūtate, s. an testator sic voluerit, & hoc debet probari per septem testes. Aut est contentio de solennitate, hoc est, an septem testes fuerunt, & tunc per duos pōt probari. Ita dñt ipsi. Glo. vr̃ reprobare istam opi. nam dicit gl. nō pōt esse ꝯtētio de solēnitate, qn sit de voluntate, cū nō posset dicere testis, qđ septem testes fuerūt in tali testō, nisi ēt dicat de testō, & tenore huius test. Certe dicit gl. hoc vr̃ impossibile, quod possit esse qō de solēnitate, qn sit de voluntate. Prædicti Doct. rñdent ad hoc, qđ hoc pōt esse isto mō, quod legatarius petit legatū, vel hæres hrēditatē ex testō: aduersarius ꝯfitet testatorē sic voluisse, negat tñ solēniter voluisse, vel solēnitatē, & sic erit ꝯtētio de solēnitate, non de volūtate, quia ꝯfessata. Gl. istā rñsionē reprobat, q̄ licet hrs ꝯfiteatur sic testatorem dixisse, vel voluisse, nō tñ ꝯfitet, quod hoc dixerit aīo testandi, vnde hoc non pōt probari, nisi per septem testes: ista rñsio nō placet, quia ex eo, quod hæredē instituit, ꝓæsumitur quod habuerit

animum

animum testandi, vt j. de test. l. non codicillũ. Itẽ quibuscunq; verbis legauerit, cõstat q habuerit aĩum legandi, vt l. oẽ verbũ. C. commu. de leg. Vñ cõstat q illa reprobõ, quã gl. fecit, non est necessaria. Vnũ tñ facit magis. Põt esse q de alia voluntate cõfitetur hæres; de alia dicit testis. Licet. n. hæres cõfiteaĩ testatorem dixisse sic, & duo testes dicant hoc dictum fuisse coram septem testib. fortè hoc fuit alia vice, & non fuit de illo, de quo tunc hr̃s cõfiteĩ, & ideo ad hoc, vt ista pbõ cõcluderet, esset necesse, q esset tãta coarctatio loci, & tpis, q dictũ testis, & cõfessio partis de necessitate cõcluderet de eo-
2 dem, †vel fieret articulus hoc modo qđ ponaĩ q talis vnum tñ fecit testm̃. Item cum tale testm̃ fecit, septem testes interfuerunt: tũc de necessitate cõcludiĩ de eo. vt eĩ, de fi. instr. c. cũ Io. Et si hoc modo probareĩ, credo q hẽret plenũ effectum testamenti, aliàs si per duos testes tm̃ probaretur ipsum fecisse testm̃, & de volũtate non constaret, & de eius tenore, tunc eius probatio nihil releuaret, nisi quia impediret dari bon. pos. ab intest. eo q facit dubium an testamentum sit falsum, vel non, & pendente isto dubio non potest dari bono. posses. vt ĩ. l. prox. Et ita debet intelligi gl. hic posita, quam vide bene, & hoc no. quod perpetuò non obliuiscaris.

4 *De bo. pos. contratab.[a] quam Prætor liberis pollicetur.* *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Contratab. An & quando bon. posses. contratab. reducatur ad causam intesta. vide Corp. cau. 184.

Super rub. quærit gl. quæ est ratio, q in ff. ti. de bo. pos. cõtratab. præcedit, & in C. ti. de bono. posses. sm tab. Gl. respondet, Imperator est nobilis, vnde considerauit dignitatem, ideo præmisit de bo. pos. secundum tab. quæ dignior est. Iurisconsulti sunt sciẽtifici, vnde considerauerunt ordinem scientiæ, quia non potest perueniri ad secundum tab. donec est locus contratab. &c. dic vt in glo.

LEX PRIMA.

1 *Auth. ex causa, quod habeat locum in præteritione paterna. Item in præteritione filij emancipati.*
2 *Legata relicta a filio præterito, indistinctè debentur per ti. de leg. præst. in.*

Liberi. Rupto testõ per cõtab. quibusdam coniunctis personis tñ legata dẽntr. h. d. Opp. de l. e. j. & l. 3. de leg. præst. & l. vitilis. §. fi. eo. ti. Sol. Hæc supplẽĩ per illas, quia legata debẽtur liberis a parentib. & quibusdã alijs. Itẽ opp. de libe. præt. auth. ex cã. Sol. dicit gl. no. hodie indistinctè dẽntur legata oĩbus, rupto testõ, ex cã præteritionis. Vide istam
1 gl. & no. hanc glo. quæ tenet q †auth. ex cã, habeat locum in præteritione paterna. Item q habeat locum in præteritione filij emancipati, de qua loquitur hic ti. quod qualiter procedat dicã tibi. Item
2 opp. j. de fideicom. l. quidam. Dicit gl. sol. vt ibi. Dic br̃. †Quædam sunt legata, quæ sunt relicta ab ipso filio præterito, & ista indistinctè non debentur, vt in cõrio. Quædam sunt relicta ab instituto, & hæc debentur per ti. de leg. præst. & ita loquitur hic Op. & vr̃ q omnib. debeantur legata, vt l. si duo de legi. præstand. Domini, intrare istam materiam esset valdè longum, dic plenè vt dixi in l. filium. §. j. de leg. præst. & in l. is qui in potestate, §. sed si scriptus.

LEX II.

1 *Bono. pos. contratab. datur ei, qui non est institutus, neque exhæredatus.*
2 *Testamentum nullum qui potest dicere, potest & contratabulare.*
3 *Bon. pos. secundum tab. non cõcurrit cũ bo. pos. contratab. & nu. 7. vbi quando.*
4 *Institutus habet bonorum pos. contratab. beneficio præteritionis.*
5 *Tex. in l. illud. §. ad testã. ff. de cõtratab. habet locum in præteritione materna.*
6 *Testamentum in quo filius est præteritus, an interim sit aliquod, donec dicatur nullum, & num. 7.*

Nullum quòd est, an rumpi possit.

Posthumo. Posthumus pteritus potest dicere testm̃ nullum, & venire per cõtabu. h. d. hæc est diffici-
1 lis lex, & notabilis. No. q †bon. pos.[a] cõtab. datur ei, qui non est insti-
2 tutus, neq; exhæredatus. Si. n. est institutus, non est dubium, quod non hẽt cõtab. Item, si esset exhæredatus, sitr non haberet, sed veni-
2 ret per querelam, vt ff. eo. l. non putauit, in prin. Secundo no. †q il-
3 le, qui põt dicere nullum, põt venire per cõtab. Tertio no. † q bon. pos. sm tab. non concurrit cum cõtab. bon. pos. Ad ista opp. p ordi-
4 nem, & vr̃ institutus hẽt cõtab vt l. si post §. fi. ff. eo. So. fateor, †quod hẽt cõtab. beneficio alterius præteriti, non beneficio sui. Ita debetis intelligere hoc. Scdo opp. & vr̃ q exhæredatus habeat cõtabu. vt l. non putauit. §. nõ quæuis. ff. eo. Sol, Ibi loquitur in exhæredatione non ritè facta. Item opp. & vr̃ q præteritus non habeat cõtab. nam
5 vr̃ obstare l. illud. §. ad testamenta. ff. eo. Sol. Ibi loquitur †in præte-
b ritione matris,[b] quæ hr̃ pro exhæredatione,[c] merito non habet cõ-
c tabu. hic vero loquitur in præteritione paterna. Habes expeditum istũ passum, venio ad fm. Hic dr̃ q testm̃ est nullum, & poterit rumpi per cõtab. Contra, quod nullum est, rumpi nõ potest, vt l. nam & si sub conditione. ver. post defectum. ff. de iniu. testa. Sol. dicit gl. q testm̃ illud est nullum de iu. ci. sed de æquitate prætoria est aliquid, merito eo iure petitur rescindi. Ita dicit gl. quam vide. Innuit ergo
6 ista gl. quod †testm̃ in quo filius est præteritus, interim est aliquod de iure Prætorio, donec dicatur nullum. Idem dr̃ notari in l. filio præterito, ff. de iniu. rupto testa. & ff. de testa. l. j. & ego tetigi vobis
d in l. j. Doct. nostri[d] Mod. dicunt, q hoc est cõ casum l. j. in fin. ff. si tabulæ testa. nullæ extab. quia testm̃ est nullum oĩ iure, nisi approbetur per filium, quia tunc erit aliquod de iure prætorio, vt d. l. filio, de iniu. testa. Qualiter ergo rñdebimus ad cõria? Dicit Iacob. Rau. quod per bon. pos. cõtab. rumpitur illa spes, quæ erat, quia testm̃ potetit cõfirmari per filium. Ista est quædam irrisa, nam spes non põt rũpi, nec põt tolli, nec hẽt effectum, donec illa spes deducatur ad effectum, vel actũ, vt l. si cõdõne, ff. de sol. & de noua. l. quoties. Quid ergo dicemus? Breuiter dico, q filius præteritus petẽdo contratabu. approbat testm̃ tanq̃ factum, nõ vt ritè factum, merito quia de
e iure Prætorio subsistit, de iure Prætorio rumpitur. Simile[e] videbitis in eo, qui appellat a sñia lata cõ falsum procuratorem, vt l. 3. §. falsis. ff. rem rat. hab. & habuistis no. ĩ. de procu. l. licet. Facit quod no. in l. Pompo. scrib. ff. de nego. ges. & ideo si filius ante dixisset testamentum nullum, vel petendo contratab. protestaretur, quod hoc nõ facit animo approbandi testm̃, dico quod bonorum possessio
7 cõtab. non procederet per rationem factam, † quia quod nullũ est, rumpi non põt. Venio ad fm. Dr̃ hic q cõtabu. & sm tab. non concurrunt. Contra, ff. de leg. præstan. l. is qui in potestate. §. sed si scriptus. Solu. glo. & benè, ibi non dicitur q petatur secundum tab. sed quod aditur hæreditas de iure ciui. Vnde aditio hæreditatis & bo. pos. cõtab. bene concurrunt. Contra hoc opp. de l. sed cum patrono. ff. de bono. pos. Sol. dicunt quidam eodem modo quod ibi aditur de iure ci. Vel verius dicit gl. aliud in bono. pos. quæ datur patrono, quia illa concurrit cum secundum tab. aliud in ea quæ datur liberis, vt hic. Et est ratio in promptu, licèt gl. non ponat, nã bo. pos. cõtab. quæ datur patrono, non rumpit testamentum in totum, sed aufert legitimam solam, debitã patrono, vt j. ti. j. l. j. & q ibi no. merito bene concurrit cum bono. pos. sm. tabu. sed bono. posses. contratab. quæ datur liberis, rumpit testamentum pro toto, vnde non potest concurrere cum bono. pos. sm tab. Contra hoc opp. de l. si duo. ff. de leg. præstan. vbi etiam ea, quæ cõpetit liberis, concurrit cum bon. pos. secundum tab. Dicunt quidam, q ibi fuit adita hæreditas de iure ci. Istud non videtur verum, nam cum ibi filius suus esset præteritus, licet approbauerit testm̃, hæreditas non põt adiri de iure ciuili, sed de æquitate Prætoria, vt d. l. filio præterito. ff. de iniu. testa. dicam j. vnde legitimi. l. fi. Dicendum est ergo, quod vbi filius institutus, & præteritus sunt in eodem gradu, possunt concurrere, contratab. & secundum tab. quia per contratab. non aufertur totum, & sic est eadem ratio, quæ in bono. posses. contratabu. datur patrono. Ex prædictis ergo distingue per teipsum. Aut quæritur vtrum bon. posses. contratabu. concurrat cum aditione de iure ciuili, aut cum bono. pos. secundũ tab. & hoc secundo casu, aut quæritur de bon. posses. quæ datur patrono, aut de ea quæ datur liberis. Sed si quæris de ea, quæ datur liberis, tũc aut eiusdem gradus, aut diuersi, vt habes ex prædictis.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte si condito testamẽto pater decedit, & vnum filium in potestate præterit, & alium emancipatum instituit, dicit Bar. quod iste emancipatus põt adire hæreditatem ex testõ de iu. ci. in l. si duo. §. proinde. ff. de lega. præst. Contrarius alleg. in hac l. posthumo, vbi d. Alexã. in gl. fi. Tu dic, quod Bar. neutro istorum iurium loquitur in isto casu de emãcipato, imò potius aliter, quia expresse dicit qñ sunt in eodẽ gradu, sed de iure antiquo, non erãt suus, & emãcipatus in eodem gradu. Et ita potuit loqui Bar. in sol. cõrij, in hac l. posthumo, & hoc sensit etiam in d. l. si duo. §. proinde, dum dicit, quod fuit institutus vnus de venientib. ab intesta. in d. §. proinde, ergo non emancipatus, qui erat incognitus de iure ciui. in §. emancipati, de exhæ. li. & in §. emancipati. Instit. de hær. quæ ab inte. defe. sed suus occupat primum locum suitatis.

ADDITIONES.

a Poma. No. quod bono. pos. Adde declarationem vide Bal. in l. si pater, in nona oppositione. j. de instit. & substi. sub cond. fa. quam refert, & sequitur dom. Ias. in l. emancipato, sup. qui admit.

b Matris. Adde Ang. sol. 1. J. de Car. edict. & Ro. hic, & Ale.

c Pom. Pro exhæredatione. Videretur ergo a cessante ratione gl. & Bar. quod hodie debetur contra testamentum matris contratab. cum præteritio matris sine causa non habeatur pro exhæredatione, iuxta gl. in Auth. de hær. & fal. & illam opi. multi tenent. Alex. verò hic, contra fundamenta de quib. hic per eum. Cui addo quod in §. ad testamẽta, assignatur alia ratio, quæ etiam militat hodie, quod matres suos non habent hæredes, sed prætor pollicetur bon. pos. contratab. & vnde liberi, filijs qui sint loco suorum, iurib. vulgarib. igitur, &c cum cõtra testamentum datur contratab. licèt Ale. hic teneat contrarium. qui sibi est contrarius, & cons. 89. 2. vol. & vide Ale. in l. in suis, ad si. ff. de lib. & posth.

d I. A. Doct. nostri. Adde tu quod gl. saluari potest, quãdo in testamento instituit venientes ab inte. quia tunc non est testamentum nullum ratione præteritionis, vt dicit Bar. in l. si duob. §. si prius, ff. de contratab. De cuius veritate vide Imo. in l. si filius qui in potestate, ff. de lib. & posthu.

e Men. Simile. Ias. in l. nemo põt. 2. lec. nu. 87. dicit communiter Bart. hic reprobari.

De bono. possessio. contratabu. liberti, quæ patronis, libertisque eorum datur. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Manumittens ex causa fideicommissi habet contratab.*
2 *Patronus per bon. posses. contratab. aufert tantum legitimam.*
3 *Bonorum pos. contra nuncupationem datur contra testamentũ nuncupatiuum.*

Licèt ex cauſa. Patronus præteritus per ꝯtab. aufert ſcripto legitimam ſuā. h.d. No. ꝙ † licèt quis manumiſerit ex cā fideicōmiſſi, nihilo minus hēt ꝯtab. Secūdo no. † ꝙ ꝑ bo. poſ. ꝯtab. patronus aufert legitimam tm̄. Tertio no. † quod ꝯ teſtm̄ nuncupatiuū datur bon. poſ. ꝯ nuncupationem, ſicut ꝯ datur bonorum poſſeſ. ſm̄ nuncupationem, vt ĩ. ti. a. l. 2. Quęrit gl. in quibus caſib. patronus excludatur ab iſta bono. poſſeſ. dic vt in glo.

LEX II.

Patronus. Qui recipit mercedem pro operis, perdit cōtratabu. h.d.

Vnde liberi. *Rubrica.*

Gl. ꝯtinuat, dictū eſt ĩ. de bo. poſ. q̄ ſunt ꝯtab. ſequitur videre bo. poſ. ab inteſt. verū quia iſta eſt prior, ideo de ea ꝑmittit Imperator.

LEX PRIMA.

Si auus. Filij emancipati ſuccedūt æqualiter patri vnde liberi. h.d. Op. Inſti. de bo. poſ. §. ꝙ aūt, vbi dicit ꝙ Prętor hęredes facere non pōt. Sol. qđ hic dr̄ hr̄des extitiſſe, intelligas bñficio Prętoris ſm̄ bo. poſ. q vices hr̄dū ſuſtinēt.

LEX II.

Ex teſtamento. Donec eſt loc⁹ ſucceſſioni ex teſtō, non eſt locus ab inteſt. Itē donec eſt locus ſucceſſioni deſcendentiū, nullus alius poteſt ſuccedere. h.d.

LEX III.

1. *Repudians hæreditatem patris, non poteſt habere hæreditatem aui niſi de iure Prætorio.*
2. *Lex iſta quòd habeat locum tam in filio emancipato, quàm in poteſtate, & qui bus caſibus procedere poſſit. nu. 3.*
4. *Succeſſorium edictum ſecundum tempora C. non habebat locum in agnatis, ho die ſic, & an lex corrigatur, nu. 6. & ſeq.*
5. *Proximior vt ſuccedat, quo tempore requiratur vt ſit proximior.*
7. *Succeſſorium edictum de iure ciuili non habet locum inter ſuos.*
8. *Compilatio ſecunda. C. fuit facta poſt compilationem Inſtitutionum.*
9. *Hæres qui eſt per beneficiū reſtitutionis in integrum, & ſic de iure Prætorio, non deſinit eſſe hæres de iure ciuili.*
10. *Hæreditas patris agnita, tranſmittitur ad quemcumque.*
11. *Filius ſui emancipati, natus poſt emancipationem quòd non ſit agnatus auo.*
12. *Pater ſuccedit filio per edictum vnde liberi, ſeu vnde parentes.*
13. *Prætorium edictum licet addere, vel detrahere ex mente ipſius Prætoris, vel ex identitate rationis.*

[a] **Qui ſe patris.** [a]Rogo ꝙ aduertatis ad iſtam l. qa lex iſta eſt ita difficilis ſicut alia, q̄ ſit in toto C. & hēt gl. valdè difficilē, tn̄ reddā vobis eam ſatis clarā, ſi attendatis, & bñ. h.d. Qui repudiat hr̄ditatē patris, nō pōt hr̄e hr̄ditatē aui, niſi de iure ꝑtorio. Duo habes in hac l. principaliter notare. Vnū ꝙ dicit expreſſim, aliud ꝙ innuit a ꝯrio ſenſu. Primo, ꝙ † ille qui repudiat hr̄ditatē patris, nō pōt hr̄e hr̄ditatē aui, niſi de iure Prætorio. Scđo ex eo ꝙ dicit, q ſe patris negat hęredē, innuit, ꝙ ſi vellet eſſe pr̄is hęres, poſſet hr̄e hęreditatem aui. Ad iſta duo vadunt oēs opin. q̄ hic fiunt. No. ēt ꝙ hęc lex hēt locum tam in filio emācipato, q̄ in filio in ptāte, ꝙ apparet ex eo ꝙ litera dicit, maximè emancipatus, & ſic innuit idem in ſuo. Hoc ꝑmiſſo venio ad gl. q̄ multum difficilis, & intricata eſt, ideo more Canoniſtarum diuido vobis eam. Iſta gl. diuidi‾ in duas part. princi. Nam primo ponitur gl. Ioan. Secūdo ponit gl. Hug. Secunda ibi, Itē ideo dicit maximè, alia rōne. Iī ē prima pars ſubdiuidi‾, qa primo format vnam op. Scđo examinat lec. huius l. Tertio op. ad illud ꝙ hæc lec. dicit expreſsè Quarto opp. ad illud, qđ hæc l. dicit a ꝯrio ſenſu. Secunda ibi, ſi ergo ponas. Tertia ibi, niſi duob. Quarta ibi, ſed ĩ eo ꝙ dicit negat. Examinemus ergo prius ſecundā particulam iſtius primæ partis. Et primo q̄ro, † qbus caſib. pōt hr̄e locum hæc lex. Pro cuius euidētia hētis ponere quatuor combinationes. Qñq; pr̄ & filius erant emācipati, qñq; pr̄ in ptāte, & filius emancipatus, qñq; eꝯ, qñq; vterq; in ptāte. Primo caſu, qñq; vterq; eſt emancipatus, ſine dubio procedit iſta lex, qa nullus eorū pōt ſuccedere auo, niſi ꝑ bon. poſ. de iure Prętorio. Scđo caſu qñ nepos: iſto caſu ēt ſine dubio procedit iſta l. qa iſte filius emancipatus, qui quo ad auum eſt nepos non poſſet auo ſuccedere, niſi de iure ꝑtorio. Tertio caſu, qñ filius eſt in ptāte, & pr̄ emancipatus, ſine dubio iſta l. non procederet, cum iſte filius, qui eſt nepos quo ad auū, ſit in ptāte, & ſic ſuus, ſuccederet de iure ciui. vt inſti. de hær. qual. & diffe. §. ſui. Quarto caſu, qñ vterq; eſt in ptāte, tūc procedit iſta l. qa iſte filius, qui quo ad auum eſt nepos, nō pōt admitti vt ſuus, qa eū ꝓcedit pater, vt Inſt. de hęre. qua. & diffe. §. ſui. Et iſta rō reddit̃ in gl. Item alia rōne nō pōt admitti vt agnatus, quia non erat proximior tpe mortis, vt Inſti. de hær. ab inteſta. §. ita demum, quia pr̄ cum præcedebat tpe mortis. Item † non pōt admitti per ſucceſſorium edictum, quia non habebat locum ſm̄ iſta tpa in agnatis, vt Inſtit. de leg. agn. ſucceſ. §. placebat. Et iſtæ duę rōnes adduntur in glo Hug. vbi etiam repetitur non perfectè per Io. ſ. qa pr̄ tunc ꝓcedebat tpe mortis, vide gl. Nunc hētis examinatas iſtas lec. Contra iſtam lect. opp. quod nō requiratur ꝙ qs ſit proximior tpe, quo defertur hæreditas, vt ff. de condi. inſti. l. fi. ff. eod. l. ſcripto. de ſuis, & le. l. j. §. ſciendum. Sol. dicit gl. fallit in caſib. illarum legū. Ita dicit Io. & vide gl. per ordinem. Tu dic clarius. † Qñq; aliqs decedit nullo ꝯdito teſtō, & tunc requiri‾ ꝙ ſuccedēs eſſet ꝓximior tpe mortis, vt d. §. ita demū. Inſti. de hær. ab inte. Qñq; decedit ꝯdito teſtō, & tūc ſufficit ꝙ qs eſſet proximior eo tpe, quo teſtm̄ deſtitui‾, vt l. fi. de ꝯdi. inſt. Sed ꝯ hoc op. ff. de ſuis, & leg. l. 2. §. pe. So. gl. ibi intelligo teſtm̄ fuiſſe ꝯditum. Op. de l. itē ꝑtor. §. j eo. tit. Sol. ille, q non erat proximior tpe mortis, [b]non pōt ſuccedere vt agnatus. Verum eſt, ſi proximiori hæreditas fuerit delata, ſecus ſi hæreditas delata non eſſet, tunc ille admittere‾ qui reperi‾ proximior tūc, cū deferi‾ hr̄ditas. Exēplū deceſſit aliquis relicto ventre vxoris, & mr̄e ipſius defuncti, & alio agnato vlteriori, decedit mr̄, anteq̄ partus ille naſcat̃, vel deficiat poſthumus: Certè ille, q tūc reperit ꝓximior ſuccedit, vt in l. ꝯria, qa mr̄i, q̄ erat ꝓximior, nunq̄ fuit delata hr̄ditas ꝑꝑ ventrē, q ſperabat̃, vētri aūt nō pōt dici delata, qa nō fuit in rerū nā, ſed lex nr̄a, & §. ita demū, loquit̃ qñ proximiori agnato deferi‾ hr̄ditas, tunc. n. non pōt ſuccedere ille, q eſt in vltimo gradu. Ita dētis intelligere mām̄ iſtam. Opp. † qa hodie ſucceſſorium edictū hēt locū inter agnatos. Vñ excluſo primo admitti‾ ſequens vt Inſt. de leg. agn. ſuc. §. placet. Et ſic in caſu legis noſtræ prout loquimur, qñ vterq; fuit in ptāte, ſi filius non ſucceſſit pr̄i ſuo, nepos poterit eo. mō ſuo auo ſuccedere de iure ciui. Ia. fatet̃ op. & dicit hodie eſſe correctam hāc l. ꝑ dictū §. placebat, idē ēt dr̄ in gl. Hug. ibi, ſed hodie &c. Contra iſtud oppo. nam licèt inter agnatos ſit locus edicto ſucceſſorio inter ſuos non: cū primus ſit hr̄s, velit nolit, nō aūt pōt hr̄ditas deferri ſequenti. Sol. Dicit Hug. ēt hodie inter ſuos locus eſt ſucceſſorio edicto, vt eis det̃ bñficiū abſtinēdi, vt Inſti. de hær. quali. & diffe. §. ſed & his, vide gl. in fi. Concludit ergo ſm̄ Ia. & Hug. qđ iſta l hodie ſit correcta, & ꝙ iſte filius poſſit venire ad hæreditatē aui ſui de iure ciui. Cōtra hoc inſurgūt oēs nr̄i Doc. & primo Iac. de Rau. Pe. Cy. Mat. Syl. Iac. But. & oēs Moderni, qđ † inter ſuos nō eſt locus ſucceſſorio edicto de iure ciui. Licèt. n. ꝑ beneficiū ꝑtoris eis det̃ bñficium abſtinendi, tn̄ de iure ciui. remanent hęredes, ſed eo iure non pūt eſſe plures hr̄des in ſolidū, vt l. hr̄ditatē. §. fi. de caſt. pec. & l. ſi vt certo. §. ſi duob. ff. cōmo. ergo &c. Cōcluditur ergo, [c] ꝙ cum primus fuit ſuus hr̄s de iure ci. pr̄i ſuo, nepos nō pōt eſſe ille hæres de iure ciui. ſed de iure ꝑtorio, & ſic hęc l. nō eſt hodie cor. Præterea dn̄t ipſi, ꝙ non eſt dubiū, ꝙ † ſecūda cōpilatio Codicis fuit facta poſt cōpilationē Inſt. vt ĩ. de emē. Iuſt. Cod. §. fi. Ergo non eſt dicendū ꝙ lex C. corrigat̃ ꝑ iura Inſti. Præterea dicebat Ia. Bu. & eū ſequebant̃ oēs Doc. Bon. ꝙ §. ſed & hic, Inſt. de hęr. quali. & diffe. non diſpoſuit inducēdo ius nouū, ſed recitat ius antiquū. Vñ nō eſt dicendū, ꝙ corrigat legē iſtā. Ego credo, [d] ꝙ gl. nr̄a dicat veritatē, & ꝙ illi dicāt malè, ꝙ oñdo. Non eſt dubiū, ꝙ ille, † q eſt hr̄s ꝑ bñficiū reſtitutio. in inte. qđ eſt de iure ꝑtorio, nō deſinit eſſe hr̄s de iure ci. vt l. & ſi ſine. §. ſed ꝙ Papin. ff. de mino. ſed primo excluſo ꝑ reſtitutio. in integ. ſequētes admittunt̃ de iure ciui. ff. ad Tert. l. j. §. ſi quis adita. Præterea non eſt dubiū, qđ donec eſt locus inſtituto, nō eſt locus ſubſtituto, vt l. quādiu, ff. de acq. hær. Sed ego video ꝙ inſtitutus abſtineat ꝑ reſti. in integrū, licèt abſtinens remaneat hr̄s de iure ci. admittitur tn̄ ſubſtitutus vulgariter de iure ciuili, vt d. l. & ſi ſine. §. ſed ꝙ Papin. ff. de min. Præterea, de hoc eſt caſus rotundus. ĩ. de legi. hære. l. defunctis. Nec videat̃ tibi impoſſibile, ꝙ duo ſint hæredes in ſolidum de iure ci. Nam hoc vides alibi in hærede, & fideicōmiſſario vl̄, qui hēt iura hr̄ditaria in ſolidū vna cū hr̄de ꝑ Senatuſcōſultū, ꝙ eſt de iure ci. & tn̄ apud hr̄dē ſunt iura directa, apud fideicōmiſſarium iura vtilia, vtrūq; tn̄ de iure ci. Ita hic apud filium erunt iura directa, apud ſequentem iura vtilia, iure tn̄ ciuili, vnde de iure ciuili dr̄ ſuccedere. Non obſt. quod dicit, ꝙ Codex fuit factus poſt compilationem Inſt. cōceditur, tn̄ iſta l. eſt hodie antiqua, alias iuris Cod. antiqui, ideo corrigitur per dictum §. placebat, qui fuit poſt legem iſtam factus. Ita debes intelligere hāc mām̄. Nō ob. quod dr̄, ꝙ §. ſed & his, nō loquit̃ diſponendo, ſed recitando iura antiqua, quia fateor quod l. iſta non corrigi‾ per §. ſed & his, ſed per §. placebat. Ita dēs intelligere hāc mām̄, hēmus ergo hic videre, qñ eſſet locus edicto ſucceſſorio, ꝙ plenè ſummabo ĩ. ti. 2. ſuper rub. vbi gl. ſummat. Op. ad ſm̄ notabile, ꝙ hic colli‾ a ꝯrio ſenſu, hic innuit quod ſi non negaret ſe hr̄dē pr̄is, poſſet hr̄e hęreditatem aui. Contra, quia ſiue negaret ſe hæredem, ſiue non, nil ad ꝓpoſitum, quod probo. Aut enim filius agnouit hæreditatem patris ſui, & ſic bona ſunt commiſſa, & non poſſet hr̄e nepos vnū patrimoniū, q n hēret totū, vt l. ſed & ſi plures. §. filio, de vul. & pu. & ĩ. de in. deli. iq dā eulogio, & ibi no. Aut filius primus abſtinuit, & tunc cū ſint duæ hr̄ditates, pōt vnā amplecti, & aliā repudiare, vel amplecti vtrāq;, nō eſt vis, vnde ꝙ hic dicit ꝙ ſi negat ſe hr̄dem, nil ad pro-

ADDITIONES.

a Pariſ. Qui ſe patris. Iſtam l. repetijt do. Bened. de Plumb. Item repetijt Ang. mag. Fran. de Peruſ. Item repetijt do. Sign.

b Pariſ. Tempore mortis. Sufficit tamen ꝙ aliquis probet ſe eſſe coniunctum alicuius, quia præſumitur proximior niſi alius probetur proximior, vide Comen. conſ. 43. incip. in q. Fran. vide in Bertac. ver. hæreditas ab inteſtato.

c I. A. Concluditur ergo. Adde tu, & vide ad hoc, quod dicit Pa. de Ca. in l. filius qui patri, ff. de vulg. & pup. poſt Bal. in l. j. §. quæritur, ff. de ſuis, & leg.

d Io. Fr. & u. Ego credo. Adde quod op. Bar. quod iſta l. ſit correcta, eſt communiter approbata, vt hic per Iaſ.

[illegible]

... Vt... non hoc reprobant dicentes, ... hic loc... positia. ... in puer... de partib... ... qui succedat ... per... pater succede... filio per... qui ve... int per vnde liberi, ... pe ff. itab ... addis er ... ex d... ditate rõnis, ... & ī. de bono. possess. sm tabu l. 2 & s. ti. l. j. vb... possess. sm nu... upa... onem ... vnde parent... Probo g hoc ... de m... otis. Bono possess..., datur illis qb. dat... bono posse... tab. vel ... ff. de p... an & l. j. § j. si a ... quis fuit. manumis. ergo ei dēt da... partes, q est idē q ... de ... beri. Non obs. q dicis, q d ēm hoc ... atri, & cred... de iure antiquo, licēt hodie secus, p auth. defuncto. C. ad Tert. Sic dic, q per bonorum possessio. quæro quæ ... bo. pos. Dicunt quidam, vnde ... beri. Alij dicunt, vnde cognati. Tene primam partem. Vltimo est videndum de filijs natis post mo... de quib. di... ī. de his, qui ante aper. tab. l. j.

A D D I T I O.

a Poma. Concluditur ergo quo... Not... quod licet iste § prima facie non videatur illud ... hæ... L. an... tamen illud probatus in ... nihilo minus, & dixi etiam illud, ipse vero negaui esse dubium.

Vnde legitimi, & vnde cognati. *Rubrica.*

Continua vt in gl. Quærit gl. super rub. qui dicantur legitimi. Certe oēs agnati, qui vocantur ad successionem per l. 12. tab. ... In ... de legi. agna. suc. § 1. Item omnes illi, qui vocantur ex aliqua lege, vel Senatusconsulto, vt ff. eo. l. 2. licēt essent cognati. Exemplum patet in matre, quæ per Senatusconsultum Orfi... anum succedit.

L E X P R I M A

Consobrinorum. Nati ex duabus sororib. succedunt inuicem per bonorum possessionem vnde cognati. h. d.

L E X II

Dum propiorem. Ista le... dicit idem, quod pr... dens quasi ex cõsobrino natus, qui succedit per vnde cognati.

L E X III.

Nepotibus. Nepotes succedunt auo materno de iure Prætorio. hoc di...

L E X IIII

1 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse* ...
2 *Possidens res hereditarias an, & quando videatur* ...
3 *Articulus seu posito debet de necessitate concludere* ...

1
2 Non hoc. Tota die allegat ista l. †Non pbat hoc e... q ab hoc contingit abesse. h. d. Opp. & vi † q ille, qui possidet res hæditarias, videatur hæditatem adire, vt l. j. & l. 8. ff. de reg. iu. hær. Sol. Prout hic loquitur in bo. pos. procedit clarē, quia in ea requiritur agnitio corā iudice, vel l. ii. ff. q admitted bo. pos. Non sola rerum possessio non sufficit. In hæreditate aūt dico q non ...

[illegible]

... Al... x con... l. cap ... ita non æquipollet ... nec... ellatio ... Contrarium ... singulare verbum Bal. in l. ab ... per dictum te... quam ... endum est taliter q con... ac ... netur certa & limitata pœna. Alc. cons. ... et non ... q iudicem, vt scripsi in d. l. si plures. Et vide de ista ma q probatio de necessitate concludere multas bonas decisiones per Decian repe. C. ... de probat. ... in istam regulam q dubia probatio non relevat non prob... qui ... probaretur & ... duceretur alterū de duob. quorū vnumquodq ... ad victoriā, ... Mod. in l. & § post tres, ff si quis cautio. vide latissim ... ampliationem, & limitationem huius ... qualis per totum. Item quid de eo q dictum est, q an appellatione rei intelligatur tota, vide Bal. in l. an prætor in prin. ff. de ... & vnum casum in quo appellatione rei venitur solum pars, ponit ... & refert Bal. in l. planè § si eadem, de leg. j. Itē circa istud quod dictum est, appellatione rei cõtineatur tota in dictis testium, vide omnino ... in l. si ... cum totum in prin. ff. de except. rei iudi. ... vsque ad fin ... Alc. ... in lect. & in consilijs, & concludit q obtineatur tota, & aliquid per eum in l. ... in vlt. ... de acq. pol. An autem appellatione partis contineatur dimidia in testibus, vide Bal. ... cons. 54. in 3 parte. Item de eo q dictum est ī. quod etiam probatio quæ sumitur ex propria confessione aduersarij, nō releuat, nisi concludat. Vide Alc. in l. qui Romæ, § duo fratres, in 3. q. Bar. circa ... ff. de verb. obl.

L E X V.

1 *Cognati hodie æqualiter succedunt, ac si essent agnati.*
2 *Cognati sunt adæquati agnatis, & omnes æqualiter succedunt.*
3 *Bonorum possessiones hodie an sint per iura noua sublata.*
4 *Bono. possessio secundum tabu. quibus casibus sit necessaria.*
5 *Bono. possessio contra tab. hodie est necessaria quando filius est ritè præteritus.*
6 *Bonorum possessio vnde legitimi, & vnde liberi, q hodie non sit necessaria, nec etiam bonorum possessio vnde cognati. nu. 7.*
8 *Bonorum possessio vnde vir, & vxor, quod hodie sit nece... ...*

Certum est. Si quis vellet in hac l. insistere, staret per tres dies recitando oēs varias bo. pos. Nos recitabimus gl. & supplebimus vbi deficit. Br. dicit: Cognati multi ... succedunt, nisi per bo. pos. ad quam petendam nemo cõpellit. Op.

1 in Auth. de hęr. ab intesta. § nullam. Sol. †Hodie cognati succedunt æqualiter perinde ac si agnati essent. Quæritur, v... ad quem gradū succedunt, agnati & cog. Dicit gl. agnati, vsq; ad x. gradum, cognati vsq; ad septimum, & vide glo. Sed hic dubitatur, cum hodie exæquata sint iura agnationis, & cognationis, vtrum agnati succedant vsq; septimum gradum tm, sicut cognati an econuerso ex cognati vsq; x. sicut agn... gl. determinat istam qōnem, ī. de suis, & legi. in auth.

2 successione, ... in corpore vnde sumitur, videlicet, quod † succed... omnes æqualiter vsq; ad x. Item quæritur, quot sunt bo. pol. Dic vt

3 in gl. quæ. h. d. multum clarē. Quærit gl. nostra, †an istæ bon. possessio... dic sunt sublata per iura noua... vt quod sic, quia sublata est h... differentia emancipationis, patriæ potestatis, agnationis, & cognationis, quæ erant causa quare introducebant bo. pos. Co... dicit gl. & bene. Cōstantin. quod etiam hodie, si quis veniret per bo. pos. posset. quia nulla est l. prohibitum, vnde ista ... non sunt ... recta, quia quis potest vti eis voluntariè. Aut autem istæ bo. po... necessariæ, ista est alia quæstio in qua gl. tua tria dicit per ordinem. Primo de bon. possess. sm tab. In hoc nihil est innouatū, nam neq olim, neq; hodie fuit necessaria, quia institutus poterat adire hæreditatem de iure ciuili ex testō. †Fallit in tribus casib. quib. olim, & hodie bon. possessio erat necessaria, quos dic vt in gl. Do... addū... tum in l. filio præterito, ff. de iniust. rup. ... posthumus, ver. idem ... circa, eo. ti. q... filium præteritus testū confirmat, validatur de iure prętorio. Addunt quintum in l. cum hæres, § j. ff. ad Trebel. vbi propter fauorem nō ... est adita hæreditas, ita quod tribuat ius de re-

4

re [illegible] peti bo. pos. Addo tibi sext [illegible] est [illegible] [illegible] pr [illegible] a. l. le. [illegible] te [illegible] Quaer [illegible] est. v [illegible] m [illegible] iure [illegible] qu [illegible] Sed [illegible] necessari [illegible] nus praeteritionem [illegible] causa, ff. de libe. & post. †Est & [illegible] [illegible] rum. Vnde liberi, e [illegible] olim necessaria [illegible] non est necessaria, quia succed [illegible] de iure [illegible] olim, nec hodie [illegible] & Doc. [illegible] dicunt, [illegible] modo aliquo casu est necessaria [illegible] & de liberi, vt in casu l. qui se patris, ff. [illegible]. Ita dicunt illi, dicentes [illegible] non esse correctam. Sed illud reprobaui vobis. Est alia [illegible] bon. pos. vnde cognati. Ista fuit olim necessaria, hodie non q a sub-lata est [illegible] nationis & cognationis †Item est bo. pos. vnde vir & vxor, & ista erat necessaria olim, sicut hodie, vt vnde vir & vxor, l. Sunt etiam bon. pos. quae non tribuunt ius, & illae sicut olim erant necessariae, ita hodie, quia nihil est innouatum.

De successorio edicto. [a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a Pau. De successorio edicto. An in iure dicendi nullum hēat locū successorium edi-ctum, & quid in querela, vide do. Franc. cons. 49. Item an in seruitutib. habeat lo-cum, & in querela, & in bon. pos. [illegible] multa alia vide latè per Ang. de Perusio in [illegible] de libe. & posth. [illegible] habes, an in iure petendi supplementum legiti-mae, habeat locum, & multa alia in materia, etiam de querela inoff. dona.

1 *Successorium edictum, quando habeat locum in successione ex testamento, & an in possessione contra tabulas.*
2 *Inter successores ab intestato, quando sit locus successorio edicto.*
3 *Successoriū edictū propriè hēt locum inter eos, qui succedunt de iure Praetorio.*
4 *Successorio edicto est locus vt venientes ab intestato remotis venientibus ex te-stamento succedant, facit tamen in casu in l. si quis ita heres, è contrario, vt lo-cus sit succedentibus ex testamento, exclusis venientib. ab intestato, & nu. 5.*
6 *Successorium edictum fuit introductum propter creditores.*

Continuatur gl. ma sic. Quia in praedictis bonorum poss. est lo-cus successorio edicto, ideo de eo dicit. Antequam veniamus ad ni-grum expediamus glo. q̄ est posita hic super rub. & eius māīm, quā, credo, q intelligatis clarè, per ea, quae dixi vobis in l. qui se patris. ff. tit. 2. Primo quaero, †an in successione ex testamento sit locus suc-cessorio edicto? Rñ. aut quaeris in successione ex testō, quae est ex te-stō, s'm testāī, & defuncti voluntatem, & non est locus successioni, [illegible] quatenus in eo testator disposuit substituendo s'm nām substi-tutionum tractatā vbiq; Aut quaeris de successione, q̄ est ꝯ volunta-tem defuncti vel per querelam inofficiosi, per ꝯtab. & in hoc sunt opiniones, ff. de inof. test. l. pater filium. Veritas est, q est locus suc-cessorio edicto, vt l. si quis. ff. de inof. test. & l. pater filium. alias, si quis filium [illegible] eodem in bo. pos. ꝯta vt l. 3. §. si emancipatus, de bo. pos. ꝯtra. & no. per Dy. & i c. nō dēt aliqs, de re. iur. li. 6. Quaero scdo, [illegible] inter successores ab intestato sit locus successorio edicto? Et hic aduerte. Quidam sunt successores de iure ciuili, quidam de [illegible] rio. Et illorum, qui de iure ciuili, quidam succedunt per [illegible] & in istis non erat locus successorio edicto d [illegible] quis, vt [illegible] l. qui se patris, & l. 1. §. sciendum. ff. de suis, & le-gi. hodie [illegible] Insti. de leg. ag. succes. §. placebat. Quidam succe-debant per alias partes iuris, vt per Senatusconsultum, & inter eos [illegible] locus successorio edicto, vt l. 1. §. si nemo, ff. ad Tert. Si vero erat [illegible] de iure praetorio. Et hic aduerte, aut primus erat exclu-sus [illegible] repudiatione, vel morte, aut erat exclusus per restitutionem in [illegible] locus successorio edicto de capite in caput, q a [illegible] gradu liberorum, remanent agnati, excluso gradu agnato-rum, vocantur cogn [illegible] cognati [illegible] vocātur vir, & vxor. Item [illegible] de gradu in gradum, q si plures sunt cognati, ob dūr esse [illegible] capite, quia omnes cogn [illegible] si sunt diuersi gradus, ex-[illegible] in primo gradu, admittitur ille, qui est in secundo gra-[illegible] ff. eo. l. 1. §. quib. Si vero primus est exclusus per restitutionem [illegible] tunc sequens in gradu non potest admitti de iure prae-torio, vt l. [illegible] eo. Sed de iure ciuili sic, vt l. 4. §. si quis adita, ff. ad Treb. [illegible] ꝯtu. Et aduerte, quia †vbi dixi ē. locum esse suc-[illegible] edicto, non semper propriè locutus sum, nam propriè tm̄ [illegible] inter eos, qui succedunt de iure praetorio. Item inter [illegible] succedunt alio iure, bene est locus suc[illegible] hoc est, defi-[illegible] vt deueniatur ad sequētē, non tñ hoc dr esse ex edicto [illegible] sed ꝯstōne iuris ciuil [illegible] vt in l. [illegible] tñ cā maioris sci-[illegible] appellatur successorium edictum. Quaero, vtrum sit lo-[illegible] successorio edicto in hoc, vt venientes ab intestato succedant [illegible] ex testō? Rñ. sic, dum [illegible] q donec est aliqua [illegible] testament [illegible] [illegible] po [illegible] quis ex iure ab [illegible] in l. quadam. ff. [illegible] her. de te [illegible] Deinde [illegible] vt [illegible] ad bon. pos. q-[illegible] uerso petit esse [illegible] exclusis venientib. ab intestato [illegible] locus [illegible] vt l. si ita [illegible] heres [illegible] haec

6 [illegible] gl. †quare introductum fuit successorium edictum? Rñ. [illegible] differatur, vt habeant quem possint con-[illegible] curatorem.

ADDITIO.

a [illegible] Do. A [illegible] P [illegible] dort. [illegible] 4. c. vlt.
b [illegible] Pa [illegible] 4. c. 1.

LEX PRIMA.

1 *[illegible] dicatur*

SI mater. Exclu [illegible] primo, sequentes in gradu [illegible] capite ad [illegible] untur ex suc [illegible] Opp [illegible] petisse [illegible] ditatē [illegible] Cō [illegible] idē esse [illegible] intellige [illegible]
2 [illegible] qu [illegible] rore, dicitur [illegible] filius magnus [illegible] improprie ponitur. A [illegible] filius magnus. Tenemeti q [illegible] quia non [illegible] Op. & vr. [illegible] agnati, q iste [illegible] matris, q est cognatus, vnd [illegible] ff. eo. l. [illegible] admone [illegible] ab intesta. §. [illegible] agnati non erant, sed non place [illegible] successorio edicto inter agnat [illegible] cebat. Inst. [illegible] legit. agna. [illegible] Opp [illegible] Sol. vt in gl.

LEX II.

1 *Computatio graduum de iure ciuili attenditur in successione, in matrimonio [illegible]*
2 *C [illegible] sus positio istius legis.*
3 *Vna bonorum possessio conuertitur in [illegible] non autem in extr [illegible]*
4 *Statutū faciens mentionē de gradib. in [illegible]*

Si autē eorū frater. [illegible] Codice, [illegible] cōputat gradus, & [illegible] timus nō agnouit bo. po [illegible] vel [illegible] agnouit [illegible]
2 Se [illegible] nō agnouit. †De [illegible] inter [illegible] ius Canonicū, q a [illegible] incipimus cōputationē gradus [illegible] Cano. nō, vt [illegible] est pr & frater, q a iure [illegible] cōputa [illegible] gradu [illegible] incipimus a stipite, s n̄ frater meus est mi [illegible] gradu, q a pr meus est mihi in j. gradu [illegible] filius meus mihi in scdo nepos [illegible] tertio, [illegible] in singulis, vt l. iuris cōsultus. §. grad. ff. de g [illegible] De iure Canoni [illegible] fratres dr̄ in [illegible] gradu, & illud obseruat in matrimon [illegible] succes [illegible]
2 cōputatio iuris ciui. seruat. Ita dicit c. ad sed. 35 q. [illegible] adu [illegible] casum in terminis faciliter intelliges. Berta q̄dā ha [illegible] premortuo nepotē. Itē fratrē super [illegible] tē habuit [illegible] ex alio fratre pr [illegible]
2 tuo nepotē. a Decedi [illegible] Berta, ex poste [illegible] ex filio. Et [illegible] ex testō frater Bertae, q [illegible] postea reper [illegible] sum, vel deceo [illegible] dictus frater. Dr̄ hic, [illegible] non. po [illegible] nō [illegible] petita p [illegible] fratre, pot [illegible] peti p istos nepotes, licet sint in 3. gradu, & frater fuerit in 4. D. Ia. de Are. legit ista l. & pōdet [illegible] multū tex. q [illegible] ex testō adire hēdita-tē. Dicit ipse, q si petisset [illegible] bo. pos. [illegible] bo. pos. ex testō pueniret in bo. pos. ab inte & tunc fil [illegible] q sūt in qnto, nō succederēt, q a fratri esset q [illegible] Et [illegible] mō legit istā l. q in prin. adiuit hēditatē de iure ciuili ex testō, q [illegible] nō pōt ꝯuerti in bo. pos. ab inte. [illegible] agnouit [illegible] testō, q ꝯuertiī in bo. pos. ab inte. [illegible] de le [illegible] nōnūq. N [illegible] verū, q a
3 solū reperio [illegible] ꝯstitut [illegible] alii [illegible]
b in extremis, vt l. [illegible] §. [illegible] sub ꝯdōne. ff. [illegible] Vlt. [illegible]
4 q [illegible] Bar. disputauit vna [illegible] mentionē [illegible] gradib. dēat fieri cōputa [illegible] de iure C [illegible] determinauit ip-se q de iure ciui. Qd pbat [illegible] n. gradus ad similitud. [illegible] scalaru, [illegible] gradus ff. de gra. De iure vero Cano non est propriè gradus, sed est quidam saltus, quia saltat de fratr [illegible] patre. Ita determinat ipse.

ADDITIONES.

a †A. Nepotem. Adde [illegible] hic vult, quod filius fratris dicatur nepos. Similis est gl. in l. post emancipationem, de leg. 3. in gl. 2. & multa iura alle. Fred. de Sen. cons. [illegible] possit nepos, tamen ex proprio significato non est nepos. Et ita con-cludit Bald. [illegible] qui dicit, quod aut fit mentio de nepotibus, vna cum filiis, & intel-ligitur [illegible] ex filio. Aut fit mentio de fratrib. & nepotibus, & intel[illegible] de [illegible] Facit s'm Ale. in c. adoscud. Mat. Aut per se fit mentio de nepo-[illegible] de nepote ex filio. Et [illegible] hac [illegible] Pa. de Ca. qui dicit ita consulu [illegible] Dy. maxime in [illegible] od hīatat ipse Pa. nisi ex aliquo adiun-cto praesum [illegible] esset in contrariū, vt si diceret [illegible] ex [illegible] tunc propter [illegible] fratrem, quod praecedit, intelligere-tur de nepote ex fratre, quia talia sunt subiecta, q [illegible] praedicata demonstrant, ar. gu. l. si. §. in [illegible] lega.
b Vltimo. Adde per eundem in Bar. con [illegible] 214. [illegible] Quaeritur vtrum gradus, per Pau. de Cast. in consi [illegible] Bar.

De Carboniano edicto. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Non possidens potest pe[illegible] se mitti in possessionem ex Carboniano edicto.*
2 *Possidens poterit petere possessionem sibi confirmari ex edicto Diui Adriani.*
3 *[illegible] bonia na datur illi, cui datur contratab.*
4 *Bono [illegible] Carbonianam petens, quam satisdationem praestet.*
5 *[illegible] niana non concurrit [illegible] ordinaria.*
6 *[illegible] pos. [illegible] Carboniano, quam actionem intentare possit, & quando.*

Si tibi

SI tibi ac filio. Hæc est pestilentiosa l. & habet duas lec. Et sm vtraq; lec. hr dicit. Si filio impuberi moueã qõ status, & bonor. p Carb. dẽt qõ in pubertatis tps differri, & satisdatione pstita, si non possidet possessor constituitur, vel si possidet, eius possess. ɔfirmatur, si non satisdat debet possess. ad alios trãsferri. h.d. Op. & vr q tex. sibiipsi ɔdicat, dum dicit, filius tuus vẽdicat restõnẽ. Nam in eo q dicit filius tuus vendicat, innuit q ipse erat actor. In alio q subdit restõnem postulari, innuit q ipse erat reus, & alius ab eo restõnem petebat. Huius timore sunt in gl. duæ lec. Vna, q hic filius impubes possidebat, & alij ab eo petebant hreditatem, tunc expone text. filius
1 tuus vendicat. s. retinendo, quam lec. multum no. Habes. tn. ex ea q sicut quis potest petere se mitti in possess. ex Carb. qn non possidebat, ita qn possidet, posset petere q sibi talis possessio ex Carb. ɔfirmetur. Et pro hoc facit ff. eo. l. 3. §. missum & ibi dixi vobis, de ɔtra l.
2 1. §. si sub ea. Et sic fur etiam q ille, qui possidet, poterit petere possess. confirmari sibi ex edicto diui Adriani ostenso testamento non abolito, non vitiato, vt l. fin. C. de edic. di. Adr. tollen. Alij legunt istã l. q filius non possidebat, sed petebat, & illi aduersarij excipiebant illum esse seruum, vel spurium. Consuluit Imperator, q petebat bo. pos. Carb. & tunc debet exponi tex. dum dicit, vendicat, stat propriè dum dicit, restitutionem postulari, intellige retinendo, & defendendo, & sic stat impropriè. Op. C. de ord. iud. l. j. Sol. Ibi nõ expediebat pupillo cãm status differri, hic sic. Vel aliter dic, vt ibi dicemus. Op. de l. cum sine. ff. eo. Solu. Hæc intelligitur secundum illam. nam debes intelligere hic, quando filius non est institutus, neque exhæredatus, sed præteritus. Institutus enim habet secundum tab. exhæredatus quærelam. præteritus vero habet Carb. pos. bon. nam hæc est
3 regula. † Illi datur Carb. bo. pos. cui ɔtra. Probatur. ff. eo. l. j. §. j. in princi. Op. ff. eo. l. j. §. & gñaliter, & l. de bonis. Solu. Ibi loquitur in præteritione a matre, cuius præteritio hr pro exhæredatione, & ideo qa eis non competeret ɔtra non competit Carb. bo. pos. Op. ff. eo. l. 3. §. duæ. Sol. Fateor q debet summatim examinari, an expediat pupillo causam status differri vel nõ. Gl. format hic quasdam qõnes. Pri-
4 mo qro, dr hic q satisdatio dẽt dari. Quæro, † de quo prestatur ista satisdatio? Gl. ponit duas opi. Prima est de restituendis bonis, si apparuerit eum possessorem iniustum. Alij dicunt de vtẽdo, & fruendo arbitro boni viri. Pet. dicit, vnumquodq; capitulum dẽre in satisdatione comprehendi, q satis placet. Quæro vtrum status qõ differatur quo ad matrem? Gl. dicit q non, vt ff. eo. l. j. §. fi. Rõ, qa ipsi partui nõ
5 põt obesse, videbitis in l. 1. C. de falsis. Quæro † nunquid ista bon. pos. ɔcurrat cum ordinaria? Gl. dicit q nõ, n. ff. eo. l. si impubes, in fi. Dic
6 vt in gl. Quæro † nunqd missus in possessionẽ ex Carboniano, possit actionem intentare? Gl. hoc tangit ẽt in l. q de inoffi. ff. de inof. test. & ff. eod. l. pe. ista est veritas, aut ipse non satisdedit, & tunc non põt
a intentare a actionẽ, aut satisdedit, & tunc aut vult intẽtare directam tanq̃ hæres, & non põt, aut vult intentare tãquam bon. pos. Carboniã. & põt, vt ff. eo. l. pe. & leg. 3. §. missum, & ille declarat istam mãm.

ADDITIO.

a Intentare. Adde, an filius, qui est adeptus simpliciter bon. pos. Car. in hæreditate patris, possit possidere feuda patri concessa, quod Bald. concludit quod sic, in c. j. in tit. an agna. vel filius.

LEX II.

Carbonianum. Bon. pos. Carboniana conceditr probatis summariè his, q̃ i hac l. dñr. h. d. Op. nam si hoc probaretur esse matrimonium indubitatum, & partus legitimus, iste in petitione hæreditatis vinceret, ideo frustra Carbonianũ sibi subuenit. Sol. intelligr q in hac bon. poss. debet probari summariè, & semiplenè. In petitione hæreditatis, debet probari verè. Quæro, intra quãtum tps debeat peti ista bo. pos. Glo. dicit intra annum, sicut aliæ, vt l. 3. §. missum, ver. hæc autem possessio. ff. eo.

Vnde vir & vxor. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Statuto stante, quod mulieres, vel minores non possint contrahere sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, affines ex parte vxoris, vel vir non admittuntur.*

2 *Casus, in quibus vxor succedit viro, vel non succedit.*

MAritus. Non existentibus agnatis, seu cognatis cõiuges inuicem sibi succedũt, & fiscũ exclu-
1 dunt, h. d. No. ex hac l. † q per statuta,[a] quæ dicunt mulie-
a res, vel minores non possunt ɔhere sine consensu duorũ propinquorum. vel duorum cõsanguineorum, & similia verba, qd affines ex parte vxoris, vel viri, non admittuntur. Vir, & vxor non dñr inuicem propinqui, nec etiam affines. Vide text. ibi, seu propin-
b quorum &c. Op. j di imperialis li. foc. l. j. lib. x. Sol. Speciale[b] est in illo socio, qui præcedit vxorem. Op. C. de hær. Decur. l. j. So. ibi sunt q̃dam aliæ personæ, quæ excludunt fiscum, tamen illę personæ excluduntur ab vxore, & viro. Ita dicit gl. hic, ɔtrium dicit gl. in l. j. ff. eo. scilicet q illę personæ, de quib. dr in ti. de hęr. Dec. excludũt vxorem. Ista gl. est verior. Casus in l. si quis presbyter. C. de episc. & cler. Quę-
2 ro † vtrum sint alij casus, in quib. vxor succedat viro. Gl. dicit q sic, de bon. ma. l. 3. Item est alius casus in Auth. vt lic. ma. & auię. §. quia vero, & vide auth. preterea, quę inde sumitur.

ADDITIONES.

a I.A. Statuta. Adde q hic dicit Bal. quod stante statuto q compromissum fiat inter affines, non includit virum & vxorem, sed ɔtrium tenet ipse Bal. in l. affinitatis, §. cõia de suc. & idem tenet Pa. de Ca. hic, quia idẽ iuris dẽt esse de eo qui est principium affinitatis, q est de affinib. l. maritus, cum ibi no. de procu. & per rõnem. Nam pp vnumquodq; tale, & illud magis, aut multo magis, C. de epis. & cle. Dicunt ẽt hic Sal. & Bal. q si statutum disponat, q vxor non possit testari sine ɔsensu viri, & vxor vellet instituere virũ, q nihilo minus poterit vir consentire, de quo hic latius per eos. Tu dic q Bal. consuluit consi. 77. 2. vol. pro quo facit, quod consuluit idem Bal. cons. 72. inci. In Christi nomine, hęc est copia, eo. vol. q stante statuto, q mulier non possit testari sine consensu aliorum, & vnus ex illis fuerit institutus, q per hoc non vitiatur dispositio, quia aliud est authoritas, aliud cõsensus, & potest consentire vt faciat, non vt sic faciat, & pro hoc etiam facit q cõsuluit Ro. consi. 505. q pater authorari possit filio volenti ipsi patri donare cã mor. & ibi vide pulchre per eum, qualiter differant authoritas & consensus. Idem consuluit Bal. consi. 59. inci. In Christi nomine factum tale est. 2. vol. Qualiter aũt intelligatur statutũ, quod mulier non possit contrahere sine consensu viri, & vir sit absens, vide eundem Bal. consi. 444. 2. vol. Si autem maritus institutus ab vxore eam occidat, successione priuatur, non ipso iure, sed per sententiam, & applicatur legitimis hæredib. mulieris. Ita consuluit Bal. consi. 124. 1. vol.

b I.A. Speciali. Adde tu, quod contrarium videtur velle gl. ibi. Sed cum ista concordat gl. in l. j ff. eo. Et ad mãm huius tituli, vide Bal. in l. fi. C. vnde le. vbi quod vir, & vxor ad inuicem non succedunt de iure ciuili, nisi in casu auth. preterea. Et adde q hic titulus non habet locum, quando dos esset constituta in feudo, nec etiã dispositio auth. præterea, videtur tex. in c. 1. de inuesti. quam Titius accepit a Sempronio, & tenẽt ibi Doct. & communiter, & dicit etiam Iac. de Alua. in c. 1. an maritus succe. vxo. Et idem videtur dicendum in emphyteuta arguendo de feudo ad emphyteusim, arg. procedit vt per Spe. in ti. de feu. §. quoniam. ver. 12. & ver. idem quoq; iuris. Bar. in l. vt iurisiurandi. § liberi, de ope. lib. & in l. quod dicitur ver. induco ad q. & ibi per Alex. de ver. obl. Item non haberet locum qn dos esset ɔstituta in vsufructu per prædicta, & quia finitur, morte. §. finitur, Insti. de vsufr.

AVTHEN.

1 *Legatum factum simpliciter, quando videatur factum animo compensandi.*

2 *Legatum factum per vxorem viro, computatur in lucro debito viro ex forma statuti vxore præmoriente.*

3 *Pauper, vel locuples, quis dicatur.*

4 *Dispõ huius auth. hẽt locum in ascendentib. & an etiam in collateralib. num. 5.*

a Præterea. [a]No. & signa benè finem huius auth. quę est valde notabilis. ibi, imputabitur legatum, &c. Opp. ad istum finem extra gl. C. de rei vxor. act. §. sciendum. Sol. ibi loquit
1 qn erat debitum ex facto defuncti, tunc enim † legatum factũ simpliciter, non vr factum animo compensandi, hic loquitur, qn debitum erat ex dispositione legali, in quo imputatur legatum. Simile videtis in legitima, quę debetur filio, vel patrono, seu parenti, vt l.
b qm nouella,[b] C. de inof. test. Et per hoc apparet, q † qn vxor relīgt
2 aliquid viro, computari[c] debet in illa portione, q̃ vir debet lucrari
c ex forma statuti.[d] Casus est hic. Pro hoc. ff. sol. mat. l. si cum dotem.
d §. si pater, & ibi Iac. de Are. & ibi dicitur. Quæro, † quis dicatur locu-
3 ples, vel pauper. [e] Gl. dubitat. Dicit hoc examinandum esse officio
e iudicis. Alibi dicit hoc pbari per vulg. opi. vt habuistis no. C. de iu. do. l. vbi adhuc. Aliter videtur no. Insti. de excu. tut. §. item propter paupertatem, quod dic, vt plenè examinaui, ff. solu. mat. l. si constan-
4 te, in prin. in repe. quam feci de illa l. Vlterius quæro, † quid si ascendentes supersunt, & non descendentes. Glo. dicit idem, q de ascendentibus, quia eadem est ratio. Quęro, quid si nullus superest ascen-
5 dens, vel descendens, sed alij † collaterales. Opi. sunt in gl. Putarem
f dicendum, q eo casu vxor lucraretur f proprietatem quartę portionis. Ista enim l. videtur velle, quod ista vxor non habeat ultra quar-
g tam portionem, si bene inspiciatur. g

ADDITIONES.

a Pom. Pręterea. An locum hẽat, & procedat in viro, & muliere impotẽ. vbi Alb. in l. sed est q̃situm, ff. de lib. & posth. post Dy. Et nunquid ẽt in terminis huius auth. sit locus iuri accrescendi, vide Bal. in l. 1. C. qn non pe. part. Et an si coniux præmortuus aliquid alienasset in fraudem personæ superuiuentis illud possit reuocare. Co. hic tenet, q non, quia reperitur l. cautum, per tex. in l. non vsq; adeo, in rõne sui, ff. si quis a paren. fue. man. tn no. quia ista mã non procedit de similib. ad filia. d. l. vsq; adeo. ff. si quis a paren. fue. ma. Alium modum formandi istam auth. vide per Raph. Cu. consi. 131. & vide ad hæc iura etiam Pan. cons. 50. vol. 2. & Soc. 108.

Parisi. Præterea. Circa materiam huius auth. quando dicatur vxor inopia laborare, & quid si pater esset diues, & quo remedio debet prouidere, ne habeat locũ ista dispositio, vide pulchre omnino Com. consi. 122. inci. Duo fratres, quasi per totum, vbi etiam habes, an possit maritus operari, quod ab aliquo doceatur salua conscientia ad hoc, vt excludatur ab isto beneficio, notatur ibi.

b Pom. Qm nouella. Melius facit l. omnimodo, ibi posita. C. eo. tit. Est tñ aduertẽdum q dum Bar. alle. l. qm nouella, quod sentit, quod hæc auth. etiam procederet quoties relinqueretur aliquid inter viuos, quod colligit hic Pet. & seq. Decius.

c I.A. Computari. Adde plenè de hoc per Doc. in d. §. si pater, & per Bal. hic, & consi. 64. 3. vol. videtur persistere in opi. quod non compensetur, dicit tamen q cõmunis opi. est in contrarium. Et illo casu, in quo consuluit, dicitur quod illa difficultas cessabat, quia expresse dictum fuerat quod compensaret.

d Parisi. Ex forma statuti vide omnino pulchrum consi. Co. in cons. 48. inci. Statutum Florentiæ dicit, vbi consuluit quod stante statuto, quod maritus lucretur dotem non extantibus filijs primi matrimonij, si vero sint filij ipsius mariti, succedit, quod per hanc glo. non tenetur faciens testamentum relinquere filijs ipsius mariti vltra legitimam, licet si non essent filij mariti, in totum excluderet filios primi matrimonij, vide ibi subtiliter per eum. Adde etiam de materia huius statuti, quæ scripsi in l. hac edictali. C. de secund. nup. vide omnino, & late Ias. hic. Item istam authen. & eius materiam do. Franc. de Pepis latè repetit. Item de materia huius authen. vide late Are. in tract. de test. in glo. in verbo, nolens ab intestato decedere. Item adde quod ista quarta de qua in ista authẽ. non habet locum in feudalibus, text. est, & ibi Bal. in c. 1. §. fi. de inue. de re. alie. fac. Bald. in c. 1. an mari. succe. vxori in benefic. quid autem si vxor tempore mortis esset inops, postea

efficeretur diues ex posset petere istam quartam, vide latè Decium quod sic, in consi. 24. Item de materia istius auth. & quod procedat, etiam si uxor haberet dotem paternam, vide Bald. consi. 14. vol. 4. in 1. dubio.

f l. A. Pauper. Adde per eundem Bar. in l. si constante. ff. solu. mat. per Ang. Bald. in l. si vero, §. qui pro rei, ff. qui satisd. cog. per Cano. in c. Odoar. extra, de sol. per Bal. in l. paupertas, de excu. tu. & in l. [illegible] declinandam, de epis. & cle. no. in Auth. de her. & fal. in §. si vero absint, in vers. substantia. Et alias remissiones, vide in d. l. si constante, & ibi Ale. etiam, cui adde Bal. consi. 192. lib. 3.

f l. A. Lucraretur. Adde quod induxit illum tex. ibi circa medium, dum dicit, alterius ve matrimonii. Ex quo patet quod liberi primi matrimonij non impediunt lucrum prouenientem ex ista auth. quæstio, statuti disponente quod vir lucretur dimidiam partem dotis vxoris præmorituræ decedentis in matrimonio sine liberis, & vxor ex hoc matrimonio, si habeat liberos, habeat tamen ex primo tres vel quatuor. Bal. dicit, quod hæc auth. facit quod maritus debeat lucrari dimidiam, secundum dispositionem legis hac edictali. Pau. de Cast. reprehendit, dicens quod hæc authē. nihil facit, quia hic in nullo maritus est melioris conditionis quam vnus ex filiis quia si sint tres, maritus habebit quartam, si est vnus similiter maritus habebit quartam, ille filius alias tres partes. Mulier tamen habens filios ex primo matrimonio non potest dare dotem marito cum spe lucri vltra, quam vnus ex filiis primi matrimonij sit habiturus, per l. hac edictali, de secund. nup. & pro hoc vltimo vide quod Bald. dixit eius consi. 147. 2. lib. vbi dicit, quod si secundo viro stipulatus fuerit dotem pro liberis suis, non valet stipulatio, quia in fraudem l. hac edictali, & ita dicit fuisse obtentum à D. Fran. de Alua. do. Rich. de Sal. quamquam ipse tenerit partem contrariam tunc. Et vide ad dictum Bal. quod ipse consuluit in terminis eius consi. 14. inci. q. forma tue per Iac. But.

g l. A. Inspiciatur. Adde quod Bal. & Pau. de Cast. dicunt, quod hæc auth. habeat locum etiam ex testamento, quando maritus fecisset testamentum, & instituisset alios, & nihil reliquisset ipsi vxori, quia vxor poterit petere quartam condic. ex hac l. quā defunctus sibi auferre non potuit, argum. in auth. præsbyteros, C. de epis. & cler. Idem tenet Sal. per tex. hic in versi. succedat. Idem tenet Roma. hic, & in l. diuortio solu. matr. Pro quo alleg. glo. in Auth. de hæred. & falc. in §. si vero expressim, in versi. hæredem. Dicebat hic Sal. quod si tamen testator legauit uxori cum hoc, quod plus petere non posset, licet minus quarta, non poterit agere. De quo latius hic per Alexand.

De repudianda bon. possess. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Mancipatus. In repudiatione bon. pos. non requiritur præsentia aduocati. Fallit in fisco, in quo requiritur præsentia aduocati. h. d. & in actib. extraiudicialibus, vt procedat glossella huius legis relata ad tex.

LEX II.

Filio. Pater non potest repudiare bon. possessionem filio delatam, hoc dicit.

a *De collationibus.* a *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. De collationibus. Circa istam materiam collationis nota, quod obligatus conferre, ita demum teneatur si fuit interpellatus, vide Alc. consi. 419. Item pro cautele ad vitandum collationem, vide per Cæp. cau. 24. Item nunquid dos quam lucratur maritus ex forma statuti veniat in collationem, vide Rom. consi. 406. & 471. Bar. in tract. de duob. fratri. vbi multa ponit, an ea, quæ frater acquisiuit viuo patre, & quæ ei donata fuerunt ab extraneo, vel a patre, conferre teneatur vide Bal. in tract. seq. Nunquid autem lucrum ex officijs publicis habitum, sit communicandum, & quid de expensis factis in vxore dicendum, vide Rom. consi. 404. Item an dos data filiæ computetur nepoti in legitimam in bonis aui materni, vide Pau. de Cast. consi. 62. Alc. consi. 23. Paul. consi. 24. & omnino eundem latè consi. 250. & seq. vbi etiam ponit quod si testator illud expresse disposuit, & sic ponit ibi an si testator mandat aliquid conferre, quod non posset expresse conferre. Quid autem in localibus emptis per patrem nutriti, an sint conferenda per filios, vide Pau. consi. 183. ad finem. Item alia in materia vide ad Bar. in l. 1. §. nec castrense, ff. de collatio. bon.

Quia succedentes inuicem conferunt quandoque bona, ideo ponitur tit. de colla.

LEX PRIMA.

Mancipatos. Inter succedentes ex testō non est locus collationi, nisi aliud sit a testatore expressum. h. d. Opp. de l. filius emancipatus. ff. de colla. do. So. ibi successit ab intestato per errorē, ideo est idem ac si ex testō successisset. Op. ff. de inof. testa. l. si nō mortis. ij. rñ. Sol. illa concordat si benè inspiciatur. Op. in Auth. de trien. & semis. §. illud, col. 3. Solu. per illam Auth. de triēte, corrigitur ista lex, vnde vide auth. ex testamento, quæ hic ponitur.

AVTHEN.

1 *Filius an teneatur conferre donationem sibi factam per patrem.*

a Ex testamento. a Hæc auth. per omnia cōdicit l. j. C. & corrigit, in hac auth. ponitur quædam opinio, vtrum simplex donatio veniat conferenda. In gl. nostra fuerunt opi. do. Dy. postea disputauit istam q. & Cy. eam recitat hic, bf omissis allegationib. quia sunt multæ. do. Dy. determinat sic, & be-
1 nè. Aut † donatio fit simpliciter filio emancipato, & illa conferri, b vt
b j. eo. l. vt liberis. §. fi. Aut fit filio in ptāte, & ista non confertur, c regu-
c lariter. Rō, quia ista donatio non valet in vita, sed assumit sibi vim post mortem, & hr̄ vt legatum, vel fideicommissum, vt l. in donationib. j. ad leg. Fal. & l. donationes. s. de dona. inter vir. & vxo. sed legata, & fideicommissa non conferuntur, vt j. eo. l. a patre, ergo nec talis donatio. Fallit in casib. Primo, quando emergit inæqualitas, vt l. pe. j. eo. Secundo, l. quando pater hoc expressit arg. l. si quando. §. fi. s. de inoffi. testamen. Tertio, quando dedit, vt haberet in peculio, vt l. si donatione. j. eo. ita communiter tenetur.

ADDITIONES.

a Poma. Ex testmento. Vide Soc. consi. 91. vbi in specie tangit quid iuris, quando donatio esset valida in vita patris.

Par. f. Ex testō. Circa materiam istius auth. an donatio facta filio emancipato sit cōferenda, quando conferendæ essent portiones inæquales, vide latè Decium consi. 59.

b l. A. Illa confertur. Adde vltra ea, quæ hic dicuntur per Bar. & Bal. & Pau. de Cast. & alios, qui communiter transeunt in hoc cum Bar. Olde. consi. 138. inci. Thema tale est, Durandus.

c Non confertur. Adde eundem Old. in terminis consi. 151. inci. Si quis verba donat.

LEX II.

a Si pater. a Dos promissa confertur liberatione, vel cautione deinde indemnitate interposita.

ADDITIO.

a Pom. Si pater. Ad istam l. & similes, vide Bal. in l. filia legatorum, in 3. no. j. de le. cum quo tenuerunt ibi Ful. & Deci. licet ibi contra Sal.

LEX III.

1 *An valeat pactum factum cum marito, ne liberi ex eo matrimonio succedant.*

a Pactum. a Pactum, quod filia dote contenta non succedat, non valet, sed succedit & cōfert dotem. h. d. Quærit gl. vtrum istud confirmetur iurō. Quidam quod sic, Glo. cōtra, per l. non du-
b bium. s. de legib. Veritas est, quod iuramento confirmatur, b vt in c. quā-
c uis, c extra, de pac. lib. 6. quod plene declaraui tibi in l. fi. s. de pac. Quærit
1 gl. † vtrum pactum factum ab vxore marito, ne liberi ex ea nati succedant, valeat? Gl. dicit quod non, per l. transactione matris. s. de transa. licet contrarium posset dici per l. imperialem. §. fi. de prohi. feu. alie. per Fred. x. col. Sed ibi de hoc nihil dicitur, sed alibi habemus duos text. Primus est de filijs natis ex matrimonio ad morganaticam contracto. c. j. si de feu. fue. controu. §. filij, vbi expressè dicitur, quod tale pactum de iure non valet, sed vsus approbauit. Intellige vsus Mediolanensis, vt ibi dicitur. Vbi autem non esset talis, staret iuri communi, scilicet quod tale pactum non valeat.

ADDITIONES.

a Paris. Pactum. Circa materiam huius l. ad validandum tale pactum, vide Cæp. cautē 200. & c.

b Pom. Quod iuramento confirmatur. Vide pulchrè per Bar. consi. 22. in 2. vol. & vide Alc. consi. 42. vol. 5. & Cap. a. in 3. dubio.

c l. A. c. Quamuis. Adde Pau. de Ca. consi. 177. ad intellectum illius c. sed melius per Petr. de Anch. consi. 37. an autem filia renunciando præiudicet nepotibus & sic filijs suis, vide hic per Pa. de Ca. & in l. qui superstitis, de acq. pos. & Old. consi. 40. inci. bf. & Pa. de Cast. , 21. An autē si filia renunciauit patri, & fratri, si fratres moriantur absque libero illa renunciatio noceat, vide Bald. consi. 269. 3 vol.

LEX IIII.

a Filiæ dotem. a Filia cōfert dotem profectitiam, & aduentitiam suis, emācipatis profectitiam tantū. h. d. sta lex, & multū aperit de ista mā, & est clauis quasi istius mæ. Opp. hic innuitur quod filia, quæ succedit per cōtra. non succedit ab intest. Sol. Hic voluit notare drīam. Aut filia succedit nullo facto testamento, aut aliquo facto testō, sed rupto, Op. de l. si emancipati. j. eo. Sol. Circa hoc est magnū dubium, vt ibi examinabo. Quærit gl. quid si testamentum fuit pro parte ruptum, & pro parte validum. Rñd. gl. quod nō est locus collationi, vt l. pater filium, ff. de colla. dotis.

ADDITIO.

a Paris. Filiæ dotem. Nūquid autem filius succedens matri teneatur conferre dotem datam a matre eius filiæ, vide Alex. consi. 26.

LEX V.

1 *Quando dos conferatur, & qualiter conferatur.*

a Dotis. a Dos data constante matrimonio, cōfertur minus accipiendo. h. d. Op. & vr̄ quod dos cōferatur liberando, vt s. eo. l. 2. vel re ipsa conferendo, vt s. l. proxi. Sol. Aduerte, & rogo vt
1 teneas tres casus. Qnq; † dos est promissa & non soluta, tunc confertur liberando, vel de indemnitate cauendo, vt s. cod. l. 2. Qnque dos est promissa, & soluta, & a filio recuperata, & tunc confertur re ipsa ponendo dotem in medio, vt s. l. prox. Quandoq; dos est promissa & soluta, & non recuperata, nec potest recuperari, quia matrimonium durat, tunc conferri minus recipiendo, vt hic, verū quia hodie est facta quædam constitutio, quæ est de æqualitate dotis & ante nuptias donationis. §. illud quoq;, determinans istam l. ideo videas auth. quod locum, quæ ponitur hic immediatè. h. d.

ADDITIO.

a Poma. Dotis. Dos quemadmodum conferatur, casum potes addere, licet videetur quod possit sub primo comprehendi, in l. 4. §. si sub conditione, ff. de colla. dotis.

AVTHEN.

1 *Filia in dote aduentitia, sine patris consensu agit.*
2 *Dos magna vel parua dicitur, secundum qualitatem personarum.*
3 *Vir qualiter dicatur ad inopiam vergere.*
4 *Si filius, cui pater dedit pecuniam pro emendis libris, illam consumpsit, debet illa sibi in partem imputari.*

Quod locum. Opp. de l. cum non solum. §. necessitate j. de bo. quæ libe. Sol. Specialis casus est hic in hac auth. vbi filia potest agere sine patris consensu in tribus casibus qui in hac auth. notan. Veruntamen glo. ma dubitat in vno
1 casu tantum, videlicet qn̄ dos est aduentitia. Tu dic hoc casu, quod patris consensus non requiritur. Hoc tenet glo. sol. mat. l. 2. §. quod si in patris. Opp. quod actio dotis sit communis patris, & filiæ, vt d. l. 2. §. quod si in patris, solu. matr. Sol. Fallit in casibus, qui ponuntur
2 in hac l. Quærit glo. † quæ dicatur dos magna, vel parua. Certè dicit gl. secundum qualitatem personarum, arg. ff. de iure do. l. sine generalis. Quæro, dr̄ hic, viro ad inopiam vergēte. Quæro, † quādo dicatur

vir vergere ad inopiam? Certè dñi, verba text. in corpore hoc non dicunt, sed dicũt, viro inchoante malè vti substantia sua. Et inter ista verba est magna diuersitas, vt l. si constante, in prin. ff. sol. mat. Vltimo hæc auth. inducitur in arg. ad quæstionem, vt † si pater dedit pecuniam filio a pro emendis libris, & ipse lusit vel meretricatus est, vel quod peius est, decoxit: modo quæritur, nunquid ista pecunia sic consumpta veniat in collationem, b vt sibi in partem suam computetur? Iste tex. est in arg. quod sic, quia cum pôt imputari mulieri, quæ passa est dotem consumi, computatur in partem suam, ergo quando pôt imputari filio, qui illam pecuniã consumpsit, vr quod sibi cõputari debeat in collationem.

ADDITIONES.

a Pom. Pecuniam filio. Nunquid filius, qui cõsumpsit in malos usus pecuniam, quam pater sibi dedit pro emendis, &c. Vide ad hæc quæ ponit Alex. in l. si cum dotem, §. si post solutum, uer. & faciunt prædicta, quia si pater in uita, ff. sol. matr.

b l. A. In collationem. Adde quod contrarium tenet Cy. & Pau. de Cast. qui Pau. dicit quod etiam si non consumpsisset, non computasset, per l. qui pater filio, ff. fa. erc. ergo nec nunc, sed solum in hoc punitur, quod pater iterum filio dare nõ cogitur, per id, quod no. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. Dotem tamen filia tenetur conferre, etiam si esset perdita sua culpa. Sed iudicio meo contra hoc facit quod dictũ est l. 1. ff. solu. matr. per Doct. quod causa dotis & studii a patre procedunt. Si ergo hoc est, ut dos conferatur, eodem modo uenit conferendum quod datur cã studii. Pro hoc quod causa dotis, & studii parificantur, facit quod consuluit Rom. cons. 344. quod sicut socius omnium bonorum non potest filia dotare de cõi sine licentia socii, l. si socius pro filia, iuncta glossella ibi, ff. pro soc. ita quod nec socius potest emere libros pro filio, nec facere impensas studii, cum onus ipsum studii filiæ sit præter Grammaticam, ipsi patri uoluntarium, ut not. per Bart. ff. de Cas. odi. l. de bo. § non solum. Pro quo dicit Ro. uideri casum in d. l quæ pater, an pater possit compelli, ut filio studere uolenti expensas impendat, & an libri sint conferendi, si fuerint empti, uide Pau. de Cast. consi. 184.

LEX VI.

a **Ea demum.** a Filij emancipati conferunt bona sua, deducto ære alieno. h. d.

ADDITIO.

a Poma. Ea demum. Ad istam l. & similes uide Alex. in auth. ex testamento, sup. eod. allegando l. pen. iuncta gl. ff. eo. Eam amplia, ut procedat in quæsitis multa defuncti reuocabiliter, quia parificantur cum quæsitis post mortem, quæ non conferuntur. & ibi sequitur Decius.

LEX VII.

Filiam. Qui ex testõ succedit dotem, non confert. h. d. Et est correcta hęc lex auth. ex testamento. sup. cod. tit.

LEX VIII.

1 *Collatio quo iure fiat.*

Si soror. Si diuisio est facta a partibus, vel a iudice, & collatio sit omissa, vt conferat, iterum põt agi. h. d. Ad illud, quod dicit, arbitrio dato, op. ff. fam. erc. l. cum putarem. Sol. dicũt quidam ibi diuisio fuit facta a iudice, hic ab arbitro compromissario, cuius sniæ non paretur, nisi metu pœnę, ideo hic põt agi ad pœnam. Vel verius, hic petendo collationem, non venit contra diuisionem, & ista vr vera. Quęro, † quo iure fit collatio? Tex. hic vr dicere iudicis offi. Vide tex. & idem de colla. do. l. 1. in prin. In contrarium, quod fiat per denegationem actionis, vt j. eo l. posth. & l. filię. Veritas est, quod vtroq; modo fit collatio. Aut enim col. petitur ab eo, qui possidet partẽ suam hæreditatis, tunc petitur officio iudicis, vt hic. Aut collatio petitur ab eo, qui non possidet, sed petit partem suã hęreditatis, & tunc fiet denegando sibi actionem. Non enim admittitur ad petendum, nisi a conferat. Ita videtur gl. j. eo. l. posthumo, & l. Pręto. in prin. ff. eo.

ADDITIO.

a Pom. Ad petendum, nisi conferat. Vide ad istum tex. Alex. consi. 110. vol. 3. ubi dicit, quod quis non tenetur conferre per eum, nisi ab ipso petatur.

LEX IX.

A patre. Quę in vltima voluntate relinquuntur, in collationem non veniunt. h. d. No. hanc regulam, quod de iure legati, vel fideicommissi, quę relinquuntur ex testamento non veniunt in collationem. Dicam vobis in l. si emancipati. j. eo.

LEX X.

Posthumo. Posthumus preteritus succedens cum fratribus confert bona sua, & nolenti conferre denegãtur actiones. h. d. Not. quod quis cogitur ad collationem per denegationem actionis. Dixi vobis. s. eo. l. si soror. quod no.

LEX XI.

1 *Quis cogitur ad collationem per denegationem actionis.*
2 *Peculium quod veniat in collationem, & quod non.*
3 *Peculium castrense, vel quasi quod non veniat in collationem.*
4 *Libri empti filio per patrem, non veniunt in collationem.*

Filiæ. Ei, qui non confert dotem, denegantur actiones, & filius omnia debet conferre excepto castrensi, vel quasi. h. d. 1 Not. quod † ad collationem quis cogitur per denegationem actionis, 2 vt s. l. proxi. dixi. & s. eo. l. si soror. No. secundo, quod † peculium profectitium venit diuidẽdum. Et aduerte, quia tex. non dixit quod veniat in collationem, quia illud confertur quod in bonis patris non est, vt l. certum. s. fam. erci. ideo non potest dici, quod veniat in collatio 3 nem, sed in diuisionem. No. tertio, quod † peculium castrense, a vel quasi, non venit in collationem. Et ex hoc dicit Dy. quod † si pater emit 4 filio libros, non veniunt in collationem, quia videtur peculium quasi castrense. Ita dicit Dy. in l. 1. §. nec castrense. ff. eod. Glo. tangit in l. filię. s. fam. erciscun.

ADDITIO.

a Pom. Peculium castrense. Vide Alex. consi. 76. [illegible] in consultationem.

Pau. de Cast. in consi. 172. vide Bar. in l. Caio, in prin. ff. de alim. & cib. lega. Bar. Veron. caute. 156. quam restringit Bar. in l. sacrosanctæ, & in l. cum l. l. commu. C. de epis. & cler. Alex. in l. 1. in fi. ff. solu. matr.

LEX XII.

1 *Pater donãs simpliciter, in dubio an videatur donasse vt filio, an vt benè merito.*
2 *Patris assertio donantis filio, vt benè merito, quod non probet meritum.*
3 *Confitens in instrumento aliquem mercatorem, vel artificem, an videatur probatum ipsum mercatorem esse, vel artificem.*
4 *Datum filio per patrem, qualiter & quo casu conferatur.*

Si donatione. Quæsita post mortem nõ veniunt in collationem, & concessum in peculio venit diuidendum. h. d. Opp. quod donata a patre filio in ptãte, non veniant in collationem, vt s. fam. erc. l. filię, dixi in auth. ex testõ. s. eo. Sol. Dicit gl. hic pater donauit concedenda in peculium, in l. contraria donauit conferens in supremum iudicium, vel vt extraneo, vel vt benè merito. Vide glo. Ista solutio vr contra tex. qui dicit, quod donauit inter viuos. Sed gl. voluit dicere quod donauit inter viuos, quæ donatio non valet in vita, sed cõfirmatur morte, & tanquam supremum iudicium. Ita intelligit gl. hic, concessit in peculium. Contra istam sol. iterum oppo. quando pater donauit filio, & dixit vt benè merito, statim valet donatio, vt no. s. de inoffic. test. auth. vnde si parens, ergo non potest dici quod habet vim supremi iudicij. Rñ. quod hæc gl. dicit veritatem, secũdum iura antiqua, sed sm iura noua, sm quæ illud, quod quærit filius ex opera sua, dr aduentitium, vt l. cum oportet, in prin. j. de bo. quæ libe. dicit verum gl. contraria. Nam ponamus filium præstitisse tot operas patri suo, quod etiam si esset extraneus meruisset istam donationẽ, tũc pater sibi donãdo, vt extraneo, & benè merito, statim valet donatio, quærit. n. ex opera sua, & sic est aduentitium, non profectitium. Sed 1 quęro, quid in dubio, † quando pater donat filio simpliciter, vtrum videatur donare, vt filio, an vt benè merito? Dicit glo. notabiliter, dẽmus a inspicere, si præcesserint merita, a quib. interuenientib. non esset donatio simplex, sed facta ob merita, ita si nullum meritũ pręcesserit, 2 vr simplex donatio, † et si pr dixerit in instrõ, dono tibi, vt extraneo promerenti illa, talis. n. confessio fidem non faceret, vt l. castrense, & l. b si fortè, de castr. pec. b vide istam glos. Aduerte, istud facit ad multa, 3 specialiter quando † aliquis confitetur aliquid in instrõ, videlicet, dono tibi hanc pecuniam vt mercatori, artifici, vel tibi confitenti te artificem, c vel mercatorem, vt plenè dixi in d. l. si fortè. Contra prædicta c opp. de l. fi. de pen. lega. & l. quod fructuarius. ff. de acqui. rer. do. vbi simplex donatio intelligitur vt hẽat in peculio. Huius gratia debes sci 4 re, quod aut † pr donat filio, aut simpliciter dat. Si donat, d tunc, aut hoc d expresso, quod habeat in peculium, & nõ dr donatio, & venit communicandum, vt hac l. in fi. Aut donat simpliciter, & tunc aut constat, quod hoc facit propter pręcedentia merita, & sic donatur extraneo, & de iure antiquo non valebat statim donatio, sed morte confirma e batur, vt l. filiæ, s. fam. erc. & quod hac l. notatur, hodie vero statim valet, vt no. in auth. vnde & si parens. s. de inofficio. testamen. Aut constat, quod donauit vt filio, & tunc non valet statim, sed morte confirmatur, vt l. donationes. sup. de donatio. inter virum, & vxo. & s. de inoffi. donatio. l. 2. & ideo non venit in collationem, vt dixi. s. eo. auth. ex testamento. Aut dubitatur, & tunc inspiciendum est, an præcesserint merita, vel nõ, vt dicit gl. Si vero pater dat simpliciter, hic est aduertendum. Aut emit nomine filij, & postea sibi simpliciter dedit, & vr donare, vt l. filiæ. s. famil. erciscun. & j. de castren. pecu. l. 1. lib. 12. Aut simpliciter tradidit, nec præcessit emptio nomine suo,

ADDITIONES.

a Si præcesserint merita. Adde quod gl. vr velle, quod si merita præcesserint, licet in eo instrõ nihil dicatur, quod donatio valeat. Et cum hac glo. cõiter transeunt Doct. Pro quo facit l. si vero non remunerandi, §. idem Papi. ff. mand. Bal. tñ dicit, quod in dubio debet intelligi, quod potius donat filiæ propter affectum naturalem, quam propter merita. Et cum Bal. tenet Rom. hic, tamen sm do. Alex. necesse est intelligere dictum Bal. quando non apparebant merita præcessisse. Pro quo d. Bal. facit quod consuluit Pau. de Ca. consi. 105. quod si pater donat filio, & in instrumento dicat pp merita, & etiam affectione sanguinis, quod ratio pręponderat, & illa attenditur, alle. tex. in l. tutor. §. qui tutorib. ff. de excu. tuto. Et sic donatio non valebit, & quod necesse sit merita apparere, tenuit Bald. consi. 407. 4. vol. An autem donatio inter patrem & filium, firmetur iuramento, Bal. videtur velle quod sic, consi. 360. 3. vol. de quo etiam, per Pau. de Cast. in d. consi.

b Paris. De castrensi peculio. Vide quod ibi addidi. Et de hac confessione. & qualia debeant esse merita, vide Alex. consi. 55. & consi. 101. vide Ias. hic late, & in auth. vnde si parens, de inoffi. testam. ubi ponit etiam quid si pater specificaret quæ, & qualia essent merita, an crederetur ei, & quid si iurasset, prout etiam ponit in l. frater a fratre, in 3. lect. de condi. inde. Vide Barb. late consi. 28. vol. 3. vbi etiam posuit, quid si adesset iuramentum.

c Men. Prædicta. Gratus consi. 7. nu. 5. lib. 3. vbi nu. 14. 16. limitatione.

d Poma. Si donat. Tunc autem hoc improprie hic loquitur Bar. dum communicando dicit, debuit dicere diuidendo.

e 1 A. Filiæ. Adde, iste intellectus est magis cõmunis, vt etiam tenet Franc. Tigri. hic, & Bal. in auth. ex testamento. s. eod. & Bar. ff. eo. l. 1. §. nec castrense. Bald. tamen, & Sal. in d. l. filiæ, voluit quod quando pater emit nomine filij, licet non tradat, dato, quod non videatur donasse inter viuos, nam si non reuocat, neque pœnitentiam ostendat, quod videtur voluisse suum illam rem habere post mortem, & sic eo casu non dicitur donatio, sed legatum, vt ibi in gl. & secundum Sal. illa l. filiæ, est singularis ad hoc, & idem tenet Imo. in l. continuus. §. fi. de verb. obl. cum modificatione, de qua ibi per eum, & an pater tradendo filio, videatur donare vel concedere in peculium, vide Bal. consi. 54. lib. 5.

a suo, & tunc in dubio psumitur tradere, vt habeat in peculium,[a] vt d. d.l. ꝙ fructuarius, de acq rer. do. de pec. lega. l. fi. Fallit si aliqua cā pcessit, pp quam pater tenetur donare, tunc presumeretur donatio, arg. l. si vero non remunerandi. §. idem Papin. ff. man. & l. cum qui. ff. si cer. per. & dixi in l. j. §. castrense. ff. eo. Quæro, vtrum ꝙ hic dr̄ de filio in ptāte, habeat locum in emancipato? Quidam dicunt, ꝙ sic, sed gl. dicit contrarium, per l. vt liberis, §. fi. j. eo. & ibi videbitis.

ADDITIO.

a I.A. Peculium. Adde ꝙ idem tenet Ang. qui pro hoc allegat in ar. l. ꝙ fructuarius, ff. de acq. rer. do. & l. fi. de pe. leg. & d. Ale. in l. cum pf. §. pater. plurib. & ibi gl. 1 & Bar. ff. de leg. Et quia vbi potest capi alia coniectura, cessat præsumptio donationis, l. cum de indebito, de proba. & est vtile, quia si publicarentur bona patris, nō confiscaretur tale concessum in peculium, vt est tex. sing. in l. 3. §. sed vtrum, versi. sed eo. ff. de mino. & hoc intellige in filio in potestate, non autem in emancipato, secundum Ang. in quē non cadit peculium, ideo videretur donatum. Et idem tenet Bal. in l. 2. j. communia de le. & Sal. in l. filię. An autem libri traditi a patre filio studenti, videantur donati, & an statim valeat donatio irreuocabiliter, & an debeant conferri, vide Cy. & An. in l filię, sup. eo. per Bal. & Ray. hic, per Bald. in l. si filia. ff. fam. erc. & cōmuniter tenetur op. Bar. in l. 1. §. nec castrense. De quo etiam vide per Bal. consi. 224. & per Pau. de Cast. consi. 81.

LEX XIIII.

Si maritus. Ius petendi collationem transit ad hæredes. h.d. Videbitis l. illam. j. eo.

LEX XV.

Nec emancipati. Emācipati quæsita post mortem non conferūt. h.d. Oppo. & vr̄, ꝙ post quæsita veniant in collationem, vt l. 2. §. id quoque. ff. eo. Solu. Quæruntur quædam post mortem patris, quæ retrotrahi possunt, & hęc conferuntur, secus in his, quæ retro non trahuntur, vt l. quę legata, de reg. iur. Videbitis in l. si uxor, de condi. inser.

LEX XVI.

Filiam. Codicilli non impediunt collationem cum fratrib. h.d. Opp. de l. j. s̄. eo. Sol. Testamentum factum bene impedit collationem, sed non codicilli. Vidistis. s̄. cod. l. a patre.

LEX XVII.

1 *Succedens per contratabulas quando possit ex testamento succedere.*
2 *Collatio an habeat locum, quando querela intentatur, & nu. 6.*
3 *Emancipatus non potest habere peculium.*
4 *Emancipatus donationem sibi factam conferre tenetur.*
5 *Emancipatus confert dotem, vel donationem propter nuptias.*
7 *Donatio facta filio tpe emancipationis dicitur donatio simplex, & non ob cām.*

Vt liberis. Dos inter liberos in ptāte, vel emancipatos, ac donatio pp nuptias venit in collationē, & emāa cipati cōferunt, a q̄ sunt sibi in emancipatione collata. h.d. Vsq; huc habuistis iura antiqua, ab hinc j. sunt iura noua, & nouę constitutiones, vt videbitis. l. si emancipati j. eod. & ista est notabilis l. & incipit ponere aliquid nouitatis. Hic innuit, ꝙ qn̄ succeditur p ꝯtra. hic succedit ab intestato. Contra, & op. de l. filiæ. s̄. eo. Sol. Gl. distinguit, & 1 bene: aut ꝯtra. petit ante aditā hr̄ditatem, & † tunc qs succedit ab intestatu, aut post aditam hæreditatem, & tunc ille de iure ciuili decedit testatus, vt l. illud. ff. de ꝯtra. & ibi dixi de hoc. Vlterius op. Inst. de here. q̄ ab intest. in prin. Sol. Fateor, ꝙ in alijs modis, quā hic ponaī, efficitur quis intestatus, & in oīb. illis hr̄et locum ista lex. Item opp. de l. pr̄ filiū. ff. de colla. dot. Sol. dicit gl. illa lex corrigitur p istā, qa de 2 iure antiquo, qn̄ † q̄rela intentabaī, nō hēbat locū collatio, ꝙ non placet, sed ibi io erat, qa testm̄ erat pro parte rescissum, hic verò in totum, & iō qa diuerso iure succedebaī, non habebat locum collatio. Ita hic tenet Cy. vt ibi patet. Item op. ad finem nostræ l. & nunc intro gl. mag. dr̄ hic in fi. ꝙ donatio ꝯfertur. Contra, imò vr̄ ꝙ non ꝯferaī nisi in certis casib. vt l. illud. §. fi. j. e. huius timore facta est gl. mag. hic posita Dn̄t quidā, ꝙ solo est bona, q̄ h.d. ꝙ tenore pceden tium legum tollitur ꝯtrū, quasi dicat, eadem distinctio adhibetur in emācipatis, q̄ adhibetur in suis, vt distinguamus, an datum fuerit, vt hēat in peculium, an &c. dixi. s̄. eo. l. si donatione. Ista solo nō est vera, qa primo ad hoc vt ꝯcedaī in peculio, prius dēt inspici, an sit psona, q̄ possit hr̄e peculiū, vt ff. de iu. codic. l. qdā referunt. §. j. ver. esse. n. 3 debet, & l. 4. ff. de test. Sed † filius emancipatus non pōt hr̄e peculiū, vt s̄. de inof. test. l. fi. ergo illa distin. aut donauit, vt hēat in peculium, vel non, cadit in filium emancipatum, & vide gl. sup verbo, ꝯsequuntur. Scd̄a sō non placet, quia illud ꝙ datum est in peculium profectitium, non venit conferendum, quia sp remansit in cōione, sed venit diuidēdū, vt vidistis. s̄. e. l. filię, licet in tactis. Ista lex loquitur de collatione, ergo &c. Vnde alij dicunt ꝙ verba hic posita, pro tenore præcedentium legum, intelliguntur, vt distinguatur, an hoc fuerit factū, seu dictū tpe donationis, & tūc ꝯferanī, aut nō, & secus, nisi in casu l. illud. §. pe. j. eo. Gl. reprehendit istas solutiones, & bn̄, qa illæ leges non sunt pcedentes, sed sunt sequentes, nec reperiuntur leges de iure antiquo, q̄ illud dicant. Cæteri Glossatores dicunt, qd̄ illud ꝙ dicit, pro tenore pcedentiū legum, intelligatur, hoc est donata tpe emancipationis, vel postea ꝯferuntur. Certè illud nō reperiē aliqua l. cautum, ergo ista solutio non est bona. Dicunt ergo alij, & hæc opi. ponitur in fi. gl. quod l. fi. j. e. loquitur in suis hæc loquitur 4 † in emancipatis, q dēat donationem sibi factam conferre, s̄m tenorem pcedentiū legum, q̄ volunt ꝙ quæsita ab emancipatis ꝯferanī, vt s̄. eo l. ea demum, & ista est veritas. An autem de hac lege aliquid sit immutatum, dicemus in lectione sequenti, in l. si emancipati. Opponitur ad hanc l. emancipati inuicem non conferunt, vt j. cod. l. si

5 emancipati. Sol. dico, ꝙ illud nouū inducitur per hanc l. ꝙ † emancipati ꝯferant dotem, vel donationem pp nuptias, ꝙ olim nō erat. Dicam bene ibi latius in d. l. si emancipati. Habes vnum nouum, ꝙ 6 per hanc legem inducitur. Aliud est nouum qn̄ † intentatur q̄rela, ꝙ non erat de iure antiquo, vt l. pater filium. ff. de colla. do. Hoc nō puto verum, vt s̄. dixi tertio ꝯrio, quia in l. ꝯria testm̄ nō fuit rescissum in totum, sed pro parte, hic in totum. Habemus aliud nouum, secundum quosdam, ꝙ olim emancipatus omnia cōferebat, hic vero cōfert solum dotem, & donationem pp nuptias per hanc legē, ꝙ nō est verum, quia de alijs hac lege non prohibetur. Dicam in d. l. si emancipati. Vlterius scias, ꝙ gl. hic dicit, ꝙ p auth. tm̄ a patre data quis debet cōferre. Vtrum hoc sit verum, ꝙ hodie emācipatus nō conferat, nisi profectitia, dicam in l. emācipati, præallegata. Vltimo est sciendum, ꝙ dominus Nicol. Matta. vt effugiat ista ꝯria dicit, ꝙ 7 † donatio quæ confertur in filium tpe emancipationis, non est simb plex, sed ob cām,[b] sicut dos, & donatio pp nuptias, merito ergo venit in collationē. Cōtrarium loquitur in donatione simplici. Doct. nostri hoc non tenent, quia pater quando emancipauit filium, ipse est, qui amittit, quia perdit ius patriæ potestatis. Vnde si filio donat pater propter emancipationem nō donat ob aliquam causam sed c solum ex sua liberalitate,[c] vt l. cum oportet. §. cum autem, de bo. quæ lib. ideo tanquam simplex donatio venit conferenda.

ADDITIONES.

a Paris. Conferunt. Vide Com. consi. 28. in prin.
b I.A. Ob causam. Adde, quod idem tenuit Oldra. consi. 138. inci. Thema tale est. Durandus, ubi dicit, attendatur circa hoc, quod tota l. vt liberis, loquitur etiam de donatione ob cām. & inter illa enumerat data emancipatis, emancipationis tēpore.
c Poma. Ex sua liberalitate. Vide Alex. consi. 114 in 2. vol & consi. 21. vol. 3. & Raph. Coma. consi. 28. & Cād. consi. 138. 54. q. & Pao. consi. 16. vol. 2. Are. 17. & 102. in 4. dubio, vol. 3. & 112. in fi. eod. vol. 3.
Paris. Ex sua liberalitate. Vide Are. in l. vtrum, de verb. obl. In contrarium vide quæ dicit Barba. in consi. 18. vol. 3. & habes ad Bar. in l. Aquilius. ff. de donationibus.

LEX XVIII.

Liberos. Quocūq; modo liberi sui iuris efficiantur, ad collationem tanquam emancipati vocantur. h.d.

LEX XIX.

1 *Erubescimus cum sine lege loquimur.*
2 *Lex loquens in auunculo, non extenditur ad patruos, amitas &c.*
3 *Confert quis nepotibus, veluti confert fratri, vel sorori suæ.*
4 *Nepos cogitur conferre dotem, vel donationem propter nuptias datas pro patre vel matre sua, & vide nu. 6. & 7.*
5 *Modus faciendi collationem.*

Illam merito. Primo ponit dubium quoddam, & infert vnum casum indubitabilem. Secundo arguit ad quęstionem dubiam pro, & ꝯ. Tertio illam determinat. Secūda ibi, superstiti. Tertia ibi. talem igitur, & h.d. Nepotes ex filia cum patruis, & nepotib. ex filio, vel filia, vel auunculo, succedūt cum diminutione tertiæ partis, & debent conferre dotem & donationem propter nuptias eorum patri, vel matri concessam. Istud, ꝙ hic dr̄, ꝙ nepotes succedunt cum diminutione tertię partis, corrigitur per auth. quæ tertiæ, quam vide. Primo no. modum argumen1 tandi, ꝙ † erubescimus aliquid dicere sine lege,[a] vt videbitis hic, & l. a fi. vnde vi. de trien. & semis. §. consideremus. Secundo no. alium mo2 dum argumentandi, † ꝙ leges, quæ loquuntur in auunculis, non exb tenduntur[b] ad patruos, amitas, vel materteras, non dico, ꝙ iste mo3 dus sit verus. Tertio no. ꝙ † quis confert nepotibus, prout confert 4 fratri, vel sorori suæ. Quarto no. ꝙ † nepotes coguntur cōferre dotem, vel donationem pp nuptias datam pro patre vel matre sua. Vl5 timo no. † modum faciēdi collationem, quia oīa bona sua debent c communicari,[c] & postea fieri diuisio, vt hic expressè dicit tex. in fi. l. ibi, vt communis huiusmodi. Op. & vr̄ ꝙ nullum esset dubium, ꝙ ita tenetur conferre fratris filius, sicut ipse pater, vt s̄. eod. l. si maritus. Sol. ibi loquitur, quando frater ipse successit, & sic habuit ius petendi collationem, merito hoc transmittit ad hæredes suos. Hic loquitur, quando pater primo decessit, & nepos ipse ex sua persona successit. Oppo. de l. vt liberis. sup. eod. Solu. ibi loquitur de collatione

ADDITIONES.

a Pom. Dicere sine lege. Vide do. Prępo. Ale. in c. sed illud. §. huic etiam. 45. dist. & quę scripsi ad Bart. in l. vt vim, ff. de iusti. & iu. & do. Pręp. in c. lege, 10 2. dist. 2. Sig. cōl. 2. & non ab re. text. in c. inter corporalia, de trans. epi. & ibi, & quod non est sanctorum patrum, &c.
b I.A. Non extenduntur. Adde ꝙ Bal. hanc l. inducit ad q̄nem statuti disponentis, qd̄ stantibus agnatis masculis defuncti mater non succedat, quod si extant agnati, & aliqui cognati, qui in gradu sunt magis proximi quam agnati qui de iure communi sunt præferendi in successione, quod illo casu cognati non excluduntur, quia statutum solum excludit matrem, & non alios agnatos, & mater hoc casu nō extat. Et iste est casus omissus, & remanere dēt in dispositione iuris cōis, l. cōmodissime, de libe. & posth. His & aliis rōnib. reprehenditur Bar. qui contrarium tenuit in l. 2. §. videndum. ad Tertu. Pa. de Ca. has opi. hic reducit ad concordiam, per eū, vide, & per Ale. sed quia melius ex iudicio consulentium percipitur veritas, vide Bal. consi. 163. 1. vol. vbi saluat opi. Bar. in d. l. 2. ff. ad Tert. in vno casu inci. Statuto ciuitatis Parmæ, ubi est statutum, de quo sup. Item vide eundem Bald. consi. 85. eo. vol. & per eund. consi. 96. & consi. 322. 4. lib. per Pau. de Cas. consi. 350. in fi. & 346. & per Roma. consi. 32. per Pet. de Anch. consi. 335. in medio, incip. In Christi nomine, si ab agnato, per Ang. consi. 271. & seq. & Ro. ad maternam consi. 319.
c Poma. Debere communicari. et vide Alex. consi. 131. vol. 3. ubi dicit, quod ille videtur satis conferre suum, qui extendit illud in necessitatibus communibus cum eo cum quo tenebatur conferre.

latione facienda inter se, non à nepotib. patruis, & similib. Postea ibi loquitur de dote data pro se, filio, vel nepote, hic loquit̃ de dote data pro patre, vel matre iam defunctũ. Venio ad quæstiones, & hic 6 formantur duæ multum difficiles. † Primo quæro, tu vides quod nepos cogitur conferre dotem, vel donationem datam patri suo, vel matri, quid de dote data sibijpsi nepoo, an eam conferre teneatur? Gl. hic dicit, primo quod de iure antiquo nepotes conferebant dotes sibijpsis, non patruis, vel auunculis, vel materteris, vt ff. de coniun. cum emanc. li. eius. l. 1. §. si sit. Sed cum ille titulus sit correctus, dicit gl. quod hodie confert nepos patruis, per l. vt liberis. s. eo. Contrarium videtur tenere gl. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de colla. do. Pro ista gl. facit ff. eo. l. si nepote. Quid dicemus? dicam in l. si eman- 2 cipati. † Quæro, quid si istis nepotib. nõ dedit dotem auus, vel auia, sed dedit pr̃ vel mater eorum: an ista veniat in collationẽ? Gl. in hoc a dubitat. Vide gl. puto illam partem esse veram a quod illam dotem non tenetur conferre patruis: nam illud equidem debet conferre, quod processit de bonis eius, de cuius hæreditate agitur, vt l. vt liberis. §. 1. s. e. Sed hic tractatur de successione aui, sed dos processit de bonis patris, ergo in collationem non venit. Vltimo inducitur ista lex in argu. ad quæstionem de l. dos à patre supra sol. matrimo. quod dic, vt in glo.

ADDITIO

a Menoch. Veram. Adde Ruy. consi. 162. lib. 2.

LEX XX.

1 *Omnia, quæ computantur in quartam, veniunt in collationem.*
2 *Lucrum factum per filium cum pecunia patris, an veniat communicandum.*
3 *Tria sunt, quæ imputantur in quartam, scilicet dos, donatio propter nuptias, et datum causa militia.*

Illud sine. Primo ponit vnã regulam, quam approbat. Secundo ponit vnam regulam, quam improbat. Tertio statuit simplicem donationem nõ venire in collationem, a nisi causa æqualitatis seruadæ. a Scdã ibi, hæc autem. Tertia ibi, ad 1 hoc, bñ dicit. Omnia, † quæ computant̃ in quartam, veniũt in collatio- b nem, b sed non ecõ, & simplex donõ non venit in collationem, nisi cã æqualitatis seruandæ. h. d. Oppo. relicta in testõ computantur in quartam, l. qm̃ nouella. s. de inoff. testa. & tñ non veniũt in collationem, vt s. eo. l. à patre. Sol. Rẽ hic posita habet locum in datis inter viuos, secùs in relictis in vltima voluntate, vt in 1. gl. Op. de l. 1. §. sed an id. ff. eo. Sol. Dico, qđ pecunia tota data pro emenda militia, non venit in collationem, sed lucrum, quod ex ea potest percipi tempore mortis, deducto labore personæ militantis. Opp. de l. omnimodo. §. fi. ff. de inoffi. testa. Solu. Fallit in silentiarijs, vt ibi dicitur. Vide gl. quæ est hic, quam multum not. ad vnam qõnem ꝯ Spec. & est in 2 glo. 2. Qõ † ꝯsueuit esse, c filius lucrat̃ cum pecunia pr̃is, an illud lu- c crum veniat cõicandũ? Doc. & gl. dñt qđ sic, qa est ꝓfectitiũ, vt j. de bon. q̃ libe. l. cum oportet. in prin. & Spe. in tit. de iud. §. sequitur, ver. qđ si a lr. tenet idem recitando opin. Iac. & Bal. Bñ dico glo. & dicta Doct. dẽnt intelligi, de lucro qđ fit ex pecunia pr̃is, deducto labore d ꝑsonæ. Declaro, d cõis vsus in hac terra se habet quod de eo qđ qs lucrat̃ cũ pecunia alterius, medietas attribuat̃ ꝑ laborem personę lucrantis, medietas attribuat̃ pecuniæ, vt videbitis s. pro socio. l. 1. illud ergo, qđ filius acq̃rit ꝙ attribuitur personæ, labori est aduentitium. Illud vero, qđ acq̃rit pecuniæ, ꝓfectitiũ. Op. in Auth. de triẽ. & semis. §. 1. Sol. Fateor ꝙ hodie legitima est tertia, nõ quarta. Venio ad scdam partẽ q̃ro, q̃ sunt illa q̃ veniũt in collationẽ, & nõ ꝯputantur in quartã? Dicit gl. exemplum pone in dõne ꝑ nuptias. Alleg. l. qm̃ nouella. s. de inoffi. testa. Illud exemplũ est ꝯ illam leg. Ponit ergo exẽplũ in simplici donõne, quę q̃nq; cõferr̃, vt j. §. proxim nõ 3 aũt ꝯputat̃ in quartam vt fuit dictũ. s. de inof. tes. l. si qñ. §. fi. Tria † ergo sunt illa, quæ computantur in quartam, s. dos, donatio propter nuptias, & datũ cã militiæ: donõ simplex nõ, sed bñ ꝯfert̃ q̃nq;. Venio ad vltimã partem, q̃rit gl. de vna qõne, de qua dic, vt plenè in gl.

ADDITIONES

a Paris. Seruandæ. Quod æqualitas sit seruanda inter liberos, uide quæ dicit Soc. in l. si ita legatum, in prin. ff. de cond. & dem.
b Paris. Collationem. De hoc an ea omnia, quæ conferuntur, computentur in legitimam, uide Com in consi. incip. in ciuitate Laude & per Deci.
c Paris. Consueuit esse. Vide Ro consi. 469.
d I. A. Declaro. Adde ad hanc qõ. hic Pa. de Ca. Ang. consi. 93. inc. Pf habens plures filios. per Rom. consi. 169. ubi plenè & quid de officiis datis filio contemplatione patris, an lucrum sit communicandum. Men. Paris. tract. usura. nu. 504. cir. med.

LEX XXI.

1 *Emancipatus an conferat suus profectitia.*
2 *Collatio est rei propria in commune latio facta.*
3 *Collatio quo iure fuit inducta.*
4 *Emancipatus emancipato confert etiam profectitia.*
5 *Nepotes qualiter conferant.*
6 *Nepotes qualiter conferunt patruis, vel patrui nepotibus.*
7 *Emancipatus suo confert omnia præter castrensia, & aduentitia.*
8 *Suus emancipato qua conferat.*
9 *Sui conferunt inter se.*
10 *Descendens succedens cum extraneo, illi non confert, nec extranei inter se.*
11 *Differentia inter suos & emancipatos, quo ad collationem non est sublata, nec etiam quo ad acquisitionem, licet quo ad successionem sit.*

Si emancipati. Emancipati inuicem non conferũt sed emancipati suis conferunt, si ab intestato succedunt. h. d. Hæc l. est clauis totius materiæ. Diuiditur in partes duas. Primo loquitur, quando sunt omnes emancipati. Secũdo, quando quidam sunt in potestate, quidam emancipati. Secũda ibi, si autem. Notabilia sunt clarissima, quæ dixi in summario. His præmissis veniamus ad declarationem materiæ difficilis, & intricatæ, 1 Primo † opp. suus confert emancipato profectitia, vt l. filię dotem. s. cod. ergo multo magis emancipato. hic dicitur cõtrarium, quare malè. Huius timore dicit gl. fateor contrarium, & quod hic dicitur, collatio cessat, scilicet in aduetitiis, nam profectitia inuicem cõferunt emãcipati. Ita dicit gl. tua prima, & videtur quod fuerit opi. Azo. Cõtrarium huius dicit gl. magna istius legis circa prin. s. quod etiam profectitia emancipati inuicem non conferunt. Fran. Accu. volens defendere gl. à contrarietate, addebat ad istam gl. vl. dum dicit fm Azo. dicebat ipse, nos contra, vt s. no. q. d. prima gl. fuit opi. Accur. hic recitat opinionem aliorum, & hoc videtur tenere Cyn. Iac. But. tenebat opi. Azo. positam in hac gl. vlt. secundum ista tempora, s. ꝙ emancipati profectitia non conferant. Nec obst. l. filię. qa emancipatus confert suo omnia, vt hac l. merito æquum est, vt suus sibi conferat profectitia: sed emancipatus emancipato non confert, ergo nec alter emancipatus sibi. Vnde illud, quod glossa tua dicit in principio, si suus confert emancipato, ergo multo magis emancipatus emancipato. Istud non sequitur, quia diuersa est ratio, vt dixi, & mihi placet, vt j. dicam. Opp. 2. de l. 1. §. pen. ff. de coniun. cum emanc. li. eius. Gl. soluit trib. mod. Primo, quod emancipatis confert emancipatis. s. profectitia. Sed ista est falsa, vt dixi, & c. Secundo soluit quod ibi nepos fuit emancipatus à suo patre, non ab auo. Certè ista non placet, quia quocunque iure non sit in potestate, idem est, vt j. eo. l. liberos. Soluit tertio modo, quod ibi confert nepoti emancipato ex persona patris sui, qui fuerat in potestate, & hoc non placet, quia ibi nepos successit ex persona sua, non vt hæres patris sui, vt habuistis no. in simili, s. eo. l. illam, super verbo, nulla. Dic ergo quod ibi erant duo nepotes, vnus emancipatus, & alius in potestate. Confert ergo illi emancipato, propter fratrem suum, qui erat in potestate, quia ipsi ambo repræsentant vnum corpus, vt ff. eo. l. si nepos. Ita debes intelligere hanc materiam, & vide gl. tuã primam. Venio ad principium gl. magnæ, & op. ff. de contra tabul. l. filium. §. videamus, & §. & hoc, vbi emancipatus non confert suo. Sol. Illud ideo, quia diuerso iure succedunt, vnus de iure ciuili, alius de iure prætorio. Rationem tibi dicam j. His præmissis venio ad tractandum materiam nostram. Primo quæro, quid sit collatio. Secundo, quo iure sit inducta collatio. Tertio, inter quos collatio sit faciẽda, & de quibus reb. Quarto, quo iure petatur collatio. Quin- 2 to, qualiter fiat collatio. Primo quęro, quid sit collatio. Respõ. † est rei propriæ in commune latio facta, vt probatur s. l. prox. & j. eo. l. illam, in fi. & ff. eo. l. 1. in prin. Ideo dixi, rei propriæ, quia si esset communis, non venit conferenda, sed diuidenda, vt j. e. l. filiæ. Secundo 3 quæro, † quo iure sit inducta collatio? & hic aduerte. Circa hoc reperio sex, vel septem iura. Primo fuit edictum prætoris positum in l. 1. in prin. ff. eo. De quo fit mentio in hac l. quod edictum habebat locum, quando succedebatur per cõtra tab. vel ab intesta. vt hic, & l. filiæ. s. eo. Item erat necesse, quod omnes eodem iure succederẽt vt l. filium. §. videamus. ff. de contra ta. Ratio huius erat: de iure ciuili filius in potestate admittebatur in totum, cum emancipatus esset incognitus. Ius prætorium admittit filium emancipatum cum filio in potestate, & sic facit iniuriam suo, merito prætor æquitate motus, voluit ꝙ emancipatus suo conferat omnia. Ex hac ratione sequitur, quod si emancipatus nullam iniuriam faceret, non tenebatur conferre, vt supra eod. l. 1. §. pater filium, & §. toties. Secunda ratio est, quia de iure antiquo quicquid quærebat filius, qui erat in ptãte, quærebat patri, vt l. 1. in prin. ff. si à pa. quis fuer. manu. & l. placet. de acq. hære. emancipatus quærebat sibi. Ex hoc sequitur istud inconueniens, quod filius emancipatus veniens ad successionem cum fratre suo in ptãte retẽto, habebat partem de omni lucro fratris sui, quia erat patri quæsitum: filius in ptãte nihil habebat de bonis emancipati, iõ fuit æquum conferre. Et quod hoc sit verum, apparet: quia ea quæ emancipatus lucratur, quæ non quæsisset patri si emancipatus non fuisset, ista non veniunt in collationem, vt l. 1. §. sed nec castrense. ff. eo. & l. filiæ. s. eo. Item requirebatur, quod succederent eodem iure: secùs si diuerso, vt dixi. Ratio huius est, quia qñ diuerso iure succedunt æqualiter, non faciunt iniuriam inuicẽ, non magis vnus, alteri, q̃ alter alteri. ideo cessat ratio collationis, q̃ primo loco dixi, vt d. l. pr̃ filium. §. videamus, de contra ta. Superuenit postea dominus Scæuola Iurisconsultus, videns quod ex forma edicti requirebatur, quod eodem iure succederent, induxit qđ idem esset, siue succedere possent eodẽ iure, siue succederent diuerso, vt l. si filius. ff. eo. Et istud est fm ius, quod vocat̃ æquitas Scæuolæ. Tertium ius fuit constitutio Imperatoris diui Pij, de qua fit mentio ff. de colla. l. 1. in princ. Nam de iure ciui. non conferebat suus emancipato. Ratio, qa nihil suus habebat: omnia enim patri quærebat. Imperator diuus Pius considerauit, quod filia in potestate potest habere aliqd, s. dotem, vt l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercis. ideo introduxit, quod istam dotem deberet conferre, vt ff. de colla. do. l. 1. & per omnes leges huius titu. quæ loquuntur de collatiõe dotis, vsq; ad l. vt liberis. Superuenit postea dominus Imperator Leo, qui fecit l. vt liberis, & ꝯsiderauit quod filius in potestate

teita

state potest habere aliquid aliud quam dotem, scilicet donationẽ propter nuptias, quæ de iure antiquo erat incognita. Ideo introduxit quod donatio propter nuptias conferatur vt dos, vt l. vt liberis, j. eo. Considerauit etiam, quod emancipati inuicem non conferebant, vt hac l. quia inuicem non faciebant iniuriam. Imperator motus maiori æquitate, quia posset esse, quod vna haberet maiorem dotẽ quam alia, vnus filius maiorem donationem quam alius, vt omnia procederent æqualiter, induxit quod etiam emancipati conferant dotem, & donationem propter nuptias, profectitiam, & etiam simplicem donationem,ᵃ vt l. vt liberis, quod fecit vt in omnibus esset æqualitas, ibi, hoc esset æquitatis, &c. Considerauit etiam Imperator, quod de iure antiquo non erat prouisum, quod descendentes per lineã fœmininam conferrent inuicem. istud ipse eadem æquitate introduxit, vt dotem, & donationem propter nuptias profectitiam de bonis eius, de cuius hæreditate agitur, conferant. Et ista causa induxit istud quartum ius, scilicet constitutio Leonis, in l. vt liberis. Habemus quintũ. Superuenit dominus Imperator Iustinianus, & considerauit quod erat statutum, quod nepotes inuicem conferrent, sed nihil erat dictum, quid iuris, quando succedebant cum patruis: ideo statuit, quod eo casu patrui sibi, & ipsi patruis conferant, vt in l. illam. §. talem. Item considerauit quod l. vt liberis, prouidebat cõferendam dotem, vel donationem ipsi nepoti, vel nepti datam: de dote vel de donatione, quæ data erat eius matri, vel patri, nil dicebatur, ideo ipse statuit hanc conferendam esse, vt d. l. illam, in fi. Sexto superuenit idem Iustinianus, & considerauit multum bene quod sicut olim castrensia non quærebantur patri, ideo non conferebantur, ita aduentitia non quæruntur patri quo ad proprietatem, ideo statuit vt aduentitia non conferantur, vt j. eo. l. fi. Septimo superuenit idem Iustinianus in auth. ex testamento, & considerauit quod de iure antiquo facto testamento non est locus collationi. Ratio, quia si testator voluisset, hoc dixisset, vt s. cod. l. j. ipse verò considerauit, quod testator quare hoc non dixisset, est ratio, quia mortis cogitatione turbatus, de oĩbus non meminit, vt j. qui test. face. pos. l. hac consultissima. §. at cũ humana. Idõ cõsiderauit, quod si testator de hoc cogitasset, collationẽ induxisset.ᵇ Statuit ergo, quod ex testamẽto, & ab intesta. sit locus collationi nisi testator aliud dixisset.

Veniamus. Ergo ad glo. & quæro, inter quas personas, & de quib. reb. sit locus collationi quod examinabo per per multas quæstiones, & tangam omnia membra gl. Primo † quæro,ᶜ vtrum emancipati conferant emancipatis. Glo. dicit quod non conferunt, etiam profectitia. Et vide glo. hoc est verum secundum ista tempora. Hodie vero emancipati emancipatis conferunt profectitia, vt s. eo. l. vt liberis. Aduentitia verò non, vt j. e. l. fi. & hoc tenent omnes, &c. Secundo quæro † quid in his qui non sunt sui, neque emancipati, vt nepotes ex filia. Dicit gl. idem quod in emãcipatis, vt inter se non conferant, vide gl. ibi, idem in his, &c. Ista gl. dicit verum de iure antiquo, hodie verò isti conferunt inter se profectitia obuenta de bonis eius, de cuius hæreditate agitur, vt s. eo. l. vt liberis. In hoc tamen differunt ab emancipatis, quia emancipati conferunt simplicem donationem, isti non conferunt nisi in casu quãdo emergeret inæqualitas, vt l. illam. §. fi. s. c. Sed antequam procedam vlterius, quia hic diximus, quando nepotes conferunt inter se. Quæro qualiterᵈ † nepotes conferant patruis, vel patrui nepotib.? Respon. quod hic examinabo tibi quæstionem quam dimisi tibi insolutã in l. illam. Patrui nepotib. conferunt, sicut conferrent patribus seu matribus nepotum suorum, hoc est fratribus siue sororibus suis, vt d. l. illam. §. fi. Nepotes vero qualiter patruis conferant, dubitatur. Et quod dico in patruis, idem intellige in auunculis, amitis, & materteris, vt ibi dixi in d. l. illam, in fi. Et aduerte, quia dubius est iste passus. Aut loquimur de dote, vel donatione data patri, vel matri istorum nepotum, & sine dubio conferunt, vt d. l. illam, in fi. Aut de dote, vel donatione data ipsi nepoti, vel nepti, & tunc gl. dubitat, vt d. l. illam, & merito, ideo dic: Aut est vnus nepos vel vna neptis tantum ex eo filio prædefuncto, & sine dubio non conferunt patruis suis, vel nepotibus suis ex alio defuncto filio, vt l. 1. §. si sit nepos. ff. de col. dotis. Si verò sunt plures nepotes, tunc si quidem omnes sunt talis cõditionis, quod debent ad collationem constringi, vt puta, quia omnes emancipati, tunc conferunt patruis suis perinde ac si esset vnus, vt l. si nepotes. ff. eo. tit. Si verò isti nepotes erant diuersæ conditionis, vt puta vnus poterat cogi ad collationem, alius non: exemplũ erat neptis dotata, & nepos, tunc illa quæ non potest cogi ad collationem, non confert patruis, sed confert alij fratri suo, vt d. l. j. §. si sit nepos, de col. do. Ratio, quia ista neptis dotata, patruo nullam facit iniuriam, quoniam ipso non succedente subest nepos, qui tantundem aufert. Ita etiam intelligam ff. de coniun. cum emanci. lib. eius l. 1. §. si sit filius. Procedo vltra gl. & quæro † vtrum emancipati conferant suis? Glo. dicit quod sic, omnia, secundum hanc legem, & s. l. ea demum, & j. eo. l. nec emancipati. Illa gl. dicit verum de iure antiquo, sed hodie non conferunt aduentitia, sicut nec castrensia. Ratio, quia si in potestate remansissent, hoc patri non quæsiuissent, vt j. eo. l. fi. & hoc tenent omnes. Quæro, † vtrum sui emancipatis conferant. Gl. dicit, quod sui emancipatis conferunt, sed non omnia, quia non aduentitia, sed profectitia, vt s. eo. l. filiæ, ver. nec dubium. Sed hic aduerte quia suus potest habere profectitia diuersimodè. Nam potest habere profectitia, dotem, & donationem propter nuptias, vel datum causa militiæ, & ista sine dubio conferunt, vt d. l. filiæ, & l. vt liberis. s. eo. potest habere simplicem donationem, de qua an conferat, dic, vt in auth. ex testamento s. eo. potest habere peculium profectitium, & istud non confertur, quia cõe est, sed diuiditur, vt s. eo l. filiæ. Ita debes istam materiam intelligere. Quæro, † vtrum sui cõferant suis? Gl. dicit quod sic, vt s. l. filiæ, & est verum, quod conferunt inter se hodie sui, sicut emancipati vt s. eo. l. vt liberis, solum profectitia, non aduentitia, vt l. fi. j. e. Quæro, † vtrum quando aliquis de descendentib. succedit cum extraneo, an sit locus collationi? Gl. j. huius l. dicit quod non, & benè, vt ff. cõia vtriusq; iudi. l. fi. §. sin autẽ extranei. Vide gl. eadem rõne plures extranei alicui succedentes inuicem non cõferunt, quia nulla l. cautum est. Quia ergo dixi s. quod aliqua dĩa est inter emancipatos, & suos. Ad istud oppo. quia hodie sublata est dĩa emancipationis, & patriæ potestatis, vt in Auth. de hære. quæ ab intest. §. nullam. Respon. secundum glo. † bene dĩa est sublata quantum ad successionem, non quantum ad collationem,ᵉ & acquisitionem, & ista similia. Ita dicit, & benè, licet Hugo aliter dixerit. Et vide istã gl. op. gl. est verior, quia quo ad successionem solum est sublata dĩa emancipationis, & patriæ potestatis. Fateor tamen, quod modica differentia est in modo conferendi inter emancipatum, & suum, sed hoc nõ est per auth. sed per l. vt liberis. s. eo. Solum in hoc remanet differentia in simplici donatione, vt vidistis s. e. auth. ex testõ. Quarto quæro, quo iure petatur collatio? Dic vt dixi l. prox. Quinto quæro, qualiter fiat collatio? Rñ. Qñque communicando, vt l. illam. §. fi. s. cod. Quandoque minus accipiendo, vt l. dotis. s. eo. Qñque liberando, vel cauendo, vt s. eo. l. 2.

ADDITIONES.

a Poma. Donationem. Et in ista opinione, quod emancipati inuicem sibi cõferant donationem simplicem, est cõis, vt hic late p Alex. & Mod. Perusi. licet in puncto iuris altera sit verior, vt hic refert & sequitur Dec. Item aduerte, quod Bart. uidetur sentire dum allegat l. ut liberis, quod illa procedat, quoties quilibet filiorum habet dotẽ uel donationẽ propter nuptias, una tñ maiorẽ, sed certè generalitas illius leg. & rõ æqualitatis, de qua ibi, procedit etiam si unus eam hẽat, alter uerò non.

b Men. Testamento. Vide tex. in §. illud in Auth. de tri. & semis.

c Poma. Primo quæro. Aduerte tamen, quod circa ista tota Bar. non facit mentionem de l. illud. infra, eo. Et circa istam materiam collationis uariam & subtilem, uide aliqua, quæ ego scripsi ad Bar. in l. pater filium. ff. de colla. dot.

d Poma. Quæro qualiter. Vide Bar. in l. 1. §. si sit nepos. ff. de colla. dot. & Pa. de Ca. in l. illam, sup. eo. qualiter loquuntur, & melius, uide etiam Bar. consi. 153.

e Pom. Collationẽ. Et ultra quatuor dĩas inter filiũ & nepotẽ, & emancipatum, positas hic per gl. adde quintam, quam ponit hic Pa. de Ca. dum allegat no. in l. si tractus. j. de iure do. Sextam ponit Bal. per illum tex. in l. cum in adoptiuis, j. de adop. Septimam collige ex tex. in l. cum non solum, quasi per totum, j. de bo. quæ lib. Octauam collige, quia donatio simplex facta emancipato ualet, in potestate uerò non, l. 2. j. de inof. dona. Nonam, quia filius in potestate censetur eadem persona cũ pře, emancipatus uerò non. Gl. est no. in l. 2. j. q. æta. lib. 11. Decima est quæ ponitur in l. fi. sup. de repu. hæ. quæ secundum magis cõem opi. habet locũ in emancipato.

a *De testamento militis.* a *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. De testamento militis. No. quod testamentum militis habet clausulam illam annexam, quod si non ualet iure communi, ualeat iure militari, uide d. Fran. consi. ult. Dicturus de testamentis præmittit de testamento militis, tanquam nobiliori, sed in ff. postponitur, quia Imperator est miles, ideo præmisit, sed Iurisconsulti postposuerunt ideo, quia non sunt milites.

LEX PRIMA.

Ratertuus. Inter institutum à milite in bonis paganicis, & alium in bonis castrensib. non est locus iuri accrescendi. h. d. No. finem huius l. Op. j. eo. l. prox. Gl. soluit pluribus modis, tene illam solutionem, quod eo ipso probatur, quod contrarium non probatur. Opp. de l. si certarum. §. Iul. in fi. ff. eo. Huius timore gl. quæ est hic, ponit quandam distinctionem, quam vide.

LEX II.

Miles. Institutio facta in castrensibus, non trahit ad se paganica. h. d. No. quod miles potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. No. etiam, quod dixi in summario.

LEX III.

Quanquam. Institutio facta à milite in certa parte hæreditatis, trahitur ad alia, quæ sunt eiusdem hæreditatis. hoc dicit.

LEX IIII.

Si Rufinus. Priuilegium militis non tollit legem quæ in eius fauorem propter imbecillitatem consilij inducta est, hoc dicit.

LEX V.

a Ex testamento. a Ex testamento militis debentur legata, & fideicommissa. hoc dicit.

ADDITIO.

a Poma. Ex testamento. Et an hodie ista lex sit correcta, & per consequens detrahatur Falcidia de testamento militis, facto inuentario uide Alex. in l. 1. §. hoc autem, in prin. ff. ad Treb.

LEX VI.

1 *Verbum vnum, quando refertur ad plura, debet intelligi, prout potest illa vniformiter determinare.*

2 *Substitutio comprehensa in breuiloqua, vel compendiosa non dicitur tacita.*

3 *Pupillaris tacita præsumpta, nõ excludit matrem, sed tacita probata aliquibus coniecturis.*

4 *Substō cōpendiosa facta à milite post aditam hæreditatē, non est fideicōmissaria.*
5 *Substitutio, de qua hic intra quantum tempus valeat.*

In testamento. Diuiditur in duas partes. Primo ista lex ponit vnum dictum, de quo non fuit q̄situ, inferens ad qōnē propositā. Scđo rñdet qōni propositæ. Scđa ibi, sed cum ex testō. Br. hoc intendit. Substitutio breuiloqua facta psonis imparib. ptinet vulgarem tm̄, nec ɔtinet substōnē, quam testōr facere poterat ex priuilegio spāli, nisi de eius volūtate probet. 1 h.d. No. primo, qđ dixi in summario. No. scđo, qđ † qñ vnum verbū refertur ad duo, vel plura, dēt intelligi, put pōt illa vniformiter determinare, vt. j. de impu & ali. sub. l. hēditatē, & l. quis. ff. de vul. & pu. sub. l. iā hoc iure. His pmissis venio ad gl. & hic dr̄, q̄ tacita pupillaris excludit matrē. Contra de l. precibus. j. de impu. & ali. sub. Gl. soluit duob. mo. Primo, q̄ hoc probandum est. s. q̄ testator hoc expressè 2 senserit, vñ necesse est, quod probetur expressè. Vel dic, † quod substō comprehensa breuiloqua, vel compendiosa, nō dr̄ tacita. Ita dicit gl. q̄ est verū, cū est expressa gñalr, hoc est sub verbis gñalib. nō specialib. vt plenè dicam in l. precib. Tñ ğnum ad propositū dicas, 3 qđ † tacita pupillaris p̄sumpta, nō excludit matrem. vt d. l. precib. & l. fi. j. de inst & sub. Sed tacita pupillaris probata aliqb. coniecturis, bñ excluderet matrē, vt hic in fi. qđ est notādum, & no. in l. precib. in gl. sup verb. oīmo. Seqtur in gl. sed in quo erat priuilegiū militis, • ubi gl. loquitur obscurè, qa ɔtrū formādo de l. iā hoc iure. glo. signat ɔtrium semel tm̄, cū duob. mod. obstet, & ad vtrāq; ponit solō tu explica. Op. substō breuiloqua seu recipro. cōtinet vul. & pup. etiā si nihil probetur, vt l. iam hoc iure. §. j. de vul. & pup. Soluit gl. q̄ hoc iō dēt probare, quia erant aliq̄ p̄sumpnones contrariæ. Et hoc satis placet, erat. n. p̄sumpno, q̄ testator hoc voluerit pp imparitatem psonarum. Alij dñt, qđ probatur eo ipso, quod non probatur ɔtrū, quod est contra legem istam in fi. tene igitur primam. Sed ad illud ōppo. imo hic est paritas personarū, qa vtriq; poterat miles substituere post aditā hēditatem, vt hic apparet ex tex. ergo vtriq; dēt intelligi substitutus. Dñ qdā, fateor quod vtrique poterat miles substituere, sed nō pupillariter. Illud nihil ad propositū, qa ead rōne dēt intelligi factā substōnē cōpēdio è, qa vtriq; poterat æqualiter fieri. Dicit ergo, qđ ista ɔpēdiosa nō pōt fieri, nisi ex priuilegio speciali militū: & ista breuiloqua nō comprehendit ea quæ ex priuilegio spāli veniūt. Ita loquit̄ iste tex. Op. scđo de l. iam hoc iure ff. de vul. & pup. nam hic vr̄ dicere. qđ probata voluntate admitteret̄ ex priuilegio militis. Cōtra, qa idem eēt in quolibet Pagano, quod admitteretur voluntate non probata vt l. iam hoc iure, §. j. ff. de vul. & pu. Sol. dicit gl. voluntate non probata, nullum est priuilegiū militis, vt hic, sed probata voluntate est priuilegium militis in hoc, qa valet in milite iure directo, nisi mr̄ sit in medio, vt l. precib. de impu. & ali. subst, qđ intellige vt ibi dicam, & dicā, incōtinenti in alia qst. Dicit 4 tñ Pyl. † q̄ substō, q̄ facit miles post aditā hēditatē, sp est fideicommissaria. sed nō dicit verū, vt probatur in l. Cēturio, de vulg. & pup. subst. Nā in fideicōmissis nō veniūt fructus interim pcepti iudicio testatoris, vt ff. ad Treb. l. in fideicommissariam, no. l. iubemus. j. ad Treb. Secus in substōne ɔpēdiosā facta à milite, vt d. l. Centurio. ergo apparet qđ non est fideic. sed directa. Malè ergo a dicit Pyl. Vlte 5 rius qro, † intra quātum tps valeat hæc substitutio. Gl. quærit, & nō soluit, vide eam pro eius declaratione dicas: Aut nō ɔstat qđ miles voluerit substituere post aditā hēditatem, & finit adita hēditate, vt hac l. Aut cōstat quod substituere voluit post aditam hēditatē, tūc, aut voluit substituere lītatè vsq; ad tpa pubertatis: & in sibo pupillo valeret iure pupillari in extraneō valeret iure compendiosè, vt l. Centurio. Qđ intellige, nisi mr̄ esset in medio, sm distinctionē q̄ sta tim dicam. Si vero voluerit substituere simplr, & indetermiate, qñ cunque decesserit, & tunc si mr̄ nō est in medio, sp valeret iure directo, vt d. l. Centurio: Si verò mr̄ est in medio, tunc aut testōr est vsus verbis directis, & valet iure directo, vt d. l. Centurio. si verò est vsus verbis communib. & tunc valet iure fideicommissi, post tempora pubertatis, fauore matris, vt l. precibus j. de imp. & ali. sub.

ADDITIO.

a Poma. Malè ergo. Vide pro declaratione Ale. in l. Centurio. ff. de vulg. & pup. super tex. in v. eaminentis.

LEX VII.

1 *Verba enunciatiua emissa principaliter propter se, inducunt dispositionē; emissa propter aliud, non nisi in testamento militis.*

Ex his verbis. Verba enunciatiua emissa propter aliud in testamento militis, inducūt dispositionem, secus in testamento priuati. h.d. Opp. de l. tale pactum, in prin. ff. de pac. Sol. Ibi verba enunciatiua sunt emissa ad liberādum, hic ad obligandum hæredem. Vel intellige, vt dicam in sequenti con-1 trario. Item op. de l. ex hac scriptura. ff. de do. Sol. Ibi † verba enunciatiua sunt emissa principaliter pp se, iō dispositionem inducunt. Hic sunt emissa propter aliud, ideo non inducunt dispositionem, nisi in testamento militis. Dic vt plenè dixi.

LEX VIII.

Certi iuris. Miles facere potest testamentum ad tempus. hoc dicit.

LEX IX.

1 *Præteritio filij scienter facta à milite, habetur pro exhæredatione.*
2 *Miles legando filiæ, & non instituendo, videtur exhæredare.*
3 *Auth. ex causa, quod non habeat locum in præteritione filij à milite, quem quis non credebat viuere.*

Sicut certi. Hæc est notabilis lex. Præteritio filij facta à milite, quem se habere sciebat, habetur pro exhæ-a redatione secùs si ignorabat.[a] h.d. cum l. seq. Op. præteritio filij indistinctè rumpit testamentum, vt Insti. de exhæred. lib. in prin. ff. de 1 iniu. test. l. 1. Sol. † Fallit in milite prætereunte scienter, vbi præteritio pro exhæredatione habetur. Op. ad l. si cum vel in vtero, de l. pe. 2 j. de fideic. Sol. eo. modo, † speciale est in milite, vt legando filiæ, & non instituendo, videatur exhæredare alias videretur præterire, vt ibi videbitis. Vltimo istæ duę leges faciunt ad opin. quam teneo in 3 auth. ex causa j. de lib. præte. q̄ † illa auth. non habet locū, qñ facta est præteritio de filio, quem quis non credebat viuere. ibi dicam.

ADDITIO.

a I.A. Ignorabat. Adde quod Bal. dicit, quod qñ pater filiū præterijt, quē hēre se ignorabat, quod hic filius non posset approbare testm̄ patris, pp voluntatem defuncti deficientis, qa si sciuisset filium habere, alium nō instituisset, & sine voluntate defuncti non potest habere institutus hæreditatem, vt l. fi. ff. de hæ. insti. quo l dicit Pa. de Ca. dicit posse procedere, quando instituisset extraneū desperatus de filio, arg. l. si vnquā. de reuo. do. & in l. tale pactum. §. si cum ibi no. de pact. quod est singulare, secundum ipsum ad limita. l filio præterito ff. de iniust. testa.

LEX XI.

1 *Institutio facta de pauperib. eligēdis p Priorē alicuius fraternitatis, an valeat.*

a b Captatorias. [a] Captatoria instō nō valet [b] ēt in testō militis. h.d. Vide gl. Op. de l. illa aūt. ff. de hæ. insti. Sol. verba fuerunt collata in præteritum, hic in futurum. Op. de l. si quis Sempronium. ff. de hære. insti. de condi. & demon. l. non nūquam. Sol. Ibi non confertur in volūtatem alterius expressam, sed 1 in vel atam. Ista lex inducitur ad quæstionem Aliquis † fecit testamentum, & instituit pauperes Christi, eligendos per Priorem talis fraternitatis, an valeat testamentum? Et hic videtur casus, quod non, quasi sit institutio captatoria. Contrariū determinat Dy. in l. captatoriæ. ff. de leg. 1. Et hoc refert Dy. quia hic loquitur quando substātia institutionis confertur in voluntatem alterius, ibi verò confertur in arbitrium alterius sola electio personæ. Istud probatur de fideic. lib. l. fideic. la 3. in fi. & l. verum. §. 1. de rebus dubiis.

ADDITIONES.

a I.A. Captatorias. Adde q̄ dicāt vltra hic dicta, p Dec. vid Bal. cōs. 169. 1. vol. & 167. 2. vol. Aug cōsi 200 inci. Inter cætere, & Bar. cōsi 5 & seq & p Bal. cōs. 1. 4. vol. & refert Bal. cōsi. 169. sup. alle. q̄ Ia. B. 1. tenet, q̄ testator nō possit dare ptātē executorib. commutandi legata in alias ptas cās, contrarium ibi ipse tenet.

Parif. Captatorias. An p statutū induci possit vt volūtas captatoria valeat vide Are. in l. 1. ff. de vul. & pup. I. e an ad ptas cās valeat vide Bald. in c. cū esses, de test. Vide ad Batt. in l. 1. C. de sacrosan. eccle. Quid aūt in stib. si q̄s stipuletur p eo quē nominab t, an valeat stipsō noīe postea nominatio in psona stipulatoris. vide Soc. in l. vtrū. §. cū q̄ ta, de reb. dub. Ale. in l stipsō ista, § q. s ita, in prin. de verb. oblig.

Menoch. Scripsi multa ad Decium hic. & quando, ac quib in casib. dicatur voluntas & dispositio captatoria, latissimè disserui in cons. 440. lib. 2. reddito pro Solimeo Bononiensi.

b Poma. Non valet. Et an possit induci statuto, uel consuetudine, quòd ualeat dispositio captatoria, ponunt Moderni in l. a. in prin ff. de uulg. & pup.

LEX XII.

a In testamento. [a] In testamento militis cessat Falcidia, sed potest fieri diminutio ppter facultatum defectum. hoc dicit.

ADDITIO.

a Poma. In testō. la 2. Moder. Mediola. in rub. ff. ad Treb. in prin. ibi adde etiam quod prædicta opinio notatur ex isto tex. quod in quib. cessat Falcidia, uide per eos.

LEX XIII.

1 *Iudex condemnans notarium de falso, potest sibi reseruare ius conficiendi instrumenta.*

Et militibus. Militi dānato pōt reseruari testamenti factio in castrēsibus, & ei ab intestato succedit fiscus. h.d. Op. de l. si quis in prin. testamēti. §. 1. ff. de le. 3. Sol. Hæc intelligitur sm illam, quia potest facere testamētum, si sibi est reser-1 uatum. Et hoc facit † ad quæstionem, an iudex in sñia, qñ conde-a mnat notarium de falso, [a] poterit sibi reseruare ius conficiendi instru-b menta? & certè posset causa cognita, [b] vt l. diuus, ff. de iniuriis.

ADDITIONES.

a I.A. Reseruare. Adde per Pa. de Ca. hic, & Bar. consi. incip. Quæritur & in dubium reuocatur, utrum Franciscus.

b Paris. Causa cognita. Quæ sunt istæ causæ, ponit Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior, ff. de his qui no. infa.

LEX XIIII.

Si à fratre. Ex testamento militis licet non solenni, licitè capitur hæreditas.

LEX XV.

1 *Testes in testamento militis, quando debeant esse rogati.*
2 *Miles si testatur domi, testatur secundum ius commune.*
3 *Statutum dictans quod in maleficijs remittatur omnis solemnitas iuris ciuilis, quomodo intelligatur.*

a Milites, [a] Milites in expeditione degentes pñt facere testamentum quomodo voluerint, nulla iuris solennitate

ADDITIO.

a I.A. Milites. Adde, quod Pa. de Ca. dicit Spec. allegare hunc tex. in tit. de instru. eau. & inde ibi, in clypeo, q̄ literæ quæ repetiuntur sculptæ in istis lapidib. marmoreis probant confinia, quod ipse dicit singulare. Tu dic hoc uerum, cum temporis lōginquitate, ut est gl. in c. cum causam, de proba. & in c. ad audientiam, el 2. de præscri. & in c. cum olim. de cons. 14. q. 2. c. sanè Et ita tenet Bal. cons. 419. 2. uolu.

tate ſeruata.h.d. Op.& videtur, quod ſaltem duo teſtes requirunt, vt l. Lucius.ff.eo.Sol. Fateor, quod duo teſtes requiruntur, qui probent iſtam voluntatem, non tamen requiritur quod fuerint rogati,† & hoc quando teſtamentum eſt factum in limine prælij, vt hic videtis. Si vero teſtamentum fieret in militia non tanta neceſſitate rei coarctante, a requiruntur duo teſtes rogati, b vt l. diuus.ff.eo. Si verò † fieret domi, requireretur obſeruantia iuris communis, vt in ſti.eo.§.1.& ſ.eod.l.ex his.† Dicit ſtatutum in multis ciuitatib. ꝙ in maleficijs non ob. ſi fuerit omiſſa ſolennitas iuris ciuilis, quid importent iſta verba? Certè, ꝙ omnis ſit omiſſa ſolẽnitas iuris ciuilis, & remaneat in iure gentium, ſm illud, ꝙ in ore duorum vel trium ſtat omne verbum, vt dicit in Euang. Dominus. Hoc probatur hic. Vides quod i teſtamento militis remittitur omnis ſolennitas iuris, tamen, per duos teſtes debet probari. Dixi plenius in l.1.ff.eod.

ADDITIONES.

a Menoch. Coarctante. Pariſ.conſi.68.nu.89.lib.3.

b I.A Rogati. Adde ꝙ per hoc tenuit Ro.conſi.306.quod in teſtamento ad pias cauſas debent eſſe rogati, quia eodem modo in teſtamento militis præterquam in conflictu belli. Allegat Lapum ita tenere alle.30.qui Lapus dicit eſſe tex.in c.relatum,el 2.de teſtam.ibi, conuocatis.

LEX XVI.

Scriniarios. Adſcripti in matricula militum, ſi non ſunt milites non gaudent priuilegio militari. hoc dicit. Opp.ff.eo.l.fi.& de bo.poſ.ex teſt.milit.l.1.So'. Ibi habet priuilegium teſtandi in expeditione tantum, hoc eſt in ipſo actu bellandi, alias non. vt hic. Vlt.no. ꝙ adſcriptus in matricula militum non gaudet priuilegio militari, niſi exerceat artem. De hoc habuiſtis ſ. de ſacroſan.eccle.l.qui ſub prætextu.

LEX XVII.

a Ne quidam. a Miles non militans, non gaudet priuilegio militari. hoc dicit. Facit quod habuiſtis ſupra, eo.l.3.ff.de teſta.mili.l.vlti.

ADDITIO.

a Pariſ.Ne quidam. Vide D. Franc.in conſ.12.in prin.

LEX XVIII.

a Licèt. a Pupillus licèt ſit tribunus militum, non poteſt facere teſtamentum, hoc dicit.

ADDITIO.

a Pariſ.Licèt. An aſſit poſſit eſſe notarius vel miles, vide Bar.in l.1.C.de mune.& hon. non continuan.lib.10.& an poſſit eſſe Rex miles, vel Imperator, vide addi. Alexã. in l.etiam.C.de mune.patri.lib.10. Item an Princeps poſſit cum pupillo diſpenſare, ut poſſit teſtari, vide Iaſ.in l.reſcripta, C.de precib Impera. off. an poſſit diſpẽſare ut poſſit contrahere, vide Are.in l. mora.in princ.de acq.hæred.

Licèt Adde qđ allegatur hæc l.ſ And.in tit.de tutore, ꝙ ſi pupillus eſt Rex nedũ tẽpore pupillari regnum debet gubernari per tutores, ſed etiam poſt pupillarem ætatem per curatores. De quo pulchrè per Old.à quo Io.An.habuit conc.59.inci. Quæſtio talis, tutela Regis.

Qui teſtament.facere poſſunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Teſtamentum non prohibetur facere, qui habet bona communia cum alio.*

2 *Commune quod eſt, meum eſt, quantum ad diſpoſitionem partis meæ.*

a 1 Qvanquam. a † Qui habet bona cõia cum alio, nõ phibetur facere teſtm̃.h.d. Op. monachus habet bona in communi, tamen non teſtatur, vt in auth.ingreſſi.ſ.de ſacroſan.eccle. Reſpondeo. Monachus habet bona in communi, quæ communio eſt omnib. vt vniuerſis, hic verò eſt communio plurib. vt ſingulis. Vlt.not.ex hac l. ꝙ commune eſt, meum eſt, b quantum ad diſpoſitionem partis meæ. Dixi plenè in l.ſerui electione.§.1.ff.de lega.1.

ADDITIONES.

a Barba. Quanquam. Vide Lud.Ro.conſi.219. utrum habens bona cõia poſſit teſtari.

b I.A. Quod cõe eſt, meum eſt Adde quod Bal.dicit, quod ſi ſtatutum puniat in duplo plus vulnerantem aliquem in domo ſua, & aliquis vulnerauit aliquem, qui habebat domum communem cum alio, quod habebit locum pœna ſtatuti, quia dẽt intelligi in domo ſua, id eſt ſuę habitationis. Si autem domus fuiſſet communis inter vulneratum, & vulnerantem, non haberet locum ſtatutum rõne ęqualitatis.l.ſed & milites.§ quandoque autem.ff.de excu.tut. Hoc autem tenet Flo.de Bor.in l.Sabinus.cõi diui. Albe. de Roſa.in tracta.ſtatu.in 2.parte, q.182.& Pau. de Caſt.conſi.351.& vide Fely.qui hoc reaſſumpſit in diſt.1.c.ius, naturale.

LEX II.

Si is qui. Ex eo, quod quis ſe interfecit, teſtamentum non irritatur ſi hoc metu futuræ pęnæ non fecit. h.d. In iſta materia gl.tua diſtinguit. & de bonis eorum qui mor. ſibi conſci.l.3.& vide gl.tuam.

LEX III.

1 *Filiusfam. quare poſſit donare cauſa mortis, non tamen teſtari.*

Donatio cauſa mortis magis accedit contractui, quàm vltimæ voluntati.

a Senium. a Aetas vel corporis infirmitas, q̃ mentẽ non alienat, teſtã factionem non impedit.h.d. Opp.ad fin.& vr ꝙ filiusfa. põt cõdere vltimam volũtatem, vt.ſ.de do. cauſ.mor. 1 l.tam.is.§.j.Sol.† benè põt cauſa mor.donare, non aũt teſtari vel codicillari. Ratio propria eſt quia donatio cau.mor.magis accedit.ↄtractui, quàm vltimæ voluntati: & no.in l.2. circa prin.de do.præle. b Sed quæ ratio eſt, quod non põt teſtari. b Dicit gl. quia teſtamenti factio eſt publici iuris, donatio eſt iuris priuati. Iſta ratio videtur magis in contrarium. Nam in his, quæ publici iuris ſunt, non curatur patria poteſtas, vt l.nam quod, in prin.ff.ad Treb. Solu.dicunt Doc.in his quæ publici iuris ſunt in quib.repræſentatur duplex perſona, non curatur patria poteſtas, vt in contrario, vt puta, filius poteſt eſſe iudex, poteſt eſſe tutor, quia duplicem perſonam repręſentat, vnam vt priuatus, aliam vt iudex, vnam vt Titius, aliam vt tutor. Sed in factione teſtamenti nõ repræſentatur niſi vna perſona, ideo patria poteſtas curatur. Addit gl.aliam rationem, quia vltima volũtas non poteſt pẽdere, aliàs procedere ex alieno arbitrio vt l. captatorias.ſ.tit.1.ſed contractus ſic, vt in l.fi.ſ.de contrah.emp. ſed donatio cauſa mortis, accedit contractui, vt ſ.dixi, ergo &c.

ADDITIONES.

a I.A.Senium. Adde an filiusfam.poſſit teſtari ad pias cauſas, plenè per Pa.de Ca.conſi.201. Et an filius conſentiente patre poſſit donare alteri filio, & ſic fratri, uide Old.conſi.26. Et an filius donans rem patris conſentientis vxori ſuæ cauſa mortis, qui pater promiſit per ſtipulationem poſt mortem filij tradere uxori, an mortuo filio pater pœnitentia ductus poſſit reuocare, uide Pet. de Anch.conſi.26.

b Pariſ. Teſtari. Ad faciendum quod filiusfa.poſſit teſtari uide Cæpo.caut.134. Et de materia, an Galli.& Britanni filiifa.poſſint teſtari de aduentitiis, uide Bald.in c.1. §.ſi duo.j.de duob.fratrib.de benefi.inue. Iaſ.in l.fi.j.eo.& in diſcurſu illius legis alia ponit in materia iſta, & etiam alia in iſta lege per eum uide. An autem poſſit filiusf. teſtari ad pias cauſas, de bonis aduentitiis patre conſentiẽte, uide latiſſimè. Barb.in q.ſua ante rub.extra, de teſta.vbi ponit q.d de Gallis, & Britãnis filiisfa an poſſint teſtari, & quid de filiis Iudęorum, & multis aliis, poſtea ponit quid de bonis aduentitiis, in quib patri non quæritur uſusfructus, an poſſit filiusfam.teſtari de uſufructu patris, patre permittente.

LEX IIII.

Si frater. Minor.14.anni.nõ poteſt teſtari, ſecùs ſi ſit maior. hoc dicit.

LEX V.

Eunuchis. Eunuchus põt condere vltimam voluntatem, h.d. Quæ eſt rõ dubitãdi in hac l.vide glo. Rõ dubitandi eſt, dicunt Doc. quia eunuchus non videtur homo perfectus. ideo videbatur, ꝙ teſtamentum facere non poſſet. Hęc ratio dubitandi non placet mihi: quia imperfectio corporis nõ impedit teſtamenti factionem, vt l.quia manus.ff.eo. Et ideo ratio dubitandi videtur mihi: quod ſit iſta, quia ſ.l.proxi.oſtendi, ꝙ ætas eſt illa, q̃ eſt impedimentum ad teſtandum nec curatur vtrum ſit impotens vel non. Hic colligitur aliud dubium de eunucho. & ſit dubiũ quando impeditur propter inhabilitatem generandi.

LEX VI.

Si quis. Teſtamentum, in quo Imperator inſtituitur põt mutari.h.d.licet ſecùs fecerit Commune Peruſinum.

LEX VII.

1 *Ius commune ſeruatur cum Princeps, vel Auguſta inſtituitur.*

1 Cum hære. † In teſtamento, cum Princeps, vel Auguſta inſtituitur ius cõe ſeruatur. h.d. Vel melius, Princeps & Auguſta in teſtamẽtis ius commune ſeruant actiuè, & paſſiuè.h.d. Op.ff.de le.2.l.quod prin.& l.ſi Auguſtę. Gl.dicit, ꝙ hoc eſt verum, quo ad ſolennitatem teſtandi, tu dic vt ibi not.

LEX VIII.

1 *Teſtamentum editum à cæco, licet ſignetur à teſtibus, tamen eſt nũcupatiuũ.*

2 *Hæredis nomen quando eſt ſingulare, non eſt neceſſe, quòd aliter exprimatur.*

3 *Notarius in inſtrumentis quando habeatur loco teſtis.*

a Hac conſultiſsima. a Cæci pñt vltimam voluntatẽ cõdere, obſeruatis ſolẽnitatibus, b hac l.expreſſis.h.d. Rogo, ꝙ tu teneas mẽti iſtã legẽ, qa poteris hr̃e multũ de honore ex ea, qa ſæpè hoĩes excæcãtur pp infirmitatẽ vel alia accñria c & faciunt teſtm̃ de iure cõi, & illud teſtm̃ non valet, & iõ no.& tene mẽti. Op. ꝙ iſtud vr̃ teſtm̃ in ſcriptis, qa ſignatur à teſtib. vt l.hac conſultiſſima, in prin.j.tit.1.So. benè hẽt ſimilitudinẽ cum teſtõ in ſcriptis, ex eo, qđ ſignaĩ, ſed † eſt nũcupatiuum, iõ, qa teſtes ſciunt ea, q̃ in teſtõ ſunt, & ipſis teſtib. nuncupatur. Op. j.tit.1.l. in teſtamentis. Sol.ſpeciale eſt in teſtõ cæci, ut debeat fieri d teſtib, ita productis. Vlterius opp. Inſti.de leg. d §.ante hæredis. Sol. ſpeciale eſt in teſta.cæci, vt ante omnia debeat hæres ſcribi. Quæro hic de duab.q.primo, dicitur hic, ꝙ debet exprimi nomen hæredis 2 cum aliis indiciis. Quæro † quid ſi ſit nomen ita ſingulare, quod nõ reperiatur alibi. vt Gallopreſſus, qui ſecundum Cy.hic, fuit bidellus 3 Azo. certè tunc non eſt neceſſe, quod alia nomina ponantur, qa il- e lud nomen ſufficit. Quæro dr̃ hic, ꝙ † notarius hr̃ loco teſtis, c quia debent

ADDITIONES.

a Pariſ. Hac conſultiſſima. Iſta forma etiam ſeruanda eſt in teſtamento inter liberos. Vide Com conſi.312.& in l.hac conſultiſſima.§. ex imperfecto.j.tit.o.1.ubi ſcripſi.

b I.A. Obſeruatis ſolennitatib. Adde an hæc ſolennitas debeat obſeruari, quando cæcus teſtatur inter liberos. Bal. Ang. Sal.& Pa.de Ca.dicunt, quod nõ. ſed ſm diſpõnem.§.ex imperfecto. quia quando ſunt duæ leges diuerſę, quarum una eſt in uno ſpecialis, in alio generalis, altera, econuerſo, quod illa debet attendi quæ magis vi get ratione publicæ utilitatis. Ita uolunt Bar. in extraua.ad reprimendum.in uer. non obſtante, prope fi. An autem idem ſit ad pias cauſas Ang.dicit idem ſi faceret legata piis & uenerabilib. locis, non autem perſonis pauperib.priuatis, quia pp egeſtatẽ ſolent multoties ad delicta declinare. Alex.uero dicit ſe putare indiſtinctè, quod poſſit iure communi teſtari ad pias cauſas per c.relatum, & c.cum eſſes, de teſta. latius hic de ea forma ſiue practica teſtamenti cęci, uide per Spec. in tit.de inſtru.edi.§.1. uer.id autem, donare etiam poteſt cauſa mortis abſque hac ſolennitate ut eſt concluſum in conſiliis Bal.4.uol.380.& ſeq.

c Menoch. Accidentia. In materia Iaſ.conſi.82.lib.3.

d Pariſ. Inſt. de leg. Vide Cæpo.caute ſua 240.

e Loco teſtis. Adde quod in ſimili conſuluit Pet.de Anch.conſi.197.& 333.& in terminis, de quibus hic Bal.conſi.365.3.uol.per Alc.conſi.254.2.lib.

debeant esse septem testes, & notarius, & si nō potest notarius haberi adhibeatur octauus testis loco eius. Quaero, an hoc sit verum in quolibet instrumento. Glo. tangit hic, & [illegible] detur q sic, per hanc l. & per l. Domitius Labeo. ff. de test. Finaliter gl. ponit [illegible] quandam opin. Bul. Gl. antiqui, qui fuit Pisanus, & di[illegible] quod si [illegible] guen[illegible] Quandoque producitur scriptura, vt per [illegible] pro[illegible] probetur tanquam per instrumentum publicum, [illegible] notar[illegible] non habetur in numero testium. Satis n. est [illegible] quod ipse facit [illegible] pturam esse publicam, vt in Auth. de instr. cau. & [illegible] op[illegible] t. Quando que producitur scriptura non vt prob[illegible] sed vt pro[illegible] tur [illegible] tura per testes, tunc notarius poterit e[illegible] vna cum aliis testi[illegible] Ita loquitur tex. Vt [illegible] no[illegible] huius [illegible] pro arengis, quia poteris allegare illum tex. in cor[illegible] ut iacet, &c.

LEX IX.

a Furiosum. b ᵃFuror impedit t[illegible] stamen. inchoari, & inchoa-[illegible] um perfici, & valet testamentum factum t[illegible]m c pore, quo quis habet dilucida interualla. Not. nihil videtur ᶜ fecisse qui partem indiuiduam fecit.

ADDITIONES.

a Poma. Furiosum. Ad istam l. vide Bar. consi. [illegible] v. l. 1. & Anch. qualiter probetur de nunciatio, & fur[illegible] dia, & cui incumbat onus probandi vide Soc. consi. [illegible] lib. 41. Paris. Furiosum. De materia huius l. & quomodo probetur furor, vide [illegible] verbo furor latissime Alex. consi. 141. & 127. & seq. consi. [illegible] vbi ponit differentiam, quae est inter furio[illegible]um, & mente captum, vide Al[illegible] ubi in [illegible] de verb. obl. [illegible] si cum dotem. [illegible] si maritum [illegible] Item quod a [illegible] furioso [illegible] est: probetur ipsum habuisse dilucida interualla, non sufficit probetur quod tempore actus esset i[illegible] dilucido inte[illegible] allo, vide late Iason l. patre furioso [illegible] ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. Quod autem si pars asserat vt quotidie sit ipsum esse sanae mentis, talia verba ad aliquam fidem faciant & quid econtra si allent ipsum esse infanae mentis, vide Ia[illegible] [illegible] co. Alia multa in materia f[illegible] de per Las. hic. Item de furioso frenetico, & ebrio, quod non possunt testari etiā ad pias cau as, & qualiter probetur furor, vide Barbat. c. fi. de success. ab intest. item de modis probandi aliquem mente captum, vide Dec. consi. 86.

b Poma. Et valet testamentum. Limita vt per Ro. in repe. auth. similiter, in 18. specia-li, inter piam causam, & vltimas voluntates, infra ad l. Falc.

c Poma. No. nihil videtur. Quod furor superueniens non impediat testa. prius factum valere, facit in simili l. certi conditio. §. quoniam, in fi. ff. si cer. pet. vbi prodigus postea [illegible] contrahere postea in contractu prius celebrato cum eo, ante bonorum interdictionem.

LEX X.

a Discretis. b ᵃSurdus & mutus naturaliter, non testantur, ᵇsed si accidentaliter, & scribere sciant: surdus tamen testatur, & mutus, si scribere sciet. hoc dicit.

ADDITIONES.

a I. A. Discretis. Adde Ang. consi. 257. & ibi an testamentum fm, factum a muto, reuocet primum factum in sana mente? non. hic etiam, q qui non potest testari non pōt codicillari, quod inferunt Doc. ad quaerant, q qui non pōt testari praeter formam c. [illegible] de vlti. in 6. An possit donare causa mor. dico breuiter, q Bald. consuluit q sic, & in simili certe cōsuluisse nostrum Collegium Medio. eius cōsi. 63. 1. vol.

b Poma. Non testantur. Vide ad istam l. per Fely. al[illegible] quid in c. in praesentia. ver. si quarto quaerit. de prob. An autem tales prohibeantur donare, & sic contrahere, vide Ale. consi. 12. uol. 2.

LEX XI.

a Nemo. ᵃFiliusfam. in aduentitiis nō potest testari. h. d. Not. quod dixi in summario. Facit q not. ff. de testa. l. qui in potestate, & ad Treb. l. 1. §. in filii.

ADDITIO.

a Poma. Nemo. Vide plenissime Fely. Roma. in repe. auth. similiter, 14. speciali inter piam causam, & vltimam voluntatem. C. ad l Fal.

LEX XII.

Omnes. Filiusfa. potest testari in castrensi, vel quasi castrensi, nec tale testamentum querelatur. h. d.

a *De testamentis, & quemadmodum testamenta ordinentur.* *Rubr.*

ADDITIO.

a Poma. De testamentis. Circa istam materiam testamentorum uide pulchram quaestionem factam per Ang. consi. 303. alias 306 inci. Testator sua propria manu scripsit eius testamentum in aliquib. folijs, postea apparet ea folia dedisse cuidam notario qui in [illegible] appoduit annos domini, indictionem, & quib. praesentib. & locum, & diem, tamen notarius postea mortuus, nec apparet aliter eum scripsisse in bre uariis suis hoc testamentum, an possit [illegible] sustineri. Item de Christiano faciente testamentum apud Sultanum, vel alias gentes e[illegible] teras, quam solennitatem debeat seruare, vide Ias. in l. ius autem ciuile. ff. de iusti. & [illegible]

1 *Conditio testis inspicitur, quando examinatur.*
2 *Testamentum in scriptis conditum, & manu publici Notarij scriptum facit fidem absque alia publicatione.*
3 *Testamentum nuncupatiuum, an possit probari per scripturam.*
4 *Practica proponendi exceptionem contra testem, iudi[illegible]m, vel sententiam.*
5 *Dubitatio vicinia, an quis sit seruus, vel liber, an [illegible] fficiat ad habilitandum testē.*
6 *Forma articulādi cōtra ponentē quem liberum, vel bonae conditionis & famae.*
7 *Excipiens contra testem q sit infamis, debet addere causam, quare sit infamis.*

Testes. ᵃIsta lex iudicio meo est [illegible] nil [illegible] m no. Et breuiter hoc intendit. Con[illegible] [illegible] [illegible] facit us. Ad hoc allegatur [illegible] el al[illegible]ter debet [illegible] conditio testis per. tiua eo tempore, quo adhibetur ad testimo-a nium, non post[illegible] oc dicit. Oppo. [illegible] co. [illegible] hac consultissima. a in prin. Sol. fateor, q testes debent esse liberi vere, vel putatiue. Op. & nunc 1 intro gl. mag. † Cōditio testis debet inspici tunc [illegible] cum examinatur. vnde licet tempore testamenti [illegible] it habetur vt liber, nunc vero fertur quod est seruus, ergo non potest examinari, vt l. quoniam l. e-

ri. § de testi. Huius timore est facta gl. mag. hic posita, & fatetur gl. contrarium, quod [illegible] te examinari nō [illegible] rt. Et si dicas, quomodo procedit haec lex, vt [illegible] [illegible] tal[illegible] uem effectum glo. legit duob. modis principaliter. Et prima [illegible] duas. Primo, quod loquatur in test[illegible] nū[illegible] patiuo red[illegible] in scripturā per tabel lio[illegible] q probatur per [illegible] q al[illegible] examinatio[illegible] probat [illegible] quod testes [illegible] infames, vel similes, & [illegible] cesse, [illegible] qui examin[illegible] non pot[illegible] [illegible] legitur [illegible] cupatiuo [illegible] tamen [illegible] [illegible] Di cebat [illegible] ic. esse conditum, [illegible] testem fuisse [illegible] valebit, qu[illegible] qui [illegible] examinent [illegible]. Tertio modo legitur [illegible] [illegible] [illegible] obat, do[illegible] testes cor[illegible] & recogno[illegible] [illegible] testa. ape. Fa

a [illegible] qui bi d[illegible] [illegible] mentum in
b scripti[illegible] & manu [illegible] Notari [illegible] cerat fidem [illegible] ue alia publicatione, vt no. dic[illegible] [illegible] ff. quemad.
3 testa. aper. po[illegible] & vide gl. tuam. † An autem nuncupatiuum testamentum possit de iure probari per scripturam di[illegible] mus [illegible] si. de fid. ac. Aliq. legunt [illegible] lam legem aliter & dicunt q iste talis t[illegible] ot tent etiā hodie examinari, pon[illegible] hic casum q tempore isto quo produ[illegible] antur, adhuc habebatur loco liberi, & eius seruitus non erat detecta. Vel aliter possumus legere secundum Azo. vt ipse refert Innt. de test. ordinan. circa si. summae huius tituli, quod etiam si eius seruitus est detecta, poterit examinari per hāc lege. Na[illegible] ō ob. ff. de Carb. edic. l. [illegible] §. duae autem sunt causae: quia d[illegible] c[illegible] q quandoque conditio [illegible] licetus mutatur fua [illegible] pa vt qui a est aut infamis propter delictum, & [illegible] non poterit examinari. Aut mu[illegible] [illegible] non in ca[illegible] vt in ca[illegible] huius [illegible] de te[illegible] tus sua absque aliquo, suo facto, tunc isto no[illegible] bstante examinari potest etiam lo die, tunc enim videntur exam[illegible] [illegible] dubitus fuit testis. Et in hoc videtur velle stare Dy. & Ia. de Are. [illegible] ad testium. § 1. fi. cod. &
c ibi dixi vobis. Quaero quid de infami, e[illegible] [illegible]
Respon. idem, q debet inspici cu[illegible] con [illegible] reputa[illegible] atur,
d per hanc l. & no. ff. c[illegible] [illegible] cum lege [illegible] ti. [illegible] mo no. d mirabi
4 lem legem ad practicam. † H[illegible] habes formam [illegible] oponend[illegible] tionem contra testem, vel iudice[illegible] [illegible] tetiam, vel dice
e testis. Non enim sufficeret ᵉ si ex[illegible] tes dico, q talis index erat excommunicatus tunc, quando tulit [illegible] ntentiam, vel erat infamis [illegible] testis, cum tulit testimonium, erat in[illegible] excōmunica[illegible] debes dicere, q tunc tempo[illegible] [illegible] batu, & sic reputabai. Hic est casus hic. Et eodem modo debes [illegible] icere posi[illegible] nem. Na[illegible] si positio contineret tantum veritatem, esset impertinens: hic est ca[illegible] vide literam, & bene inspicias, & dixi tibi in l. si arbiter. ff. de sent. Itē aduerte, q sufficit probari, q eo tempore qu[illegible] fuit adhibitus, sic habebatur, & reputabatur: nec requiritur quod probet de tempore anteriori, v[illegible] priori de necessitate sufficit tantum q de illo tempore probetur, & de illo tēpore est necesse probare. Vide tex. ibi, eo tempore. Item quia vides q tex. requirit, q [illegible] ositione ponatur de opinione quo tempore requiratur. Item dicit te[illegible] a quib. debeat re
f putari. ᶠab omnibus, & vide tex. ibi, omnium consensu, &c. Quem intelliga[illegible] ab omnib. qui verisimili[illegible] t debent scire, vt puta a vicinis & notis suis. Nam non requiritur q ciuitas hic crederet, vt l. cum quidam. §. quod dicitur, & ibi no[illegible] [illegible] ff. de acq. haer. Modo habes articulum formatum ab Imperatore melius quam a Speculatore: q[illegible] dicere q ic habebatur, & reputabatur eo tēpore ab om-n[illegible] [illegible] tib. & cogno[illegible] centib. eum. Quaero vtrum sit nec [illegible] sarium, q[illegible] sit in quasi possessione libertatis. Hoc dico pro tāto, quia [illegible] utat, & haberi vt liber, & tamen possideretur ab alio, vt si est seruus fugitiuus, vt l. 1. §. per seruum q[illegible] fuga. & l. 3. § si seruus, de acq. pos. & l. Barb. ff. de of. Prato. Et haec [illegible] vide [illegible] dubium,

ADDITIONES.

a Pans. Hac consultissima. De hoc qual[illegible] pro[illegible] A[illegible] [illegible] praeterea non sufficit, uol. 2. Vide etiam Baldum consi. 50. an remoueri debeant testes, quia pareat esse defferunt.
b Menoch. Scriptum. Ias. consi. 124. col. 3. uers. 5. facit lib. 7.
c Poma. Excommunicato. Vide Fel. in c. ueniens, el 2. [illegible] uer in 1. fi. ibi, alias & seque. de test. & in c. testimonium. 2. co. nt. Bar. co[illegible]
d And. Bar. Vt iste no. Sed contrarium tenent hic Fran. de Ramp. & Io. de Imo. in l. ad testium. §. 1. ff. eo. Bal. hic & Lud. idem tenet hic Rap. & in d. l. 2.
Ad de tu Bar. Sentit hoc expresse, qd infamia occultus admittitur q. 10 a[illegible] [illegible] etiam Balbi[illegible] & in l. 1. C. de sum. Tri. & fi. C. a. & Ale. in [illegible] ab homi[illegible] [illegible] [illegible] Bar[illegible] in l. 3. ff. a a l. in [illegible] Et a de[illegible] ita eff[illegible] faciendi habilitabilem, & io officii priuatis [illegible]
e [illegible] tenet [illegible] opponere [illegible] tione, [illegible] tale ca[illegible] a illo, eo, qd dicatur reputabatur, [illegible] testam. §. testes, de [illegible] ōdem tenet Fulg. Ro. & Pau. de C[illegible] [illegible] contra videntur tenere Io. And. Ar. de Bu & Abbas [illegible] Menoc[illegible] Bal. consi. 7 col. [illegible]
f Ab o[illegible] de an fusic[illegible] od probetur [illegible] pare testes parem uir liber. Spe. in tit. de teste, tenent q sic, in 3. uer. quia si tantum a maiori parte, arg. l. quod maior, ff. ad municip. idem tenet Ang. sol, ad testium. Pro quo facit gl. in l. 3. §. si quid in verb. a ma dum [illegible] maiorem partem. ff. de testi. Idem tenet Ro. hic, & An to. de Bu[illegible] quod per nouale. de uer. fig. Imo. tamen contra.

[illegible]

ADDITIONES.

[illegible]

LEX II.

1 *Qualiter fiat publicatio testi. & an sit necesse quod originale ostendatur. nu. 2.*

Publicati. Te[illegible] publicato adhibetur fides, licet originale [illegible] h.d. Quaero, † qualiter fit ista publicatio. [illegible] Vo. [illegible] qui testi[illegible] aperitur, qñq; publicat[illegible] [illegible] posita in l.2. quemad. testa. aper. qñ [illegible] publicatur. [illegible] ari oẽs testes, & pars cuius interest, & eorũ [illegible] fac[illegible] iudex in publica documenta, & tunc faciet [illegible] si qs ex signatorib. Quaero [illegible] q originale ostendat[illegible]. Hic vr casus q sic, nisi probe[illegible] [illegible] qui probatur, intercedit &c. [illegible] publicatum parte citata, facit fidem perpetuam, nec est ne[illegible] ostendat [illegible] re iud. l. fi. nisi quis diceret q [illegible] de [illegible] tunc [illegible] debet produci, vel probari q [illegible] iuramen[illegible], ut l. fin. supra de fide instru.

ADDITIO.

a Part. Publicati. [illegible] in ista publicatione uel simili, uide Fel. [illegible] Albericum in [illegible] de testib.

LEX III.

Ex imperfecto. N[illegible] tas institut[illegible] facit, vt [illegible] testo inutil[illegible] capiatur hære[illegible] tas. h. [illegible]

LEX IIII.

Sed in nomine. Error in pro[illegible] rio nomine in [illegible] nem [illegible] vitia[illegible] h.d. ibi, proprio nom[illegible] c. f. alte[illegible] non loquer[illegible] quia tunc vitiar[illegible] fra, de hære. instit.

ADDITIO.

a Bart. Sed in nomine. Et vide [illegible] Bar. [illegible] incip. Mar. Barontii, pro ista [illegible] loquitur de errore nominis.

[illegible]

LEX V.

1 *Affirmare [illegible] non facit eum filium, vt non est.*
2 [illegible]
3 [illegible] *quod voce express[illegible].*

Neque professio. Quod relinquit filio, si ut is nõ reperiatur, non valet. h.d. [illegible] affirmatio alte[illegible] non facit filium eu[illegible] [illegible] non [illegible] filius, [illegible] Sed o[illegible] [illegible] hic loquitur in errante credo[illegible] non esset, vt fratrem, et in non esset. Ibi, in loqui [illegible] praesumitur quis credere, quod voce ex[illegible] Labeo. de [illegible] nemo. §. 1. de hær. instit.

ADDITIONES.

a [illegible]

b [illegible]

LEX VI.

1 [illegible] *in fraudem [illegible] potest.*

Verba. Ve[illegible] [illegible] rũ nõ [illegible] [illegible] Sol. Verba enim [illegible] [illegible] vel alterius, quẽ [illegible] [illegible]

causa m[illegible] vt d. Lab eo. §. de fideic. ergo ista ver[illegible] operantur [illegible] huius contrariu hæc [illegible] in donation. inter viuos, & tunc [illegible] vobis d[illegible]. Alio modo in do[illegible] iudicant veritatẽ, quæ [illegible] possi[illegible] onem. Ita dicit glo.

LEX VII.

1 [illegible]

Errore. [illegible] tum. h. d. Op. [illegible] Notar[illegible] [illegible] librarius de regu. iur.

ADDITIONES.

a Bar. [illegible]
b Par. [illegible] de hær. ibi institu.
[illegible]
c [illegible]

LEX VIII.

Casus. Propt[illegible] suspenditur ad tempus, non [illegible] tollitur. hoc dicit.

1 [illegible] *non sufficeret, si cortina est in medio.*
2 *Testamentum factum [illegible] formam statuti [illegible] civitatis valet vbique.*

LEX IX.

Si non speciali. Qñ fit testm, testes debet esse in aspectu testoris, nisi ex priuilegio aliud sit concessum h.d. No[illegible] q testes dẽnt esse in aspectu testõris & hic nõ sufficeret si cort[illegible] in medio. De hoc vt tex. i. l. 2. [illegible] idem Labeo de aqu[illegible]. Ideo debes scire q hic videtur casus, q testm factum [illegible] formam statuti huius Ciuitatis tenet vbiq. Tene men[illegible] custos populos. a. de [illegible].

ADDITIONES.

a Bar. Si non speciali. Vide pro hoc l. Bartoin consi. 144. inc. Secundum consuetudinem Venetiarum.

Si non speciali. Adde quod inducitur hac lex ad quoẽ, an [illegible] statutũ, uel cõsuetudinem possit in [illegible] testm. corã duob. testib. & d. Alex. dicit quod magis [illegible] per l. ut. quemadm. test. ape. Bal. tamẽ hic, quem sequitur [illegible] non per statutum, nec per consuetudinem [illegible] tamen nullo modo cõcedimus, idem uidetur soluisse. Oldr. consi. 248.

b Parif. Testes debent. Vide Cæpol. caut. 150. Meno. Barb. consi. 40. col. 3. li. 3.

c l. A Cortina. Adde non sic in act b. inter uiuos, quia non requiritur quod uideat contrahentes, [illegible] habent eorum notamata hic Pa. de Ca. uidetur intelligere gl. in l. 1. § item Labeo. ff. de aqua. plu. arcen. Fallit in quibusdam casib. not. per gl. in l. [illegible] § sin autem, de iure delib. in gl. quæ incipit uo. arg.

LEX X.

Si testamentum. Testm validũ pp rescriptum Principis, non debet rescindi. hoc dicit.

LEX XI.

Non idcirco. Furtum testamenti non irritat testamentum. h. d. breuiter ista lex.

LEX XII.

1 *Rasura vel rasitio quando attendatur, & reddat testamentum suspectum.*
2 *Cancellatio fauore libertatis, & in relictis ad pias cãs, psumitur incõsulte fcã.*
3 *Practica quando instrumentum est interlineatum, vel rasum, vt notarius instrumentum conficiens de hoc faciat mentionem.*

Si vnus. Defectus solennitatis facit testm deficere. Rasura verò vel interlineatio facit, vt pueniat ad veritatis indaginem h.d. in summa. Opp. licet rasura sit in vno loco, alia parte stamenti suspecta non red[illegible]tur, vt l. si ex falsis supra, de transact. So. intelligas q hic erat rasura in aliquo loco suspecto circa ann. Dñi, vel hæredis institutionem. Opp. de l. si [illegible]. de edi. diui Adr. tol. vbi testm rasum respuit, vt cancellatũ. Sol. Et hic aduerte, q aut † agit possessorio, & testm rasum, & interlineatum respuit, nec puenitur ad veritatis indagin[illegible]. Aut agit petitorio, & tunc siquidem rasura nõ est in [illegible] co[illegible], nõ curat, vt i. de trãs. l. si ex falsis. Si est in loco suspecto puen[illegible] ad veritatis inuestigationẽ, vtrũ factum fuerit psulte, vel nõ, volent[illegible] c, vel nõ, vt hic. Sed qro, qd in dubio apparet cãcellatio, sed nõ apparet qnãr fuerit facta. Lex vr dicere q† fauore libertatis in dubio [illegible] incõsulte deletũ: alias secus, vt i prox. § fi. de his q [illegible] E[illegible] de eadẽ rõne i relictis ad pias cãs. Et ita psulus hoc [illegible] in quodam testõ, in quo erant relicta ad pias cãs, & a parte [illegible] lata, & in parte nõ. Propter tollendas aũt istas dubietates, [illegible] practica, vt [illegible] acientes instrumẽta, vel testamẽtũ dicant, [illegible] interlineatum est in tali loco, & quod

ADDITIONES.

a Poma. Si vnus. [illegible] est. ff. de leg. 1. prosi la opi. [illegible] numerus septem [illegible] non probatur, & illa allegatur per Moder. [illegible] per Ale. consi. 33. col. 3.

b Mel. ochi. Cancellat[illegible] secundum Soc. trac. fallent. reg. 1. aliqua Paris. consi. 28. nu. [illegible] & [illegible] 44 [illegible]

qđ rasum est in tali loco, vel quod cancellatū est in tali loco, mea propria manu [a] feci, vt l. j. de his quæ in test. delen. & tene mētē hoc.

ADDITIO.

a I. A. Mea propria manu. Adde quod Bal. limitat verum, quando illa attestatio est de corpore instrumenti, quia facta ante subscriptionem notarij, vel appositionem signi, quia tunc habet diem & testes, secus si post, vel in margine, quia caret die & testib. & ipse idem notarius potuisset facere ex interuallo, & falso, ideo non statur quod dictum dicit Pa. de Ca. menti tenendum. Item voluit Io. An. in tit. de instr. edi. §. ostendo. in a[d]di. Dicit Rolandinus, & idem tenet Ale. hic, in fi. & clarius Pa. de Ca. consi. 3[?]. in fi. vbi refert Io. An. ubi ∫. & Bal. in l. nostra, & uide etiā Pet. de Anch. consi. 213. Bal. consi. 22. 2. lib.

LEX XIII.

Testandi. Nemo potest facere, ꝙ leges ī suo testamēto locum nō habeant, hoc dicit. ista bona lex. De hoc dic, vt in l. nemo potest. ff. de lega. 1.

LEX XIIII.

a **Non codicillum.** [a] Ex anterioribus probaī vltima voluntas. Vel aliter. Qui heredem facit, videtur velle testari. hoc dicit.

ADDITIO.

a Io. Non codicillum. tīū tex. alle. Bart. in l. 1. §. si qs ita. ff. de verb. ob. circa medium.

LEX XV.

1 *Solennitas verborum in testamentis reijcitur.*
2 *Verbum, volo, est verbum directum.*
3 *Testamentum pot scribi in membranis, siue in chartis de papyro, siue in tabulis.*

a 1 **Quoniam.** [a] † Verborum solennitas in testamento reijcitur. h. d. Præmitte ad euidentiam, quis est casus rectus, & qs obliquus, vel reflexus, s'm Grammaticos. Not. ꝙ † verbum volo, est verbum directum, licèt Iac. de Are. dixerit contra, in 3 l. Scæuola. ff. ad Treb. Not. vltimo, † in quacunque materia scribaī testamentum, siue in membranis, siue in chartis de papyro, siue in tabulis, non est curandum, vt l. 1. in prin. ff. de secun. tab.

ADDITIO.

a Paris. Quoniam. Circa decisionem huius l. quod balbutiens possit testari, uide Ale. latè consi. 434. Vide quæ habes ad Bar. in l. iubemus. inf. eo.

LEX VI.

1 *Agnitio vnius legati qualiter intelligatur esse facta.*
2 *Agnitio vnius legati, an præiudicet in alijs legatis non agnitis.*

a **Non dubium.** [a] Dignitas honorati non facit inutilem dispositionem, & approbatio hæredis cogit eum ad legati præstationem. h. d. Quæ est ratio dubitandi primi dicti? dicit gl. ꝙ videtur esse homo non sanæ mentis, qui hæredē instituit Imperatorem. Vel aliter, & melius, ratio dubitandi est, quia sicut non potest contrahi cum istis hominib. in dignitate positis, vt ī. de contract. iud. l. j. ita videbatur, ꝙ non possent hæredes institui non certo. Dicitur hic in fi. ꝙ si hæres agnouit legatum inualidum, cogitur præstare. Quæro, † qualiter intelligatur esse facta ista agnitio. glo. dicit duob. modis. soluendo, s. vel promittendo. In eo, quod dicit, soluendo, dicit verum in se: sed non videtur congruere huic legi, quæ dicit, implendi necessitatem habet. Nam cum iam soluendo impleuerit liberatus est ab omni necessitate, nisi dicas, ꝙ cogitur pro futuro tēpore in legatis annuis, vt l. j. ī. de fideic. sed illud, non habet locum, nisi in legato alimentorum. Tene ergo aliā, 2 ꝙ agnouit promittendo, vt l. fi. ad l. fal. Quæro, † vtrū agnitio vnius legati, præiudicet in alijs legatis non agnitis. Videtur, ꝙ sic, vt j. ad l. fal. auth. sed cum testator. Gl. determinat contrarium, & nihil alleg. Ad auth. respon. ꝙ ibi testamentum valebat, licèt hæres esset nimis grauatus, vide gl. vltimam & aduerte. Quandoque testamētum vel legatum deficit propter fauorem alicuius. Exemplum, filio præterito, testamētum est nullum fauore filij, certè ipse filius potest approbare testm̄, si vult, vt l. filio præterito, ff. de iniust. test. dixi vobis in l. posthumo. de bo. pos. ꝯtab. Item qn̄ legatum defalcaī p fal. istud est fauore hr̄dis, ꝙ legatum vltra dodrātē non valeat, certè hr̄s, si vult, pt approbare testm̄, vt in auth. sed cum testōr. ita vult dicere gl. dū dicit, ꝙ ibi loquitur, &c. qn̄q; est testm̄ nullū, pp defectum solennitatis, tuc illud testamentum non approbatur, vt testamentum, sed benè potest hæres se obligare ad soluendum, & teneri obligatione noua, non autem potest testamentum approbare, hic est tex. & gl.

ADDITIO.

a Barb. Non dubium. Adde Lud. Rom. consi. 319.

LEX XVII.

a **Testamentum.** Solennitas omissa vitiat dispositionem, & abundans cautela nō nocet. [a] hoc dicit. No. quod abundans cautela non noceat.

ADDITIO.

a Pom. Non nocet. Tamen in personis de vsura, & malitia suspectis fallit, quia tunc cautela adhibita magis de vsura ipsum redarguit. Ita Anch. consi. 267. inc. In Christi nomine, repetito in fi. consi. & uide ad istam regulam Cep. consi. 22.

LEX XVIII.

a **Testamenta.** Insinuatio [a] facta coram non competenti iudice, vitiat insinuationem. h. d.

ADDITIO.

a Insinuatio. Adde qualiter fiat insinuatio donationis Old. consi. 254. & quia dicitur quod hæc insinuatio debet fieri coram iudice seculari, quod si eo casu, quo est necessaria citatio partis, altera pars est clericus, quo poterit fieri corā iudice seculari, qui nō pōt clericū citare. Bal. post multa concludit, qđ imò poterit clericū citare q a nō citat vt ipse persē cōpareat, quo casu non posset. Et ita dēnt intelligi ∫. ria. sed citat vt compareat si vult aliquid dicere in contrarium. quo casu si cōpareat aliquid dicturus in contrarium, dicitur potius actor quam reus, quia dicitur reus voluntarius postquam non compellitur comparere, & ita dicit Pau. consuluisse Florentiæ licèt non vidisset Bal. hic idem tenet Saly. vt refert Ale. in l. eon sulta. inf. eo. & Angel. in l. 15. hæc stipulatio, uidetur idem voluisse, ff. si cui plus quam per l. Fal.

LEX XIX.

1 *Testamentum factum coram Principe, probari potest per duos testes.*
Item testamentum factum coram iudice.
2 *Imperator habet omnia iura in scrinio sui pectoris.*
3 *Testamentum factum cum consensu Principis sine eius consensu reuocatur.*
Statuta Spoletana confirmata per Rectorem Ducatus, possunt sine eius consensu reuocari.
4 *Testamētū probatur eo ipso esse vltimū, quod non detegitur aliud esse factum.*
5 *Testamentum factum est quod producatur coram iudice causa insinuandi licèt iudex aliquid non dicat.*

a **Omnium.** [a] Testm̄ factum corā Principe, vel coram alio iudice, pt pbari cū duob. testib. h. d. Primo ponit vnum dictum. Scd̄o illud probat per ar. à minori. Tertio remouet vnum dubiū. Quarto remouet aliud dubiū. Quinto Imperator exhibet se oīb. Sexto statuit p duos testes posse probari. Partes videbitis legendo lr̄am. Scd̄a ibi, sicut ergo. Tertia ibi, nec sane. 1 Quarta ibi, oīb. n. No. ꝙ † testm̄ factum coram Principe, pōt probari b duob. testib. Scd̄o no. idem in testō facto coram iudice. [b] Tertio 2 no. ꝙ † Imperator hēt oīa iura ī scrinio pectoris [c] sui. No. quarto, [d] c ꝙ licèt testm̄ sit factum de consensu Principis, pōt benè reuocari sid ne eius consensu. Qđ facit ad q. vt statuta quæ sunt in Ducatu Spo- 3 letano cōfirmata p Rectorē Ducatus, possint sine eius consensu [e] e reuocari. De hoc dixi plenè in l. omnes populi, de iust. & iu. Vltimo 4 no. ꝙ † probatur testm̄ esse vltimum eo ipso, ꝙ nō detegitur aliud postea esse factum, in ver. sanè. super verb. comprobetur, & uide gl. in ver. comprobetur, quam tene menti. Opp. ī. eo. l. publicati, & ī. l. pxi. Solu. Quicqd dicat glo. hæc est veritas. Quandoque loquitur de testō faciendo, & istud potest fieri coram Principe, & corā quolibet iudice. Qnq; loquitur de testō iam facto insinuando, & ita lo- 5 quitur contra. Item nota † tu Perusine ea hac lege in tertia particula, quod sufficit quod testamentum producatur coram iudice cau- f sa insinuandi [f] licèt iudex nihil dixerit. Et ita videtur mihi, quod practicent hic aduocati ex forma cuiusdam statuti. Vltimo uide gl. super uer. completum, & tene menti tu inueniis.

ADDITIONES.

a Poma. Omnium. No. ꝙ pro Principe, & iudice præsumitur, vide aliqua in simili p Ale. consi. 64. vol. 4. & consi. 85. in fi. vol. 4. & aliquid ad istum tex. per Barb. consi. 1. vol. 1. & uide etiam aliquid per Fel. in c. in causis, de re iu. Extende istam l. vt p Fel. in c. cum nostra, in 4 corrolario. de rescrip.

b I. A. Coram iudice. Adde ꝙ Pa. de Ca. vult hic, ꝙ testamentum apud acta coram iudice ordinario absque testib. valeat, sicut alia acta per iudicis præsentiam l. in donа. de do. Bal. autem uult, ꝙ sit speciale in testamentis, ꝙ requiratur ad minus tres per l. sancimus. infra eo. sed Pa. dicit, quòd probatur contrarium, cum tex. ibi dicit non minus trib. vel inter acta ministrauerint, & sic loquendo alternatiuè, nolo, quòd acta habeant vim tot testium, quot requiruntur, & h. d. placere Raph. adde, quòd donatio facta à Principe, non eget insinuatione, vt consuluit Bal. consi. 357. li. j. ubi refert Bar. ita consuluisse in casu d. de Vrsinis.

c Paris. Scrinio pectoris. Secus tamen præsumitur in statutis, vel consuetudinib. de quo cum duab. limitationib. vide Ias. in l. scripturæ. C. si contra ius, uel util. publ.

d Barb. Not. quarto. Vide tex. pro hoc dicto in c. cum accessissent. de constit. & ibi d. Abb. qui reducit ad concor. uide Bal. & Sal. in l. si ut proponis. sup. de nup. & ibi remisit latè ad Bal. & uide Bal. in tit. de pac. Const. in prin. & ibi latè remisi, & uide quę dixi in d. c. cum accessissent.

e I. A. Sine consensu. Adde quod contrarium tenet Bald. hic, quia eadem solennitas requiritur in destructione, quæ in constructione, ar. l. si ut proponis. sup. de nup. cum op. Bar. transeunt Ful. Sal. & Pa. de Ca. qui per hoc alle. in simili quod voluit Io. And. in nouel. in c. 1. de his quæ fiū à maio. parte Cap. quòd si Canonici iurant seruare statuta, intelligitur quousque durabunt, & possunt, statuta reuocare nec sunt periuri cum de natura ipsorum sit quod reuocari possint, sicut testam. Adde, quod pro hoc etiam facit, quod ipse Bal. consuluit consi. 204. quod si in data certa forma in testando, quod illa non requiritur in cancellando.

f Menoch. Insinuandi. Tiraq. de legib. connub. lege 6. in gl. 1. nu. 12.

LEX XX.

Nolumus. Testamentum primum non rumpitur per aliud minus solenne, licèt in eo fuerit scriptus hæres Imperator vel alia persona in dignitate posita. h. d.

LEX XXI.

a **Hac consultissima.** [a] Forma testamenti in scriptis traditur hac l. h. d. vsque ad §. ex imper-

ADDITIO.

a Paris. Hac consultissima. De mā huius testamēti in scriptis ad prouidēdū ne si vnus testis moreretur ante testōrē, testm̄ annullaretur, uide Cep. caut. 104. Itē ad faciendū qđ legata debeantur ex dispositione facta coram duob. testib. vide Cep. caut. 131. Item in materia regulæ quod omissio solennitas requisita à iure, faciat actū esse nullum, uide Fely. in c. quoniam frequenter, ver. attende ad me, extra, ut lite non contest. & ibi ocab. limita. Item an septem testes requisiti sit de forma substantiali vide Ias. in l. 2. de bo. pos. secundum tab. Et ibi postea ponit duos casus in quibus sufficiunt duo testes. Item quando requiritur aliqua solennitas in actu, vt ea omissa actus sit nullus, nec sufficiat si postea imponatur, secūs si requiratur post actum. Vide, & declara ut per Ias. latè in l. vniuersis. C. de precib. Imperat. offer. & ibi vide alia ad Bar. Item regula, de qua hic, ꝙ forma non seruata, &c. limitatur non procedere quando forma omissa non esset magnæ importantiæ uide Ias. in l. vniuersis. C. de precib. Imp. offer. ubi etiam ponit exēplū, sicuti ea quæ de omissione leuis solennitatis hēs ad Bar. in l. 1. §. fi. de uen. inspi. Item quod omissio solennitatis requisitæ à cōsuetudine, ita dē sicut sī à iure, uide Fel. c. 1. in 3. no. de spon.

imperfecto, & aliter congruè summari non potest. Oppon. quod
a non [a] requiratur, quòd testes sint rogati, [b] vt s. de testa. mili. l. milites. So
b lu. Specialis casus est ibi. Op. quòd non requirantur septem testes, [c] vt
c s. eo. l. omnium, & j. eo. l. fi. Sol. regula est ista, sed fallit in casibus, in
quib. pauciores quandoque sufficiunt, quod dic, vt in glo. Op. ad il-
lud quod dicit, quod nullo actu: contra, j. eod. l. cum antiquitas. So
lu. Illa istam determinat.

ADDITIONES

a Poma. Op. quod nõ. Vide per Ro. in repe. auth. similiter, in c. s. speciali par. causa in ter vltimas voluntates inf. ad l. Fal. in l. sciendum, in 2. q. ff. de verb. obli.
b I. A. Rogan. Adde quod in dubio omnes tenent communiter quod oan præsumantur rogati. & per hoc Bar. in l. diuus. ff. de test. mili. dicit, quod testis deponens quòd fuit præsens quando talis fecit testamentum, & non dicit quod fuit rogatus non probat, quia potuit esse fortuitus, de quo plenè per Alc. consi. 23. 4. vol. & Bal. con si. 41. 4. vol. Pa. de Ca. consi. 102.
c Poma. Septem testes. Adde idem esse ad probandum coniecturam voluntatis, gl. im. in l. cum proponebatur, vbi multa per Ale. ff. de leg. 2.

1 *Testamentum imperfectum ratione solennitatis valet inter liberos.*
2 *Testamentum imperfectum ratione voluntatis non valet, etiam inter liberos.*
3 *Testamentum inter liberos probatur duobus testibus, etiam fœminis.*

a 1 Ex imperfecto. [a] Quod modo sequitur est notabile, quia singulare est. Breuiter. h. d. † Testamentum imperfectum ratione solennitatis valet quo ad liberos
b tantum. [b] Teneas bene menti hunc §. quod imperfectum testamentum inter filios valet. Facit de iu. deli. l. si suus. Opp. ff. de confir. tu. l. qui à patre. Sol. dicunt quidam hanc scripturam testamenti imperfecti esse codicillum, non testamentum. Trusta est gl. dicit, illa l. qui à patre, corrigitur per hanc l. & per l. inter omnes. s. famil. ercis. Idẽ videtur velle gl. in l. 2. s. de confir. tut. Contrarium videtur tenere gl. s. de test. tute. l. 1. in gl. magna, & illa est vera, quòd illa lex non corrigatur. Nam tutor est extranea persona, & priuilegium filiorum nõ debet redundare in præiudicium tutorum, vt l. impuberi. ff. de adm. tuto. Item op. de l. peto. §. mater. ff. de leg. 2. Solu. vera est illa, quòd ibi testamentum erat imperfectum in omnibus præterquam quo
a ad dationem tutoris. Quæro circa istum no. §. quid † si testamentũ alia ratione, quàm ex defectu solennitatis esset imperfectum, vt puta, quia antequàm compleuerit, superuenit furor, vel mors, vt s. tit.
c 1. l. furiosum. Responde tunc non valet [c] aliquo modo. Ita determinat glo. in l. si is qui testamentum. ff. eo. si ergo, testator nominasset hæredes filios suos, tamen antequàm testamentum compleretur superuenit furor, certè tale testamentum non valebit: quia testamẽ
d tum deficit ratione voluntatis [d] imperfectæ, non ratione solennita
3 tis omissæ. Quæro, † istud testamentum imperfectum inter liberos
e qualiter debeat probari. Respõ. duob. test. marib. vel fœminis. [e] nõ curo, sufficit hoc probari. Et no. j. prox. auth. Facit s. fam. erci. l. fin. probatur per rationem. Cum. n. solennitas iuris ciuilis, quãtum est inter liberos, sit remota, remanet in pristino iure gentium, secundum quod in ore duorum vel trium stat omne verbum, nec distinguo marem à fœmina. Ita debetis intelligere hanc materiam. Facit quod dixi de testa. milit. s. l. milites.

ADDITONES.

a Poma. Ex imperfecto. Adde videndum Ale. consi. 126. aliàs 25. ad fi. volu. 2. & consi. 216. eod. vol. & consi. 105. vol. 4. & Pau. consi. 31. in col. 3. in 2. dub. vol. 2. Fel. in c. in præsentia, de proba. & Barba. consi. 19. vol. 1. consi. 23. vol. eo. & Rom. consi. 179. Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Et circa hoc quæro an legata aliis relicta in testamento, quod est validum inter liberos, sint valida. Iste text. facit quod non. In contrarium tamen facit, quod consuluit Ale. consi. suo 41. volu. 2. vide ad illum tex. etiam Ang. in l. milites. sup. de test. mil. & Al. consi. 90. vol. 2. pulchrè & latè Alexand. etiam 96. volum. 2. Pa. de Cast. consi. 155. vbi tangit hoc de legatis factis aliis in testamento quod valet iure specialitatis inter liberos, an valeant, & an ex tali testamento detur bono. poss. secundum tabu. vide Alexand. in l. 1. circa. fi. & sup. de bono. poss. secundum tab. vbi videtur inclinare, quod sic, & ibi eam tenet Corne. alle. §. sunt autem, Insti. de bono. poss. vbi generaliter videtur dari secundum ab omnibus iure scriptis, ergo &c. & mouetur aliis fundamentis, vt ibi per eum. Vide etiam quæ scripsi ad Barto. in l. ad fideicommissa. §. quoties. in fi. ff. de leg. 3. Secundo aduerte tex. in l. 1. in fi. gl. ff. de bo. poss. ex test. milit. vbi ex testamento, licèt imperfecto datur secundum tab. ergo idem in casu nostro. Sed hic argumenta cessant quotiens filii non essent scripti sed nuncupati quia est approbatum à iure ciuili, certè & superueniens casus debet extendi ad casum nostrum ex quo etiam forma huiusmodi testamenti & similiũ, est approbata a iure ciuili, & tantum hic operatur numerus testium requisitus, quantum ibi septem, ergo &c. Et pro hoc videtur facere gloss. in l. sed cum patroo. §. fin. in fi. gloss. ff. de bono. possessio. An autem iste text. haberet locum in filio legitimato. vide Bald. in c. de causis. de offi. dele. & vide Ias. in d. l. 2. & an habeat locum in filiis naturalibus tam in testamento patris quam matris. Vide Are. in §. item furiosi. Insti. eo. 10 l. qui testamento. ff. eo. Et an iste tex. habeat locum quando præcessisset aliud testamentum, maximè à cæco factum, cum clausula derogatoria, vide Soc. consi. 163.
Pari. Ex imperfecto. Iste tex. procederet etiam in filiis legitimatis vide Ias. in l. 2. de vulga. & pupi. Item quod etiam si non appareat de rogatu notarii, valeat, tenet Card. in consi. 233. An autem in testamento impuberis sufficerent testes fœminę, vide Barba. loc. relatum, c. l. 1. de testi. Item an dispositio huius §. procedat in patre naturali, vide Bald. singulariter decidentem, quod sic, in l. parentes. ff. de in ius vocan. quam forte legit cum præcedenti, & Bald. in l. humanitatis, C. de natu. li. & Alexan. hic & Are. de quo habes ad Bartol. in l. fin. C. fam. ercis. De tutore dato in testamento imperfecto, vide Alexand. consi. 140. Quod etiam in testamento patris inter liberos requiratur titulus institutionis, vide Alexandrum consilio 449. declarat hoc, ut per Alexand. consi. 148. volum. 5. quem omnino vide. Item illum tex. dum loquitur de admissione extraneæ personæ limita, vt per Alexand. consi. 594. Item no. quod in substitutionibus admissio vnius personæ faciat vt substitutus excludatur, aliàs fuisset exclusus vide d. Franc. in consi. 53. Item an in testamento patris inter liberos sint omissæ omnes solennitates iuris ciuilis, & seruetur merum ius gentium, vide Roma. consi. 79. & ibi dicit dispositionem huius §. procedere in matre. Et quod in patre adimente. Et signanter dicit dispositionem huius §. non procedere, nisi pater omnib. æqualiter prouideat, de quo per eũdem consi. 371. Item illud quod dicitur de admissione extraneæ personæ, limita nisi adessent quinque testes, qui sufficerent ad probandum legatum, vide singular. Pa. de Ca. consi. 37. circa. prin. Circa tamen illud quod dicit Ro. sup. quod debeat dispositio esse æqualis inter liberos, aliàs non procederet iste §. contrarium sentit expressè Comẽ. consi. 113. in ver. pro parte affirmatiua, ibi, nec prorsus est eadem ratio, dum allegat istum § ex imperfecto. & l. fi. sup. fam. erci. vide Mod. hic, & Dec. consi. 105. ubi etiam ponit, quòd illa regula non procedat existente nullo testamento ex prætermissione, alicuius solennitatis. Et quòd iste §. habeat locum in legitimato. vide Bal. in c. de causis, extra, de offic. de leg. Item an testamentum inter liberos dicatur ad pias causas, adeo ut gaudeat priuilegio piæ causæ, vide do Ant. disputantem & concludentem, quòd non, nisi respectu legitimæ, consi. 25. quomodo intelligatur illud, Qui vult ecclesiam instituere, & filium exhæredare, quærat alium pro cõsil. Augusti. Et quãtũ ad legitimã, quòd liberi in ea pferantur piæ causæ, vide no. post Bar. in l. si quis ad declinandam, in fi. de episcop. & cleric. Item quòd inter liberos non valeat testamentum nutu conditũ, licet valeat ad pias causas, uide Ias. in l. licet. C. de procur. Et quod non valet etiam inter liberos, nisi probetur volũtas seu scriptura saltem per duos testes idoneos, & quod non valeat, si scriptura non habeat diẽ, uide Panor. consi. 90. uol. 4. quomodo valeat testamentum imperfectum ratione solennitatis, uel voluntatis inter liberos, & quid si non sit lectum, uide Bar. in l. si is qui. ff. de testa. & in l. fideic. §. quoties. de lega. 3. An autem dispositio huius. §. & auth. seq. locum habeat ubi esset institutus filius ex filia, stante communi usu loquendi, quod appellatione liberorum uel filiorum non comprehendatur filius ex filia, uide Barba. quod non, consi. 88. uol. 4.
b Pari. Ad liberos tantum. Illa dispositio non procedit in cæco testante non seruata solennitate de qua in l. hac consultissima sup. tit. 1. Item non procedit ubi præcessisset aliud testamentum inter liberos, uide Com. consi. 11. incip. Et si testator.
c Pari. Non ualet. Quid autem in pia causa, an ualeat testamentum ratione voluntatis, uide Pau. consi. 367. Et an dispositio huius. §. habeat locum in pia causa, uide Panor. consi. 11. & uide omnino in repetitione l. cum acutissimi. C. de fideicõ. Itẽ, quòd ualeat testamentum inter liberos sine recitatione cum trib. testi. uide Pau. consi. 367. & 351. in prin. Et ibi etiam ponit an in tali testamento possit fieri substitutio pupillaris, an uero requirantur quinque testes, prout in §. si quis autem. Et circa illud quod dicit de perfectione ratione voluntatis in pias causas, uide Barba. in repeti. d. l. cum acutissimi.
d I. A. Ratione voluntatis. Adde quod facit ad q. quod si testator scripsit in schedola totam uoluntatem suam, in qua filios instituit fortè in disparib. partib. Item extraneis fecit legata, deinde in capsam reposuit ipsa non lecta, quod ualet, quia est perfecta ratione uoluntatis licèt non solennitatis. Ita tenẽt Gul. de Cu. Bal. Sal. Bar. in l. si is cui. ff eo. & Bar. in l. fideic. ff. de le. 3. & est tex. quando est scripta manu testatoris in auth. quod sine. inf. eo. & ibi Bal. & Pau. de Ca. Quãdo autem esset scripta alia manu, quàm testatoris, Bal. & Pau. ubi sup. tenent contrarium. Dicit Alexan. posse saluari Bar. quando per duos testes posset probari, quod esset scriptura testatoris, iunctis his quæ proximè ipse est dicturus. Tu uide Bal. in terminis consi. 317. vol. 4. seq. Bar. idem uoluit Abb. consi. 67. 2. lib. dummodo contineat diem, & nomen Principis. Ita dicit tenere Bal. in auth. quod sine, & uide quod Bal. consi. 90. 4. lib. consuluit, quod si testator asserat inter liberos se certo modo testatum, quòd illa uerba probant testamentum. An autem hæc lex habeat locum in liberis naturalibus Spe. tenuit, quod sic, in titu. de instr. edi. §. compendiosè. uer. quid si pater, arg. l. naturali. de confir. tut. Idem tenet Pau. de Ca. hic, quia satis rationabilis opi. & idẽ Pa. in l. fi. sup. fami. ercis. Rom. consi. 129. Ang. dicit, quòd omnes Do. Bon. consuluerunt contrarium. Bal. tenet quod in patre nõ habeat locum dispositio huius l. in matre sic, nisi sit illustris, idem tenet Alex. Tamen in refert. Roman. d. consi. 179. Bal. in l. si qua illustris. j. ad Orfi. & in l. humanitatis, de natu. lib. & in l. fi. sup. de confirm. tuto. tenet, quod etiam habeat locum in liberis naturalib. simpliciter: An autem filius in minos solenni voluntate possit parentes instituere Spe. quòd non, eo. §. versi. quid si filius. Et, quòd testũ imperfectum ratione voluntatis non ualeat inter liberos, consuluit Abb. consi. 30. 1. lib. Vide tamen inquantum dictum fuit sup. quòd hic §. habeat locum in liberis naturalibus, quod voluit Spec. in tit. de stat. mo. uer. 15. An autem valeat pupillaris substitutio in testamento imperfecto, uide Pa. de Ca. consi. 155. & ibi transit cum Bar. in l. 2. ff. de vulg. & pup. An autem ius inst. possit inter filios. Ang. tenuit, quòd non, si valet loqui, consi. 258. an autem testamentum primum solenne, in quo testator filiam vnam vniuersalem hæredẽ instituit, & alteri fecit legatum, & in eo apposuit clausulam quòd si secundum faceret, voluit nullius esse momenti, & secundo fecit testũ in quo filias prædictas æqualiter instituit, & probatur per quinque testes, quòd primum reuocauit, sit primum reuocatum. Ro. cõsuluit, quòd sic, consi. 386. ubi de hac materia, & per Bal. consi. 255. & 322. 2. lib. & consi. 52. & consi. 224. 3. uol. & consi. 70. & 198. 4. vol. per Old. consi. 118. per Alex. consi. 256. 2. vol. & consi. 123. 1. volu. & consi. 125. 1. volu. & consi. 73. 4. volu. per Pau. de Cast. consi. 189. & 353. Adde etiam secundum Pau. de Cast. consilio 204. quòd si testator infirmitate grauatus, vocatis testibus & notario, facit scribere suam voluntatem & de parte in partem notarius sibi legat audientibus testibus vsque ad hæredis institutionem inclusiuè, & si ponat annum, mensem, diem, & actum &c. cum vellet relegere testator expirauit, & dicta scriptura non reperiatur in protocollo notarii, quod per testes probari poterit.
e Pari. Fœminis. Quod autem, debeant esse testes idonei, uide Ale. consi. 340. ad fi.

AVTHEN.

1 *An probet instrumentum, in quo Notarius posuit x pro decem, &c. pru. ctr.*

a Quod sine. [a] Ista auth. habet se ad §. [b] istum determinan-
b do seu corrigendo cũ in testamẽto facto in scriptis. Quæro qualiter se habet ista auth. ad §. ex imperfecto. Quidã dñt quòd istũ §. corrigit ex toto. Gl. nostri dñt, quòd quãdo testamentũ fit sine scriptis, in nullo immutatur per hanc authẽ. Sed quando in scriptis immutatur in duobus, quia requiritur testatoris subscriptio, & potest legari

ADDITIONES.

a Pari. Quod sine. Nunquid autem in ista scriptura imperfecta, in qua pater testatur inter liberos requiratur expressio anni, mensis, diei, & loci, uide Cur. in repe. l. admonendi. de iureiur. Et de materia huius auth. uide Ale. consi. 127. latissimè consi. 443. Et uide, circa istam materiam latè Barb. consi. 88.
b Poma. Habet se ad §. In tex. ibi, & tempus & liberorum, ad huiusmodi autem declarationem vide Alex. in consi. 64. aliàs 76. incip. ponderatis, in 3. vol. ubi allegat tex. in §. illud in Auth. quibus modis natu. effic. leg. Sed certè hic allegatur alter intelligi tex. qui de solo tempore facit mentionem. Ad istam auth. vide Ale. consi. 123. in 1. uol.

legari extraneis, Quæro, quo ista auth. sic hēat ad auth. si modo. §. fa. etc. Gl. dicit, & bene, quod cum illa continuatur. Quæro, † quod notarius facit aliquod instrm, & in eo ponit pro centum, lrām, c. pro decem lrām, x. & sic ita hic quærit utrū istud instrm probet. Hic vr casus, quod non. Pro hoc et vr casus in l. sed cū patrono, §. fi. ff. de bon. pos. Ad idem facit in secunda gstōne, §. ante fi. ubi dicitur, quod isti libri dēnt scribi per literam extensiuam, non signa. In contrarium vr casus in l. quoties. §. 2. ff. de hæ. inst. Sed ista est veritas. Quædam sunt notæ inusitatæ & incognitæ, [a] per istas instrm non probaret, vt l. sed cum patrono. §. fi. ff. de bo. pos. exemplum uidemus in notariis, qui faciunt vnum signum, quod importat nomen suum, & hoc faciunt in vna litera aliis intermixtis. Aliud exemplum in duab. literis, ff. designatur Digestum. Si uerò sit signum consuetum, ut pro centum ponatur vnum, c. & similia, dico tunc, quod tale instrumentum probaret, ut d. l. quoties. §. 2. de hæred. inst. Fallit in casu istius authē. Item fallit in libris iuris ciuilis, qui debent scribi per congeriem literarum, non per signa, licèt hodie non seruetur, ut in dicta constitutione supra de emen. Iusti. Co. &c.

ADDITIO.

a Pom. Et incognitæ. Istud fallit in instrō seu testō militis, quia licèt sit scriptū per ciphras inconsuetas, tamē ualet, & tenet, dummodo intelligatur. Ita Ang. in l. Titius. ubi est tex. ff. de test. mi. Gl. in l. sed pro patrono §. fi. de bon. pos. Item in instrumento ad pias causas. Ita Rom. in repetitione auth. similiter. ti. 7. speciali præ causæ, C. ad l. Fal. Adde Ale. in cons. 1 2. in 2. uol. & Barb. in c. cum accessissent. de const. & Nico. c. cum tu. primo no. eo. tit.

AVTHEN.

a **Hoc inter liberos.** [c] Ista auth. inducitur per gl. in ar. ad rescripta, quod non ualent, nisi in eis expresè dicatur, tali lege non obstante, quod no. in l. fin. §. si contra ius, vel vti. publ. & ibi plenè per Doct.

ADDITIO.

a Pom. Hoc. Inter liberos de. De intellectu huius auth uide Barb. cons. 2. in 1. uol. Itē uide Ale. in cons. 146. in 2. uol. & in cons. 105.

Paris. Hoc inter liberos Circa istam auth an procedat quando primum testamentum est nuncupatiuum, uide latè Bar. cons. 2. in 1. parte. Pro limitatione, & declaratione huius auth. vide Alex. cons. 594. Item de materia huius auth. an procedat tam in prolatione particulari quàm totius, & an procedat in filiis qui reputantur extranei, & de quibusdam aliis, uide Ro. cons. 17.

§. Per nuncupationem. Habuistis supra de testamento in scriptis, nunc prosequitur, de testamento nuncupatiuo. Testamentū nuncupatiuum debet fieri coram septem testibus [a] voluntatem testatoris audientib. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Fieri coram septem testib. An in hoc requiratur rogatio testium. Ro. in rep. auth. similiter. in ti. speciali præ causæ, in ultimis uoluntatibus. C. ad l. Falc. Barba. cons. 32. in 1. uol.

1 *Testes deponentes de reuocatione testamenti, debent coram testatoris iudice deponere.*
2 *Testamentum secundum, imperfectum ratione præteritionis, quando tollat primum.*
3 *Substitutio pupillaris directa, facta in testamento de extraneis, quod reuocatur in codicillis, quando sunt substituti venientes ab intestato.*

a b **§. Si quis autem.** [a] Hic est no. §. Testm̄ perfectū non tollr per subsequens [b] imperfectū nisi in eo fuerint scripti venientes ab intestato, & quinq; testes affuerint. [c] h. d. Op. quidem esset de iure antiquo, vt l. 2. ff. de iniust. rup. irri. test. Sol. istud ibi fuit additum à compositorib. noui iuris. Secundo oppo. de l. eius militis. §. fi. de test. mil. Sol. Fateor, quod sicut est hic, quod testm̄ perfectum tollr per imperfectum, ita sunt et quidam casus olim, & etiam hodie, vt l. sancimus. j. e. quod dic, vt j gl. Item op. de l. hæreditas. j. de his, quib. ut indig. Sol. ibi primū testm̄ non tollr, licèt hæredes reputentur indigni. Item op. de l. cum quidam, ff. de his, qui. vt indig. Sol. Dic, ut ibi. Item. opp. de l. pe. §. fi. ff. de cond. inst. Sol. dic, quod ibi testator cogitauit in vanum. Quæro, dicitur hic. quod quinque testium dispositiones, &c. Quæro, nunquid sufficiat, quod dicti testes deponant coram notario. Glo. dicit, quod nō, † sed est necesse, quod examinentur, coram iudice. [d] dicit enim text. testibus, non testimoniis, est credendum, ut l. 1. §. idem diuus. ff. de testib. vide glo. tuam no. & claram quam no. perpetuò, & tene menti. Circa istum. §. quæro duo. Primo, hic loquitur quando testm̄ est imperfectum ratione solemnitatis. † Quid si est imperfectū ratione præteritionis? Gl. vr velle, quod tunc primum non tollatur per sm, ut l. si filius, q in potestate. de lib. & posth. In contrariū facit tex. in l. si duob. §. si prius. ff. de cōtab. Dic, ut ibi. Vlti, [e] scias, quod per hanc legem defendi semel unam hæreditatem hoc modo. † Testator filium instituit in testamento, [f] & ei quosdam extraneos pupillariter substituit, deinum in codicillis illam substitutionem reuocauit & substituit venientes ab intestato, & omnes sapientes dicebant, quod illa substitutio directa non potuit reuocari in codicillis, ego dixi contrarium, [g] quia quando in codicillis sunt substituti uenientes ab intestato, hæreditas data extraneis in testamento potest tolli. Casus est hic. Et si responderes, hic loquitur quando uoluit testari, quæstio nostra loquitur expresè quando voluit codicillari. Dico, quod nihil ad propositū, ut l. militis codicillis, in principio. ff. de testam. mili.

ADDITIONES.

a I. A. Si quis autem. Ad intellectum §. uide Alexand. consi. 106. in 1. volum. Roma. consi. 306.
b Paris. Per subsequens. Nisi primum esset inter liberos, quia per secundum imperfectum non tollitur, etiam si in eodem instituantur, filii, uide Com. consi. suo 112.
c Par. Testes affuerint. An autem dispositio huius. §. quod per secundum imperfectū non tollitur primum, habeat locum, si sm esset imperfectum rōne alterius defectus quam numeri testium, puta rogatus notarii, & testium, & similium, uide Roma. consi. 360. Nunquid autem secundum testamentum ad pias causas cum duobus testibus tollat primum etiam ad pias causas solemne, uide Pan. consi. 366. Nunquid autem secundum imperfectum, in quo sunt instituti venientes ab intestato, tollat primum solemne, in quo sit instituta pia causa, uide Pan. consi. 1 8. Et de materia huius §. uide etiam Ro. consi. 179.
d I. A. Iudice, quod limita ut hic per Ale.
e Vltimo. Adde, quod idem tenet Pau. de Ca. hic, Ful. etiam dicit, quod contra Bart. non auderet iudicare, quia opi. Bar. fauet uoluntati testatoris. Idem tenet Ro. Cu. in l. 1. & 2. de inius. test. Franc. Tig. hic, Bal. & Sal. in l. fi. C. sup. fam. erc. tenent contrarium latius hoc vide per Alex.
Paris. Vltimo. Vide Ale. consi. 89.
f Menoch. Testamento. Ruy. consi. 67. nu. 7. & lib. 2.
g Pom. Ego dixi contrarium. Hoc sequitur Ale. consi. 145. uol. 3. & seq. & ibi etiam declarat istum tex.

LEX XXII.

a **Dictantibus.** [a] Dictantibus, & testibus potest in testamento relinqui. h. d.

ADDITIO.

a Paris. Dictantib. Circa istam legem, an habens causam generalem, possit esse testis, uide Io. Fran. consi. 87. & de materia, per eundem in l. qui testamento. in prin. de test. Item an Rector, vel Canonicus possit inscribere in fauorem ecclesiæ, uide Mar. nota. 48. Item pro solutione ad l. omnib. C. de test. uide do. Nellum in tra. de test. Et quid si omnib. testib. esset legatū, uide Soc. in l. si quis ita, in 2. no. de re. du.

LEX XXIII.

Consulta. Insinuatio facta coram iudice incompetenti, vel coram Rectore ecclesiarum, est ipso iure nulla. hoc dicit.

LEX XXIIII.

Ambiguitates. Verborum ambiguitas, uel ordinis peruersio, testamentum non uitiat. hoc dicit cum l. seq.

LEX XXVI.

In testamentis. Testatoris prædictio, testibus facienda tollitur hac l. h. d.

LEX XXVII.

a b **Sancimus.** [a] Hæc est notabilis lex & singularis casus [b] Testamentū perfectum non tollitur per imperfectum nisi cursus decennii subsequatur. [c] h. d. Op. de bono. pos. secundum tab. l. pe. §. testamento, gl. ponit multas sol. Illa solu. est uera, quæ ponitur circa fin. ibi, uel loquitur ibi, cum testator, &c. quod hæc loquitur quādo testator uenit ad actum uerbi, illa quando testator venit ad actum facti.

ADDITIONES.

a Poma. Sancimus. Adde Ale. consi. 104. in 2. uol. & de materia huius l. uide eundem cō si 31. in 2. dubio, uol. 3. & consi. 105. vol. 4. Panor. consi. 11. in 1. dubio. uol. 1. & Bar consi. 36.
Paris. Sancimus. Circa istam legem, quid si esset in secundo instituta pia causa, uide Alex. consi. 594 uide etiam pro declaratione huius legis, Pa. omnino, consi. 15. uide latè Barb. consi. 89 uol. 4.
b Menoch. Casus. Soc. iu. consi. 145. nu. 5 li. 1. Ruy. consi. 73. nu. 10. lib. 2.
c I. A. Subsequatur. Testamentum ergo primum tollitur per secundum, nisi in primo sit clausula derogatoria secundi, ut habetur plenè in l. si quis in prin. testamenti, de lega. 3. quia de illa clausula est facienda mentio specialis, quod Bal. quem cæteri sequuntur intelligit uerum, nisi ex aliquib. coniecturis pōt apparere quod voluit illud tollere. si interuenit iusta causa, puta odium, uel inimicitia inter ipsum, & institutum. Item si iurauit sm testamentū valere. Item si ipsum fecit apud acta, item si lapsum est decennium, & qualitercunq; aliter posset constare. Et ista dicit Pau. notanda, quæ alibi non reperiuntur. Adde tu ad hoc, quæ ipse Bal. consuluit cons. 178. 4. uol. ubi testator dixit in primo uelle illud præualere omnib. nisi in secundo esset scriptus Psalmus, Miserere mei manu, & deinde fecit aliud, & dixit illud velle præualere cuicunque alii testamento a quocunque notario facto, quod per ista uerba primum est sublatum, quia non figura uerborum, sed sensus intellectualis testatoris est attendendus.

LEX XXIIII.

a **Cum antiquitas.** [a] Modicum interuallum, seu actus contrarius ex necessitate naturæ interueniens testatori, uel testi, testamentum non uitiat. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Cum antiquitas. Nec etiam uerba minuosa inserta in testamento uitiarent. Ita amplìat Ale. in l. 3. in prin. ff. de lib. & posth.

§. Cum autem. Testator post testamentum manu propria scriptum hodie se subscribere non tenetur, h. d.

LEX XXIX.

1 *Loqui qui non potest articulatè similis est mortuo.*
Testamentum factum à balbutiente, qui antea erat expedita lingua, non valet, ibidem.
2 *Testamentum quando valeat in ea parte in qua solemnitas fuit obseruata.*
3 *Si testator articulatè respondeat notario interroganti, an velit Titium & Sempronium esse suos heredes, valet testamentum.*

a **Iubemus.** [a]Testator dēt sua manu nomen hæredis scribe re vel cum voce propria testib. nunciare, ꝙ ī testis per hanc legem ꝯcēdis locū obtinet h.d. No. ex hac l. & perpe
b tuo tene menti, [b] † ꝙ ille, q nō pōt articulatè loq, mortuo est simi-
1 lis, & iō cū testōr loqtur balbuniēdo, [c] cum primo fuerit hō rectæ
c linguæ, si facit testm̄, non valet. Et semel faciebam exceptionē ad impugnandum quoddam testm̄, ꝙ erat factum ab eo, q non pote-
d rat articularè [d] loqui. Iō tene menti, qa est melius q̄ hēamus in hac l. Dr̄ hic, qd in parte in qua fuit solennitas obseruata, valet testm̄
2 ī aliis nō, & facit ꝯ. ff. c. l. si is q testm̄. Gl. se īuoluit. † Veritas est ista, qn̄que testm̄ in aliqua parte deficit rōne voluntatis imperfectæ vt pura, testōr voluit noīare tres hr̄des, incepit, & nominauit vnum, postea alium, anteq̄ nominauit tertiū expirauit, tunc testm̄ non valet in aliquo, ut ī. ot. j. l. furiosum. Qn̄q; voluntas perfecta fuit, quia testator fecit quicquid voluit, tn̄ in certa parte fuit omissa solennitas, tūc testamentū valet in ista parte, in qua fuit seruata solennitas, ut hic. Item op. & vr̄, ꝙ vltima voluntas possit fieri nutu. vt ff. de le.
e 3. l. nutu. Solu. Hic in institutione [e] ibi in legatis. Quærit qd si nota-
3 rius exprimat noīa hr̄dum, [f] & testator respondeat & dicat se vel-
f le esse hæres, an valeat. Gl. videtur dicere, quod sic, uide gl. Doct. dicunt quod ista gl. dicit uerum in testatore, qui, articularè pōt loq, aliàs nō, vt hac l. Vltimo, quod hic dicitur de hac suscriptione, corrigitur per hanc auth.

ADDITIONES.

a And. Barba. Iubemus. Vide D. Pe. in c. 2. de consti. Ad quod allegauit istam l. & uide, quæ dixi. Et pro gl. ista uide Ludo. Roman. in consi. 302. qui consuluit apud Delphinatum.
Paris. Iubemus. Illud, quod non trahatur lex noua ad testamenta prius facta, limita singulariter, ut per Fel. in c. fi. de const. Ias. hic.
b Pom. Perpetuo tene menti. Vide Ro. consi. 305.
c Paris. Balbutiendo. An iste non ualens articulatè loqui, virtute tamen pollens scribendi, possit testari ad pias causas, uide Ang. Are in trac. testōrum, in uer. scimus per Dei gratiam. Quid aūt si dr̄ alicui, si uis me hr̄dē instituere, stringe mihi manum, in c. in præsentia. extra, de proba. Barb. in rep. l. cū acutissimi. de fideic. Item an balbutientes, & semineces possint testari. vide late Ale. in consi. 100. Vide tex. in l. quoniam supra e. qui vr̄ uelle contrariū atus, ꝙ no. hic Bar. uide quæ hic, & ibi scribuntur per Ias. & alios. Item, ꝙ constitutus in extremis possit testari, donare, & adire, & alia facere. uide Barb. in rubr. C. qui admit. Vide de constituto in articulo mortis, q interrogatus an ita velit testari, respondet sic, an ualeat, uide Soc. in l. 1. §. si quis ita, in 3. notab. de uerb. obli. uide Bar. in c. cum tibi. de testa. vbi ponit, an ualeat testamentum si dictum sit, uis me hæredem facere, stringe mihi manum, vel quid simile. & an ad pias causas saltem statim valeat constitutio hæredis motu solo facti, vide etiam Barb. in consi. 41. uol. 3. ubi etiam ponit quod inter liberos, & an possit metu reuocare primum testm̄ maximè inter liberos. Item an constitutus in extremis possit testari, & in testem examinari, & an cum duob. testib. possit codicillari, uide per Barba. in c. Ray. de test. ubi quædam alia de constituto in extremis. Et uide eum late in consi. 43. uol. 3. de eo, qui interrogatus respondit quod sic, qui non poterat articularè loqui, & de constituto in extremis, qui possit prædicta, & alia habere, uide Decium in c. si pro debilitate. de offi. deleg.
d I. A. Articulate. Adde, ꝙ Ang. dicit hoc esse uerum inter liberos, quia licèt sit remissa solennitas testium, ut in §. ex imperfecto. non tamen est remissa sollennitas voluntatis testōris, quæ debet exprimi per scripturā. vel per loquelam claram. Alle: l. in fraudem. §. 1. cum ibi no. ff. de test. mil. In relictis aūt ad pias cās, dicit do. Ale. quod magis communis, est opi. quod non habeat locum hæc lex, per gl. in c. cum tibi per illū tex. secundum unum intell. extra, de test. quam communiter sequuntur Doc. & Bal. in l. 2. supra de sacros. eccle. & Imo. in l. capitatorias. supra de testa. mil. tamen dicit, quod Bald. & Ang. hic. & Pau. de Ca. in l. & in epistola. infra. de fideic. tenent contrarium. In aliis stat firma conclusio gl. quod sufficiat testatorem respondere ad interrogata notarij, si articulatè loqui potest. Quod etiam sequūtur Bal. Ang. Sal. hic. & Frā. Tigri. & Io. An. in c. de testa. §. 1. uer. quid si is. Imo. & Ant. de Bu. in d. c. cum tibi. Ro. in l. a. §. si quis. de ver. ob. & in consi. 306. ubi dicit, quod singulariter hæc sunt limitanda secundum Io. And. in loco præall. nisi aliquis de testatoris voluntate informatus, uel prudenter meditatus, quid illic agendum esset, fecerit scribi testamentū vt ipse uoluerit, quo scripto notarius legit institutionem hæredis, & testator respondit, ꝙ sic. Tunc n. talis institutio est inualida, quia iste modus testandi, non est inuentus a iure, & sic superstitio improba est illum inuenire, de transl. præla. capitu. 2. in ver. & quod non est. Hoc idem tenuit Pau. de Ca. consi. 366. & Bald. consi. in 4. lib. & contra opi. Alexan. quod testamentum ratione voluntatis imperfectæ non ualeat inter liberos, nec ad pias causas, tenet Abb. consi. 105. incip. Casus talis proponitur, vbi all. Pe. de Anc. in c. 2. de test. dicere, quod si testator incæpit pauperes instituere, & superuenit frenesis, ita, quod testamentum non potuit perficere, quod nullius momenti est testamentum, & in secunda parte consiliorum.
e Menoch. Institutione, Gramma. Decisio. 73.
f Paris. Nomina hæredum. Vide Ale. consi. 2. post med. & consi. 71. & consi. 184. & late consi. 40. & vide omnino. Rom. distinguentem consi. 306. circa fi. uide omnino Pa. multipliciter loquentem consi. 358. uide etiam Ang. de Are. in tract. de testamentis, in glo. in verbo, iterum reliquit Titio centum mens.

L E X XXX.

1 *Si testator incidit signa testamenti, an testamentum tollatur ipso iure, vel ope exceptionis.*
2 *Testamentum remanet ualidum, quando inconsultò sunt incisa signa ipsius testamenti, & quid si consulto.*
3 *Quando testamentum per incisionem fini redditur cui hæreditas debeatur.*

Nostrā prouisionē. Si signa sunt incisa testatore uolente, rumpit testm̄, als remanet ualidum. h.d. Op. nuda voluntate non tollr̄ testm̄, ut l. sancimus. ī. eod. sed hic dr̄ ꝯrium, qa incidendo signa tollr̄ testm̄ quare
1 malè. Sol. qdam dn̄t, qd non tollr̄ ipso iure, sed ope exceptionis, ut hic in prin. glo. Tu dic, qd hic peruenit ad actum facti, ibi peruenit ad actum verbi. An aūt isto casu tollr̄ ipso iure, uel ope exceptionis, dic, ut in d. l. 1. ff. de his quæ in testō delen. & l. ad testium. §. si si-
2 gna. ff. c. Opp. dicir̄ hic, ꝙ † incisis signis inconsultò, testm̄ remanet ualidum. ꝯ. ff. de bon. pos. sm̄ tab. l. 1. §. semel & §. si linum. Sol. dicit gl. fateor, qd non pōt peti bo. pos. sm̄ tab. ut in ꝯrio, sed bn̄ pt̄ adiri hæreditas de iu. ci. vt hic. Tu dic, aut nomē hr̄dis non est deletum, & tūc pōt adiri hr̄ditas, & peti. bo. pos. de iure ꝓtorio, ut hic. & l. 4. §. si linū. ff. de bo. pos. sm̄ tab. Aut nomē hæredis est deletum, tunc si quidem tabulæ nunq̄ in iudicio fuerunt ꝓductæ, idem, q a pōt peti. bo. pos. sm̄ tab vt l. 1. §. semel. ff. de bo. pos. sm̄ tab. aliàs pōt adiri
a de iu. ci. ut hic, nō tn̄ pt̄ peti sm̄ tab. vt in ꝯrio. Vlt. [a] q̄rit gl. qn̄ testm̄
3 irritatur † per incisionem, cui debeat̄ hæreditas. Gl. hic distinguit, aut testator incidit, vt decedat intestatus, aut quia reputauit hęredes indignos, aut dubitatur. Primo casu venit ad venientes ab intestato. Secūdo, ad fiscum. Tertio idem, quia in dubio uenit ad fiscū, ita dicit gl. quam vide. Idem vr̄ tenere gl. in l. cancellauerat, de his quæ in testam. delen. quam gl. Dy. reprehendit, & omnes Doc. illu sequuntur, ꝙ in dubio non videatur reputare hæredes indignos: & sic admittuntur venientes ab intestato. Est etiam alius casus, quando testator incidit testamentum volens decedere cum primo testamento, ꝙ dic, ut l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bon. pos. secundum tab.

ADDITIO.

a Vltimo. Adde post Pau. de Ca. Bal. & Ale. plenè Old. qui uoto tuo satisfaciet circa hoc. consi. 164. incip. Circa materiam propositæ quæstionis, & aliquid per Bald. consi. 100. 4. uolum. Menoch. Crau. consi. 228.

L E X XXXI.

1 *Ista lex habet locum in testamento in scriptis, & nuncupatiuo.*
2 *Ciuis qui testatur in Comitatu, an debeat testari coram quinque testibus.*
3 *Statutum, ꝙ quilibet Perusinus possit facere testamentum coram quinque testibus, non comprehendit forensem.*
4 *Statutum, vel consuetudo, quod testamentum fiat coram minore numero septē testium, non valet.*
5 *Lex generalis, ꝙ tollat consuetudines speciales.*

a **Et ab antiquis.** [a]Permissum est rusticis facere testm̄ coram quinque testib. si pluriū copiā
1 hr̄e, non phi. h.d. hæc bona lex. Quęro, vtrum ista lex hēat locum in testō in scriptis, & nuncupatiuo? Gl. dicit, ꝙ sic, & ita obseruatur cōiter, licèt gl. aliud videat̄ sentire in l. qui testamento. §. fi. ff. c. Cir-
2 ca hanc leg. quæro. † Si quidā ciuis fecit testm̄ in Comitatu, utrū possit testari coram quinque testib. Cy. hic vr̄ dicere, ꝙ sic. Iac. de Are. disputauit q̄dā qōnem, in qua determinauit ꝯrium, qa tex. est in l. conficiuntur. §. i. de iure codic. Hoc ēt ꝓbat̄ ex isto tex. si benè aduertatur, hic non ꝯceditur priuilegium loco, sed personis in lo-
b co, hoc est, rusticis in Comitatu. [b] Si. n. non essent rustici, non haberent priuilegium. Item si essent rustici, & non starent in Comitatu, non valeret testm̄, & uide tex. & istum tex. pondero multum in
3 l. Cūctos populos, de summa Tri. & fi. Cath. Et iō si statutū diceret hic, ꝙ quilibet Perusinus posset facere testm̄ coram quinq; testib. & faceret hic forensis testm̄ talr̄, non valeret, quia statutum eum nō comprehendit: Secùs si diceret, ꝙ quilibet posset hic facere testamentum coram quinque testib. De quo dic vt in d. l. cunctos po-
4 pulos. Item hęc lex facit pro † statutis quod testm̄ coram qnque testi. vel pauciorib. valeat. Nā hic erat ꝯsuetudo, qd non valeret, nisi approbaretur per hāc legem, vt hic vides in tex. Non pōt ergo induci per consuetudinem, vel legem, quod liceat testari coram pauciori numero testium, q̄ septem. Ia. de Are. disputauit cōtrarium, & determinauit in l. cunctos populos, & ad hāc l. rn̄det. Dic, vt ibi.
5 Item facit hæc lex quod † lex generalis tollat consuetudines speciales locorum. Nam leges præcedentes, quæ dicebāt testamenta fieri coram septem testibus, tollebant consuetudines rusticorum, nisi per hanc legem essent restituti. Ad idem l. 3. §. diuus. ff. de sepul. viola. & dic vt ibi, & de hoc plenè in c. 2. de const. lib. 6.

ADDITIONES.

a Bar. Et ab antiquis, Vide pro l. Bar. in consi. 154. inc. Secundum consuetudinem. Venetiarum.
Paris. Et ab Antiquis. Aduerte circa hanc legem, quód licèt per eum dispensetur de numero testium, non tamen dispensatur circa idoneitatem, ideo fœminæ non admittentur, uide Alex. consi. 222. & consi. 120. Item an in casu huius legis testamentum sit nuncupatiuum, an in scriptis, uide Ange. Are. in trac. de testa. in gl. in uerbo siue testamentum nuncupatiuum, & ibi multa alia ponit circa materiam huius legis.
b I. A. In Comitatu. Adde secundum Ale. ꝙ Bal. & Sal. sequuntur. Cy. quia rō si. huius legis vr̄ fundata in inopia testium. & per tex. in uer. ad Dei humanitatem, quasi tex. videatur habuisse respectum ad ius diuinum: sed respondetur quod uerum est quo ad rusticos, non quo ad alios, sed speciale est in eis, ergo in contrariū est ius cōe. l. 1. in si. ff. ad mun. Et per hoc dicit Pa. de Ca. non posse procedere, ꝙ in ca. Mathe. dicebat, ꝙ testm̄ factum in carcerib. tyranni v. testib. ualebat, & Bal. similiter, ꝙ factum epe pestis ualebat eo numero testium, ꝙ Ang. not. tenet in d. l. conficiuntur, per illū tex. & dicit ēt Ange. in auth. de non alia. §. quod autem, ꝙ peregrini euntes Romā pro indulgentiis, si infirmant in aliquo hospitio, uel aliquo castro, & ibi faciant testamenta cum duob. testib. cum plures ibi non essent, ualebunt eorum testamenta: quia si milites in expeditione degentes possunt testari coram duob. testib. quanto magis illi, qui sunt in expeditione ad salutem animæ, & honorem Dei. plus unlust ipse Ang. in auth. omnes peregrini. infra cōia de success. per illū tex. in uer. liberā habeant potestatem, quod possint testari, sicut milites indistinctè, non habita cōsideratione an plures haberi potuerint necne. Et eum Ang. tenuit Pa. de Ca. in l. mutitorib. inf. cōia. de succes. & Ale. hic. Cui adde, qd Bal. consi. 133. 4. lib. tenet, ꝙ testamentum factum inter coram quinque testib. nō ualet. Quid autem si sit statutū, quod in villa fiat testamentum coram quatuor testib. & presbytero, & quidam faciet testamentum secundum ius commune, an ualeat, uide Bal. consi. 401. 4. uol.

De heredibus instit. & quæ personæ hæredes institui non possint, &c. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Si deportatus est institutus hæres, hæreditas non uenit ad fiscum, sed uenientes ab intestato.*
2 *Deportatus habetur pro mortuo.*
3 *Bannitus nostri temporis, quando possit hæres institui.*

QVi deportantur. [a] Deportati nõ possunt ex testamẽto hæreditatẽ capere. h. d. No. quod dixi in summario. Opp. qđ peregrini, & ignoti possunt institui, vt ĩ. eo. l. extraneum. Huius timore dicit gl. qđ potest intelligi duob. mod. uno modo, ꝙ faciat similitudinem q̃dam per ɔ̃rium. q. d. Deportati non pñt institui tanquam peregrini, quia institui pñt, & sic dicit quod deportati nõ ęquiparantur peregrinis. Vel aliter quod faciat similitudinem directo. & tunc est addendum, tanquam peregrini. s. mala peregrinatione. Op. de l. si cognatis. ff. de reb. dub. Gl. soluit optimè, ibi loq̃ de cognatione ciuili, quæ sublata fuit per emancipatiõnẽ, & sic per minimã capitis diminutionem: hic loquitur quando interuenit media capitis diminutio. s. deportatio. Tertio op. [b] † & vr̃ ꝙ hr̃ditas nõ veniat ad venientes ab intestato, sed veniat ad fiscum, quia omnia, quæ feruntur ab indigno applicantur fisco, vt l. hęreditas. ĩ. de his qui. vt ind. Gl. vr̃ fateri contrarium, & vide gl. vl. in fi. omnes Doc. communiter reprobãt hanc gl. per l. si in metallum. ff. de his qui pro nõ scr. & de in. fi. l. in metallum. Sed gl. vr̃ dicere aliud in condemnato, in metallum, qui perdit libertatem, & ciuitatẽ, aliud in deportato, qui perdit ciuitatem tantum. Certè dñi, ista r̃nsio non est bona, nam hęreditas de iure ciuili est, vt lege obuenire. de ver. sig. sed deportatus perdit ciuitatem, & ea quæ sunt iuris ciuilis, ergo hæreditatem non capit. Et istã rõnem tãgit gl. secũda, quã vide. Et hoc sic inferẽ. Si hęres deportatus est incapax, ergo non p̃t ab eo auferri tanq. ab indigno, q̃a auferri dr̃ ab eo q cepit, licèt nõ hẽat q̃tũ ad effectũ, vt l. ex facto. §. fi. de vulg. & pup. & l. aliud est capere. ff. de ver. sig. Ergo ea rõ est in deportato, quæ est in damnato in metallum. Præterea, † deportatus hr̃ pro mortuo, vt l. j. §. pe. ff. de contratab. & l. si necem. §. si deportatus. de bo. lib. Sed si mortuus est institutus, hr̃ditas esset pro non scripta, vt l. 1. §. 2. de cad. tol. ergo eo. modo hic. Et hoc videẽ tenere gl. Insti. de leg. §. legati autem. vbi ponit deportatum inter nõ capaces. Contra prædicta facit fortiter. ff. de le. 3. l. si deportati seruo, in prin. vbi acquiritur fisco, quod seruo deportati relinquitur. Sol. aliud cũ relinquitur seruo deportati, aliud cum relinq̃tur ipsi deportato. Et si tu dicas. Capacitas serui ĩspicitur ex persona domini, vt l. debitor. §. seruo alieno. ff. de leg. 2. Si ergo deportatus nõ est capax, ergo nec seruus eius, & sic non acquiritur fisco. Sol. Dico ꝙ illa regula nõ habet locum in seruo eius, qui est penitus incapax, vt d. l. si deportati. [c] Sed haberet locum in seruo eius, qui in quibusdam est capax, & in quibusdam non, vt lege contraria. Vltimo solet quæri, † quid in exbannito, [d] vtrum possit hæres institui. Glo. Inst. quib. mo. ius pat. potest. sol. §. relegati, dicit, quod quãdo bona auferuntur exbannitis, æquiparantur deportatis, ideo tanquam deportati institui non possunt. Quidam Doctor, & aduocatus Bonon. qui vocatus fuit d. Fre. de Scalis disputauit contrarium, & do. Cy. hic aliqualiter tangit, tñ modicum vterque dixit. Ego disputaui quandam quęstionem quę incipit, Statuto Lucanæ ciuitatis: in qua tractaui materiam exbannitorum. Et breuiter determino ibi, quod exbanniti, qui possunt impunè offendi, dicunt hostes [e] Ciuitatis, vt l. amissione. §. qui deficiũt. de capi. dimi. & perdunt ea, quę sunt Ciuitatis suę. Sicut. n. deportati perdunt ea, quę sunt ciuitatis Romanæ: Item hostes ciuitatis Romanæ perdunt iura omnia Romanorum: ita hostis Ciuitatis particularis perdit ea, quę sunt illius Ciuitatis, & ea quę sunt iuris cõis retinet. Ita vr̃ velle Iac. de Are. in l. ex facto. §. ex facto. ad Treb. Ex hoc concludo, quod si testñi fieret ꝑm formam statuti Ciui. vel ex spãli priuilegio Ciuit. vt ĩ. ti. 1. l. si non spãli q̃ exbãnitus talis, ex tali testõ capere non posset, q̃a perdit ea q̃ sunt illius Ciuitatis. Idem dico [f] de hæredi. quæ deferuntur ab intestato, ex forma statuti illius Ciui. Sed si testñi est validum de iure cõi, vel hæreditas deferaẽ ab intestato de iure cõi, cu ipse retineat ea [g] quæ sũt iuris cõis, posset capere, forsan tñ posset Coe sibi auferre, tanq̃ ab indigno: sed cur [h] capere nõ possit, cum sibi remaneant ea, q̃ sunt iuris cõis. Mõ hic nõ hñr alia.

ADDITIONES.

a Paris. Qui deportantur. Hanc l. repetit do. Benedictus de Plumbino. Item circa illud, quod hic dicitur quod deportati sunt incapaces successionis ex testõ, vide multa quæ habes ad Bar. in l. si mandauero. §. si cuius. ff. mandati. Circa deportatos, & bannitos quomodo, & quibus sunt incapaces. Item an sint incapaces successionis ipso iure an solum in effectu, vide Are. in l. si seruus. de acq. hær.

b Paris. Tertio opp. Circa hanc materiam uide omnino Bar. cõs. 116. Item circa illud qđ dicitur q̃ñ relinquitur incapaci, non venit ad fiscũ, sed ad venientes ab intestato, procedit ubi palã relinquitur: Secus si tacitè secundum Bart. in l. 1. C. de delator. lib. 10. Et ibi ẽt an spurius dicatur indignus uel incapax, & quod aliquando relictum non incapaci palàm applicatur fisco. Item quid de relicto mendicantib. qui sunt incapaces, cui applicetur, vide d. Ant. consi. 35. inci. Iesu Christi, &c. ut supra solenniter est consultum post princ. Item adde, quod si statutum inhabilitaret ad succedendum aliquem ipso iure, quia fiscus non potest tunc auferre tanquam ab indigno, iuxta hic notata, tale statutum uenit strictissimè intelligendum, cum per ipsum excludatur fiscus, licet admittantur uenientes ab intest. ideo si loqueretur de homicida, non comprehenderetur parricida. uide Io. de An. cons. 63.

c Barb. Deportati. Vide Bal. post Gul. de Cun. in l. si qua. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iur. ubi limitant istam legem.

d I.A. Exbannito. Adde Ale. cons. 75. 1. uol. per Bal. cons. 24. 3. uol. & per Pau. de Cast. consi. 32. & ibi an bona, quæ obueniunt bannito post publicationem bonorum, sint fisci, uel sua, & quid de legitima.

e Menoch. Hostes. Corad. cons. 96. nu. 1. Rip. l. ex facto. num. 14. ad Trebel. Cur. sen. d. ɔs. 60. col. 2. in fi. & col. 13. latè, & pulchrè declat Rui. ɔs. 49. nu. 4. li. 4. Bolo. ɔs. 70.

f Idem dico. Adde tu Ang. in l. Gallus. §. alle casus. ff. de lib. & posth. tenentem, ꝙ bannitus potest succedere ab intestato de iure communi, & idem Bar. in l. amissione. ff. de cap. dimi. ubi vide per eum, & per Bal. in l. Gallus. §. & quid si tantum. & in l. si qua. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iur. uide Bal. in l. fi. C. si pen. app. mors intercesserit. & hic, & Sal. post eum. & Imo. in l. ex facto. ff. ad Trebellianum.

g Menoch. Retineat ea. Cur. sen. cons. 60. col. 3. in fi. & col. 4.

h Pom. Sed cur. Istam opi. secutus est idem Bar. in l. 2. ff. sol. mat.

LEX II.

1 *Spurius quomodo instituti possit.*

Pater tuus. [a] Appellatio residui [b] põt ad totũ referri. h. d. Vide gl. ex eo, quod exẽplificant de nato ex nefario coitu. No. † ex hac l. formam testãdi q̃ñ quis vellet instituere spuriũ [c] suũ, & esset certus, ꝙ non deueniat ad fiscũ, [d] qđ sibi substituat aliquẽ pro ea parte, q̃ capere non posset, & hoc feci iã fieri in quodã, q hẽbat spuriũ suũ lr̃imatũ ꝑ quẽdã Comitem, qui dicebat se hr̃e priuilegiũ: tñ quia legitimatio posset reuocari in dubio, cõsului, quod eum institueret, & substitueret secũdũ formam huius l.

ADDITIONES.

a Pom. Pr̃ tuus. Circa intellectum huius regulæ, & an procedit, quando procederet dispositio certæ partis, postea sequeretur in residuo, &c. an tunc possit comprehendere totum, & quid si non procederet ex toto dispositio certa, sed certissima, uide omnino Com. cons. 114. incip. Ant. in 1. dubio. per totum. Vbi etiam quid si dispositio præcedens de certa portione non consequeretur effectum, & uide de uer. residuo, Ale. in l. item prohibemus, §. sed si. ff. de hær. instit. in apost. & Com. in d. consi. loquitur de uerbo superfluo. uide latè Ias. hic.

b Residui. Adde quod voluit Alex. in l. item quod Sabinus, ff. eo.

c Spurium. Adde de mõ instituẽdi spurium, vide Bal. cons. 13. 1. uol. & Ro. cõs. 106.

d Menoch. Fiscum. Rui. cons. 93. nu. 1. 2. lib 2.

LEX III.

1 *Substitutionis vulgaris effectus porrigitur ad duos casus, scilicet si hæres non erit, uel esse non poterit.*
2 *Verba substitutionis pupillaris si hæres non erit, quomodo intelligantur.*
3 *Filio repudiante hæreditatem, pater adit & præfertur substituto.*
4 *Hęres, cui fuit transmissum ius deliberandi per institutum, qui non adiuit, præfertur substituto.*
5 *Hæreditas delata seruo, non quæritur domino, nisi per seruum adeatur.*
6 *Hæreditas delata monacho, quæritur monasterio sine facto monachi.*
7 *Casus, in quo admittitur concursus instituti, & substituti.*
8 *Substitutus repellitur etiam quando seruus coactè adiuit.*
9 *Si liber est institutus tanquam seruus, sibi acquiritur hæreditas.*
10 *Si filiusfa. est institutus credens eum liberum, uel monachus credens eum non monachum, an acquiratur hæreditas.*

Cũ proponas. Ista est fortis lex, & br̃ h. d. Si testõr ĩstituit seruũ cõem, credẽs eũ liberũ, & ei vulgariter substituit, ex testõris volũtate dñs admittiẽ, vel totaliẽ repellitũ. No. ex hac l. [a] † ꝙ effectus substõnis vulgaris porrigit ad duos casus. s. si hr̃s nõ erit, vel hr̃s esse nõ poterit, vide tex. Et ex hoc qđ dicit, nõ poterit, apparet qđ quocũq; mõ ueniat illa impotẽtia, locus est substituto, siue nõ possit ꝑ incapacitatẽ hr̃dis, vt s̃. l. pxi. siue per errorẽ defuncti, vt hic, siue quocũq; mõ substitutꝰ admitteẽ. Itẽ no. qđ † verba substõnis vulgaris, si hr̃s nõ erit, ꝓlata à testõre nõ errãte, ĩtelliguntẽ, si hr̃s nõ erit, vel aliũ hr̃dẽ nõ fecerit, vt hic, & l. si pr̃. ff. eo. & Inst. de vul. sub. §. fi. Ex hoc ego infero ad q̃ões multas quotidianas ĩ mã vulgaris substõnis. Primo, † cũ de iure hodierno filio repudiãte, [b] p̃t pr̃ adire, vt l. cũ nõ solũ. §. i. ĩ. de bo. q̃ li. vtrũ ꝓferaẽ pr̃ vr̃ substitutus, si filius habuit substitutũ. Gl. tãgit ibi. Ego dico prẽm ꝓferẽdũ ꝑ rõnem ꝓdictã, q̃a licèt filius nõ sit hr̃s, facit tñ filiũ hr̃dẽ, ergo cessat substõ vulgaris. Ea † rõne dico, ꝙ licèt ĩstitutus nõ adiret, & decesserit, si tñ trãsmisisset iꝰ deliberãdi ad hr̃dẽ suũ, qđ hr̃s adiẽs ex virtute illius iuris deliberãdi, ꝓferi substituto. Licèt. n. hr̃s institutus nõ fuerit, tñ facit hr̃dẽ aliũ ministerio, suo trãsmittẽdo ius deliberãdi, ergo cessat substõ vulgaris. No tertio, † ꝙ si [c] hr̃ditas est delata seruo, nõ p̃t q̃ri dño, nisi ꝑ seruũ adeaẽ. Vide tex. ibi, potuit. n. &c. Vide gl. sup hoc verbo. Quid † in monacho cui deferẽ hr̃ditas, an possit q̃ri monasterio sine fcõ monachi. Ista q̃st. pẽdet ex hoc, vtrũ ptãtẽ Abbatis in monachũ æq̃paremus ptãtis dñicę, vel potestati pr̃iæ. Nã pr̃ põt adire filio nolente, ut d. l. cũ nõ solũ, §. 1. sed nõ dñs nolente seruo, ut hic. Quid dicemus? Dixi in l. 1. de vul. & pup. subst. ubi tractaui materiam vulgaris substitutionis. Et finaliter quantum est in proposito, dico, qđ æquiparatur patrię potestati, non dñicæ: In hęreditatib. n. monachus non hr̃ ut seruus, sed ut liber homo, ꝙ apparet,

ADDITIONES.

a Pom. No. ex hac l. Adde intellm nouũ ad istũ tex. ut per Bolo. in sua theorica. vo. 2.

b I.A. Filio repudiante. Adde vtrum filio repudiante, uel monacho, 2. limitat patet vel monasterium, an substitutus, ultrà Doc. in l. 1. Ange. consi. 132. & cons. 90. Bal. cons. 309. 2. vol. Et quod monachus retineat iura sua, volunt Pet. de Anch. cõs. 400. ubi dicit quod fit iniuria monacho non renouando sibi emphyt. similiter.

c Pom. No. tertio quod si. Vide Bar. in l. qui liberos. §. hæc verba. ff. de vulg. qui indicat illum §. contra unum, quod dicunt Ia. de Are. & Pet. hic.

apparet, qa capit vt filius, & vt agnatus, & propinquus, vt l. Deo nobis. i. de epi. & cle. q iura legitimè non cadunt in seruū. Cætera dic plenius, vt dixi in l. 1. de vulg. & pup. Hoc expedito venio ad apparatum nostrum. Opp. & vr, q testamentum istud non valeat, vt l. neq;. §. si seruum. de mil. test. Sol. Ibi erat seruus proprius. hic cōis; vel aliter, nec hic, nec ibi valet testamentum quo ad instōnem serui. Op. scdo Inst. eo. in prin. & i. tit. 3. l. pe. Sol. ibi testōr sciebat ipsum esse seruū, vñ instituendo eum, vr illi relinquere libertatem, hic vero errabat. Vlterius opp. de l. seruus alienus. & l. si seruum alienum ff. e. Sol. distingue plene, vt no. ff. eo. titu. l. sed & in ɔdōne. §. seruum. Vlterius op. Insti. de vulg. subst. §. fi. Sol. gl. optimè hic Imperator ponit duos casus certos, qñ de voluntate constat. In dubio loqtur, lex ɔria, qa 7 hēditas diuiditur inter dñm, & substitutum. & sic erit † casus mirabilis, in quo admittetur cōcursus instituti, & substituti, vt ibi, & l. si patet. cum l. seq. ff. eo. Vlterius op. de l. fi. in princ. de vul. & pup. Sol. ibi 8 instituit seruum cōem duorum scienter. Quærit gl. † quid si seruus a coactus adiuit, [a] an substitutus repellatur, & determinat quod sic, & benè, vt l. 1. §. si quis omiss. cau. test. Quærit glo. Instit. de vulg. & pup. 9 subst. in fi. quid econuerso, † si instituit eum tanq̄ seruū, m̄ in veritate erat liber. Gl. dicit ibi, quod acquiritur sibi libero, & uerum dicit, quicquid dicat Ia. de Are. nam cum hęreditas quæratur sibi, si esset manumissus ante aditionem, ut l. si pr. ff. eo. ergo multo magis quæ10 ritur sibi existenti libero. Quæro, † quid in filio, si aliquis instituit filiumfam. credens eū liberū hominē, vel aliquis instituit monachū, credēs eū non esse religiosum vel monachū. Docto. tangunt hic, & non allegant gl. quæ tāgit eā vt q. hic patet p Cy. Istā q. tangit gl. in l. si q s filiusf. in prin. ff. de acq. hære. Dic ut ibi per glo. & ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a Paris. Coactus adiuit. An sicut seruus potest cogi, ita etiam filiusfamilias, uide Are. in l. si quis mihi bona. § iussum. ff. de acq. hære.

LEX IIII.

1 *Quod aufertur ab indigno absque eius delicto non applicatur fisco, & nu. 3.*
2 *Falsa demonstratio quando uitiet dispositionem.*

a **Si pater.** [a] Hæc l. & l. nec apud, hr̄ hoc dm̄. Si instituitur vt ɔiunctus ille, qui non est à testatore errante institu1 tus, non capiet cum effectu. Vel aliter. Quod † aufertur ab indigno absque delicto, nō applicatur fisco. h. d. Dñi l. si pater. & l. nec apud, in hoc differunt, quia in l. si pater, testator errauit errore facti, in l. nec apud, errauit errore iuris. Item l. si pater, loquitur de agnatione naturali. lex, nec apud. loquitur de agnatione ciuili. Item lex, si pater, loquitur quando erratur de descēdentib. lex, nec apud, erratur 2 in transuersalib. Op. † falsa demonstratio non uitiat dispositionem, ut l. demonstratio. in prin. ff. de cond. & dem. Sol. Fallit in demonstratione, quæ continet coniunctionem, uel charitatem sanguinis, in qua debet distingui, aut testator errauit, aut sciuit, aut dubitauit, ut dixi in l. nec professio. i. tit. 1. & idem in cognitione legali, vt d. l. nec apud, & not. in l. nemo. §. 1. ff. eod. Vlterius quæritur, dr̄ hic, in l. si pater, quod sibi aufertur hæreditas quæro cui applicetur? Dicunt quidam fisco, per regulam generalem positam in l. Papi. §. memib nisse. ff. de inof. testa. & in l. 1. C. de iu. fis. In contrarium est veritas, [b] vt l. non apud, non ob. regula contraria, quia quæ ab indigno auferuntur, applicantur fisco, verum est, si est indignus culpa sua, sed hic frater non erat indignus sua culpa, sed testatoris errore, ideo venit ad venientes ab intestato. quod not. & tene menti perpetuo.

ADDITIONES.

a Paris. Si pater. Et idem esset, si quis instrueret aliquem, ut filium adoptiuum, & legitimatum, & re uera esset adoptiuus, & legitimatus, sed nulliter, quia non valet institutio, etiam si sit Doctor qui crediderit legitimationem ualere errore iuris ductus, uide no. per Ias. in l. eaos quam. C. de fideic. & de filio spurio instituto tanquam filio, uel ut erroneo, si natus fuit ex coniugata habitante cum marito, propter quod præsumitur filius mariti, iuxta not. in l. miles. §. defuncto. C. de condit, Bald. consi. 58. de quo habes ad Bar.
b Menoch. Veritas. Dec. consi. 312. nu. 4.

LEX V.

1 *Quod iuris est de aliquo, idem est de eius principio.*
2 *Emptio facta vno nummo quando ualeat.*

Non ideo minus. Appellatio affinitatis facta à testatore sciente institutionem, nō 1 uitiat. hoc dicit. Vel aliter. † Quod est de aliquo, idem de eius prin2 cipio. h. d. Facit ad q. † Emo aliquid vno nūmo, an sit emptio? videtur quod nō, quia in emptione requiritur pecunia numerata, sed in emptione vnius nummi, non est pecunia numerata, ergo &c. Facit hic, quod sit emptio, quia vnum est principium numeri, ergo idem iudicatur de eo, sicut de numero. De quo dic vt l. si quis ante, de acquiren. possess.

LEX VI.

Si compensandi. Institutio facta animo ɔpēsandi, excludit institutū à petitione debiti.

LEX VII.

Nec apud. De hac dic, vt supra eod. l. si pater, & ibi legi eam.

LEX VIII.

a **Collegium.** [a] Collegium non approbatum, non potest instirui. h. d. Quærit glo. quæ dicantur Collegia approbata? Breuiter regula est, q nullum Collegium est approbatum, nisi reperiatur approbatum, quod dic, vt in l. 1. circa prin. q cuiusque vni. no. Ego plenissimè dixi in l. si. ff. de Colleg. illic.

ADDITIO

a Paris. Collegium. Quid de fratellis, siue seruitutib, vide Pau. consi. 181.

a **Extraneum.** Hæc lex hēt duas lec. ɔrias [a] sm vnam lect. h. d. Institutio facta sub die Icerto valet, & diei expectatur euentus illi, qui hñt in litera, quis &c. Op. de l. hæreditas ex die. ff. eo. Solu. dicit gl. quod hæc concordat cum illa, quia vitium temporis remouetur. Alij vt Azo. dicunt, q hæc l. contraria loquitur de die certa, hic de die incerta, arg. l. fi. ff. de condi. instit. & l. si ita, §. fi. de li. & posth. ff. eo. l. in tempus. Et hoc vr tenere Dy. in c. b actus legitimi. de reg. iu. lib. 6. Tu concor. vtramq; lec. Aut quis inc stituitur [b] cum ipse institutus morietur, [c] & tunc instō hr̄ pro pura, quia certū est diem istum venturum viuo instituto, quoniam ipse viuens morietur. Aut quis instituitur cum morietur quidam extraneus, & tūc quia possibile esset illum extraneū decedere post mortem hæredis instituti, ideo expectatur euentus diei, quia possibile esset hanc hæreditatem instituto nō deferri. Et ita loquitur alia opi. & huic benè adaptatur litera, cum quis, ut quidam hñt. Op. de nouatio. l. si pupillus. §. qui sub ɔdōne, vbi ɔdō necessaria hr̄ pro pura, sed necesse est aliquem mori, ergo &c. Huius timore Pet. & Cy. hic referunt, & dicūt esse distinguendum, an aliquis instituerit sub condōne si morietur, uel cum morietur: & primo casu habeatur pro pura, secundo non. Ista distinctio inter si, & cum, est fallissima, & ɔtra casum l. quib. diebus. §. quidā Titio. ff. de cōdi. & dem. l. quodcūque §. fi. de verb. obl. Dic ergo, q l. ɔria loquitur in ɔctib. hic in vlti. volun. Rō apparet. Insti. de uerb. obl. §. ex ɔdōnali. & quod no. i. de cond. inser. l. si vxor. de re iu. l. quę legata. op. ff. de cond. & dem. l. heres meus, & quādo di. e. ced. l. si cum hrs. Sol. aliud in legatis, aliud in hæreditate. Nam legatum recipit diē, quē nō recipiat hęreditas.

ADDITIONES.

a Menoch. Contrarius. Latissimè de his differ. in consi. 273. lib. 3.
b Menoch. Inst. tuitur. Rui. consi. 17. nu. 17. 18. lib. 2.
c I. A. Morietur. Adde, quid si testator dixit, instituo mihi Titium usque ad x. an. cum hoc quod non possit esse hæres ulterius, an ualeat institutio. Bald. & Sal. concludunt quod valeat institutio, & prohibitio uitiatur, arg. l. si quis ita hæres institutus fuerit, excepto fundo. ff. de hær. inst. Et per hæc reprehendunt Bar. qui tenuit contrarium, ff. eo. in d. l. hæreditas. Et transit Pau. de Cas. in l. 3. sup. de testa. mil. de quo per eum etiam consi. 202. ubi consuluit de eo, qui uxorem in vita sua tantum instituit, nullo alio hærede instituto.

LEX X.

Neque per se. Qui non potest per se succedere, neq; per seruū eius. h. d. Vel aliter, & magis, generaliter. Qui non potest per se, neque per alium. h. d. Materiam huius l. dic, vt dixi in l. Labeo. §. j. ff. de vsuc. & per Dy. in c. quod alicui non licet. de reg. iu. lib. 6.

LEX XI.

Extraneum. Incognitus potest institui. hoc dicit.

LEX XII.

Hæreditatis. Vrbs Romana, & aliæ Ciuitates possunt capere relictum in vniuersali, & particulari. h. d. No. q hæc dictio, peruenire, refertur siue perueniat iure directo, siue iure fideicōmissi, siue titulo fideicommissi vniuersalis, vel singularis. Quod facit ad ea, quæ dicam in l. precibus. infra de impube. & alijs substitu.

LEX XIII.

1 *Institutus in re certa habetur loco legatarij, quando alius reperitur vniuersaliter uel in quota institutus.*
2 *Institutus in re certa nullo dato cohærede, non est hæres, neque legatarius, sed tertia species.*

a **Quoties.** [a] † Institutus in re certa, habetī loco legatarij, quo ad hoc vt oneerib. hēditarijs non teneai, & actionib bus hēditarijs, [b] vti non possit. h. d. hęc no. lex. Opp. de l. j. §. si ex fundo.

ADDITIONES.

a Pom. Quoties. Istam legem allegat Mat. notabili suo quarto, inci. No. quod si testator, in uer. secus forte esset.
Paris. Quoties. Vide pro intelligētia omnino Com consi. 108. inci. Testator instituit, ubi vult, quod si testator instituisset aliquem in dimidia bonorum immobilium: item in bonis mobilib. & actionib. q per hoc iste secundus non erit uniuersalis hęres, sed ambo, habebit enim iste secundus iure prælegati mobilia, & actiones. Item circa istam materiā uide pulchrum casum per Rom. sing. 155. ubi alleg. tex. in l. pater. §. fi. ff. de leg. 3. Vide Rom. in consi. 179. Itē no. q respectu bonorum extrinsecorum, quæ non sunt in corpore hæreditatis uerbum hæres, uerificetur in hærede in re certa, secundum Bal. in c. 1. ad fi. prin. de suc. feud. Item quid si testator legat centum hęredib. Titij, an ad istud legatum ueniant hæredes instituti in re certa, uide Bal. in l. liberti. C. de ope. lib. Alexan. in l. quædam. §. nihil. ff. de eden. Item no. q quantum ad detrahendum duas quartas non habetur loco hæredis, & sic solum detraheret legitimam secundum Bald. singulariter in l. filium quem habentem. C. fam. erc. Item an habeat beneficium iuris accrescendi, uide Barb. late in c. Ray. de test.
b Pom. Et actionibus hæreditarijs. Vide ad hæc Roma. consi. 89. & uide Alex. consi. 12. uolum. 5. ubi ponit, an appellatione hæreditatis intelligatur de utili, & Ang. consi. 64. in fine, ubi ponit, in quo habeatur loco hæredis, tollitur institutio. & Bal. consi. 223. aliàs 53. ubi ponit quid in filio exhæredato, cui pater postea aliquid relinquit iure institutionis. in 2. par. Vide etiam Bart. consi. 50. uol. 3. ubi ponit an talis patiatur Falcid.

1 do.ff.eod. Veritas est, quod † institutus in re certa hr loco legatarij, quando alius reperitur vniuersaliter, vel in quota institutus, vt hic: secùs si nullus alius institutus sit, quia tunc ex re certa institutus habebit totam hæreditatem, vt l. cõtraria. Item opp. s. de inof. test. auth. nouissima, & quod ibi not. vbi filio debet relinqui certa res iure institutionis nec habetur loco legatarij, aliàs testm̃ est nullum. Gl. hic signat a contrarium, & nõ soluit, quam vide in l. si quis priore. a ff. ad Treb. & dicit, quod ibi est speciale odio querelæ. Quidam alij Doc. vt Iac. de Ra. dicunt èconuerso ad gl. quod institutus in re certa, habetur loco hæredis in omnibus, vt d. authẽ. nouissima, præterquam quo ad onera, & iura hæreditaria, vt hic. Certè domini, licèt Cyn. hic dicat, quod hæc sint opinio dictorum Docto. tamen istam opi. recitat gl. in l. ex facto. la grande. ff. eo. quę opi. est omnino falsa, vt statim dicã. Antequã reprobẽ, oportet nos videre effectũ istarũ opin. Si vero est opi. glo. quod habetur loco legatarij quo ad omnia præterquàm quo ad querelam, sequitur hic, quod institutio ex re certa, transeat ad hædes sine agnitione, sicut legatum. Item patit Falcidiã, sicut legatarius. Item non habebit remedia l. fin. j. de edi. diui Adri. tol. Item agnitione istius instituti ex re certa nõ confirmaretur testm̃, quia in omnib. hr loco legatarij, præterquam quo ad querelã. Si est vera opi. aliorum sequeretur quod institutio ex re certa non transmitteretur ad hæredes hæreditate non agnita. Item non patietur Falcidiam, & habebit locum regula l. fin. j. de edi. diui Adr. tol. & agnitione confirmaretur testamentum, vt l. testamẽto liber, ff. de manu. test. & sic valerent omnia legata, & validaret substitutionem pupillarem, & operaretur multos alios effectus. Ego inuenio, quod institutus ex re b certa b patiatur Falcidiam, vt l. quoties. fam. erc. & l. ex facto. §. vnde scio, versi. & si fortè. ff. eo. ergo no est verum dicere, quod habeatur loco hæredis in omnib. præterquam ad ea, quæ hic dñr. Item ego reperio, quod hærede repudiante accrescit hæreditas instituto in re certa, vt l. j. §. si ex fundo. ff. eo. ergo non est verum, quod dicit glo. quod hr loco legatarij quo ad omnia, præterquam quo ad restitutionem, quia c habet c ius accrescendi vt hæres. Mart. Sil. dicebat aliter: Aut loquimur in filio, & tunc institutus in re certa habetr loco hæredis, vt in contrario, quod apparet, quia succedit loco legitimæ, quę est tertia eius, quod quis habiturus esset: Aut in extraneo, habetur loco legatarij, vt hic. Sed parcat mihi dominus Mart. ipse non benè dixit. Legitima dr tertia eius quod quis habiturus esset ab intestato, deducto ære alieno, vt l. Papinianus. §. quarta. de inof. test. ergo apparet, quod ista legitima non est hæreditas, quia non continet debita, & credita. Sicut dicimus in eo, cui legatur certa pars bonorum, vt l. non amplius. §. fi. de leg. j. & l. si quis seruum. §. fi. ff. de le. 2. Ergo non est ratio, quia loco legitimæ succedit, habetur loco hæredis. Quid ergo est? Dico d sic, d & credo dicere veritatem, † quia hæres institutus ex re certa, 2 non est hæres vniuersalis, nec legatarius, sed est tertia species. Hæres singularis, institutus ex certa re, vt probatur in l. ex facto. ff. eo. & l. si alterius. ff. eo. tit. Tunc queritur, quę est natura istius hęredis singularis? Respon. ista institutio ex re certa, partim habet de natura institutionis vniuersalis, & partim de natura legati: & illud, quod habet de natura vniuersalis institutionis nunquam respicit ipsam rẽ, seu quantitatem in qua institutio est facta, sed extrinsecus: hẽt. n. ius accrescendi cum instituto vniuersali. Item excludit querelam, licèt quo ad ipsas res semper est legatarius. Hoc vult ista l. quæ dicit, quod legatariorum sint. Hoc probatur in d. l. si alterius. & l. ex facto. ff. eo: vbi res relictas habuit prout relictæ sunt tanquam essent primo legatæ. Aliàs hęreditatem partiuntur æqualiter rerum valore non inspecto; Et hoc statim sequitur, quod patiatur Falcidiam in reb. vt s. probatum est. Item transmittit ad hæredes illas res, quia in eis sapit naturam legati singularis, nõ autem transmittitur sine agnitione in eo illud ius accrescendi, in quo sapit naturam institutionis vni e uersalis. e Item confirmantur tabulę pupillares. Et ex hoc sequitur, quod cõfirmatur testamentum hac agnitione, quia non potest testamentum deficere quin cęteris repudiantibus sibi accrescat.

ADDITIONES.

a Paris. Si quis priore. Vide Barb. aliquid dicentem consi. 2. in 1. parte.

b Menoc. Certa. Soci. iun. consi. 134. nu. 7. lib. 1.

c Barb. Quia habet. Et de prohibito plus petere, an possit habere ius accrescendi, vide Bar. in consi. inci. Nullus Falopi. in fi.

d Poma. Quid ergo, dico sic. Vide aliquid ad hęc, per Pau. de Ca. consi. j. & Ro. consi. 91. & consi. 179. Et an appellatione hæredis, vel successoris ueniant hæredes particulares. Vide Alex. consi. 192. vol. 2. & vide etiam Alex. consi. 54. vol. 3. ubi ponit, an appellatione hæredis confirmetur testm̃, & an mortuo ipso, si postea cohæres vniuersalis sibi datus moriatur, & an aliquo mõ sit exclusus ab hẽd. an trãsmittat ad hędes suos ius sibi competẽs in parte cohæredis uniuersalis, & sic ius acc.

e I. A. Institutionis vniuersalis. Adde, quod hanc opi. tenent hic Odo. Cyn. Guhel. de Cu. Fran. Tign. Ang. Sal. & Pau. de Cast. Bar. & Bal. in d. l. ex facto. & Ang. & Imo. in d. §. si ex fundo, quia paria sunt cohẽdẽ à prin. nõ fuisse institutũ, vel instit. & repudiasse l. 2. §. sed si sunt sui. ff ad Tert. & in teris consuluit Ro. cõsi. 82. Quid aũt si testator instituit Titium in fundo, iussitque illum plus petere non posse, nec habere ullo alio instituto, an possit prohibere ius accrescendi, & talis prohibitio faciat deficere testamentũ, & succedãt venientes ab intestato, Bar. in l. quoties. §. si duo. ff. eo. tenuit, quod sic. Cõtrarium tenet Dy. in l. si quis ita his instituatur excepto fundo. ff. e. & ibi Bal. & Sal. Ro. in l. 1. supra, quando non pe. par. & per Bald. in rep. l. in suis. de lib. & posthu. Ang. in l. si quis priore, ff. ad Treb. per Ang. & Pau. de Cast. in l. si post. in prin. ff. de lib. & posth. per Bar. consi. 44. Bal. consi. 84. Bal. 5. lib. ubi pulchre uide.

LEX XIIII.

1 *Error in nomine proprio loquentis uitiat.*

2 *Hæres hæredis, testatoris est hæres.*

3 *Libellus procedit, licèt quis dicat se hæredem patris in solidum, & sit pro parte hæres patris, & pro parte hæres fratrum suorum.*

4 *Substĩõ vulgaris facta uerbis affirmatiuis dicitur vulgariter dubia, & ualet.*

5 *Substitutio pupillaris facta extraneo continet vulgarem.*

a Cum in liberis. a Si testator aliquẽ esse hrẽ dẽ tertiæ personæ disposuit, valet, si testõr illius tertij hrs fuerit, vel tertiũ hæredem instituit. h. d. No. primo determina-
1 tionem olim legum dictũ, quod † error, in proprio nomine b non b viciat, vt l. si in nomine. c. tit. j. & l. si quis in fundi vocabulo. ff. de le. j. quia intelligitur de errore in nomine propno. s. alterius, non in suo
2 loquente. Secundo no. illam regulam † qui hæredis est hæres, testa-
c toris est hæres, quod facit ad qõnem, c quod † aliqs est hęres patris sui
3 pro parte, & pro parte, ex persona fratrũ suorum postea mortuo-
d rum rectè dicit in libello d se patris sui hæredem in solidum simpli-
e citer, quia qui hæredis e est hæres, testatoris est hæres. Facit ad hoc
f ff. de vul. & pup. l. antepe. & quod no. ff. de pe. hær. l. 2. & 3. No. tertio f
4 hic casum, in quo substitutio † vulgaris fit verbis affirmatiuis, vt Sẽpronius Plotij hęres esto, & istã substitutionem gl. appellat vulga-
5 rẽ dubiam, vt ff. de vulg. & pupi. l. verbis ciuilib. in fi. No. quarto, † quod substitutio pupillaris facta extraneo, continet vulgarem. Casus est hic, nã hæc verba Sempronius Plotij hęres esto, in pupillarem substitutionem sonant, per quam succeditur ipsi pupillo instituto directò,
g nõ ipsi defuncto, vt Inst. de pup. subst. g in princ. tamen hæc facta extraneo resoluitur in vulgarem, licèt quidam dicant contrarium per §. extraneo. Inst. de pup. subst. sed de hac lege non faciunt mentionem, vbi est casus. Vltimo no. quòd quis hęredem extraneum facere non potest.

ADDITIONES.

a And. Barb. Cum in liberis. Tu vide Bar. in consi. inc. Nullus. quod est 14 ordine meo, quod pupillaris expressa facta extraneo continet tacitam vulgarem ad hoc allegauit istum tex. Gul. in l. precibus. C. de de impub.

Poma. Cum in liberis Istam l. fi. ponderat pro vna notab. decis. Alber. & dom. Ias. In l. 1. in ver. adde pro ampliatione quam fecit in 2. lec. ff. de vul. & pup.

Paris. Cum in liberis. Circa regulam huius l. quod error nominis testatoris, an filij fui uitiet testamentum, vide Ro. consi. 79 in prin.

b Error in proprio nomine. Adde plenè per Com. consulentem in facto super materia huius legis, consi. 179.

c Paris. Ad qõnem. Vide in simili Com. consi. 23. inci. Viri in compromisso, in princi. inde duas qõnes circa istam regulam per Aret. in l. si quis filium. §. ... de acqui. hære.

d Paris. In libello. An, & quando appellatione hrdis ueniat hæres hrdis, vide Bert. in tract. de gabellis, in 1. parte. Vide etiam Ial. in l. paterfamilias, de vulgar. & pupil. item quod si hæres hæredis succedit hrdi ab intestato, ipse aũt hæres successerit ex testõ defuncto, an hæres hæredis dicatur hæres testatoris ex testõ, uel ab intestato, vide Bar. notabiliter in l. velut. ff. de peti. hære. Item, quod illud, quod dr de errore nominis filij, patris, uel uxoris, vide Ias. in l. si quis in nomine. ff. de verbor. obligat.

e I. A. Qui hęredis. Adde an appellatione hæredis veniat hæres hæredis, ... posita in l. Gallus. §. et si parente. Od. consi. 21. Ang. consi. 183. Pet. de Anc. consi. 12. & Bald. hic, qui dicit, quod si testator mandauit hæredi sub pęna quod ficiat monumentum, & hæres decesserit hęreditate non adita, tamen per ius deliberandi transmisit hæreditatem ad hrdem suum, iuxta l. cũ antiquioribus. C. de iure delib. quod iste hæres hæredis non incidit in pœnam. alle. l. mulier in prin. ff. de cond. & demon. & dicit esse notab. de quo clarius per Bar. consi. 115. incip. And. Mar. condidit testamentum. Et quod procedit libellus, de quo hic per Bar. voluit Ang. consi. 166.

f No. tertio Adde quod si testator dicat, instituo mihi hæredem fratrẽ meũ, & adijciat quod si is moriatur, instituo mihi hæredes eius, vide Baldum consilio 151. j. lib.

g Pom. De pupillari subst. Et istũ tex. pondera ad quod no. Ias. l. j. in prin. ff. de vul. & pup.

De institutionibus, & substitutionibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Conditio mixta si deficiat, quando deficiat dispositio, & nu. 2.*

2 *Conditio potestatiua si deficit quando habeatur pro impleta.*

a Cum auum. a Cõdõ mixta consistẽs ex facto instituti, & alterius, dẽt impleri, vel ex
b facto alterius ĩpediri, vt ĩstitutus possit adire h. d. Op. b j. de cad. toll. l. 1. §. sin aũt sub cõdõne. Sol, ibi loquitur in con-
c dõne causali c quod quocunque mõ deficiat, impedit dispõnem: hic lo-
1 quitur † de cõditione mixta. Et intelligatis mixta ex ptãte instituti, & alterius. Aliud esset si esset mixta ex potestate instituti & virib. fortunæ, ut no. ff. de cond. & demon. super rub. Horum est ratio licèt Cy. hic quærat, & non soluat: nam quando aliquis instituit sub conditione causali, testõr solum casus euentum respexit, & nullo mõ factum instituti: iõ quocũque mõ cõdõ deficiat, dispõnẽ impedit. Cõtra hoc op. de l. quod sub cõdõne. §. quoties, de cõd. inst. Sol. ibi loquitur ĩ conditione potestatiua, quod quocũque mõ deficiat, absque dolo, seu facto instituti, vel aliàs onerati non impedit dispositionem. Ideo quia

ADDITIONES.

a Paris. Cum auum. vide aliquid per Anto. de Butr. consi. 57. Itẽ istam legem repetijt Dom. Signor. de Homo. Item vide Soci. in l. si Titius. ff. de condit. & demonst.

b Poma. Opponitur. Aduerte, quod videtur quod ista conditio debeat dici mixta ex potestate instituti, in virib. fortunę, & sic quod differentia, quam facit hic Bar. sit verbalis. Nã si conditio simpliciter dependet à facto tertij, quod quo ad honoratum dicit causalis, igitur &c. nisi dicas quod habuit respectum ad effectum qui repugnat. unde gl. in d. l. suus quoque. §. puto generaliter, ff. de hæred. institutten.

c Menoc. Causali. Dec. consi. 485. nu. 4.

quia cũ cõditio sit merè potestatiua, testator non respexit nisi factũ instituti, quod per eum non stat, ut ibi patet. Et si tu dicas, Imo illa conditio est mixta, si seruum manumiserit, pendet enim ex potestate manumittentis, & manumissi. Dico, quod non est uerum, quia manumittendus non potest libertatem recusare, ut infra de manum. testam. l. si. Praeterea, nec est uerisimile, quod recuset. &c. Opp. tertio [a] de l. legatum. infra de condi. inser. Istud est ualde difficile contrarium, & gl. soluit plurib. modis, quia quidam dicũt, hic erat aliàs relicturus, ibi non. Haec est diuinatio. Alii dicunt, quod ibi fuit in mora, hic non. Diuinatio est. Tu dic, quod est hęc uera, quam glo. ponit hic, in fin. ult. glo. & hic in princ. Tu debes scire, quod conditio merè casualis quocunque modo deficiat, dispositio deficit, ut s. dixi. Conditio merè potestatiua nullo modo uitiat dispositionem, nisi quando staret per factum ipsius instituti, ut modo dixi in praecedenti contrario. In conditione uerò mixta, quę pendet ex potestate instituti, & alterius, eligetur quędam media uia inter praedicta: quia si quidem deficit facto alterius, non uitiatur dispositio, ut hic, & l. in testamento. de cond. & demon. sed si deficiat casu fortuito, uitiatur dispositio, ut d. l. legatum. † Circa id, quod dicitur de cõditione potestatiua, oppo. de l. inde Neratius. in princip. ff. ad leg. Aquil. Sol. ibi fuit impeditus facto alterius, & iniustè. Vnde contra eum competit actio per quam succurritur instituto, & ideo non est necesse, quod conditio habeatur pro impleta. Sed si per illam actionem non succurreretur instituto, ut puta, quia & ille impeditus, non esset soluendo, tunc conditio pro impleta hr. l. fi. de eo per quem factum erit. & l. Titio §. fi. de cõdi. & dem. Contra istud iterũ opp. de l. si Titius. de condi. & demõ. Glo. hic signat contrarium, & non soluit. Ecce sol. uidete, ibi fuit impedita conditio potestatiua facto tertii iustè: [b] ita quod contra eum actio non potest dari, merito habetur conditio pro impleta. Et ideo circa istam conditionẽ potestatiuam habes distinguere tria uerba. Aut deficit casu fortuito, aut facto alterius. Si casu fortuito, tunc aut ille, in cuius potestate erat, fuit in mora, aut non. Si facto alterius, tunc aut ex eius potestate dependebat, aut alterius tertii. Et si alterius tertii, aut licitè, aut illicitè. Si licitè, aut erat soluendo, aut non, ut patet ex praedictis. Venio ad aliud, s. ad † conditionem mixtam, de qua loquitur lex nostra. & op. ff. de leg. 1. l. si fundum per fideic. §. 1. aliàs l. si Titio, ubi deficit per casum, nihilo minus dispositio ualet. Sol. Ibi erat modus mixtus, [c] hic, conditio. Contra hoc opp. de l. Titio. uer. sed cum ante nuptias, de cond. & dem. Istud contrarium est ualdè difficile. Nam dicit quidam quod ibi loquitur de modo, qui est causa finalis relicti, sed l. si fundum per fideicõmissum. §. 1. loqtur de modo, qui nõ est causa finalis. Ista solo tenet per multos Doctores. Ego dixi uobis aliter, in d. l. uer. sed cũ ante nuptias. Nam dico quod ibi est idem quod hic, si rectè ille tex. inspiciatur. Op. de l. Lucer ex fratribus. de condi. instirut. Solut. Illa concordat cum ista: quia ibi fuit impeditum matrimoniũ facto alterius, non casu fortuito. Oppo. de l. cũ ita legatum. ff. de cond. & dem. Sol. Intellige hic, qñ honestè potest nubere, aliàs secùs. Vltimo distingue plenè in ista materia, ut habes hic per Cy. & Dyn. de reg. iur. in c. imputari. lib. 6. Ego plenè tractaui in l. in testamento la 2. de condi. & dem. ubi gl. tractat, sicut hic.

ADDITIONES.

a Pom. Opp. tertio. Aduerte, quod imo uidetur quod haec solutio non diuinet. Primo quidem not. quia licèt in contrario esset coniuncta persona, tamen erat de transuersalib. in qua non praesumitur tanta affectio, vt in descendentib. quod fuit hic, loquitur enim in auo materno. Secundo etiam licet diuinet ad contrarium no. ad tex. nostrum, quia si hic in mora fuisset, conditio non habetetur pro impleta; tamen mihi uidetur quod constituat differentiam inter ascendentes, & transuersales, licet sit maior praesumptio in uno quàm in alio non sit statutum per ea, quae habentur in l. cum in rem alienam, infra de leg. Et credo, quòd vbi ualuisset legatum ratione coniunctionis, nisi ibi conditio fuisset apposita, fauore filii quem verisimiliter amabat magis. Istam tamen glo. vt pote no. vitra Alex. hic adducit Are. ad istam gl. pro notabili allegat Aret. consi. 94. quod conditio mixta deficiens casu fortuito, nõ facit deficere legatũ ad pias causas tanquã testamentum fauore animae, quae cũctis reb. est praeferẽda, l. sancimus supra de sacros. eccl. & aliàs etiam si esset relicturus. Pro qua opi est tex. in l. cum ita dat. ff. de condi. & dem. arguendo à libertate ad piam causam, prout valet argũ. ut p Bar. in l. si vnus. sup. de test.

b Facto tertii iustè. Adde, quod ex hoc infert Bal. quod si testator instituit hr̃dem, si ędificauerit ecclesiã in domib. suis, & episcopus non vult dare licentiam ędificandi nihilo minus hereditas debet institutio. Pro quo facit, quod cõsuluit Ro. cons. 409. quod si testator mandat haeredi, ut emat domũ intra annũ p construendo hospitali sub pęna priuationis haereditatis, quod episcopo nõ cõsentiẽte non incurrit pęnam, all. d. l. si Titius, subdens, tñ si episcopus in alio loco per se electo concedere velit facultatem hospitalis construẽdi, cogitur haeres hoc facere, quoniã cũ volũtas testatoris non prout vult potest impleri, dẽt impleri prout põt, ut ff. de cond. & dem. l. testamento, & melior est tex. ad propositũ. in Auth. de eccl. titu. §. si quia ędificationem, & ita dicit tenere Bald. in l. 1. C. de his quae pęn. no. qui Bald. subdit, quod dicto casu haeres non construendo, non incidit in pęnã priuationis hr̃ditatis, ut ex testõ; eo quia cum dispositio testãris commutatur in alium modũ quã ab eo expssum pp aliquã cãm, nõ intelligitur ea cõmutata uel alterata dispositionis pęna, adiecta reperitio per casum sin in l. muleta. de cõd. & demõ. Et hoc idẽ no. Bar. in d. l. testũ. licet Ro. non alleget. Dicit etiam ibi Ro. qd si eps nullum alium locũ eligat, nec in electo dare uelit liciam ↄstruendi qd dẽnt hr̃des, ut pie uolũtati testatoris, prout possibile est pareãt, locũ emptũ uel emẽdũ deputare ad pauperum receptionẽ, hospitaleque ibi construere, nõ tñ habens ecclesiae formã, cũ hoc non possint etiã sine episcopi liña. Allegat ita determinare Inn. i c. ad haec, de relig. dom. per tex. in c. clericos. & c. vnicuique. de conse. dist. 1. Quòd autem si aliquis donat bona sua alicui cũ hac condõne, quod construat vnam ecclesiã in domib. praefati donatoris, in qua morari debeant duodecim Fratres Minores, & si hoc fieri nõ possit de iure nec de facto, illa clausula habeatur pro non apposita, an haeres debeat expectare, quod fratres habeant licentiam, uel debeatur aestimatio, & quid iuris, uide Fred. consi. 171. dicentem, quod donatio remanet pura.

c Pom. Modus mixtus. Sequitur Ant. de But. consi. 48. in prin.

LEX II.

1 *Libello precum statur contra producentem.*
2 *Quando conditio non impletur, sed pro impleta habetur, qua actione agatur.*
3 *Monasterium si fuerit institutum cum conditione, si receperit talem in monachum, valet institutio, & conditio reycitur.*

[a] Conditioni. [a] Si conditioni mixtae non paretur facto instituti, institutio locum habere non potest. h. d. Ex ista lege [b] no. quod † statur libello precum contra producẽtem, ad idem de liberali causa, l. cum precum. Circa hanc l. quaero duo. Primo, † qñ conditio non impletur, sed qñ pro impleta habeẽ, qua actione agatur? Hic vr̃ casus, quod agitur extraordinario auxilio, hoc est iudicis officio: sed qñ esset impleta, agereẽ ex testamento, vide istam gl. Tu verò dic de hoc, vt dixit text. in l. si peculium. §. is cui. de statu libe. Ego plenissimè dixi in l. in testamento. in fine, de cond. & demon. Quaero secundo, † quid in matrimonio spirituali, vt si instituo monasteriũ ĩ haeredem, si recipiat talem in monachũ, an valeat? Breuiter veritas est, quod non valet conditio, immo reijciatur tanquam turpis, & institutio remanet pura, quia inuitare monasteriũ ad recipiendum aliquem sub spe lucri, est simonia, vt extra de simo. c. nõ satis. Nec obst. illę leges, quę loquuntur in matrimonio carnali, in quo admittitur, vt sub spe lucri aliquis inuitetur, vt l. Titio. §. j. [c] de condit. & demon. Et cum haec quaestio occurrisset de facto semel, ita fuit hic consultum per do. Recuperum de sancto Miniato, & ita sensimus nos omnes. Facit ad hoc ff. de haer. inst. l. ille autem. [d] & quod ibi no. &c.

ADDITIONES.

a Pom. Conditioni. Intra quantum tempus debeat impleri conditio ista, si nupserit, vide tex. & ibi Bar. in l. 2. §. ad filiorum, infra quando, & quib. quarta pars deb. lib. 2. quę refert, & sequitur Alex. reputans no. dignum in l. haec conditio. in prin. in apost. 1. ff. de cond. & demon. Vide etiam ad istam l. Bar. consi. 119.

b Pom. Ex ista l. Vide Alexan. consi. 118. in 2. uol. & consi. 131. eo. vol. Old. consi. 292. & Raph. Cu. consi. 73. & Alexan. consi. 54. vo. 4. Barba. consi. 3. vol. 2. & consi. 8. eo. uol. & Pan. consi. 71. vol. 1. & consi. 73. eo. vol. Barba. consi. 12. vol. 2. Alex. in l. edita, in prin. supra de edendo. Vide bonum tex. in l. item. supra de proc. Roma. consi. 23. in 1. dubio & consi. 59. in vlt. dubio, & Ale. consi. 14. vol. 5. Ange. Are. in §. si minus, Inst. de act. Pan. consi. 38. vol. 2. & consi. vlt. eo. volu. Fel. in c. cum uenerabilis. Barb. consi. 18. vol. 2. & consi. 105. vol. 2. & consi. 42. e. vo. & consi. 59. vol. 2. & cõs. 70. vol. 2. & Rom. consi. 91. in fi. consi. 225. in fi. Pan. in c. examinata. in 2. notab. de iud. & in c. fin. de confessis. Gemio. in c. fin. de iureiurand. in 6. & quae ibi addunt Ant. & Are. & Fel. in c. quoniam contra, de proba. Bald. in l. j. infra de confes. & l. magnum. C. qui accusa. non pos. Alexan. consi. 9. uol. 2. & consi. 61. uol. 3. & Imo. consi. 127. & Ant. 81. in fi. & Alex. consi. 84. uol. 1. & consil. 135. eod. & Are. 13. in vlt. dubio. & Bal. in c. ex parte Decani. de rescri. & Are. consi. 68. & Alexan. 80. vol. 2. vbi ponit quid in capitulante. & Alexand. consi. 162. uol. 2. & Fel. in c. ex parte. de foro competen. & Alexan. consi. 19. & consi. 191. eod. vol. vbi loquitur in minore faciente positiones. Vide etiam Alexan. consi. 17. vol. 3. vbi ponit quid in respondente positionibus & capitulis. & in l. Gallus. §. idem credendum. in fin. ff. de lib. & posthu. & consi. 71. uol. 2. vbi loquitur in ponente per imperitiam, vel malitiam, & ibi etiam dicit, an libellus probet pro producente. & Alexan. consi. 212. vol. 5. vbi loquitur in excipiente, & Soc. 12. vbi declarat pulchrè hanc legem in hoc.

c L. A. l. Titio. §. j. Adde quod ibi Bartol. aliter loquitur, tandem dicit, quòd cautela est, quod relinquatur monasterio pro alimentis illius monachandae. nam tunc benè valet, per gl. in d. c. non satis, & hoc ibi sequitur Pau. de Cast. sed eum reprehendit de eo, quod dixit in consi. incip. Domi. Nupta. Paul. quod si sit legatum alicui, si ingrediatur monaste. quod illa conditio reijcitur, quia inducit viduitatem, & perpetuam mansionem in certo loco: quia dicit Pau. quòd licèt auferat carnalem viduitatem, non aufert spiritualem digniorem carnali, & uita actiua est altior, quam temporalis, nec reputatur contra Rempublicam, quia animae sunt praeferendae corporibus l. sciamus. C. de sacros. ec. tunc bene induceret perpetuam viduitatem, si testator diceret, nec nubat, nec monasterium ingrediatur, & eo casu conditio esset reijcienda, quia esset uita bestialis, secundum ipsum latius ibi vide.

d Poma. L. Ille autem. Dum Bart. pro ista opi. hic alle. l. ille autem, dic, quod illum text. tenet ipsemet Barto. in l. Titio centum. §. 1. ff. de cond. & dem. hic alleg. ut hic per d. Alex. pulchrè.

LEX III.

[a] Si mater. Non refert, quid ex ęquipollentib. fiat. a h. d. Vel aliter. Institutio collata in vnum casum, refertur ad aliũ sibi similem. h. d. Materiam huius l. tractant Doc. & ego in l. Gallus. §. quid si tantum. ff. de lib. & posthu.

ADDITIO.

a Paris. Fiat. Vide Ang. consi. 88. inci. In Dei nomine. ad fi.

LEX IIII.

1 *Filius non potest institui sub conditione casuali, vel mixta, nisi in eius defectum exhaeredetur.*
2 *Testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, ualet, sed conditio reycitur.*
3 *Si posthuma fuit instituta, si intrauerit monasterium: si nata monasterium non intrauit testamentum est nullum.*
4 *Filius institutus sub conditione mixta, si non stet per eum, quo minus impleatur, institutio uitiatur.*
5 *Haereditas ex testamento, in quo filius fuit institutus sub conditione casuali, quo iure adeatur.*

Si pater

a **Si pater.** [a]Hæc est difficilis l. & hēt mām, in qua qui plus scit, plus dubitat, & breuiter h.d. Si filius instituit sub conditione casuali, vel mixta, nō ualet testm̄, nisi in eius defectum

1 fuerit exhæredatus, & hæreditas potest adiri ab īestato. No. q † filius non potest institui sub condōne casuali, uel mixta, nisi in eius defectum exhęredetur. Rō, quia non esset dare casum, in quo reperiret̄ præteritus, nec institutus, nec exhæredatus. Opp. & modo intro gl. de l. suus quoque, in ptin. de hær. instit. Solu. Sub conditione potestatiua potest institui, ut ibi, & probatur ex sequentib. §§. illius l. sed non sub conditione casuali, ut hic. Contra hoc opp. & hic aduerte, quia est subtile: ego reperio in conditione potestatiua eandem rationem, quam in casuali, quia erit dare tempus, in quo filius reperiretur præteritus, ut si est institutus sub conditione potestatiua, quæ nō potest impleri ultimo vitæ spiritu, nam illo tempore, hoc est vltimo vitæ spiritu, reperietur præteritus: ergo testamentū est nullum. Huius timore dicunt quidam, q hoc debet intelligi de conditione potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu, ut si dederis centum Titio. Ia. de Rau. reprehendit istos in l. si libert[o]. §. si libertinus de bo. lib. & benè. Non obst si dicis, q in aliquo casu reperiretur præteritus, quia imputet sibi, quia hoc facto suo cōtingit. Op. dr̄ hic, q in defectum condōnis debet exheredari. ꝯ exhæredatio debet fieri purè, vt l. 3. §. purè, de lib. & posthu. Sol. uerum est, quod debet exhæredari purè, non qn̄ esset institutus sub conditione, nam nunc pōt exhæredari sub ꝯdōne ꝯria vt hic. Item opp. de l. si sub ꝯdōne. de bo. po. ꝯtab. So. ibi loquitur in filio emancipato, hic in suo: Quæ est ratio? Do. Cy. hic tangit, non tn̄ declarat. Ratio est quia filius emancipatus præteritus non dicit testamentū nullum, sed oportet, q ueniat per ꝯtabul. Sed cum pendente conditione habeat secundum tab. ut ff. de sec. tab. l. 2. §. si sub condōne merito sibi competit ꝯtab. Vlterius opp. de l. qm̄ in priorib. de in-

2 offi. test. ubi dr̄, q † grauamen reiicitur de institutione filii, quantum ad legitimam, ergo uī q hodie ualeat testm̄, quia saltem in legitima vr̄ purè īstitutus. Gl. hic tangit nec firmat, sed in l. suus quoq; ff. de hær. insti. tenet hoc expressè, q istæ leges hodie corriguntur. Gul. de Cun. in d. l. qm̄ in priorib. dicit, qđ hoc non est uerum, quia in d. l. qm̄ in priorib. loquitur in istis casib. in quib. aliquis vocatur ad querelam, & sic filius stabat in dubio, quoniam litis euentus dubius est, ideo eius fauore statutum est, ut habeat legitimā sine grauamine, sed eo casu, quo testamentum est ipso iure nullum, iura antiqua non mutantur, quia sic non esset fauor filii. Idem hic uī tenere d. Iac. de Rau. Idem tenebat dominus Rayne. Ego iam hic

b in cursu lectiouum sic recitando processi ꝯm opinio. Mod. [b]po-

c stea cum casus hic occurreret de facto, uolens melius [c]& subtilius videre adhæsi opi. gl. quod ista iura sint correcta, & dico quod casus est expressus ī. de inof. te. l. scimus. §. cum autem quis. Nam ibi loquitur qn̄ filio relictum est, cum hæres institutus morietur. Cōstat. n. q quando legatum, uel instō confertur in tempus mortis hæredis, est condōnale, nec pendet ex filii potestate, & sic de iure antiquo testamentum esset nullum ipso iure, & tamen conditio illa reiicitur vsque ad legitimā, vt ibi patet. Nec ob. q dr̄, quod istud est introductum fauore filij: qa fateor, qđ istud est in fauorem filii, & etiam heredis instituti, & testōris, vt eius dispō valeat, vt expressè dr̄ in d. §. cū āt. Iuxta hoc formo qōnem de facto mihi occurrētē.

3 Testator dixit sic, † Instituo posthumam, quę ex vxore mea nascet̄, si intrauerit monasterium, in ducentum, nata est posthuma, nec intrauit monasterium quæritur an testm̄ sit ruptum tanq̄ sit præterita. Dixi sic, ista vr̄ instituta sub ꝯdōne, q̄ nō pēdet ex eius potestate, & iō an testm̄ sit nullum, sunt opi. quia gl. in l. suus quoque tenet, q ista iura sunt hodie correcta per l. quoniam in priorib. quod tamen in proposito non examino, sed dico hic simpliciter testm̄ esse nullum. Aduerte, gl. q̄ dicit quod ista lex est correcta, loquiī qn̄ filius est institutus sub condōne. Sed in qōne nr̄a dicta posthuma non fuit instituta, neq; purè, neq; sub ꝯdōne, ergo testm̄ est nullū: nam testator instituit illam posthumam, quę nasceretur, & monasterium intraret. Ista non est illa posthuma, ergo non est instituta. Ista sunt uerba tex. in l. commodissimè, de lib. & posth. licet Rayn.

d de Forliuio[d] consuluerit ꝯrium, & non intellexit illud q ego dixi. Quæro circa hanc l. quid de nepotib. Dic vt in gl. aut filius præcessit eos, aut non. Quæro qn̄ † filius instituitur sub conditione mixta,

4 & stat per eum, nō per casum, an instō vitietur? Bal. dicebat q nō. Tu dic contra, vt in gl. & benè, quia ab initio non ualet institutio.

5 Vl. quæro hic dicitur, q potest hæreditatem adire, quo † iure debet adire? Cyn. dicebat, ex testamento. gl. dicit ab intestato, & benè dicit. Subdit tamen gl. unum verbum ibi, uel dic, quod ex testamento &c, quod si vellet adire ex testamento posset: q non est verum, quia si vult adire ex testamento, oportet, quod testamētum approbetur, & testamento approbato valeret de iure ci. De iure autem prætorio deberet petere ꝯm tab. nō adire hæreditatem. Præterea, aut pendet conditio, & non est dubium q hæreditas non potest adiri. Aut deficit, & idem, quia est contra dispositionem defuncti, & ideo teneas, quod sibi succedat ab intestato.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte, quando sub conditione casuali, uel mixta filius est institutus, & sic non sub conditione potestatiua, & in defectum conditionis nō reperitur exhæredatus, an debeat reiici conditio de institutione in legitima. & Bar. in l. suus quoq;. ff. de hære. insti. videtur tenere negatiuam, quod non reiiciatur, quia dicit testamentum esse nullum. Et hæc fuit sententia Ray. de Forli. q fuit præceptor Bar. & communiter tenebatur ante Bar. affirmatiuam videtur tenere. s. quod sit reiicienda in hac l. si pater. Et ex hoc Ray. appellauit ipsum Bartolutium. Sed quo ad concordiam dic, quod non fuit sibi contrarius, quia seipsum emēdat in hac l. si pater imo sapientis est mutare consilium in melius, l. manifestissimi. C. de furtis sim. Et hæc sufficiant pro saluatione Bar.

ADDITIONES.

a Paris. Si pater. Hanc repetiit Ful. & de materia uide Bar. consi. 13. & consi. 131.

b I. A. Modernorum. Adde quod sic consulunt consi. 14. incip. Ex facto proposito. & Ange. consi. 127. inc. D. Catharinæ quondam Blasii. Contrariam opi. q iura sunt correcta tenuit etiam Imo. in l. suus quoque. de hær. insti. sed melius in l. 1. ff. de cond. inst. Sal. hic Pa. de Ca. qui dicit, q per opi. Bar. sustentatur, & prouidet filiis, & cōtraria operatur contrarium. Et hanc sequitur Ange. consi. 40. incipien. Vitianus de monte Pulciano.

c Paris. Volens melius. In istis uerbis allegatur Bar. quod magis credendum est Doctori in consulendo, quàm in legendo, quia præsumitur, quod melius considerauit. Adde q dicit idem Bar. in consi. inci. Lapus dicens, quod illud quod docuit suos scholares legendo, reducitur ad practicam consulendo.

Poma. Volens melius. Et quod qui melius considerat, aliquando consilium mutat, est elegans tex. in l. diui fratres, ff. de iure pat. Et ista opi. Bar. hic est communis, ut inqt Pe. & Dec. Et uide Ale. consi. 56. uol. 4. Barb. consi. 13. 2. du. & consi. 191. q licitum sit mutare consilium in melius, uide Barb. consi. 1. uol. 1. & consi. 58. eo. uol. & consi. 61. & cōs. seq. e. uol. & Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 3. q. de uer. ob. Barb. cōs. 18. uol. 2. & consi. 20. e. uol. & consi. 22. e. uol. & cōs. 33. e. uol. cōsi. 60. e. uol. 2. & in c. Ecclesia S. Mariæ, de consti. & in c. examinata de iud. & Ale. consi. 184. uol. 2. Vide etiam Barb. consi. 10. uol. 1. Limita tamen istud dictum Bar. ut non procedat quando Doctor esset sibi contrarius legendo tantum, uel consulendo tantum, quia tunc non debet audiri l. 1. ubi Bar. supra de furtis. Limita tamen istud, ut non procedat inter diuersas personas, & in diuersis iudiciis, quia tunc admittitur contrarietas l. Papinianus, § sed nec impuberis, ubi gl. supra de inoffi. testa per Cyn. in l. 1. C. de furt. per Dominos de Rota, deci. 8. in tit. de testam. Adde etiam quod Doctor potest consulere, licet non inueniat decisionem in terminis, dummodo inueniat rationem naturaliter ab æquitate naturali non abhorrentem, ut per Pau. de Cast. in l. Claudius, ff. de acq. hæred.

d Ray. de For. Adde quod Pau. de Cast. dicit, quod melius consuluit ipse Rayne.

LEX V.

a **Reprehendenda.** [a]Institutio facta sub conditione turpi, remanet pura, & valida, cōditione reiecta. h. d. Vel aliter. Conditio impossibilis de iure, ex institutione reiicitur. Hic habes de conditione impossibili, de qua feci tibi unam repetitionem in l. 1. ff. de cond. inst.

ADDITIO.

a Paris. Reprehendenda. Circa regulam huius legis quod facto datur uoluntas intelligi, uide Rom. alia iura allegantem, consi. 28.

LEX VI.

Generaliter. Hæc est notab. lex, & hēt vnam tātum, uel duas cōcordantias. & breuiter h. d. Fauo-

a re liberorū[a] disiuncta posita inter plures conditiones resoluitur in

b in coniunctiuā, quod ad extraneos est extensum. [b]h. d. usque ad §. cum autem. cōcor. huic l. ff. de hær. inst. l. Lucius. facit ff. de re. dub.

c l. si is qui ducenta. §. pe. Opp.[c] de l. si hæredi plures. de condi. inst. Solu. Speciale est propter præsumptam voluntatem defuncti, q̄ non verificatur in qualibet parte alternatiuæ. Quid dicemus in aliis cōditionib.? Pone, testōr dixit, si nauis ex Asia uenerit, aut Titius Cōsul factus fuerit, aut Imperator in Italiam venerit, talē substituo. Dico quod ubicunque inter istas conditiones alternatiuas est illa, si

d decesserit sine liberis, q assumitur pro coniuncta,[d] quoniam apparet quod testator liberos institutos uoluerit pręferre substitutis, ut d. l. Lucius. secùs si illa conditio non apponeretur. Vel aliter potest dici, q quandocunque cum disiunctiua adiicitur dictio etiam, tunc habet vim coniunctiuæ seu copulatiuæ, secundum Priscianū, & est casus. Hic non dico pro constanti.

ADDITIONES.

a Paris. Fauore liberorum. Vide quæ dicit Barb. consi. 43. uol. 4.

b Pom. Est extensum Vide Ale. consi. 28. uol. 3. ubi dicit hanc l. & similes exorbitare à iure, & ideo non debere extendi, & consi. 92. uol. 3. ubi declarat, & ibi etiam ponit quando esset substituta pia causa & consi. seq.

c Oppo. Adde Bal. in l. 1. in prin. ff. de iust. & iur.

d Pro coniuncta. Adde Old. consi. 187. inc. de inst. & substi.

1 *Substitutio facta posteris post eorum mortem, intelligitur, si decesserint sine liberis.*

2 *Filij naturales non legitimi, quod excludunt substitutum.*

a **§. Cum autem.** [a]Substitutio facta liberis legitimis & naturalibus post mortem eorum, intelligitur

ADDITIO.

a I. A. Cum autem. Et an legitimatus a patre filio suo legitimè non citato, succedat una cum legitimo & naturali. d. Pau. in cons. quod incipit, Habens spurium filium naturalem & legitimum, tenet quod non, l. ex facto de uul. & pup. per Mod. in l. Gallus, ff. de lib. & posth. & an appellatione filii ueniant naturales. Et an appellatione nepotis ueniat naturalis tantum, uide Bar. cons. 38. Cauetur statuto. & cōs. 39. & secundum Bar. in cons. 83. inc. In facti contingentia.

intelligitur, a si decesserint sine liberis legitimis. h.d. No. † quod substitutio facta posteris post eorum mortem, intelligitur si decesserint sine liberis. Ex hac responsione Papiniani, propter occurrentiam tempore mortalitatis, feci multas quæstiones in l. cum auus. de cond. & de. & dicam tibi fortè in l. cum acutissimi. j. de fideicom. & inter cæteras facio vnam talem quæstionem. Dicit testator, si filius meus decesserit sine liberis, filius masculis, quid si decesserit cum filiab. fœminis? No. † quod filii naturales non legitimi, substitutum non excludunt. Opp. de l. cum pater. §. uolo. & l. Lucius. §. fi. ff. de lega. 2. Sol. ibi loquitur in filiis natis in seruitute, & sic in figura matrimonii, qui substitutum excludunt, b aliàs secùs, nisi de mēte testatoris aliud appareat: quę mens ex dignitate personarum colligitur, & aliis indiciis, ut l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Treb. vbi de hoc dixi plenissimè, & feci de hoc multas quęstiones. c

ADDITIONES.

a Pom. Intelligitur. Vide ad istum tex. l. filiusfa. §. cum quis. & quæ ibi scripsi. ff. de le. 1. & amplia istum tex. ut procedat & si filius grauatus esset simul institutus cum extraneo, in quo non subauditur ista conditio, si sine liberis decesserit, ut per gl. hic in uerb. filius, probatur, quia rō in l. cum acutissimi. & in l. cum auus. militat & in casu nostro, & quando cum filio grauatus est extraneus, in illis terminis consulunt Cons. ut refert, & sequitur d. Io. Bap. in l. in testamēto, la 1. ff. de test. mil. licèt referat Pe. tenuisse oppositum, per reg. l. quamuis. & l. hereditatem. supra ti. 1. Sed dic, quod illa regula non procedit, quando est diuersa ratio in uno determinabilium, ut per Doct. & maximè Ale. in l. iam hoc iure. ff. de uul. & pu. Pro opi. d. Io. Bap. facit quod in simili vult Bar. in l. Titia cum testamēto. §. Titia. ver. quæro pone quod. ff. de leg. 2. An autem quod hic dicitur, habeat locum tantum in filio legitimato grauato. Quidam tenent, quod sic, licèt videatur quod in eo non militat ratio in d. l. cum acutissimi: quia filius filii mei adoptiui non dicitur mea posteritas. Sed super hoc considera, & maximè quando esset talis, qui transierit in potestatem patris adoptantis, etiam dispositio huius §. in quocunque grauato descendente, etiam si esset vltrà pronepotem, propter rationem d. l. cum acutissimi, maxime, ibi, uel in rescriptis aliam potestatem. & numquid dispositio huius §. procedat, etiam si esset substituta ecclesia, uel alia pia causa, uide Fe. in c. in præsentia. de prob. & ibi in l. seq. ponit, an procedat si habeat filios tantum naturales, uel spurios. Reliqua circa materiam huius §. uide per Doct. hic in d. l. cum acutissimi. & in d. l. cum auus. & in l. ex facto, §. si quis rogatus. ff. ad Treb.

b I. A. Excludunt. Adde quod si aliquis est institutus, & si decesserit sine filiis legitimis, & naturalib. est sibi datus substitutus, decedatq; institutus cum filio legitimato, an excludatur substitutus? Communiter tenetur quod sic, ut tenuit Io. An. post Ia. de Are. in add. Spec. in ti. de suc. ab intest. §. fi. in fi. Alb. de Ro. & Bar. suo consi. inc. Viso instro locati. Bar. in l. Gallus, § seruus. ff. de lib. & post. An. de Bu. c. per uenerabilem, post medium, qui fi. sint legit. Pet. de Anc. consi. 215. & 279. & Pa. de Ca. consi. 210. & 223. Ale. consi. 57. & 94. 1. uol. Si tamē dictum sit filiis ex legitimo matrimonio procreatis, licet legitimati per subsequens matrimonium non excludunt substitutum. Ita consuluit Bald. consi. 490. 2. l b.

c I. A. Quęstiones. Adde quod Pau. de Cast. & do. Ale. propter illa uerba, quæ sunt in tex. intestatus, & aut sine testamento, multa dicunt, maxime d. Ale. cu ueritatem collige ex Bal. consi. 33. inc. In Christi nomine. de iure communi. 1. uo. & e. uol. consi. 17. inc. In Christi nomine Blasius, & consi. 53. eo. uo. inc. communis opi. & eo. uol. consi. 77. & consi. 327. 3. uol. & consi. 266. 4. uol. & consi. 58. 1. uol. & 3. uol. consi. 2. 3. Pau. de Cast. consi. 288 Ro. consi. 4. & 3 aliàs consi. alle. d. Ale. per Ang. consi. 26. per Abb. consi. 75. 1. uol.

L E X VII.

1 *Conditio quando possit impleri post mortem, & ante mortem testatoris.*
2 *Conditionem semel esse impletam sufficit, licèt non duret.*
3 *Relictum alicui, si intrauit monasterium, an illud habere debeat, si intrauerit, sed non perseuerat.*

a Si quis hæredem. a Conditio casualis, siue potestatiua, non pōt facilè viuo testatore impleri. h.d. Op. de l. 2. ff. de cond. & dem. † Sol. Aut conditio cōsistit in dando, & debet impleri post mortem testatoris, ut l. ꝯtria. Aut ꝯsistit in faciendo, & tūc aut conditio est potestatiua, aut casualis: Si potestatiua, & est facilis tunc idem, in casuali, & uide glo. tuā. Et no. ex hac l. quod † sufficit ꝯdōnem semel impletam esse, b licèt nō duret. Et hoc facit ad q. c relictum † fuit alicui sub tali conditione, si tale monasterium intrauerit ille intrauit, postea exiuit; an debeat habere relictū? Hic uidetur casus quod sic, sicut in ea, quæ nupsit, & postea diuertit. in contrarium uidetur casus. ī. e. l. reprehendenda si benè inspiciatur, ubi fuit relictum sub cōditione, si diuerterit. Certè si rediret ad maritum suum, non haberet legatum, nisi ideo quia conditio esset turpis. Et uide d. l. reprehendenda. Ex eo quod dicit, ab eo, & c. innuit, quod si diuersis esset nupta, & diuortium non duraret, quod hæreditatem non haberet. Modo relinquo eā sub dubio. d

ADDITIONES.

a Paris. Si quis hæredem. Vide in materia Ang. consig. 152. inc. Conradus Albe.

b Paris. Impletum esse. Et sufficit quandoque impleri, si non sit determinatum certū tempus. Vide Com. consi. 164. in 3. dub. Vide in l. 3. ff. de cond. & dem. Item dum dicitur hic quod sufficit conditionem semel impletam fuisse, licet non duret, ui de no. Iac. hic, & uide omnino eundem in l. fi. de ind. uiduita. ubi quædam no. ponit post Pa. de Cast.

c Pom. Ad quęstio. Vtrum filii mortui excludant substitutum stante dispositione testatoris, si habuit liberos, uide late Ias. in l. si substitutus stante dispositione testatoris, si habuit liberos. uide lati. Ias. in l. si substitutus. ff. de uulg. & pupil. Et uide etiam ad hoc Fel. in c. in præsentia, de prob. & Ang. consi. 159. & uide Ale. consi. 43. uol. 3. & Ang. consi. 24. ubi ponit pulchrum casum à contrario quod relictū alicui cum uidua erit, ei debetur, licèt postea nubat.

d I. A. Dubio. Adde quod Pau. de Ca. dicit non esse dubitandum, nam aut non fecit professionem, & tunc uidetur intrasse, quia uerba testatoris debēt intelligi de ingressu, qui fit faciendo professionem, & tunc legatum fuit purificatum, & acquisitū monasterio, & licet postea de facto egrediatur, professio non irritatur, & sic legatum remanet apud monasterium, quinimo etiam si ingrederetur aliud monasterium licite, de licentia superioris remaneret legatum penes primum monasterium, arg. supra de usuf. l. inter antiquam. & ad hanc l. uide Bal. cōsi. 307. 4. uol. ubi consuluit, an legatum si uidua remanserit, requirat perpetuam uiduitatem, et quod bona ingressi remanent penes primum monasterium, tenuit Ang. cōs. 235. quando non fuit obtenta licentia. Io. And. in c. 1. de stat. reg. in 6. ad plenam claritatem huius l. uide eundem Ang. consi. 34. cui se subscripsit do. Philip. de Cursinis, & consi. 49. ubi soluit quæstionem formatam hic per Bar.

L E X VIII.

1 *Dictio, secundum, quod non faciat conditionem, & nu. 2.*
3 *Castrum, uicus, uel terra, habet proprios fines.*
4 *Castrum aliquod occupans, si accusatur, debet in accusatione inseri locus territorii ipsius castri, non particularis locus.*
5 *Conditio apposita in quacunque parte testamenti, reddit testamentum conditionale.*

Si testamentum. Valet testamentum, licèt testator non inserat ꝯditiones, quas inserere pollicitus est, & in quacunque parte testamenti conditio inseratur, redditur institutio conditionalis, h.d. Op. ff. de hær. inst. l. quoties. §. tantundem. Dicunt quidam, quod ibi est dictum Marcelli, quod est malè dictum, non placet, quia debemus euitare correctionē. Alii, vt Io. dicunt, quod ibi destinauerat, & morte præuentus non inseruit, hic secùs. Ista solutio posset esse bona in se, ut sic intelligatur, quod fuit morte præuentus, antequam testamentum haberetur pro cōpleto, ut l. furiosum. ī. ti. 3. & l. si quis cum testamentum. ff. de testa. Alii dicunt, quod hic dicit secūdum conditiones infrascriptas, ibi dixit, si conditionem, &c. quæ est bona solutio. & no. Ex qua no. † quod dictio secundum, non facit conditionem, a secùs in dictione, si. De hoc habemus casum extra, de ver. sig. c. Abbate S. Syluani, circa medium. Ita videtur mihi quod incipiat. Et de ista dictione secundum, dicam tibi alibi hoc anno, & no. Vel dicas, quod non est hæres ibi, ut voluit testator. s. sub conditione, sed est hæres purè, ut hic. Alii dīt, quod nō est hr̄s purè, sed est hr̄s ꝯdōnalis, sicut testōr sensit si eius uoluntas probetur, unde hic voluntas de quib. conditionib. senserit non potest probari, ibi secus. Tu teneas quam vis de istis solutionib. quia quælibet potest esse bona. Circa hanc legem uolo te facere notare tria. Primo quod ista uerba † secundum conditiones, j. scriptas, licèt conditio non sit ascripta, non declarāt voluntatem esse imperfectā, quia si esset imperfecta uoluntas, testm̄ esset nullū, ut d. l. furiosum. ī. ti. 3. & d. l. si cum testm̄. ff. de test. Scd̄o no. quod † uicus, terra, seu castrū, hēt ꝑprios fines. Ex hoc dico, quod si factus est exercitus contra illud castrum, uel contra aliquam terram, uel facta est aliqua caualcatio per territorium, & illi qui fecerunt, accusantur, quis locus confinabitur in accusatione? Vel pone, aliquis † occupat unam terram, de hoc proceditur cōtra eum, quis locus confinabitur contra eum in accusatione, cum l. libellorum. ff. de ac. dicat, quod debet poni locus, ubi maleficium est factum? Respondeo, quod debent poni ꝯfinia territorii, quā fit in ipso castro, uel dico, ut hic. Nec debet poni locus particularis, ut l. libellorum, quā maleficiū respicit illū locū particlr̄, secùs b si totum locum respicit vniuersaliter, ut l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nunc. Dixi plenè in l. libellorum. Vlt. no. ex ista l. † quod in testamentis in quacunq; parte conditio adiiciatur, totam dispōnem reddit ꝯditionalem, vt hic, in fi. & importat nā illorum uerborum, secundum conditiones j. scriptas, ar. l. Modestinus. ff. de sol. hoc et facit natura ultimæ uoluntatis, vt l. quib. dieb. §. quidam Titio. de cond. & dem. licèt secùs esset quandoq; in contractib. vt no. in l. 2. circa fi. gl. magnæ, de in diem addic.

ADDITIONES.

a I. A. Conditionem. Adde quod hic facit, quod si aliquis concessit mihi rem aliquam in feudum, vel emphyteusim, secundum formam, & modum quibus antecessoribus meis erat concessum, licet non appareat quib. mod. vel formis concessum erat eis, non vitiatur concessio mihi facta, immo illud uerbum secundum, ponitur potius causaliter, & exponitur, i. quia meis antecessorib. erat concessum, vt est casus in d. c. Abbate sane, ut habetur per Gul. de Cun. & Bar. in l. cum qui §. Iulia. de const. pec. Tangitur in l. admonendi. de iureiu. & deciditur per Pau. de Ca. hic, & consi. 322. In causa decennali. Bal. consi. 340. 3. lib.

b Pom. Secus. Opp. contra tex. de l. ita stipulatus in prin. secundum unam lec. ut ibi per Bar. ff. de uerb. ob. Sol. ut ibi per eum.

L E X IX.

1 *Tacita pupillaris cōprehensa in expressa vulgari, nō admittitur cōtra matrē.*
2 *Tacita vulgaris comprehensa in expressa pupillari, admittitur contra matrē.*
3 *Vulgaris expressa in uno casu tantum, continet pupillarem tacitam, nisi quando mater est in medio.*
4 *Vulgaris expressa in uno casu porrigitur ad omnes alios casus, ex quibus quis hæres non efficitur.*
5 *Vulgaris in casu tacito non admittitur contra matrem.*

a Cum quidam. a Bř h.d. sm communē opin. ista no. l. Tacita pupillaris non admittitur contra matrem. Secundum communem opi dr̄ hic, quod tacita pupillaris non admittitur contra matrem. Contra, ff. de uul. & pup. l. Lucius. Dicunt quidam, hoc ideo, quia mater fuit instituta. Hæc est falsa, ut l. precibus, infra titu. primo. Alii dicunt, & hæc est melior,

ADDITIO.

a Pom. Cum quidam. Vide unum nouum intellectum ad istum tex. per Bolo. in sua theor. & ista l. ponit casum Bar. in l. 1. ff. de uulg. & pup. & ibi uide verissimum intellectum ad istam l. per Do. Ias. & uide Alex. consi. 1. uol. 1.

1 lior, ꝙ † hic loquitur in tacita pupillari, q̃ ↄtinet̃ in vulgari expreſſa lex contraria loquitur in pupillari, quæ continet̃ in breuiloqua. Iſta
2 eſt bona, vt videbitis in l. ꝓcib. ꝗ. nt. j. & ibi dicam. Quærit † gl. quid econuerſo, vtrum tacita vulgaris, quæ continetur in expreſſa pupillari, admittatur ↄ̃ mr̃em? Gl. dicit ꝙ ſic, qa ꝑ eam non ſuccedit̃ pupillo, & optimè dicit, q̃ gl. vide. Secundũ iſtam lec. glo. ſume ex hac lege vnum notabile, quod fortè neſcirem tibi alibi inuenire, quod
3 † vulgaris expreſſa in vno caſu tm̃, continet tacitam pupillarem, ni-
a ſi qñ mater eſt in medio, vt hic declaro. ᵃ vulgaris habet in genere in coofuſo vnum caſum tm̃, ſi hæres non erit, hic caſus ſubdiuiditur in plures, ſi hæres non erit, quia noluit, vel quia non poſſit: illud, quia non poſſit, diuiditur in multos caſus, vel nõ põt, quia non naſcitur, vt hic, vel non põt, ꝑꝑ impotentiam iuris, vt ſ. tit. 1. l. 2. vel ꝑꝑ errorem teſtatoris, vt l. cum proponas, eod. titu. vel ꝑꝑ alios caſus, quos omitto hic, fuit facta ergo vulgaris in vno caſu particulari tm̃. ſ. ſi non naſcetur, & tñ iſta continet tacitam pupillarem, ſecundum lec. gl. quam no. Licèt iſtius gloſ. lec. ſit communis, & vera in ſe, tñ non placet quantum eſt ad iſtam l. nam, vt videtis in dubio iſtius l. dubitauerunt Vlpia. & Pap. viri excellentiſſimi, ſed de ipſo dubio eſt caſus in l. precib. ꝗ. n. j. quæ lex fuit antiqua ante iſtam, vnde non eſt veriſile, quod de caſu legis dubitauerint Vlpia. & Pap. Vñ vr̃ gl. noſtra aliud dicere, q̃ Doc. noſtri loquendo intellexerunt, & ſecundum iſtam lec. hr̃ dicit: Vulgaris expreſſa in vno caſu, porrigitur ad alium non expreſſum, niſi mater ſit in medio, quæ fuit cohæres data inſtituto. h. d. ſup ver. deceſſit poſt aditam hæreditatẽ ſm̃ hãc lec. gl. Tu dic aute aditam hr̃ditatem, ſm̃ hanc lec. ꝙ iſta lec. ſit vera ꝓbat̃, qa nõ eſt veriſile, ꝙ Pap. dubitauerit de caſu l. precib. ꝗ. ti. j. Itẽ ꝓ hoc facit tex q dicit, deceſſit: nec dicit ante aditam hæreditatem, vel poſt. Item q dicit luctuoſam hr̃ditatem, nec dicit de hęreditate filij, vel primi teſtatoris. Itẽ ꝓ hoc facit tex. qui dicit ſubſtõnẽ q dẽ in hm̃õi caſu: & ſic loquit̃ de vna ſubſtõne. ſ. vulgari, q̃ in vno caſu admittit. ſ. cum nõ naſceẽ poſthumus, in alio reſpuit. ſ. cum naſceẽ, & morietur. Si. n. intelligeretur de tacita pupillari, vt gl. dicit, tunc ſubſtõnẽ vulgarẽ in oẽm caſum admitteret, pupillarem verò tacitã ↄ̃ mr̃em repelleret, & ſic loquit̃ de diuerſis ſpẽb. ſubſtõnis, cuius ↄ̃riũ à parte dicit tex. loquitur. n. de vna ſubſtõnis ſpecie, quę certo caſu admittitur, certo caſu reſpuit̃ fauore mr̃is. vide text. ibi, nos itaque.
4 vſq; in finem. Ex iſta lec. not. † ꝙ vulgaris expreſſa in uno caſu, por-
b rigitur ᵇ ad omnes alios caſus, ex quib. quis hr̃s non efficit̃. Secũdo
5 no. qđ † vulgaris in caſu tacito non admittitur ↄ̃ matrem. Contra iſtud opponi. de glo. fi. iſtius legis, q̃ dicit, ꝙ tacita vulgaris admittitur ↄ̃ matrem. R. n. fallit hic, nam non admittitur ↄ̃ matrem cohæredem datam pupillo, ꝑ rõnẽ poſitã in text. Item ↄ̃ iſtam lec. op. vulgaris ſubſtõ hẽt locũ, ſi hr̃s nõ erit, ſed hic pupillus fuit hr̃s teſtatoris ſtatim, qñ natus fuit, quia ſuus hæres erat, ergo, &c. Rñdeo, qñ ſuus inſtituitur cum eẽneo, extr̃ia ſui hr̃dis non operat̃ aliquid circa ea. q̃ ex teſtõ dependẽt, vt l. apud Iulia. §. idem Iulianus, & ibi per Dy. ff. ad Tre. Ita hic in ꝓpoſito, hic fuit inſtitutus venter vna cum mr̃e, q̃ eſt extranea, iõ hic extr̃ia ſui hr̃dis non põt aliquid operari. qđ aũt hr̃ditas fuerit adita, hic expreſsè non dicit. Tene menti.

ADDITIONES.

a Pom. Hic declaro. Idem & eſſet in fratre ſm Ang. in conſ. 257. incip. Ex ſerie teſtamenti. in ver. 3. hoc probatur no. conditionis.
b I.A. Porrigitur. Adde tu ad Bar. & hic vide Alex. de Imo. in conſ. 4. in 1. uol.

De impub. & alijs ſubſti. *Rubr.*

a Continuatio patet ᵃ per ſe: quia dicto de inſti. in primo gradu, reſtat videre de inſti. in ſecundo gradu.

ADDITIO.

a Pom. Cotinuatio patet. Quæro quis melius rubricauit, an Imperator hic, an Iuriſconſultus in ſi. ff. de vulga. & pup. De hoc per Iaſ. in rub. ff. de vulg. & pup. in prin. in 2. lectu. ubi ponit, quod differentia eſt inter ſubſtitutionem, & inſtitutionem. Item cum ſint quinque ſubſtitutiones, tamen Iuriſconſul. 10 fin. ff. non facit mentionem, niſi de duabus, uide per eum.

LEX PRIMA.

1 *Partes adiectæ in inſtitutione, intelliguntur repetitæ in ſubſtitutione ſimplici.*
2 *Verba præteriti temporis non extenduntur ad futura.*

CVm hæredes. Iſta eſt clara, partes adiectæ in inſtitutione, in ſubſtõne ſimplici intelliguntur tacitè repetitæ. hoc dicit. Vide, & tene mẽti,
1 quod † partes adiectę in inſtitutione, intelliguntur repetitæ in ſubſtitutione ſimplici, & hoc ex interpretatione declaratiua, quia ſic teſtator ſenſit. Ad idem de lega. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. fina. Item ↄ̃ facit l. talis ſcriptura. §. fi. e. ti. vbi vr̃ ꝙ ex interpretatione ex-
2 tenſiua. Sol. illud iõ, qa hoc † natura verbi pteriti tpis non patiebatur vt extenderetur ad futura, ideo non põt dici ex interpretatione declaratiua: hic verò patitur natura verborum. Venio ad gloſſ. noſtram, & op. de l. nõnunquam. ad Treb. Sol. Iſtud eſt verum, niſi ex pręſumpta voluntate defuncti aliud appareat, quia in ſubſtitutione eos nominauit nominibus proprijs, vel eos grauauit onere æquali

LEX II.

1 *Iſta verba, uos inuicem ſubſtituo, non continent niſi directas tantum, ſcilicet vulgarem, & pupillarem, niſi repugnaret diſparitas perſonarum.*

HÆreditatem. Subſtitutio breuiloqua facta perſonis imparib. põt porrigi ad eum caſum, in
a quo vtriq; põt pariter ſubſtitui. ᵃ h. d. Hanc l. habuiſtis in l. in teſtõ, ſ. de teſt. mil. vbi tractaui tibi de iſta materia. Sed vnũ volo, ꝙ ſcias, ꝙ nunq̃ propoſueram dicere, ꝙ pridie iudicaui ſiue ↄſului in quodã facto. Nõne cuilibet eẽnco põt ſubſtitui poſt aditã hęre. per fideic. Certè ſic: ergo debet intelligi dum dicit, vos inuicem ſubſtituo. ſ. ſi vnus hęres non erit, alter ſit hęres, & qñcunq; hr̃s deceſſerit,
1 vnus reſtituat alteri. † Dico ꝙ illa verba inuicem ſubſtituo, non
b continent niſi directas tm̃. ſ. vulgarem ᵇ & pupillarem, & niſi repugnaret diſparitas pſonarum ad fideicommiſſarium non porriguntur, vt hic, & l. iam hoc iure, §. 1. & l. qui duos impuberes. ff. eodem. & ibi per Dy. ideo tene menti, quia conſului, vt dixi.

ADDITIONES.

a I.A. Pariter ſubſtitui. Adde quod hoc fallit, niſi cum ſubſtitutione breuiloqua eſſet iuncta ſubſtitutio compendioſa, ut quando teſtõr dixit, qñocunque alter veſtrũ deceſſerit, vos inuicem ſubſtituo: nam tunc propter illud verbum compendioſum, comprehenderetur poſt adi. hære. fideic. ſubſtitutio, quæ in compendioſa continetur l. precibus. in fin. & c. Raynal. de teſtam. Et ita dixit Alexan. uelle Barto. in l. Lucius, 10 antep. & pe. q. ff. de vulg. & pup. & in repe. l. ſi arrogator. ff. de ado. & in l. Centurio. ff. eo. poſt Ray. Nic. de Neap. & Bal. in l. iam hoc iure. § fi. ff. eod.
b Menoch. Vulgarem. Soc. ſen. conſ. 6. col. j. lib. 3. Rol. à Valle conſ. 25. nu. 2. & 3.

LEX III.

Hæres inſtituta. Quj repudiat ex teſtõ, facit locum ſubſtituto vulgari, qui excludit venientes ab inteſtato. h. d. Verba, ſi hr̃s non erit, in pupillari ſubſtõne cõprehenſa, taliter dẽnt intelligi, ſi hr̃s non erit ex teſtamento.

LEX IIII.

1 *Subſtitutio vulgaris expreſſa, quando non porrigatur ad tacitam pupillarem.*
2 *Subſtitutio vulgaris facta duobus ſimul & copulatiuè, non habet locum in perſona vnius, niſi habeat locum in perſona vtriuſque.*

a QUamuis. ᵃ Hæc eſt no. l. valde. Subſtõ vulgaris porrigitur ad tacitam pup. niſi teſtatorem aliud uoluiſſe ꝓbet̃, vel ꝑꝑ imparitatẽ pſonæ inſtitutæ cum pupillo aliud pſumat̃. h. d. Op. ad pri. ff. e. l. iã hoc iure, in prin. Sol. † Vulgaris expreſ-
1 ſa porrigitur ad tacitam pupil. niſi teſtator aliud expreſſerit, ut in l. cum ex filio. §. fin. ff. eod. vel niſi aliud voluiſſe probetur, vt hic in
b prin. vel niſi aliud pręſumatur voluiſſe, vt hic in fine. Secundo no. ex hac l. ꝙ habeo ꝓ ſingulari multum, & neſcio alibi ita clarè, nec
2 fortè aliquo modo. quod quando † ſubſtõ vul. eſt facta duobus ſi-
c mul, & copulatiuè ᶜ ꝙ non habeat locum in perſona vnius, niſi habeat locum in perſona utriuſq; & ideo in caſu huius l. ſi Firmianus hr̃s non eſſet, ſed eſſet hr̃s Helia, vel econuerſo, ſubſtitutus vulgariter non admittetur. Vide tex. & glo. ſuper ver. in eum. Tenet ergo iſta gl. manifeſte, ꝙ in caſu huius l. iſta ſubſtõ non põt habere locum, niſi haberet locum in perſona vtriuſq;. Sic ẽt intelligebat d. Ia. Bu. Ad iſtã lec. op. de l. falſa §. fi. de condi. & dem. Gl. dicit hic, fallit hæc rẽa: hoc non eſt uerum, & ↄ̃ l. heredes mei, & l. cum ita, ff. ad Treb. de leg. 2. l. fi. §. filium. & ad Tre. l. Lucius. §. Caio. ff. de milit. teſt. l. pe. & l. pater filiam, §. fi. ad l. Fal. Sol. Br̃ quantum ad propoſitum dico aliud in ſubſtõne vulgari, ut hic, aliud in ſubſtitutione pup. vel fideicommiſſaria, vt in ↄ̃rio rõnem huius dicam uobis in l. pe. ꝗ. eo.

ADDITIONES.

a Quamuis. Vide Bal. conſi. 204. & ſeq.
Pariſ. Quamuis. Circa materiam huius l. quod una determinatio reſpiciens plura determinabilia, &c. Vide Ale conſil. 186. poſt med. Vide per nouiſſimos in l. ſi ad litem, 10 prin. ff. ſol. matr. in l. in teſto. C. de teſta. mil. Iaſ. in l. in teſtamẽto, & uide in l. contra maiores poſt prin. de inoffic. teſta. ubi ẽt dicit, ꝙ aliquando ſecùs Et pro limitatione, quam ponit Alexan. in d. l. in teſtõ. & in l. hoc iure. alle. bene de Plum. in l. ſi ita ſcriptum. de man. teſt. vide Soc. in l. quoties, in j. not de condit. & demon. Item adde quod ubi plures determinationes reſpiciunt vnum uerbum, quælibet per ſe determinat, nec inter ſe inuicem determinantur, vt declarat Bal. per illum tex. in l. prætor. §. ſi quis aduentu. ff. ui bo. rap.
b And. Barb. Secundo no. Sed aduerte diligenter, quod tranſmiſſio hæreditatis non peruenit ex teſtõ, ſed ex l. prouiſione. Bal. inet. in l. ſi fratris. C. de iure delibe. l. filius hæres, de libe. & poſthu. & ſic in caſu noſtro, uel quando mater eſt præmortua, filius uigore ſuitatis debet tranſmittere etiam non aditam ad quaſcunque, ut in d. l. ſi fratris. Et ſic ſubſtitutus deberet excludi ratione cohæredis extranei, & ſic nullo modo procedit iſta lect. Et ſi dicatur, ſubſtitutio impedit ſuitatem, certe non eſt uerum, quia tacita l. ſi pater. ff. de priu. cred. Et ao clauſula in fi. poſita referatur ad omnia, & ea determinet æqualiter, uide Bar. in conſi. 31.
c Menoch. Copulatiue. Dec. 594. nu. 3.

LEX V.

Poſt aditam. ᵃ Vulgares ſubſtitutiones adita hæredit. expirant. hoc dicit.

LEX VI.

1 *Ius accreſcendi ad hoc ut habeat locum, oportet ꝙ teſtamentum ſit iure factum.*
2 *Ius accreſcendi requirit, quòd multi ſint inſtituti.*
3 *Subſtitutio quando impediat ius accreſcendi.*
4 *Ius accreſcendi operatur, quòd accreſcit inuitis, & quando.*
5 *An quis poſſit repudiare ius accreſcendi uno iure, & habere alio.*

Teſtamento. Inter inſtitutos, & inuicem ſubſtitutos, eſt locus iuri accreſ. h. d. uel breuius. Sub-
1 ſtitutio ius accreſcẽdi impedit. h. d. Not. hic, ꝙ ad hoc qꝫ † ius accreſcen. locum habeat, oportet ꝙ teſtamentũ ſit iure factum, dicit. n. [illegible] iure factum. Quod intelligo ꝙ accreſcat ex virtute teſtamẽtariæ [illegible] ucceſſionis, põt. n. ab inteſtato, vel rup. teſt. eſſe locus iuri accre

vt

ut l. j. §. qñ nõ pe. par. pet. accr. No. ꝙ † ad hoc ꝙ sit locus iuri accr. oportet quod multi sint instituti, vt dixit tex. multis institutis, &c. Quod intelligo ꝙ sit locus ex coniunctione hominis: nam est etiã quædam legalis coniunctio, vt qñ unus instituitur, & ex psona eius deuenitur ad plures, ut instituatur unus seruus plurium dominorum, tũc vtrum inter illos dominos sit locus iuri accr. tunc dic, ut l. & Proculo. ff. de legat. 2. & l. seruus communis ab extero. de acqui. hęr. No. ꝙ † subst͠o non impedit ius accr. Dicit. n. tex. inuicem substitutis. Quod intelligo inter eosdem, nam testõr substituendo eos inuicem, noluit ius eorum diminuere, sed magis augere, & sic ius accr. non sustulit: Secus si extraneum substituisset, nam substituendo extraneum, tollit inter hæredes ius accr. ut l. penul. ff. de iniust. testam. & hic est casus illius l. difficilis. Quod dixi plenè in l. re coniunctu. de legar. 3. Not. quarto [a] ꝙ accrescit inuitis, &c. Contra hoc oppo. [b] de l. cum hæreditate. ff. de acq. hæred. Gl. dicit quod † accrescit inuitis, uerum est si voluerint suam portionem retinere. Tu dic melius, ꝙ qñ est ius accre. simpliciter, absq; substõne, tunc glo. dicit uerum: Sed quando est substitutio, vnde portio alterius debet ad alium coheredem ex dispositione peruenire, accrescit ei inuito, uelit nolit postquam partem suam agnouit: & tunc habet locũ d. l. cum hęreditate. & l. si tu ex parte, ff. de acq. hę. Circa hanc l. quęro, uos videtis hic ꝙ ius accres. concurrit cum iure substitutionis, quæro † vtrum possit repudiare vno iure, & habere alio? Gl. dicit hic, quod lic. Idẽ no. in l. nec his. §. hęres. ff. de acq. hær. Contrarium no. in l. si quis hęres. eod. tit. Tu dicas quod postq̃ agnouit partem suam, alia portio inuito accrescit ex substitutione: Si autem non agnouit, potest tamẽ primo partem sibi ex institutione delatam repudiare, & ex substitutione iure accrescendi habere. Istud probatur in d. l. si tu ex parte, ff. de acq. hęre. si quis benè inspexerit.

ADDITIONES.

[a] Barb. No. quarto. Et an illa lex hic alleg. cũ hr̃ditate, habeat locum in eo, qui est institutus, & pupillo substitutus, allegatur Bar. sibi contrarius in l. fi. ff. de acq. hær.

[b] Pom. Op. No. ꝙ qñ acc. simpliciter est de per se, absq; substõne in his, qui adierunt portionem suam, tunc necesse est ei, si uoluerit retinere suam partem, ꝙ etiam ipsis inuitis sibi accrescat portio eorum, qui voluerunt agnoscere. Si verò est adiunctum cũ substitutione, ex quo semel portionem suam agnouerunt, siue uelint, siue nolint, portio eorum, qui non adierunt, ipsis inuitis, sibi accrescit, quod no.

LEX VII.

Si testamento. Per substitutionem pupil. succeditur pupillo ex testamento, & uenientes ab intest. excluduntur. h. d. quæ requiruntur ad pupil. substitutionem ponit tex. & gl. in l. 2. ff. de uu. lg. & pup.

LEX VIII.

1 Imperator malè quærenti benignè respondet.
2 Vulgaris expressa expirat adita hæreditate.
3 Pupillaris expressa excludit matrem in totum.
4 Compendiosa facta à milite intra tempus pubertatis, valet iure directo, postea obliquatur.
5 Pupillaris tacita continetur in expressa vulgari, sed non habet effectum contra matrem, nisi aliter appareat de voluntate defuncti.
6 Pupillaris, quæ continetur sub compendiosa, vel breuiloqua, an sit tacita, vel expressa.
7 Mater excluditur per tacitam pupillarem, quando frater impubes est impuberi substitutus, & nu. 13.
8 Cõpendiosa ꝙ obliquetur matre existente in medio, quę utilitas ei inde resultet.
9 Substitutio compendiosa facta à milite post aditam hæreditatem, est species substitutionis ab alijs distincta; facta à Pagano, est adiectio.
10 Compendiosa dicitur, quia fit sub compendio uerborum.
11 Effectus substitutionis compendiosæ in milite, & in Pagano.
12 Substitutio compendiosa facta per uerbum commune, an sit fideicommissaria.
14 Substitutio erit directa, quando dictum fuit, uolo ꝙ oĩa bona mea deueniant ad talem. Item ꝙ possit sua authoritate capere, uel liberè accipere. nu. 15. & 16.
17 Verbum, quod potest in pluribus temporibus uerificari, in dubio intelligitur, secundum quod tempus attulerit.
18 Testator si dixerit, si filius meus decesserit sine liberis, talem substituo, quod non ualeat semper iure fideicommissi.
19 Substitutio facta sub distinctione temporis, intra tempus pupillaris ætatis ualebit iure directo, postea uerò obliquabitur.

[a] **Precibus.** [a] Diuiditur in partes duas. Primo ponit thema, & ponit qõ. Secũdo ad qõ. rñdet per ordinẽ. Secũda ibi, non est incerti iuris. Bẽ. h. d. Substõ uulgaris expirat adita hęredit. nec per tacitã pupilla. in ea contentam mater excludit, sed ex substõne pupilla. uel compendiosa facta à milite substitutus in totum iure directo intra tpa pubertatis admittitur: postea uerò si mater in medio est, obliquatur. Modo habes literam claram. Not. ex hac l. ꝙ † Imperator malè quęrenti, benignè rñdet. Quod dic, ut dixi in l. ut rñsum. §. de transa. Secundo no. † uulgaris expressa expirat adita heredi. Tertio no. † ꝙ pupillaris expressa excludit matrem in totum. No. quarto, † quod compendiosa facta à milite intra tempus pubertatis, ualet iure directo, postea obliquatur. His premissis uenio ad apparatum, & uidetur qđ in primo casu quando est facta substitutio uulgariter, mater repellatur, nam † expressa uulgaris cõtinet in se tacitam pupilla. ut l. hęreditatem. supra eod. & l. iam hoc iure. ff. eod. sed pupillaris excludit matrem, ut hac lege, & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inofficio. testam. ergo, &c. Solu. dicit gl. ꝙ illæ leges cõtrię loquuntur in pupillari expressa, nam tacita pupillaris cõtra matrem non admittitur. Ita tenet hic, & in l. fin. sup. titu. 1. & vbique. Tamen in hoc est veritas, vtrum quando mater est in medio, in vulgari expressa insit tacita pupillaris. Nam alibi videtur dicere gl. ꝙ benè continetur illa tacita pupillaris, sed non haberet effectum cõ matrem. Alibi videtur dicere, ꝙ tacita pupilla. tunc non contineretur in expressa vulg. Ista variatio colligitur ex glo. hic posita, & §. tit. 1. l. fi. & gl. in l. Centurio. ff. eo. Veritas est, quod continetur in expressa vulgari, sed non habet effectũ fauore matris, vt §. tit. 1. l. fi. vbi casus est. Nã ibi dr̃, qđ si mr̃ decedat anteq̃ pupillus, substitutus admittitur ex vigore tacitæ pupillaris: quod non esset verum, si ab initio in ea non contineretur, quia ꝙ ab initio, &c. vt in reg. int. ꝙ ab initio, &c. Contra hoc op. de l. in testõ, in fi. §. de testa. mil. Sol. tacita pupil. non admittitur cõ matrem, nisi volũtas defuncti [b] probetur coniecturis aliquibus. Ita tenet gl. no. vide eam super verb. omnimodo. Contra hoc op. [c] de hac ea. l. in fi. nam substõ cõpendiosa habet in se tacitam pupil. & tñ matrem excludit, vt hac l. Idem in substõne breuiloqua, q̃ continet in se pupillarem, & tñ matrem excludit, vt l. Lucius. ff. eod. Huius timore est videndum hic, † verum ista pupillaris, q̃ continetur sub compendiosa, vel breuiloqua, sit expressa, vel tacita. Gl. 1. magna hic, post prin. videtur tenere, ꝙ sit tacita, vide eam alibi. in fi. glo. tenet quod in compendiosa, & breuiloqua contineatur pupillaris expressa. Vide eam, q̃ est verior. Dico ꝙ vtraque põt esse vera diuersis respectibus: nam q̃dam est tacita pupil. [d] quę nullo modo exprimitur, nec verbis gñalibus nec specialibus, vt illa quæ continetur in vulgari expressa, nam uerbum, vulgaris, nullo modo ex uirtute uerborum continet pupillarẽ, sed subintelligitur ex præsumpta uoluntate defuncti, vt d. l. iam hoc iure, & §. tit. 1. l. fi. & ita matrem non excludit, ut hic, & supra tit. 1. l. fin. Quę iam est pupillaris tacita, expressa tñ uerbis gñalibus, ut ea quę continetur in cõpendiosa, & breuiloqua. Nam ibi sunt uerba gñalia, apta comprehendere in se pupillarem, & illa matrem excludit, ut hic, & d. l. Lucius. ff. e. Põt ergo substõ pupil. contenta in compendiosa, & breuiloqua, vno respectu dici tacita. s. specialiter: non enim fuerunt spãliter uerba pupil. subst. expressa, & ista eadem substitutio põt dici expressa. s. gñaliter. Fuerũt. n. expressa verba generalia, apta pupillarem sub gñalitate comprehendere. Et ita saluantur istæ glo. Vel dic ad l. Lucius, † m istam glo. ꝙ ibi tacita pupillaris admittitur cõ matrem ex præsumpta uoluntate defuncti, quia frater pupilli erat sibi substitutus, ꝙ est ualdè no. [e] vide istam glo. quæ est gl. vlt. Et no. ꝙ † qñ frater impubes est impuberi substitutus, præsumendum est ꝙ testator uoluerit matrem excludi. Tene mẽti istam gl. & similes, [f] ꝙ uoluerit ualere iure directo. Vlterius oppo. [f] dr̃ hic, ꝙ compendiosa ultra tempora pubertatis obliquatur. cõ, imo uidetur ꝙ omni tpe valeat iure directo in milite, vt §. c. l. Centurio, ff. de testam. mil. l. milites etiam his. Solu. Dicebat Pi. ꝙ miles impuberi non põt directò substituere, p hãc l. ꝙ est falsum, p leges alle. in cõriũ. Gl. dicit, speciale est fauore matris, qñ mater superest, vt directa compendiosa post pubertatem obliquetur, modo habes princ. gl. mag. Sed cõtra hoc op. quia nihil refert, siue iure fideicõmissi, siue iure directo ualeat in testõ mil. nam in testõ mil. nõ põt detrahi Trebellianica, ut §. ad leg. Fal. l. in testõ ff. ad Tre. l. 3. §. deniq;. Vñ nihil refert, an iure directo, uel iure fideicommissi teneat. Quidã dñt, & in testõ mil. detrahi

ADDITIONES.

[a] Paris. Precib. Istam l. repetit do. Bap. Caccialu. de san. Seueri.

[b] Paul. Voluntas defuncti. Vide Bar. cons. 51. Item limita, nisi esset facta substitutio ad pias causas, vel pro exoneratione conscientiæ, uide Ias. hic, & in simili quæ habes ad Bar. in auth. ex causa. infra, de liber. præter.

[c] Barb. Contra hoc opp. Adde Bar. in cons. inci. Nullus, ꝙ est 12. in ordine. ubi consuluit ꝙ pup. facta extraneo continet tacitam vulgarem hic, & tex. in l. fi. sup. de hæ. inst. Et si tacita vulgaris requirit aditionẽ, ꝙ illa substitutio facta per uerbum quãdocunque, quæ est compendiosa, si continet vulgarem, & illa uerba quandocunque, quæ important siue moriatur ante mortem testatoris, siue post, unde quæ dixi in cons. Comitissę Sclaphani, in regno Siciliæ, & uide Bar. in cons. inc. In q. proposita, & uide eundem in cons. inc. Ang in aut. in ordine est quintum. Vide ibi. oĩno, ubi alleg. gl. in c. si pr̃. de test. lib. 6 contra gl. huius l. Bar. in cons. 1 · 4. inci. Vir quidam. Et vide Bar. in cons. 43. incip. Homo Accursuli. Bart. in cons. 106. inc. Moniraldus ubi dicit, testator dixit, quandocunque decesserit, dicit, ꝙ intelligitur siue uiuo testatore, siue mortuo, & hæc est compendiosa. Barto. in cons. 115. inci. Cæcus habens filiam. Et vide Lud. Ro. in cons. ·9. qđ alleg. Bar. hic. & uide Barto. in cons. inci. Pupillus, cui extraneus erat pupillariter substitutus, & uide Bart. in cõs. inc. Pater filio impuberi, ubi loquitur de glosa, uide omnino. & uide Lud Ro. in cons. 132. & in cons. 236. & uide Bar. in cons. 262. inci. Titius condidit testamentum, & uide Bar. in cons. 267. inci. Thebalducius. ubi egregiè tangit, quando substituit pupillo per uerba, quandocunque; quæ substitutio sit, & si decesserit uiuo testatore. Bart. in consil. 275. inci. Vanutius, & de verbis directis in pupillari, & de verbo obueniat, uide Bart. in cons. 32. incip. Homo Accursuli.

[d] Menoc. Pupil. Soc. iun. cons. 27. nu. 9. lib 3.

[e] I. A. Qđ est valdè no. Adde aliam coniecturam secundum Angel. si testator substituisset vulgariter pauperes Christi, uel ecclesiam, nam etiam tunc tacita pupil. excluderet matrem, quia uerosimile est testatorem plus dilexisse animam suam, quã uxorem, quoniam prima charitas incipit à seipso. l. præses, sup. de serui. & sequitur Pau. de Cast. cos adde per Bal. cons. 70 lib. 5.

[f] Pom. Vlterius op. Aduerte ꝙ vltra multas sol. quæ dantur ad l. Centurio. hic, & ibi, est considerandum, quod ibi compendiosa erat facta ad certum tempus, & sic tempore limitato, hic verò non, Vnde cogitabis de ratione diuersitatis, cum bonum sit arg. de parte, &c. l. quæ de tota, ff. de rei ven.

detrahi Trebellianicã, vt l.j.§.in filii.ad Treb. ꝙ est falsum, quia loquitur quo ad alia remedia Treb. non quo ad detractationem quartę. 8 Dicit ergo gl.† ꝙ est commoditas matris in hoc, primo quia si restituit iure fideicommissi, apud ipsam matrem remanent iura sepulchorum, vt l. quia perinde. ff. ad Treb. Item bona filii nõ ueniũt in fideicommisso, ut l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. co. Certè in primo dicit verum in hoc & scdo dicit verum, sed non differt in hoc compendiosa directa à fideicommissaria, quia in compendiosa nõ ueniunt nisi bona testantis, vt ff. eo. l. Centurio. Vnde dicit gl. ꝙ est vtilitas matris in alio: quia in restitutione Trebellianicæ non veniret a legitima filii. Sed an sit verum, dubito.[a] Nam in priuato testãte hoc verum est sine dubio, sed miles potest grauare in legitima, ꝙ patet ideo, quia exhæredatus non potest intentare querelam secũdum ista tempora, vt l. fi. C. de inof. test. in quo ergo erit vtilitas matris, vt valeat iure fideicommissi. Respon. in hoc, quia in fideicommissaria restitutione non ueniunt fructus percepti iudicio testatoris: secùs esset in compendiosa directa, vt d. l. Centurio. Item si mater deberet aliquid percipere à filio naturaliter obligato, antequã restituatur fideicommissum posset illud retinere, ut l. Stichum, §. aliquando, ff. de sol. ꝙ secus esset, si substituti iure directo venirent. Sumus expediti de omnib. gl. excepta fi. magna gl. quæ tractat mãm ꝯpendiosæ, pro qua materia declaranda, q̃ro, q̃ est substõ ꝯpẽdiosa. Secundo quare dicatur compendiosa. Tertio, quis sit eius effe- 9 ctus? R̃ñ. †compendiosa substitutio q̃nq; est substitutionis species distincta ab aliis, vt qñ fit à milite post aditam hæred. & valet iure directo, vt l. Centurio. ff. eo. Quandoque non est substitutionis spe- b cies, sed est quædam adiectio, vt qñ fit à Pagano.[b] illa. n. nihil ualet iure pupillaris directę post pubertatem, & aditam hæredit. sed iure fideicommissi, vt j. uidebitis. Vnde tunc non est substitutionis spe- 10 cies per se, sed adiectio q̃dã. † Quare dr̃ cõpendiosa? Dic qa fit sub compendio verborum, & continet tps. C quandocunque deces- 11 serit. Quęro † qs sit eius effectus? R̃ñ. si q̃dẽ fit à milite, & mater non sit in medio, oĩ tpe valet iure directo, vt l. Centurio. ff. e. & l. milites etiam luis. ff. de testa. mili. Si verò mater est in medio j. pupilar. ęta. valet iure pupillari, postea iure fideic. vt hic, nisi de volũtate defuncti aliud ꝓbet: ut C. de testa. mili. Si verò hæc substõ est facta à Pagano, vt fit regulariter in quolibet testamento, tunc gl. distinguit tres c casus. Primo aut fit per verba directa,[c] vt quandocunq; decesserit talis sit hæres, & tunc intra pupil. ætã. valet iure directo, postea totaliter expirat, vt l. verbis, & l. in pupillari. ff. eodem. Aut fit per verba merè obliqua, ut quandocunque decesserit tali restituatur hæredi- d tas: & tũc omni tempore valet[d] iure fideicommissi. Et istos casus gl. ponit tanq̃ indubitabiles, & idem tenent oẽs nostri Docto. Ego super hoc moui infinita dubia, q̃ non recitarentur in una die. Quę dic, ut plenè dixi in l. Centurio. ff. e. & ibi multa dixi, quæ per alios leuiter transeuntur: & hoc ideo ꝑꝑ multos casus, quos me docuit 12 mortalitas, uide istam glo. Si verò † fiat ista substitutio per verbum e commune[e], ut est verbum, substituo, vt quandocunque decesserit talem substituto: tu dic, vt in gl. ego interpretor quod sit fideicõmissaria, ut ista substõ intelligatur eo modo, quo oĩ tpe valere potuit, & sic ꝑinde sit, ac si ꝑ mera verba obliqua fieret, ut l. quoties. f ff. de reb. dub. Quid de isto dubio[f] in hoc Doctor. nostri multa senserunt, an hæc gl. uerum dicat? vr̃ ꝙ sic. Nã qñ substõ fit paribus ꝑsonis, intelligitur eo mõ quo potest oĩb. congruere, ut l. hęreditatem, & l. q̃uis, C. e. & l. in testõ. de test. mili. & l. iã hoc iure. ff. eo. ergo ita in tpe substõ facta diuersis & imparib. tpib. intelligitur eo modo quo oĩ tpe põt congruere, & sic sp intelligitur fideicommissa- g ria.[g] Et ita tenet gl. & hic, & ff. eo. l. Centurio. & Azo. in summa huius ti. Odof. Iac. Bald. Marc. Sil. & Bertã. de testa. ca. Ray. Io. And. de testa. c. j. li. 6. in gl. antiqua. Contrarium videtur tenere gl. Inst. eo. §. qua ratione, in gl. magna, uidelicet qđ intra pupil. ætatẽ valeat iure directo: post iure fideicommissi, ꝙ ꝓbatur sic. Substitutio quæ uariatur per tempora, dẽt intelligi ẽm varietatẽ temporis, ut l. ꝑtia rerum, §. nõnullam. ad leg. Fal. Pro hoc videtur casus in l. pater Seuerinam. §. conditionum verba, ff. de cond. & dem. & istã opi. tenent multi Doct. Scđa fuit opinio Iac. de Are. qui dixit sic: Aut ista substitutio fuit facta simpliciter, si filius meus decesserit, &c. Nec ibi fuit appositum verbum distributiuum, q̃ñcũq; & tunc uera sit opinio gl. vt valeat omni tempore, tanq̃ fideicõmissaria, quia una est. ergo pro toto tempore debet uno, non diuerso iure censeri, arg. l. eum qui heres. ff. de usucap. Sed si apponereĩ uerbũ distributiuũ, quandocunque, tunc perinde est, ac si tempora singulariter enumerarentur, ut l. sicut in annos, in princip. quibus modis usufruct. amit. sed si tempora essent singulariter enumerata intra pupilla. ætatem, ualeret iure directo, postea iure fideicommissi, ut infra dicã, ergo, &c. Et hanc opinionem vr̃ tenere Cy. & ita dicit se consuluisse. Quid dicemus? Domini in hoc inueni opiniones multas. Et dico ꝙ debemus primo aduertere, an ex præsumpta voluntate defuncti possit apparere quid senserit, tunc enim stamus voluntati suę, etiam contra matrem, ut l. in testamento. C. de test. mil. & habuistis not. supra, eadem l. in gl. super verbo omnimodo. Quid. n. si h testator[h] substituit fratrem fratris? Certè pręsumptio est † quod vo- 13 luerit matrem excludere, ut no. hac l. in fi. vlt. gl. magnæ. Item qđ i si[i] testator dixit, † uolo ꝙ ad talem ueniãt omnia bona mea sine a- 14 liqua diminutione, uel habeat totam, & integram hæreditatẽ uel similia verba, tunc enim hoc non potest, esse nisi per substitutionem directam, ergo de directa intellexit. No. de hoc in l. Iul. in prĩ. 15 ff. de leg. 3. Quęro, † quid si dixit. quod ad talem perueniant, & qđ ipse possit accipere sua authoritate? Certè ꝑ hoc videĩ uoluisse qđ valeret iure directo intra tempora pubertatis, vt l. Titia cum testa- 16 mento. §. 1. de leg. 2. Vel quid si dixit, † volo ꝙ ad talem perueniant k bona mea liberè?[k] Videtur uelle qđ capiat de manu sua, non per alium, arg. ad hoc, ff. de ui, & ui arma. l. uim facit. Vel quid si ex pręcedentib. vel sequentib. aliud appareat, tunc esset recurrendum ad opi. staremus. n. illi, ut d. l. in testamẽto. in fi. C. de testa. mil. Sed si nihil apparet ex quo de uolũtate testõris ꝓpẽdi posset, tũc remanet dubiũ. In quo dico, aut mater est in medio, & tunc verbũ dubium dẽt interpretari in casum magis fauorabilẽ pro matre, ut l. q duos, §. j. & qđ ibi no. ff. de reb. dub. & sic omni tpe erit fideicõmissaria. Nec ob. ista lex, quia hic satis habet facere lex in milite, qui omni tempore potest substituere iure directo. Sed eam facit obligare fauore matris post tempora pubertatis. Si verò mater nõ est in medio, nec aliqua persona, contra quam nõ admittitur tacita pupillaris, quas personas plenè dixi in l. 2. ff. eodem. tunc ego dico ꝙ ista substitutio

---

ADDITIONES.

a I.A. Sed an sit uerum, dubito. Adde ꝙ Ang. quem Pau. de Ca. refert, dicit non esse dubitandum, quia verum est, quando expresse exhęredat, sed quando grauat de restituendo hæreditatem, non censetur grauare in legitima. Et hoc dicunt uelle istam gl. arg. l. sequens qđ. ff. de leg. 2. Certè dicit Pau. videtur, ꝙ idem sit in substitutione directa, cum per eam non succedatur filio, sed patri, ideo non potest dici prouisio filii, sed magis grauamen, & maius quam illud, ꝙ resultat ex fideic. cum faciat ipsum desinere esse hæredem ipso iure. & ideo uidetur quod sicut in fideicommissaria etiam facta à milite non uenit legitima filii, ita nec directa, & sic in directa remanebit etiam hæres eius; & in residuo desinet, & substitutus incipiet esse.

b Pom. A Pagano. Iĩ hoc est verum considerato effectu, considerata verò forma verborum, sub qua concipitur, potest dici species de per se.

c Pom. Directa. D: isto casu uide plene per Ale. in l. Centurio, ff. de vulg. & pupilla. & Bar. consi. 1. & q 236.

Patil. Directa. De hoc primo casu vide Pau. de Cast. consi. 133.

d Pom. Omni tempore ualet. Hoc tamẽ limita, ut per Bald. in l. proxi. uer. mirabile est dictum.

e Pari. Per verbum cõe. De isto artic. plenissime Bar. in l. si arrogata. ff. de adop. ubi plenius examinat quam hic, uel alibi. Vide late do. Fran. consi. 155. uide Bar. consi. 229 uide Pa. de Cast. consi. 110. ubi ponit ꝙ si sit statutũ, qđ de iure succedat, nũ quid autem substitutio compendiosa facta pupillo de bonis testatoris tantum ꝑ uerba communia, matre ipsius testatoris, & matre ipsius pupilli existentibus in medio per tempora pup. æta. sit directa, uel obliqua. uide Pau. de Ca. consi. 246. Item de articulo an compendiosa facta à milite per uerbum commune fauore matris post pubertatem obliquetur, uide omnino Pau. consi. 139. ubi tangit pulchre intellectum huius l. in hoc passu. Item vide in materia quando est facta à Pagano matre extante in medio. Ant. de But. consi. 53. per totum. Item de compendiosa facta à Pagano per uerbum commune an omni tempore sit fideicommissaria, uide Ange. late disputantem consi. 128. inc. In hoc testamento Petr. Et quando mater est in medio, ꝙ omni tempore sit fideicom. vide Io. de Ana. consi. 79. dicentem istam esse communem. & Bal. ibi in addi.

f Pom. D: isto dubio. In quo dubio communis opi. est, ꝙ intra tempora pubertatis ualet iure directo, etiam si mater sit in medio, ut per Alc. in l. Centurio. ff. de vulga. & pup. & consi. 72. in 2. uol. & consi. 17. in 1. uol. & consi. 22. in 3. uol. Pau. consi. 247. & 114. & consi. 353. Barb. consi. 46. 2. uol.

g I.A. Fideicommissaria. Adde ꝙ substitutio facta impuberi per uerbum commune sit omni tempore fideicommissaria, uoluit Bal. consi. 250. inci. In cõsulendo semper tenui cõem op. uol. 4. & eo. lib. consi. 250. inci. Dicta substitutio & consi. 376. inc. Quidam nomine Ant. & consi. 142. inci. Pater fecit. 3. lib. & ibi etiam si soror sit in medio, & consi. 369 incip. Præmissis, ubi pulchre, quando mater est in medio, & ibi non uult firmare pedes, quia fratres testatoris, & mater pupilli cõcurrebant. Eandem opi. tenet Ang. consi. 13. & consi. 125. ubi refert Baldum consuluisse. Idem uoluit Bar. consi. 54. inci. Ang. & Mat. & consi. 1. inc. Hõ Accursii, ꝙ uero infra pupillarem ætatem ualeat iure directo, postea iure fideic. uoluit Pau. de Ca. & si mater sit in medio, consi. 245. ꝙ consi. 110. & consi. 300. Old. consi. 125. Ro. idem uf sensisse consi. 185. & Alc. consi. 12. ubi uide, quę hic dicit, eius lib. 2.

h I.A. Quid enim si testator. Vide pulchrum consi. Bald. consi. 260. 3. lib. Bald. consi. 217. incip. Quidam Pet. 3. lib. & ibi unum uerbum, quid si frater fuit substitutus tanquam minister pauperum.

i Item quid si. Adde Bal. consi. 278 4. uo. & consi. 254. 1. uol. Ang. 125. Ro. consi. 130. Bar. consi. 15. incip. In Dei nomine, pater habens.

k Pari. Bona mea liberè? Vide Com. qui hoc sequitur in consi. 3. inci. Testator Bart. instituit. circa med. & idem in uer. pleno iure. ꝑm Ant. de Bu. consi. 54. de quo sup.

Pom. Bona mea liberè. Quid importet istud uerbum, liberè, uide tex in c. de multa. in uer. libere. de præb. ubi Abb. no. Adde Bal. in c. quæ in ecclesiarum. in uer. liberum. de const. & ibi d. Anto. in 4. no. Adde & tex. in ca. 1. in uer. libere. & uide Io. And. de reg. iu. in 6. & clarius Gem. Adde tñ ꝙ in contrarium cõsuluit Raph. Cu consi. 105. inc. Ant. sed ꝙ opi. hęc quod libere exponatur. i. propria authoritate, est tex. in c. cum ess, ꝑ eapẽnẽ Are. & Io. An. de offi. ord. in 5. no. gl. in ca. 1. in uer. libere, de testa. in 6. Facit quod no. gl. in c. cum plures, in uer. libere. de off. dele. in 6. & gl. in Cle. dudum. in uer. libere. de sepul. ubi Card. in c. ad hęc, de relig. do. facit quod no. glo. in capõ. ibi communiter approbata. in c. lator. de homicid. ponit Ale. de illa dictione in consi. 32. incip. Viso themate in 1. & 2. uol. Barb. in ca. j. de offi. & do. Ant. de But. consi. 12. in 4. uo. Facit quod no. Ang. in l. hic si res, ff. de rei uend. ubi inquit quod si testator dixerit quod legatarius non molestetur per hæredem in re legata, videtur data licentia capiendi propria authoritate, & de uerb. libere, uide Moder. in l. 1. supra, de sacros. eccle. & in 5. quęstio. principa. in princ. ibi Alex. in apost. uide de uerbo, libere, Ias. in l. Centurio. ff. de uulg. & pupil. De uerbo autem plena potestas, & libera, uide Fel. in c. audita, de pręscrip. Barb. in c. præterea. de offi. dele. Adde etiam quod statutum dans potestatem plenam, uel liberam procedendi super maleficiis, non poterit tamen ponere aliquem ad torturam, nisi præcedentibus iudiciis. Vide Ias. in l. si miles, in fi.

substitutio est u[illegible]a, non dico pro toto tpe, sed dico vna sm quod casus attulit. Nam si filius decesserit in pupil. æta. interpretabitur quod semper fuit pupillaris: sed si filius decesserit post pupil. ætatē, interpretabitur, quod semper fuit fideicommissaria. Probo, † verbum qđ potest in plurib. temporib. uerificari, in dubio dēt intelligi sm qđ casus attulerit, ut l. 3 in prin. ff. de adi. leg. & l. hæc conditio. §. fin. cū l. seq. de cond. & dem. Ita in proposito ista verba, si filius meus decesserit, sunt apta referri ad filium decedentem in pupil. æta. & ad filium decedentem postea: & ideo ante aditam hæred. vel etiam ante mortem defuncti, sm quod casus attulit, ita referuntur, & secundum hoc, si decesserit postea, ptinet fideicommissariam, si decesserit ante aditam hęre. continet uulgarem. Facit ad hoc de lib. & posthu. l. Gallus, §. j. ita intelligo istam materiam. Quero ergo † si testator dixerit, si filius meus decesserit sine liberis, [a] talem substituo [b] Gl. hic vř dicere quod per hæc verba videtur testator uelle quod semper valeat iure fideicommissi. Hæc gl. reprehēditur [c] per c. si pater, de test. li. 6. [d] Quęro, quid † si testator substituit sub distinctione temporis, ut si filius meus decesserit in pup. æta. vel postea. Certè dicit gl. quod intra pup. ęta. valebit iure pupillari, postea fideicommissaria: hoc autem omnes probant, ut l. si frater. j. de fideicommissis. Vltimo, quia dixi s. distinguendo, an substitutio fiat verbis directis, an obliquis, an communibus esset uidendum quæ sunt uerba directa, & quæ obliqua, & quæ communia, & esset uidendum de uerbo, habeat, & de verbo, accrescat, & de uerbo, moriatur, & de uerbo, succedat: quę plenè examinaui in l. Centurio. ff. eodem.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte quod substitutio compendiosa facta à milite per uerba directa, trahitur ad fideicommiss. post pupil. æta. quādo mater filii instituti est in medio. Ista fuit op. glo. iuncto tex. in l. Centurio. ff. de uulg. & pup. Azo. in sum. Bar. & Bal. in hac l. precib. & Doc. antiqui secuti sunt hanc opi. Contrarium tenere alle. Bart. in l. in test. C. de test. mil. Tu dic, quod ista q. solet in scholis disputari, & plures intellectus dantur ad hanc l. precib. & complures pñt dari solutiones. sed illa magis placet, quæ etiam est communis, videlicet, quod aut talis subst. fit per verba directa directissima, puta si testator dicit, directò substituo, & tunc etiā si mater sit in medio, nō obligatur. & tunc procedat secunda opi. Aut fit per uerba directa non directissima, & procedat prima opi. Et hoc sensit Bal. dum facit, differentiam, an sit facta per uerba directa directò: seu directa ciuilia, & quia mens testatoris prædominatur in omnib. l. in conditionibus primum, ff. de condi. & dem. cum sim. Ideo attendenda sunt verba ipsius.

ADDITIONES.

a Paris. Sine liberis. Vide quę scripsi in l. Centurio. ad Bart. in l. pupillari. ad fi. & in l. 2. in prin. de uulg. & pup.

b Menoch. Substituo. Paris. consi. 73. nu. 8. li. 2.

c I. A. Reprehenditur. Adde ut per Bal. consi. 46. & 150. 3. uol. & consi. 201. in 2. vo. per Old. consi. 99. inc. Factū tale, est quidam testator. per Bar. consi. 21 inc. Homo Accur. per Bald consi. 46 & 355. 3. uo & consi. 83. & 143. lib. 2. & consi. 153. 2. uol. Per. de Anc consi. 26. & Bal. consi. 255. 3. lib.

d Paris. Lib. 6. De intellectu huius c. si pater, uide do. Fran. consi. 155.

LEX IX.

1 *Mente captis quomodo substituatur, & quæ species substitutionis sit.*
2 *Hæc substitutio fit ab utroque parente, & finitur cum peruenerit filius ad sanam mentem, & liberos susceperit. nu. 3. & 6.*
4 *Substitutio hæc cui fit, debet saltem in legitima ille instituti.*
5 *Mater quod substituat exemplariter, & non pupillariter, quæ nam sit ratio.*
7 *In substitutione exemplari, quod debeat substitui vnus ex fratribus vel filiis, & non in pupillari, quæ sit ratio.*

Humanitatis. [a] Parentib. utriusq; sexus pmittit [b] filiis mente captis, [c] saltem in ltima institutis, substituere, quę substō finiet si ad sanā mētē puenerint: & si hēnt filios, vel fratres, alterum ex eis debēt substituere. h. d. Primo ponit dictum, qualiter pōt fieri substō exemplaria. Scđo ponit qualiter finit hæc substitutio. Tertio ponit limitationem primi dicti. Secunda ibi, ita tñ. Tertia ibi, si filius. Aduerte, quia hæc est q̄dā ꝯstō, & in trib. tantum locis habemus de hac materia, hic, & Inst. de subst. §. qua rōne, & ff. e. l. ex facto. No. quod † mēte captus pt substitui directò, q̄ substō dř exēplaria, ex eo, quod est inducta ad exemplū pupillaris, ut hic dicit tex. & Inst. e. §. qua ratione. No. secūdo, quod † parentib. utriusque sexus licet hanc substōnē facere. Tertio no. quod † hæc substō finitur, cum puenerit ad sanam mentem. Quarto not. quod † quando ille, cui fit substitutio, hēt filios, uel fratres, dēt ex eis substitui. No. etiā quod ad hoc vt fiat hæc substō, requiritur quod ille cui fit, institutus sit saltem in ltima. Et op. p ordinem [d] ad primū, & vř quod hæc substitutio non pōt fieri absq; rescripto Principis, ut l. ex facto. ff. e. ti. Solu. Fateor quod de iure antiquo hæc substō nō poterat fieri absque rescripto Principis, ut ibi: hodie pōt fieri auth. authoritate huius l. & Inst. e. §. qua ratione. Secundo op. quod non licet matrib. substituere, ut l. si mater, ff. eo. Solu. Fateor quod non potest substituere pupillariter, vt ibi, sed exemplariter sic, ut hic. Et in hoc differt pupillaris ab exemplaria. † Ratio est sm d. Gul. qa substō exēplaris est introducta ex quadam humanitate, ut hic dicit tex. sed pupillaris est introducta sm iuris rigorē, ut ff. e. l. 2. in prin. quæ humanitas hēt locum ita in patre, sicut in matre. Vel possum dicere, quod ratio est, qa ubi maius periculū imminet, ibi cautius est agendū, sed in substōne exemplaria est maius periculum ex parte eius, cui fit substitutio, qa fortè non speratur, quod ad sanos mores unquā perueniat. Sed in pupillari est certum quod finietur impedimentum adueniente pubertate, ideo non permittitur parentib. ita largè substituere. Item ex parte eorum, qui substituūtur, non est ita magnum periculum: nam debent substitui descendentes, uel fratres, ut hic in fi. merito permittitur magis patri, & matri, quod faciant substitutionem. Oppo. 3. dicitur hic. quod debent esse instituti saltem in legitima. Contra de l. 1. §. 1. ff. e. ubi potest substitui etiā filius exhæredatis. Sol. Aliud in pupil. substitu. ut ibi, aliud in exemplaria, ut hic, q̄ potest esse rō? Certè nulla, magis potest assignari, quàm quia sic placuit statuenti. Vel dicas, quod illa substitutio permittitur ex humanitate quadā, quæ cessat, quando quis exhæredat filium, merito tunc non pmittitur hæc exemplaria, sed illa permittitur secūdum iuris rigorem. Opp. dicitur hic, quod hæc substitutio cessat cum ad sanos mores peruenerit. contra de l. ex facto. in prin. ff. e. So. Fateor, quod hæc suppletur per illam. s. quod cessat, cum talis persona liberos sustulerit. Op. ad fi. l. [e] hic dicitur quod debet substitui ex fratrib. [f] vel filiis, si sunt. Cōtra, ff. e. l. si plures. §. quos possum. ubi indistinctè quilibet potest substitui. Solu. in hoc differt exemplaria à pupillari. † Ratio urgens non potest reddi, sed datur persuasio illa, quā s. dixi, quod hæc procedit ex humanitate, quę humanitas cessaret, nisi substitueret unum ex filiis, uel fratrib. illa verò pupillaris conceditur sm iuris rigorem. Vltimo opp. hic dicitur quod pōt unū substituere ex filiis: contra, si illos præteriit, testamentum esset nullum, ut infra, tit. 2. l. 1. & l. maximū. Sol. huius timore dicit gl. cōcedo quod debeat exhæredari. Doc. communiter tenent contrarium, quia alii non possunt conqueri, per l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. Hic non habetis alia circa hanc l. Cy. hic modicum in ista materia dixit, Gul. multa, & ego plenius in l. ex facto. ff. eo. dic, ut ibi dixi.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

Aduerte quod do. Alex. in hac l. humanitatis, alleg. Bar. sibi contrariū, sed pro saluatione Bārto. uide concordiam, quam posui ad l. ex facto, in prin. ff. de uulga.

ADDITIONES.

a Paris. Humanitatis. An ista lex. habeat locum in furioso, uide Matt. no. 171. in uers. nisi oppone. in uers. sol. Circa istam sol. uide Ias. in l. ex facto. in uerbo, circa q. an testator. de uulg. & pupill.
Pom. Humanitatis. An ista lex habeat locum in furioso, uide Math. no. 171.

b Pom. Permittitur. Et cogita quid si essent filij ex diuersis maritis, uel uxore, qui deberent substitui, an utrinque comuncti uel etiam alii sm quod testatori uř. Ex discursu lect. Bar. colliget aduertens lector tres dřas inter exēplariā, & pupillarem: tu uero aduerta quartam, quia pupillaris adueniente pubertate, in totum expirat: exemplaria uerò recedente furore cessit, ut hic in tex. & immo iterum subueniente furore haberet locum, ut hic per Doct. licet contra faciat tex. in §. qua ratione. in uer. cōfirmant. Inst. eo. ti. iure cogonta, quia aliqua hincinde possunt induci.

c I. A. Mente captis. Adde, quid si mutus, uel surdus, uel prodigus cui bonis est interdictum, Doc. ut refert Pa. de Cast. communiter dicunt idem esse. Ang. tamen contra, ut nec ēt furioso possit substitui, quia lex loquens de mente captis, non extenditur ad furiosos nisi per Principē, uel hñtē ptāt. legis condendæ, ut sup. de nuptiis, l. si furiosi, ubi dicit esse casum, tñ dubitanter loquitur. tu dic, quod pro opi. Pa. de Ca. uidetur consuluisse Bal. consi. 212. 1. li. inc. Quidam Pet. ubi omnino uide hanc l. Quid autem si mente capto filio sit relictum minus ltima, an possit ei substitui pupillariter, Bar. in l. ex facto, ff. e. tenet quod sic, & Ang. Sal. Pa. de Ca. hic, quia potest petere supplementum ltimæ, & Imo. in c. Ray. dicit quod opin. Bar. est magis communis, & æquior, licet ipse ibi contra, & in d. l. ex facto, & Ang. & Io. Fab in §. quā ratione. Insti. eo. Sed quid si mater substituendo post mortem filii mente capti uoluit sua bona distribui & dari per suos fideic. pro anima ipsius testatricis, an sit exemplaria, uel fideicommissaria, uide Pet. de Anch consi. 8. tenentem quod sit fideicom.

d Pom. Ordinem. Sunt qui dubitant ad istam l. quid si pater habet plures filios mente captos, sit necesse, si uult uni substituere, quod omnibus substituat, & dicit ipse quod iste tex. uidetur probare quod sic, ibi, ei, vel eis. Ista uerba sunt posita cum aliquo mysterio, quia exemplaris substitutio est inducta ad exemplum pupillaris, ut hic, & §. qua rōne. Inst e. sed in pupillari testator potest, si habet plures filios, uni uel quib. uult substituere, l. qui plures, ff. de uul. & pup. igitur, &c.

e Pom. Op ad fi. l. Appel. fratris, an intelligatur etiam soror. Et ulterè adducta hic p Dec. probat iste tex. hic, nec alia prolis descendentium, iuncta l. 1. ff. de uerb. sig. & ibi traditur. Sed certè uidetur quod eadem ratione inducta sit & pupillaris, §. qua ratione. Inst. eo. Sed dicit quod ille tex. probat quod Imperator exemplo pupillaris fuit excitatus, super quo confidaciam pietate inductus, vt hic uidetur, aliam introduxit, & sic pietas fuit causa prox.

f I. A. Ex fratribus. Adde quod Pau. de Cast. dicit hic, quod de hoc fuit magna contentio, qa cuidam mente capto habenti sororem fuit facta substitutio, & sibi fuit substitutus extraneus. Nam dicebatur quod illa erat substitutio exemplaris, & per illam excluderetur mater etiam à legitima filii, per istum tex. qui perficeat exemplariam pupil. tamen dicit ipse quod consuluit contrarium, quia illa substō tanquam exemplaris non poterat ualere, ex eo, quia soror non fuerat substituta. Tenet ergo Pau. quod mater posset per substōnem exemplarem substituere. Idem tenuit Bar. in l. ex facto, ff. eo. Io. Fab. Insti. eo. §. qua ratione. Ang. hic, & Imo in c. Ray. Et de materia, an pupillaris sit similis exemplari, uide Ale. consi. 28. uol. 2.

LEX X.

1 *Dictio, uterque, est collectiua, vter & alter, distributiua.*
2 *Substitutio quando est facta per nomen collectiuum sub conditione, non habet locum nisi conditio substitutionis euenerit in persona utriusque.*
3 *Pluralitas respiciens unum finalem effectum, non resoluitur in singularitatem, secus quando diuersos effectus.*

Cum

Cum quidam. Qñ duob. ĩpuberib. fit ſubſtitutio cũ adiectione nominis collectiui, ita demum ſubſtõnis locus eſt, ſi in utraq; perſona conditio ſubſtitutionis uerificat̃.h.d.hæc l.cum ſeq.& magis hñt difficilia ꝯria q̃ ſint in corpore iuris. No.ergo, ꝙ † uterq;,eſt dictio collectiua. uter,& alter,ſunt dictiones diſtributiuæ,& verificantur in altero tantum, ut dixi in trac. iſtorum diſtributiuorũ.in l.hoc articulo.de hæ.inſt. Secundo no. † ꝙ ſubſtitutioni non eſt locus, niſi in vtriuſq; perſona conditio ſubſtitutionis euenerit.ᵃ Ad iſtud op.de iniuſt.teſta.l.pe. vbi uno decedente ſtatim fuit uocatus ſubſtitutus.Sol. dicit gl. ibi fuit facta ſubſtitutio ſeparatim, & nominatĩ, hic vero fuit facta cũ adiectione nominis collectiui. ᵇiſta eſt uera. Alii dicunt, ꝙ hic loquitur in filio,ibi in extraneo. Tene præcedentem.Sic debet intelligi ff.ad le.Fal.l.pater filiã.§.fi.& ibi no. Vlterius op.ff.ad Treb.l.hæredes mei.§. cum ita.vbi fuit facta cum adiectione nominis collectiui,& tamẽ ſufficit ꝙ in perſona vnius exiſtat conditio. Sol. gloſ. uno modo hic,ꝙ hoc ſit ſpeciale in filiis. Et non placet,quia ibi ẽt loquitur in filiis,& nepotib. uel dicit gl.quod ibi deceſſit fideic. ꝯdõnalis ante conditionis euentum.Hoc nihil ad propoſitum, qñ ibi inſtituti non erant inuicem grauati, uel ſi erant grauati, nil ad propoſitum. Non.n.quærimus de uirtute ſubſtitutionis inuicem factæ,ſed quærimus qualiter admittatur ille, qui ſubſtitutus eſt, cũ adiectione hui⁹ nominis collectiui. In hoc illa lex diſcordat ab iſta. Illa.n.admittit eum,ſi conditio extiterit in perſona vnius, hic eum repellit.Sol.gl.alio modo,ꝙ hic deficit conditio in perſona primi morientis,ibi econuerſo extitit in perſona ſecundi. Pro cuius declaratione debes ſcire ꝙ qñ ſubſtõ eſt facta cum adiectione nominis collectiui uterq;,ſm rigorem uerborum non eſt locus ſubſtõni,niſi conditio ſubſtitutionis extiterit in perſona utriuſq;, vt hic, & in l.ꝯria. Sed an aliud debeat interpretari ſm voluntatem teſtatoris,eſt aduertendum:qa qñ ꝯdõ extiterit in perſona vnius,ſi qdẽ ſupereſt alius,qui ex præſumpta voluntate defuncti ſubſtitutũ excludit,non eſt locus ſubſtõni: hic eſt caſus,qñ vnus deceſſit in pupil. ætate, ſuperuiuẽte vno alio filio teſtatoris,& hoc vult tex.ſi benè inſpiciatur ibi,cogitaſſe.n.patrem, &c. Qñq; extitit ꝯdõ in perſona vnius,& nõ ſupereſt alius qui ex præſumpta voluntate defuncti ſubſtitutum excludat,tunc admittitur ſubſtitutus, ut l. ꝯria,magis ex mente q̃ ex uerbis,uide gl.in ſol.pe.aliàs fi.& hanc ſol. teneatis. Ponit gl.aliam,ꝙ ibi in fideicom.ſubſti.hic in directa.Iſtam tangit gl.in d.l.pater filiam,§.fi ff ad leg.Fal. & quidam habent hic approbatam per Dy.Bñ,qñ ſubſtitutio eſt cũ adiectione nominis collectiui,nõ eſt dña inter directam,& fideicom. Sed illud ſolum habemus aduertere;ꝙ dixi in ꝓx.præc. ſol. Sed qñ ſubſtõ fieret ſimpliciter hoc mõ,ſi filii mei deceſſerint,&c.nõ dico uterq;,uel oẽs, tunc eſt dña inter directam,& fideic.Nam directa non habet locũ niſi in utriuſq; perſona ꝯdõ extiterit, ut ĩ. eo.l.quis, quę loquitur in directa vulgari,ſed fidei.hẽt locum in perſona cuiuſcuq;ᶜ q primo euenerit.ut l. Lucius.§.Caio.ff.ad Tre.& l.filium, de leg. 3. Rõ huius eſt,quia qñ pluralitas reſpicit vnum finalem effectum,nõ reſoluitur in ſingularitates ut d.l.quis.ĩ.eo.ſed in ſubſtõne vulg.inſpicitur vnus finalis effectus. ſ. defuncti hæreditas,quoniam per vulgarẽ ſolum defuncto ſucceditur,& defuncto ſolũ capitur. Sed quando pluralitas reſpicit diuerſos effectus, reſoluitur in ſingularitates, ut l.falſa,§.fi.ff. de condi.& dem. hoc autem contingit in ſubſtitutione fideicommiſſaria, nam in perſonam cuiuslibet hæredum eſt fideic.ſingulare per ſe,& à quolibet hærede capitur per ſe,non à defuncto immediatè, merito in perſona cuiuslibet cõtinetur ſeu verificatur, quia quilibet per ſe uidetur eſſe grauatus, ideo in ſubſti. pup.quæ reſpicit diuerſos effectus ſicut fideicommiſſaria quia per eam ſuccedit pupillo,non defuncto, eſt idem ꝙ in fideicommiſſaria,ut ſupra dixi. Et de hoc plenius dixi in d. l. hæredes mei, §.cum ita,ad Treb.& ibi uide,&c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte.ſi nomen collectiuum non fuit expreſſũ per teſtatorem,qui debemus hæredib.inſtitutis,per fideicomm.ipſis ſubſtituit Caium ſimpliciter,& ſic ſine expreſſione nominis collectiui,ſcilicet uterque,uel omnis,&c.quæritur, an altero decedẽte,debeatur pro dimidia fideicomm. ſubſtitutio, an tunc demum vtroque moriente,& Pau.de Ca.conſ.236.inc.Dubitatio uertitur, dicit,ꝙ Barto.vnum tenet in hac l.cum quidam, quæ eſt l. penul.ſ. aſſirmatiuam,quod debeatur fideicomm.altero uiuente,per l. Lucius.§.Caio.ff.ad Treb.Sed contrarium alleg.tenere Bar.in l.hæredes mei,§.cum ita.ff.eo.ti.in l.quidam teſtamento.ff.de uul.& pup. Sed pro iõ. Pau.de Ca.in d.conſi.dicit,ꝙ Bar.in hac l.pen.per inaduertentiam,& in curſu lectionis fuit ſic locutus.& non ex propoſito.Sed hoc non placet do. Anto.de Nicel. ideo dic ſecundum eũ, ꝙ Bart.loquitur loquendo in fideicommiſſaria ſubſtitutione, qa in directa vulgari non habet locum niſi utroque defuncto:ſed communiter omnes in locis prædictis dicunt in fideicommiſſaria, ꝙ uera eſt opi. ꝙ debeatur fideicommiſſum ſubſtituto, altero decedente, ut d. §. Caio.niſi alia ſit mens teſtatoris,non enim voluit intelligere Bar.in d.§.cum ita.ꝙ eo ipſo ꝙ eſt filius, excludat ſubſtitutum niſi ſit alia cohærens coniectura, illa tamen benè coadiuuat, et in hoc ſi inſpiciatur Bar.nullibi ſibi contradicit,

ADDITIONES.

a Menoch.Euenerit.Barb.conſi.55.col.10.lib 2.

b l.A.Collectiui. Adde quod Pa.de Ca.q.æ it,quid ſi frater ſuperſtes non poterat ſuccedere fratri ꝑmorienti ab inteſt. quia erat ex diuerſis matrib.& extabat mater primi morientis,quæ præferebatur fratri ex latere patris tantum coniũcti, ut infra ad Tertu.Solu.dices,ꝙ cum ceſſat ratio huius l. ſubſtitutus ſtatim uocabitur ad hæredi.primi morientis,quia poſtq̃ per eius excluſionem non fauceret fratri ſuperſtiti,nõ debet induci excluſio,prout etiam hoc dicit no Bal.ſin Nic. Mat.in ſubſti.fidei.in pe.q.huius l.Et hoc dicit tenere ẽt Raph. hic,& idem eſſet ſi quocũq; alio mõ frater à ſucceſſione legitimæ fratris repelleretur. Sed quid ſi in ſubſtitutione non fuit appoſita dictio collectiua,ſed dixerit , ſi filii mei in pup. æta.deceſſerint,talẽ ſubſtituo,& vnus in pup.æta.altero ſuperſtite deceſſerit,an ſubſtitutus ſtatim admitteret? Dicit Pau.ꝙ ſic,arg. huius l. à contrario ſenſu. Item per l.Lucio.§ Caio.ff.ad Tre.& Bar.vi ſentire in d.l.hędes mei.Bal.dicit ipſe,tenet hic contrariũ,pro quo alle.gl.ord.in d.l.ſi pr impuberis.ff e.qm hoc caſu ẽt ſubeſt rõ q̃ ponit in iſto tex.Præterea ẽt copulatiua req̃rit cõcurſum vtriuſque copulati,ad verificationẽ ſui, l.hi di plures. de cõd.inſt.ꝙ eſt verũ in primo moriente: ſed ſi pupillus mortuus eſſet poſt pu.ętã.& ſic expiraſſet ſubſtõ pup. quo ad eũ in perſona ſecũdi morientis, extaret conditio:tunc quia non extaret perſona,q̃ ex ꝓſumpta mente defuncti excluderet ſubſtitutum admitteret de ęquitate,& ẽt de rigore ad hẽditatẽ vltimi morientis,ſed ſi foret appoſita dictio collectiua,tunc non de rigore,ſed de æquitate,per d.§.cum ita.Sed quid ſi ſubſtitutus eſt filius maior teſtõris. duob. fratrib. impub.& vnus moriat̃ in pup ætate an ſolus ſubſtitutus vocabit ad hęredita.illius,excluſo ſupſtite pupillo? Ibi dicit Pe. ꝙ ambo vocabunt ab inteſt. qa nõ eſt veriſimile, qđ teſtãt fratrẽ impuberẽ voluerit excludere a parte hẽditatis illius ꝑmorientis. Pro hoc l.cũ anus ff. de cõdi. & dem. Tu adde dñ Bar.alle.d.§.Caio,volens quod ſi ſit facta ſubſtitutio fideic. ſine adiectione nominis collectiui,qđ non eſt neceſſe ꝙ condõ exiſtat in perſona omnium ẽ: ſi ſupereſt perſona, quæ ex præſumpta mente teſtatoris excluderet ſubſtitutum,ꝙ ipſe contrariũ tenet in l.quidã teſtõ ff. de vul. & pup. & in l. hæredes mei.§ cum ita.ad Treb.& id ꝙ in d. loc.dixit, ſequit Pa.de Ca.cõſ.136. vbi dicit,ꝙ licèt alias dubitauerit,quia Bar. erat contrarius,quod ſibi tutũ non vi recedere in cõſulendo ab opin.Bar.ibi,& ꝙ hic locutus eſt per inaduertẽtiã, ſed aduerte,quia idẽ Pa.conſ.355.inc. Si cõtingit , circa ſi.tranſit cum Bar. hic & dicit ꝙ Bar.in d.§.cũ ita,male loquit̃,nõ de Bar.mẽtionẽ non facit in d.l quidam teſtõ,vnde eſt ꝓſumendum,ꝙ maturius cogitauerit in d. conſi.236. licet prius in ordine,& uide ad materiam Bal.conſi.390.1.vol.& conſi.117.119.2.vo.per Ang. conſi.80.& 109.per Ale.conſi.112.& ſeq.3.uol.& melius conſi. 108.in 1.vol.per Pa.de Caſt.conſi.355.& per Abb conſi.8.2.lib.& per Bal.conſi.82.5.lib.

c Pariſ.In perſona cuiuſcunque.In contrarium in hoc vide Pa.de Ca.alleg.eundem Bar.in duob.locis conſi.136.& ibi etiam ponit alleg.Præpoſitum,quod ſi ſubſtitutus non admittetur,apud quem debeat remanere portio deficientis, & ſic an ſuperuiuens intelligatur ipſe ſubſtitutus,vide etiam eundem Pau.conſi.353.

LEX XI.

1 *Plures instituti cum adiectione nominis distributiui,quilibet uocatur in uirilẽ.*
2 *Pater & filius censentur una persona.*
3 *Dictio,quisquis est distributiua.*
Martinus de Fano effectus fuit frater ordinis Prædicatorum ibidem.

Si quis duobus. ᵃIſta eſt mirabilis lex . Bñ dicit, Cum plurib. inſtitutis tertius ſubſtituit̃ cũ adiectione noĩs diſtributiui, uocat̃ quilibet in virilem ; & ſi pr̃i & filio ſit inſtitutis,tertius adiungat̃, pr̃ & filius loco vnius hñr, & unã portionem accipiunt. & habet difficilima contraria hæc lex. No. ꝙ†q̃ſi plures inſtituuntur cum adiectione nominis diſtributiui,quilibet uocat̃ in uirilem,ac ſi eſſent ſingulariter nominati.Op. ſcdo,ꝙ †pater & filius cẽſentur una perſona.ᵇmõ ſicut hic ſunt duo dicta, ita iſta lex hẽt duas gl. difficiles. Contra l.nr̃am op.directo.ff.e.l. ſi pr̃.in prin. Sol. dñt q̃dã ꝙ hæc corrigit illã, ſed euitanda eſt legum correctio. Alii dicũt,quod hæc lex loq̃t i bonis pr̃nis , illa in bonis filii.Hæc eſt truffa. Alii dñt ꝙ hic, iõ hẽt virilẽ in ſubſtõne, quia ad eaſdem partes fuerunt admiſſi in ſubſtõne, ut ĩ. ea.l.Iſta eſt q̃dã diuinatio. Tu dic ꝙ hic fuerunt inſtituti hẽdes, cũ adiectione nominis†diſtributiui q̃ſq;:ibi ſecus.Iſtã ſol.tenent oẽs Doc. Vltramon. et Citram. Et audiui ſemel à quodã antiquo aduocato de Flo.ꝙ ipſe interrogauit d.Mar.de Fano de iſto ꝯrio, cũ uidiſſet eum fratrẽ Prędicatorem,et dixit ſibi ꝙ hęc dictio,q̃ſquis,ſoluebat illud ꝯriũ, licèt gl.non poneret. Opp.ff.de uſufr.accr.l.ſi quis Titio. i.rñ.dicit gl.ſed expone ibi, Titio & hẽdib.ſuis.ſ. Titii legatarii.Sed certè glo. ulti.in contrarium tenet,ꝙ ibi loquatur de hæredita. teſtatoris nõ legatarii.Sol.gl.ergo ut dixi in præcedenti ꝯrio, vt hic cõtingit ꝑp propter naturam iſtius diſtributiui, quiſquis,ꝙ inducit,vt videatur quilibet ſinglr̃ noiatus, ibi ſecus. Contra hãc ſol.op.de l.Lucius.§. Lucius.ff.de leg.2.vbi quilibet in virilem uocatur. Sol. Dicunt Vltramon.ibi non fuit nomen diſtributiuũ,licèt fuit appoſitum relatiuũ,q̃s,uel q̃,ut puta, relinquo ſeruis,quos teſtõ manumiſi,vñ eſt ꝑinde,ac ſi diſtributiuũ fuiſſet appoſitũ . iſta ſol.eſt ſalſa p l.ſi pr̃.in prin.

ADDITIONES.

a Pariſ.Si quis duob. Quid aũt qñ plures uocantur cũ alio tertio ſub noĩe collectiuo, an habeantur loco unius.Vide Ro. conſi. 99 Vide pulchram quæſtionem,quã ponit Soc.in l.utrum.ad fin.prin. de reb.dub.de ſubſtitutione facta de quatuor fratrib.noĩatis noĩe ꝓprio,ſubſtituẽdo unũquẽq; pro quarta parte, quõ intelligat̃.

b Po.Vna perſona. Vide Barb. cõſi.10. uo. 1.ubi limitat ẽt aliquid conſi.66.in 2.uol. Adde qđ no.not.ab re. Bar.in l.7.§.his qui.ff.de le.3.& Bal.cõſi.2.uol. alias c. 1.de magiſt.

Pariſ.Vna perſona. An autem in ſocietate pater & filius cenſeantur eadem perſona,uide An.conſi.100.aliàs 106.inc. Ant. & quid in multiplici alia materia,uide Fel.in c.aſſerte,extra,de præſum.Iaſ.hic latè. Item quod ubi unus nominatur ratione maioris præeminentiæ, uel dignitatis, puta Titius & ſocii , capiantur pro uno. Vide Dec.in c.paſtoralis.in prin.de reſcr.ubi quędam alia, & vide , quæ dicit talis negotiationis,& Caius promittit 100. Titius & ſocii. Fal.quando plures uocentur ſub nomine collectiuo uel tanquam duo corpora,

prin. ff. c. vbi apponit dictio, quibus non uocant in uirilē. nō. n. ponit ibi in aliqua illarum legū distributiuè, sed magis relatiuè. Et iō solue ad l. Lucius, q ibi ex præsumpta voluntate defuncti, pp rationē, quam hic ponit gl. quam Dyn. sequitur, & Bal. ita hic tenet. Sumus expediti de prima parte, venio ad secūdam. ᵃOp. venio ad glo. fi. & ut eā intelligas, scias q ista gl. signat ꝯrium vnum, & vnā q. format pmixtim, & ideo erit tibi laboriosum, si nō intelligas, & legas eam, vt dico tibi. Op. de l. si quis ᵇTitio. 2. ff. de vsufr. accer. sol. verbū, vnà, hic positum tollit ꝯrium. Istam sol. reprobat gl. per l. Titius fundi. & per l. liber homo. §. Titius. & l. interdum. 1. ff. de hęr. instit. Vnde dicit gl. ibi, dicit Titio, & hr̄dib. suis. s. defuncti. hic dicit, Titio & filijs. s. ipsius Titij, & ista est vera so. Quod autem sequitur in gl. intrat in quandam q. vide & signa ibi, qualiter intersit. Modo intrat in q̄dam q. qualiter inter se diuidant coniuncti ibi, vel ibi, hic redit ad ꝯrium quod primo fecerat. Sequitur ibi, vel refert: redit ad q. q̄ s. fecerat, siue tetigerat. non. n. hoc est de solu. ꝯru. Procedo ergo in recitatione gl. Gl. soluit alio modo, q hic dicit filijs, ibi hr̄dib. q gl. ᶜreprehendit per Auth. de trien. & mor. pst. nam sicut pr̄ & filius cēsent vna persona, ita & hr̄s, & defunctus. Tene ergo præcedentem sol. q ibi loqtur de hr̄dib. testatorū, hic de filiis ipsius hr̄dis instituti, vel legatarij. Quæro ergo & modo intro q. q̄ gl. format. Isti hęredes simul coniuncti, qui uocantur in unam portionem, qualiter diuidant illam portionem inter se? Dicit glo. q eam diuident pro hæreditaria portione, ut l. qui cum plures. ff. e. Vel verius est videndū q̄n Titius misceretur cum pluribus hęredib. Aut hæredes fuerunt nominati singulariter, aut non. Si fuerunt nominati singulariter, habebunt viriles: alias habebunt hæreditarias. Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

ᵃ Paul. Ad secūdam. Circa istam secūdam partem uide quæ dicit Aret. in l. discretas ad fi. de vul. & pup. vbi & ponit, an procederet in fratre substituto sub nomine ꝓprio cum alio. Item sub nomine appellatiuo coniunctim, & instituto alio extraneo.

ᵇ I.A. Op. de l. si quis. Et sic facit, q si condemnatur Potestas cum Antianis in centum, Potestas tenetur in quinquaginta, & in residuo Antiani. Pro quo uide in l. planè, de leg. 1. l. iudici. coniunctā gl. in ver. mulctæ. de app. & solet tangi in l. non ambigitur. de leg. hic, & l. si quis Titio. de vsufr. accer. & in l. interdum. de hæ. insti. & uide Bar. in cons. 80. inci. factum tale est, prædictus mutus.

ᶜ I.A. Pr̄ & filius. Adde qđ hoc facit ad q̄onem statuti cauentis quod nullus habeat officium in ciuitate, nisi habeat æstimum centum librarum, an si filius non hēat æstimum, & pr̄ sic, sufficiat vt filius possit hr̄e officium. Bal. consueuit alle. gl. sing. in l. 2. infra qui ætat. lib. 1. quod libra & æstimum patris prodest filio etiam seorsū habitanti à patre. Ita dicit ipse in l. fratr. §. sed si filius. ff. de eden. De qua q̄one uide aliquid p Bal. & Ang. hic, ad fi. per Bal. in c. filius. de Cl. qui cu. uel. & in l. nō plures, de sacros. ecc. & in l. ciēdū. q satis. cog. Bar. in l. cū scim. C. de agr. & cēs. li. 11.

De necessarijs seruis hæredibus instituendis, vel substituendis. Rubrica.

LEX PRIMA.

Si qui. Breuiter dicit. Ille, qui non est soluendo, potest vnum seruum sibi facere necessarium, nisi esset specialiter obligatus. hoc dicit.

LEX II.

Cum serui. In institutione, quæ enunciatiuè aliquem dicit esse liberum, videtur libertatē relinquere, secùs in legato. hoc dicit.

LEX III.

Si tutor. Tutor non potest seruos pupilli sibi necessarios hęredes instituere. hoc dicit.

LEX IIII.

Cum quidam. Seruus potest ab instituto libertatem consequi, & pupillo necessarius hęres existere. hoc dicit.

LEX V.

Quidam. Si seruus fuerit hr̄s institutus in toto, vel in parte, sine libertate, vel tutor datus, erit hr̄s tutor, vel liber. h. d. usq; ad §. aliu. Op. Inst. de hær. inst. §. seruus. Sol. ibi alienauit in vita, hic legauit in vlt. volū. Item op. q vlt. scriptura debeat valere, & sic cum legatum post institutionem fuerit factum, pręualet legatum, vt l. si quis cum. ff. de vul. & pup. de leg. 2. l. si mihi. §. legatum. Sol. speciale est, hic fauore institutionis libertatis.

ᵃ §. Alio. Aliàs, illo. Si legatū a seruo sine libertate relinquit, hæres pręstare non cogitur, sed ad præstandum hortabitur. h. d. Op. de l. seruus, j. de leg. Sol. Non valet legatum vt hr̄s cogatur de necessitate pręstare, tamen de ęquitate ste, vt hic. Opp. de l. seruos. de ali. leg. So. speciale est in legatis alimentorum.

ADDITIO.

ᵃ Pom. Si legatum. Istud fallit in casu naturali. l. Lucius, §. 1. de testa. mili.

§. Quæ. Si seruus à primo gradu legatur, & pupillo pupillariter substituatur, si ꝯdino substitutionis extiterit, hæres erit, & liber: si defecerit, legatum valebit. h. d. §. iste.

Decisione. Si seruus purè instituatur, sub cōditione libertas datur: si quidem conditio potestatiua defecerit, hæreditate & libertate priuabitur: si casualis, libertatē consequitur, & hæreditate priuabitur si soluendo fuerit testator, aliàs utramq; habebit. h. d. Op. de l. cum seruus. ff. de ꝯdino. inst. ubi cōd. apposita in libertate, vr̄ in hæreditate repetita. So. illud, q hic dicit, purè instituit, intellige hoc expressè. Aliàs si simpliciter, vr̄ institutio facta sub conditione, secundum Rich. Malumb.

De liber. præt. vel exhæredatis. Rubrica.

Glo. continuat, quia in testamentis liberi exhæredantur, uel præteręūtur, ideo de hoc dicit. Vel aliter, dictum est de instōne, vel substitutione: verum quia exhæredatio fit quandoq; à gradu institutorum, quandoque à gradu substitutorum, ideo de his ponit hic.

LEX PRIMA.

1 *Exhæredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc ut ille gradus valeat.*
2 *Clausula in fi. posita, refertur ad omnia, & quid si in princip. aut in medio, num. 3. & 4.*
5 *Qualitatis repetitio, vel modificationis, quando intelligatur facta.*
6 *Probatio in contrarium quando admittatur contra præsumptionē huius legis.*
7 *Testamentum an possit incipere à secundo gradu, quoniam primus gradus est nullus, ex causa præteritionis.*

ᵃ Cum post. Si exhæredatio fit ab oīb. gradib. tacitè vel expressè, valet testū. h. d. Vel aliter. Clā in fi. posita referi ad omnia pręcedētia, si nō est rō quare magis ad vnum referaī quam ad aliud. h. d. 1 Not. † q exhæredatio dēt fieri ab omni gradu, ad hoc 2 vt valeat gradus ille. No. secūdo, q dixi in scđo sūmario, q † clā in fi. posita, &c. Oppo. ff. eo. l. 3. §. ante hr̄dis. gl. huius timore hic distinguit, & ponit totā distin. q̄ fecit ibi tex. iō dic vt in gl. Ex qua no. in ᵇ prin. hīs ᵇ q clā in prin. posita, referi ad omnia sequentia, sicut h. d. 3 tex. dēt † clā in prin. posita, referi ad oīa p̄cedētia, si nō pōt reddi rō, 4 quare magis, &c. Itē ex scđo memb. no. q † clā in medio positaᶜ reᶜ fertur ad præcedentia, & seq̄ntia, q intellige fm limita. quæ sequi in glo. q̄n fit intra gradum. &c. No. q illud q dr̄, clā in medio referi ad omnia, dēt intelligi in medio vnius, hoc est inter diuersa capitula. Sed si poniī in medio vnius capituli, ad illud tm̄ referi, q ppetuò tene mēti. Et ista quæ dico sunt uera, q̄n tractamus de repetitione unius clæ subsistentis per se, de qua loquitur l. talis scriptura. ff. de 5 leg. 1. Sed si loquimur de † repet. alicuius qualitatis, vel modificationis respicientis aliud, tunc an intelligatur facta repetitio, nō est nostra materia hic, sed est materia in l. quæ condi. ff. de ꝯdi. & dem. & de ꝯdi. inst. l. cum seruus. Insti. l. Aquil. §. ex hoc tamen capite. & de leg. 3. l. in repetendis. Dixi plenè. ff. vt bon. ra. l. prætor. §. eritq;. Pro de6 claratione huius gl. sunt quærenda duo. Primo, † utrum ꝯ præsumptione huius l. admittaī probō in ꝯrium? Gl. hic in prin. dicit q nō. Vn̄ ista gl. cōiter reprobatur, quia imo pt probari ꝯrium, ut l. 2. §. 7 fi. ff. e. arg. ā. de test. mil. l. in testō, &c. Quæro ergo scđo, quid † si primus gradus est nullus ex cā p̄teritionis, utrū testm̄ possit incipere à sequēti gradu. Gl. hic vr̄ dicere q sic. Tu verò distigue, an primus gradᵘˢ rūpat p̄teritione posthumi, an verò p̄teritione iā nati, ut no. i l. 3. in fi. ff. eo. & probatur in l. nā & si sub cōdōne. ff. de iniust. rupt.

ADDITIONES.

ᵃ Ale. Ab omnibus gradib. Adde an exhæredatus inter gradus institutionis & substitutionis intelligatur exhæredatus ab omni gradu; & an ipsius exhæredati superexistentia faciat deficere fideicommissum, si sine filiis, &c. & an exhæredatus certa causa expressa, quæ postea non redditur vera, faciat exhæredationem nullam censeri: & an filius exhæredatus veniat in generali remotione filiorum, & an nati ex filio exhæredato excludant substitutum, uide Rom. consi. 438.

ᵇ Po. No. in prin. ui. Licèt omnes hic teneant, q clausula in prin. posita facilius trahatur ad sequentia, quā clausula in fi. posita refertur ad præcedentia, & per gl. in l. quisquis. ff. de leg. 3. sed contrarium decidit tex. in c. inquisitionis, extra, de appel.

ᶜ In medio posita. Adde tu, quod quando ponitur inter diuersa capitula, quia tunc clausula posita in medio, non refertur ad omnia Tex. est in c. inquisitioni, de app. & dicit c. Ale. de Imo. in consi. 85. 10 5. uol.

LEX II.

ᵃ Si auus. Nepos, qui per mortem pr̄is incipit tenere primū locū, si reperitur p̄teritus, rūpit testm̄, ᵃ per l. Vellei. h. d. Op. de l. si quis posthumo. §. j. ff. e. Sol. ibi decessit filius institutus post mortem aui, hic eo viuente. Op. scđo, dr̄ hic, sine impedimento. l. Vellei. Cōtra. imo Velleius hic pmittit, q nepos aui, q tenet primū gradū, si reperiī p̄teritus, rūpet testm̄, ut l. Gallus. §. nūc. ff. e. Huius timore sunt hic in gl. nr̄a multæ expositiones, & q̄libet est bona: tu tene primā, qa est magis clara, & eā tenēt Vltrā. vt q dicit sine īpedimēto l. Vellei. hoc est l. Velleia. ꝯcedēte. No. ex hac l. vnū, q licèt nepos succedat in locū pr̄is sui, ut dicit hic tex. tm̄ ex psona sua succedit, nō ex psona pr̄is sui, qđ apparet, qa institutio patris

ADDITIO.

ᵃ Rūpit testamentū. Adde q Bal. extra gl. quærit de difficili q. Si statuto cauetur, q filia dotata nō succedat patri dotāti, quousque, uel donec masculus superuixerit, & cōtingat patrē filiū instituere filiā uero dotatā p̄terire, & deinde moriatur pr̄, et successiuè filius sine liberis masculis, an filia p̄terita possit tūc dicere testamētū nullū? Bal. hic dicit, q sic, postq̄ mortuus est frater, & sic filia consequatur dimidiā, quā habitura fuisset ab intestato. & hoc operantur illa uerba, donec, vel quousque, & istam op. sequitur Bar. in l. fi. ad Tert. Bal. & Ang. in d. l. Gallus, Bal. & Imo. in l. si quis, post Hug. & Ang. & Imo. in l. ei q soluēdo. de hr̄. insti. vbi dicit q ita consuluit Collegiū Bon. cons. inc. Proponitur. & Bal. cons. 209. inc. Doc. man. gr̄. 1. uol. & eo. uol. consi. 377. An aūt testamentum retro fingatur fuisse nullū, uel solū de p̄senti, mator pars vr̄ inclinare qđ demū tunc sit nullū cū filia reperit se p̄teritā, qa statutū pt quē facere hr̄dē ad tps, & postea eū desinere esse hr̄dē. Et ita dr̄ Bal. cōsuluisse Fran. Tigr. & Collegiū Flo. de quib. pulchre per Per. de Anch. cōsi. 321. inc. In Christi nomine, hęc quęstio vulgaris est, p Ab. consi. 92. li. 2. ubi dixit, q si statutum dicat q masculo superstite fœmina non succedat, nec audiatur agendo, uel excipiendo, q ipso mortuo admittetur, propter illa uerba addita, nec audiatur agendo, uel excipiendo. latius ibi uide, & per Bal. consi. 99. lib. 5.

tris sibi pdest, uel nocet, si inspicitur institutio, uel exhȓdatio facta de eo. Quod ergo dicit, nepos succedit in locum patris, intellige, hoc est in gradu, ut sicut filius tenebat gradũ primũ, ita hodie tenet nepos filio subducto, ex persona sua tamen succedit.

LEX III.

1 Sensus quando est clarus, non est recurrendum ad interpretationem.
2 Praeterire, est de filio nullam mentionem facere.
Filius cui factum est legatum, dicitur praeteritus.

a **Si quis.** [a] Qui iubet esse alienus à suis defuncti, exhaeredatus 1 vr. h. d. No. φ † qñ sensus est clarus, non est recurren- b dum [b] ad interpretationem. Op. ad hoc de l. si alij. ff. de usuf. leg. Sol. ibi non constabat de mente, hic sic. Op. secundo de l. in summa, ff. 2 de reiu. Certè illa concordat cum ista. † Quaero qd est ṗterire, dicit gl. Prȩterire, est de filio nullam mentionem facere. Vide glo. Ex hac gl. vr φ si aliqs filio aliquid legauerit, φ non ur prȩteritus, quia de eo facta est mentio. Sed hoc est ƺ casum in l. pe. j. de fideic. Et iõ ad istam gl. addebat Fran. Accur. Prȩterire, est nullam mentionẽ facere de eo. s. instituendo, uel exhaeredando. Fallit in milite, cuius silentium hr pro exhȓdatione, ut l. si cum uel in utero. ff. de test. mil.

ADDITIONES.

a Paris. Si quis. Circa regulam huius l. φ sp sit attendenda voluntas testãris sicut uenator sequitur lepore, uide etiam ad illã reg. oĩno Ale. cons. 591. in prin. & consi. 544. Item adde φ non solum hẽt locum in vlt. uolũ. sed et in ƺtr. et ultiis iarts, in ... C. q res pig. oblig. pos. l. si in venditõne. cũ glo. pe. ff. cõtra ṗdio. Pau. de Cast. hic, bo. tex. in l. ita stipulatus. la grande, cum gl. in uer. ex snia. ff. de verb. obl. Vide bo. tex. 2 a. q. 5. c. humanȩ. Ale. consi. 34. in fi. in 2. uol. Limita tñ hoc qñ testator non stetit in terminis merȩ voluntatis, sed processit ultrà disponendo. Secus si stet in terminis solius uoluntatis, & est exemplum in l. quidam cum filium. de haered. instit. & ibi Bald. & Imo. Secundo limita non procedere qñ uerba nec propriè, nec impropriè possunt deseruire voluntati. Ita Bar. in l. in ambiguo. in 2. respon. ff. de reb. dub. Ale. consi. 422. Are. in l. Titio. de uerb. obl. Vide ad praedicta latè Ias. hic circa istam l. quae habes in l. in cõditionib. primum locum, de cond. & dem. ad Bar. Itẽ not. quod necessarius sensus scripturȩ omni menti praeualet, uide Bald. in c. 1. de consti. inuest. Item in omni materia qño sit standum uerbis, uel menti, uide duct. Abb. in c. ad audien. Item φ non est recurrendũ ad tex. pro intentione, quia uerba probata inspiciuntur, & φ nullum est mentis maius testimonium quàm inspecta qualitate verborum, uerba sunt notanda. Bal. hic, & in c. 3. de constit. inter me. & do. de por. fra. vide oĩno circa hoc quȩ habes ad Bar. in l. Labeo. in prin. de sup. leg. Item quod nedũ in vlt. volun. sed etiam in ƺtrtibus. & ideo in alia materia potius attẽditur mens quàm uerba, uide multa per Ias. in l. iurisg. §. praetor ait. ff. de pac. ubi dicit illud esse magis expeditum in vlt. volun. de quib. uide q hẽs ad Bar. in d. l. in conditio. ff. de cond. & dem. Item de rõne, quia magis atten litur mens quàm verba, vide per Bal. pulchrè in l. ut, in 3. no. C. de iu. delib. Et ibi etiam ponit declarationem ad regulam istam, uide eum. Item quod in ult. uolun. praecipè attendatur uoluntas testantis uide Ioan. de Anan. cons. 3. incip. Viso testõ. ubi etiã ait oĩa iura ad hoc reclamare. Item, φ idem fit in statutis φ magis attendatur mens, vide A l. cons. 147. inci. Viso the. & q. circa med. & cons. 181. inci. Animaduertenti. Et ad regulam, & ad praedicta uide Ias. hic. Item φ uoluntas testatoris sit seruanda & si actus redderetur nullus, uide Ias. in l. uerbis ciuili. in 6. not. de vulg. & pup. vide quae habes ad Bar. in l. non aliter. de le. 2. Are. in d. l. uerbis ciuili. in 3. not.

b Pom. Non est recurrendum. Vide Barb. consi. 8. uol. 1. & cõs. 20. eo. uol. & cõs. 17. e. uol. & aliquid cons. 30. e. vol. & cons. 42. e. uol. & cons. 63. uol. 2. & cons. 10. 1. vol. & 11. uol. 1. ubi multa adducuntur, & attenditur mens. & 21. uol. 3. & 55. uol. 3. loquitur in testatore, & ibi declarat qualiter intelligatur hoc φ dẽt attendi mens testatoris, & cons. 20. volum. 3. ibi decidit quod attenditur mens disponentis, & quod in dubio fit interpretatio longa in fauorabilibus, sed in pȩnalibus stricta.

LEX IIII.

1 Accusatores naturae non debemus esse.
2 Querela inofficiosi est auxilium subsidiarium.
3 Exhaeredatus magis est habendus odio quàm praeteritus.
4 Praeteritus potest dicere testamentum nullum, uel uenire per contratabulas.

Maximum. Haec est multum difficilis lex iuuenib. & hr h. d. Masculi, & foeminae, ȩqualiter ex testõ, & ab intesta. succedunt, & debent noĩatim, & ȩqualiter exhaeredari. Et eodem modo dicunt nullum, & petunt contratab. & idem in filijs, & in nepotibus, & natis, & in nascituris. Diuiditur in tres partes prin. Primo ponit quatuor uitia iuris antiqui. Secũdo illa corrigit. Tertio ponit quintu uitiũ, & illud corrigit. Scda ibi, sancimus itaq. Terna ibi, sed qa & aliud. Itẽ prima subdiuiditur. Nam primo ponit tria uitia. Scdo ponit exemplum primi uitij. Tertio ponit duas persuasiones ad ostendendum quod prȩdicta sunt uitia. Quarto ponit quartum uitium. Secunda ibi, & si praeteritus. Tertia ibi, qui enim. 1 Quarta ibi, cum etiam. No. φ † non debemus esse accusatores na- 2 turȩ. No. secundo, † φ qrela inofficiosi testamenti est auxiliũ subsi- 3 diariũ, φ habet locum, ubi aliud nõ ƺpetit. No. tertio, † φ magis est 4 habendus odio exhȩredatus, q̃ prȩteritus. No. quarto, † φ prȩteritus põt dicere nullũ, uel uenire p ƺtab. His pmissis oppo. ad primũ de l. foeminae. de regul. iur. & l. in multis, de stat. ho. sol. Quantum ad a succedendi modum, non dẽt esse diuersitas, [a] sed quantu ad officia publica sic, ut in ƺtio, &c. Ad secundum oppo. & ur, quod et hodie reperiatur istud uitium, φ exhȩredatus hẽat plus q̃ ṗteritus. Nam ṗteritus ṗstat legata coniunctis psonis per tit. de leg. pstan. exhaeredatus euertit p qrelam in totum: unde legata coniunctis psonis nõ pȩstat, ut l. Titia, de inoffi. testa. Sol. dicit gl. quod istud uitium erat olim de iure antiquo, tñ hodie corrigitur per auth. ex causa, quod an sit uerum, ibi dicam. Item oppo. φ et de iure auth. illud idẽ uitiũ superest. Pone enim, quod pater meus me exhȩredauit absque causa, & mihi dedit legatum: Certè testamentum euertitur, quantũ ad institutionem, legata remanent firma, authen. ex causa, infra eod. Et sic habebit plus iste exhaeredatus, quàm ipse institutus: quia habebit legatum, vt in glo. An hoc sit verum, ponit opinio. Quod an sit verum, dicam ubi in authen. ex causa. tene menti.

ADDITIO.

a Non debet esse diuersitas. Adde, & sic facit, quod statuta, quae excludunt fȩminas à successione, de iure cõmuni sunt odiosa, & restringẽda. Ita decidit Bar. per illam l. in l. cunctos populos, sup. de summa Tri. & fide Cath. & ibi per Bal. & Sal. & Cy. & Bal. in l. nõ fine. de bo. q lib. p Bal. in l. sancimus. sup. de nup. & in l. lege. de leg. hi. d. & in l. certũ. sup. unde leg. per Petr. de Anchar. in c. canonum statuta, de cõst. maximè in ver. agitur. Bal. tamen in l. 2. sup. de in ius voc. dicit, quod respectu masculorum sunt fauorabilia, & respectu fȩminarum sunt odiosa, vel simpliciter loquendo possunt dici fauorabilia, quia debet inspici id, quod principaliter agitur non id quod in consequentiam. & à primo fit denominatio, iuxta not. in l. si quis nec causam, ff. si cert. petat. & in l. qui excepit. de cond. indeb. Ex parte ergo masculorum, quorum fauore fit, vt salua sit agnatorum dignitas, ut no. Cy. in l. 1. de adul. ex parte ipsorum potest fieri extensio, vt statutum excludens filiam propter filium, excludatur etiam propter nepotem ex filio: econuerso uidetur quod licèt excludat filiam, non excludet neptem, quod videtur uerum de nepte ex filio, quae procedit ex radice non exclusa, sed neptis, aut nepos ex filia benè excluditur, quia non potest uenire, nisi ex persona exclusa. Et sic dicit Pau. de Cast. tenere omnes Doc. Sed attenta ratione statuti, quod haereditas remaneat in familia, uidetur etiã secundum ipsum quod neptis ex filio excludatur, quia transitura in aliam agnationem. Tamen se remittit ad Bar. in d. l. liberorum, de qua materia uide per Angel. consi. 244. Pau. de Cast. consi. 169. & 334.

AVTHEN.

a **Non licet.** [a] Ista auth. sumitur ex Authen. vt cum de appel. cogn. Et quae hic sunt, dic, vt in glo.

ADDITIO.

a Paris. Non licet. Vide aliqua circa istam authen. in Bertachi. in uer. exhaeredatio. ubi habes, an extra causas hic expressas si reperiatur alia similis possit exhaeredari. Et quod si filius faciat poenitentiam de delicto, & quaedam alia, & an habeat locum ista authen. in praeteritione posthumi, uide Ioan. de Ana. consi. 28. & Bolog. ibi in additionibus.

1 Haec authen. venit ad l. Cod. corrigendo.
2 Dispositio huius auth. an habeat locum in praeteritione paterna. & nu. 4. & an in praeteritione posthumi, & filij emancipati. & nu. 7. & 8.
3 Exhaeredatio tripliciter sumi potest.
5 Circumscriptio est deceptio facta ab aliquo per dolum.
6 Legata, an debeantur rupto testa. ex causa praeteritionis.
9 Testamento rescisso ex causa exhaeredationis, an legata debeantur.
10 Exhaeredare quid sit, quidve praeterire.
11 Testamentum ex causa praeteritionis, vel exhȩredationis, quomodo irritetur.
12 Testamentum quomodo irritetur, quando descendentes sunt prȩteriti, vel exhaeredati, & quid in ascendentibus.
13 Testamentum quomodo irritetur, quando ascendentes sunt prȩteriti, uel exhaeredati.
14 Si collaterales sunt in testamento praeteriti, uel instituti, testamentum irritatur per querelam.
15 Institutio in re certa, an remaneat ualida testamento irritato ex causa praeteritionis, vel exhaeredationis.
16 Substitutio, an conseruetur per hanc authen.
17 Testator si grauat haeredem, ut restituat haereditatem si decesserit sine liberis, & tale testamentum irritatur ex causa praeteritionis, & si haereditas ad ipsum uenit, quomodo teneatur illam restituere.
18 Quae remaneant firma per hanc authenticam rupto testamento in casu huius authen.
19 Filius qui rumpit testamentum, ex causa praeteritionis uel exhaeredationis, non habet legatum in testamento sibi factum.
20 Legata in casu huius auth. petuntur ex testamento.
21 Testamentum in casu huius auth. quòd comprehendatur in statuto disponente, quod testamenta exequantur, sicut sententia.
22 Si testamento irritato fuit apposita clausula codicillaris, an legata debeantur ab intestato.
23 Clausula codicillaris, quid operetur, & de eius uirtute, & nu. 24. & 25.

a **Ex causa.** [a] Multum est difficilis materia huius auth. Item est breuis hic, sed in corpore vnde sumitur, satis est longa. Casum in terminis pone sub nube, vt litera iacet. Circa auth. hanc primo est vidẽdũ, quomodo se hẽt ad l. Codicis. Quidã 1 dicunt † corrigendo, quia in l. Codicis dicebatur φ filius exhȓdatus non soluit legata, & fideicõmissa, φ corrigit p istam auth. φ quibusdam

ADDITIO.

a Paris. Ex causa. Hanc auth. repetit d. Bened. de Plum. Item an ista auth. conseruatiua legatorum, & aliorum relictorum in testamento procedat, qñ testamentum rumpitur per querelam intentatam per fratrem turpi persona instituta, vide Pau. de Cast. cons. 60. circa med. Nunquid autẽ habeat locum conseruatio istius auth. quando essent duo testamenta, quorum primum esset inualidum, secundum ualidum ex causa praeteritionis, uel exhaeredationis, uide Ang. cons. 182. inc. Ber. habens vnum. Item quod conseruetur fideicommissum vniuersale, uide ad Bart. An autem ista authen. debeat intelligi, ut legata conseruentur, ita tamen quod legatarij non plus habeant quàm filius praeteritus, uide omnino quae habes ad Barto. in l. si salarium. ff. de leg. praestan.

Pom. Ex causa. Authenticae, ut dicit Bal. in prooemio feudo. referens in authen. cassa. supra, de sacrosan. eccle. φ fuerint positae in isto lib. authen. Fred. iunioris, ut sic possint ab Imperatore Ro. comprobari, & ad decisionem causarum adduci, licet alij alia in hoc sentiant. Et adde φ ista auth. satis clarè procedit, quando esset factum solum vnum testamentum, sed quid si sint facta duo, quorum primum sit ualidum, secũdum non, & in ipso secundo sint relicta legata & fideicommissa, an ipsa conseruentur, uide Anch. consi. 204. incip. In praedicto themate.

dam non placet, vt ĩ. dicam. Ego tñ puto hoc esse satis verum. Alij dñt, ꝙ sc habet determinando, nam in l. Codicis simpliciter dicebatur de exhæredatione, & p̃teritione, sed hic addit ꝙ dẽt fieri exhæredatio vel præteritio cum causa, ꝙ colligitur ex illo verbo, cum dicit, de insertione causę, ꝙ non placet, quia hoc ꝙ dicit de insertione causæ, non est per istam auth. sed per auth. non licet, ĩ. prox. positam: tene ergo primam. Veniamus ad contraria, & oppo. videtur ꝙ ex causa præteritionis, rupto testamento non debeantur legata, 1 vt l. filio p̃terito. ff. de iniust. test. Huius † timore sunt opi. nam quidam dicunt ꝙ lex contraria, & oẽs similes corrigũtur per istã. Pro hac opi. facit primo hæc auth. q̃ gñalr loqtur in corpore vñ sumit, in §. siue igitur. Sitr loquitur gñalr, vbi loquĩ de testõ facto a filio qui præterit, vel exhæredauit parentes. Hanc opin. tenet gl. in multis locis. s. in l. 3ria. & in l. vxorem. ff. de manumis. test. in vlt. gl. in authen. vnde hæc sumitur, §. si tales, & ĩ. de cód. l. j. Præterea eadem rõ in p̃teritione, q̃ in exhẽdatione. Nã sicut testm̃ ipso iure annullatur p p̃teritionem, ita annuliatur per exhẽdationem, cã non inserta, fm oẽs. Hoc ẽt tenẽt oẽs gl. quas ĩ. allegabo, q̃ dicunt ꝙ hæc auth. hẽt locum in p̃tentione posthumi, &c. Alij sunt in 3ria opin. qui dicũt a ꝙ hæc auth. non hẽt locum in filio p̃terito à patre, [a] & text. hic debet intelligi de p̃teritione mĩna, q̃ pro exhæredatione hr̃. Ita tenet gl. in corpore vnde auth. hęc sumitur, §. aliud quoq; capitulum. Et idem Azo. in summa. Dy. etiam in additione magna, quam fecit in l. Gallus, de li. & posth. dicit iura antiqua in hoc per hanc auth. non esse correcta. Ita videbatur tenere do. Ia. But. quod hęc opi. probatur in corpore vnde hæc sumitur, §. sin aũt hęc obseruata non fuerint, nullum exhẽdatis liberis. Et de p̃teritis nullam fecit mentionem de iure, hoc est ꝙ iura non corriguntur, nisi quatenus exprimuntur in l. noua corrigente, ut ĩ. de app. l. p̃cipimus. in fi. Pręterea, istud est ius nouum, ꝙ videt inductũ in filij fauorem, sed hic nullus est fauor filij, immo odium, quia tenetur ad legata, ad q̃ aliàs non tenebatur, ergo &c. Qd hoc ius sit in fauorẽ filij probatur in d. §. sin aũt hæc obseruata non fuerint. ibi, ne filij falsis accusationibus, &c. Hoc ẽt te-b nebat d. Pe. [b] d. Cy. erat in 3ria opi. tñ non rñdet ad rões in 3rium, nec nouas facit. Quid dicemus? Dubium est pp opi. tantorum Fina-3 liter ego dico, pro declaratione huius qõnis, ꝙ † exhẽdatio potest tripliciter sumi. Vno modo strictè, & sic exhęredatio est ab hr̃ditate exclusio expsse, & solẽniter facta: & sic loquitur tex. iste, prout de exhẽdatione loqĩ. s. si est facta nominatim, & in testõ interueniunt oĩa, q̃ habuistis no. ĩ. eo. l. 1. Alio modo sumitur exhẽdatio largè, & tũc exhr̃datio est ab hr̃ditate exclusio facta tacitè, uel expresse, fm testõris uoluntatem. Et isto casu hoc nomen exhęredatio, ɔprehẽdit p̃terinonem factã à testõre sciente se filium hr̃e. Hoc probatur in l. si p̃ronis testõ. in prin. ff. de bon. lib. & l. Paulus, §. fi. & l. si cum vel in vtero. & l. sicut certi. s. de testa. mil. ille. n. qui dat hæreditatem suã alteri, & de filio nullam fecit mentionẽ, tacitè exhr̃dat eum. Et si tu diceres, leges 3riæ loquuntur in milite, in quo est speciale, quod præteritio hr̃ pro exhęredatione, concedo ꝙ spãle est in hoc, quod p̃terino militis ualet, tanq̃ exhr̃datio, qa sic voluit, in pagano verò non valet. Tamen ista fuit uoluntas pagani, ꝙ illa p̃teritio hr̃ pro exhæredatione sicut uoluntas militis, tamen in milite valet pp priuilegium suum in illo, nõ ubique. Ergo põt dici ꝙ exhęredatio sit in vno ualida in alio inualida. Sicut dicimus in exhęredatione, q̃ fit sine cã, nam exhr̃datio est, sed inualida. Tertio mõ põt dici exhęredatio largissimè, ab hr̃ditate exclusio, & hoc cõprehendit p̃teritionẽ factã a testatore sciẽte, uel ignorãte, se filium hr̃e, q̃ p̃teritio pro exhęredatione est, ut l. si instituta, §. fi. cum l. seq. ff. de inoff. test. Et si tu dicis. ibi speciale est in matre, cuius pręteritio hr̃ pro exhæredatione ualida, concedo, ꝙ hr̃ pro exhr̃datione ualida, ita ꝙ opus est q̃rela: sed in alio pro exhęredatione inualida tñ; quia licèt uerba testamenti talem filium excludant, tñ voluntas testatoris nõ affuit, vt d. l. si cum uel in utero. ĩ. de testa. mil. Et sic hr̃ triplex est exhęredatio. Vna largissima, qñ ex uerbis testi ad hęreditatem non admittitur, licèt expressè non excludatur, neque tacitè, fm uoluntatem, qñq; largè sumitur, ut qñ nõ excludit expssè fm uerba, sed tacitè fm voluntatem. Qñq; sumitur strictè, & propriè, exhr̃datio, vt qñ expssè excludit fm uerba, & fm uoluntatẽ. Nũc ad qõnem ꝓpositã di-4 co, ꝙ † hęc auth. hẽt locũ in exhr̃datione largo mõ sumpta, nõ dico largissimè. Et sic distingue. aut filius est p̃teritus à testõre sciẽte, & hẽt locũ hęc authẽ. quia testm̃ rumpit q̃tũ ad hr̃dis institutionẽ, cętera firma remanent. Aut est p̃teritus à testõre ignorãte, & tunc c iura antiqua remanent incorrecta, quia testm̃ nullo iure ualebit [c] Et quod hęc distinctio sit uera, primo probatur ex corpore unde sumitur, §. sin autem. Nã ex eo ꝙ dicit, nullũ exhęredatis liberis, intelligo exhęredationem largè, ut ɔprehendat p̃teritionẽ à sciente factã. Et hoc ꝓbatur ex rõnib. q̃ statim i tex. annectuntur. Dicit. n. nę filij falsis accusationib. ɔdẽnent, &c. Et ista uerba cõprehendunt, filiũ exhr̃datũ, uel p̃teritũ cũ cã, licèt nõ uere à sciente, & ĩ. seqt, uel aliq̃ 5 circũscriptionẽ in parentũ substãtijs patiantur, &c. † Circũscriptio enim est deceptio facta ab aliq. o p dolũ, ut l. i. ff. de in integ. rest. & ibi no. sed ille, qui p̃terit aliquem scienter dolosè, eum circũscribit &c. Ex rõnib. ergo annexis apparet, ꝙ uerbum exhr̃dationis, dẽt largè sumi, ut ɔprehendat præteritionem. Hoc ẽt ꝓbatur in §. si tales igitur. & §. sin autem, hęc obseruata nõ fuerint. ubi loqtur gñaliter, nec de exhr̃datione, vel p̃teritione facit mentionem. Hoc ẽt ꝓbatur in §. & hęc quidem exhæredationis, vel præteritionis pœna. &c. infra, in seq. §. loquitur. Sola enim nostrę Serenitatis est intentio, à parentibus & liberis, iniuriam pręteritionis, vel exhæredationis auferre. Apparet ergo, ꝙ Imperator intellexit in pręcedentibus tam de pręteritione, quàm de exhæredatione. Ex prędictis apparet responsum ad ea, quę in cõtrarium allegantur, videlicet ꝙ in corpore non fit mentio de pręteritione. Imo falsum est, quia fit mentio expressè in uer. & hęc quidem. Item dum dicit, exhæredatis, intellexit largè, ut comprehendat præteritionem factam à sciente, merito iura antiqua corriguntur. Nec obs. ꝙ isti dñt, ꝙ ius nouum inductũ est in fauorem filiorũ: qa fateor ꝙ fauor filij est in hoc, ꝙ in exhr̃datione, vel p̃teritione dẽt inseri cã: sed fauor testantis est quod testm̃ nõ irritetur in totum, sed remaneat validum quo ad alia capitula. Probatur in corpore. in ver. hoc autem disposuimus, vt & parẽtes, & filios, & testatores ab iniuria liberemus, & in eo. §. vnde constat ad vtriusque partis vtilitatem, atque cautelam, hanc pręsentem legem fuisse prolatam, &c. Ex quibus verbis apparet, quod non est factum ius illud in fauorem tm̃ exhæredati, vel præteriti, sed etiam in fauorẽ testantis. Et isto mõ intelligendo sunt veræ oẽs gl. quæ tenẽt ꝙ iura antiqua corriguntur per hanc Auth. Sed si acciperes exhr̃dationem largissimè, ut comprehẽderet præteritionẽ factã ab ignorãte, nunc in hac præteritione iura antiqua non corriguntur, quia tex. in corpore, non intelligit nisi de præteritione facta à sciente, ut ŝ. dixi. Præterea hoc probo per rationem, sicut hodie uolũtatem defuncti prætereuntis filium lex tuetur q̃nium ad legata, ita olim tuebatur voluntatem militis p̃tereuntis filium in totum, sed in milite adhibetur illa distinctio, vel præterit filium sciẽter, aut ignoranter, ut d. l. sicut certi. cum si. ĩ. de testa. mil. ergo. &c. Et isto casu intelligo verã ẽt opi. aliorũ, qui dñt iura antiqua non corrigi. Secundo op. 6 ad l. & vi, ꝙ † legata non debeanĩ testõ rupto ex cã pręteritionis, vt infra,

---

A D D I T I O N E S.

a l. A. In filio præterito à patre. Adde quod hanc tenet Old. cons. 191. inci. Thema tale est, Titius condidit testm̃. & cons. 238. incip. Thema tale est, Durandus. Sed ꝯtra opin. est in contrarium, tamen dicit Paul. de Castr. notandum esse, quod in corpore vnde ista auth. sumitur, tria sunt consideranda in effectu, Primum quod si inferatur causa ingratitudinis, testamentum habeat suam firmitatem, dummodo probetur, ut patet in §. siue igitur. Secundum, quod si causa non inferatur, uel non probetur, testamentum irritetur quo ad institutionem. Tertium est, quod eo casu quo irritetur, cætera firma permaneant. Si ergo quæritur, an habeat locum in præteritione paterna (dicit ipse Pau.) dicendum est, quod aut quærimus quantum ad ultimum effectum, scilicet eo casu, quo irritetur, cætera firma maneant, & tunc tenenda est distinctio Bar. cum limitatione sua, quod eo casu quo ignorabat se filium habere, an credebat se certum non habere, & tunc inspiciatur qua, & qualia legata sint, an magna, ita quod uerisimile sit patrem talia nõ fecisse, si sciuisset filium se habere, & tunc habeat locum opi. Bar. Aut sunt talia, quæ uerisimiliter fecisset, & tunc conseruabuntur per istam authen. Si uerò dubitabat & tunc secundum Ang. similiter ualebunt omnia legata indistinctè, quia creditur etiam de casu illo cogitasse, & uoluisse, quod etiam si uiuat, legata debeantur, l. qui iure militari. ff. de testam. mil. Si autem quæritur quantum ad primum effectũ, quod inserta causa testamentum ualeat, dic quod non loquitur in præteritione paterna, quia insertio causæ non facit ut præteritus habeatur pro exheredato, quoniam talis insertio causæ congruit exhęredationi, non præteritioni: & ideo non obstante tali insertione, si præteritus sit filius in potestate, testamentum erit nullum, tam de iure ciuili, quàm prætorio, & poterit contratabulas, sicut olim erat. Est tamen uerum, quod si causa inserta per hæredem probetur, talis filius excluditur à iure dicendi nullum, uel contratabu. sicut excluderetur à querela, sicut dicit ipse Paul. in l. 3. supra eo. secundum Ang. quod notandum est, ex quo colligitur quod ista authen. & in corpore vnde sumitur, habet locum quando est inserta causa solum in præteritione materna, & hoc Paul. de Cast. tenuit opi. d. Raph. qui tenet istam authen. non habere locum in præteritione paterna, dicens, quod non minus putat hanc opi. veram, quàm quod Deus sit in cœlis, sua tendo tamen quod opi. contentis seruetur. Sed dicit salua pace d. Raph. non considerauit perfectè, nam, ut ex uerbis suis apparet, ipse non habuit respectum, nisi ad illum primum effectum, dum ibi dĩ, ꝙ si cã fuerit inserta, & probata, testm̃ habeat suam firmitatem, ipse autem dicit quod illud non potest procedere in præteritione paterna, quia tunc non posset habere suam firmitatem propter insertionem causæ ingratitudinis, quia illa est impertinens ad præteritionem, sed secundum Ang. dicendum est, quod nemo potest habere suam firmitatem, si causa fuit inserta, & probata, non quod à prin. testamentum sit ualidum, immo est nullum, & perpetuò potest dici nullum, sed quantum ad effectum, quia si probabitur, excluditur ab intentione sua, & a iure dicendi nullum, per illum §. siue igitur. Sed dicere quod quo ad vltimum effectũ, vt legata non conseruentur, quod non habeat locum in præteritione paterna, est loqui sine intellectu, & ipse non potest negare quin posito quod testamentum sit nullum, & quod filius obtineat, quod causa non probetur quin teneatur ad legata fideicomm. Dicit Paul. miror quod tantum Rapha. in hoc defecit. Adde quod Angel. consil. 76. dicit opin. quam tenui legendo, & nũc teneo quod authen. ex causa habeat locum in præteritione paterna filij iam nati. Casus est in l. Thais, §. Splendophorus, ff. de fideicom. liber. Consilium incipit, In Dei nomine præsupposita. & idem videtur uoluisse consi. 183.

Paul. A patre. Sequitur Fulgos. unde cum in consil. 103. in subscriptione. in consilijs Com.

b Poma. Tenebat do. Pe. Et hoc tenet Oldr. cons. 138. in 1. dubio.

c Poma. Nullo iure ualebit. Et ista opin. Bar. hic est communis, ut per Alexan. in consil. 41. incip. Viso tenore allegati, & producti testamenti. versi. 3. quia, in 2. volum. vbi dicit istam opin. esse communem. Vide etiam eundem in consi. 48. in 1. volum. & Bar. cons. 13. & cons. 162. & cons. 208. & Barba. cons. 60. volum. 2. Roma consi. 121. & cons. 181. & Card. cons. 20. Ana. consi. 28 Aret. consi. 23. ubi limitat in 2. dubio. Pau. de Cast. in l. sicut certi. supra de testamen. milit. & ibi etiam Alexan. in l. 3. & Ang. & Barba.

nis, vt ꝭ. eo. t. l. 2. & de leg. 2. l. si quis testamento, de fideic. lib. l. si pater, in princ. cum si. huius timore sunt hic aliç opi. Dicunt quidam, quod illç leges corriguntur per istam, & hęc fuit olim opi. Pla. quç probatur plurib. rationib. Primo, quia hęc auth. loquitur generaliter, ergo &c. Pręterea lex, & iura allegata in cõtrarium, loquuntur in posthumo, cum lex parificat posthumum, & iam natum, vt l. maximũ, in fi. ꝭ. eo. Sed in iam nato prætermisso iura antiqua corrigũtur ergo &c. Præterea sicut olim quando testamentum rumpebatur p contratab. debebantur legata certis personis per edictum de lega. præstan. ita hodie debentur legata vniuersaliter per hanc auth. sed in illo iure antiquo non fiebat distinctio inter posthumum, & iam natum, vt l. 3. in prin. ff. de contrat. ergo, nec de isto iure. Alij dicunt, a & dicitur ꝙ fuit op. Azo.ᵃ ꝙ ll. contrariæ non corrigantur, sed illæ b loquuntur in filio posthumo,ᵇ ista in filio iam nato. Ista opi. fundabatur plurib. rationib. Primo, quia in corpore non fit mentio de posthumo, ergo &c. Præterea quando filius iam natus est præteritus, testamentum statim est irritum quantum ab institutionem, & sic legata nunquam habuerunt dependentiam ab ea. Sed quando c est præteritus posthumusᶜ tunc ab initio valuit testamentum, & legata ab ea dependere cœperunt, merito rupta institutione, vitiantͣ legata, vt dicitur in simili, vt hic de iniust. rupt. & irri. test. l. nam & si. ꝭ. fi. & no. de lib. & posth. l. 3. ꝭ. fi. Ia. de Are. & do. Cy. tenent primam opi. s. quod leges contrariæ, & similes corrigantur. Allegant, quod sit gl. de fideic. lib. l. generaliter. ꝭ. ex testamento. Allego tibi plures alias gl. quæ in posthumo loquuntur. ff. de cap. & postl. reuer. l. bona. ꝭ. fi. & de fideic. lib. l. si pater. in prin. & de test. tut. l. 1. de le. 2. l. si qs testamento, & ī. de codicil. l. 4. Audiui do. Ray. tenere contra istam opi. & sic plures consuluisse. Audiui etiã do. Ia. But. super hac auth. tenentem contrarium, per istam rationem, hæc auth. loquitur quãdo prætermio fit à matre. Sed hanc opi. ī. reprobaui. Præterea dicebat ipse quod hic loquitur quando præteritio fit à matre ex causa, quod patet quia tex. dicit ex causa præteritionis, &c. sed in posthumum non cadit causa, vt l. si quis in suo. ꝭ. legis ī. de inoff. test. Quid dicemus? dico idem quod ī. Aut prætermio posthumi est facta ab eo, qui sciebat se habere vxorem prægnãtem, & est vera prima opi. quod iura antiqua sint correcta, hoc probatur ex text. in corpore, vt ī. dixi. Et licet nulla mentio fiat de posthumo, tamen loquitur generaliter de qualibet præteritione. Aut pręteritio est facta ab eo, qui nesciebat vxorem esse prægnantem, & tunc non corriguntur, quia tex. in corpore de hoc non loquitur. Hæc opi. probatur in simili, ff. de test. mil. l. si cum vel in vtero. & l. qui iure. ff. de testa. mili. Præterea hoc probo per rationem efficacem. Certum est, ꝙ donatio inter viuos nititur maiori firmitate, quam legata, quia consensu duorum fit, ergo, &c. no. in l. 1. ff. de pa. Item non potest reuocari sine causa, vt ī. de reuo. don. per totum. Sed donatio inter viuos propter superuenientes filios, de quib. testator non cogitauit, irritatur: ergo multo magis irritantur legata, vt l. si vnquam. ī. de re. do. Facit ad hoc ff. de pac. l. tale pactum. ꝭ. fi. Præterea, hoc tenere esset cõtra voluntatem testatoris. Pone enim quod testator non habens filios fecit magna legata fratrib. consanguineis: quod non est verisimile eum fecisse, si de liberis cogitasset: nõ. n. prætulisset extraneos soboli suæ, vt l. cum auus, de condi. & dem. & ī. de fideic. l. cum acu d tissimi. Idem iuris est si aliquis filios habebatᵈ tempore testamenti. Nam præsumit lex, ꝙ si cogitasset plures filios habere, minora reliquisset legata, vt l. is qui. in fin. ff. de iur. codi. & sic vno casu est vera opi. Pla. & sequacium. Alio casu est vera opi. Azo. & sequacium. Respondeamus ad quasdã rationes, quas feci pro Plac. in quarum concludunt contra Azo. & specialiter ad illã ꝗ feci de ꝛt. de leg. præstã. Nam dico, quod ibi nulla est dña inter posthumum, & iam natũ, siue scienter, siue ignoranter testator prætericrit. Ratio, quia in vtroque est eadem ratio. Quare autem prætor conseruauit legata coniunctis personis. Certè quia prætor rumpebat testamentum, quod de iure ciuili erat validum, & ī hoc iniuriam faciebat legatarijs omnibus, ideo æquitate sua seruauit legata coniunctis personis, vt l. 1. in prin. de le. præstan. & ista est ratio vniformis ad posthumum, & iam natum quoquo modo præteritum: sed hic legata conseruant propter tuendam voluntatem defuncti quę voluntas defuncti cessat, quando præteritus est ab ignorante. Nunc respondeo ad rationes factas per Azo. contra Pla. non obst. quod dicitur, quod legata cęperunt dependere ab institutione, vt dicam. ī. in contrarijs, super verbo, exhæredationis. Nec ob. quod dicebat do. Iac. Bu. quod hic loquitur de præteritione, quę fit ex causa, quia hoc falsum puto, qa immo loquitur indistincte de omni pręteritione, per quam pręteritus circumscribitur, vt dixi in pręcedenti contrario. Et quod text. hic dicit, ex causa pręteritionis, debet exponi, i. ex ipsa pręteritione, & sic transitiuè loquitur. Simile habuisti ī. de comi. inde. l. j. Vel dic, ꝙ verba hic posita sunt Guarnerij, in corpore aliter iacent. Sed cõtra ista opi. ꝗ tenui, tam in pcedenti ꝯrio, quam in isto, opp. de l. vl ff. de hęr. inst. vbi qñ pręteritio est facta ab ignorante, vitiatur instõ, & legata firma remanent. Sol. ibi loquitur qñ præteritus est aliquis cuius præteritio testm̃ non rumpebat, sed instituto rumpitur pp defectum causæ, ꝗ testõr adesse putabat, quæ cũ respiciebat institutionem solam non legata, merito legata firma remanẽt, quia in eis nõ est defectus volũtatis defuncti, hic secùs, vt ī. dixi. Cõtra hoc ēt fortiter op. de l. cum mi. ff. de inof. test. vbi vĩ, ꝙ debet distingui totum eꝫ ad aliud, qđ ego dixi ī. Aut prætermio est facta à sciente, & sic re, & consilio, & legata tũc nõ debeantur. Aut ab ignorante, & tũc debeantur. Ita vĩ tenere gl. ibi posita, &c. Rñ. rõnes, & opi. gl. nõ sunt veræ, per rationes, quas ī. dixi. Vnde tene opi. Azo. ibi positam quod dictum in prin. legis corrigatur per id, quod sequitur. Et tunc facit pro opinio. quam teneo, quod satis placet. Vel dic subtilius, quando mater præterijt filium, quem non credebat se habere, & alios instituit, filius habet duplicem viam. Vno modo, quod dicat testamentum nullum, seu institutionem nullam propter defectum causæ, quia mater ideo instituit extraneum, quia putabat se filium non habere, quare erit falsa, & tunc vitiabitur institutio, & remanẽt legata, vt dict. l. cum mater, in princip. & d. l. vlt. de hær. institut. Aut vult irritare institutionem tanquam præteritus, & venire per querelam olim, vel hodie dicendo nullum ipso iure, & tunc legata totaliter non valebunt. Sic loquitur finis dictæ l. cum mater, & id, quod supra dixi vobis. Op. de l. 2. supra eod. titu. & ff. de liber. & posthu. l. e Gallus per totam l. Huius timoreᵉ possunt hic esse aliæ opin. Vna, 7 quod † hæc authen. habeat locum in præteritione posthumi, qui non est propriè posthumus, sed per l. Vellei. subducto eo qui tenebat primum locum: sequens incipit tenere locum primi, & gloss. in l. prima ff. de testam. tute. videtur tenere, quod in tali posthumo locum habeat hæc authen. In contrarium videtur, nam talis posthumus non fuit per machinationem præteritus. Nam testator ideo eum non instituit, quia alter eum præcedebat, & sic licitè fecit. Teneo gloss. Ad contrarium respondeo, quod hæc machinatio videtur. Sicut enim qui habet vxorem prægnantem, ventrem non instituit, ita ille qui habet nepotem, & de eo non facit mentionem secũdum consilium l. Vell. saltem re ipsa circumscribit eum. Huic opinio. consonat voluntas defuncti. Si enim filium suum, qui erat in f primo gradu, grauauit legatis, ᶠ multo magis est præsumendum, quod grauasset nepotẽ, quia erat in vlteriori gradu. Op. ī. de bonorum possessio. contratabu. l. 1. & de leg. præstan. l. 1. vbi testamento irritato per contratabu. ex causa præteritionis, legata non debentur, nisi certis personis: hic verò dicitur, quod omnib. huius timore sunt hic opinio. nam gloss. in dicta l. 1. supra, de bonorum pos. 8 contratabu. tenet, quod † illæ leges hodie corriguntur per istam, vt no. in glo. secunda, in fine. ff. de vsufruct. l. si extraneo. Alibi videtur tenere gloss. quod hæc authen. non loquitur de pręteritione filij eman-

ADDITIONES.

a Pom. Et dicitur quod opi. Azo. Istam opinionem tenet Old. consi. 169. & ibi eam limitat.

b Paris. Posthumo. In filio posthumo ignoranter præterito non conseruantur legata fallit nisi essent facta pro anima, uel pro exoneratione conscientiæ, vide Ias. hic, vide Bar. in rep. l. cum acutissimi. C. de fideic. vide Ias. in l. percip. sup. de impu. vbi etiam dicit, ꝙ tacita pupillaris excludit matrem, quando est substitutio facta pro anima. Et pro primo dicto, vide Fran. Are. in consi. 21. de lib. & posthu. An autem requiratur quod fuit pro restitutione vsurarum, vel malè ablatorum, vel an sufficiat simpliciter pro anima relinquere, pondera quæ dicit Ias. in l. percip. & Io. de Ana. in d. consi. tenet idem in vtroque casu. Bar. autem in l. 1. in 2. q. 5. q. princ. tenet legata ad pias causas nõ conseruari præterito filio ignoranter, & quod si relinquatur simpliciter pro anima, per hoc non censetur testator pro aliqua obligatione, vel onere sui reliquisse, vide Barb. in c. dolus, de testa. Scripsi ad Ias. hic.

Posthumo. Adde quod Old. consi. 158. inc. Super j. q. licet, quod hæc auth. nõ habeat locum in præteritione posthumi. An autem legata debeantur posthumo præterito Aug. alle. consi. 7. dicit, ꝙ aut præteritus est scienter, & legata debeantur. Aut ignoranter, & illa debeantur, quæ verisimiliter testator fuisset facturus si posthumum sciuisset, per l. pe. ff. de iur. cod. Bal. verò consi. 450. inc. In Christi nomine, dicit, ꝙ aut testator in aliqua parte sui testa. fecit mentionem de filijs, & non restrinxit se per nomen proprium, & indiffinitiuè locutus est, & tunc habeat locum hæc auth. Aut in nulla parte test. fecit mentionem de filijs, & tunc non videtur cogitasse de his, præsertim si legata exhaurirent hæreditatis vires, quia non est verisimile, quod testator contra naturalem charitatem voluerit grauare liberos, ar. l. Lucius. ff. de hære. inst. Et in hoc vltimo videtur concordare, quia videtur velle, quod si fecit aliqua legata, quæ non exhaurirent vires hæreditatis, ꝙ illa debeantur. Bar. autem in sua opi. perseuerauit consi. 204. inc. factum tale est. Cęchus & consi. 210. inc. Omne illud quod aliàs consului, & auditores meos docui. & cõsi. 235. inc. Lapus fecit testam. vol. 1. & dicit Ale. quod Bal. in l. filio præterito sequitur opi. Bar. nisi legata essent facta pro malè ablatis, quia illa præstabuntur, etiam si filius esset ignoranter præteritus, quia est verisimile quod etiam si testator sciuisset idem fecisset, cũ prima charitas incipiat à seipso. l. pra ses. le seruit. & aqua & anima cunctis reb. est præponenda. l. sancimus. C. de sacros. ecc. Tu vero dic, ꝙ Ro. consi. 128. inc. Circa prædicta, refert Bal. in l. Titius. ff. de lib. & posth. saluare Bar. in casu proximè relato, non autem quod ipsum sequatur, & Ro. in d. consi. tenet, ꝙ si testator in genere cogitauit de posthumo, vt quia dixit si non valet, vel valebit, ꝙ legata debeantur. Idem dicit Ale. quod Bal. dicit opi. Bart. veram, quando testator nullum alium filium habuisset, & instituisset, tunc ꝙ omnia legata debeantur, quia verisimiliter postquàm vnum grauat, alium grauasset si habere sciuisset, arg. d. l. Titius, & hoc nisi nominatim reliquisset filio instituto, quia tunc haberet locum tex. in l. pe. de iur. cod. Tu etiam ad hoc vide Bal. consi. 421. 2. li. & Rom. consi. 181. An autem posthumo præterito tacente, fratres possint declarare testamentum nullum. Vide Ro. quod sic consi. 24.

c Menoch. Posthumus. Bolog. consi. 73.

d Poma. Filios habebat. Istam opi. Bar. licèt non reperiatur qui communem dicat, tenet Io. de Ana. consi. 28. & uide ibi Lud. Bolog. in addi. Ista verba posita uide per Azo. Are. consi. 95. vbi in ista materia fecit pulchrum consi.

e Pom. Huius timore. Considera nunquid hoc sit uerum, quod sentit Bar. quod nepos subintret in locum patris, ex dispositione Vellei. quod quidem clarè sentit glo. in d. l. 2. hic all. Sed hoc videtur contra, in ꝭ. sui. Insti. de hære. qualit. & diffe.

Menoc. Paris. consi. 64. nu. 6. lib. 2. & consi. 146. nu. 23. 24. lib. 4.

f Pom. Legatis. Ex illo articu. collige, ꝙ idem esset si esset etiam ignoranter præteritus, & opi. Bar. est communis, vt inquit Por. & Imo. in d. l. filio præterito qui ponderat Bar. hic esse contrarium, dum dicit de exceptione posse fieri absque dolo, contrarium cuius sup. in 1. opi. in diffinitione ipsius exceptionis. Cogita.

emancipati, vt no. ff. de min. l. si filius. Et secundum hanc soluit contraria, quod ibi loquitur in emancipato, hic in suo, vel in eo, qui non est filius, nec emancipatus, licut descendens ex linea materna. Pro j. opi. facit, quia tunc videtur sublata differentia emancipatonis, & patriæ potestatis, quando nullum est testamentum, vt no. s. de col. l. 3. l. si emancipati, & in hac auth. in gl. 2. & in l. Gallus. §. & quid si tā tum, in gl. emancipatus, prope fi. Iac. de Are. licet sit de illis, qui tenent, quod in filio prætertito iura antiqua non sint correcta, tamē in filio emancipato tenet, quod iura antiqua corrigantur. Nam tex. in corpore, in §. cās, ver. si quemlibet de prædictis, loquitur de liberis, qui possunt ab intestato succedere: sed quantum ad successionem ab intestato, nulla est differentia inter emancipatum, & suum, vt in Authē. de hær. ab intest. §. si nullam, ergo &c. probat p rationem, quia hic est fauor filii emancipati, qui dicit ipso iure nullum, nec habet necesse sub dubio litis pendentię intentare contra tab. Et istam a opi. puto veram, a si ponimus prætentionem factam b a patre scien b te, aliàs secus. Op. ff. de le. 2. l. 2. Sol. fm Dy. & benè, ibi loquitur quā do legata relinquuntur ab ipso prætertito, à quo ab initio relinqui non poterant, & sic hæreditas deuenit ad eum ex quodam casu, nō ex iudicio defuncti, vt l. sed & si sic. §. 1. ff. de lega. 3. hæc auth. loquitur in legatis relictis ab instituto, à quo ab initio poterant relinqui, quę conseruantur beneficio huius auth. Ex hoc habes, quod Dy. hic videtur tenere, quod hæc auth. habet locum in prætertione filii sui, quod dixi s. & dic de hoc, vt dixi s. Sumus expediti de contrariis, circa ver c bum, prætentionis c Nūc veniamus ad verbum, † exhæredationis, 9 & videtur, quod rescisso testā per filium exhæredatum cætera vitiari, vt l. Papinianus. §. si ex cā. ff. de inof. test. Huius timore sunt i hac materia multæ opi. Nam Mar. dicebat, quod cōtrarium habet locum fm illa tempora, fm quæ habet locum querela, hodie verò non habet locum querela. Cuius opin. reprobatur hic in gl. & in l. 1. ff. de inof. test. ego dixi plene in l. 1. ff. de test. Alii dīt, quod lex ꝯria corrigi p istā authē. nā hodie si testām rūpatur per querelam, vel alio modo filio exhērdato, legata debentur. vt hic. Et hoc tenet glo. in l. ꝯria, & ff. de inof. test. l. nam & his. §. 1. de test. tut. l. iure nro. §. 1. & de le. 2. l. cum filius, in prin. in gl. placuit, & in illis locis gl. tenet istam opi. Et differt hęc opi. ab opi. Mar. quia fm hanc habet locum querela, sed legata remanent firma, sed fm Mar. non habebit locū querela. Tertii dīt, vt Azo in summa. Aut testām est nullū ipso iure, quod est qñ cā no est inserta in exhæredatione, vt j. dicā, & tunc habet locum ista auth. Aut cā fuit inserta, & tunc quia oportet testām irritari per querelā, fm eōem opi. legata, & cætera lift irritantur, & iura antiqua non corriguntur. Ista opi. pbatur, quia qñ testām est nullum, legata non hñt dependentiam ab institōne, sed qñ est aliquod, & irritatur, secùs, vt dī in simili in l. nam & si ff. de cond. §. fi ff. de iniu. test. & l. 3. in fi. de lib. & posth. & ibi not. Ista opin. placuit Hug. tamen displicuit eius ratio. Nam in eo, quod dicit, qñ testām est nullū, legata valent, est ꝯ l. is qui in ptāte. in prin. ff. de leg. prēst. In eo vero quod dicit, quod qñ ab initio valuit, legata irritantur pp dependentiā, est ꝯ l. si miles. ff. de iniu. rup. Quidam volentes sustinere rōnem multum laborant ad rñdendum ad d dictas leges. Tu dic bř d quod non obst. l. is qui in ptāte. quia ibi loquitur fm tēpora antiqua, fm quæ legata nō poterant valere, nisi ex testamēto adiretur hērditas, hodie secus in casu huius auth. Non ob. l. si miles, quia ibi valuit testām ab initio de iure speciali: Vnde licèt tollatur, non est tamē potentior, quod ad se trahat accessorium: vnde ratio Azo. adhuc remanet viua. Hug. tamen assignauit aliam rationem quia qñ testor inseruit cām, deliquit in duob. s. in exhæredando, & falsam cām inferendo, sed qñ eam non inseruit, deliquit in vno nō merito minus puniatur, vt si quo ad instōnē tm irritetur testām. Ista rō reprobatur per Doc. Quid. n. si testōr inserit veram cām, sed hæres eā nō pbauit? Certè in nullo delinquit, nō fm opi. pdictā non valeret legatum. Vn alii, vt Iac. de Are. tenent opin. istā, per aliā rnaē. s. quia hic dicit text. irritum, &c. In corpore dicit euacuato, &c. Et sic intelligitur, qñ est irritum ipso iure, & ista opin. non placet. Nam verbum irritum, nō est in corpore, sed in vno §. dicit euacuato in alio dicit rescisso, & gl. intelligit ibi euacuato. s. p sententiā, & sic agebatur querela Quod autē dicit, euacuato testamento &c. & sic sum ablatiui absoluti, & resoluuntur in conditionem. s. si euacuabit. s. p querelā, vt l. à testatore. ff. de ꝯd. & dem. ff. de vsu. l. eunctis, & eodē mō in alio §. vbi dicit, rescisso testō. Vnde alii tenentes hāc opi. dicunt, quando testām irritatur per qrelam, legata non debentur, quia irritatur iudicium tanquam dementis, vt l. Titia. ff. de inof. test. Et istam opi. vidi qñq; tenere do. Ia. Bu. dum legeret legem ꝯriam, & postea dum legebat hanc auth. vidi eum vacillare, & tul firmare. Sed ista ratio non placet, nam licèt olim testām irritaretur per querelā, quasi colore dementiæ, vt l. colore. ff. de inof. test. tñ hodie nō irritatur illo colore, sed irritatur testām per querelā, quasi causa inserta non fuerit vera. Non. n. potest dici demens, qui filium suum exhērdauit ex iusta cā inserta. Sed pōt dici, quod cā non sit vera, & ista responsio colligitur ex dictis Iaco. de Are. in ista materia circa alium passum. Vnde alii vt Dy. sunt in alia opi. totum ecōuerso ad præcedentem. Dicit. n. aut causa legitima est inserta, & per hæredem non approbata, & habet locum hæc auth. vt licèt testamentum irritetur per querelam, legata firma maneant. Aut causa non est inserta in exhæredatione, & tunc irritatur testamentum in totum: & dicebat ipse, quod colligi ex corpore vnde sumitur hæc auth. d. Cy. dicit hic, audiui eū dicētē, cum legeret istam auth. quod pluries ipse respēxit in corpore, & nunquā sciuit colligere ex aliquo text. illud quod dicit Dy. videtur mihi tñ quod Dy. hoc collegerit ex tex. in corpore ex alterο de duob. locis, primo ex §. sin autem hæc obseruata non fuerint, ibi, ne filii falsis accusationibus, &c. nam dicitur esse falsa accusatio, qñ causa ingratitudinis inferi, quæ vera non apparet. Vel possumus dicere, quod ipse collegit hoc ex §. sin autē, hæc obseruata non fuerint, aliàs in §. hæc autem in fi. §. in ver. in aliquo autem negotio, &c. vbi tex. hoc expresse videtur dicere, id eū vidi totum. Hæc opi. Dy. non placet. Nam licèt vna sit ratio in corpore, ne falsis accusationib. ꝯdēnetur, &c. quæ cōgruit exhērdatis cū causa: tñ Cy. statim annectit ibi alia, ne aliquam circūscriptionem, in parentum substātia liberi patiantur, &c. Quæ rō congruit exhērdatis sine cā, & etiam prætertitis à sciētē, vt s. dixi. Præterea tex. dicit, sin autē hæc obseruata non fuerint, & sic loquitur gñaliter, siue non fuerit obseruatum illud, quod præcepit, quod causa probaretur per hæredem. Nō ob. tex. in ver. in aliquo autē negotio &c. Nam Imperator ideo sic pronunciauit, quia reperit testām esse falsum dolo, & machinatione quorundā extraneorū, vel fratrū, & sic nō deficiebat causa prætertitionis, vel exhērdationis, sed ex causa falsitatis, vt ibi tex. expresse dicit, dolo, & machinatione quorundam compositam fuisse compertmus. Præterea posito, quod tex. hoc expressè nō dixerit, illa fuit pnunciatio Principis antequam emanaret ꝯstitutio, vñ hæc auth. fuit, quæ erat iusta tunc, hodie post hāc l. esset iniusta. Teneo ergo opi. gl. quod iura antiqua hodie sint correcta, vt in testō rescisso per querelam, vel aliquo quoquomodo ex causa exhērdationis legata, & fideicommissa firma remanent. Hoc tenet gl. in multis locis, quæ s. dixi. Expediti sumus de ꝯriis circa verbum, exhæredationis. Op. ꝯ illud, quod dř hic, cætera firma manent. Contra, ex testō ex quo nō aditur hērditas, non pōt dēri legata, vt l. si nemo. ff. de test. tut. & ff. de re. iu. l. si nemo. Sol. ibi loquitur qñ testām vitiatur ex alia cā, quā ex cā exhērdationis, vel prætertitionis. Rō pōt esse, quia qñ ex alia cā hæreditas, non aditur, ad alios peruenit hērditas, præter spem, & voluntatem defuncti, ideo testator eos grauare nō cogitauit. Sed qñ irritatur ex causa exhæredationis, vel prætertitionis, testator cogitauit grauare eum, quem exhērdabat, vel pteribat inquantum poterat: sicut. n. eum priuabat tota hæreditate, quæ sibi debebatur, ita præsumit lex quod multo magis voluerit eum esse grauatum legatis; rō legata confirmauit. Opp. s. de test. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. Sol. ibi testām erat ex alia rōne imperfectum, videlicet pp defectum solennitatis: hic ex causa exhæredationis, vel prætertitionis.

Expediti. Sumus de ꝯriis, veniamus ad qōnes. Primo quæro, hic dř causa prætertitionis, vel exhērdationis. 10 Quid † est exhæredare, vel pterire? Certè quid sit exhērdare, & qualiter possit intelligi s. dixi in primo cōtrario. Pręterire verò quid sit, de hoc est opi. Nā Iac. de Are dicit, quod pręteritio est nullam mentionē facere de filio, & idem vř tenere gl. in l. 3. s. eo. Ex hoc sequitur quod si quis aliquē pterierit, causa ingratitudinis inserta, vel etiā aliquid legauerit, quod iste diceretur exhęredatus, non pręteritus. Istud tenēt e Pet. & Cy. in d. l. 3. e Sed Mar. tenet ꝯrium, & dicit veritatem. Id. n. pbatur ex tex. in l. maximum, ibi in institutione pręteriti, &c. q. d. ille pręteritus dicitur, de quo in institutione non est facta mentio. Pro hoc videtur casus j. de fideic. l. pe. & ff. de leg. 3. l. 2. Et hoc vult dicere tex. in corpore prout nos accipimus pręteritionem pro specie distincta, in §. aliud quoq; capitulum, ubi dicitur, quod exhęredare vel pręterire debet fieri cum cā. Et pdicta vera, prout nos accipimus pteritionem pro specie distincta ab exhęredatione stricto mō sumpta. Nam si tu acciperes exhęredationem largè, tunc talis pteritio videretur exhęredatio, vt s. dixi in primo ꝯrio, & pbatur s. de test. 15 mil. l. si cum vel in vtero. Quęro secundo, † quō irritetur testamentum ex cā pręteritionis, vel exhērdationis. In hoc sunt opi. quia quidam dīt, hodie non esse locum querelę, quod hic non examino. Dixi in l. 1. ff. de test. Tenendo opi. gl. quod hodie sit locus querelę, in qōne proposita dico sic. Qñq; qritur de descendētib. pręteritis, vel exhęredatis, qñq, de ascendētib. qñq; de collateralib. Circa pri- 12 mum dic. † Aut fuit exhęredatus, vel pręteritus à patre, uel à linea paterna, auo paterno, & similibus, aut à mře, vel à linea materna. Si à patre, uel à linea paterna, aut erat in potestate, aut erat emancipatus: & tunc si in potestate, & fuit pręteritus, tunc est testamentū nullum ipso iure. Potest et petere ꝯtab. vt l. maximum. §. sancimus, & l. j. s. de bo. pos. contra tab. siue fuerit inserta causa in pręteritione, siue non, & legata pręstantur omnib. per hanc auth. quod est verū, nisi cā pręteritionis inserta probata ab hęrede fuisset, quia tūc valet, nec rūpitur. Si verò fuit exhęredatus, tunc aut fuit inserta cā ltima, & tunc oportet eū venire per querelam Et si cā probabitur per hęredem, omnino repellitur, vt in Auth. de hęre. & fal. §. exhērdatos. Si verò

ADDITIONES.

a Puto verā. Adde quòd ita cōter tenetur, ne melioris ꝯdōnis sit emācipatus, quam su[us].
b Pom Factam. Cogita tamen, nunquid illo casu saltem deberetur commoda personis, de quib. in d. l. 1. de leg. præstan.
c Me no. Prætertitionis. Paris. cons. fi. 41. nu. 22. lib. 2.
d Barb. Tu dic breuiter. Vide Io. de Imo. in cons. 128. vtrum legatum extendatur ad liberos, quos ignorabat, vide ibi quia pulchrè loquitur.
e Poma Et Cy. in d. l. 3. Illa opi. probatur in l. si cum vel in vtero. in fi. sup. de test. milit. Men. Et hac opinionē tenuit Dec. in l. posth. 3. no. sup. de bo. pos. contra tab.

verò non probabitur, tunc testamentum rescindetur quo ad institutionem, vt s.dixi. Si verò causa non fuit inserta, tunc potest dicere nullum, vt in auth. vnde hæc sumitur. §. aliud, quia causæ insertio est de substantia, vt no. in l. 1. ff. de testa. & per Doct. s. eod. l. 1. & 4. ff. eo. Per querelam autem non posset venire, quia non habet locũ, vbi habet locum aliud remedium, vt vidistis in l. maximum vitium. Per contratab. etiam puto, q possit venire, licèt sit exhæredatus, qa non est exhæredatus ritè, vt l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. Si verò quæris ᵃ de filio emancipato, tunc aut fuit exhęredatus, & idem quod in filio in potestate, quia aut fuit cum causa, aut sine, vt s.dixi. Si verò fuit præteritus, & tunc aut cum causa, aut sine cã. Si sine causa tunc idem, quod in filio in potestate, quia potest dicere nullum, & venire per contratab. Aut fuit adiecta causa in præteritione, & tunc in hoc est differentia inter emãcipatum, & suum, nam suus dicit nullum, & potest venire per contratab. emãcipatus verò habet necesse venire per contratab. vt no. in d. §. exhæredato. s. in Auth. de hær. & Falci. Secundo casu, quando præteritio, vel exhæredatio fit à matre, vel à linea materna, tunc nulla differentia est inter exhæredationem, & præteritionem, cum pręteritio sit pro exhædatione. Aut ergo est pteritus, vel exhæredatus cũ cã, & oportet eum venire per querelam, vt Inst. de exhære. li. §. mr. Si verò sine cã, tunc dicit nullum, qa cã est de substantia exhęredationis, & præteritionis, vt s.dixi. Et prædicta hñt locum in filio iam nato, nam in filio nascituro non põt inseri cã, vt l. si quis in suo. §. legis. s. de inof. test. Ex prædictis patet, quod gl. quę est in §. aliud quoque capitulũ, quæ videtur illam l. intelligere solum in præteritione materna, non dicit verum, quia habet locum in præteritione paterna facta filio emancipato. Et hoc tenet Ia. de Are. Quantum ergo ad modũ rũpendi, est differentia inter filium emancipatum, & suum, sed quantum ad pstationem legatorum rupto testõ, nulla est dña. Quæ aũt sint rõ diuersitatis in modo rumpendi, inter suum, & emancipatũ, inter præteritionem paternam, & maternam, dixi vobis in l. in suis. de li. & posthu. Sed ꝯ prædicta vr̃ s. de inof. test. l. si maritus, vbi suus pręteritus venit per querelam. Solu. expone ibi præteritus, i. exhæredatus, vt ibi dicit gl. Circa fm, s. qñ q̃rimus de † ascendentib. præteritis, vel exhęredatis. Aut loquimur de matre, vel eius linea, aut de patre, vel eius linea. Primo casu, aut prætereuntur, aut exhæredantur sine causa, & testm̃ est nullum, qa deficit in substantialib. vt dixi s. aut cũ cã, & tunc siue exhæredentur, siue prætereanr̃, idẽ est, quia semper hñt intentare querelam, qa eorum præteritio hr̃ pro exhæredatione, vt Inst. de exhęr. lib. §. mater. Licèt ibi loquatur in descendentib. præteritis, tñ idem est in ascendentib. vt s. de inof. test. l. cum filium, & no. ff. de inof. test. l. 1. &c. Secundo casu, qñ q̃ris de patre, vel eius linea, tunc aut est præteritus, aut exhæredatus à filio emancipato, tunc sine causa testamentũ est nullum, quia deficit in substantialibus, vt s.dixi. Si cũ causa, aut est præteritus, & habet ꝯtab. vt ff. si qs à pa. fu. ma. l. 1. Aut exhæredatus, & hẽt querelam, vt ff. de inof. test. l. 1. & l. pater filium, cum si. Si verò loqueris de filio in potestate constituto, tunc aut testatur extra castrense, vel quasi, & testm̃ est ipso iure nullum, quia non põt testari, vt l. pe. s. qui test. fac. pos. & in l. q in ptãte, de test. Si verò testatur in castrensi, vel quasi, qđ põt, tũc gl. variant. Nam qñq; dñt, q tale testm̃ nullo iudicio suppositum est, nec põt irritari, vt s. de inof. test. l. de inof. Alibi dñt gl. qđ testm̃ non rumpitur, sed agitur ad legitimam ꝯdictione ex l. vt not. s. de epi. & cle. auth. presbyteros, & l. cum lege. eo. ti. & in Auth. de sanc. epis. §. presbyteros. Alibi verò dñt, quod iura antiqua corrigãtur in hoc, quod hodie testm̃ filij super castrensi subiacet querelæ, vt not. s. de inof. test. l. h. j. ad Tert. auth. in testõ. ff. de inof. test. l. Papin. §. Papi. & si quis à pa. fu. ma. super rub. Et hanc opin. tenet Iacob. de Ra. quod mihi placet, quia text. & in corpore huius auth. loquitur in filiof. in casu quo potest testari, quod non est, nisi in castrensi, vel quasi. Dic ergo, q aut filius in potestate præterit, vel exhæredat patrem sine causa, & testamentum est nullum, quia deficit in substantialib. vt dixi. Aut cum causa, & tunc aut præterit, & ita dicit nullum; ᵇ aut exhæredat, & habet querelam, vt s. dixi in filio præterito, & hoc quantum ad modum rumpendi. Quantum autem ad pręstationem legatorum, est idem in vno quod in alio, vt probatur in corpore vnde hoc sumitur. Circa tertium, ᶜ qñ quærimus † de collateralibus, & tunc aut de fratre, ᵈ & sorore, aut de vlterioribus. Primo casu, aut de vterinis, & tunc nullo modo admittuntur, vt l. fratres, in princ. ff. de inof. test. Aut de consanguineis, vel de vtrinq; coniunctis, & tunc siue sint præteriti, siue exhæredati, semper veniũt per querelam, duobus concurrentib. s. si turpis persona sit instituta, & cessat causa ingratitudinis, quod dic, vt dixi in d. l. fratres. † Quæro, dicitur hic, irritum est testm̃ quo ad hæredis institutionem, quid de institutis ex re certa, ᵉ vtrum remaneat valida, vel vitietur? Rñ. quatenus institutio ex re certa sapit naturam institutionis vl̃is, in eo quod habet ius accrescendi vitiatur, quatenus sapit naturam legatorum remanet firma quod dic, vt dixi in l. quoties, supra de hær. institu. Quæro, quid † de substitutione, an vitietur, vel remaneat firma? per istam authen. dic, aut loqueris de substõne directa, & ista potest esse duplex, quia qñq; per substõnem succedit defuncto, vt in vulgari. Et ista dico, quod irritatur, quia si quis benè aduertit istam authẽt. in corpore vnde sumitur, intentio Imperatoris est irritare omnem actum, per quem prohibetur successio ab intestato, sed substõ vulgaris est huiusmodi, ergo &c. Si verò quæris de substõne, ᶠ per quam nõ succedit defuncto, sed ei, cui facta est substõ, vt in pupillari, ᵍ & exemplari, tenet gl. fi. in l. 1. §. fi. ff. de vulg. & pup. quod illa conseruãtur, ʰ nec irritanr̃ p istam auth. Quam gl. puto verum dicere, ar. ff. ad Trebel. nam quod §. si qs cõpulsus, & ff. de vul. & pup. l. 2. §. plane, licèt Dy. dicat ꝯ. Quod dic, ut dixi plenè in d. l. j. de uul. & pup. Si uero loqueris de substitutione fideicõmissaria, ⁱ & loquor de fideic. vl̃i, tũc dico, qđ nõ irritanr̃, sed p hãc auth. ꝯfirmanr̃, sicut legata particularia. Hoc probatur in corpore unde hæc auth. sumir̃, ibi, legata, & fideicommissa, &c. Pro hoc ff. si qs omi. cau. test. l. si seruũ. §. 1. & glo. l. ita tñ. §. quoties, ad Treb, ubi dixi de hoc. Per hãc. n. substõnẽ nõ impeditur successio ab intestato, succedit. n. licet restituat. Sed circa hoc dubitar̃. Pone, qđ † hr̃s institut ʳ rogatus est de restituẽdo, si decesserit sine liberis institutione euacuata ex cã pteritionis, uel exhr̃dationis, ita qđ tota hæreditas pertinet ad filium præteritũ, uel exhr̃datũ, & oneratur fideicõmisso, ut dixi: debebir̃ ne dictũ fideicõmissum ᵏ & qñ ipse filius, ad quem deuenit hr̃ditas, decesserit sine liberis an uero qñ decesserit ille primus institutus? Rñ. cum talis condõ ˡ cohæreat personę eius, qui primo fuit institutus, tunc fieret restitutio cũ ille decesserit sine liberis, ar. in l. necessario. §. fi. de peri. & comm. rei uen. & de iu. do. l. cum in fundo. §. quod si mulier. & l. usufructu. so. ma. Et est casus expressus in l. peculium. §. fi. de leg. 2. licèt sit ar. ꝯ in l. si quis usumfructum. ff. de usuf. sed de facili tibi benè apparebit sol. si diligenter aduerteris. Quæro, dicir̃ hic, † cætera namq; firma permanent, quid continetur applõne cæterorum. Rñ. substitutiones directæ, per quas non succedir̃ defuncto, ut s. dixi. Item fideicõmissum uľe, legata ᵐ & fideicõmissa particularia, libertates, & tutelæ dationes, ut expresè dr̃ in auth. unde hæc sumitur. Ex hoc apparet, q non est uera opi. Dy. q̃ ponit in l. 1. ff. de uul. & pup. cum dicit, q ea, quæ non possunt relinqui, nisi in testõ, non remanent ualida per istam auth. quod est falsum. Nam tutelæ datio debet fieri in testõ, ut l. j. de test. tuto. & tñ remanet ualida per istam auth. Item ex hoc dico, q constõ executorum ultimę uolunt. remanet firma. Dico etiam, q illud q est relictum in uim modi, remanet firmum, cũ uim legati obtineat, ut l. fi. j. de his quæ sub mõ. Item ea, quæ relicta sunt in uim ꝯdõnis, remanent in eodẽ statu, in quo ante erãt, p istã auth. An autẽ illud, quod cã conditionis implendę ⁿ debeat dari hęredi instituto, debeat dari filio pterito, uel exhęredato ad quem transfertur hereditas? Dic ut colligitur ex not. in l. is cui. ff. de condi ctio. indebit. & l. quod conditionis, de do. cau. mor. & l. qui hr̃di. §. 1.

ADDITIONES.

a Poma. Si verò quæris. Quando præteritio filij emancipati hodie reddat testamentum nullum, uide concor. per Ale. consi. 14? in 1. vol. & in consi 103. vol. 3.

b I.A. Et dicit nullum. Adde, vt hic per Alex. qui format quandam oppos. Sed quid econtra, an testator miles sciente filium præteriens quando testatur de castrensib. vel eum exhæredans, faciat testm̃ subiacere querelæ. Cy. vt refert d. Ale. dicit q cõis opi. est qđ sic. Tenet gl. in l. fi. sup. de inof. test. & in rub. ff. si q s à pa. fue. ma.

c Pom. Circa tertium. An aũt illo casu deberentur legata rupto testõ per fratres ex dispositione huius auth. Bar. videtur hic sentire, q sic, iunctis præcedentib. & tenent hoc hic Cy. Bal. & Cor. & q si debent per filium, ut hic per omnes. rõ magis per fratrem. Secundo, quia semper vult ratio, quod est iustum, & consideta nũ quid ista auth. sit correcta, uel sic limitatoria iuris antiqui, contrarium tamen tenet hic Imo. sed magis placet prima opi.

d I.A. De fratre. Adde an hæc auth. locum habeat si frater per querelam inofficiosi rescindat testamentum fratris turpi persona instituta, ut tunc legata conseruentur. Ang. in Auth. ut cum de ap. cog. §. fi. concludit q non, quia tex. in corpore non loquitur, nisi de præteritione, uel exhæredatione ascendentium uel descendentium ergo in transuersalib. remanent incorrecta iura antiqua uolentia, q rescisso testõ quo ad hr̃des institutos, legata non præstentur. l. Papinianus §. si ex causa de inof. test. & l. filio præterito, & ex identitate rationis, vel maioritate in correctorijs nõ fit extensio ad alium casum, iuxta no. in auth. quas actiones. sup. de sacros. eccle. Idem tenet do. Fran. de Ramp. & Imo. in d. l. filio. Et cum his transit Ale. Bal. uerò in l. fratres. sup. de inof. test. tenet contra, & Sal. hic, uide per eos quib. adde Pa. de Ca. consi. 61, ubi refert uonm dictum Gui. de Cu. de quo non fit mentio. & post eum uide omnino Ang. consi. 112.

e De institutis ex re certa. Do. Ale. dicit, q communis opi. est illa, quam tenet Bar.

f Pom. Quæris de substitutione. An per istam auth. conseruetur substõ pupill. uide Ro. consi. 106. alias 56. & Ale 47. 2. uol. Ro. consi. 18. adde etiam Bal. in l. 2. in pr. & Ale. & Ias. ff. de vul. & pup. quid autẽ de substitutione exẽplari, uide Ang. cõs. 99.

g Paris. In pupillari. Quod autem de pupillari tacita, quæ continetur in expressa uulgari, an conseruetur, uide Fulg. hic, in quadam disp. in 4. dub.

h Paris. Conseruatur. Sequitur Ant. de Bu. consi 18. ante medium.

i Paris. Fideicommissaria. An autem debeatur fideicommissum, antequam eueniat dies, uel conditio, uide Bar. in l. peculium. §. fi. de leg. 2. Pau. consi. 19. Item q conseruentur fideicommissa per hanc auth. uide do. Ant. consi. 15. ad fi. sequitur Bar. hic. Item de fideicommisso uniuersali uide Ang. consi. 93. incip. Pet. de Vrb. ad fi. ubi etiam alia in materia. Item de fideicommisso uniuersali, uide Io. de Ana. consi. 218. & Bolo. postea in add. uide Dec. in consi. 85.

k I.A. Fideicommissum. Adde an fideicommissum uniuersale conseruetur per istam auth. adeo quod filij succedentes ab intestato rupto testõ. teneantur fideicommissum restituere. Communis opi. est, quod sic, in per gl. & Doct. in l. ita camẽ §. quoties. ff. ad Treb. & gl. iuncto tex. in l. eam quam. j. de fideic. consuluit Pet. de Anc. consi. 143 inci præfatis nominib. Vide tamen Ang. consi. 1. allegato. 183. Et quod fideicommissum uniuersale conseruetur, tenuit Bal. consi. 109. 4. uol. ubi dicit, qđ pro hoc est tex. sing. & Ia. de Are. l. generaliter, de fideicom. lib. §. ex testamentu tenuit etiam Rom. consi. sup. prox. all. 181.

l Paris. Talis conditio. Vide do. Ant. consi. 205. ubi dicit, quod istud est dubium.

m Menoch. Legata. Neuiz. consi. 54. nu. 6.

n I.A. Causa conditionis implendæ. Sal. dicit, quod debet dari præterito à quo legatarius debet legatum recipere. Pro hoc dicit esse tex. apertum l. is qui in potestate §. 1. de le. præstan. & idem tenet Imo. d. l. filio pterito. per d. l. is qui, q̃ dicit fin. Men. Dec. consi. 412. Par. consi. 60 nu. 55. lib. 2. Ruy. consi. 105. nu. 2. cir. me. li. 2.

19 §.1.de cond.& dem. Quæro quid † si aliquid erat legatum filio præterito, vel exhæredato, qui rumpit testamentum. nunquid habebit legatum, & succedet cum alijs fratrib. institutis? Glo. in ver. substantiæ, mouet istud dubium in l. maximum. ī. prox. D. Cy. posuit super hac auth. Mar. Sil. disputauit q. & tenuit, quod tale legatum non debetur per istam authē. Hoc probat primo, quia non est verisimile, a quod testator hoc voluit.ᵃ Præterea, qui iudicium defuncti impugnat, indignus est omni relicto facto in eo, vt ff. de inof. test. l. Papinia. §. meminisse, & l. quæsitum, de acq. hære. & l. post legatum. ff. de his quib. vt indi. Preterea, aut primo exigit legatū, & non potest postea testamentum impugnare, vt ī. de inof. test. l. parentib. & l. fin. in prin. ff. eo. Aut petit postquam impugnauit, & non potest, quia indignus est eo, vt ī. dixi. Præterea absurdum esset, ꝙ exhæredatus, seu p̄teritus, haberet plus quam institutus, vt dicitur in l. maximum. §. cū. n. Nec ob. ista auth. quia verum est, quod legata valent quantum ad extraneos, non tamen quantum ad præteritos, vel exhæredatos. Et ita de æquitate tenuit Mar. Sil. Cy. hic videtur tenere 𝔠trā, & dicit, ꝙ fuit opi. Hug. per istam auth. nam ista auth. facit valere legatū, & filius est capax legati, & alia concurrunt, ex quib. debet valere legatū, & deficiunt ea, quę vitiant. Non ob. hoc, quod filius est indignus aliquid consequi ex testamento: sed hic non potuit ista legata tanq̄ ex testamento, seu actione ex testamento consequi, sed cōdictione ex hac authen. Ita dicit ipse, quod est falsum, vt ĵ. dicam. Non ob. ꝙ plus habet pręteritus, vel exhæredatus, &c. quia hæc absurditas quādoque toleratur, vt no. d. l. maximum. Ego teneo opin. Mar. Sil. per rationes ī. dictas, & maximè per illam, quia indignus est consequi ex testamento, quod impugnabat, cum autem ex testamento agatur, vt ĵ. dicam, pro hoc etiam videtur. ff. si quis omis. cau. test. l. si nō solus. §. j. vbi legata, quæ conseruantur per tit. si quis omis. cau. test. non conseruantur ei, qui nixus est testamētum impugnare. Expressius videtur casus. ff. de leg. præstan. l. filium. §. omnib. & istam opin.

20 puto veram. Quæro, † qua actione petantur legata ex isto testamēto rupto ex causa præteritionis, vel exhæredationis? Quidam dib cunt, ex testamento, alij condictione ᵇ ex hac l. Et ista, vt uidetis, fuit opin. Hug. & do. Cy. eam tenet, & gloss. vlt. hic tangit. Quod agatur cōdictione ex hac l. probatur, quia quando id, quod p se est inutile, confirmatur agitur ex confirmante, non ex confirmato, vt ff. de iniust. test. l. posthumus. §. fi. & ff. ad Treb. l. si quis priore. de hered. instit. l. asse, cum si. & hoc videbātur tenere Pet. & Dy. Ab, vt Iac. de Ra. dicunt quod agitur ex testamento, hoc etiam tenebat Iac. Bu. & ego c hoc puto ᶜ verissimum. ᵈ Pro hoc etiam videtur text. in auth. vnde d hæc sumitur. §. siue igitur. ver. sin autem hoc, vbi dicitur tāquam nō rescissum obtineat testamentum. Ex quo apertè vult, quod testamentum sit validum quo ad legata, vt sic non nascatur actio ex l. pp testamentum, sed ex ipso testamēto lege corroborato, vt l. lege obuenire. ff. de verb. sig. Simile videmus in omnib. contractib. bonę fidei, qui confirmantur lege, vt l. legitima. ff. de pact. & tamen actio oritur ex contractu, non tamen ex l. Pro hoc do text. expressum, ff. de hæred. inst. l. fi. Non obst quod dictum est, quod agitur ex confirmante, non ex confirmato, quia illæ ll. loquuntur quando confirmatum non poterat validari per se. Nam si quis non potest decedere per se duob. testamentis, ideo fm testamentum non potest 𝔠firmare, primum, vt p se fiat validū ex secundo. Et ex hoc collr de-

21 terminatio q̄onis. Dicit † statutum, quod testamenta mandentᵣ executioni, sicut sententiæ diffinitiuæ. Modo petuntur legata q̄ remanent firma, vigore huius auth. Certè si illa peterentur à pręteritis 𝔠dictione ex lege, non merentur executionem: secùs si peterentur actione ex testō, quia tunc merentur executionem ex forma statuti. Et ita determinatum fuit per do. Thadeum de Pepul. Bono. legū Doctorem, qui in sua iuuentute fuit valēs homo in iure. Quęro de clausula illa, si non valet iure testamenti, de qua gl. quærit hic. Et vt scitis, de hoc ego iam feci vnam repetitionem in l. 1. de iu. cod. lō transiens, tangam ea, quæ erunt necessaria ad expeditionem glo. latius videbitis ibi.

22 † Quæro ergo, quid si testator dixit, si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum, an tunc petentur legata ex vigore illorum verborum tanquam ab intestato, an perētur ex hac auth. testamento rupto ex causa præteritionis, vel exhęredationis. Gl. hic non benè declarat, nec do. Cyn. veritas hæc est, & not. ꝙ illa verba, si non valet iure testamenti, intelliguntur. i. quatenus non valet iure testamenti, &c. probatur in l. Stichum, qui meus erit. ff. de lega. 1. Cum ergo illud valeat quantum ad legata, quantum ad institutionem non valeat: dico ꝙ quantum ad institutionem non valebit iure codicillorum, quantum ad legata, remanent firma, per hanc

23 auth. † Quæro, vtrum ista clausula, si non valet iure testamenti, &c. habeat locū rupto testō per querelam. Glo. hic vr̄ dicere quod nō, per l. Titia. ff. de inof. test. & de leg. 3. l. patronus. §. fi. quæ gl. dicit venim fm tpa antiqua, fm quæ in querela rumpebat testm̄, quæsito colore dementiæ. Sed cum hodie ille color non quæratur, vt ī. di-

24 xi, puto, quod illa clā operetur rupto testō per querelā &c. † Quæe ro, vtrum illa clā, si non valet iure testamēti, ᵉ habeat locum rupto testō ex causa præteritionis. Glo. hic vr̄ tenere quod nō, sed solum habet locum, quando testm̄ est nullum ex defectu solennitatis, est gl. sing. hic, & est addito quam gl. tenent omnes Doct. Sed vr̄ contra casum l. si patroni. §. fi. ff. ad Treb. secundum vnam lect. & l. ex ea f scriptura. §. fi. ff. de test. Et hoc tenent omnes Doc. ᶠ quando pręteritus est iam natus: sed quando præteritus est posthumus, tunc est necesse secūdum Dy. & alios, ꝙ dicatur, si non valet, vel valebit. Nā si diceret, si non valet tantùm, nunc rupto testamento per natiuitatē posthumi, nullius esset effectus hæc clausula, quia certum est testamentum valere, quando testator moritur, licet postea irritetur, & sic conditio deficeret, ergo &c. vt l. si ita scripsisset. ff. de lega. 2. & g l. cum stipulatur, de ver. obl. Quid si diceret, si non valet ᵍ iure codi-

25 cillorum, &c. dic, vt dixi in d. l. 1. de iure codicillo. † Quæro, an ex vigore istorū verborum, si non valet &c. venientes ab intestato videantur rogati ad restituēdam hæreditatem hæredib. scriptis. ʰ Gl. hic videtur tenere quod non. Contrarium est uerum, vt l. posthumus. §. fi. de iniust. testamen. Cętera hic, & alia infinita circa hanc clausulam, dic, vt dixi in d. l. 1. de iu. cod.

ADDITIONES.

a Menoch. Volunt. Gozad. consi. 45 nu. 19. 20. Paris. consi. 61. nu. 7. 8. lib. 2.

b Paris. Condictione. Magnam vtilitatem resultantem ea hac inuestigatione, vide per Ang. consi. 182. inci. Bar. habens, &c.

c Poma. Hoc puto. Etiam tenet Pet. de Ancha. in consi. 203. in 2. dub. vbi ponit pulchrè in materia huius auth.

d I.A. Puto verissimum. Adde, ꝙ Ale. dicit etiam communem conclusionem per tex. in d. §. siue igitur, cum seq. in ver. tanquam non rescissum, & per alias rationes, de quibus hic per Bal. & Ang. consi. 183. versi. 2. restat igitur.

e Meno Testamenti Barb. consi. 54. col. 14. li. 3 Bolog. consi. 93.

f Paris. Omnes Doct. Sequitur Com. consi. 126. inci. Visa copia. post prin. limita tamen nisi ille, qui esset institutus, elegisset viam testamenti, adeundo, quia priuatur via fideicommissi. l. fi. C. de codic. uide ibi. Est tamen communis sententia contra Bar. in alio casu, vide Ale. & Mod. hic, Ale. in consi. 124 incip. Discussis hesitationibus. Vide Ang. in consi. 122. incip. Ista q. præsens habet duo puncta, & in 1. casu contra glo. hic, uide etiam quæ habes ad Bar. in l. 1. in quinta q. ff. de iure codic.

g Pom. Si non ualet, &c. Quid si ignoranter prætterit pater, an habeat locum clausula codicillaris? Bart. tenet quod non. Et pro ista op. Bar. hic Ale. licèt dicat hic communem esse in contrarium, tamen pro Bar. consuluit Are. consi. suo vlt. per l. cum acutissimi. de fideic. & l. cum auus. ff. de cond. & demō. Barb. consi. 60. in 2. parte, Ang. in l. fi. ff. de iu. cod. ꝙ pro Bar. consuluit Collegium Peru. Pau. in d. l. 1. & 2. sup. eo. & quoddam consi. alle. per Ale.

h Men. Scriptis. Barb. consi. 6. col. pe. & fi. li. 3 consi. 54. col. 14. eo.

De posthumis hæredibus instituendis, vel exhæredandis. Rub.

LEX PRIMA.

SI post. Natiuitate posthumi preteriti testm̄ rūpi, & ex eo nihil debetur. h. d. Op. de Auth. ex causa. ī. tit. 1. vbi rupto testō ex causa preteritionis, debentur legata, Sol. Quidam dicunt, ꝙ hæc corrigitur per illā. Alij dīt, ꝙ hic loquitᵣ in p̄teritione posthumi, ibi in p̄teritione iā nati ᵃ ꝙ est valdè forte dubiū, ꝙ an sit verū, dixi ibid. in authē. ex cā.

ADDITIO.

a Iam nati. Adde Bald. consi. 254. 1. uol & Pa. de Ca. consi. 210. Sed de clausula apposita in testō posthumi prætetiti, vide Bar. consi. 204. incip. Factum tale est, Cecus, & consi. 210. In Dei nomine, omne quod alias consului, & auditores mei decoi, & consi. 235. inci. L. ap. Pa. de Ca. consi. 48. cum duob. seq. per. Bal. consi. 30. & 440. 1. vol. per Ro. consi 122. vbi refert Bar. in consi. inci. Viso testamento Do. Lucia, per Barb. consi. 61. 2. vol. Ang. consi. 10. & consi. 107. plenissimè.

LEX II.

1 *Filius præteritus, tacendo videtur approbare testamentum.*

2 *Posthumus præteritus, & quando iam natus, rumpat testamentum.*

VXORIS. Abortiuus partus testamentum non rumpit; secùs si nascitur viuus, licet statim decesserit. h. d. Illud qd̄ hic dr̄ in principio de abortiuo, qualiter intelligatur videbitis in l. a proxima. Ad istud aūt ꝙ dr̄, si natus illico decedat, ᵃ testm̄ rūpitur, vt l. posthumus, in prin. ff. de iniust. test. Sol. hæc est veritas, ꝙ ibi posthumus fuit natus, & decessit uiuo testatore, vñ testm̄ confirmaᵣ ex ęquitate Prætoria: & ex eo poterit peti bo. pos. fm tab. hic verò est natus, & decessit post mortem testatoris, vnde non confirmaᵣ, neque de iure ciuili, neq; de iure Pretorio. Ita debetis hoc intelligere. Vnde duæ sol. quę sunt hic in glo. sunt verę, simul iunctę, ut vidistis. & vide gl. Et sic est vnus de casib. qui ponuntur in l. contraria, in quibus est necessaria bo. pos. fm tab. vt habuistis per gl. in l. fi. ī. vnde legi. & habuistis duos casus. Aut decedit viuo testatore, & confirmatur testamentum: Aut post mortem, & tunc secùs. Ad vtrum que istorum opp. quod si decedit uiuo testatore, non confirmatur testamentum, vt ff. eo. l. si filius, qui in potestate. Sol. dicunt quidam illud ideo, quia pręcessit primum testa. validum de iure ciuili, ꝙ nō placet. Dic ergo, quod pręcedens distinctio est vera in posthumo p̄terito: secùs in filio iam nato pręterito, qui si decedat etiam viuo testatore testamentum non cōfirmatur, vt Inst. de exhęr. li. in prin. Istā differentia inter iam natum, & posthumum, tenet gl. in uer. hęreditatemq. in d. l. posthumus. de iniust. test. & in l. si hęreditas. §. qui filium, in gl. 1. de test. tute. & in l. fi. §. pen. ff. de dona. & in l. omnia. ff. de re. iu. circa fi. titu. licèt contrarium videatur tenere gloss. & non benè, in fi. de reg. Cato. nisi etiam intelligas, secundum ꝙ statim dicam. Contra istam distin. videtur text. in d. l. posthumus. versi. idem, &c. vbi tenet idem in iam nato, quod in nascituro. Sol. Dicunt, quidam, quod ille §. idem, &c. loquitur in casu l. filio. eod. tit. Et hoc vr̄ ibi

ADDITIO.

a Paris. Illico decedat. Quis dicatur illico decedere, uide Bal. in c. 1. §. 1. in ti. Episcopū vel Abbatem. Et an illico decedens habeatur in consideratione ab exclusione alterius, uel ut dicatur impleta conditio, uide quod dicit Barb. in c. 1. de testam.

a Ibi sentire gloss. Vltramontani [a] dicunt, & melius, quod est notandum; si filius iam natus præteritus decedit viuo testatore, aut in testamento illo erant scripti venientes ab intestato, & tunc testamentum confirmatur, vt ex eo possit peti b.m tab. de iure prætorio. Ita loquitur dictus ver. idem, &c. & ibi tex. hoc exprimit, si bene aduertatur. Aut erant instituti extranei, & tunc secus. Ita loquitur Inst. de exhær. libr. in princ. Ad aliud membrum quãdo filius decedit post mortem testatoris, & sic ad casum huius l. op. de l. filio præterito. ff. de iniust. resta. Sol. Ibi loquitur in iam nato, hic in posthumo præterito. Ita dicit glo. hoc nihil est dicere, quia facilius confirmatur, quando præteritur posthumus, quam quando præteritur iam natus, vt dixi s. Vnde dicit glo. hic de rigore, ibi de æquitate. Innuit ergo, quod hæc lex corrigatur per illam cum æquitas scripta præferatur rigori, vt l. 1. supra de leg. quod non est verum. Dico ergo, & ita tenent Docto. nostri Citramontani, & hæc est veritas, quod ibi loquitur in filio præterito, qui vixit tãto tempore quod habuit potestatem approbandi, vel reprobandi testamentum: vnde non improbando, approbare videtur, vt ibi: hic loquitur in eo, qui statim decessit, vt expressè dicit tex. vnde in eũ non potest cadere appro-
1 batio. Ista est veritas. Supponit ista solutio, † quod filius præteritus tacendo approbat testamentum. Docto. Vltramon. tenent contrariũ per l. 1. in fi. ff si quis omis. ca. test. & in hoc residet do. Cyn. la. nõ examinabat. Ego teneo opin. gloss. nostræ, & dico, quòd tacendo testamentum approbet, & dico quòd cum testamentum illud confirmetur de æquitate Prętoria, vt d. l. filio, quod si filius tacet per annum, & sic tanto tempore, quo excluderetur à bon. possessio. quę competit de iure prætorio, videtur approbare testamentum. Idem est in l. si impubes. §. fi. ff. ad Carbo. vbi est tex. rotundus cum gl. nec potest aliter intelligi, vt ibi dixi vobis. Ex his ergo debes distinguere
2 † per tempium. Aut præteritus decedit viuo testatore, aut eo mortuo. Si eo viuo, aut fuit posthumus præteritus, aut iam natus: & si iã natus, aut erant instituti venientes ab intestato, aut alij. Secundo casu, quando decedit testatore mortuo, aut decedit statim, ita φ non habuit tempus ad reprobandum, vel ad probandum testamentum aut ex interuallo. Si ex interuallo, aut expressè approbauit, aut tacuit, & si tacuit, aut post annum, aut post minus tempus, vt ex prædictis patet. Tu tene menti hanc materiam, quia est difficilis, & quotidiana.

ADDITIO.

a I. A. Vltramontani. Adde de materia ista plenè per Alc. in l. posthu. sup. de 3tab. Sed quid si pater facit donationem omnium bonorum, vel maioris partis, quia nõ hēbat liberos, postea suscepit filios, q. mortui sunt viuo ipso donatore, an donatio reconualescat, quæ fuerat reuocata, per l. si vnquam. inf. de reuoc. do. Bar. dicit φ non reperitur iure cautũ, nisi i testũ, quod est magis fauorabile, q̃ contract. bal. in testis, de re iud. Et sic debemus stare regulæ, quod ab initio. de re iu. Bal. verò in l. 1. sup. de inof. do. dicit, φ si sciuit eum mortuum, & potuit aliter disponere, & non disposuit, reco ualescat, quasi voluisset decedere cum eadẽ donatione. Si aũt sciuit, sed interim effectus est furiosus, & nõ potuit disponere de iure, aut nõ habuit tempus, & sic non potuit disponere de facto, tunc procedit opi. Barto. & cum ista opin. transit Pa. de Cast. hic. Tu dic quòd Bald. consi. 461. lib. 4. tenet simpliciter, quod si posthumus decedit viuo testatore, quod donatio irrita non reconualescat, & ad materiã huius legis, vide Bal. cõsi. 109. 4. vol. & melius cõs. 307. li. 2.

LEX III.

1 *Christianus vt sit, sufficit, quod aliquod membrum baptizetur.*

a Quòd certatum. [a] Si posthumus nascitur viuus, licèt postea statim decedat rumpit testamentum, secùs si nascitur mortuus. hoc dicit. Not. text. ibi, perfectè natus, &c. Item quia dicit, totus, &c. quia nil aliud addit hæc lex præcedenti. Et Canonistæ hoc ponunt in tit. de bapti. & dicunt
1 quod † sufficit, quod aliquod membrum baptizetur, vt sit Christianus.

ADDITIO.

a I. A Quod certatum. Adde, quod Pa. de Ca. dicit, φ licèt posthumus nascatur viuus, tamen certum sit, ipsum non posse viuere, puta quia natus sexto mense, nec tetigit de septimo, quod si postea moriatur, φ non rumpit, per l. septimo mense. Nã paria sunt, nasci viuum, & viuere non posse. Et cum q. de facto fuisset in ciuitate, dicit φ contrarium allegatum fuit dictum Ang. hic, φ imo rumperetur, & dicit se non inuenisse. Verũ est, φ Ang. hic nõ dicit, sed in l. pe. ff. de impu. & alijs subst. Idem voluit Bal. de nato in octauo mense, qui similiter viuere non potest, vt rumpat testamentum, quia sufficit, quod viuat momento, eius consi. 113. incip. ad intelligendum. 3. vol. & idem voluit ipse Bal. consi. 407. vol. 2.

LEX IIII.

Quidam. Duas lect. habet & breuiter hoc dicit. Institutio facta de posthumo in vnum casum, porrigitur ad alium, ad quem testator verisimiliter prouidisset, si de eo cogitas-
a set. [a] secundum vnam lecturam. vel aliter. Verba ambigua interpretantur, vt testamentum non rumpatur. h. d. fm aliam lect. Opp. de l. commodissime. de libe. & posthu. Solu. prima est, quod hic testator voluit eos esse hæredes, siue nascerentur in vita, siue post mortem, ibi voluit esse hæredes in vnum casum tantum. Ista sol. placet, & hæc coniectura sumitur ex eo, quod dixi vobis ponẽdo casum, si testator infirmus putans se non posse euadere, protulit ista ver-
b ba. Alij dicunt, quod illa corrigitur per istam. Alij dicũt econtra, [b] vt hic in gloss.

ADDITIONES.

a I. A. Cogitasset. Adde quòd Pet. de Anc. consi. 230. dicit hunc tex. facere ad decisionem q. in qua consuluit, quod si testator legauerit vxori centum si nubat intra certum tempus, puta hinc ad Pascha, & testator tantum superuixit quod mulier nubere nõ potuit, quod debeat habere legatum, quia si interrogatus fuisset testator de hoc casu, simpliciter respondisset.

b I. A. Econtra. Adde quod Sal. quærit, vt refert d. Ale. quod si testator instituit ventrem vxoris suæ, si masculum pariat, & addat, si in pupillari ætate decesserit, substituit Caium. Si verò pareret filiam, certum quid reliquit, & mortuo testatore vxor prægnans moriatur, & excisso ventre puer masculus extrahatur, qui post aliquot menses moriatur, an substitutus admittetur. breuiter decidit quòd sic, lecturus Bal. in quodam consi. sed nullius alle. vbi sic. Ego inueni Bal. consi. 107. 4. volu. incip. In Christi nomine verba testamenti, vbi dicit hæc formalia verba. Falsũ est dicere, quod illa peperit, quæ ante partum decessit, vt ff. de verbo. signi. l. antiqui cultus. §. falsum. In contrarium est veritas, quod peperisse dicitur, quæ in puerperio decessit, vt ff. de sta. ho. l. Arethusa. cum seq. Super hoc casu dubitant aduocati. Lucanæ ciuitatis. Ego aliàs consului, quod dicta substitutio vendicat sibi locũ, & consilium meum est ipsa veritas, non obstantib. quibuscunque opi. contrarijs, quia friuolæ sunt. Et considerandum est, quod quando testator dixit, instituo ventrem, ille qui est in ventre institutus est, siue nascatur viua matre, siue ex vtero excidatur. Nam cum testator dicit ventrem, perfecta est oratio, & quicquid adiungitur quædam demonstratio est, quæ non habet unitate, licèt per alium modum demonstratum rei demonstratæ ueram notitiam habemus. Iste est casus. ff. de libe. & posthu l. Titius. §. Lucius. Secundo hoc probatur, quia interdum fit mentio de partu respectu viri generantis, interdum respectu mulieris concipientis. Primo casu uerissimum est dicere, quod ex semine pris partus productus est. unde siue uxor decedat in puerperio, siue post, partus ille eo modo descendit à pre ta naturaliter quam quo ad affectionem paternam, ut ff de inoff. test. l. posthumus, & quod dicitur eo. tit. Si uero referatur ad matrem, tunc aut ipsa mater profert sermonem, aut quidam tertius de ipso, primo casu dicitur peperisse, licèt exsecto uẽtre puer uideat solem, ut C. de inof. test. l. 3. & est ratio nãlis, quia eadem est affectio secundum naturam, & idem testandi consilium, & necessitas, ut testm non rũpatur, vt hac l. Tertia ratio est, cum tractatur de commodo posthumi, & in eius fauorem habetur pro iam nato etiam dum est in vtero quo ad consequendum institutionis effectum, & maximè propter fauorem testamenti, ut no. ff. de liber. & posthu. l. si a primo hære. & l. Gallus. §. instituens, & sic iuris benignitate primo ille fingitur natus quam mater decesserit. Hoc tenet expressè Odof. in d. l. antiquibus. §. falsum super verbo, extractus. dicit Odof. i. sectus, & extractus de uentre, & filius pro iam nato habetur, vt ff. de inoffi. testa. l. posthumus. Odo. in lect. sua, quã ego habeo, & expedit omittam, tamen mihi allegan ti auth. Doc. debet credi. & cũ simus in filio, qui habetur pro iam nato, manifestè concluditur ex hoc, eum institutum esse, & connexè sequitur, φ institutio valeat. Non ob. §. falsum, in tex. quia ille §. debet intelligi in extraneo non in filio. v. g. cum testator relinqueret matri, vel amico suo, sub eadem conditione, sed quando instituit filium, non habet locũ ille §. Præterea ibi testator non disposuit circa vterũ, hic sic, hæc sunt eiusdem Bal. verba formalia, & notanda, maximè in fi.

De iure deliberandi, & de adeunda hæreditate, vel acquirenda. Rubr.

Dictum est supra de testamentis, de institutionibus & substitutionibus, verum, quia ex his acquiritur hæreditas, & in acquisitione hæreditatis præcedit deliberatio: Ideo primo præmittit in rubrica, de iure deliberan. Post deliberationem sequitur aditio, vel acquisitio hæreditatis, ideo annectit in rubr. de adeunda, & acquirenda hęreditate. Quandoque sequitur repudiatio hæreditatis, ideo sequenti titulo ponit de repudianda hæreditate. Quærit gl. quare hic dicit, de adeunda, & acquirenda hæreditate? Respondet gl. φ hoc verbũ, acqrere, est magis generale, quia pertinet ad suos, & ad extraneos.

LEX PRIMA.

Si à patre Qui nõ potest esse hæres, nisi de iure Prętorio, per actum extraiudiciarum non videtur hęreditatem agnoscere, h. d. Oppon. de l. Iulian. aliàs incipit, si pupillus. §. si seruum. ff. de acquiren. her. Hic loquitur de filia emancipata, ibi de filio in potestate. Ratio huius est euidens: nam emancipata isto tempore non vocabatur, nisi de iure prætorio, & ideo per actum extraiudiciarum non inducebatur agnitio, sed filius in potestate venit de iur. ciu. & ideo nuda voluntate hæres efficitur, vt j. eo l. potuit, & l. si auia. Vnde hodie cum per iura Authenticorum sit sublata differentia emãcipationis, & patriæ potestatis, & quilibet succedat de iure ciu. per istum actum extraiudiciarum, de quo lex loquitur, induceretur aditio. Opponi. de l. Iulianus, aliàs, si pupillus. §. vlt. ff. de acquiren. hęred. Gloss. dat duas solu. Tu tene vltimam, ibi, quia loquitur de eo qui prius abstinuerat. Vel aliter secundum Dyn. ibi filius non manumisit seruum hęreditarium, sed proprium, emptum de castrensi peculio, quem manumittendo non videtur se immiscere, quia potest fieri citra ius, & nomen hęredis.

LEX II.

a Cum debitum. [a] Qui aliquid facit vt hæres, videtur hæreditatem adire. h. d. Qui soluit debi-
b tum [b] hæreditarium, simpliciter videt adire. h. d. Nota, quod de hoc semper interrogo rusticos, &c.

ADDITONES.

a Pomp. Cum debitum. Ad materiam huius legis vide Pa. de Ca. consi. 120. cum pręcedente. Adde duas cautelas, quibus indicatus hæres ad adeundum, vt per Cæpol. in cau. suis. Iste tex. est sing. secundum Math. no. 35. inci. no. φ hæres, in 4. & vide Imo. consi. 1. vide Alc. consi. 71. vol. 2. & 89. eo vol. & Soc. consi. 89. ubi etiam loquitur in recipien. creditum hæreditarium.

b Paul. Qui soluit debitum. Vide Matth. no. 33.

LEX III.

1 *Filius potest hæreditatem adire, clausis tabulis.*

2 *Existentia sui hæredis, operatur transmissionem hæreditatis paternæ, etiam non agnitæ ad quoscunque.*

a **Si fratris.** a Hæc est subtilis lex. Filius in potestate hereditatē patris non agnitam transmittit ad quoscunque: secùs in emancipato. h.d. ſm vtrâque lec. Gloss. dicit aliter. Hæreditas adita per filium transmittitur, secùs si non fuit adita. h.d. ſm lect. gl. licèt non benè. Diuiditur in partes duas. Prima loquitur in filio in potestate. Secunda in filio emancipato. Vel ſm gl. prima loquitur in hæreditate adita, secunda in hæreditate non adita. Secunda ibi, ꝙ
1 si cum iuris sui. Op. ff. de iur. & fac. ign. l. 1. §. fi. Sol. Speciale † est in filio in potestate, qui etiam clausis tabulis potest adire si est hæres ex parte ſm iura antiqua. Hodie verò indistinctè est verum, vt ĩ. de ca-
b du. tol. §. cum igitur, & in §. in nouissimo. Oppo. secundo, b hæreditas non adita non transmittitur, vt l. j. §. in nouissimo. de cadu. tol. & ĩ. eo. l. quoniam. Sed hic in prin. non præsupponitur hæreditas adita. Huius timore dicit gl. ꝙ speciale est in filiis suis, qui hæreditatem ascendentium transmittunt ad hæredes posteriores, vide glo. Ista so. displicet propter multa. Primo, quia præsupponit, ꝙ iste filius decedens habebat posteros, quod est diuinare. Præterea est falsum, quia si haberet posteros, siue esset emancipatus, siue non, iste frater excluderetur, eo quod illi posteri succederēt auo suo fratre excluso, quod est contra finem nostræ legis. Præterea secundum hoc, hæc ratio esset, quia posteros habebat: sed hæc lec. expresse dicit, ꝙ hoc ideo est, quia erat in potestate: nam si haberet posteros indistinctè, siue sit in potestate, vel non, hæreditas ascendentis transmitteretur, vt ĩ. de his, qui ante aper. tab. l. 1. Sol. gl. alio modo, quod hic in primo casu huius l. adiuerat hęreditatem, quod est verum, dicit gl. quā vide. Imò istud est omnino falsum, quia si ponimus hęreditatem aditam, nulla est differentia, siu in potestate, siue emancipatus, quā
2 hęc lex no. facit. Est ergo hic ratio, quia erat de suis. & existentia sui hęredis operatur transmissionem hęreditatis paternę, etiam non agnitę ad quoscunque. Hic est casus hic, licèt glo. dicat contrarium in l. si infanti. §. 1. ĩ. eod. & malè, vt ibi dicam. Sed contra hoc oppo. quando quis habet cohęredem existentia sui hęredis nihil operatur, vt l. apud. §. idem Iul. ff. ad Treb. sed hic habebat cohęredem, cū dicat tex. siue ex asse, siue ex parte, ergo &c. Sol. in his quę dependēt ex testamento existentia sui hæredis non habet locum, quando qs habet cohęredem extraneum, vt l. contraria, & ꝙ no. per Dy. sed in his, quę veniunt extra testamentum, vt est transmittere hęreditatem. datio cohęredis non impedit existentiam sui hęredis, & eius effectum. Hic est casus in hac l. nostra.

ADDITIONES.

a Paris. Si fratris. Hanc legem repetiit Franc. de Are. Et repetiit etiam dom. Franc. de Plumbino.

b Barb. Opp. secundo. Vide Bar. in consi. 22. inc. Homo. Accursius. lib. 1.

LEX IIII.

Filiofami. Sufficit patrem adire volente filio, vt inducatur solennis aditio. h.d. Quę fuit ratio dubitandi in hac lege? Potest esse duplex. Primo, quia in hęreditate quęrenda p filiū, debet pręcedere iussus, & sequi aditio. qui non probatur in casu huius l. sed per hanc legem pręsumitur, & ideo dicit satisfactum videri, q.d. pręsumitur quod iussus pręcesserat, & aditio sit secuta, vt l. si quis mihi bona. §. iussum de acq. hęr. & l. si filius. ff. de pe. hęr. & l. qui in aliena post prin. ff. de acq. hęr. Vel potes dicere ꝙ ratio dubitandi erat, quia hęreditas non potest adiri per filium, vt l. per procuratorem. ff. eo. ergo videbatur ꝙ filius non potuisset adire per procuratorem, ꝙ remouetur hac l. Non ob. l. per procuratorem, quia ibi loquitur in his, qui nuda voluntate possunt adire, vnde constituendo procuratorem ad adeundum videntur adire. Sed filius ſm ista tempora non potest adire nuda voluntate, nisi pręcedat ius patris, iō ad hoc potest ɔstituere procuratorē, vt hic videbitis.

LEX V.

1 *Voluntas pupilli requiritur, quando tutor hæreditatem adit, & quando sola voluntas absque actu.*
2 *Tutor solus adit pro infante.*
3 *Tutor solus pro pupillo quærit bo. pos. non tamen hæreditatem.*
4 *Pupillus infans potest adire tutore authore.*
5 *Gerere se pro hærede, idem est quod se gerere pro domino.*
6 *Pupillus solus adire non potest, nec cum authoritate curatoris.*

a **Potuit.** a Pupillus potest adire hęreditatem tutore authore. non tutor solus sine pupillo. h.d. Vos habetis hic tres gloss. Arbitror, quòd prima glo. fuerit noua, quia continet de aliis quæ continentur in aliis antiquis, ideo recitabo primo gloss. antiquas, & quòd postea plus est, etiam nouas. Oppon. de l. pupillus. ff.
1 eo. Solu. Fateor quòd † voluntas pupilli est necessaria, vt hic dicitur, licèt non rectè intelligat quo iure deferatur sibi, ex testamento, vel ab intestato, vel quo alio iure. Nam defectus intellectus ipsius suppletur per authen. tutoris. Item oppo. hic dicitur, actus & voluntas sufficit. Contra, imo sola voluntas sufficit, vt l. pro hęrede, in princ. ff. eo. Glo. dicit, & benè, ꝙ si quidem incipias à primo. s. ab actu, est necessaria voluntas, & actus. Si incipias à volūtate, actus non requiritur. Ita videtur tenere glo. in l. contraria, & istud tenent Doc. Mod. & est veritas. Alii dicebant vtrumque requiri, ꝙ huic gl. non placet, licèt hoc videatur innuere, vt l. mutum. ff. eo. Oppo. &
2 videtur, ꝙ tutor solus † possit adire. ĩ. eo. l. si infanti. §. 1. Solu. ibi loquitur in infante, & hęc est veritas, & ideo hoc anno cum decessisset quędam filia infans & quęrebatur vtrum agnouisset hęreditatem maternam, ego feci videri inuentarium factum à tutorib. infantis, in quo ipsi asserebant se inuenisse in bonis infantis ius petendi hæreditatem maternam. Ego dixi quod ex hoc inducebatur aditio hæreditatis, quia tutor solus habet hoc posse pro infante, secùs si esset pupillus, vt hic vides, Oppo. ff. de bono. possessio. l. si pupillo tutor. & l. tutor. Solu. dicit glo. hic in vlt. glo. & etiam in j. gloss. noua,
3 aliud † in bono. possessio. quam potest quęrere solus tutor, aliud in hæreditate, vt hic, & istud est verum, licèt gloss. videatur dicere contrarium in l. bonorum. infra qui admit. ad bono. possessio. & ibi dixi vobis, vlterius contra prædicta oppo. ff. ad Tre. l. sed nec ipsi. Sol. aliud in Trebellianica restitutione, quam in bono. possessio. ita dicit gloss. vlti. hic, & etiam gloss. noua. Circa legem nostram, quærit
4 glo. primo † quid si pupillus infans adijt tutore authore, vtrum sufficiat? Certe sic: Casus est in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Treb. sed
5 quidam contra. Quærit gloss. † quid est dictum se gerere pro hærede. Respon. idem est, quod gerere se pro domino, nam hæres idem
6 est quod dominus, vt Insti. de hære. qual. & diffe. §. fi. Quæro † vtrū
b pupillus possit b adire solus sine tutore hæreditatem. Gloss. dicit, quod non. & benè, vt Insti. de auth. tuto. §. neque. Quæro vtrum pupillus possit adire cum autho. curatoris. Gloss. dicit, quod non, & bene, vt l. cum vna. §. tutor. ff. de app. Secùs in adulto, vt supra de admi. tuto. l. cum quidam.

ADDITIONES.

a Paris. Potuit. Quid autem si tutor possidet bona sine expressa aditione, uide Barb. consi. 1. vol. 3.

Barb. Potuit. Vide Io. de Imo. in consi. 99. ubi consuluit quod tutor potest adire hæreditatem pro pupillo, antequam conficiat inuentarium.

Et tu pro hoc intellectu huius l. vide glos. in l. pupillus. ff. de acq. hære. quæ dicit quod non solum habet locum si pupillus est institutus, sed etiam seruus eius. Contrariū tamen dicit Imo. ibi, esse de iure verius, & reputat notabile pro limitatione huius legis.

b I.A. Pupillus possit. Adde tu, & vide do. Ale. in l. bonorum. sup. qui admit. ponentē quatuor pulchras limitationes. Et vide tex. in l. cum vna. §. fin. ff. de app. & ibi glo. vbi pupillus potest adire cum authoritate curatoris.

LEX VI.

a **Si auia.** a Solo animo aditur hæreditas, & sufficit animum ex vltima voluntate ostendi. h.d. Not. ꝙ hæreditas potest adiri solo animo. Not. quod sufficit animum declaratum esse in vltima voluntate. Et not. benè, quia millies feci hoc fieri tempore mortalitatis.

ADDITIO.

a Paris. Si auia. Circa regulam huius l. quod relinquens aliquid in ultima voluntate de hæreditate sibi delata, dicatur adire, uide omnino Ang. cons. 66. incip. Duo fuerunt fratres, ubi ponit, an idem sit, si talis res legata esset communis, & concludit quod non.

LEX VII.

a **Quoniam.** a Hæreditas extraneorum non adita non trāsmittitur. h.d. No. quod dixi in summario. Nota, quod hic dicit, aliquid hæreditatis ex quo potes colligere, quod hæres institutus ex re certa, illud ius hæreditatis, quod est in illa institutione, non transmittit, nisi agnouerit, quod dic, vt dixi in l. quoties. supra de hære. instituen.

ADDITIO.

a Poma. Quoniam. Regula istius tex. fallit, si fuerit impeditus adire. l. venire. ff. de acquiren. hęre. l. illud. §. fi. de bo. pos. contra tab. & alias fallentias ponit Ange. in rep. l. qui se patris. sup. unde lib. & uide Ale. consi. 121. uol. 1. & Capram. in 2. principa. si dubio, & Ale. 28. ad fi. vol. 2.

LEX VIII.

a b **Licet.** a Iuri adeundi hęreditatem non pręscribitur longo tēpore. b h.d. In eo, quod dicit ignorantes, subaudi maxime. idem si scientes, vt. l. fi. ĩ. de pręscr. lon. temporis.

ADDITIONES.

a Barb. Licet. Adde quod Io. de Imo. in consi. 80. de ista præscriptione.

Licet. Adde quod Bald. quærit an si filia erat instituta à matre, & stetit per 30. ann. antequam adiret, & sic fuit exclusa ex testamento, an habebit alios 30. ann. ad adeundem ab intestato. Et tenet quòd sic, & plus dicit quod Barto. consuluit, quod filia ab intestato habebit 30. annos ad adeundum de iure ciuili ex capite liberorum, & alios 30. annos ad adeundum ex capite legitimorum, ar. l. 1. §. sed videndum. ff. de succes. edic. Et idem hoc voluit Ang. hic, & Pa. de Ca. & Raph. Cum. in l. quamdiu. la 1. ff. de acq. hære & refert Bal. etiam ex prædictis, quod si lapsus est primus annus filiæ in hæreditate matris ad deliberandum quem habet filia, tanquam de liberis, & decedat in secundo anno hæreditate matris non adita habet secundum annum ad deliberandum, vt de numero legitimorum, intra quem secundum annum transmittet hæreditatem ad quoscunque hæredes adeundam per eos intra reliquam partem illius secundi anni, iuxta l. cum antiq. inf. eo. Et idem dicit in emancipato, quia post primum annum quem habet, vt vnus de capita liberorum, si decedat in secundo, transmittet ius deliberandi, quod reputat not. dignissimum. Ad materiam huius l. vide Bald. consi. 12. & sequen. 3. volum & ad 1. partem apost. Barto. consi. 228. incip. Quidam habuit vxorem, & Pau. de Ca. consi. 380.

b Poma. Longo tempore. Adde quod hic communiter tenetur, quod ius adeundi hęreditatem, præscribitur 30. an. & latè per Fel. in c. de quarta. de præsc. Barto. cons. 115. Rom. consi. 149. Sed quid iuri immiscendi? Ias. in l. si filius, qui patrem 3. notab. ff. de vulgari. tenet contra communem, & Are. consi. 1·0. & Alexand 4. vol. 2. & 163. vol. 2. & 30. uol. 2. ubi dicit quod ius accrescendi præscribitur 30. annis. Vide etiam Capram consi. 40. vbi loquitur quando hæreditas spectabat ad aliquod monasterium, & uide Soc. con. 81 in fi. & Bald. consi. 168 in 3. par. ubi loquitur, an habeat locum in legato hęc lex.

Poma. Longo tempore. Anno. 30. vide Com. vltra ea quæ hic dicuntur per Doct. consi. 26. incip. Quidam Grotonus. ubi dicit, posito quod iuri adeundi, vel immiscendi non præscriberetur 30. annis, præscribitur rebus particularib. possessis longo tempore, puta x. vel xx. ann. licèt hoc non benè format. Et dicunt Doc. hic

in hoc

in hoc non consentire Item adde, quod etiam tenendo, quod esset facultas, & nõ ius istis, potestas adeundi tamen præscriberetur. Vide Ang. consi. 278 inc. Dominus Bernardinus. Ex cuius verbis habes limitationem ad illam regulam, quod facultas non præscribitur. De quo ẽt vide in l. cum notissimi. ad Bar. C. de præscri. 30. ann. Item quod præscribatur 30. ann. iuri adeundi, uide remissiuè Fel. in c. de quarta. ver. sed scias, extra. de præscr. Vide latè Are. in l. 2. ff. de acq. hær. & ibi etiã an filius exclusus à primo capite per triginta ann. habeat alios triginta annos ad adeundum tanquam agnatus, de quo per Ias. hic, & Ale. consi. 88. vol. 2. ubi etiam quod exclusus à capite agnatorum per 30. annos, potest venire tanquam agnatus intra alios 30. annos.

Menoch. Ias. consi. 19. lib. 1.

LEX IX.

Si curatoris. Is, cui defertur hæreditas, eam potest adire; & si de aditione non constat, interrogabitur & petenti tempus ad deliberandum [a] dabitur. h.d.

ADDITIO.

a Tempus ad deliberandum. Adde quod Pau. de Cast. hic uelle videtur, q̃ si statuitur terminus extraneo ad instantiam substituti, quod non debet dari minus centum dierum. Et ita dicit procedere posse dictum Bar. in l. prætor. ff. de iure deli. quia si continetur in edicto de bo. pos. Et si erat de suis hæredib. debet dari vnus annus, sicut durat bo. pos. unde lib. Si verò terminus statuitur ad instantiam creditorum, quòd semper est arbitrarium, quia per lapsum eius non perditur ius adeundi sed prouidetur creditoribus eo modo quo quando nullus contraheret, & hæc fuit opin. Bald. & Ang. quia dicit patere expressè in fin. istius l. in verbo, moderatum. Nam si deberet daret tempus legate non committeret iudici, quod moderaretur tempus. De Prædictis vide Bald. sup. de suc. edic. super rubri. & Bar. in l. si quis instituatur, de hære. insti.

LEX VI.

1 *Hæres vltra vires hæreditarias non tenetur legatarijs. Creditoribus tamen tenetur in solidum.*

2 *Spoliatus omnibus bonis suis vel maiori parte, potest conueniri de iure ciuili antequam restituatur, secus de iure Canonico.*

a **Si te bonis.** a Inopia defuncti vel iniuria tertij non excusat hæredẽ, quin creditoribus teneatur. h.d. Et sic opponebat duas exceptiones, scilicet quod pater non erat soluendo, nec ipse hæreditatem possidebat. Ad primum oppo. & videtur, quòd quis non teneatur vltrà vires hæreditarias, l. 1. § si is qui quadraginta. ff. ad Treb. & infra de leg. l. si vniuersa. Sol. Fateor, † quod non tenetur legatarijs, sed creditoribus tenetur in solidum, secundum ista tempora: quod intelligitur hodie verum, nisi Inuentariũ fecerit, vt l. fin. C. eod. Ad secundam oppo. [b] ad id, quod hic dicitur, de secunda † exceptione, de restitutione spoliatorum. cap. 1. lib. 6. vbi spoliat⁹ omnibus bonis suis, vel maiori parte, à nemine potest conueniri donec restituatur. Solutio aliud de iure Canonico [c] vt ibi, aliud de iu. ciu. vt hic. Nescio tibi dicere plus, tene menti, quia nescio alibi, quàm hic.

ADDITONES.

a LA. Si te bonis. Adde quod inducitur per Bald. ad quæst. de debitoribus bannitorum expulsorum soluentibus Communitati id, quòd debent ipsis, ao sint liberati à bannitis expulsis, remissis, uide hic per Alexan. cui adde Bald. consi. 294. in 2. volumi.

b Barbe. Ad secundam op. Tu pondera quomodo Bart. intelligit c. 1. de restitutione spoliatorum, lib. 6. quia ibi loquitur in causa criminali, vt spoliatur omnibus bonis à tertio possit excludere accusatorem. Sed in contrario sensu probatur, quod in causa ciuili non possit excludere sed hic est causa ciuilis, & non excludit. Iste tex. concord. cum illo à contrario sensu, & Bart. malè intellexit illum tex. & miror, quod nullus ponderet. Sed pondera, quia fortè hic habebat alia bona, ibi non inde c. olim 2. sup. de restitutione spoliatorum, & ibi dom. Abb. & alios qui non allegant illum tex. uide quæ ibi remisi.

c Pom. Aliud de iure Canonico. Hoc reprehendit. Math. no. 193. vide in hoc Zanet. in rep. c. primi, de accus. 13. differ. inter ius ciuile, & Canonicum.

Menoch. Vide Afflict. deci. 19. nu. 5. & 6. vbi idem reprehendit.

LEX XI.

Renitente. Contradicente filio, pater non potest hæreditatem filio delatam repudiare, vel seruos hæreditarios manumittere. h.d.

LEX XII.

a **Puberem.** a Hic est notabilis casus. Qui agnoscit bo. pos. videtur de iure ciuili adire, si potest. Opponitur & videtur, quòd liceat vno iure agnoscere, altero repudiare, vt j. l. proxi. & l. is qui in potestate. ff. de le. præst. & l. filio præterito. de iniusto, rupto, irritoque testam. Solu. concedo contrarium, quod si aliquis primo repudiauit de iure ciuili, & postea agnoscit de iure Prætorio, non est hæres de iure ciuili. Idem si alio modo [b] de iure ciuili non defertur hæreditas, sed si sibi defertur de iure ciuili, & de iure Prætorio, agnoscendo de iure Prætorio, videtur adire de iure ciuili, vt hic, & tene menti.

ADDITIONES.

a Pom. Puberem. Vide Old. consi. 494. ad finem.

b Pom. Idẽ si alio modo. Bar. hic reprehẽdit. Vide Cepo. cau. 26. & tenet opi. Bal. hic.

LEX XIII.

Suum hæredem. Qui repudiauit de iure Prætorio, potest adire de iure ciui. h.d. Opp. de l. 3. ff. de impub. & aliis substi. Glo. intelligit hanc legem, quando substitutum non habebat. Docto. nostri communiter reprehendunt istam gl. Vltram. dom. Iac. Baldui. & dominus Iac. Bu. dicunt quod lex contraria loquitur, qñ repudiauit ex testõ, & vult venire ab intestato, qđ nõ põt, donec est locus substituto: hic verò repudiauit vno iure ex testõ, & vult venire alio iure ẽt ex testõ: vnde cũ sit institutus, præcedit substitutum, vt l. quamdiu, de acquiren. hære.

LEX XIIII.

a **Si forori.** Hæreditas potest quæri licèt bona non possideantur, [a] & postea poterunt à possessoribus vendicari h.d. in summa hæc lex.

ADDITIO.

a LA. Possideantur. Adde stante statuto quod possessio defuncti continetur in hæreditate, & bona hæreditaria detinentur per tertium, possessio verò, quæ est ius, est penes hæredem ex forma statuti, vtrum talis hæres interdictum adipiscendæ pos. contra detentores habeat ex edicto. inf. de edi. di. Adr. uel interdicto quorum bonorum. Dicit Pau. de Cast. quod non, quia nondicitur habere perfectè, quousque etiam habeat detentionem corporalem. Et ita dicit determinare Cyn. secundum Pet. in l. ea l. ff. de condi. ob cau. Benè facit quod habetur in simili in l. in bello. § si quis seruum. ff. de captiuis. & Insti. de legatis. § sed nostra.

LEX XV.

Non est dubium. In acquiren. hæredita. tempus aditionis inspicitur. hoc dicit. Opponi. de l. si filius. ff. de verbo. obligatio. Solu. Aliud in stipulatione, aliud in legato, vel hæreditate. Probatur in l. quæ legata, de reg. iur. rationem videbitis in lege si vxor. infra de condi. inser. Quærit glo. quid in seruo. Certè idem, Vt Inst. de hære. insti. § seruus autem. facit. ff. de stip. seru. l. fi.

LEX XVI.

a **Nec emere.** a Non cogitur quis inuitus contrahere, vel quasi contrahere adeundo. h.d. No. ex hac l. tres regulas, vt in ea habes per ordinem, quæ regulæ fallunt in casibus, qui hic notantur in gl.

ADDITIO.

a Pom. Nec emere Nemo. cogitur emere, sic nec locare. l. inuitos. ff. loc. neque ab inuito, sup. de nup. quib. probatur ista regula fallit in casu l. Iulianus. § idem Celsus. ff. de act. emp. & in l. penul. § fin. sup. eod. titu. & § non solum, Insti. de leg. not. per glo. in l. fin. infra de fideicommis. liber. Item nemo cogitur vendere, l. inuitum. ff. de contrahen. empt. Ista regula fallit, vt in casibus sup. allega. infra in l. 2. supra de patribus qui filios dist. & in l. vnica, de comm. ser. ma. in l. si quis sepulchrum. ff. de religio. & in l. si equo. de leg. 1. § fina. Insti. de his qui sunt sui uel, alie. iu. l. 1. § cura carnis. ubi Barto. ff. de off. præfec. urb. & per Bald. in l. 1. sup. de epis. aud. & in l. uenditor. § si constat ff. commu. prædio. & ibi Bart. & idem alibi per illum tex. in l. 1. sup. de nundi. per Imo. & Ange. & in l. Pomponius in fi. de re. iu. & in l. si locus. § si quemadmo. ser. amitt. & l. 2. sup. de commu. re. alie. & in l. si fundum cum seq. ff. mand. ut per glo in l. non etiam. ff. rerum amotarum, ubi Dyn. & Bartol. & licèt Albericus ibi teneat contrarium. Sed melior est opinio Bar. itẽ in casu, l. in bello, § si quis seruum. ff. de cap. & in l. 2. de nũdi. Item fallit in casu, per Dy. in l. certi condictio. § fin. ff. si certum peta. in re æsthimata data ad vendendum. Adde. Lud. Rom. in l. 2. in prin. ff. solu. matr. ubi enumerat quamplures casus in quibus quis cogatur uendere, & sic contrahere de suo. Alius est casus in re communi cum Principe, quia Princeps poterit uendere, & sic contrahere de suo. Alius est casus in Principe, qui poterit uendere dando tamen partem pretii. Fel. in cap. quæ ecclesiarum, de constitu. Item fallit in casu l. 2. in prin. ff. sol. mat. & ibi Ias. in 5. notabili Fallit etiam in casu l. si quis sepulchrum. ff. de reli. & sum. fune. Vide Fel. in c. 1. de re iud.

LEX XVII.

Cretionum. Hæreditas potest adiri quolibet tempore. hoc dicit.

LEX XVIII.

1 *Infans dicitur minor septennio.*

2 *Pater potest nomine infantis hæreditatem adire, & quomodo.*

3 *Hæreditas non adita per infantem, transmittitur.*

4 *Pater quomodo possit hæreditatem adire sine filio, vel filius sine patre.*

5 *Pater decedens ante agnitam hæreditatem infantis, illam non transmittit, quia capit vt hæres filij.*

6 *Infanti quæ nam sit ratio, quòd per tutorem acquiritur hæreditas, & non furioso per procuratorem.*

7 *Qui potest adire, potest repudiare, scilicet qui adijt nomine proprio, non nomine alieno.*

8 *Authoritas patris quando sit sufficiens ad obligandum filium.*

9 *Pater vel auus infantis emancipati, licèt non sit eius legitimus administrator, potest pro infante adire.*

10 *Hæreditas patris non adita, transmittitur per filium in potestate ad quoscunq;.*

11 *Si minor decedit hæreditate non adita, hæres eius potest petere restitutionem in integrum ex eius persona.*

12 *Scientia tutoris q̃ inducat transmissionem iuris deliberandi, & adeundi hæreditatem minori delatam, iuxta propriam Bar. opinionem.*

13 *Iudex an suppleat defectum tutoris in aditione.*

a **Si infanti.** a Ista est vna notabilis lex, & est constõ noua. Hæreditatem delatam infanti ascendens per lineam masculinam potest adire, & ante aditam infante defuncto, ex proprio priuilegio sibi quærere: ascendente non existente, tutor potest pro infante adire, sed ea non adita non transmittitur: in maiore infante, ascendens dictum priuilegium non consequitur, & tutoris defectum iudex supplet. h.d. ista not. & singularis lex. Diuide, primo loquitur in infante constituto in potestate. Secundo in infante sui iuris habente tutorem non ascendentem. Tertio loquitur in habente ascendentem. Quarto in pupillo maiore infante. Secunda ibi parente vero. Tertia ibi, an vero. Quarta ibi, si autem septem. Ex 1 prima parte no. q̃ † infans dicitur quis minor septem annis. Secun 2 do not. † q̃ pater potest nomine infantis hæreditatem adire, & sic

sis cau-

ADDITIO.

a Barb. Si infanti. Adde Bar. in consi. 335. inci. Vanitius.

sis cautus quando pater infante viuente hæreditatem adit, quod dicat, quod hoc facit nomine infantis tanquàm legitimus administrator. Tertio no. q † hæreditas nō adita per infantem, transmittitur ad patrem [a] & isto casu quando infante mortuo pater adit, non debet dicere nomine infantis, sed debet dicere, quod proprio nomine adit, & iure sibi comperēti per mediam personam infantis. Nūc expediamus primo istam particulam opponēdo, & videtur [b] quòd in pupillo maiore infante est idem, quia pater adit pro eo, vt no. ī. ea. l. §. fi. Sol. in hoc differt pupillus ab infante, quia ī infante non est necessarius ipsius infantis consensus, in pupillo verò non potest adire pater solus, nisi pupillus consentiat, [c] ar. ī. eo. l. potuit, & ī. ea. l. §. fi. Contra hoc op. ī. de bonis, quæ lib. l. fi. §. vbi autem pueris vbi indistinctè permittitur patri pro puero adire hæreditatem. Sol. expone ibi, puerum id est infantem, secundum gl. & benè. Cōtra hoc opponitur. ī. de bon. quæ lib. l. fi. vbi apparet, quod nullus consensus pupilli requiratur, quia etiam si esset maior, eo inuito pater potest adire, vt l. cum non solum. §. 1. ī. de bon. quæ libe. Sol. & hic aduerte † Quandoque pater vult adire pro filio. Et isto casu non pōt adire sine consensu filij, si est maior infante, vt ī. proximè dixi. Quādoque vult adire pro se, & tunc si quidem filius adijt, adhuc non est exclusus, non est dubium quod pater non potest, quia ipsi filio pater præiudicare non potest, vt ī. eo. l. renitente, & ī. de repud. bon. pos. l. filio, & l. is qui hæres. §. fi. ff. eo. Si autem filius esset exclusus, si quidem repudiat, sine dubio pater potest adire suo nomine, & per se proprio sibi quæsito, propter personam filij, quantumcunque repudiauerit ex dispositione illius l. cum non solum. §. 1. ī. de bo. quæ lib. Sed si filius esset exclusus, mortuo filio infante, potest pater adire, vt hic. In maiore infante, quid iuris sit, dicemus in d. l. cum non solum, §. 1. ī. de bono. quæ libe. Vidistis ergo modo, an pater possit adire sine filio, an verò filius sine patre. Vidistis in l. 1. C. qui admit. ad bono. pos. Secundo dicitur hic, quòd filio infante defuncto pater capit iure patrio tanquàm infanti quæsita. Ex hoc innuit, quod non sit opus noua aditione, sed pater occupet iure peculij. Sed cōtra, † quia infans habet hæredem, & omnis filiusfamiliàs hodie per Auth. de hæred. ab intest. positam ī. ad Tertul. authen. defuncto. Gl. dicit fateor, quod hodie pater capit vt hæres filij, & sic corrigitur ista lex. & vide glos. super verbo, infanti quæsita. Illud est vtile scire, quia si pater caperet hic, non vt hæres, non esset opus aditione, & tūc etiam ipse decedens antequam agnosceret, transmitteret, sed si pater debet capere vt hæres infantis, opus est aditione: & ideo ipse pater decedens antequàm agnoscat non trāsmittit, & casus occurrit hoc anno de facto, & sic tenuimus, & iudicauimus. [d] Sed cōtra hoc facit tex. huius l. infra eo. §. ea vero, vbi dicitur, quòd illud quod dictum est hic in filio in potestate, habet locum in emancipato, quando quidem emancipatum constat de iure antiquo habere hæredem, & tamen capit iure patris, sicut quando est in potestate. Sustinendo gloss. respondet textus hic, & si benè inspiciatur, quia dicit iure patrio. q. d. textus, iam infanti quæsita caperet ius patrium, secundum ista tempora in filio in potestate erat, quod occuparet iure peculij, vt l. 2. ff. de castrensi pec. in filio emancipato erat, vt caperet tanquàm hæres & ideo puto, quod in emancipato de iure antiquo erat necessaria aditio, hoc enim erat ius patrium vt tanquam hæres caperet. Et idem dico hodie de eo qui est in potestate, vt tanquam hæres eius hæreditatem capiat pater, vt supra dixi. Opponi. quod dies hæreditatis relictæ infanti, non cedit in infantili ætate, vt ff. de bono. possessio. infanti dela. l. 1. Solut. Dico quod non dicitur, quod cesserit dies in præiudicium infantis, vt ibi, sed in præiudicium ipsius patris sic, vt ipse possit agnoscere, & si non agnoscit, ipse excludatur, & non infans. Item opponi. quando hæreditas defertur ei, qui non habet intellectum, non potest ei quæri, vt l. fin. §. tali itaque. in fin. supra de curato. furio. Solu. Aliud est in furioso, aliud in infante, dicit gloss. quam vide ibi, sed qualiter, vt sibi &c. Quæ est ratio differentiæ inter infantem, & furiosum. Nam per tutorem quæritur infanti, sed per curatorem non quæritur furioso. Doct. dicunt hic, quod † ratio est, quia magis fauetur infanti, quam furioso, nam infans restituitur, furiosus non. Istud est falsum, quia vterque restituitur quando læditur, vt l. Marcellus. ff. de fideius. licet n. furiosus non restituatur vt minor, tamen restituetur ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. Ita enim propter imbecillitatem consilij ipse regitur per alium, sicut infans. Quæ est ratio? Dico, quod tutor habet plus iuris in pupillum, quàm curator in furiosum. Nam tutela est vis ac potestas in capite libero, & c. vt ff. de tutel. l. 1. & ideo dicitur, quod tutor datur personę principaliter, curator principaliter bonis, vt supra de nup. l. in copulandis. Sed in hoc remanet dubium mihi. Nam secundum hanc rationem pater posset adire pro filio furioso, quia habet ius potestatis in persona filij, & est eius legitimus administrator: quod fortè esset verum quantum ad aditionem, quæ fit quantum ad quærendum ipsi patri: sed hoc non dicerem, quia hoc solum reperitur in infante contra regulas iuris communis: ergo non est extendendum, vt l. quod verò. ff. de legibus & l. si verò. §. de viro. ff. soluto matrimonio. Vlterius opponi. hic dicitur quod pater potest adire infante ignorante. Cōtra, pater non potest repudiare infante ignorante, vt supra eo. l. renitente, ergo non potest adire eo ignorante, vt l. is potest. ff. eod. Sol. dicit gloss. hic, fallit illa regula, quæ dicit, is potest adire, qui potest repudiare. Tu dicas clarius, quod illa regula habet locum in his, qui suo iure adeunt, & tunc procedit regula, is potest adire, qui potest repudiare: † sed in eo, qui adiuit nomine alieno, vt in casu nostro, regula non procedit, vt l. ait Prætor. §. 1. ff. de iure deliberandi. Item opponi. potestas non est sufficiens ad obligandum, vel liberandum filium, vt l. fin. §. 1. ff. de verbo. obligatio. & Insti. de inutī. sti. §. furiosus. sed per aditionem filius obligatur creditoribus quamuis hæreditas non sit soluendo, vt l. si re, supra eod. ergo non potest filius adire patris authoritate. Solu. dicit gloss. hoc est magis commodū, quam damnum. Vide gloss. quasi circa finem. Si ista solutio esset vera, si posset pupillus solus sine tutore, & sine patre acquirere, vt Inst. de autho. tu. circa princ. & l. obligari, circa principium. ff. de autho. tuto. hoc autem est falsum, vt Instit. de autho. tuto. §. neque, supra eod. l. potuit, & infra eo. l. fi. ergo ista non est bona solutio. † Solue ergo, quòd quædam sunt, per quæ filius iure non obligatur, & tunc patris authoritas non est sufficiens, vt in contrario, & ideo aduerte in causis criminalibus, in quibus constat, quod nihil potest quæri patri, pater non potest legitimè præstare authoritatem filio minori, quia eius authoritas non est sufficiens ad obligādum, vt supra. Idem constat in causis spiritualibus, in quibus patri nil potest q̄ri, vt extra, de iudi. c. fin. lib. 6. circa fi. sed erit necesse, q detur curator ad illam litem, ī. de auth. præstan. l. clarum. Dicam in l. cum nō solum. §. necessitate, de bon. quæ lib. Quædam sunt, in quibus patri potest quæri, vel est dubium, quia potest esse commodum, & incōmodum, vt in hæreditate, & tunc potest esse legitimus administrator filij in potestate, & eius authoritate filius obligatur, vt hic. Et ita loquitur ista gloss. facit infra de bonis mater. l. 1. de bon. quæ libe. l. cum oportet. & l. cum non solum, & per omnes illas leges. Vnum tamen speciale, & singulare est hic, quod † pro infante emancipato, quanquam pater, vel auus, non sit legitimus administrator, nisi detur tutor, tamen authoritate huius l. versic. ea verò, consequitur causam legitimam administrationis, vt possit pro eo adire hæreditatem, quod est notandum. Opponi. infra ad Orfic. l. 2. Solutio, dicit gloss. ibi iam excesserat infantiam, qui decessit. Sumus expediti de ista prima parte. Circa hanc partem formo tibi vnam quęstionē de facto, quam habeo pro difficili. Hæreditas infantis secundum iura hodierna defertur patri, & matri, & fratribus infantis, vt in authē. defuncto, infra ad Tertullianum. Modo pone, decessit infans hæreditate non adita, superstite patre, & matre, & fratribus, pater iure patris, authoritate huius legis vult capere totam hæreditatem illa nō adita, & vult excludere matrē, & filios, q̄a hæc lex solū patri, & auo, & ascendentibus per lineam masculinam dat istud priuilegium.

ADDITIONES.

Menoch. Patrem Carau. consilio 210. nume. 7. Soci. se. consilio 8 nume. 9. li. 4. na filio infanti, & pater possederit, præsumatur adiuisse pro filio, licèt non expresserit. Item, quod ista declaratio, quæ fit patri, excludat substitutum vulgarem datum filio, vide eund. Com. consi. 119 in princi. Ioannes instituit Ioannem. Quod autem beneficium huius l. non habeat locum in matre, vide Com. consi. 119. in princ. incip. Nobilis domina circa med. & fin. Item si pater vxore matre filij mortua eo relicto, retineat dotem, videatur hæreditatem filij agnoscere iuxta tenorem huius l. & nunquid pater post mortem filij retinendo dotem prædictam videatur agnoscere hæreditatem ipsius filij, vide Ange. consi. 314. incip. An pater. Vide Are. consi. 161 & seq & ibi etiam ponit latè de materia huius l. fit an vnus transmittat beneficium restitutionis in integrum circa aditionem hæreditatis. Item quid si infans relinquit patrem, matrem, & fratres, an solus pater admittetur, an omnes, tangit hic Alex. vide Ange. consil. 80. incip. Hæreditas materna. Itē an solus pater possit adire hæreditatem de linea infantis, & ita solus possit eam repudiare, vide l. [illegible] non, l. renitente, supra eod. Item, quid si pater adeat hæreditatem infantis tanquam eius tutor, cum non esset, cuius quidem vigore tanquam tutor adire poterat, vide Soc. in l. multum, de condi. & demonstratio. Item qua [illegible] tutor non adiuit hæreditatem delatam infanti, quomodo [illegible] possit adire hæreditatem, vide Soc. in l. si duos, de reb. dub. Item circa illam l. an in tali hæreditate [illegible] concedant mater. & fratres simul cum patre, vide Decium. consi. 87.

a Parī. S[illegible] Vide Com. consi. 70. ubi vult, quod si fuit delata hæreditas mater-

b Bart. [illegible] Imo. in consilio 99. ubi consuluit tutorem posse adire ante confectionem inuentarij. Vide Bar. in q. inci. Proposito. Bar. in consi. Homo Accursij quod est in ordine 22 vol. j. Vide Bar. in consi. 126. inci. In quæ vertente inter Se[illegible] de ciuitate Aretij, & vide Lud. Rom. consi 56. Visis narratis, vtrum hæreditas non adita transmittatur ratione futuris dicit quod sic, secundum omnes excepto Bal. [illegible] dicta in hac l. vide ibi, & vide Lud Rom. in consi. 61. In transmissione, respectu futuris.

c Parī. Pupillus consentiat. Requiritur tamen eius consensus per modum authoritatis, sm aliquos, Vide Are. consi. 160. Menoc. Barb. consi. 5. colu. 3. lib. 3.

d LA. Iudicauimus. Adde quod Bal. ita voluit consi. 63. lib. 2. inci. Factum tale, vbi & quid si hæreditas matris sit delata infanti, qui habet patrem, qui non adiuit, habetque auum paternum, & maternum, isque infans mortuus sit, similiter pater nulla facta aditione, an hæreditas huius infantis pertinebit in totum ad auum paternum, vel maternum, an vero debeat diuidi inter ipsos. Bal. consuluit diuidendam, quia cum iure hæreditario defertur, pares in gradu debent æqualiter succedere, & ita dicit se aliàs tenuisse, hoc dicit eius consi 62. lib. 2. Quid autem si hæreditas materna infanti delata sit, qui habet patrem, & auum paternum qui auus superueniens repudiet hæreditatem maternam, an ad illum admittentur sequētes in gradu aui, an proximiores matris, vide Ang. consi. 89.

Parī. Et iudicamus. Vide Com. ad illam q. & an requiratur aditio p patrē, & q. d. si non adiuit spāliter istā, & filius hēat aliqua alia bona, q pr tenuit & possedit, an sufficiat vt dicatur adiuisse, & sic ēt istā q̄ iuisse, vide eūdē cōs. 110. incip. dña Lucretia, p totū, & ibi ēt ponit, posito qd pr nō adiuerit, & moriatur, an trāsmittatur ad proximiores ipsius infantis, quasi esset sibi acquisita, vt dicit tex. hic Et cōcludit quod nō, licèt habebit locū ius accrescēdi, & sic alius trāsl. [illegible] ad ipsum infantem, uel ad proximiorem ipsius qui instituit infantem uide ibi per cum.

gium.In ɔtrium dñt tnſ,& filij Tu pater potes capere tāquam q̃ſita
iam infanti,ſed ſi hæreditas eſſet infanti q̃ſita per te,nos admittere
mur vna tecum, ergo nos debemus habere partem,ſicut ſi iam eſ-
a ſet infanti quæſita.Quid dicemus? Cogitabis.ª Venio ad ſecundā
partem,dr̄ hic,quod tutor poteſt adire pro infante. Contra, ff.de
appel.l.cum in vna,§.tutor.Sol.ibi loquitur in curatore pupilli,hic
loquit̃ in tutore pupilli,licèt ſecus eſſet in curatore adulti,vt l.cum
quædam,ſ.de admi.tut.Opp.ſecundo,dr̄ hic,ꝙ ſi infans decedit hę
reditate non adita,non tranſmittit eam,& hoc habet locum in oīhæreditate.Contra, ſ.de cura.furio.l.fi.§.tali,& in §.ſin autem per-
petuo,& ſ.eo.l.3.Huius timore dicunt quidam, quod iſta genera-
litas,quæ dicit omnes,reſtringitur,vt non comprehendat hęredita
b tem paternam. Alij dicunt,quod hic ᵇ intelligitur de omni hæredi
tate,& in hoc vr̄ hic reſidere glo.ſuper verbo,omnes hæreditates.
Contrarium huius vr̄ determinare gl.j.eo.l.pe.vbi vr̄ tenere,quod
hæreditas patris non adita tranſmittit̃,quid dicemus?De hoc ſunt
opi.magnæ contentionis.do.Iac.de Bel.diſputauit q̃ō.de hoc,quā
ponit in Auth.de trien.& ſemiſ.circa prin.Omiſſis truffis ego con
c ſului ᶜ infinitis vicib.& in Ciuitate iſta ſic iudicatur p oēs, & ſic fuit
10 Collegialiter in Collegio iſto determinatum,ꝙ †hæreditas patris
d non adita , indiſtinctè tranſmittitur ᵈ per filium in ptāte.Hoc pro-
batur in infinitis legib.non violando tex.in d.l.fi.§.ſin autem perpe
tuo,de cur.fur.& ſ.eo.l.3.j.de ſuis,& legi.l.apud hoſtes, & ff.de te-
ſta.mili.l.ex militari,§.fi.cum l.ſeq.de ſtip.ſer.l.liber homo,§.1.de iu
re fiſci.l.Lucius,de caſt.pec.l.hęreditate,§.filius.ff.de reb.dub.l.qui
duos.§.cum in bello,ad Tert.l.1.§.ſi quis adita,ſm veram lectu.Ego
hoc probo per rōnem,cui iudicio meo impoſſibile eſt rñderi, de
iure ciuili non eſt dubium,ꝙ filius in poteſtate eſt hæres, velit,no-
lit, ſed per Prætorem conceſſum eſt ſibi beneficium abſtinendi in
ſui fauorem , ne oneribus hæreditarijs teneatur inuitus,vt Inſti.de
hær.qual. & diffe.§.ſui, vbicunq; ergo eſt fauor filij , nec exiſtentia
ſui hæredis operatur aliquid , tunc habet locum edictum prætoris
de beneficio abſtinēdi. Sed vbicunq; eſſet incommodum filij,be
neficium abſtinendi nihil operatur,ſed remanet ius ciuile,& anti-
quum,in terminis ſuis.Ita dicit tex.ad literam in l. ſi filius,qui patri,
ff.de vulg.& pup. Sed nullum eſt dubium ꝙ hæreditatem non adi-
tam,hoc eſt ius adeundi hęreditatem non aditam tranſmittere,eſt
priuilegium,& commodum. Nam quibuſcunq; perſonis conce-
ditur priuilegium,& c.nullum poteſt hr̄e incommodum, quia hæ
res habet in ptāte adire,vel non adire,vt l.ſi quis filium.§.1.ff.de acq.
hær.Concluditur ergo, quod beneficium abſtinendi inductum a
Prætore,non impedit tranſmiſſionem hæreditatis,ſ.pp exiſtentiā
ſui hæredis.Non obſtat iſta lex,quæ dicit omnes hæreditates,quia
intelligitur de hęreditatib.extraneorum, in quib.eſt neceſſaria adi
tio.Et hoc dicit tex. hic,primo ex eo quod dicit,deuolutas. Nam
hæreditas patris non dr̄ deuolui ad filium,ſed magis continuari,vt
l.nihil,j.pro hęrede.Item ex eo,quod dicit agnitas: nam in hæredi
tate patris non requiritur agnitio de iure ciuili, loquitur , ergo de
hæreditate extraneorum.Non obſtat j.l.proxi. in prin. vt ibi dice-
mus.Non obſtat,j.de cad.tol.§.in nouiſſimo,quia illa etiam loqui
tur de hæreditate extraneorū. Vlterius opp.ad hunc §. & vr̄,ꝙ de-
uoluatur ad hæredes infantis,vt ſ.ea.l.in prin.Sol.dicit glo. ibi ſpe
ciale in patre.Ratio ſpecialitatis,quia hæredes infantis poſſunt hr̄e
regreſſum ɔ hęredes tutorum,ſed pater ɔ nullum. Glo.rationem
iſtam reprobat,quia tex.hic loquitur etiam,qñ nullus eſt tutor. Di
cit glo.quod eſt ſpeciale in patre priuilegio patris. Vltimo aduer-
te ad iſtam partem , hęc lex prima facie vr̄ ɔ duas opiniones, quas
11 teneo.Vna eſt,quod † ſi minor decedit,ᵉ hęreditate non adita,hæ
res eius ex perſona minoris poteſt petere reſtitutionem in integ.
ad adeundam hęreditatem,vt l.j.ſ.de reſti.milit. & ibi dixi nbi.ff.de
acq.hęr.l. Pantonius. Sed hoc vr̄ ɔ iſtum tex.qui dicit omnes hæ-
f reditates,ita debere intelligi,quaſi non eſſent delatæ:ᶠ ſed ſi non eſ-
ſent delatę,non competeret reſtitutio,ergo &c.Et hoc quod reſti
g tutio non competat,tenuit Do.Iac.de Bel.circa fi.illius q̃ōnis,ᵍ di
ſputatę,quam ponit in corpore de triē.& ſemiſ.Iac.de Are.tenuit
ɔ, & bene , vt eſt caſus in l.qui duos,in princ. ff. de reb.dub.quę lex
non poteſt aliter intelligi. Nam ibi frater hęreditatem fratris im-
poſſibile eſt quod tranſmittat aliter quam per reſtitutionē in inte
grum, ſ.eod l.quoniam in ſororem . Ad iſtam legem reſpondeo,
quod hic dr̄,quaſi ab initio non eſſent ad eum delatę,fateor de ſtri
cto iure,ſed iure petita reſtitutione ex ęquitate edicti Prętoris , pe-
rinde erit ac ſi ab initio adiuiſſet . Ad primum tamē aduerte,quod
iſta reſtitutio , de qua loquimur, non datur mero fauore minoris
ętatis.Nam in minori ętate non contingit lęſio, ſed datur,quia cō
tingit lęſio pp minorem ętatem,& mortis caſum,vt d.l.Pātonius.
& ſic eſt,vt arbitror,partim ex edicto de minorib.partim ex clauſu
la generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur . Et ideo ſi iſte hæ-
h res minoris poſſet habere aliud remedium, ʰ quia poſſet agere cō
tra tutorem negligentem, vel ſi huic hęredi poſſet imputari negli
gentia, ꝙ curatorem illi minori tutorem non habenti non petie-
rit , tunc non darei reſtitutio ſibi , quia non eſt iuſta cauſa, quare
debeat dari,ſed perinde ſit tanquam hæreditas delata non eſſet.Ita
loquitur iſte tex.& ita intelligitur opi.domini Iac.Bel.& ſi nulla po
teſt imputari negligentia,tunc competit ei reſtitutio in inte. vt d.l.
qui duos,de reb. dub. Et hoc caſu idem ſit in minore, quod in ab-
ſente,quod tenebat Iacob.de Are.vt dixi,& domi.Oldrad.ſequen
do eum, & do.Iaco. de But. licèt tranſiret multum ſub nube,& ee
12 hac lege mentionem non faceret.Ego teneo,† quod ſcientia tudo
ris inducit tranſmiſſionem iuris deliberandi , & adeundi hęredita-
tem, vt l.proxi.dicam quod videtur contra iſtum tex.dum dicit ita
intelligi , quaſi ab initio non eſſent delatę, ſed reſponde , vt dicam
j.prox. Venio ad tertiam partem,ſ.ad §.ca vero. Hūc §.nota,& exa
mina,vt dixi in 1. pat. Venio ad quartam partem,& ad id,ꝙ hic pri-
mo dr̄,ꝙ poteſt authorari filio pupillo, dic,vt dixi ſ.ea.l.in prin. Il-
13 lud vero,quod hic dr̄ vltimo, ꝙ † iudex ſupplet defectum tutoris,
dic vt plene dixi in l.ſi curatorem,ſ.de in integ.reſt.mino.& habui
ſtis tactum in l.bonorum,ſ.qui admit.ad bono.poſ.

ADDITIONES.

a Cogitabis.Adde,vt hic per Pa.de Caſt.,& latè per Alex. quibus adde quæ poſui in precedenti apoſtilla.

b Barb.Alij dicunt quod hic.Vide Bar.in l.ventre,ff.de acq.hær.& ibi Io.de Imo.& Lud.& Ang.Sal.i l.apud hoſtes.Bal.in l.2.ad Orfi.& in l.3. C.de his qui ante apertas tabulas.Sed dubium eſt,quid ſi ſuperextat alter filius, & mater,an præteriti veniant,vide Bal.in d.l.2.& in d.l.3.& Doc.in d.l.ventre.

c I.A.Conſului.Adde de infante,in quo eſt maius dubium,Barb.conſ.382.2.vol.& ibi an tranſmittat benefi.reſti in integ.& conſ.277.eo.vol.incip.In Chriſti noīe, punctus cauſæ talis eſt , & ibi etiam an tranſmittat beneficium reſti. in integ.& conſ.292.eo.vol.& conſ.21.vol.1.& conſ.95. & 210.eod.1.volu & conſ.387.& 423.eod.volu.& ibi an furioſus,& mente captus tranſmittat benefi. reſtitu.per Ro.qui tamen ſe intelligere non finit conſ.495.ſed conſ.18.clarè tenet communem opi.vide per eundem pulchrum dictum ad hoc conſ.442. & per Ang.cōſ. 261.& 286.Pau.de Ca.conſi.60.vide Pet.de Anch.conſ.289.
Menoch. Soc.in conſ.119.nu.20.lib.1.Dec.conſi.623.col.2.verſ.5.& primo conſiderandum.

d Pariſ.Indiſtinctè tranſmittitur.Sequitur Com.conſi.115.in prin.Ant.de But.conſ. 67.circa medium.

e Pariſ.Minor decedit.De iſta dicit Cō.conſ.119.poſt prin.quod adhuc eſt dubium, vide quod ſcripſi in l.Pomponius. ff.de acq. hær.vbi etiam Bar.& alij.Sed idem Com.conſ.109.incipiente,Nobilis domina,expreſsè tenet contrarium eius,qđ tenuit Bar.hic,& alibi.Et poſito quod tranſierat hæres ex dictis ſuis,& ibi circa finem ponit duas limitationes,vide ibi per eum,& pondera.vide etiam latè de hoc Are.conſi.161.20 & quando minor tranſmittat beneficium reſtitutionis in integ.circa reſtitutionem hęreditatis.Iaſ.hic,Soc.in l.qui duos,ff.de reb.dub.in prin.Are.101,Pantonius,de acqui.hæred.

f Meno. Delatæ.Ruy.conſi.129.nu.19.20.lib.5.

g Pom.Illius quæſtionis.Iſtod tenuit Ancha.conſi.363.de viribus aditionis.

h Pariſ.Aliud remedium. Et ideo ſi ad eum tranſmitteretur ius deliberandi ex beneficio l.fi.in fi.in eo non haberent,vide Comen. conſi.129.circa finem.Et ſi hæres pateretur aliud tempus labi,non poſſet ad illud redire, vide ibi per eū.Soc. in l.qui duos,in prin.de reb.dub.ver.quinta difficultas, & omnino conſ.177.

LEX XIX.

1 *Filius deliberans,decedens, quod tranſmittit hereditatem patris ad quoſcūq.*
2 *Ius adeundi,quando finiatur anno, & quomodo tranſmittatur .*
3 *Practica quomodo ſcribatur aditio ex virtute iuris deliberandi .*
4 *Ad inducendum ius deliberandi,ſufficit ſcientia patris pro filio, pupilli non habentis tutorem,& tutoris pro pupillo.*

a **Cum antiquioribus.** ªSciens hereditatē ſibi delatam,ius deliberādi, & adeū
di hęreditatem intra annum a tpe ſcientię tranſmittit ad quoſcūq;
hęredes.h.d.Primo ponit qs dederit cauſam huius legis condēdę.
Secundo ponit ſuum ſtatutum. Tertio illud repilogat, & declarat.
Secunda ibi,ideoque. Tertia ibi,& ſi quidem.No.ex prima particu
1 la,quod de iure antiquo filiusfamiliàs deliberās, decedēs, † pr̄nam
hęreditatē tranſmittit ad poſteriores. Contra vr̄ ad illud,quod de-
terminaui.ſ.l.proxi.& dixi ꝙ tranſmittit ad quoſcunque.Solu.Hic
eſt dictio,&,q̃ eſt implicatiua,& ponit̃ pro,et : ſed cū hodie ille co-
lor nō quęrat,vt ſ.dixi,puto quod illa dictio,aliàs clauſula,eſt am-
pliatiua,quaſi dicat,& in ſuam poſteritatem,& in extraneos poteſt
tranſmittere.Vel aliter,licet Pan. concederet tranſmiſſionē in po
ſteritatem,non tñ negabat in extraneos. Venio ad ſecundam par
tem,dr̄ hic ex teſtamento,vel ab inteſtato.vel aliter,&c. Cōtra, q̃a
impoſſibile eſt,quod deferatur alio modo,q̃ ex teſtamento,vel ab
inteſtato. Gl.ſoluit vno modo,quia poſſibile eſt, ꝙ aliquis deceſſit
nec teſtans,nec inteſtatus,vt ille qui non pōt facere teſtm̄ . Tu di-
cas,quod illa verba,vel aliter,reſpiciunt ſequentia, q.d.ſi teſtm̄ fue
rit inſinuatum,vel ab inteſtato,vel aliter ei cognitū.ſ. q̃ per inſinua
a tionem teſtamenti. Opp.& vr̄,ꝙ † ius adeundi nō finiat anno,nec
etiam decennio,vt ſ.eod. ti. l. j. licèt Pla. videatur velle,quod hæc
lex

ADDITIO.

a I.A.Cum antiquioribus.Vide Bar.in conſi.62.inc.Dominus Tadęa deceſſit,& vide Bar.in conſi. 97.vol 1.inci. Factum proponitur ſub hac forma, & vide Bar.conſi. 126.incip.In q̃ō.vertente inter Seium de ciuitate Aretij, vbi tangit , ſi tutor non conficit inuentarium,vide Bar.in conſi.209.incip. quidam nomine Ray. & vide Ludo.Roma.conſi.122.
Pariſ. Cum antiquioribus . An iſta lex procedat in bono.poſ.vide Alex. in l.emancipati,ſ.qui admit.
Pariſ. Cum antiquiorib. No.circa iſtam materiam, quod ad hoc, vt aliquis poſſit acquirere hæreditatem . Item quod deceſſerit intra annum à die,quo ſibi delata fuit,vide Alex.conſi. 121. Item aduerſus talem ignorantem an detur reſtitutio in integ.vide Alex.conſi.306.quid autem ſi ſtatutum diceret,ꝙ hæreditas delata, licet non adita tranſmitteretur an intelligatur in iſta l.vide Ant.de But.ꝙ nō, de quo habes ad Bar.in l.vnica,§.in nouiſſimo,j.de cadu.tol.

lex corrigatur. Tu verò dicas clarius: aut loquimur in suo hřde, & ille perpetuò pōt adire, & transmittit ius adeundi in suos successores, vt hac l. in prin. & dixi s. l. proxi. Eodem modo dico in infante, qui transmittit ad patrem ius adeundi perpetuo. Illud.n. ius patriū non coarctat anno, sicut istud. Si loqmur in hærede extraneo, si quidem decessit ignorans, ius adeundi non transmittit, vt s. e. l. qū, & l. si infanti. §. j. Si decessit sciens, transmittit ius deliberandi intra annum per hanc constitutionem, vnde super his sis cautus, qñ facies scribi aditionem ex virtute istius iuris deliberandi, quod tu narres, quomodo defunctus sciuit talem hřditatē fore sibi delatam, & merito istud probatur, aliàs de facili succumberes. Quomodo hoc ꝓbatur dixi in l. qui duos, in prin. de reb. dub. & ibi tractaui istā māīn. Si vero non decessit, sed ipse viuit, pōt adire, vt l. licet. s. e. Pla. in his aliter dicit, & malè. Contra hoc opp. & vř ꝙ hęres habeat quatuor menses, vltra defunctum, vt j. si pendē. appellatiors inter. l. fi. §. fi. Solu. Secundum quosdam ibi non loquitur de tempore, quod datur ad deliberandum, & in hoc vř residere glo. Alij dicunt, ꝙ istud tps suppletur per illam legem, & hoc tenēt quidam Doc. Expedinis gl. circa istam māīn essent tractāda infinita q̄ occurrunt hic ꝑꝑ mortalitatem. 3 † Primo, an ad inducendum ius deliberandi sufficiat scientia patris pro filio minore. a Item an sufficiat b scientia pupilli non habētis tutorem. Item an sufficiat pro pupillo infante, vel maiore infante. Et bř in oīb. istis qōnib. determino quod sit argumentum ad illud vltimum, l. sequitur. §. si pupillus, de vsuc. & hoc tangit hic Mar. Sil. Dixi multum latè in d. l. qui duos, & puto ꝙ est no. ꝙ sufficiat scientia tutoris, etiam qui inuentariū nō fecit, & ei administrō decreta non erat, vt dixi tibi in l. vlt. s. de tut. & cur. qui satis nō ded. Sed ꝯ hoc vř s. l. prox. §. j. vbi dicit ita intelligi, quasi ab initio nō esset delata, ergo non transmittit ius deliberandi. Solu. Hæc est veritas, & ita consuluimus hoc anno do. Fran. & ego, quod l. si infanti, fuit facta per vnum Imperatorem Theodosium, antequàm esset facta constitutio, cum antiquiuribus. Vnde de ista lege non cogitabat, quia non erat hodie vero per legem istam est inducta transmissio iuris deliberandi, & sic per hanc in hoc derogatur illi. Circa hanc materiam dic, vt d. l. qui duos, ff. de reb. dub. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Filio minore. Vide etiam Co. quod sic, consi. 119. post prin. inc. Ioannes instituit Ioannem, & ibi etiam habes, quod illa transmissio impediat substitutum vulgarem datum defuncto ante aditionem mortuo. Idem tenet Cor. consi. 119. circa med. dici: ꝙ neutram opiturmat in hoc, sed tunc ꝙ ibi non impediebat, & ibi ēt circa prin. item de eo ꝙ dictum est de scientia patris, an prosit filio, & quid si postea moriatur pater, vide Bar. consi. 220. Item an sufficiat scientia tutoris, vt prosit infanti, & pupillo. & de remedio quod si ignorauit, vide Bar. consi. 173 vide et in mā multa per Soc. in l. qui duos, in prin. de reb. dub. & ibi. 7. q. an si pāt, & an trāsmittat in suum hęredē. si ipse decedat ignorans, & quod ista decisio procedat ēt vltra primū hæredē, licet alleget Ang. velle solum ꝙ procedat in prima parte l. bones. § hoc sermone, de verb. sig. sed Ang. hic hoc non dicit.

b I. A. Sufficiat. Adde an scientia tutoris, vel pupilli, vel patris sufficiat. Bar. cōs. 178. vol. j. incip. Perusinus quidam, & consi. 231. incip. Domina Cecilia, vol. j. & vide Bal. in l. si infantis, s. prox. q. tenet contrarium in parte pupilli, & tutore. Pau. de Cast. transit cum Bar. & do. Alex.

LEX XX.

1 *Quando plures portiones ex testamento vnius alicui deferuntur, an si vnam agnoscat, cogatur alias agnoscere.*

2 *Si alicui sunt plura legata in testamento, quando possit vnam accepeare, & reliqua repudiare.*

3 *Qui adiuit hæreditatem paternam, quando cogatur accipere pupillarem.*

4 *Existentia sui hæredis non operatur dato cohærede extraneo, secus quando habet fratrem.*

Quidam. Institutus plurib. vicib. ex diuersis partibus, si vnam agnoscat, cogitur vtramq; accipere, & q agnoscit institutionem, cogitur agnoscere substitutionem pupillarem. h. d. Tres habet partes. Primo ponit vnam qōnem. Secūdo ponit aliam. Tertio determinat vtramq;. Secunda ibi, similiq; modo. Tertia ibi, vtramq; igitur. Notanda sunt quæ in summario dixi. Venio ad gl. quę est difficilis, & primo glo. inculcat duo ꝯria. Vnū de l. si tu ex parte. §. j Aliud de l. quæsitum. eo. ti. de acq. hær. & solutionem eorum prosequitur permixtim, ex quo scholares inducūtur in dubietatem, ideo tu separa. Et oppo. primo ad primam partem huius l. de l. si tu ex parte. §. j. de acq. hær. Glo. istud ꝯrium non 1 soluit statim sed j. in medio gl. hic loquitur, † qñ plures portiones deferuntur iure institutionis, & sic eodem gradu, ibi loquitur qñ portiones plures deferuntur diuersis gradib. vt puta, vna iure institutionis, alia iure substitutionis. Vide glo. ibi, si ante ex testamento vnius. Tu habes in hac sol. duo membra, aut plures portiones deferuntur eodem gradu, aut diuersis Ad primum op. de l. si liber homo. §. Titius. ff. de hær. insti. & l. cū hæres. §. j. ff. de acq. hęre. Rñdeo, qñ plures portiones deferūtur eo gradu purè, procedit ista lex, & similes. Sed quando vna defertur purè, alia sub conditione, si quidem in portione conditionali non habet substitutum, nec coniūctum, idem: sed si habet substitutum, vel coniunctum, tunc secus, vt l. ꝯria. Item ꝯ hoc opp. de l. si solus, circa fi. ff. de acq. hær. Sol. qñ plures portiones deferuntur alicui in eodem gradu, est uidendum an deferatur vtraq; per seipsum, an vna per se, alia per aliū, vel vtraque per alium. Primo casu procedit ꝙ s. dixi, ꝙ vna agnita, statim hř alia. Secundo & tertio casu est dřia, quia vna agnita hř alia sine noua aditione, vt d. l. solus. Ratio huius est, quia subest persona filij vel serui, quia ante aditionem patris potest effici sui iuris, & sic sibi ipsi acquirere potest, & sic diuersa alia aditione opus est. Contra illud op. dicens, ꝙ vna aditio sufficit qñ eidem vtraq; defertur, Cōtra in l. 2. ff. de acq. hær. So. aliud in repudiatione, q a vna portione repudiata, non vřr alię repudiatæ, imò nō valet repudiatio partis: secus in aditione q̄ est fauorabilior, quia trahit ad se oēs alias partes, vt no. in d. l. ij. & hoc apparet. Venio ad 2m membrū, qñ vna defertur iure instōnis, alia iure substōnis. Opp. oīs substō est ꝑsōnalis instō vt l. cohřdi. §. cohřdes. de vulg. & pup. & in l. rōne. §. si filio. ad l. Falc. ergo illud ꝙ s. dictum est, qñ vna portio deferř purè, alia sub conditione, dicendum est hic, qñ vna defertur iure institutionis, & alia iure substitutionis. malè ergo fecit gl. quæ istam separationem fecit. Solu. Ista separatio gl. habet locum quando in vna parte quis est institutus purè, & in alia sub conditione nullo dato substituto, ita qd nō subest ꝑsona, respectu cuius acquisitio defertur: sed quando defertur vna iure instōnis, alia iure substitutionis, substitutio præsupponit institutū, cui potest ꝑrimo quæri, & ideo eius respectu acquisitio defertur: sed si ponis instrumentum illius partis iam defecisse, tunc adhuc est alia differentia. Nam ipsè substitutus succedit in locum alterius, vt l. fi. s. de hær. inst. Sicut ergo ille poterat repudiare, ita & iste, quia quoties plura iura concurrūt in persona vnius, perinde est ac si concurrerent in persona diuersorū, vt l. in totum. ff. de his quibus vt indig. Et ideo in institutionibus pluribus, repudiatio partis nō nocet, vt supra dixi: hic valet repudiatio substitutionis, si à repudiatione incipias, tamen si postea adit ex institutione, aliam partem repudiatam habebit iure accrescendi, & econuerso: sed si inciperes ab aditione, tūc aditio traheret ad se totum. Ita ꝓbatur in d. l. si tu ex parte. in prin. & in fi. Reassume ergo illum primum passum, & distingue sic. Quando ex testamento vnius, plures portiones deferunř, distingue. Aut omnes eodē gradu, aut vna iure institutionis, alia iure substitutionis. Primo casu, aut omnes purè, aut vna purè, alia sub cōditione. Et si omnes purè, tunc aut omnes per se, & vna adita, videtur alia adita, vt hic: sed vna repudiata non videtur repudiata alia, neque valet repudiatio, vt l. 2. ff. de acq. hære. Aut oēs per alium, & tunc idem, eadem rōne. Aut vna per se, alia per alium, vt puta per filium vel seruum, & tūc opus est noua aditione, si vnam agnouit. ff. de acq. hære. l. si solus. Si verò vna purè, alia sub conditione, tunc in partem conditionalem habet substitutum, aut coniunctum, aut nullum. Si habet substitutum, vna agnita, non videtur alia agnita, vt l. liber homo. §. Titius, & §. seq. ff. de hær. inst. & l. cum hæres. §. j. ff. de acq. hære. Sed si habet coniunctum, tunc idem in illa parte, quæ potest accrescere cōiuncto, vt d. l. liber homo. §. Titius. Si nullum habet, tunc, aut omnes deferuntur per se, & tunc vna agnita videtur agnita alia, vt d. l. liber homo. §. Titius. Aut deferuntur omnes per aliū, vel vna per se, alia per alium, & tunc agnita vna, non videtur agnita alia sine noua aditione, vt d. l. si solus. in fi. ff. de acq. hære. Secundo casu principali, quando vna deferř iure institutionis, alia iure substitutionis: aut incipit à repudiatione, & potest vnam repudiare, & aliam adire, tamen per aditionē alterius, habebit partem repudiatam iure accrescendi. Sed si incipit ab aditione adeūdo vnam partem, videtur agnoscere aliam, vt l. si tu ex parte, in prin. & in fi. ff. de acq. hære. Modo habes expeditum istum passum. Item opponitur ad hanc primam partem de l. cum hæreditate. ff. de acq. hære. Sol. Lex nostra loquitur, quando vni deferunř plures portiones ex dispositione defuncti: contraria loquitur, quando vna ex dispositione defuncti, alia ex dispositione legali ꝑ ius accrescēdi. Quo casu est distinguēdū, aut ante aditionem propriæ partis deferř, alia per ius accrescēdi, & tunc q adiuit vnā, cogitur adire aliam, vt l. si duo. ff. e. & j. de cad. tol. l. vnica. §. his ita. Aut post aditionem suę partis alia deficit, & tunc aut vna deficit de iure cōi, & hēt locum l. cum hřditate. s. allegata. Aut de ipso iure spāli, vt puta per restitutionē in integrū, & hēt locum l. si minor. ff. de acqui. hære. Habes expeditū istum primum passum. Itē prosequēdo gl. ad istā primā partem op. de l. 4. & l. seq. ff. de leg. 2. Sol. Dicit gl. aliud in legatis, aliud in in-2 stitutionibus, in qbus legatis † distingue breuiter. Aut sunt plura legata re & nomine, vt quando legant diuersæ res nominatim. Aut sunt plura legata re, vnum m̄ nomine, vt qñ aliquid legatur sub nomine collectiuo, vt puta grex, & similia. Aut sunt plura legata nomine, vnum m̄ re, vt qñ relinquuntur plura legata sub contemplatione vnius oneris. Quæ membra prosequere, vt l. 2. & l. nemini. & l. seq. ff. de leg. 1. & hæc tāgit hic gl. Sumus expediti de prima parte istius l. veniamus ad secundam partem, q̄ respicit principium & finem istius gl. & est multū subtilis. Ad istam l. op. & videř ꝙ si hęc p̄rna agnoscatur, nō m̄ cogitur pupillarem accipere, vt l. quæsitū. ff. de acq. hær. Sol. Dñt quidam, speciale est in patre, ꝙ non placet. 3 Alij dñt, ꝙ hęc corrigit illā. Tu dic, vt dicit gl. q † si q dē substitutus primo adiuit paternam, cogitur adire pupillarem, vt hic. Si autem non adiuit paternam, & vult adire pupillarē; si q dē pupillus abstinuit se ab hřditate p̄rna recusādo ab initio, pōt substitutus hře pupillarē, si pupillus hēat cōhřdem, cuius aditione cōfirmeř testū, aliàs non. Ita dixit gl. Sed si pupillus non abstinuit se, sed se immiscuit, ñ p̄t separare p̄rnā à pupillari, licet pupillus potuerit, ꝙ ē no. s̄m Io. & nō allegat aliqd aliud. Rō est, q a p̄rna & pupillaris incipit eē vna hřditas. Casus est in l. sed si plures. §. filio. ff. de vulg. & pupil.

Subdit

Subdit gl. prędicta vera, nisi hic substitutus sit frater impuberis. hic .n. & si pupillus abstinuit. Alij hñt in glo. licèt non abstinuit ipse tñ abstinere pon it, vt d. l. quæsitum. Vide gl. prout ista gl. dicit, ꝙ si pupillus non abstinuit, ipse tñ abstinere potuit, intellige per in integ. restitutionem ex persona minoris, vt l. si filius, qui patri, ff. de vul. & pup. de acq. hær. l. Iulianus, aliàs si pupillus, ſm vnam lect. Si vero habes in gl. qđ si pupillus abstinuit, ipse tñ abstinere non potuit, tunc gl. est falsa, quia existentia sui hæredis cõfirmat tabulas pupillares, vt ĩ. dicam. Et ideo, vt tibi liqueat ista mã, assume finem gl. & distingue, qñ ex testamento vnius plures deferuntur hęreditates, vt puta paterna, & pupillaris, an possit vnam hre, & aliam repudiare? Distingue, aut pupillus cui facta est substitutio, fuit institutus, aut exhæredatus. Si fuit institutus, aut agnouit paternam, aut abstinuit. Si agnouit nõ potest substitutus hre pupillarem siue paternam. Vna .n. hæreditas cœpit esse, vt l. sed & si plures. §. filio, ff. de vulga. & pup. Aut pup. abstinuit, & tũc aut cohæres, & idem substitutus sibi datus est extraneus, aut frater suus. Si extraneus, tunc aut non habet cohæredem alium, cuius aditione confirmetur testm̃, & non potest hre pupillarem sine paterna, vt d. l. quæsitum, ff. de acq. hære. l. 2. §. adeo. de vulg. & pup. Ratio, † quia existentia sui hæredis nihil operatur, quando habet cohæredem extraneum, vt l. apud Iulia. §. idem Iulia. ff. ad Treb. Si vero est substitutus frater suus, tunc potest hre pupillarem, & repudiata paterna ab vtroq;, vt probatur per tex. in l. si filius qui patri. ff. de vul. & pup. & de acq. hær. l. Iulia. Ratio, quia existentia sui hæredis operatur, qñ habet cohæredem fratrem suum, non extraneum, vt dictis legi. Si vero erat exhæredatus, tunc aut in paterno testamento fuit institutus alter, filius suus, aut extraneus, si filius suus, potest abstinere a paterna, & hre pupillarem. Nam licèt abstineat, existẽtia sui heredis cõfirmat tabulas pupillares, arg. l. cum quasi. §. sed & si qui. ff. de fideic. lib. licet iste casus non sit omno expeditus, dicit gl. tñ ego habeo pro expedito, quia text. est expressus in l. filius qui. ff. de acq. hæred. Facit ff. ad Treb. l. ita tñ. §. si pater, & d. l. si filius qui patri. ff. de vul. & pu. Si autem erat substitutus extraneus, si non hẽret hæredem, cuius aditione testm̃ confirmaretur, non posset habere pupillarem sine paterna, vt d. l. quæsitum. ff. de acq. hære. Vide glo. in fi. Hæc habet locum ex testõ vnius, &c. Quæro, quid si ex testamento diuersorum, diuersæ deferantur hæreditates. Certè tunc non est dubium ꝙ possunt adire vnã, & aliam repudiare, vt dicit glo. & plenè dixi in l. fi. ff. de acq. hær.

LEX XXI.

1 *Seruus institutus cum dubitatur, an sit liber vel seruus, cogitur per iudicem adire.*

2 *Fines plebanatus quando probentur per instrumentum.*

3 *Quando in relicto facto filio fit mentio patris, an videatur relictum, patris contemplatione.*

Cum aliquis. Cum aliquis instituitur hæres cum adiectione alicuius qualitatis, quæ si vera esset alteri quæreret hęreditas, illius contemplatione vr̃ esse institutus. h. d. ꝙ in summario dixi. No. ꝙ † seruus cogitur per iudicem hęreditatem adire. Contra hoc op. de l. cũ proponas. ã. de hære. insti. vbi dr̃, ꝙ seruus põt non adire. Sol. qeqđ dicat gl. veritas est hęc, ibi loqui, qñ institutus est ille, quem constabat esse seruum. Tunc. n. sufficit ptãs dñica ad cogendũ eũ prout põt, hic qñ erat dubiũ an esset seruus, vel liber, quo casu de necessitate recurriĩ ad ptãtem iudicis, vt eũ cogat. Ita loquitur hic. Gl. inducit hanc legem in arg. ad † qõnem,[a] vtrum fines plebanatus[b] probent ꝑ instrm̃. Dr̃ in instrõ, actum in tali loco plebanatus, in domo talis, verũ probetur ex hoc illam domũ esse in tali plebanatu. Certè per instrã inter alios confecta,[c] hoc nõ probatur, inter eosdem sic, arg. huius l. & l. optimã, ĩ. de ɔ̃hen. & cõmit. stip facit l. prædis. §. Titio. ff. de leg. 3. † Vltimo Dy. inducit hanc l. in arg. quod qñ relinquitur aliquid filiofa. & fit mentio patris[d] vr̃ relinqui cõtemplatione patris, & sic fit profectitium. Ego dico ɔ̃, dictũ Dy. procedere qñ fit mẽtio patris, & patriæ ptãtis, ita loquor hic. Sed qñ fit mentio patris simpliciter, tunc vr̃ addere magis cã demonstrationis, quam quod eius intuitu faciat, vt l. fi. š. de vsufr. Prædicta latius dixi in l. filio, de condi. & demon.

ADDITIONES.

a Poma. Ad qõnem. Vide Pan. consi. 62. vol. 2. & Barb. consi. 6. vol. 2. & consi. 18. vol. 2. & Are. 42. & aliquid 37 Ale. 13 vol. 5. & Fel. in c. causam, de prob. & Alex. consi. 50. vol. 5. vbi declarat, & Soc. 216. vbi, & ipse declarat, & per eundem consi. 156. & 186. vbi etiam declarat, & 159. vbi dicit, ꝙ ad probandum confines antiquos sufficit semiplena probatio, & quod admittantur testes de auditu, & ibi etiam ponit, an probentur per famam, & instrumenta antiqua, & vide Barb. consi. 14. vol. 3. & 37. eo. vbi ponit quid iuris si talia verba essent geminata, &c.

b I. A. Plebanatus. Adde quod Pa. de C. a. hic super gl. arguit contra, dicit hic, quod illa vr̃ verior, & speciale in õnib. qui probantur per indicia, & sic leuius quam alia, vt in c. cum causam. extra, de proba. & no. per glo. in c. si Papa, super verbo, probata, de priui. in 6. dicit tamen quod Bald. hic videtur requirere, quod sint plura instrumenta de hoc attestantia, quoniã ex illis resultat publica fama, quę sufficit in antiquis ad probationem perfectam, vt no. ĩ. de proba. l. proprietatis, ff. de neg. get. l. at qui natura. §. cum me absente, & per eundem Bald. in l. cum super verbis, š. de rei ven. Tu de hoc vide pulchrè per Bal. consi. 415. 3. vol. & cõsi. 351. vbi dicit ꝙ literæ sculptæ in marmorib. probant, si sunt iũctæ cum temporis longinquitate, alle. gl. in c. cum causam, & in c. ad audientiam, el 2. de præscr. & c. cum olim, de cens. & 24. q. 2. c. sanè.

c Paris. Alios confecta. Illud non procedit quando essent instrumenta de antiquo inter alios confecta, & postea per totum discursum illius, & quomodo probentur confinia, & quomodo probent instrumenta inter alios de antiquo cõfecta, vide Barb. consi. 14. vol. 3.

d Mentio patris. Adde eundem Bar. in l. si tibi decem. §. si pactus, ff. de pac. per And. de Iser. in c. 1. in prin. de success. feud.

LEX XXII.

1 *Milites magis arma quàm leges scire debent.*

2 *Formidolosi curant, quæ suspicione non sunt digna.*

a Scimus. Ista lex tota diuidiĩ in quinq; partes. Primo ponit procœmium. Secundo consulit hæredib. & formã inuentarij ponit. Tertio ponit effectum inuentarij, & consulit creditorib. Quarto loquiĩ de eo, qui petit ad deliberandũ tps. Quinto, & vlt. ponit suam conclusionem. Secũda ibi, cũ agiĩ. Tertia ibi, ꝑfatam. Quarta ibi, & hæc quidem. Quinta ibi, circa finem nouissimum. Ista prima pars, quę ponit procemium, non eget summario. No. † ꝙ milites[b] magis arma, q̃ leges scire debent, & ex hoc, qđ dicit magis, non excludit quin debeant scire leges, q̃ ɔstringũt hominũ vitã, & puniũt maleficia, vt l. leges š. de ll. & sic cessat ɔ̃riũ. † No. de hoĩnib. formidolosis, q curãt ea, q̃ nulla sunt suspicione digna. Facit ff. si cui plus, q̃ ꝑ l. Fal. l. 4. ĩ prin. & l. si qs ab alio, ĩ prĩ. ff. de re iu.

ADDITIONES.

a Barb. Scimus. Vide Bartolom in consi. incipien. Literas vestræ magnificentiæ, vbi loquitur de inuentario, & eundem Bar. io consi. 145. vbi singulariter loquitur de inuentario, & ibi etiam quærit, quid in muliere quæ tractat de damno vitando, quando fit inuentarium minus solenniter, & verum valeat quo ad præsentes. De validitate inuentarij vide Lud. Ro. cõs. 72. inc. Circa id, de quo quæritur. Et vide Lud. Ro. cõs. 272. de eo, qui nõ posuit oia bona hęreditatis in inuẽtario.

b Paris. Quòd milites. Qualiter istud procedat, vide Alex. consi. 103. & in quib. excusetur iuris ignorantia, vide Roma. consi. 56. vbi ponit quid in militibus nostri temporis.

1 *Hæreditas ex cursu trium mensium dicitur repudiata, si hæres dixit, eam respuendam credo.*

2 *Tempus ad conficiendum inuentarium, an currat hæredi a die notitiæ, vel aditæ hæreditatis.*

3 *Forma inuentarij.*

4 *Testes quando debeant cognoscere contrahentes.*

5 *Inuentarium potest confici per procuratorem.*

§. Cum igitur. Sequitur secunda pars. Certus de virib. hr̃ditatis potest adire, vel repudiare, dubius, vt sit certus[a] ne damnũ sustineat, debet inuentariũ[b] cõficere intra tpa, & ea forma quæ traditur hac l. h. d. Dr̃ hic in princ. qđ qui spontè adiuit, teneĩ oĩb. creditorib. q. d. nõ legatarijs ɔ̃, ĩ. e l. §. si qs autem temerario. Sol. dicũt, quidam, quod hic deficit, suppletur ꝑ illam legem, vel verius dicit gl. ibi loquitur qñ delusit legem, & creditores in dilatione petenda, hic secus. Et hoc est verum ſm istas leges, hodie vero & legatarijs teneĩ in solidum, vt ĩ. ad l. Falc. auth. sed cum testator. Opponi. hic, quod intra tres menses debeat repudiare, ɔ̃ š. de inof. testa. l. scimus. §. fi. Sol. ibi statuiĩ tps ad petitionẽ filij, volentis agere querela, hic ad petitionem creditoris. Opp. 3. ĩ. ea l. §. sed q a quidem. Sol. hic hæres institutus non repudiauit, neq; adiuit, sed indubitanter † dixit, eam respuendam credo, quæ verba cum concursu trium mensium inducunt repudiationem, vt hic, quod est no. Dicam plenius in d. §. sed quia quidam. Opponiĩ quarto, hic dr̃ ꝙ inuentarium incipi debet intra mensem a die notitię.[c] Contra, imo a die aditæ hæreditatis, vt š. eod. §. si vero postquam Gl. fatetur ɔ̃riũ, & hoc supplet, & aditæ hæreditatis, & vide gl. Rich. Mal. vr̃ dicere ɔ̃rium, q a tex. iste simpliciter loquiĩ. Mihi vr̃[d] ꝙ debemus sic dicere. † Si quidem hęres malitiosè protulit[e] aditionem hæreditatis, currat sibi tps ante aditã hæreditatem. Si vero in nulla

mora

ADDITIONES.

a Pom. Vt sit certus. Vide de materia Fel. in c. cum M. Fer. de consti. & Ale. consi. 10. vol. 3. vbi ponit, an testator possit renunciare confectioni inuentarij.

b I. A. Inuentarium. Adde quod Ale. & Pa. de Cast. hic referunt Ang. in l. 1. §. hęc stipulatio, ff. si cui plus quam per l. Fal. dicere, ꝙ si simpliciter, expressè, vel tacitè, hæres adit, & non protestetur de confectione inuentarij, vel non dicit, ꝙ sit dubius de virib. hæreditarijs, quod non poterit postea conficere inuẽtarium, quia spe certissima & sine dubio vr̃ adiuisse per illum § ver. non indiget, iuncta expositione Cy. qui dicit non indiget, vt sibi prosit. Quod dictum reprehenditur vt hic per Pau. de Cast. de quo latius vide per Alex. eius consi. 212. inci. In Christi nomine, passus de quo quæritur.

c Pom. A die notitiæ. Adde quæ no. Barb. in consi. 50. vol. 2. Adde tu multos casus in quib. ignoranti, vel impedito non currit tempus, & per Barb. consi. 8. in 1. vol.

d I. A. Mihi vr̃ Adde quod opi. Rich. Mal. tenet Spe. & Io. And. in ti. de instr. edi. §. fi. in verbo, ſm Vber. & gl in auth. sed cum testator, in vers. statutum, ĩ. ad l. Fal. Sal. hic, quia inuentarium fieri põt circa aditionem hæreditatis, vt ĩ. §. si autem aliquis. Item quia rões, quæ mouerunt Iustinianum, hæ fuerunt, ne deficeret aditio, vt patet hic. & in d. §. fin. artem hoc. Sed si vera esset opi. gl. sequeretur totũ ɔ̃rium. Tamen opinio huius gl. est magis cõis, & eam tenent Cy. Ray. Iac. Bu. Ange. & Bal. in l. filium, quem habentem, fam. erc. & Bal. hic, Pau. de Cast. approbat opi. Bar. hic Ang. & Fulg. idem faciunt, & ɔ̃ opi. Io. And. dicit Ale. facere tex. hic, dum dicit signo crucis ante, manu hæredis proposito, & sic tex. requirit, quod faciens inuentarium sit iam hæres, l. pro hærede. §. 1. ver. hæres esse. ff. de acq. hær. ergo antequam sit hæres, non currit tempus, dicit tamen quod in puncto iuris verior est opi. Ric. Malum. & sequacium, & suo motiuo facilis est responsio, & primam opi. videtur sequi Bal. consi. 331. 3. vol. inci. In Christi nomine, quæritur an signũ crucis. Rom. tamen sequitur opi. Bar. eius cõs. 84. ibi dicens esse cõem. Menoch. Bello. consi. 68.

e Paris. Malitiose protulit. Vide Ro. consi. 33. sequitur Com. consi. 128. inc. Vtrum inuentarium. n. & ideo fideicommissario datur tps ante factam sibi restitutionem.

mora, in nulla culpa, in nulla malitia est, & tunc currit sibi tps post aditam hæreditatem, vt glo. dicit. Licet n. tex. dicat a die notitiæ, tñ subaudi, & aditæ hæreditatis, tex. est no. ad hoc in l. statu liberos. §. si quis hæredi. ff. de statu li. Ibi est valdè singularis tex. ad hoc. Item opp. & vr quod inuentariũ debeat inchoari statim, vt l. tutores, s. de admi. tut. Solu. ibi loquitur in inuentario tutoris, hic in inuentario hæredis. Opp. dr hic, sub præsentia tabellariorum, & sic innuit, quod plures sint notarij. Contra, imo vr quod vnus tm sit necessarius, vt no. in d. l. tutores. s. de admi. tuto. & j. ad l. Cor. de fal. l. si quis Decurio. Sol. expone ibi, tabellariorum, id est tabellarij, vt dicit glo. licet aliquando sint necessarij duo notarij, vt statim videbitis. Item opponi, & vr quod illa solennitas exigatur in inuẽtario, vt j. ad l. Fal. auth. sed cum testator. Sol. concedo quod per illam authẽ. additur inuentario hæc solennitas, quod loco absentium adhibeãtur tres testes
3 illius ciuitatis locupletes, & bonæ opinionis. Erit ergo † forma in-
a uentarij [a] hæredis hæc, vt ante omnia signum venerabilis crucis fiat manu hæredis. citentur creditores, & legatarij, quod veniant tali die ad talẽ locũ, ad videndum confectionem inuẽtarij, vt habes hic, & in auth. sed cum testator, & in corpore vnde sumitur, quæ citatio fiat nominatim, si sint certi, aliàs sufficit mittere proclamationem per
b ciuitatem. [b] sm Rich. M. d. l. j. de remis. pig. l. si eo tẽpore quo facto adhibeatur vnus notarius, qui inuentarium totum cõficiat, & adhi-
c beantur duo testes, [c] qui hæredem cognoscant ad confectionem inuentarij, vt hic. Adde quod in eorum præsentia res videantur, vt possint deponi apud hæredem nullius malignitatis conscium. Item in subscriptione dictus hæres, vel pro eo scribens, debet deponere qualiter dolum, vel fraudem non commisit in huiusmodi confectione inuentarij, & vide in Spe. formam huius inuẽtarij. Item adhibeãtur tres alij testes eiusdem ciuitatis locupletes, & bonæ opinionis loco creditorum, vel legatariorum absentium, & in eorum præsentia inuentarium conscribatur, præmisso venerabili signo Sanctæ Crucis manu hæredis, quo facto hæres se subscribat, secũdum formam huius l. si scit scribere, vel si nescit, vel non potest scribere, tunc adhibeat vnum alium notarium ad hoc tantum ad subscribẽdum pro se, qua subscriptione facta ille notarius, qui fuit adhibitus ad confectionem totius inuentarij, illud publicabit. Hęc est forma
d inuentarij, [d] in qua si quid deficeret, inuentarium non valeret, præterquam si omitteretur signum Sanctæ Crucis. Illa. n. est leuis solennitas, & minoris præiudicij, quę omissa non vitiat, vt l. j. in fi. ff. de ven. insp. & ita tenent omnes Doc. Vlterius op. dr hic, quod testes debent cognoscere hæredem. Contra, in Auth. de testib. §. & licet, gl. dicit spãle est hic. Tu dicas clarius, aut aliquid debet probari per
4 testes in iudicio, aut per instrumenta. Primo casu, aut † testes adhibentur ad testificandum super cõtu, & debent cognoscere cõtrahẽtes. Aut adhibentur ad testificandum super aliquo facto, vt quod Titius possideat, & sufficit quod cognoscant eum, de cuius facto testificantur, licet aduersarium non cognoscat. Ita no. in l. 3. §. j. ff. de test. Et puto quod sufficiat si illos, vel illum cognoscant secundum nomen, pronomen, & personam, tempore quo testimonium reddit, licet tempore quo contractus fuit celebratus non cognouerant nisi personam, ar. ff. de pub. l. cum si exhibuissent, §. 2. & quod no. ff. ad test. l. 3. §. j. l. Iulia. & l. ad testium, circa prin. ff. de test. Si vero debet probari per instrumenta, tunc non est necesse quod testes cognoscant cõtrahentes, vt d. §. & licet. Fallit in inuentario, & quando instrumentum sit in scriptis, & ab imperitis literarum, vt gl. dicit hic. Vltimo dr quod quãdo creditores sunt absentes, debet inuentarium perfici intra annum. Quæro
5 intra quantum tempus debeat inchoari? Dic vt in gl. † Vltimo no. quod inuentarium potest confici per procuratorem.

ADDITIONES.

a Pom. Erit ergo forma inuentarij. De ista forma vide Pan. consi. 74. 2. dub. vol. 1. & aliquid per Bar. cõs. 169. vbi multa ponit in materia huius l. & quid si aliqui ex creditoribus, vel legatarijs essent clerici, an possent coram iudice sæculari citari, & qualiter, vide Ias. in l. testamentum, & Lomanum. s. de test. & Pau. de Cas. consi. 205. vbi ponit an testes debeant se subscribere, & aliquid per Bal. cõs. 16. in 2. parte, & Barb. in c. cum causam, de offi. deleg.

Paris. Ergo forma. Vide Ang. ponentem omnes formas inuentariorum. Item vide per Mod. hic, circa ista requisita, & sing. adde quod si in confectione inuentarij non obseruarentur omnia requisita per hanc l. sed solum seruarentur ea quæ solent de consuetudine apponi, sustineretur inuentarium. Ita singulariter Bald. in hac l. in 2. prin. Item nota quod in confectione inuentarij non requiritur subscriptio testium, vide Pan. consi. 205. Item circa hanc materiam inuentarij adde, & primo, an prosit fideicõmis. & an prosit circa obligationes hæreditarias, de qb. est transactum, vel compromissum, vide Ang. consi. 32. inci. Viso laudo, vide et Ang. consi. 64. incip. Quæritur, ad fi. vbi dicit, quod circa grauatum restituere hæreditatem, non immutetur beneficium inuentarij, sed quando testator promisit non contrauenire transactioni sub certa pœna, & iurauit, hæres autem cõuenit, an possit conueniri ad pœnam vltra vires hæreditarias, vide Ang. cõs. 239. inci. Testator transegit, vide Barb. in c. j. de test. Quid autem sit in adeunte hæreditatem, in qua sint bona feudalia, & allodialia, si adeat cum beneficio inuẽtarij, an satisfacere debeat creditoribus, de bonis feudalibus, vide Prac. Papien. in forma libelli, quo agitur ad reuocationem feudi, in ver. nec superilicibus. Nunquid autem non conficiens inuentarium perdat legitimam, & Trebellianicam, vide Alexan. consi. 53. vbi etiam nunquid non conficiens inuentarium teneatur præstare alimenta relicta vltra vires patrimonij, vbi subiicit singulare verbum, quod si testator mandet legata non præstari vltra vires hæreditarias, quod eo casu hæres non conficiens, non teneatur vltra vires. Item quod minori detur in integ. restit. aduersus non confectionem inuentarij, vide Alex. consi. 613. Et quosdam casus, in quibus non nocet omissio inuentarij, vide per do. Fran. consi. 148. Item cautelam ad excusandum eum, qui confecit inuentarium, vide per Cæp. cautela 19. Nunquid autem inuentarium tutoris de rebus pupilli prosit in mã huius l. vide Cæp. cau. 246. Nunquid autem per non confectionem inuentarij perdatur Treb. vide Bar. consi. 5 n. & Pa. de Cast. consi. 92. vbi etiam ponit de legitima, & consi. 164. & consi. 110. & de vtroque vide Io. de Ana. cõsi. 61. Nunquid autem mulieri non conficienti inuentarium succurratur, & an legatarij sint in specie citandi, an in genere. & an sufficiat denunciatio. Item si sine citatione. Item si aliqui fuerint citati, aliqui nõ, an valeat quantum ad citatos, vide Bar. cõs. 148. Quid autem si filia, quæ debebat dotari a fratre, ei successit, & ita confecit inuẽtarium, an poterit retrahere dotem, & an ius reuiuendi competere possit hæredibus eius, vide Pan. consi. 114. Item an & quando conficiens inuentarium possit deducere debitum proprium, vide Pa. consi. 164. & consi. seq. & consi. 211. Item quod in confectione inuentarij non requiratur subscriptio testium, vide Pa. consi. 205. Nunquid autem minor non conficiens possit conueniri vltrà vires, vide Pa. consi. .10. Item an proficiat in legatis ad pias causas, & an creditor hæredibus dicentibus, alia bona non fuisse in hæreditate, quam comprehensa in inuẽtario. Item quid si in inuentario sint descripta bona mobilia, & eorum valor non sit inscriptus, & quid si hæres non obstante inuentario soluerit aliqua legata integre, an sibi præiudicet in alijs, vide Pa. de his omnibus consi. 211. vide & in consi. seq. vbi ponit si hæres adeat simpliciter hæreditatem, vel faciat actum per quem inducitur tacita aditio, vtrum videatur renunciasse beneficio inuentarij, si de ipso non protestatum. Item adde, quod de iure Canonico confectio inuentarij non operatur quod hæres teneatur in solidum, vide Bar. in tract. differẽtiarum inter ius ciuile, & Canonicũ. Item quod ecclesia non cõficiens non teneatur vltra vires, vide Pan. consi. 34. An ecclesia teneatur conficere, vide Barb. in c. j. de testa. in c. de his, co. ti. de quo j. Item quod si quis adeat hæreditatem sine confectione inuẽtarij, & ipse postea vendat hæreditatem alteri, vel aliter in alium trãsferat, restituuntur sibi actiones suæ, vide Fran. consi. 148. vbi etiam ponit multos alios casus, in quis non nocet confectio inuẽtarij. Item an bonorum possessor teneatur cõficere inuẽtarium, ad hoc ne teneatur vltrà vires hæreditarias, vide Barb. late in rubr. C. qui admit. Item an bona quæ non erant defuncti, puta commodata vel deposita, sint ponenda in inuentario, vide Are. in l. si de eo. §. si forte. de acq pos. Item quid si ecclesia sit instituta, & adeat non confecto inuentario, an teneatur vltrà vires, vide Barb. in c. de his, extra de test. vide j.

: Men. Du. consi. 231. col. 3. nu. 5. Crau. consi. 89. in fi. Crau. consi. 229. nu. j.

b Pom. Alias sufficit mittere proclamationem per ciuitatem. Citatio generalis hoc casu sufficit, de quo per Barb. consi. 23. j. vol. & Barb. consi. 154. inci. maritus fecit, adde quod Bar. in l. si eo tpe, j. de remi. pig. tenet cõtrarium eius, quod hic, & vult sufficere, citare creditores, & sic illos quorum tecũ dandũ interest per proclama. Sed melius est hic loquutus Bar. vide per Doc. in c. exhibita, de iud. vbi nouissime.

c I. A. Duo testes. Adde quot testes, & quales esse debeant, & quot tabelliones, an sint citandi creditores, & quomodo, vide Bald. consi. 354. vol. & ibi etiam dicit quod signum Crucis non est de substantia in confectione inuentarij, & idem per plura tenet consi. prox. alleg. 231. vbi alleg. dictum Apostoli, quicquid facitis in nomine Christi facite, & tamen illa verba nõ sunt de substantia quia sufficit dicere, hæres esto. Item beneficium inuentarij prodest Iudeis, & Saracenis, & tamen ipsi non faciũt signum crucis. Latius ibi, vide etiam an citatio sit de substantia inuẽtarij, & an sit necesse quod testis se subscribat & cognoscat testatorem, vide Pau. de Cast. consi. 206. & 212.

d Pom. Hæc est forma inuentarij. Illum tex. allegat Bar. & vide per Doct. in l. sciendum, s. de verb. ob. vbi quærit an notarius præsumatur rogatus ad cõficiẽdum, si in instrumento nihil dicatur. Et per istum tex. dicit quod non præsumitur.

---

1 *Inuentarium qui fecit, non tenetur vltrà vires hæreditarias.*

2 *Emens ab hærede vendente pro satisfaciendis hæreditarijs creditoribus, a quibus & quando possit molestari.*

3 *Quis aligat pro satisfaciendo creditoribus hæreditarijs, vel vendere rem hæreditariam, vel ex rebus satisfacere.*

4 *Hypothecaria, quando competat, & quando condictio indebiti.*

5 *Creditoribus prouidetur contra legatarios.*

a **§. Et si præfatam.** Hic incipit tertia pars, in qua ponitur effectus inuentarij iam cõfecti, & prouidetur hæredib. & creditorib. & dr. h. d. Qui fecit inuẽtarium solenniter, vltrà vires hæreditarias non tenetur, & Falcidia vtetur, & illis satisfaciat, qui primo veniunt, de pecunia, vel de reb. hæreditarijs, quibus deficientibus, & creditoribus cõ legatarios, qbus prius solutũ est, vel cõ creditores posteriores tempore, opportunis remedijs succurritur, cõ ipsum vero hæredẽ vel emptorem, ab eo regressus nõ datur. h. d. vsque ad §. in computatione. Hæc est notabilis pars multum. Diuiditur, quia primo prouidet hæredi. Secundo prouidet creditoribus cõ legatarios. Tertio prouidet creditorib. cõ creditores posteriores in tpe. Quarto repilogat quædam, quæ s. dixit prouidendo hæredib. Secunda ibi, licentia. Tertia ibi,
1 sin vero hæredes. Quarta ibi, cõ ipsum tamen. No. † quod qui fecit [b] in-
b uentarium, non tenetur vltra vires hæreditarias. Ad illud oppo. s. eo. l. si te bonis, & l. quæ dotis, solu. matr. Solu. illud est hodie innouatum in hęrede conficiente inuentarium legitimè, vt hic videbitis. Oppo. secundo, hic dicitur, hæres habet hæreditatem sine damno. Contra, immo hæres patitur damna, quia periculum rerum hęreditariarum post aditam hęreditatem pertinet ad eum, vt l. in ratione, la 2. in princ. ff. ad l. Falc. Sol. dico quod illa lex sit hodie correcta per istam in hrde cõficiente inuentarium, qui omnino dẽt esse si-

ne

ADDITIONES.

a Barb. §. Et si præfatam. Vide Lud. Rom. in consi. 109 de eo qui fuit solicitus, vt sibi soluatur.

Paris. Et si præfatam. Vide Cons. consi. 118. in princip. Et vtrum inuentarium, de quo per Bar. & alios in l. in ratione, §. quod vulgo. ante h. ff. ad l. Fal. & quod illa exceptio facien. inuentarium, ita quod hæredes nõ teneãtur vsque ad vires hęreditarias, potest opponi etiam post sententiam in executione, vide Are. in l. more. in principio de acquiren. hære. l.

b Pom. No. quod qui fecit. Adde tamen cautelam excusandi hæredem non conficientem inuentarium per Cæp. cau. inci. hæres si non fecit.

a nedãno. [a]Ita debetis intelligere. Op. tertio, dr̃ hic, quod dẽt satisfa-
b cere eis, ꝙ primo veniunt. [b] ꝯ, ff. ad l. Fal. l. in dolo. Sol. Intellige hoc in hærede satisfaciente bona fide, quia alios creditores potiores ignorabat, alias esset in dolo, si cautiones non exiget, vt l. ꝯria. Op. 4. dr̃ hic, qđ licet satisfacere de pecunia, vel de re. Contra, aliud pro alio inuito creditore solui non põt, vt l. 2. §. j. ff. si cer. pe. Sol. speciale est hic in hærede ꝯficiente inuẽtarium, vt hic vides. Tñ quia tex. hic loquitur alternatiuè, vel ex reb. vel earum vẽditione, posset hic dubitari cuius sit electio, vendere, vel ex reb. satisfacere. Ad cuius declarõnem est sciẽdum, quod vos hẽtis hic duo dicta. Primo qđ
2 hæres debet hře hæreditatẽ sine damno. Secundo † quod si hęres vendidit, emptor non põt inquietari. Tñ hoc fm dẽt intelligi cum hæres vendidit vt hęres, & pro satisfaciẽdis debitis & legatis, vt hic in ver. sin verò creditores, & in ver. ꝯ ipsum. Sed si vendidit tanquã propria simpliciter, tũc emptores possunt molestari. ar. j. cre. eui. pig. non deb. l. j. Facit quod habuistis in l. 3. ĩ. de præd. mi. & l. si quis domũ. §. j. ff. loc. Item illud qđ hic dr̃ qđ emptores nõ possunt molestari, est verũ, a creditoribus, vel legatarijs, sed si alius vellet euincere iure dñij, illud hac l. non prohibet. non. n. põt factũ hęredis ꝑ-
3 iudicare ei, ꝙ est dñs. † His ꝑmissis [c] in qõne, ꝓposita sic dicas, Aut
c est certum rem fuisse in hęreditate, & fuisse in dñio defun. aut non. Primo casu, aut hęres reperit emptorem, qui velit emere ab eo tãquam ab hęrede ꝓ satisfaciẽdis legatis, & debitis absq; aliqua oblo-
d ne propria de euictione, tũc cogitur vẽdere, [d] quia ex hoc nullum damnum patitur, & rña subest, ꝙ aliud pro alio, &c. Si vero talem emptorem non reperit, tunc potest satisfacere de reb. nam vẽdendo res, posset incurrere damnum, vt ĩ. dixi, sed hęc lex vult eum esse sine damno, ergo &c. Si vero nõ ꝯstat rem esse, vel fuisse in dñio defuncti, tunc nõ cogit̃ vendere, ꝙa posset pati damnum per oblõnẽ de euictione, vt ĩ. dixi, tene menti. Venio ad ver. licentia. Dr̃ hic, qđ plus subueniẽ creditorib. quã legatarijs. Contra, ff. de transa. l. cum hi. §. planè. Gl. non soluit. Tu dic, quod hic in ęxigendo plus fauetur creditori, ibi in remittendo plus fauetur legatarijs duplici fauore, s. vltimæ voluntatis, & alimẽtorum. Item op. dr̃ hic, qđ creditores reuertentur ꝯ legatarios. Contra, ĩ. de hęre. ac. l. ñ. Dicit gl. ibi, qñ hæreditas est soluendo, hic non. Præterea hoc casu nõ subuenitur creditorib. ꝯ legatarios ea actione, qua tenebatur defunctus, sed alia actione. vt hic probatur, s. hypothecaria, & ꝯdõne indebiti. Iuxta hoc põt dubitari, ꝙa hic ponũtur actiones duæ alter-
4 natiuæ. Quęro † qñ cõpetit hypothecaria, & qñ ꝯdõ indebiti? Rñdeo, hypothecaria habet locum, qñ creditores habebant hypothecam. & res soluta legatarijs extabat, condictio indebiti habet locũ, qñ non erat res hypothecata, vel res soluta non extabat, sed erat consumpta, & eam legatarij in suam vtilitatem conuerterant. cum ꝓ. legata non debeantur, sed vniuersæ facultates assumuntur, vt videbitis in l. si vniuersæ. j. de leg. tñ est solutum indebitè, ideo cõuenitur condictione indebiti. Nec est nouũ, quod licet hęres soluat, alius repetat, vt ff. de cond. inde. l. nec nouum. Venio ad ver. sin vero hæredes. Dr̃ hic quod primi creditores agunt ꝯ secundos: imo vr̃, ꝙ dẽant agere ꝯ emptores, si res extat hypothecata. Nã ꝯdõ ex lege non hẽt locum, qñ hẽt locum alia actio, vt l. j. ff. de cond. ex lege. Sol. Quidam fatebant hic ꝯrium. Sed hoc est ꝯ istũ text. in quo dr̃, ꝙ ꝯ emptores non potest agi, & sic cessat ꝯrium quia habet locum ꝯdõ ex l. ideo, quia non cõpetit ista actio. Op. secundo. de his, ꝙ in fraudem cred. l. pupillus. in fi. Sol. quicquid gl. dicat, hanc l. dẽs intelligere in casib. in quib. anterior creditor pt̃ a creditore posteriore auocare, quod est qñ anterior hẽt hypothecam, vel secũdus fortè extorsit, vt dr̃ in ꝯrio. Quæro dr̃ hic, quod habet hypothecariam, vel ꝯdõnem indebiti, q̃ro igitur, qñ cõpetit vna actio, & qñ alia? Rñ. hypothecaria hẽt locũ, qñ res q̃ erat hypothecata, & data in solutũ, extabat. Condictio ex lege habet locum, qñ res erat data in solutũ, & non extabat. vel non erat hypothecata, tñ reuocationi locus erat, fm ea, quę dixi ĩ. proximè. Sed ꝯ hoc op. re perempta in subsidium ꝯpetit actio neg. ges. vt l. mater. §. j. ĩ. de rei ven. ergo non est recurrendum ad ꝯdõnem ex lege. Sol. ibi loquitur qñ venditur res mea, hic non: quia loquitur qñ venditur res mihi obligata, quod nõ placet, vt no. in l. j. ff. de distra. pig. Dic ergo quod l. mater, loqui de actione neg. ges. danda ꝯ ipsum qui vendidit, non tñ prouidet ꝯ eũ cui facta est venditio, vel in solutum datio, ideo necessaria est ꝯdõ ex l. vt hic videbitis. Venio ad ver. ꝯ ipsum. Dr̃ hic, quod creditores non possunt venire ꝯ ipsum hęredem, vel emptores ab eo. Quęro, quis habeat probare, hęres, vel emptor, qñ istam exceptionẽ proponit, sine opponit? Rñ. hr̃s hẽt probare se fecisse inuentarium, & hęreditatem vendidisse pro satisfaciendis debitis, & legatis, & creditoribus & legatarijs de illa pecunia soluisse. Hoc probatur in tex. ĩ, in §. sin vero creditores. Hoc etiam probatur in isto ver. ꝯ ipsum tamen. Hoc autem, quod pro soluendis debitis vẽdiderit, apparet eo ipso quod debita, vel legata postea sunt soluta.
5 arg. l. sed Iul. §. proinde. ff. ad Mace. Item † hoc, quod dicta pecunia sit soluta creditorib. & legatarijs. probatur eo ipso, quod constat propter hoc rem venditam esse, & apparent debita, vel legata soluta, præsumitur. n. ex illa pecunia, vt l. si ventri, §. fi. ff. de priui. cred.

ADDITIONES.

a Sine damno. Adde quod hic putat verum Pau. de Cast. si ante aditam hæreditatem perierunt, quia nõdum erat obligata legatarijs in solidum, secùs si post, ꝙa per aditionem cœpit in solidum obligari, ex quo vires hæreditatis patiebãtur, ideo non liberetur intuitu rerum, si legata consistebant in quantitatẽ, l. incendium, ĩ. si cer. pet. secus si in specie.

b I. A. Primo veniunt. Hoc ẽt limita. vt refert Pa. de Ca. secundum Arch. 14. q. 5. c. nõ sanè, non habere locum in hærede vsurarij, qui non debet soluere primo venientibus, nisi recepta cautione de restituendo, quia scit, vel scire potest, alios subesse, & si esset in dolo, non haberet locum beneficium huius §. idem est secũdum ipsum Pau. si testator reliquisset certam quantitatem pro malè ablatis, de quo vide in fi. consl. sui. 122. & Abb. consi. 33. ad fi. de 3. opp. Bar.

c Barb. His præmissis. Adde Bal. in l. si pecunia, ff. de le. 2. & ibi do. Io. de Imo. qui dicit de facto se dixisse, quod hæres tunc non cogitur exbursare pecuniam, & qđ erit in dote restituenda, si in hæreditate non sunt nisi bona immobilia, & mulier repetit dotem in pecunia quam dederat viro, per hoc quod dicitur hic, cogitur accipere res hæreditarias, si hęres conficit inuentarium. Ista quęstio nunc pendet de facto in ista Ciuitate.

d Cogitur vendere. Vide etiam per Io. And. in ti. de instru. edi. §. fi. super versi. nunquid dicemus, in ad. li. magna. per Ang. in l. j. §. hæc stipulatio, ff. si qui plus, quã per l. Falc. & ibi per Io. de Imo.

1 *Expensa funeris ante omnia deducuntur.*
2 *Expensum in recollectione testamenti, & insinuatione detrahitur, vt æs alienũ. Legatarij quando teneantur ad expensas factas per hæredem in recolligendo testamentum.*
3 *Expensa facta pro vendendis reb. hæreditarijs pro satisfaciendo creditoribus in subhastationibus, & huiusmodi alijs, an deducantur tanquam æs alienum, vel legatarij ad eas contribuant.*
4 *Expensa ista quomodo probentur.*
5 *Pœna dupli, in qua defunctus incurrerat erga illum, quem sibi hæredem facit, an possit computari contra creditores.*
6 *Fundi venditum a patre, an filius cuius erat, hæres institutus, possit vẽdicare.*
7 *Extraneus si fuerit institutus hæres a defuncto, qui fundum extranei vendiderat, an possit ipsum fundum ab emptore vendicare.*
8 *Statuto stante, ꝙ quis non possit venire contra instrumentum a se factum, nec hæres eius, si testator vendidit fundum illius, quem postea fecit hæredem, qui adiuit, & fecit inuentarium, nunquid poterit tunc vendicare fundum.*

a **§. In computatione.** [a]Hic est vna gl. quæ cõsueuit reputari difficilis. Expẽsæ funeris, testamenti, & inuẽtarij, & aliarum causarum necessariarum,
b & quod debetur hæredi, [b]vt æs alienum deducuntur. h. d. vsque ad
1 §. licentia. No. ꝙ † expensę funeris ante omnia deducuntur. Simile
2 habetis in l. Papi. §. quarta, de inoffi. test. Secundo no. † quod illud, quod expenditur in testamenti recollectione, & insinuatione, detrahitur vt æs alienum, vt hic, quod no. Pro hoc habes determinatam qõnem, de quã sępè dubitatur. Hæres, qui recolligit testamentum, vult quod legatarij contribuant in recollectione testamenti. Certè hic habes text. ex quo colligitur, quod si quidem hæreditas est solnẽdo, debeat soluere totum ipse hæres sicut ęs alienum, sed si hæreditas non esset soluendo, tunc diminuerẽtur legata pp istas expẽsas, sicut pp aliud æs alienum, quod perpetuo tene mẽti. Not.
3 tertio, quod illud † quod expẽnditur pp alias causãs, [c] detrahitur vt
c ęs alienum, & pp hoc de facto plures vidi vendere rẽs hereditarias pro satisfaciendis debitis, & legatis, in hoc fiunt expensę in subhastationibus, soluitur gabella pro ista subhastatione, in venditione permittuntur vices, & pecunia quę promittitur alliciendo emptores, vt plus promitterent, expẽditur in proxenetis, & similibus hęc oĩa deducuntur vt æs alienum. Casus est hic, & in l. j. in fi. & l. 3. ff. ad l. Fal. Et eadem rõne dico de his, quæ hęres expendit, vt habeat instrumenta quittationis, videlicet de eo quod soluit. Hæ sunt oẽs expensę in causis necessarijs, vide tex. casus est hic. Quęro dr̃ hic, ꝓ-
4 bauerit, † qualiter hoc debeat probare glo. valde notabiliter dicit quod debet probare testibus, vel forsan suo sacramento. Vide gl. quam no. & signa. Doc. alibi in simili dicunt, quod si qdẽ sunt expẽsę magnę, hoc debet probare, per testes, vel instrumenta. Expensas minutas dẽt probare suo sacramento, ar. l. si quis ꝓ redemptione, de dona.

ADDITIONES.

a Barb. In computatione. Vide Lud. Rom. consi. 18. inci. Visa facti narratione, vbi cõsuluit, quod licet filius confecerit inuentarium, tamen videtur confirmasse conuentionem factam per patrem immiscendo se hæreditati.

b Paris. Debetur hæredi. Ideo si essent obligata bona feudalia, quę ad hæredem ptinent ex inuestitura maiori, non esset in talib. bonis satisfaciendum creditorib. facto inuentario, vide Com. consi. 163. in 3. dub. Itẽ inquantum dr̃ hic, quod habenda est rõ eius, quod debebatur hæredi per defunctum. Adde quod potest hæres pro credito suo petere a iudice sibi assignari aliquam rem, de qua possit liberè disponere, secundum Pau. post Bal. in l. debitori suo. ĩ. de pac. & ibi vide Ias. Item ad illud quod dixi ĩ. de bonis feudalib. quãdo factum est inuẽtarium, vide Alex. consi. 18. in 5. vol. & consi. 19. eo. vol.

c I. A. Causas. Adde quod si hæres accepit pecuniam mutuo a mercatore, & postea incontinenti mortuus est, & expensæ de quib. hic, reperiuntur factæ per hæredẽ, sed non ꝯstat qđ de pecunia mutuo accepta fuerint, factę creditores petunt bona hæreditaria sibi assignari, mercator petit deduci pecuniam quam mutuauit, dicens quod ex illa factæ fuerint expensæ, & quod ipse succedit loco hæredis, ar. l. huiusmodi, qui po. in pig. hab. creditores replicant, ꝙ non constat, quęritur quid iuris. Bar. vt hic refert Pau. de Cast. in l. si ventri, de pri. cre. dicit, ꝙ qñ quis facit aliquas expensas pro se, vel suis, quæ pertinebãt ad ipsum, si aliud nõ probetur, pręsumitur quod fuerint factæ de pecunia quam ille mutuo accepit. l. fi. j. de pig. vbi dicit esse casum sing. secus si illæ expensæ ad se non pertinebãt, & sic ille mercator deducere poterit, sicut poterat hæres. Idem no. ipse Bal. in l. Imper. in fi. ff. de leg. 2. quod Pau. hic limitat verum, si tempus & quantitates patiuntur, alias non, per l. fi. ff. de exerci.

de dona. Idem refert Cy. in l. id quod pauperib. C. de epis. & cle. Vltimo[a] possumus dicere quod si expensae factae sunt magne, fiet probo eo modo quo habuistis in simili. C. de ali. pu. praes. l. fi. Vel forte etiã iudex taxaret inspecta qualitate causae, in qua expẽditur, vt dr in expensis litis. Modo habetis primum. Venio ad glo. magnam, quaero quod si defunctus † Titio tenebatur de euictione in duplum, & illum Titium re euicta fecit haeredem, vtrum contra creditores computabitur duplum. Vr quod non, vt ff. ad l. Fal. l. cum emptor. Sed forte ibi non fecerat inuentarium non fecit, quia inuentarij cõfectio ab haerede erat incognita, fm illa tempora. Vnde puto quod solũ simplum debeat computare, nam verè per aditionem actio cõfunditur, sed fingitur non confusa, ne haeres in damno moretur. Non aũt vr pati damnum, si non consequitur poenam, quae est lucrũ odio sum. Et pro hoc facit ff. de euic. l. si ei. Vnde d. l. cum emptor, nõ est correcta. † Item quaero, si defunctus vendidit fundum filij sui, & eundẽ filium fecit haeredem, qui adiuit cum beneficio inuentarij, vtrum iste filius poterit istũ fundum a patre venditũ vendicare ab emptore? Gl. in ista q. hic, licèt inordinatè procedat, sic distinguit. Aut haereditas est soluendo, aut non. Primo casu, aut filius fecit inuentarium, aut non. Si fecit inuentarium, aut habet debitum bonorum subsidium tm̃, & tunc poterit suam rem vẽdicare, quia illud debet hre sine onere. Aut habet vltra debitum bonorum subsidium, & tunc vendicans repellitur exceptione eatenus, quatenus hẽt vltrà debitum bonorũ subsidiũ facta cõputatione, respectu quantitatis, & non respectu quotae. Et hoc prosequitur gl. tua vsq; ibi, Item qđ si est extraneus, ibi omitte & assume. j. ibi, vbi vero non fecit. Si vero inuẽtarium nõ fecit, tũc aut hẽt tm̃ bonorum debitũ subsidiũ, & in solidũ repellitur, vt hic in gl. fm vnã lec. Alij dñt q in nihilum repellitur, vt hic in gl. fm aliã lect. quae sit verior, j. dicã. Si vero hẽt vltra debitum bonorum subsidium, tunc patitur exceptionem respectu quotae in qua est haeres, non respectu quantitatis quae sit vltra, dicit gl. Scdo vero casu qñ hrditas non est soluendo, nõ est tractãdũ de debito bonorũ subsidio, qa illud intelligit aere alieno deducto, vt l. Papin. §. quarta. j. de inof. testa. Nec ob. ff. de inoffi. test. l. Papin. §. si quis impubes, qui impubes, qui ibi debet intelligi qñ est soluẽdo haereditas, & hoc casu sine dubio si fecit inuentarium, totum fundum vendicat. Ita dicit gl. tua. Contra istam gl. hẽs aliã gl. C. de rei vend. l. cum a matre, & illam tenent cõiter Docto. Nam illud quod hic dr, q qñ habet legitimam non repellitur exceptione, qa eam debet hre sine grauamine, non est verum: nam legitimam debet hre sine grauamine. l. legatorum & fideic. Debita aũt & credita deducunt ante, vt l. Pap. §. quarta, de inof. testa. Praeterea, non est dubiũ q ltima põt a filio euinci, licèt possit hre regressũ contra alios haeredes, vt sibi reficiant, vt l. scimus. §. 1. C. de inof. testa. Iac. tñ volens sustinere istam gl. dicit sic, & optimè, ego intelligo istam gl. qñ pater vendidit fundum filij, hoc acto, q de euictione non teneatur ad restitutionem. Vel pone quod donauit, & licèt expressè gl. dicat vendidit, verbum, vendidit, est gñale. Vnde emptor filium agentem non nitebatur repellere tanquam creditor haereditarius, per illam regulam, quem de euictione tenet actio, &c. Sed cum nitebatur repellere per illam regulam. Ex qua persona lucrum sentio, &c. vt l. ex qua persona, de reg. iur. & l. si cum dotem. §. si pater. sol. mat. Et hoc satis placet mihi. Si verò emptor haberet regressũ de euictione, tunc haberet locum glo. quae est in l. cum a matre, & opinio. Doctorum, quae est contra istam gl. Modo venio ad illud membrum, qñ filius non fecit inuẽtarium, & habet debitum bonorum subsidium, fm vnam lec. in totum repellitur, fm aliam, in nihil. Dico quod si poneremus emptorem hre regressum de euictione, in totum repelleretur. Si poneremus eum non hre regressum de euictione, in nihil repelleretur, non obstãte quod est haeres defuncti. Istud probatur in l. 1. & 2. si in frau. pat. Nõ. n. vr sentire lucrum ille, qui habet debitum suum tantum,[b] vt ibi vidistis. Possumus etiam gl. sustinere alio modo, quod hic loquitur qñ filius est institutus in debito bonorum subsidio, non sub noĩe quotae, tunc. n. sicut non potest conueniri a creditorib. vt l. quoties. C. de haere. instit. ita non posset repelli illa exceptione. Quem de euictione tenet actio. &c. quare ipse de euictione teneatur, vt no. in d. l. cum a matre. Tñ nõ est verisimile. gl. istam hoc loquutam esse, cum de inuentarij confectione mentionem faciat, & etiam propriè in haeredem particularem non cadit, cum onera non subeat. † Quaerit gl. quid si est institutus haeres extraneus[c] cuius rem defunctus vendiderat? Dicit gl. q tunc ẽt si faciat inuentarium, & habeat quartam tm̃ debitam iure institutionis, repellitur exceptione pro ea quarta, qa illa quarta pot est dari cum onere, vt ff. ad Treb. l. Lucius. §. maritus, & ad l. Fal. l. si debitor, licet sit arg. contra, ff. de leg. 2. l. cum pater. §. Titio. Dicit gl. & non soluit. Sed certè ille §. cõcordat, si bene inspiciatur. Vide gl. ibi, item quod si est, &c. Ista qõ potest intelligi qñ emptor habebat regressum de euictione, tunc non est dubium, q dr in hac glo. sed si emptor non haberet regressum de euictione, & haeres hẽret quartam tm̃ iure institutionis, patietur exceptionem, ẽt in ea quarta, ita demum si testator hoc dixit. Et ita loquuntur leges allegatae in gl. aliàs secùs. In eo verò q habet vltra quartam, nõ est dubium q exceptionem patiet. Venio ad vltimã qõnẽ positã in gl. pone q † statutũ est in Ciuitate, q nemo veniat contra instrm factum a se[d] nec haeres eius, & testator obligauit fundũ eius, quem postea fecit haeredẽ, q adiuit, & fecit inuẽtarium, nunqd poterit vendicare fundũ a creditore? Gl. dic. q sic, vt hic, & j. §. proxi. Quidam Doc. putant verba statuti esse interpretanda strictè, ne quis indebitè damnũ patiatur,[e] vt l. 2. C. de nox. & l. adigere. §. quis. ff. de iu. pat. & de pub. l. Caesar. Sed hic si haeres, q fecit inuentarium de suo proprio grauaretur, pateretur damnũ indebitè, & contra hanc l. Ideo verba gñalia statuti, quae dicunt, nullus veniat contra, &c. vel haeres eius, intelligo de hrde eius, q inuẽtariũ non fecit. Ita intelligit gl. ista notabilis, q vide. Et per hoc die practicamus,[f] si statutum dicit qđ executio instri fiat contra haeredem, sicut contra defunctum, intelligitur, nisi haeres fecerit inuẽtarium, vt hac glo. & per rationes praedictas. Tene menti, rogo te.

ADDITIONES.

a Meno. Vltimo. Crau. de antiq. temp. 6. par. pri. partis, nu. 18.

b L.A. Debitum suum tm. Contra hoc Doc. hic volunt cõiter facere q etiam qñ emptor non erat habiturus regressum de euictione, repellatur filius pro tota parte, pro qua est haeres, non autem solum quatenus vltrà legitimam habeat. Dicit Ale. prob. in d. l. cum a matre, in ver. sciente, & iuncta l. si fundũ sciens, j. de euic. & hoc tenet Fulg. hic, voluit Bal. in d. l. cum a matre, & ipse refert, pro quo facit quia etiam pro legitima debet obstare filio exceptio fundata in regula tradita in d. l. ex qua persona, quia legitima iudicatur regulariter, vt de lucro. l. 3. cũ gl. & ibi Bar. de iur. & fac. ign. Non ob. quod habetur in d. l. 1. C. si quid in frau. pat. quia vt dicit Cy. & alij ibi post gl. quod illud est ex eo, q donatio facta fuerat a defuncto, & in fraudem haeredis, & alia responsio data ibi per gl. esset contra d. l. cum a matre, vt dicit Cy. in l. 2. & cum hac opi. transit Alex.

c Meno. Extraneus. Crau. consi. 235. nu. 12.

d Meno. Factum a se. Calca. consi. 18. num. 19.

e Paris. Damnum patiatur. Vide Cur. in l. properandum. §. sin autem alterutra, C. de iud. & Ale. post alios ibi in illo arti. quod si statutum dicat quod victus victori condemnetur ẽt in expensis, procedat etiam si heat iustam causam litigandi, vide etiam in alio subtili casu Com. consi. 103. ad fi. & consi. 126. per totum, maximè ante medium, inci. Visa copia. Item pro intelligentia & limitatione huius dicti, vide do. Fran. consi. 106. & eundem in consi. 133. ad fi. vide Ias. hic.

f Pom. Tota die practicamus. Facit quae no. Barb. in consi. 40. 5. volu.

1 *Qualiter probetur haereditatem non esse soluendo.*
2 *Testes domestici sunt idonei ad probandum secreta patrimonij.*
3 *Haeres celans res haereditarias, qualiter puniatur.*
4 *Negans rem fuisse in haereditate, illam perdit.*

§. Licentia[a] danda.

Creditores & legatarij pñt probare maiorẽ esse substantiã hrditatis quam in inuentario sit conscriptum, q ẽt de domo hrdis probatio assumit. Et si hrs dolum fecerit, ad duplum refundet. h. d. vsq; ad §. donec. † No. casum[b] oo. qõ. Ego volo probare hrditatẽ nõ sufficere ad debita, qualiter probabo, cum ista sit negatiua tuerè? Gl. in l. cũ de lege. ff. de proba. dat modum probandi, vt dicat heres, tm̃ est in hrditate, qui vult dicere, q in ea sit plus, hoc probet. De hoc est casus hic. Haeres oñdit inuentariũ, dicẽs, hoc est in hrditate legatarij creditores si velint dicere plus esse in hrditate, ipsi probẽt,[c] vt apertè dicit hic text. † Scdo no. q ad probandũ secreta pr̃imonij pñt assumi testes de domo aduersarij, vt hic, Rõ, qa bñ per alios probari nõ põt quod habuistis in l. 1. C. de nat. li. de repud. l. consensu. §. super plagis. de naufragijs. l. quoties. lib. 11. No. de purgationis mora. concor. sunt in gl. Vltimo no. † q haeres, qui celauit res hrditarias, punitur vt duplum refundat. Contra hoc opp. q solũ in hoc punitur, q in eis perdit Falcidiam, vt ff. ad leg. Fal. l. bñficio. & l. Pau. ad Treb. Solu. circa hoc dẽs notare tria iura. Primũ, iᵒ Digestorũ, quo contra amouẽtem statuebat poena Falcidiae tm̃ perdendae, vt in contrarijs. & si erat suus hrs perdebat ius abstinẽdi, vt l. si seruũ. §. amouisse. ff. de acq. haer. Secundum

ADDITIONES.

a Barb. Licentia. Vide Lud. Ro. in cons. 74. inci. In cã nobilis. & an quis possit probare sua interesse per iuramentum, vide Lud. Ro. in consi. 80. inci. Licet in re cõi, & vide Lud. Rom. in consi. 100. Si admittatur ad iurandum haeres debitoris.
Paris. Licentia. Circa regulã huius §. q creditores praeferuntur legatarijs, limita vt procedat qñ hrditas non est soluendo, aliàs secus, vide Pau. cõsi. 255. Item circa modum, quem hic ponit Bar. ad probandum plura bona non extare, vide Ang. in addi. ad Bar. in l. quoties. j. de dilat. l. 10. vbi dicit istud procedere, ẽt si contra me scriptura ferretur, q patrimonium valeat, quia producẽti scripturam puta de aestimo patrimonij, incumbit ẽt onus probandi. In contrariũ tñ vide q hẽs p Ale. hic. gl. in l. cũ de lege, de prob. reprobat Are. in l. cũ ille. ff. de ver. obl. vide omnino Ale. in rub. ff. de ope. no. nun. vbi ẽt tenet contra Bar. licet dicat quod pp eius authoritatẽ sit tenenda, tñ in puncto iuris sibi non placeret. Ias. quem ibi sequitur Bar. in illa decis. sed ex alio fundamento q̃ ex gl. in d. l. cum de lege, sequuntur etiam alij Mod. ibi, vide Ale. in l. si constante, in prin. ff. sol. matr. vbi no. Item vide Ias. in §. item si quis in fraudem. Insti. de ac. post Are. ibi, vide etiam Ro. consi. 276. ad fi. quando est factum inuẽtarium. Item vnũ modum probandi facultates alicuius si per suspectã scripturam librorum defuncti dubiũ sit, vide per Are. in l. Arist. in j. no. de acq. haer. vide gl. in d. l. cum de lege. Alex. in rub. de ope. no. nun.

b Pom. No. casum. Vide Alex. cons. 34. vol. 4. & Ro. cons. 221. & cons. 276. in fi. & Fel. in c. ad aures, in ver. expressione, de rescr. & Alex. cons. 68. vol. 1. & 55. eo. Anch. in Auth. de iureiur. a moriente praest. & Are. 120. & Alex. in simili 83. vol. 2. & 101. vol. 2. & in l. cum ex cã quam legit. cum l. tempus, ff. de re iud. & aliquid per Bal. cons. 414. alias 434. in vlt. par. & vide no. Alb. & Fel. in c. ad aures, de rescr. in ver. 3. conclusio. Alex. cons. 41. vol. 4. vbi ponit, q ille, qui vult probare se nõ inuenisse merces pro onerando galeas, sufficit q dicat se non inuenisse, nisi tanti ponderis, & qui vult dicere cõtrarium probet, & 120. alias 140. vol. 3. vbi dicit, q qui allegat aliquem habere aliquid plus quam expẽdit, habet illud probare.
Meno. D. Alcia. tract. praesump. reg. 3. praesump. 10.

c L.A. Ipsi probent. Adde q idem voluit Bar. in l. si cõstante. ff. sol. mat. & in l. decem. de ver. ob. in l. sufficiunt. §. codicilli, de iu. codicil. Ang. & Imo. in l. mutuũ, de acq. haer. Ia. But. in l. actor. tenuit cõtrarium, de quo hic, & in d. l. si constãte, & p Alex.
Meno. Crau. consi. 235. in fi.

cundum, est ius Codicis, ꝙ duplum refundat. Tertium, est ius authenticorum, quo, propter suā subtractionem vnius rei perdit[a] Falcidiam in totum, vt in auth. de hęred. & falc. §. sancimus igitur. & ibi no. per gl. & per Iac. de Bel. licet Cy. videatur reprehendere illā gl. quod tantum in illa re perdat Falcidiam, vt ī. ad l. Falc. authen. sed cum testator, & ibi dicam vobis. Vlt. scias, † quod semel ante mortalitatem, & semel post, cum quidam peteret restitutionem fideic. in prosecutione causæ posuit, quod tales, & tales res fuerūt in bonis eius, q fideicommissum reliquerat, & sic subiacent restitutioni: aduersarius negauit, fuit probatum contra eum, ipse postea volebat deducere quartam Trebell. dicebatur, quod propter illā negationē ius detrahēdi illam quartam Treb. siue Falci. perdiderat.[b] Primo per hunc tex. ibi, vel celauerit, & per tex. in l. beneficio. ff. ad l. Fal. vbi dicitur, quando quis facit aliquid vt fideicommissum minuat, vel vt fidem euertat, in ea re perdit beneficiū Falcidiæ, sed negando rem fuisse in hereditate, facit vt fideicommissum minuatur, ergo &c. Induco ad idem §. sancimus igitur. in Auth. de hæred. & Fal. Teneatis menti, si vultis.

ADDITIONES.

a I. A. Perdit. Adde Rom. consi. 176. circa fi. ubi ēt quod hęres rogatus restituere, si occultat res hæreditarias, priuatur cōmodo Trebellianicæ. Bal. verò consi. 179. vt voluisse, quod princ. beneficio totius inuentarij, vide ēt Abb consi. 72. lib. 4.

b Menoch. Perdiderat. Ruy. consi. 115. in fi. lib. 3.

1 *Exceptio q quis ēst intra tempus conficiendi inuentarij, impedit litis cōtesta.*

2 *Hæres pendente tempore conficiendi inuentarij, potest alios conuenire.*

§. Donec tamen. [a] Intra tp̄s conficiēdi inuentariū, nō pōt hēs à creditorib. legatarijs conueniri, & ꝑ ira eos interim tpa non currunt. h. d. † Not. ꝙ hæc exceptio, qd quis est intra tp̄s conficiendi inuentariū, impedit litis ꝯtestationē, vt apparet ex tex. ibi, ad iudiciū vocare. Item apparet ex hoc tex. quod hęc exceptio impedit finię executionem, qd apparet ex eo, qd dicit non inquietare. & per hoc tota die practicaī hic, quod executio instrumentorum non fit ꝯ hæredes intra tp̄s conficiēdi inuentarium.† Iuxta hoc q̄ritur, licet hæredes nō pnt cōueniri, an possint ipsi alios conuenire intra tp̄s? Vr̄ ꝙ non, per tit. ff. quod qs. que iur. &c. Tamen in contrarium videtur veritas,[b] quia ille titulus hēt locum, quando alicui conceditur priuilegiū ad sui postulationem, sed priuilegium huius §. non est huiusmodi, ergo &c.

ADDITIONES.

a Parisi. Donec tamen. Nunquid autem tempus conficiendi inuētarium currat a tēpore sententiæ, an a tēpore, aditæ hęreditatis, vide Com. consi. 75. vbi ponit de eo, qui non poterat esse hæres, & gessit sę pro hærede, sine confectione inuentarij, & postea efficitur legitimus hæres, & conficit inuentarium, an sibi prȩiudicet puta in patre alio instituto, contemplatione patris.

b I. A. Veritas. Adde ꝙ idem tenet Ang. Pau. de Cast. hic, & Ale. & Pau. de Cast. dicit, in hoc §. esse casum contra Bal. in l. naturaliter. ff. de vsuca. qui dicit, quod de iure ciuili non reperitur, qđ ꝑscriptio inchoata dormiat. Et hoc ēt dicit Ia. de Bu. quia imo in casu huius §. ꝑscriptio, quæ uiuente defuncto inceperat cōtra creditores, desinit currere tp̄e confectionis inuētarij, & postea eo finito reincipit.

1 *Inuentarium conficiendi terminus currit a die adita hæreditatis.*

2 *Pœna hæredis conficientis inuentarium.*

3 *Legis beneficio non gaudet, qui incidit in ipsam legem.*

4 *Si hæres inuentarium non incæpit intra mensem, sed perfecit intra tempus gaudet commodo huius constitutionis.*

§. Sin verò postquam. Qui inuentariū solenniter nō facit, creditorib. a tenetur in solidum, & Falcidiam non detrahit. [a] No. hic, quod di 1 cit, si vero postquam adierit &c. Ex quo colligitur † quod tempus b conficiendi[b] inuentarium currit à die adnæ hæreditatis: dixi. ī. e. l. c §. 1 † Secundo no. pęnā [c] hęredis non conficientis inuentariū, quæ c hodie est augmentata: nam legatarijs tenetᷓ in solidū, vt ĵ. ad l Fal. 3 auth. sed cum testator. † Vlt. no. ꝙ ille, qui incidit in l. nō dēt gau 4 dere beneficio illius: concordantiæ sunt in gl. Quæritur, quid † si hæres inuentarium non incæpit intra primum mensem, tamen in cæpit, & perfecit postea intra tres menses, an habeat beneficiū huius constitutionis? Et quidam dicunt, quod non, per hunc text. ibi, ex eo ipso, quod inuētarium sm̄ formā p̄ntis ꝯstōnis nō fecerit sed iste non fecit sm̄ formam pręsentis ꝯstitutionis, ergo &c. Alij dicunt cōtra, per hunc tex. ibi, & datum iam à nobis tempus ad inuentarij confectionem effluxit. non. n. fuit ꝙ effluxit datum ad d inchoationem inuentarij, sed ad perfectionem, & ista videtur magis æqua[d] opinio. Probo, omissio modicæ solennitatis nō substātialis non vitiat, vt l. 1. in fi. de ven. inspi. Item, illa dicitur modica so e lennitas[e] non substantialis, cuius omissio est modici, vel nullius præiudicij, sed hęc est huiusmodi, ergo &c.

ADDITIONES.

a Parisi. Non detrahit. Imo hodie suplet de suo, vt legata integra soluat. §. si non fecerit. in Auth. de hæred. & fal. & vide Com. consi. 30. inci. Statuto cautum in effectu, vbi ponit casum singularem, in quo non confecto inuentario hodie æs alienū diminuit legata, vbi et ponit an hæres, q nō confecit inuentarium, præsumatur suberasisse bona, in tñ quod differatur inuentarium in l. scom. ver. cum, vbi ēt ponit an pœna non conficientis inuētarium habeat locum, si primus hæres fecit, vide Com. consi. 45. vbi ponit an per non confectionem inuētarij perdatur legitima, sicut perditur Falcidia, vbi ēt ponit quo perditur Trebellianica, sicut Falcidia. Item quid si sint plures hæredes non cōficientes inuētariū, quod inter se non possint hoc opponere, quia dolus cum dolo, vel culpa compēsatur, & vide de et ibi. Quid aūt ꝑ nō cōfectionē inuētarij, ao perdat quis illud, qđ hīc deat a defuncto, vide Com. consi. 5. inci. Proponit. ꝑ Bar. in 2. dub. Et qđ perdatur Treb. vide eundē consi. 191. in prin. hīc circa ea, ꝙ dicta sunt, quod non cōficies inuen-

tarium teneatur in solidum creditoribus, & legatarijs, limita vt per Bald. in l. voluntatem. ver. quæro nunquid. Item quid si cōstaret ex cōfectione creditori, vel legatario, quod res non sufficiebant, an hæres nō conficiens inuentariū nihilominus teneatur in solidum, vide Soci. quod sic, in l. 126. si q. ad Tre. contra Bal. & alios, vt per eum, qui ēt ponit an fideicommissarius vniuersalis in solidum teneatur non confecto inuentario. Item an ecclesia, vel fiscus teneatur conficere inuentarium ut hic, & an in foro conscientiæ non conficiens teneat, vide Barb. in c. 1. extra, de fo. comp. De istis vide Are. late in rub. de acq. hær. vbi ēt an his non conficiens inuentariū teneatur vltrà uires ad restōnē ablatorū, vel alias ex delicto debitoris, & q d de patre, vel monasterio, in quē transeunt bona ex persona filij, vel monachi. & quid si defunctus habebat beneficium ne conueniretur, nisi inquantum facere possit, & quædā alia, vide ibi per eū per discursum. & per Soc. in l. debitori. C. de fur. an grauetur ꝑ fideic. post tēpus si defuerit nō ꝯfecto inuētario, & an possit deducere sibi debita, & quid de dotib. maternis.

b Poma. Tempus cōficiendi. Quid aūt sit in hærede vsurarij, an ipse ꝑꝑ non factū inuētariū teneat in restituendis vsuris vltrà vires hæreditarias, vide de hoc Bal. consi. 178. in 1. par. vide Cu. cōl. 73. & aliquid per Fel. in c. 1. de cōst & in c. quoniam ver. fallit quinto. de prob. in c. 5. uer. fallit primo, de præscr. Ro. cōl. 270. in x. dubio. Anch. in c. canonū statuta. de cōs. & in c. possessor malę fidei. de reg. iu. in 6. & in c. peccatū. eo. tit. & uide Fel. in c. cū cōtingat de off. dele. Are. cōs. 148. & Ang. in l. in testō. supra de test. mil. C. ꝑpo. cau. sua 23. Pau. de Ca. consi. 164. in 1. dub. vbi ponit, an hæres non conficiens inuentarium, teneatur fideicommissario vltra uires hæreditarias, uide Com. in consi. 176. in 10. dubio.

c Pom. Secundo no. pęnam. No. tamen quod illæ pœnæ non haberent locum contra hæredem vsurarij non conficientis inuentarium, quia non tenetur ultra vires hæreditarias. Ita Anch. consi. 311. inci. Prima facie uidetur quod sic, & Fred. consi. 22. & illud no. Bar. hic. vide Ale. consi. 70. uol. 4.

d I. A. Magis æqua. Adde qđ idē uoluit Bal. cōsi. 424. uol. & ibi ēt ponit, quod si hæres nescit scribere, quod sufficiat gñalis subscriptio notarij pro ipso hærede. Adde ēt quod Bal. cōsi. 161. lib. 1. consuluit, si mos patriæ est non seruare laqueos legum, innodando hæredes per imprudentiam i. non subscribere inuentarium, & quod non sint testes adhibiti loco legatariorum, & creditorum. & quod non fuerint nominatim citati, quod non teneantur hæredes vltrà uires hæreditarias, si alias sine fraude fecerint inuentarium, secundum morē patriæ.

e Parisi. Modica solennitas. Vide quæ habes ad Bar. in l. 1. in fi. de uen. inspi.

§. Et hæc quidem. Hic incipit 4. pars princ. istius l. Qui vult tp̄s ad deliberandū, ā Principe consequitur annum, ab alio iudice, nouē menses ad plus, nec sæpius conceditur. h. d. Op. de l. cum antiquiorib. ī. e. So. ibi quidam dicunt, quod hęc corrigit illam, vt videbitis in vlt. gl. p̄mis l. Tu verò dicas, quod qn̄ deliberatio non petitur, illa l. in nullo corrigitur: secus quando deliberatio petitur, quia per l. illam statuebatur annus: hodie verò iudex inferior Principe, non potest dare vltra nouem menses, per hunc §. Op. & videtur, ꝙ ista deliberatio sit sępius concedenda, vt l. 1. §. si cui, vt lega. no. cauea. So. illud, quia testator sic disposuit. Op. tertio, de leg. 1. ī. de iu. deli. Sol. quidam dicūnt, quod hæc corrigit illam: Vel dic, & ista est vera, quod intra tèmpus statutum hoc §. potest tempus sępius concedi, ita tamen quod vltrà istud tempus nō excedat, & sic debet intelligi ista l. &c.

1 *Tacens quando habeatur pro adeunte, vel repudiante.*

2 *Hæres quando teneatur vltra vires hæreditarias.*

3 *Tempus conficiendi inuentarij currit a die adita hæreditatis.*

§. Sin autem hoc aliquis. Qui petit tempus ad deliberandum, licet inuentariū confecerit, & hæreditatē adierit, vel non repudiauerit, creditorib. ī solidū tenetᷓ, nec Falcidiā detrahit. Si repudiauerit res 1 hr̄ditarias, pfectè restituet. h. d. vsq; ad §. notissimū. † Dicit hic, qđ q nō adiuit, sed tacuit intra tp̄s datū ad deliberandū, hr̄ ꝑ adeūte ꝯ, ff de acq. hær l. q̄diu. Quidā dñt ꝙ istud habet locū, qn̄ in cōcessione temporis hoc fuit adiectū, vt tacens habeatur pro adeūte. Alij dicunt, quod illa corrigitur per istam, & hoc tenetur hic in gl. In l. contraria Gl. dicit, ꝙ si tempus est statutum ad petitionē creditoris, tunc tacēs habetur pro adeunte. Hic est casus hic. Ratio, qa creditoris interest, vt habeat quem conueniat. Sed si tempus statuiť ad petitionem substituti, tunc si tacet, habetur pro repudiāte, vt l. contraria. Ratio, quia substituti interest, vt habeatur hæres prius ꝑ repudiante, vt ipse possit adire. Et hanc so. tenet Dyn. & etiam Cy. hic, quod puto verum, & notabile. Sed contra hoc opp. quod immo per cursum temporis trium mensium habeatur pro repudiante, vt ī. ea. l. §. 1. So. quod hic dicitur, non habetur pro repudiante, loquitur in hærede, qui tacuit. sed si aliquid dixit, puta credo quod mihi non expediat, vel similia verba, tunc habetur pro repudiante concursu trium mensium, vt in contrario, & hanc materiā plenissimè expediui in l. si quis. ff. de iu. delib. Scdo opp. de lega. l. si vni 2 uersę. So. tria sunt iura, q̄dam sunt iura antiqua, & sm̄ illa † tenetur hr̄s creditorib. in solidum, legata verò nō dentur, nisi vsq; ad vires patrimonij, vt d. l. si vniuersę. Quoddam est ius Codicis, & sm̄ hoc si non petijt tp̄s ad deliberandum, & inuentarium confecit, non tenetur creditorib. nec legatarijs vltrà vires hęreditarias, vt ī. ea. l. §. & si præfatam. Si verò petijt tp̄s ad deliberādū, & inuentarium fecit, tunc habent locum iura antiqua, vt creditorib. teneatur in solidum: & ꝯ legatarios vtatur Falcidia. vt hic, in ver. sin autem hoc aliqui. Si vero inuentariū nō fecerit, siue petierit tempus ad deliberādū, siue nō, creditorib. tenetᷓ in solidū, & ꝯ legatarios nō vtiť Falcidia, vt ī. eo. §. sin verò postq̄. Et in ver. qs aūt temerario, tñ legatarijs nō tenetᷓ vltra vires hr̄ditarias, vt ĵ. d. l. si vniuersæ. cū si. Tertiū ē ius Authēticorū, quo iure si inuētariū ñ fecit, tenetᷓ creditorib. & legatarijs in solidum, vt ĵ. ad l. Fal. auth. sed cū testōr. Quærit. gl. qn̄ quis

a qs petit tps ad deliberandũ a vtrũ tps ꝯcessum ad ꝯfectionẽ inuẽta rij currat elapso tempore dato ad deliberandum? quicquid glo. di
3 cat, veritas est, quod istud † currit a die aditæ hæreditatis, vt d. §. sin vero postquam. Vnde si intra tempus datum ad deliberãdum adi uit, intra illud tempus, quo adiuit, incipit currere, &c.

ADDITIO.

a Men. Ad deliberandum. Tiraq. de retracta. consang. §. 35. gl. 4. nu. 16.

1 *Lex ista quod non deroget l. cum antiquioribus.*
2 *Dispositio huius l. in milite non conficiente inuentarium, quod non teneatur vltra vires hæreditarias, an corrigatur.*

§. Notissimũ. Hæc est vltima pars, in qua Imperator ponit vnã suã ꝯctonẽ, & bñ dicit hæc lex. Oia q̃ in alijs constitutionib. ꝯtinebant, cõplectit, & priuilegiũ mi
1 litum in robore remanet. † Quæro, vtrum per hãc ꝯstõnẽ sit dero gatum l. cum antiquiorib. s. c. Veritas est, quod non, qñ tps ad deli berãdũ nõ est expisè petitum, vt dixi vobis s. in §. proxi. & probat
a j. de cad. tol. §. in nouissimo. Quæro, † vtrum qd hic dr̃, qd priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum? Gl. vr̃ dicere qd sic, per Auth. de hær. & Fal. §. fi. Quod an sit verum dicam vobis in auth. sed cum te
a stator. j. ad l. Fal. Istud est vtile scire pp ecclesiasticas a personas: qa ecclesiasticæ personæ debent hr̃e priuilegium militis, vt l. sacrosan cta. s. de epis. & cler. no. in l. miles, in prin. ff. de re. iu. & sm̃ hoc, si ec
b clesia, vel presbyter b adiret hæreditatem sine beneficio inuentarij, non tenetur vltrà vires hæreditarias, sicut miles: iõ est videndũ an lex sit correcta. Dicã tibi in auth. sed cum testor. si recordabor.

ADDITIONES.

a I.A. Ecclesiasticas. Adde Ale. qui in effectu vult qd ecclesia nõ cõficiẽs inuẽtarium non teneatur vltrà vires, & qd possit petere restitu. in integ. qd ꝯtriũ voluit Abb. cons. 34. j. vol. & 2. vol. cons. 74. in fi. in quo cõs. cõcludit et clericum teneri ad ꝯfectionẽ inuẽtarij, & dicit tñ videri tex. in ecclesia, vt ll. pẽd. & ibi ꝓbare Io. And. & Host. qd cõstõnes legales gñaliter disponẽtes licet pœnam adijciat, hẽant locũ in foro Canonico et ꝯ clericos & ecclesias, ex quo ꝯtrium nõ reperitur cautum de iure Canonico, & præsertim dicit hoc procedere, qñ l. pœnalis potest se habere quo ad ecclesiam quo ad commodum & incommodum & qd ll. loquẽtes de inuentario habeant locum de iure Canonico, dicit esse tex. in c. Ray. de test. tamen vt dixi dicit esse speciale in ecclesia, vt non teneatur, eo quia hæreditas intelligitur delata ecclesiæ, inquantum non sit onerosa, ne indirectè alienentur bona ipsius, argumen. auth. sicut, supra de sacrosanct. eccle.
b Paris. Vel presbyter. Vide Bal. in c. 1. de test.

De repudianda a vel abstinen. hæred. *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. De repudianda. Circa mãm nota casum, in quo qui repudiat hæreditatem non solum priuatur hæreditate, verum etiam omnib. bonis quocũq; titulo ad eum deuolutis per instituentem fauore fisci, vide Bar. per illum tex. in l. hæredes. C. de omni agro deser. lib. 11. qd ibi etiam Alex. in addi. ponit, an repudiata hæreditate, intelligatur tacitè repudiatum officium executionis, vel econtra.

LEX PRIMA.

Si paterna. Filius, qui abstinuit, si in domo patris ex iusta cã moratur, nõ vr̃ suã abstẽsionem reuocare. h. d. No. qd filius habitãdo in domo
a patris, a vr̃ se gerere pro hærede, nisi ꝓbetur qd ex alia
b cã fecerit. b Contra hoc op. s. ti. j. l. j. Gl. dicit, hoc spãle est in filio suo, secus in ex̃neo, seu filio emancipato. Istud nõ est verum sic simpliciter. Nam ille actus in ex̃neo inducit aditionem, in suo inducit immixtionem, vt l. cum bonis. ff. eod. Vnde possidere domum, eodem modo in suo, & in hærede extraneo, inducit pro hærede gestionem. Non ob. l. j. quia ibi loquitur in emancipato, q non poterat adire de iure ciuili, vnde per nullum actum extraiudiciarium pt̃ induci agnitio bonorũ possessionis, vt ibi dixi. Op. postq̃ filius repudiatur, nullo mõ põt esse hæres, vt l. sicut. j. eo. Sol. Contrariũ loquit in extraneo. sed filius suus põt suã abstẽsionẽ reuocare, vt j. e. l. fi. & istud est, qd facit dubiũ in l. nr̃a. Opp. ad l. nr̃am de l. si seruum. §. pretor. ff. eo. Sol. Ibi loquitur in filio, qui aliquid surripuit, propter qd priuatur beneficio abstinendi, secus si non surripuit.

ADDITIONES.

a I.A. In domo patris. Adde quod Odof. & Bal. exemplificauit in filio, qui tenebat domum obligatã pro dote matris, qd Pa. de Cas. intelligit verũ, si filius propria authoritate poterat accipere, vt qa esset data licentia apprehẽdẽdi in instru. iuxta l. 3. j. de pig. secus si non poterat, quia tũc vr̃ tanq̃ hæres fecisse, & vt creditor occupãdo propria authoritate deliquisset. l. qui restario, ff. de pig. ac. Sed quid si sit statutum prout est Florentiæ, qd si ille, cui delata est hæreditas ex paterna, si aliqua bona tenuerit, et ex alia cã, & non obstante quod aliam cãm hẽat, dicatur adiuisse, dicit Pau. hic qd dẽt adire iudicem, & facere sibi ꝓ iudicem assignari, nec tunc incidit in statutum, quia esset sibi iniuriosum si vellet hoc auxilium auferre, tñ ipse Pau. in l. si seruum, in vltimis verbis, ff. de acq. hær. dicit qd dẽt fieri repudiatio ad obuiandum fraudib. & hoc facto poterit occupare bona hæreditaria, & non nocebit statutum, quod et dẽt intelligi, qñ ẽt occuparet authoritate curiæ anteq̃ repudiaret expresse, & ibi dicit esse casum expressum, & mẽti tenendum. Ad hanc l. facit quod consuluit Bal. qd licet auus alimentet nepotes, non tñ per hoc videatur adiuisse eorũ hr̃ditatem maternã. eius cons. 524. vol. 4. Et quando filius inhabitando domũ patris, dicatur gerere se pro hærede, vide Bal. cons. 187. 3. vol. & omnino vide Ang. cons. 63. inter consilia Bal. 3. lib.
b Paris. Causa fecerit. Ad hoc faciunt no. per do. Ale. per illum tex. in l. qui iure familiaritatis, ff. de acq. hæred.

LEX II.

1 *Filius, qui se abstinuit ab hæreditate paterna, si postea emit fundos paternos, quando videatur suam abstensionem reuocare.*
2 *Filius, qui prius emerat fundos paternos, si se postea immiscuit hæreditati paternæ, potest hypothecaria conueniri.*

Si paterna. Qui post abstensionẽ bona paterna bona fide emit, non vr̃ suã abstensionem reuocare. h. d.
1 Op. ff. e. l. si is q in bonis. Sol. Si † filius se abstinuit ab hr̃ditate pr̃na, emendo postea res paternas bona fide, non vr̃ suam abstensionẽ reuocare, vt hic, secus si mala fide, vt ibi a ꝯtrio sensu colligitur, quæ
a mala fides ꝓsumitur ex trib. Primo, si emit oĩa a bona, vt d. l. si is qui bonis. ff. eo. & l. oẽs. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. cre. Item si emit per interpositam personam, vt ibi, & arg. s. de na. li. l. j. Item si hoc factum fuerit incontinenti post abstensionẽ vt l. si ventri. §. fi. ff. de
2 priui. cre. Tene menti, quia quotidiana sunt ista. Quæro, quid † si immiscuit se paternæ hæreditati ille, qui fundos paternos antea comparauerat a creditoribus. Glo. arguit pro, & ꝯ, finaliter determinat qd possit hypothecaria ꝯueniri, quia in proprio nulla fuit emptio, vt l. sicut. §. illud. qb. mo. pig. vel hyp. sol. Certè illa lex modicum facit, nisi eã intelligas sic, qd hæres q adiuit, ꝓsumit retro fuisse dñs a tpe mortis, vt l. hæres quoq;. ff. eo. & l. si ex re. §. fi. de stip. ser. de reg. iur. l. omnia ferè. Ergo apparet fictione harum legum, quod ipse emit rem propriam, plenè dixi in l. si is qui bonis. ff. eo.

ADDITIO.

a I.A. Oĩa. Adde qd Ang. idẽ dicit, sed solũ melior. all. tex. in l. sũma eã rõne. j. princ. ff. de pac. seqt Ful. hoc idem no. Ang. in l. omnes. §. Lucius. ff. de his q̃ in frau. cre. & melius probatur ex no. p gl. & Bar. in l. nomen. §. 1. de leg. 3. & per Bal. in l. j. s. & in l. si vnq̃. de reuoc. do. & in l. j. q bo. ce. pos. ubi cõcludunt, si qs in frau. pac. & in l. si vnq̃ ... resultat suspicio qd p alienationem maioris partis bon. et particulariter factam resultat suspicio in casu q̃ resultaret de alienatione oĩum bonorũ. Et de istis fraudib. vide p Bal. hic, & per Bar. in l. post ꝯtrum, de do. & per Bal. cons. 134. 3. vol. vbi etiam dicit, qd per venditionem omnium bon. vel maioris partis, inducitur fraus.

LEX III.

1 *Testamentum qui dicit nullum videtur adire.*
2 *Transactio inutilis non habet vim pacti.*

a Seruus hæres. Qui dicit testm̃ nullum a vr̃ adire, & inutilis transactio nõ habet vim pacti. h. d.
1 † No. duo, q̃ dixi in summario. Primo, qd q dicit nullũ, vr̃ adire. Cõ. cor. sunt. ff. de bo. pos. l. cũ quidã, qd plenè dic, vt ibi dixi. Scdo no. qd trãsactio, q̃ nõ valet iure trãsactionis, nõ hẽt vim pacti. Vidistis s. de transa. l. si cã cognita. Opp. de l. postq̃ liti. s. de pac. Gl. ponit hic plures so. Bñ tex. soluit ꝯtrium, ibi renunciauit volens remittere & do-
2 nare, hic vero voluit transigere, quæ † transactio cũ non valeat, nõ habet vim pacti, vt d. l. si causa cognita, & qd ibi Cy. nõ. s. de transa.

ADDITIO.

a Men. Nullum. Vanc. tract. nullit. quot, & quib. null. prop. poss. nu. 39.

LEX IIII.

1 *Differentiæ ratio inter repudiationem & confessionem.*
2 *Repudians quando possit adire, & quando non, reg. cum fall.*
3 *Repudiatio quando præiudicat repudianti.*

a Sicut a maior. Sicut hr̃ditatẽ repudiatã nõ põt qs adire, ita nec aditã repudiare. h. d. hæc subtilis l.
1 & pp hoc vtilis, Quæro, † q̃ est rõ dñe inter repudiationem & ꝯfessionem? Gl. assignat plures sol. tene illã, qa confessio fit ꝯ se ꝯfitentem, iõ sibi ꝓiudicat. Secus si fieret pro se, vt l. de ætate. §. j. de interrog. actio. Sed hæc repudiatio, de qua loquit hic, fit pro se repudiante, iõ nõ sibi præiudicat. Ita loquit hic. Hoc ꝓmisso op. ad primam
2 partẽ. j. eo. l. fi. Sol. † hæc est rĩa, qd q repudiauit, non põt adire, fallit in filio suo, vt j. e. l. fi. Itẽ fallit fauore vlĩs fideicommissi, vt l. nam qd §. j. ff. ad Tre. Itẽ fallit ex spãli priuilegio p restõnẽ in inte. vt s. si mi. §. j. ff. ad Tre. Itẽ fallit in casu l. cũ hr̃ditate ff. e. habuistis ab hær. absti. l. j. & p totũ. Itẽ fallit in casu l. cũ hr̃ditate ...
3 no. s. ti. j. in l. qdã eulogio. Venio ad secũdã partẽ, & † vr̃ qd hæc repudiatio ꝓiudicet repudianti, vt l. postq̃ liti. s. de pa. Sol. Gl. fatet ꝯtrium, qd ei ꝓiudicat respũ eius, cũ quo litigabat, eui renunciabat, vt in ex̃neo, vt in ꝯtrio, secus respectu aliorũ creditorũ. Vide gl. & eam Iac. de Are. reprehendit. Aliud. n. est renunciare liti, vt l. ꝯtria, aliud repudiare hr̃ditatem, vt hic. Tu dicas esse aduertendum ad quid fit hæc repudiatio, nã si qdẽ fit hæc repudiatio ad ꝯmodum repudiantis, puta ne ꝯueniat a creditorib. interrogatus an esset hr̃s, dixit nõ, imò dixit, repudio: tũc non ꝓiudicat. Non. n. voluit sibi ꝓiudicare, nec alijs prodesse, vñ vim pacti non hẽt. Ita loquit hic, qd apparet ex q. gl. quã s. dixi. Sed si ipse repudiat ad commodũ aduersarij, vt puta agebat petitione hr̃d. litis, & pẽdẽte iudicio dixit, renũcio huic hæreditati, certè vr̃ pactum, sicut renunciare liti. d. l. postq̃ liti, & ita loquitur glo. hic posita. Rõ, qa hoc facit ad cõmodum aduersarij, nã aduersario ꝓdest, & sibi ꝓiudicat. Itẽ op. de l. si filius. ff. de interro. act. vbi confitendo se hr̃dem sibi præiudicat, licèt prius repudiauerit.

ADDITIO.

a Paris. Sicut de materia huius l. vide Corp. caut. 249.
Sicut. Adde qd est lex bona, sm̃ Pau. de Ca. p puellis q̃ maritantur a fratrib. qui faciunt sibi renunciare hæreditatẽ paternam in bonis, in qb. feminæ succedunt, sicut masculi. Nã si filia adiuerat vel se immiscuerat, si postea dicit, repudio ad instantiam fratris, nihil valet repudiatio, & ea non obstante põt partem suam a fratre auocare, sed si dicat renuncio, & dono tibi partem meam, & oẽ ius qd hẽo in hæreditate paterna, bene tenet renunciatio, & h. d. menti tenẽdum. Et idem voluit in l. si actione, s. de pac. & in l. pactum. s. de coll. vbi dixit, quod si sunt plures fratres, & vnus renunciat alteri, qd per illam renunciationem vr̃ adiuisse, & successiuè donare, ar. l. illud. ff. de acq. hær. & idem voluit cons. 308. incip. In Christi nomine, viso puncto, sed in hoc vlt. dicit Ale. qd Io. And. sentit cõtrarium in addi. ad Spe. in ti. de test. §. 1. in addi. inc. Vbertus, & idem sentit Bal. in l. si defunctus. s. de suis & legi. per l. fuit qõnis. ff. de acq. hær. Tu de primo dicto Pau. de Cast. vide Bal. cons. 94. 3. lib. inci. Verba institutionis.

diuterit.Sol.Ibi confessio fuit facta ad commodum aduersarii, ideo sibi præiudicat quoniam ad aduersarium, hic uerò fiebat repudiatio ad commodum sui repudiantis.ita.n.debetis intelligere, quod no.in l.vlt.ff.de iter. act.

L E X V.

Pupillorum. Pupillus sine tutore repudiare non potest.h.d. Op de l.cum pupillus.j.resp. ff.de condi. & dem.Sol.Ibi loquitur de repudiatione tacita, hic de expressa.

L E X VI.

1 *Hæreditas materna repudiata per filium, an possit reuocari sicut paterna.*
2 *Filius emancipatus, an habeat in repudiatione beneficium sicut suus.*
3 *An idem sit in hæreditate auita, quod in paterna, ubi quod sic.*

a **Si quis.** a Suus hæres maior repudians, potest suam abstentionem reuocare intra triennium ante bona uendita: sed minor, vel in utili tempore constitutus potest etiam post triennium, & post bona uendita.h.d.hæc notab. & singularis lex.Op. de l. doli exceptio, uer.diuersum,ff.de nouat. Sol.Regula est, quod de eo, quod quis facit intra quadriennium, quod datur ad restitutionem petendam, non potest restitutio peti: fallit in 1 casu huius legis, qui casus sing.est secundum Dyn. Quæro hic dicitur de hæreditate paterna, quid de materna? Gl.dicit, quod ille qui repudiauit, potest reuocare intra annum, ut ff.ad Tert. l.filii. Communiter tenemus contrarium, nam ibi loquitur quando non repudiauit, sed dixit, nolo adire, quæ uerba sunt extensiua, & inducunt repudiationem cursu anni. Secus si simpliciter repudiaret, ut uidistis s. 2 de iur. & fac.ign.l.2. Item quæro, † quid in filio emancipato? Gl.tu adi cit idem, ut ff.de col. bon.l.nonnunquam. Veritas est in contrarium, ut l. 3. de iur. & fac.ign. Non ob.l.nonnunquam, quia ibi non loquitur in repudiatione, sed in eo qui nolebat adire, ut ibi dixi. Quæro, hic loquitur 3 de hæreditate paterna, † quid in hæreditate auita. Gl.uidetur dicere idem ut d.l. nonnunquam.de col. bo. & ego idem teneo, quia l.si quis.ff.de iu.deli.loquitur generaliter in quolibet suo, ut ibi plenè dixi, & materiam huius l.explicaui tibi, ergo dic, ut ibi.

A D D I T I O.

a Parif. Si quis An ista facultas reuocandi transmittatur ad heredes. uide Alex.in l.si filius qui patri.ff.de uulg & pup.Iate Iason l.qui se patris,C. unde libe & hic Are.in l.uentre,de acq hær.quod ad inducendum hanc reuocationem abstensionis sufficiat actus qui fieri non potest contra ius, & nomen hæredis, non autem requiritur expressa reuocatio uide Ale.& Mod.in l.1.supra de iu delib. contra Ang.& Pau.de Cast. Item an post terminum potest reuocari quantum ad legitimam, uide Alex.in l.quia poterat, ad Treb.

Quemadmodum test. aper. *Rubr.*

L E X P R I M A.

a **Vt testamentum.** Testamentum a petitur aperiri per officium iudicis.h.d.Materiam huius l.dic, ut ibi dixi, de eden.l.1.

A D D I T I O.

a I.A.Testamentum. Adde quod Pau.de Ca.hic dicit, quod notarius rogatus de testamento nuncupatiuo, potest compelli per iudicem ostendere testamentum illis, qui petunt si est renitens, dummodo iurent, quod putant sua interesse, & allegent aliquam iustam causam, seu quod non petunt animo calumniandi, ut inf. e.l 3.& dabitur eis particulæ copia pertinentis ad eos, ut l.2.& 4.de fi.instru. & hoc quis putat habere locum saltem utile remedium huius edicti, cum sit eadem ratio.

L E X II.

1 *Publicare aliud est, & aliud aperire.*
2 *Quando testamentum in scriptis aperitur, testes adhiberi debent si haberi possunt.*
3 *Testamentum in scriptis, quam fidem faciat, si testes sunt mortui, uel aliter haberi non possunt.*
4 *Testamentorum in solemnitate inspicitur locus, in quo actus fit.*

Testamenti. Testamentum debet aperiri secundum consuetudinem fori, ubi fit apertio, & absentib. testib.fit coram 1 viris honestis.h.d.Ad euidentiam debes scire, quod † aliud est publicare, de quo loquitur l.publicati, s.de tes.aliud est aperire, de quo lo2 quitur hic.Primò quæro hic, † utrum testes, quando apertio fit, debeant adhiberi: certè sic, si possunt haberi, ut l.sed si quis ex signatorib. 3 ff.eo.ti. Quæro † quid si testes haberi non possunt, quia mortui sunt. R n.istud non probat aliquid, quia est priuata scriptura, unde gl.uidete, vt aliàs dixi uobis, testamentum factum in scriptis antequam ueniant testes, & cognoscant sua sigilla, & deponant se interfuisse, est priuata scriptura, & nihil probat: sed postquam testes uenerint, & fuerit facta publicatio secundum formam l.publicati. s. de test. tunc semper probat.Prædicta sunt uera, si testamentum est scriptum manu priuata, secus si 4 manu publica licet sit in scriptis, ut ff.e.l.tabularum. Vl.no. quod † in so a lennitate testamentorum inspicitur locus, a in quo fit ille actus, de cuius solennitate quæritur.Dixi plenè in repetitione l. cunctos populos. s.de sum.Trin.& fide Cath. Dixi etiam s.de test.in l. si non speciali.

A D D I T I O

a I.A.Inspicitur locus. Adde quod Bal. & Ange.tangunt, an in testamentis conditis extra Romanum Imperium requirantur septem testes, prout requirunt ll.Romanorum si testator erat subiectus Rom. Imperio, an uerò sufficiat eis seruatos mores illius loci.Baeau l.qui à latronib.de test. dicit, quod testamentum factum in luco hostili Roma.Imperii, ut inter Saracenos, non ualeret secundum illas consuetudines, nisi solennitas iuris ciuilis perficeret.Sed Bal.dicit hic se consuluisse super quodam testamento facto inter Saracenos, dummodo habeat illa quæ sunt de iure gentium quod ubique uiget, quia ius gentium ubique est bonum & æquum.Et cum hoc transit Pa. de Castr. nec alleg. cons. Ego tamen, ubi ipse Bald. consulunt pro quodam testamento facto in Damasco à quodam Anconitano cum sex testi. ubi dicit primo uidari, quod testamentum ualeat, deinde do. Iaco. de Are. & Old. dicunt quod adnena, quia casu inter fideles testatur, debet secundum ius Ro.testari, si de Impe. Ro.est.Ideo hunc passum dimitto, & dico, quod vbi negatur testamentum factum, non sufficiunt sex testes, nec quo ad testamentum, nec quo ad legata test.&c.latius ibi uide.f.cons.163.3.li.inc.In Christi nomine, in Damasco non seruatur ius Romanum. Menoch.Soc.iun cons.95.nu.4.lib.2.

L E X III.

Eius quod. Facienda est copia eius partis testamenti, quæ pertinet ad petentem sine dic, & consule.h.d.

L E X IIII.

Codicillos. Codicilli petuntur aperiri eodem modo quo testamenta.h.d.

a *De edicto diui Adr.toll.* *Rubrica.*

A D D I T I O.

a Pom.De edicto.Adita hæreditate restat, ut heres institutus mittatur in possessionem rerum hæreditariarum, & super tali missione tractat edictum Diui Adria tol.Imperator tamen non ponit hic de constituendo, sed tollendo.Dicebat, nisi scriptus hæres postulasset se mitti in possessionem, non aliter fieri, nisi Reipublicæ daretur uicesima pars hæreditatis, & multæ erant interpretationes, & distinctiones circa dictum factum, hodie sublato edicto fit missio in possessionem rerum hæreditariarum, sub distinctione tamen, l.fi.eo.titu.

Post apertum testamentum, & aditam hæreditatem, petit scriptus hæres se mitti in possessionem, quod olim fiebat ex edicto Diui Adri. quod est sublatum ideo ponitur hic, de edict.diui Adria. toll.& quemadmodum scriptus hæres in poss. mittatur.

L E X P R I M A.

a **Cum inter.** Institutus mittendus est in possessionem, antequàm substitutus. h.d. uel aliter. In adipiscenda possess.institutus a substituto præfertur.h.d.Opp. institutus sub conditione habet bonorum possess. secundum tab. sed institutus est sub conditione institutus, ergo debet habere bonorum poss.probatur in l.2.§.si sub conditione.ff.de sec tab.Solu.ibi loquitur in eo, qui est institutus sub conditione in primo gradu: unde non est aliquis, qui eum præcedat. Facit ad hoc l. si quis institutus, circa prin.ff.de hæ.inst. Op.de l.3.§.fi.de libe.& posth. ubi substitutus instituto præfertur.Sol.dicit glo.ibi primus gradus institutionis erat nullus præteritione, hic secus.Contra hanc so. op. quod uitium præteritionis non impedit missionem in posses.ut j. l. prox.& sic etiam si à primo gradu filius sit præteritus, tamen institutus in primo gradu deberet mitti in posses.Sol.l. prox. j. loquitur, & debet intelligi, nisi uitium præteritionis appareret ex ipso testamento, ut statim dicam j.l.prox. & l.fi.sed in casu legis contrariæ, ex ipso testamento apparebat, quod ex primo gradu erat præteritus, a secundo filius erat exhæredatus, unde in ipso testamento fiebat mentio filii, & sic apparebat filium præteritum à primo gradu ulterius op.Inst.de uulg.subst.§.fi.vbi admittitur institutus, & substitutus, ut l.si paterfa.ff.de hær inst. Sol. ibi est specialis casus, in quo admittitur concursus instituti & subst.Ratio ibi patet, & dixi in l.cum proponas.s. de hær.insti. Præterea ibi loquitur in petitorio, hic in possessorio. Quærit gl.quid in proprietate? Dicit gl. certè idem, quia quamdiu locus est institutioni, non fit locus subst.l.quamdiu.ff.de acqui. hære.Quid in legato? Dic idem, ut habes in gl.tua.

A D D I T I O.

a Institutus. Sed quid si primo est scriptus substitutus quam institutus. Spec.dicit nihilo minus hæredem prius mittendum, in tit.de test.§.fi. uer. quid si primo.

L E X II.

1 *Quæstiones requirentes altiorem indaginem, an impediant hoc edictum.*
2 *Falsi exceptio, not impedit iudicium possessorium.*
3 *Persona litigans in iudicio quantumcunque summario, plenè legitimari debet.*

Quamuis. a Hæc est notab.lex. Vitium testamenti inuisibile, quod requirit altiorem indaginem, non impedit scriptum hæredem mitti in posses.h.d.Contra l.nostram op. Primo ad primum, de reg.iur. l.dolo facit, ff. de doli excep.l.dolo. Sed si testamentum esset nullum ex causa præteritionis, scriptus hæres deberet restituere ista bona, ergo dolo facit, quia petit. Gl. optimè soluit.hoc est uerum, ubi filius sit paratus incontinenti pro2 bare.a Istæ enim † quæstiones, quæ requirunt altiorem b indaginem, 1 non impediunt istud iudicium possessorium, quando agitur summatim, b ut l.3.§. ibidem.ff.ad exhib. & l. si is à quo. in prin. ff. ut in poss. leg. Habuistis.j.quo.bono.l.fi.& in l.cum quærebatur.vnde ui.ubi etiam habuistis not. facit l.ille à quo. §. si de testamento. ad Trebel. Se2 cundo opponitur, quod † exceptio falsi habeat impedire c unde uidec tur obstare supra de or. iud. l.pe.& l.fi. & l.diuus, §. fin.& l.seq. ff.de petu.hær.So.Ibi cum agitur petitorio, hic quando agitur possessorio.

A D D I T I O N E S.

a Peris.Paratus incontinenti probare.Vide Ange.in consi.129.in 2.dubio. Menoch.Gozad.consi.7.nu.3.

b I.A. Altiorem. Quando exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, & quæ possit probari incontinenti, & quæ non, uide per Bar. in d.l.si is a quo. & in extrauag.ad reprimendum. in uerbo, summarie. per Bal.in l.3.ff.ad exh.& l.1.inf. ut in pos.leg.in l.si ex falsis, sup.de trans.& in l.fi.inf.de ord.cog. & Ange.in l.ille à quo.§.si de test.ff.ad Treb.per Card.in c.uenions, de test.per dom.Card.Flo. & Io.de Imo.in c.cum in iure.de off.dele.per Ro.consi.244.

c Menoch.Habeat impedire.Cur.in consi.31.in fi.Ruy. consi.129.in fi.lib.2.

rio. Vlterius op. de l. Papi. §. si filius, ff. de inoff. test. ubi querela pôt opponi in modū exceptionis. So. ibi qñ agit petitorio, hic qñ agit possessorio. Vlterius opp. de l. 1. j. proxi. ubi ēt in possessorio pôt opponi de vitio testamenti. Sol. Ibi loquitur de vitio uisibili, quod apparet ex ipso testamento, hic verò de uitio inuisibili, q requirit altiorem indaginem. Opp. s. de pe. hær. l. liber. So. eo modo, ibi opponebatur de statu defuncti in iudicio petitorio, hic in possessorio. Ad hoc op. de l. lites, j. de or. cog. Sol. & habes optimam gl. ibi dicebat seruus ille cum quo agebatur, & sic erat in iudicio. Vnde persona cum qua litigatur, ante omnia debet legitimari. Sed pñsens lex loquitur, quando defunctus dicebatur seruus. Ex hac solutione no. q † in iudicio quantūcunque summario, persona cū qua litigatur, debet plenè legitimari, licèt ipsa causa requirat summariam cognitionem, quod tene menti.

ADDITIONES.

a I.A. Possessorio. Adde, hoc etiam procedit, quando qō falsi esset mota ante aditam hæreditatem secundum gl. in l. cum falsum. in fi. ff. de acq. hæ. quam sibi appropriat Bar. Ang. & Fulg. hic, volentes hoc esse speciale in possessorio, ut istud non impediatur propter dictam quæstionem falsi notam ante aditionem, quoniam talis qō requirit altiorem indaginem, & non debet impedire, ut hic. & dicit Pa. de Cast. in d. l. cū falsum, quod istud est singulare Et pro op. Bar. & sequacium dicit Ale. quod ei gl. fin. in l. hæres institutus, de acq. hær. & similiter illud dicit, quod illud dr in tex. de exec. per quam opponebatur contra testamentum, quod testator erat seruus, procedat ēt si de hoc dubium erat apud hæredem à dicto tempore. quia licèt talis dubietas impediat hæredem adire, quo ad hoc, ut possit effici dñs, ut d. l. hæres institutus in fi. tamen quantum ad petendum istam missionem non obstat per illum tex. & illam gl. sequitur Bal. & Raph. Cum ibi. Raph. hic dicit esse singulare, & mirabile, quod institutus inducatur in possessionem, & prius efficiatur possessor quam hæres. Et cū hac opi. transit Ale. licet Cy. & Imo. in l. cum falsum, uelint, quod dicat tex. hic cum glo. solum procedat quando mota est quæstio falsi post aditam hæreditatem.

b Bar. Ad hoc op. Facit festum de isto dicto dn. Flo in l. 2. §. licendum, ad exhi. & vide quod habetur, & ibi dixi in c. exhibita. de iud. c. 1. de accusat. & uide Io. de Imol. in l. si quæramus, in prin. ff. de testam. ubi non allegauit istam gl.

c Paris. Debet legitimari. Adde quod debet à principio legitimari, nec sufficeret legitimatio superueniens. uide Ale. consi. 8 14. Et ad istud dictum, uide do. Fran. cons. 64. & quæ scripsi in rub. de eden. in prin. maximè in apost. uide Bar. in l. non oportet, de leg. 2. & quæ scripsi in l. iudices, C. de iud. uide Alc. in l. à diuo Pio, §. si super rebus, C. de iud. Item, q istud procedat solum in personis, ex quib. fundatur iudicium, nō autem, in aliis, quæ incidenter ueniunt in iudicio, uide Bar. consi. 18, Item adde, qd à sententia iudicis pronunciantis super legitimatione personæ potest semper appellari, l. ait prætor, § permittitur, ff. de minor quem alleg. Ange. in l. arbitrio, ff. qui satisd. cog. sed uide Ias. in contrarium in d. l. arbitrio. uide ad istud d. Bar. hic Mod. in l. nec quicquam, §. de plano, in ult. q. de offi. procons. & leg. Ale. consi. 201. inci. Viso processu. Et quod in quocunque iudicio, etiam extraordinario, & improprio sit semper legitimanda persona, uide Arc. in c. 1. de accusat. in 1. not. an ista exceptio inhabilitationis personæ opponi possit post litem conte. quando ante probabiliter ignorabatur, & an processus sit nullus, si non opponatur

d Legitimari. Idem Barto. in extrauagan. ad reprimendum, in uerbo figura, & Bald. in l. 3. §. ibidem, ff. ad exhiben. & in l. nec quicquam, §. de plano, ff. de officio Proconsu.

e Poma. Cognitionem. Adde not. Arc. in c. 1. in princ. de accus. & Ias. post Barb. in rub. supra qui admitt. in princip. & non ab re in l. 1. de testam. uide etiam Bar. in extraua. ad reprimendum. in uerbo, summario, & Bald. in l. 3. §. ibidem, ff. ad exhib. Fel. in c. ueniens. lo 2. ad medium, de testibus.

LEX IIII.

1 *Florentini quando habent guerram, imponunt magnas gabellas.*

a **Edicto.** Ista est singularis l. & non est alibi. Edictum diui Adri. cum sua uicesima est sublatū, & scriptus hæres ex sola inspectione testi mittit in possessi non apparet ltimus cōdictor, & si apparet, mittitur causa cognita, & angustiæ tpis sunt sublatæ, nisi res legitimæ sint pscriptæ. h. d. Istā l. nrām hoc mō diuide. Primo tollitur edictū diui Adr. cum sua uicesima. Secundo ponit unum edictum, qñ nō apparet ltimus cōdictor. Tertio ponit aliud, qñ apparet. Quarto angustiæ temporis tolluntur. Quinto & ult. ab isto edicto exceptionem ponit. Secunda ibi, sancimus. Tertia ibi, sin aūt aliqs. Quarta ibi, nullis angustiis. Quinta ibi, nisi tm tēporis. Legam tex. per particulas. Ad euidentiā primæ partis debes scire, quod sicut hodie faciunt † Florentini & alii Italici, qñ sunt guerræ, ipsi imponunt magnas gabellas. Ita fecit diuus Adri. qui statuit, ut qñcunque hrs scriptus mitteretur in pos. solueret uicesimam partem hrdit. fisco, qidem est ac si diceret soluat xl. denarios pro libra. per illam gabellam erant factę multæ ll. forsan qualiter fiet æstimatio, & per quos, & de pœnis fraudantium, & simia. Istud ergo edictum, ista gabella, & omnes ll. pertinentes ad ista, per hanc l. tolluntur. h. d. Primo uide literam & no. & aduerte, quia ista materia non est alibi, ideo est aduertendum, ergo &c.

ADDITIONES.

a Barb. Edicto, Vide Bar. in cons. 202. inci. Quidam magister Io. instituit hæredem. Et ꝓ intellectu huius l. uide Bar. in consi. incip. Dyambra porrexerunt, & in consi. 21. in præall. consiane. In qō. uertente. vide an iudicium habitum cum clerico coram iudice seculari sit nullum, an clericus non incedens in habitu clericali, condemnatus à laico, non opponens in principali, si appellauit, an sententia sit nulla, uide Bar. consi. 20. inci. Clericus non sub nomine, an beneficium huius l. habeat fideicommissarius uniu. vide Bar. in consi. 21. incip. Missus in possessionem, & an indistincte admittatur distinctio, an habeat expressum errorem iuris uel non, uide ibi, & quando decretum est nullum, non est necesse, quod iudicium nullitatis intentetur et ibi uide si qui ingrediatur possessioné alterius, uigore missi decreti, an excusetur. & vide Io. de Imo. in consi. 110. & uide Bar. in consi. in 1. incip. In q. uertente in curia do. Capitanei, & in consi. Missus in possessionem, est 239. & uide Ludo. Roma. in consi. 217. ubi dicit, quod missio huius l. reuocatur sine libello, uide ibi. & in consi. 241. & uide Bar. in cons. 219. inc. Visa quadam petitione.

Paris. Edicto. Adde ad hanc l. Præp. Bald.

b Pom. Edictum diui. Ad istam l. uide Barb. consi. 55. uol. 2. & Imo. consi. 105. & Bal. in c. licet causam, de relcrip. & consi. 50. in ult. part. An autem ista lex habeat locum in causa testa uide Lud. Rom. consi. 44 Ad istam legem etiam uide Rom. consi. 235.

LEX IIII.

1 *Beneficium edicti diui Adriani quibus casib. habeat locū. Ex qua præscriptione causatur dominium directum, ex qua utile, & ex qua paratur exceptio.*
2 *Defectus præteritionis filii, apparens ex testamento, impedit missionem in possessionem.*
3 *Rasura, vel cancellatio in instrumento, quando uitiet instrumentum.*
4 *Verba ratione materiæ improprianṫur.*
5 *Differentia quæ sit inter hanc l. & interdictum quorum bonorum, & petitionem hæreditatis, & num 6.*
7 *Hæres quo iure petat se mitti in possessionem.*
8 *Lex ista, quando habeat locum in instituto in re certa, & quando in fideicommissario uniuersali. & nu. 9.*
10 *Substituto directè, siue pupillariter, siue uulgariter competit beneficium huius legis.*
11 *Hæres hæredis, quod habeat beneficium huius legis.*
12 *Episcopus & executor testamenti, quod habeat beneficium huius legis.*
13 *Iudex competens in remedio huius l. quis sit.*
14 *Libellus, an requiratur in remedio huius legis.*
15 *Differentia inter tria remedia, quæ competunt hæredi.*
16 *Citanda quando sit pars in remedio huius legis.*
17 *Lex ista quod habeat locum in testamento nuncupatiuo in scriptis redacto per notarium, & in testamento imperfecto, in casib. tamen & c. nec non & in omni successione, siue de iure ciuili, siue Prætorio. & nu. 18. & 19.*
19 *Bonorum possessor continetur appellatione hæredis.*
20 *Contradictor legitimus in casu huius legis quis sit.*
21 *Remedium huius l. quod sit adipiscendæ possessionis.*
22 *Fideicommissarius vniuersalis quando sit legitimus contradictor.*
23 *Quando apparent duo testamenta eadem die confecta, nec apparet de prioritate, quid iuris.*
24 *Missio in possessionem debet probari per instrumentum, non per testes.*

a 1 **§. Sin autem aliquis.** Hic īcipit 3. pars. † Ad cuius euidentiam dētis scire q qdā est præscriptio, q causaī ex una parte tm̄, vt puta fauore pscribētis, q titulū hēt, & bonā fidem, vt vsucapio triennii. Quædā ex alia parte tantum, ut puta odio negligentis, ut pscr. 30. an. q currit tantum ex negligentia non petentis, in qua non reqritur nec titulus, nec bona fides possidentis, currit enim solum ex negligentia non petētis. Quædam est præscriptio, quæ oritur ex utraque parte s. fauore possidentis, & negligētia nō petentis, ut præscr. x. uel xx. an. Per primam quæritur dominium directum, ut l. tradōnib. de pac. Per secūdam noo quæritur dominium directum, nec vtile, sed paratur ei exceptio, ut l. si quis emptionis. de præscr. 30. an. Per tertiam qrītur dominium utile, ut uidebitis no. j. de bo. mat. auth. nisi. no. p Dy. in c. possessor. de reg. iu. lib. 6. & hoc colli ex tex. & glo. Quo præmisso, pone casum sic. Quid si cō eū, q petit se mitti in possess. authoritate huius l. opponatur exceptio pscriptionis? Rñd. Imperator, & dicit, q siue sit præscriptio q cātur ex vna parte, siue quæ causatur ex vtraque, exceptio admitti, vt patet ex tex. quem no. & tene menti. Notabilia collige per te. Venio ad cōria, & prima pars non hēt, iō venio ad secundam partem, & op. q ex vitio testi noo impediaī missio, ut s. l. proxi. So. ibi loqtur de vitio inuisibili pteritionis, uel sim. hic de visibili, vt si esset abolitum, uel cācellatum, & simia, & iō puto, † q si apparet pteritio ex ipso testō, forte qa de filio facit mentionē in ipso testō non instituendo, neq; exhrdādo, talis defectus impediret missionē ex hac l. arg. de fideicō. l. pe. dixi s. l. 1. Contra hoc op. vr q uitium uisibile non impediat, vt l. si ex fal. s. de transa. Sol. intellige hic, qd erat † uitium, rasura, uel cancellatio in loco suspecto, ut puta circa annos Dñi, uel circa instōnē hæredis, secus si esset uitium in loco non suspecto, ut puta in aliquo legato, ar. l. cōriç. Ita dicit gl. Item secùs, si illa rasura esset bñ correcta, ita q omnino appareat manu eiusdem notarii, ut hic dt gl. super uer. prima figura. uel si notarius in sua publicatione dixisset, quod s. rasū uel cancellatū est, uel additum in tali loco manu mea propria feci, ut probatur in l. 1. ff. de his, q in test. delē. Vel si illa rasura, uel cancellatio sic dēret stare, ut ex pcedentib. uel sequētib. collr, ut probarēi de

ADDITIONES.

a Paris. Sin autem aliquis. An ut officiū huius l. habeat locum in ecclesia, uel in monasterio nondum constructo, sed ad construendum instituto ab hærede, uel etiam nomine antequam constituatur, possit peti missio in possessionem ex hoc edicto, uide Angel. consi. 158. in 1. dub. ubi pulchre loquitur. Item quod istud beneficium competat etiam curatori datu bonis, uide Alex. in consi. 4 in 2. uol. Item no. quod tantum operatur existentia sui hæredis, quantum ad hoc, ut qs mitti debeat in possessionem, quantum operatur beneficium huius l. ex testō. Nunquid aūt beneficium huius l. habeat locum in feudis, uide Bal. in c. 1. an agnat. uel filius. Alex. hic in fi. Ias. & alii. Item quod stante statuto, quod possessio continuaret in hæredem, an possit uenire ab intest. mitti in pos. ex hoc edicto, uide quæ scripsi in l. cum hæredes, ff. de acq. pos. ad Bar. ubi etiam præced. cum decisionib. Bal. Habes item quid si afferat in instrumentis testamentis, quorum unum esset cancellatum, aliud non, an habeat locum hoc edictum, uide Bal. consi. 24. in 2. part. ubi etiam quid si protocollum esset cancellatum.

b I.A. Cancellatio. Adde uidendum Bal. in terminis, consi. 11. incip. Punctus, 2. lib. Menoch. Dec. consi. 578. in prin.

c Paris. Non suspecto. Vide Ias. in l. si unus, supra, de testam.

de reb.do.c.cũ venerabilis.& in glos.q̃ hoc ponit ad lr̃am.si.n.illud, quod deficit, ex præcedentib.& sequentib.subintelligitur, vt j.de fideicõ.l.verbum, volo.no.ff.de leg.2.l.cum pr̃.§.cũ imperfecta, multo magis illud, quod est aliqualiter vituperatum potest coadiuuari, arg.l.1.post princ.s̃.de rei vxo.act. Habetis expeditas duas glo. videlicet gl.super verbo, vitiũ.& gl.super verbo, prima figura. Opp.dicit̃ hic, quod depositionib.testiũ.&c. Contra, testes debent examinari parte citata, & cã plenè cognita, vt l.si qñ. s̃.de test.& habuistis no. s̃.de test.l.nac consultissima.§.si quis autem. Sol.intellige hic de depositionibus, hoc est quod solẽnis numerus testium appareat subscriptus in testõ. Nõ n.loquitur hic de testium examinatione faciẽda coram iudice, q̃a tunc haberent iura ꝯ̃ria locũ: & hẽtis expeditũ

a principiũ gl.sup verbo depositionibus. Itẽ opp.dr̃ hic, a earum rerũ q̃ testatoris mortis tpe fuerunt, & sic vr̃ quod hic q̃rẽdum sit de ꝓprietate defuncti: sed cã ꝓprietatis requirit plenam cognitionem, vt l.iudices. s̃. de iud. ergo non debet fieri missio ex sola inspectione testi. Sol.dicunt quidã, quod dẽt mitti in possessionẽ rerũ, q̃ à defuncto possidebant̃ tpe mortis. Et pro tãto hic dr̃, fuerant, q̃a possessor p̃sumit dñs. Hoc autem an sit verum, vidistis in l.2.s̃.de prob. Vñ tu expone hoc aliter, q̃ testatoris mortis tpe fuerunt.s.quo ad posses-

4 sionem vel detentionem. Sic ergo † ista verba accipiuntur impropriè, ratione materiæ, in qua prolata sunt. sic.n.fit in petitione hæreditatis, vt l.& non tñ, in prin.ff.de pet.hæræ.ita tenet gl.hic, habetis expeditam glo.super verbo, fuerint. Itẽ opponi ad istam partem. In iure nostro nihil debet esse superfluum, vt s̃.in 1. constitutione.§. quibus. Sed ista lex est superflua, q̃a habemus aliud iudiciũ possessorium, s.interdictum quorũ bonorũ, quare malè. Huius timore glo.

5 hic ponit † dñam inter hanc legem, & illud interdictũ, vt ex hoc appareat hanc legem non esse superfluam. Prima dña est ŝm Old. q̃a hæc lex est gñalis in oĩ successore, sed interdictũ quorum bonorũ, solum in successore, de iure Prætorio. Hæc non est bona dña, quia illud interdictũ competit successori de iure ciuili, vtile tamen, vt vidistis in l.1.s̃.quorum bonorum, & no.ff.quorum bonor.l.1. Item est alia differentia secundum quosdam, quia illud interdictum est temporale, hoc est perpetuum, quod gl.reprobat, q̃a illud est rei ꝑsecutorium, ergo perpetuum, vt l.in honorarijs.ff.de actio.& obli. est & alia differentia: quia illud non datur nisi aduersus eum, qui possidet pro hærede vel pro possessore, hæc l. datur aduersus omnes, etiam qui tit. possident: hæc potest esse bona differentia, vt infra videbitis. Adde q̃ beneficium huius l. competit etiam nemine possidente, quod no est in illo interdicto. Item est alia dña ŝm gl.quod hic obtinet q̃s possessionem, & si nõ doceat se hr̃dem, ex sola testi ostensione, ibi vero oportet quod doceat se hr̃dẽ, licet summatim, vt dixi in l.1.quorum bonorũ. Item est alia dña ŝm quosdam, quia per hanc non efficit possessor, licèt in possessionem mittat̃, p illud interdictum efficitur possessor. Et hoc non placet glo.quia per vtrumque possessor efficitur, quod apparet isto ver.sin autem aliq̃s contradictor.ibi, & ei possessio acquiritur, qui potiora iura, &c. Op. eodem modo, quod hæc lex videtur superflua per petitionem hr̃di-

6 tatis. Huius timore gl. † ponit differentiam inter hanc legem, & petitionem hæreditatis, nam in hac veniunt corporea tñ, in illa ẽt incorporea. Item illud petitorium, istud possessorium. Modo habetis expeditum finem gl. magnæ, quę est super verbo, legitimo. Venio ad tertiam particulam, s.ad verũ. sin autem aliquis, dicitur hic, qd̃ quis venit ad ꝯ̃dicendũ ei qui missus est. Contra, postq̃ quis est missus in possessionẽ, aut q̃s vult ꝯ̃dicere de facto, & non põt, vt l. addictos.j.de appellatio. aut de iure, & similiter non potest, q̃a cũ sit ista cã momentaneæ possessionis, nõ põt appellari, vt j.si de momenta.pos.fuer.appel.l.1. & casus est in l.si.ff.de appel.recipi. Huius timore tex.iste legitur duob. modis. Vno mõ, vt exponamus, missus est, i.mitti desiderat, & sic apparet cõtradictor ante missionem. Secundo modo vt stet propriè, & tunc exponitur, ꝯ̃dicendũ putauit, s.verbo, dolendo se quare ille missus est, non qd̃ ista ꝯ̃dictio aliquid operetur. Vide gl.super verbo, missus, qd̃ potest esse verum, si iste fuit citatus. si.n. citatus non esset etiã post missionẽ posset ꝯ̃dicere, vt j.dicã. Mõ habes expeditũ principium glo.illius sup verbo, missus. Venio ad quartã partem, & illa non habet ꝯ̃ria, vnde transeamus ad quintã. Et oppo.ꝯ̃, petitio hr̃ditatis p̃scribit̃ spatio 30. ann. vt l.hr̃ditatis.s̃.de pet.hær.d. Malè ergo hic dicit tex.q̃ dicit eam excludi spatio longi tpis. Sol.dicit gl.qñ ille q̃ ꝯuenitur petitione hr̃ditatis, nõ possidet tit.tũc ꝓcedit tex ꝯ̃ria: sed si possidet tit.petitio hr̃ditatis excedit suos terminos, q̃a cũ eius natura sit, vt nõ det̃ ꝯ̃ tit.possidentẽ, & tũc dat̃ ꝯ̃ possidẽtem, iõ excedit à suis terminis, q̃a ꝯ̃ eam p̃scribit̃ spatio lõgi tpis. Ista est satis bona sol. vel aliàs dñt qdã, ibi loq̃tur de directa petitione hr̃ditatis, hic de vtili. Ista est eadem cum prima, q̃a semper cum petitio hr̃ditatis dat̃ ꝯ̃ tit.possidentẽ, dat̃ vtilis. Alij dñt, qd̃ hic loquitur de rei vendicatione, quod non placet, iõ tene primam. Sumus expediti de ꝯ̃rijs huius l. veniamus ad q̃ões, & ex his declarabitur ista lex, & est vtilis materia multum, & per q̃õ-

7 nes poterit apparere. † Quæro, quo iure petat̃ missio in pos.per hæredem? Gl.dicit, duplici iure põt peti. Primo condictione ex lista.l. Itẽ ex edicto diui Adria. Illud.n. non est sublatũ, nisi in eo qd̃ malè dicebat. Ita dicit gl.scda huius l.quã vide. In eo quod glo.tenet illud edictum non esse sublatũ, rephẽdit̃ per Mod. Primo p rub. q̃ dicit, de edicto diui Adr.toll.& gl.j.super rub.hoc vr̃ tenere. Secũdo per istũ textum, ibi penitus quiescente, innuit, in totum esse sublatum. Item ex eo quod text.dicit ibi, & in alijs oĩbus, quę circa repletionem, &c. Illud cõiter tenet̃, qd̃ sit sublatũ illud edictũ. Itẽ in eo qd̃ gl.innuit missionẽ fieri per ꝯdictionem ex l.ista: vr̃ malè dicere, nã ꝯdictio ex l.est personalis actio, & sic præsupponit aliũ obligatum, quod non vr̃ posse dici hic, eo casu quo nullus est contradictor, & ideo dicebat do.Iac.But. quod propriè condictio ex lege habet lo-

b cũ, qñ est ꝯ̃dictor, aliàs non esset ꝯdõ ex lege, sed esset officium iu-

8 di.b authoritate huius l.q̃ satis placet. † Secundo c q̃ro vtrum hæc l.

c hẽat locũ in hr̃de instituto ex re certa vt ipse habeat bñficium huius l. Gl.tua hic in prin.dicit q̃ non, quia habetur loco legatarij, nisi qñ alius nõ sit hr̃s institutus in testamento, vt l.quoties.s̃. de hære. inst. istã gl.intelligo verã, qñ alius hæres institutus vniuersaliter iam hr̃ditatẽ adiuit. Si verò adhuc non adiuit, tunc quia illa hæredis institutio sapit naturam hr̃dis vñs, pp ipẽ iuris accrescendi, vt dixi in d.l.quoties: itẽ q̃a non est alius, de cuius manu capiat, satis putarem qd̃ authoritate huius legis posset mitti in possessionem illius rei.

9 † Item quærit gl.qd de fideicommissario d vñ, vtrum posset mitti in

d possessionem authoritate huius legis. Glos.dicit quod nõ, & nihil allegat. Pro hoc videt̃ casus in l.fi.j.de codic. vbi videt̃ dici, quod ille, qui petit bon.possessio.ex hac lege, videt̃ se asserere hr̃dẽ directõ.

e Tu verò dicas e ŝm nr̃os Doc. Aut testõ non est facta neq; re, neq; verbo, & tunc non habet bñficium istius legis, q̃a non habet ius in bonis. Aut est facta testõ in re, & tunc non habet locum bñficium huius legis, vt ꝯstituat̃ possessor, quia iam est constitutus: sed posset hr̃e locum hoc bñficium, vt possessor confirmetur, vt l.4.s̃. ad Carbonia.l.3.§.missum. ff.ad Carbonia. Aut est facta restõ verbo tñ, & tunc hẽt locum bñficium huius legis saltẽ vtile, cum ex ꝑsona hæredis ad ipsum fideicõ. trãsiuerint oĩa iura & actiones, vt l.1. circa pri. ff.ad Treb. Ita tenebat do.Mar.Syl.& do.Ia.But. Adde etiam, quod quando nulla est facta restõ in casibus, in quibus transeunt iura, & actiones sine restõne, quos videbitis. j. ad Treb.l.pen.§.fin. cõpetit bñficium huius l.fideicommissario vñ, eadẽ rõne quã s̃.proxi. dixi.

f Ad vnum tñ aduerte, q̃ in quibus casib. dixi fideicommissario vñ f bñficium huius l.competere, illud nõ hẽt ex sola inspectione testamenti. Licet.n. primus hr̃s ex sola ipsa testi inspectione hẽat, illud est ideo, quia per ipsum testñ fit notoriũ iudici ipsum ponendo in possessione, quod non est in fideicommissario: & ideo habet ostẽdere sibi factam restõnem, vel aliquẽ de casib.esse, in quo restõ nõ

10 sit necessaria, & dicã statim in proxi. q̃õne. † Quærit̃, g vtrum substi-

g tuto h pupillariter ꝯpetat bñficiũ huius l. Gl. dicit qd sic, in oĩ sub-

h stituto directo, siue vulgariter, siue pupillariter, vt colligit̃ s̃.e.l.j. Dicit glo. hic aduerte, quod hoc non consequitur substitutus ex sola testñ ostensione. Rõ, q̃a per hoc non fit notorium siue liquidum iudici substitutum mittendum esse in possessionem. immo institutus p̃ferri debebit: ergo substitutus vulgariter ostendere dẽt testñ, in quo substitutus est, & repudiationem primi hr̃dis, vel aliquid aliud,

i pp qd̃ sit exclusus primus hr̃s: Idem dico in substituto pupillariter. i Dẽt enim oñdere testñ, in quo est substitutus, & mortẽ ĩpuberi, & hr̃ditatẽ esse aditã ex testõ primo, ita qd̃ sit locus substitõni pupillari, alias non efficeret notoriũ iudici ipsum esse ponẽdum in posses. Et

11 † idẽ dico ĩ hærede hr̃dis, q̃ peteret se mitti ĩ possessionẽ ex rigore istius l. Nã dẽt oñdere primũ testñ, & esse hr̃dẽ primi istitutũ, & primum

ADDITIONES.

a Paris. Dicitur hic. An autem sufficeret probare ante mortem fuisse possessum per defunctum, vide quæ dicit Aret.consi.102.qui tamen loquitur in petitione hæreditatis: in isto autem remedio contrario, contrarium videtur velle Bar. Aret.in l. Pomponius.§.accessiones.ff.de acq.pos.

b I.A Officium iudic. Adde quod idẽ tenet Bal.hic in 6.q.prin & Pau.de Cast.Sali.& Alex.& vide Spec.in tit.de test.§.sequitur.ver.ult.sequitur. cum duobus ver.seq.

c Paris.Secundo. An autem habeat locũ in veniente ab intestato si stet statutum qd̃ possessio continuetur in hr̃des ipso iure, vide Com.sentiẽtẽ q̃ sic, cõsi.44.ad fi. Et q̃ filius suus hr̃s ab intestato possit petere se mitti in possessionẽ ex officio, sicut si esset in testõ institutus pp fraternitatẽ vide Bal.in consi.1.de contro. inter mascul.qd̃ si possessio vacat, ista lex nõ hẽt locũ ĩ venientib. ab intestato, vide Are.hic. Menoch.Gozad.cons.21.nu.22.30.Tiraq.tract.le mort saisit le vis.in 2.parte.decl.4.nu.12.

Secundo quæro. Adde quod cum decisione Bal. dicit Pau.de Cast. transire Doct. rationibus, de quibus per Bart. sed an filios institutus in legitima habeat beneficium huius l.Bal.tenuit quod sic, sicut habet vtilem actionem fam.ercis. vt l.2.§.si quarto.fam.ercis.vide Spec.& Io.And.in addi.tit.de test.§.fi.& versi. sed nunquid 15.Bal.cons.33.5.lib.& ibi an possit cedi, si semel possederit & fuerit intromissus per prætorem, quia inordinatè procedit, an habeat beneficium huius l. & quod istud possessorium est non solum adipiscendæ, sed confirmandæ, & continuandæ, multa pulchra ibi vide.

d Menoch. Fideicõmissario. Tiraq.vbi s̃.in 2.par.decl.11.nu.5.Rui.cõs.28.nu.3.lib.5.

e Poma.Tu verò dicas. Vide Ange consi.4.vol.2.vbi in specie tangit, quando fit restitutio ipso iure, de quo infra per Bar.& vide Alc.consi.40.volu.3. & vide Aret. cons.37.

f I.A. Vniuersali. Adde Bar.consi.inci. In curia Capitanei, & in cõsi.inci. Missus. Ang consi.137.inci.In deci.&c.cætera mitto ad euidentiam.

g I.A.Quæritur. Adde eundem Bar.cons.inci.Vna quadã petitione per ser Cechum.

h Poma.Quæritur vtrum substituto. In fideicom.non habet locum beneficium huius legis, vt per Bar.consi. 1.al.às 9.incip.In nomine Domini amen.

Menoch. Tiraq.tract.le mort saisit le v.sm 2.parte decl.5.nu 8.20.

i Poma. Substituto pupillariter. An beneficium huius l. habeat locum in causa intestati. Vide eum cõs.43.ad istam l.& Rom.835.Et an beneficium huius l.habeat locum in substituto vulgariter, aut compendiosè, aut fideicom.vide Bart.consi.5. incip.Vna quadam.vol.1.

mum institutū adiuisse eo casu, quo esset necessaria aditio ad transmissionē, ita qđ iudici liqueat ipsum esse ponendum in possessionē. Sed dices tu, ergo eadē rōne ex sola inspectione testi non liquet iudici primū hēdē mittendū in possessionē, nā non apparet ex testō, a testatorem esse defunctum. Rñdeo,[a] qa eo ipso qđ hæres habet testm̄ ista est q̄dā præsumptio ꝙ testatōr sit defunctus, nā non daretur viuo testatōre, vt l. 2. §. si dubitet. quēadmo. testa. aper. Quidā m̄ etiam ꝯtra hoc obseruāt, q ꝗrūt ꝓbōnem de morte defuncti, saltem per iurām
12 hrdis: puto m̄ qđ non sit necesse. † Quęro qđ in Epō,[b] qñ sunt insti-
b tuti pauperes, vtrum hēat locum beneficiū huius l. & idem q̄ro de executore vlti testi, qñ sunt instituti pauperes? Doc. tenēt, quod hēnt beneficium huius l. arg. l. si qs ad declinādā. s. de epi. & cle. Habetis
13 expeditā tertiā gl. venio ad seq. gl. dr̄, ꝯpetēti iudici. † Quæro quis sit sit ꝯpetens iudex? Dicit gl. q ꝯpetens iudex inspicit circa duo. Primo circa iurisdictionem, qa est necesse quod sit talis iudex, q hēat merū imperium: nō. n. pōt hoc expediri p magistratum municipalē, vt l. iubere cauere. de iurisd. om. iud. Item inspicit circa territoriū, quia oportet qđ sit ille iudex, q habet in suo territorio iurisdonē, aliàs non possit mittere in possessionem, sed pronunciare de mittendo, & scribere ad iudicem loci, vt ff. de bon. auth. iudi. poss. l. cum vnus. §. pe. de re iud. l. à Diuo Pio. §. 1. Primum dictū gl. dicit, ꝙ requiritur, ꝙ habeat merum imperiū, dēt intelligi saltē mixtum, vt d. l. iubere cauere. pōt ēt esse, ꝙ pōt expediri p quemlibet magistratū, & ēt p iudicē delegatū, vt puta qñ superuenit legitimus ꝯdictor, tunc expedit ꝯdōne ex l. ista, vt s. dixi, & sic p viam actionis: sed ea quę iure, actionis expediūtur, sunt iurisdictionis, vt no. in l. quicq̄. §. vbi decretū, ff de off. ꝓcon. ergo ꝯpetit cuilibet magr̄atui, & pt̄ delegari. Qñ vero nullus est ꝯdictor, & sic expedit p offm̄ iudicis, tunc est mixti imperij, vt dicit glo. qđ intelligo de executione, sed cognitio fortè posset demandari, vt l. cognitio. ff. de off. eius cui mand. est iuris. Circa s̄m no. ꝙ gl. dicit, qđ oportet, quod sit eiusdem territorij, aliàs pronunciat, & mittit lr̄as de mittendo in possessionem: puto sic dicendū, quod si quidem appareat lr̄imus ꝯdictor, cuius psona subest illi iudici qui pronunciat, tunc rōne psonę pt̄ pronunciare, & executionem remittere ad iudicem loci. Ita dicit glo. Facit s. vbi in rē act. l. fi. Sed si nullus esset ꝯdictor, non uideo q̄ō iudex unius territorij possit de reb. alterius territorii pronūciare. Non enim rōne psonę litigantis, qa nulla est psona, ꝯ quā petitio dirigatur. Item nec rōne rei, in quā facienda est missio, qa nō est de suo territorio, & ideo erit necesse quod pronuncietur per iudicem loci, in cuius
c territorio res est. Sumus expediti[c] de gl. q̄ est super verbo, ꝯpetenti. Extra glo. prosequendo ordinem tex. q̄ro, dicitur hic competenti
14 iudici testm̄ ostenderit, † vtrum sit necesse quod super hoc detur li-
d bellus.[d] Vr̄ ꝙ sic, quia hic agitur condictione ex lege. sed qua actione quis uelit agere, eam prius edere debet, ut l. 1. ff. de eden. Docto. omnes communiter tenent ꝯrium. Non n. est iudiciū ordinarium illud, quod ex lege ista descendit, immo petit executio testi respectu cuiusdam notorij, siue cuiusdam liquidi, quod fit iudici ex ostēsione test. non uitiati, ut hic dicit tex. ꝯpetenti iudici testm̄ ostenderit. Vñ cōis practica obseruat, ut instr̄m testi producatur, & petat se
e mitti in possessionem. quod satis placet.[e] uide ergo drām inter tria
15 † remedia, q̄ competunt hęredi scripto, nam in hoc iudicio nō dar̄ libellus, & procedit̄ summarię hēt. n. illud testm̄ ꝗnim ad hoc, paratā executionē, vt uidebitis hic, & s. l. prox. In interdicto uerò quorum bonorum, est necesse quod detur libellus, & lis ꝯtestet̄, & fiant probationes, licèt summariè, ut uidistis in l. 1. quorū bonorū. in petitione hēditatis dar̄ libellus, procedit̄ ordinariè, requiruntur probationes plenę, ut s. tetigi circa ꝯria, & clatius dixi in d. l. j. quo. bon. Est ēt q̄dam alia dr̄ia necessaria, qa in iudicio isto, si testm̄ esset in aliqua sui parte uitiatum, cū non possit ueritas ꝓbari nisi per eandem scripturā, ut s. dixi circa ꝯria: fit enim hrdis missio ex notorio, qđ resultat ex testi inspectione, ut s. dixi, & ex isto tex. apparet. sed in alijs iudicijs prędictis, s. quorū bo. & in pe. hēditatis, posset ueritas, adiuuari per alias ꝓbationes extrinsecas, ut uidistis s. de test. l. si unus.
16 Item extra glo q̄ro, † utrum cum hæc missio petit, sit citanda s̄pars.
f Reperitur una additio Fr. in. Accur. q̄ dicit quod sic, saltē ginast, ut in auth. si omnes, s. si minor se ab hęre. absti. Ego puto sic dicendū, si qdem bona à nemine possideantur tunc non reqrit̄ citatio partis,
g nam posset[g] ēt si uellet. sua authoritate ingredi, ut l. cum hęredes. in prin. de acq. poss. Facit ad hoc optimè quod no. per Inn. de ꝯcess. pb. c. proposuit. Si uerò res ab alio possident̄, tunc siue iustè, siue in-
h iustè non posset ꝯcedi[h] hęc licentia nisi parte citata, ut l. meminerint. j. un̄ ui. & si per uim, uel alio mō. l. fi. Facit ad hoc, quod notar̄ per Inn. de ꝯcessione p̄bendæ. c. licèt eps. tñ nō bñ recordor. Pro-
17 cedo ulterius, dr̄ hic, testm̄ ostēderit. q̄ro † utrū hēat locum bñficiū
i huius legis in testō nuncupatiuo.[i] glo. m̄. quod sic, & bñ, si illud testm̄ est redactum in scriptis p notariū, facit. n. fidē, ut habuistis no. in l. 1. s. de test. Videbitis in l. ulti. j. de fideicō. sed si testm̄ non esset redactum in scriptis, tunc non haberet locum istud notorū, qđ fit iudici ex inspectione scripturę, de quo loqur lex ista. Esset ergo necesse quod priuatim testes examinarent̄, & publicarent̄ s̄m formā l. publicari, s. de test. tunc ilia scriptura posset postea produci, & ex
18 inspectione ipsius fieret notorium iudici, & haberet locum ista lex.
k † Quæro quid est in testamento imperfecto,[k] quod in aliquibus casibus valet, vt l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & §. si quis autē. s. de testa. Respon. quod haberent locum remedia huius l. & benè
19 s̄m glo. quia pro perfecto hr̄ in illis casib. & non pro vitiato. † Quæro quid de testō, qđ valet tantum de iure p̄torio? Vr̄ ꝙ non habet
l locum hæc lex.[l] Nam tex. dicit ex asse, vel parte hrs institutus, sed ille non pōt esse hrs, sed bonorū possessor, ergo &c. Contrarium videt̄ tenere gl. quam s. recitaui circa ꝯria, cum assignat drām inter hanc lege, & interdictum quorum bonorum, dicit quod hæc lex habet locū in omni successore de iure ciui. & pretorio, & hoc puto verū, at. ad hoc ff. ad Treb. l. 1. §. bon. de cond. & dem. l. in eōd. §. 2. Non ob. hæc lex, qa non dr̄ hic, qđ ad hoc vt habeat locum ista lex, oportet qđ sit hrs, sed sufficit qđ sit hæres institutus à testatore, & non curat, vtrum possit adire de iure ci. vel de iure pretorio. Præterea hrdis appōne continetur bo. poss. vt dictis legib. &c. Procedo vlterius, dr̄ hic, non aūt lr̄imo mō ab alio detinentur. Quæro
20 † qs sit ille legitimus ꝯdictor.[m] In hoc pendet tota virtus istius le-
m gis. De hoc sunt opi. in gl. nr̄a. Nā Aldri. dicebat qđ legitimus ꝯdictor est ille, q hēt titulū, si m̄ hēt litem ti. titulo petentis, vt quia profert aliud s̄m testm̄ solenne. Et hoc probar̄ ex litera sequentis ver. sin aūt aliqs ꝯdictor. ibi, q potiora ex legitimis modis iura ostēderit, &c. Azo verò dicit indistinctè legitimum ꝯdictorem esse, quicūque habet titulum à defuncto, vel ab alio, etiā si res possidebatur tpe mortis defuncti, ab ipso defuncto. D. Iac. But. dicebat opi. Azo.
n non esse veram in eo, q detinet rem[n] quam defunctus possidebat tpe mortis, nam remediū huius l. est quoddā possessoriū quasi recuperādæ possessionis, quā defunctus habuit tpe mortis, qua spoliatus est, sed spoliatus ante oīa est restituendus, vt l. si quis ad se fundum. j. ad leg. Iul. de ui. & j. si per vim, vel alio modo. l. 1. & l. momentaneæ. j. vnde vi. Vnde nullius tituli allegatio sufficeret. Et ita
21 dicebat ipse, qđ tenebant aduocati Bononienses. Hoc mihi nō placet. Si † enim dicamus istud esse iudicium adipiscendæ pos. ꝙ videtur verius, sicut interdictum quorum bonorum, tunc pōt obijci exceptio dominij, vel alterius iuris, si tñ quis paratus sit probare incōtinenti, vt habuistis no. in l. j. j. quo. bo. & s. l. proxi. Si verò dicamus hoc esse interdictum quasi recuperandæ possessionis. s. vacātis, tūc in tali iudicio possunt opponi exceptiones, quę impediunt restōnem, si aliquis est incontinenti paratus probare, vt habuistis no. j. vnde vi. l. cum quærebatur. Ergo patet quod illa regula, quòd spoliatus ante omnia est restituendus, nō est vera in casu huius l. vbi quis sit paratus incōtinenti probare, &c. Quid ergo dicemus? Aduerte tres casus. Qñque quis venit ad ꝯtradicendum antequam sit data licentia de ingrediendo possessionem. Qñque post datam licentiā ante ingressum. Qñque post ingressum. Primo casu est aduertendum

ADDITIONES.

a I. A. Rñdeo. Adde qđ Raph. Fulg. dicit, quod non probatur opi. Bar. in d. l. s. & quod putat debere probari, saltem de iuramento cal. ut in casu l. pen. supra tit. 1. qui casus secundum ipsum equiparatur isti, l. quisquis. in f. quorum app. non reci. Alex. etiā dicit, quod sequitur aliqualis probatio. Tu vide Bald. consi. 26. lib. 3. Sed quid si testator possederit rem quam hæres non possedit, an hæres hæredis possit petere se in illius possessione mitti. Spec. quod sic, in tit. de teste. §. fi. uersi. pen.

b I. A. Epō. Vide ēt p Bal. in add. Spec. in tit. de teste. in fi & in l. si quis ad declinandā. sup. de epi. & cler. Quid autē in filio instituto iuxta casum l. 3. sup. de inoff. test. Bal. ibi tenet qđ sic. Et ad Bar. hic adde tu Ale. de Imo. in cōsi. 4. uer. retenta, in 2. vol.

c Poma. Sumus expediti. An autem ista lex habeat locum in causa intestati, vide cum cons. 42. & Rom. cons. 235.

d Menoch. Libellus. Brun. cons. 22. nu. 2. in fi. Ruy. cons. 17 nu. 3. lib. 1.

e I. A. Satis placet. Adde hoc verum secundum Pet. Cy. Ang. Fulg. Pau. de Ca. non cōparente contradictore, quia non est pars cui detur, sed vbi comparet contradictor, tenetur offerre libellum, iuxta auth. offeratur. sup. de lit. cōtest. & alleg. Cy. gl. in l. 2. §. dies. ff. quis ordo in bon. poss. ser. & Fulg. dicit facere istum tex. ibi, cōpetenti iudicio. Et ita Alex. dicit tenere etiam Inno. in c. 1. de lib. concep. §. nunc dicendum. versi. 17. quibus omnibus etiam adde, quod idem tenet Bal. cons. 113. inci. Licet filia. 3. lib. Et an sit necesse iurare de cal. Io. An. post Spec. in addi. in tit. de test. § fi. & uer. 40. numquid. refert Mar. Sil. tenuisse idem, quod Spec. quod sic, etiam si non appareat legitimus contradictor.

f I. A. Citanda. Adde et per Pau. de Ca. & Alex. & quod pulchrè consuluit Bald. cons. 2[illegible] 3. lib. Adde, & uide Alex. de Imo. in cons. 5. in 2. uol.

g Menoch. Nam posset. Soc. cons. 7. num. 10. lib. 1. Gozad. cons. 21. nu. 10. Dec. cons. 291. col. pe. Neuiz. cons. 82. nu. 29.

h Paris. Posset concedi. Et ꝗo si posset, debet reuocari de facto, sicut de facto fuit concessa, ad quo uide quæ habes ad Bar. in l. iustè possidet. ff. de acq. pos. aduerte tamen, quia pōt ille cui concessa est licentia non citato possessore, qñ comparet possessor petens eam reuocari, petere, ut illa confirmetur, vel de nouo cōcedatur probatio. quod etiam in casu, in quo de nouo concedi debeat. vide Alex. latè in l. si finita, in prin. ff. de dam. infec. in gl. in verbo, liberaretur. post Ang. uide Ias. in l. si pacto quo penam. C. de pact. Alex. in l. j sup. de Carbo. edic. ubi etiam habes, maximè in d. l. si finita. per Alex. an confirmari debeat illa prima licētia nulla, an verò de nouo concedi, & concludit quod potest illa nulla confirmari, vide ibi per eum.

i I. A. Nuncupatiuo. Not. adde quod cum glo. transeunt Iac. But. Bal. Ang. & Sal. Bal. & Iac. But. in l. fi. infra de fideicom. Spec. & Ioan. And. in addit. in tit. de teste. §. fin. uers. quid de nuncupatiuo, tamen uide Bal. consi. 207. lib. 1.

k I. A. Imperfecto. Adde quod Spec. idem tenet in tit. de teste. §. fi. uersic. quid si filius, Io. And. ibi in addit. dicit, quod Iac. & Bal. dicebant, quod cum pater testatur inter filios, in actu de l. hac consultissima. quod illa voluntas seruatur non ut testamētum, sed ut quædam diuisio. l. fi. sup. famil. ercisc. & ita transit.

l Paris. Hęc lex. An remedium huius l. habeat locum in bono. poss. uide latè Barb. in rub. C. qui admit.

m Paris. Legitimus contradictor. Qui dicatur legitimus contradictor, & an eo ipso quod quis citatur, dicatur legitimus contradictor. Vide in Bertach. in uer. contradictor. ubi habes multa pulchra.

n Menoch. Qui detinet rem. Cran. in responso pro repub. Sauil. nu. 129.

dium. Aut q̃ris, an qs sit lĩimus ɔdictor ad impediendũ executionẽ & summariam cognitionem, q̃ fit ex ostẽsione testi, vigore huius l. Aut q̃ris, an sit legitimus ɔdictor, nõ ad impediendũ solum istam summariam cognitionẽ, sed ad impediẽdũ et effectũ eius, s. immissionem. Primo casu, aut ille, qui venit ad contradicendum, non asserit se possidere, sed dicit prius immittẽdũ, quã q postulat, & tũc illa summaria cognitio nõ ipedit, sed sũmarim de iure vtriusq; cognoscit: & ille immittit q potiora iura hẽt, vt s. e. l. j. Aut ɔparet aliquis, qui dicit se possidere: ideo illum, qui petit immittendum nõ esse, tũc si qdẽ ꝓducit aliũ titulũ sistem titulo petẽtis, vt puta, aliud testm, tũc iudex stati ꝓnũciabit nõ esse locũ huic sũmariæ cogni-
a tioni ex virture istius l. sed agendum esse ordinario iudicio, a & illum debere obtinere qui potiora iura hẽt, vel probauerit. Ita loqtur opi. Aldrici. Hic est casus in hac l. in ver. sin autem aliquis ɔdictor, &c. Vide lſam ibi, in iudicio competenti, &c. Non aũt dicit in scdo. Si verò allegat aliũ titulũ, tũc ista sũmaria cognitio nõ impediretur, sed super ea de virib. istius tituli allegati cognosceret. Quẽ aut effectũ hẽat, statim dicã. Scdo casu qñ quæritur, an aliqs sit lĩmus ɔdictor qũ ad impediẽdũ missionẽ in pos. & cognitionem summariã; dico, aut qs oñdit titulum à defuncto, vel ab hærede, & tunc sine dubio impediĩ missio, vt l. j. ĩ. quo. leg. & ff. quo. lega. l. j. §. rediguntur. Aut alle. titulũ, & idem hẽt possessionem ab alio q̃ à defuncto: tũc siqdẽ hẽt possessionẽ aũ mortẽ defuncti, est legitim9 ɔdictor, ut hic, in, earũ rerũ q̃ testõris mortis tpe fuerũt, &c. Si ue-
b ro alleg. possessionẽ post mortem defuncti, b tunc siquidẽ probet possessionem, vel titulum solum, non est legitimus ɔdictor, q̃a per hoc non excludiĩ ius agentis. Sed si probaret possessionem & titulũ, & forte ꝓbaret se, vel authorẽ suum fuisse dñm, tũc esset lĩimus ɔdictor, & impediretur missio, q̃a in hoc iudicio põt opponi exceptio dolo facis, ut s. dixi, & l. prox. s. no. tñ ab initio non est admittendus ad probandũ, nisi sit paratus probare incontinenti, ut s. dixi. Si vero ꝓbat titulũ, & possessionẽ, vtrum defunctus possederit tpe mortis, vel non, dubitatur, tũc nõ esset mittendus, non pp ɔdi-
c ctionem aduersarij tñ, sed quia hẽs nõ ꝓbat illud c quod est cã suę intẽtionis, s. defunctũ possedisse tpe mortis, qđ requiriĩ à lege. Qñq; qs venit post missum demittẽdo aũ missionẽ, tũc si qdem ipse fuit citatus, h. e est aduertendum. Si n. primus missus fuit factus citata parte, tunc si superuenerit qdam tertius non citatus, puta aliqs qui dicit se hærede, & se potius mittẽdũ quã illum. pro quo ꝓnunciatũ est: dico quod missio est retractanda, & de iuribus istius ɔdictoris erit cognoscendũ, ut l. ita tñ, §. quoties. ad Tre. & ibi dixi. Facit extra, de testa. c. ueniens. & ibi per Imo. Qñq, tpe primi missus, nullus est citatus, & nunc idem multo magis, quod audiaĩ ille ɔdictor superueniens. Ille vero, q fuit citatus tpe primi iussus, si qdẽ ɔparuit, & eius ɔdictio fuit repulsã, nõ est dubiũ, qđ non potest audiri, cum nec possit appellari in hoc iudicio momentaneæ possessionis. Sed si ex sua contumacia talis sñia fuisset concessa, tunc ipse ueniens audiretur refectis expensis, fm formã auth. & qui iurat. j. de bo. auth. iudi. pos. Qñq; ɔdictor apparet post missionem iam factam, & hic aduerte. Qñq; non venit directo ad ɔdicendũ primæ immissioni, sed ipse principaliter postulat se mitti, apportãs suũ testm: tunc ille primo missus audiret fm ɔdictionem lĩimam, fm ea q̃ s. dicta sunt. Si uero venit directò, petẽs cassari illam immissionẽ iã factã, si qdem alle. se possedisse, & citatũ nõ esse, statim illa sñia ꝓnũciabitur nulla, tanq̃ possessore non citato, vt l. meminerint. j. vñ vi, & si per vim vel alio modo. l. fi. Si vero non allegat se possedisse, vel dicit se possedisse, tñ fuit citatus, tũc si quidẽ alle. aliquid qđ est exclusiuum beneficii istius cõstitutionis, ut quia dicit testm, cuius vigore facta est immissio, habuisse vitiũ visibile: vel dicit testatorẽ non possedisse tpe mortis, tunc immissio irritabiĩ, vt l. 2. §. hæc verba. ne vis fiat ei. l. cũ uero. § subuentũ. ff. de fidei. li. & l. Fulcinius. §. quod in diẽ. qui. ex caus. in pos. ea. & in hac ɔdictione non erit necessarius libellus, sed ꝓcederetur summariè iudicis officio, fm formam l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Si verò non allegaret aliquid, quod esset exclusiuum iuris agentis, tunc non fieret reuocatio. Sed si quidem ius haberet, dẽret recurri ad iudiciũ petitoriũ, & ordinariũ. Dices tu, qũo, si fuit citatus, & contumax, postea auditur aliquo mõ, nõne istud est ɔ l. si eo tpe. j. de remis. pig. Rñ. ibi uterq; creditorum habebat ius, sed vnius ius erat potẽt ius alio: hic vero unus ius hẽbat, alius nõ, vñ p ɔtumaciã nõ vĩ ei ius ɔcessum quod non hẽt, &c. Quero, † vtrũ fideicõmissarius vñs sit lĩim9
22 ɔdictor: Gl. hic vĩ dicere qđ sic. Tu dic bñ. Aut fideicommissarius non possidet, & nõ est lĩimus ɔdictor, ut ff. ad Tre. l. filiam fratrib. Aut possidet, & tunc, aut est paratus de iure fideicommissi ꝓbare incontinenti, & est lĩimus ɔdictor. Ita dẽt intelligi ista gl. & ar. ci9 qđ no. s. e. l. pxi. Aut non est paratus incõtinenti ꝓbare, & tunc secus, vt s. l. proxi. & no. in d. l. filiã fratrib. ff. ad Treb. Quæro, † quid si
23 ɔparet alius cũ alio testõ eodẽ die scripto, nec apparet de prioritate vel posterioritate. Gl. format hic istã qõnẽ super verbo, missus, & clarius dicit ff. de bo. pos. secundum tab. l. 1. §. 1. per Ros. in tit. de bo. pos. secundum tab. per Cy. hic. dic plenius vt dixi in d. §. 1. Vltimo dicit hic tex. & eam cum testificatione publicarũ personarum
24 accipiat, &c. Ex quo no. quod † ille q possidet ex sñia iudicis, dẽt ꝓbare immissionem per publicũ instrm, nec vĩ qđ sufficiat ꝓbare p testes, vt hic dicit tex. sicut cætera acta debeat probari per scriptu-
d ram, d vt c. qm contra, eẽ, de prob. Vidistis s. de arb. l. ne in arbitris.

ADDITIONES.

a I. A. Ordinario iudicio. Adde l'et. de Anch. consi. 2 2 1 & seq. An autem beneficium huius l. competat pro rebus incorporalibus, & an cum filia hæres instituta a patre in falso, in omnibus bonis, si petat se mitti in poss. bo. seu agnati sint legitimi cõtradictores, vide Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de test. §. 1. uer. pen in fi. add. ubi refert Gul. de Suz. hic.

b Pom. Defuncti. Vide Ale. consi. 4. uol. 2. & 90. eo. uol. & ad hæc etiam Bal. in rub. de causa pos. & proprie. vbi ponit an intentanti remedium huius l. possit opponi exceptio domini, maximè stante statuto quod confessio defuncti, &c. & Ale. consi. [illegible] uol. 5. ubi ponit, an dicens testamentum nullum, uel falsum, sit legitimus contradictor. Menoch. Ruy. consi. 3 1. nu. 6, 7. lib. 2. Goza. consi. 93. nu. 3. 5. Gul. I. Centurio in me. 241. cir. med. de uul.

c Paris. Non probat illud. Et ideo uĩ dicendũ quod non sufficeret probare defunctum possedisse in uita sua, nec hic uidetur habere locum reg. l. sine possidetis, C. de p[illegible] ita ponderat Are. [illegible] hic in l. Pomponius §. accessiones de acq. pos. ad. l[illegible] in l. alia, § fi. Menoch. Rip. consi. Cum ecclesia Sutrina, nu. 53. Paris. consi. 53. qu. 110. lib. 3. Oldra. consi. 76. dub. Ruy. consi. 37. li. 21.

d Pom. Per scripturam. Similiter commissio data familiæ ipsius iudicis, si sit facienda aliqua executio realis, seu personalis, non ualet nisi sit in scriptis. Ita Bal. in c. cum pirati. de appel. per tex. in l. missi, C. de exec. trib. lib. 10. & multa alia notab. circa hos casus, in quib. requiritur scriptura, posuit Dec. in l. pactum, q. bona fide. C. de pac. ubi tangunt Doc. & plene Rom. sing. suo vj. Menoch. Marsil. in rub. C. de probat. nu. 21.

Si quis aliquem testari prohibuerit, &c. *Rubrica.*

Continua, ut in gl. uel aliter, Dictum est s. de acq. hær. uerum quia qñq; hẽditas acquisita aufertur ab hærede, ut ab indigno, ideo seq. tur uidere de his, qui. ut indig. Sed quia una est causa specialitatis,
a qua quis reputatur ut indignus. s. si quis aliquem a testari prohibuerit uel cogerit, ideo de ista præmittit.

ADDITIO.

a Paris. Si quis aliquem. Circa hanc materiam adde quod si aliquis uolebat me substituere hæredẽ, uel aliquid mihi relinquere, & tu prohibuisti, teneris mihi omnino dominum, & interesse, ita Pan. de Ca. & Ale. per illum tex. ibi in l. æditũ, §. quandoq; ff. de cond. ob causam. dom. Ang. in l. 4. ff. de inoff. testa. de qua meminit etiam Cœpol. caute. 64. sed ille. Ang. in l. si. ff. eo. & uoluit Ang. in d. l. 4 quod etiam si bonis uerbis eum induxisset, quod tenetur mihi, ad quod faci9 gl. in c. quisque, la ul. 1 1, q. contrarium tamen dicit Bal. in l. Lucius, § Sempronio. ff. de leg. 2. unde quomodo teneatur ille qui prohibet aliquem testari. Ant. de Bu. consi. 48. inc. Inquantum Pau. ubi concludit quod possit actione de dolo teneri ad interesse cui nocuit. vide aliqua in materia ad Bar. in rub. ff. e. tit. in l. fi. An autem possit agi ad pœnam, de qua in Auth. vt nulli iudi. § pen ponit And. de Bu. in d. consi. uide ad Bar. in l. tant. eod. Idem in materia vide Bal. in c. 2. pe pecu. cle. quando quis inducit aliquem ad sibi relinquendum quod alii erat relicturus, u de etiam in materia Ias. in l. de die. §. quanquam. ff. de cond. ob caus.

LEX PRIMA.

1 *Pœna prohibentis aliquem testari, extraordinaria est arbitrio iudicis.*
2 *Lex ista de qua actione ciuili intelligatur.*

Ciuili. Qui aliquẽ testari ꝓhibuerit, vel coegerit, crĩaliter puniĩ, & hæreditas ei vt ab indigno auferĩ.
1 h. d. cum l. seq. Circa istam l. q̃ro, † q̃ est pœna istius cõpellẽtis aliquẽ ad testãdũ. Gl. rñdet & bñ, pœna extraordinaria arbitrio iudicis, cũ pœna non sit limitata, ut
2 l. sanctio legum. ff. de poen. & quod ibi no. † Scdo quæro, circa istã legem, quę est ista actio ciuilis. Rñ. de duplici ciuili potest intelligi. Primo de pe. hæred. per quam hęreditas defertur in fiscum, ut in debitis. j. ti. 1. l. 1. Item potest intelligi de actione, quæ datur ad duplum ei, cui testator relinquere uolebat, de qua habes in Auth. ut
a nulli iud. a §. & hoc peruenit, & no. per Doc. s. arbi. tu. l. quicquid.

ADDITIO.

a Paris. Vt nulli iudic. An ista pœna solum procedat in administratore Ciuitatis de quo loquitur tex in illo, § pe. an uero quolibet prohibente, uide omnino Ias. hic post prin. concludentem quod habeat locum in quolibet prohibente. sed de hoc dubitat Ant. de Bu. & sentit contrarium consi. 79 inc. Inquantum.

LEX II.

Eos qui. Op. & vĩ, qđ hẽditas nõ applicetĩ fisco. ff. e. l. 2. §. fratris. So. qñq; aliqs impedimentum pstitit alicui vt non faciat testm; tũc si qdẽ est ꝓximior in gradu q succedit ab intestato, aufertur ab eo hæreditas, & applicaĩ fisco, vt hic. Si verò erat vlterior, & alius eũ pcedebat, non applicaĩ hẽditas fisco, ut l. ɔtra. Si vero ɔpulit aliquem ad testãdũ, si qdẽ fecit seipsum institui non est dubium, quin applicetĩ hẽditas fisco, ut s. pxi. & ff. e. l. j. & ff. de his, qui ut indi. l. si scriptis. Sin aũt fecit aliũ istitui, tũc est qõ, vtrũ ab illo auferaĩ hẽditas, tãq̃ ab indigno. Hug. tenet hic quod nõ. Gl. ff. e. sup Rub. tenet ɔtrium, & illam tñt ibi Dy. & hic Pe. & Cyn. &c.

LEX III.

a Iudicium. Licet blanditiis a ꝓuocare testãtẽ, ut sibi prouideat. h. d. Vide plenè gl. ibi, de inoffi. test. l. non est. Sed ibi circa prohibita, hic circa permissa. ibi, l. 2. & 3. in prin. sed ibi constante matrimonio, ne alter efficiatur pauperior. hic uero dispõ ɔferĩ post mortẽ, ibi, s. de stat. & imagi. l. j. ibi circa prohibita. Ibi, l. captatorias sed hic nulla est deceptio. Non. n. confert ipsa uxor supremã uoluntatẽ in arbitriũ alterius, sed ipsamet declarat.

De

ADDITIO.

a I. A. Blanditiis. Adde quod. Pau. de Ca. dicit hanc legem procedere, nisi probarentur minæ prius factæ per maritũ, quia tunc licet postea p blanditias, instituerct maritũ, quia adhuc durat causa metus, censeretur fuisse coacta, & habent locum quæ dicta sunt superius in d. l. si. & [illegible] l. 1. §. quæ onerandæ quarum serũ act. non datur. & qđ no. Inn. in c. [illegible] matrimonii. qui fi. sint legi. Tu dic, quod in terminis idem consuluit B[illegible] 241 uol.

De his, quib. vt indig. hæreditas aufer, *Rubrica.*

L E X PRIMA.

1 *Hæreditas tunc aufertur ab indigno, & applicatur fisco, quando quis est indignus propter suum delictum.*
2 *Quantum tempus debeat transire, vt vindicta dicatur omissa.*
3 *Maleficia, quæ committuntur non faciendo, non est necesse quod quis desinat posse facere, ut maleficium dicatur perfectum, sed sufficit quod transeat tantum tempus, quod facere potuit.*
4 *Dispositio legalis magis æquiparatur vltimæ voluntati, quam contractui.*
5 *Practica huius l. ad hoc, ut non vindicans necem defuncti priuetur hæreditate.*

a HAeredes. aQui necem testatoris non vleiscitur, hæreditatem cum fructib. restituit, & ad vsuras tenetur à tpe moræ litis. h.d. Diuiditur in duas par. Primo loqtur de reb. ex qb. fructus percipiunt naliter. Secundo loqtur de reb. ex qb. non pcipiunt fructus, nec psit pcipi, nisi usuræ. Secunda ibi, ex hæreditate aut. Hęc est difficilis l. & hēt gl. multum inuolutam, totus tñ est difficilis. Op. hic dr, q dēt vl-
b cisci bmortem ꝯ, Vindicta non est pmissa, ut l. scientiā. §. qui cum alr. ad l. Aql. So. Intellr hic de vindicta, q̄ fit accusando homicidas vt l. 1. ī. de preci. Impera. offer. nō aūt licet sua anthoritate occidere. Vlterius op. dī hic, q ista hēditas aufertur, applicat fisco. Cōtra, ī. de hæ. inst. l. si pr. & l. nec apud. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, q non est
c propriè fallere, sed rta per se. Nā q auferi ab indigno, applicat fisco, qñ qs est indignus suū delictum, ut hic, & ī. tit. 1. l. 2. & per totū istū tit. ff. e. & gl. tenet qd qñ quis est indignus absq; suo delicto, nō applicatur fisco, ut l. ꝯria. Item op. ī. de le. l. pe. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, q illa lex non facit excepà rta, sed facit aliam rtam per se, quæ est qñ qs est indignus, & respiciet offensam certæ personæ, nunc qd aufertur ab indigno, applicabitur illi persone, nō fisco, vt l. ꝯria. hic verò loqtur qñ certā psonā nō respicit. Vlterius op. ff. de pet. hęr.
c l. itē ueniut. §. cū p. dixi. Solu. Dicit gl. hic loquitur in eo q sciuit, c& sic est malæ fidei possessor. lex ꝯria loqtur in eo, qui ignorauit, qa cum sit bonę fidei possessor, non tenetur, nisi inquantum locupletior factus est, ut in ꝯrio. Ista gl. dicit veritatem in gñe, non aūt referendo ad casum huius l. nā ille qui ignorauit occisores defuncti. s. aliquem esse occisum, non tenetur, ut ff. ad Syl. l. 3. §. qd cām. & l. si ante. & ī. co. l. si ideo. Item op. ad secundam par. dr hic, q tenet ad vsuras post motā litem. Contra imo vr, q tpe moræ, ut l. item ueniunt § petitam. ff. de per. hęr. Sol. ut in glo. tene menti. Quæro, dr hic, hēdes, quos necē testatoris inultā omisisse constiterit. Quæro,
2 q̄tum † tps dēat transire, ut dicat omissa vindicta. a Dñt qdā tps est
d statuendū à iudice. Sile in Auth. de hē. & Fal. §. illud. & in auth. hoc amplius. ī. de fideicō. Alii dñt, qd sufficit q tñ tps transiuerit, intra quod potuer. nt occisores accusari, ar. ff. de ver. ob. l. si ita stipula-
3 tus. Vide istam gl. 2. & no. † q in maleficiis e negatiuis, seu q̄ com-
e mittuntur in non faciendo, non est necesse q quis desinat posse facere, ut maleficium dicatur perfectum, sed sufficit q transeat tantū
4 tps, quod facere potuit, ut hic. Et sic † dispō legalis magis æquiparat
f vltimæ voluntati, quā ꝯctui, f vt colli ex hac gl. coniuncta d. l. si ita stipulatus. Tene menti perpetuo. Sed quæro, postq̄ quis omisit necem testatoris inultam, quo aufertur sibi hęreditas. Ista gl. vr velle quod de hoc accusetur, ut priuatur in amissione hęreditatis. Et dicit, q ista accusatio pōt fieri intra quinquenniū, vt l. in cognitione. ff. ad Syl. & vide istam gl. in fi. Erit ergo ꝯclō libelli, vt innuit ista gl. dico, q omisisti inultam necem defuncti, quare peto te ꝯdemnari in amissione hæreditatis. Illud non vr de mente illius legis, imo vr,
5 q hoc sit iudiciū ciuile, & ista est veritas. Erit † ergo practica hoc modo, qa cū hæredes neglexerint accusare occisores, alius eos accusabit coram præside prouinciæ, quib. occisorib. condemnatis de homicidio, illa sñia lata ꝯ homicidas habebit effectum cōfiscādoni bonorum ꝯ hæredes negligentes intra quinquennium, uel perpetuo, ut d. l. in cognitione ff. ad Syl. quo facto. debebit agi pet. hæred. ꝯ hæredes, in qua hi ro fructuū & usurarum, ut hic dicitur in tex. & ista causa agitabitur coram procuratore Cæsaris, qui est iudex inter fiscum, & priuatum. ut l. 1. §. vbi causæ fis. & hoc uidetur tenere glo. 2. huius l. & glo. pe. & l. j. sup. tit. 1. unde gl.

ADDITIONES.

a Paris. Hæredes. An ista materia procedat ubi occisorem pœnituit, uide Panor. in c. accusasti. extra, de accus.
b Menoch Vicisci. Placa. li. 1. cpit. delicto, c. 3. nu. 23. & 24.
c l. A. Qui sciuit. Adde, q Pa. de Ca. refert Gul. de Cu. dicere per huuc tex. quod si vasallus commisit feloniam, propter quam possit priuari feudo, uel clericus delictū, propter quod beneficio venit priuādus, licet habeant ius in re quousque sint priuati, postquam tamen erant priuandi, tenentur restituere omnes fructus, quos perceperunt à die feloniæ commissæ, uel quos percipere potuerunt, qui extensiuè sint consumpti, siue sint effecti locupletiores, siue non, quod Pau. de Cast. dicit sing. notandum, quia melius alibi vix reperietur.
d l. A. Vindicta. Adde, q ex gl. quæ vult, quod vindicta accipiatur pro actu licito, accusando in iudicio, infert Pa. de Cast. ad q. de eo, qui recepit iniurias, ut dicat famulo, non cedeas domum, nisi feceris uindictam: uel ipsemet dicat, ego faciam vindictam de illa iniuria, & postea ille mortuus reperiatur, quod per glos. non præsumatur occisus, quia illa verba possunt intelligi de uia licita, secundū Gul. de Cu. ipse uero dicit quod iudex ex qualitate personæ, habebit existimare, arg. l. famos. §. 1. ff. ad l. Iul. maie. Facit l. 1. si quis Impe. male. non quod ex dictis verbis possit eum condemnare, sed faciunt indicium ad torturam tamen Bartol. in l. si quis mihi bona. de acqui. hær. de eo qui dixit famulo, vade &c. tenet, quod dominus teneatur de homicidio mandato. Idem tenuit Pau. de Ca. consi. 240. quod limitant Ro. & Cu. nisi offensa illata domino fuisset una alapa, & nō offensa cum ferro, quia uerba domini debent intelligi de simili offensa, argu. eorum quæ no. in l. 1. infra unde vi. & vide ad hoc Bal. consi. 82. uol. 3. Sed quid si mortaliter uulnerat à fratre, filios fratris uulnerantis interfectorum, an tenebuntur necem testatoris uindicare contra patrem vulneratum, Io. And. in addi. ad Spec. in rub. de suc. ab inte. dicit quod non, alll. in l. alius. de condi. instit.
e Paris. Ex malefeciis. Ex quo infert Ang hic, quid si pœna est apposita per statutū Syndici. non denunciantibus maleficia commissa, quām primum potuerunt denunciare, & non denunciauerunt.
f Pom. Quam contractui. Vide etiam in hoc Ale in l. si ita stipulatus, ff. de verb. ob. & in l. dominum sup. de colla. & Ale. consi. 30. uol. 2. Rom. consi. 65. Barb. consi. 66. uol. 1. Ro. consi. 123. & Barb. in c. a. cum omnes de const. & in rub. Are. in consi. 22. & 89. itē uide Bal. in c. inter cæteras. de rescr. ubi dicit, quod literæ gratiæ æquiparantur tam ultimis uoluntatib. quam contractib. Are. consi. 45. Fel. in c. 1. de spons. ad n. Are. 89. & Ale. 184. uol. 2. Menoch. Cr. consi. ult. nu. 2.

L E X II.

1 *Factum defuncti non retractatur ex persona hæredis maioris.*
2 *Tutor accusat nomine pupilli, & tenetur de calumnia. nu. 4.*
3 *Delictum tutoris nocet pupillo.*
5 *Syndicus an accuset nomine syndicario.*
6 *Accusans testamentum de falso, & succumbens, perdit ea quæ sibi per testatorem sunt relicta,*
7 *Qui dicit testamentum nullum, vel non iure factum, si succumbit, an perdat relictum in testamento.*

1 Polla. †Factum defuncti maioris, non retractat ex psona hēdis minoris. Item si tutor in accusatione falsi succumbat pupillum hæreditatē perdere facit, & ipse ei tenebit, & de calūnia puniet. h.d. Diuidit in par. tres. primo ponit unū dictum, ex eo quod factum fuit à defuncto maiore. Secūdo ponit aliud dictum, de accusatione pro pupillo, qualr ipsi pupillo pīudicet. Tertio qualiter pręiudicet ipsi tutori. Secunda ibi, sed si pupilli. Tertia ibi, & de calūnia tua. Ista lex consueuit reputari à iuuenib. difficilis. Not.
2 j. q dixi in summario, Secundo no. q† pōt accusare tutor nomine pupilli. Tertio no. q qui in accusatione succumbit priuabitur eo,
3 quod sibi relictum est in testamento. Item no. † q delictum tutoris
4 nocet pupillo. Item no. † q tutor accusans, tenetur de calumnia. Oppo. ad primum dictum, nam licet pupillus succedat maiori, pri-
a uilegio a suo non priuatur, ut l. sicut. §. sed pupillari. de præscri. xxx. ann. Gl. hic non soluit. Tu dic, q hic loquitur de iure iam firmato in præteritum, ibi loquitur de præscriptione firmanda in futurū ex negligentia hæredis non petentis, iō inspicit eius ꝯdō. Facit ad hoc de iure fisci. l. fiscus. Secundo op. & ur quod tutor non possit accusare, ut l. 2. ī. qui accus. non poss. Sol. dicit gl. expone nomine pupilli. i. pp pupillum, uel ad eius vtilitatem nomine tamen pprio. Idem no. in l. tutorem. ff. eo. tit. unde gl. Ego semper dixi, & reperi, quod erat dictum d. Rich. Malum. q tutor poterit accusare nomine pupilli tutorio noīe, ut dicit tex. hic. & in l. tutorem. ff. eo. Non ob. l. 2. qui accus. non poss. qa ibi non prohibet quē alieno noīe accusare. sed prohibet quem alieno noīe inscribere se ad pœnam talionis, sed dēt quis se inscribere noīe proprio. Nec est nouū, quod alterius noīe quis accuset, & alterius noīe se inscribat, vt ī. de inu.
5 l. fi. & ista est veritas. Et per hoc notabilis ē qō, †an sindicus b possit
b accusare syndicario noīe, uel non. De quo uidebitis in l. 2. qui acc. nō poss. Vlterius op. & intro gl. ma. de l. tutore, ff. e. Sol. nō pdit, qd relictū est tutori, ut ibi, sed qd relictū est pupillo, ut hic. Sed ꝯ hoc op. actū tutoris nō dēt nocere pupillo, ut l. neq; inter. ff. de reg. iur. & l. meminerint. ī. vnde vi. Sol. ut in d. l. neq;. & in l. si dolo. ff. si quis omis. cau. test. Item vr quod ætati pupillari parcatur, ut l. post legatum. §. ætati. ff. eo. Gl. vr hic ponere quatuor solutiones, sed in veritate non sunt nisi duę. Prima est, concedo quod pupillus hēt duo remedia, uel restōnem in integ. si uult, ut l. ꝯria, uel agere ꝯ tutorē pro indemnitate, ut hic, ar. ī. si tutor vel cur. interue. l. j. & l. ēt. Secūda sol. est quod hic loquitur qñ pōt hrē regressum ꝯ tutorem, ibi vero qñ ꝯ tutorem non pōt hrē regressum. Hoc aūt pōt contingere trib. modis, vel pp defectum facultatum, quia tutor non est soluendo, vel quia tutor fecit instigante matre, & consanguineis, uel quia pupillus perdidit instā, pp q̄ poterat agere ꝯ tutorem. Tamē gl. facit de istis trib. casib. de quolibet p se unam sol. tñ omnes isti tres casus comprehenduntur in una sol. tripartita, placet sol. quod potest eligere pupillus, vel remedia istius legis, uel illius. Vlterius opp. dicitur hic quod tutor de calumnia punietur, contra, ff. eo. ti. l. tutorem. Sol. intellige quod punitur de calumnia euidenti, non aliàs. Item opp. de prin. istius l. ad fi. Nam in prin. dicitur ꝯrium qd nō potest retractare gesta per maiorem. in fi. dicitur contrarium, ibi, cum retractas ea, &c. Solu. Glos. exponit retractas, i. iterum tractas. Quæro, dr hic, q perdit quis partem pupilli, q̄ro quid de parte Pollæ. tex. innuit, q non. In ꝯriū facit. ff. de bo. q̄ lib. l. q in seruitute, & de his quibus vt indig. l. post legatū. §. si pr. & l. si filius. Solu. Veritas

ADDITIONES.

a l. A. Priuilegio. Adde, q gl. reprobat Pau. de Cast. inquantum uult quod Abbas succedens laico in iure patronatus, non habeat nisi quatuor menses ad præsentandum, prout habebat laicus, quia immo utetur priuilegio suo, & habebit sex menses, ut habetur in c. 1. de iur. pat. in 6.
b I. A. Syndicus. Adde an syndicus possit accusare nomine Vniuersitatis, Io. And. in ti. de actore. in addi. ad Spec. §. 1. uer. item excipitur, & procurator, habens mandatum ad accusandum non potest accusare, nisi in mandato sit tempus & locus commissi delicti, ut consuluit Ro. consi. 40.

6 tas est hæc, qñ † quis accusat testm̃ de falso, & succũbit, ea, q̃ p testatorem sunt relicta in testõ, perdit, & ideo si erat relictũ filio, vel seruo eius, videbatur sibi relictũ in testõ, q̃a ex dispõne defuncti sibi debet acquirere, merito illo priuatur, vt in l. alle. in ꝯrio. Sed hęc portio Pollæ non dẽtur pupillo ex testõ defuncti: sed ex eo, quod Polla pupillum fecit hr̃dem, arg. pro hoc, qđ habes in l. et. ff. de inof. te-
7 sta. & ibi no. Quæro † quid si aliquis dixit testamentum nullum, vel non iure factum. & succumbit, an perdat relictum in testamento. Dic, vt plenè in l. post legatum. in princip. ff. eodem titu.

LEX III.

Si ea quęstio. Si ante habitam q. de seruis tabulæ sunt apertæ, hr̃ditas adita aufertur ab hr̃dib. tanquam indignis, nisi essent pupilli. h. d. Opp. de l. si quis ingrauescente. §. non tm̃. ff. ad Syll. & l. necessarios §. non aliàs. eod. tit. Sol. Istam intellige ſm illam, q̃a supple, hic apertæ sunt tabulæ, & hæreditas adita. Opp. q̃ sufficiat apertura tm̃, vt l. lege Corn. §. fin. ff. eo. Sol. quantum ad pœnam centum aureorum, sufficit sola apertura, ut l. contraria, sed quo ad amissionem hæreditatis, requiritur apertura, & aditio, ita loquitur hic. Quęro, qualiter debeat haberi ista q. de familiari? Gl. quę est hic, dicit in domo, non in iudicio. Vide gl. istã gl. semper reprobaui, quia imo in iudicio, cũ debeat esse publica q̃õ, ut ff. ad Syll. l. j. in prin. Præterea ante aditam hæredit. non põt seruus torqueri à futuro herede, vt ff. si quis testa. li. esse iuss. l. j. §. qd tñ si sub cõditione. Vnde de necessitate debet haberi quæst. in iudicio.

1 *Spurius quando instituitur, hæreditas ad quem perueniat.*
2 *Incapax quando non capit, aut capit, & nu. 1.*
4 *Hæres si est incapax ob defectum testamenti ad quem deueniat hæreditas.*

Hæreditas. Ista lex consueuit reputari difficilis. Bŗ h. d. Hæreditas nõ põt adimi in codicillis, sed si in ea hr̃des reputantur indigni, hęreditas applicatur fisco. Ad literam op. & videtur quod hæreditas possit dari in codicillis, vt j. tit. 1. l. 2. Sol. põt dari, vel adimi p fideicommissum, ut ibi, directo nõ, vt hic. Op. 2. de l. pe. §. fi. de ꝯd. inst. Sol. ibi in vanũ cogitauit. Op. 3. & videt̃, q̃ hæreditas possit transferri ad alium, vt l. ex parte. ff. de adimẽ. le. Huius nmot e gl. q̃ est hic, exponit istam literam trib. mod. Tu tene vlt. expolit. q̃ dicit, non vr̃ ad alium translata, i. nullo modo translata. Nunc intro gl. mag. & est vtilis, & difficilis, & opp. q̃ non applicatur fisco, sed remaneat penes hęredes, ut l. ex parte. ff. de adim. leg. Sol. plures sunt. Primo, quod hic expresse adimit, ibi tacitè. Ista nõ est vera, q̃a ẽt qñ adimit expresse remanet apud eũ, vt l. militis. §. veteranus. de test. mil. Dic ergo, q̃ hic adimit expresse, & eum dixit indignum. Et ſm hoc collige tres casus. Aut adimit tacitè, & habet locũ l. ex parte. Aut adimit expresse, & tunc hæredẽ dixit indignũ, & hẽt locũ ista lex. Aut non, & hẽt locum l. militis. §. ueteranus. de test. mil. Op. ff si ita te. nul. ex ta. l. 1. §. pe. vbi dicit deferri uenientib. ab intestato. Sol. dicit gl. aut ille, qui reputatur indignus, erat in primo gradu, aut non. Ista solu. non est vera, neq; bona: nam sine dubio gradus institutorius est prior gradus, vñ non cadit ista distinc. aut erat &c. Vnde dicit gl. distingue, aut mutauit uoluntatẽ circa omnes, aut circa vnum tñ. & ẽt ista est vna truffa. Tu dic, q̃ hic puenit ad actum verbi, reputãdo eos indignos, ibi peruenit ad actum facti, incidẽdo tabulas, vt decederet intestatus, & ita vr̃ sentire glo. tua. j. in dist inci. quam ponit. Item oppo. s. de test. l. hac consultissima. §. pen. Sol. Ibi primo hæredes non reputauit indignos, & ad alios non transtulit. Item opp. & modo intro distin. glo. & vr̃, q̃ non veniat fiscus, sed primo vocentur quidam coniuncti, ut s. de sec. nup. l. 1 §. præterea. & §. omnium. de incest. nup. l. si quis incest. de nat. lib. l. 1. in fin. Sol. ibi loquitur qñ hr̃s institutus ab ipso initio est indignus defectu testatoris; hic vero loquitur qñ ab initio erat dignus, sed postea per testatorem reputatus est indignus. Vide istam gl. in 1. distin. Antequam veniamus vlterius, pro ista distin. declaranda quæro, si
1 testato r † instituat spurium, qui omnino est non capax, vt habuistis in auth. licet. in fi. s. de na. lib. & de incest. nup. auth. ex complexu. cui deferat̃ hæreditas. Gl. hic vr̃ dicere, q̃ primo quibusdam personis, postea fisco. Et ita sentit Azo. in sum. in ti. de na. lib. Reperi, q̃ Rich.
a Mal. consuluit ꝯrium, & ego ẽt consului aliàs, q̃ qñ ille q̃ est oĩno incapax, instituitur hæres palã, hæreditas apud cohæredem remanet, uel apud venientes ab intestato, ut l. non intelligitur. §. si quis palàm. ff. de iu. fis. Hoc no. dicit gl. in l. Lucius. §. in testõ. ff. de lega. 1. Sed nullus spurius est capax portionis, & proponitur, q̃ sit institutus palàm, ergo &c. Facit de iu. fis. l. si in metallum. & de his, q̃ pro non scrip. l. si metallum, & quod vidistis in l. 1. s. de hęred. insti. Facit l. 2. eo. tit. & quod ibi habuistis notatũ. Pręterea, posito, q̃ spurius dicatur indignus, tñ est indignus absq; suo delicto, vt l. legem. s. de nat. lib. Sed istud, q̃ aufertur ab indigno absq; suo delicto, remanet apud uenientes ab intestato, uel cohęredes si sunt, ut l. si pr̃. & l. nec apud. s. de hæred. inst. no. in l. aufertur. in princ. ff. de iu. fis. ergo &c. Nõ ob. l. 1. de sec. nup. & de ince. nup. l. si quis inces. & de nat. lib. l. 1. quia in spec. alib. casib. loquuntur in natis ex coitu incestuoso, uel improbato rõne dignitatis, vñ nõ est extendendũ ad alios nõ capa-
b ces, sed standũ est rñs b pcedentib. Reintro gl. & ad istud dictũ glo.
2 opp. † q̃ qñ quis est nõ capax pp defectum testõris, vr̃ q̃ pertineat ad fiscũ indistinctè, prout uidistis in l. eius. §. j. ff. de test. Sol. Tres casus dẽs aduertere. Aut quis heres nõ põt capere pp testõris defectum, & tunc est tõ, quia testõr cũ nullo põt facere testm̃, & tunc si quidem bona sua nõ sunt publicata, est locus venientib. ab intestato, vt l. 1. §. planè. ff. de suis, & legi. Si vero bona essent publicata pp delictum, indistinctè succederet fiscus, vt l. eius qui. §. 1. ff. de testa. Si vero cũ quibusdã põt facere testm̃, cũ quibusdã nõ, vt in eo, qui hẽt filiũ spurium, cũ eo nõ hẽt testi factionẽ, cũ aliis sic. R̃ta est, quod si relinquitur palàm, dẽt remanere apud cohæredes, uel uenientes ab intestato. Fallit in quibusdã casib. ut s. dixi. Mõ hẽtis expeditũ principium huius distin. & fi. gl. Quæro pro declaratione secundi mẽ-
3 dist. gl. † qñ hr̃s non est capax pp defectũ sui, utrum applicetur fisco, vel ueniat ad uenientes ab intestato. Gl. hic plenè non declarat. Tu uero dicas, aut instituitur hr̃s oĩno non capax, aut instituitur capax, sed est indignus. Primo casu locus est uenientib. ab intestato, ut l. 1. s. de hr̃dib. instituen. ſm opin. ueram, l. si in metallum, ff de his, q̃ pro non scri. de iu. fis. l. in metallum, qđ dẽt intelligi, si fuit institutus palã, ut s. dixi. Si uerò instituat̃ hr̃s capax, tñ indignus, tunc aut indignus est absque sui defectu, vel delicto, & non est locus fisco, ut l. si pater. & l. nec apud. s. de hær. inst. Aut est indignus suo delicto, & tunc aut illud delictum respicit iniuriã certę personæ, & non est locus fisco, sed applicabitur illi personę, ut l. pen. j. de leg. aut non respicit offensam, seu iniuriam certę personæ, & tunc r̃ta est, quod illud quod aufertur ab indigno applicetur fisco, ut l. Papinianus. §. meminisse, de inoff. test. & s. e. tit. l. 1. cũ multis simi. Quęro pro declaratione ter-
4 tij mẽbri distin. gl. quid † si hr̃s nõ est capax pp defectum testi, cui applicabitur hęreditas? Distingue, aut fuit defectus testi ab initio, quia testõr non obseruauit solennitatem testi, & tunc ueniunt uenientes ab intestato, uel qui erant aliàs instituti in alio testõ solẽni, vt Inst. de hęr. q̃ ab inte. defe. in prin. & ff. de adi. leg. l. ex parte. Aut testamentum deficit ex postfacto, & tunc aut deficit pp casum, aut pp factum testõris, circa ipsum testamentũ. Si pp casum, ut puta per posthumi natiuitatẽ, uel quia dedit se ad arrogandũ testõri, uel sic, sine dubio ueniunt uenientes ab intestato, ut supra de posthumis hær. insti. p totũ. & ff de lib. & posthu. p totũ. & j. titu. 1. l. 1. Secundo casu dico, aut testõr peruenit ad actũ verbi, faciendo aliam volũtatẽ, aut ad actũ facti cãcellando primum. Si testõr peruenit ad actũ uerbi, tũc si quidẽ in alia uolũtate ualida de iure cõi, uel de iure speciali, uenit ad illos, q̃b. in secunda uolunt. reliquit, ut l. hac ꝯsultiss. §. si q̃s aũt. s. de testa. Si aũt in alia uoluntate inualida, tunc aut hęredes reputauit indignos, & est locus fisco, casus est hic: aut eos non reputauit indignos, & tunc aut postea superuixit per decennium. & est lo. uenientibus ab intestato, cum primum testm̃ irritetur, vt l. sancimus. de test. Aut non superuixit per decennium, & tunc remanet apud primos institutos, ut l. mili. §. ueteranus. de testam. mil. Secundo casu, quando peruenit ad actum facti, glo. tangit hic plenius, & in l. nostram. sup. de test. Dic ut plenè dixi in l. fi. de his q̃b. ut indig.

ADDITIONES.

a L.A. Ego etiam consului. Adde Bar. in cons. inci. Dominicus, & cons. inc. Tema tale, legatum factum est. & Bal. & Io. de Imo. in l. 3. ff. de test. per Bar. in l. si pater, supra de hær. inst. Si filius autem occidit patrem, dicit Cy. quod hæreditas non ibit ad venientes ab intestato, se ad fiscum. in l. cum ideo, §. fin. & dicit ibi esse casum, ff. de bon. dam. Adde l. sororem. in f. eod. & tex. no in l. Lucius ff. de iu. fis. ubi etiã probatur q̃ nedum occidens prohibetur cum effectu succedere occiso, sed ẽt hęredi eius. De his etiam vide per Bal. in l. codicillis. § matre. ff. de leg. 2. Vide Bal. cõs. 223. in 1. uol. An autem substitutus alicui in causam mortis admittatur, si interficiat illum, cui fuit substitutus, & si non, quis succedat, uide Bald. consil. 4. uol. 2. Menoch. Adde Dec. l. 1. nu. 10. in fin. C. de sec. nup & cons. 312. col. fin Barba cons. 46. col. 1. 2. lib. 1. Ruy. cons. 119. nu. 1. 2. lib. 2. cons. 66. no. 26. lib. 3. Placa. lib. 1. epit. delict. c. 10. nu. 22. 23, & 24. declarat Rip. l. fi. nu. 155. C. de reuoc. dona.

b Menoch. Regulis. Dec. cons. 415. col. fi. in prin.

LEX V.

1 *Quando quis non implet uoluntatem defuncti circa funus, quomodo cogatur.*

Non oportet. Qui expensas funeris, non facit quas iniunxit testator, non remouetur, ut indignus. h. d. Quęro circa l. nostram. Primo vtrum hoc sit uerum, siue testator iniunxerit licitè, siue illicitè. Glo. tua determinat q̃ sic, vtroque casu, & sic hęc non est iusta causa quare ut indigno auferatur hæreditas alicui. Sed quæro, quando quis non vult implere volun-
2 tatem defuncti circa funus, qualiter cogatur. † Glos. dicit, & benè, quod per cohęredes si sint plures, uel auth. Pontificali, ut l. hæreditas. ff. de pet. hęr. Item prędicta vera, nisi testator hoc expressisset, ut si hoc hr̃s non obseruauerit, caderet a relicto, ut j. de fideicom. l. fi.

LEX VI.

1 *Qui accusauit quando teneatur causam appellationis prosequi.*
2 *Appellans quando ponat causam in appellatione.*
3 *Accusatio potest simul institui contra principales mandatores.*

Minorib. Crimẽ multę necis, nõ obest minorib. Item qui accusauit, debet cãm appłonis prosequi. h. d. Ad
a legem nostram, vlt. glo. op. de l. pp veneni. §. fi. ff. ad Sylla. Glo. dicit a ibi

ADDITIONES.

a L.A. Gl. dicit. Adde quod Cy. vt refert & sequitur d. Ale. simpliciter dicit, quod hodie priuaretur hęres, secundum formam auth. hoc amplius. Iaco. Butr. probat vlt. sol. gl. per quam dicit limitari id, quod habetur in auth. hoc amplius. §. quod hæres non implens voluntatẽ defuncti, priuatur hæreditate solum quando voluntas concernebat commodum pecuniarium, aliàs secùs, vt hic. idem tenet Raph. putans notandum pro limi. d. auth.

Menoch. Placa. lib. 1. epit. delicto. cap. 39. numero 24. & 25.

ibi excusatur ꝓp inopiam, ar. ff. mand. l. si procurator. §. si ignorantes. Ista sol. ꝑtinet diuinationẽ. Dicas ergo † sic qñq; ille qui accusauit, obtinuit, & reus q succubuit, appellauit, tũc tenet appellationem prosequi, nisi sit minor, hic est casus. Iõ, qa præsumitur quod hẽat bonam cãm, s. qd̃ sñia sit iniusta. Qñq; ille qui accusauit, succubuit, & tunc non tenet appellare, nec applonẽ ꝓsequi, & ita loquit lex ꝫria. Rõ, qa sñia presumitur iusta, ar. eius, quod not. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euict. Quærit glo. † utrum ille, q appellauit, debeat cãm applonis ponere in applone, & hic text. facit quod sic. Tu dic de hoc plenè, vt ff. de app. l. 1. & l. seq. qd̃ hodie de iure Cano. est expeditum, ut ex de app. c. cordi. lib. 6. Quęro, qd si tpe quo accusauerunt, erant minores: [a] tpe uerò applonis sunt maiores. Dicit glo. qd̃ inspicitur initium, ut l. 3. §. Scio, ff. de min. Vlt. facit iste tex. in ar. † qd̃ principales, & mandatores [b] possunt simul accusari. De hoc videbitis in l. 1. infra si reus, uel acc. mor. fu. & ff. de adult. l. nihil.

ADDITIONES.

a I. A. Minores. Adde, ꝙ Cy. & Old. tenent ꝫ glo. quia priuilegiũ est ætati concessum, ergo vltra durare non debet. l. si tutor Reip. in prin. ff. de tut. & ratio. distra. & l. nõ solum. §. libertus. ff. de excu. tut. l. Titia Seio. §. vsuras. de lega. 2. Item quia duo videntur esse pręcepta. Vnum quod hæres uindicet necem defuncti: secundum quod vindicet antequam adeat. Licèt ergo minor excuset à secundo, non excusatur à primo, ar. l. Celsus, §. 2. de arb. & c. cum dilecti. de do. & contu. Non ob. §. illud, all. in gl. quia rñdetur, quod ibi non loquitur in priuilegio certæ ætati concesso, ꝯ Bal. Ang. Sal. & Ful. tenent cũ gl. quã Pau. de Ca. inducit ad qõ. de matre, quæ tempore mortis mariti erat minor, quo casu excusatur, si non petiit tutorem filiis, ut sup. si aduer. deli. l. 2. an facta maior excusetur, si adhuc filii sunt impuberes, glo. hic præstat arg. qd̃ excusetur. ipse dicit quod ꝫrium tenuit Old. quem credit dicere veritatem, tamen Bal. in auth. si captiui, tenuit, qd̃ imò excusetur per istam gl. & ita dicit se consuluisse in tit. de rest. in inte. §. a. uer. sed quid ipsa mater. & ita transit d. Ale. Tu adde Roma. in terminis consulentem cons. 289. inci. In Christi nomine, visis thematis narrati. ubi alle. Spe. & Bal. ubi sup. & gl. hic, & aliam gl. in l. 8. sup. in qui. cau. in inte. rest. non est necessaria. & Bald. cons. 312. inc. In Christi nomine, quia ubi lex non exaut, quod excusatio debeat esse temporalis, & priuilegium debet esse perpetuum, alle. §. illud. in Auth. de pign. ad dictum Spe. idem tenet Pet. de Anch. cons. 312. Ang. cons. 17.

b I. A. Principales, & mandatores. Adde, ꝙ Bal. Sal. & Pau. de Ca. dicunt, quod si syndicus tenetur ex forma statuti denunciare delinquentes sub pęna, & plures commiserunt delictum, & syndicus omisit vnũ de delinquẽtib. denunciare, tenetur ad pęnam perinde, ac si nullum denunciasset. adde etiam Bald. in l. si cum exhibuissent. §. fi. ff. de pub. & l. si. ad l. Cor. de sic. & in l. ordinarii. supra de rei uend.

LEX VII.

1 *Syndici non tenentur denunciare crimina occulta.*

Si ideo. [a] Si occisores non repetiuntur, non puniuntur hæredes nõ accusantes. h. d. Ista lex est ar. ad qõ. imò quasi casus, pro † syndico Comitatus, q tenetur denũciare malefactores, vt eo casu, quo reperiri, seu denũciari non pñt, quia maleficium est occultum, ut furtum, & similia, non punitur, si nõ denunciauit. [b] De hoc dixi plenius in l. diuus, de cust. re. Facit ad hoc, l. annus. ff. de calum. & l. semper. §. annus, ff. quod ui, aut clàm.

ADDITIONES.

a Barb. Si ideo. Vide eundem Bar. in l. 3. §. occisorum. ad Syl. & in cons. 14. incip. Nucerini. & in l. diuus, de custo. reo & in l. in delictis. ff. de noxa. & Bal. hic, & Barto. in l. 1. §. si in uilla, ff. ad Syl. & nunc consulo Brixiæ.

b Paris. Si non denũciauit. Licèt hoc casu non tenetur denunciare maleficium commissum, secundum Ang. hic dicentem sæpius se ita practicasse Perusii.

LEX VIII.

Alia causa. [a] Humanũ est peccare, sed diabolicum perseuerare. h. d. Op. de l. post legatum. in princip. ff. de his quib. ut ind. Sol. Aliud est dicere testamentum falsum, aliud irritum. Op. 2. de l. Lucius. la 2. §. Septonius ff. de leg. 2. Sol. ut in glo.

ADDITIO.

a Roma. Alia causa. Vide Bal. in uers. sed pone. ubi ponit dictum de illo, qui confitetur referendo se ad instrumentum, postea repertur non sol-ne, an præiudicet sibi. Et concludit quòd sic, quod idem Bald. uidetur voluisse oppositum prima facie per illum tex. in l. 2. sup. de erro. aduoc. quod dictum magni facit Alex. cons. 8. uol. 3. tamen pro concordia uide plenissimè Rom. cons. 194. incip. Omnipotentis Dei postulato suffragio.

LEX IX.

Cum fratrem. Si defunctus occisus est clàm, potest hæreditas adiri, & post eam aditã mors vindicari. Oppo. de l. si ea quæstio. 3. eo. Sol. Distinguit glo. & benè. Aut testator fuit occisus à familia, & debet ante aditam hęreditatẽ haberi quæst. de eo, ut l. contraria, si ab alio, tunc statim potest adiri, & postea vindicari, si fuit mortuus clàm. si vero palàm, primo debet vindicari, ut l. propter ocnem. & l. 3. §. occisorum. ff. ad Syllan. & ista est uera opi. Azo. tamen non distinguit clàm, & palàm, quando ab extraneo quis dicebatur occisus, imo dicebat quod poterat ante adiri, & postea vindicari, quę op. est cõtra casum l. minoribus. in fi. supra eod. Alii verò dicunt, quod quando à familia fuit occisus, debet primo haberi quęstio de familia, quam hæreditas adeatur, licèt accusatio possit differri, sed certè accusatio non differtur, vt l. necessariò. §. 3. ff. eo. Tene ergo distinctionem glo. Vlti. quæro, quid prouidet Senatusconsultum Syllanianum. Dic, ut in gl. quę recitat tex. in l. 3. ff. eo. ad Syllan.

LEX X.

1 *Syndicus præuentus non tenetur denunciare.*

2 *Si hæres institutus post mortem defuncti concubuit cum eius vxore, aufertur ab eo hæreditas tanquam ab indigno.*

Sororem. [a] Non imputatur hęredi, qui non accusauit si ab alio fuit pręuentus. h. d. Opp. ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater, & §. confestim. de iure fi. l. edicto. §. cum autem. Sol. Intellige hoc, qn vxor non fuit in mora accusandi, sed fuit pręuenta. Per hoc hẽs defensionem pro † syndico Comitatus, qui tenetur denunciare maleficia: nã si à principali offenso, vel ab alio fuerit ꝑuetus, quia accusauit, non imputetur sibi, si non accusauit. Hic habes text. Vlt. [b] hic habes vnã gl. & no. & sæpe venit de facto. Tenet hic glo. [b] quod [a] † si institutus hæres post mortem defuncti concubuit cum vxore [c] defuncti aufertur hereditas ab eo, tanquam ab indigno. Vide gl. de hoc videbitis infra de fideicom. l. fideicommissum.

ADDITIONES.

a Pom. Sororem. An autem ista lex, & similes habeant locum in uoluntate tacita, uide Ale. cons. 155.

b Poma. Tenet hic gl. Approbat in l. fi. ff. eo.

c I. A. Cõcubuit cũ uxore. Adde Pa. de Ca. dicit ꝙ gl. optimè facit, qd̃ si uidua ꝯmittat stuprum durantẽ uiduitate, debet perdere dotem, quia dicitur esse in priori matrimonio, ut colligitur j. de bo. mat. l. fi. ibi dũ dicit, in priori matrimonio, ꝙ dictum Alc. non placet hic per eũ, ꝯ ipse Paulus licèt hic nõ dicat, ita ꝯsuluit cons. 281. Menoch. Rui. cons. 115. nu. 4. 5. lib. 3.

LEX XI.

1 *Dilatio legalis nemini debet esse damnosa.*

Cum Syllanianum. [a] † Dilatio legalis nemini dẽt esse damnosa. h. d. No. 3. ꝙ dixi in sum. Facit qd̃ habuistis in l. fi. §. donec. j. de iu. delib. & l. 2. §. legatis. ff. de iud. Scdo no. casum, in quo ex ancilla nascit liber. Tertio no. casũ, in quo sibi seruus acqrit. Quarto no. casũ, i quo seruus hẽt hęredẽ, nã ista sunt specialia in hac constitutione. Vlt. glo. fi. signat vnũ contrarium, & non soluit, quam vide ibi, furtim. §. si non tota. Sed hic in statutis ciuilis sapientię, ibi in delictis, in quibus sufficit, si uoluntas deducatur ad aliquem actum, licèt non perficiatur, &c.

ADDITIO.

a Paris. Cum Syllanianum. Circa reg. hic positam quod non dicitur aliquid perfectũ, donec aliquid superest ad agendum, uide multa, quæ cumulat Felyn. in c. eam te. extra de rescr. Faciunt, quæ habentur in l. contractus. ad Bar. C. de fide instr.

LEX XII.

1 *Qui stant in eodẽ in loco, in quo possit clamor exaudiri, dicuntur sub eodẽ tecto.*

2 *Impuberes cædantur ferula, ad inquirendum, non ad puniendum.*

3 *Impubes in maleficiis examinatus, facit indicium,*

4 *Vicini dicuntur quoad usque uox exandiri potest.*

5 *Statuti ex forma si pœna duplicetur in delictis commissis post sonum campanæ, & committitur delictum in rure, ubi campana non auditur, quid iuris.*

Talis. Sub † eodem tecto dñr, qui stant in eo loco, in quo possunt clamorem dñi exaudire. h. d. Opp. de l. 1. §. iubemus. ad Sylla. Solu. Hic loquitur de seruis maiorib. ibi de minorib. & impuberibus, qui † impuberes solent ferula cædi, ad inquirendũ non ad puniendum, unde gl. tuam, quam nota. † No. quod licèt impuberes non sint idonei testes in maleficiis, vt l. in testimonium ff. de testi. hoc est verum ad plenam probationem, sed ad indicium benè possunt examinari. Et sic no. quod dictum impuberis est [illegible] indicium. No. quid est dictum sub eod. tecto. facit ad q. qui dicantur vicini, & † illi dicuntur vicini, quoad vsque vox potest audiri. De hoc dixi plenè in l. si tertius. de aqua plu. arcen. & ibi scripsi, & est tractatus valde longus, quia ista dictio, vicini, accipitur diuersimodè, quia aliter accipiitur vicini in ciuitate, aliter in rure. Item aliter vna ciuitas est vicina alteri, &c. Item facit ad quæstionem de campana, quod si † statutum dicat, quod post primam pulsationem campanæ, poenę duplicentur: quid si maleficium committitur in Comitatu, in tali loco, ad quem sonus campanę non protenditur, quid iuris? istam quæst. disputauit d. Iacob. Butr. & eam dixi in l. 1. §. eodem autem tecto. ff. ad Sylla.

De codicillis. [a] Rubr.

ADDITIO.

a Paris. De codicillis. An, & quando rumpantur rupto testamento, vide Alex. cons. 104. Item quod tutius sit aliquid relinquere per codicillos, quàm per testamentum, uide Cępo. caut. 101. & 180. Item quod sit differentia inter codicillos expressè factos, & clausulam codicillarem, quæ fit per illa uerba, si non ualet iure testamenti, &c. uide Bar. cons. 113.

LEX PRIMA.

1 *Auth. ex causa, quod habeat locum in præteritione posthumi. & paterna.*

2 *Voluntas inualida coram quinque testibus confirmatur, uoluntas obscura coram duobus testibus declaratur.*

Rvpto. Posthumi agnatione rumpitur testamentum codicilli testamento confirmati: & qui testamentum ruptum coram v. testibus confirmat, facit iure codicillorum valere. h. d. Opp. de l. si quis cum testamentum nullũ. secundo respon. ff. cod. & l. qui gratis. & l. ab intestato. Sol. Quandoque quis facit codicillos, qui non dependent ex testamento, quod est quando nullum factum est testamentum, tunc posthumi natiuitate non rumpuntur, vt in contrario. Qñque quis facit codicillos pertinentes ad testamentum, quod est qñcunque testm̃ est factum, siue pręcedat, siue sequatur, tunc rupto testõ rumpuntur codicilli. Ita loqtur hęc lex, & l. si quis cum testm̃ nullum. ff. eo. Opp. 2. & vi. quod rupto testõ, debeãtur legata, vt in auth. ex causa. j. de lib. & posthu. Sol. Dicit gl. hodie corrigitur ista lex, quia quoad legata remanet firmum testm̃, & codicilli. Vide gl. tenet ergo ista gl. quod † authen. ex cã, habeat locũ in pręteritione posthu. & in præteritione paterna, quod qualiter intelligatur d. xi in auth. ex causa. Item opp.

&

& vr quod testm̃ nõ possit cõfirmari coram quinque testib. imo requirunt septẽ, vt l. hac cõsultissima. §. t. ĩ. de tes. Sol. dicit gl. hic, dẽr, vt ex codicillis, non ut ex testõ. Cõ istud dictum gl. opp. duobus modis. Ad cõfirmandũ primũ testm̃ requiruntur quinq; testes, dicit glo. idem tenet in l. qui ex liberis. §. testõ. ff. de bo. pos. sm tab. Cõtrum dicit alibi qd̃ sufficiant duo, ut l. hr̃des palã. §. j. uer. quod vero quis. in
a ver. posse. de testa. Sol. qñq; qs vult †cõfirmare voluntatẽ inualidã, tunc requiruntur quinque testes, ut hic, & not. in d. §. testõ. Qñque quis vult voluntatem obscuram validam tm̃ declare, tũc sufficiũt duo testes. Ita intelligatur in d. uers. qd̃ vero quis. & ibi per Dyn. qd̃ tene menti perpetuò. Secundo op. ad hanc gl. dicit ista gl. quod agitur ex uoluntate confirmante, tanquam ex codicillis. Contra, vr in d. l. qui ex lib. §. restõ, videlicet q̃ agatur ex uoluntate confirmata, vt ex rest. Sol. Qñq; testm̃ primum fuit ruptum pp defectum superuenientem in persona testõris, quo defectu cessante confirmatur primum: tunc agitur ex voluntate confirmata de iure prætorio, ut l. cõtria. Qñque testm̃ rumpitur pp alium casum superuenientem extrinsecum, ut pp natiuitatem posthumi: tunc si impedimẽtum durat, qa posthumus uiuit, non põt cõfirmari, ut testm̃, sed agetur ex hac voluntate cõfirmata, vt ex codicillis, vt hic. Sed si impedimentum cessaret, quia uiuo testatore posthumus decederet cõfirmaretur ipso iure absque confirmatione expressã, ut l. posth. in prin. ff. de iniust. test. Dixi tibi in l. 2. ĩ. de posth. hær. instit.

L E X II.

a b Hæreditatem. [a]Hæreditas non potest dari, neque adimi [b] in codicillis directò, sed per fideicommissum sic, hoc dicit.

ADDITONES.

a Barb. Hæreditatem. Et vide dart. in consi. e 23. incip. Factum est tale, sub anno. & vide Lud. Roma in consi. 179. an possit reuocari hæreditas in codicillis, & de nullitate codicillorum.

b I. A. Dari neque adimi. Adde, q̃ Ale. quærit, an institutio facta de re certa in testamento, in quo alius est uniuersaliter institutus, possit in codicillis adimi. Rñ secũdũ Bal. in l. omnimodo, in prin. j. q. sup. de inoffi. test. quod sic, si extraneus erat institutus in re certa, secus si filius, & dicit no. diligenter. Sed quid si fuit alius institutus hæres uniuersalis, & filia exclusa à statuto in re certa instituta, an poterit pater in codicillis institutionem factam filiæ de re certa reuocare, & confirmare testamentum quo ad reliqua: uidetur dicendum quod sic, secundũ Ale. quia filia exclusa à statuto habetur pro extranea: quia præterita non rumpit testamentum, ut habetur in l. maximum vitium, sup. de li. præt. & extranea instituta in re certa, potest reuocari institutio in codicillis, ut ipse dicit, & tamen consuluit Rom. consi. 179. inc. Amplissime Do. quod institutio rei certæ, filiæ exclusæ per statutum, non possit in codicillis adimi. Et hoc no. quia ferè ubique Doct. tenẽt, quod filia exclusa à statuto habetur pro extranea.

L E X III.

1 *Codicilli si reperiantur eodem die confecti, & nescitur de proprietate, si extent legata incerta quod non debeantur.*
2 *Si in vno legatur fundus Titio, in alio Sempronio legatur, debetur ambobus.*

Cum proponatis. Per sequentes codicillos nõ derogatur p̃cedẽtib. nisi quatenus inuicẽ sunt cõtrii. h. d. No. qd̃ dixi tibi in summatio per sequẽtes codicillos, &c. Op. de l. q̃rebatur, de test. mi. Sol. aliud in testis, quia per sm tollitur primũ indistinctè: aliud in codicillis, ut hic. Rõ est pp
1 hr̃dis instõnẽ, q̃ est dispõ vlis. Quçritur qd si †reperiantur duo codicilli, in quorũ vno dicat, fundũ lego, in alio fundũ non lego, nec reperiĩ quis prior, uel posterior. Dicit glo. q̃ pp incertitudinẽ non debetur, arg. l. si fuerit. de reb. dub. & benè dicit. Quærit gl. qd si in
2 † primo codicillo fundus legatur Titio, in secundo legatur Sempronio. Domini, certe isti condicilli non sunt cõtrii, sed diuersi, ideo non tollitur unus codicillus per alium, sed ambo admittuntur, & faciunt sibi partes per concursum, ut dicit gl. Tene menti.

L E X IIII.

Non idcirco. Mar põt facere codicillos absente filio. h. d. In multis ciuitatib tñ sunt statuta in cõtrium, s. quod mulieres non pñt testari sine pñtia coniunctorum.

L E X V.

1 *Qualiter quis probetur non sana mentis, & quis hoc probare debeat, & qualiter sunt formandi articuli, ad probandum furorem.*

Nec codicillos. In negatiua qualitatis naturæ, uerè ei qui negat incumbit onus probandi. h. d. ista l. Op. qd̃ negatiua non possit probari, ut l. actor. ĩ. de prob. sed affirmanti incumbit probatio, vt l. 2. ff. de prob. Sol. Hoc ideo, qa ista negatio hr̃ pro affirmatione. tm̃. n. est dicere, ipsum non esse sanæ mentis, quantũ est dicere ipsum esse furiosum. Ista est una trufa. iõ non curo, verũ in oratione sit negatio, vel non, sed solum utrum oratio significet priuationem, uel positionem, illa, quç significat priuationem, est negatiua: illa quæ significat positionem est affirmatiua, ut l. fin. & ibi no. ff. de doli exce. probatur in l. inter stipulantem. in prin. de uer. obl. Dicendum est ergo, quod iõ negãti incumbit probatio, qa pro aduersa parte est præsumptio naturæ. s. qd̃ quis sit sanæ mẽtis. [a] Probatur aũt † qd̃ quis non sit sanç mẽtis, ex sermonibus, & actib. & similib. ut l. quidam in suo. ff. de cõdi. inst. de m. & cu. da. ab his. l. his q. §. fi. Et hoc anno feci artic. ad probandum aliquem esse furiosum, & feci, ut dixi uobis ĩ. de bo. pos. sm tabu. l. 2. s. quod testes diceret, quod ipse fecerit tantum semel istum actum testandi, & quod tunc non erat in recta, & sana mente, sed dicebat &c. quia postea faciliter & probatur. & hoc sic feci, quia testes, vt plurimum de die non recordantur, & sic non probarent: quia posset esse, quod aliud testamennum fecisset.

ADDITIO.

a I. A. Sanæ mentis. Adde quomodo prohibetur, quod quis non sit sanç mentis, vltra lingua uulgaria, unde Pet. de Anch consi. 5. & Ale consi 140. 1. uol.

L E X VI.

Siue in initio. Codicilli possunt testamento confirmari ante, & post, hoc dicit.

L E X VII.

a Si ijdem codicilli. Diuersitas noĩum, & cõctuum inducit diuersitatem effectus. h. d. No. rõnẽ, quare in codicillis non potest instituti hr̃s, & in testõ sic. Aliam meliorem reddit Iurisconf. in l. qd̃ per manus. ff. eo. Opp. diuersitas noĩum non inducit diuersitatem effectus, vt vidistis ĩ. de testã. testm̃. gl. dicit diuersitas noĩum & diuersitas cõctuũ bene hẽt inducere diuersitatem in effectu: secus in diuersitate noĩum tãtũ.

ADDITIO.

a Paris Si idem codicilli. Circa hoc an codicilli in effectu sint iidem quod testamentũ, unde pulchram q. tractam per Anch. consi. 380. aliàs 302. inc. Ludouic. Menoch. Paris consi. 100. nu. 45. lib. 1.

L E X VII.

1 *Possessorium quomodo præiudicet petitorio.*
2 *Si in testamento est clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, quid iuris.*
3 *Clausula si non ualet iure testi, ualeat iure codicillorũ, resoluitur in disiunctiuã. Et an talis clausula operetur, vt electa vna via, ad aliã possis redire, 4.*
5 *Legatum ex codicillis petitur actione vtili ex testamento.*
6 *Testes dicuntur rogati, qui fuerunt adhibiti.*
7 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*

a Si quis agere. [a]Ista est bona lex, & sing. Non põt quis ex eadem scriptura petere hr̃ditatem: ut ex testõ, & vt ex codicillis. & istæ viç electione tolluntur, nisi sit de coniunctis personis. Et testm̃ imperfectum non hẽt vim codicillorum, nisi sit dictum. Et in oĩ vltima voluntate excepto testõ, sufficiunt quinque testes. h. d. Diuiditur. Primo ponit dictum. Secundo illud declarat. Tertio ponit aliud dictum. Quarto ponit exceptionem à primo dicto. Quinto ponit vnum dictum gñale ad oẽs vltimas voluntates. Secũda ibi, tantum. n. Tertia ibi, illud quoque. Quarta ibi, si quis verò. Quinta ibi, in oĩ aũt. Modo venio ad appa-
b ratum. in princ. hẽs quod q eligit petere hereditatem[b] directò, nõ põt aspirare ad petitionem fideicommissi. Contra, qñ est diuersa causa agendi, vna actio non tollitur per aliam, vt l. & an eadem. in prin. §. actiones. ff de excep. rei iud. Sol. nõ obstat exceptio rei iud. hic, sed exceptio cõrietatis. vide glo. super verbo, cupiens. Ad istud opp. fortiter extra gl. de l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. vbi ẽt nõ obstat, si aliqs sit sibi contrarius in iudiciis diuersis. Sol. & istud teneas pro fundamento oĩum dicendorũ ĩ. hoc ideo: qa hic nititur cõtriis modis ex eadẽ scriptura, uel ex eodẽ fonte. ibi erat sibi cõtrius ĩ diuersis iudiciis hñtib. originem ex diuersis fontib. Op. cõ de inof. test. l. eũ q. gl. rñdet, ibi quolibet mõ impugnabat testm̃, hic vtroq; mõ dicebat valere. Quæ est rõ huius? Rõ est, quia ibi causæ, pp quas testm̃ impugnatur, ueniunt ex testõ, & hñt originem ex diuersis principiis, hic verò ex eodem facto, nititur tñ cõtriis modis. Vlterius opp. dr̃ hic in secunda particula, quod cogitur eligere unam. Contra, ff. quo. leg. l. j. §. quia aũt Sol. plures ponũĩ hic in gl. & plures aliæ ponunĩ in l. qd̃ in hçredem, §. eligere de tributo. Illa est vera, quod ibi quis erat incertus facto aduersarii, hic secùs. Opp. de pet. hær. l. hr̃ditas. Solue eo. mõ quo dixi ĩ. ibi petit ex testõ, postea petit ab intestato, & sic non nititur cõtriis modis ex eodẽ actu, seu eadem scriptura: hic petit primo directò, & postea p obliquũ ex eadem scriptura. Sed si peteret ex diuersa scriptura, tunc põt optimè, arg. legis cõtriæ. Sed cõ prædictã sol. facit ff. de exce. rei iud. l. si mater. in prin. & l. ex sextante. Sol. Ibi loquitur qñ petit hæreditatẽ simplr̃, non exprimendo ex testõ, uel ab intestato, uñ totum ius suum dr̃ in iudiciũ deduxisse. qd̃ ĩ. diximus, loquitur qñ expressit causam quare petebat. Opp. de pet. hære. l. legitimam. Solue eodem modo: Hic ideo, quia nititur cõtriis modis ex eadem scriptura. Vlterius op. dr̃ hic, qd̃ qui petit possessionem, prçiudicat sibi, si postea vult petere iure fideicommissi. Contra, possessorium non præiudicat petitorio, ut l. & an eadem. §. si. ff. de exce. rei iud hic dr̃ cõtrium. Sol. Possessorium
1 † non præiudicat petitorio ratione exceptionis rei iudicatæ, sed ratione electionis sic. Nam cum istud possessorium sit præambulum petitionis, quæ fit iure directo (nam fideicommissarius non potest iure suo petere bonorum possessionem, vt l. fin. supra de edi.

ADDITIONES.

a Paris. Si quis agere. Circa materiam huius l. & an mulier excusetur, uide omnino Roma. consi. 125.

b Paris. Petere hæreditatem. Circa principium huius l. an habeat locum in legato, cum loquitur de hæreditate, uide Corn. consi. 94. & ibi etiam an procedat in iure quæsito, siue in quærẽdo, dum ponitur quædam limitatio ad istam l. vt per Ale. hic, q̃ nõ procedat in iure quæsito siue in quærendo. Item dum ponitur quædam limitatio hic ad istam l. ut per Alex. hic, quod non procedat quando uolens agnoscere, est incertus, an ex testamento, an ab intestato experiatur, uide Ias. in l. controuersiç, ff. de trãsac. quia reprobat eam.

de edi. diui Adria. toll.) ideo præiudicat iuri electionis, ita loqtur hic, qđ not. quia proponendo præparatorium [a] alicuius, videor illud eligere, cuius est præparatorium, seu præambulum. De hoc tamen vidistis tactum. ī. de repu. hered. l. suus hæres; plenius in l. cum quidam. ff. de bonorum possess. Venio ad quartam particulam: ille cui relinquit debitum, nō pōt onere fideicommissi grauari, vt l. 3. §. si rem, ff. de le. 3. Si ergo ista hæditas est debita psonis hic enumeratis, ergo non pōt onere fideicommissi grauari. Hoc autem est falsum, qa pōt grauari in eo, qđ est vltra debitum bonorum subsidium, vt ī. de inof. testa. l. qm in prioribus. Sol. hic intellige debitū impropriè. Sic habuistis no. in l. 2. ī. de iu. & fac. igno. Venio ad q̄stio. Ista lex loquitur quādo testator dixit valere iure testamenti, & codicillorum. Quæritur, † quid si dixit, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, an erit tunc locus huic legi? Videtur qđ non, quia isto casu non potest valere nisi vno iure tantū, ergo non habet locum electio de qua loquit lex, quia electio cadit inter plura, ut l. cum illud. ff. quando di. leg. ced. Glo. tñ determinat cōtrarium: quod sit locus isti legi. & hoc tenet gl. huius l. in gl. super ver. præclusisse. in fi. & vide glos. Pro declaratione istius l. debetis scire dñiam, quę est inter istas duas clausulas. † Primo, quādo copulatiuè ponitur, qđ valet iure testi, & iure codicillorum: illa vr̄ cōtinere repugnantiam, quia est impossibile, quod valeat iure directo, & iure fideicom. vt hic vidistis, & ita oratio copulatiua resoluitur in disiūctiuam, vt l. si Titio fundus. de vsufr. leg. valet ergo iure testi, vel iure codicillorum, & est electio hæredis instituti q̄ viam eliget, vt l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. vñ si eliget vnam, nullo modo ad aliam pōt redire, ita loquitur hic. Secunda vero † cl̄a, q̄ dicit, si non valet iure testi, valeat iure codicillorum facit vno iure tm̄ valere, [b] nec est de electione hæredis instituti, sed in ptāte iuris: qa si pōt valere iure testi non ualet iure codicil. Isto casu si quis elegit viā cōpetentem, non est dubiū, qđ non pōt transire ad viam incompetentem, sed si elegit viam incōpetentē, seu ius incōpetens, posset redire ad ius sibi cōpetens non ipso iure, per hanc l. cū istis glo. sed per viam rest. in inte. [c] ex cā iusti erroris, ar. ad hoc, ff. de inof. test. l. mater. & l. cū q, ī. e. tit. Ita dētis intelligere hic. Quæro, † qñ quis petit legatum ex codicillis, qua actione petat? Rñdeo qđ petit utili actio. ex testō. Venio ad fi. huius l. Ex isto fi. no. † q dicant testes rogati, [d] & qui nō. Illi, qui ad hoc adhibiti sunt, dr̄ rogari, qđ apparet, quia illi dicuntur non rogati, qui sunt fortuiti. & transeuntes. † Quæro circa istā partem, an fœmina possit esse testis in codicillis? [e] gl. hic no. determinat quod sic, quia non reperitur iure prohibitum. Vide gl. quā no. & tene menti. Vlt. de ista clausula, & si non valet iure testamenti &c. tangitur in auth. ex causa. supra de lib. præt. & feci vnam tantum lectionem de hac clausula in l. 1. ff. eo. &c.

(Marginal numbers: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; letters a, b, c, d, e.)

ADDITIONES.

a Menoch. Præparatorium. Dec. rubr. de iud. 1. lect. nu. 1.

b Menoch. Valere. Rom. cons. 125. ner præmissit.

c I. A Restitutionis in integ. Adde, q Bal. Iac. But. & Ang. hic volunt, quod si fuit error probabilis facti, non requirebatur restitutio, ut d. l. mater. Si autem fuit error iuris, tunc dicit Ang. quod habet locum lex ista. contra Bar. etiam tenet Fulg. dicit etiam Alex. contra Bar. facere tex. hic, in ver. nup. qui videtur uoluisse quod fiat præiudiciū scientib. toleratib. & in iure; quia facit differentiā inter illos, qui tractant de lucro, & illos qui de damno, inter quos bene est dfia, quo ad errorem iuris l. 1. & l. error facti. & l. iuris, ff. de iu. & fac. ign. Et enim ista lex specialiter non loquatur de errante in facto, uidetur secundum ipsum dicendum hanc l. esse intelligendam secundum reg. positam in d. l. error. Pau. de Cast. tamen hic, & in l. Clodius. de acq. hære. transit cum Bar.

d Pom. Testes rogati. Ex quo infertur unum, quod si testator dixerit in præsentia horū quinque testium non rogatorum volo relinquere Titio decem, quod tale uerbum induceret dispositionem ex quo n. sunt rogati testes, non censetur de libertate fecisse codicillos, quod requiritur ad hoc, ut verbum inducat dispositionem, secus esset in testamento, in quo testes rogantur.

e I. A. In codicillis. Adde, q idem tenuit Bal. consi. 283. 4. volum.

De legatis. *Rubrica.*

Continua, vt in glo. quia in testamentis, & codicillis legata relinquuntur, ideo de his dicit.

LEX PRIMA.

1 *Dictiones, quoad, quamdiu, donec, & dum, quod faciant conditionem.*

QVamuis. Breuiter dicit. Cōditio mixta deficiēs per casum, non facit relictum alimētorum deficere. h. d. Op. vr̄ quod legata non debeant, ut l. Scio. in prin. de an. leg. So. Dicit gl. distingue, cuius cōtemplatione ista legata sunt relicta. Aut cōtēplatione legatariorū, & hēt locum ista lex sine dubio. Aut cōtēplatione hrēdū, & hēt locū lex cōtria. Aut dubitatur, & hēt locum hæc etiam lex, qa in dubio legatariorum cōtemplatione vr̄ relicta. Ita dicit gl. optime hucusq; cōtra hoc op. qñ cdō mixta deficit per casum, legatum non dētur, vt l. legatum. ī. de cd. inser. Gl. soluit, duob. mod. assumo secundā sol. ibi loquitur in cdōne, hic in modo. Vide gl. no. ex ista gl. quod dictio, † quoad, & dictio, q̄diu, & donec, & dū, & similes, non faciūt cdōnem, fm istam sol. Istud non est uerum, quia istæ dict. faciunt cdōnē, casus est in l. pr. Seuerinam, §. fideicōmissa. de cond. & dem. no. in l. 3. in gl. mag. de ser. Et sic ista sol. non est vera. Pro hoc facit text. in l. pe. ff. de excu. tut. Dixi plenè in l. 1. ff. de cond. & dem. Gl. ergo soluit alio modo, qđ hic sit spāle fauore alimentorum. Dy. extra, de reg. iur. c. imputari, non tenet gl. imò idē dicit esse in quolibet alio legato. Et ideo distinguit ipse. Aut conditio mixta apponit fauore legatariorum, aut fauore hæredum, aut dubitatur. & hoc dictum in omni legato. Pet. verò hic distinguit alr, aut est cdō successiua, aut momētanea. Si successiua, loquitur hęc lex: si momentanea, loqtur l. legatum. Quicqd dicat Pet. & Dy. gl. dicit verum, nam d. Dy. non procedit. Nunquam. n. est reperire, qđ ista cdō fauore legatariorū apponatur, sed semper fauore hrēdis, [a] qa facilius est præstare hæredi alimenta in domo sua, quā præstare extra domum: vt l. 4. in fi. de al. & cib. leg. l. 3. in fi. cū l. seq. ff. de in diem addic. Hoc ēt apparet, qa testator grauat hæredē per ista verba ad retinēdos, seu recipiendos legatarios in domo sua, qa hoc ponit condōnē, ut l. si qs sub conditione, ff. si quis omis. cā tes. vnde pateat mihi Dy. illa dū. aut cdō, q̄ apponitur fauore legatariorū, aut hrēdū, non est vera, sed illa distinctio, q̄ gl. facit, aut legatum est fauore legatariorū, aut hrēdū, ista est uera, vt vidistis in præcedenti cōtrio. Præterea qđ Dy. nec Pet. dicant verum, hoc pbo per casum l. qui concubinam. §. uxori. de leg. 3. ubi si istud legatum per hæc verba non esset factum in causa alimen. non deberetur. Vera est ergo sol. gl. quod speciale, est fauore alimentorum. Dixi in l. illis libertus. ff. de cond. & dem. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a I. A. Fauore hæredis. Post Alex. uide Bal. consi. 434. in fi. li. 2. Ang. consi. 150. Abb. consi. 78. 2. li. Pet. de Anch. consi. 185. & 238.

LEX II.

Quamuis. Venditio hrēditatis, hrēdem non liberat, licèt cōtra emptorem regressum habeat. h. d.

LEX III.

Qui post. Per cōstōnem pignoris rei legatæ non extinguit legatum. h. d. Opp. de l. fideicōmissaria. §. si rē. ff. de leg. 3. Sol. Distinctio illius l. procedit in alienatione, [a] hic loquit in pignore. Contra hoc opp. de do. inter vi. & vxo. l. cum hic status. §. si maritus. & ī. de do. inter ui. & uxo. l. si maritus. Sol. aliud in donatione facta inter coniuges, q̄ cum sit cōtra ius cōe, facilius irritatur.

ADDITIO.

a In alienatione. Adde fm Dy. in l. Seichum qui meus erit. in prin. de lega. 1. quod sicut inducitur reuocatio legati per alienationem à testatore spontē factam, ita inducitur reuocatio donationis in causa mortis, quæ legatis comparatur l. Marcellus, §. 1. ff. de don. causa mor. quod dictum Bal. in d. l. Seichum, dicit mirum, & illud sequitur Rom. cons. 229. qui pro hoc dicit casum in l. Marcellus. §. Paulus. de don. cau. mor.

LEX IIII.

Seruis. Qñ legatū est nullū mixta cōsideratione legantis, & legatarij, reg. Cato. impedit cōfirmari illud impedimēto cessante. h. d. Op. de l. q dā. §. 1. de necess. seru. hær. inst. Sol. ut ibi. Itē op. qđ per hoc uideat seruo relicta libertas, et l. ex his. ī. de test. mil. Sol. Fallit in milite, q legato facto seruo enunciatiuè, appellauit eū liberū. Itē op. de l. seruo legato. ff. de leg. 1. Sol. intellige illud verū, nisi seruus alii legaret, vel manumitteretur. Vlterius op. de l. nō intelligitur. §. diuus. ał, qñ aūt. ff. de iur. fis. & de leg. præst. l. interuenit. Sol. Dicit gl. hic, quod hoc iō, qa impedimētum cessauit post mortem, secus si impedimentū cessauit in vita, quod non placet, p reg. Cato. vt l. j. ff. de reg. Cato. & l. cætera. circa prin. de leg. 1. Nam reg. Cat. hēt locū qñ legatū est nullū mixta consideratione legantis, & legatarii. Quod intellige, ut dixi in d. l. j. de reg. Cato.

LEX V.

a b Non est dubium. [a] Si legatarius rē legatā capit [b] cū vitio, perdit legatū. h. d. Op. de l. 1. §. rediguntr. ff. quo. le. & ī. quorū leg. l. 1. Sol. Quidam intelligunt hic in hrēde subtrahente, qui perdit Fal. & Treb. qđ dic, ut dixi in l. scimus. §. illo. ī. de iu. deli. Alii intelligunt in legatario subtrahēte. & tunc obstant cōtria. Sed intelligunt, qñ accepit rem vacantem, & sic sine uitio, hic quando accepit rem iam ab hærede possessam.

ADDITIONES.

a Paris. Non est dubium. Secùs tamen est hærede instituto sub conditione si propria authoritate apprehendat, ut dicit Bal. in l. inter omnes, ff. quis fatet. cog. & sequitur Ias. ibi, & Ange. item non videtur procedere vbi detractio falcidiæ prohibita esset, ut per Cor. cons. 6. in ult. dub. ubi habes ad Bar. in l. 1. ff. quorum leg. in l. Titia, §. Lucius, ff. de leg. 2. Alias limitationes uide per Ias. hic, aduerte tamen, quod non loquitur quo ad pœnam huius l. sed quo ad interdictum quorum lega. & in casu suo erat facta apprehensio ante aditam hær. uel apprehensam possessionem, ut in casu consilii apparet. & idem est in fideicommisso uniuersali. tex. in l. Paulus. 1. ubi Bar. Ale. & alii, ff. ad Treb. de quo uide Soc. consi. 33. uide in materia c. 3. in fi. ubi etiam an habeat locum in præiudicium ecclesiæ si prælatus apprehenderet propria authoritate legatum.

b I. A. Legatum capit. Sed quid de fideicommissario generali, an possit propria authoritate sibi soluere, Io. And. quod sic, in §. compendiosè, in uer. sed pone, quod finita. & uide Old. consi. 107.

LEX VI.

Si legata. Substitutio facta in legato, extinguitur per agnitionem primi. hoc dicit.

LEX VII.

Si Fortidianum. Coniunctī re, sibi partes faciunt p cōcursum, hoc primo. & error sententiæ non nocet. si constet de errore. h. d. Opp. Insti. de adi. lega. §. transferri. Solu. Quando res uni legata, legatur alteri, aut testator habuit animum adimendi primo, & loquitur l. contraria, aut non habuit,

habuit & tunc faciunt partes per concursum. Ita loquitur hic. Aut dubitatur, & tunc Dy. dicit: aut fm legatum fit commemoratione primi, & vr̃ adimere, vt l. sicut de adi. leg. aut nõ, & tunc secus, vt hic, cum si. Et ista distinct. vr̃ approbari fm eum, in l. non ad ea. de condit. & dem. Ego tñ tenui illud in repet. l. re coniunct. ff. de lega. 3. & dixi in d. l. sicut. de adi. & transl. lega. Item oppo. & videtur, quod cuilibet debeatur in solidum, vt l. si pluribus, ff. de legat. 1. Solu. Illud est verum, quando testator hoc expressit, vt ibi dixi in tex.

LEX VIII.

1 *Conditio impossibilis, in contractibus uitiat dispositionem, in ultimis uoluntatibus uitiatur.*

Ab administratione.

a Conditio impossibilis, de iure, legatum non vitiat. h. d. Vidistis simile in l. reprehendenda de insti. & subst. Oppo. de l. si mi-1 litem. §. de cond. ob cau. Sol. glo. opp. † plura verba, illa verba, ibi loquitur in contractibus, in quib. ↄdõ impossibilis vitiat dispositionẽ, & sic facit locum condictioni ob causam, quasi causa cessante: hic verò in vlt. volunt. in quibus conditio impossibilis vitiatur, & non vitiat, vt ff. de cond. inst. l. 1.

ADDITIO.

a l. Ab administratione. Adde in fi. l. ubi, etiam cum vellet, doct. notare, quod non nocet uelle ei, qui non posset uelle. Ex quo Iac. But. infert ad q. quod stãte statuto ita, quod si quis declinauerit iurisdictionem Potestatis, sit extra protectionẽ Communis, & si clericus declinet non erit extra protectionem Communis, quia si uoluisset non potuisset, vt c. si diligenti. de fo. comp. d. Ale. dicit, ꝙ Iacob. But. in authen. statuimus, plenius tangit istam q. ubi dicens, quod clericus debet comparere, & dicere, dñe ego libenter consentirem litigare coram uobis, sed quia Decretalis prohibet, non possum. all. in arg. istum tex. & l. cum filius. §. non int. de le. 1. Sed Bar. ẽ licet ibi, cum quo transit Pa. de Cast. & vult quod eo ipso quod se all. clericum, dicatur declinare. vnde dicit ipse, cautela est quod compareat in habitu, & tonsura, quia tunc non excipit, licet habitus tunc eundem demonstret esse clericum, c. si in lex laicus. de sent. exc. Vel est alia cautela, quod Episcopus eum repetat à iudice seculari. Nam hoc non est declinare, quia non est in potestate clerici facere, quod episcopus eum repetat, vel non repetat, sed in arbitrio superioris d. c. si in lex. Et idẽ dicit d. Ale. vel Bald. hic, & in l. filium. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. Sed contra hanc cautelam consuluit Ang. eius consi. 47. incip. Statuto ciuitatis Flor. ubi dicit quod ex quo utitur beneficio literarum episcopi, videtur declinare, & si nolebat declinare, debeat contradicere literis episcopi. & ex illo cons. potest colligi decis. huius q. statutum n. est. Flo. quod declinãtib. iurisd. Communis Flor. nec se, uel per alium non reddatur ius. Captus fuit quidam presbyter pro excessu, episcopus sentiẽs misit literas inhibitorias Potestati, quatenus d. presbyterum relaxaret. Potestas relaxauit, deinde dictus presbyter fecit quendam debitorem carcerari, ille debitor dicebat presbyterum non audiendum, quia declinauerit iurisdict. Communis Flor. ipse excipiebat, quod episcopus ipsum repetiit. Consuluit Ang. presbyterum non audiendum, & illum debitorem relaxandum: voluit ergo Ang. quod siue sit clericus, siue laicus, ligetur statuto, & sic concordare uidetur uelle Ale. hic, licet Ang. hic non alleg. & an legatarius perdat legatum cum tutelam filii non assumit, uide Ang. consi. 146.

LEX IX.

Si in fraudem.

Cautio hẽditate euicta legata reddi præstatur, si cõtrouersia mouetur. Sed cautio reddi, quod vltra l. Falc. accipitur, interponitur ẽt si controuersia nõ mouei. h. d. Ista l. loquĩ de duplici cautione, vt vides, qđ not.

LEX X.

1 *Legatum rei alienæ valet.*
2 *Legatum rei alienæ factum coniunctæ personæ, debetur.*
3 *Legatum rei alienæ factum de fundo, intelligitur de toto, etiam si sit communis.*
4 *Practica huius legis.*
5 *Hæres quando teneatur legatarijs de euictione.*
6 *Coniuncta persona quæ dicatur, statur iudicis arbitrio.*

Cum rem alienam.

a Legatum rei alienę valet, si fiat à sciente, vel coniũcta per-1 sona. h. d. No. † valet legatum rei alienę. Not. ꝙ ipsa res legata peti põt ꝗ̃q̃ aliena, & sic vr̃ iste tex. qđ ista res possit peti. Secundo no. ꝙ 2 legatum † rei alienæ factum coniunctę personæ debetur. Ad j. opp. ꝙ sine distinctione ualeat legatum rei alienę, vt l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. 1. Sol. ibi legauit rem alienam, s. hæredis instituti, hic legauit rem alienam simpliciter, s. cuiusdam extranei. Item op. de l. seruũ electione. §. fi. de leg. 1. Sol. ibi testator legauit rem cõem, vnde in dubio vr̃ relinquere partem suam, quam habebat, hic rem 3 habe. simpliciter: prædicta vera in dubio. Secùs † si dixisset totum fundum, quia si esset cõis cũ alio, totus debetur, vt l. Iul. in prin. ff. de leg. b 3. Vlterius op. de l. si domus. b §. fi. de leg. 1. Sol. ibi testator habebat ius in re. vnde illud vr̃ legare. Idem si non habebat, sed habere credebat, vt ĩ. eo. l. vxor. & ibi vidistis. Vlterius oppo. dicitĩ hic, ꝙ res peti põt. Contra, immo vr̃ quod hæres teneatur redimere, & dare, & 4 sic † libellus debet concludere, peto quod hæres condemneĩ, vt redimat, & det, vt l. non dubium, §. fin. de leg. 3. Gl. vr̃ hic tenere, quod petatur hoc modo, quod cogatur redimere, vel præstare, qđ si non potest, præstet æstimationem, quod satis põt sustineri. Sed qñ ipse legatarius redemisset, & sic rẽ hrẽt, quid sit in petitione, variat glos. Insti. de leg. §. si res. dicit vnum. in l. plane, §. quod si rem. de lega. 1. dicit aliud. dic, vt ibi dixi. Opp. ff. ad Trebel. l. quidam. §. si quis filium. de fideicom. lib. l. Pau. rñdit. Sol. Ibi speciale fauore libertatis. Item opp. de l. cum pater. §. euic. ff. de legat. 2. glo. dicit speciale est ne crescat inuidia inter fratres. Doct. Vltramon. & Citramon. dicunt qđ ibi sit speciale inter cohæredes, nõ curo si sint fratres, vel non, maximè qñ testator legauit rem quam possidebat, ut ibi patet. Itẽ opp. 5 † & vr̃ quod hæres teneatur de euictione indistinctè, vt l. si domus. §. 1. de lega. 1. Sol. ibi loquitur, qñ testator legauit rem in genere simpliciter, nam tunc tenetur hæres eã facere accipientis: alias non, vt l. si à substituto, §. hæres. de legat. 1. hic qñ legauit rem in specie. An autem teneatur tunc de euictione, distingue, vt plenè dixi post glo. in d. l. si domus, §. j. ff. de legat. 2. Item oppo. de l. si is, qui. de euic. solu. Ibi loquitur qñ testator legauit rem alienã, quam non possidebat: ibi legauit rem, quam possidebat. An aũt de euictione teneat, dic, vt 6 l. si domus. §. 1. Quęro, † quæ dicatur cõiuncta, c persona Vltramon. c dicunt fm form. in l. octaui. ff. vnde cog. & fm ea, quæ habuistis no. in l. vlt. sup. vnde leg. Glo. dicit aliter, & melius iudicio meo, quod in d hoc statur arbitrio iudicis.d Quod magis placet, quia text. non requirit solum, quod sit coniuncta persona, sed quod sit talis, cui testator reliquisset, si sciuisset, vt hic videtis.

ADDITIONES.

a Barb. Cum rem alienam. Adde Lud. Rom. cons. 232.
Poma. Cum rem alienam. Limita, ut per Ro. sing. 155. Item latè, ut per eundem in rep. auth similiter, in 10. speciali piæ causæ, & vlt. volunt. sup. ad l. Fal. & pro declaratione huius l. vide Pau. de Ca. in l. si à substituto. §. 1. de leg. 1. Pan. consi. 45. in 1. dub. vol. 1. Rom. cons. 136. & Bolog. in addi. ad tertiũ cons. Ana. arguitur tertio, in secũdo prin. dub. & 4. in 3. dub. primi dubii princ. & Rom. sing. 733. & qualiter probetur quod testator sciuerat esse aliena, uide Ale. cons. 19. uol. 2.
Paris. Cum rem alienam. Limita istam reg. quod hæres teneatur saltem ad æstimationem, qñ legatur sciente res aliena, ut non procedat quando quis legaret rem, quã põt sperare futurã ex casu mortis alicuius, unde Ro. sing. 774. incip. Lex. An autem ista lex procedat in legante rem feudalem, quã legare non põt, vide Pract. Pap. in forma libel. quo agitur ad reuocationem feudi. in uer. nec superstitibus, & adhuc ui. de quæ hẽt ad l. ut or. ad Bar. infra eo. Itẽ quod ualeat legatum, rei alienæ factũ eccl'æ siue à sciente siue ignorante fiat, vide Rom. cons. 235. quid aũt si fiat legatũ rei alienæ, uide Bar. in trac. differ. inter ius ci. & can. Barb. latè in c. filius. de test. Itẽ qđ illud quod hic dr̃ de coniuncta persona habeat locum in ecclesia dicit Bal. in addit. ad cons. 3. Io. de Anan. & ibi ẽt in dubio testator præsumitur scire, quod hẽat in p̃rimonio suo. Itẽ limita istam reg. non procedere, qñ quis legaret rẽ alienã quã ipse legans bona fide possidebat, quia cõpleta postea præscriptione per hæredẽ debetur legatario indistinctè, nec isto casu seruatur distin. huius l. vide Ang. Pau. & Ias. post eos in l. 3. §. fi. propè fi. de eo, per quem fac. erit.
b Paris. L. si domus. Vide Go. cons. 39. per cuius uerba limitatur ista lex inquantum, loquitur de legato facto coniunctę personæ, qđ ẽt si credebat testator rem esse suã quod debeatur ut non procedat qñ ex aliqua certa causa putabat esse suam, quę causa erat erronea, quod etiam voluit Bar. in l. si domus, §. 1. circa fi. ff. de legat. 1.
c Menoch. Coniuncta. Paris. cons. 49. nu. 12. 13. lib. 2.
d Poma. In hoc statur arbitrio iudicis. Adde multos casus, in quibus statur arbitrio iudicis, per Bar. cons. 12. vol. 1.

LEX XI.

Filia.

Si pr̃ primò legauit, & postea dotauit, legatum extinguitur. h. d. Op. & vr̃ quod legatum duplicetur, vt l. quinquaginta. ff. de prob. tñ ideo ad istud, br̃ hæc est veritas. Quando testator legauit primo speciem filię, postea dedit in dotem, sine dubio extinguitur legatum. Ita põt loqui hic. Si verò legauit q̃titatem, si quidem expressit causam, quia dixit pro dote, tunc dotando eam extinguitur legatum, vt l. Lucius. §. impuberem. de legat. 2. Si autem relinquit quantitatem simpliciter, tunc dotando eam postea, simplex legatum non extinguitur, vt d. l. quinquaginta. Oppo. de l. cum pater. ff. de iure do. sol. Hęc lex loquitur, quando primo pater legat, & postea dotat eam. Contrarium loquitur, quando primo dotat, postea legat. Illo casu quid iuris sit, dic plenè, vt l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de leg. 1.

LEX XII.

Cum responso.

Hæres, qui hęreditatem repudiat, integrum prælegatum cõsequitur. h. d.
a Materiam huius l. vide in l. qui filiab. §. fi. & in l. filio. ff. de leg. 1.

LEX XIII.

Proprias.

a Quod meum est, non põt amplius fieri meum. hoc dicit. Intellige purè, vel vbi testator non haberet aliquod ius in re.

ADDITIO.

a Paris. Proprias. Vide Ro. cons. 308. in prin.

LEX XIIII.

Monumenta.

Res religiosæ non possunt relinqui, sed ius quod habet quis in eis. h. d.

LEX XV.

Si vniuersæ.

Mal dà chi non ha. h. d. la campana de san Pedro. hodie antequam factum esset inuentarium deberentur sola legata, vt vidistis in auth. sed cum testa. infra ad leg. Falcid.

LEX XVI.

Datum.

Sicut potest legari, ita poterit adimi. h. d. An autem legatum extinguatur per ademptionem ipso iure, vel ope exceptio. gl. dicit hic benè, & ideo dic, vt in ea.

LEX XVII.

Ex legato.

a Ex legato noĩs non transeunt directę, sed vtiles actiones competunt. h. d. No. ꝙ dicit, vtilibus

ADDITIO.

a Paris. Ex legato. Ad quid autem hæres tali legatario teneatur, vide Rom. consi. 249. & quod teneatur tradere instrumenta crediti, uide ad Barto. in l. instrumenta infra de fideicom. l. si nomen. ff. de hæred. uel act. vend.
Menoch. Rui. cons. vlt. nu. 29. lib. 2.

bus suo nōe, q̄a directę intentant̄ nōe alieno. Dixi nbi in l. qui stipendia. ē. de proc. & sic ex libello pōt colligi, vtrum intētent directē, an vtiles. Vlt. no. hic in glo. casus, in quib. transeunt vtiles sine cessione, ᵃquam glo. vide & signa. ᵇ Videbitis in l. 3. ff. de act. & oblig.

ADDITIONES.

a Paris. Sine cessione. No. tamen, quod si legaretur solummodo vsusfructus nominū, quod tunc non transiret vtilis actio sine cessione. Et iste tex. procedit solummodo, quando legantur nomina debitorum pleno iure. Ita Ancha. cōsi. 359. inci. Dubium principale est, vide aliquid per Anchar. consil. 3. & ibi quærit, an legatarius, de quo hic, vel vniuersalis, i. cui debentur legata, siue omnia nomina debitorum, vt ille, cui legatus est vsusfructus omnium bonorum, possit agere contra debitores sibi legatos, absque illa cessione hæredis.

b I.A. Et signa. Adde Bal. consi. 352.

LEX XVIII.

a **Non tantum.** ᵃ Breuitas tēpis, quo mr̄imonium durat, non impedit maritum capere ab vxore.

ADDITIO

a Poma. Non tantum. Vide bon. tex. & ibi Pau. de Cast. in l. cum fuerit. ff. de condi. & demonstratio.

LEX XIX.

1 *Legans fundum emphyteuticum, legare videtur ius, quod habet, non quod hæres teneatur illum redimere, si emphyteusis finiebatur.*

a **Vxor.** ᵃ Qui legat res, in q̄bus hēt ius qd̄ morte finitur, vr̄ voluisse illud ius legasse, vt vltra heres non teneatur. h.d.

1 Per hanc l. dixi post mortalitatem, † q̄dā reliq̄t alicui fundū, ᵇ quem b habebat in emphyteusim, & illa emphyteusis finiebatur morte testatoris: dicebat legatarius hr̄di, redime fundum, & da mihi, quia te-c stator legauit mihi rem alienā. Certè non bene ᶜ dicebat. Casus est hic, & in l. qd̄ in rerum. §. 1. ff. de legat. 1. & l. Sticho. ff. de vsufruct. leg.

ADDITIONES.

a Poma. Vxor. Vide l. quod in rerum §. 1. ff. de leg. 2. vbi Ale. Aret. & Moder. & vide Ale. qui limitat illud in consi. incip. Viso them. in Specu. vol. 2. Are. consi. 155. vbi ponit rationem huius tex. & cons. seq.

b Paris. Alicui fundum. Vide Ale. cons. 80. & latius in materia eundem. cons. 110. 2. vol. vide etiam aliquid in alimentis ad Bar. sup. eo.

ᵃ Menoch. Ruy. consi. 43. nu. 6. lib. 1. cons. 114. nu. 16. lib. 2. consi. 28. nu. 5. lib. 5.

c I.A. Non bene. Adde quod idem tenuerunt Bart. Bal. & Pau. de Cast. in l. quod in rerum. alleg. & Gul. de Cun. in l. si domina. de vsufr. & Bald. in l. habitatio. eo. titul. Bal. & Ang. in l. dotalem. ff. de testa. mil. Bald. in c. 1. § donare. in tit. qualiter olim feudum. & Inn. in c. pastoralis de dona. licèt in l. quod in rerum, tenuerit contrarium, & ibi Raph. Cum. vide ibi per nouissimos.

LEX XX.

In legatis. Non est curandum quibus verbis exprimantur legata, hoc dicit.

LEX XXI.

a **In annalibus.** ᵃ Appellatio hr̄dum in dubio intelligitur de omnibus hęredibus in perpetuum h.d. De ista materia facio alibi longam filaceriam, vtrum appellatione hęredum, intelligatur de filijs tm̄, vel de primis hæredibus, vel de omnibus hæredibus. Dixi in l. Gallus. §. etiam. ff. de liber. & posthu.

ADDITIO.

a Poma. In annalibus. De ista materia vide Bart. ᵃ consi. 62. & seq. & Fel. per totum, in 1. vol. Alex. consi. 33. vol. 2. & consi. 188. eod. volu. vbi loquitur in emphyteusi ecclesiastica concessa pro se, & hæredibus, & consi. 36. uol. 3. vbi loquitur in eo, qui substituit hæredes tertij, & 41. uol. 3. ubi loquitur in eo, cui aliquid conceditur, vel relinquitur sibi & heredibus suis ex se descendentibus.

Menoch. Ruy. cons. 29. nu. 1. lib. 2.

LEX XXII.

1 *Omne totum diuisione legali, diuiditur in 12. partes.*

Cum quæstio. Qn̄ vni relinquit totū, alteri pars, illud, qd̄ scdo relinquit, vr̄ primo ademptū.

1 h.d. Ad euidentiam huius gl. dēbs scire, qd̄ † omne totum diuisione legali diuidit in 12. vncias, q̄ hēnt noīa distincta, vt in §. hæreditas, Inst. de hær. inst. ipsum aūt totum vocatur, as, seu pōdo, vt ibi patet. Itē scias, quod qn̄ transitur ad dupondiū qd̄ diuidit hr̄ditas in plures vncias, quia diuiditur in 24. qnq; transit ad tripondium, & sic de singulis. Hoc p̄misso, dēs scire qd̄ ista gloss. immiscet tria ɔ̄tria, sed sol. non rectè veniunt ad oīa tria. nā opp. de l. Marcellus. & l. q quadrigenta. ad Treb. Sol. vna illarū ɔcordat cum ista, & alia discordat. gl. 1. vr̄ soluere, qd̄ ibi primo relinq̄t minus, scdo plus: hic econuerso, q̄ solō non est vera, q̄a ibi primo reliq̄t totā hæreditatem, scdo reliquit quātitatem. Dicendū est ergo, qd̄ hic primo reliquit totū, scdo partem p̄ quotas, seu p̄ noīna quotitatis. ibi verò primo totū, scdo partē per noīa quātitatis, & dr̄ia: rō est, quia si primo relinquo totum, scdo dimidiam, vel tertiam, in hoc cadit error. scio. n. ɔ̄ium adimitur à primo. sed qn̄ relinquo primo hæreditatē, secūdo relinquo cētū, vel ducenta, in hoc pōt esse error, qn̄ fortè credebā hr̄ditatē esse maiorē, nō relicturus tm̄, si sciuissem minorem, arg. l. in fraudē. ff. q & à q b. Op. 2. de l. si ita. §. q̄dam. de hær. insti. de libe. & posth. l. si ita, in prin. Ex ista gl. nō colr̄ recta sol. ad illas ll. Vera solu. est, quod hic euenit casus à testōre expressus, iō decidit, s̄m quod ipse expssetit, vt hic dicit Imperator. In illis verò legi. euenit casus à testatore non cogitatus, nam ipse prouidet in casum, qn̄ nascatur masculus tm̄. Item qn̄ nasceretur fęmina tm̄. Euenit quod natus est vterq;, iō recurrit̄ ad aliam interpretationē volūtatis. Item opp. de l. interdum. §. sed & si excesserit. ff. de here. inst. ad illud ɔ̄rium vadit solutio glossæ. Aut constat quod testōr noluit transire ad dipondium, sed voluit, quod illud, quod scdo relinquebatur, adimeretur primo, & non est dubium, argu. l. qui non militabat. §. fin. de hæred. inst. vt puta, si dixerit, relinquo Titio fundū, & de eo relinquo Seio dimidium, vel inst. tuo Titium in 12. vncias, de quib. relinquo Seio sex, in his cum instituo. Quandoque cōstat, quod voluit transire ad dipondium: vt puta, Titium instituo in 12. vncias, Semproniū instituo in alijs sex. Nam ex eo, quod dicit, in alijs, constat quod voluit adiungere primo, tunc fit diuisio hęreditatis, in 18. vncias, de quib. habebit primus 12. alius 6. vt d. l. interdum. ff. de hær. inst. Quandoque dubitatur, vtrum voluerit transire ad dipondium, vel non, tunc distinguo. Aut primo legauit totum, secundo legauit partem, & tunc vr̄ primo ademptum, quod dat secundo; hic est casus. Si vero contulit primo partem, secundo contulit totum, tunc pręsumetur qd̄ voluit transire ad dipondium, arg. d. l. interdum. & l. qui quadringēta. & l. Marcellus. ff. ad Treb. & Inst. de hær. inst. §. videamus. Ratio huius est, quia qn̄ primo relinquitur totum, secundo pars, potest pars adimi de toto: sed qn̄ primo relinquitur pars, secundo relinquitur totum, non pōt totum adimi de parte: nam præsumendum est quod voluerit transire ad dipondium, & istud est verius. Contra istud op. cum tota hęreditas diuidatur in 12. vncias, non pōt facere testōr quod 12. sint 17. vel 14. hoc. n. non stat in facto suo, ergo &c. vt l. verum ff. de reg. iur. Gl. soluit optimè, licet se Dyn. multum inuoluat in intellu huius gl. dico quod testator potest facere maiorē numerum vnciarum, non tm̄ pōt facere maiorem quantitatem hęreditatis quam sit. q. d. qn̄ testōr facit plures vncias, erunt vnciç minores in quātitate, licet plures in numero. Exemplum, pone in hęreditate sunt 24. solidi, si eā diuidis in 12. vncias, quęlibet vncia erit duo solidi. Si hr̄ditatem diuidis in 24. q̄libet vncia erit vnus solidus. vn̄ numerus vnciarum erit maior, sed vnciç minores. Ita dicit gl. sua optimè. Quęro, nos diximus qn̄ vni relinquitur totū, & alteri pars, sed quid si vni relinquit partem, & alteri partem, vel vni totum, & alteri totum? R̄ndeo, vt collr̄ ex tex. in d. l. interdum. de hęred. insti. & ī. e. l. si Fortidianum. in prin. de leg. 1. l. si plures. Mō expeditū habemus primum. Vlt. q̄rit glo. quid si primo relinquit totum, secundo relinquit dimidium, tertio sextantem, an ista pars, quæ relinquit̄ tertio, videatur adempta primo, an secundo, an vtriq;. Ex hoc probabilius est, dicit gl. quæ non alleg. aliquid arg. pro hoc ī. de impu. & alijs substi. l. 1. & hanc gl. assumplit Accur. quasi de verbo ad verbum, de sum. Azo. ī. de hęr. insti.

1 *Fratribus oīb. si relinquatur Cappa, & Priori Biblia, an Prior hēbit & Cappā.*

§. Sed & aliam. Plures noīationes de eodē vniformiter factæ, nō faciūt eū vocari ad pluralitatē portionū. h.d. Op. de l. 4. ff. de stip. ser. vbi pluries nominatus, plus capit. Quidam dicunt, quod illa corrigitur per istam, & non placet, quia euitanda est legum correctio, vt l. 1. de inof. do. Alij distinguunt; aut est expressum proprium nomen alicuius, aut appellatiuum, quod gl. non placet, quia ibi fuit expressum proprium nomen. Alij dīnt, illa in ɔ̄ctib. hic in vlt. volunta. hoc non placet, arg. ī. tit. 2. l. cum quidam. in fi. Alij dīnt, quod ibi voluit seruus expresse. Certè istud est diuinare. Tu tene ergo secundam sol. quæ hic ponitur, si rectè intelligatur: nam hic fuit pluries noīatus vniformiter, vt patet ex tex. ibi fuit pluries nominatus difformiter, primo sub nomine appellatiuo, secundo sub nomine proprio: vt puta promitti dn̄is meis, & Titio. & hoc fortè voluit dicere secunda sol. hic posita. Et hanc sol. tenent Doct. nr̄i Moderni, Ia. de Are. & ēt d. Oldr. & 1 facit ad q. de eo qui reliquit † omnib. fratrib. Cappā, & Priori Biblia, vtrum Prior debeat habere Cappam ex vigore primę nominationis. De hoc dic, vt d. l. 4. & l. Titia. §. qui Marco. ff. de ann. leg. & habes hęc per Cy. Vlterius opp. de pec. leg. l. dominus. §. dominus. Sol. ibi est manifesta testatoris voluntas, hic dubia.

LEX XXIII.

Cum quidam. A substituto impuberis vel exhr̄dati, nō pōt legatū, vel fideic. relinqui. h.d. Op. q̄ à filio exhr̄dato, cui relinquitur, vel legatum est relictū, pōt legari, vt l. hr̄di. §. cum filię. de vul. & pup. si pōt legari ab isto, ergo ab eius hærede, l. si fuerit. §. 1. ff. de legat. 3. Solu. speciale est hic in substituto exhæredati, nec potest benè reddi ratio specialitatis.

LEX XXIIII.

a **Si legatarius.** ᵃ Qn̄ cā, quare quis est indignus, respicit fauorem certę personę, qd̄ aufertur ab indigno, applicabitur illi p̄sonę. h.d. Op. 1. de l. si in fraudem. ī. e. Sol. ibi de fraude non cōstabat· p̄terea poterat penitere usq; ad sn̄iam, vt l. alia. ī. de his quib. vt indig. Vlterius op. de l. ab administratione. ī. e. Sol. Ibi fallit in milite, q̄a tutor non poterat esse. Opp. de l. Nessennius. ff. de exc. tu. Sol. fallit ibi. Ratio, quia aliàs testator erat relictu-b rus. Tn̄ ego reperio ᵇ qd̄ do. Iac. de Bel. in Auth. de hęr. & Fal. §. his omnibus, tenet, qd̄ hodie ēt si aliàs relicturus erat ille, qui contempnit implere illud, quod testōr iussit, perdit omne ɔmodum sibi relictum in testō, & loquit̄ expsse de casu huius l. Opp. de l. cum filius. §. non iure. ff. de leg. 2. Sol. Ibi fallit iō, quia tutor esse non poterat.

ADDITIONES.

a Barb. Si legatarius. Vide qd̄ pulchrè dicit Lud. Rom. in consi. 232. ubi singulariter loquitur, qn̄ tutor amittat legatum. Alle. Ia. de Bel. & Bart. & refert antiquos ibi.

b I.A. Ego reperio. Adde quod idem consulendo tenuit Ro. consi. 207. & 235. Quid autem si fiat legatum tutori testamentario, qui sit coniunctus, & creditor testatoris, unde pulchrè per Bal. consi. 258. 4. lib.

LEX XXV.

a **Illud quod.** ᵃProprietas pōt relinq ad tp̄s, vt post tp̄s redeat ad hr̄dem.h.d.Op.legatū nō pt finiri tēpore,vt l.obl.onum fetē.§.placet.de ac.& ob.ff.de le.j.l.nemo pōt. Dicit gl.qđ ibi relinq̄bat q̄titas annua,hic certa res.vł dic,quod hic post tp̄s finit ope exceptio.nō ipso iure,&sic ꝯcordat cū ꝯrio. Tu dic quod ista est veritas, quod in legato subest prima obl̄o personalis,& ista tempore nō finitur ipso iure,sed ope excep. ut in ꝯrio. Itē trāsfertur dominium in legatarium cui relinquitur species,& istud pōt ipso iure finiri,ut sicut ipso iure trāsit i legatariū, ita ipso iure post tp̄s transeat in hr̄dē. Nā iura realia non ita inhærēt ossib. nostris,sicut personalia ff.de pec.l.quis ergo casus,& ff. pro so. l.2.

ADDITIO.

a Parif.Illud quod.Vide aliquid per Com.consi.34.ante fi. vide quod dicit Bar.in l.Titia §.si de leg 2.quid si hęres, prius reperiretur mortuus eo tempore.
Menoch.Adde castr.in l.Titia.col.1. Adde l.2. Idem in l.si à me. ad l.falc.Soci. consil. 105.li 2.Dec.consi.497.nu 3.4.

De verborum & rerum signific. Rubrica.

LEX PRIMA.

a **PRædiis.** ᵃLegato fundi instructi non cedūt ea,q̄ ibi sūt ad tp̄s,sed q̄ sūt cā ppetui vsus.h.d. Op. de l.j.§.si defunctus.ff.de reb. e.So.ibi erat p̄sūptio tacitæ voluntatis,cui nō statur in p̄iudiciū pupilli, hic vero staī in p̄iudiciū legatarii, vel hr̄dis. Vlteri⁹ op.de l.si ita.§.domo.de fun. inst.qdā distinguūt,qđ aut fructus colligunī ex illo fundo, aut aliūde: Istud nihil est dictum. Tu uero dic,vt gl. dicit in secunda sol.

ADDITIO.

a Prædiis.Limita legem istam,nisi in legato esset signum vniuersale secundum Bar. in l. genreali,§.uxori.ff.de usufr. leg.

LEX II.

1 *Legatum factum de fundo instructo, de fundo & instrumento, & de fundo cū instrumento, in quo differant inter se.*
2 *Fundo vendito,quando dicantur vendita instrumenta fundi.*
3 *Fundo locato remant instrumenta.*

Fundo. Legato fundi instructi , cedūt instr̄a fundi,& instr̄a p̄ristini.h.d.gl.hic format vnam q. quā in veritate a nō b̄n declarat. Quærit. n.verū † inter ista tria legata † sit dr̄ia, lego 1 fundū instructū,& lego fundū & instr̄a, & lego fundū cū instr̄o. & gl.hic nihil boni dicit, melius declaraī in l.si cui fundū.ff.de fun.instr.& ibi plenissime dixi.Hic br̄ dico,& assumo primo duo indubitabilia:inter hęc duo legata,fundum,& instr̄m, & fundum cum instr̄.est duplex dr̄ia.Primo in plenitudine accessionis, quia qn̄ lego fundum,& instr̄m,cedit legato instr̄m fundi,& instr̄m patrisfa.Sed qn̄ lego fundū cū instr̄o, cedit instr̄m fundi tm̄ non p̄rist. Istud ꝓbaī in l.q̄sitū.§.sed si fundus.& §.seq.de fun.instr.Scđo,est dr̄ia ī mō durationis. Nā qn̄ lego fundū & instr̄m,alienato fundo ꝑ testōrē remanet legatū instr̄i:sed qn̄ lego fundum cū instr̄o, alienato fundo,extinguit legatum instri,ut l.si cui fundum.ff.de fund.instr.Rō, qa dictio,&,ꝯiūgit principr̄,&dicto,cum,ꝯiūgit accessoriè,ut l.j.2.& 3.ff.de pe.leg.Videamus de tertio mō legandi,lego fundum instructum,uel sicut instructus est,cui æquiparaī. Tex.in d.l.si cui fundū:vł,qđ æq̄pareī illi legato,fundū,& instr̄m. In ꝯrium vł tex.Inst. de leg.§.si qs ancillas.Gl.in d.legib.variāt in sol.dictorū ꝯriorum. Finali Azo.dicit,& hæc est veritas, qđ q̄tū ad plenitudinem accessionis æq̄pareī illi legato,fundū & instr̄m , qa cedit instr̄m fundi.& patrisfa.sed in mō durōnis.q̄tū ad instr̄m p̄rist. æq̄paraī illa legato, i.lego fundum & instr̄m,ut d.l.si cui fundum.ff. de fun.instr.Rō qa instr̄m p̄rista nō est propriè accessio fundi. Quātū verò ad instr̄m fundi æq̄paraī illi legato,fundū cū instr̄o, qa instr̄m fundi propriè accedit fundo,ut d.§.si qs ancillas.Dixi plene in d. l. si cui fundum.
b Quæro,qn̄ fundus ᵇ simplr̄ vēditur,† verum cedāt instr̄a fundi.glo.
2 hic vł dicere,qđ sic. Vide gl.circa med. Tn̄ posses intelligere illam gl.qđ fundi instr̄m sequr̄ alienationem fundi, hoc est, alienato fundo,sicut extinguitur legatū fundi , ita extinguitur legatū instr̄i. Et hic est bonus intellr̄,ut ꝓbatur in l. quā gl. alleg. Item pōt intelligi sup̄ficialiter vt iacet, vt alienato fundo uideantur instr̄a alienata, & tunc esset falsu,vt l fundi in prin.ff. de act. emp.& de fund. instr.l.2.§. dotes. tn̄ in ciuitate ista est ista cōsuetudo in vinea:qa vendita vinea cedūt ea q̄ sunt instr̄a vineæ,qđ de iure cōi nō est. Itē hoc est verū ī vendōne ꝓprietatis,sed si vēdit vł instruct⁹ fundi,cedūt instr̄a
3 ut l.sed & si qd.§.ꝓprietatis.& ibi no.ff.de vsuf. Itē secūs, qn̄ fundus locaī,qa fundo locato cedūt istr̄a fundi,vt ff.loc.l.sed addes.§.illđ.

ADDITIONES.

a Ale.Quærit.n.utrū.Nota in l inter,&,& cū,adde Bar.in l. Titię.textores, §. 1. de le:3.
b Ale.Quæro quādo fundus &c.An alienato fundo trāseāt instr̄a, quid āt si publicatur domus,an ueniāt supellectilia,q̄ ibi sunt ad vsum domini,uide Bal.in l.cum ancillis. de incest.nup & adde q̄ hic in l.si quando.& ibi Bar.de bo.ua.l.bo.ubi quid si uendo,uel lego rem cum integro statu,quid tempore.et.& Bal.ponit hic.& adde illis Bar. in l.2.de fun.inst.& quid si uendo fundum cum iurib.suis , an uideantur uendita ea, quæ sunt de natura rei venditæ,an ea quæ per accedens ibi sunt. Ita ualuit Inno in c.ex literis,de iure pat.alle.l.si mercedem,de contrah.emp. & l. fundi. in prin. c.si q verba alle.Bal in rub.supra de act.emp.reputat elegantia uerba Bal in l.3.procuratore C.man. & si uendo castrum cum suis pertinentiis,uide in l.2.ff.de verb.sig. Adde an legato campo,uidearetur legata domus,quæ est in campo,Bal.consi.228.5.uol.& uendito castro,uel villa cum pertinentiis,quid uenditum intelligatur, uide pulchrè per eundē consi.346.1.uol.inc. Villa uel castrum , & uide etiam de uenditione facta per Ducem Calabriæ,de terra Sancti Loridi cum omnib.angariis,perangariis.passagiis, bancho iustitiæ p̄strationib. & quibuscunque iurib. an ueniant iura exiturę ponte lantæ, per Ro.consi. 370.

LEX IIII.

1 *Verbum cautio , prolatum a lege ciuili, intelligitur de nuda à pratore cum fideiussore.*

a **Sancimus.** ᵃVerbum cautionis,ꝓlatū a testōre, vel à lege intellr̄ de nuda:nisi alr̄ sit exp̄ssū. h. d.Gl. 1.huius l.intelligit eā duob.mod.in verb.ꝓlatis à lege,aut à testatore.vide gl.Op.de l.si mādato Titii.§.fi.ff.man. Sol.Ibi est verbū, idonea,
b hic verò dr̄ de cautione simplr̄.Op.ff.de col.ᵇ bo.l.1.§.cauerit.ī.de
1 proc.l.j.So.Aut †verbū cautionis, proferī à lege ciuili,& intellr̄ in
c dubio de nuda,cvt hic.Aut ꝓfertur à iure p̄torio,& intellr̄ cum fideiussore,vt in contrario,vt l.prætorię.la vlt.ff.de præto.stipulatio.

ADDITIONES.

a Ale.Sancimus.Vide aliquid per Bar.in l.5.ff.de uerb.oblig.
Parif. Sancimus . Quid autem iuris quando fit mentio de cautione sufficienti,vide Alexand. consi. 154. vbi dicit, quod intelligitur cum fideiussoribus,nisi proferat in tali materia , in qua non esset necessaria cautio cum fideiussoribus , et ibi per eum Quod autem hypotheca non dicatur idonea cautio,uide Pau.de Ca.cons.38 .quis autem proprie dicatur seruus, & quomodo intelligatur promissio de assecurando, uide Franc.consi.160.quis autem dicatur idoneus fideiussor, uide Roma. consi. 62. Item quid importet promissio faciendi aliquem securum,uide Ias. post Bal. & Ale. in l.prima,in princip.ff.qui satisdare cogantur, vbi etiam quid importet uerbum satisfacere . Item an in casibus in quibus tenetur quis præstare fideiussorem si ipse sit multum idoneus facultatibus , releuetur ab ista necessitate præstandi fideiussorem Alex.fuit sibi contrarius in lecturis & consiliis suis,uide Ias.in l... ff.qui satis.cog.& in l.diuortio,§ interdum,ff.sol.ma.concludentem quod releuatur , & respondet ad fundamenta eorum,qui tenēt contrarium,dicit tamen,quod est cauendum isto casu de hypotheca bonorum,& ibi etiam super glo.in verbo,datis fideiussoribus,post alios,ponit,an qui tenetur satisdare, liberetur dando pignus. Item in materia ponit multa Ias.hic,& uide multa etiam per Fel.in c.ad nostram.de iureiu. quomodo uerbum,cautio intelligatur de nuda promissione,& de uerbo facere seruum,de quo supra,uide latè Barb. quomodo intelligatur, in rubr.extra , de sag & ibi etiam quod cautio non debet esse nuda uoluntate obligatorum bonor.
b Ale.Op.ff. de col.Adde Bar.in l.diuortio,§.interdum,sol.ma. ibi sequendo Pe.uidetur tenere,quod uerbum cautio , prolatum a l. ciuili, non intelligitur de nuda promissione,in l.oneribus,ff.de iudi.& in l si creditori,ff de priuile.cred. Cuius contrarium tenent hic gl Bar.Ang hic idem.Sed tu dic secundum Imo.in d. §.interdum, quod opi.de qua hic est uerior,fallit secūdū eum , nisi lex ultra procedat,l.si constante,§.quoties,secundum vnam lectu.ff.solu.matrimo.Secundo fallit,si dicatur causa cognita cauendum,d.l.in omnib & si hoc iudici uidebitur, ut ibi secundum unum intellect.qui tamen potius facit pro eod. Tertio fallit,si proferatur cum adiuncto,ut sufficienter,uel idonee,l.si debitori.cum ibi no.de iud. & l. si mandato Titii,§.fin. ff.mand Et ad uerte secundum eum, quod licet proferatur de nuda,quando profertur a l.ciuili,tamen tenebitur cum pœna promittere, quia est sibi facile,ut no.glos. sing.reputat,secundum Ange.in l.2 § si dubitetur,de iud. & no.Bar.in l.fi.de præt.stip & Imo in l si prius , de ope no.nunc cit.a si tenebitur etiam sub hypotheca, uel obligatione bonorum promittere , cum similiter sit facile per ea quæ habentur in l.filio,ff ut leg.no.ca Et ex hoc patet, quod ubi fit mentio de cautione idonea nō sufficit tantum hypotheca,nisi dentur fideiussores uel pignora actualiter, licet glo. sentiat contrarium in l. si mandato Titii, § fin. & malè, & uide Bar. in l.prætorię, ff.de stip.ser.ad fi Quid autem,si dicatur,recte caueatur . Dic quod non intelligitur de nuda,l 2.§.iubet,ff.de col bon.ibi Bar.& communiter intelligitur,quod sit speciale in cautione pretoria Et dum dixi supra in uerbo,idonee,uide text. no.in l.ergo,§ adiicitur,de fideicom.libert.in l.1 § pen.quo.lega.Sed adde quod pro opin.Pe. in d § interdum,uidelicet quod uerbum,cautio,prolatum a l.ciuili intelligatur de non nuda,uidetur tex.in l. hærede, §. cautum, de uerborum signifi.licet contra ibi teneat glo.Quid autem si dicatur caueatur mediocriter. Tex.in l.filio præalleg.uidetur dicere quod sufficit cautio cum hypotheca bonorum , quod non credo,quia immo requiritur pignus,uel fideiussor, sicut in cautione sufficienti uel competenti dictū est,cum mediocriter nihil aliud sit dicere, nisi sufficienter & competenter.Et hoc uidetur tenere Bar.in d.l.prætoriæ, ubi dicit quod cautio cum hypotheca dicatur nuda,ergo mediocris,nec tex in d l filio recte intuenti hoc probat . Quod autē si dicatur caueat ,uel satisdet, dic ,quod intelligitur caueat,si non est persona suspecta,satisdet,si est persona suspecta.Hic tex.est no.iuncta gl.in uer cum tex. ff.de pet.hæ.& in l.pe.Adde gl.iuncto tex.in l.2 § si dubitetur de iudi.quod no.Quib.omnibus adde glo magistram in c.fi.de pig.Quid in cautione statutaria,uide Bar.in l stipulationum,in fi ff de uerb.obli.Et adde ad prædicta quod no.pulchre Bar & quod ibi no.in l.illicitas,§ ne potentiores,ff.de offi præ.& in l.1.circa fi ff.qui satis cog. quid autem promitto te facere tutum,& securum,uide Bar. & quod ibi no.ff de p. to stip.l.fi. Adde ad ea, quæ in hac l tangunt Bar & Doct. quod dixi supra in prin. adde no Bar.in l.1.in prin.in 3 q de ope no nun & ibi uult, quod uerbum,cautio, ꝓlatum à l.ciuili,intelligatur de nuda,& ibi uult, quod supra dixi,per d.l.filio,uidelicet,quod obligatur ad cauendum unde debet obligare bona sua. Sed Imo.ibi dicit, quod si illa l. filio.bene ponderetur,uidetur facere in oppositū, quia videtur aliquid specialitatis inducere in patre,uel domino. Et uidetur innuere triplicem speciē cautionis,nudam sufficientem,& mediocrem , & uidetur illam appellare mediocrem. Adde,quod sufficiens cautio appellatur pignoratitia , quare iuratoria,& fideiussoria,secundum Imo.in c.ex transmissa, de restit spo.Quid autem si statutum fecit mentionem de cautione idonea,dic,quod intelligitur arbitrio iudi. secundum Bal.in l uniuersas de prec.Imp offe.Quid in cautione competenti, Dic cum fideiussore,l.si debitori,& ibi Bal de iud.& Bal in l pe de excep. rei iud. Et de ista materia uide plene per Doct.in l. 1.ff.qui satis l.cog.& ibi dixi,& per Bal.in l. 1.supra de proc.Quid si promittit ad sensum sapientis,uel cum solenni cautela, Bal.in l executore,de exce.rei iud. & quod no.dicit de uerb.idoneè, adde tex.iuncta glo.in uerb. idonea,in l.quamuis,ff de pig.act.
Adde Old.consi 69 inc nomine cautionis regulariter sola promissio intelligitur,ubi dicit quod dum Papa semel esset in consistorio & fuisset oppositum de l. quicunq. de omni agro deser.quod cum dicatur idonea cautione,sufficit hypotheca,ut ibi,dicit Papam respondisse,quod ista lex non faciebat , quia ibi est speciale,& ibi,dicit obligatis fundis idonee cautum , non tamen dicit, quod idonea cautio sit obligare fundos,Facit l.quicunque.de fun. pa. ibi uide ad apostillam , & quid de sufficienti cautione , & quid de competenti, & an stante statuto , quod inter affines fiat compromissum recepta securitate,dēat intelligi cum fideiussore , uel pignore,uide Bal. consi.168. lib 5.
c Poma In dubio de nuda. Limita istud ut per Alexand in l fin.in l. stipulationum. in 1. ff. de uerborum obligationibus , & uide Felin. in capitu.ad nostram,de iureiurando.

LEX

LEX IIII.

1 *Disiunctiua, quando ponitur pro coniuncta.*
2 *Dictio seu, videtur ampliatiua.*
3 *Lex, prouid. §. fi. cum l. seq. quod corrigatur per istam.*

1 Cum quidam. †Disiunctiua posita inter personas honoratas, resoluitur in coniunctiuam, sed posita inter res, stat in propria significatione tam in cõtractib. a q̃ in vlt. uol.[a] h.d. tota ista lex. Diuiditur in partes quatuor. Primo ponit q. & opi. antiq. Secundo determinat q. Tertio ponit dictum, quando disiunctiua ponitur inter res. Quarto hanc l. exten. Secũda ibi, melius. Tertia ibi, sin autem. Quarta ibi, quod autem in ꝯtractib. Opp. de l. si ex toto, §. 1. de leg. 1. Sol. Ibi alternatiua cadit inter personas grauatas, hic inter ꝑsonas honoratas. Contra primã partem huius so. op. de tex. huius l. vbi nõ cadit inter ꝑsonas grauatas, sed inter tutores, & tamen resoluitur in coniunctam. So. Spãle est fauore pupillorum in officio tutelæ. Contra secundam partẽ sol. op. de l. cum pr. §. pen. ff. de leg. 2. vbi ẽt inter ꝑsonas honoratas disiunctiua stat proprie. So. loquitur inter ꝑsonas in quas ordinata affectio cadit. Item op. ad hanc partem de l. si Titio, aut Seio. ff. de leg. 2. So. ibi testãr dixit plus. Dixit n. vter hæres uellet, &c. Vlterius op. ad 2. partem legis, quando ponitur inter res, q̃ resoluitur in ꝯiunctam, ut l. Quintus, in fi. de au. & arg. leg. gl. dicit, q̃ ibi est spãle. Alii dñt, q̃ ibi est alternatiua legis, non hois. Istud tenent Docto. hic, ego ibi alr dixi. Op. ad idem de l. si quis ita. in fi. de au. & ar. lega.
2 Sol. ibi spãle in dictione, †seu, q̃ vr amphatiua vt ibi dicit tex. & tractio huius alternatiuæ materiam plenissimè vltrà quam Cy. tractauerat hic, in l. si is, qui ducenta, §. utrum. de reb. du. Venio ad vl. par.
3 legis, dr hic, idem in ꝯtctibus. †Contra. ff. de lup. ser. l. ꝑinde. §. fin. cũ l. seq. gl. hic vr velle, q̃ hic dicit idẽ i ꝯtctib. l. q̃ s. dẽm est de alternatiua posita inter res, non de alternatiua posita inter personas. Alii, ut Pet. dñt, q̃ ista corrigit illas, & hoc consueui tenere. Op. ad hoc de l. fundus, ff. de ꝯhẽ emp So. ibi nõ erant ambo ꝯhẽres pñtes, sed unus tñ. Op de l. eum qui ita. §. q sibi. ff. de uer. obl. So. ibi cum vno tantum ꝯhebat. Prædicta sunt vera, quando ꝯhebat cum vtroque.

ADDITIO.

a Roma. Quam in ultimis uoluntatibus l. ita, ut per Roma. In singula. 400.

LEX V.

1 *Bastardi dicuntur de domo nobilium.*
2 *Mulier popularis nupta in domo nobilis, dicitur nobilis, etiam ea effecta vidua.*
3 *Popularis si accipit in uxorem nobilem, non efficitur nobilis.*
4 *Statutum, q̃ minor non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum affines, id est consanguinei vxoris dicuntur propinqui.*
5 *Familia appellatio quando referatur ad rem, & quando ad personas.*

a Suggestioni. [a]Relictum familiæ, debet̃ gradatim personis, q̃ appõne familiæ ꝯtinentur, licet qñque nomen familiæ portigat ad res. h. d. Op. de l. oĩa. §. fi. de le. 2. Solu. ibi erant certæ ꝑsonæ spãliter numeratæ, hic secus. Op. ff. de leg. 2. l. peto, §. fratre. & l. cum pr. §. pe. eo. ti. Solu. ista debet intelligi fm
b illas, vt isti ꝑpinqui uocentur [b] gradatim. Ista lex facit ad qõnẽ. Sta
c tuta sunt per Tusciam, qđ illi, q sunt de domo nobiliũ, puniantur
d maiori pœna. Mõ q̃ritur utrum [d]bastardi sint de domo nobiliũ,
1 & vt intelligatur qõ, appõ domus ponitur qñq; pro familia, ut ff.
e ad Syll. l. in prin. dicit tex. ibi, cum aliter nulla domus potest esse tuta, &c. Exponit la. de Rauẽ. nulla domus. i. nulla familia. Pro hoc vidistis s. in l. po. l. j. ibi potentiorum domorum opibus, & c. sed appellatione familię continentur omnes propinqui, ut hic, ergo bastardi cõtinentur appõne familiæ, quia sunt propinqui. In ꝯriũ vr q̃a appõne familiæ ꝯtinentur oẽs, q sunt de eadẽ agnatione, ut l. ꝑnunciano §. familiæ. de uerb. sig. sed bastardi non hñt agnationem, ut Insti. de succe. cog. §. vulgo. Ergo apparet, q̃ nõ sint de familia, siue de domo. Et istud vr verius fm ꝑpriam significationem istius dictionis familię, non ob. hac l. q̃a hic largè accipitur ex præsumpta voluntate defuncti, & iõ si cõis modus loquendi esset, qđ appõne domus ꝯtinerentur ẽt bastardi, sicut mihi vr, qđ sit in ciuitate ista, & aliis ciuitatibus. Tusciæ, tũc sine dubio bastardi continẽtur, ar. ad hoc l. cum de lanionis, §. asinam, de fun. instr. & l. librorũ, §. qđ tũ Cassius. de leg. 3. Alibi tñ, ut in ciuitate Pisarum, vidi uerba statuti aliter ꝯposita: dicebant. n. qđ si qs esset de nobili patrimonio, &c. Isto quoq; casu non dubitarẽ bastardum contineri verbis statuti. Nam appõne famil. intellr, ꝑ agnatione, quod est nomen iuris ciuilis, q̃ agnatio nõ cadit i bastardum, vt dixi. Sed cũ dico de nobili pñmonio, hic significatur natura. q d. ex patre nobili. Nam pr̃is & matris noĩa sunt significatiua naturæ, ut dicit tex. in l. tutelas. ff. de cap. dimi. sed fm naturam ita bastardus est filius, & eius pr̃ est pr̃, sicut ltimus, cũ iure naturali oẽs sint ltĩmi, vt in Auth. quib.
2 mod. nat. ef. sic. legi. §. liceat. ver. bella vero. Quæro † popularis mulier nupta in domo nobilis, vtrũ dicatur nobilis. Videtur indubitãter quod sic, ut l. fœminæ. ff. de Sena. Sed qđ si effecta est uidua. Hic vr casus, qđ idem. Nam de iure cõi, mortuo viro, adhuc dr̃ de familia viri, ibi, si matrimonium morte. &c. Pro hoc videtur tex. in l. fi-
3 lii, §. vidua ad Munici. Tertio dubitatur, † an popularis, accipiens in vxorem nobilem, uideatur nobilis siue de domo nobilium. hic vr̃ tex. quod sic quasi gener accepit filiam alicuius, dr̃ de familia illius. Ita vr̃ hic. Sed ut dixi, non est uerum de propria significatione, vt d. l. pronuncia. §. familiæ. de uerb. sig. Non ob. hæc lex, quia hoc
4 est ex præsumpta mente defuncti. †Item facit ista lex ad statuta, quę dñt quod minor non possit contrahere sine licentia duorum ꝑ-
f pinquorũ, utrum dicantur propinqui affines, [f]hoc est consanguinei uxoris: hic est text. quod non, ibi, non solum propinquos, sed his deficientib. &c. Apparet ergo, qđ gener, & nurus, & affines, nõ dicuntur propinqui, ut uidistis. s. unde vir. & uxor. l. 1. Vlt. est uidendum qũo cognoscatur, utrũ appello familiæ referat ad personas, an referatur ad res. Rñdeo, qđ qñ ꝑfertur à testõre, aut dispõ fit familiæ, aut de familia, si fit familiæ, refertur ad personas, ut hic in 1. parte. si de familia refertur ad res, ut hic in secunda parte. ut l. nam quod, §. fi. cum l. seq. ad Treb. ita etiam colligitur in d. l. ꝑnũciatio. de uer. sig. Prædictorum ratio est, quia de familia prout referĩ ad personas, non põt testator disponere, nam cum liberæ ꝑsonę sint, non põt relinqui alteri: sed si appellatio familiæ ꝑfertur à lege, q̃ potest non solum disponere familiæ, sed etiam de familia, tunc esset necesse, qđ recurramus ad antecedentia, & sequentia, & sic intelligemus qualiter lex ĩtellexerit, ut l. seruus pluriũ. §. fi. ff. de le. j. & debemus accipere intellectum qui esset sine uitio; ut l. ambiguo, ff. de reb. du. & de reg. iu. in l. quoties.

ADDITIONES.

a Barb. Suggestioni, vide Bar. in l. pronunciatio, ff. e. & in l. tutelas, ff. de ca. dimi. Consuio contra Bar in illis de Tholosa.
Suggestioni. Quid si dixerit aliquis relinquo liberis alienis. Ang. in cons. 38. cum duobus seq. videtur idem dicere.
b Pom. Vocentur. Interpretatione ergo legali semper interpretatur, ut testator sensisse intelligatur de eo, qui est sibi maiori affectione coniunctus. Ad quod uide Rom. cons. 407. & multa quæ posui ad Bartol. in l. si cognatis, in uer. quo gradu quo ordine, ff. de reb. dub.
c Paris. Facit ad q. Vide de hoc, & aliis ad Bart. in l. pronunciatio, §. familia, ff. de uerbo. oblig.
d Alex. Modo quæritur utrum. An bastardi contineantur appellatione familiæ, uel domus. Et uide Doc. in l. generaliter, §. fi. de inst. & subst. Barto. in l. tutelas, de cap. dim. Bar. in l. pronunciatio de verb. sign. Et an ad eos transeat nobilitas, uide Bar. in l. 1. C. de dig. lib. 12. aliquid per Flo. in l. qui testamentum. in fi. de prob. & idem Ang. in consi. 211. Sed an uxor ueniat appellatione familiæ, est bo. tex. quod sic, in l. quicunque, & ibi Barto. C. de re mil. li. 10 & in rub. in Auth. de rest. fidei. Et an bastardi possint portare insigna, & arma domus, vide Bar. in l. filium de his qui sunt sui, uide Bal. in l. liberali. de lib. & leg. Adde, quod bastardus est infam s. Azo. in l. fi. de infa. Bald. in l. bonæ fidei, C. de iu. & uide Bal. in præalleg. l. generaliter. Et ad materiam uide Spe. in ti. de loca. §. nunc autem. & Bal. in auth. si quas ruinas, de sacros. eccl. Et an bastardus contineatur appellatione filii, ad hoc ut puniatur pœna l. quisquis, ad l. Iul. maiest. & ibi plenè uide Bal. & uide Bar. in l. 2. ff. de uer. sig. & Bal. in d. l. generaliter. & uide gl. in c. 1. de bap. in Cle. Adde an bastardus sit de familia, & an possit portare arma domus, Ang. in consi. 30. & 91. per Pet. de Anch. consi. 390. Item adde ad materiam legitimationis bastardorum, quod dicit Paul. de Castr. in l. patiam, C. de coll. pro quo facit Ang. in §. si ab uno. supra de leg. hære. Et ad materiam uide omnino Bal. in præalle. l. generaliter. & Mod. in l. 3. de in ius uoc. Et utrum si statuto caueatur. quod capiens filium rebellem consequatur certum præmium, utrum capiens spurium consequatur, uide Bart. in l. item in potestate, ff. de his, qui sunt sui uel alie. ior. in prin. Menoch. Soc. iun. consi. 86 nu. 10 lib. 2.
e Pom. Verum bastardi. Quid autem si sint legitimati, uide Ale. consi. 2. vol. 4. & per eũdem in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Treb. Ang. consi. 46.
f Ale. Propinqui affines. Qui dicantur propinqui, uide etiam in l. 2. C. vnde uir. & uxor. qui dicantur coniũcti, uide in l. cum eorum, §. affinitatis, & ibi Bar. ff. de post. Et scias quod uxor est coniuncta persona, l. fi. et ibi Bar. supra, de fur. dixi in l. cum alumnam, supra, de leg. An autem so. ma. dicantur ad hoc affines, uide l. cui eorum, §. 1. et qđ ibi no. de post. et glos. not. in l. sed hoc ita, ff. de re iudica. et quod uxor dicatur coniuncta tenet Bal. in l. fina. infra de indi. uidu. uide in uer. progenie. qui dicantur affines. Adde an stante statuto, quod inter affines fiat compromissum si so. matr. mulier litiget cum affinibus uiri, teneatur ad compromissum. Pau. de Cast. consi. 69. ubi de statuto Veronæ.

a *Si quis omissa causa testamen.* *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. Si quis omissa. Circa materiam huius ti. uide omnino Fran. consi. 240.

Continua, ut in gl. & in quibus casib. habeat locum edictum, si qs omissa cã testamenti, dic ut in gl. non est uerum, quia edictum, si qs omis. causa testa. non est inductum nisi solum qñ quis omittit ex testõ, & adit ab intestato. Illud autem, q̃ est introductum, qñ uadit ad substitutum uel uadit ad legitimum, non est per edictum, si qs omis. cau. test. sed est per ꝯstõnes. Principum, ut apparet ex legibus hic alle. & hoc est utile scire propter formationem libelli, &c.

LEX PRIMA.

1 *Repudians in casu huius l. qui accepit pecuniam, quod non teneatur in subsidium.*

Si in fraudem. Si institutus dimittit hereditatem, vt uadat ad substitutum, legata debentur à substituto. Et si pecuniã ob hoc institutus accepit, etiam ipse tenetur. h. d. Op. qñ aliquis dat substitutũ uulgariter, vr instituto permittere, quod repudiet, ut l. Corn. ff. de hære. instit. not. in l. Papi. §. 4. ff. de inoff. testa. Si ergo permittitur repudiare ex uoluntate defuncti, non incidit in hoc edictum, ut l. qui autem. in prin. ff. eo. Sol. ꝯcedo, quod testator uidetur hoc permittere, quod

fiat

fiat bona fide, non aūt qđ fiat in fraudē legatorū, ar. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. ar. Opp. 2. & vr, qđ indistinctè, relicta ab instituto, dēantur substituto, etiam si nulla sit fraus, vt l. licet. de leg. 1. Dicit gl. & bñ intellige, ꝙ hic testãr noluit, ꝙ essent repetita à substituto. & dicit benè intelligo testatorem noluisse hoc, quãdo ab instituto nominatim reliquit, vt l. si plures de leg. 3. & l. 1. §. id quod ex substitutione. ad l. Falc. Quærit gl. in primo casu huius l. † quando institutus repudiauit, nec accepit pecuniam, vtrum etiam ipse in subsidium teneatur? Finaliter gl. determinat, ꝙ non, & hoc communiter tenēt Doct. d. Iac. Butr. sic simpliciter recitando contrarium tenuit. Nam cum ipse repudians participauerit fraudem, debet in subsidium teneri, vt l. fin. in princ. de eo per quem fac. erit. ᵃ Sed hoc non placet, quia hic loquitur de dolo commisso in acquirēdo, sed dolus commissus in non acquirendo, nō facit in subsidiū quem teneri, vt l. qui autem. in prin. ff. quę in frau. cre. teneas ergo gl. tuam. Venio ad secūdam partem, & up. de l. si à substituto. ff. eo. Sol. Dic plenè, ut hic in gl. Vlt. hic distinguit, & Cyn. hic refert distinctionem magnā quā Dy. ponit. ff. eo. tit. ideo vide Cy. hic, vel Dy. ibi tamen ista distinctio eget suppletione in multis, & in alio anno incœpi, & non perfeci.

ADDITIO.

a Alc. De eo per quē fac. erit. Adde, quod si ille tex. bene pōderetur, non facit ad hoc propositum. Nam ille contra quem agitur in subsidium, non fuerat in dolo sed agebatur in subsidium contra illum, ad quem lucrum peruenit ex dolo alterius.

LEX VII.

Eum qui. Si omittitur ex testō, vt adeat ab intest. legata & libertates debentur, sed si ex testō, non pōt adiri ex defectu testamenti, vel hæredis instituti, ᵃ tunc secus. h. d.

ADDITIO.

a Paris. Instituti. Et ideo si aliquis instituatur, qui fuit capax ex testamento poterit ab intestato succedere per illum tex. dicit Com. cons. 74. qui loquitur de forensi.

LEX VIII.

Si Proculiana. Etiam si legata debeantur ex hoc edicto, est locus Falcidię. hoc dicit.

De indicta vidui. & lege Iul. Miscel. tollen. *Rubr.*

LEX PRIMA.

LEgatum. Indictio viduitatis in psona tertij non reprobat. h. d. Habes hoc in l. mulieri, & Titio. ff. & de cond. & dem. Op. de l. aura. §. Titio. ff. de ꝯdi. & dem. l. hæres. ff. e. Sol. in prima legatum erat peruenturum ad mulierem: in secunda erat legatum relictū cuidam coniunctæ personę mulieris, in cuius fauorem præsumebatur desistere mulierem à matrimonio, ideo conditio spernitur.

LEX II.

1 *Lex Iulia Miscella quid indicebat.*
2 *Conditio indicens viduitatem, spernitur.*
3 *Mulier præsumitur, habere animum procreandorum liberorum.*
4 *Via maleficijs non debet aperiri.*
5 *Cautio Mutiana solum in casu huius l. est sublata.*

Ambiguitates. Condō q̄ viduitatē inducit, spernit. Et lex Iulia Miscella, & cautio, & iuš m, qđ per eam indicitur, est sublatum. h. d. Debetis scire, quod iure antiquo ffortum, & Codicis, oīs ꝯdō, q̄ indicit viduitatem, spernit, & legatū capit tanq̄ purū. Post illud ius ffforū superuenit † Iulius Miscellus, q fecit legem circa hoc, p quam statuit, ꝙ mulier, cui sic relinquitur, qñ accepit legatum intra annū dēt iurare de nō nubēdo, vt hic tangitur per gl. & plenius p Azo. in sum. † No. qđ spernitur ꝯdō, q̄ viduitatem indicit. ᵃ † No. qđ in dubio p̄sumitur mulierem habere aīum procreandorum liberorū. † Not. ꝙ non debet aperiri via malitijs. Pro declone legis, q̄rit, qđ indicebat lex Iul. Miscella? dic, vt dixi, ī. ad euidētiā, & tangit hic p gl. & clarius p Azo. in sū. huius tit. Quæro, qđ indicebat cautio Mutiana. Quia dñi, ille tractatus de cautione Mutiana est satis lōgus, hētis in l. Mutianæ. de ꝯd. & dem. & gl. hic tāgit, dic vt in ea, q̄ bñ dicit. † Quæro, vtrū cautio Mutiana ī omnibus sit sublata p hāc l. Gl. h. d. & bn, ꝙ nō, nisi in casu huius legis.

ADDITIO.

a Paris. Viduitatem indicit. Limita istam reg. non procedere quando in casu quo nuberet, esset relictum legatum alij personę magis priuilegiatæ. tex. est sing. in l. Titio vsufruc. § seruo. ff. de cond. & demon. ubi Bart. post Gul. de Cu. infert idem esse quando esset relictum legatum alicui ecclesiæ, uel pię cāę, ꝙ bene probatur in illo text. arguendo à libertate ad piam causam, ut per Bar. & alios in l. si unus. sup. de testa. de hoc etiam vide Franc cons. 67. & ibi etiam dicit quod conditio temporalis potest apponi. uide Ias. hoc tit. in l. 1. quid autem si fiat legatū alicui cum hoc quod intret religionem, an conditio reijciatur, uide Barto. consi. 137. contra quem tenet Pau. de Ca. in auth. nisi rogati in vlt. verb. sup. ad Treb. Sequitur Dec. in repe. c. in præsentia, uer. quando superius dicta. extra. de proba. ubi alia alle. & sequitur Paul. de Cast. vide Ias. in auth. cui relictum. in isto tit. uide ad Bart. in l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de cond. & demon.

AVTHEN.

1 *Correctio legum non inducitur ex identitate rationis, nisi quatenus in lege sit expressum.*

a **Cui relictum.** ᵃ Ista auth. corrigit leges antiquas in aliquib. Op. ꝯdō, q̄ viduitatem indicit, spernitur, vt l. 2. huius titu. & ff. de condit. & demonst. l. cum ita. & l. hoc modo. Sol. dico, ꝙ ista auth. corrigit istas leges in nuptijs secundis, non primis nup. hoc est in virgine, vel in ea, quæ nunquam habuit virum, illa lex immutata nō reperitur, ideo ei standum est secūdum opi. Io. quam Azo. in sum. huius tit. asserit firmiter esse veram, licet Guar. dixi ꝯtrium, & hoc tenent Doct. & ego etiam post mortalitatem ita consului. Vide glo. tuam in fi. Et quod ista opi. Io. sit verior, 1 probatur, quia legum † correctio non inducitur per identitatem rationis, nisi quatenus in l. sit expressum, vt l. præcipimus. in fi. de app. Dixi in auth. quas act. ī. de sacros. eccl. sed in auth. nostra, solum exprimitur de secun. nup. ergo, &c. ut dicam ī. l. proxi.

ADDITIO.

a Barb. Cui relictum. Vide Bar. in consi. 138. quando alleg. hanc auth. inci. Lator præsentis schedulæ.

Alex. Cui relictum. Quid autem si relinquitur mulieri sub conditione, si monasterium ingrediatur, an dicatur inducere viduitatem, & spernatur. Bart. quòd sic. in consi. inci. Domina Miniata. & Bal. hic ad istam auth. in secun. nup. an relictum indicens viduitatem teneat. vide Bar. in l. 2. uersi. sed pone prior. de secun. nup. & no. hic, qñ quis non pōt cauere, statur iuratoriæ cautioni. Vide glos. & Bar. & Doctor. in l. vsufruct. supra, de vsufruct. ibi dixi, & quod dixi supra titu. 2 l. sancimus, & adde, quod si quis non potest dare fideiussorem, excusatur à tutela. l. si quis inter. §. Imperator. de excusat. tuto. & l. fin. in fin. ff. de suspect. tuto secundum Bal. in l. 2. in fi. supra. quod cum eo. & per consequens tunc non sufficit iuratoria cautio. Ad idem uide quod no. Bal. in l. si. sup. quod cum eo. & habes post Bar. in l. frater. supra de excu. tut.

I. A. Adde quod hic dicitur in 1. parte apostillæ, quod illud per Pau. de Ca. reprobatur in l. Titio centum. in prin. quia illa nō inducit spiritualem viduitatem, licet auferat carnalem, quia vita contemplatiua altior est quàm tēporalis, nec reputatur contra Remp. quia animæ sunt præferendæ corporib. l. sancimus de sacrosanc. eccl. & d. Alex. in apostil. in d. l. Titio, dicit Bononiæ fuisse iudicatum contra Bart. in casu d. consi. incip. Domina Miniata.

LEX III.

1 *Lex si corrigitur in uno de correllatiuis, intelligitur esse correcta in alio.*
2 *Statuti puniens uendentem frumentum extra plateam, comprehendit ementē.*

a **Legem Iuliam.** ᵃ Cōdō, q̄ viduitatem indicit, sicut in fœminis spernitur, ita in masculis: secus si relictum in tempus viduitatis cōferatur, non vt in ea permaneat. h. d. No. ex hoc prin. † ꝙ si l. corrigitur in vno de correlatiuis, b intelligitur ᵇ esse correcta in alio, licèt non exprimatur. Cōtra hoc videtur ī. de app. l. p̄cipimus, in fi. & quod dixi in authen. prox. in fin. Sol. Lex non corrigit, nisi in exp̄ssis, vt in ꝯrio. Fallit in correlatiuis, vt hic. Nam maritus, & vxor sunt correlatiua. Sicut ergo lex corric gitur in vxore, ita in marito. Vnde in simili, ᶜ emptor & venditor sunt correlatiua, pone, ꝙ emptor liberat venditorem, certè statim d intelligitur liberatus ipse emptor à venditore, & eꝯ. ᵈ Hic est casus 2 in l. cum emptor, ff. de rescin. ven. & l. fi. ff. de accep. † Per hoc semel e dixi in q. de facto: ᵉ dicebat statutum Pisanum, ꝙ nulli liceat uendere frumentum, nisi in platea, sub certa poena, de emptore nihil dif cebat, quæro vtrum puniatur emptor. ᶠ Ego dico in correlatiuis, ꝙ statuit in vno, vr̄ statutū in alio, vt hic, & in alijs legib. ī. all. Pro hoc facit infra de cupresl. 1. li. 11. vbi videtur casus. Prædicta vera, nisi diuersa sit rō empt. & vend. ar. ī. de rescin. vend. l. fi. & qđ ibi videbitis.

ADDITIONES.

a Alex. Legem Iul. No. ꝙ in correlatiuis, vno correcto, corrigitur, & reliquum, vide tamen de hoc Pet. de Ancha. in c. canonum statuta, versi. ulterius quæro, vtrum ista correctio. & ibi refert Bal. hic, quem sequitur. Vide tamen not. per gl. Bar. & Bal. in authen. qui semel. ī. quomodo. & quando iudex. Et in correlatiuis, quid sit prius, an actiuum, vel passiuum, vide Bal. in rubr. sup. de reb. cre. & ad materiam correlatiuorum, vide unum, quod dixit Barto. in l. 2. ff. quod met. causa, vbi dicam post eum, & vide dictum Bar. in l. liberorum §. notanter. ff. de his qui no. infa. & adde vnum quod dicit Bar. in l. multum interest. de verb. obli. Adde, quod in correlatiuis dispositum in vno dispositum intelligitur in alio. Bal. cons. 14 2. lib.

b Poma. Intelligitur. Etiam circa illud no. de correlatiuis, vide copiosius quam alibi Fel. in procem. Decr. & quod dispositum in vno correlatiuorum, non sit dispositum in alio facit id, quod no. Doct. in l. 1 §. fi. & ibi Ias. in 1. no. in 1. lect. ff. sol. matr. responde, ut ibi per eum, qui satis assignat rationem diuersitatis.

c Menoch in simili. Boer. q. 48. nu. 12. in fi. nu. 13.

d Pom. Et ꝯtra. Hic vide Anch. in c. Canonum statuta, de ꝯnst. & Pan. ibi addita in c. 1. de loc. & Capram consi. 1. & Fel. in c. fi. de iu. Ias. in l. 2. in 3. no. ff de in ius voc. Bar. in c. cæterum. de iud. Ro. consi. 165. Bal. consi. 6. in 1. par. Barto. in l. si & quod ibi addidi, de ac. Are. cōs. 57. Pan. in c. ex multa in ver. vlt. quæro. de voto. Are. consi. 52. Ana. in c. 1. de iud. & Ias. in l. qui se patris, sup. qui admit. & in l. si emancipati. de coll. Fely. in c. debitores. de iu. Are. in l. si filiū. §. patri, de vulg. Ias. in rub. ff. de acq. pos. Bal. nouel. in trac. de do. in 6. parte. in 2 prin.

e Per hoc semel dixi in q. de facto. Item no. quæstio. istam, & adde Bar. in l. fi. de accu. & l. 1. de cupres. lib. 11. & no. in l. si cum venerit. ff. de pact.

Ale. In contrarium facit, quod no. Bar. in l. inuitus. §. 1. de re iudi. vide quod ibi dixi, & adde no. per Bal. in rub. infra, de reg. iu. & adde tex. ibi, Bar. in l. si ab eo. infra, de leg. hære. & facit, an si statutum excludat sororem à successione fratrum, idem erit econtra. Bal. quod non, in l. lege, in fin. infra, de leg. hære. & vide de materia Bal. in rub. supra, de reb. cred.

f Paris. Puniatur emptor. Pan. in c. 1. extra loca. tenuit expressè contrarium, quod in pęnalibus non fiat extensio de correlatiuis ad aliud, vide Ias. hic qui firmat contrariā sniam, latè tangit hanc materiam correlatiuorum per tres principales cōclusiones, vide eum, & vide latè de materia Fel. in proce. Greg. & quod etiam in pęnalibus habeat locum hæc regu. & vide, & declara, vt per Ias. in l. 1. C. de in ius vocan. Item ad re. & quatuor limitationes, uide Fel. in c. fi. extra, de iudi. Quæro vtrum puniatur emptor. no. quæst. istam. & adde Bar. in l. fin. ff. de acc. & etiam vtrum puniatur emptor. no. quæst. istam. & adde Bar. in l. fin. ff. de acc. & etiam ut de quæ dixi superiori apost. & dicit Dec. in c. 1. de temp. ord. ꝙ eo ipso, quod lex facit exemptū monasterium à vendendo, facit exemptum emptorem ab emendo. Item gl. in c. 1. de confes. in 6. quod pęna imposita actori, videtur etiam imposita reo: & econtra, quod si statutum compelleret aliquem emere, an compellat vendere: Dicit Bal. quod non, in l. 1. infra, de commu. deruo man.

1 *Si relinquuntur uxori centum, quamdiu in domo testatoris manserit, & ad secunda vota non transierit, an videatur indicta viduitas.*
2 *Mulier, quae nupsit, dicitur caste, & honeste vivere.*

a 1 §. Sed quia apud. [a] Summaui cũ praecedentib. Circa legem nostram † quaerit gl. quid de eo, quotidie relinquitur mulierib. videlicet quamdiu in domo mea remanserit, & ad secunda vota nõ transierit, an per hanc cõdõnẽ videatur indicta viduitas? Glos. non rñdet. Vide gl. fi. in fi. Et aduerte dicũt Doct. quod per haec verba nõ indicitur viduitas, immo dictum legatum pro primo tempore est purum, pro sequẽti cõdõnale, vt donec erit vidua capiat sine satisdatione, cum desierit esse vidua desinet capere, vt ff. de an. legat. l. filiae. Facit de cond. & demonst. l. pater Seuerinam. §. fina. Ad vnum tamen aduertas, ne decipiaris. Gloss. hic formando quaestionem ponit verba conditionis sic. Quamdiu in domo mea caste, & honeste vi-
2 xerit. Certe illa, † quae accepit virum, dicitur viuere caste, & hone-
b ste, [b] vt l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Tre. Vnde consilium est quod addatur in verbis testamenti, illud, & quod ad secunda vota non transierit: aliàs per haec verba mulier non impediretur transire ad secunda vota, & capere relictum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Sed quia apud. Hanc l. pro singulari alle. Lud. in auth. similiter. C. ad l. Fal. quod quando vna lex corrigit aliam, debet fieri specialis mentio de l. quam corrigit. Ibi gl. non respondet, adde quod contrarium vr velle gl. in l. cum tale. de condi. & demon. & ista est verior. & vide Ia. de Bel. in §. quia verò. in fi. Auth. de nup. & Bar. hic, in prin. in l. cum filius. §. qui Mutianam. de leg. 2. Ibi ad vnum tamen aduerte no. quod mulier transiens ad secunda vota, dicitur caste viuere, & honeste. authen. hoc locũ, si secundo nup. mu. vide tamen Bal. contra, & Imo. in l. cum filius. §. qui Mutianam. de leg. 2. & Bal. in l. Deo nobis, de episc. & cle. & ibi an dicatur vidua viuere quae ingreditur monasterium, & quid habeat facere hic mulier vide Bal. in d. l. decreto. sup. de infam. & hic adde Bal. in l. 1. sup. de rap. vir. & generaliter ponit quaestio sumat pudicitia, per Bal. hic, & ad mãm adde dictum Bald. in l. voluntatis. C. de fideic. & vide repertorium in verbo, castissima. Adde quod nec legatum amittit mulier secũdo nubens, si testator dixerit, donec in hospitio meo vixerit, & virum secundum ducat in hospitio primi, vt consuluit Oldr. consi. 213. Menoc. Rui. consi. 190. nu. 2. lib. 2.

b Poma. Dicitur uiuere caste, & honeste. Illud cõs. Bal. hic reprehendit Pau. de Cast. in l. cum qui probabilem. C. de episc. & cler. quia maritus non praesumitur cogitare de tali castitate, cum dicat lex. quod eius anima tristetur per secũdas nuptias, sed intellexit de castitate uidua. Vide etiam Fel. de isto cons. Bar. hic in prin. declaratur super gl. r. ibi, & Imo. & in Greg in prin. Vide pulchre Bal. in l. Deo nobis. de epis. & cleric. Et quota sea sit castitas, uide Nic de Lyra. Mat. 13. in glos. in uer. & dubitatur. Barb. consi. 6. uol. 1.

De his quae poen. no. in test. vel codic. relinq. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Poena adiecta legato, si excedit debitũ modũ vsurarũ, reducitur ad legitimum.*
2 *Legatum sub conditione impossibili, & turpi, quando valeat.*
3 *Temporis angustia subducitur de cõtractib. bonae fidei, & de vltimis volũtatib.*
4 *Praeceptum legibus interdictum, uel improbatum, quod dicatur.*

a SVperuacuam. [a] Quod poenae noĩe relinquitur valet, nisi turpis, vel impossibi-
b lis dispõ praecedat. [b] h.d. Opp. ff. de condi. & dem. l. mulcta. in prin. & ff. e. l. 1. sol. dicit gl. haec corrigit illas. Ista sol. nõ est bona, quia etiam de iure antiquo poterat relinq noĩe poenae, & valebat, vt l. 1. §. item si ita. ff. ad l. Fal. & l. 1. ff. de pe. leg. & l. si poenã, qñ dies leg. ced. & l. 3. §. fi. de ann. le. Propter hoc debetis distinguere tria iura. Nam primum fuit ius ffõrum, per quod valebat relictum nomine poenae, vt d. ll. nisi praecederet dispõ turpis, vt l. 1. ff. eo. vel qñ nihil poterat grauato imputari, ut l. mulcta. ff. de conditio. & demon. Secundum ius fuit, per quod fuit statutum indistincte, quod nõ ualeret relictum noĩe poenae. Fuit tertium ius. s. huius l. per quod illud ius medium tollitur, & ad primum redit. & est hodie idem, quod de iure antiq. ffõrũ. Circa istam partem quaero, dr hic, quod ualet relictum nomine poenae.
1 Quid † si poena excedat legitimũ modũ usurarũ, an reducet ad legitimũ modũ, sicut dicimus in contractib. vt l. Iul. §. idẽ Pap. ff. de ac. emp. & C.
c de vsu. l. eũ allegas? [c] Rñdeo sic. d. l. 2. §. fi. de an. leg. Venio ad secundam partẽ, dr quod uitiatur relictũ, qñ praecedit iussus turpis, vel impossibilis. Cõtra Inst. de hae. inst. §. impossibiles. ff. de cõd. & dem. l. obtinuit, C. de inst. & subst. l. reprehendenda. Dicunt quidam, quod haec intelligitur secundum illas, ut ualeat reiecta cõdõne. Certe istud est contra istũ tex. qui dicit sine ullo dãno, &c. nam si relictũ praestatur, haeres erit in damno, vnde gl. sol. distinguendo, aut cõdõ imposis apponitur in persona grauati,
2 & non valet relictum, vt hic, aut † in persona honorati, & valet relictũ vt in contrario. Istam opi. tenet gl. ff. de cõdi. & demon. sup rub. & l. obtinuit, eo. tit. Istud non placet, quia est contra d. l. obtinuit, quae simpliciter dicit tur-
d pes cõdõnes esse remouendas. Quae est ergo vera sol. [d] dicunt Vltram. & bñ, licet sit dictũ gl. alibi, quod hic nõ fuit apposita condõ imposis, imo cõdõ necessaria. Cũm. n. procedit dispõ turpis, uel impossibilis, ut puta, iubeo, quod patrẽ tuũ occidas. Istud est turpe, & impossibile de iure. Sequitur, & si nõ occidas, des Titio centũ. Ista condõ & si non occidas, est necessaria, quia contraria est impossibilis, ut l. in illa. circa fi. ff. de uerb. oblig. Et istam sol. tangit glo. in l. 1. ff. de cõd. inst. ubi plenissime tractauit istam materiam impossibilitatis. Sed contra hoc opp. si praecessit condõ necessaria, ergo statim debetur, & pure, ut d. l. in illa. in fi. de ver. ob. & l. si pupillus. §. qui sub cõdõne. ff. de nouat. Sol. ibi loquitur, qñ non praecedit dispõ turpis, hic uero qñ praecedit dispositio turpis. Facit ad hoc ff. de verb. ob. l. si hõ mortuus eõiuncta l. in illa. in prin. eo. tit. Opp. gl. de l. si mihi, & tibi, §. si qs de lega. 1. ubi etiam praeceptum impossibile valet. Dicit glos. ibi non erat impossibile, quia testator poterat superuiuere, & eo viuente serui poterant peruenire Romã. Ista non est bona sol. quia est contra reg. Cato. ideo
3 dic, † quod sicut angustiae temporis subducuntur de contractibus bonae fidei, vt l. insulam. §. 1. ff. loca. ita subducuntur de vlt. voluntatib. quae se hñt instar bonae fidei, ut vidistis in l. minorum. C. in quib.
4 cau. in int. rest. nõ est necess. Quaero circa istam partem, † quod est praeceptũ legib. interdictũ, vel improbatum? Gl. dicit quando testator relinquit legatum non capaci, uel praecepit se sepeliri cum uestib. Vide gl. Istud ultimum probatur in l. seruo alieno. §. fi. ff. de le. 1.

ADDITIONES.

a Superuacuam. Adde Bar. & Doct. in l. 2. de cond. & dem. in l. testamento. l. 2. eod. tit. & in l. haeredibus. vide omnino Bar. in l. paterfamilias. ff. de cond. inst.

b Pari. Dispositio praecedat. Vide pro limitatione, quod dicit Pau. consi. 233. quod si prohibitum sit filio aliquid alienare sub pena priuationis haereditatis, licet non valeat prohibitio quantum ad legatum, si tamen alienaret priuaretur haereditate, vt per eum de quo habes ad Bar. in l. quoniam in prioribus. C. de inof. test. Item an ignoranti currat tempus positum in priuatione haereditatis a rectore & non currat. nisi ab adita haereditate, & an requiratur interpellatio. Vide Bar. in auth. hoc amplius. infra de fideic. & de interpellatione vide in rep. in ver. interpellatio. & in versi. conditio.

c L. cum alle. Et adde ad materiam d. l. cum alle. & l. Iul. de act. emp.

d Quae est ergo vera sol. Adde quod ista pena adiecta cõdõni praedictae nocere non debet. l. si hõ mortuus, de verb. ob. quando impossibile, vel turpe erat in 1. dispositione, quod occidens patrẽ, &c. & adde Barto. in d. l. si homo & Doct. in c. fi. de cond. appo.

De fideicommissis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a SI probaueris. [a] Ista est singularis lex, & satis no. forte non est alibi & breuiter
b hoc dicit. Praestatio triennalis [b] facit, vt alimenta etiam in futurum debeantur ex inutili uoluntate.

ADDITIONES.

a Paris. Si probaueris. Circa hanc l. quod debitum annuum potest de praesenti deduci in iudicium, vide Alex. consi. 95. Item quod illa lex loquens in alimentis habeat locum in dote debita ex vlt. volun. vide Bar. q. 6. per eum disputata, inci. Mulier habens amplum patrimonium, vide in materia quae dicit Ias. in l. certis annis. C. de pac. & hic etiã late. aduerte tamen quod si quis peteret solum pro vno anno, & obtineret, quia reus nil in iudicio opponeret: si postea rediret, cũm conueniat ex alijs annis, poterit opponere contra instrumentum non ob. sententia lata primo anno, vide Ang. in §. in his ad fi. in Auth. de inst. cau. & fi. Are. in l. si stipulatio, de verb. obl. vbi dubitat, an idem sit in stipulatione annua.

b I.A. Triennalis. Item operatur illa triennalis praestatio aliã praesumptionem, quam habes in casu singulari l. quicumque. C. de apo. pu. lib. 10. Et ad gl. & ad tex. etiam adde Bart. in l. si id. in princi. ff. de iur. om. iud. Adde, quod ista est singularis lex, de cuius materia vide Bart. in l. prox. & signat Bal. in l. aduersus. C. de rit. Et sic illud triẽniũ operat in casu fauorabili, ad inducendum liberationẽ, vt ibi, notat glo. Et limita hanc l. plurib. mod. ut per Angel. in repe. l. si certis annis. C. de pact. & ibi dum Et hanc l extendit Bar. & ibi vide. quod dr in l. putat. Barto. in l. a cer[illegible] annis. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsu procedere etiam in legato dotis & in legato ad refectionem viae, & in alijs similib. fauorabilib. vt ibi per eum & idem tenet Bal. in l. si certis annis. & cũ Bar. transeũt Ang. & Ful. in d. l. si certis. & idem tenet Bar in quadam disputatione incipiente, Mulier. Ant. de Butr. in repe. c. pertinenti, de censi. & Io. de Imo. in l. si verò. in §. de viro. ff. sol. ma. & Fulg. in d. l. cum de in rem verso. & Math. de Mat. in suo tract. extensionum. Et subdit Ang. in repe. l. si certis, quod idem erit in legato facto pro redemptione captiuorum, vel pijs locis, cum haec tanquam pia dispositio sit fauorabilis, allegat l. si quis pro redemptione. C. ad d. l. si quis ad declinandam. supra. de episc. & cler. Pietatis enim causa mouit hic legislatorem ad ita statuẽdum, ex quo dicit Ange. se consequenter inferre, quod haec l. non habeat locum in legato alimentorum, relicto diuiti, quia tunc cessat ratio pietatis, vt not. glo. in l. illud. in versi. aliam causam, supra de sacrosanct. eccles. & declarat Barto. optime in repe. l. 1. in 2. q. secundae partis prin. eod. tit. Non ob. l. cum hi. §. nihil, ff. de transa. ubi non potest transigi inconsulto Praetore super legato alimentorum relicto pauperi, uel etiam diuiti, quia tunc dicit Ange. quod illud est ex extensione iurisc. in casu illo quod non reperitur in casu isto. Hanc tamen limitationem reprehendit Alex. de Imo in d. l. si certis annis. Hanc tamen Flo. in d. l. cum de in rem uers. simpliciter ponit limitationem, & alias duas, quas infra recitabo, & eas approbat, licet nullam de Ange. faciat mentionem. Secundo limitat Ange. hanc l. non habere locum, quando testamentum esset inutile, eo quia testator non erat habilis ad testandum, quia tunc lex resistit testandi potentiae, & sic ex eo test. non oritur naturalis, nec ciuilis ob. l. non dubium. C. de leg. & l. cum lex. & ibi no. per Bart. ff. de fideius. Quam limitationem intellige veram quando testator erat inhabilis ex defectu iuris gentium, secus si a iure ciui. tantum, quia tunc bene oritur naturalis, cum naturalis sit inuenta de iure naturali seu gentium l. cum amplius. in fi. de reg. iu. Et hoc verificatur ex no. per Bar. in repe. l. 1. in 2. q. prin. quam expodit per 5. q. supra de sacrosanct. eccle. ubi concludit, quod relicta ad pias causas debentur, licet testator esset inhabilis ex defectu surgente a iure ciui. tantum, & ibi ponit, qui sunt isti defectus. Tertio limitat Ang. in praedicto loco hanc legem nõ habere locum, ubi testamentum esset inutile propter imperfectionẽ voluntatis, eo quia voluntas imperfecta non est voluntas l. 1. in ciui. & ibi not. ff. de test. & ideo debet intelligi haec lex imperfecta, ratione solennitatis deficientis, quo casu oritur naturalis obligatio, vt no. glos. l. si post diuisionẽ, cum fi. C. de iu. & fac. ign. [illegible] quod illud pẽdet ab illo, an testm imperfectum ratione voluntatis valeat ad pias causas, vel inter liberos, de quo &c. Item aduerte an illud, quod dicit in principio, quod licet communiter extendatur haec lex ad legatum dotis, & refectionis viae, tamen secundum Bal. cet. in d. l. si certis annis. supra de pact. illud non videtur verum, quia ea quae fiunt contra ius commune, non debent extendi. l. ius singulare. et l. quod verò. ff. de leg. & praesertim cum non sit ratio in dote, quia legatũ alimentorũ dr pium. Tex. est optimus in l. Mela. post prin. [illegible] pietatis intuitu. ff. de ali. & ciba. leg. no. Bar. l. alio. eo. tit. Itẽ sup eo nõ põt transigi Praetore inconsulto. l. cum hi. §. in his. ff. de transa. quod non reperitur in dote. [illegible]

lus alias rhnes, de quib. ibi per eum. Tamen tene opi. Bar. quæ est communis. Primo quia dici potest quod cã dotis sit gã pia, l. cum his. §. si mulier. ff de cõd. inde. & no. Bar. per illum tex. in l. si ego, in prin. ff. de iu. do. & Bal. in rep. l. j. de sacrosec. & in l. si cut, de act. & ob. in l. mãdatum, §. mandati, & æquiparatur causæ alimentorum, vt colligitur ex no. per gl. in l. ob ęs, §. de prædijs min. & no. Bar. in l. si de his quib. vt indi. cum si. & probant iura allegata per Bar. in d. l. si certis annis & responsionem ad alia, quę dicit & objecit Sal. vide per me scripta in d. l. si certis annis, in ver. præterea ego video in libertatib. No. quod libertates sunt ita fauorabiles, sicut alimenta, vt probat tex. in c. causam matrimonij, de offic. dele. Adde latius videndum per Alex. in d. l. si certis annis, & quæ ibi posui.

LEX II.

1 *Legatum annuum solutum in præsenti, quando obliget ad soluendum in futurũ.*
2 *Agi de præsenti quando possit pro tempore futuro, & quomodo.*

Et si inutiliter. Ex inutili voluntate, legatum a sciẽte solutum non potest repeti. h. d. Istam l. lege cum precedenti, quia inuicem sibi ꝯdicunt, & l. j. est notabilissima, & perpetuò tenenda menti. Op. de hac l. ad primã: nam sibi præiudicat, si præstitit per triennium, vt ibi, sed hic præiudicat, si p̃stitit statim. Huius timore hæc l. a. legitur hic in a. glo. duob mod. Primo quod in l. j. ille qui soluit, fuit sciens. Hæc non est vera, vt j. videbitis. Alij dicunt, quod in l. j. & ij. fuit solutum a sciente, quæ solutio statim præiudicat in eo quod soluitur, in eo vero, quod est soluẽdũ, non præiudicat, nisi fauore alimentorum, qñ pręcessit pręstatio p triennium, vt l. j. & ista est vera opi. quam tenẽt omnes Doc. s̃m hoc intelligitur qñ solutio est facta a sciente. Idem intelligit glo. l. 2. in
1 soluit in ꝯrij, in alijs variat, vt statim dicã. †Veniamus ergo ad gl. l. j. & op. a diuisione. Nam aut hæc voluntas fuit solẽnis, & tũc sine dubio statim potest peti, nec curantur de præstatione triẽnali. Aut ista voluntas fuit inutilis, & tunc aut solutio fuit facta a sciente, & statim præiudicat, nõ expectata solutione triennij, vt j. l. prox. Aut ignorauit, & tunc etiam si infinitis vicib. soluisset, in futurum non præiudicaret, vt l. obligationum ferè. §. placet, de ac. & obl. & sic vr̃ ista lex nullo casu locum habeat. Sol. dicit gl. quod hic non agnouit sciens, sed est speciale, vt soluendo tanto tpe videatur agnouisse, & sic intelligitur ista gl. in eo, qui soluit ignoranter, quod est ꝯ illud quod tenet hęc ea. gl. in fi. & j. l. proxi. Præterea ego video in libertatib. quod sunt ita fauorabiles, sicut alimenta, quod præstatio per errorem non præiudicat, vt l. cum testũ. §. de iu. & fac. ign. ergo in alimentis. Vnde aliꝗ tenent, quod hic fuit voluntas solennis, & quod hic dr̃ de præstatione triẽnij, subaudi, maximè. Istud nõ est verum, quia s̃m hoc lex non esset facta in casu dubij. Dic ergo, quod ista est veritas, qđ hæc solutio fuit facta a sciente, quæ præiudicat statim in eo quod soluitur, sed in eo quod est soluẽdum in futurum nõ præiudicat, nisi præcedat præstatio triennij, & est speciale fauore vlt. volunt. & alimẽtorum, vt statim dicam. Item opp. §. de vsur. l. creditor. Sol. ibi loquitur in ꝯtrib. vbi præstatio triennalis non præiudicat, hic fallit fauore vlt.
a volunt. & alimentorum. Item opp. ff. ad l. Fal.[a] l. quod de bonis. §. 2. Glo. dicit quod ibi non soluit trib. ann. Tu dic, quod hic est speciale in alimentis, ibi loquitur in alio relicto, quam alimentorum. Item opp. §. de pa. l. si certis annis. Sol. dicit gl. quod ibi ꝯstabat pactum nudũ intercessisse, & sic dispositionem esse etiã inualidam, hic autem erat dubium vtrum volũtas fuerit solẽnis, vel nõ, vnde in dubio p̃sumitũ solẽnis. Vide ergo istam glo. quæ intelligit hanc legem qñ erat dubium vtrum voluntas fuerit solẽnis, aut non, & sic glo. in seipsa variat istam legẽm trib. mod. Vna, quod intelligatur in nesciente, alia quod intelligatur in dubitante, alia quod intelligatur in sciente. Ista solu. nõ placet, quia nesciens, & dubitans pari passu ambulant, vt l. fi. §. de ꝯdi. ind. l. manifestissimi. §. fin autem. §. de fu. Solue ergo quod hic est speciale fauore alimentorum, & vlt. volunt. & lex ꝯria loquitur in ꝯtrib. non in vltimis volun. & hęc est vera. Item op. & vr̃ quod maius tps requiratur. s. x. anno. vt l. cum de in rem verso, ff de vsur. Sol. Hic cõstabat, voluntatem esse inutilem, tñ pp præstationem triennij validatur, vt in futurum pręstetur, ibi erat dubium, an titulus pręcessit, ad cuius probationem inducebatur præstatio lõgi tpis. Ad l. j. op. vltimo modo, dr̃ hic, quod agatur vt in futurum præstent. Contra, iudi-
b cium non põt esse in futurum,[b] vt l. nõ quemadmodum. ff. de iud. & de vsur. l. si. §. j. So. hic pro futuro agitur ex iure de p̃nti, ibi ex iure de futuro. Vnde gl. istud dictum non vr̃ procedere in obligationib. q̃ ex ꝯctu procedunt: nam stipulatio annua est pro toto tpe, & statim nascitur actio & oblĩo vt l. si Stichum, §. stipso, de vet. ob. & l. Senatus, §. fi. de do. cau. mor. Vnde merito potest dici, quod ibi agitur ex iure de præsenti, sed in obligationib. annuis, vel menstruis ex testõ, quot sunt tpa, tot sunt oblĩones, vt d. l. Senatus, §. fi. & l. cũ in annos, de annu. le. Vnde non potest dici, quod pro futuro tpe agatur ex iure de p̃nti, cum de p̃nti nullum sit ius de tpe futuro. Sustinendo glo. possum dicere quod in hac l. non agitur ex testõ, sed agitur ex neg. gest. hoc est vltima voluntate inutili, cum præstatione triennij oritũ q̃dam oblĩo, & agatur ꝯdõne ex hac l. Vnde magis vr̃ ex ꝯctu, quã ex testõ. Vel aliter, & puto melius, quod illud, quod gl. dicit hic, quod agitur ex iure de præsenti, hoc est, occasione iuris de præsenti, agitur etiã pro futuro tpe, ideo non cogitur singulis annis vel singulis mensibus agere de iure suo, arg. l. malè agitur, j. de præscr. 30. an. & hoc placet. Ratio, quia ista præstatio triennij, licèt inducat, vt magis sit cautum, non tñ inducit, vt plus debeatur, q̃ primitus debebatur, ar. l. Titius rogatus. ff. ad Tre. Sed primitus naliter debebantur alimẽta, pro primo tpe purè, pro secundo tpe sub conditione ex hac vltima voluntate, tũc pp præstationem debebit ciuiliter eo. mõ. Fateor tñ, vt arbitror, quod hic sit agendum ꝯdõne ex ista lege. l. si peculiũ, §. 1.
2 de statu li. Qualiter †autem pro futuro tpe possit agi, dixi tibi in l. j. de sen. quæ sine cer. quan. De hoc ibi dixi hoc anno, & ioi tex. & gl. tangit. Dixi etiam alias de dam. infec. l. si finita. §. si. cum l. seq. Tamẽ singulariter no. istum tex. in obligationibus annuis, & menstruis, quia potest quis petere, vt aduersarius condemnetur ad præstandum de præsenti, & vt præstet in futurum. Expedita l. j. super l. 2. gl. facit vnam quæstionem, vtrum ei qui soluit vnum, præiudicetur in alijs. Glo. determinat quod non, & dic vt in ea habes.

ADDITIONES.

a Ale. Opp. ff. ad l. Fal. Bal. in l. si certis annis, uidetur dicere quod expediatur officio iudicis, dic, vt ibi.

b Alex. In futurum. An quis possit agere pro futuro ex iure de præsenti, ad hoc vide Bar. in l. vbi autem, §. pe. de verb. obli. & quod no. Bar. per illum tex. in l. libertos quos, in fi. §. 1. de ali. leg. & probat tex. & ibi no. Bar. in l. malè agi, de præs. 1. 3. an. no. & quæ no. Bar. in l. pecuniæ, ff. de alim. leg. per lmo. in l. si stipulamur, §. c. [illegible] stipulamur, de verb. obl. per Cy. & alios in l. 1. ad si. sup. eo. & Bar. & Bal. hic, & in l. 2. inf. de sent. quæ sine certa quanti. & Ang. in repe. l. 1. sup. de iure do. Bar. expressè tenet, quod agatur condictione ex hac l. vide quæ ibi dicam.

LEX III.

1 *Fideicommissum vniuersale transmittitur ad hæredem ante restitutionem.*
2 *Fideicommissum vniuersale transmittitur fideicommissario defuncto ante aditam hæreditatem, sicut transmittuntur legata particularia.*

1 **Cum secundum.** †Fideicommissum vle trãsmitti ad hr̃des ante restitutionem, & si debitor creditori succedit, extinguuntur actiones. h. d. Vide ergo quod dixi tibi in summario, quod fideicommissum, &c. Simul. vt debitis. j. e. l. si in persona, & l. apud Iulia. §. vtrum ad Treb. & l. cogi, §. idem Metianus, eo. ti. licet gl. tua dicat ꝯriũ & malè in l. a testatore, de condi. & dem. & l. cum filio, de le. j. & ibi reprobatur per Dy. Quæro, an ista puella poterat cogere istos hęredes adire hæreditatem. Gl. q̃ est hic distinguit. Aut testator reliquit libertatẽ & hr̃ditatẽ per fideicom. seruo hæredis, aut seruo testatoris. Et si seruo testatoris, aut ab omnib. relinquitur libertas, & hæreditas, aut ab alio libertas, & ab alio hæreditas. Adde ibi, & sibi restituere, &c. hic iunge finem istius gl. ibi, secus tñ si ab vno, &c. Quærit gl. secũdo, quid si testator vnum instituit ex dodrante, alium ex quadrante, ipsi tñ sunt hęredes puellæ æqualiter. Certè isto casu dicit gl. ille qui fuit institutus in maiori parte, cogetur restituere tertiam partem suæ partis, vt in gl. Illud quod gl. dicit, põt procedere si ponimus istam puellam fuisse seruam hr̃dẽ pro ęquali portione, & ideo cũ ad eos æqualiter pertineat ius patronatus, æqualiter succedunt. Sed si ponimus ipsam fuisse seruam testatoris, tunc ad hæredes pertinuit illa serua p hr̃ditaria portione, hoc est ad vnum pro nouem partib. ad s̃m pro tribus, & easdem partes vr̃ hr̃e in iure patronatus. vnde non succedit æqualiter, sed respectu portionum dñicarum, & iuris patronatus, arg. Insti. p soc. §. illud. Et ita dicebat Ia. Bu. & sic repro-
a bat hanc gl. Quæro, †licet fideicommissum vle transmittatur ad hæredes ante restitõnem, vtrum trãsmittatur fideicommissario defuncto ante aditã hr̃ditatẽ, sicut transmittũtur legata particularia. Gl. vr̃ tenere qđ non, in l. q̃dam ff. ad Tre. Ego tñ ꝯsueui tenere ꝯrium, quod plenè examinabo in l. cum filio. ff. de le. j. vbi vide &c.

LEX IIII.

1 *Aliendis prohibitio extra familiã, non ꝯprehẽdit alienationẽ factã in familia.*
2 *Prohibita venditione, dicitur prohibita donatio.*

a **Voluntas.** [a]Prohibitio †alienationis extra familiam non
1 impedit alienationẽ, q̃ fit in familia. h. d. No. j.
2 quod dixi in summario. No. secundo illud, †prohibita vendõne, vr̃
b prohibita donatio,[b] qđ apparet hic, & iõ donatio non est p̃hibita, q̃a fit sorori, secus si fieret ex̃ fam. liã. vt hic vides in tex. & gl. vr̃ dicere expresse j. de vsuc. pro emp. l. 2. Quęrit gl. vtrum ista soror, cui hæc

ADDITIONES.

a Alex. Voluntas. Circa hanc l. vide omnino Bar. in l. pater. §. 1. de lega. 3.
Men. Ruy. consi. 124. nu. 9. lib. 2. consi. 123. nu. 8. lib. 3.
Paris. Voluntas. Quod sit interpretanda defuncti voluntas ex bono, & æquo, & quod vbi verba sunt clara, standum sit verbis, vide Soc. in l. in his, ff. de condi. & dem.

b Alex. Videtur prohibita donatio. Adde meliorem text. in l. statu liberi a cæteris, de statu li. licet aliter videatur obstare in l. pater, §. quindecim, de leg. 3. ibi, vendere, donare, & quod dicit intelligitur verum, qñ inhibetur contractus respectu pretij redimendi ex re, quia tunc prohibitio contractus venditionis non impedit donationem, est tex. no. in l. fi. inf. de præd. cur. lib. 10. & ad prædicta adde tex. no. in c. 1. §. donare, qualiter feu. olim po. alie. tunc in prima illius c. & vide quæ no. in l. fin. sup. de iure emphy. & Bald. hic.

I. A. Adde pulchram limitationem, secundum Pa. de Cast. hic, ad id quod dr̃, quod prohibitus alienare, non dicitur prohibitus alienare rem quam emit a cohærede, hoc dicit esse verum, cum prohibitio facta est personaliter, s. vt nullus alienet partem suam, sed si prohibitio esset, ne alienetur fundus extra familiam, & sic ad rem tunc licèt vnus emat ab alio, illam partem quam emit, vendere tamen non potest, & ita alias de facto consultus, dicit se respondisse. Ad id etiam, quod per illam l. dicit Bal. quem sequitur Pa. de Cast. quod si sint plures feudatarij eiusdem rei, quod vnus potest partem suam alteri vendere, & donare sine consensu domini, quando feudum est antiquum, & inuicem succedunt in eo, vt est casus in c. 1. de ali. feu. pa. in ver. si fe. secus in feudo nouo pluribus concesso, in quo vnus alteri succedit. Item facit, secundum Bal. quod episcopus qui prohibetur vendere bona mensæ suæ, possit tamẽ donare, Cap. Cathedralis ecclesiæ, quia faciunt unum corpus, de quo est gl. in Cle. si vna. de reb. eccl. non alie. Et quo ad primum Pa. de Cas. vide Bal. cons. 312. 2. lib. quo vero ad secundum de feudatarijs, vide eundẽ Bal. consi. 16. lib. 3. & quod voluit idem Bal. consi. 265. lib.
Men. Ruy. consi. 125. nu. 12. lib. 2. consi. 19. numer. 200.

hæc portio est donata, poterit illã eis familiam vẽdere, & vsũ tenere, quod sic, arg. l. pater. §. quindecim. ff. de le. 3. sed forte illa lex non facit, nam ibi fuit facta prohibitio simplr, sed hic quilibet fuit prohi-
a bitus, ne vẽderet partem suam, dic vt ibi. Vlt. gl. [a]format vnu arg. ꝫ, & non soluit, de l. cũ hi. §. sed si plurib. sed ibi rõ prohibitionis habet locum etiam in alienatione, quæ fit inter eos, hic secus, &c.

ADDITIO.

a Alex. Vlt. gl. Quid si testator mandat hæredi, quod res non exeat manus suas, quid importent, vide Bar. in l. manu. de iusti. & iure. Tene menti, quia faciet tibi honorem. Circa hoc adde Bal. in l. peto, §. fratre, & per l. 2. & Imo. in l. filius, §. diui. 3. colum. de lega. 3.

LEX V.

Si frater. Pupillaris directa, adueniẽte pubertate expirat: secus in fideicommissaria simplr facta, vel cum tpis distinctione. h. d. Vide q̃dã gl. q̃ est hic, q̃ tollit quoddã magnum dubium. vide gl. pe. Et vt intelligas melius, op. qñ pupillaris substõ valet iure fideicommissi, aliud fideicommissum expirat adueniente pubertate, vt l. si fundũ p fideicõ. alias si Titio. §. fi. cũ l. seq. ff. de le. 3.
a & ibi per Dy. & ad Tre. l. Scæuola, [a] & ibi per Dy. Sol. huius timore dicit gl. quod hic fuit cõfirmata pupillaris substitutio per hæc verba, qñcunq; decesserit, secus si testator simpliciter dixisset, dictam substitutionem volo valere iure fideicommissi. arg. l. contrariæ.

ADDITIO.

a Alex. l. Scæuola. Adde no. per Bar. in d. l. Scæuola, & hic adde quæ no. Bar. in l. stipulatio ista. §. in stipulationib. de verb. obl. & in l. si quis a filio. §. j. de leg. 3.

LEX VI.

Prædia. Si res obligata legeť a sciẽte, vel cõiunctæ personæ, hrs eã luere cogiť, vel p̃cium soluere, si a creditore alienet. h. d. Opp. de l. si res obligata. ff. de le. 1. Sol. ꝙ hic deficit, p illã suppletur. l. quod & in alio casu hrs cogať luere, videlicet qñ legatario luente apud aliũ nihil remaneret. Vlt. aduerte ad vnum, ꝙ dico, quod nõ reperio alium dicere, & credo dicere veritatẽ. Ego intelligo istam l. & similes, quæ loquunť de re obligata, qñ res est obligata pro debito alterius, quam testatoris, vel hæredis eius. Nã si res esset obligata p debito testatoris, vel hrdis eius, absq; distinctione aliqua hæres luere cogitur. Nam ad legatarium creditor puenire nõ potest per hypothecariam actionem, nisi prius debitore principali existente in mora, vt l. debitores. ĩ. de pig. vnde non euincereť a legatario, nisi ex culpa eius. i. hæredis, hoc vĩ gl. velle non cauillando eam, in l. qui solidum. §. fi. ff. de leg. 2. dixi ibi in l. si res, de leg. 3. no. ibi, quia habeo istam limitationem pro notabili.

LEX VII.

a Voluntatis. [a]Seipsam suminat gl. op. a diuisione dic, vt in ea, & plenius p Dy. i. cũ inspiciim', de re. iu. li. 6.

ADDITIO.

a Alex. Voluntatis. Adde Bar. in l. stipulatio ista. §. in stipulationib. de verb. obl. & in l. si quis a filio §. j. de leg. 3.

LEX VIII.

Qui fideicommissariam. Seruo proprio potest relinqui legatum, si ei relinquitur libertas. h. d.

LEX IX.

a Ab eo. [a]Quem non honoro, non onero. h. d. ista lex.

ADDITIO.

a Alex. Ab eo. Hæc lex procedit non tantum in eo, qui directo percepit a testatore fructuum cõmodum, sed etiam si per obliquum, l. cum filio, cum ibi plenè no. per Bar. & Doc. de leg. 3. Item an habeat locum in executore vltimæ voluntatis, qui nihil percepit a testatore, l. si quis in prin. de leg. 3. Dic vt habes ex no. p Bar. in l. Firmio. cum remissionib. ibi. ff. quando di. leg. ced. Et no. ꝙ honoratus commodo non pecuniario, non potest grauari, l. Titius, secundum vnam lect. & ibi Doc. ĩ. de opoh. & l. 2. de leg. 3. & Bar. & in l. si mulier. §. fi. de le. 3. & no. Bar. ad hanc l. vide Bar. in l. alio, in prin. de ali. & cib. leg.

Paris. Ab eo. Vide Ale. cons. 3 . 7. & an pp hoc, quod testator aliquem grauet, videatur ei relinquere illud, in quo eum grauat, vide Ale cons. 411. & cõs. 453. an autem ista reg. procedat, si iste non honoratus esset præsens, & non ꝫdiceret, vide Bar. cons. 203. Item limita ita multipliciter reg. huius l. vt per Ale. in l. cum filio, de leg. 1. & vide Soc. Item nisi esset relictum ab honorato coniunctim, quia debetur in totum ab honorato, vide Ias. in l. si duob. §. hæres, in 3. no. de leg. 3.

LEX X.

Verbum. Si in oratione deficiat verbũ, subintelligať verbum, per qđ dispõ valeat. h. d. Hoc aũt verbum, nolo, ideo non intelligitur in hac l. quia per hoc dispõ vitiaretur.

LEX XI.

1 *Quando præceptum de non alienando dicatur nudum.*

a Quoties. [a]Alienatio a testatore prohibita, põt fieri ꝯsensu oium, quorum fauorẽ respicit ꝓhibitio. h. d. hæc notabilis lex. Op. de l. 1. l. filiusf. §. diui. Sol. ibi p̃ceptum fuit nudum. hic non, sed ꝯtinet cãm tacitam, vel expressam. Ita dicit glo. Huius
b cã vidẽdum est, qñ dicať præceptũ [b] nudum? Rñdeo, † qñ ꝓhibitio
1 alienationis fit fauore prohibitorũ, tunc præceptũ dř nudum: nisi expressè dicat, quod alienatione facta deueniat in talem, vt l. Titio. in prin. de cond. & dem. & l. pater, in prin. de le. 3. & d. l. filiusf. §. diui. eo. ti. Si vero prohibitio fit fauore aliorum, quam personæ prohibitæ, vt cum volo domum non alienari extra consortes, tunc non vř præceptum nudum, sed illæ personæ, quorum fauore fit prohibitio, poterunt reuocare alienationem factam. Ita debet intelligi hæc gl. dum dicit tacitam, vel expressam, ar. l. seruo legato. §. j. ff. de leg. 3. & l. fideicommissa. §. si heredum. ff. de leg. 3.

ADDITIONES.

a Quoties. Vide Bar. in l. 3. ĩ. de pact.
b Men. Præceptum Ruy. cõ. 128. nu. 21. lib. 1. cons. 76. nu. 6. lib. 2. cons. 130. nu. 7. & cõ. 113. nu. 1. & consi. seq. nu. 7. & consi. 117. nu. 5. eo. & Rol. a Valle. cons. 56. nu. 8. 9.

LEX XII.

1 *Fideicõmissum relictũ ad diẽ incertũ, quod ante diẽ restitui põt, & nu. 3. & 5.*
2 *Executores rogati post mortem hæredis distribuere bona inter pauperes, quod non poterunt hærede viuente pauperes eligere.*
4 *Hæres restituens ante diem, quando possit a creditoribus conueniri, sicut donans, vel vendens.*
6 *Restitutio fideicommissi facta existenti in ptãte, q̃ritur ei in cuius potestate est.*

a
1 Post mortem. [a]Ista est pulchra l. † fideicõmissum relictũ ad diẽ incertã, põt ante diẽ restitui. h. d. Opp. de l. cũ př. §. hřditatẽ, de le. 2. Gl. soluit duob. mod. in 3. sol.
b adaptat ad prin. §. secũdi, ad fi. Dic ergo, [b] qđ nõ cogiť restituere ante diẽ, vt in §. hřditatẽ, sed põt si vult, vt hic. Itẽ hoc est verum, qñ est rogatus restituere certæ personæ, secus si incertæ, vt puta illi personæ, quã eliget, vt d. l. cũ př. §. a filia. Rõ huius est, qa forte tpe mortis eligeret aliũ, quã mõ. ideo interest aliorũ, vt nõ restituat, vel forte tpe mortis alij qui modo supersunt, non supererint. Per hoc dixi
2 hoc anno pluries de facto. † Testator instituit hæredem, & voluit
c bona sua [c] post mortem hęredis distribui inter pauperes eligẽdos per suos commissarios, vtrum isti fideicommissarij, & executores possunt pauperes ante mortẽ hřdis eligere? Certè non, casus est in d. l. cũ př. §. a filia. ff. de le. 2. vbi est tex. & gl. qđ perpetuo tene menti. Ad idem op. ff. ad Tre. l. sed & si ante, vbi ante diẽ nõ põt restitui.
3 Soluit glo. † institutus purè, erat rogatus restituere sub ꝯdõne [d] ca-
d sualí, hic sub conditione, quæ erat oĩno extitura. Esset verum, si poneremus hřdẽ rogatum restituere, cum moreret fideicõmissarius. Sed si ponimus hřdẽ rogatum restituere post mortem suã hřdẽ, vt tex. sonat, cũ ista ꝯdõ non esset oĩno extitura, qa põt fideicõmissarius decedere ante hřdẽ, iõ sic nunq̃ veniret dies fideicommissi, vt l. si cũ his ff. qñ di. le. ced. Et hoc tenet gl. tua. ĩ. hic posita. Solue ergo, & hęc veritas est. Ad hoc vt facta restõne transeant actiones p Treb. ita qđ hrs non possit ꝯueniri, oportet quod fiat restõ, sm qđ testator voluit. Sed si restituit ante diẽ, vel ꝯdõnẽ euẽ[illegible] restituit, vt testator voluit, ideo actiones per Treb. nõ trãseũt, vt hic est casus, & in l. sed & si ante. ff. ad Tre. Sed bñ põt fieri restitutio, vt habeat vim cuiusdã donationis, & hic est casus in l. nřa. Vnde fateor,
4 ꝙ hic † hrs, q restituit ante tps poterit ꝯueniri a creditorib. sicut alius vendens, vel donans hřditatem testatore non disponente, vt
5 l. 2. ĩ. de hær. vend. & l. hřditatẽ. ff. de don. & istud verum. † Sed ꝫ p dicta iterum op. extra gl. vř, ꝙ si certæ personæ dẽat fieri restõ, nullo mõ possit fieri ante diẽ, vt l. filiusf. §. diuus Seuerus. ff. de leg. 1. Solu. illud, quod hic dř, habet locum, qñ quis est rogatus restituere vni certæ personæ tñ, tunc ois restõ interim facta, valet iure donõis, vt dixi, & adueniente ꝯditione confirmatur per Treb. & transeunt actiones. Sed qñ restitutio dẽt fieri plurib. licet personis certis, restituens nõ liberatur, quia poterat esse, ꝙ tpe existentis ꝯdõnis ex illis pluribus non supererit, nisi vnus, cui debet fieri restitutio in so-
6 lidum, nec reperiť facta nisi p parte, in d. §. diuus. Item hoc, † quod dicitur hic, habet locum qñ restitutio fit vni certæ psonæ sui iuris. Nã si fieret personæ, quę esset in ptãte alterius, vt puta seruo, filio, vel monacho, statim quæritur ei, in cuius ptãte est, & possibile est, ꝙ tempore existentis cõditionis ille reperiretur sui iuris, vnde deberet hodie fieri sibi restitutio. Cũ igitur ipse non habeat, nec pôt confirmari per Treb. ideo restituens non est liberatus. Hoc etiam probatur in d. §. diuus Seuerus. Tene menti, rogo te.

ADDITIONES.

a Alex. Post mortem. In materia huius l. adde no. casum in l. vxorem. §. Seia. de leg. 3.
b Ale. Dic ergo. Adde hic plene no. p Imo. post Bar. in l. stipulatio ista. §. inter certa, de ver. obl. Et idem quod tenet hic Bar. tenet ipsemet in l. cum pr. §. a filia, de le. 2. hic alle. per Bar. quod est dictum valde notabile. Aduerte tñ, quod ꝯtrariũ potest dici duo. mod. Nã licet ante mortem restituatur, non tñ fit contra voluntatẽ testatoris, vt hic in tex. ibi, defuncti iudicio, pręterea illud tps erat appositũ in fauorẽ hæredis, cui optime renunciari põt. Cogita. dicit tñ quod iste tex. non ob. quia loquitur, qñ fuit rogatus certæ personæ restituere, secus si incertæ. Item de hic per Bal maxime per Ang. & Imo. in l. filiusf. §. diui, de le. 1. Bal. & Ang. hic tenet contra Bar ibi, vt habeat vim cuiusdam donationis. Vide B. l. in addi. Spe. de instr. edi. ver. merus executor. Adde quod Pau. de Cas. hic dicit hanc q. bis accidisse Paduæ, tamen nihil decidit. Tu vide Bal. cons. 400. & cons. 45. 3. lib. & melius per Pet. de Anch. cons. 203. qui apertè tenet contra Bar. quia hoc fit fauore animæ testatoris, non pauperum, & quanto citius fit, tanto melius. Rn. dicit, ꝙ ipse tenet contra Bar. eius consi. 352. tamen stat cum Bar. Abb. consi. 11. 2. lib. in fi. idem quod Pet. de Anch. & dicit esse casum in l. cum proponas. ff. de pac.
c Meno. Bona sua. Crau. consi. 156. nu. 5. Ruy. cons. 34. nu. 2. lib. 2.
d Sub conditione. Adde videndum Bal. consi. 54. 1. lib.

LEX XIII.

Quoties. Relicta legata a gradu secundo, non debentur: illis gradibus locus non est. h. d.

LEX XIIII.

1 *Casus, in quibus si hæreditas non adeatur ex testamento, legata non valent.*
2 *In testamentis, quando sunt relicta ad pias causas, an requiratur aditio hæreditatis, vt legata debeantur.*
3 *Hæreditate non adita ex delicto hæredis, an legata debeantur.*

4 Hæres

4 *Hæres hæredis quando cogatur adire, si hæres potuit adire, & non adiuit.*
5 *Si est institutus hæres, qui nõ est capax, et rogatus restituere, an cogatur adire.*
6 *Si non capax institutus non cogatur adire, & restituere, an ille apud quem remanet hæreditas remaneat cum onere istius fideicommissi.*
7 *Verba directa quæ dicantur, & quæ obliqua.*
8 *Verbum, simpliciter, quomodo accipiatur.*

a **Eam, quam.** [a]Hæc lex reputatur fm Doc. difficilior legum Codicis. Sed nõ est verum, vt vobis ĩ. patebit. Lex ista habet duas lec. & diuiditur in partes tres. Primo rñ. quærenti. Secũdo rñdet tacitæ obiectioni. Tertio suam rõnem adaptat ad q. propositam, & hoc fm vnam lect. Secunda ibi, tunc non. Tertia ibi, quod rescripsimus. Dñi, hæc lex habet duplicem lectu. vna est lec. antiquorum, quæ ponitur in 1. gl. quæ ponit casum. Secunda est lec. Azo. quæ ponitur in gl. 3. quę est super ver. simplr. Vtraq; lec. est vera in se. Gl. simul prosequitur vtramq;. Ego prosequar primo lectu. antiquorum, secundo lect. Azo. quæ est verior. Quãtum ad tex. legis nostræ præmitte ad euidentiam ꝙ est arg. ad vtramq; lect. ꝙ qñ testator erat in coniunctione personæ, vt puta, quia filium putat, vel fratrem, illum qui non est, siue esset in coniũctione nãli, siue ciuili nõ valet institutio, vt habuistis in l. si pater, & l. nec apud. ĩ. de hære. insti. Hoc præmisso fm lect. antiquorum, hĩ hoc intẽdit. Legata, & fideicommissa ab intesta. repetita, debentur ab instituto si adiuit, aliàs a venientibus ab intest. h. d. fm lect. Pla. casum in terminis ponit gl. j. Secundum istam lect. non habetis notare aliud, nisi fm, ꝙ dixi in summario. Opp. de l. veritas, & l. in testamento. ĩ. eo. Sol. Istud contingit, quia fideicommissum est repetitum ab intest. secus si non esset repetitum, vt in ꝯrio. Et ꝙ hoc sit verum probatur ex text. isto. ibi, tunc. n. locum habet. Domini, ista lec. est verissima in se, vt l. ex testõ, ĩ. eo, & l. fi. ĩ. de cod. l. j. ff. eod. cum multis simi. Vnde per hanc l. non habẽmus aliquid noui, fm istam lec. nec fuisset consulendus Princeps, cum de hoc multi casus essent iam de iure Digestorũ, quam de iure Cod. Præterea ista lect. nõ congruit huic literæ. Dicit. n. text. cum tñ simpliciter ante 12. ætatis annum, &c. No. ꝙ dicit, fideic. relictum est simplr, sed fm lect. antiquorum esset relictum simpliciter, hoc est in duplici casu ab instituto, si adeatur hæreditas: a venientib. ab intest. si non adeatur, & sic diceretur dupliciter, vt l. j. ff. de vulg. & pup. & sic nõ congruunt huic lect. & tex. huius l. in a. par. nõ probat, ꝙ fideicom. fuerit repetitum ab intest. sed alium intellectum habet, vt ĩ. dicam. Pone ergo casum fm lectu. Azo. veram, fm quam hĩ hoc intẽdit. Qñ hæreditas non potest adiri ex testamẽto pp errorem defuncti in coniunctione personæ, legata, & fideicommissa simpliciter relicta debẽtur a veniẽtibus ab intest. h. d. fm lect. Azo. no. nec est alibi, & est singularis, & est verissima, vt ĩ. dicam in ꝯrijs. No. ꝙ dixi in summatio. Ad istam lect. op de l. si veritas, & l. ex testõ. ĩ. eo. Sol. hic loquitur qñ hæreditas nõ potest adiri ex testõ, propter errorem defuncti in cõiũctione personę. Secus si in alio casu non fuerit adita hæreditas, vt in ꝯrio, fm lec. Azo. quæ ponitur in 3. gl. super verbo, simpliciter, quam vide. Sed quæro de rõne huius lec. Doc. dicunt, Ratio est, quia si defunctus voluit legata deberi ab instituto, quem plus diligebat, multo magis debentur a venientib. ab intesta. quos minus diligebat, arg. ad hoc, ff. de condi. & dem. l. Publius. §. fi. Istud nõ placet, quia fm hoc vbicũq; nõ adiretur ex testamẽto, deberẽtur legata a venientibus ab intest. eadem ratione, ꝙ est ꝯ l. 2. ĩ. si qs omis. cau. test. cum infinitis simi. Ratio igitur vera, fm quod puto, est hæc. Nam ab eo, ad quem hæreditas vadit casu, non debẽtur legata, neque fideicommissa, vt l. si fuerit. §. fi. ff. de leg. 3. Credo ꝙ sit lex quinta in ti. sed debentur legata ab eo, ad quem vadit hęreditas ex dispositione defuncti, vt ibi dicit. Modo qñ testator errat in cõiunctione personæ, quia putat filium eum, qui nõ est, hæreditas aufertur ab eo, & transit ad venientes ab intestato, ex præsumpta volũtate defuncti, quia lex præsumit, ꝙ testator voluit potius habere venientes ab intestato, quam illũ institutũ, vt ĩ. de hæred. instit. l. si pater, & l. nec apud, merito ab eis debentur legata, & fideicommissa. Sed qñ testñm aliàs deficit, quia heres nõ vult adire, vel nõ põt, hęreditas vadit ad veniẽtes ab intestato, ex quodam casu, merito ab eis non debẽtur legata nec fideicommissa, & ita loquitur regula gñalis, quæ dicit, si ex testõ non adeatur, relicta non deberi. Et hoc clare dicit text. huius l. dum dicit ibi, tunc. n. &c. In quo text. patet vtrumq; membrum & per hoc patet ꝙ iste tex. nõ facit pro lec. antiquorum. Et ꝙ hæc lec. sit vera probatur per tex. in simili. ff. de her. inst. l. fi. Opp. de l. fi. ĩ. de codi. & ff. de leg. 2. l. cod. §. fi. Sol. dicit glo.

1 †ꝙ illa regula, si ex testõ nõ adeatur hæreditas, legata nõ valere, fallit in 13. casibus, quos gl. ponit per ordinem, & nos videamus eos. Primus casus est istius legis, fm lect. Azo rõnem modo vidistis. Secũdus, qñ legata fuerunt repetita a venientibus ab intestato, vt in ꝯrijs modo signatis, & hæc l. fm lec. antiquorum. Tertius casus est, qñ omittitur ex testamento in fraudem, vt ĩ. si quis omis. cau. test. per totũ, & ff. eo. tit. per totum. Quartus casus est cã præteritionis, vel exhæredationis, vt in auth. ex causa, de lib. & posthu. & ibi videbitis. Quintus est in legatis, quæ dẽntur exceptuatis personis, petita bono. pos. ꝯtab. per ti. de leg. præstan. Sextus [b] per casum in l. cũ

b pater. §. filius. ff. de lega. 2. Sed possumus dicere, quod hic casus est idem cum secũdo casu. ĩ. posito. Nam pp nimi, videtur rogan venientes ab intestato. Septimus quando testator cancellauit tãtum institutionem, vt l. prox. ff. de his quæ in testa. delen. quod intellige qñ cancellauit hæredes, reputãdo indignos, vt habuistis no. in l. nostram. ĩ. de test. & l. hæreditas. ĩ. de his quib. vt indig. Octauus, in casu legis vltimæ. ff. de hær. insti. & habet illa lex eandem rõnem, quã ista, si benè inspiciatur. Nonus casus est fauor libertatis, vt l. Pantomius. ff. de fideic. liber. & Insti. de eo cui bon. liber. cau. adije. §. 1. & p totam illam constitutionem. Decimus, fauore pietatis, vt ff. de fideicom. lib. l. in testamento. Et eadem ratione possumus addere

c ad gl. casum l. j. ĩ. eod. vt ibi vidistis. Vndecimus, [c]quando hæreditas aufertur ab indigno, & applicatur fisco. Sed certè possumus dicere, quod hæc hæreditas aditur, vel ab ipso indigno, cui aufertur, vel a fisco, q succedit in locum eius. Duodecimus est. ff. si quis ali. test. prohib. l. j. §. sed si legatum, & iste uſ quasi idem cum præcedenti.

d Tertiusdecimus casus [d] est in hac l. sed certè istũ casum. ĩ. numerauimus ꝓ primo. Adde Odof. tres alios casus. Primus est. ĩ. de epis. & cle. auth. si captiui. Secũdus. ĩ. de epis. aud. auth. liberi furiosi. Ter-

e tius de hær. ab intest. uen. l. idẽ de Nes. Ego addo aliũ casum [e] no. & menti tenendũ, qñ testator uetuit detrahere Fal. & pp hoc hęredes omiserunt adire hęreditatem, hæreditas vadit ad personas enumeratas, ĩ. eo. auth. hoc amplius, & de hęre. & Fal. §. si vero expilsim.

2 †Adde alium casum l. j. ĩ. eo. †Possumus fm quosdam addere ter-

f tium. s. in legatis ad pias causas. [f] Ita tenet Spe. in ti. de test. §. j. ver. pone ꝙ nullus, ꝙ probo. Qñ vetuit testator detrahi. Fal. legata debentur hæreditate etiam non adita, vt modo dixi. Sed in legatis ad pias cãs inest tacita illa clausula, ne detrahatur Falcidia, vt in auth. simi-

g liter, & ibi no. ĩ. ad leg. Falci. ergo, &c. Pro hoc & põt induci [g] ĩ. de sacrosan. eccl. l. j. vbi dr, liber sit stilus, & licitus, q d. Iudicium ad pias causas sit liberum ab aliis iuris solennitatibus, & sic non requiritur hæreditatis aditio. Tunc tñ putarem, ꝙ sicut libertatum seruandarum causa fit bonorum aditio per ti. Insti. de eo. cui bo. libe. cau. & per l. vltimam. ĩ. de manu. te. & ff. de fideic. li. l. 4. Ita hic cã conseruandorũ legatorũ ad pias cãs fiat bonorum aditio, qñ nemo reperit q velit adire, quod est notandum. Opp. ꝙ error in qualitate psonæ, institutionem non vitiet, vt l. cum proponas. ĩ. de her. insti. Sol. Hic erratur in coniunctione personæ, ibi erraba[tur] in aliqua qualitate, videlicet vtrum sit seruus, vel non, inter quos errores magna est dña. l. iusto, in prin. ff. de vsucap. Oppo. ad Treb. l. cogi. §. hi q in solidũ. Istud venit examinandũ ĩ. in qõnibus, ideo omitto hic.

Venio. ad qõ. & primo quæro, hic loquitur qñ hereditas nõ potuit adiri pp errorem in coniunctione personæ;

3 quid si non potuit adiri pp alium casum, vt puta, pp delictum heredis? Gl. hic dicit, quod idem, in glo. quę est super ver. hęreditas, vide gl. illud ꝙ glo. dicit qñ non pot adiri delicto heredis intelligas tali delicto, quo hereditas auferatur tanquam ab indigno, vt innuunt hic allega. in glo. Secus si pp delictum auferatur hęreditas, tanquam a non capace, vt l. si in metallum. ff. de his qui pro non scrip. hab. & de iure fi. l. in metallum. Quęro secundo, quare hic nõ valuit adoptio istius filię. Glo. hic super ver. adoptata, ponit triplicem casum, vel propter defectum ipsius filię adoptatæ, quia erat liberta aliena, vel pp defectum iudicis coram quo, vel pp defectum istius ado-

4 ptantis, q̃a erat femina. Vide gl. super ver. adoptata. †Quęro tertio,

h quando hęres institutus [h] potuit adire, si ipse non adiuit, an hæres eius possit cogi ad adeundum. Gl. determinat, quod possit cogi, si ad eum transmissum fuit ius deliberandi, per l. cum antiquioribus. ĩ. de iu. deliberã. aliàs secus. Nec ob. ff. ad Trebellia. l. nam quod. §. j. quia fuit exclusus repudiatione. Vnde adhuc est persona, quæ potest

ADDITIONES.

a Paris. Eam, quam. Circa materiam huius l. vide omnino Bar. in rep. c. Raynal. extra, de testa. vbi ponit xxj. lim.

b Alex. Sextus. Adde Bar. in l. si quis in prin. test. de leg. 3. in fi. vbi per illũ tex. in §. filius, multa pulchra dicit. Et pro intellectu illius §. vide quæ dicit Bar. in l. 2. ĩ. commu. de le. Et ad id, quod hic dicit Bar. adde eum in l. si quis pro eo. ff. de fideius. in ver. septem, & no. Bar. in l. oẽs populi, in 3. q. in princ. in ver. sed ad istum, sibi oino vide, & per illum tex. dicit Bal. in l. verbis ciuili. de vulg. & pup. ꝙ dispositio iuramenti, quæ non valet iure directo, valet iure obliquo, licet aliàs regulariter secus l. Centurio, & l. verbis ciuilibus, ff. de vulga. & pupil. idem Bald. in 4. l. si iure. ĩ. de test. man. & Bal. hic, de illo tex. vide etiam Bar. in l. 2. §. si quis ita, de verbo. obli. & per Mo. l.

c Vndecimus. Adde videndum Old. consi. 37. inci. Themate.

d Alex. Tertiusdecimus casus. Et vltra hos 13. Bar. hic addit alium casum, s. si testator hoc expresse prouidit in testõ. De quo per Bal. in l. 2. si quis omis. cau. test. & sic perinde, ac si essent repetita ab intestato, quo casu debẽtur, vt ĩ. in secũdo casu, in tantum quod requiritur aditio. no. ff. de hær. insti. in l. qui filio. §. seruus.

e Alex. Ego addo alium casum. Idem dicit Bar. in auth. sed cum testator. in prin. & ibi dixi, & l. 3. al. & Bal. in l. nemo potest, de leg. 3. & in l. 1. C. de sacrosan. eccl. in 4. q. 5. q. prin. ibi adde alium. Vide de hoc Bar. in l. 2. ĩ. eo.

f Paris. Ad pias causas. Vide Rom. consi. 426. in prin. & consi. 493.

g Alex. Potest induci. Adde quod idem tenet Bar. l. 2. ĩ. de sacrosan. eccl. in lec. ordinaria, sed in eius repetitione tenet contra in 4. q. 5. q. prin. sed tenendum est, quod tenet Bar. hic, quia obiter non impugnatur. Dixi late post Bar. in d. l. j. in repe. & Bal. hic, & no. æquiparari causam libertatis, & legatorum ad piam causam. Contra tamen indistincte videtur tex. in l. j. in prin. ĩ. si quis omis. causa test.

I. A. Adde quæ posui in d. l. 1. de sacrosan. eccl.

h Alex. Institutus. Vide in l. non tollam. ĩ. ad Treb. vbi videtur casus contra istam distinctionem, & ibi Bart. non tamen est contra, quia ibi decessit hæres, & post iussum transmisit ius deliberandi, secus si decessisset ante iussum, quia tunc nõ transmisit ius deliberandi.

potest cogi: secus in eo qui excluditur morte. Tu vero latius dic, aut loquimur in casib. in quib. hæreditas non adita transmittitur, q ponuntur in l. venire, ff. de acq. hær. & tunc non est dubium, quin possit cogi hæres, sicut poterat defunctus, vt l. hærede. ff. de re iu. & ad Tre. l. postulante, in prin. Aut loquimur in alijs casib. & tūc aut defunctus fuit iussus adire, nō tñ adiuit, & hæres eius poterit cogi. l. non tutis. ſ. ad Treb. Aut non fuit iussus, nec adiuit, & tūc aut trāsiuit ius deliberandi ad hæredem, & potest cogi adire, vt in gl. Eodē modo puto, si ad hæredem transiret ius petendi restitutionem in integrum ad adeundam hæreditatem, deberet cogi illam intentare, vt sic adeat, ar. de hoc in l. Pantonius, de acq. hær. & l. j. ſ. de in integ. resti. coniuncta l. cū plures. §. meiſsem. ff. loc. & l. 2. §. idem Labeo. ff. ne quid in loco pub. vbi quis cogitur agere pp alium. Si vero ius deliberandi, vel petendi restitutionem in integ. non transiret, tunc non cogitur adire, immo fidei. cō. extinguitur, vt l. ille a quo. §. si de testō. ff. ad Tre. nisi in casib. in quib. valent legata, & fideicommissa,

5 etiam si non adeatur hæreditas, vt s. dixi. † Quæro quarto, [a] quid si

a institutus[b] & de restituendo rogatus non est capax, & sic non pōt

b adire? Gl. hic facit tres rationes pro, & tres ꝯ, finaliter determinat, quod non cogit adire, & tendet ad ꝯria. Alij distinguunt inter fideic. vle, & singulare, & hæc distin. ho non est bona, qa idem in vtroq;, qa relictum a non capace non valet, vt no. in l. codicil. in prin. ff. de leg. 2. & vide otius ſ. de cad. tol. l. j. §. in primo. Distingue ergo istam mā sic. Aut ille, a quo fideic. relinquit est capax, sed ab eo auferē tanquam ab indigno, & tunc cogitur adire, & restituere, vt l. Marc. §. n. ſ. ad Treb. Aut non est capax, & tunc aut pro parte, & tūc idē, quia cogit adire, & restituere, vt l. cogi. §. hi qui solidū. ff. ad Trebel. Aut non est capax in totum, & tunc fideicommissum dr pro non scripto, nec cogi adire, nec restituere, vt l. si in metallum, ff. de his qui pro nō scrip. h. ir, ad l. Cor. de fal. l. filius. §. fi. Sed hic insurgit du-

6 bium, licet † ipse non cogatur adire, & restituere: an ille, apud quē remanet hæreditas, remanet cum onere, illius fideicommissi. Dic sic: Aut ipse nō est capax, pp delictum suum cōmissum circa istud restñr, & remanet cum onere suo, vt l. ñ. ff. de his, qui pro non scrip. haben. & d. l. filius. §. n. ad l. Cor. de fal. & ff. si quis ali. test. prohi. l. j. §. sed si legatum. Si vero non est capax pp errorē defuncti, idē, vt hac lege. Si vero nō est capax pp delictum suum cōmissum circa aliud, tunc non cogitur adire, nec restituere, & a nemine debetur, vt l. si in metallum, de his qui pro nō scrip. de iu. fis. l. in metallum. Quod tñ intellige de hæreditatibus, ſm quod dicam ĵ. de cad. tol. l. vnica. §. his ita, & dixi de condi. & dem. l. quæ ꝯdō. Item illud, quod dixi in casu huius l. qñ hæreditas non pōt adiri pp errorem defuncti circa conditionem personæ, q legata & fideicommissa debenī, intellige de legatis & fideicommissis simplr relictis, vt dicit tex. in prin. legis, q. d. non nominatim a persona instituti. Nam si nominatim esset relictum, non deberetur, arg. de leg. 3. l. j. §. fi. & de leg. 2. l. Celsus. §. ñ. ad l. Fal. l. j. §. ad q ex substitutione, & ff. de leg. 3. l. si plures. Quæ-

7 ro viterius, pro declaratione huius l. † quæ dicantur verba directa, & quæ dicantur verba obliqua? Gl. vī declarare hic satis benè. Verba directa dīr, qñ diriguntur ad certā personam instituti, seu substituti, vt ipse de manu sua capiat. Verba obliqua seu pcaria dīr, q diriguntur ad alium: vt sic ille, cui relinquitur, capiat de manu alterius. Hoc vī vel' e gl. hic super verbo, directis. Vide text. & glos. Plenè de hoc dixi in l. Centurio, ff. de vulg. & pu. Vltimo posset hic

8 dici de † significatione huius verbi, simpliciter. dixi in l. manifestissimi. in prin. ſ. de fur. ibi, simplicior sententia placuit.

ADDITIONES.

a Paris. Quæro quarto. Vide vnum casum per d. Ant. col. 33. quod si quis legatarius sit capax legati, omne onus inæntarij est sibi soluendum per hæredem, vt per eum ioc.

b Alex. Quid si institutus. An hæres non capax possit cogi adire hæreditatem, & fideicommissario restituere, vide B[?] in l. ab eo §. eo & vide in l. in tempus. ff. de hære. insti. per Ang. imo. & Doc. in l. hi qui solidum. hic alleg.

LEX XV.

a **Quamuis.** [a] Qui vult antecedens, vult ꝯſs, sine quo ꝯſs nullus est effectus. h. d. No. q dixi in summario. Facit ff. de serui. rust. præd. l. item sic, §. qui habet. & §. fi. Quæro an pater rogatus de emancipando possit cogi emancipare? Dic vt in gl. & melius in l. cogi. §. si pater. ff. ad Treb.

ADDITIO.

a Paris. Quamuis. Inquantum iubet ponderari glo. in illa l. quod vbi vnica ratio potest assignari habe ur pro expressa, vide quæ habes ad Bart. in l. Lucius. §. plurib. ff. ad Treb. de quo exclamat Ro. sing. 172.

LEX XVI.

1 *Intentio alicuius si est ipso iure fundata, potest tamen illam clarius probare per testes, vel instrumenta.*

a **Cum virum.** [a] In fideicōmisso verbis gñalib. relicto veniunt prælegata. h. d. Op. ff. de le. 2. l. vnū ex familia. §. fi. & l. seq. Sol. ibi loqtur in donationib. hic loquit in legatis. Distingue ergo, vt in gl. & plenissimè dic, vt ĩ l. Marcel. §. qdā.

1 ff. ad Tre. † Vlt. no. ex hac lege vnum, quod licet intētio alicuius sit

b ipso iure fundata[b] si tñ vult clarius probare p testes, vel instra, dēr admitti ad hoc faciendū. Casus est hic, nam perceptiones veniunt in fideicommissum, tamen ipse admittitur ad probandum.

ADDITIONES.

a Paris. Cum virum. Limita vt per Bart. in l. Lucius. §. plurib. ff. ad Treb. de quo exclamat Rom. sing. 772.

b Meno. Fundata. Chassa. cons. 19. nu. 33. 34.

LEX XVII.

Si creditoris. Ex legato liberationis paratur exceptio reo, ante liberationem factam. h. d.

LEX XVIII.

Cum necessitatem, Testator potest remittere onus reddendæ rōnis. h. d. Quid importat relictum de rōnibus non reddendis, est longa qō. Dic, & feci vnam lectionem in l. Aurelio. §. Caius. de libe. leg.

LEX XIX.

Clari, & aperti, Posterior voluntas valet, h. d.

LEX XX.

Etiam. Quod relinquitur ab administratore, videt relictum ab eo cuius bona administrantur. h. d.

LEX XXI.

1 *Fideicommissum vniuersale ante restitutionem, quòd transmittatur ad hæredem, etiam non attinentem defuncto.*

Si in persona. Fideicommissum transmittitur ad hæredem, et nō attinentem defuncto ante restitutionem, & si creditor debitori succedit, a possessore hæreditatis, hæreditatem debet vendicare, non debitū petere. h. d. No. illud,

1 quod dixi tibi in l. 3. ſ. eo. quod † fideicommissum vle ante restitutionem transmittitur ad hr̄dem, et non attinentē defuncto, vt colligit hic in eo, qđ dicit, istum filiu natum post mortem testatoris.

LEX XXII.

a **Et in epistola.** [a] Fideicommissum relinqui potest, quolibet voluntatis iudicio legitimis testibus approbato. h. d. Hæreditas autem non potest relinqui nutu, vt ſ. de testa. l. iubemus.

ADDITIO.

a l. A. Epistola. Adde quod Pau. de Cast. dicit hic, quod institutio inter liberos, & in piam cam potest nutu fieri, per id quod no. gl. in l. in fraudem. §. j. de testa. mili. vbi etiam miles in hoc non est priuilegiatus, & quodammodo a pari procedunt.

LEX XXIII.

Si veritas. Ex voluntate non solenni hæres non cogitur, nisi soluendo, vel promittēdo postea se adimplerit, hoc dicit. Fallit in casu l. vltimæ. ĵ. eo. & dic, vt ibi. Fallit etiam in casu l. j. ſ. eod.

LEX XXIIII.

1 *Instrumenta rei legata, quod remanere debeant penes hæredem.*

2 *Instrumentum quittationis, & liberationis debet remanere penes debitorem.*

a **Instrumenta.** [a] Hæres nō debet legatario præstare instrumenta rei legatæ, sed debet cauere de exhibendo, cum opus fuerit. h. d. Not. hunc casum benè. Cōtra hanc l. opp. & videtur, q instrumēta debent esse apud eū, ad quem pertinent, vt l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. ff. de edend. sed ista instrumenta pertinent ad legatarium, ergo debent esse apud eum. Huius timore dicit Placent. quod hic illa prædia erant legata pro

1 parte, non in totum, ideo † debent esse apud hæredem pro sua parte. Vide gl. Idem videtur tenere Spe. de instr. edi. §. nunc verò, vers. sed quæritur an heres: Doctor. tenent contrarium, per l. Titius hæres, de act. emp. Nam interest hæredis, quod instrumēta sint apud eum, Nam si est de casibus, in quibus hæres de euictione tenetur, nō est dubium, quod ad eum pertinent propter periculum euictio-

b nis.[b] Si autem nō est de illis casibus, saltem interest hæredis, vt instrumenta sint apud eum, vt ex illis possit probare, q defunctus illum fundum credidit esse suum, & sic de euictione non tenetur, vt l. cum alienam rem, ĩ. de leg. Oppo. de libe. cau. l. sicut datam. Quidam dicunt speciale, vel verius, ibi loquitur in instrumēto ma-

c numissionis, vide istam glo. No. argum. ex hac glo. [c] quod per in-

2 strumentum quittationis, & liberationis, videntur esse in totum liberati debitores, vnde notarius non deberet id restituere creditori. Et dico; quod est arg. ad illud.

ADDITIONES.

a Alex. Instrumenta. Nam interest hæredis, apud quem debeat esse instrumentum. Adde Bal. in l. si prædiorum. ĵ. ad l. Falci.

b Paris. Periculum euictionis. Ista decisio non procedit in legato nominis debitoris, quia originalia nuſſa sunt tradenda, secundum Bal. hic, quem sequuntur singulariter Pau. & Com. hic, sed declara, vt per Ias. & Alex. in l. seruum. §. cum qui chyrographum, de leg. j. vt habes ad Bar. in l. si nomen. ff. de hære. vel actio. vendi.

c Ex hac glo. Adde Bar. in l. Prætor. §. 1. ff. de eden. nisi tamen de interesse creditoris appareret, vt quia sub pœna erat obligatus liberare, & vide Bar. & Bal. in l. si plures, ĩ. de fide instr. & Bar. in l. si controuersia. ff. de transa. Adde secūdum Pau. de Cas. quòd hæc gl. facit quod si testator legauerit liberationē debitori suo, quod instrum debeat sit tradendum debitori, allegat leg. dissolutæ. ĩ. de condi. ex lege.

LEX XXV.

Hæredum. Potest quis legare rem hæredis, vt propria. h. d. in summa.

LEX XXVI.

Ex repudiatione. Repudiatione pdif legatū, & repudiatio pris nō nocet filio. h. d.

LEX

LEX XXVII.

1 *Ex sola pœnitentia testatoris legatum reuocatur, & quo probetur pœnitentia.*
2 *Si legatarius aliquid commisit, quod si testator sciuisset non legasset, quando repellatur exceptione.*

a 1 **Fideicommissum.** a Ex sola † testatoris pœnitentia reuocatur legatũ. h.d. Quæro qualiter debeat probari ista pœnitentia. Resp. Aut tu vis probare pœnitẽtiã expressè, vt sic vltima voluntas tollatur per aliam voluntatem, & est necesse, q probetur per solennem numerum testium, vt l. hæredes palàm. §. j. ff. de test. Si ergo velles probare aliquos actus, ex quib. p̃sumat, vt puta, quia interuenit inimicitia, sufficeret probatio per testes duos, arg. l. 3. §. fi. & l. seq. ff. de adi. le. Quære gl.
b & est notabilis, qõ. b quid † si legatarius commisit aliquid, quod si
2 testator sciuisset sibi nõ legasset, tñ ignorauit, vt quia vxorem eius adulterauit, an legatarius repellatur exceptione? Hæc glo. vř q sic. Vide gl. Si nos ponimus legatarium hoc commisisse viuo testatore, tunc hæc glo. procedit sine scrupulo. Sed si ponimus eum hoc commisisse post mortem testatoris, tunc habet magis dubium, q non potest dici quod testator reuocauit tacitè cum cã non fuerit commissa eo viuo, & ideo tunc puto dicendum q legatum nõ extinguitur, sed a legatario aufertur, tanq̃ ab indigno, vt habuistis no. in l. sororem. C. de his quib. vt indig. Et quod ex delicto commisso post mortem testatoris quis efficiatur indignus, habetis in l. j. C. de secun. nup. & C. de his quib. vt indig. l. j.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Aduerte, quod Pau. de Cas. allegat in l. hæredes palàm, §. si quis post. ff. de test. Bar. ibi velle, quod inimicitiæ debeant probari per quinq; testes: cõrius sibi allegatur per ipsum Pau. hic, in l. fideicommissum, vbi vult quod possunt etiam probari per duos testes. Pro concordia ipse Pau. dicit loqui Bar. in d. §. si quis post, qñ agitur de reuocando legatum expressè p p ipsas inimicitias, & sic circa vltimas voluntates, iuxta no. in l. cum proponitur. ff. de leg. 2. Secus in dispositionibus inter viuos, vbi regulariter sufficiunt duo l. vbi numerus. ff. de testi. cum similib.

ADDITIONES.

a Alex. Fideicommissum Qualiter probetur volũtas mutata, vide de hoc plenè per Bar. in l. hæredes palam §. si quis post, ff. de test. & ibi per Pa. de Cast qui dicit, q istam opinionem ponit hic, est verior quam illa, quæ ponitur in d. § si quis post.
b Alex. Notabilis q. Adde Bar. in l. i. ff de his quib. vt indi. Quid aũt si non adulterauit, sed eam duxit in vxorem? Bald. q non, in auth ex testo, de secund. nup. Adde Pa. de Cas. quod ista gl. facit, q sicut mulier debet perdere dotem propter adulterium, ita propter stuprum, & ita consuluit Ange. consi. 120.

LEX XXIX.

a **Ex testamento.** Ex inutili testõ nõ dẽnt legata, a nisi sint repetita ab intestato. h.d. vide gl.

ADDITIO.

a Men. Legata. Dec. consi. 242. nu. 1. 2.

LEX XXX.

a **Cum acutissimi.** a Descendentes si sint rogati restituere post mortem, intelligitur si decesserint sine liberis. h.d. Rñ. Papiniani habemus in l. cum auus. de condi. & dem. & dixi multa circa illud responsum.

ADDITIO.

a Barb. Cum acutissimi, Adde Bar. in cons. 83. inc. Facti contingentia, & in cõsi. 126. incip. proponitur quod Io. Festutij.
Ale. Cum acutissimi. Hunc tex. singulariter limita per l. qui filium, §. Sabinus ff. ad Treb. vbi vide. Adde q Pau. de Cast. dicit Bal. tenere in hac l. q stante statuto, q masculo extante, fœmina non succedat, q masculus legitimatus, fœminam excludet, & eo modo filius legitimatus excludet substitutum. Cuius contrarium ipse dicit esse verius in vtraq; qõne, quia verba testatoris, vel statuti loquentis de filio masculo, debẽt intelligi in potiori significatu, de illo qui est legitimus, & naturalis ex origine, non ex accidenti, vt l. fin. C de his, qui veniam ætatis impe. Quid autem si pater instituit filium, & post mortem ei substituit nepotem, moriturq; filius relicto illo nepote, & alijs filijs, & sic nepotib. auo. an nepos sol9 habebit omnia bona? dicit Pa. de Cas. q si tpe testamẽti habebat alios nepotes, vel non habebat, tñ habebat vxorem fertilem, & aptam generare liberos, & tũc solus habebit omnia bona A. t non habebat, nec verisimiliter habere sperabat: tunc si alij nascantur, videtur cessare voluntas testatoris, & noluisse quod ille solus habeat, adeo deficit fideicommissum, ar. l. tale pactum, §. fi. de pac. & pro primo dicto Pau. quando testator sit grauatus habere filios, habeat locum disposi tio huius l. vide Rom. consi. 3·9 & ad hanc legem vide Pau. de Cast. consi. 315. Pet. de Anch. consi. 45. & an dispositio huius l. habeat locum cum vxor est instituta, & grauata restituere post mortem, vide Bal. consi. 51. 5. lib.
Pari. Cum acutissimi. Hanc l. repetit latissime Barb. Item pro limitatione huius l. vide pulchrum consi. Raph. Cu. consi. 2. in j. lub. vbi concludit transuersales ex linea masculina excludere descendentes ex linea fœminina, qñ testator substituit filio, & dixit, q si sibi deberent succedere in hereditate ex linea masculina, q non solum intelligi de linea masculina descendentium. sed et transuersali descendentium ex linea fœminina, vide ibi no. per eum. Item pro limitatione huius l. vide Ale. consi. 58. Item q non procedat in transuersalib. vide Ale. consi. 328. Item q procedat in legato particulari, vide d. Fran. consi. 156. Item quæ fit rõ huius l. vide d. Fran. consi. vlt. Item q nõ procedat vbi testator scirer institutum filios hẽre, & illis simpliciter substituere. vide Rom. consi. 170. vide o. no Com. in l. gnali. §. cum aũt. C. de inst. Item qñ testator hẽt filias, & faceret talem substitutionem filio instituto, non verificaretur conditio si institutus haberet filiam fœminam, vide Pau. consi. 359. Item quod ista tacita conditio intelligatur et in donatione cã mor. Item an ista dispositio procederet, qn filij postea suscepti remanerẽt diuites, vide Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, extra de consti. Item an ista cõditio subintelligatur, qñ grauatus relinqueret filios, qui ex dispõne statuti excluderentur ab honorato, vide Soc. in l. hæredes mei, §. cum ita, ad Treb. an autem habeat locum hæc substitutio in substitutione pupillari. Quid autem si pr filio instituto, substituat ei post mortẽ nepotis, an eo tunc nato demũ nascẽtur alij, an deficiat substitutio, vide hic no. Pa. de Ca. Quid si esset substituta pia cã, an intelligatur idõ si sine liberis. Pet. de Anch. consuluit quod non, cõ. 40. & istam opi. sequit vř Ias. in l. generaliter §. cum autem. C. de insti. Barb. in repe. huius l. Cõtrarium voluit Bal. & Pau. hic, & istam opi. tenet Soc. in l. cum auus, de cond. & dem. Com. hic. Fel. in c. in præsentia, in princip. de proba. vbi id breuiter tangit.

LEX XXXI.

1 *Legata, & fideicommissa relicta a præterito non confirmantur, per auth. ex cã.*
2 *Si filius non est institutus, licèt sit facta mentio de eo in testamento, tamen dicitur præteritus.*

1 **Quidam.** A † Præterito non possunt legata, vel fideicommissa relinqui, h.d. Quæro, vtrum sit correcta p auth. ex cã. Rñd. non, nam legata remanẽt firma. s. relicta ab instituto, sed relicta a p̃terito, nullo modo valent, vt hic, & l. 2. ff. de leg. 3.
2 Vlt. no. † q licèt testator faciat mẽtionem de filio, tñ dř præteritus ex eo qđ nõ est institutus, vel exhẽdatus. Dixi tibi. C. de lib. præt. l. 2.

LEX XXXII.

1 *Ex voluntate minus solenni, quando debeantur legata, & fideicommissa.*
2 *Quomodo practicabitur hæc lex.*
3 *Hæres tenetur ad legata ciuiliter, et naturaliter, quãdo testãr de sua fide cõfidit.*
4 *Testamentum nuncupatiuum probatur per instrumentum.*
5 *Si testator dixit, lego ea omnia, quæ continentur in schedula, quã reliqui apud Guardianum Fratrum Minorum, an legata debeantur.*

a **Quæstionem.** a Ista est sing. lex nec hẽt nisi vnã ɔcord. Inst. de fideic. hær. §. fi. diuidiř i pat. tres. Primo pònit dictũ. Scđo rñsionẽ. Tertio rñd. tacitæ obiectioni. Secũda ibi, cũ ipse. Tertia ibi, cũ. n. Iste tex. hẽt duas lect. & q̃libet est bona. Et no. s̃m primã bř dicit. Qui primo negauit relictũ, nõ põt postea ɔfiteri relictũ esse, & se tueri ex minus vtili volũtate. h.d. primo. Scđm aliam lec. bř dicit. Qñ testãr noluit solẽniter testari, sed in fide hẽdis ponere, hřs dẽt iurare nõ esse relictũ, vel soluere. h.d.
1 No. q † ex volũtate minus solenni dẽntur legata, vel fideicõmissa. Opp. C. eo l. si veritas, & Lex testõ. Sol. Multę dantur sol. inter alias ponuntur duæ, quarum quęlibet potest esse vera. Prima est lo. q hoc fit in odium hęredis primo negantis. Et istam tenet gl. hic, & C. e. l. si veritas, & Inst. eo. §. fi. q vř probari ibi per tex. Pro hoc etiam facit tex. istius l. in fi. ibi, cũ & in leges, &c. q.d. hoc statuitur in pœnam hẽdis negantis, sicut olim in eũ pęnã statuit, cum volũtatẽ te-
2 statoris nõ implet. † Sed practica b istius legis erit hæc, q primo hæ-
b res interrogabiř, an testator reliq̃t fideicõmissũm, vel legatũ, & si quidem ipse negauerit, tunc iterum defertur sibi sacřm, & si quidẽ ipse iurauerit, non esse relictum, vel se non audiuisse relictum esse, erit securus, & liber. Si vero noluerit iurare, tunc fideicõmissarius dabit libellum, & aget ɔdõe ex l. ista. In quo libello narrabit sic. Dico, q talis hřs interrogatus negauit, & q delato sibi sacřo præstare recusauit, quare peto eum ɔdẽnari, &c. Et ista est vna lec. no. & solẽnis. Alij non exigunt illud, q hęres ab initio negauerit, sed dñt, q hæc lex loq̃ř qñ testator noluit solẽniter testari, sed voluit ponere in fide hæredis. Et istud vř probari per tex. Inst. eo. §. fi. & hanc lect. licèt gl. hic non firmet eam, approbant Fran. Accur. Mat. Sil. & alij Moderni Doc. Scđm hanc ergo erit practica istius l. hæc, q ab initio nulla negatione pręcedente fideicommissarius deferat hęredi iuram, si testator in fide sua posuit, q daret sibi tñ, nolens solẽniter testari. Si quidẽ hæres iurauerit, erit securus, sed si recusauerit, tunc agetur ɔ̃ cum ɔdõne ex lege ista, & condictione ex d. §. fi. Inst. eo. No. multum istam lec. quod qñ testator noluit solenniter testari,
3 † sed confidit de fide hęredis, hęres tenetur ad præstationem illius legati ciuiliter, & nãliter, vt vides. Inter istas duas lec. est dña, q a in prima hæres cogitur in pœnam suam, & sic in imponenda ratione legis Falcid. alijs legatarijs hoc non imputaretur l. cum pater. §. j. ff.

ADDITIONES.

a Barb. Qõnem. Et s̃m istam lect. determinantur omnes ll. mundi, disponentes q nemo põt facere, q leges in suo testõ non seruentur, q vbi voluntas non est solẽnis, ex ea nihil debetur, & si sit relictum ad pias causas, cum saltem tunc requiratur pñtia duorum testium, vt C. eo. l. si veritas, & l. ex testamẽto, l. nemo põt, de leg. j. limita l. 2. ff. de test l. cod §. fi de leg 2. q oĩa prædicta vẽdicant sibi locum, nisi testator noluerit disponere solenniter, sed suam intentionem puram ponere in voluntate hæredis, quia tunc hæres obligatur hac voluntate non solenni, q est no. dignum. Et allego hanc l. pro singulari, q de iure ci. non dicitur decedere intestatus, qui vltimam suam voluntatem committit in alterius dispositionem expressam. Non credo esse alibi, nec Doc. aduerterunt secundum vnam lectu. & ideo male dicunt ad c. cum tibi, quod secus est de iure Cano. vt hic.
Ale. Qõnem No. istam lec. fi. & vide no. per Bar in l. nemo, in prin. de le. 1. qui dat alium intellectũ ad l. istam, & ibi per Imo. & adde Bar. in l. post legatũ, in princ. ff. de his quib. vt indig. in vers. item opponi de hoc ibi, secunda ibi, cum ipse, & pro intellectu istarũ lecturarum sumas cõclusionem. Aut hęres a principio ɔfitetur relictum, sed vult se tueri ex inutili voluntate, & potest, & tenetur fideicommissarius seu legatarius probare solennitatem voluntatis. Aut a principio negat esse relictum, demum delato sibi iuřo iurat, & cõfitetur sibi relictũ esse, sed vult se tueri ex inutili voluntate, & non potest in odium negantis. Hæc hřr ex gl. hic in ver. sibire, in vlt. so. & Inst. e. §. fi. qñ testator noluit solẽniter testari, sed ponitur in fide hẽdis, tunc nullo casu põt hęres se tueri ex inutili voluntate, cum testator noluerit solenniter testari. Ad hanc lec. gl. vide Pau. de Cast. hic.
Men. Pro intellectu huius l. adde afflict. Neap. Decis. 25. nu. 6. & per Durantem in tract. de arte testandi sub. cap. 28.
b Ale. Sed practica. No. practicam huius l. no. ad quam vide q no. Bar. aliàs Bal. in l. ex hac stipulatione, & q ibi dř, ff. de dona. Et ad hoc vide q no. Bal. in l. actor. in prin C. de prob. Et hanc materiam huius legis diffusè examinat Iac. de Bel.

§.j.ff.ad l.Fal. Et in secunda non est in pœnã, & id dẽt in cõputatione Falcidiæ alijs legatarijs imputari. Aliæ Io. sunt truffæ. Venio ad secundam partem, & op. quod nemo possit esse testis in cã ppria, nec iudex, vt j. de testi. l. omnib. & ne quis in sua cã l.j. Sol. hic impropriè dicitur iudex, & testis. Venio ad tertiam partem, & primo assumo sinem huius legis, & op. qd qs non priuetur tota hæreditate, vt l. si quis in suo. ff. de inof. test. Sol. Multę solones dantur in hac gl. Illa est vera, qd ibi loqtur in casu spāli, in quo hẽt locum pœna certa ibi statuta, hic loquitur vlr. Quæro, q̃ sint istæ ll. antiquæ quæ priuant illũ, qui non implet voluntatẽ defuncti, ol lucro? Certè nescio istas ll. de iure antiquo, nisi de lucro ob hoc relicto: Si.n. aliqd relinquitur alicui, vt gerat tutelã, vel aliud sile faciat, si istud non faciat, perdit lucrũ, vt vidistis j. de leg. l. pe. Probatur in l. Nesennius, ff. de excu. tu. cum l. seq. & de leg. j. l. etiam si partis. cum sim. Hodie vero hoc est aliter declaratum per auth. hoc amplius, quã statim

4 videbitis. Quęrit gl. de vna qõne subtili, † vtrum testamentum nun-
a cupatiuum[a] possit probari per instrumentum. Et opin. sunt inter Io. & Azo. Br opi. Io. est à consuetudine approbata, quod nuncupatiuum testamentum probetur per instrumentum. Dyn. dicit, q̃ etiam de iure opi. Io. est vera, quod satis potest sustineri. arg. l. fi. & auth. ibi posita, j. si cert. pet. Facit ad hoc quod habuistis in l. j. j.

5 de test. † Vltimo hæc lex secundum secundam lec. quam j. posui,
b facit in arg.[b] ad quęstionem illam de eo, qui iussit præstari omnia illa, quæ continentur in schedula, quam reliquit apud Guardianũ Fratrum Minorum, cum. n. noluerit solenniter testari, videtur velle, quod illa debeantur. Istam q. disputauit do. Iac. de Belui. ego teti gi in l. si ita scripsero, ff. de condi. & demonstr. & tangitur in l. hæredes palàm, de testa. in fine.

ADDITIONES.

a Alex. Testamentum nuncupatiuum. Vide no. in l. hæredes palàm, ff. de test. per Bal. post Bar. in l. 1. 9. q. j. de testa. vbi idem tenent.

b Alex. Facit in arg. Et vide Bar. in auth. quod sine. j. de testa. & Bar. in l. si ita scripsero, de condi. & dem. & ibi vide. Imo.

AVTHEN.

1 *Voluntas si est certa non curatur de ordine.*

2 *Tempus, quod habet hæres ad implendum voluntatem defuncti, quando incipiat currere.*

3 *Hæres monitus a iudice implere voluntatem defuncti, qua pęna puniatur, & quæ monitio requiratur.*

4 *Exhæredatus q̃ non admittatur ad hæreditatem defuncti cum alijs, quando hæres priuatur hæreditate ob non impletam defuncti voluntatem.*

5 *Hæreditas in casu huius auth. q̃ remaneat apud hæredem, quando hæredes in quas peruenire debebat ob non impletam voluntatem defuncti illam nolunt.*

6 *Hæres non implens voluntatem testatoris, quod non incidat in pęnam huius constitutionis, quando specialis executor est datus.*

7 *Quis probat voluntatem defuncti non impletam.*

8 *Agens conditione ex hac lege, debet primo præstare cautionem de implenda voluntate defuncti.*

9 *Hæredes diuidentes inter se si renunciat omni iuri, quod habent, vel habere possint in parte alterius, verum si vnus ex hæredibus est negligens, alter cui defertur, repellatur.*

a Hoc amplius. Ista est no. auth. valde, & ideo bñ no. eã Op. dr̃ hic, quod substitutus admittit, Contra, j. de impub. & alijs subst. l. post aditam. Sol. hic nõ admittitur substitutus ex vi substitutionis, sed admittitur ex vi istius ↄstõ

b nis ↄdõe ex hac l. Scdo opp.[b] quod de ordine nõ curatur, vt l. nec

1 .n. ff. de su. Sol. † Qñ voluntas disponentis est certa, non curamus de ordine. Secus qñ est dubia, ita loqui hic. Primo quæro, qd est hoc dictum, iudicium defuncti non repræsentatum. Dic vt in glo.

2 Quarto † scdo, qñ incipiat currere tps positum in hac ↄstõne. Glo. dicit, & ẽt tex. a die monitionis factæ p iudicem, vt hic, & in corpo

3 re vñ sumit, & istud vr verũ. Contra hoc op. & vr, † q̃ monitus a iudice negligens, puniat pœna dupli, non in amissione totius hęreditatis, vt inst. de ac. § item mixta, de obli. q̃ ex quasi ↄctu nasc. § fi. Itẽ vr, q̃ nõ sufficiat vna monitio, sed requirantur duæ, vt in Auth. de eccl. ti. §. si quis autem, & in auth. licet, posita super l. nulli. j. de epis. & cler. Sol. Aduerte, rogo te. Aut loquimur in relictis ad non pias causas, & loquitur hæc auth. Aut in relictis ad pias causas, & tũc aduerte: Aut qs vult niti negatione sola, i. qua hrs stetit vsq; ad sniam, tunc hęres punietur solum pœna dupli, vt inst. de ac. §. item, de ob. quæ ex quasi ↄctu nascun. §. fi. Aut qs vult vti ↄ hæredem ex negligentia tm̃, non ex negatione, tũc aut negligentia committitur minori tpe quam sit annus, & requiritur trina monitio, vt in d. auth. licet, & in corpore vnde sumitur. Aut fuit negligens per annum, & tunc sufficit vna monitio. Casus est istius authẽ. Posset ẽt ↄ hrdem exercere remedium, vt interdicatur sibi administratio bonorũ hæreditatis, vt in c. si hęredes, extra, de test. Quæro dr̃ hic, qd nõ pdit bonorũ subsidiũ? qd in eo, q omisit inuẽtariũ? Gl. tua dicit idẽ. Di-

4 cemus in auth. sed cum testator. j. ad l. Fal. Quærit gl. hic † de exhæredato, vtrum admittatur inter venientes ab intestato? Dic q̃ non, vt in gl. Item an admittatur, vt extraneus? Glo. vr q̃ sic. Doc. cõiter tenent qd nõ, nec ẽt vt extraneus possit admitti rõne ↄtietatis, quia testator voluit ipsum hrditate esse priuatum. Hrc ergo hęreditatem, & priuari hæreditate, ista sunt ↄtria. Expediuis gl. circa istam auth.

5 q̃ro † quid si personæ istæ, ad quas defertur hęreditas, nolunt eam, an remaneat hęc hereditas apud hæredes? Glo. vr dicere quod sic, quia hoc constitutum est in pœnam hæredis. Vnde nõ põt hoc allegare in sui fauorem. Ita no. in corpore vnde sumitur hęc Auth. & de le. j. l. si seruus plurium. §. j. & ita tenet Odof. & hr̃ de hær. inst.

c l. si quis solidum. Extra gl.[c] quæro, † quid si testator dedit specialem

6 executorem ad ea, q̃ in testamento reliquit, vtrum hæres non implens incidat in pœnam huius constitutionis? Dico quod nõ, tex. est expressus in l. mulcta, in prin. de ↄdi. & dem. Et p hoc facit quia testator dãdo spãlẽ executorẽ, vr voluisse quod de hoc hrs se non intromittat, vt in Auth. de eccl. ti. §. si quis autem. Prędicta vera, nisi hęres fuerit monitus a iudice, postquam primus executor desiit esse executor renunciatione, vel morte, vel alio mõ, tũc. n. pinde est,

7 ac si datus nõ fuisset, ar. p hoc j. tit. j. l. fi. §. sed & si quis. Quæro † qs hẽt probare iudiciũ nõ esse impletũ, vtrũ ille, q agit ↄ hrdem negli

d gẽtem ↄdictione ex l. ista,[d] an vero ipsius intentio sit ipso iure fun data.

ADDITIONES.

a Barb. Hoc amplius. Et pro ista auth. vide Bar. in cons. 137. incip. Statuto Cõis, & in consi. 166. inci. Testator post institutionẽ dixit si pdicta non obseruet priuetur his hrditate: mõ hrs tenuit bona hæreditatis, & anteq̃ obseruaret, est mortuus, an sit priuatus hrditate. Decidit quod sic, & vadit ad cohæredes, vel institutos, vide ibi, & vide eundem Bar. in cons. inc. Testator fecit certa legata. 115. vbi pulchre loquitur, & vide eundẽ in cons. 35. inc. Statuto Cõis Gualdi. pro ista auth. & an excusetur hæres propter executores datos in testamento, vide ibi.

Ale. Hoc amplius. In mã huius auth. qualiter puniatur hæres, qui nõ ad implendum voluntatem defuncti, vide quod no. 15. q. 3. Siluester, & c. si hæredes, de test. & de voto, c. licet. Item limita auth. istã, nisi pceptũ testatoris pecuniarium non esset nullũ respiciẽs commodũ alterius. l. nõ oportet, & ibi gl. j. de his q. vt indi. Vide tñ Bar. cũ gl. transiuit ibi But. nisi respiceret fortè interesse aiæ testoris, c. licet, de vot. & vot. redẽp. & Auth. licet, C. de epi. & cle. Et de mã hui[9] auth. vide p Bar. in cons. inci. Statuto Cõis Gualdi, & ibi colligit, an reqrat monitio, vel iussio, & q̃ sit dña inter ista. Et vide Ang. in corpore, & Pa. de Ca. in cons. 163. Adde Bar. in inc. Statuto castri Plebis, & Bal. ↄs. 436. vol. 3. Et ibi an requirat monitio, & an si hæres veniat priuandus hæreditate, hæreditas dẽat applicari institutis in testamento, cũ hoc q̃ plus petere possint, an verò ad illos, i quorũ fauorẽ est apposita pœna, & vide ẽt per Abb. ad hanc auth. consi. 40. 2. li. & per Rom. cons. 409. Ang. ↄs. 118 per Abb. cons. 18. vbi dicit q̃ annus datus ad exequendum non currit, nisi negligentibus, & ad hanc Auth. vide quod pulchrè consuluit Ang. consi. 169.

Paris. Hoc amplius. Limita reg. hic positam, q̃ hæres non implens volũtatẽ defuncti priuatur hæreditate, vt solum procedat, qñ est pressus facere aliquid quod ↄcernit commodum pecuniarium alicuius, aliãs secus, gl. est sing. in l. non oportet, j. de his qui vt indi. quam tñ limita, vt ibi per Pau. & Mod. hic, ex verbis quorum hẽs ẽt aliam limitationem, vide Mod. hic, qui limitant, & qñ hæreditas est lucrosa, secus si damnosa. Item de mã, & an applicetur talis hæreditas, vide do. Fran. cons. 67. vbi ẽt ponit an & qñ ille qui venit ↄ voluntatem defuncti, non solum priuetur parte sua sibi relicta, sed etiam fideicommisso relicto in parte alterius, qui similiter ↄuenit volũtati defuncti, & ibi ẽt an si. dicit q̃ non requirit monitio epi per suas constitutiones Synodales monere exequutores, vt exequãtur vltimas voluntates, & de prædictis, & an & qñ interpellatio, vide Bar. ↄs. 58. Item an pupillus & ignorãs excusentur ab hac pœna priuationis, et qñ testator expresse priuauit in testamento, vide Pa. de Ca. cõs. 20. vbi ẽt ponit an & qñ lapsus termini expressi in testamento cõstituat grauatum in mora, & de effectu huius monitionis, & an & qñ super ea requiratur pronunciatio, & multa alia de mã vide Pa. de Ca. cons. 4. & consi. 59 ad hoc, vbi dicit q̃ annus nõ currat nisi negligentib. Ideo si aliquis ex aliqua iusta cã impeditus, non exequatur, non incurrit has pœnas. Item quod ignoranti non currat tps, & quid si quis sit iussus aliquid facere intra certum terminum a die mortis, subintelligatur adita hæreditatis, vide Ro. cons. 409. in j. dub. Item circa illud, q̃ dictũ est j. an sufficiat monitio gñalis epi ad incurrendam pœnam huius auth. vide latè Barb. in c. nos quidem. extra, de test. vbi ẽt alia de mã, & aliqua ibi, & de monitione vide eundem in c. sua nobis, prope fi. eo ti. Item q̃ quilibet possit petere, vt legata pia executioni mandentur, vide Barb. in c. si hæres, de test. & postea an & qñ iudex ecclesiasticus possit se intromittere de legatis nõ pijs, & multa alia in mã p eũ dẽ in c. tua nobis, e. ti. & ad illud de monitione gñali an sufficiat, vide qd dicit Cõ. pla. in 5. dub. vt hẽt ad Bar. in l. a lio, de ali. & cib. le. circa fi. ppo. Item circa mãm huius auth. qñ requirit monitio, & quid si tps faciendi expressum a testatore, & multa alia vide per Barb. latè, consi. 35. in 2. vol. Item quod tps possit prorogari ex cã, & q̃dam alia vide per Abb. cõsi. 49. de quo j. Item vide de mã omnino Barb. consi. 137. alias 127. de quo vide Ro. cons. inc. Statuto cõis gene. vbi inter cætera ponit, si statutum dicat q̃ lapsus anni habeatur pro interpel. quo ad incurrendas pœnas huius auth. nec ob monitionem adeat, nihilo minus hæres non incurrit pœnam, nisi anno elapso, patet p mõ, vt p eũ, & ibi ẽt, quid si sint deputati executores, an hæres eximatur, & quod dẽat seruari negatiua. s. nõ implẽs voluntate defuncti per allegantem, & q̃dam alia, vt per eum, & pęna huius auth. ẽt locum habet in legatario si facta monitione non obseruat voluntatem, vide Alex. in l. sed legatarius, ad fi. C. de leg. Adde Bar. in l. post legatũ. §. j. de his qui vt indi. & circa illud cons. Bar. 137. vide omnino Rom. cons. 18. Item quod vbi tempus est præfixum a testatore cum priuatione, non requiratur alia monitio, nec etiam restituatur in integrum minor, vel ecclesia, vide Barb. consi. 35. vol. 3.

b Ale. Secundo op. Ad intellectum horum, vide Bal. latè prosequentẽ, & vide Mod. Inst. de ac. §. ex maleficijs, circa fi. & vtrum sufficiat vna monitio, vide gl. in corpore, de hær. & Bal. §. si quis autem non implens, quæ incipit. s. semel &c. quam alleg. Bal. in l. qui crimen, in 8. q. prin. qui accu. non pos. & quod pro negligentia, de qua hic, in auth. hac non perdatur legitima, & ista est no. gl. hic, & Doc. in c. si hęredes. extra, de testa. & gl. in ver. expedit. Adde quod de hoc est gl. no. in l. ex sola. ff. de re. iu. quam alle. Bal. in l. eam. s. eo. item adde, quod ille hæres negligens non desinit esse hæres, si hoc esset sibi damnosum. s. hrc hæreditatem. Ita no. voluit Pe. de Anch. in c. intelleximus de iud. Facit l. si quis in solidum. ff. de hęr. inst. & ibi hoc expresse Bar. & Imo.

c Alex. Extra gl. Adde quod dictum Bar. Bal. dicit esse verum, quando hæres nihil facere poterat sine executore, vt quia præceptum erat incertum declarandum p executorẽ, puta qd distribueret inter pauperes arbitrio executoris. Sin aũt erat incertum poterat hrs exeq., & executorẽ ↄuenire. l. si libertus sub ↄdõne. §. j. de bo. lib. punietur pœna huius auth. sm ipsum Bal. quem Pan. de Ca. sequitur.

d Alex. Ex lege ista. Adde Bar. in l. hoc iure, in fi. ff. de verb. ob. & vide latè Bar. in l. si ita. ff. de verbo. oblig.

data, & ille, ꝯ quē agit, dēt ꝓbare se impleuisse, & bī ille, q agit, dēt
a ꝓbare istā negatiuā,[a] vt no. Inn. in fin ex. de accu. c. super his, & per Cy. in l. 2. C. de iu. emphy. Probabitur aūt ista negatiua per exploratores q interrogabūt hos, q b. erat relictū, vel iudex mittet aliquos ad explorandū, an eis sit solutū vel non, q explorabit ab eis, q verisimiliter scire dēnt, vt l. hoc iure, de ver. obl. & ibi hunc passum de
2 ꝓbōne istius negatiuæ plenè examinaui. Itē memento, † cū agentis ꝓdōne ex hac auth q ille, qui agit, dēt primo pstare cautionem de implendis his, q testator iussit, aliàs non posset obtinere, vt hic, & in corpore, vñ sumī, vbi clarius est. Vlt. † q̄ro, hæredes diuiserunt hæditatē, & renūciauit alter alteri oī iuri, q hēt, vel hīe possit in parte alterius, vtrum si vnus ex hæredib. est negligens, postea s̄m formam istius auth. alter, cui deferī, an repellatur ex vigore pacti, vel renunciationis. Dico q non, quia ista renunciatio non refertur ad
b illud, q quis postea amittit culpa sua[b] & negligētia, vt l. damni. §. j. ff. de dam. inf. & in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. ob. & ibi plenè dixi in ista mā, & ista omnia habui semel de facto sup ista auth.

ADDITIONES.

a Paris. Istam negatiuam. Contrarium tenet Bal. consi. 93. in 3. vol. sed ad Bar. tenet Pau. de Cast. consi. 30. ad fi. Doct. hic.
b Men. Culpa sua. Rolan. a Valle, consi. 95. nu. 39.

Communia de legatis, & fideicommissis, & de in rem missione tollenda. Rubrica.

Continuatio ponitur in gl. quia dictum est s. de leg. & fideicom. singulariter, verum hodie legatarij, & fideicommissarij sunt æqualiter æquati, ideo ponitur hic tit.

LEX PRIMA.

1 *Pro legatis, & fideicommissis competunt tres actiones, si natura rei legatæ hoc patitur.*
2 *Legatarius particularis quando detrahat Falcidiā, qd non est ex persona sua.*
3 *Ille, cui aliquid commodi affertur, quando possit onere fideicommissi grauari.*
4 *Res hæredis quando sunt obligatæ pro legatis.*

a b Cum hi.[a] Reiectis legandi varietatib. pro legato cōpetunt tres actiones,[b] ꝑsonalis, in rem, & hypothecaria in reb. tm̄, q a testatore ad grauatum ꝑuenium. h. d. Diuidiī in part. v. Primo ponit procœmiū. Secūdo ponit statutū. Tertio ponit rōnem sui statuti. Quarto suū extendit statutum ad certas personas, a quib. relinquitur. Quinto restringiī circa res, in quib. hypotheca conceditī. Secūda ibi, oib. vero. Tertia ibi, cum enim. Quarta ibi, & hoc disposuimus. Quinta ibi: in oib. autem. Ad euidentiam dētis scire, primo q antiquitus erat quædam dr̄ia in modo legandi, aut. n. relinquebat per sinēdi modum, aut per alios modos, vt hic dī in secunda gl. Itē dētis scire, q antiquitus pro legato non cōpetebat rei vend. Pro legato enim primo fiebat missio in rem, hoc est, in rei possess. Hoc ꝑmisso satis patet casus in prin. j. pars non habet ꝯria. Veniamus ad s̄m op. & vī q oia legata non sunt exæquata. Nā legata ad pias cās differunt ab alijs, vt Instit. de act. §. itē mixta, & de obli. q ex quasi ꝯ. §. fi. Sol. Hic ponit genera singulorum, non singula generum, q. d. oīa genera legatorum, siue per vendicationē, siue per sinendi modum, siue alijs generalib. legatorum, exæquata sunt, non aūt æqparat oīa legata singularia, nam q̄dam differunt inter se, vt s. vidistis. Item op. q pro fideicommissis non cōpetit vendicatio, sine facta restōne, vt l. facta, in prin. ff. ad Treb. sed pro legatis ꝯpetit incōtinēti adita hæditate, vt l. si tibi homo. §. cum seruus ff. de le. j. malè ergo dicit. Sol. dicit gl. q hic æqparanī legata, & fideicommissa particularia, non legata particularia, & fideicommissa vl̄ia. Ita dicit gl. Tū dic breuius duob. modis, vno mō exæquata sunt legata fideicommissis particularib. & pecuniarijs, & cessabunt oīa ꝯria, s̄m Dy. Nā ideo dico particularib. vt excludam fideicommissum vl̄e. Itē ideo dico, pecuniarijs vt excludam legata libertatis, vt uidebitis no. j. l. prox. Alio modo dicas, exæquata sunt legata fideicō. in quib. circuitus erat inutilis, in quib. vero circuitus erat vtilis, adhuc dr̄ia durat. Erat autem vtilis in fideicommisso vl̄i, q a hīs pōt retinere quartam, merito recta via non transit in fideicommissariū. Idē in libertatibus pp ius patronatus, qd est remansurū penes manumittētē. Op. de l. cū rem alienā. s. de leg. Sol. q hic dī, ꝯpetit actio in rē, intellige cū res legata erat testatoris, secus si erat aliena, vt plenè. j. l. prox.
c in fi. Opp. de l. j. §. si debitori.[c] ff. vt in possess. lega. Sol. Spāle est in legato liberationis, in quo non hēt locum actio in rē, nec hypothecaria. Rō est, q a iure quodammodo fit executio. Nā legatario in-
d continenti competit exceptio, vt s. ti. j. l. si creditoris, vel breuius,[d]
1 vt tollas multa ꝯria. † Pro legatis, & fideicōmissis competūt tres actiones si natura rei legatæ hoc patiatur, secus si nā rei legatæ repugnet. Ita debetis intelligere istam mām, & pp hoc dico, q qū est legatum quātitatis, vel gñris, non pōt cōpetere rei vendicatio, q a non est res certa q̄ vendiceī. Idem, qū legaī res alienata, vel legatur certum factum, vt l. fideic. §. fi. ff. de leg. 3. & eomodo qū legatur liberō. Nam rei legatæ repugnat, q cōpetat rei vendicatio, q a non hēt amplius, q q̄rat ꝑ sua cautela. Itē u p. ꝑ eadē re nō pōt cōpete-
e re, ꝑsonalis, & in rē,[e] vt Inst. de ac. §. sic itaq;. Sol. gl. Insti. e. §. nr̄a aūt dicit, q si eligitur personalis, non habet locum actio in rem, si eligitur in rem, nō habet locum personalis, & sic pro eadem re vtraq; nō competit simul. Alij, vt d. Alb. de Salinis, qui fuit quidam Doct. Vltram. qui fecit quasdam suas distinctiones, dicebat q non competit ꝑ eadem re personalis, & in rem. qū q s hēt dñiū de iure cōi, sed qū quis habet dñium seu vendicationem ex spāli priuilegio, sicut est in legatis, in quib. dñium transit recta via sine possess. tūc rei vendicatio actionem personalem de iure cōi non tollit, vt l. in bello. §. si q s seruū de captiu. & postli. reuer. Facit j. de ꝯd. quę sub mo
f do. l. quoties. Op. res sua nemini pōt esse obligata,[f] vt l. neq; pign. ff. de reg. iu. Sed hic concediī actio in rē, & hypothecaria, q ꝑ supponit q res ꝓpria sibiipsi sit obligata. Soluit glo. optimè, q actio in rē competit pro re legata, actio hypothecaria cōpetit pro alijs reb. testatoris q ad grauatum perueniunt, & sic non pro eadē re. Procedo vlterius, dī hic, q non pōt onere fideicommissi grauari ille, ad quem aliquid lucri non afferī. Contra, quia legatarius cogit aliqd restituere. Legata & nulla deducta Fal. vt l. lex Fal. §. nunq. ff. ad le. Fal. Et sic apparet q apud eum nō remanet aliquod lucrum. Huius timore gl. recitat opi. Mar. & aliorum Doc. vtrū legatarius particularis detrahat Falcidiā, hoc nō intēdo examinare hic, q a esset multum lōgum. Dic vt in d. l. lex Falcidia. §. nunq. & l. j. §. ante. ff. ad
2 Tre. † veritas est bī, q legatarius particularis nunq̄ ex persona sua deducit. Nec ob. iste tex. nam est necesse, q aliqs hēat lucrū ab initio, nec est necesse, quod apud eū remaneat vt possit grauari. Con
3 tra hoc op. de l. plane, la 2. §. fi. ff. de le. 1. Sol. Ille, cui † aliqd relinquitur, pōt onere fideicommissi grauari, est uerum, si relinquaī commodum pecuniariū, aliàs secus. Vnde ei, ad quē ius patronatus ꝑuenit ex dispōne defuncti, non pōt onus imponi, q a non peruenit commodum pecuniarium. Idem in alio casu l. 3. §. si rem. ff. de le. 3. vbi legatum affert cōmodū, nō tm̄ tale, q ex hoc possit grauari. Itē illud qd hic dī, q est necesse, q hēat aliqd lucrum ille, q pōt grauari, intelligatis qd hēt ex dispōne defuncti, vel in modum dispōnis, vt l. ab eo. s. ti. j. & hic, vel in modum conditionis, vt l. quidam. §. fi. ff. de le. j. Fallit in casu l. cum quidam. s. de leg. in substituto exhæredati. Secus si ad aliquem peruenit commodum defuncti casu fortuito, vt l. 5. §. j. ff. de le. 3. Dixi in l. eam quam. s. ti. j. Opp. ad fi. nostræ legis, & vī q nostra hypothecaria competat in solidum diuersis ꝯ quemlibet hæredum, vt j. si vnus ex plurib. hær. l. 2. Sol. specialis ca
g sus[g] est hic. Simile in l. fi. j. de debi. ciui. li. 11. Op. vlt. † & vī q res hæ
4 redis[h] sint obligatæ, vt in pos. leg. l. certa est forma. Sol. gl. fatetur
h ꝯtrium, quod post sex menses bona hæredis sint obligata. Vide gl. Tu dic, quod hic ad mille annos bona hæredis non erunt obligata obligatione tacita pro legatis quę inducuntur per legem istam, sed bene fateor quod post sex menses potest in res hæredis fieri immissio, & sic obligatæ erunt pignore Prætorio.

ADDITIONES.

a Alex. Cum hi. Adde q potest peti legatum sub conditione relictum ex cā, s̄m Spe. de actio. & peti. §. sequitur. ver. illud no. dignum, cum seq. vbi ponit causam de istis actionibus, & formam libellorum in ti. de testa §. 1. in princ. & aliquid per Bal. hic, & potest ēt interdum implorari iudicis officium, vt hic per Bal. & per Bar. in l. j. ff. de leg. 1. ibi, ut dic breuiter. Vide Bar. in l. traditionib. s. de pactis.
b Paris. Tres actiones. Circa istam materiam, vide Alex. cons. 4. in 2 vol. Itē no. q hypotheca specialis data per testatorem nō derogat hypothecæ generali datæ per hanc l. secundum Rom. sing. 719. incip. Legatarius.
c Alex. Si debitori. Adde q Cy. hic contra gl. tenet, sed d. Io. in l. 1. de le. 1. tenet gl. & vide gl. in l. proxima, in ver. in rem actiones, & eam no.
d Alex. Breuius. Adde Bar. in l. 1. de leg. 1.
e Alex. Et in rem. Actio ex testamento an concurrat cum rei vendicatione. Bar. in l. nemo rem suam, ff. de ver. ob. & Imo. tenent contrarium, in l. j. ff. de leg. j in Spe. in ti. de actio. & pet. §. sequi. ver. illud vero nota. dignum, & conte. l. 1 no. q ista actio in rem, videatur vtilis, vt est gl. in l. fi. in verbo, etiam in rem, s. de sacros. ecde. Et adde per Bar. in l. 1. ff. de dona. & Bal. in l. ea lege, in j. q.
f Alex. Obligata. Adde Bar. in l. fi. s. de sacros. eccle. sed contrarium videtur tenere in l. j. in fi. de leg. 1 & vide Bal. in d. l. fi.
g Paris. Specialis casus. Vide Are. in l. 2. §. his, de verbo. obl. in l. 3. C. de neg. gest. regulariter autem cōtra, vide Bar. in l. apochis, in prin. ff. de iure fis. alleg. tex. in l. creditores, ff. de distra. pign.
h Paris. Res hæredis. Vide etiam Comen. consi. 58. & idem ēt in bonis hæredum iutoris, vt ibi per eum, ad Bar. in l. properandum. § fi. s. de iud. etiam si defunctus bona hæredum obligasset, vt habes ad Bar. in l. oblig. generali, ff. de pigno.

LEX II.

1 *Verbum, mando, non est præceptiuum, verbum, iubeo, sic.*
2 *Verba directa, & obliqua, sumuntur in iure tribus modis.*
3 *Differentia fideicommissaria, & directa libertatis, quod hodie etiam durat.*
4 *Actio in rem competit quando legatur res hæredis, vel legatarij.*
5 *Ad legatum relictum in codicillis competit vtilis ex testamento.*
6 *Legatum vniuersale, vel quādo legātur omnia bona, vel maior pars bonorum an æquiparetur fideicommisso vniuersali. remissiuè.*

1 a b Omne verbum.[a] Verborū reiecta varietate exequata sunt legata, & fideicōmissa: adeo q sint effecta synomina. h. d. † No. q verbum, mando,[b] nō est verbum

ADDITIONES.

a Alex. Quod verbum. Vide Bar. in l. serui, ff. de leg. j.
b Paris. Verbum, mando. Vide Ale. in l. more. ff. de iuris. om. iu. las. hic, gl. & Bar. in l. sæpè, ff. de offi. præsi. gl. in c. cum aliquibus, in verb. concedimus facultatem, de rescr. in 6. & vide omnino quæ addidi ad Bar. in d. l. sæpè. ff. de offi. præsi.

bum pceptiuum, & sic hēs quod est longa dña inter iubeo, & mādo, vt hec paret, & gl. ponit in l. sæpe, de offi. preś. vbi dr̄, q mandatū est gratuitum, secus in verbo, iubeo. Opp. qd adhuc remanet dña inter verba directa, & obliqua, vt s. ti. j. l. e in quam, & l. cohæredi. §. cū filiæ, de vul. & pup. Sol. dēs scire † q verba directa, & obliqua sumunt in iure nr̄o trib. mo. Primo dnr̄ verba directa illa, q̄ sunt preceptiua, nō directa, verba pcatiua, vt hac l. in prin. Et ista dña est hodie sublata hic. Qñq; dnr̄ verba directa, ea q̄ ponuntur in nominatiuo casu, obliqua, q̄ in alijs casib. vt vidistis in l. qm̄ indignum. s. de test. Tertio mō dnr̄ verba directa, qñ sonant, vt qs capiat de manu sua, obliqua, vt quis capiat de manu alterius. Et ista dña in relictis vlib. adhuc hodie durat, vt d. l. eā quā, & l. cohrdi. §. cum filiæ, & plenissimè dixi in l. Centurio de vul. & pu. & teigi. s. de impu. & in l. pcib. In legatis vero particularib. est reiecta ista dña, vt hic. Quo ad id tñ possumus dicere, quod adhuc hodie durat. s. quo ad modum nāciscendi possessionem, vt l. Titia cum testamēto. §. j. ff. de le. 2. fm tertiam lecturam ibi posita. Op. quod adhuc sit dña, vtrum legata relinquātur per iufm. vel non, vt l. cum pater. §. filius. de le. 2. Sol. q. c. qd gl. dicat, ibi loqui de iurō defuncti, [a] qd adhuc hodie drīā importat. Facit qd vidistis. ff. de pba. auth. quod obtinet, hic loquit, qñ testator iussit hrdem iurare, de cuius hrdis iurō dic, vt plene in l. q̄ sub ɔdōne, de ɔd. inst. Vlterius opp. & vr̄, q ēt ista dña sit hodie sublata de iure antiquo, vt l. j. ff. de leg. j. Variæ sol. dant ibi, tene illā, quod ibi loquit fm mediā iuris prudentiā, hic fit mentio de iure antiquo ante tpa ffiorum. Op. de l. cum vero. [b] §. apparet. ff. de fideicōmis. lib. Gl. q̄ est hic, in so. ultimas ɔtrij vr̄ variare. Nā primo vr̄ dicere, qd in libertatib. sit sublata illa † dña libertatis directæ, & fideicommissariæ, postea dicit ɔtrium. Veritas est, q non est sublata. Nec obst. ista lex, qa exæquata sunt legata fideicommissis in qb. circuitus erat inutilis, vt dixi s. l. pat. Quæro primo, † qd si testator legauit rē hrdis, vel legatarij, an cōpetat actio in rē? Gl. hic tenet qd sic. Vide istā glo. q̄ est singularis. Contrarias gl. hēmus in multis locis. ff. de ser. l. Papinianus, de le. j. l. si hrdis seruus ad l. Fal. l. hrditarū. §. fi. & illæ ɔtriæ sūt veræ, & istæ reprobant ab oīb. Facit l. si qs inge. §. j. ff. de le. j. & l. si tibi homo. §. cum fundus de leg. j. Quæro † qñ legatum est relictum in codicillis, q̄ actio cōpetat? Quidā dicebāt offi. iu. Gl. determinat & bene q cōpetat vtilis ex testo. Vltimo esset vidēdum in hac mā † vtrum legatum vle, vt qñ legātur oīa bona. vel maior pars bonorum, æquipareturr fideicommisso vniuersali. De hoc dic, vt l. statu liberum. §. fi. cum l. seq. ff. de leg. 2. & l. mulier. §. fi. ff. ad Trebel.

ADDITIONES.

a Alex. Iuramento defuncti. No. hic intellectum l. cum pater. §. filius matrem, de lega. 2. Sed Bar. in d. §. filius matrem, tenet quod habet locum tam in iuramēto hæredis, quam testatoris, & sic est sibi contrarius, & illum text. alleg. Bald. in l. 1. s. commo. quod iuramentum habet vim casus expressi.

b Alex. Opp. de l. cum vero. Adde Bar. in l. legatorum, in prin. de le. 2. in ver. quæro primo si testator. No. hanc gl. q̄ reprobat per Bar. cuius opi. veriorem credo, & ɔtra istā gl. est ēt alia gl. in l. per diuersas, in verbo, seu res. s. mā. & illud ēt sequit Bar. & Bal. in l. hrdū. s. de fideic. p Bal. in l. j. s. e. & sunt gl. aliæ, quas hic alle. Bar. in cōtrarium, ff. de ser. l. Pap. no. &c. Et inquantum dic gl. hic, qd si legat a legatario eadem res sibi legata secūdo legatario, an primo legatario immediatè cōpetit sibi rei vendicatio, vide per Bal. in l. j. s. eo. ver. quæro si a legatario, & sequit Bar. hic, q ēt reprobat gl. r. probata p Bal. Adde qd Bal. ɔs. 187. 4. li. in fi. dicit, q q̄da gl. q̄ est in l. 2. C. commu. de leg. dicit, quod testator allegando rem hæredis transfert dñiū, quasi hæres adeundo hereditatem, videatur in hoc consentire, & ratificare. Et pro hoc arg. optimum. ff. quib. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. venditionis.

LEX III.

1 *Incertitudo, seu varietas inter plures, quando sorte dirimatur.*

Si duob. [a] Incertitudo, seu varietas inter plures, q̄ incommodum ipsorum agentium respicit, sorte dirimitur. h. d. Videtis hic, qd ista cōtentio sorte dirimit. [b] Cōtra j. de do. l. sancimus. §. sin aūt in hmōi. Sol. Fateor q hic loqt, qñ oēs hēant æquale ius: Secus si vni esset relicta pars maior, seu portio, q̄ alteri. Op. & vr̄, q aliter dirimat, vt l. hmōi. §. fi. ff. de le. j. & Inst. de satisd. tut. §. sin aūt. Sol. qñq; actores plures discordāt inuicē in pniudiciū rei, & tūc n̄ dirimit sorte, sed p ptorē cogunt ɔcordare ad petitionē rei. Qñq; ɔcordāt in pniudiciū eorū pprīū, & tūc hēt locū mā nr̄a. Nā si qdē pt apparere ex iuris dispōne, qualr hæc ɔtētio dirimat, vt qa vni plus relinqi q̄ alteri tūc illo mō dēbit dirimi, vt l. sancim. §. sin aūt hmōi. j. de do. Et si nō apparet, tūc aut neuter actorum petit, qd dirimat sorte, & n̄ dirimet, sed inuicē se impediūt, vt ff. qb. mo. vsusf. amit. l. 2. §. fi. Sin aūt alter eorū petit, tunc sorte dirimet vt hic.

ADDITIONES.

a Paris. Si duob. Circa istud an & qñ possit decidi sorte, vide latè Fel. in c. Capitulū, extra, de prob. Ang. & alij ibi in l. a diuo Pio. §. sed & illud, in prin. ff. de re iudi. Item in materia sortis, & an possit appellari a diuisione facta per sortes, vel peti restitutio in integrum, vide Philip. de Peru. in rub. extra, de appel. col. 3.

b Alex. Sorte dirimitur. Quod remedium vertatur inter simul discordes, adde qd vbi esset timor ne venirent ad arma, videtur q iudex possit compellere ad concordiam. Aduertas tñ, quod tunc aliquid dirimitur sorte, cum incertum est de iure, secus si sit incertum de facto. Ista est gl. elegās in l. j. in ver. prohibebit. j. vti pos. quod est valde no. & no. Imo. in l. huiusmodi, in fi. de le. 1. & in l. in trib. ff. de iud. Dic tamē ut per Arch. 28. q. 1. circa prin. & prædicta etiam ponit Bar. in l. si duob. ff. vti pos. & Bar. in l. iubemus. de sacros. eccl. an electio Papæ possit committi sorti. Bal. hic, q non. Et de sorte adde hic Bal. in l. meminimus, j. quando & quibus 4. pars debe. & de materia vide Bar. in l. duobus, de le. 1.

1 *In legatis receditur a persona, secus in contractibus.*

2 *Electio, quando est commissa in tertium, si tertius non elegit, quando transferatur ad arbitrium boni viri.*

3 *Ius eligendi competens alicui quando perdatur anno.*

§. Sed & si quis. Hic est bonus & sing. casus. Si relinquitur res eligenda per tertium, illo nō eligente, vel negligēte p annū, transferi electio in legatarium, [a] dūmodo eligat rem mediocrem. No. † q in legatis recedit a persona, secus in ɔctibus, vt s. de ɔh. emp. l. fi. quod plenè dixi in l. si quis arbitratu, de ver. obl. Op. & vr̄, † q electio transferat in arbitrium boni viri, nō in ipsum legatariū, vt l. j. ff. de le. 2. Sol. hic loquit, qñ relinquit electio rei certæ ɔsistentis in spē, in ɔtrio loquit, qñ relinquit q̄ntitas æstimanda p alium, vñ declarō quātitatis nō ɔsistētis in spē, remanet in arbitrio boni viri. Itē opp. & vr̄ q ille, q hēt ius eligēdi, nō perdit illud per cursum anni, vt l. cū q dā, ff. de le. 2. Sol. Qñq; cōmittit electio alicui personæ, seu aliqb. psonis, qb. legat, & tūc nō perdit ius illud p cursum anni, † sed pdit, cū ille talis fuerit sup hoc per lit. ɔt. interpellatus, vt l. ɔtria. Et iō dixi plures, qñ relinquit aliqbus pauperib. eligendis per talem, tunc illud ius eligendi non pditur anno. [b] Si vero persona legatarij est certa, sed alicui committitur electio rei, tunc illud ius eligendi perditur anno. Vene menti.

ADDITIONES.

a Ale. In legatariū. No. tñ qd si duo possunt eligere, & vnus negligit, vel latitat, alius poterit eligere. l. si legatario, & ibi Bar. ff. de fideic. lib. & no. hūc §. non hēt locū in personarum electione, sed rerum tñ. Bal. no. in l. fi. s. de cōtrah. emp. vt velle, quod duret donec partes ab eo velint recedere, per auth. si tñ. j. de temp. app.

b Ale. Perditur anno. Adde Bar. in l. execu. j. de exec. rei iud. & Bar. in l. captatorias. sup. de testamen. mili.

§. Sed quia. [a] Legata, & fideicommissa pura, vel in diē certam relicta, non possunt alienari, vel obligari. h. d. Op. de l. Titius. ff. ad Treb. de pet. hære. l. sed & si lege. §. quod autem. Gl. dicit, illæ, sunt veteres leges, q̄ permittebāt alienationē, q̄ p hanc legem sunt correctæ. Inquantū innuit gl. dictas leges corrigi, malè dicit, qa ibi loquit, qñ qs erat rogatus restituere qcquid supererit ex hæreditate, quo casu erat olim phibita alienatio. Hoc vero hodie est limitatum, vt in auth. ɔ cum rogatus. j. ad Treb. sed hæc lex loquit qñ qs erat rogatus restituere qcquid peruenit. Expone ergo tex. illius l. fm veterem dispositionē, & c. q. d. qa ēt veteres dispositiones alienationē prohibebant. Op. ff. ad Treb. l. Mar. §. res q̄. Sol. dantur plures. Illa est vera, quod pōt alienare de reb. quæ subiacent restitutioni vsq; ad Treb. Op. de l. si hæres institutus. §. si hæres ad Treb. Sol. fateor quod in reb. alienatis non est necessaria restō, vt uidebitis. j. proxi. §. tñ alienatio non tenuit, ut hac l. Op. ad Tre. l. quidam. §. si quis filiū. Sol. ista est uera, hæc l. loquitur, qñ seruus subiacet restitutioni nominatim, & alienatur, lex ɔtria loquit, qū subiacent restitutioni sub uniuersitate, non nominatim, & alienatur per ult. uolun. non inter uiuos. Vnde fauore ult. uolun. ualet alienatio, ut ibi, ar. l. ab eo. j. de ser. pig. dato manu. Et hūc artic. examinaui plenè, ut ibi no. & de manu. l. seruum qui, fm la. de Are.

ADDITIO.

a Alex. Sed quia. Adde ad materiam huius. §. Bar. in l. quidam. §. fi. ff. ad Treb.

1 *Statutum, quod si quis alienauerit rem, et gabellam non soluerit, eam perdat, quando habeat locum.*

2 *Res subiecta restitutioni potest alienari ab hærede ignorante.*

3 *Conditio in legatis, quando trahatur retro conditione adueniente.*

4 *Fideicommissarius uniuersalis quo casu habeat rei vendicationem, etiam restitutione non facta.*

§. Sin aūt. [a] Res q̄ subiacent restōni, sub ɔdōne, uel die incerta, pñt alienari, & obligari interim, sed adueniente ɔdōne fingit factum retro nullū. h. d. usq; ad §. emptor. Op. de l. seruo legato. §. j. ff. de le. j. gl. dicit fateor, qd interim ualet alienatio, sed fingit nulla ɔdōne aduenięte. Contra hoc op. uī q non ualeat tñ in auth. res q̄, & in corpore uñ sumit. Ita tenet gl. hīc, & l. plerūq;. ff. de re iu. circa fi. & l. seruo lega. §. j. ff. de le. j. ɔ hoc. s. qd iura antiqua nō sint correcta, tenet gl. in l. cū pt. §. libertus. ff. de le. 2. & in corpore uñ sumit hęc Auth. de resti. & ea, q̄ pa. §. quāobrē, & istam

ADDITIO.

a Paris. Sin aūt. Circa mām huius §. q res subiacens fideicōmisso non possit alienari, quid si testator instituat fideicō. & alium, an videatur intellexisse in alijs bonis, non autem in subiacentib. quasi subiacentia voluerit esse fideicommissarij, an in parte quasi sibi debita, vide Io. de Ana. q non, cons. 30. inci. Viso testō, per totum. An aūt substitutus pupillaris possit reuocare alienata p pupillum, & tutorem, si casus substitu. postea euenit, si instō, aut alienō, si cū cā aut sine, vide Ias. in l. si arrogator, ff. de adop. vide eundem in l. inter omnes. ff. qui sat. cog. vbi dicit secus esse in vulgari, & fideicommissaria substi. vide eundem in l. si is substituto, in prin. de le. j. Item q in istis non sit necessaria aliqua restitutio realis, vel verbalis, vide Io. de Ana. cons. 13. an autem si fideicommiss. esset præsens alienationi, & non contradicerat, sibi præiudicaret, vide Ias. in l. cum proponas. C. de pac. Item limita reg. huius § nō procedere, in cond. potesta. fm Imo. in l. qui hęredi. §. si pars, de condi. & demō. vbi vide Soc. in l. fi. & in l. Marcel. §. res quæ, ad Treb. & ibi ēt q subiaceat resti. per restōnē pupillarem, & multa alia in mā alienationis rei prohibitæ alienari, vel expresiè, vel quia subiaceant restitutioni. Itē quid si res sit prohibita alienari, an ille, cuius fauore est prohibita alienari, possit propria authoritate apprehendere, vide Ias. in §. diui, de le. 1. & ibi Bar. quid autem si ille qui alienauit, esset soluendo, an possit agi contra bo. pos. vide Ang. in Auth. de resti. Item dum dicitur, q non præscribitur res taliter alienata, limita, vt per Ias. in auth. res quæ, j. eo. in princ. vbi etiam alias limitationes, vide Comen. in materia huius §. consi. 76. vbi loquitur etiam de hypotheca. An autem agatur rei vendi. vel petitione hæredi. vide Ang. consi. 263.

istã vltimũ approbãt oẽs Doc. Dy. Pet. & oẽs alij. Istud est vtile ad q. dicit statutum, q̃ qđ † si quis alienauerit rẽ, & non soluerit gabellã perdat eam, quid si est alienata res, quæ subiacet restitutioni. Si diceremus, quod interim valet alienatio, non est locus pœnæ statuti, vt l. ea quidem. ĩ. si manci. ita fue. alie. Si verò dicimus interim valere, est locus pœnæ, quia interim fuit facta alienatio. Item op. de l. fi. §. fi. ff. de le. 2. So. Ille casus est singularis, & multum notandus quia † res, quæ subiacet restõni, non põt alienari, verũ est. ab hr̃de sciente, sed si ab hr̃de ignorante, secus, vt ibi. Itẽ op. extra gl.[b] dr̃, q̃ fingit retro nulla venditio. Cõtra, in legatis adueniente ꝯdõne fictio non trahiť retro, vt l. 1. §. 1. ff. ad Syl. Sol. † verum est, q̃ retro non trahiť, q̃tũ ad dñium, & ad cõmodum rei legatę, vt ibi, sed q̃tũ ad rescindẽdam vẽdõnẽ sic, vt hic. Op. dr̃ q̃ ille cui dẽt restitui, potest rem alienatam vẽdicare. Cõtra † fideicõmissarius vñs non hẽt vendicationem, nisi facta sit restõ, vt l. facta ff. ad Treb. Sol. Fateor ꝯrium rñr, sed in reb. alienatis non est restõ necessaria, & sic est hic casus specialis vt gloss. dicit, & benè. Videbitis not. ĩ. ad Trebel. & plenè, §. fin.

ADDITIONES.

a Ale. Dicit statutum. De contractu nullo non soluitur gabella, idem tenet Bar. in l. non dubium sup. de legi. in prin. & in l. 2. in fi. sup. de emnu. vbi est tex & per Bal. hic in § pe. & Bar. in § si testator alle. hic, & Ang. in l. Marcellus. §. res quæ, ad Trebe. Meno. Tiraq. de retract. consang. §. 19. gl. 1. nu. 2. 2.

b Ale. Item opp. extra gl. No. q̃ fictio non trahitur retro. & licet gl. hic dicat, q̃ trahitur retro etiam quo ad fructus, cõter reprobatur, q̃a illi fructus spectãt ad hæredem, vt hic plenè dicunt Doc. & fin. in l. emptor. de rei vendi. in l. in fundo. eo. ti. post Bar. & vide hic in l. pe. & Bal. & Imo. in l. in insulam ff. sol. mat. Vnum tenementi quod ista bona subiecta restõni, in aliquem euentũ psit capi p creditorem ex primo decreto, & etiam ex secundo. Et ità possit dari fraus, & cautela. Ad oia ista tuta tea. est no. in l. peto. §. pdiũ. ff. de leg. 2. & ibi hoc Bar. & Bal & Imo. Item hanc regulam. quod subiecta restõni sub euentu condõnis nõ psit interim alienari, hoc est verũ, si talis cõdõ erat causalis, secus si potestatiua, quia tunc imputatur non implenti, & interim alienatio valet. Ista est no. limitatio, quam fortè non reperies alibi. in l. qui hæredi § si pars. cũ gl. in verbo vsucapta, de cond. & de. & ibi hoc multum no. Imo. in d. §. prædium. Item tex. istum limita, vt post Imo. in l. cum pater. §. libertis. de le. 2. Adde secundum Pa. de Ca. aliam vtilitatem, quæ resultat ex isto §. dum irritat alienationem quæ est nunc. Nã non solum conditione pendente cessat vsucapio, vel præscriptio, quia adhuc fideicommissarius, agere non potest, & non valenti de iure nulla currit præscriptio. l. 1. in fi. de anna. excep. sed postquam conditio extiterit, non poterit emptor incipere vsucapere, vel præscribere longo tempore quia in tali præscriptione requiritur tit. l. nullo. sup. de rei ven. & hic fingitur nunquam interuenisse tit. Et ita debet intelligi tex. secundũ ipsum. poterit incipere præscriptio longissimi temporis. Dicit etiam aduertendũ ad vnum, in quo ipse consuluit, q̃ licet verum sit, quod illa res non posset præscribi, quando est facta per personam prohibitam alienare, & per ipsum grauatum de restituendo. Quod tamen alius extraneus, qui non continetur sub prohibitione, qui fortè tenebat ut suam, potest alienare, & alienatio tenebit, & sic ex causa tribueretur titulus ad præscribendum contra illum qui agere posset, & sic post euentum conditionis, uel quando fideicommissum esset purum, uel in diem certum. Allegat Bald. in l. 2. inf. de vsucap. pro empt. & dicit fuisse dictum Pet. & Cy. in l. fi. in 6. opp. sup. in quib. causis in integ. resti non est necess.

c Menoc. Vendicationem. Soc. iun. consi. 59. nu. 2. consi. 129. nu. 16. lib. 1. & consi. 90. in fi. lib. 3. Cia. consi. 19. nu. 12.

AVTHEN.

1 *Dos, & donatio propter nuptias, dicitur cõgrua secundum qualitem psonarũ.*
2 *Res quæ subiacent restõni possunt alienari, vel obligari, tam pro dote quam aliquis dat, quã ẽt pro dote, quæ exigitur in casu restitutionis, vide tamẽ nu. 4.*
3 *An istud habeat locum quando quis cõstituit dotẽ pro se ipso, vel pro persona, pro qua hoc facere tenetur an etiam quando constituitur pro alijs, & num. 4.*
4 *Mater tenetur alere filios, quando pater esset inops, & ipsa esset diues.*
5 *Pater potest dotare filiam in testamento, in rebus prohibitis alienari.*
6 *Filia si est maritata, sed non dotata, an pater teneatur eam dotare.*
7 *Pater potest alienare de rebus, quæ subiacent restitutioni pro filia, quam vult ponere in monasterio.*
8 *Filia si tempore mortis patris dotem à viro recuperauit, an veniat in restitutionem fide. commissi.*
9 *Sumptus alimentorum, an possint fieri de rebus, quæ subiacent restitutioni.*
10 *Quid in redemptione filij capti à latronibus.*
11 *Quid pro redemptione vitæ, vel mẽbri filij, qui propter delictũ est condẽnatus.*

Res quæ subiacent.[a] Ista auth. venit ad l. C. determinando eam in casu. Nã cũ simpliciter prohibetur alienatio. & obligatio, hoc casu pmittitur. Circa istã auth. † quæritur primo, q̃ dicať dos, & donatio pp nuptias congrua, responsio est, ſm qualitatem personarum, vt dixit hic tex. & melius in l. quæro. ff. de iur. do. † Quæro, an hæc l. loquatur in dote, quam aliquis dat: an in dote, quã aliquis recipit, quæ postea exigitur cum erit casus restõnis. Gl. dicit & bene intellige hoc vtroque casu tam in dote constituenda, quam in dote restituẽda. † Quæro vtrum ista l. habeat locum, quando quis constituit dotem pro se ipso, aut etiam quando constituit pro alijs. Respon. Qñq; quis ꝯstituit dotẽ, vel recipit pro persona, pro qua hoc facere tenetur, vt pater pro filia. Tenetur. n. eam dotare, vt l. fin. ĩ. de do. promis. & de rit. nup. l. q liberos. Itẽ pater p filio tenetur dotẽ recipere, & posset ad hoc cogi, vt notat per Dy. in l. si cum dotẽ. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & isto casu licet alienare, & obligare res, q̃ subiacent restõni, vt hic, & in l. mulier. §. cũ porponeret. ff. ad Treb. & l. à filia. in prin. Qñq; ꝯstituit dotẽ p psonis, p q̃b nõ teneť vt mr̃ p filia: Non n. est offm̃ maternum dotare filias, vt dixi. ĩ. & isto casu non licet alienare res, quæ subiacent restõni. Ita tenet gl. in l. à filia, in prin. ad Treb. & Pet. tenet hic: puto tñ qđ si pr̃ inops eẽt, nec hr̃et vñ dotaret filiã, q̃ tũc esset offm̃ mr̃nũ[b] dotare filiã, sicut dicimus in alimẽtis, † quod mr̃ tenetur alere filios, qñ pr̃ esset inops, & ipsa esset diues, ut l. si q̃s à liberis, quasi p totã l. ff. de li. agn. & habuistis tractatũ in l. alimenta. ĩ. de neg. gest. & isto casu crederem, qđ mr̃ posset alienare res, q̃ subiacent restõni. Et eodem mõ dico in fratre, in casu quo frater cogereť de iure dotare sororẽ, eo casu posset res, q̃ subiacẽt restõni, alienare. Quando autem frater cogat, habuistis tactũ in l. non oĩ. ĩ. de admi. tut. & in l. cum plures §. pe ĩ. de admi. tut. Illud tñ, qđ hic dr̃, q̃ pñt alienari res, q̃ subiacent restõni, in istis casibus non habet locum, nisi in liberis, q̃ sunt grauati[c] à parentib. nõ. n. pmittiť alijs, ut vidistis in hoc tex. & in corpore vñ sumiť. Quæro liñr extra gl.[d] quid † si pr̃ non dotauit filiam, qñ uiueret, sed dotauit eam ĩ testõ, an possit hoc facere de reb. q̃ subiacẽt restitutioni? istum passum nõ tãgũt scriptores hic. De facto tenui, quod sic. Nam in eo, quod ipse habet necesse pro cõstõne dotis dare, nunquã ur̃ fuisse in fideicõmisso, ut l. mulier. §. cũ pponereť. ff. ad Tre. unñ vr̃, qđ si ipse non dotasset, posset deduci p filias, uñ se dotent. sicut deducitur lrĩma debita lege naturæ, ut in tex. auth. huius. Præterea satis dici põt alienatio, assignatio q̃ fit in testõ, ut ĩ. de secund. nup. l. si quis prioris, §. certum esse, & ibi vr̃ casus. Quæro, † qd si pater[e] hẽt filiam maritatam, non tñ dotatã: an possit eã dotare. Vr̃, q̃ sic, quia pr̃ est obligatus dotare filiã, ſm gl. q̃ est i l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. Contrariũ est ueritas. Nam pr̃ non est obligatus dotare filia, sed ad illud faciendũ cõpellit iudicis officio, ut d. l. qui liberos, ff. de ritu nup. Et sicut ñ põt cogi alimẽtare filiũ si hẽt. uñ se alat, ita non cogitur dotare filiam nuptam, q̃ã nupta est, ut l. si q̃s à liberis, §. 2. de li. agn. De hoc tangiť p Gul. in l. cum is, ff. de ꝯdi. inde. Quæro, † an pro filia,[f] quam pr̃ uult ponere in monasterio, posset alienare de reb. q̃ subiacẽt restõni? Certè puto, q̃ sic: q̃a introitus monasterij est fauorabilior dote, ut apparet ĩ Auth. de sã. epi. §. sed & hoc pñti, & ad Tre. auth. nisi, &c. Redeo ad gl qd † si tẽpore mortis pñs, filia quę dederat dotẽ, à viro recuperauit, an ueniat in restõnẽ fideicommissi. Gl. dicit, rñdeo nõ, ſm Hug. nil allegat. Probatur, ff. ad leg. Fal. l. pr̃ filium in prin. & ad Tre. l. mulier. §. cum proponeretur, & l. à filia, ff. e. in prin. & ita tenent Mar. Sil. Iac. Cy. & quasi oẽs. Veruntamẽ dicit Iac. de Bel. in corpore unde sumitur ista auth. q̃ si dos illa esset recuperata p patrẽ uiuẽtẽ, q̃ ueniret in restõnẽ, quod nõ placet donec filia viuit, q̃a pr̃ cogitur ei reseruare. ut in auth. sed q̃uis, ĩ. de rei vxo. act. Quærit gl. utrum sumptus[g] alimẽtorum possint fieri de reb. quæ subiacẽt restõni, si aliũde non habet. Gl. dicit, q̃ non hoc casu: secùs si esset rogatus restituere quicquid supereat, in auth. contra eum rogatur. infra ad Trebel. Doc. communiter dicunt cõtrarium, q̃ p alimentis possit fieri alienatio sicut pro dote. Et hoc mihi placet. Nam sicut offm̃ est paternum dotare ita est officium paternum alere. Pro hoc vidistis glo quę quasi hoc determinat,[h] ui l. ob æs de præd. mi. quæ est notanda ad hoc. Et idem puto, † quando filius caperetur à latronib-[i] q̃ possent pro eo redimendo i alienari bona, quæ subiacent restõni. † Sed qđ si pp delictum[k] ipse sit ꝯdẽnatus, an p redimendo sibi uitam, vel membrum, pñt alienari res, quæ subiacent restõni. Istud est dubium quia sua culpa incidit in hoc delictu, ideo cogitabitis.

ADDITIONES.

a Barb. Res quæ subiacent No. q̃ hæc auth. habet locum in dote restituenda, sed quid si uir consumpsit tñ de bonis, quod sufficiat ad legitimam, & Treb. an uxor poterit recuperare dotem in istis bonis subiectis restitutioni. D. Pau. dicit hic, q̃ sic. & ita uidit consuli, & iudicari, quia illa consumptio uiri non dẽt pjudicare uxori. Item quia illa auth etiam emanauit in fauorem mulierum, & uide l. sed. Ro. in consi. 229. & in consi. 264 ubi consuluit, si alimenta & dos æquiparantur in casu isto.

Res quæ subiacent. Vide Alex in l. qui Romæ, §. cohæredes de uerb. oblig. An autem hæres rem subiectam restitutioni, possit sibi eligere in quartam. Dic, quod non, quia debet eligi arbitrio iudicis, secundum Bald. in l. iubemus. ad Trebel. & in l. si pater de instit. & substi. & in l. non amplius, de leg. 1. & in l. filium quem habentem. supra fa. erc. dixi in l. Marcellus, §. res quę, ad Treb. No. tamen, q̃ iste auth. non procedit in re prohibita alienari per contractum, quia talis res non poterit dari in dotem, secundum gl & Bal. in l. nulla. in fi. supra de iure do. Facit, q̃ dixi sup. in alia apost. & de materia huius apostillæ uide per Ang. in l. fi. supra de dot. pmis. adde ẽt quod sing. dixit Bal in c. 1. § donare qualiter feu. olim alie. pote. ubi dicit, q̃ illa auth non hẽt locũ in re feudali. uel in alia quę de sui natura nõ possit alienari, ut emphyteusis, &c. Et adde Bald. in c. 1. in prinс. de prohib. feu. alie. per Fred. & q̃ uis feudum non possit dari, uel promitti in dotem per mulierem pro alia, ut d § donare. p se th potest, ut in c à Sempronio, de inuest. quam Titius de re alien facti, & in c. 1. an maritus succedat uxori, & ibi Bal Prædictis adde etiam tex. in c. 1. de eo qui sibi, & hrẽdi. suis, & uide in c. nuper. de donatio. inter uir & ux. Sed contra d. Bal. in d §. donare. tenet ipse Bal. & Sal. & in l. nulla supra de iure dot. & uide Pau. de Ca. in consi. 162. inci. Visa facti narratione, & Ang. in l. fi. C. de do promis. gl. & Bal. in d. l. nulla. q̃ res prohibita alienari per contractum non potest dari in dotem, & idem in re expresse prohibite alienari secundum Pau. de Ca. consi. 42. inc. quia supra per scriptum Et ad hanc auth. uide unam limitationem per Bar. in l. si locus, ff. de rel. & sumpt. fune. Adde, q̃ ẽt Ro. consuluit, q̃ res resti. subiecta, si nõ põt alienari, pro dote, & ita pro alimentis etiam conc. 167. quẽ plene uide ad hãc apostillã cõsi. 458. cũ Bart. uult, q̃ filia nupta uõ possit petere dotẽ i bonis resti subiectis. Adde, q̃ Bal. & Ang. tenẽt contrariũ, & ẽt Pa. de Ca. qui dicit se cõtra Bar. cõsuluisse, & si dotata esset ſi cõgruo tpe dũnis, si tñ statutũ diceret q̃ staret cõtẽta dote paterna, si nõ esset cõgruè dotata sufficeret ſm Bar. q̃ ẽt dicit q̃ mulier grauata restituere, si cõgruè, & ſm qualitatẽ psonæ nõ põt nubere, poterit bona dare in dotẽ. Et q̃ maritus de oĩb. lucrabiť partẽ, uel totũ ea forma statuti, sicut si nõ esset restitutioni subiecta, quia cessat prohibitio hoc casu. qđ probatur, quia si maritus non lucraretur, pertineret dos ad hrẽdes mulieris, nõ autem rediret ad fideic. ut est casus secudũ Pa. de Ca. in l. mulier, § cum proponeretur ff. ad Trebe. Adde etiam, quod idem consuluit Bal. consi 72. 2. uol. sed ibi dicit, q̃ non existentibus liberis, uel lucro statuti, q̃ dos redit in fideic. quia cessante causa &c & idem uoluit consi. 234. 2. uol. & 204. eo. uol. dicit etiam Pau de Cast. quod si grauatus recipiat dotem uxoris, consumat tantum quantum est detrahendum

vigore

vigore fideic. quod nõ noceat mulieri, quin pro restit. dotis sint alia bona hypothecata. Et ita dicit fuisse consultum per multos Doct. & inueni ipsum ita consuluisse eius consi. 10. & 130. tamen Rom. consi. 231. aliter sensisse videtur, & ꝙ res ꝓhibita alienari, possit pro alimentis alienari, voluit idem Bal. consi. 225. 4. li.

Parif. Res quæ subiacent, Vide Com. consi. 36. qui loquitur de filia grauata, quia si legitima non sufficit pro dote cõgrua, potest dari de bonis subiacentibus restit. & hãc auth. ... Bal. uide Com. consi. 13. in c. Titius institutus, circa fi. & cum nulla interim currit præscriptio, vt illo text. & ibi per eum. Ex eodem tamen exhibitionem huius authẽticæ nedum in exhibitione expressa, sed etiam in tacita. Ita Pa. de Ca. consi. 13. allegat notata in l. cum pater. §. liberis, in gl. allegat postea l. seruo legato. in prin. de le. 1. & circa illud, quod dicitur hic de dote, uide Alex. consi. 35. & an procedat in repetitione dotis habita post prohibitionem, vide Ale. consi. 217. Io. de Ana. consi. 61. in 2. dub. limita decisionem hic positam nisi res esset priuata, vide per Alex. consi. 125. ad fin. Item vide casum sing. in materia huius auth. per Rom. sin. 195. inc. Ego habui casum mirabilem, ubi ponit, quid si maritus dedit fideiussorem pro dote restituenda secundum formam alicuius statuti, an ista datio fideiussoris in casu dotis restituendæ, faciat cessare beneficium huius auth. Item, ꝙ debeat solui dos potius de bonis fideiussoris, quàm de bonis subiectis fideicõmisso, uide Pau. consi. de quo ĵ. Item quando talis alienatio fieret ignorante fideicom. valeret, & solum precium veniret in restitutione, vide Alex. consi. 3. in 3. col. & consi. 317. ad fi. vide omnino Pa. de Ca. consi. 10. & omnino consi. 17. Item limita hanc mãm in prohibitione facta in vltima voluntate, secus si inter viuos, uide Ale. consi. 246. Item, ꝙ si in tempore datæ dotis maritus fuisset soluendo, & dederit fideiussores, & nonnulla alia, uide per Pa. de Ca. consi. 139. & an ista auth. loquens de prohibitione tacita, habeat locum in expressa, uide Paul. consi. 13. Itẽ quid si grauatus habuit tantum legitimam, vel in proprio matrimonio fuerit sufficiens ad restitutionem dotis sine cautione, an procedat illa dispositio. Vide Ro. consi. 232. ubi etiam ponit quid si tot fructus percepit, ꝙ potuerunt sufficere ad restitutionem dotis. Item an ista prouisio facta fauore dotis, intelligatur etiam facta fauore alimentorum, vide Ro. consi. 147. Item dum dicitur in ista materia, ꝙ alienatio interim valet donec eueniat conditio, limita non procedere, quando alienatio esset expressè prohibita, secundum Bal. in c. 1. de prohi. feu. alie. per Loth. An autem pro redemptione personæ possit quis vendicare bona subiecta resti. fideic. uide Bar. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. li. 11. uide Bart. in ista auth. ad fi. & quæ habes ibi. Item ꝙ prius sit danda dos, de legitima, & Treb. potest detrahi, quæ si non sufficiant poterunt capi bona subiecta fideic. & quid si fructus cepisset, & consumpsisset, vide Alex. in l. mulier. §. cum proponeretur ad Trebel. post Ang. & Imo. ibi, & Pa. hic. Item quid si simul concurrant fideic. subsli. & prohibitio alienationis, an facta alienatione statim possit reuocari. Et quid si prius moriatur qui fuit institutus, an hæredes sui possint reuocare, vide Pa. de Ca. consi. 22. Item, quid si tempore constitutionis dotis grauatus haberet tantum in legitima, & Tre. & quid si consumpsisset postea, vel ante, uide Pau. de Cast. consi. 13. & seq. vbi ponit etiam an pro restitutione dotis vxoris talia bona sint obligata. Vide etiam eundem consi. 130. Item nepos cui auus reliquit dotẽ, an possit detrahi legitima ex persona patris de bonis quæ pater erat obligatus restituere, uide Pau. consi. 22. in prin. quid autem si pater prohibuit sua bona alienari per filios vsque ad 30. annos, & si contrafecerint ꝙ dimidia illorum bonorum perueniat ad Titiũ, quem ibi dicto casu substituit, quid iuris, si filij intra dictum tempus contra voluntatem testatoris alienauerint vsque ad legitimam, aliqui partem propriam, aliqui partem prædecessorum, uide Pau. consi. 24. & in casu huius auth. an valeat alienatio scienter facta per hæredem, uide Barto. in tract. de gabel. in 3. par. 8. par. in prin. & ibi etiam singulariter, quod causa renunciationis potest alienari rei subiectæ restitutioni.

b Alex. Officium maternum. Mater tenetur dotare filiam, si pater sit inops, & adde latius Cy. & ibi aliquid per Bar. in l. mater. sup. de iure do. & Bal. hic sequitur, sed Ang. contra, in l. à filia. in prin. ff. ad Treb. & in l. fi. sup. de dot. promis.

c Paris. Grauati, Vide de hoc Franc. consi. 37.

d Alex. Extra gl. Adde Bar. in l. a filia. in prin. ff. ad Treb. & in l. quæsitum. ff. de priuil. cre. Meno. Dec. consi 519. nu. 5.

e Barb. Quæro, quid si pater. Idem dicit Bal. in l. obligamur. §. 1. ff. de ac. & obl. contrarium tenet, ibi Ang. vide quæ notaui ad Bar. & quid si pater sponte illam dotauit de bonis subiectis restitutioni, postquam est maritata, an possit. Videtur ꝙ sic, ea quo sponte fecit. Sed pondera, quia Bar. loquitur in eo casu quo filia est maritata, non loquitur eo casu, quo pater illam maritauit.

f Alex. Quarto an pro filia. Facit quod no. Bar. in l. fi. supra, de do. promiss. & ibi Bal. hic, intellige quando monasterium non haberet reditus sufficientes ad alimenta, aliàs secus & esset simonia. c. non satis, cum gl. de simo. per Doct. in l. Titio centũ. §. 1. de cond. & dem.

g Paris. Vtrum impensa. Vide Roma. consi. 167. de quo habes supra in apostilla magna. vide per Ale. & Mod. hic.

h Alex. Determinat. Cui adde no. per Ang. in l. Marcel. §. res quæ ad Trebe. & quod no. gl. in auth. contra in uer. gl. ult. quæro, &c. & super tex. in uer. captiuo.

In auth. res quæ. Quæro, vtrum quando pupillo est facta substitutio pupillaris, an res sub ectæ restitutioni, eo casu possint alienari per pupillum Ange. in l. Marc. §. res quæ, tenet quod sic, quando substitutio pupillaris sit testamentum pupilli. l. 1. ff. de vulg. & pup. Sed quando testator facit testamentum filio pupillo, non videtur adimere sibi alienam potestatem ipso filio viuente, ergo &c. Sed in hoc Bald. melius loquitur, in l. nec ei. § eorum, de ado. quod substitutus pupillo non poterit reuocare alienata per impuberem, si alienata fuerint iusta causa. l. 1. § sed nonnullos. ... substitutis. ff. de tut. & ratio. distr. & Lud. in l. Marc. §. quidam, ad Trebel. & ista opinio magis mihi placet. per dictum tex. l. 1. Ad istam q. potest ponderari tex. in l. 1. §. sed quia nostra. in ver. substitutioni. Et de hoc etiam videtur tex. in l. si a substituto. in prin. de leg. 1. & l. qui filium, in fi. vbi pupillus educ. deb.

i Paris. Redimendo. Vide Alciatẽ in l. quamuis. ff. so. ma. in consi. 24. in fi. & in l. Marcel. §. res quæ, ad Treb. Bar. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11.

k Ale. Sed quid si pp delictũ. Hãc quæstionem Bar. indecisam. Sed uide dñm Bal. decidẽtẽ, ꝙ ... in auth. præcatũ rogatus, ad Tre. Et adde, ꝙ in filio vẽ, ꝙ possit redimere captiuũ ex suo delicto, qui a verisimiliter pt cõcessisset, arg. l. ult. quidem, ff. ꝙ me. cau. Facit l. Lucius, de h. & posth. ... seruandum est, ꝙ testator verisimiliter disposuisset. Et adde Ang. & Imo. in l. Marcel. § res quæ, ubi tractatur de præiudicio tertij, non debet ex suo delicto redimere. Facit tex. 86. dist. nõ satis, sed in contrarium facit gl. 12. q. 2. c. sacro cum iuribus allegatis in ea. ubi res ecclesiæ possunt alienari pro redemptione captiuorum ex delicto. Et adde quæ scripsi ad Bar. in l. Stichus. de pec. leg. in l. quamuis. sol. ma. & ibi allegas tex. pro hac opi. & ibi scripsi. Adde. ꝙ Bal. consi. 176. 2. vol. etiam dicit, ꝙ filius ob maleficium, vel ob debita sua culpa contracta, non potest res subiectas restitutioni alienare. nisi vsque ad legitimam. Item vult Pa. de Ca. hic. Si autem pater dixit in testamento, ꝙ posset propter suas necessitates alienare, & semel alienauerit prodigaliter, ꝙ si iusta necessitas superueniat, non impeditur denuo vendere, ibi uide incipit quid importet.

a **§. Emptor.** a Emptor rei, quæ subiacet restitutioni scienter rẽ emẽta habet actionẽ non pretium, nõ ad duplum, etiam si fuerit stipulatus. h. d. Not. ꝙ dixi in summario. Op. ĵ. de euic. l. si fundum sciens, & communia vtriusque ... tres, vbi si sciens stipulatur habet actionem de euictione, hic ... Item ibi si sciens stipulatus, habet actionem prout stipulatus est, ... dicitur, ꝙ hic quis sciebat rem subiacere restitutioni, nõ autem ... bat alienam, ibi loquitur quando quis sciebat alienam. Et illam ... tenet quidam, & glo. videtur tenere hic, sed non est vera, quia ... mẽtio de eo ꝙ subiacebat restitutioni purè, vt in §. sed quia nos ... quo non constat rem esse alienam. Dic ego ꝙ hic est speciale ...

ADDITIO.

a Alex. Emptor. Adde not. per Bar. in l. qui Romæ. §. flau. 11. & 12. q. de uerb. obl.

Paris. Emptor. Vide omnino circa istum §. Com. consi. 33. ubi ponit an iste § procedat in re subiacente restitutioni de præsenti, & dicit esse communem sententiam contra Bar. in fi. Item ponit an iste §. locum habeat, si ille cui debeat restitutio succedat qui emit, an talis hæres quasi emerit semel possit repetere pretium, & quædam alia in materia, uide Com. latè consi. 20. vol. 3. vbi etiam an ... mettur iuramento pactum in terminis huius §.

De falsa causa adiecta legato, vel fideicom. *Rubr.*

Quia in legatis quandoque modus, quandoque demonstratio, quandoque causa adijcitur, ideo sic in sequenti ti. ponitur. Quid autem sit, gl. tangit de his in rub. de cond. & dem. & ego de quolibet istorum feci vnam repetitionem, uide ibi per me.

LEX PRIMA.

1 *Confessio facta in testamento parte absente, an probet solutionem.*
2 *Qualiter excipiet debitor contra quem agitur.*
3 *An ista confessio præiudicet intra triginta dies.*
4 *Falsa causa quando vitiet legatum.*

2 **VErba.** a Verba enũciatiua principalr pp se emissa dispositionem inducunt, nisi probetur testõrẽ errasse. h. d. hęc lex, & lex, si dotẽ. ĵ. eo. Op. videtur, quod verba enũciatiua dispõnẽ inducãt ĩ testõ pagani, vt l. ex his. ĩ. de test. mili. Huius timore gl. 1. huius legis dicit. ꝙ hic fuerunt verba dispositiua. & ideo exigi nolo. Vide gl. 1. Certè fm hoc nullũ est dubium. Tu dicas, ꝙ hic fuerunt verba enũciatiua, quia testator dixit sibi solutũ esse Quo casu non ob. lex ꝯria, quia ibi verba enũciatiua fuerunt emissa propter aliud, hic principaliter pp se. Opp. 2.
1 & videtur, † ꝙ confessio facta in testõ, probet solutionem, b quia
b fuit facta absente parte, ergo &c. vt l. certum. §. si quis absente. ff. de confessis & de interro. act. l. fi. gl. hic videtur fateri, contrarium. Dicas, ꝙ huius alternatiuæ secunda pars est vera, scilicet ꝙ ista verba inducunt fideicommissum, non ꝙ probẽt solutum. Hoc dicit secunda gl. huius legis, quam vide per l. si dõnib. ĵ. de do. & l. Lucius §. quisqs de leg. 2. ꝙ mihi placet, licet quidam aliter dicant in l. generaliter ĩ.
2 de non num. pec. † Vnum tamen nolo omittere. Arbitror, ꝙ debitor contra quem agitur, possit sic alternatiuè excipere: dico quod dicta pecunia fuit soluta, fm ꝙ testator dixit ĩ testõ: vel si soluta nõ esset, tñ mihi relicta liberatio, ar. istarum duarum legum quod tenemẽti. Facit ad hoc. ff. de exce. l. nemo. & ibi no. secus esset in agente
3 vt l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. † Vlterius op. & intro gl. magnam, & videtur, ꝙ ꝯfessio non ꝑiudicet intra 30. dies, vt l. in ꝯtrib. §. super. ĩ. de non num. pe. Sol. illud hẽt locũ in ꝯtib. non in vltimis volunta
c tib. c Item op. de l. Titia. §. Cams. ff. de le. 1. Gl. variat in sol. huius contrarij. Illa est vera, ꝙ ibi res nõ erãt penes vxorem, licet essent ĩ eius ptãte, vñ ibi, verba enũciatiua nõ inducũt dispõnẽ vltrà illud, qđ nã verborũ ꝓlatorũ significat, vt ibi dixi. Mãm de istis verbis enunciatiuis tractaui in l. ex hac scriptura, ff. de do. Vlti. op. ad fi. huius legis. Istud ꝯtrium non tangitur per nros Doc. maiores, nec Modernos, de quo miror. Dr̃ hic, ꝙ † falsa cã nõ vitiat legatum. nisi testõr errauerit. Cõtra, non dẽmus inspicere, si errauerit, vel non, sed si aliter esset legaturus, vel non, vt l. cum tale. §. falsum, de condi. & dem. Bñ dicas sic. Quædam est cã, q̃ inhæret legato, quia ex ea illud quod venit in dispõne, sequitur de necessitate, vt si dico mihi solutũ esse de necessitate, sequitur, si hoc est verum, ergo non petatur, tunc ex solo errore vitiatur dispõ. Casus est hic. Quædam est cã, quæ non inhæret legato, vt qñ ex necessitate dispõ nõ sequit̃ ex cã. v. g. quia mihi seruisti, iõ lego tibi centum. Vel qa mihi tale qđ fecisti, ideo lego tibi centum, non sequtur de necessitate, quia licẽt hoc feceris, de
d bebam tibi aliquid dare, d & iõ tunc si cã est falsa, nõ curatur de errore testatoris, sed an alia legaturus fuisset, vel non, vt in contrario,

ADDITIONES.

a Alex. Verba. De materia huius legis uide l. uerba, sup. de testam.
b Ale. Solutionem. Ad hoc uide, quod no. Bar. in l. ex hac scriptura in prin. ff. de donat. no. gl. hic, quæ est singula. & dixi post Bar. in l. si cautione. sup. de nõ nu. pe. & sequitur Bal. hic.
c Paris. Voluntatibus. De hoc uide Ale. in consi. 45.
d Barb. Dare. Adde Bar. in l. monasterio. §. 1. de cond. & dem.

Etiam si. Falsa demonstratio, q̃ nõ ꝑimit substãtiã rei legatæ, legatum non vitiat. h. d. Oppo. de l. si sic. §. 1. ff. de le. 1. de li. leg. l. legaui. Glo. tua distinguit hic, Aut testõr locutus est in prima persona, vt lego decem q̃ debeo, & ꝓcedit ista lex Aut locutus est in secunda, vel tertia ꝑsona, vt lego tibi qđ dẽs: aut lego tibi quod Titius dẽt. & tũc legatum vitiatur. Ita loquuntur ꝯria, & glo.

gl. dicit verum, tamen hoc non inducit prima, secunda, vel tertia persona, sed inducit illud, quod dixi in summario. Si ergo relinquo tibi decem quæ debeo, siue notarius scribat in prima, vel secunda, vel tertia persona, non curo, tunc falsa demõstratio non vitiat. Ratio, quia legantur centum, & sic ipsa quantitas. Vtrum ergo sit debita, vel non debita ipsa quantitas, per hoc substantia non alteratur. Sed qñ testator legat tibi, quod ei debes, quocunq; modo notarius scribat, non curo, tunc falsa demonstratio legatum vitiat, quia tũc nõ legat quantitatem, sed liberationem: liberatio autem nõ potest reperiri, si debitum non est: ergo falsa demonstratio vitiat substantiã rei legatæ, merito legatum non valet. Item qñ testator legat centũ, quæ Seius sibi debet, non legat quantitatem, sed legat actionem. Si ergo actio non reperitur, non valet legatum, quia relinquit illud, qđ non est in rerũ nã. Qñ autem non exprimeretur certa quãtitas, tũc non esset dubiũ, quod talis demõstratio falsa vitiaret legatum. Et de hoc dixi plenè in d. l. si sic. §. 1. de lega. 1 & l. legatu. de li. le.

LEX III.

1 *Quando dos est legata, an ille qui tenetur restituere, possit expensas deducere.*

a **Si non designata.** a Falsa demonstratio, q̃titate non expressa, vitiat dispõnem, secùs q̃titate expressa. h. d. Op. & vr, ꝙ legatũ nõ valet, qñ debitor legat creditori. ff. de le. j. l. si creditori meo. Sol. Hic valet pp repñtationem, qa cũ dr̃et restitui annua, bima, trima die olim, hodie post annũ, pp legatũ amodo dẽbiũ incõtinẽti. Item opp. de l. 1. §. sed & si dotem, de dot. p̃le. Sol. vt in gl. Op. ff. de leg. præ. l. virilis. §. si qd vxori. Sol. vt in

2 gl. Quærit gl. vtrũ, † qñ dos est legata, ille q eam restituere tenetur, possit facere deductionẽ impensarum. Gl. hic distinguit, qs protulit verba, an maritus, an extraneus, vt l. Mœuio. §. à me. ff. de leg. 2. Breuiter nõ est bona distinctio, quia idem est in marito. & extraneo. Sed est distinguendum, an quis legauerit dotem simpliciter, & intelligitur deductis expensis: an quis legauerit, quicquid ad eum peruenit, & tunc intelligitur sine deductione impensarum, vt d. §. à me.

ADDITIO.

a Ale. Si non designata. Et no. gl. fi. dum soluit l. virilis, quia ex ea dixit hic Ang. sub dubio fortè, ꝙ cum legata debentur aliquo iure speciali, non intelligitur de legato facto sub falsa demonstratione, vt hic dicit gl. ex quo dubitatiuè tamen dicebat, ꝙ auth. ex causa, non confirmat legata facta sub falsa demonstratione, quod an sit verum vide Flori. hic, Mo. & Cy. tenet id, quod dixi sup. per istam gl. Bal. aliter soluit contrarium, la. Bu. hic etiam sequitur gl. vide Bar. in l ia qui in potestate. §. ei qui, de leg. pra st. Si non. Limita, vt per Ale. consi. 45.

LEX IIII.

Si dotem. Hanc legem tibi legi supra eod. titu. l. j. Dic vt ibi dixi.

LEX V.

Refert. Ista lex dicit idem, quod l. si non designata, sed in modico differt, & breuiter dicit: Falsa demõstratio quãtitate non expressa vitiat legatum: secùs si quantitas exprimatur expressè, vel per relationem ad aliud instrumentum.

De his, quæ sub modo lega. vel fideicommiss. relinquuntur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Modus, & conditio secundum quid æquiparantur.*

2 *Conditio qualiter differat a modo.*

a **IN legatis.** a Modus, & conditio ęquiparantur ſm quid. h. d. Op. & videtur quod modus, & conditio non æquiparentur, vt l. si tibi. ff. de leg. 3. & l. si fun-

1 dum per fideicommissum. §. 1. ff. de le. 1. Dicit gl † modus & conditio ęquiparantur ſm quid, quia sicut in conditione ea deficiente legatum quis non capit, ita in modo, eo deficiente, quis legato priua-

a tur. † Quæro quid differat b conditio à modo. Dicit gl. conditio fit

b per si, causa per, quia: modus fit per vt, vide gl. Istud ꝙ gl. dicit, vt plurimum est verum, sed non semper, vt plenè dixi in repetitione l. j. de cond. & dem. & ibi de conditione tantum, de modo dico plenè in l. quib. diebus. §. fi. eo. ti. De causa dico plenè in l. demonstratio. §. 1. eo. ti. de demonstratione dico plenè ea. l. in prin. quod no.

ADDITONES.

a Ale. In legatis. Ex his, quæ hic dicuntur, collige aliud esse conditionem, aliud esse modum, & sic aliud est esse tale, aliud haberi pro tali. l. sin autem, la 2. §. 1. de aduit. & ibi vide Bar. no. Hic adde quod conditio, & modus æquiparantur in contractibus innominatis. l. periculi de nau. fœno ſm Bal. in l. petens. sup. de pac. Et vide de materia ista inter modum, & conditionem Bald. in l. cum nemo. inf. de acq poss.

b Ale. Differat. Vide Bar. in l. qui absenti. §. fi. de dona. ab his de fen.

LEX II.

a **Ex his.** a Hæc est bona, & not. lex, & breuiter hoc dicit: Illud quod in vim modi relinquitur potest peti: & vltrà q̃ honoretur, non potest grauari. h. d. Op. quod etiam ſm veteres leges nascebatur actio, vt l. fideicommissum, in prin. de leg. 1. & l. Imperator in prin. de lega. 2. Solu. Quandoque simpliciter relinquitur legatum, seu fideicommissum, & certum est, ꝙ in omni tempore nascebatur actio. Quandoq; relinquebatur in vim contradictionis, vt lego fundum, si decem dederis Titio: tunc nec olim, nec hodie nascebatur actio, vt l. si quis sub conditione, si quis omis. ca. test. Qñque relinqtur in vim modi: & tũc olim nõ nascebatur actio nisi in libertate, hodie sic, p hanc l. qđ plenè dic, vt clarius dixi in d. l. quib. dieb. §. fin. de condi. & dem. Op. ad hanc l. de ver. vt ẽt. j. eodem, vbi inuitur quod relictum in vim conditionis possit peti. sed expone siue, pro &, vt dicit gl. in sua. 2 dist. & sic non obstat.

ADDITIO.

a Ale. Ex his. Vide no. per Imo. in l. huiusmodi, in prin. de le. 1.

De conditionibus, tam legatis, quàm fideicommissis, & libertatibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

CVm testatorem. Non videtur sine liberis decessisse, qui vnicum nepotem reliquit ex filia. h. d. Quæro, quid si aliquis decedit cum filio, quem non instituit hæredem, an videatur

a cum liberis a decessisse Gl. hic in 1. gl. dicit quod sic quam vide per l. filius. §. cum quis. ff. de leg. 1. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Ale. Liberis. Adde, ꝙ si aliquis dicit, si decesserit sine liberis masculis, an nepos ex filia continebitur. Videtur, ꝙ sic, quia de liberis, vt hic. Item masculus, vt in vsib. feu. in ti. de his qui sibi, & hæred. suis masc. & fœm. Contrarium voluit Spec. in ti. de emph. § nunc verò aliqua. ver. 166. propter illud verbum masc. Pa. de Ca. dicit, ꝙ in concessione feudi, & emphyteusis tenenda est sententia Spe. in terminis autem huius l. tenenda sit prima sententia, quod comprehendatur nepos ex fœmina. Quid autem si fiat concessio feudi, vel emphyteusis pro se, & suis descendentib. vsq; in tertiam generationem, & ille decedat cum nepote, vel nepte ex filia, an dicatur ex sua generatione. Pa. de Ca. dicit se consuluisse, quod sic, quia ita tenet Spec. in tit. de emph. §. tunc verò aliqua. ver. 155. seu 8. & per tex. in verbo susceperat, per quem dicit Bal. si testator diceret, si decesserit sine li. ex suo corpore descendentib. quod non comprehendetur nepos ex filia, quia auus dicitur ipsum suscipere ex filia, sicut instrumentum facit domum, nihilo minus est faber. Latius hic vide per ipsum Pa. aliquas rationes eorum, qui contrarium consuluerunt. Quid autem, si testator instituit filium hæredem vniuersalem, & fœminam in re certa, filio autem substituerit locum pium, si decesserit sine liberis, filius decessit cum nepte ex filia, an pius locus admitteretur, an verò filia propria testatoris. Pa. de Ca. dicit, ꝙ collegium Florentinum, & aduocati Rom. curiæ consuluerunt pro pio loco, & Ro. cur. Bono. verò & Perusini consuluerunt pro alia parte, ideo facta fuit transactio. Et in secunda parte videtur residere ipse Pau. quia dicit, ꝙ postea fuit requisitus & noluit consulere. Pro qua parte facit, quod consuluit Bal. super quodam testamento, in quo testator instituerat sibi hæredem fratrem, & filias proprias instituerat in certa quantitate, easque substituerat fratri, si decederet sine liberis masculis ille decessit relicto nepote ex filia filiæ. Similiter testatores decesserunt relictis nepotib. & earum filijs, vel à filiab. quærebatur, an nepos ex filia fratris testatoris excluderet nepotes ex filiab. proprijs testatoris. Consuluit Bald. ꝙ non excluderet, quia nullus prudens testator filios ex fœmina fratris præponeret filijs, & filiab. proprijs, vt ipse consuluit consi. 438 2. lib. Et hoc etiam melius facit pro sententia Spe. primo relata. Sed Pau. contra, & facit etiam, quod ad sup. dicta consuluit Ro. consi. 163. quod si testator instituit filium, & si decederet sine filijs ex proprio corpore natis, & etiam eius filijs, substituit hospitale, si decedat filius cum nepote ex filia, quod hospitale non admittetur, & quando appellatione liberorum veniant nepotes ex fœmina. Vide Bal. consi. 316. in fi. primi volu. & quod appellatione filiorum ex corpore natorum veniant filij ex fœmina, voluit Bar. consil. 49. 4. lib.

LEX II.

Cum patrem. Argũ à ꝯno sensu nõ potest sumi, quãdo resultat prauus intellectus. h. d.

LEX III.

Si ea. Si conditio mixta deficit facto eius cui relinquitur, non debetur legatum, hoc dicit.

LEX IIII.

Legatum. Si conditio mixta deficit per casum, non debetur relictum. h. d. Opp. de l. 1. ĩ. de insti. & substi. So. ibi conditio deficit facto alterius hic casu, & dic plenè vt ibi.

LEX V.

1 *Filia nupta est in ptãte patris, & mariti quo ad illa, q̃ sunt necessaria marito.*

a **Si vxor.** a Quo ad acquisitionem legati inspicitur tempus,

1 quo dies legati cedit, h. d. † Not. ꝙ licẽt aliqua sit vxor alterius, tamen dicitur in potestate mariti quo ad illa, quæ sunt necessaria viro, vt gl. dicit, & Inst. ad Tre. §. j. in fi. prin. quod not. Op. de l. filius, de rer. ob. Sol. Aliud in contractib. aliud in vltimis voluntatibus Rationem ponit gl. quam vide & no. Sed aliter dicam in d. l. si filius, de rer. obli.

ADDITIO.

a Ale. Si vxor. No. ꝙ filia nupta, remanet in potestate patris, & uide gl. in l. sicut patronus, de ope. liber. quæ dixit, quod vxor mortuo viro debet alimentari in domo eius, & ibi operari debet qđ not. Vide Bal. in c. 2. an mari. suc. vxor in benefic. inue vbi dicit, quod licet de iure Longobardorum uxor sit in potestate viri tamẽ secus est de iure Ro. nisi ad debitum carnis, ut hic no. & notatur Inst. ad Tert. in prin. & sup. de ser. fug. l. fi. & uide Bar. in l. 1. §. fi. per illum tex. ff. de inin. & Bal. in l. si in uita. de nup. & uide Bar. & Imo. in l. rei iud. §. fi. cum l. seq. ff. sol. mat. & text. no. in l. pen. ff. de his quib. ut indig. ubi uidetur esse etiam in potestate soceri quo ad reuerentiam.

LEX VI.

1 *Conditio quæ sit diuidua, & quæ indiuidua.*

2 *Conditio indiuidua relata ad plures, quando diuidi possit.*

3 *Conditio indiuidua adiecta pluribus, quando debeat per omnes impleri.*

4 *Implementum vnius quando prosit non implenti.*

a **Si plures.** Pluralitas geminat singularitates & implementũ conditionis prodest implenti, & non alij. h. d. Ad

1 euidentiam scias, qđ q̃dã est † ꝯdõ diuidua, q̃ ꝯsistit in dãdo q̃titatẽ, & de ista non loquitur ista lex. Est quædam alia ꝯdõ indiuidua, & de ista

ADDITIO.

a Ale. Si plures Circa istam materiam uide omnino Bar. consi. 188.

ista loquitur hic. Tamen conditio ista indiuidua potest assim i duplici modo. Primo conditio indiuidua, quæ potest esse vna, & communis omnib. Exemplum, si feceritis dominum, lego centum. Quædam conditio est indiuidua, quæ est propriè in persona cuiuslibet, quia non potest fieri pro parte: sed est ppriè in psona cuiusq; quia alius est ascēsus tuus, alius ascensus meus, & de istis duab. pōt intelligi hæc l. Et Cy. hic recitat repetitionem Pe. q̄ est multū subtilis, vtilis, & pulchra. Opp. de l. si quis legata. §. fi. de ɔdi. & dem. Sol. hic lo-
2 quitur † in conditione indiuidua, ibi in ea, q̄ est diuidua, in qua dic. Aut ab initio apponit̄ in psonis plurium, & pōt diuidi, vt in l. ɔ̄tra, aut appo. in psona vnius, licèt ex postfacto deueniat̄ ad plures, & nō pōt diuidi, vt l. cui fundus. §. fi. ff. de ɔdi. & de. Fallit, qñ legatum scinditur, q̄a tūc scinditur ɔdō, vt l. Plautius, de ɔd. & dem. Fallit, qñ ex postfacto cępit esse impole impleri totā, vt l. pe. circa prin. ff. de ɔd.
3 & dem. † Circa ɔdōnem indiuiduam adiectam plurib. q̄ro primo, an debeat p oēs impleri. Br̄ dic, aut ɔstat de mente testōris, qd senserit, & stamus certo. In dubio psona vnius nō habet impedire aliū
4 implētem, vt l. si ita fuerit, de man. test. Quæro scdo, † vtrum si vnus adimpleat, prosit alteri non implenti. Dic aut constat de mente testatoris, & stamus certo: autem nō, & in dubio videtur velle, q̄ prosit nō implenti, vt hic, & d. l. si ita fuerit, de manu. test. Vide glo. 1. in fin. dic, ibi diuidua & separatim censetur in persona cuiuslibet, ipsa tamen de se est indiuidua, & de hoc tamen potest intelligi ista lex.

LEX VII.

1 *Conditio de dando si deficiat per casum, quando habeatur pro impleta.*
2 *Conditio de dando pecuniam vel aliam rem, dicitur mixta.*
3 *Si creditor est in mora recipiendi quando possit iterum petere.*

a Cū quidā. a Cōdō in dādo libertatem adiecta, si casu, vel facto eius cui dēat dari, deficiat, pro impleta hr̄, secus si facto serui: seruus tñ ad dandum remanet obligatus, qñ ca-
1 su deficit. h. d. † In primo dicto habetis, qd si illa ɔdō deficit per casum, hr̄ pro impleta. ɔ̄ ī. eo. l. legatum. Glo. hic vr̄ dicere, q̄ spāle est hic in libertate, & vide gl. sup verbo hr̄dem, & vide ēt gl. q̄ incipit, aliud est in ɔ̄ctib. q̄ vr̄ idem dicere, & hæc est spālitas in hoc, q̄a condō mixta ifr deficiens p casum, facit dispōnem deficere, vt l. in testamento, de ɔd. & de. & l. legatum. ī. e. Doc. Vltramon. dñt, q̄ hoc nō est verum, nec est conditio mixta, sed potestatiua tñ: nam cum ɔsistat in dando, lex hēt pro certo, q̄ ille, cui dēt dari recipiet, vnde debet dici potestatiua, & iō si deficit p casum, debet haberi pro impleta, vt l. quæ sub ɔdōne. §. quoties. ff. de cond. inst. & habuistis no. in l. 1. ī. de inst. & subst. sub cond. fac. Sed glo. dicit melius quam dixerint
2 ipsi, † q̄a conditio in dando pecuniam, vel aliam rem, dicitur mixta Casus est in l. cum ita datur, de condi. & dem. Secùs in condōne de dando libertatem, vt d. §. quoties. Op. scdo, dī hic in vltima parte lega. qd seruus remanet obligatus hr̄di. Contra ī. an seruus ex suo facto. l. 1. Sol. causa libertatis pōt seruus obligari dño, vt l. promisse. ī. an seruus ex suo facto. Sed ɔ̄ hoc instatur, illud qd est in ɔdōne, nō est in oblōne, vt l. si qs sub condōne. ff. si qs omis. causa test. habuistis no. ī. ti. 1. l. fi. Sol. spālis casus est hic, vt illud, qd est in conditione sit in oblōne. Rō, q̄a cum seruus cōsequitur libertatem fauore speciali ɔ̄ rr̄as iuris cōis, in hoc grauatur, vt teneatur conditionem implere, ɔ̄ rr̄as iuris cōis. Item op. ad hoc, casus fortuitus liberat debitorem speciei, vt l. ɔ̄ctus. ff. de re. iur. & l. si vt certo. §. nunc videndū. ff. cōmod. hic in fi. dr̄ ɔ̄rium. Sol. sifr casus spālis est, hac eadem rōne qua ī. Vlterius op. dr̄ hic, qd qñ stetit p hr̄dem ipse non poterit
b de cętero petere. Contrarium. ff. de stat. lib. l. si peculiū, b in prin. So. Illa l. nihil ad propositum, q̄a ibi loquitur, qñ datum erat alteri, nō
3 hr̄di impedienti. Itē op. ad hoc, † & istud est magis no. si creditor est in mora recipiendi, vna vice nihilo minus pōt iterum petere, vt l. q decem, in prin. ff. de sol. & l. si debitor. Sol. dñt quidam, aliud in ɔ̄ctib. vt ibi, aliud in vltimis voluntatib. vt hic. & hoc tenebat Io. Alij dñt q̄ imo illi, & hic: & quia hæres, qui semel recusauit, iterum poterit petere: nisi res sit amissa & in hoc vr̄ residere gl. tua. Istud cōiter reprobatur per nostros Do. & benè. Nam debes scire, qd qñ aliquid est in oblōne, tunc si creditor est in mora recipiendi, non extinguitur oblō pp hoc, & iō volens iterum petere, pōt, nisi sit res amissa, vt in ɔ̄rio: siue ponamus debitum ex ɔ̄ctu, siue ex vltima voluntate non curo. Quādoq; abqd nō est in oblōne, sed in cōdōne, tunc offerēdo ei, cui dari debet, statim est impleta condō. Vnde nunq̄ ille, cui debebat dari, poterit de cętero petere, hic est casus hic. Ratio, quia deficit actio, & oblō. Sed an p viam exceptionis possit illud ɔsequi, est aduertendum: nam vt dixi, cōdō hr̄ p impleta, si stat p eum, qui
c nō vult recipere. Aut ergo pro impleta c habita ɔdōne dispō trahit secū executionē, quo ad ius, & quo ad factū, ita qd non expectat̄ aliqua executio alia hominis, vt in libertate, & tunc ēt p exceptionē nō pōt sibi cōsulere, hic est casus hic. Sed si dispositio egeret alicuius hominis executione puta testōr legauit mihi librum, si darem decem, licèt hærede nolente recipere, & cōdōne habita pro impleta fiat executio per ius, q̄ transit in me dñium libri: tamē adhuc est necessaria executio hominis, s. quod mihi tradat & tunc fortè ope exceptionis potest hæres consequi illud quod semel repudiauit, & hoc casu pōt dicere verum illa gl. arg. d. l. qui decem de solu. Istud
d qd ego dixi, vt ɔ̄ istum tex, d nam hic, qd relinquitur in vim condōnis, est in obligatione, vt dixi. Respon. in obligatione ex vno casu tātum, scilicet quādo seruus fuit impeditus casu fortuito, aliàs nō,

ADDITIONES.

a Ale. Cum quidam. Circa no. hic per Bar. Adde Bar. in l. in testamento, la 2. de cond. & de. n. & Bal. hic, & in l. 1. sup. de inst. & subst. sub cond. fact.
b Alex. Si peculium. Ad intellectum huius legis vide Bar. in l. cui fundum ff. de cond. & dem. & quo Imo. in l. pater. §. n. eo. tit. & per Cy. in l. si plures, & Bal. post Bar. in l. acceptam, in 5. & 6. q. de usu. & hic adde Bal. in l. 1. ad fi. de inst. & subst.
c Pari. Pro impleta. Casus est in l. si hæres cum. ff. ad l. Fal. secundum Rom. exclamantem sing. 803. inc. Est magna quæstio.
d Ale. Illum tex. In contrarium l. si hæres cum. circa fi. tt. & ibi per Imo. ff. ad l. Falc.

a *De vsu. & fruct. & leg. vel fideic.* *Rubr.*

ADDITIO.

a Parif. De vsu. & fru. Vide in hac materia Fran. in consi. 166.

LEX PRIMA.

Legatorum. In legatis, & fideicommissis tenetur hæres de vsuris, & fructibus à tempore moræ, si iustam causam non habuit litigandi. h. d. eo. titu. Oppo. de leg. 2. l. si quis seruo. l. Titia Seio. §. vsuras. Sol. intellige hic à tempore litis cont. non quando mora præcesserat, quia tunc tenetur à tempore moræ, vt in gl.

LEX II.

Aduersus. Teneatis menti hanc l. & modum faciēdi istas æstimationes, & istas calculationes, quia quandoque eliguntur arbitri ad hoc faciendum à partib. vt l. hac edictali. §. his illud, de sec. nup. & ibi dixi vobis. Quandoque eliguntur à iudice, vt videbitis hic, etiam tunc debet dari terminus partib. Facit ff. si cui plus, quam per leg. Falc. l. 1. §. cum dicitur. Ad istum modū æstimandi facit de iure do. impe. l. fi. circa fi. De dādo isto arbitro ad calculationem, facit l. Labeo. §. 1. de statu li. Facit etiam ī. de fide instr. l. comparationes.

LEX III.

a In legatis. a Op. de l. grege. de le. 1. & de le. 2. l. peculium. Sol. Ibi loquitur in legato vli, in quo fructus, qui augent gregem, seu aliud vle legatum, cedunt legato à tempore testamenti, hic loquitur in legatis particularib. Op. secundo, quod fructus pertineant ad legatarium à tempore mortis, seu aditæ hæreditatis, vt l. Herennius. ff. de vsur. gl. dicit q̄ ista l. debet intelligi, quādo legauit testōr rē alienā, secus si rē propriā. Tunc n. cū statim transeat dñium in legatarium, statim hr̄s tenebitur de fructib. Vide glo. Istud nō vr̄ verū p hunc text. q dicit, siue in rem, siue in psonā agat̄. Si n. esset legata res aliena, non posset agi in rem, vt dixi in l. 1. & 2. ī. cōia de lega. ergo loquitur, qñ legauit rem propriam. Dñt ergo Vltra. q̄ ad fructus perceptos tenetur hr̄s à tpe aditæ hr̄ditatis, vt d. l. Herennius de percipiendis verò à tempore morę. Ita loquitur hic.

ADDITIO.

a Ale. In legatis. De intellectu huius tex. vide Bar. in l. seruo legato ff. de leg. 1. & ibi per Imo. contra Bar. per istum tex. & gl. in l. Herennius. ff. de vsu.
Ale. Iuxta hoc no. per Bar. adde quæ no. in l. si quis bonorum, de le. 1. per Bar. latè in l. in fideic. ad Tre. & vide Bal. in l. fi. § sed quia, sup. communia de le. & Bar. in l. grege. ff. de leg. 2. & Ang. in d. l. si quis bonorum, tenet opi. Cy. hic, quod adita hæreditate fructus rei testatoris debeantur, nisi hæres legata ignorans, fructus consumpserit. All. hic no. per Cy. & an ista materia procedat in fructib. seminatis à testatore, vide Bal. & Imo. in l. si quis bonorum.

Ad Senatusconsult. Treb. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Qua actione repetat solutum creditoribus ille, qui hæreditatem restituit.*

a Si ex Senatusc. a Qui hęreditatem restituit, repetit quod creditorib. soluit. h. d. Quærit gl. † qua actione possit repeti, & gl. vr̄ dicere
1 actione negotiorum gestorum, vide gl. Doc. hoc non vīr sequi, nisi quando hæres soluisset post restitutionem. Nam si ante factam restitutionem, tunc non gessit negotium fideicommissarij, sed suum proprium, iō deberet repetere per actionem in factū vt l. prætor, in prin. ff de bon. auth. iud. possid.

ADDITIO.

a Si ex Senatusc. Vide Bal. in l. sed & si possess. ff. de iureiu.

LEX II.

1 *Hæres an possit cogi ad soluenda legata, si portio fideicommissario non sufficit.*
2 *Hæres an teneatur restituere, quando æs alienum absorbet totam hæreditatem.*

Ad eum. Onere hr̄ditatis inter hr̄dē, & fideicōmissarium diuidunt̄ pro rata. h. d. Op. & vr̄, q̄ hr̄s non dēt sustinere onera legatorum, imo quartā suā dēt hr̄e sine aliquo onere, vt ff. eo. l. 1. §. pen. Sol. intellige qd hic restituit rem, vt puta dimidiā hr̄ditatis. Vnde apud hr̄dē remāsit vltra quartam, & hæc pōt esse satis bona, & de necessitate oportet sic intelligi, vt dicam ī. Si verò dicas, qd quartā tñ retinuerit hr̄s, tunc dicas qd apud hr̄dem remanerent onera debitorū, pro rata portionis non legatorū, cū tex. nō
1 pōt intelligi sic, q̄a expressè dicit pro onerib. legatorū. Quæro, † vtrū hr̄s possit cogi ad soluēdū legata, si portio fideicōmissaria nō sufficit. Gl. hic vr̄ dicere qd sic, qd intellige, dū tñ apud hr̄dē remaneat
2 quarta integra sine onere. Item q̄rit gl. † qd si tñ sit æs alienum, qd
a totam hr̄ditatem a absorbet. Gl. dicit, q̄ tunc nihilo minus valet fideicom.

ADDITIO.

a Ale. Hæreditatem. An & qñ æs alienum absúlit patrimonium, extinguatur fideic. Roge. in l. Marc. in prin. ff. eo. dicit, q̄ per istam gl. est casus in l. si hæres ab eo. ff. e.

commune vniuersale, licet heres possit conueniri in solidum. Hoc aduertite, vos debetis scire, quod legata, & fideicommissa particularia, si æs alienum absorbet totam hæreditatem, extinguitur, vt s. de le. l. si vniuersale. Fideicommissum vero vniuersale, an extinguatur, glo. videtur hic dicere, quod non. Tex. tamen videtur contrarium dicere in l. successores, infra tit. n. Possumus dicere, quod si quidem hæredis interest illam hæreditatem, quantumcunque non soluendo restituere, vt puta, quia ipsemet hæres erat creditor, vel soluerat creditoribus, tunc non cogatur ad restitutionem, vt d. l. successores, alias secus. Ita intelligitur ista gl.

LEX III.

Si per fideicommissum. Fideicõ. Reipub. relictum à venientibus ab intestato, minuitur per Treb. hoc dicit.

LEX IIII.

[a] Non iustam. [a] Ista est bona lex, & habeo ego istam l. pro singulari, & nescio huic legi dare concordantiam, & h. d. Hærede rogato decedente, ante aditam hæreditatẽ post iussum, fideicommissum potest peti tanquam ab eo adita fuisset hæreditas. Oppo. quod iste fideicommissarius non poterit cogere autam adire, quia sua non intererat. Nam eodem modo poterat petere à substituto, quemadmodum ab eo, vt hic in fin. dicitur. Respõ. imo intererat sua, quia forte substitutus erat grauatus debitis. Item substitutus poterat legitimè retinere ex persona sua quartam, quod non posset institutus, vt hic in fi. dicitur. Op. ille, qui habet substitutum vulgarem, potest repudiare ex præsumpta voluntate testantis, vt l. quia autem. ff. si quis omis. cã te. Solu. hic repudiauit in fraudem vt vidistis in l. 1. §. si quis omis. cã te. Item op. dicitur hic, quod relicta ab instituto videntur tacitè repetita à substituto. contra, ff. de le. 2. l. Celsus, §. pe. Sol. Ibi hæreditas fuit pro non scripta, quod dic, vt dicam J. de cad. tol. §. his ita. Item op. ff. de leg. 3. l. 1. §. fi. Sol. Ibi hæreditas venit ad alios ab intestato, non ex dispositione [b] defuncti. [b] Item op. & videtur quod hic substitutus potest adhuc retinere quartam ex sua persona, quia ipse non fuit coactus. Glo. soluit, quod actio facta de instituto, nocet huic substituto. Cõtra hoc opp. quando institutus decedit ante aditam hæreditatem, fideicommissum non potest deberi ab eo, vel ille à quo. §. si de testamento. ff. eo. Si igitur non debetur ab eo, ergo eius persona non nocet substituto. Respon. quod illud, quod dicitur, quod hærede decedente, ante aditam hæreditatem fideicommissum extinguitur, est verum, ante hæreditatem, & ante iussum de adeundo: secus si post iussum, licèt ante aditam hæreditatem, vt hic, & dixi in l. eam quam, supra de fideicommis. in illa q. quando hæres hæredis possit cogi.

ADDITIONES

a Ale. Non iustam. An semper præferatur fideicommissarius substituto, vide Bart. & Doc. in l. 2. de vul. & pup. subst. in 3. q. in prin. & in verbo, dubitatur.

b Paris. Ex dispositione defuncti. An ille, qui tempore mortis non est proximior, sed post mortem defertur dicitur venire ex voluntate defuncti. Vide quæ scripsi ad Bar. in l. si quis cum nullum. ff. de iure codicil.

LEX V.

Et sine. Etiam ab intesta. potest relinqui fideicommissum, & locus est deductioni quartæ. h. d. Quærit glo. qua actione cogatur quis restituere. Breuiter ista est veritas. Per officiũ iudicis cogitur quis adire, per actionem ex testamento restituere. Ita gl. hic, & ff. eo. l. si legatus, in prin. & l. postulante.

LEX VI.

[a] Iubemus. [a] Ista est no. l. valde, & singularis: volo eam legere per particulas. Breuiter dicit. Quando filij cogantur pro hæreditate restituenda fratrib. vel eorum filijs, fructus non computantur in quartã Trebel. sed eam debent habere de defuncti substantia. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Iubemus. An, dum in hac l. dicitur fratrem non restituere fructus, nec in quartam computare, aduerte per casum in l. in fideicom. §. cum Palladius. de vsu. cuncta l. quod his, de leg. 3 & quod ibi Bar & Imo. in l. cum filio. circa fi. & ibi Iac. de Are. de leg. 1. hanc limitationem secundum gl. in c. Ra. super lite contest. de test. An autem isti fructus computentur in legitimam, vide not. in l. Papinia. §. vnde. ff. de inof. test. quid isto casu in relicto causa conditionis implendæ, vide Bar. in l. filiam sup. [illegible] fin. Ad hoc ibi Bald. & an idem sit in parentib. primi gradus, dic, quod non, vt l. illum ff. ad l. Fal. & ibi Doc. & hæc lex procedit etiam si filius fuit in mora restituendi secundum glo. no. & ibi Imo. in l. in fideicommissaria. in prin. ff. eo. vide ibi, in c. Ray. in gl. in ver. à tempore lit. contest. de test. & ad illam l. vide Imo. in l. scribit. ff. eo. Bal. in § balista. Bar. in l. in fideicommissariam, & in l. postulante Sticho §. 1. ff. eo.

Adde dum hic dicitur, quod quando filij sunt rogati restituere hæreditatem, filij nõ cõputant fructus. Paul. de Castro dicit idem puto & multo fortius, quando extraneus, nam si aduersus proprios liberos habent hoc priuilegium, multo magis debent habere aduersus extraneos, & dicit se mirari quod Doct. hoc non tangãt, sed hoc suum dictum non videtur procedere per eam, quæ colligitur Ab. consil. 88. li. 1. quod licèt filius rogatus, filijs non præstet satisdationem, tamen si sit rogatus restituere patruo debeat satisdare, cum contrarium videbatur dicendum ex maioritate rationis, quia extraneus erat magis ingratus, & ibi refert, quod hoc motiuum fecit vacillare Cy. hic, & quod respondet quod lex non debet extendi vltrà personas nominatas, pro quo ipse Abb. alleg. duas gl. vnam in l. 1. ff. vt lega. nomine, in verbo, semper, aliam in l. filio. eo tit. Scias autem quod illud quod dicitur, quod filius rogatus de restituendo sub conditione detrahit duas quartas, illud est verum, nisi filio de legitima sit prouisum per patrem. Ita dicit Bal. intelligenda esse iura de hoc loquentia cum consil. 498 lib. 2.

Paris. Iubemus. De intellectu huius l. & an hodie sit correcta, vide omnino Comen. consi. 25. vbi plura dicit, quod iste tex. non habeat locum in legitima, & quod etiam sit correcta, vide pulchrè Comen. consi. [illegible] Ad primum quæsitum. Item quod fructus percepti per filium ante aditam hæreditatem computentur in Tre. vide Pa. hic in l. in fideicommissaria, ad Treb. ubi etiam aliam limitationem ponit. Item dicitur hic, quod fructus non computentur in Treb. in liberis primi gradus, limita non procedere, quando fuisset in mora restituendi secundum Sal. Pa. & Bald. quod Alex. in l. fideicommissaria, ad Treb. gl. ibi dt. in c. Ray. in verb. contestata. de test. ad fi. quid autem etiam in fructibus perceptis per hæredes filij grauati ante moram, & lite. const. sine tamen negligentia fideicommissarij, quo casu regulariter computãtur in Treb. vt no. in d. l. fideicommissariam, uideretur, quod non computentur, quia hæres detrahit Treb. ex persona filij, ideo eo iure vti debet. In contrarium facit, quod no. Host. Ab. & Ant. de Bu. in d. c. Ray. super gl. præall. dum dicit, quod ibi fructus non fuerunt percepti per filium, sed per hæredes suos, & sic voluerit, quod etiã si verum esset, quod filius non computaret fructus perceptos post moram, hæres tamen computabit, & sic non procedit ar. de fructibus perceptis per filium, ad perceptos per hæredes, & illud sequitur etiam Ale. in d. l. in fideicommissariam, cui per hoc benè facit, quod dicit Sal. hic, dum dicit, quod ideo filius computat fructus perceptos post moram, quia isto casu non loquitur ista lex, quæ non potest extendi, ut hic in fi. dicitur, quia solum non loquitur ista lex in fructibus perceptis ab hæredib. sed aduerte, quia regulariter non computantur in Treb. Fructus percepti ante moram, etiam circumscripta negligentia fideic. ut per Cyn. & Sal. v. hic, & Ale. in d. l. in fideic. ideo cessat difficultas, & hoc satis probatur in d. c. Raynutius, iuncta gl. prealle. & quæ super ea notantur.

§. In supradictis. Inter fratres, & inter patrem & filium cessat satisdatio de fideicommisso præstando adueniente conditione, nisi testator iusserit, vel parens ad secunda vota migrauerit. hoc dicit.

§. Sin autem. Is non videtur sine liberis decessisse, qui vnicum filium, vel nepotem reliquit.

1 *Obligatio ciuilis, quòd hodie cadat inter patrem, & filium.*

2 *In liberis primi gradus, fructus non computantur in quartam.*

[a] [b] §. Illud. [a] Quæ supra dicta sunt vltrà casus in hac lege expressos non extenduntur. h. d. Oppo. & vf. [b] quod fructus computantur in quartam, ut l. Papinia. §. si conditioni. ver. vnde si quis. ff. de. inof. test. Plures sol. dãtur. dicit gl. quod ibi testator certum tẽpus apposuit, hic secus. & istam communiter gl. nostri ibi tenent, & vbique: tamen in veritate lex contra loquitur in debito iure naturæ, non in quarta Treb. Dicam hoc in l. scimus. §. repletionem, de inof. test. Opp. 2. de l. fideic. ff. eo. Sol. qualiter, fructus computantur in quartam, hic gl. distinguit aliqualiter plenius tamen in contrario & dic, vt ibi. Item opp. & videt, quod quando pater cogitur restituere filio, nõ sit locus detractioni quartæ, vt l. cum filio. de leg. 1. Sol. Hic loquitur quando pater instituitur, & de restituendo filio rogatur: ibi loquitur, quando instituitur ipse filius, & pater cui quæritur, rogatur de restituendo sibi. Venio ad secundam partem, dicitur hic, quod in casu cauet pater filio. Contra inter patrem, & filium non cadit obligatio, vt Institu. de inu. stipu. §. item inutilis. Solu. Dicit gloss. quod hic est speciale. Tu dic, quod hic loquitur in aduentitijs, in qui-

ADDITIONES

a Paris. Illud. An dispositio huius §. procedat solum, quando vnus filius est grauatus alteri filio restituere, an etiã si sit grauatus extraneo, vide Ro. consi. 222. Ale. in §. cũ autem, de quo inf. & in l. in fideicommissariam ad Tre. Itẽ quod non procedat vbi filius detrahit duas quartas, vide Pa. cõs. 92. ad fi. in l. scimus, in prin. C. de inof. test. In contrarium, vide Ale. in l. quod de bonis. § cum autem. ff. ad l. Falc. an verò isti fructus computentur in dotem succedentem loco legitimæ, vide Paul. consi. 14. Item quod dt in liberis primi gradus non procedat in parentib. primi gradus. vide Barb. in repe. l. cum acutissimi. de fideicom. sed postea contra adicit. Item de materia huius l. an hodie testator possit prohibere Trebel. in filiis primi gradus, vide omnino Alex. in l. Marcel. in prin. & quæ ibi scribunt nouissimi, & ad Trebel. vide Picum latè in l. in quartam. ad l. Fal. vide Ale. cons. 9 volu. 5. an locum habeat ista l. solum, quando filius detrahit vnam quartam, an verò si duas, & etiam an sit correcta. Vide Alex. in l. quod de bonis. §. cum fideicom. ad l. Falcid. & etiam quod non possit prohiberi in filiis primi gradus, tenet Ange. de M. in l. nemo potest. de leg. 1. & in ca. Ray. de test. pro op. contraria vide Ro. sing. 104. vbi est dubium. ubi alle. Bal. & reprobat dictum aliorum hic. pro op. Bal. hic vide Dec. consil. 68. in 4. dub. & pro ea vide Ias. in l. Marcel. & pro qua etiã ipse consuluit in causa d. Philip. de Pe. & opin. Bal. sequitur Ale. in consi. 5. volu. 3. prope. fi. Sed idem Ale. consi. 77. vol. 1. dubitat, & ibi concludit no. aliud, quod ubi verba grauaminis sunt simpliciter prolata post mortem filij grauati hæredis sui, ideo tunc valet prohibitum Tre. si aliquis ex liberis ei succedat, cum reperiatur facta liberis vlterioris gradus, ut ibi no. per eum. sed in contrarium facit, quod no. Bar. & alij in l. si fundum per fideic. §. si de le. 1 & in l. ex trib. C. de inof. test. ubi concludit, quod post pubertatem hæredes filij non possunt grauari in legitima, sicut non possit filius, ergo idem dicitur in Treb. ubi in ea filius non possit grauari, ut hic not. & tollitur ratio Ale. in d. cons. 42. verum est, quod hæredes filij in genere possunt grauari, sed non in plus, quam posset ipse filius etiam de principali articulo. An possit prohiberi in liberis primi gradus, vide quæ hẽt ad Bar. in auth. sed cum testor. inf. ad l. Fal. Aduerte tu, quod fundum tenentium, quod non possit prohiberi, stat in hoc, quia l. noua generaliter loquens non trahitur ad casus, qui lege antiqua erant specialiter priuilegiati in illa materia, ut per Bar. in d. c. Ray. & alios Mod. sed istud fundum in isto cap. Ray. tollitur per limitationem, quam ponit Ale. ad illã reg. consi. 46. ad fi. & l. sciendum. ff. qui satis. cog. post Imo. & sequitur etiam Ias. ibi, dum limitat non procedere, quando apparet de mente l. non velle corrigere iura antiqua, ut per eum, & similiter ex alia limitatione ibi posita, dum dicit non habere locum ubi in l. noua derogaretur legib. antiquis generaliter, vel specialiter disponentib. quod dicitur esse in materia ista per tex. cum glo. in §. in Auth. de hær. & fal. dum dicit ibi, quod ea, quæ dicta sunt ibi, procedunt in vltima voluntate, & gl. intelligit etiã si fiat inter filios iuxta §. 1. ea imperfecta, & similiter dt ibi, quod hẽt locum in omni persona, & alia gl. ibi intelligit etiam similiter in alijs in quibus de iure antiquo erat aliquid speciale, ut potes ponere particulariter ibi in glo. text. Item illa l. non ponit aliquid speciale in prohibitione Tre. filius, quia hoc regulare erat ibi in omni hærede. sed solum ponit specialitatem in computatione fructuum in Treb. de qua non quæritur in ista difficultate, ideo dictum fundamentum videtur facere ad casum istum, & cessante fundamento videtur solidior opin. contraria, propter generalitatem legis nouæ, ideo cogita benè.

b Adde & videtur. Illud opp. Bar. in l. in quartam, ff. ad leg. Fal.

1 in quib. † inter patrem, & filiũ hodie cadit obligatio ciuilis. ᵃ Hic est casus hic, & l. pactum. ꝟ. de pac. puen. Dixi in l. si quis pro eo. §. 1. de fideius. no. in l. frater à fratre. de condi. indeb. Et sic no. tu inuenis, ꝙ inter patrem, & filium cadit obligatio ciuilis, per hunc tex. item op. ad ij. nostrae l. & videtur, ꝙ etiam nepotes non computent sibi fructus in quarta legitimae. vt l. ꝙ de bonis. §. ꝙ autem. ff. ad l. Falc. Solu. vt in gl. No. ergo hunc finem, ᵇ quod solum in liberis † primi gradus est, ꝙ fructus non computãtur in quartam, in aliis secus, quod perpetuò tene menti, quia faciet tibi magnum honorem.

ADDITIONES.

a Ale. Ciuilis. No. inter patrem, & filium posse cadere obligationem ciuilem in aduẽtitiis, licet Bar. in l. cum filio. de le. 1. in uno verbo dicat contra, allegando l. frater à fratre, & ideo Imo. ibi dicit, quod ibi dubitat, vtrum op. Bar. hic extra istam causam sit vera, quod aliter non decidit, sed op. Bar. non videtur obstare. d. l. frater, quia loquitur de iure ffori, nulla lex, quo iure etiam aduentitia quaerebantur patri. Bal. aliter no. in l. frater à fratre.

b Ale. Fructus. Vide Bar. in l. filiusfa. ad l. Fal. & Bar. in l. quòd de bonis.

AVTHEN.

1 *Monasterium habetur loco filij.*

a Nisi rogati. ᵃ Ista authẽ. venit ad determinationem legis Codicis, & dicit ista auth. quod monasteriũ hr̃ loco filij. ᵇ Tu inuenis no. ꝙ † monasterium habetur loco filij. Idem in corpore vnde sumitur, extra de prob. c. in praesentia. Quaero, quae est ratio huius authen. Glo. videtur dicere quod monasterium ᶜ habetur loco filij. Videte domini, nulla l. est in mũdo vel Decretalis, quae hoc dicat. Nam Decretalis, in praesentia, dicit ꝙ habetur loco haeredis, non quod loco filij habeatur. Ratio est ſm Rich. Mal. & ista est vera, conditio nuptiarum, vel liberorum voluit lex, quod non esset impedimentum vitae contemplatiuae, vt eius timore quis non omitteret ingredi religionem: & ideo ista conditio respuitur in ingrediente monasterium, nisi esset rogatus restituere alteri monasterio, & ista est vera ratio, quam tex ponit in corpore, de san. epi. §. sed & hoc praesenti. Quaero, quid ᵈ si dixerit, si decesserit sine liberis ex se natis. Istam q̃onem tãgit Dy. in l. si ita quis. §. 1. de lega. 2. & ibi dixi. Quaerit glo. quid si capellani secularem intrat, vel quid si instituit monasterium, & non intrat? dic, vt in gloss. & benè.

ADDITIONES.

a Ale. Nisi rogati. Adde Bar. in l. si ita. §. is cui. de leg. 2. & Bar. hic, & Bal. in l. Deo nobis, circa prin. de epis. & cle. Et quando habeatur loco haeredis, vide Bal. in auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & ad Bar. hic vide Ang. in disputat. sua, inc. Nobilis quidã genere. in 4. dubio. & de eo, ꝙ habetur loco filij ex suo corpore descẽdentis, vt tenet Host. & Io. An. in c. Ray. de testa. & Bald. in d. l. Deo nobis, & vide in l. Lucius, in 2. de ibi vide Imo. ff. de haer. inst. vide post Bartol. aliud in l. liberorum, de verbo. oblig. Bald. in l. filium. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & Ang. in l. cum acutissimi, sup. de fideicommiss. & vide Ange. in consi. 77. inc. In Dei nomine, amen haec q. subtilis est, vide Bald. in auth. si qua mulier. C. de epis. & cle. & in l. 2. C. de iure aure. ann. & in l. Deo nobis, de epis. & cle. in auth. hodie. C. de repu. & in c. in praesentia, & Mod. in rep. l. cum acutissimi. C. de fideic. & ad hanc auth. vide Bal. in consi. inc. In hac q. contrariae sunt opi. limita, vt per Bal. & Imo. in l. hoc modo. ff. de cond. & dem. & per eum in l. si ita quis. §. is cui. de le. 2. plene per Ant. in disputatio. inc. Nobilis.

b Pari. Loco filij. Vide omnino quae habes ad Bar. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. & ibi in l. 1. ff. de his, quae poenae nomine.

c Ale. Monasterium. An monasterium habeatur loco filii, hic vide plenè. Item hr̃ loco haeredis, quod intellige secundum aliquos hic, si succedit in vniuersum, secus si succedit specialiter in res particulares, per tex. in l. si peculium seruo. ff. de pec. leg. quod no. gl. in l. si peculium. §. 1. ff. eo. ti. Et hoc qualiter intelligatur, vide Bar. in auth. si qua mulier. sup. de sacrosl. eccle. Et an monasterium excludat substitutũ, si dictum sit si sine liberis legitimis, & naturalib. decesserit, vide.

Adde. An monasterium habeatur loco haeredum, Bar. consi. 1. incip. Parmensis quidam per Barb. plenè consi. 60. li. 2.

d Barb. Quaero quid. Et vide Bar. in consi. inci. Parmensis filium instituit, vbi tenet ꝙ monasterium succedit in locum liberorum, si testator dixerit, sine liberis ex se natis, ubi omnino vide.

AVTHEN.

a Contra rogatus. ᵃ Alias, ꝟ cum rogatus. Habes in l. Codicis, quãdo rogatus restituit dodrantem, & retinuit quartam, hic econtra potest retinere dodrantem, & restituere quartam: ideo dicit, contra rogatus. Opp. primo de l. iubemus. Sol. dicunt quidam illam corrigi per istam. Breuiter in nullo corrigitur, nec in eo, ꝙ dicit de restitutione quartae, sed ibi fuit rogatus restituere haereditatem simpliciter: hic vero illud, ꝙ superat. Item nec in eo, ꝙ ibi dicitur de cautione, nam hic debet intelligi, quando erat rogatus restituere tam alteri, quam descendenti, vel fratri. Opp. ff. ad Tre. l. Titius rogatus, & l. sed & si. §. ꝙ autem, de pet. haer. Solu. omnes illae leges debent terminari per istam auth. quod non potest hodie diminuere, nisi ſm modum hic traditũ, &c. Op. & videtur, ꝙ iste qui petit cautionem, sit solicitus de haereditate viuentis. Contra l. interdum, vt vulg. & pup. Sol. dico quod hic est solicitus de haereditate mortui, hoc est illius, qui fideicommissum reliquit, ista est vera. Quaero quid si haeres habet tantum, quod potest aliunde dare dotem, & donationem propter nuptias, vtrum poterit diminuere quartam. Dic vt in glo. & in auth. res quae. ꝟ. communia de leg. vnde quando nihil diminuitur, statur iuri antiquo. Vlti. not. istum fide eo quod expe ditur in redemptionem captiuorum, vel in alimentis. Dixi vobis. ꝟ. commu. de leg. auth. res quae.

ADDITIO.

a Pari. Contra rogatus. Vide quod dicit Imo. circa istam auth. nam etiam si hodie talis esset grauatus alienaret in fraudem fideic. non valeret vsque ad dodrantem. In contrarium ponderat Bar. in l. Imperator. §. fi. Ale. latè in d. l. Titius, quid autem si aliquo fieret in testamento, pou [illegible] aliquis. Bartol. hic tenet, quod tale relictum venit in fideicommissi, vide in contrarium Comen. hic ad fin. pro opin. Bald. vide Alexand. in l. 2. libro. ad fin. ff. ad Treb. & aliquid per eum in l. si Titius. eod. tit. ad fin. ubi videtur timere contra Bald. vide etiam, quae dicit Alexand. consi. 36. vol. 2. vbi dicit quod tres partes potest alienare etiam dilapidando, & quòd vbi haberet facultatem alienandi à testatore, etiam in totum, non haberet locum ista retentio quartae, vt per eum.

LEX VII.

1 *Restitutio fideicommissi quando fieri possit soli tutori, & simplici procuratori.*

2 *Procurator in rem suam, nõ potest cõstitui ad recipiendum fideicõmissum.*

Sancimus. Tutori infantis, vel absentis, & curatori furiosi, si rectè fit haereditatis restitutio. Et ipsi alteri restituunt sine cautione, hoc dicit. Op. de l. si mulier. §. ex asse. de iure do. † Sol. soli tutori potest fieri restitutio in casib. hic positis, etiam cuilibet simplici procuratori, vt l. restituta. in princip. ff. eo. Non autem procuratori in rem suam, vt d. §. ex asse, vide istam gl. quia ille §. ex asse non est alibi. † No. ꝙ procurator in rem suam non potest constitui ad recipiendam restitutionem fideicommis. ꝙ no. Ita tenet gl. hic, & ita dicit gl. in l. restituta, circa princ. ff. eo. Item l. quibus, & l. seq. & l. qui ita. §. 1. ff. eo. & in multis aliis locis, tene mẽn. Op. ff. eo. l. seruo inuito. §. si pupillo. Sol. Fateor, ꝙ etiam infanti cum authoritate tutoris potest restitui haereditas. Oppon. de l. restituta. §. si pupillus. ff. eo. Sol. ibi erat praesens, hic erat absens. Vlterius opp. dicitur hic, ꝙ tutor, & curator solus, potest restituere alteri: contra, ff. eod. l. 1. §. fin. quaesitum. Sol. tutor potest restituere, non autem sibi ipsi, vt legibus contrariis.

1 *Iudex in contumacem diffinitiuè pronunciat, quando petitur aliquid, quod non potest esse consultum per missionem ex primo, vel secundo decreto:*

2 *Practica huius legis.*

3 *Decedere sine hęrede dicitur, qui statim cum moritur, non habet haeredem.*

4 *Quae differentia sit inter haeredem, & primum fideicommissarium.*

5 *Ratio differentiae inter primum fideicommissarium, & haeredem.*

6 *Casus, in quibus actiones transeunt sine restitutione.*

7 *Fideicommissarius in casibus, in quibus actiones transeunt sine restitutione habet remedium l. fi. C. de edi. di. Adria. tol.*

§. Cum autem. Per Treb. transeunt actiones in fideicommiss. sine restitutione in tribus casibus ᵃ hic expressis. h. d. Primus casus est in eo, qui se contumaciter absentauit. Contra, lit. non contesta. non potest fieri diffinitiua. l. fina. §. illud, infra de temp. app. Dicunt quidam, quod hic est casus specialis, in quo peruenitur ad diffinitiuam sententiam, & hoc tenet glos. quae est super verbo illo, per contumaciam, secundum istũ modum legendi, habes hic casum, quod illa opin. quam dixi supra, 1 si minor se ab haered. absti. auth. si omnes, † quod quando petitur aliquid, ad quod non potest esse consultum per missionem ex primo, vel secundo decreto, vt puta liberationem, vel cessionem actionis, vel cassationem instrumenti, & similia, tunc iudex in contumacem debet diffinitiuè pronunciare: hic videtur casus secundũ istam lectu. quod an sit verum, dixi plenius in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infect. & est vnus modus practicandi ᵇ hanc l. in isto casu. Vel aliter secundum gloss. & melius dico, quod non auferetur diffinitiua in casu huius l. sed iudex † facit redigi in actus, qualiter, & ꝓ quo, ad cuius petitionem ille est vocatus, & secundum hoc absque aliqua pronunciatione transibunt vtiles actiones authoritate huius l. & iste est secundus intellectus, vide gloss. Ista practica est melior. Tamen vt non decipiaris, oportet te inspicere tex. in quo dicitur, ꝙ dolo malo se contumaciter celauerit: vnde sis cautus, quod ipse citetur personaliter, vel ꝙ appareat in actis quomodo citatio ad eius notitiam peruenit, ita ꝙ iudex possit pronunciare ipsum latitare, vel dolo malo se occultare. Non tamen sufficeret, si iudex pronunciaret simpliciter contumacem, sed debet esse verus contumax. Venio ad secundum casum. Vlterius secundus casus est, quando ᶜ quis de restituendo rogatus decessit sine haerede, ᶜ Contra videtur, ꝙ non possit esse, quia saltem fiscus succedat, vt l. 1. supra, vnde vir. & vxor. & infra, de bon. vacan. l. 3. li. 10. & l. 1. ff. de iure fisc. Sol. Dicit gl. hic, ꝙ hic fiscus nolebat haereditatem, & secundum hoc esset necesse quod constaret, quod oẽs propinqui, & ẽt fiscus istam haereditatem

ADDITIONES.

a Ale. Casibus. Adde his trib. ali casum, videlicet in fideic. ad pias causas, est tex. mirabilis secundum Barto. in l. si. in verb. vendicari. supra de sacrosan. eccl. & ponit Bal. hic cum concor.

Pari. Tribus casibus. Vide Soc. in l. 5. §. sed quoties. ad Treb. in prin. Item de istis casibus vide in l. 1. in §. sed quoties, ad Treb. vbi etiam ponit mod.

b Ale. Practicandi. No. istam practicam, & no. Bar. in l. si finita. §. Iulia. de dam. infect. & no. istam gl. pro sing. in 2. lect. quia facit ad quaestionem positam in l. sup. §. hoc autem. ff. de ope. no. nun. per Mod. Inst. de actio. §. si quis, & vide Bald. in auth. sed hodie, de actio. & obliga.

c Ale. Haerede. No. hic quando quis dicatur decedere sine haerede, & adde, quod ille non dicitur decedere sine haerede, vel succedere, cui fiscus succedit, vt l. habere licere, de eui. ubi est rex. aureus, quem perpetuò no. licèt Ang. in l. ergo. ff. de fideic. lib. contrariam partem secutus sit, & malè, & vide tex. cum gl. sing. in l. cũ facta. §. fi. ff. ad Treb. & dicit Bal. quod Vniuersitas, & Communitas, non potest habere haeredem secundum eum in l. generaliter, in prin. de reb. cred. Et de ista practica, quando constat bona defuncti vacare, & ideo not. Bald. in l. si bona. supra de bo. auth. iud. pos.

tem repudiant, & ista est practica multum certa, sed est dura. Vnde alij dicunt, & h.d.gl. † q ille dicitur decedere sine hærede, qui statim, cum moritur [a] non habet hæredem. Vide istam gl.no.super verbo, nullo hærede, quod puto verum, Puto tamen, quod ad hoc, quod debeat aliqua discussio fieri, vt fiat saltem aliqua proclamatio [b] si est aliquis, qui velit esse hæres talis, ar. j. de renun. pe.l. si eo tempore, tunc nemine comparente [c] transeunt actiones ipso iure authoritate huius l. Venio ad tertium casum, tertius casus est, quando primus fideicommissarius est rogatus de restituendo. Op. quod tunc sit necessaria restitutio, vt l. 1. §. de illo. ff. eo. Gl. hic, & ibi ponit multas sol. Quidam dicũt, quod hic loquitur, quando primus fideicommissarius fuit in mora, ibi secus. Istam reprehendit gloss. quia secundum hoc non esset differentia inter primum commissarium, & hęredem, quod vult hæc lex. Petrus sustinet illam, & dicit, q † differentia est inter hæredem, & fideicommissarium primum, quia in hærede non sufficit simplex mora, sed debet latitare dolo in primo vero fideicommissario sufficit simplex mora. Alij dicunt, q hæc lex corrigit illam, & ista placet magis. Modo habetis contraria particularia huius l. Sed dices tu, † quæ est ratio differentiæ inter hæredem, & primum fideicommissarium? Glo. dicit, Primum fideicommissarium solum habere vtiles, quas transfert per restitutionem, sed hæres habet directas, ideo in fideicommissario primo, non est necessarius ille circuitus. Istud nihil ad propositum, quia & hæres vtiles transfert. Alij dicunt ideo esse, quia hæres potest retinere quartam, nõ primus fideicommissarius. Sed certè hoc, quod de primo fideicommissario dicitur, simpliciter nõ est verum, quia saltem in casibus retinet, qui no. in l. 1. §. inde Neratius. ff. eod. Tu dicas, q ratio potest esse, quod etiam restitutio postquã est facta semel, & sic actiones cęperunt transire de vno in alium, magis de facili transeũt vt l. patre. §. quindecim, de lega. 3. & quia restitutio facta primo per hęredem, prodest secundo [d] vt videatur hæres restituisse sibi primo pro se, & pro secundo, cum casus secundus fideicommissi aduenerit, ar. l. 1. §. de illo. ff. eo. & l. cogi. §. Metianus. ff. e. Quæro, † vtrum sint alij casus, in quibus transeunt actiones sine restitutione. Glo. ponit aliquos, primo quando rogatus de restituendo alienat, tunc. n. in reb. alienatis non est necessaria restitutio, vt habuistis in l. fi. §. sin autem sub conditione. ?. communia de leg. Item est alius casus. ff. eo. l. 1. §. sed & quoties. Item est alius casus secundum quosdam. ff. eod. l. ita tamen. §. si pater. Sed certè ibi fit restitutio si bene inspiciatur. Vltimo not. † quod in omnibus istis casibus, in quibus actiones transeunt sine restitutione [e] indubitanter puto, quod fideicommissarius habet remedium l. fi. ?. de edi. di. Adria. tollen. vt ibi dixi. Tene menti ista, quia sunt bona.

ADDITIONES.

a Paris. Cum moritur. Vide Io. de Ana. consi. 20. in prin.
b Menoch. Proclamatio Neuiz. consi. 33. nu. 25.
c Paris. Nemine comparente. Vide Ale. consi. 37.
d Menoch. Secundo, Goza. consi. 93. nu. 1.
e Menoch. Sine restitutione. Gozad. consi. 93. nu. 1.

LEX VIII.

[a] **Quidam.** [a] Legata, & fideicommissa relicta simpliciter in dubio, à fideicommissario sunt præstanda. Op. ff. eo. l. cogi. §. deinde quæritur. Solu. ibi iussit restitui deductis legatis. Item opp. de l. Marcellus, in princ. ff. eod. Solu. ibi reliquit legata ab hærede nominatim, hic simpliciter. Dic, vt ibi. Opp. 3. de leg. 2. ?. eo. Sol. ibi fuit rogatus restituere partem, hic totum.

ADDITIO.

a Barb. Quidam Et uide Lud. Ro. consi. 272.

Ad legem Falcidiam. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Quod per legem Falcidiam defalcatur, est naturaliter debitum.*

Scire debes. Si Falcidia non detrahitur, donatio non videtur: imò iussus impletur. Hic est casus, & ponitur per glo. nostram, & cam al legaui in l. cum quis, sup. de iu. & fac. igno. Ex hac l. colligitur [a] secundum vltimam rationem dubitationis positam in gl. † quod illud, quod per Falcidiam defalcatur, est naturaliter debitũ: si enim nullo iure deberetur solutio, vt lege hoc iure, §. pe. ff. de do. & l. donari. de reg. iur. & l. cuius per errorem. ff. eodem tit.

ADDITIO

a Ale. Colligitur. Vide quod no. in l eum. qui. sup. de iur. & fac. ign.

LEX II.

Falcidiæ. Falcidia resecat omnia legata pro rata. h.d. Gl. q̃rit in hac l. vtrum Falcidia possit detrahi de vna re & disputat hic: & Cy. etiam & ego etiam dico in l. in quartam. ff. e. ti. & fortè dicemus in l. filium quem habentem. ?. fam. ercis.

LEX III.

Etiam. Etiam quando hæreditas aufertur ab indigno, locus est Falcidiæ. h.d.

LEX IIII.

Et in legatis. Contra Principem est locus Falcidiæ. hoc dicit

LEX V.

1 *Falcidia an detrahatur de mortis causa capione.*

Si mortis. De mortis causa donatione detrahitur Falcidia. h.d. Hoc est clarum, quod de mortis causa donatione detrahitur Falcidia. [a] Sed qd † de mortis causa capione, vtrũ detrahitur Falcidia? Gl. dicit melius, quàm alibi in l. qui pretio. ff. de donatio. causa mor. & ibi ego plenè dixi, etiam dixi multum plenè in l. j. §. item si ita, ad l. Falc. & ibi recitaui etiam opin. Moder. contra gloss. & Dyn. finaliter hoc teneas tu menti, quod de mortis causa capione proficiscente ab hęrede, de voluntate defuncti detrahitur Falcidia, vt infra eod. l. pen. Secùs si absque voluntate defuncti procedit, vt d. l. qui pretio, de donatio. causa mortis. Tu vide in d. l. 1. §. item si ita.

ADDITIO.

a Ale. Falcidia. An de mortis causa capione detrahatur Falcidia, vide omnino in l. pe. infra eod.

LEX VI.

In imponenda. In ratione legis Falcidiæ ęs alienum deducitur, etiam quod hæredi debetur. h.d.

LEX VII.

[a] **In testamento.** In testamento militis cessat Falcidia, non autem cessat deductio æris alieni. h.d. Oppo. ff. ad Treb. l. 1. §. hoc autem, vbi in testamento militis habet locum Trebellianica. Solu. gloss. & benè, quo ad remedium deducendi quartam non habet locum in testamento militis, vt hic, cum si. sed quo ad alia remedia sic, vt ibi. Quæ autem sunt remedia Trebellianicę? gloss. melius hic dixit, quam alibi & vide gloss. quam tene menti, & no. dixi tibi in l. non iustam, supra ti. 1. Quæro vtrum sint alij casus, [b] in quibus Falcidia cessat, quàm in testamento militis, gloss. hic enumerat. Vide & no. Sequitur auth. sed cum testator, quam legam in fi.

ADDITIONES.

a Ale. In testamento. Hæc lex est hodie correcta.
Paris. In testamento. Auth. similiter positam super ista l. repetit latè Ro.
b Ale. Alij casus. Et inquantum hic dicit glo. de legato dotis detrahi Falcidiam, est contra gl. in l. talis. ff. de iur. do. Pro illa facit, quia legatum dotis æquiparatur legato ad pias causas, sed de leg. ad pias causas &c. authent. similiter. inf. eod. tex. est bonus in l. si cui. ff. de condi. & demon. aliàs de condi. inde. Hoc tamen verum est quando dos constituitur pauperi personæ, & imo in omnibus non æquiparatur. De quo vide in l. cum dotem. alleg. in gl. & per Bal. in l. 3. j. de fal. caut. & vide in l. cum dotem, & in l. vsufru. ff. eo.

LEX VIII.

Irritum. Grauatus de restituendo, impeditur testari, licèt fideic. vt ęs alienum veniat deducendum. h.d.

LEX IX.

Error. Indebitum per Falcidiam solutum per facti errorem, repetitur, secùs si scienter, vel ab errante in iure solui.

LEX X.

1 *Filius purè de restituendo grauatus detrahit vnam quartam. Si autem sub conditione detrahit duas.*

[a] **Quamquam.** [a] Frater grauatus de restituẽdo, quod potest detrahere per Treb. ad suos hæredes transmittit. h.d. † Quæro, vtrum sint detrahendæ duæ quartæ. hoc est, legitima debita iure naturæ, & Trebellianica? Glo. disputat hic, & ff. de inof. testa. l. Papinia. §. meminisse. in fin. in Auth. de hæred. & Fal. §. si quis autem non implens. Hodie habemus casum in Decre. cap. Raynutius, & in cap. Raynald. extra, de test. & hoc est verum, & consuetudo obseruat, [b] q possent duæ detrahi, & c. illa loquitur, quando quis est rogatus de restituendo sub conditione, si decesserit sine liberis, vel alia, nam tunc legitimam habet ab initio: Trebellianicam detrahit, cum restitutioni est locus. Sed quando rogatur de restituendo purè, tunc est standum iuri communi, [c] hoc est, iuri nostro, secundum quod in veritate non detrahitur nisi vna quarta,

ADDITIONES.

a Alex. Quamquam. Et ad istum tex. qui probat, quod ius defalcandi transit ad hæredes, vide & adde simile in l. c. inf. quo lega.
And. Barb. Quamquam. Vide Lud. Roma. in consi. 272. & consi. 309. vbi loquitur de duabus quartis detrahendis.
Menoch. Bello. consi. 19. nu. 9. 12.
b Paris. Et consuetudo obseruat. Vide Ale. consi. 185. ad fi. Fr. cõsi. 150. Ro. cõsi. 206.
c Ale. Cõi. Adde Bar. in l. 1. §. interdum ff. si cui plus. q̃ per l. Fal. Sed quid in ascendentib. quia c. Raynu. loquitur in descendentib. Bal. dubitat in l. si à milite. §. pater. ff. de test. mil. & hic adde in l. iubemus, in prin per illum tex. sup. titu. 1. & latius per Oldr. in consi. 158. inci. Factum tale, & Ang. in consi. 118. & Old. in consi. 215. & hic vide Bar. in l. Papi. §. meminisse, de inof. test. & Bal. in l filiæ, in fi. sup. fam. erc. vbi vult, quod filius possit detrahere vnam quartam, & alteram, quatenus in ea plus esset. Idem vbi esset rogatus sub conditione potestatiua & per eundem plenissimè in l. filium, sup. fam. erc. & ibi dicit q sicut institutus in re certa licet grauatus sub conditione non detrahit duas quartas, & q̃ dẽt si grauatus sub conditione, si testm̃ nõ valet, vel nõ valebat, iure testi, valeat iure codicillori si. Et uide Bald. in d. l. Pap. §. meminisse, vbi vř eatẽdere id, qđ dr in Treb ad omnẽ quartã, q̃ accipitur iure instõnis, & sic ad l. Falc. Adde quomodo filius detrahat duas quartas, Bal. consi. 120. 2. vol. Old. consi. 205. Pet. de Anch. consi. 25. in co. vo. quod do. Ale. indecisum reliquit, an ascendentes possint detrahere duas quart. dicas tu, quod Rom. consuluit ascendentes, duas quartas detrahere posse, in sua consi. 239.

ta, vt l. 1. §. pe. si cui plus, quam per l. Fal. Præterea, in legitima computatur quicquid peruenit ad aliquem de bonis defuncti, vt l. quoniã nouella. s. de inof. testa. Ergo si detrahetur primo Trebellianica, illud quod habet iure Trebellianicæ, computatur in legitima vt ibi. Istud autem, quod purè rogatur, sæpè accidit propter clausulam appositam in testamento: si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, tunc. n. si ex aliqua causa testamentum est nullum, videntur rogati venientes ab intesta. de restituendo purè. Ideo filius, seu filia non detrahit nisi legitimam.

LEX XI.

Si vt allegas. Si testator pro Falcidia species reliquit, sunt species æstimandæ: & quod ad Fal. deficit, est hæredi supplendum hoc dic. t.

LEX XII.

In donationibus. [a] In donationibus quæ morte cõfirmantur, locus est Falcidiæ. h. d.

ADDITIO.

a And. Barb. In donationib. Pro hac l. vide Lud. Ro. in consi. 73 an detrahatur Falcidia, & consi. 17. an de donatione causa mor. possit detrahi Fal. incipit, Totum fundamentum.

LEX XIII.

Si ea. Glo. sua prima hic ponit casum, & nihil aliud facit. Relictum pro libertate, vsque ad serui pretium non defalcatur, sed in residuo. Et qui relictum agnouit, seruum suum cogitur manumittere. h. d.

LEX XIIII.

Licet. Per successioné extinguitur actio pro hæreditaria portione, tamen in ratione leg. Falc. vt æs alienum deducitur. hoc dicit ista l. leuissima.

LEX XV.

Si prædiorum. De instrumentis prædiorum, Falc. non detrahit, vel aliter. De cartis relictis Falc. non detrahitur. h. d.

LEX XVI.

Successores. Quod relinquitur vltrà vires patrimonij, non valet. hoc dicit.

LEX XVII.

A cohæredibus. De legatis relictis incerto cohæredi detrahitur Falcidia. h. d.

LEX XVIII.

Si quis quadringentorum fortè. De mortis causa capione quæ proficiscitur ab hærede testatore disponente, detrahitur Falcidia. h. d. hæc singularis lex. Circa legem nostram venirẽt quærenda duo, vel tria. Primum, vtrum iste hæres posset adire hæreditatem, antequàm istam conditionem pro solido impleat. Tex. hic videtur dicere, quod sic, ibi, sancimus hæredem si adierit. Pet. dicit contrarium, nam conditiones debent ante omnia impleri in forma specifica, secundum iussum testatoris, vt l. qui heredi. in prin. de cond. & demonstratio. & l. mulier. §. 1. de condi. insti. Nec obstat tex. quia glo. exponit, adierit. i. adire voluerit. Contrarium huius tenet gloss. in l. huius¹ no. l. in princip. de le. 1. vbi videtur dicere, quòd post aditam hæreditatem, siue post aditionem, ista conditio adimpleatur, sed hoc non placet, per tex. hic, ibi, prius eo dato, vel retento, &c. Dic ergo, quòd hoc videtur de mente gloss. hic, quod si quidem illud, quod debet dari causa conditionis implendæ, non excedit dodrantem, ante omnia debet dari, vt ibi prius eo dato, &c. Si vero excedit dodrantem, tunc illud in quo excedit, non debet dari, sed per hæredem retineri. vt in tex. ibi, vel retento, &c. Nec est verum quod dicit Pet. quia imo debet primo totam conditionem implere, & postea residuum repetere, quod est contra istum text. ibi, retẽto. Præterea, sicut legata resecantur per Falcidiam ipso iure ita istud relictum in vim conditionis, in eo quod excedit Falcidiam resecatur ipso iure, &c. Secundo est quærendum, an de mortis cã capione detrahatur Falcidia: tetigi in l. si mortis. s. eo. & plenè in l. 1. §. item si ita, ff. eo. ti. Tertio esset quærendum, an illud, quod datur hæredi causa conditionis implendæ computetur in Falc. Gloss. tangit hæc plenissimé, & ff. eo. l. in quartam.

LEX XIX.

Cum certum. [a] Patia sunt promittere, & dare. h. d. No. vbi est eadem ratio, ibi est idem ius.

ADDITIO.

a Ale. Cum certum. Vide Bal. hic per istum text. infert ad no. q. quando promittit maritus restituere integram dotem, an possit retinere partẽ, quæ sibi defertur ex forma statuti: qualiter hæc l. intelligatur, uide Bar. in l. quod nomine, ff. de cond. indeb. & ad supradictum q. Bal. unde gl. & ibi Aug. in d. Auth. de hær. & falc. §. si verò expressim, & quæ dixi in l. si patronus. ff. de dona. Bar. in l. Centurio.
Paris. Cum certum. Vide ad hanc leg. Fely. in c. veniens, extra, de testamen.

AVTHEN.

1 Testator non possit Falcidiam prohibere, quod sic.
2 Portionem debitam patrono, testator prohibere non potest.
3 Trebellianicam prohibere potest testator.
4 Per legem antiquam possumus extendere legem nouam.
5 Testator quando præsumatur scire vires sui patrimonij, vel ignoranter.
6 Clausula apponenda in testamento, quando testator prohibet Falcidiam.
7 Solutum indebitè per Falcidiam, quando repetatur.
8 Falcidia non detrahitur Inuentario non confecto & integra legata præstantur.
9 In confectione Inuentarij citantur etiam creditores.
10 Si hæres in confectione inuentarij non adhibuit testes loco creditorem absentiũ an inuentarium sit nullum quo ad absentes, & præsentes.
11 Legitima non perditur per non confectionem inuentarij.
12 Trebellianica non perditur per non confectionem inuentarij.
13 Ecclesia hæres instituta non conficiens inuentarium, an incidat in pœnas statutas contra non facientem inuentarium.
14 Inuentarium factum ab hærede an prosit fideicommissario.

Sed cum testator, [a] Primo ponit, quando Falcidia cessat propter defuncti prohibitionem. Secundo ponit pœnam propter hæredis cessationem. Tertio dicit Falc. cessare propter solidi legati præstationem. Quarto addit solennitatem testium ad inuentarii confectionem. Quinto limitat tempus statutum instantiæ. Secunda ibi, & si hæres. Tertia ibi Item si hæres quidam. Quarta ibi, hac quoque. Quinta ibi, nulla. n.

1 Expediamus primam partem videtur, † quod testator non possit prohibere Falc. vt s. eo. l. quod de bonis. §. 1. 2. & si. Sol. aliud olim, aliud hodie: & sic illa iura corriguntur. Istud est certum, sed vnum fecit me iam dubitare. s. ratio l. quod de bonis, §. 1. quæ dicit, quod ideo testator non potest prohibere, quia est contra publicam vtilitatem: si illa ratio esset vera, videtur quod adhuc hodie non possit prohibere. Domini pro certo ista nostra iura moralia [b] variãtur ex tempore, secundum morum varietatem, l. quod de bonis, fuit facta tempore quo erant pagani, nec vita in alio sæculo sperabatur: sed aliud cogitabant, nec aspiciebant merita animæ. Et ideo cogitauerunt, quod si hæres non lucraretur ex aditione hæreditatis, omitteret hæreditatem, & sic testamentum remaneret nullum, quod esset contra publicam vtilitatem. vt l. vel negare. ff. quemad. test. aper. Postea tempore huius authen. Romanum Imperium erat Christianum, & Imperator Iustinianus fuit Christianus, & sic ipse considerabat aliud sæculum, & salutem & merita animæ: vnde cogitauit [c] quod licèt hæres non lucraretur aliquid commodi pecuniarij, tamen ex eo solo, quod facit illum pium actum quod adimplet voluntatem defuncti, habet meritum apud Deum, & propter lucrum istius meriti cogitauit. quod non omitteret aditionem hæreditatis. Præterea Imperator statuit [d] quod in isto casu quando testator prohibuit detrahi Falcidiam, si hæres repudiat hæreditatem, nihilo minus testamentum remanet validum, & vadit ad personas enumeratas auth. hoc amplius, s. de fideicom. vt expresse dicit text. in Auth. de hæredi. & fal. §. si vero expressim, & ideo hodie hæc prohibitio non est contra publicam vtilitatem, quia non tendit ad interitum testamenti, quod tene menti, & iste fuit vnus de casibus quem addidi vobis ad gloss. in l. eam, quam. supra de fideicommiss. quod valent legata, & debentur ex testamento, ex quo non aditur hæreditas. Opp. supra de inof. test. l. quoniam in prioribus, & l. scimus. Solu. ibi loquitur in Falc. debita iure naturæ, quæ non potest prohiberi. [e] hic in Falcidia debita iure institutionis. Et hoc etiam verum apparet, quia
2 etiam † portionem debitam patrono non posset testator prohibere, vt in Auth. de hæredi. & Falcidia. §. penul. Oppo. de lege si vt allegas. s. eo. Insti. de fideicommiss. here. §. sed quia dicit gloss. hic, ibi loquitur in Trebellianica, hic in Falcidia. q. d. testator [f] non potest prohibere Trebellianicam, idem not. in lege si vt allegas, supra eodem. Contrarium tenet gloss. in auth. eadem, vnde sumitur, & Insti. de fideicommiss. hæredi. §. sed quia. dom. Iaco. de Belui. in authenti. eadem, tenet istas gloss. quia non est nostrum legem extendere. Præterea non inducetur legis correctio, nisi in eo quod est in l. corrigente

ADDITIONES.

a Paris. Sed cum testator, Adde circa istam prohibitionem Falcidiæ, quod requiritur, quod expresse prohibeatur, vt per Ang. in §. si verò expressim in Auth. de hære. & Fal. adeo quod non intelligeretur prohibita, si testator iuberet solui legata omni exceptione remota, vide Comen. consi. 191. inc. Magister Ioan. ad fin. Item circa istam materiam detractionis Falcidiæ, vide Franc. consi. 12. vbi ponit an in testamento militis debeatur, & quid de relicto facto filijs, & quid de legato facto matri pauperculæ, & quid quando est dictum, relinquo omnia bona, nunquid autem de donatione causa mor. & de alijs donationib. quæ firmantur morte, detrahi debeat vide Bal. vide & Rom. consi. 7. Quid autem si testator instituit aliquem in vsufructu, & grauet post mortem restituere hæreditatem, an poterit detrahere Treb. vide Roma. consi. 206. Item no. quod si extraneus sit institutus, vt sit custos nomine filij, filius ipse dicitur institutus, & ideo non detrahitur Trebe. secundum Bal. in c. 1. in tit. an agna. vel fil. sep. hære. poss. quid autem si testator instituit plures, inuicem substituit vlt. loco. & deficientibus de domo sua substituat piam causam, an eueniente casu prima subst. possit detrahi Trebel. uide Alexand. consi. 377 ad fi. Item quod ille, qui negat fideicommiss. vel legatum, vel negat aliquam rẽ subiectã esse fideicõmisso, vel aliter quærit subuertere, fideicommiss. priuetur iure detrahẽdi Fal. vel Tre. vide no. Bar. in l. rescripta, in prin. ff. de his q. b. vt indig.
b Ale. Iura moralia. Adde Bar. post gl. in l. pactum inter hæredem. ff. de pac. & Barto. in l. nemo potest, de leg. 1.
c Ale. Vnde cogitauit. Illud fuit nouum & sing. dictum Ia. de Belui. in Auth. de hær. & Fal. §. hic nobis, quærit ibi Bal. nunquid isto casu sicut legatum tenet, teneat etiam fideic. vniuersale, & dicit quod nõ, cũ sit in potẽte fideicõmissarij cogere hæredẽ adire.
d Ale. Statuit. Et uide quod dixi in l. eam quam, in uersi. ego addo alium casum. &c. Et addit Bal. in l. filium.
e Ale. Prohiberi. Adde Bar. & Doc. in l. nemo potest, de le. 1. ubi tenent contrarium per Bar. in d. l. Marcellus, hic alleg. Sed quid de altera quarta, quæ debetur alicui rõne cõsuetudinis, uel statuti, an prohiberi possit per testatorẽ, Bal. in uer. de mã quaritur supra, fam. ercis. alleg. cap. Raynutius de test. & ibi per Bald. de quæstio. gloss. hic.
f Paris. Testator. Vide Bar. consi. 6.

a gente expressum, l.præcipimus. in fi.j.de appel. Ego dixi a semper
3 contrarium,†quod etiam Treb.posset ꝓhiberi. Et si dicas, non est
4 nostrum legem extendere, concedo: sed† lex antiqua bene pōt ex-
tendere legem nouam, ut habuistis in l.si quis seruo.de fur. Clarius
no.in l.sed & posteriores.ff.de leg. Sed legem habemus, quæ dicit,
quod in quibuscunq; testamentis cessat Falcidia, in illis cessat Tre-
bellianica, ut in testamento militis, & si qui sunt alii, ut in l.Marcel-
lus.circa prin.uer.quod autem.ff.ad Treb.ergo,&c. Quero, dr̄ hic,
5 sed cū testōr hoc expslit, &c.nō ignarus &c. Quid in dubio, † utrū
b ꝓsumatur b scire testator uires sui p̄rimonii an ignorare? Glo. dicit,
quod præsumitur scire.ut ī.de rescind. uen. l.quisquis.licèt sit arg.
contra Insti.qui manu.non poss.§.in fraudem. vide primam gloss.
Circa hoc dicas. Aut loquimur in actib. morientium, & generali-
c ter testator.c præsumitur ignorare vires sui patrimonii, vt in Auth.
ea.§.si uerò.ver.hoc autem. Insti.qui manu.non poss.§.in fraudem.
& argu.ī.qui test.face.poss. l.hac consultissima.§.at cum humana.
Aut in actib.uiuētium, & tunc aut iste habet bona, quæ ad eum de
nouo peruenerunt, & præsumitur ignorare vires, ut ī.de hęred.uē
di. l. qui nondum. Aut peruenerunt ab antiquo, & tunc aut erant
bona immobilia, & præsumitur scire, ut l. quisquis.ī.de rescin. ven
di. Aut erant mobilia, & tunc si quidem erant præsentia, presumit̄
scire, sed absentia præsumitur ignorare, ut l. in fraudem. ff.qui & à
quib. Prædicta, quæ dixi, quod in actib. morientium præsumitur ig
norare, intelligo, nisi ex aliqua qualitate aliud præsumatur: ut puta
si detrahi uetuit Falcidiam, ex hoc præsumitur sciens, ut hac auth.
6. cum gl.sua. † tamen consilium est, quod in testamento ista uerba
ponantur quando testator uetuit detrahi.Falcid.sciens uires sui pa
trimonii, & non ignorans. Item in ciuitatib. istis, in quib. fit cata-
strum.debet qs alligare omnia bona sua mobilia, & immobilia,
& de his soluuntur collectæ. Ego in his præsumerem scientiam.nō.
n.esset tolerabilis ignorantia facti in suo proprio, quod ita sæpe re-
uideret. Venio ad secundam particulam, quæ non hēt ꝯria.iō trā-
seo ad tertiam. Op.ī.de fideic.l.2.ubi nō præiudicat, nisi in solutis.
Sol. Ibi legata erant inutilia ex alia causa, quā p Falcidiam. Op.de l.
error.j.e.Sol. distingue, quando legatum est indebitum per Fal. si
d quidem hr̄s soluit ignoranter, ignorātia facti in nullo prǣiudicat, d
7 quia† etiam solutū repetit, ut d.l.error. Si uerò soluit sciens indebi-
tum ignorantia iuris, nocet in eo quod soluit, & non in aliis, ut d.l.
error. Si uerò soluit sciēs ius, & factū, ꝑiudicat in eo & ī aliis, ut hic.
Sed si esset indebitum per aliam cām quā p Falcidiam, solutio fa-
cta in uno, nō ꝑiudicat in aliis, ut l. fi. ī.ne uxor pro mari. & habui-
stis no. ī.de test.l.non dubium. Opp.de l.qđ de bonis.§. non idcir-
co.ff.e.Sol. Illa corrigitur per istam. Op.de l.si ex plurib.c. ti. Solu.
ibi nullum legatum fuit integrè solutum in secunda parte illius le-
e gis: in prima parte per istam corrigitur. Venio ad quartā e partem
in qua no. in ultum quod dixi illam solennitatem istorum testium
8 q adhibenī loco absentiū.l.hēno.qđ † inuentario non ꝯfecto, non
pōt detrahi Falcidia, sed p̄stanī solida legata ēt si excedant subam,
Op.de l.successores.j.eo.tit.& de leg.l.si uniuersæ, ff.ad Treb. l.j.§.
pe.Sol. Iura antiqua in hoc corriguntur. Huius ratio est, quia qñ
hr̄s non facit inuentarium, præsumitur quod res hæreditarias sub-
traxerit, & sic hereditas esset soluendo, ut probatur ex tex. in auth.
e.uū sumitur. Quæro, circa istam partem de plurib. primo, hic dr̄,
9 quod dēreui citari legatarii, quid † de creditoribus. Gl. dicit idem,
f & bū, f dic ut in gl. Sed quæro, ecce qđ hr̄s † non adhibuit testes lo-
10 co absentium, de quibus dr̄ hic: inuentariū est nullū, an sit nullum
quo ad oēs ēt p̄ntes, an tm̄ quo ad illos absentes, quorū loco de-
buerunt adhiberi testes? & lex hic uī sonare, qđ sit nullum in totū.
Contra uī in l.de unoquoque.in princ.ff.de re. iu. & l. Fulcinius, §.
quod si aduersus, ff.qb.ex caus.in poss.ea. & in l.non idcirco de iud.
& sic fortè debet intelligi iste tex. salua meliori deliberōne. † Quæ-
11 ro.utrum per non cōfectionem g inuentarii perdatur debitum iu-
g re naturę. Dicit gl. ꝙ non in uer. naturale, qđ puto uerum per text.
in corpore.eo, §.pe.ubi dr̄, quod debita p̄r ono non ꝑduntur. Dice
res tu, quod releuat hoc, cū ipse dēat p̄stare solida legata ēt de suo
proprio, vt hic dr̄. R ñ. dīn Doc.hic. Ric. Mal. & ēt Cy. ꝙ legitima di
minuet legata, & ista legata sic diminuta per legitimam præstabun
tur solida, ēt si excedunt uires patrimonii. Ita intelligunt istā auth.
12 Quæro, an † per non ꝯfectionem inuentarii ꝑdaī Treb. h Ista qō nō
h mouetur à nīis gl. sed à Mod. Doc. sic Do. Cy. vr̄ hic tenere qđ perda
tur. Do. Ia. de Bel. uī tenere ꝯrium, principaliter ꝑ illam rōnem, nō
est nī m legem extendere. Ego aliàs de facto dixi pluries, qđ Treb.
non pdaī ꝑꝑ non ꝯfectionem inuentarii. R ñ. quia non debet indu
ci correctio legū, nisi in casu legis corrigentis, ut j. de ap. l. ꝑcipim⁹
in fi. sed hoc nō reperiī expressum, ergo, &c. dices tu, imò vr̄ exp̄s-
sum in d.l. Marcellus, §. quod abī, in eo qđ dicit, in oī testō, in quo
cessat Falcidia, cessat Treb. ut in testō militis, & si qui sunt alii. R ñ. il
la lex loqtur, qñ Falcidia cessat rōne ipsius testī, sed in casu nostro
non cessat propter testm̄, sed ꝑꝑ delictum hæredis postea cōmis-
sum in non conficiendo inuentarium. & nos non habemus regu-
lam dicentē, in quib. casib. hr̄s perdat Falcidiā ꝑꝑ delictum, perdat
Trebellianicam: ergo non est nostrum legem extendere, & ita ob
13 seruatur cōiter. Quæro circa istam partem, † qđ si ecclesia i vel ali-
i qđ hospitale instituitur hæres, an patiatur pœnas statutas ꝯ nō fa-
cientem inuentarium? Tex. uidetur quod sic, & in auth. ea.§.fin. ubi
dicitur istas pœnas habere locum, siue sit institutus Imperator, si
ue ꝑsona aliqua posita in clericatu, siue pupillus, licet pupillus pos-
sit petere restitutionem. In contrarium facit de iure uī l.i §. an bo-
na. & l.non possunt, vbi fiscus non potest teneri nec creditoribus
nec legatariis ultrà uires patrimonii. Nescio quid dicam, dubito
14 modo. Cogitabitis. Quæro circa istam partem † utrum inuentariū
factum ab hęrede prosit fideicommissario, & utrum fideicōmis-
sarius teneatur facere inuentarium, & vtrum inuentarium fa-
ctum à pupillo prosit substituto suo. dic vt plenè dixi in l. in ratio-
ne.§. quod vulgo, ff.eo. Opp. & videtur, ꝙ mitantia litis debeat esse
triennium, ut l.properandum, ff de iud. Sol. Specialis casus est hic.
quod no. & tene menti ista, quia vtilia sunt.

CONTRARIETAS.

Aduerte, quod Doc. q̄runt in plurib. locis in iure, an ignorantia in
rebus suis præsumatur. & Bar. tam in l. 2. quam in l.quisquis. C.de
rescin.uend. tenuit quod sic. Cōtrarium tñ tenere allegatur in hac
auth. sed cum testator.ver.quęro, dicitur hic. volens hanc regulam
solum procedere in vltimis voluntatib. non in actib. inter viuos. Et
hoc senserunt nouissimi in §.item si quis in fraudem. Insti. de act.

CONCORDIA.

Pro concordia. Tu dic indistinctè, Bar. non sibi ꝯdicit, si videatur
concordia sua in sua distinctione in hac auth. quam subiicit post
specialitatem p̄dictam, qa sunt bona nobis de proximo obuenien
tia, & præsumitur ignorantia, vel maximè, si sunt mobilia, & ita lo
quatur in d.l.quisquis. & in d.l. 2. Si autem sunt bona nostra de anti-
quo, & maximè immobilia, & tunc præsumatur scientia.

ADDITIONES

a Paris. Ego dixi. Ad apostil. ibi positam, uide etiam Com. consi. 25. inci. Franc. instituit in l. Marcellus, ubi etiam Bar. ad l. 1 reb. in prin. uide Bar. consi. 6. & Rom. singu. 791. incip. Est dubium, ubi dicit quod illa dubitatio cessat in filio, qui habet duas quartes, posito ꝙ in aliis sit dubium: retento tamen quod possit prohiberi, stat solenne dubium. utrum in dicendo, grauo te restituere totam hæreditatem, uideatur prohibere Treb. uide Ale. consi. 5. in 2. dub. Ro. consi. 75. ubi etiam ponit quod si dixit, plenarie. & uide omnino eundem consi. 79. & ibi dicitur secundum communem opi. quod possit testator prohibere Treb. ut non procedat in filio. de quo vide Alexan. exclamantem in consi. 67. Quid autem si testator dixit, restituat integram hæreditatem, an uideatur prohibere Treb. V. de Ang. in addit. ad Bar. in l. 1. infra quomodo, & quando 4 pars debe. lib. 10. Alex. in l. Centurio. de uul. & pup. & latius Are. Quid autem si iussit solui legata, omni exceptione remota, uide Com. cōsi. 130. de quo habet supra in alia apost. parua. Item per quæ uerba dicatur prohibita Falc. uel Treb. uide singulariter Pau. consi. 150. & hic, ubi etiam ponit an possit prohiberi in don. causa mor. item per quæ uerba uideantur prohibita, & quid de verbo, totam, uide Pa. consi. 164. Item de eo quod dictum est, quando testator dixit totam hæreditatem, uel similia uerba, an uideatur prohiberi, uide Are. in l. Centurio. de uul. & pup. & faciunt quæ habes in repet. in uerbo, dixo, circa dictionem integrè, uel integraliter, quæ uide omnino.

b Paris. Verum præsumatur. Vide omnino contra hoc Are. in consi. 47. Menoch. Gomes. § item si quis in fraudem, nu. 24. 25. Inst. de actio. Ray. consi. 57. nu. 2. 3. lib. 2. Are. consi. 42. nu. 2.

c Ale. Testator. An generaliter testator præsumatur ignorare uires patrimonii sui, uide per Bal. in l. 2. in 2. q. supra de rescin. uen. & per Iac. de Bel. in d. l. quisquis.

d Ale. Præiudicat. Sed quid in legato annuo, quod solutum est per unum aut duos annos, & non plures, an sibi præiudicet in aliis præstationib. annuis eidem faciendis, uide singulariter Bal. distinguentem in l. non dubium, C. de test.

e Ale. Venio ad quartā. Sed an hoc sit uerum, uide omnino Bar. in l. in ratione, §. quod uulgo, ff. eo & singulariter Bal. in l. filiam. supra fami. erciscu.

f Alexand. Et benè. Et idem tenuit Bald. in l. si omnes, C. si ut se ab hære. absti. & Imol. in capitulo quoniam frequenter, in fin. princip. ut lit. non contesta. & Bald. hic, & in l. fin. supra de iure deliberan. & per Ange. in l. prima § hæc stipulatio, ff. si cui plus quam per l. Falcid. per Ludo. in l. prima § pen. de uerbo. obliga. per Bar. in consi. inci. maritus fecit.

g And. Barb. Quæro, utrum per non confectionem. Adde Bal. in l. 1. in fi. § pe. ff. de iure delib. & in l. filium, C. famil. ercis. Ang. in auth. hoc amplius, C. de fideic. Sal. contra in l. si § 1 de iure delib. & uide Io. de Imo. in l. 2 ff. si cui plus.

Ale. Confectionem. Adde Bal. in l. cum [illegible] matre, sup. de rei uen. & in l. 1. de bo. autho. iudi. pos. & in l. 1. in fi. ubi per glo. supra de iure delibe. & Iac. Bar. in d. auth. hoc amplius, & ibi etiam ponit quid refert, & plenè per Pau. de Cast. in consi. 11. & Spe. & Io. An. in tit. de instru. edi. § nunc. quid de suo.

Paris. Confectionem. Sequitur Io. de Ana. consi. 42. in fi. Menoch. Dec. consi. 236. nu. 5. ubi latissime. Soc. consi. 133. nu. 7. lib. 1. Dec. consi. 480. nu. 15. 16. consi. 495. nu. 44. Curt. in consi. 54. nu. 7. 8. 9. & Alcia. consi. 309. nu. 1.

h Ale. Perdatur Treb. Communis opinio omnium est, quod per non confectionem inuentarii Treb. non perdatur: contrarium consuluit Bar. in consi. quod incip. Nic. Mat. & hoc idem tenet Lud. in auth. similiter. infra eo. tit. ubi tex. in Auth. de hære. & Falc. § si uerò non fecerit. ibi, & fideicōmissa, quod perpetuo no. & ita uidi de facto seruari, & pauci habent illud consilium quod optimè facit. Sed reperio eundem Bar. consuluisse in alio consi. incip. Quæsitum est an hæres, qui omisit inuentarium, quod nō perdatur Treb. dixi post Imo. in l. 1. § hæc stipulatio. si cui plus quam per l. Falc. Adde an per non confectionem inuentarii perdatur, Treb. quod Bal. pulchre examinat cō. si. 17. 1. lib. & dicit quod de iuris rigore perdatur, nō de æquitate Canonica, de quo uide per eundem consi. 189. 3. lib. Old. consi. 134. Pau. de Cast. consi. 200. & Roma. consi. 276.

i Alexand. Quid si ecclesia. Vide Bar. in l. 1. supra de sacros. eccl. & l. 6. §. fi. infra de iure delib. ubi hoc firmatur, licet hic dubitauerit, & uide Mod. in c. 3 de sol. & 10 in. libri. de acq. hęr. & uide Imo. in l. 1. §. hæc stipulatio, ff. si cui plus quam per l. Falc. & Bar. etiam in Auth. de hæred. & Fal. tenent primam partem in fi. Adde Abb. cōsi. 34. 1. lib. & 73. 2. lib. tenent speciale in ecclesia, quod non incurrat pœnas statutas contra non conficientes inuentarium, quia esset indirectè alienare bona ecclesiæ. Clericos autem dixit subiacere pœnis illis, quia illæ pœnæ habent locum de iure Canonico, ut dicit ipse per c. Raynal. de testam.

AVTHEN.

1 *Relictum pro anima, dicitur ad pias causas.*
2 *In legatis ad pias causas cessat Falcidia, & est onus hæredis, et legatariorū.*
3 *De fideicommisso uniuersali non detrahitur Trebellianica.*
4 *Legata ad pias causas, ob quæ diminuuntur. & nu. 5.*

a **Similiter.** Opp. ff. e. l. 1. §. ad municipium. Dicunt quidam, quod ibi fuit relictum pro anima, non autem fuit relictum ad pias causas, quia pia causa est, quando relinquitur ad fabricam ecclesiae, uel ad pontem, uel ad aliquid aliud simile. Breuiter, † quicquid relinquitur pro anima, uidetur ad pias causas, ut no. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. Vnde uera sol. est, quod haec lex corrigit iura antiqua. Quaero † in illis legatis ad pias causas cessat Falcidia, an hoc grauet ad onus haeredum, uel ad onus legatariorum. Vide gl. in l. ex asse, ff. eod. & in l. si in testamento. Tu dic, quod onerat haeredes, & legatarios, quia illa legata debent ante omnia detrahi, ut aes alienum. l. sed si non seruus. & l. aeris alieni, ff. eo. & sic ex hoc heres habebit minorem quartam, & alii legatarii habebunt minus de legato. Quaero, utrum b de fideicommisso uniuersali c relicto † ad pias causas detrahatur Trebellianica. Istam q. format Spec. in ti. instru. de edi. §. compendiose, uer. sed cum deductio, & eam format gl. de testa. c. si pater l. 6. Quicquid gl. dicat, ego pluries consului, quod cessat Trebellianica per regulam positam in d. l. Marcellus. uer. quod autem ad Treb. ubi hoc no. & ego ibi examinaui. Quaero, legata minuuntur quandoque propter defectum patrimonii; ut si testator legauit plus quam habebat. Item minuuntur quandoque per Falcidiam, ut l. in quartam, §. 1. ff. eo. Quaero † an legata ad pias causas recipiant diminutionem propter defectum patrimonii, sicut alia legata[a] & uidetur quod non, quia detrahitur ut aes alienum, ut s. dixi. Contrarium puto, sicut dicimus in testamento militis, in quo licet cesset Falcidia, tamen diminuitur propter patrimonii defectum: quae diminutio fit aequaliter in testamento militis, etiam non militantis, ut dicit tex. expresse in l. si post missionem, ff. e. Nec ob. quod dicitur, detrahitur ut aes alienum. Intelligo quo ad quid, s. quo ad computationem falcidiae, non quo ad alia. Quod apparet ex eo, † quia talia relicta ad pias causas minuuntur propter debitum iure naturae, ut ubi tus no. in l. si quis ad declinandam. s. de epis. & cle.

ADDITIONES.

a Alex. Similiter. No. ad han. auth. similiter, quod si relinquuntur uni centum ad pias causas pro anima, non tamen detrahitur Falcidia, si tamen relinquatur ei equus de illo detrahitur tantum quod sufficeret ad utrumque, l. si seruum. cum seqq. & ibi no. Ang. & Imo. ff. eo. & in l. si post missionem, eo. titu. Et hanc auth. similiter, limitant, si locum pius esset institutus, quia a legatis piis detrahitur Falcidia, secundum Ang. singular. §. sed hoc praesenti, in fi. Auth. de sacros. eccl. Item limita singulariter, ut per Ang. in l. decem, de fideicom. lib. Et ad illud quod dixi secundum Ang. in §. sed hoc praesenti. Adde Abb. in cap. praesentia, de prob. adde an si testator legat ad pias causas, & alias personas plus quam habeat in patrimonio, debeat solum fieri detractio de aliis, non de factis ad pias causas, uide Oldra. consilio 111. ubi dicit quod de omnibus.

Paris. Similiter. Circa has duas auth. quas Bart. solummodo legit. Adde primo circa auth. sed in ea, quod procedat etiam in Treb. secundum Bal. hic. Item procedit in prohibitione expressa, secus in tacita quae fit per grauamen de restituendo, secundum Rom. consi. 206. quem reprobat Alexand. hic in apostil. ad Bald. uide etiam de materia d. Fran. consi. 48. Item secundum Rom. ubi supra non procedit in filiis, de quo in de Alex. in l. Marcellus, in prin. ad Treb. & ibi per nouissimos. Nunquid autem ista uerba respiciant legitimam, & quid in Treb. uide dom. Franc. consi. 19 quod ista auth. uidetur singulariter limitanda, ut non procedat quando ille, qui uellet detrahere, esset de familia. Ita probatur in simili ex his quae scripsit Iason prael. seu. Circa uero auth. Similiter, an de relicto ad pias causas Treb. detrahatur uide Rom. consilio 139. Pau. de Cast. consi. 49. uide in materia. Ale. consi. 12. ad fi. in 3 uol. Fran. consilio 6. ubi fortius dixit. Istud uidi procedere in eo, quod immediate relinquitur pauperibus. Item an & quando relictum non mediate, sed immediate peruenturum est in piam causam, impediat detractionem Trebel. uide Roma. consi. 109. circa fi. Item quod etiam si relinquatur alicui hospitali non pio loco, quod tamen non detrahitur Treb. nec Fal. uide Pau. consi. 20. Item an de legato facto a filio patri, uel extraneo, tanquam sit pium possit detrahi Falcid. uel Treb. uide Are. consi. 13. uide Crem. singu. 9. Item an pia causa aduersus piam causam detrahat Treb. uel Falcid. uide Bart. in §. sed hoc praesenti. in Authen. de sanct. episco. Item quod quando in priuilegium alicuius personae impeditur detractio quartae, tale priuilegium non perdit, si illa persona sit grauata alteri restituere, uide Rom. sing. 513. Nunquid autem de legato male ablatorum incertorum possit detrahi Treb. uide Bertach. in tract. de Gabel. in 5. parte 8. partis prin. circa fi. Item an ecclesia aduersus aliam ecclesiam gaudeat priuilegio isto, uide late Barb. quod sic, in consi. 15. uol. 3.

Menoch. Adde de materia quando, s. non sit immediate restitutio ecclesiae. sed extraneo, an debeat detrahi, Bar. Soc. inter consi. Maria. consi. 77. col. 6. & consi. 78. colu. 1. & 2. & consi. seq. & consi. 80. colum 6.

b And. Barb. Quaero utrum. Vide Ludo. Roma. in consi. 203. si cessat Trebe. uide omnino.

c Alexand. De fideicommiss. uniuersali. Vide omnino Ang. in d. l. Marcellus, uersic. quod autem.

a *De caducis tollendis.* a *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. De cadu. tollen. Circa istam materiam, quid sit non scriptum, quid caducum, & quasi caducum, & de ratione in omnibus, uide Cap. cau. sua 71.

Gl. continuat, quia legata, & fideicommissa multis modis efficiebantur caduca, & inualida, seu perdita, Imperator tollit multos casus, in quibus fiebant caduca, & ideo ponit de cad. tollen.

LEX VNICA.

In nomen. Primo ponit suum procemium. Secundo illud exequitur. Secunda ibi, & cum lex Papia. In isto suo procemio Imperator primo ponit causam, quare fuerunt introducta ista caduca. Secundo ponit unam rationem iniquitatis eius, quia d. l. erat odiosa. Tertio ponit aliam rationem iniquitatis, quia erat contra uoluntatem defuncti. Secunda ibi. & quemadmodum. Tertia ibi, sed & ipsi. In isto principio non habemus alia.

1 *Dies legati quibus casibus cedat.*
2 *Quando dies legati cedat quo ad obligationem.*
3 *Dies legati quando cedat quo ad translationem dominii.*

§. Et cum lex. Haereditas potest adiri a morte testatoris a dies legati, & fideicom. pure, uel in diem certum relicti, a die mortis cedit quo ad transmissionem sublata iniquitate legis Papiae h. d. Primo ponit iniquitatem l. Papiae. Secundo illam corrigit. Secunda ibi, primum hoc corrigens. Opp. j. eo. ti. §. sin autem sub conditione. Sol. hic loquitur in legatis pure, uel in diem certum, ibi in legatis relictis sub conditione. Op. j. e. ti. §. in nouissimo. So. fallit in casib. ibi positis. Op. de l. haeres meus. ff. de cond. & de. Sol. licet ibi dies incerta sit, tamen quia est omnino extitura in uita legatarii, habetur pro pura. Op. de l. si dies, §. fi. ff. quando dies leg. ced. Sol. ibi erat conditio tacita, quae non habet suspendere legatum. Venio ad gl. super uerbo, cedere quae est difficilis, & seipsam male explicat. Opp. & uidetur quod dies legati non cedat, nisi ab adita haereditate ut l. si tibi homo. §. cum seruus ff. de leg. 1. & l. & eleganter, §. item si seruus. ff. de dolo. Gl. quae est hic dicit quod istud, quod hic dicitur, quod dies cedit a tempore mortis, est uerum quo ad transmissionem, non quo ad inducendam obligationem, uel transferendum dominium, uide gl. si dicis hoc. Op. de l. cum quis Calendis, ff. de uerb. ob. Sol. dicit gl. aliud in contrahib. aliud in ultimis uoluntatib. Sed certe hoc non est uerum simpliciter, quia quo ad obligationem idem est in contractib. quod in ult. volun. ut statim dicam. Tria sunt ergo hic examinanda. Primo, † quando cedat dies leg. quo ad transmissionem, & in hoc non est dubium, siquidem legatum est purum, uel in diem certum, cedit a tempore mortis, ut hic. Fallit in casib. qui ponuntur j. e. §. in nouissimo. Si uero legatum est conditionale, ut sub die incerta, cedit ab euentu conditionis, uel diei incertae, ut j. §. sin autem sub conditione. Fallit quando dies est incerta omnino extitura, uiuente legatario, ut in l. haeres meus. 1. responso. ff. de cond. & dem. Item fallit in conditione, quae tacite inest, ut l. si dies, §. si quando dies leg. ced. & l. conditiones extrinsecus, ff. de cond. & dem. & l. 3. ff. de leg. 1.

2 Secundo est uidendum, † quando cedat dies legati quo ad obligationem. Resp. ante aditam haereditatem non potest cedere quo ad obligationem, quia non est persona, quae obligetur. Item obligatio illa oritur ex quodam quasi contractu, qui contrahitur aditione, ut Instit. de obli. quae ex quasi contractu, §. haeres, & l. ex maleficiis, §. haeres, de act. & obli. & l. apud Iulia. in fi. quib. ex cau. in pos. ea. unde ante celebratum istum quasi contractum, non potest dici obligatio, post aditam uero haereditatem si quidem legatum est purum, statim contrahitur obligatio, quia haeres obligatur. Si uero legatum est in diem certum, & tunc idem regulariter, quia statim nascitur actio, licet obstet exceptio. l. 1. in fi. ff. quando dies ususfruc. leg. ce. Fallit in ususfruc. ut ibi dicitur, & sic quo ad obligationem est idem in contractib. quod in legatis. Unde gl. hic, in hoc non bene dicit. Si uero legatum est sub conditione, uel die incerta, tunc cedit quo ad obligationem adueniente conditione, ut l. cedere diem. de uer. sig. & si conditio sit tacita, ut no. in l. item quia. ff. de pac. Tertio est uidendum, † quando cedat dies legati quo ad translationem dominii. Respond. si quidem legatum est purum, cedit ab adita haereditate uere, a tempore mortis ficte, ut l. si tibi homo, §. cum seruus. de leg. 1. & l. a Titio. in fi. ff. de furt. & ibi no. Si uero est relictum in diem, tunc non transfertur dominium nisi die adueniente: ut l. Sempronius Attalus. de usufruc. lega. & l. si seruu. usufru. quemadmodum cau. Si uero est relictum sub conditione, non est dubium quod non cedit, nisi conditione adueniente, ut l. fi. §. sin autem sub conditione, supra comm. de leg.

ADDITIO.

a Ale. Sin autem. Sed iure antiquo ante l. Papi. quo tempore cedat dies leg. uide Bartol. post gl. in l. cum qui. de cond. & dem.

2 **Et cum triplici.** a Legata aut sunt pro non scripta, aut quasi caduca, aut uere caduca. h. d.

ADDITIO.

a Paris. Et cum triplici. Circa declarationem istorum omnium, quid sit pro non scriptum, quid caducum, & quid quasi caducum, uide Cepo. cau. 71. de quo scripsi in rubrica.

1 *Legatum pro non scripto, quando accrescat coniuncto.*

2 **§. In primo.** a Hic incipit exponere primum, & habet hoc d. Pro non scripta uadunt ad substitutum uel coniunctum, uel remanent apud eum, a quo relinquuntur sine aliquo onere. Op. de l. si quis cum. ff. de cond. & dem. Sol. ibi legatum primum ualebat, sed onus ei iniunctum erat inutile. Opp. ff. de leg. 2. l. codicil. in prin. Sol. eo. mo. Op. de l. si duob. §. fi. ff. de leg. j. Plures sunt sol. Illa est uera, quia ibi persona eius cui relinquit, licet in rerum natura non esset, tamen sperabatur esse: hic non erat, nec esse sperabatur. Op. ff. de leg. j. l. plane, §. si coniunctim. Gl. quae est hic, dicit † quod certa est, quod pro non scriptum accrescit coniuncto. Fallit in quibusdam casib. in quib. non accrescit coniuncto. Gl. ponit hic tres casus, quos uide. Dy. in d. l. plane. §. si coniunctim, ponit unam suam distinctionem per unum modum. Distinguit. n. aut legatum est inutile ratione personae legantis, aut ratione legatarii, aut mixta consideratione utriusque; &c. quae distinctio infert uarietatem casuum, non rationem eorum, & ideo sic ex ea nihil utilitatis potest is percipere; Tu ergo dicas sic. Quando legatum est omnino pro non scripto, coniuncto accrescit, ita loquitur hic: sed quando legatum est aliquo respectu

ADDITIO.

a Alex. In primo. Hunc §. notanter limita per tex. in l. fi. & ibi no. Bar. C. de his quae pro non scrip. haben.

respectu validū, tūc nō accrescit ꝯiuncto: ita loquuntur omnia cōtraria. Primo qn̄ testator legat Titio, & seruo suo, nam legatum seruū licet mero iure non teneat, tenet tamen de quadam æquitate, quia nō debet esse hæres ita impius, quin det: ita loquitur l. pe. ū. de necessar. ser. hęr. inst. Item secundus casus quando testator legat mihi, & Titio seruum meum legatum rei meæ, non est inualidū, quia saltem ego habeo ius retentionis in parte mea. Tertius casus est quando legat mihi, & non capaci, non est omnino inualidum, quia debes intelligere tali incapace, à quo auferatur tanquàm ab indigno, & non applicetur fisco, aliàs dictum gl. non procedit. Plenè dixi in d. l. planè, §. si coniunctim. Op. ī. e. §. his ita. & ff. de leg. 1. l. ciuitatib. §. Lucius. Sol. vt dicam in d. §. &c.

[a] ## §. Pro secundo verò.

[a] Quasi caduca vadunt ad substitutum, vel cōiunctū, [b] vel remanent apud eum, à quo sūt relicta cū onere suo.[b] h. d. Op. ff. de adi. leg. l. filio. §. matri. Dīt qdam, ꝙ illa corrigit. Alij dīt quod ibi mater fuit electa vt nuda ministra, quod esset ꝯ illum text. licèt glo. sic videatur tenere vbique. Dicit Per. quod ibi ideo, quia deficit ibi legatum ex volūtate testatoris: hęc lex loquitur qn̄ deficit casu. Item op. & videtur quod substitutus non admittatur, vt ff. de capti. l. quod si filius. Sol. Ibi loquitur in pupillari substitutione, q̄ non pōt hr̄e locū in filio decedente in vita patris, nam cum pupillaris substitutio, sit testm̄ filij, oportet, qđ filius sit talis conditionis, quod pos- [c] sit testari, nisi impediretur p p ętatem, sed si decedit in ptāte,[c] est ibi aliud impedimentum, merito non potest hr̄e locum in decedente in vita patris: hic loquitur in substitutione vulgari. Op. & vr̄, qđ non sit de nouo inuentum, quia erat de iure antiquo, vt l. si Titio, & Mæ- [d] uio. §. Iulia. ff. de leg. 3. Bf, q cquid glos. dicat,[d] dic, qđ hic fuit inuentum de iure antiquo Digestorum, postea erat correctum per l. Papi. hodie verò per hanc ꝗōnem reditur ad ius antiquum Digestorum. Opp. de hær. instit. l. sub condit. Dicit gl. ibi loquitur in ꝯditione, cuius existentia non hēbat alteri inferre commodum, hic verò erat talis ꝯdō, quę alteri cōmodū inferebat, merito intelľr repetita. Op. de l. Celsus. §. pe. & fi. de leg. 2. Sol. vt dicam ī. e. §. his ita. Vlt. quęrit glos. quid si legatum tenet, sed non tenet onus sibi annexum? Dic plenè vt l. codicil. in princ. de lega. 2. vbi glo. ibi ego plenè dixi.

ADDITIONES.

a Ale. Pro secundo verò. Limita istum tex. in eo, quod dicit, quod substitutus pręferatur coniuncto per casum l. quamuis, supra de impub. & l. quidam testamento, de vulg. & pup. vide Bar. in l. a. in prin. in vlti. q. versi. item quæro. ff. de vulg. & pup. Bar. Pro secundo, & de iure accrescendi, vide Lud. Rom. consi. 79. incip. Quod reliqua hæredem.

b Paris. Cum onere suo. Vide latè Soc. in l. quæ conditio. ff. de condi. & demon.

c Ale. Decedit in potestate. Adde Bar. in l. si duob. in prin. de leg. 1. & gl. & Doct. in l. fi. in ver. dabitur ff. si pars hære. pet.

d Ale. Dicat. Bar. tenet contra in l. si sub conditione, & in l. quæ conditio. ff. de cond. & demon. vide hic Cy. & infra eod. l. ubi autem.

1 *Legata in quibus casibus transmittantur hæreditate non adita.*
2 *Quare in casibus hic expressis non cedat dies legati, nisi ab adita hæreditate.*
3 *Quid in seruitutibus realibus.*

[a] ## §. In nouissimo.

[a] Legatum purè, vel in diem certum, cedit à tpe mortis quo ad transmis- [b] sionem, exceptis casib. hic expressis. hr̄ditas verò non adita[b] non transmittitur. h. d. Opp. ff. ad Syll. l. si quis ingrauescente. §. eleganter. 1 Sol. Fallit in † casu illo in quo hæreditate non adita transmittitur, 2 & in alijs, qui no. in l. ventre. ff. de acq. hær. Quæro † quæ est ratio, ꝙ in casib. hic expssis non cedit dies, nisi ab adita hr̄ditate. Rō est, quia quando legatario non expedit, ꝙ cedat dies à tempore mortis, nō cedit. Hoc aūt ꝯtingit in istis trib. casib. nam libertas non pōt trāsmitti ad hæredē, & iō nō pōt dici, ꝙ cedat dies quo ad transmissionem. Item qn̄ relinquit̄ aliquid seruo, nō expedit sibi, ꝙ cedat dies legati à tpe mortis: quia cū reperiret ipsum seruum, acqreret dn̄o suo, & sic ipsi hr̄ditati, q̄ interim est loco dn̄i, merito expectatur hæreditatis aditio, quia tūc erit liber, vel alterius. Idē in vsufructu, quia vsufructus nō transmittitur, merito nō dr̄, ꝙ cedat dies eius quo ad transmissionem. Ex quo apparet solu. cuiuisdam q. quam facit glos. 3 † Quid in seruitutib. realib. Glo. videtur dicere, ꝙ cedit dies sicut in vsufructu. quod est falsum, quia cessat illa ratio quæ est in vsufructu. Facit ad hoc ff. de ser. leg. l. si fundum. Vide circa hoc quod no. in l. j. & 2. ff. quando dies lega. ced. vbi glo. dicit idem, quod hic.

ADDITIONES.

a Ale. In nouissimo. De ista dictione nouissimè, vide Barto. in rub. ff. de no. ope. nunc. Barb. In nouissimo. Adde Bart. in consi. 159. inci. Proponitur, ꝙ domina Cuciarella, & vide Lud. Ro. in consi. 321. de legato non agnito transmisso, utrum legatum debeatur à substituto si relinquitur ab hærede, & vide eundem Lud. Rom. consi. 32. Paris. In nouissimo. An aūt illa regula, ꝙ hæreditas non adita non transmittatur, habeat locum in monacho, ita, ꝙ si non adeat, ecclesia priuetur, vide Ange. consi. 26. inci. In Dei noīe, super 2. puncto, in 4 dub. & de hac transmissione, hæreditatis, vide Ale. consi. 454 nunquid autem fideicom. ꝙ debeatur ex clausula codicillari rupto testō transmittatur non aditum, vide Bar. consi. 12. & in consi. seq. circa fi. ubi ponit, quid de fideicom. Item plures casus in quibus transmittatur hæreditas non adita, vide per Bar. & alios in l. ventre ff. de acq. hære. Itē, quid si statutum diceret, quod qualibet hæreditas delata transmittatur non adita quæ intelligatur, & an opus sit, ꝙ ipsa sciat sibi delatam, & qn̄ delata dicatur, si fortè erat relicta sub conditione, quæ in rerum natura sub conditione erat purificata, sed institutus ignorabat, vide Ant. de But. consi. 79. concludit, quod sufficiat esse delatam, licet hæres ignoraret, & multa alia ut ibi, per eū. Item de materia & plurib. rationib. an hæreditas non adita transmittatur, vide Iaso. in l. emancipata, vbi per discursum multa alia ponit de materia transmissionis hære. l. vel bon. poss. &c. qui admi.

b Non adita. Et quæ sit ratio, vide Bal. in l. si auia, ff. de iure delib. & Sal. in l. apud hostes. supra de suis & legi. quod limita vt per Bar. no. in l. a. in fi. ff. de vulga. & pup.

[a] ## §. Sin autem aliquid.

Legata relicta sub conditione, vel in diem incertū cedunt à die aduenientis ꝯditionis, vel diei incertæ, & si efficiantur caduca, vadunt ad substitutum, vel substitutos, vel coniunctos, vel remanent apud eos à quibus relictum est, si sunt hæredes grauati pro hæreditaria portione: si sunt alij pro virili cum onere suo. h. d. Opp. de l. heres meus, in princ. ff. de cōdi. & demon. & l. si cum hæres. ff. quando dies leg. ced. Sol. Breuiter, ꝙ hic dr̄ de cōdit. intelligo nisi sit talis conditionis, quę insit tacitè, vt l. 3. de leg. 1., & l. conditiones extrinsecus. de condi. & demon. vel nisi sit omnino extitura in vita legatarij, vt in legibus contrarijs. Oppo. ff. de acqui. hæred. l. qui patri. Solutio ille est mirabilis casus, & singularissimus ibi. Ratio, quia ius substitutionis erat vnitum cum iure accrescendi, vt ibi plene dr̄.

ADDITIO.

a Paris. Sin aūt. Circa istam materiam qđ legata sub conditione non transmittantur, si ante purificati conditionē moriatur legatarius, limita signāter procedere, qn̄ esset conditio momentanea, secùs si esset successiua, puta si habitauerit cum tali vsquequo mr̄imonium contraxerit, vel mortuus fuerit, quod si legatarius cœperit habitare, licet postea moriatur ante tempus litatum in cōdōne, habeat legatū integrū, vide Io. de Ana. cons. 8. incip. Viso puncto, & eundem no. in cōs. 79. Item ꝙ vbi constat de voluntate testatoris expressa, vel tacita con fitione, transmittatur, & econtra, nisi de voluntate constat, vide Soc. in l. 3 de leg. 1. & ibi dī, ꝙ legatū de se non efficitur cōdōnale, ubi apparet de mēte. Et de eo qđ dictū est qn̄ cōstat de mēte cōdōnaliter transmittitur, vide Soc. in l. hr̄edes me. §. cū ita, ad Treb. Ale. Sin autem aliquid. Quando legatum soli conditione transmittatur, vide Bal. in l. 1. sup. ut act. ab hære. & contra hæred. Ad intellectum istius tex. vide Barto. in l. quamdiu. l. a. 3. ff. de acqui. hære.

Barb. Sin autem. Vide Barb. in cōsi. 159. incip. Proponitur Domina Cuciarella. & in consi. 170. incip. Rathat. condidit testa.

Menoch. Adde Castr. consi. 291. lib. 2. Cran. consi. 15. num. 3. Dec. consi. 129. Paris. consi. 54. lib. 1. & Castr. l. 2. C. si à non comp. iud.

[a] ## §. Nec autem.

[a] Quod dictum est quod legata transeunt vel remanent cum onere suo, intelligitur de onere, quod consistit in dando, vel faciendo id, quod potest per alium explicare: secus si constat in facto, quod certæ per [b] sonæ cohęret.[b]

ADDITIONES.

a Ale. Nec aūt. Vide eum in l. si decesserit, qui satis. cog. qn̄ aliquid videatur commissum cōsciæ alicuius, præsumitur ex qualitate facti, vel personæ, ut est text. licet in alijs terminis quam hic. qui tex. vr̄ melior de iure in c. si. ubi hoc declaratur per gl. & Doc. de of. dele. Plus dicit hic Imo. qđ si Papa in literis delegatorijs dixit, & in hoc tuā cōsciētiā oneramus, quod vr̄ electa industria personæ, tex. est ubi no. do. Card. in Cle. 2. de iureiu. Facit l. probatorias. inf. de diuer. offi. lib. 12. & l. per hanc inf. de ero. milit. li. 12. Sed uide gl. in l. eos, in prin. inf. de appel. quæ intelligit textū istū, qui dicit prima sententia hēt locum, sicut fuerit lata per delegatū, uide text. l. vel singulos. ff. de test. in ver. proprio chyrographo. contra gl. quæ vr̄ dicere cōtrariū. Itē si requiritur, ꝙ al quis interfit, & requiritur pītia in aliquo actu, nō pōt uices suas alteri committere, ut dicit Bald. in c. quamuis. de offi. deleg. & ibi aliquid per Moder. & Bald. & in l. a. in fi. sup. qui admi. adde quando testator committit, quod fiectur conscientiæ alicuius quid importet, Rom. consil. 359. per Angel. consi. 93.

b Paris. Personæ cohæret. Vide in materia legatorum, q. 10. l. si testator apposuit aliquod onus alicui, quod censeatur onus cohærere personæ, nec transit ad successorem, uide Anto. de But. in consi. 48. inci. Absque diffusione allegationum.

1 *Legatum pro non scriptum, non transit cum onere.*
2 *Ius accrescendi habet locum etiam si ille cui accescit, sit defunctus.*
3 *Portio vnius ex hæredibus deficiens, quare accrescat cohæredib. inuitis, & quod aliud sit in legatis.*
4 *Coniuncti verbis dicuntor illi qui in vna & eadem oratione ponuntur.*
5 *Disiuncti uerbis dicuntor illi, qui ponuntur in diuersis orationibus.*
6 *Quando copula cadit inter duas orationes, non inducit coniunctionē uerbalem.*

§. His ita.

Illa est bona materia. Portio vnius ex cohr̄dibus deficiens, cohr̄dib. inuitis accrescit pro hæreditaria portione, si oēs sunt ꝯiuncti, vel disiuncti, ꝯiunctis primo, postea disiunctis accrescit cū onere suo. h. d. No. istam tex. ibi, hoc ita tam variè, &c. q dicanī ꝯiuncti verbis, & qui disiuncti, de quo facio magnum festū in l. re cōiuncti. de leg. 3. Dr̄ hic, qđ portio hęreditatis, quocunq; mō deficiens, vadit ad cohr̄des cum onere. Contra, 1 † p non scripta[a] nō transeunt cum onere, vt ī. eo. §. in primo. Solu. [a] Dicit gl. aliud in legatis, vt ibi, aliud in hr̄ditate, vt hic. Rō, quia legatum pro non scriptū, ab initio est nullū, cū non sit psona, in qua fuit deī, neq; verè, neq; fictè. Sed hr̄ditas hēt psonam repræsentatā, vt l. noua. ff. de noua. & l. hæres qn̄que. de acquir. hęred. & l. si ex re. §. fi. de stipul. ser. & l. omnis hęreditas. & l. omnia ferè. de reg. iur. Sed cōtra hoc oppo. ff. de legat. 2. l. Celsus, §. pe. & fin. gloss. videtur dicere quod hic corrigit. Tu dic, quod ibi hæreditas fuit pro non scripta, tamē legata erant relicta ab hærede, cuius portio deficit in totum, merito, quia tunc est eadem rō, quæ in legato accrescit sine onere, & istum passum gl. examinat, & ibi plenè dixi in l. quæ conditio. in prin.

ADDITIO.

a Ale. Contra, pro non scripta. Et est differentia inter §. istum, & §. 1. supra eod. quia hr̄ditas iacens repręsentat psonā defuncti, & sic si hæres institutus est mortuus, hr̄ditas manet iacens, q a tenetur ad omnia onera, ad quæ tenebatur defunctus, cum ipsam repręsentet, unde ad quęcunq. trāsit cū onere. Legatum verò defunctum in aliquo non repræsentat. Et ita vult hic sentit e Bald. & melius in l. re coniuncti. de leg. 3. ubi dicit hanc rationem esse, nec tactam ab aliquo alibi.

prin. ff. de cond. & dem. Opp. de l. 2. §. fi. de legat. 3. Sol. ibi vadit hęreditas ad alium venientem ab intestato pręter spē defuncti. hic verò vadit ad cohęredes succedentes ex dispōne defuncti. Secundo habes hic, † quod ius accrescendi habet locum, et si ille cui accrescit, sit defunctus. Simile de condi. & demō. l. hęc scriptura, §. fin. & ff. de suis & legit. l. ex plurib. Inst. ad Orfi. §. fi. Contra istud opp. ff. de vul. & pupill. l. sed si plures, in princ. & ī. ea. l. §. in nouissimo. vbi dicitur, quod hęreditas non adita non transmittitur, siue sit institutio, siue substitutio. Sol. aliud in iure accrescendi, vt hic, & similibus, aliud in iure instōnis, vel substōnis. Ratio, qa ius accrescendi in omnib. pręter quam in vsufructu, dr̄ inesse portioni, nō personę, vt l. Titio. §. t. de vsufru. & l. an eadem. §. j. & ibi no. de excep. rei iud. meritò transit istud ius ad quemcunque transit portio hęreditatis, vt l. si totam. ff. de acq. hęre. Ius vero institutionis, & substitutionis, inest personę, vnde merito ante aditionem nō trāsmittitur. † Tertio habes hic, ꝙ accrescit inuitis.[b] Contra ĵ. prox. §. Sol. Aliud in legatis, aliud in hęreditatibus. Ratio patet, non pōt quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt l. ius nostrum, ff. de reg. iur. quod non accidit in legatis etiam nemine volēte legatum, cū sint hęredes apud quos remanet. Et istum passum vtrum hrdītas accrescat inuitis, dic vt dixi ī. de iure delib. l. quidam eulogio. in illa q. qn̄ vna portio defertur à testatore, alia ex legis dispōne. Ad vltimum dictum oppo. & habetur hic, quod primo vocantur coniuncti, q̄ disiuncti. Cōtra ff. de hær. inst. l. item qd̄ Sabinus. §. j. Istud est difficile ꝯtrarium. Breuiter ista est vera solu. quod ibi omnes sunt disiunctim, & nullus est ibi coniunctus. Vltimo rogo te, quod teneas menti istas duas regulas, quæ ponuntur hic in ver. hoc ita tam variè † quod illi dicūtur coniuncti verbis, qui in vna & eadem oratione ponuntur. Illi † dicuntur disiuncti verbis,[c] qui ponuntur in diuersis orationibus, quia alibi non habes ita clarè. Ex hoc dico ego quod † quando copula cadit inter duas orationes, non inducit coniunctionem verbalem text. est in l. sicut in annos §. j. ff. quibus modis vsusfruct. amitt.

ADDITIONES.

a Ale. De lega. 3. Vide Bar. in l. si duobus. §. 1. de leg. 1. & ista l. Celsus, hic alle. facit magnam limitationem ad ea quæ dicuntur d. l. si quis a filio, in princ. de leg. 1 ibi relicta ab instituto censentur relicta à substituto, illud est verum nisi nominatim ab hærede fuerint legata, vt puta à te Titio lego. quo casu ita videntur relicta solum, si ille sit hæres, d. l. Celsus. unde Bar. in l. non iussam, ad Treb. ad de Bart. in terminis in l. Titia. l. 3, de leg. 2. & in §. 1. & ibi per gl. Insbt. ad l. Fal.

b Ale. Accrescit inuitis. Ad istum §. unde Bart. in l. 1. sup. quando pet. par. & vide Cy. melius loquentem, & Bal. in prox. § in princ.

c Alex. Disiuncti verbis. Vide hic per Bar. in §. proxi. per Bal.

---

1 *Coniuncti re dicuntur illi quib. ex exp̄ssa dispositione testatoris tota res assignatur.*
2 *Legatarij quando sunt coniuncti verbis, & disiuncti re, tunc portio vnius deficiens remanet apud alios sine onere per ius accrescendi.*
3 *Quando plures sunt coniuncti verbis tantum, tunc est locus iuri accrescendi cum onere.*
4 *Quando plures sunt re coniuncti tantum, est locus iuri nō decrescendi sine onere.*
5 *Si sūt coniūcti re, & verbis, an accrescat seu nō decrescat cū onere, vel sine onere.*

§. Vbi autem.

[a] In legatis portio deficiens accrescit cōiūctis cū onere suo. Sed si legatarij sunt disiuncti verbis, & coniūcti re, omnes acceptāt, sibi partes faciunt per concursum, nisi testator aliud expresśe disposuit. Et si vnius portio deficit, apud alios remanet per ius non decrescendi, sine onere. h. d. Ex isto §. no. singulariter istud quod † illi dicūtur re cōiuncti, qb. expressa dispōne testatoris tota res assignatur cuilibet. Vide text. quia sermo testatoris, &c. Simile habetis in l. idem Neratius. de vsufruct. accrescend. Opp. ad istud prin. & videtur quod non accrescit cum onere, vt ī. eo. §. 1. Solut. Ibi in pro non scriptis, in caducis, vel quasi. Opp. ĵ. eo. ver. sin aūt ad deficientis, quem modo legi. Solu. ibi loquitur † in coniunctis verbis, & disiunctis re, qui cum veniant per ius non decrescendi, remanet apud eos sine onere. Oppo. dicitur hic, volentib. cōtra ī. prox. §. Solu. Aliud in hęredib. aliud in legatarijs. Venio ad §. sin autem[b] ad deficientis. & opp. ī. eo. pro secūdo. & §. in nouissimo. Sol. vt modo dixi, hic veniunt per ius non decrescendi, ibi per ius accrescendi. Circa hanc l. forino q. nos habemus, † quando plures sunt coniuncti verbis tantum, tunc est locus iuri accrescendi cum onere. Item † quādo plures sunt re coniuncti tantum, tunc est locus iuris non decrescendi sine onere. Quæro, † quid si sunt cōiuncti re, & verbis, vtrum accrescat, seu non decrescat cū onere, vel sine onere. Gloss. hic dicit cum onere. Vide eam super verbo, non sentiat, in fi. Pet. de Bellaper dicit contrarium. Cum non sint coniuncti re, & verbis, ex eo, quòd sunt coniuncti re, veniunt per ius nō decrescendi: apparet, quod debet remanere sine onere, dicit ipse. Glo. tenet contrarium, & ego, vt uidetur mihi, teneo glo. nostram in l. re coniuncti, de leg. 3.

ADDITIONES.

a Barba. Vbi autem. Vide Bart. in cons. 181, incip. Pro examinanda veritate pro §. vbi autem, si habet locum ius accrescendi in fideicom.

b Paris. §. sin aūt. Circa istum §. dum dr̄ in eo, & alleg. q. si testator idem voluisset in vno, qd̄ in alio, vtiq; expressisset, uide Ale. cons. 155. vol. 2. & cōs. 102. uol. 3. ad fi.

---

§. Quæ autem.

Quę dicta sunt de hędītatib. q̄ auferuntur ab indignis, intacta permanēt. h. d.

§. Cum autem.

Hęreditas nō adita non transmittit̄, sed vadit ad cohęredes, vel ad venientes ab intestato, vel ad fiscum.

1 *In donatione, causa mortis habet locum ius accrescendi.*
2 *Quæ prosunt omnibus, debent præferri vtilitatibus priuatorum.*

§. Hęc autem omnia.

[a] Hac lege statuta locum hn̄t in testamētis, codicillis, & donationibus causa mortis. h. d. Not. ex isto tex. † quod in donatione causa mortis habet locum ius accrescēdi, qa formaui quęstionem de hoc, quando repetij l. re coniuncti, de leg. 3. & eam dimisi indecisam, sed hic hēs tex. Vltimo not. † q̄ ꝓsunt omnib dēnt p̄ferri vtilitatib. priuatorum, vt in auth. res q̄. ī. commu. de lega. &c.

ADDITIO.

a Alc. Hæc autem omnia. Et uide Bar. in l. si mihi & Titio de uerb. obli. & Bal. in l. 1. in fi. quando non pet. par. & Barto. in l. cum hi, in princ. ff. de transac.

De his, qui ante apertas tabulas. **Rubr.**

LEX VNICA.

1 *Filius, vel alius in potestate decedens, hæreditatem sui parentis non aditam, & ignorans, transmittit ad quoscunque.*
2 *Descendentes qui non sunt in potestate, hæreditatem ascendentium non agnitam transmittunt ad descendentes, non ad extraneos.*
3 *Hæreditas non adita, an etiam transmittatur ad descendentes.*
4 *Fideicommissum conditionale relictum ab ascendentibus non transmittitur ad descendentes, fideicommissario defuncto conditione pendente.*
5 *An ista lex habeat locum siue isti descendentes fuerint nati in vita illius, de cuius hæreditate agitur, siue postea.*

Per hanc.

[a] Hæreditas ascendentium nō adita trāsmittit̄ ad descēdentes, nisi repudiata sit. Idem in legato nō agnito. h. d. Diuidit in tres partes. Primo ponit vnum statutum qd̄ cōtinet ius speciale. Secūdo ponit aliud, qd̄ ꝯtinet ius cōe. Tertio ponit rōnem. Scd̄a ibi, qd̄ si. Tertia ibi, si qdē. Hæc est singularis ꝯstitutio, & noua. Opp. sup. de iur. delib. l. 3. Dīt qdā, ꝙ hic loquit̄ de filio, qa erat in ptāte, & ibi de emancipato, hoc est falsum per istum tex. qui loquitur in matre, & auia: dicas ergo, ꝙ hoc spāle in descendentib. vt hæreditas ascendētium non adita transmittatur ad descendentes. Contra hoc opponitur, quia descendentes transmittūt hęreditatem ad quoscunque, vt l. hrdītate. §. filius, de castr. pecu. dixi plenè ī. de iure delibe. l. si infanti. Sol. † Filius, vel alius in ptāte decedens hæreditatem sui parentis non aditam, & ignorās transmittit ad quoscunque, vt dixi in l. si infanti, & hoc operatur existētia sui hęredis, vt videbitis infra tit. 3. l. apud hostes. † Descendētes verò, qui nō sunt in ptāte, hæreditatem ascēdētium nō agnitam trāsmittūt ad descēdētes, nō ad extraneos. hic est casus singularis: illi verò, qui nō sunt de descēdētib. hęreditatem nō aditam nō trāsmittūt regult, vt in d. § in nouissimo, j. titu. 1. Item qui sunt de descendentib. & nō in ptāte, si nō hn̄t descendētes ex se, hæreditatem nō aditam nō trāsmittunt, fm regulam in d. §. in nouissimo. Ita debetis istam materiā intelligere. Contra prædicta opponitur,[b] & vr̄, qd̄ ēt † ad descēdentes hrdītas non adita trāsmittatur. ĵ. tit. 3. l. apud hostes. Glo. q̄ est hic, hoc fatetur, & male, qa ꝯ casum l. 2. §. si quis ex liberis, ff. ad Tertul. Non obst. l. apud hostes, ĵ. tit. 3. qa ibi loquitur de suis. q trāsmittūt ad oēs. Quærit glo.[c] quid si isti descendentes non sunt instituti hęredes ab illis, quib. fuit delata hæreditas non agnita. Dicit glo. non admittuntur, arg. ad hoc de cōiun. cum emācī. lib. l. j. §. ij. Itē q̄rit, quid si hrdītas non fuit delata ex testō, sed ab intestato. Glos. dicit idem, quia eadem est ratio: hoc tenēt oēs. Quæritur circa hāc legē,[d] vtrū † fideicommissum ꝯditionale[e] relictum ab ascendentib. trāsmittatur ad descēdētes fideicōmissario defuncto ꝯditione pēdēte. Certè gl. tua determinat, ꝙ nō, & bn̄, dic, vt in gl. Quæro, † vtrū ista lex hēat locum[f] siue isti descendentes fuerint nati in vita illius, de cuius hæreditate agitur, siue postea.

ADDITIONES.

a Paris. Per hanc. Beneficium huius l. hēt locum etiam si tractetur de hæreditate nō adita per descendentem transmittenda in nepotes, vide Rom. cons. 463. ad fi. quid autem si statutum diceret, ꝙ existentib. masculis fęmina non succedat, an filius isto casu transmitteret totam hæreditatem non aditam ad filiam suam fęminam, an verò transmitteret, quæ sibi de iure cōi spectant, vbi verò non esset tale statutum quasi in ea sola sit hæres, non in portione fœminæ, quæ ei aufertur in masculum, vide omnino, & latè Ias. in l. si arrogator. ff. de adopt. quin autem ex beneficio huius transmittatur, bon. pos. agnita, vidè Ias. latè in l. emancip. C. qui admit.
Barb. Per hanc. Vide Bar. in cons. 152. incip. Proponitur, Domina Cucitarella.
Ale. Per hanc. Vide Bar. in l. si auia, per totam l. sup. de iure dot. sed vtrū ista lex habeat locum in trāsmissione bono. pos. de iure prætorio, gl. & Bart. in l. si emancipata. sup. qui admit. dn̄t, ꝙ sic, sed Bal. ibi dicit, ꝙ fallit in bon. pos. ꝯtab. & ibi post Bald. dixi quid in iure dicendi testm̄ nullum, de quo per Imo. in l. filio prętermisso.

b Paris. Contra prædicta opponitur. Vide in l. 2. inf. ad Orfie.
Ale. Contra prædicta opponitur. Vide hic Compo. & Nic. Mat. quam refert Bal. in l. cum antiquioribus, de iure delibe.

c Ale. Quærit gl. Vide Bar. in l. 2. ff. de leg. 1.

d Paris. Circa hanc legem. Sequitur do. Ias. in l. cum filiofa. ff. de leg. 1.

e Ale. Fideicommissum conditionale. Vide gl. & Doc. in l. is cui. ff. de act. & obl. Adde ꝙ gl. sequutus est Bal. cons. 409. 2. uol. consi. 430.

f Ale. Hēat locum. Vide tex. no. in l. Titius, ff. de suis & legi. & tex. in l. Paulus. §. pen. & ibi gl. ff. de bo. lib. & hoc sequitur Bal. in d. l. is qui filium, vide qd̄ no. Bar. in l. si, in ver. quæro quid si filia. ad Treb. & Bald. in l. q se p̄ris. ad fi. & qd̄ no. Barto. in l. item prætor, ff. de suis & legi. & Bal. in l. si in personam. Bart. in d. l. si quis à filio. ff. de inju. testa. & ibi Ange. & Cy. in l. si. inf. ad Orfi. & ibi uide glos. & Bar. alias in l. si quis filium. sup. de inoffi. testa. & per Barto. in l. si cui. in princ. ff. de lega. 1.
Menoc. Ias. cons. 105. in fi. lib. 4. Rub. consi. 20. lib. 5.

postea Dy. tenet quod sic, & Cy. hic ponit eam, & facit de ea magnum festum, quia dicit quod ipse habuit eam de facto. Et alle. dictum Dyn. in l. Gallus. in magna distin. & ponit ipse hic, & in l. qui se patris. supra, unde lib. & in l. si quis filium. supra de inoffi. test. & glo ordinaria hoc videtur uelle, referendo illam gl. ad illum tex. supra de fideic. l. si in persona.

Quando dies legati vel fideicommissi cedit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Si competenti. Dies annui legati, etiam quo ad exactionē cedit in principio cuiuslibet anni. h. d. Op. de l. qui anno. ff. de ver. obl. Sol. ibi debebatur anno, unde erat annua præstatio. hic debebatur singulis annis. Op. de l. lecta. ff. si cer. pet. Sol. Ibi dies fuit adiecta causa differendæ solutionis, hic verò causa multiplicandæ obligationis. Plenissimè dixi in l. qui hoc anno. de uerb. ob.

LEX II.

Agrum. Substitutio facta quod deueniat in superuiuentes, nō habet locū in psona ultimi superuiuentis. h. d.

LEX III.

Si Pontionilla. Dies legati relicti in tempore certæ ętatis, cedit adueniente ætate.

LEX IIII.

a **Cum vxori.** Dies relicti in tempore liberorū, cedit statim cum filius nascitur. a hoc dicit.

ADDITIO.

a Ale. Nascitur. Et si legatarius moritur uxore pregnante, ualet legatum nato posthumo, ff. eo. l. si cui.

Nascitur. Adde quod Pau. de Ca. querit, quid si grauo hæredem de restituendo, si liberos nō habuerit, an habeat locum substitutio. Videtur quod non, per istum tex. quia uerum est dicere ipsum liberos habuisse, contrarium dicit ipse, quia illud est in casu huius l. cum habuerit liberos, quia statim purificata est conditio: aliud est grauare sub conditione negatiua, si non habuerit, quia debet intelligi tempore mortis suæ, sic ut si dixisset, si decesserit sine liberis, quo casu non sufficeret habuisse, si tempore mortis liberos non habebat. l. ex facto, §. pe. ff. ad Treb. Si testator dixerit, si filios non procreauerit, uel si non nascantur, & nati sint, & mortui uiuente ipso grauato, & substituto, cui nescit substitutio. Et ita consulint Bald. consi. 123. 2. uol. ubi ex eius uerbis colligi potest confirmatio huius dicti Pau. de Ca.

LEX V.

Ex his verbis. Cum tēps certæ ętatis adiicitur præstationi legati, legatum conditionale non facit, & legatarius decedens trāsmittit, expectabitur tamen dies. h. d. Oppo. de leg. i. l. si cui legetur. in prin. Sol. Ibi dies fuit apposita legato, hic præstationi, a ut d. l. si cui, de lega. i. & ibi plenè dixi, & Cyn. ponit hic unam distinctionem. Iac. de Aret. quam ponit hic. & de manumiss. test. l. si ita. & illa distinctio deficit in multis, sed supple ut dixi in d. l. si cui.

ADDITIO.

a Paris. Hic præstationi. Sequitur Comp. consi. 127. uide omnino eundem consi. 164. in 3. dub. ubi ponit, quod quando aliquid adiicitur executioni, suspenditur executio, secus si uerba expressè non suspendant executionem, sed inducant necessitatem solū aliquid faciendi, unde ibi exemplum per eum, uide Bar. in l. i. uer. tertia est differentia, ff. de cond. & dem. quid iuris quādo conditio adiicitur dispositioni. & quid quādo executioni, & quando per distinctionem, et quid in ultimis uoluntatibus, et quid in contractibus, uide notata per Pau. de Castr. in l. quib. dieb. §. quidam Titio, ff. de cond. et dem. ubi uerò loquitur, et assignat rationem differētiæ inter contractus, et ultimas uoluntates, uide etiam omnino Bar. in §. quidam Titio, qui etiam aliter loquitur.

LEX VI.

Si fideicommissum. Legatum à legatario ignorante ab intestato relictum, transmittitur. hoc dicit.

Vt in possessionem legatorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

Quoniam. Cum petitur satisdatio, debet adhiberi summaria cognitio.

LEX II.

a **Ipsis.** a Cautionem de legato prętando potest testator remittere. h. d. Quærit gl. vtrum testator possit remittere hypothecam, & dicit quod sic. ar. huius l. & benè, dic vt in gl.

ADDITIO.

a Barb. Ipsis. Vide Bar. in consi. 169. inc. Literas magni. uestræ, quomodo alle. istam l.

LEX III.

a **Si postquam.** a Quando concurrit pignus prætorium, & conuentionale, qui prior est tempore, potior est iure. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Si postquam. No. hic casum quod pignus prætorium per dominum alienari pōt. Ad idem est tex. quem ibi no. Doc. secūdum unam lec. in l. si quis missum, §. fi. de dā. inf.

LEX IIII.

a **Cum Archimedoram.** a Ante euētum diei incertæ, non potest fideicommissum peti, sed cautio de eo præstando. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Cum Archimedoram. Vide in materia l. inter omnes, & ibi Doc. ff. qui satisd. cogan. Sed utrum hodie hæres cogatur cauere fideicommissario de fideicommisso præstando iure nouissimo auth. uide gl. & Doct. omnes in l. cum tale, §. 1. ff. de cond. & dem. Adde & intellige secundum Pau. de Cast. quod Archimedora non erat filia testatoris: aliàs cum habuisset restituere fratrib. non potuisset compelli ad præstandum cautionem, ut supra ad Treb. l. unboni.

LEX V.

a **Qui legati.** a Missio in possessionem causa legatorum, solum pignus constituit, & actionem ex testamento impedit. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Qui legati. Adde, quod Pau. de Cast. dicit, quod per hanc legem patet quod si statutum dicat, quod habēs instrumentum possit petere executionem realiter & personaliter ad sui uoluntatem, quod si creditor fecerit se mitti in pos. bon. debitoris, & debitor non soluit, quod potest facere personaliter ipsum detineri & econuerso, quia per electionem unius non uidetur præiudicasse sibi in alia, alle. l. 1. §. quid ergo de uen. inspec. & quod no. Bar. in l. consentaneum. infra quomodo. & quādo iud. Arch. in rub. de eo qui mit. in pos. cā rei ser. li. 6. & in l. iter, §. creditor. cū ibi no. de fideius. Aliqui th tenēt cōtrariū p l. rescriptū §. fi. de dis. pig. & l. qui spāli tot. ... & l. fideius. foras magistratuū. §. p. Aurelio, ff. de fideius. ... dic qd primū pat. tenuit Ro. cōs. 132.

LEX VI.

1 *Sententia lata contra possessorem in rei uendicatione, mandatur executioni contra alium possessorem quando primus dolo desiit possidere.*

Certa est forma. Legati causa potest fieri missio in res hæreditarias, quas hæres possidet, uel dolo desiit possidere, & in res proprias post sex menses. h. d. Nouum est quod dicitur, & no. legem. Dicunt Doc. per istam l. 1 & similes, licet non allegent istam, quod si est lata snīa in rei vendicatione contra possessorem, fit executio contra aliū possessorem quādo primus possessor dolo desiit possidere, ut hic, & l. is cui. §. qui in possessionem legatorum, & l. si legatorum, ff. e. Ita refert Cy. in l. 1. j. de alien. iu. mu. cau. fac. in 7. q. per l. 1. ff. si mul. ventris nomi. in poss. missa fuer. eadem pos. do. ma. ad alium transini. esse di. Dico ibi plenè in §. necessariò. & in rep. l. creditores. j. de pig.

LEX VII.

a **Scire debetis.** a Cautio legatorum potest remitti per testatorem, non cautio fructuaria. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Scire debetis. De hac materia uide Bar. in l. pactum inter hæredem, ff. de pac. & in l. nemo potest, de leg. 1. circa prin. & per Bar. in l. 1. supra de usufructu.

Paris. Scire debetis. Vide Ale. consi. 425. Pau. consi. 191. in prin. ubi etiam ponit de remissione inuentarii.

LEX VIII.

Contra eos. Administratores Reip. poterunt conueniri, si satisdationem de legato prętādo non exegerunt. h. d.

De suis & legitimis, &c. *Rubrica.*

Dictum est s. de successionib. ex testō, sequitur videre de successionib. ab intestato: uerum quia primus gradus est liberorum, ideo ponit de suis & legitimis. verum quia in nepotib. ex filia seruātur quędam specialia, merito annectitur, & ex filia nepotib. &c.

LEX PRIMA.

Si fratri. Succedenti de iure ciuili non est limitatum tempus centum dierum.

LEX II.

Nepotes. Nepotes succedunt auo in stirpes, non in capita. hoc dicit.

LEX III.

Vt intestato. Nepos ex filio defuncto, succedit æqualiter auo cum superstite filio. h. d.

LEX IIII.

Intestato. Filius etiam posthumus, præfertur sorori. hoc dicit.

LEX V.

Si te parens. Filius adoptiuus succedit cum filiis naturalibus, & legitimis. h. d. & hoc videbitis in l. cum adoptiuis. j. de adop.

LEX VI.

a **Ex libera.** a Conceptus ex patre seruo, est spurius, & ei nō succedit. h. d. ista lex.

ADDITIO.

a Ale. Ex libera. Ad hanc l. uide no. Insti. de ser. cog. in prin. adde quod Pau. de Cast. refert hic Cy. consuluisse per l. Pau. de stat. ho. quod licèt super matrimonio a principio inualido fortè ratione consanguinitatis Papa dispenset, quod filii prius concepti, licet postea nati, non efficiātur legitimi. Et cum hac decisione transit ipse, de cuius decisionis ueritate, & in fortioribus terminis uide Petr. de Anch. consi. 410. incip. Viso & diligenter inspecto.

LEX VII.

Filium. Libertus potest habere filium in potestate, & cum potest habere suum hæredem. h. d.

LEX VIII.

a **Apud hostes.** a Hæc est bona lex. In primo anno, quo legi Codicem, tractaui materiam sui tatis,

ADDITIO.

a Ale. Apud hostes. Istam l. limitat Bal. in l. qui se patris. supra unde lib. quod an sit uerum, ibi uide Ale. & Salic. & uide etiam Bal. in l. qui se patris, & uide etiam de materia, supra in l. h. de acqui. hæred.

tatis, quàm tractaui postea plenius in l. si filius qui pri. de vul. & pu.

a Existentia sui hæredis operatur transmissionem,ᵃ hæreditatis non agnitæ, etiam in filio ignorante. h. d. De hoc dic, ut dixi in l. si infante. ʒ. de iur. delib. Ratio huius est, ut dicit hic tex. quia est sua.

ADDITIO.

a Paris. Operatur transmissionem. Istam reg. q rigore suitatis transmittatur hæreditas adita ad quoscunque, limita nisi filius haberet filium, qui non uellet sibi succedere, sed auo suo, & alius extraneus succederet filio, quia in hæreditate aui non adita p filium, præfertur nepos. uide Ias. in l. qui se patris. C. unde lib. & latius de materia. ubi ut & eundem in d. l. si infanti, sup. de iu. delib. etiam ponit, an rigore suitatis etiam transmittatur ius decendi nullum testamentum.

LEX IX.

a **Si defunctus.** ᵃNepotes ex filia succedunt cum diminutione certæ partis, siue ab intestato, siue contra testamentum ueniant. h. d. Est hodie hæc lex correcta, vt habuistis. ʒ. de colla. auth. quæ tertæ portiones.

ADDITIO.

a Ale. Si defunctus. Ad intellectum huius tex. adde in Auth. de trien. & semis. §. neque illo. Et ex illo tex. posset probari q exhæredatio possit fieri ab intestato, contra l. filium, §. sed cum exhæredatio, ff. de contratab. licet gl. hic intelligat aliter.

LEX X.

Vbi auiarum. In successione fœminarum, emancipatio non attenditur. h. d.

LEX XI.

Si matre. Descendentes excludunt ascendentes. h. d. Ibi in tex. ipso iure succedunt: non intelligatis ipso iure, quod non sit opus aditione, qa hoc non est uerum in hæreditate

a materna ᵃ videbitis. ʒ. ti. 2. l. 2. & ff. ad Tertul. l. 1. §. si quis ex libe. Sed intelligatis ipso iure, si volunt: sicut dicimus in compẽsatione, q̃ fit ipso iure, l. si opponatur ab homine, ut not. in l. si constat. ʒ. de compen. & l. si quid a fideiussore. ff. de compen.

ADDITIO.

a Menoch. Materna. Tiraq. tract. le mort saysit le uif, parte. 7. declara. 2. nu. 7. 8.

LEX XII.

Quoties. Descendentes, licèt non hẽant vñ liberi, cæteros agnatos in toto excludunt. h. d. Ad euidentiam scias, q cum tractatur de successione fœminarum, non hẽt locum bon. pos. cõtra tab. nec bo. pos. unde liberi, ut l. illud. §. ad test. ff. de contratab. & ff. si ta. test. nu. extra. l. 1. §. rectè, & §. liberos. hic habemus unam auth. cui stamus potius quam toti isti titulo.

AVTHEN.

1 *Filiusfam. hodie in aduentitiis habet hæredem.*
2 *Edictum de coniungendis cum emancipato liberis, an sit correctum.*
3 *Cognati usque ad decimum gradum admittuntur.*
4 *Dominus an succedat cognato serui.*

a 1 **In successione.** ᵃNot. qđ hodie † filiusfamil. hẽt hæredem. Certè hoc erat & de iure Codicis, ut uidebitis ʒ. de bon. q̃ lib. l. 3. in prin. qđ est verum in aduentitiis: In pfectitiis non reperitur hodie immutatũ, ut no. in auth. vñ hęc sumitur: tũ an hoc sit uerũ simpliciter, & sic an filiafami. possit hẽre hæredem in dote pfectitia, plenè dixi in l. post dotem, ff. sol. mat. Quæro, qđ est hoc dictum, sola naturali cã inspecta? Quidam dñt quod remouet adoptiuos. Alii dñt, & istud est uerum, quod re mouet distinctionem emancipationis, & patrię potestatis. Iuxta

2 hoc quæritur, † an edictum de coniun. cum emanci. libe. sit hodie sublatum? Gl. q̃ est hic, dicit qđ sic. Doc. Vltramont. dñt ɔ̃rium. Vñ mihi, qđ ego tenuerim uobis gl. ff. de ɔiungend. cũ emanci. lib. cir.

3 prin. in gl. mag. Quæro, † vsq; ad quem gradum admittatur cogna

b tioᵇ R. ndet gl. & benè, vsq; ad decimum, cum exæquati sunt cogna

c ti agnatis. Quærit gl. ᶜ vtrum † dñs succedat cognato serui sui. Dic

4 vt in gl. & bene, q non, quia nullo iure reperitur cautum.

ADDITIONES.

a Paris. In successione. Vide Com. consi. 1. ex. inc. Qualiter. circa med. & consi. 88. circa fi. & ideo etiam in eo requiritur aditio, sicut in extraneo, ut ibi per eum.

b Meno. Cognatio. Non procedit in successio. Illustrium Comitum & Baronum, Dec. consi. 85. nu. 3. & Marsil. sing. 412.

c Ale. Quærit gl. Vide in simili Bar. in l. 1. ff. de leg. 3. & gl. & Bar. in l. si supra. uñ cogna.

Ad Senatusconsultum Tertullia. *Rub.*

Vidistis qualiter succedant descendentes ascendentib. restat uidere qualiter succedant ascendentes descendentibus · uerum quia hoc fuit introductum per Tertullianum, ideo de hoc ponit, &c.

LEX PRIMA.

Licet. Mater succedit filio, etiam infanti. hoc dicit.

LEX II.

In successione. In successione liberorum, pater præfertur matri. h. d. Ista lex est hodie correcta per auth. defuncto, positam ʒ. e. l. ti.

LEX IIII.

a **Matres.** ᵃIn successione filii puberis non obst. matri exceptio nõ petiti tutoris. h. d. hæc bona lex. Not. ergo hic casus, in quib. mater nõ petens tutorem excusatur, quos casus

b ponit gl. quam vide. Dñi, hoc qđ dicit gl. q mr̃ excusat, ᵇ si pupillus hẽt alium tutorem, puta legitimũ, pcedit ĩ tpa huius l. ut in l. 2. ff. de his qui pe. tu. ĩ m quæ tpa mr̃ non poterat esse tutrix: & iõ suc

c cedebat tutela legitima. Sed cum mater hodie ᶜ si uult, pferat omnib. tutorib. legitimus & datiuis, ut in auth. matri & auiæ, non potest dici, q excusetur propter legitimum, quia nun est legitimus locus, nisi ipsa prius declaret se nolle. text. est, qui hoc dicit, in l. 2. §. si mater. ff. co. tene menti benè, rogo te.

ADDITIONES.

a Alc. Matres. Vide Io. An. in addi. Spec. in ti. de tut. uers. an matri. & Imo. in c. ex parte. de appel. Bal. hic, & in l. precib. uers. quid si mater sup. de impub. & aliis subst. & ibi vide plures qui hac materia per Bal. & ibi uide Bal. in l. sancimus, de adm. tu.

Paris. Mater. Ista materia de matre non petente tutorem non habet locum, si intra annum moriatur pupillus. Item est annulandum & probandum hoc, quod non petierit, uide Com. consi. 115. post prin. inc. Domina Catharina. Quid autem si mater esset minor, tamen efficeretur maior ante annum & non petierit, uide Ias. in l. in tui noris. ad si. C. de his quib. ut indig.

b Alc. Mater excusatur. Et quid in matre tutrice transeunte ad secunda uota, an etiam per hoc excusetur, uide Bal. in auth. eisdem, supra de sec. nup. & uide in d. l. 2. §. quod si pater. ff. ad Tert. & ad gl. hac bene facit tex. in l. cum mater. & ibi Bal. supra qui pe. tut. & his adde Bar. in l. 2. ff. qui pet. tuto.

c Alc. Mater hodie. Vide omnino Lud. in rub. sup. unde li. ubi pulchrè probat q etiam ubi tractatur de successione fœminarum, competit bon. pos. unde lib. Adde Pet. de Anch. consi. 4. Bal. consi. 367. li. 2. & an si mater fuit negligens, priuetur aiua, uide & Pet. de Anch. consi. 202.

LEX IIII.

Si qua mulier. Hæc lex modicum valet. Si mulier intra tempora luctus ad secunda uota transiuerit, est infamis; & si restituatur, filius non succedit, quousq; alius superent. h. d. Istæ pœnæ hodie sunt correctæ per ius Canonicum, vt dixi uobis in l. 2. ʒ. de secun. nup.

LEX V.

a b **Mater.** ᵃMater, quæ ad scđa uota non transiuit, eorũ q̃ p filii mortem q̃siuit, siue acquisierit si fuerintᵇ pr̃na, vsum

c fructum si aduentitiaᶜ retinet plenũ ius. h. d. Opp. in Auth. de non eligẽ. secũdo nub. §. cũ igitur. Sol. illa auth. corrigit istã l. sed postea illa auth. corrigitur per Auth. de nup. §. hĩc nobis. ubi redit ad distinctionẽ huius l. Ita dicit gl. qđ intellige verũ in his, q̃ mr̃i obueniũt ab itestato: in his verò, q̃ obueniũt ex testõ, ñ redit ad distinctionem huius l. imo ista lex remanet correcta, ut in auth. ex testamento. ʒ. de secun. nup. quam auth. tenere debes in ista materia.

ADDITIONES.

a Barb. Mater. Vide pro intellectu huius l. mater, Bar. qui dicit hic quòd est correcta per d. auth. ex testamento. & istud dicit esse uerius hic Bal. Sed hic Ang. dicit eam non esse correctam. & alle. §. hinc nos. in Auth. de nup. & idem uoluit in d. auth. ex testamento sed pendet nunc de facto. Pater instituit duos filios sibi hæredes, & natum ex alio filio defuncto, & substituit sibi matrẽ, decessit iste filius relicta ipsa matre, quæ post secundo contraxit relicto ipsi patruus. mõ d. §. hinc nos, dicit, quod proprietas remanet penes fratres ipsius filii defuncti, fit dubitatio, quid in istis patruis, & utrũ sit idem dicendum. Et uidetur quod sic, quia concurrunt duo in odium matris transeuntis ad secunda uota. ipsa lucratur bona ueniẽtia ex substantia patris. concurrit aliud, quia ista bona relicta sunt ab auo paterno illorum patruorum, & ista mater cõtra uoluntatem ipsius aui lucratur dicta bona. & licet d. §. hinc nos. loquatur in fratrib. fuit facti frequentia. idem erit si sunt patrui, arg. l. pactum, § 1. ff. de pac. & maximè si iste auus cogitauit dictam mulierem non transituram ad secunda uota, & singul. dixit Bal. hic, & ista pars est æquior, ne bona transeant in extraneos.

Ale. Mater Sed an ista lex habeat locum in patre, uide gl. Bar. & Doct. in l. si. supra de secund. nup. Adde an habeant locum in patre, quæ posui in d. l. fœminæ.

b Paris. Si fuerint. Vide Io. Dama. consi. 73. in 5. dub. ubi dicit istud procedere quando extarent sorores, uel frater defuncti, in tract. de suc. ab intest. uer. item omnia prædicta, & uide eundem consi. 93. in 4. dub.

c Menoch. Si aduentitia. Ruy. consi. 123. in fi. lib. 2.

LEX VI

a **Omnem.** ᵃMater, quæ assumpta filii tutela ad secunda uota transierit, anteq̃ alium tutorem dari fecerit,

b & rationem reddiderit, ab omni filii successione excluditur. ᵇ h. d. Quærit gl. utrum ista lex habeat locum, si mater est tutrix in testamento. Tenet opin. Io. quod sic, ut in gloss.

ADDITIONES.

a Paris. Omnem. Circa materiam huius l. uide Com. consi. 93. ubi uult, q quando mater transiuit ad secunda uota, & petit tutorem dari filio, iudex debet dare illũ quẽ mater petit, & sic locus est dationi, etiam si adessent legitimi, qui etiam non sunt de necessitate citandi, & talis potest dari sine inquisitione, & ibi etiam quod si mater non redderet rationes prius quam transeat ad secunda uota iuxta formam huius l. per hoc uitiatur, datio tutoris, uide in auth. sacramenta, quando mul. offi. tut. fung. pôt: per Bar. & alios quando sit locus datiuo, & an debeat de necessitate dari quẽ mater petit. Item ista lex procedit etiam de iure Canonico, secundum Pan. in ca. Ecclesiã S. Mariæ. extra, de consti. limita no. per Pan. consi. 264. qsi uerò habuisset penes se aliqua restituenda. An autem quemadmodum si mulier tutrix secundo nubat non petito tutore, priuatur successione, ut hic, & patitur alias pœnas, de quib. in §. si autem tutelam. in Auth. de nup. & in auth. eisdem sup. de secun. nup. idem sit si stuprum committatur, uidetur q sic, quod communiter stuprum incurrat, l. ois, C. de reuo. do. d. Abb. no. in c. uxoratus. extra, de conuer. cõiug. no. Ang. & Mod. in l. cũ ẽdi puella, ff. de iuc. omn. iud. in prin. Fel. in c. pastoralis. de iudi. & per hoc vr̃ decisio Bar. post gl. in auth. sacra. in prin. C. qñ mulier tut. offi. fun. pt ubi sicut secũdo nubens pdit tutelã, ita ẽt si stuprum committat, uide Ang. Are. in §. actionũ. Inst. de ac. & uidẽ Abb. in c. uxoratus. & alios in d. auth. sacra. & eũdẽ Bal. in consi. 293. in 3. parte. In contrarium est gl. in d. § si. in Auth. de nup. sed aduerte quod quãtum ad hoc, ut desinat esse tutrix, uidetur procedere decisio Iac. But. & seq. quod sit eadẽ rõ, sc. quia illa est suspecta qñ cõmittit stuprũ, in tutela filii, sicut si secũdo nuberet, ut declarãt Bar. & alii in auth. matri & auiæ. C. quando mul. tutc. Sed quantum ad alias pœnas, præsertim ut priuetur successione filii, uidetur militare fundamentum gl. in d. § si. sed quia nulla l. cauetur, ideo non potest priuari à Iudice, §. cum igitur. in Auth. de non eligend. secundo nub. pro quo uide Alc. & Ias. in l. fideicom. C. de fideicom. contra

Pau.

Pau. de Ca. nec. militat eadem ratio quæ in secundo nubente, quòd talis potuerit prouidere facere filio de tutore, vt dicit tex. in d. §. si asit tutelã, quod stuprũ committens nõ debuit allegare turpitudinẽ suã, & potuit pudori suo parcere, l. quintus, ff. manda. non detegendo stuprum, quòd detegere oportuisset si voluisset, & propter illud prouidere debet tutor filio, vt tamen quòd mater excludatur propter stuprum etiam si non fuisset tutrix, vt decidit Iaco. Butr. quem sequi vr̃ Bar. in l. 1. arg. a contrario §. cum igitur. in fi. in Authen. de non eligen. secundo nub. sed illud non puto uerum, quia in contrarium est tex. vbi no. Ang. in §. 1. in Authen. quib. mod. nat. effic. legi. vbi etiam si esset meretrix succedit quocunque iure proximitatis. licet Prac. Pap. in for. libel. quando petitur hæreditas ab intestato, sequatur simpliciter dictum Iac. de Bellaper. de quo suprà. sed in contrarium stringit rõ Bart. alle. vbi supra, contra opi. Iac. de Bellap. Sed opi. primam tenet Lud. Bolo. in additione ad Mathes. in tract. de succes. ab intest. in 2. art. prin. qui tamen non loquitur in matre tutrice, sed generaliter excludatur, pro excluderetur, si secun. nup. contraxisset eandem opi. tenet Barb. cons. 1 1. vol. 3. in 1. dub.

b Ale. Excludit. Et alias pœnas subit mater in isto casu, quæ ponuntur in authen. eisdem. de secun. nup. & vide Bal. in materia huius l.

LEX VII.

1 *Per mortem filij non extinguitur vsufruc. patri.*

Si quis. Ista lex est hodie correcta, nisi in vno casu tãtum: & ideo nescio quid dicat: habet tres partes. Primo quãdo decedens reliquit matrem, & fratrem. Secundo quando decessit superstite matre, & sororib. Tertio loquitur, quando decessit superstite patre, & matre, & erat emancipatus. Quarto loquitur quando decessit superstite patre, & matre, & erat in ptãte. Secunda ibi, ita tamen. Tertia ibi, sin autem defuncta. Quarta ibi, sin verò defuncta.
1 & hoc tibi sufficiat pro summario. No. hic, quod † per mortem filii non extinguitur vsusfructus competens patri, quod hodie non est correctum, licet omnia quæ hac l. dicuntur, sint correcta. Habetis hic tres authenticas.

AVTHEN.

Et cum. Ista auth. corrigit legem Codicis, quæ dicebat, quod cum sororibus defuncti mater habeat maiorem portionem.

AVTHEN.

In testamento. Ista auth. nõ venit ad legem Codicis corrigendo, sed magis addẽdo: Et aduerte, & forma casum sic, vt adaptes ad text. Video quod pater succedit filio ab intestato, sed vtrũ possit pater venire ꝯ testã filij. Ad
a hoc responder Imperator ibi, in testõ quoq;, &c. Op. aut tu dicis [a] filiũ fuisse testatum de aduentitio, & non valet, vt ī. qui testa. fac. pos. l. pen. aut de castrensi, vel quasi, & tunc tale testũ non subiacet retractationi, vt l. fi. ī. de inof. test. Sol. prout loquitur hic de filio emãcipato, potest stare: sed prout loquitur hic de filio in ptãte, dicas
b quod leges antiquæ sunt hodie correctæ. [b] Ita tenet gl. hic, & quia sunt gl. contrariæ, dicam tibi plenè in auth. ex causa. de lib. præterit.

ADDITIONES.

a Ale. Tu dicis. Vide Bar. in rub. ff. si quis à pa. fue. manu.

b Parif. Sunt hodie correctæ. Vide in auth. successione. supra de suis & leg.

AVTHEN.

1 *Auus in successione excludit fratrem defuncti.*

a Defuncto. [a] Hęc auth. magis practicaĩ, quàm alia. Gl. quęrit, dicitur hic, vocantur cum ascendentibus
1 in gradu proximis. † Vtrum frater defuncti excludat auum defuncti? Quidam dicunt ꝙ sic, per hunc tex. qui dicit, in gradu proximis. Alii dicunt contra, quia proximus est ille quem nemo pręcedit. hæc est opi. Ioan. quæ communiter tenetur.

ADDITIO.

a Ale. Defuncto. Adde ad intelligendam hanc auth. secundum Pau. de Ca. de patre naturali & legitimo, ut concurrat in successione filii cum matre, sed si pater est adoptiuus, præfertur matri, vt l. 2. §. obiicitur. ff. eo. Item intellige in successione hæreditaria, sed in feudali, vel emphyteutica non succedunt parentes, sed descendentes, ut in c. 1. de grad. suc. in feud.

Parif. Defuncto. No. quòd in casib. quib. fratres succedunt vnà cũ parentib. vel filiis, nunquam parens attingẽt rum eis acquitur vsusfruc. parentib. in quorum sunt ptãte, vide Ang. Are. in trac. de testa. in gl. in verbo, volens intestatus decedere. & idẽ est ubi relinquitur simul patri, & filio. Vide eundem in d. tract. in versic. Item relinquit Seio filio Caijo. lib. Bon. vide quæ habes in auth. recipitur. inf. de bon. quæ lib. ad Bar. Item circa illud quod vult Iacob. Butr. hic, quod mater non præferatur auiæ paternæ, vide in contrarium Io. Dama. consi. 74. & latè Barb. cons. 59. vol. 4. ubi etiam de auo paterno, & ibi etiam ponit de interpretatione cuiusdam statuti.

Ad Senatusc. on Orficianum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Si intestati. Filij excludunt patrem, & fratres. hoc dicit.

LEX II.

Non pro. Hęreditas ascendentis, in cuius ptãte qs non est, non adita non trãsmittiĩ, & ad descendentes. h. d. Et ista lex loquiĩ magis clarè quã postlis: nisi ꝙ gl. destruit eam. Op. & vr̃ ꝙ hr̃ditas non adita penitus trãsmittaĩ, vt l. 1. ī. de his qui ante aper. tab. Sol. Fateor, ꝙ trãsmittiĩ ad posteros: sed hic non erat po-
a steritas, vnde meritò nõ pt transmitti. Ista est prima sol. [a] quæ ponitur in glo. & est veritas. Alii dicunt, quod hęc corrigit illam, quæ est prior. Alii dicunt, ꝙ ibi loquitur de hæreditate obueniente ex testamento, hic ab intestato. Ista est falsa, vt ibi dixi vobis. Alij dicunt, ꝙ hic filii defuncti repudiauerunt. Istam tenet hic glo. in fi. Nam prima sol. ei non placet, quia ita fit transmissio s̃m gl. ad ascendentes, sicut ad descendentes, sicut hic erat pater, quia erat de descendentibus. ergo, &c. vt l. apud hostes. ī. de suis & le. ista gl. non placet mihi, quia est cõtra illum tex. qui vult, ꝙ propter hęreditatem non aditã excludantur illi, & de repudiatione nulla fit mentio. Non ob. l. apud hostes. quia ibi loquitur in filia sua, quę transmittit hęreditatem nõ aditam: hic verò loquitur in filiis, quib. defertur hęreditas matris, quam constat non hr̃e suos hr̃des. Opp. de l. cum antiquiorib. ī. de iure delib. Sol. fateor, ꝙ hic transmitteret ius delib. si sciuisset. Op. ī. debo. quę lib. l. cum non solum. §. 1. Sol. vt ibi dicam, &c.

ADDITIO.

a Ale. Prima sol. Vide Bar. in l. si matre. sup. de suis & legi.

LEX III.

Quoties. Filij excludunt patrem, & matrem. hoc dicit breuiter.

LEX IIII.

Matri. Matri succedit filius per Orficianum. hoc dicit.

LEX V.

1 *Spurij qualiter succedant matri.*

a Si qua Illustris. [a] Illustri mulieri non succedit filius spurius extantib. legitimis: secus si ex coitu
1 concubinario filiũ habuerit. h. d. Quęro, † utrum filij spurij succedant matri? Ad hoc respõdet gl. ma no. quam tene menti, quia semper remittitur ad eam. Quidam sunt spurij, qui habent patrem incertum, vt nati vulgo ex coitu meretricario, qui coitus non est damnatus: isti succedunt ęqualiter cũ legitimis, vt Insti. de suc. cog. §. vulgo. fallit in matre illustri, vt hic. facit Instit. eod. §. nouissimè. Si
b verò est spurius natus ex coitu reprobato, [b] vt adulterino, vel incestuoso, tunc isti tales non succedunt, neque patri, neque matri, vt in Auth. quib. modis nat. effic. sui. §. fi. Nati verò ex concubinatu, succedunt nisi secundum formã positã in auth. licet. supra, de natu. lib.

ADDITIONES.

a Barb. Si qua Illustris. Nec ex testõ, nec ab intestato, no. probatur in c. fi. de clan. despõ. & c. cũ hi et. de eo q̃ dux. in vxo. quã po. & ibi Zabar. hoc dicentem. & p Bar. Parif. Si qua illustris. Illam l. repetit latè do. Io. Bap. Caccial. & ibi latissimè tangit materiam spuriorum, & naturalium, & eorum successionem, & qui dicantur spurij, & qui nãles, & alia in mã naturalium, uide oĩno ibi per eum, & perquire in tabula directa reper. ubi habes per ordinẽ materiam positam per eum in ista l. vbi etiam latè ponit quõ puniatur Cõitas inter omnes personas. Item quid de natis ex damnato coitu, & incestuosis, vtrum succedant, vide Ioan. de Dama. cons. 95.

b Parif. Ex coitu reprobato. Vide Pau. de Cast. cons. 217. Vide Soci. in l. Gallus. §. quid si is, de lib. & posth. ubi ponit pulchrã q. de qua uide latissimè eundem cons. 148. vide no. Alexan. cons. 173. uol. 5. ubi etiam dicit, quod nati ex eo, qui tenebat duas concubinas, vel ex concubina alterius, non dicantur nati ex damnato coitu. cuius contrarium hic vult Caccialup. Mathes. in tract. de succes. ab intesta. & idem uidetur sequi Ang. Are. in §. nouissimè, ad fi. Instit. de Attil. tuto. adde d. Nic. de Vbal. in tract. de succes. ab intest.

LEX VI.

Quidam. Nati ex ancilla moram passa in libertate, sunt ingenui, & tam matri quàm filiis succedũt. h. d. Gl. quęrit hic vnam q. vtrum nepotes concepti post mortem auię, possint succedere auię? & determinat quod non, quod intelligo verum ex persona sua: ex persona patris vel matris sic, vt per tit. de his, qui ante aper. tab. Dic, vt ibi.

a *De legitimis hæredibus.* [a] *Rubr.*

ADDITIO.

a Parif. De legitimis hęredib. Statutum faciens mentionem de legitimis hæredibus quomodo intelligatur, uide Ale. cons. 178. incip. Viso processu.

LEX PRIMA.

In successione. Fratres & sorores ad successionem pariter admittuntur.

LEX II.

Si eius. In hęreditate quęrenda tempus aditionis inspicitur. hoc dicit.

LEX III.

Consanguinitatis. Frater, & soror excludũt fratris filios prius mortui, tam de iure ciuili, quàm de iure Prętorio. h. d. Ista lex est hodie correcta per authen. cessante, quę sequitur.

AVTHEN.

1 *Filij diuersorum fratrum qualiter succedant.*

a Cessante. [a] Quęriĩ hic, vtrũ † filii diuersorũ fratrũ succedãt
1 in stirpes, vel in capita. Azo. dicebat, qđ in capita.

ADDITIO.

a Ale. Cessante. Et no. in hac authen. sublatam esse dr̃iam agnationis & cognationis, quod est uerum in modo succedendi ab intesta. nõ quo ad modum rumpendi testamentum, l. fratres. & ibi Bal. post Odof. sup. de inof. tes. & illud quod dicitur hic, quod filia succedat ex persona patris, dicas quantum ad gradum, quo ad alia, non, ita dicit Bart. in l. 1. §. si ibi, de colla. do. Adde quod idem quod Accursius, consuluit Bal. cons. 72. 2. uol. & cons. 398. & ibi quid ibi de bonis feudalib. et quomodo filia succedat, et quomodo patrueles, 1. uol.

Menoc. Soc. in. cons. 104. nu. 29. lib. 1, latè Tiraq. de retract. consang. §. 11. gl. 12. Neuiz. cons. 54. nu. 9.

Barb. Cessante. Vide Bar. in cons. 81. incip. Factum proponitur sub tali forma. uide eundem in cons. 85. ubi de filio fratris non esse dubium dicit, per istam auth. sed de nepote uidetur secùs, ideo dicit, amita succedit. Vide ibi Lud. Rom. cons. 194. de auunculo, quomodo succedat cum nepotib. defunctæ personæ.

a ta.d.Accur.quod in stirpes, [a] & fuit vna de opi. suis in qua cōsuluit. Credo d.Accur.dicere veritatem, probatur in auth. eod.vnde hæc sumitur,ver.illud,qui præcedit §.si verò,vbi dī,quod etiam quando sunt soli sine patruis, succedunt in locum patris eorum.Ego istum prin.[illegible] examinaui multum clarè, & late in l. post cōsanguineos.
b §.1.ff.eod.& super hoc habui consulere,[b] ideo scripsi multum latè.

ADDITIONES.

a Parif.Quod in stirpes.Vide Alex.cons.144. & Ale. in apost.dum dicit, quod est sublata differentia agnationis,& cognationis. limita ut scripsi a l Bar.in Auth.de hære.quæ ab intest.io prin.Item quod licet sit sublata talis differentia,tamen statutum loquens,de agnatione,non haberet locum in emancipato. vel nato ex eo, vide Are.in consi.14. versi.filios sororis, licet iura cognationis.Vide Ias.in rep.l. omnes populi.ad fi.ff.de iust.& iu. Item non habet locum in cuiuslibet com[illegible], puta in agnatione,vel adoptione,secundum Are. in tracta. testimonij.in versi.volens intestatus decedere. Item habet locum in successione ab intest.secus ex testamento,vide B[illegible] in Auth.de hære.quæ ab intest.in 4.no.in prin.
b Parif.Habui consulere.Vide ad istam auth.Alexan.consi. in fi.vol.1. Dec.cons.1.& consi.70.in ver.secundò principaliter.Bart.in l.cum ita §.in fideic.ff.de leg.2.

AVTHEN.

1 *Quis præferatur in successione Regni,an filius primogenitus, an secundogenitus, & sit patruus.*

a Post fratres. [a] Ex ista auth.habes, quod filij succedunt in locū patris sui tū, qñ tractatur de successione patrui, vel aui, vt in auth. in successione.supra de su.& leg.si tra-
b ctatur de successione aliorum [b] secus, vt in auth. post fratres. † Ex
c hoc potest dici [c] ad quæstio.quæ fuit inter Regem Vngariæ, & Re-
c gem Robertum. Rex Vngariæ fuit filius Caroli Martelli, qui erat primogenitus : Rex Robertus fuit sequēs post eum,quærebatur vtrū Regnum deberetur filio primogenito, vel Regi Roberto,qui nunc
d videbatur primogenitus legitimè. Et certè cum Ducatus Apuliæ [d] sit feudum ecclesiæ Romanæ, non habetur iure successionis, sed ex concessione dominica,vt in tit.de suc.feu.c.1. Ideo cum non tra
e ctetur de suc. aui, vel patrui, [e] ille nepos non assumit locum patris sui,vt hac auth.merito debitū fuit Regi Roberto. Istā rationē ego feci,quam non faciunt alij Doc.per istum modū,nec tangunt eam.

ADDITIONES.

a Ale.Post fratres. Vide quod dixi post Bal. in auth.cessante. sup. eo. & ibi per Cy.in fi Bal.in l.2.sup.eo.& uide Bar.in l.1.§.sed si quis, de suis & legi. & semper tenementi quod in istis Regib. & dignitatib. semper seruanda est consuetudo.Tex.est no.in c.fi.de alie.feu.quem ita no.alleg.Bald. in c.1.de feu.mar. in hac quæstione. ita concludit in c.de nat.suc.feu.in quæstione quæ incipit,Quærit gl.nunquid nepos.& in c.1.§.præterea.de prohi feu.alie.per Fred. & in c. 1. de suc.feu.& in c 1. de eo qui sibi,& hære.suis.& Arch 24.q.1.c.si & Imo & D.Dominicus in c grandi.de suppl.negl præla.& Pau.de Cast.in consi.quod incipit,In Christi nomine,videtur clarum, dictum minorem debere præferri aliis masculis. Et vide in auth. cessante. sup.eo.in l.quoties.sup.de suis,& legit.& per Paul de Cast.in l.si post.ff. de acq.hære. & adde Cy.& Bal.in l.Imperialis.supra,de nup.& ibi Cy.tenet pro nepote.& Bald.in l.4.supra de suis,& legi.

b Parif.Successione aliorum.Et ideo vide Com consi 106. incip. Mulier instituit, per totum.vbi uult,quod vocetur ad aliquod fideic.per testatorem illo modo. Quod mortuo filio sine liberis hærede instituto,filiæ fœminæ succedant, uel earum filij. Quod si mortuo filio superstit vna filia præmortua, quod sola filia admittatur,exclusis filijs alterius,nec in tali fideic.habet locum reg.quod si filius succedat in locum patris,vel matris,de qua vide in §.cum filius, de hæred.quæ ab intest.defer. in Insti.vbi etiam posui an procedat,si nō sunt filii ex filio,vel nepotes,vel inferiores ex eo, & an succedant in locum ipsius filii. Item circa istam materiam quod si fil a sit exclusa, an nepos ea admittatur cum patruo,vide Alex cons.75.Item de materia quando veniunt filii fratrum,vide Alex. cons.88 vide etiam de materia Ale.consi.5.ad fi.vol 3.& consi 123. & quod in successione facienda ex dispositione hominis non veniant, vide Ale. cons.357. vide etiam de materia Ale. cons. 393. etiam quod filii qui succedunt in locum patris dicuntur succedere ex propria persona,uide Alex consi.493.vide d.Fran cons.163.ubi declarat. Item quod tunc filius solum succedat in locum patris,qñ succedit cum fratrib.defuncti,aliàs non,vide Io.de Dama cons.54.ad fi.Rom.consi.196.Pa.cons.341. nunquid autem pronepotes admittantur cum patruis,vide Pa.cons.342.Angel. in §. reliquum,in Auth. de hære.quæ ab intest. quod non attendantur verum quis sit vtrinque coniunctus,vel ex uno latere tantum, nisi quando tractatur de successione fratris, vel patrui,vide Pa.consi.392.& Ale.cons.166.volum.5. Item quomodo procedat reg. quod filius succedat in locum patris, & an idem sit in materia feudali, uide Ber.in ver.nepos Ias in l 2 C.de suc.ubi uide omnino.

c Parif.Pōt dici.Circa istum articulum adde quod opi.Bar.hic qđ adniciatur patruus, tenet ad hoc And.de Iser.in c.1.de eo qui sibi & hæ. Io.de Imo.Dom.de S.Gemi. in c.grandi.de suppl negl.prę[illegible] in 6.Raph.Cu.in l.cum ita.§.fi.de leg.2.contrarium tenet Io.A[illegible] ad.li.Spe.in tit.de feu.super rub.per rōnes quæ ante fuerunt Oldr. consi.94.inc.Eleganter.vide Pet.de Anch.consi 78.inc.Dicta facti narratio.& in c. licet.etiam,de voto.Pa.de Cast.consi 161.inc.In præsenti cā.& ita hic refert se cōsuluisse.Pan.consi.86.inci.In præsenti q.ubi uide latissimè Bal. in l. cum antiquioribus,C.de iu.delib.vbi post multa concludit,soluat Apollo.uide etiam Ale.in l is pt de acq.hær.& ibi Ale.Bal Cy.in l.si una mře C. de bo.ma.uide Ale.consi.123. ubi etiam loquitur in alia mā successionis , q ius primogenituræ non transmittitur,uide Ale.de hoc art.consi.493.& latissime Fran.consi.163. Item circa illā materiā primogenituræ,uide multa quæ addidi in Ber.in uer.primogenitus. ubi etiā habes de isto arti.de quo uide hic Alex. in quadam sua disputatio. Sigismun. in 3. dub.& circa istam materiam succedendi in Regno, uide etiam aliquid per Bertha.in uers.Regnum.& quod addidi, & de q.Bart.hic, uide Ias.in l. maximum uitium,in 3.not.C.de liber.præter.ubi multa refert ad partes.& non decidit.
Men.Soc.sen.consi.212.col.4.in fi.lib.2.Rol.à Valle cōs 48.nu.52.53.Alcia.lib.8.parerg.cap.15.Soci.iun.consi.34.nu.4.5.lib.1.declarat Corn.in consi.191.nu.10.lib.2.

d Ale.Apuliæ.Ducatus Apuliæ est feudum Ro.Ecclesiæ.uide Bar. in l.is potest,de acqui.hær.in illo art.quod ius succedendi liberorum dicitur separatum à iure filiationis.& per Bal.in l.cum antiquiorib.sup.de iu.delib. Sed in quibusdam loc. non habetur,& Bal.in l.liberti libertæq;.sup.de ope liber.& uidetur inclinare in partem nepotis.Et etiā pro ista parte refert Pau.de Cast.se consuluisse.& adde Cy.in Rich.Malum l.si una matre,& ibi Bal.C.de bon.mat.& adde qđ no.Bal.in l.is qui in præte.C.de in ue.noc.& quod no.Bar.in l.2.§.uidendum.ff.ad Tert. & Cy.in l. 17.§ sit lon.consue.& d.l.maximum uitium, & ibi latè per d.Pau.& Bar.in l.libe-

rorum.ff.de verb.sig. A[illegible] Bal.in c.1.per illum tex.de fil.nat.lib.ven.ad mor.contra Bal l 1 1 3.supra de suis,& legi.Bal. in l.ex hoc iure in 6.q ff.de iust.& iu.Bald. in l.1.inf.a quando non peten.par. Pet. de Anch. in c.licet de voto. & in consiliis, consi 269.Bal.in l.auteia ff.de leg.iii.Old.consi.214 A[illegible] Bal.in consi.144 1.uol. ubi si nihil tractat, an succedi[illegible] primogen. vel secundogenitus in Marchionatu, Ducatu, & in aliis dignitatibus. & Pet.de Anch.in consi.21.incip.In Christi nomine dicta facti narratio.illud quod allegat d.Alexan. in meo est 341.Vide etiā Oldr.consi.94. & not. secundum Iac. de Ii llaper. in corpore vnde sumitur illa authenti. quam Pau.de Castro hic refert, & sequitur. dicit illum tex. & hunc, q pluralitas vincolorum,de qua loquitur in authen.cessante non attenditur vltrà fratres, & filios fratrum , quia tex. in ulteriores non considerat nisi propinquitatem gradus,& illa pluralitas facit quem esse in propinquiori gradu: Et ideo si quis decesserit sine ascendentibus , & descendentibus , & sine fratribus,& filiis fratrum, superstite uno patruo utrinque coniuncto,& altero patruo , uno latere coniuncto tantum utrinque coniunctus non excludit alterum non utrinque coniunctum,sed concurrunt,quod Pa. dicit perpetuò menti tenendum. Idem uoluit Bar. in l.post consanguineos §.hereditas.ff.de suis,& legitimis.
e Parif Aui,uel patrui.Vide Io.de Dama.consi.87. In contrarium,uide Bar. in l.a ff.de suis,& legit.

LEX IIII.

Si autem. [a] Paria sunt, non esse, vel non esse legitimè. hoc dicit ista lex.

LEX V.

Ad intestati. Agnati præferuntur cognatis.h.d Est correcta hæc l.quia sublata est differētia agnationis,& cognationis,vt habuistis in auth.cessante.ī.eo.

LEX VI.

a Defunctis. [a] Hic est casus,iudicio meo,cui non potest responderi.pro opi.gl. quæ est in l. qui se patris. §.vnde lib.vbi suis repudiantibus, sequens in gradu non potest succedere de iure ciuili.h.d.

ADDITIO.

a Barb.Defunctis.Et uide Bar.in cons.127.inc. In quæstio.uertente inter Senam de ciui. Arni.
Pari.Defunctis.Varios intellectus ad istum tex.ponit Gozad.in repe.l.qui se patris. C.unde libe.

LEX VII.

Patruo. Ista lex idem dicit.Patruus,vel agnatus p ręfertur matertere cognatæ.h.d.correcta est hæc lex.

LEX VIII.

Si his,de quorum. Decedentib. apud hostes succeditur per legem Cornel. h.d.

LEX IX.

In successione. Soror, agnata præfertur auię maternę.h.d.& est correcta ista lex.

LEX X.

1 *An tutor statim sit petendus, vel sufficiat quòd intra annum.*

a Sciant. Ista est bona lex , & menti tenenda. Qui tutorem pupillo intra annum nō petit, excluditur ab eius successione iure intestati,vel substōnis pupillaris.h.d. Et aduerte, quia tota die occurrit de facto. Oppo.quod non detur ad tutorem petendum tempus,sed cōfestim dēt peti,vt l.2.§.cōfestim. ff. ad Tert.Sol. Dīt quidam qđ illa l.loquitur in matre,hic in aliis.Hoc non placet, qa tex.hic dicit, Tutorem.n. ſm legem non petierit intra an.vnde
b in modo petēdi à iure antiquo non receditur . Vnde Rich.Malū.[b]
1 dicebat,† quod est petendus confestim,hoc est quatenus cōmodè potest, dum tamen non transcendat annum, vt d. §. confestim. In dubio autem dicam intelligi eos negligentes intra quinquaginta dies sicut dicimus in tempore proponendæ excusationis, vt l.si are oportet.§.1.ff.de excusa.tut.Op.dicitur hic,iure substitutionis.Contra.ff.qui pe.tu.l.fi.§.si verò matrinis.Dicit gl.ibi loquitur in fidei.singulari,hic in substituto vniuersali. Tu dic quod hic loquitur in substitutione directa per quam pupillo succeditur,meritò ea priuatur. Ibi loquitur in substitutione fideicom. per quam succeditur defuncto, & tanquam de bonis defuncti capitur, contra quem fideicom. non deliquit.& ideo ea non priuatur.

ADDITIONES.

a Alex.Sciant.Istam legem mirabiliter limita per Spec.in tit.de tut.§.nondum, in ver. quid si mater suscepit tutelam . Vbi dicit , quod si mater assumpta tutela sui filii transit ad secun.nup.& sic priuata est tutela,& successione,& dominio.Item cum effecta vidua uelit illam tutelam reassumere , quod potest hoc facere si res est integra: quasi pupillo non sit prouisum de tutore, aliàs autem secùs,per tex.in l.si de rep.hære Item dico,si stetit per annum quod non petiit tutorem . Et dicit in authen.matri,& auiæ,& Bal in auth.sacramentum,quando mul. tut.offi.fun. potest. Item singulariter limita,nisi alleget se non petiisse tutorem , eo quia filius habet multa debita,& noluit petere tutorem, ut filius remaneret indefensus , & sic non posset condemnari,& contra eum non agi,seu aliquid fieri tanquam indefensum. quod excusatur mater,nec perdit successionem filii, ut est casus multum singulgularis in l 2.§ tractari.ff.ad Tert.quod no.perpetuò.
Adde,quid si nubit intra annum,tamen antequam carnaliter copuletur,petat tutorem,an priuetur successione filii, uide Bal.consi. 266. lib.4. Ad materiam vide Bal. consi.58 70.& 203.1.uol.An autem pœna non petiti tutoris transeat de gradu in gradum,uide per Bal.consi.90.2.uol per Pau de Cast. hic. per Bart. in qō. inci. Habens filium adultum,per Pet.de Anch.consi. 261.& Ang.consi.37.& per Pet.de Anc.consil. 204 ubi de limitatione ult. hic posita per Alc.
Parif Sciant.Pro intelligentia omnino uide sing.decis.Bar.in l.imperdum.ff.de iud.& in l.2.§.confestim.ff.ad Tert.ubi ultrà dicit requiri nouem dies. Vide aliam decis. per Alex.in l.si decesserit.in fi.ff.qui satis.cog. uide aliam in l. sciendū.§.possessor.ei 2. ff.qui satis.cog.per eundem.uide Rom.sing.106.uide etiam Rom.sing 214.incip. Tu habes. ubi ponit, quid si mater tpe mortis testatoris sit minor, deinde efficitur maior,

maior, an excuſetur per l.1.ſup.ſi aduer.delic. Item uide de materia huius l.plenisſimé Bar.in l.1.ff.qui pet tu.Bal.in l.per.16.C de imp. uide Ang conſi.57.ubi limitat iſtam l.procedere in illis, qui ad ſucceſſionem pupilli inteſtati uocantur, tamen pp imbecillitatem perpetuam, ut quia mulieres, excuſantur; in aliis autem dicit impoſſibile eſſe hanc l.loqui, quod bené no. uide tamen in hoc contrarium eundem Ange.conſi.102.incip.in Dei nomine. Iſta quæſtio habet duo puncta ad ii ubi alle Bart. hoc expreſſé dicentem in l.nepotib. C.qui petant tutores, uide Ro.conſi.an 7.uide etiam Ang conſi.111.inci.Auia pro nepota. Vbi etiam ponit quid in ſubſtitutione.de quo etiam uide Rom.conſi.207. quid autem ſi mater ſit prompta, quia alias aſſumpſerit tutelam dic quod mater non excluditur ſecundum Ang.conſi.159.inci.An legatarius, circa fi.uide Prac.Pap.in forma libelli, in quo agitur ad reddendũ rationem tutelæ, in uer. ſic in ſuo ult. ubi dicit pœnam huius l.procedere etiam de iure Canonico. Item extẽde iſtam diſpoſitionem etiam procedere, ſi mater eſſet expreſſé ſubſtituta filio in teſtamento paterno.tex.eſt expreſſus in §. fin autem tutelã, in Auth.de nup. Quid autem ſit in auia paterna, uel materna, uide Bar.conſi.17. Nũquid autem procedat in matre non petente curatorem uentri, & utrum procedat, quando ſunt legitimi tutores, uide Barto.conſi.21.circa fi.in conſi.29.quid autem ſi mater non petat, an auia, & alii teneantur petare, ad quos non pertinet prima cauſa ſucceſſionis, uide Bar conſi.26. Nunquid autem mater non petens incurrat infamiã, uel aliam pœnam, uide Ro.conſi.185 & quid ſi filius moriatur intra annum, uide Io. de Dama.conſi.45.& uide Ro.conſi 207. & latius in conſi.22 i.ubi ponit de ſubſtituto. Quid autem ſi mulier tempore mortis ſit minor, & aſſecta maior non petat, an priuetur ſucceſſione, uide Ro.conſi.279.de quo etiam habes ſup. in prin. apo quid autem ſi pupillus moriatur intra annum, ſed tamen ſuperſit tantum tempus, quod potuiſſet mater petere tutorem, uide Pa. de Caſt. conſi.65 ubi etiam ponit ſi ſit mater, uel auie, an anoni currat in ambabus petendi tutorem. & nunquid mater & alii habeant integrum annum, an vero teneantur petere intra 30.dies, ſi non ſunt impediti, laté Pau.conſi.374 & latius conſi.379. An autem onus probandi incumbat dicenti matrem, uel auiam fuiſſe negligentes, uel ipſis probare, uide Io. de Dama. de quo ſcripſi ad Bar.in auth.matri, & auiæ, C.quando mul.tut.off. Item quod etiã auia priuetur, ſicut mater, ſi non petiit, etiam ſi mater erat uiua, uide Io.de Dama.conſi.101. Item quod non priuentur ſubſti. fideic. cum per hoc non ſuccedant filio, uide Io.de Dama.conſi.102 Bar.in d q ult.in prin.fol Item quod etiam ſi priuatur pater, quando mater erat in eius poteſtate, & fuit negligens, uide Bar.in l. quid ergo, §.1.ff.de inis.

b Alex.Vide Rich. Malum Idem tenet Bar.in d §. confeſtim ſed Bar. ſibi contrarius in l.2.qui pe.tu.ubi facit differentiam inter matrem, & alios, uide Imo.in c. ex parte. de app.

L E X XI.

Si ab eo. Si ius agnationis reſeruatur emancipatio, uidetur reſeruatum emancipatis, & cæteris agnatis.h.d. Facit hæc lex ad illud, quod dixi ſ.in l.ulti.de indicta viduitate. quod diſpoſitio facta in uno de correlatiuis, uidetur facta in alio.

L E X XII.

1 *Lex quando fieri debeat de raro contingentibus.*
2 *S.Ioan.Bapt.natus fuit miraculosè ſecundum naturam.*

Si maior. Natus ex quinquagenaria eſt legitimus, & ſuccedit.h.d.Op.de his, quæ raro contingunt, non dẽt fieri lex, ut l. nam ad ea.ff.de legi. Glo.non ſoluit. Breuiter dicunt 1 Doc.†Quędam cõtingunt raro, naturaliter tamen, & de his debet fieri lex.ut hic. Quædam contingunt raro, & miraculosè ſupernaturaliter, ut quod mortuus reſuſcitatur, & de his nõ debet fieri lex. Contra, ſecundum hoc ſequeretur, quod Beatus Io.Baptiſta non 2 fuit natus miraculosè. Theologi dicunt cõtrarium. Breuiter, † Io. Baptiſta ſecundum naturam miraculosè natus eſt, ut dicit Euang. Luc.1.c.Erat. n. Eliſabet ſterilis, & proceſſerat in dieb.ſuis.unde in ea erat duplex impedimentum, quia erat ſterilis, & proceſſit in diebus ſuis: hæc autem proceſſit in dieb.ſuis, non tamen erat ſterilis, & ideo naturaliter poteſt contingere.

L E X XIII.

1 *Statuta in muliere contrahente ſecund.as nup. habent locum in viro cõtrahente ſecundas nupt.*
2 *Vterini præferuntur in reb maternis. Conſanguinei in paternis. In aliunde quæſitis, æqualiter ſuccedunt.*

a De emancipatis. a Hęc lex eſt correcta, niſi in uno, quod eſt hic ſingulare, nec eſt correcta. Emancipatis contracta fiducia, ſuccedunt fratres in proprietate, & pater in vſufructu, fratres uterini in bonis quæſitis à matre pferuntur fratrib. conſanguineis. h.d. Prima pars huius l.corrigitur per auth.defuncto. Secũda remanet incorrecta. No.iſtum tex.ibi, ſiue priorem thorum ſeruauit, ſiue ad ſecundas nuptias migrauit. 1 Fallit quod pœnæ quæ notantur† in caſib. qui ponuntur in l.fœminæ.de ſec.nup.non habeant locum in patre ſecundas nup. contrahente.tamen contrarium eſt uerum, ut ibi dixi. & allegaui tibi hũc b tex.ibi.No.ex iſto tex. b† quod in reb.maternis præferũtur vterini, 2 in reb.paternis præferuntur conſanguinei, in rebus aliunde quęſitis ſuccedunt æqualiter. Hoc non eſt hodié correctum. Ita habuiſtis no.ſupra e.auth.poſt fratres, infra ti. e.auth.itaque.ibi plené per gl.& plenius in corpore de conſan.& ute.fra.§.quęſtio igitur.verſ. fi.& etiam §.fi.

A D D I T I O N E S.

a Ale.De emancipatis.No.ſingulariter & uide in auth. itaque.& per hanc legem limita.§.reliquum in Auth.de hær.ab inteſt. Nec mirum, quia iura noua debent limitari, & diſtingui per iura uetera, ut l.non eſt nouum, & l.ſeq.de leg. & auth.offeratur.de litis conteſta.

b Ale.No.ex iſto tex. Adde no.& per Bar in l.2.in §.legitimis.ff. de ſuis & legitimis.

L E X XIIII.

a Lege xij.tabula. c Fœminæ iure agnationis ſuccedũt ſicut maſculi, ſublato iure, quod ꝫb rium inducebat. Item filii ſororis b conſanguineæ, uel uterinæ, ius legitimum agnationis, huius l.authoritate nanciſcuntur.

A D D I T I O N E S.

a Ale.Lege 12.tab.Et facit ad quæſtionem, de qua dixi in l.1.poſt Bar.ff. ad Tertul. Adde quod Bal.hic dicit. Si ſtatutum loquitur de agnatis in materia ſucceſſionis non debemus ipſum extendere ad filium ſororis germanæ, uel uterinæ, licet per iſtam l. iſti æquiparentur agnatis, quia propterea non dicuntur agnati, licét dicamus, quod ſtatutum debeat intelligi ſecundum ius commune, ut not. ſupra de iure delib. §.in computatione.illud debet intelligi de iure communi ordinarie diſponente, non autem extraordinarié, ut hic, quia iſta l.extra ordinem ſtatuit quod perſonæ, quæ non ſunt agnatæ, ſed cognatæ, habeant iura agnationis.

b Parif.Filii ſororis.Si ſuccedant tanquam agnati a diſpoſitione huius l. tamen dicit impropriè agnatus, adeo nõ comprehenderetur a ſtatuto, quod agnati uſq. ad quartum gradum præferantur cognatis.Ita prac.Pap.in for.quo agitur petitione hæred. ubi alleg.duas authori.

1 *Filius emancipatus ſuccedit ad ſimilitudinem ſuorum.*
2 *Nepos ex filio emancipato, neceſſariò inſtitui non debet.*
3 *Succeſſorium edictum quod habeat locum inter agnatos.*

Meminimus. Lex pcedens hic cõfirmaĩ: & filii emancipati tanq̃ ſui, ſuccedũt iuicẽ, & pr̃, & frater, & ſorores uterini, iure agnationis legitimã nanciſcunĩ: & inter agnatos eſt locus ſucceſſorio edicto, qđ locũ hẽt ẽt in tutelis. h.d. 1 iſta lex. Not.ex hac l,qđ† filius emãcipatus ſuccedit ad ſilitudinem 2 ſuorũ de iure ciuili. Ex quo no. qđ †nõ eſt neceſſe, qđ nepos ex filio emãcipato inſtituaĩ, qa filius tanq̃ ſuus pcedit. Dixi plené in l. 3 Gallus.§.& qđ ſi tñ.ff.de lib.& poſth. Vlti. no. qđ † inter agnatos eſt locus ſucceſſorio edicto, ut habes Inſt.de leg.agna.ſuc.§.placebat.

Communia de ſucceſſionibus. Rubrica.

L E X PRIMA.

Scire. Ad ſucceſſionẽ fratris emancipati, alius emancipatus & in ptãte retẽtus, pariter admittunĩ.hoc dicit iſta lex.

L E X II.

Si pater. Qui eſt hæres hæredis, poteſt hæreditatem primi defuncti uendicare.h.d. iſta lex.

L E X III.

Vitrico. Vitricus, & priuignus, ſibi inuicem non ſuccedunt hoc dicit.

L E X IIII.

Seruus. Seruus non poteſt habere ſucceſſorem. Fallit in caſibus hic poſitis in gl. hoc dicit.

L E X V.

Amitæ. Priuignus nõ põt ſuccedere nouercę per ſe, ſed per mediam perſonam filii, qui priuigni ſit frater.h.d.

L E X VI.

a Auunculo. a Hæc eſt bona lex, nec correcta. Auunculus præfertur conſobrino.hoc dicit.

A D D I T I O.

a Menoch. Auunculo.Bern.q.302.

L E X. VII.

Affinitatis. Inter affines nulla eſt ſucceſſio.h.d. Fallit in uiro.& in uxore, ſed ibi non ſunt affines, ſed prĩcipium affinitatis, ut ſupra, unde vir. & uxor.l.1.

L E X VIII.

Antequàm. Quamdiu eſt ſpes ſucceſſionis ex teſtõ, nõ habet locum ſucceſſio ab inteſt.h.d.

L E X IX.

Nutritoribus. Gl.qđã ſingularis, q eſt in l.quo tutela.ff. de reg.iur.dicit quod oĩb. deficientibus ultimo ſuccedit ille, qui fuit tutor pupilli. Illa gl. non probat, imò credo quod ſit ꝫ hanc legem, & rõnem: qa iſte q nutriuit pupillũ, rõne huius nutrimẽti nõ põt uendicare ſucceſſionem: multo minus ille qui adminiſtrauit tantum patrimonium eius.

L E X X.

Sancimus. In bonis maternis frater ſuccedit fratri pr̃e excluſo, vſuſt.ei integrè reſeruato. h.d. Eſt correcta iſta lex per auth.defuncto. ſ. ad Tert. qa pr̃ ſuccedit vnà cũ fratrib. Hẽm⁹ hic duas auth.una ĩcipit, oẽs pegrini & fuit fcã p Romanos, licet ipſi teneãt ꝯriũ, & maxime anno Iubilei, & fuit ꝯſtõ Fed.

A V T H E N.

1 *Peregrini non poſſunt capi pro repræſaliis.*

a Omnes peregrini. a Per hoc qđ đr peregrini, & aduenæ liberè hoſpitẽr, vbi uoluerint, dr̃ † qđ pegrini, q vadũt ĩ pegrinatione, nõ põt capi ꝑ repſaliis, qa uult Imperator, qđ liberè hoſpitẽĩ, ubi uelint, q d. nullus pr̃ eis ĩferre moleſtias. & iõ ĩ ſignũ pegriatiõis portãt ſcarſellã, & burdonẽ.

A D D I T I O.

a Barb.Omnes peregrini.Idem tenet Ang.in l.2.§.legati, ubi etiam dicit gl.ff.de iud. Omnes peregrini. Not ibi liberam hanc facultatem, ſecundum Ang. quem refert Pau.de Caſt. q peregrini poſſunt teſtari cum duobus teſtibus, ſicut milites, propter liberam facultatem eis datam. quod intelligit Pau.de Caſt.ſi ibi moriantur. Si autẽ alibi, dicit ipſe ceſſare cauſam priuilegii.

A V T H E N.

1 *Duæ rationes uincunt vnam.*
2 *Parentes ex linea materna, præferuntur in bonis paternis. In maternis parentes ex linea materna.*
3 *Filii ex diuerſis matrimoniis, ſuccedunt in lucro habito ex illo matrimonio.*

Itaque

a 1 **Itaque.** a No. q̃ duæ rõnes uincunt unam. & tota dic allegatur in auth. de consangui. & vte. fratr. vñ hæc sumit.

b Gl. q̃ est hic, distinguit, & addit ad istã dist. l. de emãcipatis. s. tit. 1. b Vbi do. Dy. facit unam suam dist. in materia de suc. ab intest. quam d. Cyn. refert hic de verbo ad uerbum: & illa distinctio in aliquibus deficit, specialiter in uno, s. qñ ueniũt ad successionem fratres vterini, & fratres consanguinei, in bonis maternis præferuntur vterini:

2 in bonis paternis præferuntur consanguinei ita † qñ veniunt ad suc

c cessionẽ parẽtes, parẽtes ex parte matris præferuntur c in bonis q̃sitis ex materna linea. Parentes ex parte patris, præferuntur in bo-

d nis quæsitis ex latere patris, d vt j. ti. j. l. 3. qui casus singularis est. Itẽ

3 deficit distinctio Dy. in alio, † quando parentes transeunt ad secunda uota, & habent filios ex diuersis matrimoniis, quia tunc filii p̃feruntur in lucris habitis ex alio matrimonio, ut uidistis s. de secun. nup. l. cum aliis, deficit etiam in quibusdam aliis, & credidi eã supplere, sed non potui scribere.

ADDITIONES.

a Paris. Itaque. Adde reg. huius auth. quod duo uincula magis ligant quam unum, adde c. 3. de treu. & pac. c. & si Christus de iureiu tex. sing. in c. 2. de preben. in 6. ubi cõsuetudo concurrens cum iure communi, non dissoluit illud uinculum, nec iuraxcõsuetudine proditum, per q iem tex. cõfundit gl. Io. An. in c. 1. de consti. in 6. in uer. facti. post med & illam tex. contra illam gl. ponit Gemi. in d. c. 2. de preb. in 6 tenentes contra prædictam gl. cum faciunt mentionem de illo tex. nec etiam Doctor d. c. 1. de consti. in 6. faciunt etiam c. concessis de test. c. uenissent. de insti. c. uenerabilem. de elec. ubi concurrens consuetudo cum iure communi, fortificat ius commune. uide etiam pro reg. quæ dicit Ias. in l. coheredi, §. qui discretas, in 2. no. de uul. & pup. & in l. filiusf. §. diui. de leg. 1. Item quomodo & quando in successione consideretur pluralitas uinculorum, uide Ale. consi. 166. uol. 5.

b Alex. Super tit. 1. Hoc sequitur Franc. de Curte, in l. quæsitum, quæ est l. 3. & malè, in tract. de suc. ab intest. addens quod idem est in bonis quæsitis a matre, quibus præfertur uterinus, ut est casus sing. j. de emancipa. sup. tit. 1. hoc alleg. & ibi per Bar. Quid in duob. patruis, quorum unus est utrinque coniunctus, alter non, quis præfertur? Vide in l. post consanguineos, §. legitima, ff. de suis & legit.

c Paris. Matris præferuntur. Vide omnino Cuma. late reprobantem istam opi. Bar. in cõsi. 122. post otum. Vide Bar in l. 3. inf. de bon. quæ lib. Bar. consi. 17.

d Ale. Latere patris. Et sequitur Bar in consi. in causa nauis. Adde Bar. in l. post dotem. in fi. ff. sol. matr. & scripsi post Bar. in d. l. 3. Adde Ro consi. 40. dicit Pau. de Ca. se cõsuluisse, quod stante statuto, quod frater ex latere patris præferatur uterino, & frater defunctus habeat bona quæsita à iure communi, communia inter ipsum & uterinum, quod in his bonis frater ex latere patris tantum non excludet uterinum, quia resultat magna iniquitas, & sufficit quod statutum præferat fratrem consanguineum, ut ipse solus succedat in bonis aliunde quæsitis, absque eo quod extendat uires ad bona materna, latius hic uide per ipsum.

De bonis maternis, & materni generis. *Rubrica.*

Continua, vt in gl. duobus modis, dictum est s. de iure quod habemus in bonis mortuorum, &c. vt habes in gl.

LEX PRIMA.

1 *Pater potest constituere procuratorem in bonis filii, etiam ante lit. contestatam.*

2 *Quando pater agit, uel conuenitur nomine filii, in cuius persona formabitur libellus.*

3 *Pater legans tanquam administrator filiũ, facit expensas litis de fructibus.*

4 *Maritus exigens dotem, uel debitores dotales, si expendit, tales expensæ minuũt dotem.*

a **Res quæ.** a No. est lex ista. In reb. paternis filio cõpetit p̃prietas: patri vsusfructus, cũ plena administratione, excepta alienatione. h. d. Diuidit. Primo ponit, quod ius habeat pater, & quod filius ĩ bonis maternis. Secundo ponit, cui competat administratio. Tertio interdicit alienationem. Secunda ibi, parẽtes aũt. Tertia ibi, ita vt. Op. quicquid quærit filius, quærit patri, ut ff. de acq. here. l. placet. & si à pa. quis fue. ma. l. t in prin. inst. per quas perso. nob. acq. in princ. So. illud est ius antiquum. istud est nouum, fm quod in maternis patri non quæritur proprietas: fuerunt tñ quidam qui dixerũt hoc etiam fuisse de antiquo per l. filius. in prin. ff. de inof. test. quorum opi. reprobat gl. ĩ l. is, q hrdes, §. fi. ff. de acq. hæ. dixi uobis, & ibi Cy. refert in l. 3. q admit. ad bo. pos. licèt non allegat istam gl. in l. is, qui hrs. Op. 2. s. de procur. l. neq;, dicit gl. fateor, quod pater nõ põt cõstituere p̃curatorem in bonis filii, nisi post lit. cõtest. sicut tutor.

1 Vide gl. a. quam no. Ista gl. reprobat per oẽs Doc. imo † pr̃ pt cõstituere p̃curatorẽ añ lit. contest. sicut dicimus in ep̃o, ut no. in l. j. in

b prin. ff. de proc. hẽt. n. plus iuris b pr̃, q̃ tutor, q. a hẽt vsumfructũ. Ego reperi, quod d. And. de Pisis semel consuluit de ista qõne, & deter-

c minauit ꝯ istã gl. & bñ iudicio meo, c trib. rõnib. quas sumebat ex isto tex. Primo ex eo qd dicit p se, vel p p̃curatorẽ posse petere: nã istud petere, seu poscere fit in ipsa ꝯtestõne, vt l. amplius. ff. rem rat. ha. Si ergo non potest dare p̃curatorẽ, nisi post lit. contest. nõ poset poscerẽ p p̃curatorẽ, qd est ꝯ istum text. Scdo in isto tex. q dicit, & oĩa agere, tanq̃ solidũ perfectumq; dñium hr̃et, &c. Nam nõ est dubiũ, qd si p̃fectũ hr̃et dñium, qd posset constituere añ lit. cõtest. Tertio, hoc p̃bat ex eo, qd dicit, p̃sonam gerat lu mam, uñ authoritate huius l. est legitimus administrator, & añ lit. ꝯtest. & istud puto uerũ. Opp. & vr̃, qd non possit exercere actionẽ, q nõ pt alienare, ut l. ait p̃tor, §. est. n. ff. de iure delib. Gl. nõ soluit, sed rña q̃ posita est in l. ꝯtria loqr̃ ĩ eo q agit noĩe suo: sed ĩ eo q agit noĩe alieno, nõ p̃cedit, & loqr̃ hic. Vlterius oppo. hic Imperator docet mentiri ꝯ l. 2. in fi. ff. de indi. vidu. Sol. Fallit hic: ita uf velle gl. tua, nam si pr̃ vult vendere rem filii, dẽt mentiri, & dicere ipsam esse suam. Iste intellectus non placet nostris Doct. imo aliud vult dicere tex. hic q. d. pr̃ si ipse vendit eam tanq̃ propriam, tenebitur de euict. cum debeat in cã euictionis docere rem fuisse propriam. Op. ff. de euictio. l. illud. Sol. quis non cogitur dare fideiussorẽ de euic. fallit hic, quasi immineat euictio ĩ hmõi ꝯctus, ut l. si post. j. de euictio. Ita dicit gl. Doct. reprobant istam gl. Nam cum filius est in potestate, non põt agere, ut l. 1. in fi. de ann. excep. ergo non pt imminere euictio. Aliud ergo uult dicere iste tex. s. quod pr̃ ĩ causa euictionis tenebitur docere rem esse propriam. Item ab ipso initio pt emptor cõuenire cum eo, quod sibi det fideiussorem de euict. Circa legẽ no-

d stram d quæritur, qñ pater agit vel conuenitur nomine filii, in cuius

2 persona formabitur libellus? Gl. arguit pro, & ꝯ, allegat optimam l. ut habes in ea, quam uide. Breuiter ista est ueritas, si quidem filius est infans, in personam patris debet cõcipi libellus, administratorio tamen nomine filii, ut hic dicitur in tex. Si est maior infante, & absens, idem: si verò est præsens, potest fieri quomodocunq; vult, uel vt formetur libellus in personam filii cum autho. patris. uel in personam patris administratorio nomine filii, ut d. l. 1. §. sufficit. ff. de admini. tut. & auth. cã. de episc. & cleri. Cõis practica obseruat, qñ agitur ꝯ filium s. & ꝯ patrem, & similes, q ponatur utraq; persona, ago ꝯ talem filium, & ꝯ patrem eius administratorẽ legitimũ. Quæro, quis iurabit de calumnia? dic ut in gl. Vltimo no. & teneas

3 menti istum tex. quod † pater debet facere expensas e litis de fructi-

e bus. Ibi, & sumptus ex fructibus impigrè facere, &c. Simile habetis j. titu. 1. l. cum non solum. §. ubi aũt in vnum uoluntas. Et hoc facit

4 ad quæstionem, † utrum maritus qui exigit à debitoribus dotalib. teneatur facere expensas de suo proprio, seu de fructibus dotis, ut illæ expensæ minuant dotem, & hic uidetur casus, quod de fructibus dotis. Istam q. tangit gloss. in l. j. §. j. ff. de impen. in re. dotac.

ADDITIONES.

a Ale. Res quæ. Ad materiam huius l. uide quæ no. in l. fi. §. 1. de uerb. obl. ubi apparet, in quib. pater ut legitimus administrator possit. Et adde quod tantum dicitur pater legitimus administrator filii in aduentitiis, quod patent in illis filii præiudicare, uoluit gl. no. & ibi Doc. in l. de re, ff. de trans. & alibi etiam dixit glo. multum no. in l. si legati. ff. de pig. quod in talib. ex contractu patris acquiritur utilis filio, quod no. mater autem non est legitima administratrix bonorum, ut est no. in l. filiæ, ff. de solu. adde, an pater possit filii præiudicare in bonis, in quib. ipse habet usumfructum. Bal. consi. 380. 3. uol.

b Ale. Plus iuris. Pater habet plus iuris in bonis filii, quam tutor in bonis pupilli, ideò ante lit. contest. potest procur. constituere. Et idem tenet Bal. hic. Imo. hoc dictum limitat, quoties pater agit consensu filii maioris infante consentientis, ita dicit de procur. c. accedens, & sic saluabitur ista gl. Potest etiam dici secundum Bald. quod ista gl. est uera, quando pater agit nomine filii, non communi, ut puta quia pater possidet naturaliter, filius ciuiliter, & cadit à ciuili, & pater recuperat, & hoc quia in iudicium non uenit uentilandum nomine patris. Et uide Bal. in l. 1. & 2. cum l. seq. ff. de procur. secundum Spe. in tit. de procur. §. 1. uer. si quando, & etiam Iac. de Are. tangitur hic etiam per Cyn. & Gul. alleg. Pau. in l. omnes, de episc. & cle. Spe. in loco præalleg. uidetur distinguere, q super usufruc. loquatur opi. Bar. hic, super proprietate loquatur opi. gl. & Ray. de For. ut refert Bal. in l. fi. §. ubi autem, inf. tit. 1. tenet dictum Ion. secundum Bal. hic, & ibi Ang. hic tenet contra Inn. secundum Imo. in l. fi. ff. de uerb. obl. tenet pro Inn. & pro eo dicit esse casum in d. §. ubi autem. Pro opinio. Bar. & sequacium facit id, quod dicimus in prælato. hic uidetur æquiparari, ut no. Bar. in l. neque, supra de procu. & quod ibi dixi. Et posset dici ad dictum §. ubi autem, ut ibi no. per gl. & Doct. Item quod possit constituere procuratorem ante litis contestationem. Fateor tamen quod postea requireretur in agendo consensus filii. §. ubi autem & aliquid per Mod. in §. actionum. Insti. de act. Et istam gl. dicit esse falsam Bal. in l. 1. de tut. & cur. bo. dat. & an requiratur consensus filii, Bal. hic tenet quod non. Sed an pater tanquam legitimus administrator bonorum filii minoris, possit interponere authoritatem, ut diuidat bona communia, uide Bal. in l. generaliter. sup. de secun. nup. Sed an in alienatione rerum filii, quam facit pater, requiratur decretum iudicis, uide l. 3. & ibi Bar. sup. de præd. minor. Sed an filius cum consensu patris uendere possit, uide no. in l. fi. §. ubi autem. infra. tit. 1. Immo uidetur, quod solus pater uendere possit, in uer. si pater, in §. ubi autem. & uide Ang. in consi. 378. Item pater potest alienare pro utilitate filii, Gl. est in. & ibi Bal. in l. quicunque. infra titu. 1. & an bona aduentitia filii, & filiæ, possit filius uiuo patre uendicare, uide Bal. in l. fi. inf. ti. 1. Et an si pater alienauit res filii possit filius uiuo patre uendicare, uide Bart. in l. fi §. in computatione supra de iure delib. Et quod dixi, an requiratur decretum iudicis, uide quæ scripsi in l. fi. §. ubi autem. infra eo. Bald. in alle. supra cõsi. 380. 4. uol. laudat quod decretum iudicis interueniat, not. etiam Pau. de Cas. ex hac l. dum dicit, nullam præscriptionem, iuncta gl. quod si statutum dicat, nulla possit opponi præscriptio, quod debet intelligi de præscriptione minoris temporis, qu. 30. annorum. alleg. tex. in uli. seu in ti. de l. Conr. §. præterea. & de prohibitione. feu. alie. per Frede. post principium. Et adde quod Ioan. Andr. in addi. Spec. ubi supra refert Odof. Iac. de Are. Petr. Cy. Dy. & Gul. de Suza. quos ipse sequitur, quod in lite super proprietate pater ante lit. contestatio. potest procuratorem constituere.

c Paris. Iudicio meo. Debet tamen interuenire consensus filii, alias non ualeret secundum Roma. consi. 261.

d Ale. Circa legem nostram. Fallit, nisi pater esset dissipator. De quod uide Bar. in l. 1. §. quod si in patris, ff. so. ma. & in l. fi. infra de sen. & in l. Imperator. ff. ad Treb. & quod ibi dixi. & in l. generaliter. in fi. prin. & ibi Bal. supra de secun. nup. Adde qualiter sit formandus libellus, cum pater agit, uel conuenitur nomine filii. Spe. in ti. de libel. cõcep. §. iam tunc circa prin.

e Ale. Expensas. Adde tex. in l. fi. §. ubi autem in uuum, infra, tit. 2. Quid in aliis expensis, uide Bald. omnium in authen. excipitur, infra, tit. primo, in uersi. fin. uide ad hunc tex. in ueritate, quæ habes per Barto. in l. Imperator, ff. ad Treb. ubi habetur an per istam uenditionem perdat pater usumfructum alienatarum rerum maternarum. Alii qui ponunt in l. si constante, in p. q. prin. sol. matri. & in l. fi. §. ne autem, infra, de bonis, quæ liber.

fac. Spec. ponit eam in tit. de dote post diuor. restu. §. fi. ver. illud etiã. Finaliter videtur mihi, quod teneat, quod sit idem in marito quod in patre. Ego determinaui cõtrarium in d. l. 1. Primo, quia expensæ necessariæ minuunt dotem, vt l. quod dicitur. ff. de impen. Præterea expensę, quę fiunt in exigendo nomina, faciunt videri tanto minus esse in nomine, vt ĩ. mand. l. per diuersas, & ibi no. in vlti. gl. mag. Nec obst. quod dicitur de patre, nam maritus habet fructus dotis propter onera matrimonij: pater habet fructus istorum bonorum ex causa lucratiua, non propter onera filiorum.

A V T H E N.

1 *Præscriptione an acquiratur dominium.*

a 1 b **Nisi tricenale.** [a] Quæritur in auth. ista, an p † præscriptionem aliquis efficiatur dñs? [b] Gl. hic distinguit. Aut loquimur de pscriptione trium annorum, & efficitur quis dominus. Aut de pscriptione 30. vel 40. ann. & efficitur quis dñs, c si habeat bonam fidem, [c] aliàs non. Aut de pscriptione longi temporis, & tunc acquiritur dñium vtile. Idem tenet Dy. in c. 2. de reg. iu. lib. 6. vbi optimè declarat istam gl. Pet. vr dicere, qđ p qualemcũque, seu per quamlibet præscriptionem acqrat dñium directum. & est vna de nouitatib. suis, cõ cõem opi. pp plures rõnes, quas hic refert Cy. quas non curo referre, quia de facili respondetur. Pro opi. nostra vr casus in l. 1. § fi. de aqua plu. arcen. Dy. inducit illã ad hoc.

A D D I T I O N E S.

a Paris. Nisi tricennale. No. tamen, quod licèt ex præscriptione non acquiratur possessio, vide omnino in materia Alexand. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. latissimè. De quo scripsi ad Bar. in l. pen. inf. de præscrip. 30. ann. vol. 4.

b Alex. Efficiatur dominus. Vide Bartol. expresse in l. fi. sup. quib. ex cau. ma. & Bald. & alios post gl. in l. traditionibus sup. de pac. Imo an c. fin. de præscript. & per Bal. hic, & Sal. plenè in d. l. traditionibus. per Ioan. And. in regula possessor. in Mer. per gl. & Doct. in l. vsucapio. de vsucap. Et idem hic dicitur, quod per præscr. lon. temporis acquiritur utile dominium: tamen limita, nisi quis præscriberet ex forma statuti, quoniam in statutũ aliquid operetur, acquiritur directum dominium, secundum Bart. singulariter in l. a de vsucap. Item limita, nisi præscriberet iudicis authoritate, secundum Bal. in l. possessio §. fin. de bon. auth. iud. pos. Et ita intelligatur l. si finita. §. Iulianus, & quod no. Bart. in l. prætor. ff. de dam. infec. Item limita, secundum aliquos, nisi præscriberetur contra scientem, quoniam scientia & præsentia, inducunt consensum, & consensus directum dominium, quod tamen non confirmo. Item limita, nisi quis præscripsisset tanto tempore, cuius in contrarium memoria non existeret. Tex. est sing. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiu. vbi longinquitas temporis habet vim constituti, & constitutũ habet vim consensus, & consensus inducit directum dominium. Facit in fi. c. super quibusdam. §. præterea. de uerb. sig. & vide Bal. & Doc. in l. traditionibus. sup. de pact. & Lud. & Bal. in l. si possessionem. de bo. auth. iudi. pos.

c Menoch. Bonam fidem. Didacus c. poss. par. 3. in prin. no. 2. 3.

L E X II.

Quicquid. Quæ ĩ. dicta sunt proximè in bonis maternis, locum habent in bonis materni generis. h. d. Hic dicitur, defuncto eo. Quæritur hic, de quo loquitur, an de patre, an de filio. Pla. dicebat de filio, & sic morte filij dicebat extingui vsumfructum patris. Gl. determinat cõtrariũ, & quod hic dicitur, mortuo eo. s. patre. Nam morte filij non extinguitur. allegat gloss. ĩ. ad Tert. l. fin. in Auth. de hær. ab intest. circa prin. & supra, titu. 1. l. fi. ad- de ĩ. tit. 1. l. 3. & 4. quod no.

L E X III.

Si viua. In bonis maternis filiis emancipatis delatis, pr succedit in vsufructu pro virili, si sunt in potestate, in totũ. Item in nepotibus. h. d. tota lex ista not. & singularis. Tene menti.

L E X IIII.

Omnẽ. Per transitum ad secunda vota non perdit pater vsumfructum in bonis filij qsitum. h. d. No. tex. quod ille, qui non transit ad secunda vota, dicitur stare in priori matrimo-

a nio. [a] de hoc etiam not. glo. in l. 1. §. exactio. ĩ. de rei vxo. actio. &c.

A D D I T I O.

a Alexand. In priori matrimonio. Qui ad secunda uota non transit, dicitur stare in primo matri. & idem post Barto. in l. diuortio. post prin. ff solu. mat. in l. unica. in §. exactio. sup. de rei uxo. actio. imò iniuriantur consanguinei uiri defuncti. si uidua committit stuprum, sicut si committeret adulterium, l. si mulier. & ibi Bart. inf. de adulteriis. limita, ut hic per Bar. nisi mulier luxuriosè uiuat, quia tunc non gaudet priuilegio prioris matrimonii. Tex. est, quem ibi ponderat Bal. ad hoc, in l. his solis. inf. de reuoc. don.

Vide Ale. in l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iudi. Adde quod Paul. de Cast. consuluit, quod uidua committens stuprum perdit dotem, quemadmodum si esset in matrimonio, eius cons. 122.

De bonis que liberis, &c. *Rubr.*

L E X P R I M A.

1 *Aduentitium est, quod lucratur filiusfami. ex dote, uel donatione propter nuptias, ex forma statuti; & sic non uenit fratribus conferendum.*

Cum venerandæ. Sicut bona materna, ita lucra nuptialia filiis, quo ad proprietatem: patri quo ad vsumfructum quęruntur. h. d. Op. ĩ. l. prox. Sol. ibi loquitur in lucris nup. quę à patre processerunt, vt statim dicam. Vlt. per istam legẽ ego dico quod

1 † portio, quam lucratur filiusfam. ex dote, vel donatione propter nuptias, ex forma statuti ciuitatis, illud est aduentitium, & per cõns non venit fratrib. cõferendum, vt ĩ. tit. 1. l. 2. in fi. & de colla. l. fi. non obstante eo qđ dicit Dy. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & ibi dixi, non obstante eo qđ dicit Cyn. in l. 1. ĩ. fami. ercisc. & dixi vobis in l. dotem. ff. de cast. pecu. vbi text. & gl. tangunt. Quæro,

a filiosa. data est dos, [a] quæritur utrum constante matrimonio patri quæratur vsusfructus. dixi vobis in l. contra nurum. §. 1. ff. rer. amota. vbi gl. tangit. Et de hac q. nihil reperies in hoc titulo.

A D D I T I O.

a Ale. Data est dos. Per istam legem dos quam filius lucratus à statuto, dicitur aduentitia. Idem no. Bal. in auth. ex testamento. supra, de collat.

L E X II.

a **Constitutionis.** [a] Lucra nuptialia ex bonis patris profecta, pleno iure quis cogitur filius reseruare, vt in auth. sed quamuis. supra, de rei vxo. actio.

A D D I T I O.

a Ale. Constitutionis. Et adde l. fin. supra, communia utri. iudi. quantum ad ver. nobilius positum hic.

L E X III.

1 *Quòd secundum iura C. filiusfa. habeat heredem.*

a **Quod scitis.** [a] Hęc lex hẽt duas partes, & secunda pars est multum singularis nec scio alibi, & bĩ hoc dicit, filio decedẽte succedunt liberi, nec põt pater bona eius

1 occupare iure peculij. Tene menti hanc l. † quia ſm iura Codicis filiusf. habet heredem, vt vidistis in l. fi. ad Tert. & ĩ. tit. 1. l. 2. &c.

A D D I T I O.

a Alex. Quod scitis. Vtrum secundum ista iura filiusfami. habeat hæredem? de quo per Bar. in l. post dotem, in 3. q. sol. mat. & Bar. in l. pater qui. ff. de cast. pec.

Paris. Quod scitis. Quomodo istud procedat de iure Canon. & quid addatur de iure auth. uide Com. ut scripsi in auth. in suc. C. de suis, & legit.

1 *In successione morientis, pater præfertur auo.*

2 *Pactum de lucrando dotem uiro prædecedente, sicut non valet, ita eodem modo nec pactum de lucrando donationem ante nuptias prædecedente muliere.*

a **§. Sin autem.** Bñ dicit ſm vnam lect. quã gl. videtur ponere. Nepote decedẽte, in bonis quæsitis à matre, vel linea materna, auus maternus pfertur paterno. Iste est singularis casus, de quo nec gl. facit ibi mentionem. No. istũ casum, quia nescio eum alibi, nec scio in text. nec in gloss. nec per aliquos Doc. dixi tibi ĩ. tit. 2. auth. itaq. Alij legũt istum §. alio modo, & ſm

1 eos hoc intendit, † In successione morientis, pater pfertur auo. h. d. Idem habetis in auth. defuncto. ĩ. ad Tertul. ſm istam lect. sic forma casum. Quod uir filiusfam. dedit vxori donationem pp nupt. pacto apposito, quod siue pdecederet ipsa, siue pdecederet vir, lucraretur partem ipsius donationis, decessit ipsa, & sic lucrata est, quęritur qs pferatur in successione. Et dr qđ pater, aliter non posset hic poni, te-

2 nendo istam lec. Sed cõ op. quod † pactum de lucrando dotem, viro pdecedente non valet, ff. de pac. dota. l. 1. & 2. ergo nec pactum de lucranda donatione ante nup. prędecedente muliere, cum inter eos dẽat esse ęqualitas, vt ĩ. de pact. conuen. auth. æqualitas. Huius timore tene primam lect. quę videtur rationabilis, fundata in ratione l. de emancipatis. in fi. ĩ. de leg. hę. Si velles tenere secundam, dicas quod in hoc est inæqualitas. per hanc l. nõ tamen benè probatur.

A D D I T I O.

a Alex. Sin autem. Et uide quod sing. per istum tex. dicit Bar. in l. post dotem. in fi. ff. sol. ma. vide per Bal. in authen. defuncto. ad Tert. & Cy. hic declarauit. Adde melius per Rom. cons. 40. & vide Bal. cons. 112.

Paris. Sin autem. Istum intelle. reprobat Com. ut scripsi in authen. Itaque. sup. tit. 1. vide ad intellectum huius §. Roma. cons. 40. vide d. Pet. Philip. Cor. qui tenet contra Barto. Ale. in l. post dotem. propè fi. ff solu. matri. non firmat, sed ipse in cons. 150. uolu. 2. dicit istum esse magis communem intelle. & in d. l. post dotem, per totum. circa ueritatem istius opin. contra Bar. uide Com. cons. 266. pro opin. Bar. vide Anchar. cons. 349. uide Card. in tracta. dotis, in 3. pat. vbi decidit quæst. sed refert uerba Ale. in d. l. post dotem, ad fi. eod. titu. declarat tamen & restringit opi. Bar. ut per Pau. in auth. post fratres, in 1. supra de leg. hær. ut non procedat, nisi in casibus à iure expressis.

Menoch. Paris. cons. 20. nu. 3. Boer. q. 192. cir. fi. Neuiz. cons. 8. nu. 35. reprehendit Bar. hic.

L E X IIII.

a **Quæcunque.** [a] In bonis, quę patri non quęruntur, moriens transmittit primo ad filios, secundo ad fratres, tertio ad parentes. hoc dicit.

A D D I T I O.

a Ale. Quæcunque Glo. in hac l. malè intellexit istum tex. & eam reprehendit Bar. in l. post dotem, ff. sol. mat. in 3. q.

Paris. Quæcunque. Intellige ut per Ias. in l. 2. §. quod si patris, ff. sol. mat. qui intellectus est Cor. in authen. quod locum, C. de colla. ut refert Lanc. Dec. consilio 162.

L E X V.

Nõ sine ratione. Appellatione vxoris cõtinetur sponsa ex interpretatione extensiua. h. d.

L E X VI.

1 *Profectitium quid sit, & qualiter intelligatur ex substantia patris proficisci, & num. 2. & 6.*

2 *Aduentitium est quod quis quærit laboribus, & industria. & quid sit aduentitium, vide etiam num. 6.*

3 *Filius, si ex pecunia patris fecit vsuras, uel aliam mercantiam, an hoc dicatur profectitium.*

4 *Filius si iuit in Franciã pro mercantia cũ pecunia patris, & eius occasione captauit beneuolentiã Regis, qui aliquis sibi donauit, hoc non erit profectitium.*

5 *Filius an præsumatur diues ex bonis patris, uel aliunde.*

6 *Peculium castrense quid sit,*

Cum

Cũ oportet. a In aduentitijs quæritur filio proprietas: patri vsusfructus b exceptis castrẽsibus. h. d. vsq; ad §. non autem. Opp. ff. de acqui. hære. l. placet. ff. si à patre quis fue. ma. l. 1 Sol. aliud de iure antiquo aliud de iure isto nouo, in quo paulatim inceptum est à bonis maternis: finaliter deuentum est ad omnia aduentitia, ne patri quærantur, vt hic videbitis. Venio ad q. & intro gl. mag. c hic positam, quę est valdè no. dicitur hic, quod in profectitijs nihil mutatur. † profectitia dicuntur, quæ ex substantia patris proficiscuntur, vide tex. ibi non ex substantia eius in cuius potẽ te, &c. Quæro ergo, qualiter d intelligatũ ex substãtia proficisci? Gl. dicit, quod hic accipitur dictio, ex, largè, vt comprehendat omne illud quod occasione patris aduenit, vt l. aditio. ff. de acquiren. hęred. de vulga. & pupil. l. sed si plures. §. in arrogato. Et sic hæc dictio, ex, ponitur largè. Alibi accipitur ex substãtia strictè, vt l. sancimus, §. repletionem. ī. de inof. test. De significatione propria istius dictionis, ex, tetigi vobis in l. non dubium. ī. de leg. Iuxta illud forma. q. e pone quod pater dedit filio fundum, vt inde se aleret, ipse ex fructibus fundi lucratus est, an illud dicetur profectitium? Glo. dicit q̃d sic, quia dicitur ex re patris, &c. ff. ad Treb. l. balista. de vsur. l. in fideicommissi. §. nonnunquam. vide glo. ibi. Item si pater. Ego intelligo istam gl. in fundo, qui datur colono. Nam si filius ipse suis manibus coleret, pars quam ipse lucraretur ex fructib. vt ex opera sua, esset aduentitium: † quoniam illud quod quis quærit ex laboribus, est aduentitium, f vt hic dicitur in tex. Præterea, istam legem intelligo de illo, quod filius acquirit de fructibus simpliciter. Si. n. de fructibus illis quandam negotiationem fecit, & ex hoc lucratus est, tunc esset lucratus ex sua industria, nec diceretur profectitium, vt l. 3. in princ. ff. ad l. Falcid. ita hic intelligo. Quæro, † si pater dedit filio pecuniam, & ipse filius deinde fecit vsuras, an hoc dicatur profectitium. glo. hic videtur dicere quod sic, quam vide ibi, sed quid si. Illud quod glo. de vsuris dicit, procederet secundum iura ista, secundum quę iura vsura est permissa: sed secundum iura hodierna, g secundum quę vsura est prohibita nihil acquiritur patri, quia de his quæ acquiruntur ex delicto h per filium, nihil acquiritur patri, vt l. quod seruus. ff. de acqui. pos. ff. pro soc. l. quod autem ex furto; nisi poneres filium fecisse vsuras iussu patris, tunc. n. cum vterq; teneatur ad restitutionem, quæritur patri semper. tñ dico deducto eo, quod ipsi filio debetur pro operis: & idem dico in alia mercantia, quam filius fecisset de pecunia patris. Nam lucrum quod attribuitur pecuniæ, esset profectitium, vidistis in l. illam. ī. de collat. vbi feci te notare. Quæro † quid si filius faciens mercantiam, i vt in Fran. pro mercantia cum pecunia patris, & eius occasione captauit beneuolentiam Regis, qui sibi donauit quædam, an hoc erit profectitiũ? Spec. in tit. de iudi. in materia de iudi vniuersalib. §. sequi. vers. quid si isti. vbi tractat materiã, videtur tenere quod sit profectitium. Credo q̃ dicat ipse ɔ̃ casum l. socium qui in eo. §. fi. ff. pro soc. Quæro † quid iuris. k in dubio reperitur filius diues, nescitur vnde habuit, vtrum præsumatur ex bonis patris vel aliunde. gl. dicit quod ex qualitate personarum præsumitur. Aut filius erat industriosus, vel artifex, vel non. vide gl. licèt secùs sit in vxore. Contra determinationem gl. videtũ ī. arb. tut. l. si defunctus. Bñ dicas sic, vt soleo dicere alias. Qñq; si p̃sumeremus aliquem lucratum esse aliquid ex bonis alterius, induceret præsumptionem delicti, tunc illud non debemus pręsumere: hic est casus, in l. si defunctus. ī. arbit. tut. Nam si illud, quod habet tutor, præsumeretur ex bonis pupilli, videtur quod dolo subtraxerit pupillo. Quandoq; si præsumatur quod quis sit lucratus ex bonis alterius, effugitur præsumptio delicti, tunc istud debemus præsumere. Exemplum in vxore, l ī. de dona. inter vi. & vxo. l. etiã. & ff. eo. l. Quintus Mutius. Qñq; p̃sumitur q̃d si quis sit lucratus ex bonis alterius, non inducitur pręsumptio delicti, neque effugitur, vt in filio, si filius habet de bonis patris, non mirum est, nec est mirandũ etiam si aliunde habet, tũc recurrimus ad coniecturas, quæ ponunt hic, & in auth. licentia. ī. de epi. & cle. vbi dicitur de prelato, vt in hac l. in prin. Quærit gl. † quid dicatur peculium profectitium, quid aduentitium? de hoc ī. dictum est. Sed quod est cast. pecu. vel quasi, dic, vt in gl. quam vide & no. maximè de eo quod dicit de quasi cast. pec. de quo videbitis in l. fi. sup. de inof. test.

ADDITIONES.

a I. A. Cum oportet. Circa istam l. quod pater potest in istis aduentitijs propria auth. apprehendere & possidere, & si nepos, uel filius resisteret, potest pater propria authoritate ipsum coercere; si non posset, potest adire iudicem, qui ipsum coercebit, vide Com. cons. 88. in uersic. ad tertium. & circa istam materiam de lucris mercatorum, aduocatorum, notariorum, & similium personarum, quæ dicuntur aduentitia, vel castrensia, uel quasi, uide quæ scripsi in l. fi. supra, de inoffi. testa. Perus. in c. licet. §. 1. de sep. in 6. Item quod vsufru. acqui. patri & antequam apprehendat, uide Anto. cons. 7. circa fi.

b Alex. Patri vsusfructus. Quid si pater est Abb. uel Episcopus, an filios acquirat, per l. vsumfructum, vide Bal. quod sic, in fi. §. 1. in prin. inf. eo.

c Alex. Gl. mag. Quod dicatur profectitium, adde Bal. in l. filiæ. sup. de colla. & Bar. in d. §. in arrogato.

d Barb. Quæro ergo qualiter. Pondera benè d. Bart. hic, qui dicit quod §. repletionem, in ver. ex substantia patris, intelligitur propriè, vnde non veniunt ea quæ filius acquirit occasione patris. Et fuit allegata in causa illorum de Rangonibus, & consului ego pro illis. Et ad illud d. Bar. dixi quod idem Bar. tenet contra, in l. in quartam, ad l. Fal. & in consi. Giaber. & adducit An. in d. l. in quartam. ubi dicit se plures consuluisse, & ponderat ut rea. in d. §. repletionem. in versicul. aduentitia, coniuncto uersi. autem. quod est aduersatiuum, vnde excludit profectitia, per id quod voluit Barto. in l. hoc amplius. de damno infecto. alleg. istã glo. & not. de dictione, &c. vide quæ not. in d. §. repletionem, & vide dom. Abb. in consi. 130. pro dicto Bart.

e Alex. Fatmo quæstio. Vide Bal. in l. certum. supra, fam. ercis.

f Menoch. Aduentitium. Crau. consi. 191. num. 8.

g Alex. Hodierna. Vide Bar. in l. quod seruus. de acqui. poss. & Cy. & Bal. hic. & vide Bald. in l. 1. ff de his qui sunt sui, vel alie. iur. vide Ioan. And. in addit. Specu. in titu. de actionib. §. 1. super ver. aduentitium. & Bald. hic. & Paul. de Cast. in l. 2. §. 1. ff quod quisque iur. adde Ang. cons. 207. in fine. & vide Bald. vbi sup. qui tenet quod dominium pecuniæ vsurariæ transeat in patrem, quia soluens vsuras se abdicat dominium, & filio quæri non potest: ergo patri quęritur. Io. And. vbi sup. & Ang. concordat cum opi. Bar. & Io. And. clarius in addi. ad Specu. in tit. de iudi. §. sequitur, uer. quid si alter filiorum, vbi refert Cy. ita tenere in l. per seruum. de acq. ser. Io. quia cum tale lucrum sit restituendum, non quæritur patri.

h Paris. Ex delicto. Vide de hoc & quibusdam alijs Ang. cons. 33. ante med. vide Are. in l. q. seruus. de acqui. poss. & ibi etiam quid de acquisitis in ludo.

i Alex. Faciens mercantiam. Adde omnino quod no. Barto. in l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pac. & in auth. vnde si parens. sup. de inioff. test. & vide Bald. in l. certum. in fi. sup. fam. ercisc. & in tract. duorum fratrũ. Bar. in l. sed si plures. §. in arro. de vulg. & pup. in ver. quæro quid in dubio, vide per Spec. in titu. de act. §. 1. ver. quid si de peculio quasi & adde Bal. in l. 2. C. de pat. pot. & latè Bald. in auth. ex testamento. sup. de colla. & ibi etiam cui incumbit probare, & Bald. in l. iubemus. §. 1. sup. ad Trebel. & ibi etiam dicit quod confessio patris in hoc nihil operatur.

k Ale. Quæro quid iuris. Adde vt pulchrè per Abb. cons. 35. incip. In Dei nomine, circa 1. dub. in 2. lib.

Paris. Iuris. In hac q. de filio vide omnino Alex. cons. 24. in princ. & in cons. 385. & 120. & quod præsumatur ex bonis patris, uide Aut. consi. 9. in 2. dub. & ibi circa argumenta secundi dub. & de istis q̃ præsumatur acquisiuisse de terris alicuius, vide per Barba. in c. ad nostram. extra, de empt. & uendi. & de elec. eundem in c. cum in officijs. de test.

Menoch. Crau. cons. 191. num. 8. Stracha de merca. par. 2. nu. 20. Alcia. in l. singular. num. 8. tit. si cer. petat. & ibi scripsi in q. 8.

l Paris. In vxore. De uxore uide multa quæ habes ad Bar. in l. Quintus. ff. de don. inter virum & vxo. quid autem in officio Reipu. & præl. vide Bar. in l. facultas. ad fi. C. de iure fis. lib. 10. Barb. latè in c. 1. de pecu. cleri. & in l. 2. in 2. not. extra, de test. ubi etiam de vxore, filiofa. & alijs similib. & de clerico. uide Io. de Dama. cons. 87. Bar. in d. c. 2. de test. & cons. 39. ubi etiam de alijs similib.

AVTHEN.

1 *Conditio ut patri non acquiratur vsusfructus, non potest adiici in legitima.*

2 *In relicto facto monacho, & an possit adijci conditio ut nõ q̃ratur monasterio.*

Excipitur. a Vos vidistis quod pater hẽt vsumfru. in oib. bonis quæsitis, exceptis duobus casibus, qui b ponuntur in tex. & alijs positis in auth. excipitur. Quærit gloss. in Authen. vt lic. ma. & auiæ. in princ. vnde hęc sumitur. an ista conditio possit adijci in legitima: & videtur dicere quod sic. † Veritas est in contrarium, vt probatur ex tex. vnde sumitur, & etiam ex ratione posita in tex. cum. n. mater, vel auus maternus habebat filio istã legitimam relinquere de necessitate, non potest sibi istam conditionem adijcere, c vt no. pater in text. † Quæro, quid d si relinquatur monacho sub conditione hac, vt non quæratur monasterio. Illud vr̃, quod contineat impossibile, & repugnãtiam. Monachus nõ potest habere aliquid, sed totum est monasterij, vt in auth. ingressi. ī. de sacrosan. eccl. vnde si dicitur, quod sit monachi, & non quęratur monasterio, est quędam ɔ̃dictio, & quędam in seipso perplexitas, quæ habet vitiare legatum, & ɔ̃ctum, vt l. si Titius. de cond. inst. & l. vbi repugnantia. ff. de regu. iur. Puto autem ista verba sic debere intelligi, relinquo monacho sub conditione ne quęratur monasterio: hoc est, quod monasterium patiatur illud habere eo modo quo potest coniuuentibus oculis, vt l. 4. in prin. ff. de manu. & sic nihil quæratur monasterio. s. facti. Facit ad hoc ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes, & quod ibi not. Sed quid si expresè dicit, e quod nihil iuris quæratur monasterio. Respondeo eodem modo, nihil iuris. s. afferentis vtilitatem sibi, vt patiatur monachum illud ius exequi.

ADDITIONES.

a Ale. Excipitur. Vide tex. cum gl. in l. si vsusfru. § si ita. ff. de vsusfru. lega.

Paris. Excipitur. Non habet etiam vsumfruct. quando succedit pater cum filio. de legat. 1. vbi vult quod acquiratur expressa prohibitio testatoris, sed eum reprehendit ibi Socin. quem vide. Item inquantum gloss. in auth. item hæreditas. seq. concludit, quod quando pater instituitur cum filio, non habet pater vsumfructum in parte filij. Add. quod eam reprobant latè Sal. & Pau. de Cast. hic, Barto. consi. 18. uide etiam glo. in §. igitur, in versi. vsufruc. Instit. per quas perso. & ibi Aretin. tract. de testa. in glo. in ver. Item reliquit Seio filio Cau. lib. 11. ad quod uide etiam quæ scripsi ad Bart. in auth. defuncto. supra, ad Tertullia. Vide Anton. Rosel. in arbore consanguin. quid autem in clerico, si acquirat aduentitia, an vsusfruct. acquiratur patri, vide omnino Barba. in c. tua nos. de testa. vbi loquitur etiam in clerico primæ tõsuræ, concludit quod non acquiritur vsusfructus patri, & multa refert vt ibi per eum.

b Alex. Quærit glos. Et iõ si filius paciscitur ne à patre petatur, patri nihil acquiritur. Tex. est secundũ vnum intellectum glo. in l. filiusfami. de do. alias de dam. infec. Menoch. Boer. q. 194.

c Ale. Conditionem adijcere. Vtrum possit imponi legitimæ grauamen, hoc videlicet quod patri non acquiratur usufr. Bald. tenet contra, in l. filium. sup. fam. ercis. in fi. & adde Bar. in tract. de duob. fratrib. in ver. 2. quæro. & Ange. in corpore, & sequitur opin. Bald. etiam in l. filius matrem, ad fi. si benè ponderetur, videtur uelle contra Bar.

d Ale. Quæro quid. Vide Barto. in consi. 20 t. anci. Quidam donauit aliquam rem monacho. Et vide pro hoc dicto do. Abb. in c. 2. de statu mona. sequitur Ang. hic. Bal. in c. clerici. de iud.

e Ale. Expressè dicit. Adde quod vbi filio ceditur actio contra patrem, pater non acquirit usumfru. secundum Bal. in l. iubemus. §. 1. sup. ad Treb. Adde de q. monachi extra, de statu mona. ubi latè habetur hæc dicta. & ibi quid si Abb. nolit consentire, ut efficiatur caducum legatum, & tenet quod sic.

AVTHEN.

AVTHEN.

Item hęreditas. Hic ponitur alia exceptio. hoc fortè melius staret in fi. præcedētis leg.

ADDITIO.

a Barb. Item hæreditas. Et sentit Bart. q licèt pater ingrediatur religionem, tamen pp hoc non pōt petere bona, tanq̄ pater sit mortuus, & sic vi uelle quod non pōt petere legitimam, & idem tenuit in auth. si qua mulier, ad fi. sup. de sacros. eccl. Contrarium tenet ibi Bald. uide quæ dixi in c. cum scimus. de reg. unde Bar. in l. 1. §. idem rescripserunt. de lib. agn. ubi alle. Spe. uide omnino. & uide Bald. in auth. sed nouo iure. de adulte. ubi dat eandem doc. nulla facta mentione de Bar. & uide quæ dixi in c. in præsentia. de probat.

Ale. Item hæreditas. Quod de portione, in qua succedit frater fratri cum ascendente, non acquiritur vsusfructus patri, & adde gl. & ibi Flor in auth. defuncto. per illum tex.

Parif. Item hæreditas. Circa istam auth. uide pulchrum casum per Are. consi. 73.

AVTHEN.

1 *Pater ingrediens monasterium, an retineat vsumfructum in bonis filii, & n. 2.*
2 *Patria potestas, quando perimitur absque facto patris, tunc non extinguitur vsusfruct. in bonis filii.*
3 *Decem casus, in quibus non quæritur patri vsusfructus.*

a **Idem est.** a Circa hanc l. primo † quæritur, b an pr̄ ingrediēs monasterium retineat vsumfructum in bonis filii? Gl. dicit. Aut pr̄ ingreditur monasterium, non ut efficiatur monachus. Sed ibi fortè ponitur in pœnam pp adulterium cōmissū, vt in auth. sed nouo iure. ī. de adulte. tunc retinet vsumfr. in omnibus reb. præterquam in his, quæ quæruntur filio, qñ matrimonium c dissoluitur, ut in hac authen. Si vero ingrediatur monasterium, c vt monachus efficiatur. tunc vr̄ quod extinguat vsusfructus, qa hr̄ p mortuo, ut ī. de epis. & cler. l. Deo nobis. in fi. sed non quo ad cōmodum. Dicit gl. rō determinat, quod vsusfructus nō finitur. Certe in vsufructu debito simplr procedit ista gl. quia potest esse usufructuarius seruus, eo modo monachus, vt l. vsusfructus. de stipula. ser. & l. fi. ī. de vsufru. Sed in vsufructu debito rōne patriæ potesta. e [illegible]: nam p ingressum monasterii liberatur filius à patria potesta. ut no. in l. si ex causa, §. nunc videndum. ff. de mi. Ratio patet: nam cum ipse efficiatur alterius potestatis, non pōt alium hēre in ptāte, ut ff. de adulte, l. sic euenit. Insti. de pa. pot. §. fin. † Sed qñ patria potestas perimitur absque facto patris, tūc est certum quod vsusfructus non extinguitur. ut habuistis plenè no. ī tit. t. l. 2. Quādo uerò vsusfructus extinguitur facto patris, tūc ipse dēt hēre medietatem vsusfructus, & medietatem perdit, ut ī. eod. §. cum autē.
d Sed quando pater monachatur, perditur patria potestas d facto suo, ergo vr̄ qd̄ pstatur dimidia vsusfructus. † Vinmo quærit gloss. quod sunt casus, in quibus patri non quæritur vsusfructus. Et glo. e enumerat decem, & uide, & no. totam istam gl. e & signa eam.

ADDITIONES.

a Parif. Idem est. An autem morte filii finiatur usufru. & quid si pater transeat ad secūda uota, uide Fran consi. 72. in prin.
b Ale. Primo quæritur. Item ad hanc q adde quod Cy. in l. cum filio. de leg. 1. dum ibi tenet op. & maxime Ang. quod si filius instituitur hæres ab extraneo, est hæres nomine, & tamen emolumentum hæreditatis acquiritur patri, l. placet, cum si de acq. hær dicit Cy. illud facit ad q. de usufructuario ingresso monasterium, ut usufructus non extinguatur, licet monachus nihil possit habere proprium, c. ad monasterium. de stat. reg. auth. ingressi supra de sacro. san. eccl. qui a non est alibi, quod monachus retineat usumfructum, cum commodum transeat ad monasterium. Ita tenet gloss. hic, de quo per Docto. auth. ingressi. & in c. in præsentia. de probat. nec plus dicunt Doct. in d. l. cum filio. & Barto. in d. auth. ingressi in fi. & Spec. in ti. de stat. mona. in uer. quinto quæritur, & uer. 47
c Parif. Ingrediatur monasterium. Vide Ale. consi. 182. Menoch. Boer. q. 191. nu. 5. ubi nu. 8. 9. quid in monacho.
d Parif. Patria potestas. Vide Alex. consi. 183. in prin.
e Ale. Istam gl. Et circa pe. casum hic no. in glo. uide quod no. Imo in l. possessiones, §. 1. ff de acqu. pos. & adde gl. in Auth. ut lic. mat. & auiæ. Adde alium casum secundum [illegible] si pater fuit bannitus de ciuitate ut rebellis, & filio obueniat hæreditas durante rebellione, quod pater restitutus non recuperabit usumfructum, quia illum non perdidit: cū ppe rebellionem non haberet, & per restōnem nō recuperet q non perdidit, post restitutionem tamen habebit usumfructum, de quo eius consi. 316. lib. 4.

1 *Filius potest corrigere patrem in iure.*
2 *Administratio an possit interdici patri dissipanti bona filii.*
3 *Pater, qui est talis conditionis, quod ei administratio bonorum filii interdicitur in uita, et non poterit pupillariter substituere.*

§. Non autem. Administratio paterna est libera hypotheca, ab onere reddendæ rōnis, ab omni ɔ̄dictione. & alienatio est ei tantūmō interdicta. & de eo a qd̄ q̄rit̄ de fructib. pōt tanq̄ de pprio dispo nere. h. d. Op. ī. e. l. fi. a §. sin āt æs alienū. Sol. ibi loqtur de mala administratione dolosa: hic de mala administratione culpabili: uel aliter, vt dicam ibi. Item op. ī. e. l. §. fi. So. filius non habet hypothecam pro mala administratione culpabili, ut hic, sed si pr̄ res filius non redderet, secùs, ut in ɔ̄rio.
1 Opp. & uī † quod filius possit corrigere patrem, ut ff. de condi. ob cau. l. 2. §. si quis quasi. Sol. filius corrigit patrem in iure, ut ibi, non b in administratione, ut hic. Cōtra hoc opp. ī. de sen. pas. b l. fi. & istud est bonum ɔ̄rium, & uide gl. super verb. patria potestas, in fi. ubi gl.
2 dicit, fallit ibi. Tu dic, † vbicunque pater dissipat bona filii, c si quidē c filio ad ipsa bona posset dari regressus, qa vendit res immobiles, q̄ non ɔ̄sumuntur, tunc filius nō potest reprehēdere patrem. Ita loquitur hic. Si uerò dissiparet res mobiles, q̄ nō pnt apparere, & pater soluendo non esset, & esset homo malæ uitæ, tunc potest ei administratio interdici, ut d. l. fi. ī. de sen. pas. facit ff. ad Trebel. l. Impe-
d rator. Et per hoc dico d in materia substitutionis pupillaris, q pr̄
3 † qui est talis ɔditionis, quod ei administratio bonorum filii interdicitur in vita, q ei non poterit pupillariter substituere eadē rōne, vt sicut non potest de reb disponere in vita, nec in morte. Quærit gl. utrum interitu rei extinguatur vsusfructus patris. Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Ale. Opp. inf. eo. l. fi. Pater non tenetur reddere administrationem, uide Bald. in l. si superstite. supra de dona. & Bald in l. usufructu & quod dixi in l. Imperator, ff. ad Trebellia. in l. filiæ. supra famil. erci. & ibi etiam quid in matre. & de utroque uide gl. & tex. & Bar. in l. si quis petitio. §. illo. de secū. nup. & Bal. in l. Gallus § instituēs. & in l. Licèt. infra ad l. Fal. Et an teneatur pater facere inuentarium, uide Cy hic tenentem quod non, & Bal. idem tenet hic Et quod si pater est tutor filii, an teneatur reddere rationem, uide Bal inf ea l. §. fi. & ibi etiam quid in matre.
b Opp. inf. de sen pas. Adde Bart. in l. si constante, in 9. q. a. q. prin. solu. matr. uide tamen Bal hic adde Bal. consi. 75. lib. 5.
c Menoch. Bona filii. Are. consi. 72. in 4. & 6. dubio.
d Ale. Hoc dico. Vide Bal. in auth. excipitur. sup. eo.

a **§. Sin autē.** a Si pater patitur filium tenere, & vsumfruc. percipere de reb. l qb. ipsi patri qrit̄ vsusfruct⁹. ei b vī fructus donare. b h. d. Tex. hic nō aperit, an teneat remissio, uel ista diutina donatio, sed dicit quod morte confirmetur, nec gl. declarat. Quid dicemus? Breuiter puto quod teneat remissio ista diutina, hoc est quatenus patris voluntas uiuētis durat, ar. l. ex annuo. ff. de do. inter ui. & uxo. & ideo postea dicitur morte confirmari, quando non potest postea reuocari.

ADDITIONES.

a Parif. Sin aūt. Quod illud non pcedat in profectitiis, & reb. patris, uide Pan. cōs. 12.
b Alc. Donare. No. casum, in quo valet donatio inter patrē & filiū, absque confirmatione mortis, qui est sin. secundum Bal. hic, & uide Bar. in l. 9. ff de condi. indebi. & qd no. Bar. in l. 1 in prin. ff de do. & in l. 1. § 1. supra de inoffi. do post glo. ibi, & videtur tex. in c. 1. de alie. feu. paterni. recte inducendo & per Bald in auth. ex testā. de colla. uer nouum &c. uide Bal in §. prox Adde quid dicendum si pater filio donanti rem, in qua pater habebat usumfru. consensit, an uideatur remittere usumfr. & an illum possit reuocare in præiudicium creditorum, & an ualeat donatio talis facta socero ipsius patris, uide Pet. de Anch consi. 106. Menoch. Boer. q. 196.

1 *Donatio facta filio in præmium emancipationis est simplex donatio.*

a **§. Cum autem.** a Si pater emancipauit filium, in præmium emācipationis sibi retinet dimidiam usufr. nisi aliud sit expressum. h. d. No. quod pater, q emancipauit filium debet à filio præmiari. Et ideo uerba, quæ apponuntur quotidie in emancip. quia pater donat filio in præmium emancip. ponuntur in propriè, quia illa est simplex donatio, ut dixi in l. ut lib. in fi. supra de col.

ADDITIO.

a Barb. Cum autem. No. quod Gul. de Cun limitat hunc §. si coactus propter delictum emancipauit, non habet dimidiam, arg. l. si ieiunnes, sup. de episco. aud.
Alex. Cum autem. Contra hoc uide tex. in l. 1. in fi. supra de inoffi. test. aliàs de ui fisc. Prato. & Adde Ang. & Imo. in l. iterum, ff. de uerb. oblig.
Parif. Cum autem [illegible] procedit si pater emancipat filium spontè, secus si cogatur, quia malè, & contra pietatem tractat filium, uide Com. consi. [illegible] Casus talis est Menoch Tiraqlate in l. si unquam in uer. Donatione largitus, nu. 146.

§. Sed cum. Pro rebus filii, in quibus pater est legitimus administrator, habet filius hypothecā à tpe a administrationis inchoatæ a h. d. Oppo. supra eo. l. non autem. So. Dic ut ibi. Vel dic, quod hic loquitur in mala administratione dolosa, ibi in culpabili, &c.

ADDITIO.

a Menoch. Inchoatæ. Ru. consi. 77. nu. 5 lib. 5.

LEX VII.

Cum multa. In rebus quas Imperator, vel Augusta donat filiofam. patri usufructus non quæritur. hoc dicit ista lex.

LEX VIII.

1 *Filius in aduentitiis adit hæreditatem patre ignorante, & etiam inuito.*
2 *Filio hæreditatem repudiante, cui datus fuit substitutus, patre superexistēte, pater ad hæreditatem admittitur, excluso substituto.*
3 *Si filius moritur antequam adeat, pater non potest adire.*
4 *Quod hic dicitur habet locum etiam si filio deferatur hæreditas ab intestato.*

Cum non solum. Si hæreditatē, uel alias res, quæ filio deferuntur, filius adire nō a uult, pr̄ pōt ea pleno iure acqrere. & e ɔ̄. si pr̄ recuset, filius sibi pleno iure acqrit. h. d. Op. & uī quod filius non possit adire sine iussū pris, ut l. si qs. §. iussum, ff. de acq hęre. Sol. in aduētitiis iura antiqua
1 sunt hodie correcta. Nā † filius pōt adire patre ɔ̄dicēte, ut hic, & ēt patre ignorāte, ut habuistis no. in l. 1. q admit. ad bo. pos. Op. dr̄ hic, idē in ɔ̄tib. Cōtra, qa in ɔ̄tib. pater obligatur per filium inuitus, ut l. si quis filium. §. ēt. ff. de pec. Sol. obligatur inuitus de peculio, ut ibi, nō in solidum, ut hic, nec ut legitimus administrator. Ita debes hoc intelligere. Itē op. qa solum in sex casib. filiofa. ɔpetunt actiones, ut l. filiofam. & l. in factum. ff. de act. & obl. Solu. istud est hodie b additum ab isto nouo iure. Quæro, pone b quod † filio instituto da
a tus est substitutus vulgaris, filius recusat hr̄ditatem. qs pferatur, an pr̄ authoritate huius l. an substitutus? Glo. dicit pferendum esse patrem, qa censetur una psona cum filio, uide gl. sup verbo, recusante filio. Ego tracto istam materiā in materia substōnis uulgaris, in l. 2. ff. de uul. & pup. & teneo idē qd̄ gl. dicit hic. Nā effectus substōnis vulgaris est, q si institutus hr̄s non erit, uel aliū ministerio suo hr̄dē non fecerit, admittat̄ substitutus, ut l. si pr̄fa. ff. de hær. inst. sed hic filius licèt non sit hr̄s, tamen ex psona sua facit patrē hr̄dem, ergo substitutus repellitur. Præterea de hoc vr̄ casus in §. similique modo,

modo, j. e. l. ubi dr̃, perinde est, ac si ipse pater esset ab initio substi-
3 tutus. Quero secundo, si filius moritur anteq̃ adeat, utrum pater possit adire? Quidam quod sic, sicut hic dr̃ de filio recusante, licet
c Rich. Malumb. teneat ꝯrarium: quia qñ filius moritur, tunc non subest psona, quã possit repñtare pr̃, sicut dicimus in simili, aliud est hr̃dẽ repudiare hæreditatẽ, quo casu põt cõpelli per fideic. ut l. nã quod. §. 1. ff. ad Treb. Aliud est mori hæredem ante adi. hær. ut l. à quo. §. si de testõ. eo. ti. ego idem dico esse. Pro hoc est casus in l. si infanti. s. de in. deli. ubi per filiũ morientẽ ante aditã hær. non q̃ritur patri hr̃ditas, nisi fuerit filius infans, ut s. ad Orfi. l. 2. Quero.
4 an illud, quod hic dr̃, habeat locum, si filio deferat hæreditas ab intest. gl. dicit q sic, & bene. Item an illud quod hic dr̃ in filio, hẽat locum in seruo. gl. dicit quod non, ut l. cum proponas. s. de hære. inst. Item an hæc lex habeat locum in querela. Dic, ut in glos.

ADDITIONES.

a Ale. Acquirere. No. quod ista lex habeat locum in contractibus, secundum gl. in hac, quod facit, quod si per stipula. quæsita est actio filio pro consequenda donatione, & ipse filius nolit eam acceptare, acquiritur patri actio, quod est not. licet videatur q talis actio ex stipulatu debeat reuerti ad stipulantem, renuente filio, per l. absentiæ, & quia stipulatio personam extraneam nõ comprehendit, l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus. de uerb. ob. & l. si pro te. supra de do. promiss. Quinimo ista lex est correctoria, ideo forte non debet extendi de ult. uolun. ad contractum, & uide gl. hic in uerbo contractu. tex. infra eo. ad fi. Adde Bart. in l. cum proponas supra de hær. instit. & ibi Flo. sequitur op. Bar. & ibi uide Bald. & pro ista opin. bene facit tex. inf. ea. l. §. in illis quoque modo in uer. quasi ab initio institutus, & ibi põderat Bar. Sed an pater possit repudiare hæreditatem sine filio, delatam filio contemplatione patris, uide glos. quod non, in l. is qui hæres. §. ne filium. ff. de acq. hær. sed Bal. ibi dubitat. Et adde qđ ista lex in prin. non habet locum ad pias causas, secundum Bal. in l. 1. in corr. super no. C. de sacros. ecc.

Paris. Acquirere. An autem istud habeat locum in hæreditate profectitia, cum loquatur solum hic tex. in aduentitia, uide Com. consi. 73. & ad reg. de aduen. uide aliqđ per Com. consi. 86. ante fi. & ista lex procedit etiam in filia maritata, quia si mortuo marito, relicto filio, moriatur postea filius, & eius hæreditas deferatur matri, q̃ habet patrem, si repudiat hæreditatem filii, pater põt tamen adire beneficio huius l. uide Com. consi. 115. licet filia maritata uideatur esse in potestate mariti, sed illud est quo ad debitũ carnis, & opera. Item inquantum hic dicitur, qđ pr̃e nolente se intromittere põt filius ad re, & ei decerni curator. adde q debet istud cõstare euidenter, quia in dubio præsumit qđ pr̃ uellet administrare, uide An. consi. 18. post princ. An aũt pr̃ possit adire filio in extremis existente, qñ filius non expressisset uoluntatẽ suã an uellet ipsam hæreditatem adire, uide Bar. in rub. qui admit. An autem hodie ea quæ pr̃ põt inuito filio adire, & econtra filius inuito patre, poterit eius iussu adire. ponit ibidẽ Bar. & ponit gl. Bar. & Mod. in l. 1. supra qui admi. ubi uide. & uidebit Ias. qui tenet op. Ang contra omnes alios. Item an illud qđ dr̃ hic patrem posse adire inuito filio, locum habeat in Abbate, uel Prælato inuito monacho instituto, uide latẽ Ias. in l. cum proponas, C. de hær. insti. concluditur quod sic. Item an illud quod hic dr̃ in hr̃ditate habeat locum in contractib. si cõtractus fieret noĩe filii, qui non uellet eum acceptare, uide Are. in l. qui aliena. in prin. ff. de acq. hæred.

b Ale. Quæro pone Adde quod Ang ut refert Pau de Cast. in l. 2. de hære. inst in hac q. tenet contra Bar. dicens quod hic tex. loquitur quãdo institutus adeundo facit aliũ hæredem, tũc est uerum, quod excludit substitutum. Sed in q ista repudiat, & non facit patrem hæredem per suam repudiationem, sed aperit uiam, eum patri ueniat ex dispositione l. substitutum, non ex dispositione testantis, dẽt fieri quod prouisio hois tollat ꝓuisione l. & ẽt potẽtius in his, q̃ hõ põt, ut l. si. supra de pac. cõuen. ubi substitutus præfertur coniuncto qui uenit per ius accrescẽ. ex dispõne l. in l. 3. § si duo. in fi. de bon. poss. fm tab. Et credit d. Pau qđ ista op. sit de iure uerior, ut no. licet cõe op. sit in contrarium, à qua non esse recedendum dicit in consulendo, & per Imo. in l. si pater de hær. insti & hic plene per Iac. de Bel in dispu. sua, qui etiam tenet contra op. Bar. per Bar. in l. 3. supra de hær. insti. Et certé uerior uĩ opi. Iac. de Bel & Ange. per prædicta, & per alle per Iac. de Bel hic, licet utraque opi. uĩ substantialis, qui filius ita dicitus de facto fuit facere patrem hæredem iure dispositione, sicut qn̄ modo hæres institutus decedit, & transmittitur in deliberan. quo casu secundum cõmunem op. excludetur substitutus, ut in d. l. 2. Menoch. Ruy. consi. 95. nu 9. lib. 2.

c Alex. Tenent contrarium. Credo tamen pr̃em posse adire beneficio iuris deliberandi per filium in eum transmisso. Nam per istud ius deliberandi excluditur substitutus uulgaris, ut tenet Bar. in l. cum proponas. sup. de hæ. inst. Et adde quod no. Bal in l. 1. qui admit. in 8 opp. & alle. in l. si infanti. & Bal. in l. 1. de uulg. & pup. in q. 4. in princi. & Bal. in l. 1. ad Orfi. & Imo. in l. is qui hæres, §. neque filius, de acq. hære. & hic laté per Iac. de Bel. in sua dispu. per Cy. in d. l. 1. infra ad Orfi. Adde ut per Old. cõsi. 33. incip. quidam accepit uxorem.

1 *Pater cogitur filio litiganti consentire, & iudicium sine eius uoluntate est nullum.*
2 *Consensus patris, an requiratur in omni iudicio.*
3 *Patri nolenti consentire quomodo imponatur necessitas.*
4 *Si pater noluit consentire, & iudex procedit in causa, quãdo ualeat iudicium.*
5 *Filius si agit ut procurator, consensus patris non requiritur.*
6 *Filius tutor, agit sine patris consensu.*
7 *Præceptum in consiliũ factum filiofa. sine consensu patris, an ualeat.*
8 *Actio in factum oritur ex sententia interlocutoria continente aliquid dari, uel fieri.*
9 *Filius an possit esse coram arbitrio sine patris consensu.*
Filiusfam. potest compromittere sine patris consensu.
10 *Consensus patris requiritur ab initio.*
11 *Si pater ab initio non consensit, sed postea, an iudicium conualidetur.*
12 *Filius in caso castrensis pec. uel quasi, agit sine patris consensu.*
13 *Filius in publicis criminib. potest esse in iudicio sine patris consensu.*
14 *Filius agens contra patrem, agit sine eius consensu.*
15 *Pater potest consentire filio per epistolam, uel per nuncium.*

a §. Necessitate. a Hic est no. §. & etiam singularis, fm lect. qua reputo ueram, breuiter h. d. In reb. in qb. pr̃i non q̃ritur usufructus, q̃ non uult, cogitur pr̃ filio in iudicio cõsentire. Hoc dicit fm lec. quã intendo tenere. Vel ait fm lec. cõem. Filius non põt esse in iudicio, sine cõsensu patris.
a h. d. No. q pr̃ tenetur filio ꝯsentire in iudicio. No. q iudicium sine patris uoluntate est nullũ. Ad primũ qñ qs compellitur litigare, non ualet iudicium, ut l. 2. in prin. ff. de iud. Sol. Pater hic non cogi-
b tur litigare, sed cogitur litiganti ꝯsentire. Ad secundum op. l. & ut quod tutus possit agere sine consensu pr̃is, ut s. de colla. auth. q̃ locum. Sol. ibi est casus specialis. Oppo. ff. de mino. l. denique. § sed
c utrum, ubi fit executio in filiofa. sine consensu pr̃is. Gl. dicit, aliud in actione in factũ, q̃ datur pro executione, aliud in actione principa-

ADDITIONES.

a Alex. Necessitate. In materia huius §. dicas istum §. non habere locum, quando filius habito consensu patris in iudicio, fuerit demum condemnatus, & actio in factũ intentatur contra eum pro exequenda sententia, quo casu nullus erit necessarius consensus in hoc iudicio. Secundo gl. est de hoc multum no. in l. 3. §. sed utrum. in glo. olim, alias in gl. uõ fraternale, ff. de mino. & ibi dicas. Item limita, nisi de iure extraordinario ageretur, secundum gl. in l. 1. & ibi Bar. supra qui admit. Facit l. si filius, si cer. pet. Item limita in omnibus casibus, in quibus minor potest esse in iudicio sine consensu patris, secundum Spe. in tit. de actore, §. 1. uer. sed nunquid in casibus, de quibus in c. fi. de iudi. in 6. uide gl. ibi in uerbo, regulariter. Et de materia huius §. uide Iac. de Bel. in disputa. in summario ibi, consentire, & non sufficit in hoc casu præsentia cum taciturnitate, secundum Io. An. in c. fi. de iud. in 6. Adde quod Bald. quem sequitur Pau. de Ca. dicit, quod pro opi. gl. & Ale. & antiquorum est casus in d. c. fin. de iud. Nam ibi datur regula, quod filiusfa. non potest esse in iudicio sine consensu patris. & illa regula non potest intelligi, nisi in casibus quib. ipse filius agit, & agere potest, quia sibi competit exercitium actionis. Et sic quando pater non habet usumfru. qualitercunque non habeat, siue quia noluit, siue quia non potuit: quia si haberet exercitium actionis, competeret patri, non sibi, ut infra e. §. ubi autem. & postea ab illa regula excipit casum. s. in causis beneficialib. de quibus pater non habet se intromittere, quia non habet usumfru. Et ratio est, quia talia cẽsentur pec. castrensia, uel quasi, & in illis dicitur militare Deo, nec requiritur consensus patris in aliis non beneficialib. quæ non reputantur castrensia, & in quib. filius non militat, posito quod pater non habeat usumfr. nec sit legitimus administrator, saltem debet interuenire ad interrogandam eius personam, per illud c. fi. & dicit Pau. de Cast. se non putare quod hæc fuerit mens Imperatoris. de quo uide per eum eius consi. 53.

Paris. Necessitate. Vide ẽt pro limitatio. huius §. Ang. Are Instit. de tut. in prin. in gl. t. & in §. in personam Inst. de act. Item circa materiam istam adde primo, an ista exceptio, tu non potes esse in iudicio sine consensu patris, potest opponi ante li. contest. an uero potest semper opponi, uide Ale. in l. sed si de sua, circa fi. ff. de acq. hær. not. tamen quod licet filius non possit esse in iudicio sine consensu patris, potest tamẽ impetrare rescriptum, & obtinere iudicem delegatum sine consensu pr̃is, dummodo postea in agendo præstetur consensus, ponit ad hoc tex. quem ibi no. Abb. ad illud propositum simile in c. causam quæ. ea, de iud. & de ista materia maxime in executiuis, requiratur consensus patris, & de plurib. aliis, maxime si filiusfa. sit minor, uide Ale. consi. au. in prin. & an separatus à patre, possit esse in iudicio sine patre, uide Bal. in l. 2. §. q obseruari, C. de iure. cal. in l. 1. ad Maced. Item not. quod in casib. in quib. minor potest stare in iudicio sine consensu, & authoritate tutoris, uel cura. in illis potest filiusfa. sine patre. glo. sing. in c. fi. in uer. regulariter, de iudi. in 6. Nunquid autem consensus patris præstitus filio in aliquo instrumento, operetur ut filius possit patri obligari, uide Bal. pulchrè in l. 1. C. quod cum eo. Item an requiratur consensus pr̃is in his, in quib. patri nõ quæritur usufructus, uide Fran. consi. 72. Item quod etiam in summariis requiratur, tenet Bal. in l. nec quicquam, § de plano. circa fi. ff. de offi. procon. & leg. Item an ipse filius possit dicere iudicium nullum sic quam agitatum sine patre, uide Pau. consi. 54. Item si filiusfa. in instrumento dicit se patremfa. an per hoc reddatur obligatio efficax sine consensu patris, uide Pau. consi. 174. Item adde quod si fuerit agitatum iudicium cũ filiof. sine cõsensu patris, est ipso iure nullum, nec fideiussores, qui se obligant, aliquo modo tenentur ad expensas, uide Ant. consi. 18. post prin. & ibi loquitur etiam si per errorem fuisset decretus curator s. si filiof. quia omnia sunt nullius momenti. Item quod filiusf. possit implorare officium iud. sine licentia patris, & qualiter istud intelligatur, uide Ias. in l. nec quicquam, § ubi decretum. ff. de off. procon. & leg. in l. 1. C. qui admit. Item an sufficiat in s. iudicii allegare quem filiumfa. ut iudicium reddatur nullum, licet aliter non probetur quod sit filiusf. quasi eum patrem præsumatur adhuc uiuere, uide Cap. cau. 44. Are. late, in l. sed si de sua de acq hær. Item an ubi proceditur summarie & sine figura iudicii requiratur. Bal. in §. de plano de quo supra tenet quod sic, sed cõtra eum fecit ipse in l. 3. § sed utrum. de min. uide no. in d. l. sæpe. in §. fin. in 3. q. princ. ad fi. Item quod de dote aduentitia bene pp ea filiusf. possit esse in iudicio sine consensu patris, & idem in his, in quib. non q̃ritur usufr. patri, uide Ias in l. 2 §. quod si in patris, ff. so. ma. Iẽ qđ in peculio profectitio possit filiusfa. esse in iudicio sine consensu patris, uide Barb. in c. quod quibusdam, de fide instrum. Item quod in materia dotis filius possit esse in iudicio sine consensu patris, uide Barb. in consi. 46. Menoch. Soc. tracta. fal. reg. 151. Maria. Soc. iu. consi. 34. col. pe. in fi. li. 1. in curia mercatorum non procedit Barb. consi. 86 col. 1. 2. lib. 3. Iuramentum, à filiofa. præstitum sine patris consensu an ualeat, Marsi. sing. 40. & filius siue agat siue conueniatur, sem per cum authoritate patris dicitur. Neui z. consi. 18. nu. 1. 2. & nu. 11. quid in causis executiuis & summariis, & in curia mercatorum.

b Alex. Ad secundum op. Vide Bar. in l. 1. supra qui admitt. Doc. in l. qui in aliena. de acqui. hæred.

c Alex. Glo. dicit aliud Vide Insti. de act. §. actionem autem de pecu. aliàs est §. actiones autem de pec per Bar. in l. nec quicquam. uide Bal. in auth. quod locum de coll. Et in materia huius § sciat quod ubicunque filius constituitur curator alicuius adulti, & huic constitutioni pater prædicti curatoris consensit, tunc sine consensu patris poterit dictus filius agere. Ista est gl. multum sing. in l. Lucius Titius, ff. de admi. tut. in gl. 2. secundum Bal. in hac l. h quod tene menti perpetuo. Item limita huc §. procedere in peculiarib. quando est concessa ipsi filio administratio per patrem. Ita not. dixit Ange. in l. filiusfa. ff. de dam. infec. facit in arg. c. qui generaliter. de procura. in 6. Item aliàs dicas quod iste §. limitatus non procedere in filiofa. 30. ann. qui in iudicio fuisset, & sententiam collectitios esset in fauorem eius, quoniam nõ redderetur processus, uel sententia nulla, propter defectum cõsensus patris quia in hoc sunt priuilegiati minores, ut consensus, uel authoritas, quæ alias eis erat necessaria, non requiratur in his, quæ sunt fauorabilia eis, ut no. Cyn. Sal. & Ful. in l. non eo minus, supra de proc. gl. in l. 1. qui legi. perso. Et hanc limitationem in specie ab aliquo scriptam non inuenio, & est de mente Spec. in ti. de acto. §. 1. uers. sed nunquid in casibus, in quibus, & iuncta decisio Cyn præalleg.

Adde dictum dom. Alexand. dicit quod hanc limita. ab alio scriptam non inuenit. quod idem uoluit Pet. de Anchara. consi. 72. pro quo facit, quod consulat Rom. consilio 454. quod stante statuto, quod minor non possit contrahere, nisi seruata certa solemnitate, quod si tamen contrahit in eius utilitatem, contractus ualet, & tenet.

cipali. Rõ, quia cũ pr primo cõsentit, & postea vr̃ ꝯsentire in executione, certe nec ibi, nec in aliqua l. Digestorũ reperimus quod pater teneatur filio ꝯsentire, vnde poterimus soluere, vt solutam interiora per aria. Opp. ff. de noxa. l. si noxali, & seq. & Insti. de noxa. §. fi. Sol.

[2] Glossatores nři cõiter dicũt, † quod in oĩ iudicio reqritur pr̃is ꝯsẽsus, & sic illa iura corrigũtur per istã. Et est ratio, quam gl. ponit hic [a] in prin. quia filiusfa. nõ vr̃ integer hõ,[a] & iõ reqritur pr̃is ꝯsensus ad eũ integrãdum. Quidã alius Glossator antiquus, q vocatus est dñs Otto, intelligit istã l. aliter, & eius lec. ponitur in gl. mag. in fi. & dicit quod hæc lex nõ dicit, quod in omni iudicio reqratur patris ꝯsensus: sed dicit hic, quod in reb. in qb. patri nõ quæritur vsusfructus, qa nõ vult, potest aduersarius dicere filio agẽti, vel defendẽti: volo qđ pater tuus ꝯsentiat iudicio in signum repudiationis, ne possit postea venire, & dicere iudiciũ nullũ, qa sibi competat vsusfructus, & exercitium, cũ de repudiatione in iudicio nõ cõstet, & dicit Imperator, quod cogetur pater in hoc filio cõsentire, in signũ huius repudiationis. Hic est verus casus huius l. & probatur primo ex continuatione text. vt potes videre apertè, & secundum hoc iura antiqua remanent incorrecta. Probo, de iure antiquo poterat agre filius sine consensu patris, vt d. l. si noxali. & Insti. de noxa. §. fi. de iudic. l. oẽm. & l. tam in contractibus: & sic de iure antiquo erat integer homo filiusfam. sed per iura Codicis persona filii nõ est diminuta, nec ius eius, imò aucta: qa sibi qritur proprietas, quæ olim nõ quærebat. Vñ nõ est dicẽdũ quod hodie nõ sit integer hõ, cũ olim esset. Per hãc rõnem tenebat Iac. But. opi. Otto. quam tenebat Iac. de Are. do. Rich. Malũ. & do. Cy. eã vĩr tenere, & ego puto esse verã. Probo primo per §. seq. vbi qñ filius est minor, & patri nõ quæritur vsusfructus, datur filio curator, qui põt actionẽ exercere. Vide tex. in §. sin autem in secũda. Sed si esset verũ quod filiusfam. nõ esset integer hõ, reqreretur cõsensus curatoris, qui suppleret defectũ ętatis. Item ꝯsensus pr̃is, vt reintegraretur p̃sona filii diminuta per patriã prãtẽ reqreretur. Sed hoc est falsum, qa cõsensus solius curatoris sufficit. Rõ, qa qñ datus est curator hæreditati illius filii, constat de patris repudiatione, ideo non est necessarius eius consensus in signum repudiationis. Pro hoc est tex. in Authen. vt lic. mat. & auiæ, in prin. vbi in reb. in quibus, patri non quæritur vsusfructus, quia non potest, filius maior habet omnimodam administrationem, ergo non requiritur patris consensus in omni iudicio, sed solum in isto, vbi patri non quęritur, quia non vult, requiritur consensus in signum repudiationis. Pro hoc est text. in d. Auth. ut lice. mat. & auiæ. pro hoc etiam est casus extra, de iudi. c. t. lib. 6. vbi in casib. in quib. nõ quæritur patri vsusfructus, quia nõ potest, nõ requiritur patris consensus, & sic puto opi. Otto. esse veram. & verissimam. Dic ergo, aut loquimur de iure antiquo, aut hodierno. Primo casu, aut loquimur in casib. in quib. actiones per filiũ quęrũtur patri pleno iure, tunc non potest filius agere sine consensu patris, qui nõ habet actionem, vt l. si pupilli. §. videamus. de nego. gest. Posset tñ agere tanquam cõiuncta persona patris, vt l. sed & hæ, in prin. ff. de procur. Aut loquimur in casib. in qb. actiones remanẽt apud filium, sed exercitium patri cõpetit: tũc aut pater est p̃ns, & nõ põt sine cõsensu patris. Aut est abñs, & tunc secus, vt l. si longius. ff. de iud. & l. si vnus. §. filio. ff. de mino. Aut loquimur in casib. in quib. actiones remanent apud filium pleno iure, & tunc patris consensus non reqritur, vt l. miles. §. 1. ff. de cast. pec. & hoc in agendo: sed defendere põt filius sine consensu pr̃is indistinctè, vt l. 3. §. sed utrum. de min. & l. omnem. & l. iam ex ꝯtractib. de iudi. & d. l. si noxali. & l. seq. ff. de nox. Si verò loqmur de iure hodierno, tunc aut loqmur de profectitiis, & iura antiqua non sunt immutata, vt l. cum oportet. in prin. ĩ. e. Aut loquimur in aduentitiis, & tunc aut patri quæritur vsusfr. & filius nullo modo potest agere, nec defendere, quia sibi non competit administratio, sed patri, vt ŝ. tit. t. l. 1. & ŝ. co. l. vbi aũt. & §. filii. Aut patri non qritur vsusfructus, & tunc aut quia non vult, & requiritur patris consensus in signum repudiationis, vt hic. Sed si de repudiatione aliàs non constaret in iudicio, vt quia esset datus tutor, vel curator, pp pr̃is repudiationem, non requiritur patris consensus, vt ĩ. §. prox. Si verò patri non quæritur vsusfru. quia nõ potest sibi quæri, tũc patris cõsensus nõ requiritur, vt ĩ. §. proxi. & in Auth. vt lic. & ma. & auiæ, in prin. & extra de iud. c. fi. lib. 6. hoc [b] etiam apparet in castrẽsib. vel quasi, in quib. patri [b] non potest quęri vsusfru. nec eius cõsensus requiritur, vt l. 1. §. 1. de castr. pecu. & ŝ. de epi. & cle. l. sacros. Idem in aliis iudiciis, quę agitãtur super reb. in quas nullus cadit vsusfr. vt d. l. si noxali. ff. de noxa. & in aliis casibus in quib. ipse filius cõueniretur. Ita debes intelligere hãc materiam.

[3] His opi. expeditis, veniamus ad glo. nostras. Primo quæro, † qualiter imponetur ista necessitas patri. Dicit gl. pignorib. captis, & mulcta indicta, & aliis remediis ꝑtoriis, vt l. 1. §. quid ergo, de vent. inspi. in cõtrarium facit Inst. de acqui. per arro. §. fi. Sol. ibi pater nõ cogitur defendere, sed benè cogitur filio ꝯsentire, ita loqtur hic. Quæro se[4]cũdo, quid † si pater interpellatus nõ ꝯsentit, & iudex procedit in causa, an valeat iudiciũ? Vi qđ sic, quasi sufficiat interpellatio super hoc, vt l. t. §. exegit. vt in possess. lega. In ꝯtriũ videĩ, qđ nõ sufficiat, quia dẽt cogi cũ effectu ꝯsentire, vt d. l. 1. §. fi. ff. quod quisq; iur. Gl. nõ determinat: dicũt quidam, quod debet cogi cum effectu consentire. Nam interpellatio benè sufficit ad cõstituendum quem in mora, nõ ad inducendum consensum. mihi videtur quod debeamus sic dicere. Aut filius agit, aut conuenitur. Primo casu requiritur consensus verus, nec sufficit patrem super hoc interpellari, nam cum ipse pater sit legitimus administrator, vel saltem de hoc dubitetur, nisi filius legitimet suam personam, nõ debet audiri, cum ante omnia debeamus inquirere de persona, vt l. si quæramus ff. de testa. Sed si pater esset vilis persona, tũc nõ putarem interpellationem sufficere, vt l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. sol. matr. Idem si ipse esset absens tanta absentia, quod haberi non possit, arg. l. si longius, ff. de iud. Sed si filius conuenitur, tunc puto interpellationem factam patri, sufficere, siue dicamus, patris consensum requiri ad perficiendum personam filii, secundum opi. glo. arg. d. §. eo autem tpe, siue dicamus eius ꝯsensum requiri in signum repudiationis: nã non veniẽdo videĩ repudiare, vt l. si eo tpe. ĩ. de remis. pign. Quæro [5] tertio † quid si filiusfa. agit vt procurator, an requiratur patris ꝯsensus. Gl. videtur dicere quod sic, & s̃m hoc esset correcta. l. fil. uitam. [c] §. ipse quoq; ff. de proc. Sed omnes Doc. tenent ꝯ [c] istã gl. & est ho[6]die casus ex. de proc. c. qui gñaliter, §. 1. lib. 6. Quæro, † an filiusfa. tutor possit agere sine consensu patris. Gl. determinat quod sic, & bñ. [7] Quæro † quid si [d] præceptum est factum filiofa. tanquam in cõfes[d]sum sine consensu patris, an valeat. Glo. distinguit. Aut fuit præceptum in confessum ante lit. conte. & valeat: aut post lit. cõtest. & nõ valet, quia dicitur sententia. Tu verò sic dicas. Aut quis vult agere cõtra filiumfa. ex confessione sola, & tũc potest. quia illa confessio magis est cõtractus, quàm iudicium: s̃m Azo. quia etiã minor, qui non potest in iudicio obligatur confitendo, vt l. certum. §. minorẽ, ff. de confes. & filiusfam. cõtrahẽdo habet legitimam personam, q̃tum est in sui pręiudicium, vt l. fi. §. 1. ff. de verb. obl. & l. oẽm, & l. tam ex cõtractib. ff. de iudi. Si alius autem vult agere ex pręcepto sibi a filio facto, tũc si quidem teneamus opi. glo. quod ipse filius non sit integra persona, certè nõ posset agi ꝯ eum, quia nõ habet legitimã personam. Si teneamus opi. q̃ tenui, quod consensus requiratur in signũ repudiationis, debemus distinguere causam super qua pro[8]cessit cõsensus, vt ŝ. dixi. No tamen ex ista gl. quod † ex sñia interlo[e]cutoria,[e] quę continet aliqđ dari, vel fieri, oritur actio in factum, ut plenè dixi in l. à diuo Pio. circa prin. ff. de re iu. & vide istam gl. Quæ[9]ro, † an coram arbitro possit esse filius sine patris consensu.[f] Gl. di[f]cit q sic, p l. 3. §. sed si filius, ff. de pec. Tu dicas: Aut quæris an filius ipse possit ꝯpromittere, & certè põt, qa ꝯpromissum est ꝯtractus. Ita intelligatur gl. Aut q̃ris an acta p eum valeãt, ita qđ sortiãtur effectũ, ac si essent facta coram iudice, vt l. cum antc. ŝ. de arb. & tũc tenẽdo opi. gl. q filius nõ est integer hõ, nõ valẽt acta p eũ, sicut nec coram iudice, vt l. 1. ff. de arb. sed teneamus opi. q̃ tenui, est distinguẽdũ sup qua causa fiat compromissum, vt ŝ. dixi. Quęro, quo tpe requiratur [g] consensus patris. [g] Certè vr̃ qđ † ab initio, ut l. momentaneæ. sup. q̃ [10] leg. person. Quęro, quid † si ab initio [h] pater non consensit, sed ꝯ[11]sensit postea, an iudicium ualidetur. Glos. dicit hic qđ non, ut habes [h] in ca. Bñ si teneamus opi. gl. qđ ratio huius §. est, quod filiusfam. nõ [i] sit integer homo, gl. dicit uerum. Nam si negociũ peccat in alio [i] q̃ in cõsensu, p sequentẽ ratihabitionem non ꝯfirmatur retro, ut l. obseruare. in fi. ff. de offi. Proconsul. & leg. & no. per Dyn. in c. ratihabitionem. ext. de reg. iur. lib. 6. per Cy. in l. fi. ŝ. ad Maced. Si teneamus opi. quam tenui, dico quod quotiescunq;, & quãdocũque de [12] patris repudiatione cõstat, satis est. Quæro, q̃d † si filiu fami. agit in causa castrensis peculii, uel quasi, an possit sine patris consensu? Glos. dicit quod non, & sic sunt correcta iura antiqua. Contra[k]rium tenui [k] uobis, & ita tenent communiter Docto. ut l. miles. §. j. de

ADDITIONES.

[a] Menoch. Integer homo. Vant. tract. null. in ti. de nul. ex def. inhab. seu mand. comp. nu. 41. 42. Rob. consi. 127. nu. 1. 2. Ripa. l. 1. § sint quæsitum, nu. 5. ad Treb.

[b] Paris. In quib. patri. Contrarium hoc tenet Bar. in tract. differ. inter ius cu. & Can.

[c] Ale. Tenent contra. Filiusf. potest agere ut procurator alterius sine consensu patris. In contrarium facit tex. in l. quæsitum. & ibi per Bald. & Docto. de hoc. ff. le in ius voc. & iõ est decisio in c. qui generaliter. in 2. respon. de procur. in 6. qđ nõ requiratur cõsensus patris, & qđ no. gl. in l. lis nulla, ff. le iudi. to sim. ibi. dum dicit, nisi hoc faciat alieno, & c. a. l. de qđ ho. sic est probatũ in c. q gñaliter. § 1. de pc. lib. 6.
Menoch. Tiraq. de leg. b. connub. gl. 3. nu. 163. & gl. 3. nu. 28.

[d] Barbat. Quæro, quid si. Et quid si sententia est lata contra filium, an possit exequi contra patrem, vide l udo Rom. consil. 152.

[e] Ale. Sententia interlocu. Et per Bar. in l. 3. §. a. idem scribit. ff. de procu.

[f] Menoch. Consensu. Neuiz. cons. 18. nu. 5.

[g] Ale. Consensus pr̃is. Vide gl. Bar. & Doc. & Bar. & Bal. in l. si quis mihi. § iussum, de acq. hæ. & vide Bal. in l. t. in 3. opp. sup. qui admi. ubi dicit, qđ non requiritur in præparatoriis iudiciorum consensus patris, sed in lit. contest. & cum glo. hic concordat Bal. in l. si cũ dotẽ. §. si pr̃. ff. sol. ma. & ibi requiritur consensus alicui agenti. uide q. l. reqratur in l. p. e. l. si cũ dotẽ. §. eo ãt tpe. ff. sol. ma. & ibi Doc. maximè. Pan. de C. a. quę oĩno uide. Qñ aũt dẽat opponi, vide Bar. in l licet. C. de p. & ibi dixi.

[h] Paris. Ab initio. Vide Ale. in l. si cũ dotẽ, § eo. aũt tpe. ff. sol. mat. facit dictũ l un. in c. cũ consuetudine. extra, de cõsue. Ang. in l. fundum, ff. de ter. rust. pdi. & Bal. hic sequitur Fran. Are. consi. 13. vide Pa. lat. cõs. 54. ubi et ponit an sufficiat consensus pilitus ante lit. cõt. Itẽ an ratihabitio pr̃is ualidet iu[illegible], uide Are. cõs. 18. lic q̃ dicẽ [illegible] est de licentia gñali, vide et Are. in l. si q̃s mihi bona, §. iussũ. de acq. here.

[i] Menoch. In alio. Afflic. decis. 180. Didac. lib. 1. varia. resol. cap. 8. in fine. Rui. consi. 51. nu. 2. lib. 4. cons. 102. nu. 2. 3. lib. 5. Neuiz. cons. 18. nu. 5. 6. 7. 55.

[k] Ale. Contrariũ tenui. Vide hic per Ia. de Belui. in disput. per Bar. in l. inter liberos, §. 1. de adult. p Dy. & Imo. in l. ille à quo, §. filius. ff. ad Tre. Ia. de Are. Bar. & Bald. Ang. & Saly. hic tenẽt ꝯ gl. & ẽt Ia. Bu. sed Cy. hic tenet gl. adde Spe. in tit. ad act. §. 1. uers. item cum agit, & ibi Ioan. And. qui refert alios ita tenere, per d. l. miles. Menoch. Neuizan. consi. 18. nu. 4. circa med. nu. 8. 7. in fi. Aret. consi. 72. in 9. dubio.

13 de castr. pecu. est casus hodie in d. capit. fin. de iudic. Quæro,† an in actionibus publicorum criminum filius possit esse sine consensu patris in iudicio? Gl. videtur dicere quod nõ, & sic sunt correcta iura antiqua. Contrarium tenent omnes Docto. in l. post, §. 1. ff. de his quibus, vt indig. Maximè. n. cum hæc sit causa, in qua pater nec habet nec habere potest vsumfructum, secundum ea quæ dixi supra.

14 Quæro,† quid si filius agit contra patrem, an requiratur patris consensus. Gloss. dicit quod non, dic vt in ea. Sumus expediti de tota gloss. quæro, si requiritur patris consensus, an requiratur in quolibet actu, an sufficiat ab initio a consentire ei, vt agat, vel defendat. Puto sufficere si ab initio consentiat. Idem videtur hic velle gloss. in solutione contrarij l. denique. §. verum, de mino. Quæro quan-

15 do † pater cōsentit filio, an possit consentire per epistolam, b vel per nuncium. Videtur quod non, sicut dicimus in tutore, vt l. obligari, §. tutor, ff. de autho. tut. Contrarium puto verum, arg. l. honores, circa fi. ff. de Decurio. Nec obst. quod dicitur de tutore, quia aliud est authoritas, aliud consensus. Nam consensus potest adhiberi per epistolam: secus in authoritate, c vt dixi in l. si quis mihi bona. §. iussum, de acquir. hæredit. quod no. per gloss. & Imol. plenè in capit. dudum, de rebus ecclesi. non alien. lib. 6. Multa alia essent quærenda circa materiam istius §. quæ ponit Specul. late in titu. de actio. §. 1. ver. item excipit quod filius, & seq. Tamen ex his, quæ s. dixi, apparet solutio omnium, & apparet, in quibus benè dixit, & in quibus malè. Licet tenuerim vobis in hoc §. opin. Otto. quę sine dubio verior est, & de iure: tamen consulo quod in istis opin. non ponatis uos, sed adhibeatis patris consensum, quando potestis, quia tutius est, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Ab initio. Et pro hoc facit, quod no. Bald. in l. 1. sup. de sacrosanc. eccle. in repeti. vbi dicit sufficere generalem licentiam datam filio per patrem, quod restetur ad pias causas, ad hoc quod no. Bald. in l. 2. § quod observari hic, & de iura. cal. & Bal. in §. proxi. Sed an iste consensus præstitus in causa princ. trahatur ad causam appellationis, ut de Cy. Bal. & Sal. in l. invitus. sup. de procu. Adde an pater, qui in iudicio satisdedit, videatur pro filio consensisse. Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de act. §. 1. uer. sed quid si Præsente patre lit. conte.

b Paris. Per epistolam. Vide Alex. in l. si cum dotem. §. si patri. ff. sol. ma. & in l. si quis mihi bona. § iussum, in prin. ff. de acq. hær.

c Paris. Secus in authoritate. Quod sit differentia inter authoritatem, & consensum in patre, quando præstat filio maiori, vel minori, vide Alex. cons. 160.

1 *Filiofam. minori datur curator ratione hæreditatis, non personæ.*

2 *Libellus, in quo quis dicit sibi esse ius agendi, eundi ad talem fundum per talem fundum, quòd procedat.*

a §. Sin autem.

a Si filius minor discordat à pře, idem iuris est qd sup. tñ cum filius sibi quæsita, per cu-

1 ratorē sibi datū administrabit. h. d.† No. quod quādo filiusf. est minor nō datur curator personæ, sed hæreditati, seu bonis, vt hic vides gl. super verbo, hæreditati. vide quæstionem de facto, quæ habui: ponamus quod dicat instrumētum curie filijf. Curia dedit curatorē tali filio ad administrandum bona talis hęreditatis sibi obuenientis, an valeat talis datio? Vř quod non, vt hic: puto ꝯtrium, nam hic tex. videtur excludere quod nō detur curator personæ, vt per hoc excludatř patria potestas, sed ex forma illius instři curatorij hoc comprehendit, ergo &c. Præterea vide in fin. lex dicit, qd seruitutes sunt iura prædiorum, & dř alibi: sola prædio daẽ, vt l. qui aliena. §. fi. ff. de

2 neg. gest. Sed pone † qd dominus dicit in libello, vel iudex in sñia, sibi ius esse eundi, agendi, ad talem fundum, p talem fundū, vř qd non ꝑcedat libellus: nā nō est ius sibi, sed prædio. Tamen lex dicit con-

b trarium, ut l. 4. in prin. si ser. vē. ergo, &c. Idē in proposito dicamus.b

ADDITIONES.

a Ale. Sin autem. De materia huius §. uide plenè Spe. in tit. de acto. §. 1. uersi. sed & filius, uet in præmissis, & uer. sed numquid.

b Paris. Dicamus. Idem sequitur & refert Ang. de Are. Insti. de tut. in prin. in gl. 1.

a §. Similique modo.

a Etiam in castrensib. qd filius recusat, patri quæritur. Hoc dic. t hic nouus casus. Not. quod dixi in summario. Ex quo dicūt Docto. e conuerso, si filius est institutus ex causa profectitia, cōtemplatione patris, patre recusante quæritur filio. Not. secundum istū tex. quasi ipse pater ab initio, & c. ad id, quod dixi s. ead. l. §. j. &c.

ADDITIO.

a Alex. Similiq; modo. Vide Imo. in l. si quis mihi. §. iussum. de acq. hęr. Cy. & Bal. sup. ea. l. in prin. & Cy. luc. & Lud. Ro. in l. si qui hæres. §. si. eo. tit.

1 *An quando pater agit, debeat satisdare iudicatum solui.*

a §. Vbi autem.

a Vbi filius voluntate pris adit, sibi proprietas quæritur, patri vsusfructus cum

b plena administratione, b excepta alienatione, & nisi in casibus necessarijs hac l. expressis. h. d. Opp. & videtur, quod filius possit agere sine consensu patris, vt in auth. quod locum, supra de col. Solu. Spe-

1 cialis casus est ibi. Quæro,† quādo pater agit, vtrum debeat satisdare iud. solui, & rem rat. hab. Gl. distinguit. Aut hoc facit vt legitimus administrator, & nō tenetur cauere, vt l. si. §. defensionem, de admi. tut. Aut hoc facit vt extraneus & cogitur satisdare, vt l. si filius. qui satisd. cog. vbi gloss. h. d. Idem videtur tenere Dy. in c. ratum, de reg. iur. lib. 6 Contra hoc facit ff. solu. matrim. l. 2. §. voluntate. Ideo d. Iacob. Butr. distinguebat tres casus. Aut agit pater vt legitimus administrator. Aut hoc facit vt extraneus, & dic vt in ista glo. aut agit nomine proprio, non vt legitimus administrator, sed requiritur consensus filij, propter communionem actionis, & tunc cogitur cauere de rato, vt d. §. voluntate. Sed contra hoc opp. de istotex. qui dicit, adhibeatur etiam filiorum consensus: ergo apparet quod debet caueri de rato pro eo. aliás non est tutum aduersæ parti, sicut d. l. voluntate. Solu. quod hic dicitur, adhibeatur filiorum consensus d. Iacob. de Bellapert. dicit, scilicet tacitus, quod satis placet. Nam eo ipso quod filius ab initio consentit patri adeunti, videtur cōsentire ei quod semper actionem moueat, & defendat tanquam si perfectè esset dominus, ut l. 1. supra titu. 1. Præterea non animad-

c uerto, quomodo ista cautio de rato posset committi.c Nam aut filius non habet ratum, & pater tenetur ipse tanquam filio repudiante, & sic iudicium est validum, vt in sua persona. Aut filius veniens habet ratum, & tunc non potest committi. Alia, quæ sunt in hoc §. sunt clara.

ADDITIONES.

a Alexand. Vbi autem. Sed de vno quæro, an in his, & aliis casibus, in quibus pater alienat bona filii, qui est minor, in tali alienatione requiratur decretum iudicis, & Azo. in sum. huius titu. tenet quod non, & Docto. in l. de rebus. ff. de transactio. ubi etiam dicunt quod pater potest etiam super relictis compromittere, super rebus aduentitiis filiorum, si loquamur in compromisso necessario ex forma statuti: secus dicit in tutore, l. si plures, & ibi dixi. Et illud dictum Azo. refert Bald. in l. præses. supra de transactio. & per illum textum deciditur facti quæstio. quod si quis est obligatus ad quinquaginta annua, habens duo millia in bonis, relinquit uxorem in vsufructu omnium bonorum, & Titium hæredem vniuersalem, non debet ante omnia deduci de hæreditate quantum ualet actio ad quinquaginta, sed salua debet remanere tota proprietas duorum millium, & de fructibus colendum est ante omnia debitum annuum, & de reliquis uxor percipiet vsumfructum, & ita etiam sequitur Matth. in 7. 00. & vide no. Bar. in l. cum alimenta. ff. de alim. leg.

b Paris. Administratione. Quid autem si pater facit aliquas impensas in talibus rebus, an filius teneatur, an verò censeatur pater donare, uide Bart. in tracta. de duobus fratribus.

c Alexand. Committi. An pater agens pro filio caueat de rato. Et aduerte, quod in hoc vltimo casu, in quo Barto. videtur dicere, quod si agit nomine proprio, tenetur cauere, nisi hoc inducat communio actionis, ut in dote. Adde, quod hoc non videtur posse procedere in terminis istius l. & similium, quia impossibile est, quod agat nomine proprio. Nam ille solus potest actionem nomine proprio mouere, qui potest alienare, & non alius, l. ait prætor, §. est enim, ff. de iure deliberan. sed pater non potest alienare, l. 1. sup. de bon. mater. igitur, &c. Sed hoc uidetur sensisse Bar. in d. l. 1 sup. tit. 1. & ideo hoc simili modo posset intelligi, quando pater esset reus quia quilibet potest defendere etiam inuitum. l. 1. ff. de sol. sed in agendo non video. Et ita uidetur intelligi quod not. Barto. in d. l. si filius, qui satisd. cogan. vel nisi intelligas tex. in casu d. §. voluntate, propter communionem actionis, quod hic videtur velle Bartol. & plenè per istum text. dicit hic not. Angel. quod in aduentitiis nihil potest facere pater sine consensu filii, quod intellige, nisi fortè esset infans per ea, quæ dixi supra titul. 1. l. 1. & text. hic. & adde Bartol. in l. c. titu. 1. ergo, &c.

Et aduerte, ne hæc apostilla te decipiat, quia non est regula illa, quod qui non potest alienare, non possit agere: sed loquitur in suo casu, scilicet cum hæres deliberat, an adeat hæreditatem, non potest alienare rem hæreditariam, nec eam in iudicium deducere. Dicendum est ergo generaliter, quod quicunque habet de consuetudine, uel ab ipso, uel alio iudice ordinario administrationem, is potest agere, & conuenire sine consensu alterius, ut ff. quod cuiusque uniuer. nomi. l. fina. & 3. q. 1. quia sunt. Et ut meis detur audacia scriptis, hæc sunt uerba Specula. in titul. de actio. §. fina. uersi. quid de clericis, ubi specifice de patre mentionem facit, & dicit quod potest actionem mouere per se. data opinio. Alexand. pro uera, sequeretur quod sacerdotes, Capellanum, qui non possent alienare, non possent agere sine consensu Episcopi, cuius contrarium est verum, ut per Specul. ubi supra.

a §. Filij autem.

a Filij non possunt de aduentitijs absque patris voluntate disponere in con-

b tractu, b nec in vltima volun. h. d. Gloss. mouet hic aliquas quæstiones satis faciles. Vltimo gloss. signat contrarium, & non soluit. Vide gloss. super verbo, dominium. in fi. gloss. Sed hic loquitur, quando alienatio erat prohibita propter alium. ibi, propter seipsum, vt patet in d. l. si pignus. Quæro, licèt filius non possit alienare, an pos-

c sit suam personam obligare c obligatione personali. Textus & gloss. videntur quod sic, in l. hæredi. §. filia, & §. sequent. ff. de pact. & vt ibi.

ADDITIONES.

a Alex. Filii autem. Vide Bar. in l. 1. sol. matr. An filio possit solui sine patre in casibus, in quibus patri non acquiritur usufructus, & adde Bal. in l. qui aliena. §. vno. ff. de neg. gest. & in l. 1. in prin. si ser. uendi. Adde quod Dy. consi. a 1. refert Io. An. in addi. ad Spec. in tit. de ces. §. 1 uersic. sed nunquid minor. dicit, quod si filius actionem quæsitam ex suo contractu sine consensu patris cedat, patre postea ratificante, quod ualet cessio, licet in prin. non ualeret, quia cedere est alienare, & alienare non potest, ut hoc §. & ratificare à principio, & ex post facto, sunt paria, cum confirmet etiam a iure prohibita, ut l. fi. sup. ad Mac. & l. Iulianus, §. pen. ff. eo. & quia pater facta per filium confirmat non solum expressè, sed etiam tacitè, ut ff. de acq. hær. l. qui aliena. secundo, & tertio respon.

b Paul. Disponere in contractu. Circa istam materiam inquantum gloss. hic format q. an talis alienatio firmetur iuramento, aduerte, quia Bal. Ang. Soc. & Pau. de Ca. in l. & hæredi. §. filiusfamil. ff. de pact. & ibi uide Curt. & alios Modern. facit quæ dixit Paul. consilio 306. & ista videtur uera sententia, licèt aliqui senserint contrarium. vide in d. §. filiusfamiliàs, & procederet etiam ista pars, & si esset statutum, quod filiusfamil. separatus à patre posset ex quolibet contractu se obligare, tanquam paterfa. quia deberet intelligi de contractu ualido, secundū Bal. in l. 1. C. de ciuic. & ita aliàs consuluit Curtius, & quod etiam si fideiussores

dati

dati in tali alienatione nõ teneantur. Itẽ quod ista alienatio nõ reconualescit mortuo patre secundum Bal. hic & Pau. de Cast. consi. 124. alias 127. Item cum filiusfa. possit talia aduentitia donare ex causa mortis sine consensu superioris. vide Roma. consi. 512. Item de materia, & an filiusf. possit donare ex illa causa, vide Pau. cõsi. 127. Item an lata sententia contra filium possit fieri executio in bonis aduẽtitijs. Rom. consi. 354 quid autem si pater consentiat filio donanti causa mortis rem pleno iure, in qua ipse habeat vsumfruc. an videatur renunciare, & illa extinguatur ac si eam fuisset alicui creditori delegata, & in ea autoritate iudicis prouiendo vsufructu, quousque esset sibi satisfactum, vide mirabiliter An. de Bu. consi. 8. per totum. Item, quando filius disponeret in vtilitatem suam & patris valeret. vide Bal. in l. quęcunque. sup. & per glo. ibi. Iason l. iusiurandum, quando ex conuentione. §. pupillus, in fi. de iureiur. & de eo quod dictum est sup de patre consentiente, an videatur renunciare vsufructui, vide Anch. consi. 116 in 7. dubio. adde tamen quod si filiusf. debita contraheret, posset fieri executio, in talibus bonis aduentitijs, etiam in præiudicium vsumfructus, cum sit data administratio talium bonorum filio per patrem, vel in proprietate tantum si non concessit administrationem, vt per Ale. post Bart. in l. si finita. sup. de vectib. de dam. infec.

b Alex. Obligare. An filius possit suam personam obligare obligatione personali, & sensit Bar. in l. si §. 1. de ver. obl.

Adde tu tex. in l. fi. §. fi. sup. communia de leg. & Ale. in consi. 18. in 7. vol.

§. Vbi aũt. Hæreditatem infanti debitam potest pater pro infante adire, vel repudiare, resti. in integ. filio. 1 reseruata, & semel restitutus, iterum non restituetur. h. d.

a **§. In seruis.** [a] In his, quę momento permansura sunt penes filium, patri non quęritur vsufr. h. d.

ADDITIO.

a Paris. In seruis. Vide in simili quæ habes ad Barto. in l. qui sic. ff. de sol vide Ias. in l. quoniam contra, circa fi. sup. de testa. & quæ ipse ponit in l. non tantum. C. de leg. prope fi. vide etiam ibi alia in contrarium, & ibi in fi. quod dicatur momentum. Item an & quando ius momentaneum habeatur in consideratione, vide Bal. in c. 1. extra, de causa pos. & proprie.

De hæreditatibus Decurion. nauicularior um. *&c.* *Rub.*

LEX PRIMA.

a **SI quis nauicula.** [a] Hęreditas eorum, qui in hac rub. nominãtur, si successores ab intestato non habẽt, quęritur illis qui sunt de eorum collegio. h. d. totus iste tit. Hoc, quod dicit de Decurionibus, no. quod quando decedit aliquis de Consiliarijs sine hęrede ab int. nõ succedit fiscus, sed ordo Consiliariorum de illo Consilio.

ADDITIO.

a Ale. Si quis nauicula. Si decedit aliquis de consiliarijs sine hærede. Et facit ad not. in l. 1. sup. vnde vir. & vxor. & per Matth. in trac. successionis ab intesta. in vlt. ar. prin. Item adde quod dicit Bal. in l. repetita. in fi. sup. de const. pec. quod si decedit mercator de Vniuersitate sine hærede, alij succedunt sibi in bonis, quæ habet ibi, nõ in alijs, & allegat tex. in ar. optimum, in l. diuus. ff. de iu. fisci Et quid de nobilib. qui habent homines suos decedentes ab intest. an eis succedant. Bal. hic no. quod sic.

BARTOLVS AD VII.

LIBRVM CODICIS.

De vindicta libertate. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Decretum interpositum ex falsa causa, fauore libertatis non rescinditur.*

EOrum qui. Vno modo legitur in decretis interpositis ex causa falsa in iure, vera tamen in facto. Alio modo legitur econtra, & secundum vtrãque lect. breuiter hoc videtur dicere. Decre1 tum † ex falsa causa interpositum fauore libertatis [a] a non rescinditur. hoc dicit secundum vtramque lecturam.

ADDITIO.

a Ale. Libertatis. In qua rub. nihil dicit, ideo sequitur alia, videlicet.

De testamentaria manumiss. *Rubr.*

LEX II.

1 *Ad confirmationem codicillorum, an requiratur quod sit adita hæreditas.*
2 *Vtrum appellatione reliquorum contineatur liber rationum*

1 **EX testamento.** Quęro † vtrum ad confirmationem codicillorum requiratur, a quod sit hęreditas adita. [a] Tex. est in l. si. in prin. ĩ. eo. & est 2 tex. in l. 4. ff. de fideic. lib. Quęro † vtrum appellatione reliquorũ [b] b contineatur liber rationum. Tex. est in l. 4. ff. de fideic. lib.

ADDITIONES.

a Alex. Adita. Vtrum ad confirmationem codicil. requiratur aditio hæreditatis, vide Bar. in l. is qui in testa. de fidei.

b Ale. Reliquorum. Vide Bar. in l. is cui in libert. de cond. indeb.

De fideicom. libertatib. *Rubr.*

LEX VI.

DEberi. Hęc est bona lex. quid si discordãt in pretio? Certè iudicis officium debet interuenire in concordia. Casus est in l. alieno. §. fi. de fideicõ. lib. & dę communi seru. manu. l. 3. circa prin.

LEX VIII.

1 *Quid importet verbum, placuit.*

Cum proponas. Opp. & videtur. quod istud relictum libertatis sit captatorium vel l. nõ nunquam, de cond. & dem. Sol. hic confertur in voluntatem hæredis, ibi in voluntatem extranei. Item opp. & videtur quod in voluntatem hæredis non possit conferri, vt l. Senatus. §. legatum, de le. 1. Sol. ibi fuit collatum in liberam voluntatem hæredis, si voluerit, hic non 1 in liberam voluntatem, licèt fuerit dictum, si † placuerit, nam intelligitur arbitrio boni viri, casus est in l. Thais. §. soror e, de fideic. lib. qui est no. ad hoc. Facit pro statutis: consueuit dari libertas certis hominib. faciendi quicquid placuerit, ibi est text. not. De alijs verbis, putauerit, æstimauerit, & simil. habetis in l. si sic. ff. de leg. 1.

LEX XVIII.

1 *Executor an habeat actionẽ, cum hæres preuenit soluendo legata ad pias cãs.*

1 a **Cum quidam.** † Quæro, quid si hęres peruenit [a] soluẽdo legata ad pias causas, an executor b habeat actionem. Tex est not. [b] in l. si libertus sub conditione. §. 1. de bo. lib. & ibi Dy. tangit.

ADDITIONES.

a Alex. Præuenit. Vtrum hæres possit præuenire executorem, vide quod no. Bar. in l. si seruus. sup. eo. & etiam potest præuenire Episcopum secundum Bald. in l. nulli. de epis. & cle. per Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò. ver. denuo. Adde quod Bal. consuluit, quod hæres potest præuenire executorem, eius consi. 18. 2. vol.

b Ale. Est no. gl. Dicit quod ex l. correctoria potest ar. sumi, plenè Barto. & ibi dixi. ff. ad Syll. l. si quis.

De latina libertate tollenda. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Ex lege cõrrecta põt argumentum sumi, si sit in corpore iuris inclusa aliàs nõ.*

1 **CVm dedititij.** No. gl. super verbo, imaginem, quæ dicit, quod † ex lege correcta potest arg. sumi, si sit in corpore iuris inclusa, non aliàs, vt in l. 3. in princ. de conun. cum eman. li. eius, & in c. authoritate, de conces. præb. lib. 6.

De communi seruo manumiss. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Regula, vt quis non cogatur inuitus vendere, in quibus casibus fallat.*
2 *Regula, vt quis non cogatur inuitus emere, in quibus casibus fallat.*

1 **IN communes.** Not. benè regulam l. nec emere, ĩ. de iu. deli. quod quis non cogatur emere, nec vendere † Ista reg. fallit hic fauore libertatis. Simili rõne fallit ĩ l. 2. in fi. de pat. quod fil. dist. Itẽ fauore vlt. volunt. vt l. si equo, ſm vnũ casum. ff. de le. 1. Fallit ẽt in odium dñi atrocitantis seruum, vt Inst. de his, qui sunt sui, vel alie iur. §. fi. Item fallit in odium, mentientis, vt ff. de act. emp. l. Iul. §. si Titius. Item fallit etiã in l. quamuis. ff. de pig. act. sed impropriè, nam fallit, quia creditor ibi non cogitur vendere, sed ostendere pignus debitori, si vult illud vendere. Alia verò re2 gula, † quod quis non cogatur inuitus emere, fallit in casib. specialib. Primo in l. Iul. §. idem Celsus. ff. de act. emp. & l. cõi diu. §. fi. ff. cõmuni diu. & in l. cum in fundo. §. si fundus, de iu. do Et in istis casib. est ratio fallendi, ne quis inuitus in cõione viuat, ẽ l. si non sortem. §. si censũ. ff. de cond. ind & l. fundus ille, cũ gl. sua, ff. de ẽuicti. emp. fallit ẽt fauore vlt. volunt. in d. l. si equo, secundum alium intel. Inst. de leg. §. non solum. Fallit fauore ecclesię, in Auth. de alie. emp. §. si vero secundum prædictum. Item fallit fauore fisci, vt l. eotem fer ro. §. 1. ff. de pu. quod no.

De seruis Reip. manumis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *In creatione syndici Vniuersitatis, quod dẽat interuenire authoritas superioris.*

1 **SI ita.** Lego hanc l. & l. 2. de Decur. in l. nulli. ff. quod cuiusque uniuersit. nom. Nõt. † quod in creatione sindici Vniuersitatis, debet interuenire authoritas supęrioris. Aliter dixi de hoc in l. actor. ff. rem ra. hab.

De vsucap. pro emp. vel pro transacta. *Rubrica.*

LEX II.

1 *Res, quæ non possunt ex dispositione legis alienari, vel ex dispositione defuncti, non possunt vsucapi.*
2 *Venditione prohibita per testatorem, videtur prohibita donatio.*

a 1 **SI contra.** No. ex hac l. † quod res, quæ non possunt ex dispositione l. alienari, vel ex dispositione defuncti, non possunt vsucapi. No. etiam pri2 mam gl. huius l. quam allegaui, & prohibita † venditione per testatorem, videtur prohibita donatio. Ita tenet glo. hic. Ita videtur tenere tex. in l. voluntas, de fideic. vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. Si contra. Vide quod habes in l. voluntas. sup. de fideic. vide quę dixi in l. vbi lex. ff. de vsuc & ibi Bar. & hic, no. in l. filiusf. §. diui. de leg. 1. & vide hic, an appellatione venditionis, veniat omnis contractus, adde Bald. in c. 1. de contro. inter. do. & emph. vbi vide, & adde qd hẽ in l. vniuersos. ĩ. ne rei do. vel cẽp. & in l. statu lib. à cæteris, de statu lib. & gl. no. ĩ l. fi. C. de pẽ. cura. li. 10. & no. in l. fi. & quod ibi dixi, sup. de reb. alien no. alie. & in l. 1. C. si aduer. tran. & in l. alienationis, de ver. sig.

& quæ ait. Bar. in l. filius f. §. diui. de leg. 1. & ibi Imo. consuluit Bal. in consi. incip. In Christi nomine, quidam habuit uxorem. d. lo. q si statutum uetat mulierem, uel minorem alienare, uel modo aliquo uendere, seu obligare, non habent locum in restitutione seu libertate, C. de præd. cur. l. 2. quo casu stabimus iuri communi. Nec plus dicit Bal. Tu adde ad hæc, quæ dixi post Bar in l. si unus, ff. de pac. Et an prohibita alienatione, sit prohibita pignoratio, uide in l. quorum. ff. de pig. Abb. Sicu. in c. 1. de his quæ fiunt à præla. sine consensu capi. dicit not. q uerbum non comprehendit in se donationem neque permutationem, per Bar. in l. fi. C. de præd. cur. li. x. contra l. statu lib. & l. voluntas. de fideic. concludit, q ubi fit commemoratio pretii, uerificatur tantum in uenditione uulgariter, & strictè sumpta, ut l. fi. de præd. cur. Sed ubi fit mentio pretii, tunc capitur largo modo, nisi in materia odiosa. Sed propter communem usum loquendi, qui regulariter attenditur, & contra propriam uocabuli significationem, l. libellorum §. q tamen Cassius. & l. Labeo. de sup. leg. c. ex literis, de spon. capietur uerbum uendo, pro specie distincta ab aliis contractib. ut capitur ibi, & in d. c. Et istis adde Bal. hic, & q post eum scripsi ad hoc, quod no. Bald. in l. 1. supra de re. permu. Adde circa prin. apost. dum alleg. Bal. quod pro illa parte facit quod consuluit Ro consi 280. & 393. quod stante statuto q mulier non possit alienare sine consensu duorum propinquorum, quod nihilo minus potest quittare maritum de fructibus bonorum parafernalium. Et adde quod no. Bal. cons. 345. quod l. 2. huius ti. qd præceptum factum filiis minoribus ne diuidant, non est andum, ideo non ualet diuisio si contra fiat.

LEX IIII.

Venditioni. Hic no. 1. quod probo, non reprobo. Secundo no. q vsucapio absorbet dominium. h. d.

LEX V.

Si patrem. No. ex isto fine, q res vi possessa, non potest vsucapi, donec in potestatem domini reuertatur. h. d. Hoc tamen quod dicit domini, intelligo, i. eius qui est expulsus, ut probatur. ff. de precar. l. certè. §. pen.

LEX VI.

Cum sit. Istam legem intelligo, q res est furtiua, secundum ius creditoris, & isto respectu non potest vsucapi. Sed si extraneus surripuisset, esset furtiua etiã respectu domini. Ita probatur ff. pro soc. l. fi. & de vsuc. l. sequitur. §. si rem.

LEX VII.

Ex causa. Intellige sm ueram opi. de eo, q datur ex cã transactionis, non de eo q ex cã transactionis retinetur, tunc in eo non transferri dñiũ, nec vsucapiendi ɔdõ, vt l. si p fundo. s. de transac. quod tamen intellige, ut perfectè dixi. s. eod. l. 1.

De vsucapione pro donato. *Rub.*

LEX III.

Irritam. De ista materia vide plenè in l. Celsus. ff. de vsucapionibus.

De vsucapione pro dote. *Rubrica.*

LEX VNICA

1 *Maritus est dominus rei dotalis.*
2 *Maritus possidet rem dotalem.*

1 **Res.** Ex hac lege apparet, † quod maritus est domin' rei dotalis, qa si in eũ non transferrẽ dñium, nec vsucapiendi ɔdõ, sm rõam positã in l. claub. ff. de ɔha. emp. l. Pomp. §. si iussu. cum sua gl. de acq. pos. Itẽ appa-
2 ret, quod † maritus possidet rem dotalem. Si enim non possideret, non vsucaperet. Probatur in l. Pomp. §. in dote. de acq. poss.

De vsucapione pro hærede. *Rubrica.*

LEX II.

a **Nihil.** [a] In suis hæredibus cessat vsucapio pro hærede h. d. tex. & gl. Rationem ponit gl. & no. gl. ibi, itẽ hoc dicunt quidam &c. In hoc utrum existentia sui hæredis operetur aliquid qñ habuit cohæredem. Dy. tangit in l. apud Iulia. §. idẽ Iulia. ff. ad Treb. & l. 2. s. de iu. delib. plenius ĩ l. si filius, q patri. de vul.
b & pup. Quærit gl. an mala fides defuncti transeat ad hæredem. [b] Dy. de hoc plenè in c. possessor. de reg. iur. in li. 6. Ego tetigi vobis. & gl. tangit in l. Pomponius. §. cum quis. de acquir. possess.

ADDITIONES.

a Ale. Nihil Iste tex est sing. secundum Bal & adde similem in l. 2. §. 6. Paris. Nihil. Vide Ale. in l. si filius, qui patri, ff. de uul. & pud. & in l. qui se patris C. vn de lib. Ias. in l. 1. in prin. supra qui admit.
b Ale. Ad hæredem. Vtrum mala fides authoris noceat successori, uide Bar. in l. cum hæres. & quę ibi dixi. ff. de diuer. & temp. præscr.

Communia de vsucapionibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Colonus an possideat.*

1 **Qui ex conducto.** Gl. intrat materiam hic, utrũ si colon' possideat. Et constat, q non, sed nunquid amittatur possessio, si colonus deiiciatur, uidebitis in l. fi. j. de acq. poss.

LEX II.

Iam pridem. Res fiscales non possunt usucapi. h. d.

§. Si mala. Mala fides authoris, nocet successori vniuersali. hoc dicit.

De vsucapione transferenda. *Rubri.*

LEX VNICA.

1 *Ad præscriptionem quando requiratur titulus, & bona fides, & possessio continuata, & quod idem sit in vsucapione.*
2 *Mala fides superueniens non interrumpit præscriptionem, secus de iu. Cano.*

a **Cum nostri.** Reiectis aliorum tpm curriculis, vel circulis, res mobilis vsucapiebatur triennio à possidente, titulo, & bona fide, [a] nec superueniens mala fides eam interrumpebat, & sublata est differentia
1 rerũ Italicarũ, & puincialiũ. h. d. Tene mẽti. Qd † ad p̃scriptionem
2 requiritur titulus, & bona fides, & possessio cõtinuata, idem in vsu-
b capione. Item nor. q † mala fides [b] superueniens non interrumpit
c præscriptionem. Secùs de iure Canonico, [c] vt in c. 2. de reg. iur.

ADDITIONES.

a Ale Et bona fide. Et de ista bona fide, quomodo intelligatur, vide Bar. in l. in debiti. §. sed si nummi. ff. de cond. ind. Vide Bar. in l. si de eo. §. 1. ff. de acq. pos.
b Ale. Mala fides. Et sic videtur q gl. in l. item si res, de alie. iud. mu. cau. fa. per quam solet limitari auth. malæ fidei, non procedat de iure Canonico, vt in glo. uide Inst. de eo. §. sed istæ.
c Pari. De iu. Cano. Aduerte tamen, quod licet de iure Cano. mala fides superueniens interrumpat præscriptionem, secus est si superueniat dubietas, uide Ale. & Are. in l. 3. §. genera. ff. de acq. poss.

De acq. & retinenda poss. *Rub.*

LEX PRIMA.

a **Per liberam.** [a] Per liberam psonã q̃rĩ possessio ignorãti: vsucapiẽdi ɔdõ demum scienti. h. d. Glo. tua tractat q̃dã materiam, & essent duæ materiæ. Primo quarit dẽat hoc intelligi, an vtroq; gerẽte in aĩo, an altero tantum. Quod quæratur dño habetis tex. in l. fi. s. si quis alteri vel sibi, & probatur in l. qui mihi donatũ. ff. de don. Secundo gl. intrat hic materiam, quomodo possessio q̃dã habet multum facti, & parum iuris: quędam multum iuris, & parum facti, &c. plenè examino in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuc.

ADDITIO.

a Ale. Per librã. No. istũ tex. q vr requirere factũ eius cui p p̃scriptionẽ acquiritur. De quo in c. accedens, in gl. de præb. q uoto. An. in ti. de teste. § nunc videndũ, ver. ad hoc opponitur, & q̃ sit rõ, q vsucapiendi cõdõ hæc, non acq̃ritur ignoranti, uide Rap. & Old. in l. 1. §. per procuratorem. ff. eo. & per Imo. in l. possessio. §. fi. ff. eod.

LEX II.

1 *Possidens sciente venditore, præsumitur quod ei fuerit possessio tradita.*
2 *Si præcedit titulus, postea sequatur possessio, in dubio præsumitur possidere ex titulo præcedenti.*
3 *Testis interrogatus de possessione, rectè assignat rationem sui dicti per hæc verba, dico Titium possidere quia vidi eum locare, fructus recolligere, & alia, vt dominum facere.*
4 *Traditio possessionis, an possit probari per instrumentum.*

a **Minus.** [a] Hæc est bona lex. In his, ad quę qs tenetur, patiẽtia hr p ɔsensu. h. d. Op. de l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. vbi in dubio qs p̃sumitur ɔdicere. Sol. hoc est verũ, nisi in his, quæ quis tene-
1 tur facere hic est casus hic. No. ergo, q † q possidet sciente vendito-
b re, p̃sumitur qd ei fuerit possessio tradita, [b] vt hic. Et istud, q tex. dicit, diu, denotat facti accidentiam, non iuris ministerium, sm gl. & benè, hodie tñ in instro vendõnis ponuntur illa verba, quam rem cõstituit se suo noĩe possidere. Item, quia dedit ei licentiam apprehẽ-
c dendi, &c. Item dẽs scire, [c] q † si præcedit titulus, & postea sequatur
2 possessio, in dubio p̃sumitur possidere ex ti. p̃ce. vt not. in l. q̃dam. ff. de rei ven. No. illa verba, q̃ dicit tex. oĩaq; vt dñm gessisse. Et ex hoc
3 habes, q † testis interrogatus de possessione, rectè assignat rõnem
d sui dicti, p hęc verba, Dico Titiũ possidere, qa vidi eũ locare, [d] fructus recolligere, & alia facere, q̃ dñs facere solet, arg. huius l. fac. ff. de sol. l. Titia. Plus dicit gl. nostra hic, quia etiam si non sit dñs, in du-
e bio isti actus p̃sumuntur fieri tanq̃ à dño. [e] Quęritur hic, † vtrũ posses-
4 sio tradita posset probari per instrm. Hic tex. facit q sic, dum dicit, licet. n. instro, &c. Tu dic, q tradõ possessionis ciuilis, benè potest approbari per instrm, dum dicit, constituit se suo nomine possidere sed traditio possessionis naturalis, seu corporalis ita demũ potest probari per instrumentum, si instrm esset confectum in conspectu fundi. Ita posset intelligi l. prędia. ff. eo. & ibi dixi post Iac. de Are. & Doct. hoc tangunt. Ex illis ergo verbis instrumenti, quę dicunt, vendidit,

ADDITIONES.

a Ale. Minus. Et de hac l. Minus. vide quæ habentur in l. 3. in prin. ff. de acq. poss.
b Ale. Tradita. Quo ad probandum traditionem possessionis, sufficit probari me possidere sciente venditore. Adde Bal. in l. inducias. s. de rei ven. vbi idem post Ia. de Are. secùs si ab eo non habuisset tit. quod no. Bal. in l. solennib. de rei ven. per Bar. in l. Celsus, de vsu. & vide Bal. hic, & q ibi dixi. Vide Bar. in l. pe. de exec. rei iud.
c Ale. Scire. Per Bar. in l. cum solus, & l. Celsus, de vsu. Ita intellige si possidens pro parte sua adimpleuit contractum, aliàs secùs. Ita not. dixit Bal. in l. super longi. de præscr. lon. temp. Men Grama. decis. 103. nu. 77.
d Ale. Eum locare. No. pro teste, & hanc regulam intellige, vt per Bar. in l. qui uniuersas. §. qui colonum, de acq. poss. & quod no. voluit Bar. in l. ad probationem. sup. locati. & ad probandum dominium dixi, saltem remissiuè in l. rem quæ nobis, post Bar. ff. de acq. poss. & vide no. Inst. de ac. § sic itaq. & dixit Bal. in l. indicia. sup. de rei vend. q non, tantum per exceptionem fructuum probatur possessio, sed etiam probando q ego iui per locum posses. agendo aliquid, l. postulatio, §. hoc quoque, de verb. ob. Item dicit Bal. per gl. ibi, quod si probo quod feci seminare, arare, & colere, quod probata est posses. in l. si quis. sup. fi. reg. licèt nõ probetur de recollectione fructuum. Dixit tamen Bal. in l. post sententiam. sup. de sen. quod per ire in possessionem, non probatur possessio, sed per recollectionem fructuum. Adde qualiter probetur possessio, Bald. consi. 73. & consi. 377. Et qualiter antiqua possessio probetur consi. 442. Et qualiter receptio pensionis probet possessionem, consi. 270. omnia tertio vol.
e Paris. A domino. Vide Ale. consi. 136.

a didit, nõ probat possessio traditã, nisi in ꝯspectu fundi tunc essent prolata illa verba. Vide d.la. de Are. in d.l. pdia. quod est notãdum ꝙ per illa verba tradidit, uendidit, vł concedere authoritatẽ, seu licentiam accipiendi possessionem sua authoritate, ut d.l. prædia.

ADDITIO.

a Ale. Possessio. Et adde quæ habes in l. creditorem. inf. de pign. & in l. si ex stip. ff. eo.

LEX III.

a **Donatarum.** Infanti q̃ritur possessio rei sibi traditæ. h. d. Op. de l. j. §. adipiscimur. in fi. ff. eo. Multæ so. dantur, finaliter Dy. dicit; Quædam sunt res, in quas infantis cadit affectio, vt in aliquo iocali, & tũc ei q̃runtur possessio, ut hic. Quædã sunt, in quas non cadit eius affectio: & tunc statur ꝯtrio.

ADDITIO.

a Ale. Donatarum. Per. h. d. Lu. l. 1. in prin. de verb. obl. quod in iocalib. infans potest stipulari, si fari potest, ex quo circa ea habet affectionem uide Bar. in l. quamuis. §. infans. ff. eo. tit.

LEX IIII.

Licet. Possessio nudo aĩo non q̃rit, sed nudo aĩo retinet̃. & qui ad possessionem nõ accedit metu p̃sonæ, possessionem nõ p̃dit. h. d. Circa legem nr̃am esset uidendum, quid sit poss. & quotuplex, & qualiter acquiratur, & qualiter perdatur, & quis sit possessionis effectus. Ista oĩa examinãtur. ff. eo. l. 1. in princ. in illis gl. ma. Qui volunt repetere trahunt hic, & ibi ego dixi plenè.

LEX V.

1 *An emens à colono, qui rem tradat, præscribat.*

a **Cum nemo.** a Nemo p̃t sibi cãm possess. mutare nulla cã superueniente iiũa. h. d. Hæc lex legit̃ in gl. nr̃a duob. modis, vel trib. Primo qđ colonus meus rem meã alteri vendidit, ꝙ non placet, quia per hoc dñs priuaret̃ possessione, vt l. peregrè. § quib. e. tit. Scđo mõ legitur, ꝙ sibi primo voluit possidere, postea alteri uendidit, & tradidit. Ista lect. laborat eo. morbo cũ præcedenti. Alij dñt ꝙ hic colonus emit ab eo, quẽ sciebat nõ dñm terræ: licet hẽat titulũ, nõ tñ hẽt pos. ñ. n. p̃t mutare cãm possess. suæ. Hic est uerus casus no. in hac l. Circa istã l. primo est quærẽdum quot modis mutetur cã pos. Dic, ut in gl. Secundo quæritur,
1 quid † si aliquis emit à colono, & colonus sibi tradidit, utrũ iste talis emptor poterit præscribere? Et determinat gl. nra ꝙ sic, per l. nõ solum. §. ꝙ vulgo. ff. de usuca. Difficultas huius quæstionis pendet ex hoc, quia ab vno habet titulũ, ut à colono, ab alio habet possessionem, ut à dño, & text. in l. eum, qui. § pe. ff. de pub. vł requirere, ꝙ quis habet titulum, & possessionem ab eo. Gl. tangit ff. de vsucap. l. cum solus, & ibi perfectissime examinaui.

ADDITIO.

a I.A. Cum nemo. Adde quod de iure Canon. mutans sibi causam possessionis, priuatur iure suo, uide Bar. in tract. differentiarum inter ius ciui. & Cano.

LEX VI.

Si nulla. Qui occupat possessionem sine causa, tenetur eam restituere. h. d.

LEX VII.

Improba. Possessio vitiosa non prodest ad vsucapionem. h. d.

LEX VIII.

Per procuratorem. Hanc legem habuistis. s. eo. l. 1. Dic ut ibi.

LEX IX.

Nec ex vera. Iustus titulus, & improba possessio ad usucapionem non sufficiunt, vt l. si ex stipulatione. ff. eo.

LEX X.

Nemo. Possessio non prodest ad vsucapionem. h. d.

LEX XI.

a **Vitia.** Vitia realia transeunt ad quemlibet successorem. h. d. Hoc est verum in vitijs realib. & quasi realib. vitia verò p̃sonalia, vt est mala fides, transeunt cum uniuersali successore, non ad singularem. Videbitis ĩ. tit. 1. l. 1. de iure tamen Canonico uidet̃ aliud ut no. per Dy. in c. possessor, de reg. iur. lib. 6.

ADDITIO.

a Ale. Vitia. De hoc uide quod habes post Bar. in l. eum hæc res, de diu. & temp. præscri. per Canonistas omnes in c. uigil. in c. fi. de præscr. ubi uide, & adde Imo. in l. si qua. §. tunc alias, & §. seq. ff. de vsucapioni.

LEX XII.

a **Ex libris.** a Ista est una de cõstitutionib. quas Ros. commẽdat. Opp. de l. 3. §. ꝙ si seruus. ff. eod. & l. peregre. §. qbus e. tit. Sol. quatuor sunt casus. Primus, quando seruus, uel colonus deijcitur. Secũdus, quando seruus, uel colonus uendidit, & tradidit. Et istis casib. dominus possessione priuatur, ut legib. contrarijs. Quandoque seruus, uel colonus derelinquit possessionem, uel perdit, & istis casibus non priuatur dominus possessione. Ita loquitur hic, &c.

ADDITIO.

a Ale. Ex libris. Ad hanc legem uide omnino Gul. in l. licet. sup. eo.
Paris. Ex libris. An autem, & quomodo præscriptio contingens ex fratre coloni noceat domino, uide Ro. consi. 477. ad fi.

De longi temporis præscriptione. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Vitium litigiosi purgatur transactione facta super re, seu super causa, secus si super instantia.*

CVm post. Perempta instantia, remanet vitium litiosi quod ad singularem successorem non transit, qui adminiculo authoris non vtitur. h. d. Opp. vitia transeunt a ad successores, vt s. tit. 1. l. vitia. Sol. Ibi de vitijs realib. vt no. in d. l. vitia. Oppo. s. de pact. l. postquam liti. Sol. & est no. Si quidem instantia perit triẽnio, vel consensu partium, quæ renunciauerunt tantum instãtiæ, durat vitium litigiosi, vt hic: secus si renunciauerunt liti. Hic est casus in d. l. postquam liti. quia tunc res desinit esse litigiosa. Ita tenet gloss.
1 quam vide, & signa. Not. ergo, † quod per transactionem super re, seu super causa, purgatur vitium litigiosi: secus si tãtũ fiat super instantia. Facit ad hoc, quod habuistis no. s. de iud. in l. properãdum. §. si quidem, & quod habuistis not. ĩ. de fructib. & lit. expen. l. 2. Opponitur de Auth. vt spon. largi. §. rursus, vbi videtur quod vitium p̃sonale nocet singulari successori. Sol. Fateor, quod io hoc est illud immutatum, per dictum §. ideo vide auth.

ADDITIO.

a Ale. Transeunt. Nu limitationem ad id quod dicitur, ꝙ uitium litigiosi durat perẽpta instantia, & est sententia gl. hic. Et adde quod licet duret uitium litigiosi quo ad quædam perempta instantia, tamen res potest alienari, ut hic, & no. Bar. in l. fi. inf. de liti. & ibi uide melius per Ang. in §. 1. in fi. adde Bar. in l. mota. sup. de trans.
Menoch. Dec. l. 2. nu. 59. sup. de eaden.

AVTHEN.

a **Malæ fidei.** a Hic est casus, in quo ad præscriptionem lõgi temporis requiritur scientia, eius, contra quem præscribitur, ꝙ est contra regulam, supra eo. l. fi. Cætera dic, vt ibi in gl.

ADDITIO.

a Ale. Malæ fidei. Ad intellectum huius auth. uide Bald. in l. ancillæ, sup. cõia de fur. & Cano. in c. si diligenti. de præscr. & Bar. in l. Pompo. in princ. de acq. pos. ubi uide
A dde huic auth. quinque limitationes, quas hic dat Pa. de Ca. & quæ pulchrè unluit Old. consi. 29. Et an præscriptio liberet conscientiam, uide Bald. consi. 229. cum duob. seq. 3 uol.
Barb. Malæ fidei. Et pro ista auth. uide Bar. consi. 185 inci. Quidam nomine Titius uendidit, utrum quis possit uti tempore sui authoris in præscrip.
Paris. Malæ fidei. Vide Aret. in §. ista. Inst. de act. ponentem decem seu duodecim limitationes, & Are. consi. 54. ubi uult quod ista dispositio non habeat locum in debitore qui hypothecauit alteri rem suam, & postea alteri eam uendidit scienti, & dolose, uide per eum, & circa illam materiam uide Bar. post Ale. in l. Pompo. §. cum quis. ff. de acq. pos. ubi ponit octo limitationes ad hanc auth. ubi ponit an procedat de iure Can. uide Ale. in l. rem quæ nobis, de acq. pos. Item quod ista auth. non habeat locum in tab. mobilib. vide Ale. consi. 277. circa fi. in materia Fely. in c. si diligenti, de præscr. Item aliqua in materia huius auth. vide per Are. in l. ancillæ. C. de fur.

LEX IX.

1 *An exceptio præscriptionis impediat litis ingressum.*

Emptor. Hęc est bona lex. Exceptio pręscriptionis potest opponi in initio, sed post lit. conte. proban. h. d.
1 Hic videtur casus, † ꝙ exceptio præscriptionis a non impedit lit. cõ
a test. In contrarium dicunt Doc. quia præscriptio est inuenta, vt sit litium finis. ff. pro suo, l. fin. ergo impedit lit. contest. vt s. de transl. fratris, & ibi tetigi. & ff. de ver. sig. l. transact. finita, & per Gul. in l. eleganter. §. si quis post, ff. de condi. indeb. Non ob. hæc lex, quia non opponebatur ad impediendum processum, sed ad institiam causę. Postulabat enim se absolui à petitione, non ab instantia, h. d. text.

ADDITIO.

a Ale. Exceptio præscriptionis. An exceptio præscriptionis impediat litis ingressum, & vide quæ dixi post Bart. in l. fi. pro suo, & vide Barto. in l. non solum. §. morte, de operis noui nunciatio. & hic adde Bar. in l. fi. supra alleg.
Menoch. Afflict. decis. 53. dicit discussionem huius exceptionis esse tractãdam in meritis causæ, idem Bar. in l. nam & postea.

LEX X.

Nec bona. Memento quando facis articulos super probanda præscriptione, ꝙ concludant tempus præscriptionis ante litis conte. vt hic dicit tex. & dixi plenè de hoc de vsucap. l. Celsus, & per Doc. hic.

LEX XI.

a **Super.** a Istud quod dicit gl nostra, verum est. Bona fides probatur eo ipso, ꝙ non probatur contrarium, sed possessio debet probari: qualiter autem probabitur possessio continuata. Doc. dicunt, hoc probatur ex præsumptionibus, nam si possederam iam sunt 20. anni, & possideo hodie, præsumor medio tempore possedisse, quia possessio solo animo retinetur. Dixi plenè in d. l. Celsus, de vsuca. & ibi per Doc.

ADDITIO.

a Paris. Super. An autem in præscriptione incorporalium præsumatur bon. pos. vide practicam Pap. in forma libel. in act. confes. col. pe.

LEX XII.

a **Cum in longi.** a Præsentes dicuntur qui sunt de eadẽ prouincia: & debet inspici ubi partes habent domicilium, non vbi res est sita. Item ad præscriptionem,
b scientia eius, contra quem præscribitur, b non requiritur, hoc dicit
c hæc lex, quæ est multum notabilis, & singularis. No. gl. c super verbo, id est in vna prouincia, in prouincijs verò, quæ adhuc reguntur hodie per præsidem, habet locum hæc lex. In locis vero in quibus ciuitas habet sua regimina, habet locum, quod dicit hic no. gl. quã vide, & signa. Ibi, eodem obseruando, quantum ad tempus, nõ quãtum ab substantiam, vt supra de seru. l. 2.

ADDITONES.

a Alc. Cum in longi. Vide Ale. in l. cum filius. §. in hac, de verb. obl.

b Paris. Contra quem præscribitur. Verum est quantum ad hoc, vt mero iure curret præscriptio, sed ignoranti datur restitutio in integ. super quo vide omnino, quæ habes ad Bar. in l. 1. §. si quis autem propter inundationem. ff. de itin. actuque pri. ua vbi vide. Item istam legem repetit Bal. in qua plura tangit de materia præscriptionum. Item quando illud quod hic dicitur, quod contra ignorantem currat præscriptio, vide Fely. in c. vigilanti. extra, de præscr. & multa, quæ addi. ad Bar. in l. 1. §. si quis autem propter inundationem, de itin. act. pri. & adde circa illud, quod dicit gl. in ista l. fi. quod ciuitates Lombardiæ habent ius ad instar prouinciæ, vt tenet etiam Cy. & Bal. hic, adde Bal. per gl. ibi in c. 1. in ti. hic finitur lex Conrad. Bal. in c. 1. §. ad hæc, de pace iura. firm. in auth. & omnino. C. ne vxor pro mar. Item inquantum ista l. fi. tangit de præscriptione vsusfructus, ponit latè in l. 3. §. ex contrario, de acq. pos. vbi vide Are. qui dicit, quod requiritur in præscriptione vsusfr. licèt secus sit in alijs seruitutib. prædialib. Item inquantum dicitur, quod x. ann. inter præsentes, & 20. inter absentes, adde quod fundans se in præscrip. 10. ann. debet probare possessionem cum illa qualitate inter præsentes, aliàs succumbit. Vide Alex. omnino consi. 92. in 5. vol. ad fi. & omnino in consi. 118. contrarium tenet Bal. & Ang. in l. emptor. sup. eo. vide omnino in repe. in ver. prescr.

c Ale. Not. gl. ad quæ est hic, vide no. verba Bart. in l. infamem, in finalib. verbis. ff. de pub. iu. & Bar. in l. 2. §. si circa fi. ff. de metropo. lib. 20. & In. de Imo. in l. si heres. §. vien, de le. 1. quod ibi scripsi. & dum dicit hic, de præscriptione, quod currit contra ignorantem, fallit in præscr. anna. quæ non currit contra probabiliter ignorantē, l. cum le x, de adil. edic. & quia vbicunque lex notat culpam, annus non currit, nisi à die scientiæ, vt no. in nouella, in c. seruorum, de ser. ec. dixit Bal. in c. fi. de prohi. feud. alie. & vide Bar. in l. 1. §. si quis propter, de iti. actuque pri. Adde no. in l. fi. ff. si quis test. lib. esse iussus fue. & plenè Bal. in l. 1. C. qui admit. Et hoc limita notabiliter per iux. & ibi Bar. in l. 1. §. si quis propter, de itin. actuque priua. Adde an præscriptio currat ignoranti, Bald. consi. 455. 4. vol. consi. 1. 2. 3. vol.

In quibus causis cessat longi temporis præscriptio. *Rub.*

LEX II.

a IN seruorum. ª Vide glo. super verbo, cum. Hanc glo. intellige, si legitur causaliter, tunc innuit, quod in reb. mobilib. nō potest habere locum in præscr. longi temp. quia habet locum vsucapio. Si legitur temporaliter, cum, pro quādo, tūc dicit quod vsucapio non habet locum, sed hēt locū præscriptio, & tunc secundum istam regulam non negatur quin res mobilis possit præscribi lon. temp. tamen non est necesse post vsucapionem, vt hic, vidistis ī. de ser. fug. l. 1.

ADDITIO.

a In seruorum. Circa l. huius ti. vide Are. in l. si de eo. §. seruum. de acq. poss.

LEX III.

Vnus. Hanc legem intellige, quando possidebat totum fundum tamen non habebat titulum nisi immediatè, nam si titulum, & bonam fidem haberet in totū, præscriberet totum, & per consequēs repelleretur communi diuidūdo, non præscriptione, sed exceptione dominij.

LEX IIII.

a Hæreditatem. ª Quę sit ratio, quare petitio hereditatis non datur contra tit. possidentem, dixi ī. de pet. hęre. l. hęreditatis. Gl. hic ponit illam rationem.

ADDITIO.

a Alex. Hæreditatem. Ad hanc legem adde Ang. in l. fi. & vide gl. ff. de leg. vbi tenet, quod petitio hæreditatis quo ad rem mobilem tollatur triennio, quo ad rem immobilem tollatur longo tempore.

Quibus non obycitur longi temporis præscriptio. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

TEmpus. Iste totus titulus ponit quasdam personas, quę iuuantur pręscriptione 10. vel 20. an. propter absentiam, vel aliam causam, vt sunt minores, milites, medici, qui stant in pręlio ad curandas plagas, & similes, & hęc sufficiant modo.

Si aduersus creditorem. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a DIuturnum. ª Contra hypothecam pręscribitur lōgo temp. à quolibet possidente, excepto creditore cum eius hęrede. h. d. cum l. seq. Quęrit gl. quę est ratio, quod vsucapio triennij non impedit hypothecam. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsuca. de pignorib. l. vsucapio. Rationem dic, vt in gl. quę est notabilis.

ADDITIO.

a Paris. Diuturnum. Vide Bal. consi. 118. vol. 3. seq. Bar. in l. cum notissimi. in fi. princ. inf. de præscr. 30. an. vbi videtur velle contrarium, uide ibi. Item adde pro extensione Cumanen. consi. 54. inci. Leonardus, circa medium, ubi vult, quod ista præscriptio contra hypothecam habeat locum si statutum dicat, quod possit creditor petere rem sibi hypothecatā à quocunque possessore, perinde ac si alienata non esset, & sine aliqua excussione principali, & sic tale statutum ad hoc tribuit actionem personalem, ubi uide per eum vsque ad fi. & ponderatur Crem. de quo inf. contrarium, & vide sing. cautelā ad faciendū, quod non currat ista decennalis præscriptio contra creditorem, quam ponit Cremen. sing. 72. Item quod hodie attenta dispositione iuris nouissimi, secundum quam non potest agi contra tertios possessores, nisi prius excusso principali, auth. hoc si debitor, de pigno. vide Ale. cōsi. 38. in 1. vol. circa istud vide Mod. Bono. in repe. l. si is qui pro emptore.

De quadriennij præscriptione. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Notum est. In quibus reb. fisco denunciatur, habet locū prescriptio. quatuor annorum. h. d.

LEX II.

a Omnes. ª Qui emit à fisco aliquam rem tanquam fisci, nō potest pro ea re conueniri, sed conueniendus est fiscus intra quadriennium, non postea.

ADDITIO.

a Paris. Omnes. Idem si quis emat à Vicario generali Principis. Vide Com. consi. 154. ad fi. inci. Ad primum responsum, quod sic.

LEX III.

Bene à Zenone. Quod ī. proximè statutum est in ijs qui emerūt à fisco, habet etiam locum in ijs, qui emunt, vel alio tit. receperunt ab Augusta, vel Principe, vel eorum procuratorib. ª h. d. Arguitur, quod rescripta Principis non valeant ante coronationem. Vide de hoc per Cy. & Spec. ti. de rescrip. pręsenta. §. ratione autem causę. ver. item quod obtentum. Sed hoc non est nostrum disputare, sed quod Imperator velit, dicit.

ADDITIO.

a Paris. Vel Principe, vel eorum procuratorib. Circa istam l. vide Fel. ponentem s. limi. in c. ecclesiarum, extra de rescr. Ias. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccle. Barb. consi. 27. vol. 4. Item an ista l. habeat locum in re ecclesiæ, vide Cano. in c. 1. extra, de reb. ecc. non alie. vide Ro. sing. 640. inci. lex, benè à Zenone. uide Bar. in tract. diff. inter ius ciui. & Can. Barb. in d. consi. 27. Item an ista l. habeat locum in Vicarijs Papę, vide Ro. consi. 310. faciunt quæ habes in Bertach. in versi. locum tenens. seu in ver. Vicarius. Item quod in dubio princeps præsumitur rem putare suam esse, vide Ro. consi. 310. ad fi. Item quod ista lex non habeat locum in reb. dot. tenet Bal. in consi. 322. & 329. in 3. vol. inci. Quemadmodum Imperator, ad quod vide nouissimos in l. 1. an 2. no. ff. solu. mat. Item adde pro restrictione quod requiritur, quod Princeps aliquid tradat domino in compensationem rei suæ, vide Ang. consi. 139. inci. Visis omnib. statutis, ubi ita restringit istam l. alle. aliquas defensiones, vt per eum, quas tamen non videtur bñ probare eius decisio. Imo bñ vide & considera, uide etiam pro limita. Ro. consi. 298. vbi dicit, quod non procedit in Principe, vel donante duob. faciunt quæ habes per Mu. in l. quoties. sup. de rei ven. vt voluit Bal. in c. 1. de pace Const. in ver. detrimētum, & in c. 1. §. ad hæc de pace iur. fir. Itē quod requiritur, quod princeps possideat tempore alienationis, sm Cy. in l. omnes, in add. hu. ius tit. Bal. in l. secunda. C. de hæreditate vel actione vendita, in l. secunda. C. de communium rerum alienatione, & ibi etiam Ange. post Petrum, nisi Princeps alienaret etiam de plenitudine potestatis. sm Bald. in dicta lege 2. C. de communium rerum alienatione, circa med. Adde quod ista dispositio huius l. procedit etiam in Ciuitate obtinente vim Principis, secūdum Ro. consi. 310. in princ. & in fi. & sing. 753. inci. Anno præterito dedi tibi, in l. benè à Zenone. Item aduerte, quod ista dispositio non videtur procedere, quando Princeps donasset alicui primo propter benè merita, secundum Pa. de Ca. consi. 55. inci. Casus est iste Fred. de Senis in consi. 7. quod tamen non videtur procedere, vbi esset clausula concessa ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, etiam plena facta narratione, & hoc p notata per Ale. consi. 451. inc. In causa quæ vertitur. Itē aduerte quod requiritur traditio ad hoc vt procedat ista dispositio, secundū Bal. in c. 1. §. 1. de noua for. fidel. de quo tamen vide no. ad Bar. in l. Cæsar. ff. de publican. Item vide aliquid de materia per Bar. in c. 1. de reb. eccle. non alie. vbi ponit an habeat locum de iure Can. in reb. donatis ecclesiæ, & an procedat de suprema potestate Principis. Item quando habeat locum in Duce Mediolani donante ecclesiæ, & an procedat in suprema potestate Principis, vide Ro. sing. 31. inc. Benè à Zenone. Item in ista materia aduerte ad gl. in l. 1. C. si aduer. fisc. quæ solet allegari, vt non procedat ista lex in reb. minorum, sed illa gl. hoc non dicit, licèt in alio constituat differentiam inter res minorum, & maiorum, uide ibi Bal. & Moder. & melius Cy. Item an procedat si donatur res ecclesiastica, vel contra si donatur ecclesiæ, vide Ias. in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Item an procedat in reb. ecclesiæ, & quid in inferiorib. ab Imperatore, & quædam alia circa istam l. uide per Barba. consi. 27. uol. 4. Item quod non procederet ista lex quando princeps ex aliqua iusta causa mouetur ad dādum, uel ad alienandum, secūdum Cy. in addi. in hac l. & in l. omnes præsiden. ad quod aduerte, quia in Principe uidetur semper præsumi iusta causa &c. Item quod procedat in Duce Mediolani, uide Bald. consi. 359. in 3. par. post princ. dicitur semper præsumi iusta causa, &c. Item quod non procedat in principe sciente rem esse alienam, uide Abb. in c. 2. ad fi. extra, de reb. eccl. non alie. & an in præiudicium dotis procedat hæc lex, tangit Bal. in d. consi. 359. uide Ias. in l. 1. in 3. no. ff. solu. mat. in d. consi. dicit etiam Bald. quod habet locum in procuratore Cæsaris alienantis.

Ne rei dominicæ, vel templorum, vendicatio temporis exceptione submoueatur. *Rubr.*

LEX II.

a VNiuersas. ª Ego dico, quod hic est casus express' contra gl. in fi. de iu. emph. quę dicit, quod prędium emphyteuticum licèt non possit vendi, possit donari. Quę gl. posito quod aliàs esset vera, tamen in re emphyteutica ecclesię, communiter non est vera, quia nullo titulo potest alienari, vt hic videbitis, & hic nullus tangit.

a *De præscr. 30. vel 40. ann.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De præscr. 30. uel 40. an. Plura in materia præscriptionum habes per Bald. de Vbal. qui repe. l. si filia. sup. de præscr. long. temp. & ibi habes ad Bar. habes etiam multa per Alc. in quadam sua disp. inci. Sigismundus. in 1. & 2. dub. ubi lat. satis tangit an merum imperium possit pscribi, & an Ciuitates Italiæ potuerunt præscribere merum imper. circa materiam præscr. maximè circa iura interposita, de quib. tribus maximè in usufr. uide quæ scripsi in l. fi. C. de præscri. lon. temp. ad Bar. circa fi. apostillæ magnæ.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Quæ & quot requirantur, vt valeat venditio propter tributa non soluta.*

a **C**Vm asseueras. a Res vendita propter tributa non soluta, non obseruatis omnib. solennitatib. vendicatur, nisi 30. ann. præscr. interuenerit. h. d. Quæro, † quot sunt necessaria, vt valeat venditio propter tributa non soluta. Dicit gl. quinque, quam vide, & signa. Solum ergo hic videtur, quod retractetur venditio, quia facta b est vili pretio. Contra, quia b si res fuit subhastata, c vt hic, videtur c præsupponi quod non pro vili pretio, quia fuit vendita pro eo quod reperiri potest: sed non sequitur subhastata est, ergo iusto pretio vendita, vt vidistis casum in re mobili, in l. si quos. ff. de rescin. ven. Item oppo. ille qui emit à fisco, est securus, vt ff. ti. 2. l. 2. & bene. Sol. Illud est verum in fisco vendente vt propriam, hic vendidit vt alienam. Item op. de l. 3. ff. quod metus causa, vbi oportet quod ille qui vendicat, restituat pretium. Sol. Ibi pretium fuit conuersum in eius vtilitatem, hic non, & eodem modo solue contrarium j. si ven. pig. l. 1. & l. emptor. ff. de rei ven. & l. vtere. ff. de prædi. mi.

ADDITIONES.

a Ale. Cum asseueras. Et quomodo vendicatur, vide eum in l. à diuo Pio. §. in vendi. de re iud.

b Bar. Contra quia. Et no. quod sequitur, res fuit subhastata, ergo iusto pretio vendita, contrarium tenuit Ang. in l. sciendum. ff. de ver. obli. licèt non alleget Bar.

c Ale. Res fuit subhastata. Hoc idem voluit Imo. in l. precia rerum, ff. ad l. Fal. l. n. in l. si quis cum alter. ff. de ver. obl. licèt Ang. hic, in l. pretia, & in l. sciendum, de ver. obl. aliter dixerit. Et vide ad istam materiam Bal. in consi. quod incipit, Quæritur quod aliter debeat æstimari.

LEX II.

1 *Feudatarius, vel emphyteuta, licèt proprio nomine possideant, tamen contemplatione alterius.*
2 *Possidens precario, quando possideat.*
3 *Colonus, si per 30. ann. non soluit pensionem, non præscribit.*
4 *Colonus licèt non præscribat rem, præscribit tamen actionem personalem.*
5 *Debitum annuum vna præscriptione peti potest, pro præsenti, & pro futuro.*

a **M**alè agitur. a Qui pro alio possidet, nullo tempore præscribit. h. d. Circa l. nostrã quæritur, dicitur hic precario possidentib. de quib. intelligatur? dicit gl. ego intelligo largè de omni eo qui possidet nomine alieno, vt puta de colono, emphyteuta, & feudatario, & simil. Dices tu, hoc non est verum in emphyteuta, & feudatario, qui possident noĩe proprio naturali 1 tantum. Sol. Fateor † quod licèt nomine proprio possideant, contẽplatione tñ alterius possidẽt, quia semper alium in dominum recognoscunt. Quæro quid in eo, qui precario propriè accepto pos2 sidet? Gl. distinguit, † aut recipit precario, vt detineat, vel naturaliter tantum possideat, & idem: aut vt possideat naturaliter, & ciuiliter, & tunc præscribit. Docto. nostri dicunt contra istam gl. Nam licèt precario possidens, vtroque iure possideat, tamen semper dominum recognoscit, vt non præscribatur, sicut dicimus in emphyteuticario colono. Præterea talis recognitio interrumperet præscriptionem iam cæptam, vt j. eo. l. cum nouissimi. §. pe. multo ma3 gis inchoari eam impedit ab initio, & tunc dico, † quod si colonus per 30. anno. nullam pensionem solueret, non præscriberet, licet Mar. antiquus Gl. dixerit contrarium. Hoc tenet hic glo. pe. quod est verum nisi colonus interuerterit possessionem, non admittendo dominum venientem, & incæpit sibi possidere, tunc. n. quia nõ recognoscit dominum, ista præscriptio incipit currere, & hoc sen b net gl. vlt. huius legis. Quæro, b licet † colonus non præscribat rem, 4 an præscribat actionem personalem, ne ab eo possit peti pensio, seu merces. Certè gloss. dicit, quòd sic, 30. an. a die qua peti potuit, quod puto verum, vt j. l. proxi. Vltimo no. istum text. quia non est conueniens, vt quis cogatur super iure suo singulis annis publicè 5 protestari, & sic facit, quod in † debito annuo vna petitione potest peti vt pro præsenti, & futuro tempore condemnetur, vt vidistis. s. de fideiu. l. j. vbi feci te notare.

ADDITIONES.

a Ale. Malè agitur. Et an emphyteuta, feudatarius, & similes possideant, vide glo. & Bar. in l. 3. §. ex contrario. de acq. pos. & an præscribant, vide Bart. in l. competit. j. eo. adde an emphyteuta possideat Bal. consi. 142. 2. lib.

b Ale. Quæro. Licèt colonus præscribat solutionem mercedis, adde quod no. Bar. in l. competit infra eo.

1 *Officium iudicis tollitur spatio 30. anno. sicut actio, & nu. 3.*
2 *Præscriptio quotuplex sit.*
4 *Possidens bona fide, respectu domini, sed in mala fide, quia credit rem obligatam, an dicatur bonæ fidei, vel malæ fidei.*
5 *Hæc præscriptio currit contra adultum, & contra absentem, licèt restituatur.*
6 *Præscriptio 30. anno. an requirat possessionem respectu præscribentis.*

a **S**icut. a Omnes actiones, quæ minori tempore non tolluntur triginta ann. tolluntur, quæ præscriptio tempore pupillaris ætatis cessat, & dormit. h. d. hæc l. Vide gl. super verbo protectio 1 ne. Ex qua no. † quod officium iudicis tolliĩ spatio 30. ann. sicut b actio. b Op. & videtur c quod per missionem executoris, d actio nõ c perpetuetur, vt ff. de eo per quem fac. erit. l. 1. in princ. ex quib. caus. d maio. l. ait prætor. in fi. & l. seq. Sol. Glo. dicit hic, aliud de iure antiquo, aliud de iure hodierno. Alij soluunt alio modo, nec ibi gloss. soluit bene istud contrarium. Ia. de Are. soluit optimè. & etiam d. 2 Iac. Bu. † Quædam præscriptio est odiosa, quæ currit solum ex negligentia non petentis nullo attento fauore præscribentis: nam præscribit, siue sit bonæ fidei, siue sit malæ fidei, & ista interrumpitur per solam executoris missionem, vt hic, & l. cum notissimi. in princip. infra eodem. Ratio, quia cum sola negligentia currat, cessante negligentia debet cessare præscriptio. ista autem negligentia cessat per solam executoris missionẽ, ergo &c. Quædam est præscriptio merè fauorabilis, vt præscriptio triennij, quæ currit fauore possidẽtis propter titulum, & bonam fidem, & ista non interrumpitur per citationem, nec per litis contestatio. nisi in effectu, vt l. si post acceptum, de rei vendicatio. Ratio, quia litis contestatio non tollit fauorem rei. Ita loquitur l. si post acceptum. ff. de rei vendica. Quædam est præscriptio mixta, quia currit tam fauore possidentis, quam odio negligentis, vt præscriptio. 10. anno. vel 20. anno. & in ista eligitur quædam media via, vt non interrumpatur per solam executoris missionem, sed per lit. contestatio. Ita loquuntur iura allegata in contrarium hic per gloss. & l. moræ. supra de rei vendi. c & ff. pro emp. l. 2. §. fin. Quæro, quæ sunt actiones c in rem, & quæ in personam, & quæ sunt vniuersales, & quæ speciales, dic, vt in gloss. 3 Quæro, † an iudicis officium præscribatur? Certe sic, f vt hic patet f in text. dum dicit, persecutione. Dic, vt in d. l. licet. infra de excep. 4 Quæro, † aliquis possidet bona fide respectu domini, quia putat se dominum, sed mala fide respectu creditoris, quia putat rem obligatam, an iste dicatur bonæ fidei, aut malæ fidei, gloss. dubitat hic. Text. est ff. qui pot. in pigno. habe. l. qui balneum §. fina. Dixi uobis in l. si quis fundum, in fin. ff. de acquiren. possessio. vbi etiam tangi5 tur. Quæro, dicitur, † quod hæc præscriptio currit contra adultum, & contra absentem, an restituantur? Gloss. tenet, quod sic, & benè, per titu. supra si aduersus vsucapio. Quærit gloss. qui sunt isti casus in quibus hæc præscriptio locum non habet? Dic, vt in gloss. Quæ6 ro † an ad istam præscriptionem 30. anno. requiratur possessio ex parte præscribentis. Glos. dicit quod sic. Et si tu dicis, quomodo ergo debitor præscribit cõtra actionem personalem, cum nihil possideat? dicit gloss. imo quasi possidet. Hoc dicit gloss. hic super verbo, vel ius. Tu dic, ad præscribendum rem, vel aliquod ius requiritur possessio, vel quasi: quia sine possessione præscriptio non procedit,

ADDITIONES.

a Ale. Sicut. Et licet regulariter actio personalis duret spatio 30. anno. l. 1. sup. de cõsti. pe. tamen fallit in actione personali scripta in rem. Ista est glo. & ibi Bar. in l. 1. sup. quod met. cau. Quid in prodigo. an ei currat præscriptio. vide Io. An. in addi. Spe. super rub. vbi dicit, quod non.

b Ale. Sicut actio. Quod intelligo officio iudicis, quod competit pro aliquo præterito, secus si pro aliquo futuro. ita limitat Bar. in l. prætor. §. hoc interdictum. ff. de ope. no. nun.

c Ale. Opp. & videtur. Vide per gl. & Imo. in c. 1. de libel. obl. & dixi in l. cum notissimi. in princip. infra eod. Et ad hanc l. sicut, vide quod habes per Mod. in rub. de in ius vocan.

d Paris. Missionem executoris. Vide post Bar. in l. ex edicto. ff. de eo per quem fa. erit, vbi etiam habes an interruptio contra principalem operetur etiam contra fideiussorem. Quod autem hodie quælibet præscriptio interrumpatur per solam interpellationem, uide ad Bar. in l. 2. §. si rem alie. ff. pro empt. ubi etiam quid si citatio esset nulla.

e Paris. Quæ sunt actiones. Actiones autem personales in rem scriptæ tolluntur eo tempore, quo actiones merè reales, uide Comm. consi. 54. & quæ scripsi in l. omnes.

f Ale. Certe sic. Hic ergo habes, quod officium iudicis præscribitur 30. anni. hoc fallit in officio iudicis, quod datur ad restituendum fructus, quoniam spatio triũ annorũ illi præscribitur officio. Hæc est glo. singularis in l. sequitur. §. fructus. ff. de usufru. & adde, quod quotiescunque uerba diriguntur ad iudicem, semper oritur officium iudicis. Gl. est multum sing. in l. si foros. sup. de colla. in l. si res obligata. in fi. de le. 1 Querela tamen quæ intentatur, ut no. gl. & Bar. in l. posthumos. § si quis ex his. ff. de inoff. test. in fi. Item iura inquirendi, licet fiat per officium iudi. non præscribitur eo modo quo regulariter præscribitur officio iud. ut no. dixit Bar. in l. querela. inf. de fal. & no. gl. ibi limitat hanc regulam, quod officio iud. præscribatur 30. an. Singulariter limita, ut per Bar. in l. prætor. §. fi. de ope. no. nun. uidelicet quod si non præscribatur, quando non habet causam de iure præto. sed ex iure quod semper initur, ut est uidere in nunciatione noui ope. facienda per emptorem. & similes, quod tene menti. Adde etiam casum in quo anno præscribitur, vt si nolo petere catastrum emendari, quia in eo sum læsus. Ita dixit no. Bar. in l. forma. ff. de censib. per l. qui se grauatos. inf. de cen. li. 11. Item uidetur quod finiatur anno à die tamẽ scientiæ & taciturnitatis, in casu quando consanguineus uult reuocare feudum alienatum à consanguineo, per tex. no. in c. Titius, si de feu. fue. contr. Et idem per hoc uidetur dicendum in uicino uolente reuocare rem alienatam in uicinum remotiorem, ex forma iuris, uel statuti. Et idem est in emphyteusi, uel re ecclesiastica incidente in commissum, quod ea finita per generationem extinctam, possint descendentes petere eam sibi confirmari, intra annum tantum. Et in l. si. ff. de priui. cre. & uidetur velle Bar. in d. l. prætor. §. fi. de ope. no. nun. Adde quod quando officium iudi. præscribitur spatio x dierum, quando succedit in loco appellationis vt in casu l. arbitrio. secundum vnam lect. ff. qui satis. cog. & ibi voluerunt aliqui, licèt sm op. ista ibi relatam in prin. per gl. Bal. uf. quod non præscribatur spatio x. dierũ, prout in appellationib. imo uf. diuersificare, de quo ibi per Doc. ad quod benè facit, quod no. dicit Ang. & ibi per Doc. in l. 1. § si quis ita tos. ff. quã appel. sit, & dicit Bar. in l. quod iussit. ff. de re iu. & intra quantum tps possit interlocutoria reuocari, & hanc gl. alle. pro sing. Bal. in l. etiam ff. de exec. rei iu. Quanto tempore præscribatur iuri dicendi sententiam nullam, uide Bald. hic, & latius in l. data opera.

Adde inquantum d. Ale. hic in apostilla dicit, quod in casu in quo consanguineus vult reuocare à consanguineo alienato, quod taciturnitas unius anni ei præscribit, quod hic Bal. non uidetur simpliciter fateri, sed esse considerandum, an agnati ueniant ex successione, uel non. Ita dicit ipse eius consi. 116. in fin. 1. uol. & quod officium iudicis præscribatur spatio 30. an. tenuit Bal. consi. 315. 2. uol.

procedit, vt l. sine possess. ff. de vsuca. no. in c. sine poss. de re. iu. lib. 6. sed ad præscribendam liberationem ab aliquo iure, vel ab aliqua actione, non requiritur aliqua possessio, vel quasi, sed sufficit solummodo negligentia non peten. vt l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuc.

LEX IIII.

1 *Exceptio præscrip. 30. vel 40. annorum, impedit lit. contest.*
2 *Obligatio hodie tollitur tempore.*

a **Omnes.** [a] Omnes actiones, quæ 30. ann. spatio, vel minori, non tolluntur, 40. ann. spatio tolluntur. h. d. Hic vñ expressus casus, † quod exceptio præscriptionis 30. vel 40. an. impedit lit. côt. ibi nullum ius priuatum, vel publicum &c. quod extinctum est moueatur, & sic impedit moueri in iudicio litem, & super eo agitur, & sic innuit tex. ſ. eo. l. proxi. in l. fi. ibi, nulli, mouendi. Item per hanc legem dicunt Vltra. † quod hodie obligatio tollitur tempore, licet olim secus, vt l. obligationum ferè. §. placet, ff. de act. & ob. & hoc colligitur ex ista lege ibi, sit liber, & ex præsentis saluberrimæ legis plenissima munitione securus. Pro hoc ſ. l. proxi. circa prin. ibi, viuendi vlterius non habent facultatem, quod dic, vt plenè dixi in l. fi. ff. rem ra. habe. Cætera dic, vt in gl. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Omnes. Adde tamen, quod actio, quæ oritur ex varijs figuris causarum, tollatur lõgo tempore. Idem in actionib. realib. & in rem scriptis. Idem in actione personali iuncta reali. l. 3. & ibi hoc Bal. quod met. cau.
Paris. Omnes. Circa hoc, quod actio personalis in rescripto tollatur intra 10. vel 20. an. sicut merè realis, & rationem, vide per Com. consi. 44. incip. Leonardus Mersarius. officio autem iudicis præscribitur 30. an. vel tempore vitæ. Ias. in l. prætor, §. si quando, de ope. no. nunc.

LEX V.

Præscriptionem. Curiales non præscribunt libertatẽ spatio quadraginta anno. h. d.

LEX VI.

1 *An emphyteuta præscribat tam liberationẽ pensionis, quã ius emphyteuticũ.*

a **Competit.** [a] Præstatio tributi, q̃ fit in recognitione vniuersalis dominij, tempore non tollitur. h. d. Est ar. quod contra præstationem decimarum non possit præscribi. [b] Quærit gl. an idem sit in emphyteuta. † Dicit glo. quod sic, vt ĩ. eo. l. cum notissimi, in fi. Ista quæstio potest intelligi duob. mo. Vno modo, an emphyteuta non soluendo pensionem, liberationem præscribat, & tunc si glo. diceret quod non, malè diceret, quia omnis actio, & omnis petitio tollitur tanto tempore, vt ſ. eo. l. sicut. Nec obst. hæc lex, quia loquitur de præscriptione quæ fit in recognitionem vñis dominij. Item posset intelligi hæc quæstio, an idem sit in emphyteuta soluente pensionem, vt non præscribat dominium. Hoc modo gl. diceret verum. Item posset intelligi an idẽ sit in emphyteuta, s. an soluendo canonem per 30. an. vel 40. præscribat ius emphyteuticum, licèt ab initio iura emphyteutica non fuerunt ei concessa, & tunc diceret verum, sicut hac l. permittitur præscribere ius emphyteuticum, salua canonis præstatione. Hoc no. ſ. de iure emphy. l. 2. in fi. magnæ gl.

ADDITIONES.

a Paris. Competit. Quomodo ista l. intelligatur, vide Alc. consi 30. vol. 3. Perus. in c. ad audientiam, de præscriptio vbi etiam per Fel.
b Alc. Non possit præscribi. Sicut non præscribitur in tributis vide casum in c. cum non liceat, de præscri. & 16 q. 3. cleric. per gl. & Inn. §. res fisci Insti. de vsucap. & gl. in l. pe. de fundis limitro. lib. 11. Et an emphyteuta præscribat, vide in l. malè, & quod ibi dixi post eum. sup. eo. & Bal. in l. cum notissimi. § fi. inf. eo. & vide Bal. in l. neque. sup. de vsur. & in l. 3. §. ex contrario ff. de acq. pos.
Adde post apostillam an emphyteuta soluendo canonem pro re, quæ non erat emphyteutica, sibi præiudicet, vide Bald consi. 20. 4. vol. & ibi etiam an talis emphyteusis præscripta sit realis sicut pactũ, & quam naturam habeat, & an possidens bona emphyteutica spatio quinquaginta annorũ p̃scribat, vide eũdẽ Bal. cõ. 340. 2. vo.

LEX VII.

1 *Actioni hypothecariæ ab extraneo possessore 30. ann. præscribitur nisi fuerit interrupta.*
2 *Quãdo præscriptio interrumpatur p citationẽ, an actio perpetuetur 40. annis.*
3 *Creditor possidet pignus, præterquam quo ad præscriptionem.*
4 *An iuri offerendi possit præscribi.*

a **Cum notissimi.** [a] Hæc reputatur bona l. † Actioni hypothecariæ ab extraneo possessore 30. an. præscibitur, nisi fuerit interrupta. A debitore, vel eius hærede 40. an. à secundo verò creditore, viuo debitore similiter 40. an. Idem eo mortuo, si eius adminiculo vtatur, aliàs 30. ann. Idem de iure offerendi. h. d. vsque ad §. illud. Dñ hic, in fi. quod præscriptio per solam conuentionem interrumpitur. Contra, imo etiam per executoris missionem, vt ſ. e. l. sicut, sol. gl. Hoc verbum, solam, excludit lit. contest. nõ executoris missionem, & dicit benè &c. Quærit gl. † qñ præscriptio [b] interrumpitur per citationem vtrum actio perpetuetur in 40. annis an debeat inchoari de nouo prima præscriptio? Gl. hic dicit diligenter aduertendum, quia per solam lit. côt. actio perpetuatur in longius tempus, vt ĩ. eo. l. fi. nõ per citationẽ, quod est notandum, licèt gl. de hoc dubitauerit ſ. eod. l. sicut. in gl. quæ est super verbo, per executorem [c] & illud quod gl. dicit, est verum ex parte actoris, sed ex parte rei eo casu quo exceptio est temporalis, exceptio perpetuatur p solam cõuentionem, vt l. si intra. ſ. de non nu. pe. & hanc gl. tenuit dñs Rich. Mal. in quadam quæstione quam disputauit. Et facit ad qõnem, quæ fuit in Ciuitate ista antequam venirem huc. Statuto hic cauetur, quod qui non petijt debitum per decennium [d] non audiatur vlterius. Modo quidam petijt debitum per solam citationem, & exinde sunt elapsi decem anni, an sufficiat? Certè non sufficit creditori, quia illa citatio interrumpit præscriptionem primam, non autem perpetuat, & vide gl. super verbo, solam conuentionem, quam no. & tene menti. Quærit glo. quomodo potest durare actio hypothecaria, cum personalis extinguatur 30. annis. Dic vt in l. intelligere, de lui. pig. Quæro, vtrũ [e] creditor possideat pignus. Gl. hic disputat. Verius est, quod † possidet præterquam quo ad præscriptionem, vt l. serui nomine. ff. de vsu. Quæro † vtrum iuri offerendi [f] possit præscribi. Text. est hic, quod sic. Gl. videtur hic tenere contrarium & gl. in l. si rem. §. omnis, de pig. act. Doc. nostri communiter dicunt, quod est quoddam ius offerẽdi, quod competit per modum iuris, puta secundus creditor habet ius offerendi, [g] & confirmandi sibi pignus, hoc tollitur spatio 30. vel 40. annorum vt hic. Quoddam est ius offerendi, quod competit per modum cuiusdam facultatis. Verbi gratia, debitor potest quandocunque vult offerre debitum creditori, & pignus reluere. Ista facultas nunquam potest præscribi, sicut nec illa facultas eundi per viam publicam, quia licèt per mille annos non ieris, semper poteris ire, vt ff. de via publica. l. viam publicam, §. illud

ADDITIONES.

a Alex. Cum notissimi. Pro intellectu huius l. facit unum dictum in Cle. 2. ut lit. pen. ubi dicitur, quod per citationem inducitur litis pendentia. Sed ibi quærunt Docto. nunquid & citatio inducat litis pendentiã, licet nuncius citans non fecerit relationem iudici. Et concludunt quod non. Et hoc dicebat esse singularissimum dictũ Pe. de Anc. per quod arguebat illud, quod hic dicitur, interrumpi præscriptionem per nuncium, est verum, si de citatione fit relatio iudici, & redigatur in scriptis. Et istud dictum dicebat se audiuisse à domino Bald. qui allegat Gul. hoc tenuisse. & dicit Bal. in quodam repertorio super Inn. quod præscriptiones, quæ sunt merè odiosæ interrumpuntur per solam citationem l. sicut. sup. eo. nisi citatio secum non poterit trahere suum effectum, vt quia circumducatur propter contumaciam actoris, tunc. n. est perfecta citatio, quia non constat ex suis partib. sed est in causa caduci, alle. Gul. in d. l. sicut, & facit, quod no. in l. pater. sup. ne de statu defun. & in auth. offeratur. sup. de lit. conte. & idem Bal. in l. fi. de eo per quem fac. erit, & in l. post edictum, de iud. Sed an propter exceptionem obiectam perpetuetur actio, vide Bar. in l. oẽs, de re. iu. Et de hac q. de qua hic, vide Ang. in l. sicut, in prin. sup. e. & vide quæ hic post Bal. no. circa interruptionẽ, quæ fit per litis contest. Item casum adde, in quo quælibet interruptio, etiam extraiudicialiter perpetuat actionem, puta si tempus sit appositum causa limitandæ obligationis, & ex hoc conuenit pro tanto. Ita dicit Pa. de Cast. in l. eum qui ita, de verb. obl. per tex. in l. si mandato. §. ille. ff. mand.
Adde huic apostillæ Bar. consi. 167. 2 vol. inci. In Christi nomine, proponitur, ubi videtur velle quod sola citatio non [illegible] ad interrumpendam præscriptionem, licèt appareat de relatione, nisi [illegible] statutum diceret, quod relationi nuncij statur, tunc licèt non appareat de commissione iudicis, quia præsumitur pro officiali, dicit citationem interrumpere præscriptionem, licèt etiam esset generalis, & indiscreta. Et an ex legato debiti interrumpatur præscriptio, vide Bald. consi. 125. 1. volum.
b Alc. Quærit gl. quando præscriptio. Vide Bar. & Mod. in l. edicto. ff. de eo, per quẽ factum erit.
c Menoch. Executorem. Roy consi. 115. nu. 5. lib. 4.
d Alc. Per decennium An si per solam citationem perpetuetur, illud statutum valeat vide Bar. ĩ l. sequitur. §. si via, ff. de usuc. & de qõne p Bal. in q. statuto cauetur, qđ fœnerator, in fi &c. & per Bar. in l. is qui Respu. circa fi. ff. quib. ex cau. ma. & facit l. is qui pro emp. cum ibi no. per Bar. ff. de vsucapio. & idem tenet quod hic Bar. in l. fi. in prin. de eo per quem fa. erit. & Ang. & Imo. in l. si seruum §. sequitur, de ver. ob. & Sal. in l. fi. inf. eo.
Adde an stante prædicto statuto, si contra aliquem de restituendo grauatum ecclesiæ, fit præscriptum vigore talis statuti, an ecclesiæ erit præiudicium, uide Pet. de Anc. consi. 259.
e Alc. Quæro vtrum, Vtrum creditor possideat pignus. Adde per gl. & Doc. in l. sciendum. §. creditor. ff. qui satis. cog. Et videtur quod si loquamur respectu ipsius pignoris, creditor possidet ciuiliter, & naturaliter, quod patet, quia ei competit Seruiana, seu hypothecaria, quæ possessionem auocat, in l. cum venditor, de euic. Secus si respectu dominij. l. si vendidero. §. cum autem, de fur. & l. si mulier. §. in poss. quod met. cau. sed repræsentat imaginem debitoris, vt hic, & hic vide Bald. pro hoc, vide etiam l. 2. & 2. supra si aduersus creditorem.
f Alc. Quæro, vtrum iuri offerendi. An iuri offerendi, vel facultati præscribi possit, quod facit, an iuri adeundi. &c. cum sit quædam facultas secundum quosdam, ut Sal. & Bal. in l. pignori. ff. de vsu. Et adde quod quando in pignorib. est appositum pactum l. commissoriæ, tunc alio creditoris iuri offerendi non præscribitur. Ita singulariter no. tex. & Bal. in c. 1. de feu. dato in uicem l. commissoriæ, licet aliqui, vt ipse refert, exponant illum tex. aliter, qui dicunt, quod præscribitur iuri offerendi 30. annis, si creditor est in poss. Sed si debitor est in possessione, & conueniatur hypothecaria, iuri offerendi nunquam præscribitur, l. pu. c. §. fi. ff. de doli excep. Alij dicunt aliter, vt ibi etiam per Bal. dicit etiam Inn. in c. non est, de consue. in 6. quod illa, quæ sunt in mera voluntate, non sunt præscriptibilia. Dic vt ibi per eum. Faciunt ad hæc, quæ no. gl. in l. si de anna. exce. vbi arbitrio non præscribitur, secundum Bal. in l. petens. sup. de pac. vbi etiam dicit, quod stipulationi non liquida nunquam præscribitur. Ad quæstionem Barto. hic uide per Mo. in §. actionum. Insti. de actio.
Adde huic apostillæ Bal. consi. 13. 1. uol.
Par. Offerendi. Vide Ang. consi. 5 inc. Gul. uide quoddam consilium Fran. post consi. Ang. inc. Diligenter, & cons. seq. Bar. inci. In Christi Saluatoris nostri nomine, ui de Berta. in uer. p̃scriptio, uide Bal. in c. 1. de feu. da. in uicẽ l. cõmisso. & in c. fi. eo. tit. & in c. 1. §. porro, qualiter olim feu. ali. uide pro limitatione regulæ, quod facultati nunquam præscribitur. Ang. in d. consi. de quo habes ad Bar. in l. licèt. C. de iure delib. Item an facultati seu iuri declarandi aliquid præscribatur, uide Ias. in l. petens. C. de pa. Are. in l. 2. & 3. de acq. hær. Fel. omnino in c. cum accessissent. de consti. uide quod iuri offerendi non præscribatur, de quo per Bar. hic, & in l. pignori. ff. de vsuca. ubi assignat pulchram rationem, uide etiam Are. in §. actionum. Insti. de act. uide Pet. Alua. in repe. §. si pac. & in l. rescriptum. de pac. Item an iuri offerẽdi, uel implendi conditionem potestatiuam, præscribatur, uide Are. in l. quãdiu. ult. de acq. hær. & dum sup. dñ de iure offerendi in pacto de retrouendendo, de quo loquitur Ang. consi. 55. etiam uide quæ habes ad Bar. in l. 1. ff. de usur.
g Pari. Habet ius offerendi. Vide de hoc ad Bar. in l. 1. supra si aduer. cre.

§. Illud autem. In obligationib. in idem, vel sub conditione, incipit currere tempus adueniente die, vel conditione.[a] & per possessionem rei obligatæ, per secundam cautionem, vel debiti agnitionem, fit interruptio præscriptionis. h.d. Gl. hic quærit, quot sunt modi, & de effectu interruptionis, de qua feci tibi vnam repetitionem in l. naturaliter. ff. de vsuc. & ibi vide, & no. hanc gl.

ADDITIO.

a Paris. Vel conditione. Vide Ale. in l. quamdiu. vlt. de acq. hær.

1 *In obligationibus annuis, vel menstruis, à quo tempore incipiat præscriptio currere.*

a **§. In his etiam.** [a] In obligatiõib. annuis, vel mẽstruis, nõ initium obligationis, sed initium temporis, in quo obligatio cessat, inspicitur. h.d. Quæro, & reuoco in dubium, † in obligationib. istis annuis, vel menstruis, à quo tempore incipiat currere præscriptio[b] In hoc sunt tres, vel quatuor opin. vna est, quòd à die cessationis ĩcipiat currere pro illo anno, in quo est cessatum In secundo, pro secundo. In tertio, pro tertio, & sic de singulis: & sic quot sunt præstationes, tot sunt tempora quia ab anno quo cœpit cessare, incipit currere pro toto tempore, & sic pro sequentib. annis. Alia est. quod omnium annorum currat à tempore quo est cessatum. Tertia quod distinguatur. & ista est opi. Io. & glo. etiam, quòd ista opin. secunda sit vera in stipulatione, cum stipulatio annua sit vna pro toto tempore; in legatis verò sit vera præcedens opin. quia quot sunt anni, tot legata. Doc. Vltramon. reprehẽdunt hanc opi. Nam licèt stipulatio annua sit vna, tamen constat quòd pro sequentibus annis est in diem. ergo ante diem non currit præscriptio pro annis sequentibus, vt ĩ. ea. l. §. illud. Ego volens [c] sustinere opin. gl. nostræ dico, quòd licèt pro annis sequentibus obligatio sit in diem. tamen quia pro eo quod est de præsenti, potest agi etiam de futuro, vt l. 1. ĩ. de fideic. & dixi. ĩ. eod. l. male agitur, in fin. quòd currit præscriptio pro toto tempore sicut pro toto tempore potest agere. Nec ob. §. illud, quia ibi loquitur de obligatione in diem quòd non poterit statim agi. In legatis verò dico idem, quòd gl. quia cum ante diem non sit nata actio, non potest tolli. Sed si poneres ante diem natam actionem, sed executionem esse dilatam, vt ĩ. quando di. le. c. e. l. ex his & ff. quando dies le. cedit. l. si cum præfinitione, tunc dico idem in legatis, quòd in stipulationib. & ita potest intelligi hic.

ADDITIONE.

a Ale. In his etiam. Vide quod no. Bar. in l. sicut in annos, quib. mod. vsusfru. amit. latius in l. de pupillo. §. si pluribus post gloss. ibi, de oper. no. nun. & quod not. Bald. in c. si inter pares. §. 1. de le. Cor. vide per Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 141. Angel. in l. si Stichum. §. stipulatio. de verb. obligatio. vbi limitat ista procedere, nisi in promissione annua est adiectum distributiuum, quia tunc sunt plures. Et in legatis limita notab. per Bar. in l. 1. ad fin. ver. modo quæro. inf. de sente. quæ sine certa quanti.

b Menoch. Præscriptio. Crau. de antiq. temp. 4. par. 4. part. princip. nume. 35. 36. Boe. q. 336.

c Paris. Ego volens. Vide Ale. latè in l. de pupillo. §. de plurib. de ope. no. nunc. & alios post Bar. ibi. Vide Fel. in c. audita, de præsc. post Abb. ibi vide Bar. latè consi. 9. volu. 3. 10. dub. vbi loquitur in statuto inducente præscriptionem per 10. annos, vel 20. & in 2. dub. ponit, an per solutionem factam aliqui annis præcedentibus fit perpetua actio ista, vt talis præscriptio locum habere non possit.

§. Nulla, scilicet danda. [a] Emphyteuta, vt colonus, nullo tempore præscribit. h.d. Idem dicit l. male agitur. ĩ. eo.

ADDITIO.

a Ale. Nulla scilicet danda. Adde l. neque, & ibi Bal. supra, de vsuf. & Bar. in l. competit. supra eodem.

LEX VIII.

1 *Ius vendicandi quæritur longi temporis præscriptione.*

2 *Violentus inuasor non potest referre quæstionem dominij.*

Si quis. [a] † Per præscriptionem longi tpis quæritur ius vendicandi, idem per præscriptionem longissimi temporis bona fide factam, sed malæ fidei possessor solam exceptionẽ acqrit. Item † violentus inuasor non potest referre qõnem dñij. h.d. vsque ad §. sed & si quis: Not. illum ver. sed hæc contra, super verbo, ille: quia nescio alibi, & singularis est. Tene menti hanc legem, quia tota ista lex est singularis, & notabilis, distingue, vt tex. dicit.

ADDITIO.

a Barb. Si quis. Hoc procedit in violento, non clandestino. Casus est sing. in l. de eo. §. fi. de acq. poss.

Paris. Si quis. An requiratur decretum, vel vtile dominium, vide latissimè Fel. in rub. extra, de præs. vide etiam quæ add. Bar. in l. fi. sup. de præsc. lõg. temp. & in auth. nisi triennale, de bonis ma. Item quòd dominium acquiratur, vide Ias. in l. traditionibus. C. de pact. in l. 4. §. 4. le ver. ob. & ibi etiam an habeat locum contra hæredẽ. Menoch. Balb. de præscrip. 2. parti 3. partis. prin. 6. 9

a **§. Sed si quis.** [a] In reali, ille contra quem est facta missio ex primo decreto. e. an recuperat intra annum post annum non auditur, nisi de proprietate. h.d.

ADDITIO.

a Bar. Sed & si quis. Hoc verum, nisi primo latitauit, secundum gl. mirabilem coniunctam l. priusquam, de oper. no. nun. vbi alia singularis limitatio datur ad hunc §. quod non audiatur intra annum ad reuocationem cautionis, sic missionis ex primo decreto, quæ est modic præiudicij.

Alex. Sed & si quis. De intellectu huius sing. ver. vide quæ no. Barto. in l. sciendum. in prin. ff. sol. mat. & Inno. in c. ad aures. de præscr. & Bald. in l. si quis ad se. 2. no. inf. ad l. Iul. de vi. de quod dicas in l. fi. in prin. ff. de eo, per quem fac. erit, & Bal. in l. 2. in versi. 2. quæro, de seru. & aqua. & in l. ... is eius. C. de proba. & quæ dicas in l. natura abter. §. nihil commune, de acq. poss.

LEX IX.

Sæpè. Per litis contestationem actio 40. annis perpetuatur. hoc dicit.

De annali exceptione. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Si præscriptio fuerit interrupta per inundationem, cessante inundatione bonæ fidei possessor præscribens non restituitur in integrum.*

2 *Actio communi diuidundo, & fam. erc. nascitur ex quasi contractu.*

3 *An actionibus communi diuidundo, & fam. erc. præscribatur.*

4 *Quando nascatur actio pro socio, pignoratitia, & depositi.*

a **SVper annali.** [a] Exceptiõe annali sublata, omnes personales actiones 30. ann. spatio tollunt, nisi super his fuerit lis cõtesta. hypothecaria uero 40. ann. & illi, qui non potest agere,[b] nõ currit præscrip.[c] h.d. Dicitur hic, quod omnes actiones personales tolluntur 30. ann. excepta hypothecaria, contra ĩ. titu. 1. l. omnes. Sol. Fateor quòd sunt aliqui casus, in quib. præscriptio 40. ann. habeat locum, vt in l. contraria, & quod no. in duab. legib. seq. ad illam. Circa hanc l.[d] format glo. multas quæstiones. Quæro, † quid si bonæ fidei possessor præscribens perdidit possessionem per inundationem, & sic fuerit interrupta præscriptio, an in integrum restituatur inundatione cessante. Glo. determinat quòd non & benè, quia non debet quis restitui ad lucrum faciendum cum aliena iactura, vt l. sciendũ. ff. ex quib. causis ma. de furtis. l. si is qui. Vnde finis istius gloss. quæ dicit, sed arguitur contra &c. Istud est verum. Quæro, † vnde nascatur actio communi diuidundo [e] & fam. erc. Mar. dicebat quòd ex voluntate. Gl. quod ex quasi cõtractu. ista est vera. Quæro, † vtrũ illis actionib. præscribatur. [f] Marc. dicit, quod demum ei præscribitur qui non possidet. Gloss. videtur dicere contra, & sic, si ego steti in communione tecum 30. an. non potero agere contra te, vt diuidamus, secundum glo. Doc. Mod. sunt in contraria opi. Nam donec stamus in cõione, & si simul possidemus, vnus aliũ recognoscit in socium, & sic cessat præscriptio, vt ĩ. tit. prox. l. cum notissimi. §. sed & si quis. Præterea actio communi diuid. & fam. erc. pcedit ẽt rõne doli, vel culpæ. sed nõ est dubiũ, quòd ea die qua tu nõ vis diuidere cõmittis dolũ: ergo eadẽ die nascitur ista actio, & ei non esset præscriptum: & istud Doc. cõiter tenent. Quæro, † qñ nascatur actio pro socio. Gl. ponit hic. Dic, vt l. corruptionem. ĩ. de vsufruc. & ĩ. pro soc. l. tamdiu. Quæro quid de pignoratitia actione. Dic vt l. si rem. §. omnis. ff. de pignoratitia actione. Quæro quid de actione depositi? dic vt in l. si stipulatus sum mihi. §. 1. ff. de sol. & ibi plenè per me.

ADDITIONES.

a Ale. Super annali. Qualiter intelligatur hæc reg. non ualenti agere, non currit præscriptio. uide notab. Bar. in l. Senatus de of. præsi. & Bal. in l. an reb. de iu. do.

b Paris. Potest agere. Vide quæ habes post Bar. & Ale. in l. Senatusc. ff. de offic. præsid. & Bar. ub. habes, quid si quis sit impeditus facto suo.

c Ale. Non currit præscriptio. Intellige si est impedimentum iuris, secus si facti, quia tunc currit præscriptio. Ita dicit Bal. in l. 1. in 22. opp. sup. qui admi. alle. iura, quæ uide per eum in 23. & 24. opp Et primam limitationem sequitur Barto. in l. 1. §. si quis autem. ff. de iti. actuque priua.

d Ale. Circa hanc l. Et an quis restituatur propter impedimentum facti, uide Bald. & Ang. in l. sicut, & quod ibi dix. sup. eo & Bal. in l. an reb. sup. de iure dotium.

e Ale. Nascatur actio cõi diuid. Vide quæ no. in l. si non fortem. §. si certum. ff. de cond. ind. Et adde similem gl. in l. fi. sup. communi diuid. & Bal. in l. si sup. finium regundorum idem quod Bar. hic, & uide per Mod. in §. quædam. Inst. de act. & Io. Andr. in add. ad Spe. in ti. de iud. in 4. par. in §. sequitur, in add. quæ incipit, in §. ad hæc, &c.

f Paris. Actionib. præscribatur. Adde tamen quod in casu, in quo præscribatur 30. ann. istud fallit in feudis. Vide Ro. sing. 628. inc. In actione communi diui. Meno. Crau. consi. 60. nu. 1. Balb. de præscrip. 4 parti. 4. partis princi. q. 13.

a **Vt perfectius.** [a] Si possessor præscribens est absens, uel furiosus, uel infans, uel in potestate positus, potest ei fieri interruptio præscriptionis, per denunciationem factam præsidi, vel epis. h.d. Aduerte, quia hæc tota lex loquitur in reali. Op. vsucapio trienni, & præscriptio longi temporis non interrumpitur, nisi per litis contest. ut l. si post acceptum. ff. de rei vẽ. Sol. Corrigitur in quatuor casibus hic expressis, in aliis remanent iura antiqua incorrecta Quæritur, an per hanc l. tollatur beneficiũ restitutionis, quod in istis quatuor casibus competit. Dic, ut in gl. quæ dicit quod non. Idẽ no. in l. Iulianus. ex quibus causis maio.

ADDITIO.

a Alexand. Vt perfectius. Vide ad legem istam, quæ habentur per Doct. & Bartol in l. de pupillo. § si quis ipsi. ff. de ope. no. nun. & in l. non solum, § morte, eod. tit. & hanc l. limita per glo. singu. & ibi Barto. in l. cum hæredi, ff. ad Treb. & Bal. & Ange. hic in principio.

LEX III.

1 *Libellus procedit, si exprimatur quantitas, licèt non causa.*

2 *Item procedit libellus sola quantitate expressa non causa. Item licet non exprimatur nec quantitas, nec causa, si tamen dicam simpliciter aduersarium mihi obnoxium.*

3 *Libellum generaliter producens in personali uidetur omne ius suum in iudicium deduxisse.*

4 *Petitio generalis sufficit ad interrumpendam præscriptionem in omnibus quæ sub illa generalitate comprehenduntur.*

5 *Faciens aliquem citari generaliter, hoc modo, vt ueniat ei responsurus de iure, non interrumpit præscriptionem.*

1 **Si ex multis.** Hæc est sing. lex † Citatio facta, seu libellus super vna summa, vel super obligatione nõ expressa causa, vel summa, sufficit ad interrumpendam omnem præ- a scriptionem, quæ sub illius petitionis generalitate.[a] potest compre- 2 hendi. h.d. hæc notabilis, & sing. lex. Not. ꝙ † procedit libellus si ex- primatur quantitas, licèt non exprimatur causa. Secundo no. pro- b cedere libellum, licèt non exprimatur quantitas[b] neque causa, si ta- men simpliciter dicam aduersarium mihi obnoxium. Tertio not. 3 ꝙ qui † in personali libellum generaliter producit, videtur omne ius suum in iudicium deduxisse. Hodie multum clarè est declaratũ 4 per tex. c. Abbate sanè de re iudi. li. 6. Vlt. no. † quod generalis peti- tio sufficit ad interrumpẽdam præscriptionem omnibus quæ sub il- la generalitate comprehenduntur. Opp. quod talis libellus incer- c tus[c] non debet admitti quia per eum non redditur certus aduersa- rius, an velit cedere, vel contendere. Sol. Fateor, quod non debet ꝓ- cedere, donec declaretur, tamen quantum ad interrumpendam præ- d scriptionem sufficit, vt hac l. Quærit gloss.[d] quid si quantitates es- sent diuersæ, vt puta ex vna causa 10. ex alia 20. & ex alia 30. &c. tũc 5 dic, vt in gloss. Quæro, pone † aliquis fecit aliquem citari generali- ter, vt veniret ei responsurus de iure, vtrum sufficiat ad interrum- pendam præscriptionem. Puto, quod non, quia necesse est quod di- cat quantitatem sibi debitam, vel eum dicat sibi obligatum: Vnde de hoc saltem debet esse certus reus, vtrum agat personali, vel in rẽ, vel vtrum agatur de quantitate, vel de specie, vt ex hac l. colligitur.

ADDITIONES.

a Ale. Generalitate. Adde tamen, ꝙ non procedit libellus generalis, productus corã aliquo, cui attributa est iurisdictio in certo, & determinato casu, quia, non procedit libellus coram eo productus, nisi in eo fiat specifica mentio de illa qualitate iurisdictionis. & ita consuluit Ang. in cõs. [illegible] data est sententia, & tenet Io. An. in c. et si generale, de fo. comp. & dicit Bal. in l. edita, ꝙ libellus generalis concludit iudici, dummodo probationes sint specificæ. Et adde in materia quæ dixi. ff. de rei vẽ di. l. 2. §. armamenta, & etiam exetutio instrumenti generaliter petita, valet, vt hic, secundum Bald. in l. age cum Geminiano, sup. de transac. & quod dicitur libellum defectiuum non procedere, vbi opponatur, intellige lite non cont. secundũ Bal. in l. 1. de confes. & vide no. per Ia. de Bel. in disp. quam ponit in l. si j. de requi. re. & hoc kno. in l. edita, circa prin. ꝭ. de edẽ. & habetur in c. 2. de lib. obl. Vide Bal. in l. per hanc. C. de temp. appel. l. cum quidam, vbi & post eum, de fideicommiss. lib. Sed quid si libellus est incertus, per relationem ad aliud, vt puta petit, quod sibi debetur ex testamento, an debeat admitti. Pa. de Ca. ꝙ non, si est oppositum. Ita dicit ipse in l. 5. §. si iudex. ff. de re iud. Sed quid si dico, peto oẽs res meas, quas possides, vide Bar. in l. rer appellatione. ff. de ver. sig. & Pau. de Ca. in d. §. si iudex, vbi dicit illud, quod libellus incertus non valet si opponatur, est verum in re principaliter petita, secus in accessorijs, vt puta, peto domum cum massaritijs, vel fundum cum fructib. Alleg. Bar in l. 3. §. armamenta, de rei ven. hic. & ibi per eum, & vide Cy. & Bal. C. de secun. nup. l. 3. in authẽ. ibi posita, & ibi quærunt, nunquid procedit libellus, peto castrum cum suis pertinentiis. Item valet ille libellus, dico te esse meum consanguineum, licèt non exprimam gradum consanguinitatis. Est tex. in c. series, de testa. dicit tamen Spec. in ti. de li. concep. §. si. ver. caueat. quod si quis opponit non esse procedendum in causa, quia libellus est obscurus, ꝙ tunc iudex debet libellum reiicere. Probatur in c. fi. de l. be. ob. Et illud ibi voluit Anto. de But. secus petitur declarari, quia tunc potest super tali libello procedi, & est declarandus, & ita intelligit ipse. Et vtrum libellus incertus procedat, quando incertitudo pendet à tertio, vide in l. ubi autem non apparet. §. an illud, de verb. obl. Ad primum dictum uide Ale. in l. 1. ff. de eden. An iudex officio suo possit petere sibi declarari, vide post Bar. in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. inf. Et hanc limita non habere locum in criminalibus, nam & si non opponatur, non valet, l. libellorum, in prin. iuncto vers. quod si libell. & ibi Barto. ff. de accus. & Ale. in l. 1. ff. de eden. Item valet rescriptum incertum, in nomine rei, vt voluit Io. An. in addi. Spe. in ti. de cita. §. 1. ver. quid si ego. Et in citatorio debet post caput 1, uide Mod. in c. cõsuluit. de of. del. & istum tex. qui loquitur in actione generali, quod non procedat ad excep. vide Bar. in l. 1. §. Labeo. ff. de liu.

Adde de libello generali Bal. consi. 54. 4. vol. De incerta ratione rei, & quantitatis, & quando à iudice sit lacerandus, uide etiam Bal. consi. 1 12. 1. vol.

b Exprimatur quantitas. Extende istam reg. quod procedit libellus incertus parte nõ opponente, vt procedat etiam si libellus non excludatur de iure communi, vel municipali, sed solum aliquo iure speciali. Ita Pan. in c. ex parte V. extra, de fo. compe. Item duos casus, in quib. non procedit libellus generalis, etiam parte non opponente, vide per Ale. consi. 5 21 ad autem in executiuis, & in quib. proceditur sine figura iudicii, procedat libellus incertus, seu petitio, seu præceptum. Vide omnino quæ habes addita in Bertach. ver. clausula rescriptorum, & in ver. sine figura iudicii, ubi multa habes. Item multos casus in quib. procedit libellus generalis, & de reg. huius l. uide Ias. in l. 1. in princip. ff. de eden. Item ꝙ possit iudex etiam parte non petente cogere actorem declarare libellum suum, & similiter reum declarare exceptiones, uide Ias. in Lege. in 4. no. C. de transact. quòd si opponatur partem non posse sequi sententiam suam, licèt declararetur, secùs si petatur declarari, uide Soc. in l. edita, & Ias. ibi 2. no. uide ad reg. etiam pro limitatione Dec. in c. dilecti. de iud. uide latè Fel. in c. 2. de libel. obl. ubi etiam quid de criminalibus.

c Ale. Incertus. An libellus incertus procedat, uide Barto. in l. edita. supra de eden. & ibi Bald. in j. genere cumulationis, uide Barto. & ibi glo. in l. 1. in princ. de oper. no. nun.

d Bar. Quærit gl. An autem libellus sit nullus, licèt generalis, uide gloss. no. ibi, debebit, in l. si rem. ff. de rei vend. & ibi hoc tenet Iac. Bu. uidelicet quod sit nullus, & ibi uide Ange. & respond. huic legi, quia hic loquitur de libello captatorio, ad interrumpendam præscr. sed contrariũ, est verum, quod tenet Spec. in tit. de iurisd. om. iud. § de sentẽn. uer. quid si libellus est, de elec. & in c. 1. de ord. cogn. Innoc. in c. 1. de libel. obla.

LEX PRIMA.

1 *Negatio præposita signo vniuersali facit æquipollere contradictorio suo.*
2 *Iudex, an & quando cogatur pronunciare contra absentem. & nu. 4. & 5.*
3 *Subscriptio Principis probat quando redacta est in corpus iuris aliàs secus.*
6 *Iudex male iudicans facit litem suam.*
7 *Verbũ solere, in quot vicib. verificetur, & an indicat necessitatẽ. & nu. 8.*

a **NOn semper.** [a] Quicquid iudicis potestati committitur, necessitati non subijcitur h.d. vel aliter. Verbum, solere, in his, quæ habent rationẽ difformem, non inducit necessitatem. h.d. Diuide, quia primo ponit solutionem quæstionis tacitè intellectæ. Secundo ponit vnde oriebatur dubium quæstionis. Tertio ei respond. vel illud soluit. Secunda ibi, propter subscriptionem. Tertia ibi, id. n. No. qđ dixi in summario, concor. l. quicquid. ff. de iud. Secundo not. quod verbum, solere, non importat necessitatem. Tertio not. quod di- b cit,[b] non semper, coniuncto cum glo. ꝙ † negatio præposita signo 1 vniuersali, facit æquipollere contradictorio suo. Simile habes in l. legitimos. §. an ergo. ff. de leg. tu. & l. in bello, § 1. de cap. & postl. re- a uer. Venio ad contraria, & op. † quod iudex cogatur pronunciare contra absentem, vt sup. de iud. l. properandum §. sin autem ex gestis. Sol. Dicit glo. hæc lex potest intelligi in reo absente, & tunc illud ꝙ dicitur. non semper, ponitur causaliter, vel temporaliter. q.d. aliquo casu cogetur, puta, si contra reum absentem liquet de causa, secus, si non liquet, vt hic, & l. contraria. Potest etiã intelligi in actore absente, & tunc, nõ semper ponitur causaliter, vel temporaliter. Causaliter eo modo quo ꝭ. compellitur. n. quando de causa liquet contra absentem: secus si non liquet. Temporalitur, quia compellitur solum iuxta finem triennij, & non ante, vt l. properandum. §. j. ꝭ. de iud. & ibi no. Op. de l. absentem. ff. de pę. Sol. gl. hic loquitur in ciuilib. ibi in criminalib. in quib. distinguitur, an pęna sit maior relegatione, vel infra ut ibi & l. seruum quoque §. publice ff. de proc. Opp. 3 tertio, & videtur ꝙ † subscriptio Principis non probet, vt ꝭ. de le. 2. l. 3. Sol. Hic loquitur quando redacta est subscripto in corpus iuris quia tunc probat, aliàs secus. Extra gl. recitabat D. Ia. Bu. gl. in l. sępè c de offi. præsi. sed eam omitto. Venio ad quædam alia[c] dicitur hic 4 † ꝙ iudex quandoque compellitur iudicare. Quæro per quem cõpellatur iudicare. Rñ. quædam est compulsio propter verecũdię, est. n. sibi verecundia si non facit, ꝙ debet, de hoc loquitur l. Quintus. ff. de man. & l. pecunię. ff. de ali. & ciba. le. Quędam est compulsio vera, quę afficit personam, & sic dico, ꝙ compellitur per superiorem, imposita pęna, si neglexerit. De hoc habetis rub. specialem, d vt diffe. iudices. §. 1. in prin. Quędam est alia compulsio causatiua,[d] 5 si. n. † iudex non iudicat, tenetur parti ad interesse: non dico, quod 6 faciat litem suam, † quia illud habet locum in iudice malè iudicante, non negligente. Item loquitur Inst. de obl. quæ ex quasi delictis nascuntur, in prin. & l. ex maleficijs. §. si iudex, de actionib. & obligationib. & de varijs, & extraor. cog. l. vlt. & de iud. l. si filius. Sed cõtra negligentem prodita sunt remedia in casibus. specialib. vt videbitis vnum in l. mancipia. de ser. fug. alium in l. si quando, ꝭ. de testa. & l. properandum. §. sin autem vtraque, supra de iud. de magistratibus conue. & per totum titulum de damno infecto, l. 4. §. in eum. Quæ- 7 ro secundo, dicitur hic † solere, quot vicibus inducatur istud solere?

ADDITIONES.

a Ale. Non semper. Vide eũd. Bar. in l. quod iussit, de re iud. ubi dix't sing. Bald. in l. Gallus, in prin. de lib. & posth. ꝙ ubi l. vel statutum procedit dando formam, vel regulam, importat necessitatem per illum tex. vnde facit ad statuta disponentia, quod Potestas possit inquirere de maleficijs, quod tenetur hoc facere, aliàs puniatur, quod non videtur verum, vt l. non quicquid. ff. de iud. & ibi expressè Ang. videtur tenere contrarium. Non obst. iste tex. quia ibi non inducitur per illum text. sed per alias leges.

Paris. Non semper. Ista lex unum dicit singulariter, sed contrarium dicit Bart. in consi. 7. inc. Viso compromisso, & refert Bal. ibi dicere contrarium, & ita ipse tenet, & vide ibi in subscriptione Fulg. vbi vult vnum singulare pro limitatione in l. nõ quicquid, & in hac l. quod quando aliquid committitur potestati iudicis, vel arbitri, qui aliàs tenebatur facere, illa verba inducunt, vt intelligatur remissa necessitas, aliàs talia verba nihil operarentur, uide ibi per eum, vide etiam eundem Com. in consi. 68. incip. In præsenti q. ante fi. vbi sing. vult, allegando etiam Bald. in d. l. Gallus, quod quando iudex ex potestate sibi attributa à lege, vel à Principe non arctatur, tamen negari non potest ipsum errare, si mentem statuti diligenter non obseruaret. Supposita enim potestate sequitur necessita dicendi, &c. vt ibi per eũ no. & vide eundem consi. 168. inci. Venerabilis vi. in 2. dub. ubi allegat etiã Bal. in d. l. Gallus, quia quando lex vel statutum aliquid inducit pro forma, inducitur etiam necessitas, si vitatur, ver. post tamen. postea arguit in contrarium in illo casu, vide per eum. Item quod verbum post, relatum ad iudicem, importat necessitatem, uide Ias. in l. ad egregias. de iureiu. per eundem in l. Gallus. in princ. de libe. & posthum, ubi etiam quid in alia materia.

b Ale. Quod dicit. Adde Bal. in l. si necessarias. §. si annua. de pign. act.

c Ale. Quædam alia. Vide Bar. in l. 1. in prin. ff. de iurisd. om. iud. Posset etiam compelli iudex propter finem instantiæ ferre sententiam secundum Barto. in extrauag. ad reprimendum, in uerbo, procedatur, alleg. hic no. Facit quod habetur in l. Seuus, & Augerius, ad legem Fal. & quod ibi dixi, & ad quod supra dixi adde Bald. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de infamib. & uide Bald. hic, & in auth. ei qui. de tempo. appel.

d Ale. Compulsio causatiua. Vide Bal. in l. manci. sup. de ser. fug. & in l. fi. ff. de var. & extraor. cog. & ibi dixi, in l. quod iussu. supra de re iud. uide Ioan. An. in add. Spe. in tit. de dispu. & alle. §. fi. & uide Bal. in c. 1. §. iudices, de pace iura. firman. & hic & in l. mancipia. C de ser. fug. & uide Bal. in l fi. sup. de magist. conue. & Bar. ff. de fal. l. Pau. & Bal. in l. si bemus. sup. de testa. & in l. qui accusare. de eden. & Inno. in c. super eo, quod met. causa.

Quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat. *Rubr.*

Hæc rub. continuatur per gl. vel aliter. Quædam sunt solennitates, quæ præcedunt sententiam, quædam requiruntur in ipso actu sententiæ, quædam sequuntur post sententiam. De primo loquitur iste ti. De secundo j. tit. prox. De tertio j. de exce. rei iud.

re, a nunquam fui bene clarus de isto verbo. De ver. consuetum est, vel visitatum est, determinatur in l. de quib. ff de legib. & j. quæ sit lon. consuetudo. Sed istud solitum est, vel solere, est nomen vſe, ꝙ verificatur ex vno actu tm̃. Tex. est in l. Mela.[b] §. 1. de ali. & cib. le. ꝙ tene menti. Quæro, & reuoco in dubium, † vtrum verbum solere, prolatum a lege inducat necessitatem,[c] vel non. Breuiter quandoq; verbū, solet, si induceret necessitatem si a lege, incideremus in ꝯrietatem, & tunc exponitur, solet, id est potest, vt l. post edictū. ff. de iudi. Si vero in ꝯrietatem non incideremus, & tunc aut illud cui adijcitur, habet rationē vniformem in quolibet sui casu, & inducit necessitatem, vt no. ff. de ali. & ciba. leg. l. 1. & ne quid in loco publ. l. 2. § meritto. Si verò habet difformem, tunc exponitur, solet id est, potest. Hic est casus hic, nam quolibet casu absentiæ non est eadem ratio, vt ex prædictis apparet.

ADDITIONES.

a Ale. Solere. Et dicit Cy. in l. 2. ī. de reb. cred. quod si quis bis, vel ter blasphemauit, non dicitur consuetudinariè blasphemare. Facit quod habetur in l. capitalium, §. famosos, ff. de pœnis.

b Pona. Mela. Vide ibi per Alex. in apostil. quod addidi ibi.

c Barb. Necessitatem. Adde ea, quæ no. Bar in l. creditores, j. de pig. in rep. Vide Bal. in c. 1. de milite vas. qui contu. est, vbi dicit non habere locum in feudis.

LEX II.

1 *Monitio facta a iudice habet vim peremptorij, licèt non exprimatur. nu. 2.*

2 *Sententia non valet, nisi peremptorium, vel peremptorio æquipollens præcedat. & nu. 1. 2. & 3.*

4 *Quando fiunt tres citationes, quæ habent vim peremptorij, non est necesse, quod in vltima dicatur, & peremptoriè.*

5 *Monitus a iudice, si non venit, est verè contumax, nec auditur appellans.*

6 *Dilationes, quæ dicantur peremptoria.*

7 *Vna citatio tantum non habet vim peremptorij, nisi dicatur, & peremptoriè, vel æquipollens.*

8 *Peremptorium debet dari ad petitionem partis.*

Cessante. † Valet sñia, licet peremptorium non præcedat, si tñ præcedat alia monitio tantundem importans. h. d. hæc lex fm cōem lect. In gl. nostra legitur ista lex quatuor modis. Primo secūdum vltimam lec. quæ est verissima, nec scio eã alibi, & ꝙ dicit, admoniti. s. a iudice, secundum vltimam lec. magis no. † No. monitio[a] facta à iudice habet vim peremptorij, licèt non exprimatur. Facit optimè extra de offi. dele. c. consuluit. Venio ad apparatum Op. † sententia non valet nisi præcedat peremptorium, vt ff. de iud. l. ad peremptorium, cum l. seq. hic dicitur ꝯrium, quare malè. Huius timore sunt hic in gl. quatuor lec. Vna quod nō præcessit peremptorium, per edictum positum in albo, sed fuit ei citatio peremptoria missa per nuncium. Ista est bona solutio. Secūda ꝙ non fuit per edictum peremptorium, sed † fuerūt factæ tres monitiones, quæ habent vim peremptorij, & ista est bona. Ex qua habes, ꝙ quando fiunt tres citationes, non est necesse, ꝙ in vltima dicatur, & peremptoriè. Tertia, ꝙ non fuit propositum peremptorium, hoc est tres citationes, vna post aliam, sed vna pro omnibus, & ista etiam est bona, vt ff. de iu. l. nonnunquam. Quarta, & vltima est illa, quam posui, ꝙ non præcessit peremptorium per modum peremptorij, vel citationis, sed monitus fuit a iudice, ꝙ habet vim peremptorij. Et dicit glo. ꝙ plus est, † si non venit, est vere ꝯtumax, nec auditur appellans, vt ff. ex quib. cau. in possessio. ea. l. Fulcinius. §. si. vide glos. Duo no. ex ista l. vnum, quod in monitione, quæ fit a iudice, non est necesse, ꝙ in actis describatur, & peremptoriè. Op. ꝙ etiam peremptorium non requiratur, vt l. fi. ff. de feri. Sol. † Quædam sunt dilationes, quæ dantur ad probandum, & ibi omnis dilatio est peremptoria,[b] vt l. ꝯria. etiam si non dicatur. Quædam est dilatio, quæ datur ad allegandum. & ista non est peremptoria, nisi dicatur, vt ī. de iud. auth. iubemus. Quædam est dilatio expectatoria ad ueniendum, & hic aduerte, & si quidem ista dilatio datur a iudice, semper intelligitur peremptoria, etiam si nō dicatur, vt hic secundum vlt. lect. Si vero datur per nūcium, aut per epistolam, vel per edictum, tunc si quidem sunt tres monitiones, habēt vim peremptorij, etiam si non dicatur, vt ī. cod. l. tres, & hoc secundum vnam lect. † Si vero præcedit vna citatio, tñ, non habet vim peremptorij, nisi dicatur, & peremptoriè, vel æquipollēs,[c] vt hic in ista gl. & ff. de iu. l. ad peremptoriū, cum l. seq. Aequipollens autem dico est, vt dicat iudex, cito te hac vna citatione pro omnib. vt l. nonnū quam, ff. de iud. & hoc fm vnam lect. vel si iudex dicit in citatione. Aliàs procedam ꝯ te ad sñiam, vel similia verba, ex quib. pars certificatur quod iudex non expectabit eum, vt probatur ex text. in l. ad peremptorium, cum l. seq. Sis ergo cautus, ꝙ in citationib. apponatur, peremptoriè, qñ expedit. Item aduerte, & non obliuiscaris, † quod istud peremptorium detur ad petitionem partis, aliàs non valet,[d] vt probat tex. in d. l. ad peremptorium, & ideo mementote, quod scribatur, talis iudex ad petitionem talis.

ADDITIONES.

a Alexan. Monitio. De monitione iudicis, quæ habet vim peremptorij, quod not. vide etiam quod notatur in c. si post præstitum, de confessis, & de isto etiam est glo. communiter approbata in c. consuluit, de offi. deleg. licet non alleget istum tex, idem dicit hic Bald. esse, si nuncius citat partem præsente iudice apud acta, mandato ipsius iudicis, ipsa parte citata præsente, quod habet vim peremptorij, secundum id quod not. in d. c. consuluit, in l. si procurator, ff. de verbo. oblig. & quod ibi no. & adde quod ibi no. Bald. in c. 1. de mil. vas. qui contu est super ver. terminat, & dicit Inn. in c. cum nos, de coh. cle & mul. quod monitio iudicis, qua monet, quod satisfaciat, non habetur pro citatione. Dic, vt ibi per eum latè, & no. quod non solum iudex poterit citare, sed etiam notarius, fm Bal. & Ang. in l. vt perfectius, de anna. excep. Bar. in l. si finita. §. Iulianus, ff. de dam infec. Adde quod citatio peremptoria, requiritur in trib. casib. vel quatuor, secundum Pau. de Cast. cum peruenitur ad diffinitiuam, l. peremptorium, ff. de iud. Item cum ad interlocutoriam ab obseruatione iudicij, vt l. properandum, §. & si quidem, ī. de iudi. Item cum ad missionem ex primo, vel secondo decreto. vt l. præsenti. ī. de his qui ad eccle. confug. In alijs autem actib. nō requiritur peremptorium: immo vnica citatio sufficit, vt in dilatione data ad probandum, & alios actus. Ita Imo. in c. ad petitionem, de accu. Item adde secundum Pau. ꝙ Bald. dicit in processu, qui fit coram Principe, nō est necessaria citatio, ꝙ Sal. reprobat. Adde quod melius loquutus est ipse Bald. consi. 256. 1. vol. Et de virtute peremptorij, & quomodo differat ab edicto, vide Oldr. cons. 3.

b Alex. Peremptoria. Vtrum omnis dilatio sit peremptoria Adde Bar. & ibi est tex. in l. 3. ī. de dila. & quod dixi post Lud. in l. si finita. §. Iulianus, in addi.

c Alex. Vel æquipollens. Sed quid si dicat, alias procedemus quantum de iure poterimus. an habeat vim peremptorij, vide Bal. in rub. j. communia. vel epist. Et in simili adde Bal. in l. non ignoscat, in fi. ī. de fruct. & lit. expen.

d Alex. Nō valet. No. Bar. in l. Iulianus, in prin. sui, & sequitur. Pet. de Anch. in c. j. de foro compe. & vide Bar. in auth. qui semel. j. eo. in prin.

LEX III.

1 *Qui non appellat intra decem dies, videtur consentire sententiæ.*

2 *Sententia lata contra eum, qui est citatus ad domū, valet, licèt ad eius notitiam non peruenerit.*

3 *Absens, contra quem fuit pronunciatum, quando restituatur ad appellandum, & quando ad totam causam.*

4 *An ex sententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.*

5 *Qui non appellat, sic consentit.*

Ab eo. Hæc lex est aliquantulum difficilis. Non potest infirmari sententia ab eo, qui congruo tempore non ꝯquerit. h. d. No. ꝙ † qui non appellat j. decem dies vr̃ consentire sententiæ. No etiam, ꝙ † sñia lata ꝯ eum, qui est citatus ad domum, valet, licèt ad eius notitiam non peruenerit, vt colligitur ex hac l. & dicam in solutione ꝯriorum. In hac l. habetis dictionem querelam.[a] Querela potest intelligi tribus modis. Vno modo p modum nullitatis, vt dicendo sententiam nullam, & isto modo non potest intelligi hic, quia sñia nulla, taciturnitate non confirmatur, vt ff. de appel. l. si expressim. Item potest intelligi de q̃rela, quæ proponit p modum restitutionis in inte. Item de querela, quæ proponit p modum appellationis, & istos duos intellectus insequuntur duæ istæ gl. Primus non procedit sine difficultate, secundus est clarus. Opp. sñia ꝯ non citatum non valet, vt j. eo. l. ea, q̃. & ff. de re iu. l. de vnoquoq;. Sol. intellige, quod hic fuit citatus. s. ad domum, & non fuit inuētus. Ita intelligitur hic tex. Secundo opp. ꝯ absentem ante lit. contesta. non potest pronunciari diffinitiuè, vt l. fi. §. illud. j. de tempo. appel. Sol. Intellige quod hic se absentauit post lit. cōtes. Ita intelligit prima gl. & benè, & istæ opp. factæ vnamquamq; lectu. respiciunt, sed illæ, quæ fient, respicient illam lec. prout loquitur de q̃rela, quæ proponitur per modū restitutionis in integrum. Ideo opp. absens nullo modo restituitur, vt ff. qñ appel. sit. l. 1. §. fi. Sol. ibi loq̃ in absente, qui fuit defensus per procuratorē, tunc si ꝓcurator nō appellauerit, nullo modo restituitur, hic loquitur in absente ex cã probabili, qui nullo modo fuit defensus. Et intellige, qui non reliq̃t procuratorem, vel reliquit & non defendit, vnde iure cōi nō pōt appellare, nisi defendatur. † Posset intelligi in absente ex cã probabili, & necessaria, qui ad totam causam restituir̃. Ista lec. non vr̃ bona, quia absenti ad petendum restitutionem currit tp̃s finita absentia, non a tpe scientiæ, vt l. fi. ī. de temp. in integ. resti. Sed hic loquitur de tpe, quod currit a tpe scientiæ, vt ibi, cognouistis, &c. & sic de tpe, ꝙ currit a tempore scientiæ, ergo nō est tempus restitutionis in integrū, quia illud currit a tpe absentiæ. Sed sustinendo istam lect. debemus dicere, cum primum cognouistis, s. & in reuersione fuistis. Melior ergo est alia lec. vt hic loquatur de querela, quæ proponitur per modum appellationis. Et fm hoc op. absens ex cã voluntaria, & probabili non potest appellare, nisi restituatur, vt l. fi. ff. de in integ. rest. ergo sibi nō currit tempus ad appellandū a die notitiæ. Sol. intelligitur hic de absente ex cã voluntaria, qui potest appellare suo iure statim scit, vel intellige de absente ex causa probabili, qui non potuit relinquere procuratorem, aliàs si potuisset relinquere, & non reliquisset, haberet necesse petere restitutionem, vt plenè in d. l. fi. de in integ. restitutio. Extra gl. per Doc. inducitur in argum. † vtrum ex sententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.[b] Et dicunt quidam ꝙ sic, per istum tex. quia qui non appellat a sñia, consentit,[c] vt hic, & l. cū antea. ī. de arbi. sed ex ꝯsensu oritur

ADDITIONES.

a Alexã. Querelam. Quot modis dicatur querela, vide quæ habes in l. si arbitro, ff. qui satisd. cog. vbi habes quæstionem de statuto dicente, ꝙ querelæ banitorum non audiantur.

b Ale. Obligatio naturalis. An ex sententia oriatur naturalis obligatio, adde Bar. & gl. in l. 2. ff. de iureiu. & Bar. in l. 1. ff. de condi. indeb. & in l. cum quis, ī. de iur. & fac. ign. Sed contrarium ipse tenet in l. Iulianus, §. verum debitorem, & ibi dixi. ff. de condi. indeb. & cum opi. Bar. tenet Bal. hic.

c Parif. Consentit. Vide Are. in l. 1. C. de postul.

oritur n[illegible]lis, vt l.j.ff.de pac.ergo,&c.Sol.dicebat do.Iac. But.quod qñ quis appellare potest,& non appellat, vr consentire,& ideo oritur obligatio naturalis, vt hic. Sed si appellat semel,& bis,& succubit, non potest plus appellare, tunc nõ oritur naturalis, quia tacet inuitus. Ita dicebat in l. Iulianus, de condi.indeb. Dñs Cy. in l.cum quis ꝭ.de iur.& fac.igno.ibi alle. hanc l.Ego credo, ꝙ ex sententia nunquam oriatur obligatio naturalis vera. Probo, sñia non tollit naturalem obligationem, vt l.Iulianus, de condi.indeb. ergo eam non inducit, quia facilius tollitur, quam inducatur, vt l.si vnus.§.pactus ne peteret, ff.de pac. Ad illud, ꝙ dr, † qui non appellat, vr cōsentire, respon.& dico, ꝙ qui non appellat, vr consentire fictè, non tamen consentit verè, ꝙ apparet ex eo, quia non spontè facit. Non.n. commodè quis appellare potest,& appellationē prosequi iustam. Ista.n.causa, qua quis non appellauerit propter vexationē iudiciorum, seu quia quis vexationem iudiciorum timet. Hic est text. in l. item si res, in fi.de ali.iud.mut.cau.fa. Vnde præsumendũ est, quod non appellauerit propter vexationem [a] iudiciorum. Facit ad hoc ꝭ. de his quibus vt indig.l.minoribus.

ADDITIO.

a Meno.Propter vexationem.Bello.Inst.de oblig.imp.nu.40.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Aduerte, ꝙ Bar.in hac l.ab eo, de cōtrarietate notatur. Sed pro saluando eum,& in quo videatur sibi contrariari, vide cōcordiam positam ad l.cum quis. C.de iur.& fac. igno.

LEX IIII.

1 Sententia lata die feriata, est nulla.
2 Sententia nulla extinguit iurisdictionem iudicis delegati, & an idem in ordinario, & num. 3.
4 Causa nullitatis deuoluit totam causam ad iudicem superiorem, vt possit sententiam reformare, sicut causa appellationis.
5 Iudex, cui causa committitur de nouo, an debeat iudicare ex ijsdem actis.
6 An debeat pronunciari prima sententia nulla, vel saltem de eius nullitate cognosci, antequam sententietur super causa principali.

a Si vt proponis. [a] Hæc est no.l.& bř.h.d.Sententia nulla iudicis delegati [b] iurisdictionem extinguit,& causa poterit delegari alteri. No. ꝙ † sententia lata die feriata, est nulla. No. secundo, ꝙ † sententia nulla extinguit iurisdictionē iudicis delegati. Ad primum op. [c] de l.j.ff.de fer. Intellige, ꝙ hic fuit dies feriata ob honorem Dei, vel ob necessitatem hominum, cũ pars non fuisset præsens, ibi vtraq; pars consensit. Opponitur, ꝙ ipse primus iudex debeat iudicare quia sñia fuit nulla,& ideo debet haberi perinde ac si lata non esset, vt l.quoties, ff.qui satis.cog. Sol. fateor, ꝙ sententia [d] est nulla quantum ad partem, sed quātum ad extinguendum iurisdictionem iudicis, est aliqua. Contra hoc op. ꝙ ipse idem iudex debet cognoscere,& iterum sententiare, vt ꝭ.e. l.si præses,& ꝭ.ti.2.l.1.in fi.Sol.gl.Sententia nulla extinguit [e] iurisdictionem iudicis delegati, vt hic, non ordinarij, vt in ꝯrijs legib. Ad primum, ꝙ dixi de iudice delegato, op.de l.quid tñ, circa prin.ff.de arb.R ñdeo, hic iudex erat perfectè functus [f] officio suo, quia iudicauerat super toto, ꝙ erat ei permissum, vnde eius iurisdictio extinguitur, in ꝯrijs erat functus non perfectè officio suo, quia non iudicauerat super toto, idcirco pōt iudicare. Ad aliud, ꝙ gl.dicit de iudice ordinario, opponitur,& vr ꝙ debeat adiri iudex maior, nō ipse iudex ordinarius, [g] vt l.absentem. ꝭ.de accusatio.gl.in l.4.ꝭ.de accu.dicit ꝙ potest adiri ipse idem iudex, vel superior. Ia.de Are. hic, & in l.iudex, ff.de iud. & Cy. hic referentes, dicũt: Aut sñia est nulla propter iniquitatem iudicis,& debet adiri superior, vt d.l.absentē. Aut est nulla aliàs,& tunc ipse idem iudex debet adiri, vt legibus allegatis. Domin. Iacob. Butrig. dicebat indistinctè verum, ꝙ iudex superior potest adiri, vt l.Cornelia Pia.ff.de iure patron. & l.quędã mulier.fam.l.ercis. Sed tunc opponitur (dicebat ipse) nonne regula est, ꝙ vbi acceptum est semel iudicium, ibi finem accipere dēt, vt l.vbi acceptum, de iudi. Quomodo ergo cum lis fuerit cœpta coram vno iudice ordinario, faciet transitum ad maiorem iudicem? Ideo dicebat ipse, si volo ire ad superiorem, vt pronuncietur sententia nulla, tunc possem. Ita loquitur, ꝙ ꝭ.dixi. Sed si vellem, ꝙ pronũcietur sententia nulla,& iterum iudicetur, debeo facere coram eodem iudice, vt d.l.si Præses, cum simi. Quæ verba qñq; mihi placuerunt, modo cum diligenter inspexerim, nō vř mihi fortè verum, & puro, ꝙ indistinctè possit adiri superior, vt pronũciet sñiam nullam,& iterum iudicet. Hoc probat tex. in d.l.absentem. ꝭ.de accu. quę dicit, quod sñiam reformabit. Hoc probat tex. in l.j.§.j. ff.quæ sen.sine appel. resci. Ex quo habes, [h] ꝙ † sicut cã appellationis deuoluit totã causam ad iudicem superiorem, ita ꝙ poterit primam sñiam reformare etiam ex causa noua, vt l.j.in prin.ff.de appe.& ff. ꝙ cum eo.l.si.ꝭ.de temp.appel.l.per hanc, ita etiam causa nullitatis deuoluet totam causam ad iudicem superiorem, vt possit sñiam reformare, ꝙ sentit Inn.in c.eum contingat, extra de offi. deleg. ꝙ no.& tene menti, quia nunquam audiuisti a me tale, verbum. Quæro, † vtrum iudex, cui de nouo causa cōmittitur, debeat iudicare ex ijsdem actis. [i] Gl.dicit hic, ꝙ sic, vt l.si expressim, de app. Cōtrarium no.in l.cum quærebatur, de re iud. [k] Veritas est ista. Quãdoq; defectus, ex quo sentētia est nulla, respicit vniformiter acta sicut sñiam, v.g. si litigatum est cum minore non habente curatorem [l] certè tunc omnia acta debent reintegrari. Ita potest intelligi d.l.cũ quærebatur, cum sua glo. Qñq; cã nullitatis respicit solum sñiam, & hic, quia die feriata fuit sñia lata, tũc iudicabitur ex ijsdem actis, vt hac gl. ꝙ no.in l.si expressim. Qñq; est talis defectus, qui respicit sñiam,& partem actorum, v.g. Decessit reus post lit. cōt.& processum est ꝯ mortuum vsq; ad sñiam, certè sñia est nulla, & oĩa acta a die, qua mortuus est, vt l.pen.& ti.ff.quæ sent.sine appel.re. Et ideo acta, quæ sunt nulla, debēt rescribi. seu recenseri, ita potest intelligi d.l.cum quærebatur, quæritur aliàs, vtrũ acta facta in vno iudicio, probētur in alio? dicemus in l.is apud.ꝭ. de eden. Quæro † vtrũ antequàm sententietur super causa principali, [m] secundo debeat pronunciari prima sñia nulla, vel saltem de nullitate cognosci? videtur ꝙ non, vt ꝭ.eo.l.2.& ꝭ.ti.3.l.fi. In ꝯrium vř d. l.cum quærebatur, de re iudi.hic aduerte. Qñq; nullitas sententiæ apparet manifestè, nullo probato extrinsecus exemplum, quia lata die dñico, vt hic, vel quia lata præsente procuratore,& condemnatus est dñs, vt ꝭ.tit.2. l.j. vel quia in sñia non apparet quota, vel quãtitas,& tũc iudex potest de nouo iudicare, sine alia cognitione, quia notum est sibi ex dicta sententia, vt dictis legibus. Quãdoque nullitas sñiæ non apparet ex ipsa, nisi probetur extrinsecus, vt si esset lata contra minorē, vel mortuum, quod non apparet ex sentētia lata, vel si cōtra infirmum, aut laborantem morbo sontico, vt l.quęsitum, de re iu.nunc debet pręcedere cognitio de nullitate, antequam sententietur. Ite rum probo primo per tex. in d. l.cum quærebatur, de iud. Secũdo probo per rationem. Iudici debet liquere de causa, antequam ꝑferat sententiam, vt ꝭ.ti.j.l.ij. Si quis hoc excipiat, nō liquet sibi, ergo ista cognitio de necessitate debet præcedere. Pro hoc etiam facit ꝭ.eo.l.si præses,& quod ibi videbitis. Dixi, ꝙ debet præcedere cognitio, sed an debeat præcedere sententia super nullitate? R ñdeo, modus procedendi potest esse duplex. Primo, quod petat sententiam

---

ADDITONES.

a Alexan Si vt proponis. Vide quæ dicit in l.properandum, ꝭ.de iudicijs, per istum tex.post Cy.& Oldr.

b Paris.Iudicis delegati. Istud procedit etiã in delegato Principis, licet Ang.tenuerit contrarium, vide Alex.in rub.ff.de offi. eius, cui mandata est iur.& quæ scripsi in l.si expressim, de app.ad Bar.

c Paris.Ad primum op Adde ad hoc, quod iudex delegatus non possit amplius iudicare, nec suam sentētiam dicere nullam, sed nec quidem alius ordinarius admitti potest super illa causa, quãdo Princeps delegauit, sed habere debet recursum ad Principem, vt alij deleget, secundũ Bal.hic in ver.quæro Papa, vide quæ quæ scripsi in Berta.in ver.delegatus a Principe, ad fi.vbi vide quæ scripsi de appel.vbi habes limitationem ad hoc,& alia in ista materia.

Ad Primum opp.Idem Bartol. arguit ex isto text.in l.quod iussit, ff.de re iudica. Sol.vt ibi.

d Alex.Quod sententia.Vide Bar.in l.si expressim, ff.de app.
Men. Adde Bar.l.2.nu.2.ff.iud.solui.

e Alex. Extinguit. Hoc limita esse verum, nisi delegatus sit ad vniuersitatem causarum, secundum Ang.in l.iudex postquam, ff.de re iud.& do.Anto.& Imo. in c. qualiter, extra de accusa.& idem Bal. hic, licet Imo. videatur tenere cōtrarium in d.l.si iudex, & ibi vide ad hanc materiam.

f Alex.Functus.Ex hac r̃sione collige, quod sententia lata a delegato quantũcunq; nulla, finitur officium iudicis delegati, nisi tulerit eam cōtra formam mandati delegatarij, tũc non dř functus officio suo. Ita voluit Old.& Ia.de Are.fm Ang. in l.iudex.ff.de re iu.& ibi hoc etiam tenuit. Imo.& idem tenet Sal.hoc idē voluerũt Iac.Ray.Cy.& Sal.in l.si accusatorib.ꝭ.de accusa.& Cy. & Iac.But.& Ang. hic,& Bal.in l.arbiter, ff.de arbi.& Imo.in l.si expressim, ff.de app.Pa.de Ca.in l. cũ q̃rebatur, ff.de re iud.licet Io.Cal.in c.qualiter, extra de accu.& Pe.de Anch. in Cle.1.extra, de re iud.& Imo.in c.in literis, de offi.dele.ꝯrium teneãt,& minus bñ. Adde, an ꝑ sñiam nullã delegatus sit functus officio suo, Bal.ꝯs.305. li.6.

g Alex.Ordinarius. Sed in eo casu, quo ordinarius male iudicauit, puta absoluẽdo poterit iterum iudicare condemnando. Tex.est no.quod sic secundum Bal.ibi in l.fi.ꝭ.de sent.quæ sine cer.quan.& de materia ista per Doct.in c.1.de re iud.& ibi per d Abb.per Bal.in addi.Spe.in ti.de senten.prola.plenè per Imo. in c.in literis.de offi.dele.Sol verũ si delegatus nulliter iudicat, interim possit sibi cōmitti.Gl.& ibi Bal.in l.j.ti.j.tenet qđ nō. Vñ no.Ang.& Imo.in d.l.si exp̃ssim.de app.

h Barb.Ex quo habes.Adde Bar.in l.si expressim, ff.de appel. & consi.26.
Alexã.Ex quo habes. In causa nullitatis, etiam tota causa deuoluitur ad superiorem, secus in causa appellationis,& dicit hic Bar. ꝙ nullus alibi dixit vnum verbum in d.l.si expressim, circa fi.& in l.2.circa fi. ꝭ.quando prouo. non est necess. & vide no.d.Anto.in c.dilecti, de app.& ibi sequitur hic d.Abb.in c.cum In.Heremita, in fi. de fide instr.& limita per Pe.de Anch. & Imo. in c. cum dilecti, de temp.& vend.in prin Hoc dictũ & reassumit Imo.in l.iudex postquã, de re iu.& hanc limitationem, quam ponit Imo.in l.iudex postquam, de re iu.& hanc limitationem quam ponit Imo.in d.c.cum dilecti, sensit etiam Bald.in l.j.in 14. q.ꝭ. de rescin.ven.vide Mod.in d.l.iudex postquam.
Men.Vant.tract.nulli.ti.quo null.propr.pos.nu.9.Crau.consi.27.nu.7.

i Alex.Iudicare ex ijsdem actis.Vide Bal.in d.l.edita, in 6.& 7. q.qui sequitur hæc dicta Pet.de Anch.in Clem.1.de re iu.& adde Spe.in ti.de sen.§.iuxta, ver.sed si causa,& vide Bal.in l.1.ꝭ.de sent.ex breui.reci.ibi, quod si perempta erat instantia.Et vide, quæ no.in l.si expressim.ff.de app.

k Alexan.De re iud.Per Bar.,& Spec.& Io.And.in ti.de sen.§.iuxta, ver.sed si causa. Doct.post gl.in c.ad probandum.extra, de iud.do.Ant. & Imo. in c.in literis, de offi.delega quod ibi omnino vide ad limitationem dictorum hic per Bar.& vide in l.iudex postquam, ff.de re iud.

l Menoch.Curatorem.Afflict. Dec.362.nu.7.Dec.cons.483.nu.8.Soc.sen.consi.83. num.14.lib.4.

m Alex.Causa principali.Vide Bar.in l.cum quærebatur.ff.de re iud.& Iac.But.in l. si accusatoribus, ꝭ.de accu.& Sal.in l.si pręses, ꝭ.eo.& Bal.in l.1.de sent.ex breui. reci.& Bal.in l.si aduersus, ꝭ.si aduer.rem iudicatam.

tiam principaliter pronunciari nullam esse, tunc super hoc debet primo pronunciari esse, vel non, vt l. de qua re. ff. de iudiciis. Si vero hoc non peto principaliter, sed peto principaliter sententiam ferri de nouo, quia prima fuit nulla, tunc cognoscitur incidenter, & super hoc incidenti non est necesse, ꝙ pronuncietur nulla, vt l. 1. de ordine cognitio. De materia nullitatis dicam plenè in l. j. j. quando prouoca. non est necesse.

LEX V.

1 *An in citatione debeat inseri locus.*

a **Si vt proponis.** [a]Mutatio loci excusat quem a contumacia, ex qua redditur sententia nulla. h. d. Dicitur hic, per obreptionem, quæro cui fit obreptio. Duæ sunt opiniones. Vna, ꝙ obreptio fit iudici: secundum istam posui casum, & ista est vera. Alia, ꝙ obreptio fuerit facta parti, quia actor iuit ad reum, & dixit, &c. & propter mendacium pars inde iuit ad locum, vnde sententia est nulla. Alleg. glo. l. arbiter, in fi. de arbi. Et ista secunda lect. non placet, quia mendacium a parte, parti, non facit processum nullum, licet pariat exceptionem, vt l. j. §. si reus. ff. de eo per quem factum erit. Sed mendacium dictum a parte iudici, facit nullum processum contumacis. Hic est casus, quod no. in l. si Prætor, §. Marcellus. ff. de iu. Non ob. l. arbiter, in fi. de arbi. quia ibi loquitur in arbitrio, quod totum a partis voluntate dependet: secus in iudicio, arg. pro hoc, in l. j. §. fi. ff. de præto. stip. & ibi dixi. Quæ-

1 ro, † an in citatione debeat inseri locus. [b] Respond. quidam est iu-

b dex ordinarius, qui habet locum maiorum deputatum ad reddendum ius, tunc non debet inseri locus, sed de illo intelligitur, vt l. pe. de iusti. & iure. Quidam sunt iudices, qui non habent locum maiorum, quales sunt iudices delegati, tunc si quidem ab initio deputatus est locus in citatione, non debet inseri locus, quia de illo intelligitur. Casus est hic, & iō practica est, vt quādo tibi delegatur quæstio, vel assumeris arbiter, primo debes assumere locū, & deputare determinatum, & tunc omnes citationes intelliguntur relatæ ad illum locum. Ita intelligitur tex. hic. Si vero locus non esset deputatus, & tunc aut loqueris de loco vniuersali Ciuitatis, & ille non debet inseri, quia ibi intelligitur, vbi compromissum est factum, vel in quem facta est delegatio, vt l. si cum dies. §. si arbi. ff. de arbi. locus vero particularis Ciuitatis debet inseri, arg. l. ita stipulatus, in princ. ff. de verbo. obliga.

ADDITIONES.

a Alex. Si vt proponis. Vide ad materiam huius l. & intellectum Raph. in l. iudex posteaquam, de re iud. & ibi do. Ang.

b Alex. Inseri locus. Et adde quod no. Bar. in l. 1. j. de senten. ex breui. recit. & hic adde glo. pen. in tex. & no. extra, de rescrip. Bald. & Ang. in l. vt perfectius, sup. de anna. excep. Sed quid de iudicibus, qui non habent determinatum locum, sed vbi inueniunt malefactorem suspendunt. Dicit Innoc. ꝙ si per principem est eis determinatus locus, non possunt eum mutare, sub de, nisi de partium voluntate. Vide Inn. in c. cum contigat, de foro compe. & vide glo. no. de hære. in 6. in c. cum per hoc. Et quid de arbitris iuris, qui succedunt in iurisdictione iudicis ordinarii, vtrum debeant sedere pro tribunali in audientia illius iudicis. dic, ꝙ non, sed possunt sibi eligere locum sicut alij arbitri. Adde glo. no. j. de sen. in l. consentaneum, & aliam glo. no. in materia in l. 2. j. de sent. quæ sine cer. quanti. & vide etiam tex. in l. si quis duas, de excusa. tuto. Bald. in c. 1. §. præterea de prohib. feu. alie. per Fred. ibi latum per eundem, & habetur in l. pen. de iusti. & iure. Bal. hic, & glo. in l. cum sententia. j. de sen. Et ibi quid de consensu partium. Adde an arbiter possit prorogare compromissum in alio loco, quam vbi factum est. Bal. consi. a 18. lib. 1.

LEX VI.

a **Si præses.** [a]Breuiter hoc dicit. Sententia nulla non impedit ordinarium iterum super eodem cognoscere. Ad euidentiam præmitte tu iuuenis, ꝙ quādo aliquis est tutor, vel curator, & impeditur administrare aliqua de causa, sibi datur coadiutor, vel cōstituitur actor, l. decre. ff. de admini. tut. & l. soler, ff. de tute. & Insti. de cura. §. fi. & habes tit. specialem ī. in quib. causis tu. hab. No. ex hac l. primo, ꝙ dixi tibi in summario. Not. secundo tex. qui dicit, repetitus notionem suam exhib. cum enim non constet de nullitate sententiæ, ex ipsa sententia, quia in ea non apparet minores non habere curatores, apparet ꝙ iudex debeat cognoscere de nullitate, vt dixi in l. si vt proponis. ī. eo. Et hoc modo potest intelligi hæc lex, potest etiam intelligi ꝙ cognoscatur de principali. No. ꝙ sentētia absolutoria ab obseruatione iudicii, per quam pronunciatur appellationem esse desertam, non potest fer-

b ri [b] ꝯ minores indefensos, [c] vt not. in l. cum & minores, ī. si aduer-

c rem iud. illud est verum in interlocutoria, per quam peruenitur ad primum, vel ad secundum decretum, secus in alia interlocutoria, vt hac l. quæ hoc probat duob. mod. Nam sententia absolutoria ab obseruatione iudicii est interlocutoria, secundum vnum modum intelligendi, vt gl. tangit in l. Titia de accusa. & ibi plenissimè dixi. Item hoc probat tex. ex generalitate, quia dicit, quicquid, &c.

d & sic ex generalitate patet. Opp. ꝙ iste idem iudex, [d] non possit cognoscere, vt ī. eo. l. si vt proponis. Solu. Ibi in delegato, hic in ordinario, vt ibi plenè dixi. Quæro, quomodo cōtingit hoc, ꝙ isti adulti non habeant curatorem. Dicit glo. plurib. modis, vel quia nunquam minori fuerunt dati, vel quia mortui. Dices tu. Si nunquam fuerunt dati, quando fuit datus coadiutor, vel actor? Resp. Coadiutor seu actor fuerunt dati tutoribus, & tutela finita est. Hoc modo oportet intelligi, si dicas, quod curatores nunquam fuerūt dati. Quæro, vtrum actor possit prosequi post causam appellationis, si vult. Glos. dicit quod non, per l. si actor, infra de appellatio. & ibi dicam.

ADDITIONES.

a Alex. Si præses. No. ꝙ per istum tex. & per l. 2. vt intra certum tempus, dicit Bar. in l. properandum, § illo, quod licet instantia sit perempta, tamen officium iudicis durat, vt possit partem, per quam hoc contingit, in expensis condemnare, & no. & idē tenet in d. l. 2. & Bal. in h. d. singulare verbū in materia appellationis, de quo vide quod scripsi post Bar. in l. j. j. quando prouoca. non est necesse, & hanc legem limita, & declara vt per Bal. in l. nostram, de test.

b Paris. Potest fieri. De hoc vide Barb. in consi. 31. vol. 3. in 1. dub. Meno. Boer. q. 63. num. 4.

c Ale. Minores indefensos. An sñia lata cōtra minores indefensos valeat, vide Bar. in l. contra pupillum, ff. de re iudi. & ibi Doct. si iudex pronunciat appellationem esse desertam, an sit interlocutoria, vide do. Ludo. in rubr. de re iudica. post Bald. hic, & Bal. in l. a. ī. de episcop. aud. & ibi, an ab ea possit appellari. Et no. hic, ꝙ sententia lata contra minores indefensos non valet. Fallit in causa, per quam pronunciatur quem mittendum in possessionem. Item valet sententia diffinitiua in causa appellationis contra minores indefensos, no. in l. alienam, ī. de procu. Adde an sententia lata contra minores indefensos sit nulla. Ang. consi. 255.

d Alexand. Idem iudex. Adde quod in casu huius legis, etiā delegatus possit cognoscere super causa principali, quia sententia lata ab obseruatione iudicii, vel ratione peremptæ instantiæ, non expirat iurisdictio etiam delegati, quominus possit super negocio principali cognoscere. Ita voluit Specu. in titu. de offi. iudi. § deseruit. vei. quid si proponens, & Ang. & Imo. & Pan. de Cast. in l. iudex, ff. de re iudi. & Bal. in l. 1. inf. si a non competen. iudi. Io. And. in c. examinata, de iudi. & ibi per domi. Anto. & Innoc. in c. consuluit, in princ. de offic. deleg. & Pau. de Leaza. in Cle. 1. de re iudi. & domini de Rota in conclu. 66.

LEX VII.

1 *Sententia lata contra absentem non legitimè citatum, non valet, idem si pro absente feratur, & num. 2.*

3 *Contumacia ficta eius qui ad domum citatus, non uenit, sufficit, vt sententia lata contra absentem valeat.*

4 *Sententia lata cōtra absentem infirmum, legitimè citatum, quem iudex sciebat febricitare, est ipso iure nulla.*

1 **Ea, quæ.** †Sententia lata contra absentem non solēniter citatum, est nulla. h. d. Circa hanc l. quærūtur tria.

2 Primo † quid si est lata pro absente. Glos. dicit idem notabiliter,

a quod valet, vt l. furioso, [a] ff. de re iud. & vide gl. no. ibi. Idem no. in l. quæsitum, ff. de re iudi. Contra hoc videtur ff. de re iudi. l. post edictum, circa princip. ī. de iud. l. properandum. §. sin autem reus. Respōdeo, ꝓ absente non legitimè citato non valet, vt ista gl. & probatur in l. furioso. Sed pro absente, legitimè citato, benè valet, quia rei absentia repletur per Dei præsentiam, vt ī. de iudi. l. properandum. §. sin autem. Item contra hoc facit, quia quod quis citetur est in eius fauorē, ergo non debet retorqueri in eius læsionem, vt l. non eo minus, de procuratoribus, & l. quod fauore, de legi. Respond. istud non est inuentum principaliter in fauorem absentis, sed rigorem iuris conseruandum, qui rigor est, vt per actus ciuiles alteri per alterum non quæratur, nisi præsens. Cum igitur non fuerit pro eo, id sibi non quæritur. Facit ad hoc l. quæsitum, ff. de re iu-

3 di. dicam. j. ti. 2. l. 1. & tenementi istam glo. Quæro secundo, † quæ contumacia requiratur ad hoc, vt valeat sententia, an vera contumacia, quando inuentus fuit, & non venit, an ficta quando non fuit inuentus. Hic, quæ dicatur vera contumacia, & quæ ficta, examinat glo. latius in l. fi. de in integ. resti. & l. ex consensu. §. fin. de appella. Doct. ponunt in l. properandum, §. sin autem reus, ī. de iudic.

4 & ibi dico. Quæro tertio, quid † si absens erat infirmus, fuit tamen legitimè citatus. Glo. dicit quod tunc sententia est ipso iure nulla. Illud intellige verum, quando iudex sciebat absentem febricitare, sed si ignoraret, valet tunc sententia, vt no. in l. quæsitum, de re iu-

b di. idem in qualibet absentia necessaria, [b] vt dicam vobis in l. penulti. infra eodem.

ADDITIONES.

a Alexand. Furioso. Vide ibi dicta, & circa princip. huius legis adde, quod si statutum esset terminus in quo debet ferri sententia, non requiritur citatio, vt dicit Bal. in authen. ei qui, de temp. appel. & in c. 1. §. sancimus, quo temp. mi. quod sequitur Pan. de Cast. in l. admonendi, de iureiur. Bene facit quod dicit Bal. in l. admonendi, vbi dicit quod terminus præfixus dicitur peremptorius. An sententia lata pro absente, vel febricitante valeat, vide Bar. in l. & post, ff. de re iud. Bal. etiam tenet quod etiam si non est legitime citatus non valeat. Quando autem quis est præsens, non requiritur peremptorium, secundum Bal. in l. 1. in fi. s. eod. adde anthen. si omnes, & ibi per Bal. s. si vt se ab hæred. absti. Ang. autem in l. 1. ī. de long. temp. præscrip. tenet quod sententia interlocutoria lata in fauorem absentis, etiam nō citati, teneat, quod no. alleg. Inno. in c. audi. de procu. Et quod valeat sententia lata pro absente nō citato, tenet Bald. in l. si accusatoribus, de accusa. vide Bal. & Ang. in l. properandum, §. sin autem reus, fallit in summariis iudiciis, secūdum Bar. in l. extrauag. ad reprimen. in ver. figura, in fi. Adde do. Ante. in c. causam, de iud. glo. in d. §. sin autem, in verb. contradictum, & in §. sin autem alteratra, in uer. ater, tenent contrarium eius quod hic no. glo. inquantum opi. procedere possit in criminalibus, quia etiam in accusatore absente possit pro eo non citato ferri sententia l. quamuis indubitati, infra, de adul. Ita no. Ange. in d. §. sin autem reus, & Bald. in l. si accusatoribus, de accusa. Item limita communem opin. per Ange & Imo. in l. de vno, in princip. ff. de re iud. vide Cy. & Iac. But. in d. §. sin autem reus, in 3. quæst. & ibi Saly. & gl. hic, vlt. no. Fred. de Sen. in consi. 80. & Old. in l. 4. §. hoc autem iudicium, de dam. infec. ff. Adde quæ requirantur ad hoc, vt sententia ferri possit contra absentem, tanquam contumacem, Ang. cons. 8. & qualiter sententia lata cōtra absentem possit retractari, per eundem consi. 176.

b Alex. Absentia necessaria. Vide Bal. in l. a. in fi. in 2. q. j. de cust. reo. & Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo, neglexerit, &c.

LEX VIII.

1 *Absenti citato debent statui tempora ad veniendum decem dierum, pro quolibet termino.*
2 *Citationes possunt fieri per literas ibi, & nu. 9.*
3 *In peremptorio fit comminatio, & si citatus peremptorie nõ veniat, proceditur contra eum ad ulteriora secundum partis petitiones.*
4 *Iudex successor potest expedire, quod non est expeditum per primum iudicem, ibi, & num. 11.*
5 *Lite non contestata potest ferri sententia diffinitiua nisi in casu l. fi. §. illud, inf. de temp. appel.*
6 *Citationes, & peremptorium eo modo quo hic dicitur, etiam lite non contestata procedere debent, quando peruenitur ad interlocutoriam, hoc est ad primum vel secundum decretum, & supra nu. 5.*
7 *Vel ad interlocutoriam, quæ quasi exhaurit vires totius negotij.*
8 *In interlocutorijs non ponderosis, vel vbi fit citatio ad aliquem actum, puta ad videndum iurare testes, non debet præcedere peremptorium.*
10 *Citandus amplius non est qui semel citatus dixit, nolo venire.*
12 *Delegatus non potest realiter citare capiendo personam.*
13 *Iudex exceptis duobus casibus hic positis, quando vult, potest quem facere capi personaliter, sed non potest cogi a parte, nisi prius reus in contumacia constituatur solenniter.*
14 *Actore præsente, quomodo procedatur contra reum absentem.*
15 *Reo reuerso qualiter succurratur.*
16 *Citatus ad vnum actum, non potest per suam contumaciam in alijs grauari.*
17 *Actor si elegit mitti, & missus est in possessionem bonorum rei contumaciter absentis, sibi non præiudicat quin possit facere reum personaliter capi.*
18 *Absentia contumaciam inducens, quæ requirat.*

Consentaneum. Ista lex est difficilis iuuenibus in tex. & in glo. & materia est quotidiana, & vtilis. Breuiter hoc intendit secundum vnam lectu. Reus conuentus reali, absens, post litem contesta. debet in contumacia solenniter constitui, & tunc contra eum poterit alterum de tribus remedijs exerceri, vel personæ captio, vel possessionis translatio, vel sententiæ diffinitiuæ prolatio. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo quando, & qualiter debeat in contumacia constitui. Secundo per quem. Tertio, quod sit iudicis officium contra absentem. Secunda ibi, quod vel successor. Tertia ibi, a quo ter citatus. Item debetis scire, quod ista l. intelligitur per quosdam in conuento actione reali contumace, post litem contestatam, & istam teneo. Quidam intelligunt in conuento reali, vel personali. Quidam intelligunt in absente ante litem contestatam, vel post. Quidam alij intelligunt in reo absente, siue in actore. Istas lec. tangam, primam prosequar, & aduerte casum in terminis. Egi contra aliquem reali, lit. contest. ille se absentauit, iudex post eius absentiam semper tenuit me in verbis, quæro a vobis Domine Imperator, qualiter iudex debeat procedere. Respon. Imperator, consentaneum iuri fuit, hoc est conueniens iuri, vt ei absenti statuantur tẽpora ad veniendum, & respondendum solenniter, quod fit expressè eo citato tribus literis, vel vno peremptorio pro omnibus, in quo ponatur quod veniat, & sciat, quod si in eadem contumacia perseuerauerit, iudex procedat contra eum secundum allegata, & petitiones præsentis. hoc dicit prima pars. Instat quærens ille maledicus iudex, vel mortuus est, vel recessit, vt puto, poterit ne hoc facere successor eius? Respondet Imperator quod vel ipse, vel successor eius hoc facere curabit, si hoc non est factum. Sequitur vers. a quo ter citatus. Instat quærens, si erit reus iste in contumacia, qualiter prouidebitur mihi contra eum. Respondet Imperator; Iudex officium suum contra talem contumacem exercebit, quod est vt faciat alterum de tribus, vel quod mittat familiam, & faciat eum personaliter venire, vel quod rei petitæ possessionem, quam reus habebat, transferat in authorem, & efficiatur de possessore petitor, vel iudex examinet omnia acta, & proferat diffinitiuam sententiam. hoc dicit.

1 Not. quod † debent absenti citato statui tempora ad veniendum decem dierum pro quolibet termino, vt hic in tex. cum glo. de iu-
2 di. l. nonnunquam. Not. quod † quis citatur per literas. Not. quod
3 † in peremptorio fit comminatio. [a] vt si non veniat procedetur
a contra eum ad vlteriora, secundum partis petitionem. Not. quod
4 † non est expeditum per primum iudicem, potest expediri per eius successorem. No. vltimo tria remedia contra contumacem. Veniamus ad glo. Oppo. & videtur, quod dilatio sit xxx. dierum, vt in auth. qui semel, j. co. Glo. dicit quod iura antiqua in hoc corriguntur, quod an sit verum dicam ibi. Oppo. secundo in fi. dicit quod
5 potest perueniri ad diffinitiuam sententiam. Contra, † lite non contestata non potest ferri diffinitiua sententia vt l. fi. §. illud, de tempo. appel. sed hic non dicitur, quod fuerit contestata, ergo, &c. Solu. dicit glo quod hic intelligitur post litem contesta. Alij dicunt, quod hic ante lit. contesta. loquitur quæstio. & quod in fi. dicitur, loquitur de sentẽtia interlocutoria, propter quam peruenitur ad primum, vel ad secundum decretum. Glos. tenet primum, fatetur tamen quod ante litem contestatam, debeat fieri citatio eodem modo quo hic dicitur fieri post lit. contest. & vide gl. examinabimus incontinenti, & est secunda glo. quam notabitis. Pro examinanda ista glo. habemus videre duo. Primo, an hæc lex possit intelligi in absente ante litis contestationem? Respond. non. Nam ante lit. conte. in reali fit missio, tamen reus absens auditur intra annum de possessione, vt l. si quis emptionis. §. penul. s. de præscr. 30. anno. Sed hic dicitur, quod transfertur possessio, & fit de possessore petitor, & sic nunquam auditur, nisi de proprietate, ex quo apparet, quod ante lit. ɔte. non loquitur. Secũdo est videre, an ante lit. contesta. dẽant præcedere citationes, & peremptoriũ eo modo, quo hic dicitur. Gl. hic tenet quod sic. Do. Iac. Bur. dicebat quod hoc non reperitur lege cautum: omnes enim leges, quæ loquuntur de peremptorio, loquuntur quãdo quis vult peruenire ad diffinitiuam sententiam, non quando ad interlocutoriam primi, vel secundi decreti, vt patet ex omnibus legibus huius tit. & in l. ad peremptorium. ff. de iud. & l. contumacia, de re iudica. Mihi videtur
b quod glo. dicat veritatem.[b] Pro hoc habemus tex. in l. præsenti. §. sed si hoc faceret, de his, qui ad eccle. confug. Hoc tenet in l. si finita. §. Iulianus, de dam. infec. glo. magna: hoc etiam obseruat con-
6 suetudo, & omnes tenent. Aduerte tamen, & notabis, quod † hanc glo. intelligo quando fit citatio, vt perueniatur ad diffinitiuam vel ad interlocutoriam, hoc est ad primum, vel ad secundum decre-
c tum. Quando quis citaretur [c] ad aliquam interlocutoriam super aliquo incidenti, vel emergenti, est aduertendum, quòd si quidem
7 † illa interlocutoria quasi exhaurit vires totius negotij, vt quia erat proferenda sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, vel alia simili, puto quod debeat præcedere peremptorium, argum. supra
8 eod. l. si præses, & l. Titia. ff. de accu. † In his autem interlocutorijs [d]
d non ita ponderosis, vel quando quis citaretur ad aliquem actum, vt ad videndum iurare testes, vel publicationem testium, tunc non debet præcedere peremptorium: sufficit enim quod fuit requisitus, vt s. de test. l. si quando, arg. ad hoc j. tit. j. in auth. nisi breuiores. ff. de accu. l. leuia, & ita communis practica obseruat, quod tene
9 menti perpetuò. Opp. ad aliud quod dicitur, quod † citatio fit literis, contra in Auth. de lit. §. omnem, & s. de iudi. l. sancimus, in fi. Respondeo, quædam est citatio verbalis, quæ fit per nuncium, vel per epistolam, vel per seipsum iudicem admonentem, & ista potest fie
e ri a quolibet iudice ordinario vel delegato, [e] vt hic. Quędam est citatio verbalis, quæ fit per edictum propositum in albo, & ista nõ potest fieri per delegatum, quia album non habet. Ita loquuntur contraria. Citatio verò realis non potest fieri, nisi per ordinarium, vt in Auth. de exhibend. reis. §. si vero quidam. Tangam j. & hoc modo loquitur hic, & hoc modo habetis aliam glo. super ver. literis. Vlterius opp. dicitur hic, debebat ter citari, contra, quia sufficit semel,

---

ADDITIONES.

a Alex. Comminatio. Adde in l. peremptorium, ff. de iud. & no. gl. & Doct. in c. cum quæ, extra, de rescr. vide tamen Bar. to. in l. si finita, §. Iulia. de dam. infec. in verbo quæro vtrum postquam est contumax peremptoriè, & Bar. inf. e. l. ubi tenet contrarium eius quod ipse ponit, in §. Iulia. & idẽ in qualibet citatione nõ peremptoria, quæ fit quando proceditur ad sententiam contra absentem, secũdum gl. Bar. in l. si apparitor, C. de appari. lib. 12. sed Bal. hic videtur tenere contrarium. Cogita, & plures formas peremptorij, vide per gl. in c. constitutus, de senten. excom. in 6. in verbo, vna pro omnibus.
Menoch. Soc. sen. consi. 10. nu. 8. lib 4.

b Ale. Dicat veritatem. Vides ergo quod in istis requiritur peremptorium, s. in diffinitiua missione in possessionẽ, etiam ex primo, decreto, & snia ab obseruatione iudicij, sed ad alia merita causæ q̃libet citatio dr̃ peremptoria, vt hic per Bar. hic tenet Aegid. & post eum Io. And. in c. consuluit, de offi. dele. & seq. Io. And. in c. ad petitionem, de accu. & Bar. in §. Iul. & in extrauag. ad repr. in ver. super dicto crimine, & Ang. in l. 1. §. stipulatio, ff. si cui plus, quam per legem Fal. Sed Spec. in ti. de dila. §. videndum, post prin. in ver. termini, dicit quod non meminit se legisse quod citatio ad merita dicatur peremptoria ad alios actus, paris, vel maioris præiudicij, illis qui supra primo sunt expressi, vt puta in sententia de citatio. bono. l. 1. ff. de requir. reis vel in sententia, quia pronunciat iudex se iudicem incompetentem, vel libellum esse inep- tum eadem ratione, & vide Spe. in ti. de cita. §. viso, ver. dicunt, prout videtur referre Bar. in d. §. Iulianus, in prin. Sed quod in sententia annotationis bonorum requiratur peremptorium, tenet Inno. in c. ad petitionem, de accusa. quod satis hic videtur sequi Bar. & refert d. Io. in d. §. Iulia. ibi omnino vide eum, quando iudices requirunt tertium, an requiratur tertia requisitio. Bal. in l. fi. ff. de fer. in Cle. 1. de excep. quod sequitur Inno. in c. consuluit, de offi. deleg. & Bal. in l. tres denunciationes, s. eo. & Bal. in l. properandum, §. si quidem, limita per Bar. in auth. qui semel. Sed inquantum Bar. hic eam tenet etiam in qualibet interlocutoria grauis præiudicij, dom. Io. And. in d. §. videtur tenere contrarium. Tu vide Bal. in l. eos, inf. de app. vbi tenet idem in sentẽtia super desertione, & videtur velle Bar. hic dum dicit aliæ similes, per l. præses. Et de absolutoria ab obseruatione iudicij, quod requiratur peremptorium, tenet Bal. per illum tex. in l. properandum, §. & si quidem. Et istis adde Bal. no. in l. tres, inf. eo. Et prædictis adde Bal. infra com. vel epistolas, in rub. & quæ dicta sunt in l. si opus, de ope. no. nun. & per Bal. in addi. Spe. in ti. de senten. In causis autem summarijs non requiritur peremptorium ad audiẽdum sententiam. Ita dicit Abb. in c. cum olim, de testibus, de quo vide tex. & gl. in Clem. sæpe, de verb. sig. in verb. peremptoriè, quod no. in c. consuluit, de offi. deleg.

c Alexan. Quis citaretur. Adde Bar. in l. si finita, §. Iulianus, & quod ibi dixi, de damno infecti.

d Alexã. Interlocutorijs. No. an in interlocutoria requiratur peremptorium, & vide Innocen. in c. ad petitionem, de accusa. & vide quod dixi post Bar. in l. si opus de ope. noui nuncia.

e Alexan. Vel delegato. An delegatus possit citare. Adde Bar. in l. plerique, post gl. ibi cum seq. ff. de in ius voc. & in c. ad reprimendam, in versi. per edictum, & vide in auth. qui semel,

semel,vt l.Fulcinius,§.fi.ff.quib.ex cau.in pos.eat. Sol.† Ibi dixit expressè,nolo venire,vnde amplius non debet citari,[a] hic nihil dixit. Et vide gl.super ver.contumacia.Oppo.ad secundã partem,dr̃ hic, vel quod successor eius facere curabit. Contra, imo successor dẽt nouum edictum proponere,& ẽt nouam citationem facere,vt ff. de re iu.l.edictum.Sol.ista debet intelligi ſm illam,quia † si primus perfecit oĩa edicta,successor dabit nouam citationem,aliàs ipse pficet primas citationes,& vide gl.Sequitur tertia pars,dr̃ hic,quod cogetur personaliter venire. Contra in Auth.de exhi.re.§.si verò ẽt quidam.Sol.† Ibi loquitur in delegato,qui non potest realiter citare,capiendo personã,hic loquitur in ordinario. Cõtra hoc op. de l.j.& auth.ibi posita,s̃.de offi.diuer.iud.ff.de in ius voc.l.pleriq;. de reg.iur.l.nemo de domo.Sol.Dicit gl.q̃r † ordinarius potest capere personam qñ vult. Fallit rõne personæ, vt si est mulier,[b] quæ non potest capi personaliter,vt d.l.2.de offi.ciu.iud.& auth.ibi posita.Item rõne loci,vt si est in domo,[c] vt in alijs legibus s̃.alleg.in ↄ̃rium.Idẽ no.in d.l.pleriq;,& sic innuit ista glo.q̃ iudex põt sp̃ quẽ facere capi personaliter,nisi in duob.casib.hic positis. Istud vr̃ cõtra istum tex.in quo dr̃, q̃ dẽt prius in contumacia constitui, & tũc põt personaliter capi.[d] So.Hic loquitur,si de vrbanitate velit, q̃ tenementi perpetuo.Ista est veritas,q̃ sp̃ qñ iudex vult, põt quẽ facere capi personaliter,sed non põt cogi à parte,nisi prius reus in contumacia constituatur solenniter. Hic est casus in hac l.& iõ si pars petit à iudice familiam,& iudex denegat, pp̃ hoc non potest iudex tp̃e sindicatus conueniri de hoc:quia licèt posset, tñ nõ cogebatur,sed postquã pars est contumax,vt hic dr̃,tunc si iudex denegaret familiã,tunc posset conqueri pars tp̃e sindicatus,quia cogitur tunc,quod no. Aliàs aũt qñ posset quẽ facere capi personaliter,dixi.ff.ad l.Iul.pec. l.sacrilegij, & ibi plenè dixi, & ẽt qñ quis possit facere detineri. Vlterius op.dr̃ hic q̃ ẽm remedium est trãsferre possessionem,cui reus incumbit in actorem.Cõtra,si est absens,& non inuenitur quõ possessioni incũbit? Huius timore glo. exponit duob.mo.Primo incumbit aĩo, quia retinetur aĩo vel incumbit per familiã suã,& vide gl.Possemus ẽt dicere q̃ incumbebat possessioni corpore suo,& quod hic dr̃ qđ est absens, & cõtumax intellige à iudice:tñ in posses.repetiebatur. Venio ad gl. magnam,& opp.dr̃ hic, q̃ hic loquitur reo absente, actore presente. Tex.vr̃ ↄ̃ in eo quod dicit, auditis defensionibus tuis, ex eo q̃ dicit defensionibus innuit q̃ reus erat pñs.Sol.tenendo lec.q̃ teneo, ex pone defensionibus.i.intentionibus.Ponuntur.n.ista qñq; vnum pro alio,vt l.j.s̃.de iur.& fact.igno. Alij timore huius ↄtrarij dñt, q̃ hæc.l.nostra ponit tres casus,vt loquatur qñ agitur reali, prout dicit possessionem transferri. Item loquitur qñ agitur personali, in eo q̃ dicit auditis defensionibus. Item prima duo remedia hñt locum ante li.conte. Tertium post litem conte. Item prima duo remedia loquuntur reo absente. Tertium in actore absente, & ideo ponitur hic benè hæc auth.qui semel.quæ loquitur in reo absente.Domini, licet istæ lec.possint esse veræ in se, tamen ad istam l. non adaptantur. Nam hic continuat vnum responsum Principis factum vni super vna quæstione,& ideo omnia ista remedia debẽt adaptari ad vnã,& eandem cãm. De alio interrogabitur princeps, & ideo posui casum in conuento reali,actore absente post lit.con testatio.Procedo vlterius in gl. dr̃ hic, q̃ fit de possessore petitor. Contra,imò vr̃ quod audiatur de possessione intra annum, vt l. si quis,§.pe.de præscr.30.ann.Huius timore gl.ponit vnam suam distinctionem,& distinguit tres casus. Aut reus abest post lit. conte. aut ante lit.conte.vel quasi,aut non est lis conte.vel quasi,vt patet in glo.q̃ signa,& no. Circa primũ membrum habemus aduertere duo,qñ est absens post lit.cõtest.[e] Primo,qualiter succurratur pręsenti contra absentem.Secundo,qualiter succuratur absenti reo, contra pñtem, Venio,& assumo † q̃ reus ↄuennis reali est absens isto casu pñti ↄ̃ eũ sunt sunt prodita tria remedia alternatiuè,q̃ ponũtur in hac lege. Absenti aũt reuerso, si quidẽ actor elegerit primum modum,quia fecit eum capi personaliter, remanẽt integra omnia sua iura,quia est purgata contumacia, tñ expensas reficere debet,vt l.sancimus. de iudi. si actor elegit ẽm modum.s.de translatione possessionis.reus non audietur,nisi de proprietate, vt hic, & l.2.vbi in rem actio.& glo.dicit,hoc est verum,nisi sit interpositum ẽm decretum, per quod statuatur reo absenti certũ tempus, intra q̃ de proprietate doceat, quia nunc elapso tp̃e nullo modo auditur,vt l.a quo fundus,de dam. infe. Si vero actor eligit tertium modum,[f] s.q̃ pronuncietur,& pronunciatum est ↄ̃ absentem,tũc eo reuerso per appellationem succurritur, vel per restitutionem in integ.ẽm glo.quæ hic est,& in l.fi.ff.de in integ.rest. si vero reus erat conuentus personali, tunc etiam actor habeat tria remedia. Primo, q̃ capitur personaliter per hanc l. & erit per omnia idem q̃ in reali,si actor iustum modum elegerit. Item habet secundum remedium. s.q̃ mittatur in possessionem bonorum ex primo decreto,vt s̃.de iud.l.properãdum,§.sin autem, & illud non est illud remedium,de quo ponitur hic,quia fit de possessore,petitor. In casu vero,quem pono,non efficitur possessor immissus, & reus reuersus semper auditur refectis expẽsis,& recuperat possessionem, vt in auth.ei qui.de bon.autho.iud.pos.Item hẽt tertium remediũ, q̃ proferatur diffinitiua sententia,si liquet de causa,vt d.l.properãdum,& hic in fi.† Reo autem reuerso, qualiter succurratur est aduertendum.Si quidem reuersus vult petere q̃ sibi succurratur ↄ̃ ipsam sñiam, non potest, nisi per appellationem,vel restitutionem, vt no.in d.l.fi.de in inte.resti.Si vero vult petere q̃ sibi succurratur ↄ̃ missionem factam ex vigore sñiæ,hic est aduertẽdum,si quidem sñia lata est condemnatoria in quantitate, & pro quantitate fuit facta missio ante interpositum ẽm decretum,vt d. auth. ei qui. Ita dicebat do.Iac.But.Ad quod aduerte.Est tamen dr̃ia,quia qñ missus est ante sñiam,veniens paratus defendere recuperat possessionem.Ideo.n.erat facta missio,quia nõ defendebat, vt d auth.ei qui. Sed quando missio fit post sententiam, non recuperat possessionem,nisi soluat.Ideo.n.facta est missio,quia non soluit.Hic est tex. no,nec est alibi,vt l.si pecuniæ,[g] in fi.ff.vt in pos.leg. q̃ perpetuò te ne menti. Si vero lata esset sententia condemnatoria super aliqua specie,si missio esset facta in alio,quam in ipsa specie,idem quod s̃. Si vero missio esset facta in ipsa specie,tunc ipse nõ posset recuperare possessionem, vel proprietatem, nisi faceret rescindi sententiam per appellationem,vel restitutionem,ẽm formam l. fin.de in integ.restitutio. Secundus vero casus est hic, quando reus est absens,lite quasi contestata in causa.Dicam de hoc plenè in l.2.s̃.vbi in rem actio. Tertius casus est, quando fuit absens ante litem contestatam,vel quasi,& ista est propria materia primi,vel secundi decreti,quam Cy.ponit in l.cum proponas,de bon.autho.iud.possi. & ego latissimè tractaui in l.si finita.§.Iulianus, de dam. infec. Venio ad quædam extra glo. Oppo.vno modo[h] extra glos.& quæro duas quæstio.Oppo.sic.† Citatus ad vnum actum,non potest grauari[i] in alijs per suam contumaciam,vt l.aut qui aliter,in princi.& §.j.& §.seq.quod vi,aut clàm.Facit sup.eo.l.si vt proponis,la 2. Sed hic in peremptorio fuit dictum,vt veniat, & si non venit.iudex audiet allegationem pręsentis. Vnde videtur quod contra absentem non potest procedi ad aliquid, nisi vt audiantur allegationes partis sed infra dicitur quod ad instantiam istius iudicialiter proceditur,secundum ista tria remedia hic posita,ergo &c.So.Dico quod hic dicitur,allegationes,intellige petitiones,seu positiones, & allegationes omnes, quæ hoc vocabulo comprehenduntur, & hoc de iure communi. Sed communis consuetudo iudiciorum se habet,quod hoc vocabulum allegationum,[k] intelligatur tantum de allegationib.iuris,ideo hodie peremptoriũ debet aliter proponi,[l] vt dicat,

ADDITIONES.

a Alex.Citari.Adde quod idem voluit Bar.in l.fi.ff.de in integ. resti.& Spe.in ti.de leg. §.1.Inn.& Host in c ad petitionem,de actu.& Bar.in l si finita,§ Iulianus,de damno infe.& Do.Anto.in c.fi de eo qui mittitur in possessio.cau. rei seruandæ,& Spe. in ti.de citatione,§.viso,in ver.item potest testari, & in ver. sit ergo peremptoriũ: Sed Pe.& Cy.in auth.qui semel,j.eo.& Io.Anto.io addi. Spe.in ti. de procu.in §.j. tenuerunt contrarium,& Ang.in l.ad peremptorium, ff.de iudi.& do.Ant.in c.consuluit,de offi dele.& Imo.in d.§.Iulianus,& adde Bal.Ang. & alios seq.Bar.opi.in l.tres,j.eo.& etiam Imo.in l.ex consensu,§.cum qui,de appel.

b Alex.Vt si est mulier.Mulier non potest citari.l.inuita,vt per Bar. & ibi dixi in auth. matri,& auiæ,s.quando mu.tu.offi.fungi potest.

c Alex.In domo.Sed imo videtur tenere contrarium in d.l.a diuo Pio, § in venditione,de re iud.& idem no.Institu.de actio.& etiam hic Bald.tenet contra ipsum,per istum tex.quod etiam videtur sequi Lud.in l.4 §.prætor,de dam.infec. licèt vt ipse refert ibi,do.Fran.de Rampo.tenuerit opi.Bald.allegando d §. prætor, a contrario sensu.Sed opin.Bald.fortè est verior,quam etiam tenuit Iac. But. vt ipse refert hic. Adde Bal.in l.t.s.de tarif,& fac.agno.& facit ad no.per Barto. in l.a diuo Pio,§ in uenditione,de re iud.dixit Bal.io l.plerique, ff.de in ius voca. quod ante capturam debet citari personaliter in ciuili, sicut videmus quando requiritur immissio in possessionem quod est minus in criminali, requiritur secundum com arbitrium iudicis,in auth.vt nulli iudices,§ si quis vero comprehensorum. Facit quod no.Inn. in c.verum est,de senten.excom.& vide Bal hic in 1.q.& adde Bal.in l.si quis conta lis,s.de epis.& cle.in prin.& in l.quod exturandi, ad finem, s.de condi.ob turpe cau. & ipse Bar.idem tenet,cum l.ea.s.eo.& dicit Pau.de Ca.in d. l.plerique,in fi. quod iudex non debet per capturam cogere ad comparendum personaliter,nisi ea causa, per l.fi.cum ibi no.de procura. Adde qualiter iudex possit facere capi debitorem,& quando creditor propria authoritate capere possit debitorem,Bal.cons.12.lib.1.& quæ requirantur ad hoc vt quis dicatur legitimè carceratus,per eundem lib.1.cõsi. 11.& consi.49 eo.lib.

d Parif.Personaliter capi.Contra istud consuluit Comen.latè consi.157.incip. In causa Benedicti.

e Alex.Post litem contesta.Et sic no.ex isto text. quod potest perueniri ad primum decretum lite conte.Et hoc firmat glo.in l.properandum, § sin autem reus,s̃.de iu.in verbo,absente,& Bar.io l.si finita,§ iulianus,ff.de dã.infec.in ver.quæro,dixi quod regulariter,& vide concordantias per me inductas io §. sin autem reus.

f Alex.Tertium modum. Ex his no quod io actionibus realibus habet locum secundum decretum.Ad quod vide Bal.io l.a ff.si ex noxal cau.aga.& in auth. ei qui, de bon.auth.iud.possi.& vide Ang.io l.a quo.ff.de damno infec.licet in cõtrarium videatur gl.in l.3.§ genera.ff. de acq.possessio.

g Alexã.Si pecuniæ.Et ibi vide Bar.& idem tenet Bart.in l.properandum,§.sin autem reus,s̃.de iud et l.si finita,§.Iulianus,de dam.infe. vbi vide quam sententiam limita,vt per Ang.et Mod.in l.si finita,§ idem videamus,ff.de dam. infe.

h Barb.Op.vno modo.Et no hic,quod contumacia io vno articulo non nocet in alio. Idem tenet Bar.in l.si prius,in 1.opp.secundæ partis,de ope no. nun. De quo gl.no. in c.1.de dolo et contu.in 6.Et facit quod no.glo.io d.c.eo ti. Ioan.And in c.ecclesia,el 2.de electio.Quod limita secundum Ang.nisi citatio sit generalis, l.qui ante, de verborum oblig.ubi uide.

i Alex. Grauari Ad hoc benè facit,quod dixi post Bar.in l.de vnoquoque, de re iudi. Tu vide no.Bar.in l.statu liberos,§.saons,de statu lib.& quæ dixi in d. l. aut qui aliter,& quod no.Bar.in l.si prius,in prin.secundæ partis,de ope.no. nun.

k Ale.Allegationum.Quid contineatur in ver.allegationibus, teon mẽti ad hoc,quod no.d.Ant.in c.pastoralis,de cau.pos & propr.Ang.in auth.iubemus, s̃.de iud.

l Alex.Aliter proponi.Vide Bar. s̃.in ea.l.& Bar.in d § Iulianus.Sed hic loquitur Bar. quando erat trina citatio in vno verbo, & peremptoria.

vt dicat, si non veniat, procedetur contra eum ad sententiam, iustitia intercedente, vel procedetur ad vlteriora, iustitia mediante, &c. Quæro, hic ponuntur tria remedia, in cuius erit electione eligere. Respondeo, in electione præsentis actoris,[a] vt l. quod in hæredem. §. eligere, de trib. & l. 2. §. si quis, de eo quod certo loco. Hoc etiam apparet ex l. ad peremptoriũ, ff. de iud. quæ dicit, vt primo quis petat, ergo debet præcedere partis petitio. Quæro secundo, † si aliquis vnam ex istis vijs elegit, vtrum per hoc præiudicetur sibi quin possit redire[b] ad alias. Verbi gratia. Fuit in actorem trãslata possessio: nunc vult facere reum capi personaliter, poterit ne? Text. videtur velle q͂ sic,[c] in l. j. §. quid ergo. de vent. insp. Facit l. nemo carcerem. j. de exact. trib. li. 10. & q͂ no. dixit Arch. extra, de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. c. j. lib. 6. Quæro tertio,[d] dicitur hic, à quo rei citatus, si contumaciter præsentiã suã facere neglexerit. Quæro † quid requiritur ad hoc vt dicatur quis contumaciter[e] abesse? Responde, requiruntur primo tres citationes, vel vna pro omnib. vt hic. Secundo requiritur, vt pars, s. actor præsentet se in termino. Nam si actor se non præsentaret, & reus se non præsentaret, non esset contumax, vt l. 2. in fi. si quis in ius voca. & l. arbiter Calendis j. de arbi. & de iud. l. properandum, §. j. ibi, parte instante, & eius absentiam incusante,[f] &c. Et ideo est practica, Talis contra talem, qui se in termino præsentauit, & eius contumaciam accusauit. Item requiritur aliud, quod illicentiatus non recedat, & ideo ponitur in practica, & licentiatus recessit,[g] & hoc ideo, si n. me præsentarem, & non starem per totam horam, quam habet reus ad veniendum, tunc non videtur venisse, qui non stetit, vnde debet stare tota hora, vt innuit l. & post edictum, ff. de iudic. nec sufficit venire, & recedere statim, vt tex. innuit in l. quæsitum, ff. de re iudic.[h] & Inn. plenè dicit in c. calumniam, de pœn. extra. Quod no. & tene menti toto tempore vitæ tuæ.

ADDITIONES.

a Alex. Præsentis actoris. Et istis adde Bal. in l. 2. in prin. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & ibi vide per Bar. & omnes Doc. in fi.

b Paris. Possit redire. Idem tenet hic Bald. in l. qui legati, per illum tex. C. vt in poss. leg. & in auth. quæ supplicatio. C. de pet. Impe. offe. melius in l. qui restituere, C. de rei ven. vbi limita, nisi pignora essent data in solutum, vt ie Alex. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dã. infe. in l. j. §. j. circa fi. ff. si quis ius dicen. non obtẽp. & cõs. 169. uide Ang. & Alex. in apost. in l. nemo carcerẽ, C. de exacto. Ias. in l. j. in prime. ff. si quis ius dic. & vide eundem limitantem in ea. l. 1. in 1. no. Itẽ vide eundẽ in l. nulli, in 2. fal. j. de iudi. vbi ẽt ponit, an possit corã diuersis iudicib. in executione agi. Men. Dec. consi. 122. & 157. & contrarium vr dicere Dec. in l. fi. nu. 31. de edic. D. Adr. tol. Dec. cõs. 562. nu. 9. Dixi ad l. si mul. §. vlt. ff. quod met. cau. est, nu. 5089. Dec. consi. 12. nu. 2. ver. 5. facit Roma. sing. 406. Dec. consi. 562. nu. 8. in fi. & nu. 9. Ias. consi. 9. & consi. 28. lib. 1. Ben. Straccha de decoctoribus, 3. par. nume. 47. Marc. sing. 398. Marcinta. disput. 6. nu. 1. & declarat. 100. deci. 33. nu. 2.

c Alex. Velle quod sic. No. bene, & adde quod dixi in l. hæres, §. pe. ff. de fideiuss. & no. Bal. in l. ignorante, sup. de test. mili. dixit tñ Bal. in l. si creditor, ff. si cer. pet. quod hñs pignus neq̃ potest impetrare capturam, sed fortè non procedit in perẽptorio sñiæ. Item fortè hæc intelligenda, q̃n proceditur contra contumacem, vt voluit Bal. in l. sancimus, ff. de iud. & ideo dicit Bal. in l. 1. post gl. de prohi. seq. quod ɔtra contumacem quis non potest vti missione in possessionem, & sequestratione, & vtrobiq; vide Bal. auth. quæ supplicatio. sup. de preci. Impe. offer. vide Bal. in l. qui legati. C. vt in pos. leg. Ang. in l. nemo carcerẽ, de exact. trib. lib. 10. adde q. l creditor, licet elegerit vna viã, n̄ possit debitorẽ facere detineri. Ro. cõs. 34.

d Barb. Quæro tertio. Adde Io. de Lig. in c. 2. de dolo & contu. & Ioan. And. ibi, vbi alleg. Bar. hic.

e Alex. Contumaciter. Quid requiratur ad hoc, vt quis dicatur cõtumax, adde Bar. & ibi dixi in l. ante Calend. ff. de ver. ob. & in d. l. si finita, §. Iulia. vbi optime.

f Paris. Absentiam incusante. Circa hoc, an necessarium sit quod accusetur contumacia non comparens, vide Ias. in l. properandum, §. 1. in 5. no. C. de iud.

g Paris. Licentiatus recessit. Vide Dec. in c. 1. in 5. no. extra, de iud.

h Ale. Quæsitum, ff. de re iud. Et ad hoc vide ibi dicta. Adde pro hoc dicto Bar. quod voluit Pet. de Anch. consi. 96. quod stante statuto, quod reo non comparente intra terminum, habeatur pro contumace, & exbannito quo ad missionem in possess. & capturã, q̃d si actor nõ accusauerit cõtumaciã, q̃d non hẽbitur p̃ ɔtumace.

AVTHEN.

1 *Hæc auth. quintuplici partitione est diuisa.*
2 *Contra contumacem debet procedi ad petitionem præsentis.*
3 *Quandocunq; potest perueniri ad diffinitiuam contra absentem, tunc potest iudex supplere de facto, & perquirere veritatem, inducendo testes, & alias probationes.*
4 *Contumax in primis dilationibus, licet veniat intra terminum vltimæ dilationis, tenetur tamen expensas reficere.*
5 *An quis possit emendare & mutare libellum ante litem contest. & nu. 9.*
6 *Agere nemo cogitur ante porrectionem libelli, sed post porrectionem cogitur nisi renunciet.*
7 *Citatio per edicta fieri non potest, nisi ab ordinario, & delegato principis.*
8 *Actori absenti post litem contestatam, & liquidato negotio, debet statui tempus decem dierum pro singula dilatione, & dari annus antequàm perueniatur ad diffinitiuam, & nu. 9. & 13.*
10 *An litem non contest. possit perueniri ad diffinitiuam cõtra actorem absentem.*
11 *Lis capta, & lis contestata est idem.*
12 *Actor, qui iudicem delegatum impetrauit, quid debeat facere.*
13 *Practica contra actorem contumacem.*
14 *Dilationes triginta dierum, de quibus in hac auth. non possunt de iure abbreuiari, sed de consuetudine.*
15 *Absens põt citari per nuncium, vel per literas personaliter, vel ad eius domũ.*
16 *Differentia inter manifestum, & notorium.*
17 *Actore absente hac auth. tria iura immutat.*
18 *Reo absente, non est aliquid immutatum.*
19 *Reus præsens non potest cogi litem contestari sed peruenitur ad missionẽ in possessionem ex primo decreto, & quando possit pro motu iudicis puniri.*
20 *Actor in casu huius auth. cadit ab instantia, & omni actione, non ipso iure, per sententiam num. 21.*
22 *Quod tunc non requiratur nouus libellus, sed ex officio iudicis deseruiente primæ actioni proposita, hoc fiet.*

Qui semel.

[a] Dictum est in l. Codicis de reo contumace, est videndum de actore contumace, qualiter reo succurratur[b] contra eum, ideo posita est hic hæc auth. Et † diuide eam sic. Primo ponit quid debeat facere actor. Secundo qualiter constituatur actor in contumacia. Tertio per quem iudicem. Quarto quo casu. Quinto, quod sic officium iudicis, actore constituto in contumacia. Sc̃da ibi, qui si cũm. Tertia ibi, quæ citatio. Quarta ibi; quod & locum. Quinta ibi, quod si vocatus. Ista quinta particula subdiuiditur in tres partes. Primo, quid sit officium iudicis actore nullo modo veniente. Sc̃do, quid sit offiũ iudicis actore veniente. Tertiò quid sit offiũ iudicis actore veniente admisso, & postea desistente. Secunda ibi, sed nec. Tertia ibi, his quoque. Et ista diuisio sufficit pro summario. No. q͂ † q̃ñcunq; proceditur ɔ̃ contumacem,[c] dẽt fieri ad petitionem præsentis, vt hic, ibi, reo postulante. Simile in l. properãdum, §. j. j. de iud. & s. ad peremptoriũ. eo ti. Secundo no. † q̃ñcunq; põt perueniri ad diffinitiuam cõtra aliquem absentem, tunc iudex potest supplere de facto, & perquirere veritatem inducendo testes, & alias probationes Tex. est hic ibi, & perquisita veritate, & c. Pro hoc facit q͂ videbitis j. de appel. l. ampliorem, §. j. sm verum intellectum, & ibi dicam. No. tertio, q͂ † cõtumax reuersus non auditur, nisi refectis expensis,[d] vt hic, & l. sancimus, j. de iud. Et aduerte ad vnum q͂ est hic no. q͂ licet oẽs dilationes non sint elapsæ, sed fortè venit intra terminum vltimæ dilationis, tñ tenetur expensas reficere,[e] quia fuit contumax in alijs primis dilationibus. Tex. est hic rotundus. Nam venit intra terminum, qui est vltima dilatio. Tenetur. n. reficere expensas factas, ante, aliàs non audiatur, vt hic patet in tex. Op. ad primum, & vr̃ q͂ quis possit mutare libellum vsq; ad litis cõtest. vt l. edita. j. de edẽ. hic dr̃ ɔ̃trium, quare, malè. Gl. dicit, per istã auth. derogatur in hoc illi legi: cumulatio tñ permittitur hodie sicut olim. Et vide glo. super verbo, ad finem. Odos. dicit contrarium. Pro huius decl'one scias, † q̃d si aliquis vult emendare libellum[f] addendo, vel detrahẽdo aliquam qualitatem, ex qua non mutatur actio, hoc est licitũ omni iure, vt l. in delictis § si detracta. ff. de noxali. & d. l. edita. put dicit emendare. Quandoq; vult quis actionem mutare, hoc est, renunciare primæ actioni propositæ, & proponere aliam, & istud ẽt põt omni iure, vt d. l. edita prout dicit mutare. & j. de pac. l. postquam liti. † Quandoque quis vult differre,[g] nec prosequi, nec renunciare, & istud non potest per istam auth. vnde in l. edita nihil immutaĩ sm eũ, & bñ, & tenet Old. hic, & do. Ia. de Are. & Iac. Bu. & omnes. Oppo. secundo j. vt nemo inuit. l. j. Solu. Non cogitur quis

ADDITIONES.

a Alex. Qui semel. Hæc auth. allegatur, q͂ iudex debet iudicare ex verisimilibus plenè per Pet. de Anch. in consi. 318. q͂ incipit, In causa, quæ vertitur. Et de materia huius auth. vide plenè in c. prout, de do & contu. & aliqua per Inn. c. 1. circa fi. vt lit. non contesta. Et ad hanc auth. vide Bar. in l. si prius, in 2. opp. tertiæ partis, de ope. no. nunc. Dicam statim. Hanc auth limita inquantum necessitatem imponit, q͂ fiat prosecutio per actorem super libello porrecto, quia procedit, quando actor est contumax, vt patet in d. l. si prius, & ibi hoc voluit Bar. in 6. opp. tertiæ partis, & clarius Imo Itẽ limita auth. per id quod hr̃ in c. pastoralis, de cau. pos. & propr. & ibi per Io. And. & Inn. quia fallit in casu illius c. q̃n quis vult per authoritatem iudicis suspendere petitorium primo inchoatum, & vult transire ad possessorium, quod limita sm Imo. in d. l. si prius, & vide Bart. in l. 2. ff. de præto. stip. & vide Imo. Spe. in ti. de petitorio, §. 1. vers. potest etiã agi petitorio, & Bal. in l. 2. sup. de sal. cau. & Bar & Imo. in l. si quis stipulatus. in prin. de ver. ob. & unũ no. ad intellectum huius auth. q͂ quando datur reo terminus ad deliberandum, qualiter debeat comparere, uide omnino Bar. in l. 1. in prin. ff. de eden.

b Paris. Reo succurratur. Vide quæ scripsi in l. non ignorat. inf. de fruct. & lit. expen. Item aliquas limitationes ad istam auth uide per Alex. in l. si prius, ff. de ope. no. nun. & in l. edita C. de eden. Fel. in c. 2. de libel. obla. Itẽ, an dispositio huius auth. procedat de iure Cano. vide Rom. cons. 410. inci. Auth. qui semel, & inquantum dicitur in ista auth. Limita, & declara, vt per Are. consi. 110. Item ad declarationem huius auth. inquantum vult, quod uno porrecto libello debeat in eo perseuerari, non autem in alijs dari, uide Pau. consi. 17. Item, an excõmunicatus possit practicare dispositionem huius auth. uide Fel. in c. cum inter priorem. extra, de excep. Item non procedit ista reg. quando reus esset conuentus, uide Alex. in l. quamuis. ff. de eden. uide, & limita reg. huius auth. per Fel. in c. 2. de lib. obla.

c Alex. Contumacem. Adde Bar & Bal. in d. l. properãdum, §. 1. & hic adde Bar. no. in l. 2. inf. de sent. ex breui. reci. & in d. l. si finita, §. Iulia, & tex. & ibi Bar. in auth. et qui, cum auth. item si appellationem, de temp. ap. & Bar. in l. 1. in fi. sup. eo.

d Alex. Expensis. Adde Bar. in l. contumacia, ff. de re iud. & quod ibi dixi.

e Ale. Expensas reficere. Adde quod idem Bar. in l. sancimus, sup. de iu. & in l. contumacia, ff. de re iud. in l. 1. §. is uidetur, ff. si quis ius dicen. non obtem. & in l. qui ante Calendas, ff. de uerb. obl. & Spe. in ti. de cita. § iuxta, uer. quid si tres & Ang. in l. 2. C. de anna. exce. & do. Ant. post Inn. in c. finem litib. de dolo, & contu. & vide Imo. in l. si finita, § si plures, ff. de dam. infec. & in l. qui ante Calẽdas, ff. de uer. ob. Adde limitãdum, per Bar. & per Ang. in l. debitores, C. de pig. quem etiam sequitur Imo. in c. 2. extra, de accu. in fi.

f Alex. Emendare libellum. Vide de emendatione libelli, in d. l. edita, latius.

g Alex. Differre. Spe. in ti. de peti. & pos. §. 1. uer. potest etiam agi petitorio, & Bal. in l. 2. sup. de fal. cau. dicunt quod ista auth. procedit in contumace in non prosequendo, & uide, quæ dixi supra.

quis agere ante porrectionem libelli,sed post libellum porrectum cogitur,nisi renunciet,vt hic, & hoc dicit gl. Venio ad secundam particulam, hic dr̄, q́ vocetur trib. edictis. Cōtra, vr̄ q́ per edicta[a] non possit citari,vt l.sancimus. ī.de iud.Sol.†Ordinarius potest citare per edicta,hoc pōt ēt delegatus Principis,vt in hac auth. alius aūt delegatus hoc nō potest,vt lege cōtraria. Et hoc sentit gl.& bene,q̄ est sup verbo, delegatus. Fateor tamen, quod hodie ꝓponere ista edicta,nō est sic in vsu: sed magis est in vsu citatio, quæ fit p literas,vel per nuncium,vt audiuistis in l.cōsentaneum,& hoc sentit hic gl.super verbo,trib. Op.in ea glo. vbi est semel scriptum, ibi non potest iterum scribi,sicut vbi sedeo,tu non potes sedere vt l.si vt certo.§.si duobus vehiculum,ff.commodati. Quomodo ergo in eodem dealbato describitur, vt innuit hæc auth. Respondet gl. qđ prima scriptura destruatur,vel dealbatorium erat ita magnum, quod poterant describi triā edicta citatoria. Hodie autem qn̄ ista edicta proponuntur, affigitur aliqua scriptura in aliqua columna, vel in muro,& vide gl. Op.dicitur hic,[b] quod per interualla 30.dierum. Contra,immo x.dierum,vt l.consentaneum,ī.eo.& ī.de iud. l.properandum. §. j. dicit glo. quod illæ leges in hoc corriguntur per istam auth.quod hodie statuuntur maiores dilationes. Alij,vt Odofr. dicunt, quod illæ leges loquuntur in reo contumace,hæc in actore,quod glo.non placet, quia non debet esse melior conditio actoris,quam rei,vt l.non debet. ff.de re iud.vide gl.do. Iac.But. tenet opi. Odof.per rationes suas. Primo,quod non mutatur,&c. vt l.præcipimus,in fi. j̄.de appel. Secūdo ex identitate rationis nunquam inducitur legum correctio, vt no. in auth. quas actiones. ī. de sacros.eccle.probatur in l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat. Præterea non est eadem ratio in reo,quæ est in actore. Nam ꝯ actorem procedit ad diffinitiuam sentētiam lite non contestatata, merito sibi dantur maiores dilationes. Sed ꝯ reum non proceditur ad diffinitiuam,nisi lite contestata,ideo dantur minores dilationes. Et istud mihi placet,licèt multi tenuerint opin.Io. Sed contra hoc videtur d.l. properādum, §.si quidem, vbi etiam actore absente, statuitur tempus x.dierum. Sol. Actore absente post lit.cōte.& liquidato negotio, habent locum dilationes positæ in l. properandum. †Sed actore absente,negocio nō liquidato, ad hoc vt liquidetur eo absente,debēt dari dilationes,quæ in auth.ponūtur,vt hic vides. Procedo vlterius, † dicitur quod hoc locum habet,& si lis cœpta non sit. Contra lite non contestata non peruenitur ad diffinitiuam, vt l.fi.§.illud,de temp.appel. sed hic dicitur cōtrarium. Huius timore dicebant quidam,vt Bulg. q́ hic dicitur q́ † locum habeat.s.talis citandi modus,licèt ad diffinitiuam nō possit perueniri, nisi lis esset contesta. Omnes alij nostri Gl.& Moder.Doc.dicunt ꝯrium,quia hoc in odium actoris,etiam lite non conte.peruenitur ad diffinitiuam,[c] secus in reo cōtumace. Ita loquitur lex ꝯtraria. Et notes hic vnum,q́ †idem est dicere,lis cœpta est,q́ lis est contesta.& ideo in quibusdam partibus dicitur, q́ lis est cœpta per negationem, &c. vt fit Pisis, & probatur per istam auth. Procedo vlterius,& venio ad quintam partem, dicitur hic, aliud anni spatium indulgetur,& sic innuit q́ alium annum habet, q́ est contra istam auth.quia primo non habuit nisi tres menses. Glo. dicit q́ hic non implicat,vt alibi,vt in l.non solum.§.quæritur.ff.de procu. Item op.& vr̄ q́ non debeat dari annus,sed x.dies,vt in auth.q́ fieri,ī.de dilationib. Sol. plures dantur in glo. Vna ibi,in odium eius, qui impetrauit rescriptum ad iudicem extraordinarium. Hæc non est bona,quia hoc licitè fuit impetratum ad iudicem extraordinarium. Alia est vera ibi volebat absolui ab obseruatione iudicij, hic diffinitiuè, & hæc vera. Item oppon.dicitur hic,quod auditis,& refectis expensis,contra immo,debet satisdare,vt in auth. ei qui iurat, j̄. de bon.autho. iud.possiden. Solu. Hæc lex suppletur per illam,quia debet reficere expensas,& satisdare,vt ibi dicitur.

Expeditis cōtrarijs venio ad qōnes. Primo, † quid dēat facere actor, qui impetrauit iudicem delegatum? Respondeo,debet rescriptū præsentare[d] iudici, vt hic,& hāc præsentationem facere debet intra annum, vt extra, de rescrip. c. plerumque,tunc iudex debet citare reum, & enā in citatione dēt ei mittere copiam rescripti, vt hic patet in prin.ibi, & per eum aduersario cognitis. Et per hoc dicunt Cano. q́ si reus postea veniēs peteret copiam rescripti,non debet habere, quia eam habuit in citatione,vt extra de dila.c.2.vbi per Inno.&c. Vlterius venio ad secundam partem,quæro quæ †est practica actore cōtumace. Et hic aduerte, reus veniens quādoque est contentus solum quod cassetur citatio facta de eo,s.peremptorium factum de eo,hoc obtinebit indubitanter sine alia citatione, seu sine aliqua cognitione, eo ipso q́ actor nō reperitur in die termini. Hic est tex.in l. & post edictum. §.j. ff.de iudi. Sed per istam cassationem non plenè ꝯsultum est reo,quia actor veniens refectis expensis posset facere iterum citari eum super eodem libello,[e] vt l. sancimus. ī. de iud.& ideo qn̄q; reus petit plus.s.quod absoluatur ab instantia, & istud non potest fieri,nisi,actor iterum citetur intra talem terminum, aliàs reus nō absolueretur ab instantia iudicij. Ita dicit Inn.in c.consuluit.extra, de offi.dele.quod est verum,quia absolutoria,ab obseruatione iudicij non debet ferri,nisi præcedentibus citationibus, arg. l.si præsens.ī.eo. Hoc tantum intellige,s̄m communem vsum curiarum. Sed si actor promisisset[f] exercere litem s̄m formam illius auth.offerat.ī.de litis ꝯte.tunc nō esset opus noua citatione q̄a sufficeret expectare eum actorem per x. dies, quibus elapsis reus absolueretur ab instantia iudicij,vt d.auth.q́ fieri, ī.de dila. Sed quia per hoc nō est plenè consultum reo,quia potest actor de nouo dare libellum, & incipere nouam instantiam,ideo reus qn̄q; petit plus.s.q́ pronūcietur diffinitiuè,tunc habemus practicare istā authē. isto casu debent procedere tres dilationes, & postea debet dari annus, & s̄m formam huius auth. elapso anno,nō debet plus citari actor,sed iudex debet veritatem perquirere,vt hic dr̄. Istud autem quō faciet? Dic q́ faciet requirēdo amicos & notos rei absentis, quod hodie practicaī per proclama gn̄ale,videlicet q́ quicunq; vult aliquid dicere,vel allegare pro tali,&c.vt l.hæc autem.§.j.ff.ex quib.causis in posses.eatur. Facit l.si eo tp̄e.j̄.de remissione pigno. Et si iudex poterit liquidare negocium,q́ inueniat actorem hr̄e iustitiā, vel non hr̄e,ꝓnunciet diffinitiuè,s̄m formā s̄m quod inueniet, aliàs absoluet ab obseruatione iudicij,s̄m formā l.ꝓperandū.§.& si qdē. Hec hn̄r in gl.magna. Quæro †an istæ dilationes possint abbreuiari? Ia. de Are.de hoc posuit vnam suam distinctionē.ī.de dila.l.j.& ibi eā refert Cy.quam posuit idem Ia.in l.a. ff. de re iud. & ibi plenè dixi. Quantum ad propositum dico q́ gl. dicit verū,q́ minui nō potest de iure,quia tex.in corpore dicit.non minus 30.dierum,q́ intellige cā cognita,vt l.2.ff.de re iud. Ad cāæ autem cognitionem puto sufficere illud,q́ dr̄ in gl.s.q́ cōsuetudo[g] hoc obseruet, q́ minuat istas dilationes. Dēt. n.obseruari consuetudo prout est in foro,vt ff.de testa.l.3.in fi. Vlterius opp.dr̄ hic,q́ debet citari per edictum, non per p̄conē? †an possit citari per nuncium vel per literas? Puto q́ sic,q̄a cessat rō,q̄ ponit̄ in hac auth. Nūcius enim,& lr̄æ destinātur ad personam propriam,vel eius domum. Sed p̄co hoc clamando dicit in platea,vel in alijs publicis locis,& ita de facili non venit ad eius notitiam. Et istud cōsuetudo obseruat, vt gl. vr̄ innuere. Ex hoc no.vnum,quod potest hic colligi † dr̄ia[h] inter manifestum,& notorium,q̄ tāgitur per gl.in l.ciues. ī. de appel. Nam in notorium propriè transit illud,q́ hēt cām manentē, vt edictum ꝓpositū stet ibi,vt oēs trāseūtes possint illud legere,ut hic,& l.sed & si pupillus. §.ꝓscribere.ff.de instito. Manifestum potest dici,q́ habet cām trāseuntem,licet fiat coram multitudine gētium, vt puta preconium. Et ita colligebat d.Ia.But.ex hac auth. Ego autem dicam in l.ciues. vbi gl.tāgit de hoc. Quæro,ista auth. qđ immutat de iure antiquo? Rn̄deo, † actore abſente reperimus tria iura. Primum ius fforum, s̄m quod per absentiam actoris non ꝯhebatur eremodicium,nec poterat perueniri ad diffinitiuam sn̄īam,etiam eo absente post litē conte.vt l.post edictum.ff.de iudi. Hoc fuit immutatum per l.properandum,per quam eo absente post li.contest. ꝯhitur eremodicium,& pōt perueniri ad diffinitiuam sn̄īam,si negotiū eo tp̄e fuerit liquidatū,vt l.properandū,§.& si quidē, sed p illā l. nihil disponebatur actore absente ante lit.ꝯte. Item eo absente post litem ꝯtest. si negotium non erat liquidatum, illa lex non permittebat liquidari actore absente, ideo superuenit illud ius tertium istius authen.

secundum

ADDITIONES.

a Alex.Edicta. Qui possunt citari per edicta, vide gl. & Bar.in l.plerique,cum seq. ff.de in ius voc.& an realiter citari possit,vide Bart.in l.2.ff.de iuris.omn.iud.& Bar.in d.l.plerique. Adde quos habes in l.contumacia,ff.de re iud.

b Alexan.Dicitur hic. Verum auth.corrigat,vt reo dentur dilationes 30.dierum,vide Bar.in l.consentaneum,& quod no.Bar.in l.inter accusatorem,de publ.iudi. & gl.in l.ad peremptorium,& vide Sal.in l.properandum, §. sin autem reus, in prin.& ibi Cy.in 1. quæst.

c Alex.Diffinitiuam. Lite non contestata peruenitur ad diffinitiuam contra actorē, non contra reum. Adde gl.in l.qui absente,& ibi Doc.ī. de procu.dixi post Bar. in rub.ī.de in ius vocan.& assignat Bar.in l.naturaliter. §.nihil commune,multas rationes,de acq.posses.& vide Bar. ī.de lit.contest.

d Alex.Rescriptum præsentare. Et hæc præsentatio rescripti habet vim productionis libelli,secundum Inno.in c.dudum,& tex.hic,& ī.de dilationib. l.2.& adde inquantum Bar.dicit in copia rescripti? quia Inno.in c.quoniam cōtra,de probatio.dixit,quod delegatio potest probari per sigillum delegantis. Et de eo qđ dixit Bart. adde omnino ipsum in l.2. ī. si quis in ius voc.non ierit. Adde quod Pau.de Cast. dicit se audiuisse semel dominum Paulum fratrem Dom.Bald.allegare istum tex.quod ex quo iudex in citatorio apposuit copiam rescripti, non est amplius clausus terminus parti ad dicendum contra.

e Alex.Libello. Quid si reus fuit contumax in tota causa, an postea in sententia debeat citari? Dic,quòd sic, secundum Innocenn.in c. cum olim, in fi.de test.not. glo.in cap.2.de dolo & contu.lib.6.& videtur glos.etiam in authenti.iubemus, in verbo,expectentur.ī.de iud. Et vide pulchrè Inno.in c. ad petitionem. de accu. Si quis autem à principio causæ sit citatus ad totum processum,& postea feratur interlocutoria,quæ alias requirit citationem, isto casu non debet citari, secundum Inno.in c.consuluit,de offi.dele. Et prædictis adde gl. no.in l.fi.de in inte.rest.& quod no.Bar.in l.3. ff.de appel.rec.& per dictum Inn.in c. cōsuluit, & hoc sequitur Bart.hic,& in l.statu libe. §.Stichus.de statu li. & per Bar. in extrauag.ad reprim. in verbo, dicto crimine,& hic adde Bar.in l.non ignorat,de fruct.& lit.expen.& in l.certa ratione, & per Bal.j̄.quando prouo.nō est neces.

f Alex.Promisisset. No.singularem tex. in quo fertur sententia absolutoria absq; citatione,& sequitur do.Ant.in c.causam quæ,de dolo & contu.

g Alex.Consuetudo. De consuetudine dilationes expectatoriæ diminuuntur, adde Bal.& Ang. in l.vt perfectius,de ann.excep.& hic latius.

h Alex.Colligi differentia. Pro declaratione huius art.vide hic Bal. omnino in verbo,adde,dicit Butr.&c.differentiam inter notorium,& manifestum,quā etiam ponit in l.si vero.§.1.ff.qui satisd.cog.

secundum, quod actore absente, ante litem contest. siue post. negotio non liquidato permittitur liquidatio eo absente, & contrahatur eremodicium, vt perueniatur ad diffinitiuam sententiam, vt hic habetis. Procedo vlterius, & quæro, † nunquid reo absente ante litem contest. per istam auth. sit aliquid immutatum? Mar. dicebat quod sic. Omnes nostri Doct. & alij Doc. Mod. tenent contrarium, quod in reo [a] nihil est immutatum, sicut apparet per l. consentaneum, quæ per istam auth. in nullo corrigitur, sed additur, quia illa loquebatur in reo absente, hic in actore absente. Quæro, quid † si reus est præsens, & non vult contestari litem, an poterit compelli? [b] Gl. dicit quod non, sed peruenitur ad missionem ex 1. decreto. Vide istam glo. mag. post medium ibi, & idem dico, si reus est præsens, &c. Quod no. valdè benè, quia iam feci verecundiam aduocatis multis iuuenibus. Et ideo si iudex præcepit partib. quod contestentur litem, antequam recedant, si reus recedat, poterit cõtra eum interponere primum decretum sine alia citatione, quia eo ipso apparet quod non defendit, velut in gl. & tex. no. in l. quoties, §. prætor, de noxa. & l. nemo. ff. de reg. iur. Tene mẽti perpetuò. Dices mi, quare sunt necessaria tot remedia. Nonne sufficit remedium illius titu. si quis ius dicen. nõ obtemp. quia potest mulctare reum? Respondeo, fateor quod iudex potest hoc facere, vt gl. hic subdit, tamen illud remedium non tangit negotium, de quo agitur. Si n. mille florenos solueret ille pro mulcta, tamen actor non haberet suum, ideo sunt prodita ista alia, remedia, vt actor ad suum perueniat. Venio ad vltimam partem, dicitur hic in fin. post edictorum trium, & anni vnius obseruationem, &c. Quæro, vtrum proponantur noua edicta, & nouæ dilationes. In glo. sunt opin. Odofr. tenet illam, quod proponantur noua edicta, & nouæ dilationes, & sic isto casu habebit duos annos, & sex menses. Vltimo quæro, dicitur hic, † ab instantia cadet actor, an hoc fiat ipso iure, vel per sententiam? Doc. tenent quod per sententiam, quia dicit, cadat in futuro, non in præterito, vel præsenti. Facit quod no. in l. iubemus, §. sanè. l. œconomus, de sacros. eccle. vbi tangam. Dixi plenè. ff. de iur. fisc. l. Imperator. Quæro, † vtrum ad hoc vt pronuncietur ipsum perdere actionem, requiratur nouus libellus, & noua instantia. Puto, quod non, sed ex officio iudicis deseruiente primæ actioni propositæ hoc fiet, arg. l. ædiles, §. idem sciendum, de ædil. edic. quod no. in l. fi. de rei vend. & quod no. de trië. & semis. §. illud quoq;, vnde sumitur auth. item possessor. C. qui qui pot. in pigno. habe. & ibi dicam.

ADDITIONES.

a Alexand. Immutatum. Per auth. nihil inducitur in reo, nec corrigitur l. consentaneum. Vide quæ dixi post Sal. in l. properandum, §. j. ad fi. sup. de iud.

b Alexand. Poterit compelli. An quis possit compelli litem contestari? & adde quod dixi post Bar. in l. 1. sup. de lit. conte. Bart. in d. §. Iulianus, & no. Cyn. in l. 1. & ibi Barto. sup. de li. contest. Tenet ergo ista singularis glo. quæ non est alibi, quod non potest quis compelli præcisè ad contestandum litem, sed ratione contumaciæ possit aliquã mulctari. Et per hoc videtur quod errant iudices qui mandant partib. quod non discedant de palatio antequã lis contesletur. Et hoc etiã videtur fuisse de mente Bar. Sed contra hoc facit, quia iudicium redditur in mutum. Respõ. vt per Imo. in d. §. Iulianus, & in c. fi. in fi. de lit. conte. Et vide Bal. hic, ad fi. & d. Io. And. in c. excepto, de rep. iur. in Mercur. & Bal. in c. si vasallus si de feu. defun. fue. contr. dicit vasallum præcisè compelli ad cõtestationem litis. Et vide aliquid per Mod. post Bal. in c. præterea, de offi. dele.

Adde quod Pau. de Cast. in cons. 21 a incip. In Christi nomine, Amen. In causa quæ vertitur in curia domini Potestatis, videlicet quod quis possit præcisè compelli, adde tex. in l. 2. §. quid ergo, de ven. insp.

Adde quod cons. Pau. de Cast. in limitatione noua est 214. & d. Alex. se alieno velle induit, dum addit tex. in l. 1. de ven. inspi. quia in d. cons. Pa. de Ca. dicit Bart. dixisse cõtra casum illius §. quid ergo. Op. tamen Bar. tenent Io. An. in addi. Spe. in tit. de lit. contest. §. 1. vet. no. in add. incip. An iudex præcisè.

L E X IX.

1 *Post tres denunciationes, quæ habent vim peremptorij, an debeat etiam sequi peremptorium.*

2 *Si reus in vna denunciatione dixit, nolo venire, non citabitur vlterius ad sententiam.*

3 *Quòd de hoc credatur relationi nuncij.*

Tres. [a] Tres denunciationes habent vim peremptorij, [b] h. d. Op. & videtur quod † post tres denũciationes debet sequi peremptorium, vt lege ad peremptorium, cum l. seq. ff. de iu. Glo. ibi dicit quod iudex potest hoc facere, non tamen habet hoc necesse. Sed istud communiter obseruatur, & istud teneatis. Alij dicunt, quod hic loquitur quando citatus fuit inuentus. Sin autem nõ esset inuentus, tunc debet vltimum peremptorium proponi, vt l. contraria, quod diuinare est. Quæro, quid † si reus inuẽtus dixit, nolo venire, [c] Rñd. non citabit vlterius, vt l. Fuscinius, §. fi. quib. ex cau. in pos. ea. Ita tenet hic glo. & s. l. proxima, & l. fi. de in integ. rest. Et puto, quod † de hoc credatur relationi nũcij. [d] Contra hoc tamen facit s. de iud. l. iudices, & auth. iubemus. Glo. non soluit, sed dic, quod ibi citatus non dixit se nolle venire, & c.

ADDITIONES.

a Paris. Tres. Dum dicitur hic, quod potest fieri vna pro omnib. vide Fel. in c. consuluit, de offi. deleg.

b Alex. Peremptorij. Ad mãm huius l. videlicet quæ habeant vim peremptorij, vide Bar. & Doc. & quæ ibi dixi in l. si finita, §. Iulianus, de dam. inf. Quib. adde quod no. Inn. singulariter in c. ad petitionem, de accus. quod vbicumq; aliquis fuit citatus personaliter siue respondit, non veniam, siue nihil respondit, illa dr̃ citatio peremptoria quod dictum vñr sequi domini de Rota, & Franc. de Rampo. hic, qui dicit se ita consuluisse. Sed istud dictum communiter solet reprobari in eo, qui nihil respondit per istum tex. & in l. contumacia, §. 1. de re iud. & c. consuluit, de offic. dele. & patet ex no. per Barto. in d. §. Iulianus, & per Io. And. in addi. Spe. in ti. de contu. §. 1. super ver. & no. In eo verò, qui dicit nuncio, se nolle venire, cõtra tenetur dict. Inn. quod ille amplius non est citandus pro illo actu quod non habet vim peremptorij. & cum Inn. tenet gl. 3 2. q. 5. de illicita. & l. ex consensu. §. fi. de app. & l. fi. de testa. in inte. & gl. post hoc reperio d. Io. in d. §. Iulianus, dicere, quod pro dicto Inn. in 1. par. facit arg. in l. continuus, §. cum ita. ff. de verb. obl. videlicet quod inuentus personaliter, non debeat amplius citari. Et hoc ibi refert tenuisse recolendæ memoriæ Fran. de Ramp. sed dicit quod communiter tenetur contra, & bene. secundum eum, quando citatus nihil dixit, vel dixit se venturum, vt patet per gl. & Doc. in l. fi. Et ratio, secundum eum, quia in dubio non debemus præsumere in deteriorem partem, sed in benigniorem. Cum ergo possit esse, quod ille nõ venit, quia etiam sciebat se vlterius debere citari, & sic vlterius habere aliam citationem, non debet dici, quod dicatur fecisse eo animo, quia nullo modo vellit comparere, imo quia potius sciebat ius suum saluum vbiq; durare, arg. l. sicut, §. non autem, & l. si debitor §. 2. qui pot. in pign. habe. & per consequens cũ alia coniectura possit capi, non debet capi coniectura cõtumaciæ ar. l. si cum autem, & ibi no. ff. de sol. Et ita circa hoc trãsit d. Io. & vide ad s. dicta Mod. in l. ex consensu, §. fin. de appella. Adde etiam differentiam esse inter citationem hominis, & legis. Primo, quia nunquam citatio hominis arctat citatum ad diffinitiuam audiendũ, nisi specialiter de ea sententia in citatione fiat mentio, in c. consuluit, de offi. dele. de iud. l. ad peremptorium, & ibi Bar. est tex. in Clem. sæpe, in verbo, ad id. §. fi. de ver. sig. & ibi no. & ideo citatio ad audiendum iudicis voluntatẽ, & c. cum verbo peremptorio, nõ valet ad hoc ut ferri possit diffinitiua, & hoc etiam tenent domi. de Rota in conclusione 33. Sed citatio legis peremptoria non sufficit ad omnia acta vsque ad diffinitiuam inclusiuè. Probatur in cap. sæpe, de appel. & ibi per do. Anto. in c. 1. de electio. in 6. iuncto eo quod ibi no. per Io. And. in nouella, in verbo, procedat & in c. cordi, de appel. in 6. iuncto eo quod ibi habetur per Innoc. in fi. apparatus.

Item secundo differt citatio hominis & legis, quia prima, uel secunda citatio iudicis cum hac comminatione, quod si non comparuerit, procedetur quantum de iure poterit, non habet uim peremptoriæ citationis, ita quod sufficiat ad missionem in possessionem ex primo decreto in d. §. Iulianus, & Spe. in §. uiso, uer. quæritur, an clausula, de citatione. Sed citatio trina cum [illegible] cõminatione habet uim peremptorij, licet in citatione non dicatur, & peremptoriè, uel æquipollens, ut probatur in d. c. cordi, iuncto eo, quod no. per Inn. in fi. in c. 1. de elect. in 6. Sed hoc non uidetur, quia mitius agitur cum l. quam cum homine, l. Celsus, de alb. Sed hoc dico, quia citatio l. fit solum in certis casibus specialibus, ex magna deliberatione, quod no. facit quod dicunt Ang. & Doct. in l. ex consensu, §. cum qui. ff. de ap. Et an quodlibet tempus statutum à iure habeat uim peremptorij, uide in d. c. sæpè, & in c. accedens, ut lit. non contesta. ubi dicitur, quod sic, & Bar. no. in auth. iubemus, sup. de iud. Facit quod dicitur in l. magnam, de contrahen. & commit. stip. Et hoc no. gl. in Cle. 1. de dolo, & contu. & unum dicit Io. And. in nouella. in d. c. de cætero, de re iud. quod citatio generalis nominatorum, non nominatorum, & c. Sequitur Bal. in c. 1. de mili. uas. quod no. Item ad prædicta uide d. Ant. in c. quoniam frequenter, in §. quia vero, ut lite non conte. & dum allegat in sup. in Clem. sæpè, in uer. ad id. Adde quod idem soluit Ludo. in suis no. 316. allegat pro hoc l. at qui aliter. §. si quis, quod ui, aut clam, & dictam decisionem Rotæ præallegatã 355. & facit tex. in c. cum olim, de testibus in uerbo, ad audiendam sententiam, & in c. 3. de dolo. & contu. lib. 6. & do. Ant. in c. sæpe, de appel. & do. Dominicus, in c. cum contumacia, de hære. in 6.

c Alexan. Dixit nolo uenire. Vide quod scripsi circa hunc tex. sup. eo. & in l. consentaneum.

Adde quod citatus, qui dicit se nolle uenire, non est amplius citandus. Oldr. consi. 66. incip. Hic de duobus.

d Alex. Credatur relationi nuncij. No. quod creditur relationi nuncii, probatur in l. 1. §. carnia, sup. de offi. præfe. urb.

Adde, an credatur relationi nuncii. Rom. consi. 497. & Pau. de Cast. consi. 274.

L E X X.

1 *Sententia lata contra eum, quem iudex sciebat abesse causa necessaria, est ipso iure nulla, & nu. 2.*

Cum non. [a] † Sententia lata contra absentem ex causa probabili, & necessaria, nõ debet ei nocere. h. d. Opponitur, & vr̃ quod sibi noceat ipso iure, sed restituatur vt l. fi. ff. de in integ. resti. Sol. Glo. fatetur cõtrium. † Tu dic, si iudex ignorauit absentiam necessariam, verum dicit glo. Sed si iudex sciebat absentiam suam, sententia esset ipso iure nulla sicut dicimus de sententia lata contra infirmum, vt no. gl. s. eo. l. ea quæ, & l. quæsitum, ff. de re iudi. Et ideo est consilium, [b] vt vadat ad iudicem aliquis, & ei notificet istam causam absentiæ, quã iudex debet audire & sententiam retardare, vt l. penul. §. ad crimen, ff. de publi. iudi. & ille est excusatus. De quo facit mentionem glo. in l. seruum quoque. §. publicæ. ff. de procura. & c.

ADDITIONES.

a Alex. Cum non. Vide quæ dixi in l. qui data opera, ff. ex quib. cau. maio. Nam dicit quod id, quod hic dicitur, & ibi in l. uniuersi, C. de leg. lib. 11. secũdum unam lec. uidelicet quod absens causa Republicæ ex affectata causa, non gaudet priuilegio concesso Ambasciatoribus & aliis absentibus: tamẽ scias, quod ille, qui abest causa Republicæ in officiis per uiam ualoris, præsumitur affectasse cãm absentiæ. Tex. est singularis in l. Spadonem, §. fi. ff. de excusa. tut. Idem tenuit Bar. in l. fi. de in inte. resti. & Bal. hic, in fi. & do. Ant. in c. querelam, extra de procur.

b Alex. Consilium. Vide Bar. in l. quæsitum, ff. de re iud. & in extrauag. ad reprim. in uer. neglexerit, & uide Imo. in l. inter accusatorem, in fi. de publ. iud. & uide Bar. & Ang. in l. 2. ff. si quis cautioni. & uide do. Anto. in c. querelam, de procu.

L E X XI.

1 *Non potest venire contra sententiam, qui de procuratore legitimo tempore non conquestus est.*

Cum præsentibus. Hæc lex dicit idem, quod l. ab eo, s. eod. † Non potest venire cõtra sñiam, qui de procuratore legitimo tempore non conqueritur. h. d. Examinaui hanc legem, & dixi s. eo. l. ab eo, ergo, &c.

De

De sent. ex breuic. reci. *Rubr.*

Continua, vt in glossa.

LEX PRIMA.

1 *Non sufficit sententiam edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis.*
2 *Sententia nulla, non impedit quin sententietur.*
3 *Sententia lata à iudice non sedente, & in qua non dicitur sedente, non ualet.*
4 *Iudex timens partes, & qui non habet locum maiorum deputatum, & ab initio certum locum non determinauit, nec ei determinatur, potest sedendo pro tribunali super curru, uel equo pronunciare.*
5 *Iudex si propter aliquam infirmitatem sedere non potest, sedeat prout potest, & pronunciet.*

a b ARbitri. [a] Sententia debet scribi, & in scriptis [b] recitari, & per iudicē proferri, nisi sit de maioribus, qui poterit proferre per alium. Si aliter fiat, sententia est ipso iure nulla h. d. totus titul. No. quod 1 † nō sufficit sententiam edi in scriptis, sed debet recitari in scriptis. Not. c secundo, [c] quod 2 † sententia nulla non impedit quin sententietur. Vide plenè in l. si vt proponis, & l. prę ses. s. tit. 1. Modò aduerte hic, pro declaratione tex. hic dicitur, arbitri, quæro de quo iudice loquai. Glo. dat tres responsiones. Vna, quod dicit arbitri, i. iudicis ordinarij. Simile in l. quisquis. s. de postu. Et secundum hanc vides casum, qđ quando sententia iudicis ordinarii est nulla, potest adiri superior, vt iterum pronuncietur, & vide gl. dixi in l. si vt proponis. s. tit. 1. & ibi plenè. Secundo potest intelligi de iudice delegato, tunc potest intelligi de arbitro compromissario: & secundum hoc frustra dicit, omissa prouocationis mora, quia etiam si teneret sententia, non posset appellari ab arbitro, vt s. de arbit. l. 1. Oppo. de l. quisquis. in fi. supra de postu. & in Auth. ut ab illust. & qui super eos sunt. 3 §. 1. † vbi requiritur, quod iudex debet sedere, aliàs non ualet. Solu. Dicit glo. quod hæc l. suppletur per illas, quia iudex debet sedere. Alij dicunt, ꝙ iudex debet sedere in cognoscendo, nō in pronunciando. Et in hanc opi. videtur inclinare Pet. communiter tenetur contrarium, s. quod debeat sedere in pronunciando. Nam quiescēdo, & sedendo homo fit prudēs, &c. Item, quia hoc pertinet ad iudicis honorē, ut l. quisquis. s. de postu. & s. ubi Sena. uel cla. l. fi. & ideo sis cautus, quando profertur sententia, quod facias scribi, iudice pro tribunali sedente. Si. n. non dicitur, sedente, non ualet, vt l. a procedente. s. de dila. & hac gl. quod tene meno. Quæro, quid si 4 † iudex timens partes ascendit currum, vel equum, [d] & ibi sedens pro tribunali pronunciat, an valeat? Glo. dicit, ꝙ sic, super uerbo, recitauit. & illud dictum intelligo uerum in iudice, qui non habet locum maiorum deputatum, quem debet tenere, aliàs illum debet seruare, ut l. pe. de iust. & iu. Item intelligo in iudice, qui ab initio certum locum non determinauit ad hoc, nec ei determinatur, nā aliàs deberet illū seruare, vt l. si ut proponis. la 2. s. tit. 1. Quæro, quid 5 † si iudex propter aliquam infirmitatem non potest sedere. Respon. sedeat prout potest. Ita no. Ioan. And. in c. fi. de re iudi. lib. 6.

ADDITIONES.

a Paris. Arbitri. No. tamen, quod oportet notarium in præsentia iudicis tanquam ministrum suum legere sententiam, & dicere lecta sint per iudicem. argum. l. si procu. præsentis. de uerbor. obligatio. & ita obseruat consuetudo secundum Bal. & adde quod illud etiam procedit in sententia principis glos. in Auth. ne in medio. & in c. iussio, non item in uerb. declarationem. Item aduerte, quod super incidenti potest ferri sententia per alium, puta notarium, vide Alexand. & Mod. in l. hac consultissima, supra qui testam fac. pos. Io. de Dauia. consi. 43. Item in eo quod dixi supra de Principe, uidetur in contrarium glo. & ibi Pan. in c. cum nos. extra, de his, quæ fiunt à prælatis sine consensu capit. Item quod ista regula, non procedat de iure Canonico in causa matrimonii, uide Barto. in tracta. differen. inter ius ciui. & Cano. Item quod solennitas de consensu partium potest remitti, dicit Bald. in l. quoties C. de prim. scho. lib. 11. uide etiam in materia Angel. consilio 183. ubi ponit de eo qui dixit, pronuncio prout in consilio continetur, an ualet, sequitur Ias. in l. nec quicquam § ubi decretum in prin. ff. de offic. procons. & ibi in præcedenti ponis late de sententia interlocutoria, an debeat proferri in scriptis. de quo uide Bartol. in l. a. infra eo tit. ubi ponis etiam aliqua in materia diffinitiuæ, quod debeat proferri in scriptis, nisi aliter consentiant partes, quod autem sententia, & laudum arbitratoris proferri possit sine scriptura: secus tamen in sententia arbitri, uide Ias. in l. morte. in 2. no. C. de transact. an de iure sententia possit legi per alium, dummodo iudex dicat, ita pronuncio, uide in c. super questionum, in prin. de offic. dele. an autem sententia possit proferri in sermone uulgari, ac uero in Latino, vide Io. de Imo. in l. 1. §. h. ad fi. ff. de verb. obli. Item quod si notarius legat sententiam, & iudex solum dicat, ita pronunciamus, an ualeat, uide Barb. latè in consi. 48 in 2. dub.

b Alex. In scriptis. Et fallit hec lex in sententia lata super re matrimoniali, in qua non requiritur scriptura, sed sufficiunt testes, secundum Inno. in c. Alberi. de testi. Idem in sententia super incidenti, uel emergenti, secundum Bal. in l. si defendere. de auth. cut. Et de de primo uide Abb. in c. dilectus. Sed an consensu partium possit ferri sententia sine scriptura, Barto. quod sic. post glos. in l. quot. de prim. scho lib. 12 & adde authen. generaliter. in ti. de epis. u. & cleri. & quod ibi Bald. & uide aliquos casus per Abb. in c. 1. de libel. oblat. in quibus non debet sententia in scriptis recitari. & intelligit dum dicit quod sententia debet in scriptis recitari, non tamen requiritur, quod illa scriptura sit publica. Et ita dicit Io. And. ut refert & sequitur Abb. ibi. uide c. Albericus. de testa. Et si sit sententia Principis, debet in scriptis recitari. tex. est & ibi glo. in authen ne in medio litis, coll. 8.

c Alexand. No. secundo, Quid in sententia lata super notorio uide Io. And. in c. ex parte. de uerbo. signi. & d. Ans. in c. pen. de cohabi. cle. & mulie. & Bal. etiam in l. presbyteri. de epis. & cler.

d Alexan. Vel equum. An iudex possit super equo sedere pro tribunali, & similibus. Et hic adde omnino, quæ dixi post Barto. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pretori in 18. q. de ope. no. nunc. Sed quid si non sedet super tribunali, sed itinerat, uide Specu. in tit. de ser. ad fi. Et no. in c. fi. de re iud. lib. 6. Adde Spe. in tit. de sent. prola. §. iuxta, ver. hęc sunt in arg. ubi dicit Ianuæ fuisse sententiatum super equo. Et determinare uidetur ꝙ sedere debeat iudex, & idem Io. And. ibi, in addit. sed stans sup equo dr nauulare.

LEX II.

1 *Non debet quis esse subitus in respondendo, pronunciando, vel dicendo.*
An iudex possit sententiam emendare, aut interpretari? ibidem & nu. 4.
2 *Maiores iudices possunt per alios sententias recitare.*
3 *Sententia, in qua libelli tenor non inseritur, non uitiatur.*
5 *Interlocutoria etiam sine scriptis ualet.*
6 *Si interlocutoria requirit causæ cognitionē, dēt fieri iudice pro tribunali sedēte.*

a Hac lege. [a] Summaui eam ōbi in pcedenti l. Et primo ponit qualiter sentētia debeat proferri. Secūdo ea lata prohibet eā corrigi. Tertio, à pdicto dicto excipit maiores iu1 dices. Secunda ibi, sed nec. Tertia ibi, exceptis. No. ꝙ † quis non debet esse subitus in respondēdo, pronunciando, vel dicendo. No. secundo, ꝙ sententiam latam, siue datam, non liceat corrigere. Ter2 tio no. † quod maiores iudices possunt per alios sentētias recitare.

Opponitur. Ad primum, & uidet quod debeat dari sententia subito, ut l. 1. ff. de dam. infec. Solu. Dicit gl. ibi est speciale. Tu dic, ꝙ nec sententia datur subito, sed acceleratur cognitio. Circa istam primam partem q̄ro, quid est dictum hoc, ex libello partib. legerent. Glos. dicit propter duo. Primo, quia hæc tabellio scribit in libello suo. Secundo, quia libellus datus in causa, ponitur in sententia. Dicunt. n. iudices, talis cognitor, &c. ui3 so infrascripto libello, cuius tenor talis est, &c. † istud ꝙ libellus inseratur in sententia, licèt obseruetur cōiter, tamen si omittatur, vt puto, non uitiatur sententia. Nam hic non loquitur de libello dato à partib. sed de libello ipsius sententiæ. Item dēs scire, quod propter istud, quod sententia debet ferri super eo, quod petitum est in libello, vt l. vt fundus. commu. diui. & l. Pomp. scribit, in negocijs, in fi. ff. de neg. gest. dicimus, quod in causis summarijs, ubi non est necessaria libelli oblatio, q̄libet petitio debet procedere, ut hodie habemus expressum in c. sępè cōtingit. de verborum significatio. in Clemen. Sciatis etiam, quod si non apparet ex actis quod iudex primo sententiam sibi scripserit, & eam emendauerit, si tamen apparet quod in scriptis est lata, sufficit: hoc. n. approbat consuetudo. Et ista verba, quæ hic sunt, quod iudex debeat sibi ante formare, est magis consilium datum iudici, quàm sit pręceptum. Quod verò sequitur, ꝙ ipse debeat legere, istud est præceptum, & ita obseruatur. Venio b ad secundam partem, [b] dr̄ hic, quod non potest corrigere. Cōtra, ff. de re iud. l. actorum. Solu. Verum est, quod potest corrigere quo ad latinitatem, & verba, non quo ad substantiam, ita loquitur hic. Oppo. de l. ab executore. ff. de appel. Solue, ut in glo. Item opp. de l. illicitas. §. fi. ff. de offic. præsi. Dicit glo. fallit in mulcta: tu dic, ꝙ sententia ibi non mutatur, sed mulcta remittitur a Pręside authoritate legis, sicut quilibet homo posset remittere quantitatem, in qua quis sibi esset obligatus, & hoc fortè voluit sentire gl. Opp. de l. Pau. ff. de re iud. Solue ut in glo. Item opp. de l. diuus. ff. de in integ. rest. Solu. Dicit glos. fallit ibi. Veritas est, quod ibi non fallit, non enim corrigit iudex ex officio suo, sed petita restitutio. in integr. Et ideo c pro declaratione istorum debes scire. Aut iudex vult suam sen4 tentiam emendare, aut interpretari. Si † emendare, aut circa uerba tantum, & potest, vt l. actorum. ff. de re iudic. aut circa substantiam, vt puta addendo, uel detrahendo: & tunc aut circa accessoria, & potest eodem die addere, ut l. Paul. ff. de re iudica. Aut circa alia, & d tunc regula est, [d] quod non potest, ut hic, nisi per uiam restitutio. in integ. vt ff. de in integr. resti. l. diuus. & per totum illum tit. & supra si aduer. rem iud. per totum. Item per uiam supplicationis, ut in auth. quæ supplicatio, supra de precib. Imperato. offer. & supra titu. 2. l. 1. item per viam propositæ exceptionis, in casibus in quib. exceptiones possunt opponi post sententiam, ut not. plene in l. 1. s. de iur. & fac. igno. Si verò quęris an possit interpretari, distingue, aut est iudex, qui habet merum imperium, & potest: aliàs non, vt l. ab executore. ff. de app. Venio ad tertiam partem, dicitur hic, exceptis tam viris, &c. Quęro, à quo fiet hęc exceptio. Dicunt quidam à proximo quasi dicat, illi maiores iudices possunt istam suam sententiam corrigere, Hoc non est uerum, non enim permittitur, nisi Principi,

ADDITIONES.

a Alex. Hac lege. Adde quod dicit no. in l hic qui, ff. de testa. quod si in actorum Camera reperitur sententia, nec sunt ibi verba ista, lecta, & publicata, quod non ualet. Ad idem quod ipse no. hic in l. 1.

b Paris. Secundam partem. Vide Alex. consi. 9. in princ. uol. 1.

c Alexan. Pro declaratione. Quando iudex possit emendare, uel interpretari sententiam iam latam, uide in l. dicere. de arb. uide etiam ad hoc Bald. in l. error. de iur. & fac. ignor. in l. quia arbiter ff. de arbit. & in l. 1. infra senten. resc. non pos. & uide tex. in c. qualiter. el 1. de accus. & ibi gl. uide Ang. & Imo. in l. iudex. de re iud.

d Alexand. Regula est, Limita singulariter hoc esse uerum, nisi pro quo lata est sententia confiteatur sententiam esse iniquam, quia tunc ipsemet iudex poterit ipsam retractare, ut uoluit Inno. in c. quia plerique. de immu. eccl. & Bal. in auth. ad hæc, de usur. Item limita, nisi post sententiam, quæ in rem iudicatam transiuit, admissæ essent probationes in contrariū, parte non opponente, quia tūc idem iudex poterit sententiam retractare. Ita uoluit Inn. in c. cum dilecti. de rescr. in c. cum Bert. de re iud. & in c. fraternita. de frig. & malefi. Item limita, nisi in sententia excommunicationis, ut in c. sacro. æmra, de senten. excom. Adde quando iudex possit sententiam corrigere. Spe. & Ioan. And. in addi. in tit. de senten. § qualiter. uer. hoc quoque.

Principi, vt l. i. §. de qua. de postu. & l. j. in fi. ff. de quæstio. Dicendum est ergo, quod hic intelligitur q̄ fiat exceptio à primo dicto, quod non legant per se, sed per suos ministros, hic loquitur, de sententia diffinitiua. Quæro, † quid in sententia interlocutoria, a debet ne recitari in scriptu? Breuiter puto quod non, nam solum in diffinitiua est positus iste ordo: in alijs ergo remanet regula, quod tãtum valet, si fiat sine scriptis, quantum in scriptis, vt supra de pac. l. pactum. An autem iudex debeat sedere pro tribunali, quando interlocutoria fertur, est distinguendum. Aut † illa interlocutoria requirit causæ cognitionem, & debet fieri à iudice sedente pro tribunali, aliàs nõ, vt l. a procedente. ff. de dila. & ff. quis ord. in bo. poss. ser. l. a. §. dies. & no. per Dy. in l. quod iussit. ff. de re iud.

ADDITIO.

a Paris. Sententia interlocutoria. Circa illud an in sententia interlocutoria requiratur rescripti recitatio, vide Iason l. nec quicquam. §. ubi decretum. de off. procon. ubi ponit quid de sententia condemnationis expensarum, an requiratur, ut feratur in scriptis, ut dicit Alexand. hic in apostil. quod tamen limitat quando fit condemnatio expensarum iudicis officio: secùs si principaliter peterentur iure actionis, vt ibi per eum, quem uide. Et de interlocutoria, quòd non sit necessario ferenda in scriptis, vide Io. de Dama in consi. 3. Alexan. interlocutoria. Vide Bartol. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, & ibi di. ff. de offi. procon. uide Bal. in l. terminato. infra de fruc. & lit. expen. & uide Bal. & Angel. in l. patris, & filii. ff. de vulgar. & pupilla. & vide glos. singul. in c. fin. in ver. manes. de elec. lib. 6. & uide Bal. l. supra l. proxima. & vide Barto. in l. 3. ff. de app. recip. & uide plenè Bald. in l. 1. supra eod. & uide Imo. in d. l. patris, & filii. ubi dicit, quod si condemnatoria expensarum nõ requirit scripturam in ea non requiritur iudicem sedere pro tribunali, & ponit Barto. hic etiam in fi. in taxatione expensarum. idem secundum Bald. in l. 3. de fruc. & lit. expen.

Vide aliquid per d. Alexan. in l. iustè. ff. de acqui. pos. & uide in l. fi. C. de priuil. scho. lib. 12. & uide quæ habes in l. Pau. ff. de re iud.

1 *Sententia debet ferri, & recitari in scriptis.*
Sententia nulla habet nomen, neque effectum sententiæ.
2 *Interlocutoria, quæ non requirit causæ cognitionem, potest ferri per alium iudicem.*
3 *An laici illiterati possint esse iudices.*
4 *Si in sententia non dicatur in scriptis, an præsumatur in scriptis lata.*
5 *Sententia in qua non apparet aliquod uerbum, ex quo colligatur quod fuerit lecta, est nulla.*
6 *Promulgare, est sententialiter legere, ex scripti recitatione.*

Statutis. Summa ut in præcedenti. Primo recitat legẽ pcedentem. Secundo illi addit. No. q̄ † sententia debet ferri, & in scriptis recitari. a Secundo no. q̄ quando sententia est nulla, non habet nomen, neq; effectum sententiæ. Et ideo dicunt aduocati contra talem sententiam, si sententia dici potest, quod tñ negatur, vel cõtra tale instrũm si instrumẽtũ dici potest. Circa hanc legem quærit gl. † vtrum sentẽtia interlocutoria possit ferri per aliũ. b Gl. dicit, q̄ sic, vt l. dicm. in prin. ff. de arbi. & l. sed & si interpellatur. §. 1. eo. tit. quod intellige, quando sententia non requirit causæ cognitionem, aliàs secùs, vt no. in l. nec quicquam. §. vbi decretum de of. procon. & leg. & l. omnia quæcunque. ff. de reg. iu. Scdo quærit glo. † vtrũ laici illiterati possint esse iudices. c Videtur q̄ non, cum. n. ipsi habeant ferre sententiam ex scripti recitatione, si nesciunt literas, non poterunt legere, nec iudicare. Gl. determinat cõtrium, vt videmus tota die, quod Potestates terrarum sunt milites illiterati. & hoc verum est in his, qui videntur esse de maioribus iudicibus qui recitant per alios, vt l. prox. in fi. Preterea, Ciuitas eligendo talem illiteratum, videtur velle, quod per alium legat, vt l. quidam consulebat. ff. de re iudi. Et propter prædicta, dicebam d semel in ciuitate ista, in sententia erat scriptum, data, lata sententia per dictum iudicem iustitiæ, & lecta per me notarium, de mandato dicti iudicis, &c. an valeat? Dico quod sic. Nam iudex iustitiæ huius Ciuitatis, iudex est appellationis, & a Potestate appellatur ad eum, ergo ipse est superior Potestate, sed Potestas habetur de maioribus iudicibus, vt hic in gl. ergo &c. Sed quæro, † quid si in sententia dicatur in scriptis, an præsumatur in scriptis lata. Spe. ponit istam quæstionem in tit. de sen. §. iuxta. uers. non valet, vbi distinguit, an prolata est sententia in prima persona, an in tertia & dic, vt ibi. † Quæro, quid si non dicitur lecta, e sed dicitur solum, data fuit dicta sententia per dictum iudicem. Breuiter puto, quod nisi appareat aliquod uerbum, ex quo colligitur, quod sententia fuit lecta, erit nulla vt supra eod. l. 1. & aliàs uidi quandam sententiam, ubi non erat appositũ nomen, lecta, sed erat ibi dictum sententialiter promulgata. † Promulgare enim est sententialiter legere ex scripti recitatione, ut in l. sciendum. de uerborum obligatio. & ibi plenissime scripsi.

ADDITIONES.

a Alc. Scriptis recitari. Idem tenet in l. 1. ff. de iud.
b Alc. Per alium. Et unde hic an possit committi alteri, ut legat sententiam, uide Bal. supra eod. l. 1. ad fi. & in interlocutoria, vide Bar. & Bal. hic.
c Alc. Illiterati. Verum: literati possint esse iudices, & Potestates, adde quia est text. & ibi Barto. in l. ea parte, infra de Decu. li. 10. & an per notarium possint pronunciare, adde Bart. in l. 1. §. 1. de postul. & per Cyn. in l. certi iuris. supra de iud. et ibi glo. Authen. de iud. §. 1. et aliquid per Ange. et Mod. in l. quidam consulebant. ff. de re iud. adde Spe. in tit. de iud. dele. §. excipitur, uer. item quid est illiteratus.
d Alc. Dicebam. Vide Iac. Buz. et dictum eius refert Bal. in l. hac consultissima. et ibi vide per me.
e Alc. Non dicitur lecta. Quid si non dicitur lecta, sed solum data fuit, uel sententialiter promulgata. Idem dicit Bar. in d. l. sciendum, in fi. de uerb. oblig. uide etiam Bal. in l. 1. supra eo. et Bel. in l. is qui. ff. de testa. per Spe. in d. §. iuxta. uer. non ualet. glo. in c. fi. in prin. in uerbo insultam, de reg. iu. in 6. et uide Bal. in l. fideicom. §. 1. de lega. 3. & Doc. in c. fi. de re iud. et Ange. in repe. l. sciendum. in fi. de uerb. oblig.

1 *Causæ dicuntur breuiores arbitrio iudicis.*
2 *Processus in casu huius auth. potest fieri sine scriptis, & nu. 4.*
3 *Et in qualibet graui causa excepto libello, & sententia proceditur sine scriptis licèt postea in scriptis redigatur.*
4 *Processus, quando fit sine scriptis, creditur simplici informationi iudicis.*

Nisi breuiores. † Primo quæro, quæ sunt istæ causæ breuiores. a Glos. ponit multas opi. illa est vera, quod inspecta qualitate personarum, & hoc committitur arbitrio iudicis, arg. ad hoc in l. sed & si susceperit. §. 2. ff. de iud. Quæro, dicitur hic, b & maximè uilium. quid est hoc dictũ. Quidã exponunt uilium, s. personarum. Alij uilium, s. rerum. Alij, vilium, s. causarum. Tene quam uis. Quæro utrum sint aliæ causæ, in quibus debeat procedi, & cognosci sine scripto. Gloss. dicit quòd sic, ut in Authen. ut iud. sine quoquo suffr. §. necessitatem. colla. 2. Tu adde casum in l. ceua. ff. de accus. & quod ibi not. Quæro, hic dicit, q̄ sententia debet ferri sine scriptis quid de processu? tex. uidetur dicere idem quod † sine processu scripto cognoscatur, vt in d. §. necessitatem. & in Authen. ut cle. apud propr. Episc. §. 1. Quod potest intelligi duobus modis. Vno modo sine scripto, hoc est, quod non detur libellus in scriptis, secundum quod alias requiritur, ut in authẽ. offeratur. de lit. cont. tamen benè redigatur in scriptis per notariũ. Sed hic intellectus, non placet, † quia excepto libello, & sententia in qualibet graui causa proceditur sine scriptis, licet postea in scriptis redigatur, ut c. quoniam contra. extra, de prob. & l. scire oportet. §. oportet. ff. de excus. tut. Et ideo intelligo sine scriptis, quod inde nulla fiat scriptura. † Creditur ergo simplici informationi iudicis, etiam inspectis causis breuioribus. Nec est mirum, c quia alias creditur soli relationi nuncij, secundum ea, quæ no. in l. quidam, infra, de accus. & l. magis puto. §. non tantum. de reb. eo. multo magis creditur ipsi iudici, in istis leuioribus; & hæc no. pro compromissis, d quæ fiunt, in quibus datur potestas redigendi, seu cognoscendi in scriptis, uel sine scriptis, quia per hoc vñr partes uelle, quod eius simplici informationi, e & relationi credatur, qđ tene mẽti ppetuo.

ADDITIONES.

a Alex. Breuiores. Secundum Bald. in l. supra de peda. iud. Intellige de causis à centum aureis infra. Vide Bar. in l. diuus. ff. de bo. dam. Et forte in istis causis habet uim plenæ probationis, ut per Bartol. habes post eum, in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. & ad hanc auth. adde no. dictum Mathesan. suis not. primo, & secundo, & Bald. in l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud. post Barto. in l. iubemus. §. sanè, in fine. sup. de sacrosanct. eccles.
b Ale. Dicitur hic. Adde quod no. gl. mag. in §. sancimus. in Auth. de exhib. re. & not. gl. in c. fi. de reg. iu. in 6. adde quod no. Bartol. in l. mediterraneæ. infra de anno. & trib. lib. 10. & quod no. glo. & Doc. in c. appellationibus. extra de appell.
c Alex. Nec est mirum. Et adde quod hoc dictum refert Bald. in consi. inc. Citato, cum si. factis uult. Et per hoc uide quæ dicit Bal. in l. iubemus. C. de sacros. eccl. adde quod de partium consensu sententia potest ferri, sine scriptis, ut uoluit Io. And. post Spe. in tit. de sen. §. iuxta. uer. non valet etiam, quod alle. Gof. de Suzara tenere per l. iudicem. ff. commu. diuid. & l. fi. infra de temp. appel.
Menoch. Cran. cons. 465. nu. 4. Sor. sen. cons. 46. nu. 43. lib. 4. & D. dec. lib. 1. tanta resolu. cap. 1. nu. 9. 10. & ea lat. cons. 12. nu. 1. lib. 1. Ruin. cons. 68. nu. 3. lib. 1.
d Alexand. Pro compromissis. Et istud dictum Bartol. alle. pro no. Lud. in suo not. 42. No. mirabile dictum, quod quando datur potestas arbitratori procedendi in scriptis, & sine, statur eius simplici relationi de gestis coram eo, & sic poterit esse testis. Et de hoc dicto facit magnum fellum Dom. Anton. in c. cum ad sedem. de restitutio. spoliatn. & c. Quintauallis, quod tene menti. Sed an ista potestas dari possit arbitris, Vide Bartol. in authen. offeratur. in fi. sup. de lit. conte. Sed aduerte, quia contra illud no. dictum Bar. tenuit hic Lud. in l. sciendum. de uerb. obl. & dicit Bal. in l. fin. supra de contrahen. emp. quod arbitrator non tenetur pronunciare in scriptis. Contra istud dictum Bartol. tenet Angel. hic, quia propter hæc daretur modus, quod quis nunquam obtineret in causa reductionis. Alexand. item quia ubi acta requirunt scripturam, non possunt probari per testes, nisi probentur acta facta, & deperdita, ut c. cum olim. de priuil. in c. Albe. de testi. & contra Barto. tenet do. Ant. in c. Quintauallis. de iureiur. Lud. in l. sciendum. de uerb. obl. & Ange. de in repet. sequitur dictum Bartol. hic, unde per me in d. l. sciendum. & uide Pet. de Anchar. in c. cum a nobis. de testa. ubi dicit d. Ant. & Abb. in c. ex literis. de prob. & Imo. in c. 1. de iud.
Menoch. Rui. cons. 15. nu. 5. lib. 2. Tiraq. de pœnis leg. causa 8. nu. 114.
Adde an acta præsumantur intercessisse, Paul. de Castro cons. 53. & an per testes probari possit. cons. 2.
e Paris. Simplici informationi. Adde circa istam defensionem Bar. quod credatur arbitratori, sequitur Com. in cons. 7. incip. Viso compromisso. & ideo si dicat in laude q̄ partes sæpe, & sæpius audierunt ex decisione negotij, sibi creditur. Et ibi postea dicit aliud notabile, quod etiam posito, quod non credatur arbitratori, tamen opus est quod opponatur hoc per pactum reductionis, aliàs succumbit, & ibi habes quod credatur per d. Io. de S. Gem. in subscriptione sua. Quod tamen credatur arbitratori: intellige quantum ad ea, quæ exiguntur, & quantum ad modum procedendi ad solennitatem, secùs quantum ad continentiam meriti, & substantiam causæ, quia non creditur sibi, nec præsumitur, nisi appareat, puta si dicat, visis testib. & habitis informationib. de tali re, &c. Vide Com. cõs. 90. inci. Stare statuto ciuitatis Vicentiæ. Ant. de But. consi. 34. & de hoc an & quando credatur arbitratori, uide in l. ne in arbitris. sup. de arb. ubi etiam scripsi de ueritate istius singularis decis. Bartol. hic, an credatur simplici dicto arbitratoris, &c. uide no. Felin. c. qm̃ contra falsam extra, de prob. post Abb. ibi, qui dicit, quod cõter nõ tenetur istud dictum, & ponit unã saluationẽ ad ipsum. ut ibi per eum, quem vide oĩno, & ibi ẽt in prin. ponit quod in causis breuioribus de quib. hic non requiritur solennitas, & quæ dicãtur causæ breuiores, & leues, ut per eum ibi, quem uide postea super gl. Secundo dicit, q̄ in istis causis requiritur saltem qualis qualis fides actorum, & quod relinquitur arbitrio iudicis, quæ dicãtur causæ breuiores. Vide quæ dicit Barb. in c. fi. de dona. Fel. in c. 1. de lib. obla. & uide Anton. cons. 321. qui sequitur simpliciter dictum Bar. hic, ideo vide ibi circa medium, & uide ad Barto. in l. arbitratorum. Item istud quod dicitur hic quod iudici, intellige in actis ordinarijs, secùs in probatorijs, vide Franc. consi. 164. uide Felin. in c. 1. de lib. ob. ubi quod in istis iudex, notarius potest esse rogatus de actis coram se.
Men. Orial. trac. de arb. q. 27. in fi. ult. partis. Soc. se. cõs. 46. nu. 4. lib. 4. & nu. 47. decis.

De sen-

De ſententijs, & interlocutionibus omnium iudicum *Rub.*

Continua, ut in gloſſa.

L E X P R I M A.

1 *Sententia, in qua procurator non cōdemnatur, ſed dominus, qui non interfuit in iudicio, eſt nulla. & nu. 9.*
2 *Sententia nulla debet iteratò cognoſci, & an ex iiſdem actis, & nu. 3.*
4 *Procurator ſi fuit ſemper in iudicio, uerba ſententiæ debent referri ad eum, ſi tenor ſententiæ patitur. Et quid ſi non ſemper fuit in iudicio.*
5 *Si dominus litem conteſtatus ſit per ſe, poſtea iudicium agitat per procuratorē, an ipſe debeat condemnari, uel procurator.*
6 *Litigium ſi agitatum ſit per procuratorem. & dominus eſt præſens tempore ſententiæ, in quem debeant proferri uerba ſententiæ.*
7 *Si dominus præſens ſententiæ tempore, vult vti iure inſtantiæ vtili ſibi competenti ipſo iure, poterit in eum ferri ſententia, & nu. 10.*
8 *Quid ſi dominus tempore ſententiæ mittit nouum procuratorem.*
9 *Si lis eſt agitata per procuratorem, & tempore ſententiæ non fuit citatus procurator, ſed dominus, qui fuit contumax, ſententia non valet.*
11 *Si lis agitata eſt per procuratorem actoris, debet reus condemnari ipſi procuratori ad dandum, & ſoluendum domino, & non procuratori.*
12 *Quid in defenſore rei, an ipſe condemnetur.*
13 *Iudicium ſi agitatum eſt per tutorem pupilli, uel ſyndicum eccleſiæ, debent uerba ſententiæ referri ad ipſum pupillum, & eccleſiam.*

NOn videtur.[a] Hæc eſt bona lex & ſingularis valde & bñ hoc dicit. †Sententia, in qua non condemnatur procurator, ſed dñs, qui in iudicio nō interfuit, eſt ipſo iure nulla. Not. primo, ꝙ † ſi ſententia eſt nulla, debet iteratò cognoſci. Secundo no. ꝙ debet condemn. procurator, qui litigauit, nō dñs. Ad primum op. dr̃ hic, ꝙ re[illegible] integra debet cognoſci. Contra imo † ex iiſdem actis, ut ſupra [illegible] l. ſi ut propoſuis. in 1. Sol. Fateor, & intellige, ut ibi dixi ad 2. opp. ſ. de iniuriis. l. ſi. Sol. ibi tenor ſñiæ non patitur, ut verba referantur ad procuratorem, & ideo referuntur ad dñm, licèt abſentem, ut no. in l. nihil, ſ. de procu. & benè. Ex prædictis ſumas aliquos caſus indubitabiles. †Si tenor ſententiæ [b] non patitur, uerba non referuntur ad procuratorem: ſi tenor ſententiæ patitur, & procurator fuit ſemper in iudicio, uerba ſententiæ debent referri ad eum, ut hic, alias ſententia eſt nulla. Si aũt nō ſemper fuit in iudicio, uerba ſñiæ debẽt referri ad dñm, & hoc ēt nō eſt dubiū. Sed ſi in iudicio partim fuit dñs, & partim procurator, tunc eſt dubium. Pro cuius declarõne [c] q̃ro, † quid ſi dñs conteſtatus eſt litem per ſe, poſtea iudicium agitur per procuratorem, utrum ipſe, uel procurator debeat condemnari? vr̃, ꝙ dñs, l. furti, §. ſi quis alieno. ff. de his qui no. infa. & hac l. à ꝯtrio ſenſu. Bulgar. & Io. ꝯ, quia ſiue dñs fuit conteſtatus litem, ſiue nō, debet condemnari procurator, qui eſt pñs tempore ſñiæ. Et allegat. ff. de neg. geſt. l. liberto. §. fi. l. licẽt, §. ſi plures, ff. de proc. & l. nihil. ſ. e. Et iſtæ allegationes ſunt hic in gl. allegatur ēt ff. de ꝓc. l. ſi quis cum procuratore. in prin. e. ti. & in qualibet earum. Non ob. l. furti, §. ſi quis alieno. quia ibi ſubaudi maximè. Non ob. hæc lex, q̃a hic notatur facti accidentia, quod dñs nunquã fuit in iudicio. Vel expone, non fuit in iudicio, ſ. aliqñ. Subdit gl. quod de conſuetudine vterq; condemnetur, ut op. omnium ſeruetur. Sed de iure cõi teneo opi. Io. & But. q̃ eſt uera, ſicut Deus eſt in cœlis, & oſtendo rationem. Regula gñalis eſt, quod q̃cunque gerimus, niſi in nr̃a perſona initium ſumant, ēt inutilem actum efficiunt, ut l. quæcunque. ff. de ac. & obl. & iō in ꝯctib. ſi procurator eſt pñs, & tu ꝓmittis domino, non procuratori pñti, ꝯctus eſt nullus, ut no. in l. ſtipulo iſta, §. ſi quis inſulam, ff. de verb. obl. & de ſtip. ſer. l. 1. Tex. eſt in l. cū qui. §. Iulianus. 3. de conſti. pec. Ita in propoſito [d] cū iſte quaſi ꝯctus, q̃ celebratur per ſñiam, ut l. 3. §. idem ſcribit. ff. de pecu. & ibi no. lō ſi agatur per ipſum procuratorem, requiritur, quod in eius pſona initium ſumat, alias actus eſt inutilis, & iſta eſt ueritas. Mō intelligitis hanc legem, & pp hoc dico in quolibet actu, qui celebratur in ipſo iudicio idem dicendum eſt. Nam ſi fiat litis conteſta. in qua lit. conte. ēt quaſi ꝯhitur ut no. in l. 2. §. fi. de præt. ſtip. uerba litis conteſt. dẽnt referri ad perſonas ipſorum cõteſtãtiũ litẽ, & ſic in quolibet alio actu, & hoc eſt fundũ iſtius materiæ. Mō q̃ro, quid econuerſo, † pone qđ litigiũ eſt agitatum [e] p ꝓcuratorem, tñ dñs eſt pñſens tpe ſñiæ, in quem debent ꝓferri verba ſñiæ? Vr̃ quod in dñm, ut hic vr̃ ſentire gl. rñ. ad hanc legem in ſecũda rñſione. In ꝯtrium facit l. procuratorib. ſ. de procur. ff. de pcu. l. mutari. ubi dicit gl. ꝙ dñs ſuperueniens oĩa ex integro dẽt agere, ut in eum transferatur iudicium. ad idem ff. de proc. l. in cauſæ, §. ſi ex parte, ubi dicit gloſ. quod procurator debet cedere dño ius inſtantiæ, vt ipſe poſſit litigare. Bř pro huius declaratione debetis ſcire, quod ad hoc, vt ſñia valeat, requiritur quod verba ſententiæ referantur ad eum, q tunc eſt præſens, ut ſ. dixi. Item requiritur, quod ille, in quem fertur ſententia, hẽat ius inſtantiæ, aliàs reperiretur ſñia lata ſine inſtantia, quæ eſſet ipſo iure nulla, ut l. prolatam, ſ. co. Hoc ꝓmiſſo ſcias, qđ dñs ſuperueniens, qñq; uult hr̃e ius directũ inſtãtiæ, noĩe ſuo, tunc oportet, qđ oĩa de nouo fiant, ſm gl. q̃ eſt in d. l. mutari. qđ fit vnico actu [f] dicendo ſic, ſ. do libellum prout dedit procurator, litem cõteſtor ut fecit ipſe, & ſimilia. & ſic unico actu oĩa repetuntur. Qñq; dominus directum ius inſtãtiæ uult hr̃e ex pſona procuratoris, & tunc oportet, qđ fiat ceſſio ſm qđ no. in d. l. cauſæ. ff. de procu. §. ſi ex parte. † Qñq; dñs vult vti iure inſtantiæ vtili ſibi competenti ipſo iure: nam ſcias, quod omnium quæ in iudicio agitantur, quæritur dño utilis ſine ceſſione, vt l. in cauſæ. in fi. de proc. & in l. in omnib. de præto. ſtip. Facit optimè ad prædicta qđ not. in l. 3. §. ſi ex conuentione. in ult. gl. ff. de re iu. tunc ſi dñs vult ex vigore vtilis inſtantiæ, poterit in eum ferri ſñia, & valebit. & ſic verba ſñiæ in eius pſona debent proferri, per rõnes prędictas. Non ob. l. procuratorib. ſ. de proc. quia fateor, quod inuito ꝓcuratore nō põt dñs aſſumere iudiciũ, ſed eo uolẽte, & tacẽte ſic, l. q̃ oĩa. in prin. & ibi no. ff. de ꝓcu. Itẽ nō obſt. mutatio, q̃ fit directo iure inſtãtiæ ad vtilẽ, vt l. [illegible] §. Iul. [g] de aqua plu. arc. & quod ibi no. g p Dy. Iuxta prædicta [h] quæro, retento eodẽ themate. Procurator proſecutus eſt litem, dñs † tpe ſententiæ mittit nouum ꝓcuratorem: quid iuris? Certè idẽ in ipſo ꝓcuratore nouo, quod dixi in ipſo dño per eaſdẽ rões, q̃a ille erit in iudicio ꝓcuratorio noĩe dñi ꝓ illo iure utili inſtantiæ ꝙ ꝯpetit dño. Item q̃ro retento eodẽ themate. † [i] Lis eſt agitata per ꝓcuratorẽ tpe ſñiæ: fuit citatus dñs ad audiendam ſñiam, non procurator, & dñs fuit contumax, an valeat ſñia? Vr̃ ꝙ ſic, quia contumax pro pñti hr̃, ut l. properandum. §. ſin aũt reus. ſ. de iud. Sed in pñtẽ valeret, vt dixi, ergo &c. Contrarium in conſulendo determinat dñs Lãb. de Ramp. antiquus aduocatus Bon. & egregius Doc. p l. procuratorib. ſ. de proc. Hoc oſtendendo per rationem. Qñ qs mittit ꝓcuratorem ab initio; vr̃ dicere, ꝙ ipſe non vult litigare per ſe, ut l. ſ. circa fi. ff. de proc. Dñs igitur, qui ab initio miſit procuratorem, vr̃ dixiſſe, qđ nō uult litigare p ſe, ergo nō dẽt citari ipſe, ſed procurator: immo ꝓcurator, q erat dñs litis, non fuit citatus, apparet ergo quod talis citatio nō fecit dñum contumacem, merito ſententia in eū lata eſt ipſo iure nulla. † Quod igitur dixi, ꝙ ſentẽtia poteſt ferri in dominum præſentem, ex uigore vtilis inſtantię, eſt verum, ſi ipſe vult vti illo iure vtilis inſtantiæ, non enim poteſt compelli, vt eſt dictum. Et ideo in quæſtione precedenti oportet intelligi, qđ dñs erat ibi pñs ad ſententiam audiendam, aliàs eſſet neceſſe, quod ex aliis actis colligatur, quod ipſe vtebatur illa inſtantia, aliàs ſimplex præſentia non ſufficeret, per ea, q̃ ſunt dicta ſ. [k] Venio ad illud, [l] qđ dictum eſt ſ. in gl. ut omnium ſeruetur opi. uterque condemnetur: utrũ hoc ſit bñ dictũ. d. Ray. dicit, ꝙ non, imo ex hoc oĩno deſtruitur opi. q̃a p hoc tollitur reo beneficiũ, l. furti. §. ſi qs alieno. ff. de his q no. infa. ubi dr̃, qđ qui condemnatur per procuratorem, non eſt infamis. Hic igitur infamaretur dñs, q̃q litigauerit p procuratorẽ. [m] Et in hoc reſidet d. Cy. ꝓ eis induco [m] æquiparando ſñiam ad contractum. Si aliquis ſtipularetur Titio abſenti, & ſibi ualeret ſtipulatio pro parte, & ꝓ parte, nō, ut l. ſi mihi & Titio. de ver. obl. ergo qñ ꝓcurator ꝯdẽnat, & dñs, ualet ꝓ parte pñte, & ꝓ parte abſẽte non:

Conſue-

ADDITIONES.

a Ale. Non videtur De materia uide Ale. in l. 1. ff. de re iu. & in l. 1. ff. de uerbo. obliga. Barb. Non videtur. Vide Bar. conſi. 147. inci. Procurator in iudicio litigauit, ubi diſputat in caſu huius l. 1. & uide quod late loquitur.
Parif. Non uidetur. Circa materiam huius l. adde primo, quod iſta reg. non procedit de iure Canonico, quia non conſiderat iſtam ſubtilem differentiam, an condemnetur dominus, uel procurator ſecundum meram veritatem, & effectum ipſum, tex. eſt in c. querelam. de elect. ubi late Pan. uide Ang. conſi. 92. inci. In Dei nomine, procurator litigauit. Secundo adde, quod iſta lex non procedit etiam in foro ciuili, quando proceditur ſine figura iudicii, ſecundum Io. de Imo. in d. c. ſæpe. de uer. ſig. quod exclamat Ro. ſing. 21. inci. quod le a 1. C. de ſen. uide quæ dicit Ale. in l. ſi furioſo. ff. de re iu. Quid autem in iudicio uniuerſali, uel in rectore, uide Pau. conſi. 320. An autem in ſententia abſolutoria debeat proferri particularis perſona, uide Ro. concludentem, quod ſic, ſing. 154. inci. Tex. in l. 1.
b Menoch. Sententiæ. Afflict. deciſ. 64. nu. 2.
c Alex. Declaratione Sed ſi in iudicio partim fuit dominus, & partim fuit procurator, tunc eſt dubium. Vide Bal. & Sal. in l. procurator. Adde quod Io. And. in addi. ad Specu. in tit. de ſententia, §. qualiter. uer. porro dicit, tutius eſſe ſententiã concipi in perſonam utriuſque.
d Alexand. In propoſito. Item fallit hic in ſummeriis. & no. Bartol. in extrauaganti ad reprimendum. in uerbo, figura iudicii. ad h. Sed utrum iſta lex procedat de iure Cano. dic quod non, ut legitur, & no. in capitu. querelam. de elect. & quod dixit gloſ. in c. cum cauſam. de dol. & contum. & Bartol. in l. ſtipulatio iſta §. pen. ff. de uerborum obligationibus.
e Alex. Agitatum. Si iudicium eſt agitatum per procuratorem, & dominus eſt præſens tempore ſententiæ, uide Bar. in l. ſi furioſo. ff. de re iud.
f Menoch. Dicendo ſic. Afflict. deciſ. 261. nu. 7. ſcripſi in conſ. reddito pro. D. Hieremia Tridentino.
g Ale. Ibi no. uide omnino Bar. in l. ſi procuratori præſentis, ff. de uerb. ob.
h Alexand. Iuxta prædicta. Vide Bar. in l. liberto. ff. de neg. geſt. & in l. furti, §. ſi quis alieno. ff. de his qui notan. infa. & in l. qui proprio. & in l. ſi quis cum procuratore, ff. de procura.
i Ale. Themate. Quid ſi agitatum fuit iudicium cum procuratore, poſtea citatur dominus ad ſententiam audiendam, an ualeat talis ſententia. Hanc q. tetigit [illegible] Bart. ff. de re iu. l. furti. & hanc l. limita, ut per Bal. in l. ult. ſup. de proc. uide quod no. Bar. in l. mutari. in h. ff. de proc. & quod dixi in l. meminerint, infra, unde ui. adde Bar. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi ſtipuler. de uerb. obl. & uide gl. & Bar. in d. l. nil. & no. Barto. in l. mutari, ff. de procu. Adde Pet. de Anch. conſi. 191.
K Ale. Dicta ſupra. Vide pro intellectu huius l. uide Bar. in l. ſi furti. ff. de re iu. & Bal. hic omnino.
l Ale. Venio ad illud. Hanc legem limita non procedere in criminalib. Caſus eſt not. in l. ſi. infra de iniur. Sed de illius intellectu uide Bar. in prin. huius l. & quid in criminalib. & in delictis, uide Bal. hic.
m Ale. Induco. Et illud quod tenet gl. hic, tenet etiam gl. in c. querelam. in gl. 3. de ele. ſecundum quod uterque debeat condemnari.

Consuetudo obseruat opi. gl. & ego eam sustineo de iure, & dico quod verba ista debent intelligi, quando procurator est presens, condemno procuratorem, & dominum, hoc est, procuratorem, & dominum in persona procuratoris. Pro hoc intellectu facit l. aduersus, & l. si duo. ff. de arbi. & per hoc cessant obiectiones factæ in contrarium. 11 † Quarto, quid sit etiam in procuratore actoris. Procurator actoris est in iudicio, reus condemnatur, in cuius personam debent referri verba condemnationis? Rñ. in personam procuratoris, quia reus debet condemnari ipsi procuratori, ut l. licet. § si plures, ff. de procu. & l. accipientis. de auth. tut. & hoc per rationem prædictam, quia cuique; gemmus, &c. Aduerte, quod hoc quod dico, est uerum in verbis condemnatoriis: verba autem executoria debent referri ad dñm, nō ad procuratorem v. g. condemno Titium tali procuratori actoris ad dandum, & soluendum centum petita ipsi domino, non procuratori, nisi habet ad hoc speciale mādatum, ut l. hoc iure.[a] ff. de solu. & l. sed & si tantum. ff. de pac. Et idem dico in coniuncta persona, quæ agit pro coniuncta, quia verba condemnatoria referūtur ad ipsum, verba executoria condemnationis debent referri ad dñm, quando ipsa coniuncta persona non pōt solutionem recipere, ut l. 3. § j. iudi. solu. & l. vero procuratori de sol. & l. 3. sol. mat. Ex hoc habes qualiter tu procurator actoris formes libellum: quia debes petere condemnari reum tibi procuratorio nomine, ad dandum, & soluendum dño, non tibi, nisi de hoc habeas speciale mandatū. 12 † Quæro, quid in defensore rei.[b] Rñ, quidam est defensor, qui venit ad allegandum cās absentiæ, & ille non condemnatur, ut l. liberto. in fi. ff. de neg. gest. Quidam defensor venit ad plenam defensionē, & tūc aut venit ad defendendum animo nouandi, & tunc sine dubio ille condemnatur, ut l. delegare. de noua. & de neg. gest. l. soluendo. de sol. l. solutionem. Quandoque; verò venit non animo nouandi, & tunc siquidem dño pñte, & patiente, vr habere mandatum, ut l. qui patitur. ff. man. & idō est idem quod s. dixi in l. procuratore. Si dñs est ignorās, ita quod non habet mandatum tacitum, uel expressum, tunc condemnatur ipse defensor, & in eum fiet executio, ut l. Plautius ff. de procu. & condemnatur ipse defensor nomine Titii. Ita no. Inn. in c. cām. qui fil. sint legi. 13 † Quæro quid in tutore, & curatore, & sim. Rñ expedio. Nos dicimus quod verba contractus celebrati, debent referri ad pupillum l. cum. § si actori.[c] de consti. pec. Ex hoc concludo, quod si verba sniæ referantur ad ipsum pupillum, licet iudicium agitetur per ipsum tutorem, quod ualet eadem ratione. Et per hoc idē dico etiam in syndico ecclesiæ,[d] quod si verba sniæ referantur ad ipsam ecclesiam, licet litigium agitetur per procuratorem, quod valeat, & hoc de iure ciuili: nec in hoc est discordia inter ius Canonicū, & ciuile, per rationem prædictam, quod plenè examinaui in l. stipulatio ista, § si quis insulam, ff. de uerborum obligationibus.

ADDITIONES.

a Alex. l. hoc iure. Adde quod unus casus est specialis, in quo procurator potest agere iudicati, ut est tex. & ibi Bar. in l. actor, ff. de procu. & Ludo. in l. 4. in prin. ff. de re iud. ut ibi habes clare per Mod.

b Ale. In defensore rei. Quando quis venit ut defensor sine mandato, quis debeat condemnari, adde Bart. in l. liber, in fi. ff. de neg. gest. Adde an ualeat sententia lata contra syndicum, qui litem contestatus non est. Pau. de Cast. consi. 318.

c Alex. Si actori. Adde quod d. §. si actori. non uidetur bene probare hanc opinionem, quia ille tex. loquitur in stipulando pro pupillo, uel adulto. Sed melior est, secūdum Bal. hic tex. in l. si dico, § 1. de eius qui tex. est singu. secundum Bal. hic.

d Alexand. Syndico ecclesiæ. Vtrum uerba sententiæ referantur in personam tutoris, & syndici ecclesiæ, & uide in d. l. stipulatio, §. pen. & ibi Ang. communiter Docto. tenent contra Bartol. & uide quæ dixi post Imo. in l. ex contractu, ff. de re iudi. & d. §. penul.

L E X II.

1 *Si iudex est excommunicatus, uel infamis, & reputabatur contrarium, eius sententia valet.*

2 *In defectibus non publicè notis ex quibus detegitur aliquem non esse iudicem, sufficit eum esse in quasi possessione illius iurisdictionis, ut sententia valeat.*

3 *Exceptio contra iudicem, qualiter debeat formari.*

Si arbiter. Ista lex hēt duas lectu. Secundum primam. h. d. Cōis error excusat. Fm secundam h. d. Casus superueniens in personam iudicis sententiam nō extinguit. h. d. Op. & vr quod ex hac electione effectus sit liber, ut l. Barbarius, ff. de off. Preto. Sol. ibi propter publicam utilitatem qui multa gessit, & multa fecit. hic solū vnam sententiam dedit. Iuxta hanc legem quæro 1 † quid in iudice excommunicato, an eius sententia valeat; Respō. debemus distinguere, ut ex hac l. colligitur. Aut publicè reputabatur[a] non excōicatus. Aut erat excommunicatus publicè. Primo casu valet snia. Secundo casu non, ut extra, de re iu. c. ad probandū. Et idem possemus quærere in iudice infami, an eius sententia valeat. Et distingue, aut erat publicè infamis, aut habebatur ab omnibus hominib. bonæ famæ. Primo casu non valet, secūdo sic, per hanc l. & quod no. per gl. ff. de test. l. cum lege. in fi. extra, de rescrip. c. suscitatus. 2 Idem † in aliis defectib. ex quib. detegitur aliquem nō esse iudicem, sufficit quem esse in quasi possessione iurisdictionis, & illum defectum non esse publicè notum, ut hac l. cum l. supra alle. Et ex his apprehende,[b] † qualiter debeat formari exceptio con- 3 tra iudicem. Non enim sufficit dicere, dico te non esse iudicem meum, sed debeo adiicere, & te non esse in possessione iurisdictionis, uel te ab omnibus reputari non iudicem, ut hac lege probatur, & de testa. l. 1. & quod ibi notatur.

ADDITIONES.

a Ale. Reputabatur. An valeat sententia iudicis infamis, & excommunicati, adde quod Bar. in l. quidam consulebant. de re iud. allegando istam l. uidetur fortius dicere, quod ualet sententia, & quod istud de infamia, intelligitur de delegato, non in ordinario, ut per Doc. in ca. cum super, de off. deleg. Vide gl. 14. q. 1. in sum. & in q. 8. uidentur dicere, quod istæ sententiæ latæ ab excommunicato ualeant, donec detegatur infamia, post non. Vide tex. in c. ad probandum. de re iu. in uer. publicè. Et cum opi. Bart. hic uidentur transire Io. And. & d. Aut. & Abb. in c. fraternitatis de test.

b Ale. Apprehende. Adde Bar. in l. 1. supra de testi. & dic, quod exceptio hic posita non esset congrua, nisi deponeretur causa, quare est infamis, ut extra de testib. c. præsentium 6. & quod no. Bar. in l. 3. ff. de testib. & in l. ad testium, § quod dictum. ff. de testa.

L E X III.

1 *Quando sententia sit ipso iure nulla.*

Præses. † Snia, quæ non continet[a] absolutionem vel condēnationem, uel æquipollens, est ipso iure nulla. h. d. Opp. de l. in summa. ff. de re iu. & de arb. l. quid tñ. § j. Sol. ibi continebatur æquipollens ad condemnationem, uel absolutionē. Opp. de l. eos. j. de ap. ibi, eodē mō continetur æquipollens. Nā cū iudex confirmat primā sniam, si primus condēnauit, vr dānare: si primus absoluit, vr absoluere. Et per hoc vidi in ciuitate ista[b] quādam sniam huius tenoris, talem reum absoluimus, victum victori in expensis sed ibi non fuit adiectū condēnamus. Certè ista snia est nulla, quantum ad condemnationem expensarum, per hanc legem. In contrarium facit[c] s. de fideicō. l. uerbum, volo. Sed aliud in vltimis voluntatib. quæ fiunt à testatōribus, mortis cogitatione turbatis, ut l. hac cōsultissima. qui test. fac. pos. Sed snia debet fieri deliberatè, & scribi, & emendari, ut s. ti. 1. l. 2. idō non subauditur ibi verbum cōdemnamus, nisi præcessisset snia cōdemnatoria hoc modo, reum cōdemnamus, & victum victori in expēsis, tunc condēnatio valeret. Nec est necesse, quod verbū subintelligatur, sed oīa ista veniunt ad determinationē istius uerbi, condemnamus, quod præcessit, ar. pro hoc, ff. de publi. l. j. cir. prin. & l. 1. ad le. Iul. de vi.

ADDITIONES.

a Ale. Continet. Imo. hic non obst. dicunt, quod ualet sententia lata simpliciter super facto, seu simpliciter facti declaratoria aliter non continens condemno uel absoluo, & hoc in criminalib. criminaliter intentatis, l. 1. ad Turp. Idem etiam in criminalibus ciuiliter intentatis, l. penul. ff. ad Turp. Idem etiam in criminalibus ciuiliter intentatis, l. uiro & ibi Barto. ff. solu. matrimo. Idem esset in actione personali ex cōtractu, l. quid tamen. § 1. ff. de arb. & l. si prætor. in prin. ff. de iud. Idem in reali, l. & ex diuerso, § 1. de rei uen. l. Pom. § sed & is qui, ff. de procu. quæ no. ad intellectum huius l. Quando autem sententia sustentetur, si non est uerbum condemno, uel absoluo, uide Bald. hic, & dixi in l. summa, ff. de re iud. Adde secundum Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de sen. § qualiter. uer. quid si iudex, quod valeat sententia, si iudex dicat, pronuncio secundum cons. sapientis, uide Ang. consi. 229.

b Ale. Ciuitate ista. Vide Imo. no. in l. iudex postquam. de re iud. & uide Bal. in l. error. supra de iur. & fac. ign.

c Ale. In contrarium facit. Adde quod idem tenent Bal. & Ang. in l. 1. in fi. ff. de her. insti. Bar. ibi tenet contrarium, & uide Lud. in l. 1. ff. de re iudi. & Bal. hic, & per Mod. in § curare. Inst. de act. & per Imo. in l. iudex. de re iud.

L E X IIII.

1 *Sententia si fertur contra ordinem iudiciorum, est nulla.*

2 *Ordo unius causæ si ad aliam causam peruertatur, non reddit sententiam nullam, & quid in ordine unius causæ ad seipsam, & nu. 3.*

4 *Substantialis ordo iudicii si omittitur, violat id, quod agitur.*

5 *Quæ sint de ordine substantiali iudicii.*

6 *Citatio non est de solennitate substantiali.*

7 *Causæ cognitio sit partibus præsentibus, uel absentibus, per contumaciam.*

8 *Sententia lata sine causæ cognitione, an sit ipso iure nulla, & nu. 10.*

9 *Sententia si est lata parte præsente, uel contumaciter absente, præsumitur lata causa cognita, nisi ex temporis breuitate aliud præsumatur.*

11 *Sententia si est lata cum causæ cognitione terminari debet.*

Prolatam.[a] † Snia lata contra ordinē iudiciorū est nulla. h. d. Et pone exēplum, si fuit omissa litis contestatio, vel omissus

ADDITIO.

a Ale. Prolatam. De hoc etiam dicit Bar. in auth. hoc si debitur. infra de pign. Fallit nisi iste ordo esset datus a Principe. Ita singulariter dicit hic Bal. quæ tunc omnino seruari debet. Et an sententia non uisis actis sit nulla, uide Bald. in l. e. C. de eden. & in de quæ dixi in l. c. de ictus.

Pusi. Prolatam. Circa istam materiam adde primo, quod non esset bona consequentia istud non est expressum in l. prolatam, ergo non est de substantia iudicii, uide Romanum consilio. 176. ubi etiam ponit an conclusio sit de substantia. An autem publicatio testium sit de substantialibus uide Barb. in tracta. de iudi. D. Nellum in tracta. Vide quæ habes in reper. in uerbo sententiæ. Quid autem si iudex proferat sententiam parte testium publicata, & parte non, uide Bal. in c. 1. de controuer. inuesti. Item de materia, an publicatio testium sit de substantia iudicii, uide latè Fel. in capitu. cum l. & A. extra, de re iudi. & vide etiam Bal. de publ. in c. 1. si de inuesti. inter do. & vas. lit. oria. Item in quibus casibus requiratur litis contestatio, & in quibus non, uide late Bar. in tract. de gabel. in 9. parte. Item adde quod peremptoriam non est de substantia quando partes sunt præsentes, secundum Bal. in l. 1. infra quomodo & quando iud. & in auth. si omnes supra si vt se ab here. absti. Item no. quod in iure cognoscere ordine non seruato, est ius alterius auferre, ut dicit Bal. in c. 1. § iniuria de pace iura. fir. An autem ista requisita requirantur in sententia arbitri, uide Ang. consi. 215. incī. testator quidā. Itē no. quod ista quæ requirūtur de solēnitate iudicii, nō requirūtur quando cā uertitur corā iudice seu officiali ignorāte leges, seu ius. Vide Bal. in auth. nisi breuiores. sup. de sent. ex breuic. reci. & circa istā materiam quando agitur contra prælatum, tutorem, uel curatorem, tanquam dilapidatorem bonorum ecclesiæ, pupilli, uel adulti, an possit procedi ad receptionem testium lit. non contest. & etiā ad diffinitiuam sententiam, uide Roma. sing. 411. Item in notoriis obseruandus est ordo iudiciarius, & quando, uide Aegi. de quo habes in Bert. in uer. notorium. Item quod sicut omissio ordinis iudiciarii uitiat in ordinariis, uide Fel. in c. ecc. S. Ma. in § no. de consti.

omissus libellus, & sic sententia est nulla. Mō aduertatis, op. ĩ. de ap. l. t. Huius timore debetis scire, qđ† qdam est ordo vnius causæ ad aliã cãm, & iste si peruertatur, non reddit sñiam nullã, ut l. ꝯtra. Ad hoc s. cõi diui. l. 2. & l. si mancipium, §. j. ff. de euic. Et ideo ex hoc hẽs, ꝙ si prius esset conuentus fideiussor, ꝙ debitor principalis, uel prius possessor, ꝙ debitor pricipalis, nec de hoc esset opposita exceptio, teneret sñia, qua peruertitur ordo unius causæ ad aliã, non unius causæ ad seipsam. † Quidã alius ordo est unius cãæ ad seipsã, & hic multiplex. Nam quidam est ordo sñiæ, & iste si peruertitur, ᵃ reddit sñiam nullã, ut ī. tit. 1. l. 2. Idem si peruertatur substantia sententię, quia non continet absolutionem, uel ꝯdẽnationẽ. ut s. l. ꝑxi. Et de istis nō pōt poni exẽplū in hac l. Et iō gl.ᵇ in prin. sui reprehendit opi. quorundã, & benè. Quidã est ordo instantiæ ad sñiam, seu formam iudicii, tunc loquitur lex nr̃a, & iō ponunt exemplū, ꝙ omissa fuit litis cont. qui ordo peruersus, sñiam reddit ipso iure nullam. Quæro, ꝑ huius decīone, qs est ordo iudiciorum. Glo. ita ponit hic multa, ꝙ uide, & utrum benè dicat, statim dicam. Ibi, solennitas omissa in ipsa sñia, non in iudicio. Pro glo. huius declaratione debetis scire, † ꝙ ordo substantialis ᶜ omittitur, vitiat id, qđ agitur, secus in ordine, q non est de substantia, ut l. j. circa fi. de uen. inspi. C. de test. l. præposteri. Modo videndum est, † an oĩa, quæ ponuntur in gl. sint de ordine substantiali.ᵈ Spe. in secũda parte sui libri, in prin. Host. in sum. de re iud. vñr dicere, ꝙ nō sint oĩa illa substantialia: sed de substantia est libelli oblatio, litis contest. & iurm̃ de calumnia, citatio, & postea ꝙ sñia feratur in scriptis congruo loco, seruatis solennitatib. positis ī. tit. 1. Sed testium examinatio, & publicatio ᵉ non sunt de ordine substantiali, licèt hic gl. aliter dicat. Quid dicemus? Dico, ꝙ illud dr̃ esse de substãtia ᶠ illius rei, quo cessante, res esse non pōt, ut l. pacta. ff. de ꝯh. emp. ubi dr̃, ꝙ res, & ꝑtium sunt de substantia emptionis. Nam emptio sine his esse non pōt, & emẽctio est de naturalib. emptionis, alia aũt dñr accidẽtalia. Modo ad propositum, si remoueremus ᵍ examinationem testiũ, vel publicationem, sñia est, & esse pōt. Nam nō est de necessitate, ꝙ probetur ꝑ testes, quia multa pñt probari ꝑ confessionem, & instra, q̃ sufficiunt ad sñiam. Et iō si testib. non scriptis, vel non publicatis est sñia lata, tunc dr̃ lata ꝯ ius litigatorum, non ꝯ substantialẽ ordinem iudiciorum. Idem tenebat do. Ia. Bu. & idem dico ĩ iur̃o calumnię, cum ipsum possit omitti, ut l. 2. §. sed q̃a ueremur. de iu. cal. & extra, de iur. cal. c. 1. li. 6. merito non est de ordine substantiali, qcqd gl. & dicti Doct. dicant. Et iō puto, ꝙ si prius iuretur de calumnia, postea ꝯtestetur lis, nō erit sñia nulla cum. n. nullo modo esset iuratum teneret sñia, ut dictis iurib. Quæro, † utrum citatio sit de solennitate substantiali? Prædicti Docto. dñt, ꝙ sic, dixi s. & credo ꝙ hẽant bonum intellm̃. Vos aũt dicatis aľr, de substantiali solennitate iudiciorum est cãæ cognitio. Nã sñia lata sine cãæ cognitiõne, est nulla, ut ĩ. e. l. ex stiplõne, & cõmi. vel epi. l. fi. † Causæ autẽ cognitio ⁱ dr̃ fieri,ᵏ qñ fit partib. pñtib. vel partib. contumacibus, & absentib. ut ff. de mino. l. in cãę. §. cã cognita. Et iō si partes ip̃ essent spōte pñtes, nō reqreret citatio. Et illud quod dicti Doc. dñt, ꝙ citatio est de necessitate. est uerum, ad hoc, ut parte absente ꝯstituatur ipsa in cõtumacia, ut l. ꝯsentaneum. & auth. q semel. s. quo. & qñ iud. Quæro iuxta ꝑdicta, reperitur libellus, lite contest. iurm̃ de calũnia, citatio ad sñiam, & sñia lata. Oppo. ꝙ † sñia est nulla ipso iure, q̃a non præcessit causæ cognitio. an sit iusta oppositio? vr̃ ꝙ sic, ex ꝑdictis, quia causę cognitio non apparet, quia non apparet datus terminus ad probandū, & nulla data dilatione ad iurium ꝑductionem, & non cognitũ de cã. † Contrarium puto,ˡ sufficit. n. sñtentiam esse latam pñte parte, vel ꝯtumaciter absente, ut dicaĩ scm̃ cã cognita aliàs cãę cognitio ꝑsumereĩ ex hoc, ut d. l. in causę, §. cã cognita. † Prædicta vera, nisi ex breuitate tp̃is aliud ꝑsumaĩ. Quid .n. si statim post li. con. intra modicos diesᵐ iudex dedit diffinitiuã sñiam? Certè ex hac breuitate tp̃is pōt ꝑsumi, ꝙ iudex non fuit instructus,ⁿ & tunc puto istam sñiam nullam, tanq latam subito,ᵒ & sine causæ cognitione, vt s. tit. 1. l. 2. & † terminari deberet cum causæ cognitione, ut ĩ. e. l. ex stiplõne. & d. l. fi. commi. uel epist. de hoc plenè ꝑ extra, de resti. in integ. c. cum ex literis. circa med.

ADDITIONES.

a Ale. Et iste si peruertitur. De peruersione hac, uide etiam quæ oo. scripsi post Bar. in auth. si quis. sup. de testi. no. Bar. in l. si quæramus, ff. de testam.

b Alex. Et ideo gl. Vide Bar. in l. properandum in prin. C. de iud. Adde tamen, quod in causa liberali, & monachali non est necessaria lit. cont. Tex. est, & ibi Bal. in l. iusta, supra de li. causa.

c Alex. Substantialis. Ordo substantialis, si omittit, vitiat processum, aliàs hic non est uerum in nisi di. Sed. cert. is ordo datus sit, debet ad unguem seruari, licèt non sit substantialis, secundum Inno in c. ex tenore. in gl. 1. circa prin. de app. & est glo. no. in Cle. 1. de iur. pat. & est tex. in l. certè. infra quando prouo. & ibi per Doct. & Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius uel uti pub. Dixi in l. uniuersa, & Bal. hic. Adde an ordo uitiet processum. Bal. consi. 438. Et adde ꝙ uoluit Spec. in ti. de peti. poss. §. 1. ver. quid si primo. ubi tenet, quod licet lata sit prima sententia super proprietate, quod non per hoc est, quin valeat. Et hoc clarius sequitur Abb. in c. cum dilectus. extra, de causa pos. & propri.

d Paris. De ordine substantiali. An publicatio testium omissa reddat processum nullum, uide Fel. late in c. cum I. & A. extra de re iud. Alex. in l. diuus, ff. de re iud. qđ non, etiam si sit petita publicatio testium, uide Bar. consi. 83. in 4. uol.

e Menoch. Et publicatio. De publicatione, decis. La. nu. 60. C. de eden.

f Ale. De substantia. Vide no. per Bal. de uindi. lib.

g Alex. Remoueremus. No. omissio publicationis processus, & testium non uitiat processum. Quod limita secundum gl. in c. fi. de hæret. in 6. in uerbo iudiciali, nisi fuerit petitum, quod videtur tenere Inn. in c. cum I. & A. extra, de iud. quod no. & adde quod Bal. in c. 1. si de inuest. inter de. & casal. in oria concludendo dicit, ꝙ publicatio testium omissa, non reddit iudicium nullum, secundum gl. sed tamen tenet contra hic. Nam sine illis testib. sententia lata est aliquã, & maximè absolutoria. & l. cum putarem, fam. erc. & l. eo tempore. de pecu. & l. si non sortem, §. hẽd. & qđ ibi gl. de cond. indeb. & uide Bal. in prealle. loco concludentem, ꝙ una pars pōt cogere aliam ad concludendum in causa, & multa allegat, & inter cætera all. Inn. in c. pastoralis, de cau. pos. & alia iura, q ibi vide ꝑ eum laté, & maximè quia est de ordine iudiciario, in c. qñ cõtra. de prob. & laté uide per do. Ant. in c. pastoralis. Et de dicta publicatione adde ea, quæ dixi in l. 2. §. fi. de præt. stip. uide tñ ad prædicta gl. & Bar. in l. solam, supra de testi. & uide Bar. in extrauag. ad reprimen. in uerbo, figura iudicii. & ibi etiam de conclusione in causa, & per Docto. in d. c. cum I. & A. & per Im. in l. diuus, ff. de re iud. & an publicatio testium sit de substantia. & uide glo. in l. solã sup. de testi. & ibi Bar. & Bal. in l. gesta. infra de re iud. & quod no. Bar. in auth. at q semel. sup. de prob. uer. circa tertium. Et de istis publicationib. uide quod no. Inn. in c. Albesic de testi. & vide quæ dixi post Bar. in l. 1. ff. de in ius voc. & no. Inn. in ca. 1. de iud. & Abb. in c. cum dilect. de fid. instr.

Adde ꝙ omissio publicationis testium, non vitiat sententiam, maxime si aperte non fuerit petitum. consulit Pe. de Anch. consi. 72. inci. Omissio publicationis.

Menoch. Laté habetur ut infra qui dixit, non proceditur quando pars obtulit probationes, & iudex negat recipere. Affl. Decis. 28. nu. 4. Dec. consi. 29.

h Paris. Vtrum citatio. Adde aliud substantiale. videlicet dilationem ad liberandũ uel cedere, uel concedere, quæ si non datur petenti iudicium erit nullum, gl. no. in ca. uxor Felicis, in 7. q. & in Clem. sępè. in uer. necessariò. melius in uerb. litis contest. de verbo. significa.

i Paris. Causę aũt cognitio. Adde Bar. in l. cum iudex. Com. consi. 70. incip. stante statuto ciuitatis Florentiæ. In 3. dub. ubi dicit idem esse in arbitro, & arbitratore, quãuis habeant plenissimam potestatem. In dubio tamen præsumitur interuenisse causæ cognitio in arbitratore, secundum eum vt tenens gl. secus autẽ est in iudice per rõnem quam ibi assignat: quicquid dicat, non discedas à Bar. & ꝙ probationes nō sint de substãtia, licèt sine eis reddatur sententia iniqua, uide Com. consi. 102. in 1. dub. & quod idem sit in arbitratore, ut ꝑꝑ breuitatem tp̃is reddatur laudum nullum, tenet Lanf. in tract. de arb. uer. 15. Item in quintu, an sñia sit nulla, qñ nō præcessit causæ cognitio, uide latissimè Fel. in c. ecc. S. M. extra, de const. ubi latissime ponit de materia eius, quod fit sine causæ cognitione. Item quod qñ fertur sñia sine causæ cognitione, uel nō admissis probationib. sit nulla uel saltem retractanda, uide Ant. cõsi. 47. prope fi. Item de sententia lata non uisis actis, uide Ias. post alios in l. si is apud quem C. de in ius uoc. & in l. iudices. C. de iud. ubi etiam loquitur, qñ tam pro breui tempore, &c. & uide in c. si pro debilitate. de off. del. ubi idem dicit in consilio præstito ab antiquo præcipitanter contra limitationes, ut ibi. Vide per eum, & adde qđ si iudex in sententia attestaretur se summariè cognouisse, etiam uitiaretur sententia, cum requiratur plena cognitio, ut per Bart. in extrauag. ad reprimen. in uer. summario. ad fi. & quod non sit in laudo, uide Barb. consi. 19.

K Alex. Dr̃ fieri. An præsens debeat citari, adde quæ dixi in l. 1. ff. de in ius uoc. & dixit Bal. in c. fi. de mili. uasal. qui contu. est, quod si præsens sit & instructus, & aliàs comparens, non est citandus, aliàs potest declarare mandatum, quod sit sibi ea prouisione. Allega. Io. An. in c. i. de iud. & ad Bar. hic adde eum in l. cum iudex. infra e. & Bal. in l. cum fratrem, in fi. de his quib. ut indig. Et adde in eub. supra de in ius uo. Adde quod præsentes ad sententiam sint citandi, laudant Io. And. in add. Spe. in ti. de sententia, § ut autem. uer. & no.

l Ale. Contrarium puto. In fi. uer. & sequ. & sic de substantia iudicii non sunt probationes, ut est tex. in l. posth. §. si quis ex his, ff. de inof. test. & in l. cum putarem. fam. erc. quam iura ad hoc alle. Bal. in l. si & minores, sup. si adues. rem iud. & in l. e. C. de eden. no. Doc. in c. eccle. S. Mariæ, de const. & reprobata in gl. in contrarium. & uide Abb. in c. afferte. de præsump. & Bal. in l. iudices, suprà de iud. An citatio sit de solennitate iudicii, & in totum lanocem sit inducta citatio, uide Bar. in l. ea. quo, C. quomodo, & quando iud. Menoch. Crau. consi. 265. lib. 1.

m Men. Modicos dies. Neuiz. lib. 4. Syl. nup. in prædicta. Amplia etiam si sit præsentia Papæ & Imperatoris. Dec. consi. 344. nu. 18. in M. Dec. consi. 479. nu. 6. 7. adde Ferrariũ. cautela ultima nu. 9. D. Alcie. tracta præsump. reg. 3. præsump. 9. num. 23. Dec. consi. 696 in fi. Grama. Decis. 19. nu. 14. Curt. sen. consi. 47. col. pe. cir. med. Idem in auth. tutoris. Soc. iu. consi. 48. nu. 19. lib. 1. Crauet. consi. 153. nu. 2. Idem limitat quando eo tempore potuit esse instructus. Crau. consi. 19. nume. 1. & in responso pro Repub. Sauil. nu. 32. Dec. consi. 463. nu. 19. in fi. consi. 4. in nu. 7. in fi.

n Ale. Instructus. No. ex breuitate temporis, præsumitur non interuenisse causæ cognitio. Istud dictũ sequitur d. Ant. & Mod. in c. a. de re iu. & in c. post electionem. de concess. præben. & in c. uestra. post medium. de cohab. cle. & mul. & in c. eccles. S. M. de consti. per Pet. de Anch. in c. 1. de re iud. in 6. & uide aliqua pulchra dicta in simili in c. si pro debilitate. de of. del. per Mod. in l. eum qui. ff. de iur. om. iud. uide omnino Bal. in cons. inc. Dominationib Magnificis, & Illustrib circa fi.

Adde Bal. consi. 404. 1. uol. inc. Longũ thema. ubi dicit, quod sententia lata breui tempore in confessum, etiam nullis dilationib. præcedentib. tenet. Pet. de Anchar. consi. 256. & de sententia lata breui spatio, uide Pau. de Cast. consi. 198.

o Paris. Latam subito. Vide Ale. multa ad hoc alleg. consi. 361. Item uide Ias. in l. properandum. §. 1. in 9. not. ubi limitat non procedere in actis probatoriis, & iudiciariis.

p Ale. De hoc plene. Pro hoc etiam facit, ꝙ no. Bal. in l. aspectorum, sup. de testa. mili. ꝙ si executor testatoris, uel legis, festinanter exequatur, retrahetur. Ideo dicit Ioan. And. in c. si pro debilitate. de off. deleg. quod si consultor repente consultas, consiliũ est nullum ipso iure. Limita tamen, nisi prædicta ferens in confessum, quoniã tunc nullæ sunt partes iudicis, ut no. in l. proinde. ad l. Aquil. & q. 1. c. non in quẽquam. Hic adde quod gl. in c. eccles. S. M. in glo. fin. de consti. dicit, ꝙ sententia lata non præcedente probatione, est nulla, quam ibi tenet d. Ant. Et si feratur per iudicem non uisis actis, per c. cum Ber. de re iu. vel si expressè sit denegata defensio. Facit 2. q. 1. primates. Idem dicit, si reiiciatur exceptio peremptoria, non subsistente præsumptione cõtra opponentem, uel si subsistat, offeratur probatio incontinenti per no. in c. post electionem & per Inn. de conces. præb. Sed aliàs uidetur tenere contra dictum gl. ꝙ extra prædictos casus sententia sine probatione teneat, & imputet sibi pars, quæ non appellauit, & quia etiam probatio non videtur de substantialib. iudicii. Pro hoc facit, quod actore non probante ferri debet diffinitiua, l. qui accusare. sup. de eden. & quod no. in c. causam, & in ca. prout de dolo & contu. & in c. ex nostrum. in ecc. benefi. Sed d. Io. And. in d. c. eccl. S. Mariæ tenet quod etiam in prædictis casibus in quibus tenet do. Ant. esse sententiam nullam, nisi præcedente probatione, quod sit falsum, per no. per Bar. hic. Et respondit ad primum casum, quo alle. c. cum Ber. q̃a ibi non dicitur sententia nulla, sed inepta. Item ad secundum casum, in d. c. primates, ibi dicitur, sentẽtia iniusta. Et pro hoc etiam, quia iudex potest interdum denegare iustitiam, seu audientiam, l. sed & si prætorem, § sed & si cum decreto, ff. ex qui. c. ma. Et ideo non vr̃, ꝙ ex illo reddatur sñia nulla, sed potius vr̃ imputandum parti, quia non appellauit. Vide Ange. in l. iudices, de iud. & per hoc etiam patet responsũ ad ultimum casum, qñ expressè apparet, quod nisi actis pronunciasset, quia tũc potest dici, quod ab inexperto, & non præcedente deliberatione debita, prout debuit. iuxta l. primã & secundam supra de senten. ex breuic. recit. unde satis tunc dicitur apparere eam latam sine causæ cognitione, & tunc esset nulla. Et possumus exponere tunc verbum irritandum. i. irritum nunciandum, d. capitu. cum Ber. sicut quandoque fit, ut patet ex his, quæ habentur in capitu. audaci. de elec. in l. 1. in uersicu. infirmanto, ff. de feriis. secundum do. Io. in d. cap. eccle. S. Mariæ. Et adde no. per Bart. &

hic uide d. Ant. in c. ueſtra. de coha. cle. & mul. & in d. c. poſt electionem de conceſ. preben. & Inn. in c. ad audientiam, de ap. & Doc. in c. a. de re iu. & Bal. in l. cum mi nores, ſupra ſi aduerſus rem iud. & in l. pen. uſupra de temp. in integ. reſt. & in l. a. ſupra de iud. & in l. properandum, §. & ſi quidem in lec. & in ſua ad. h. ſupra de iud. & in l. cum non omnis, ſupra de dila. & in l. a. de eden. & Bal. hic ad. de glo. in l. ſed & per praetorem, §. quoties, ff. qui b. ex cau. ma. & no. Cy. arg. illum tex. & ibi Bald. in proœ. Digeſt. §. in ſecundo vero anno in fi. & eſt tex. in c. cum ex literis. de in integ. reſt. Facit 30. q. ult. iudicantem, & 5 q. diſponderet, & uide no. in capitu fi. de elec. in 6. Et cum Bart. tranſit hic Anto. de But. in c. iuramentum. ubi uide de iureiu. Idem tenet Pe. de Anchar. in c. cum aeterni. de re iud. in 6. & per d. Anto. & Imo. ubi uide in d. c. eccle. San. Mariae, & in c. cum ex literis. & ſequitur An. de Bu. in c. ueſtra, poſt medium. uide Imo. in d. cap. poſt electionem, & Angel. in l. iudices, ff. de iud. ubi dicit, quod ſententia eſt iniqua. Pro hoc facit tex. in l. ſi ſiner [illegible], §. notandum, ff. de dam. inf. Et iſta faciunt ad id quod ſingulariter dicit Cy. & Sal. in l. 1. ſupra ſi aduer. rem iu di. De quo per Mo. Inſt. de act. §. tripli. Item ad hoc bene facit, quod no. Inn. in c. [illegible] in fi. & no. Ang. in l. a. §. ſed ſi dubitetur per illum tex. ff. de iud. & Bar. in l. ex ſtip. infra e. ti. hic hac l. quod quaedam eſt ſen. tentia diffinitiua, quaedam interlocutoria, & quaedam praeceptiua, & quaelibet iſtarum requirit iuris ordinem, quae fuerint latae omiſſo ordine, dic ut no. glo. 2. q. 1 in prin. §. quod autem nullus. & de materia huius l. 1. dicit Hoſt. in ſumma, de ſen. & re iud. §. qualiter proferri debeat. uer. uel potes diſtinguere, quod ordo iudicialis ſubſtantialis eſt, quod partes citentur, quod libellus offeratur, quod lis conteſtetur, iurent de calumnia, quod ſententia ſit abſolutoria, uel condemnatoria, lata cõgruo loco & tempore, & competenti iudice ſedente, in ſcriptis, & gratis, ita tñ. non expreſſe contra iura pronunciet: alias ſententia eſt nulla. Ordo uero iudiciarius, & iudicialis uſ conſiſtere in his, quae aguntur inter iuramentum calumniae, & ſententiam: ſ. quod ſunt poſitiones, & etiam reſponſiones, item teſtium, & inſtrumentorum productiones, publicationes, renunciationes, concluſiones, & allegationes. Et ſi quis iudex non ſeruauerit hec mero iure, uidetur ſententia tenere potius contra litigantes ius, quam contra ius commune. Nam ſi nihil eſt probatum, uel non plenè, iudex, ex quo lis eſt conteſta. & iuratum de calumnia, condemnare poteſt. ſed appellandum eſt, inf. quando prouo. non eſt neceſ. l. a. in fin. Nam & non appellare facit ratas partes. Et ſubdit Hoſt. quod maximum, ſiue anormalem, poteſt dici id quod dicitur, quod in praeſentia partium procedatur, quae no. Et de dicto Hoſt. facit mentionem Bar. hic. An datio dilationis ſit de ſolennitate, uide Bal. quod nô, in l. penult. C. de temp. in integ. reſt.

L E X V.

1 *Quaeſtio priuatorum ſi dependeat a cauſa fiſcali, procurator Caeſaris eſt iudex.*

a **Cum eorum.** [a]Valet ſentẽtia lata ſub mõ, niſi p appellationem reſcindatur. h. d. Opp. ſñia non debet ferri ſub condõne, ut l. j. §. biduũ, ff. qñ ap. ſit. Glo. ſoluit. Hic fuit data ſub mõ, uel cãubi ſub ꝯdõne. Quero utrum iſte iudex bñ pronunciauerit? Glo. dicit, ꝙ ſic, quia ſic debuit facere. Vide ſuper ver. praeſtarent. ſi eſt verum dictum gl. haec ſñia non poſſet reſcindi per appellationem, vt hic tex. vr̃ innuere, & ſm hoc iſta lex nullũ habet dubium. Pro huius ſol. debes ſcire, ꝙ haec lex põt hr̃e dupli-

1 cem lec. Prima,† ꝙ qõ ſuit inter duos priuatos. Nam procurator Caeſaris primo condemnauit fideiuſſorem fiſco in prima inſtãtia. Secundo, ꝙ cum ipſe fideiuſſor peteret, ꝙ pignora debitoris ſibi traderentur ab ipſo creditore, ipſe procurator hoc pronunciauerit. Et ſi tu opponis, quo procurator fiſci erit iudex inter duos priuatos, imò debet eſſe praeſes prouinciae, l. 2. ĩ. ſi aduer. vend. fil. Rñdeo, ſi quaeſtio priuatorum dependeret à cauſa fiſcali, procurator Caeſaris eſt iudex, ut l. cum vendente. ĩ. vbi cau. fiſ. ſm hoc hęc lex nõ haberet dubitationem. Secũdo mõ põt intelligi, ꝙ qõ erat inter fiſcum, & priuatũ hoc mõ: Petabat fiſcus à fideiuſſore ꝗtitatẽ, fideiuſſor dicebat, ſum paratus ſoluere, ſi pignora mihi tradantur, iudex pronunciat ſibi pignora tradenda, & fiſco indemnitatẽ praeſtet. Iſta ſententia eſt lata contra ius litigatorum: nam procurator è conuerſo debuit pronunciare. ſ. condemnare fideiuſſorem fiſco, & iubere, ꝙ ſibi tradantur pignora: unde poſſet ſententia per appellationem reſcindi, quae non reſcinditur, ſi non fuit appellatum. Sed ad iſtud op. quomodo ſententia lata inter fiſcum, & fideiuſſorem, ꝓiudicat illi debitori, cuius erant pignora? R ñ. iſta pignora à fiſco poſſidebantur, vel ille debitor erat pſens, ar. l. ſaepè, de re iu.

A D D I T I O.

a Ale. Cum eorum. Ex hac l. dicit Bar. ꝙ ſi fideiuſſor capitur pro debito, poterit per eundem iudicem facere capi reum principalem, licet alias non eſſet ſuus iudex, quod Bal. limitat hic eſſe uerum in fideiuſſore iudicij: ſecus autem in fideiuſſore contractus, qui forte minus benè loquitur propter legem, cum uendente. ſup. ubi cau. fiſca. niſi ſaluando eum, dicat ibi eſſe ſpeciale in eo, qui fideiuſſit ibi apud fiſcum.

L E X VI.

1 *Sententia quae non eſt lata in loco maiorum nec praeſentibus officialibus eſt ipſo iure nulla.*

2 *Officiales, an debeant eſſe praeſentes, quando profertur ſententia.*

Quod ſeruanda ſit in hoc loci conſuetudo. num. 4.

3 *Acta cauſa debent ſcribi per officiales.*

Officialis, qui incipit ſcribere cauſam ab initio, debet ſcribere vſque ad finem.

1 a **Cum ſententiam.** [a]†Sententia, quae non eſt lata in loco maiorum, nec praeſentib. officialib. eſt ipſo iure nulla. h. d. Not. ꝙ non valet ſñia, quae

b eſt lata in alio loco[b] quam in loco maiorum, quod dic, ut dixi in l.

2 ſi ut proponis. la 2. ĩ. ti. j. Quaero, †an officiales debeãt eſſe pſentes, qñ profertur ſentẽtia? Gl. q̃ eſt hic, dicit ꝙ nõ. Dicebat d. Ia. de Bu. fortè. ꝙ officiales de iure debent eſſe praeſentes, non dico omnes,

3 ſed ꝙ notarii, qui ſcribunt in cauſis. †Nam acta debẽt ſcribi per officiales, ut colligitur in l. praecipimus, ĩ. de app. Sed officialis, q incipit ſcribere cãm ab initio, debet ſcribere vſque ad fi. vt ꝓbatur ex l. j. & a. ĩ. de ſportu. Ergo apparet, ꝙ officialis debet eſſe pſens. ſ. q

4 ſcribat in cauſa. Certè licet hoc ſit uerum de iure, † tamen in hoc puto ſeruandam conſuetudinem loci, quia in quibuſdam locis eſt notarius, qui ſcribit, quem iudex eligit, & ille erit praeſens: alibi ob ſeruatur aliter, unde puto obſeruandum conſuetudinem loci. Et tene menti.

A D D I T I O N E S.

a Alex. Cum ſententiam. Vide in hac parte C. de praui. ſacr. ſcr. Facit l. diuus. §. item Senatus. de fal. Dicit tamen Bal. in l. ſi longius, per illum tex. ꝙ ſi notarius diu abſuturus eſſet, & periculum eſſet in mora, poteſt alius ſubrogari. Et no. Bal. in l. quadã, in §. nihil. de eden. & ad Bar. hic, adde Bal. in l. 2. ſupra quomodo, & quando iu. & in l. geſta. & adde quod no. Inn. in c. quoniam, de prob. tenet quòd valeant acta, licet non ſint ſcripta à notario, ſi comprobatur de conſenſu partis, uel proteſtatione, uel alio modo. & quod dicit de officio, dicit Gul. de Suza. in l. a. ſup. de eden. quod priuata perſona poſſit facere acta, &c.

b Ale. Alio loco. Hoc limita eſſe uerum, ſecundum Bald. hic no. ſi de conſenſu partium talis iudex ferat ſententiam in alio loco, quia tunc uigore prorogationis talis ſententia ualebit, dum tamen locus ſit honeſtus, quae tamen prorogatio non habet locum niſi in actibus iudicij, in caeteris verò ſecus, ut hic per Bal. no.

L E X VII.

1 *Non omnis vox iudicis eſt ſententia.*

2 *Sententia lata non praecedente cauſa cognitione eſt nulla.*

Ex ſtipulatione. Verba iudicis prolata cauſae cognitione non praecedente, non hẽnt

1 vim ſententię. h. d. No. †quod non omnis uox iudicis eſt ſententia.

2 No. ſecundo, quod ſententia lata non pręcedente cauſae cognitione, eſt nulla. Circa iſtud oppo. ſententia lata partibus pręſentib. uidetur lata cauſa cognita, ut l. in cauſae, §. cã cognita. ff. de min. & dixi ĩ. eo. l. prox. ſed hic fuit huiuſmodi, ergo &c. Sol. ideo ſuper hoc hic non praeſumitur cauſae cognitio, quia hic nõ pręceſſit petitio. Non. n. petebatur à Praeſide per libellum, ut faceret eos paciſci. Itẽ fortè ex breuitate temporis colligitur hic, quod nõ pręceſſit cauſae cognitio, ut dixi ĩ. e. l. prolatam.

L E X VIII.

1 *Emptor ſicut debet denunciare uenditori litem eſſe motam, ita ille, qui recipit rem in ſolutum.*

2 *Re in ſolutum data, & euicta, an agatur utili ex empto, an verò durat actio prima ad debitum.*

1 **Libera.** Sententia, per quã res euincitur, nõ reſcinditur niſi appellatione, ſed ei qui perdit cõtra ſuum authorẽ ſuccurritur. h. d. No. quod ſicut† emptor debet denunciare uendi-

a tori litem eſſe motam, ita ille, qui recipit rem in ſolutum [a] quod tene menti, quia alibi non habes ita expreſſè. Not. ſecundò quod

2 †re data in ſolutum, & euicta, durat actio prima ad debitum. Contra hoc oppo. immo uidetur agendum utili ex empto, quia in ſolutum datio ſimilis eſt emptioni, ut l. eleganter. in prin. de pig. act. & l. 3. ff. pro empto. Sol. du ob. mo. Primo hic fuit actum, ut à priori obligatione non recedatur, niſi res perfectè fuerit creditoris, & uide iſtam ſol. Not. iſta ſol. eſt uera in ſe, licèt diuinationem contineat, quam no. pluries dedi conſilium per iſtam gl. & no. ſimilẽ gl.

b in l. ſi quis aliam, ff. de ſol. Dixit creditor, [b] quando rem accepit in ſolutum, ego nolo perdere ius meum, ſi res euinceretur. Ideo dixi appone illud pactũ, quod alio modo non uis recedere ab actione tua, niſi res ſit tua irreuocabiliter: quod not. Dat glo. aliam ſol. Iſta uera eſt, & veriſſima. quod hic fuit data in ſolutum ſpecies pro ſpecie, ideo emptio eſſe non poteſt. In contrario fuit data in ſolutum res pro pecunia, & uide hanc ſol. Sed contra hoc oppo. extra gloſſ. quod etiam ubi datur res pro pecunia, durat actio prima, ut l. ſi rem. ff. de ſolu. Solue vt ibi. plenè tractaui iſtam materiam in l. ſi quis aliam, ff. de ſol.

A D D I T I O N E S.

a Ale. In ſolutum. No. quod accipiens rem in ſolutum, debet ita denunciare litem fore motam ſicut emptor. quod alibi habes. Vide Bar. in l. litis aeſtimatio. ſupra pro emptore.

b Ale. Creditor. Vide Bar. in l. ſi quis aliam, ff. de ſol. &c.

L E X IX.

1 *Sententia lata in cauſa momentaneae poſſeſſionis, eſt diffinitiua.*

2 *Interlocutoria, per quam cauſa principalis non deciditur, poteſt reuocari, ſecùs ſi tota cauſa per eam deciditur.*

Poſt ſententiam. Gl. ponit caſum in terminis, & breuiter. h. d. Sñia diffinitiua, non põt retractari: ſecùs in interlocutoria. h. d. Primo ponit dictum. Secundo reſpõdet duabus obiectionibus. Secunda ibi, nam. Oppoſitio-

1 nes quae ſunt in text. ſoluuntur, vt vidiſtis, ideo non inſiſto, Quaero,

2 utrum ſententia lata in cã momentaneae[a] poſſeſſionis ſit lata diffinitiuè, an interlocutoriè? R ñdeo. diffinitiua eſt, ut tangit hic glo. & in l. 1. ſi de mo. poſ. iu. app. Quęro, quare dr̃ hic plerumq; Dicit gl. hoc dicit propter iudicium momentaneae poſſeſſionis, quod non placet, quia tunc eſt diffinitiua, ut ĩ. dixi. vel aliter uidetur dicere gl. Quaedam eſt ſententia interlocutoria, quae nullam cauſam decidit vt ſi datur alicui dilatio, ſi teſtes publicantur, & ſimilia. Quaedam ſunt ĩterlocutoriae, per quas aliqua cauſa deciditur, ut puta aliqua emergens. Exemplum, Actor producit vnum teſtẽ, reus dicit non admittendum, uel reus petit dilationẽ: dicit actor eã non eſſe dandã, tunc interlocutoria. quae ſuper hoc fertur decidit illã cãm, hoc eſt illam incidentẽ, ſeu emergẽtẽ qõnẽ. Ita vr̃ velle gl. vlti. hic poſita. Videte, non cõcedo, ꝙ fuerit de mente lr̃ae, ſed credo quòd fuerit,

A D D I T I O.

a Ale. Momentaneae. Per Mod. in rub. ff. de re iud.

rit,[a] & ista est veritas sicut Deus est. † Snia interlocutoria, p quã causa principalis nõ decidit, illa põt reuocari, sed interlocutoria, p quã cã ipsa tota decidit nõ põt reuocari, sicut nec ipsa diffinitiua. hic est tex. Hoc & pbat in l. dicere. ff. de arb. & plenè dixi i l. qđ iussit. de re iu. & iõ snia iudicis, p q̃ absoluit aliquẽ ab obseruatione iudicii, vel pnũciat nõ esse pcedẽdũ, vel se nõ esse iudicẽ, istã nõ pt reuocare, qa perimit cãm principalẽ, cuius est lis. Sed si perimeret qđã cãm incidentem, seu emergentem, optimè posset reuocari, qa adhuc durat iudicis offm in illa causa, vt d. l. dicere, & de praeto. stipul. l. 1. in fi.

ADDITIO.

a Ale. Quod si fuerit. Quæ interlocutoria possit reuocari, adde Bald in l. dicere. ff de arb. & uide Bal in l. si praeses. sup. quo. & quando iud. & adde dictum Bar. in l. 1. sup. de praeto. stip. & uide Bar in l. terminato. in uer. quoties, in gl. 1. de fruc. & lit. expē.

LEX X.

Nulli. a Not. quod qui non habet merum, vel mixtum imperium, non potest aliquem relegare.

ADDITIO.

a Ale. Nulli. Vide Ale. in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud.

LEX XI.

1 *Sententia quando sit ipso iure nulla.*
2 *Sententia potest ferri sub conditione intrinseca, qua tangit ipsum negotium.*
3 *Sententia, per quam iudex condemnat reum actori si probauerit intentionem suam, an ualeat, & nu. 5.*
4 *Sententia lata sub conditione extrinseca, qua continet in se certum, ualet, nisi rescindatur per appellationem.*
5 *Ad sniam sufficit partem fuisse praesentem, ut dicatur factum causa cognita.*
6 *Si iudex dixerit, si uiceris, sniam pro te dabo, ualet snia, sed est interlocutoria.*

Cũ iudex. a † Snia, q̃ nõ ptinet absolõnẽ, vel ęq pollẽs, est ipso iure nulla. h. d. Op. ĩ. de re. cre. l. gñalr. §. 1. Sol. dicit gl. ista l. corrigit. per illã legẽ. Vel alr, si iurm est pstitum[b] statim post diffinitiuam sniam ualet, vt l. ɔ̃tria. Secus si ex interuallo sit pstitutum, vt hic. Dñi, mens istius legis fuit dicere, q snia sit nulla. quia non ptinet absolõnem vel ɔdemnationem, nõ iõ, qa iurm praecedat sniam,[c] vel sequat. Istud m̃ quãrsd hoc de iurio, dẽs scire. Aut praecedit snia interlocutoria, p quã iudex mandat iurari, & postea sequitur iurm, vt valeat, vt l. gñaliter. sup. de iureiu. Aut praecedit diffinitiua snia, & tunc aut iudex nihil declarat, qđ agatur secuto iuro, & snia non valet, vt hic. Aut declat hoc, & tũc aut iurm sequitur statim post, & valet, vt d. l. generaliter. §. i. ex interuallo non valet. vt hic, secundum glos. hic positam, & bene. item op. snia non d dẽt ferri sub ɔdõne,[d] vt l. 1. §. biduum, qñ appel. sit. Sol. † Snia non dẽt ferri sub ɔdõne extrinseca, sed sub ɔdõne intrinseca, quæ tãgit ipsum negotium, bene põt ferri, vt hic, & vide glos. not. quam menti tenebis & no. bñ. ɔ̃ hoc op. de l. à diuo Pio. §. in vẽditione, de re iud. vbi profert snia sub conditione, vt primo capiantur mobilia, & si mobilia non appareant, deueniatur ad immobilia, ergo &c. Gl. ponit hic multas sol. inter alias ponit vnam, q ista est conditio de pñti, q̃ non suspendit, vt l. cum ad pñs. ff. si cert. petat. Induco arg. ad e qõnem. Iudex dicit sic, ɔdemno reũ, si actor probauerit[e] intentionẽ suam. si nõ probauerit, absoluo reum. valet ne ista snia? Certè valet, qa ɔdõ est de pñti, vt l. à diuo Pio. Item tangit negotium de f quo agitur, vt hac gl. Scđo[f] quęro, † pronũciat iudex, ɔdẽno reũ 3 actori, si probauerit intentionem suã, valet ne ista snia? vr̃ q sic, quia tangit negotium, de quo agitur, vt hic. In ɔ̃riũ vr̃, q ista ɔdõ nõ venit verificãda statim post sniam quod requiritur, in hac lege, s̃m gl. 4 Dices quod hoc non est verum: † nam sententia lata sub conditio- g ne, valet, nisi rescindatur per appellationem. Respon verum est,[g] qñ snia continet in se certũ, & est ɔdõ extrinseca, vt si nauis ex Asia venerit. Sed si contineret quandam conditionem intrinsecã, non valeret, nisi impleatur statim post sniam, vt ã dixi, & glos. hic tenet. Itẽ 5 ex hac lege patet, quod † ad sententiam, sufficit partẽ fuisse pñtem, vt dicat factum cã cognita, vt apparet, & hoc quia primo iudex fert 6 sniam p iurm, postea liquidat, an sit debitũ. Vlt. qro, qđ † si iudex dixerit per verba futuri temporis, si viceris, sententiam pro te dabo, vel adiu. [illegible] tibi condemnabo, an valeat? Gl. hic videtur innuere quod [illegible], quam uide in eo, quod dicit absoluam. Videtur ista sententia est interlocutoria, non diffinitiua, quia uerba prolata de futuro dispositionem non inducunt, vt l. Titia cũ testamẽto. in prin. de lega. 2. & l. si quis stipulatus fuerit Stichũ aut Pamphilum, vtrum ipse uolet. ff. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Paris. Cum iudex. An snia & qñ snia lata sub condõne ualeat, uide Fel. in c. cum ad consultationem in prin. extra de re. iu. & quæ hẽs ad Bar. in l. 1. §. biduum. ff. quando app. sit. secus autem est in laudo arbitratoris, q̃ a proferri põt sub cõdõne. tex. est in c. Quintauallis. & ibi Ab. in 4. no. extra de iureiu. de quo etiam uide Card. cons. 29. Item, quod põt iudex in sua snia reseruare sive cõdemnato, casu quo appareat de rare suo in futurum, per aliquod instrumentũ, uide Dec. cons. 42 in vlt. dub.

b Menoch. Praestitum. Soc iun. cons. 12. nu. 9 lib. 2. Plotus [illegible] quando. num. 7 [illegible].

c Ale. Sententiam. Illud tñ an iuramentum possit ppellari post sniam, uide Barto. in l. generaliter. in prin. & in l. admonendi. ad fin. ff. de iureiuran. & ibi plene per Lud.

d Ale. Sub conditione. Vide eundem in l. at praetor. §. 1. ff. de re iud.

e Paris. Actor probauerit. Vide Ale. consi. 440. uide Fel. in c. quod ad consultationem. extra, de re iud. uide no. An. cõl. 50. ubi etiam praesupponit, quod possit iudex appronunciare sententiam nullam, & si sit aliqua, iniustam.

Menoch. Dec. consi. 517. nu. 1.

f Ale. Secundo. Cum uer. seq. contrarium uidebitur hęc sententia. s. ɔdemno si actor probauerit tenet, & uoluit Spe. in ti. de exec. sent. §. iuxta. uer. sed &. & in §. species. uer. quid si iudex, & ibi Io. An. in addi. & hic alle. tex. in c. cum uenisset. de iud. & uoluit Ang. in l. iudex. ff. de re iud. Bald. in l. non dubium. C. de leg. Et quod ualet snia, sub cõdõne intrinseca, uide not. exemplum per Inn. in c. G. [illegible] perpetuis. de fi. instr. & reassumpsit Bal. in l. 2. sup. ut li. pen. & in non ualeat ista snia, & condemno ad centum. quæ si non solueris intra tps mando, quod patiaris talẽ penam. Bal. tenet, quod sic, in l. 3. sup. de insa. Dixi in l. 1. in fi. ff. si quis ius dic. non obtem. Adde quæ no Imo. in l iudex. ff. de re iud. Et cũ dicto Bar. hic, quod non ualeat snia sub conditione si probauerit, &c. transit Pau. de Ca. in l. continuus. in prin. de ver. obl. & Imo. in l. qui Romæ. §. Angerius, de ver. obl. licet Ang. ibi contra. & Imo. & adde ad materiam, quæ habes post Bar. in l. terminato, in prin. ff de fruc. & lit. expen. & adde ad Bart. hic, q habes per Mod. in l. at praetor. §. si iudex. ff. de re iud. Adde inquantum Ale. dicit, q Ioan. And. alle. tex. in c. cum uenissent. dic uerum, sed Io. And. illud dicit, qđ non facit, quia loquitur de interlocutoria, & tali, quæ non continet dari uel fieri & de apostil. uide per ipsum cons. 73. in §. 4. lib. quod non ualeat sententia, si reus fuerit absolutus saluo, quod si actor probauerit, tunc sit condemnatus, tenuit Bal. eius cons. 375. 3. lib. & Io. An. in loco praeal. dicit, q tutius est differre sententiam. Et an ualeat sententia lata sub conditione, uide Pau. de Cast. consi. 15. & Abb. consi. 73. lib. 1. Sed quid si iudex absoluit reum, asserens se non debere uide Io. And. in add. ad Spe. d. §. uiuta. uer. sed ecce iudex. & inquantum Ale. tangit, an ualeat sententia nisi tale quid feceris, incurras in talem pęnam. Adde Spec. in tit. de sent. prola. §. 1. uers. sed nunquid iudex.

g Ale. Respon. uerum est. Adde quod idem tenuit Bart. in l. 1. §. biduum. quando app. sit. & Sal. hic & Cy. in l. non dubium. sup. de legib. Ang. in l. à diuo Pio. §. in uendi. ff. de re iud. contrarium tenuerunt hic Bal. & Pet. & Bar. in l. non dubium sup. de legibus. & Bal. in addi. Spe. in tit. de sen. prola.

LEX XII.

1 *Snia inter vulgares debet ferri in vulgari, tamen seruandus est mos iudiciorum.*

Iudices. Non eget summario. Debes intelligere gl. Latinã inter Latinos,[a] Gręcam inter Gręcos, ita, q intelligatur. Sed quæro, † an inter Graecos debeat ferri sententia in vulgari? videtur, quod sic, quia debet proferri verbis intelligibilibus, vt hic in gl. Facit ad hoc in d. l. decreta. de re iudic. Puto tamen in praedictis seruandum morem iudiciorum, ar. ff. de testi. l. 3. circa fi.

ADDITIO.

a Ale. Latinos. Sed an sententia inter vulgares debeat proferri vulgariter adde Doct. in l. 1. §. fi. de uer. obl. & Bal. in l. decreta. ff de re iud.

LEX XIII.

1 *Non exemplis est iudicandum, sed legibus.*
2 *Non debemus sequi consilium Imperatorum, si uidetur nobis, quod non sit bene latum.*
3 *Sententia diffinitiua, an faciat ius.*

Nemo iudex. † Non exemplis,[a] sed legib. est iudicandum. h. d. Diuiditur in duas partes. Primo loquitur de exemplis Imperatorum. Secundo de exẽplis aliorum iudicum. Secunda ibi, nec cognitionales. No. q † non dẽmus sequi consilium Imperatorũ, si vr̃ nobis, q non sit benè latũ, & hoc est ɔ̃ eos q iudicant s̃m dicta nr̃arũ gl. V̄ñ non est mirum, si recedatur à dictis gl. si veritas est in ɔ̃rium, aut rõ, vel lex. Oppo. de l. 2. sup. de legib. & ĩ. tit. 2. l. 1. vbi rescriptis Imperatorum est credendum. Sol. ibi erant inserta in corpore iuris, hic non. Opp. 2. & videtur, q hic tex. habet superfluum. Nam primo dicit sententias eminentissimorum Pręfectorum. In secundo in fi. repetit illud idem. sed in isto Codice non debet esse superfluum, vt in prima constitutione sup. §. quibus. Sol. Primo loquitur in sententiis Principis latis ad consultationem Pręfectorum praetorio. Secundo loquitur in sententiis ipsorum Pręfectorum. Item op. & videtur, q sit iudicandum exemplis, vt ff. de postu. l. 1. §. casum. ver. numquid ergo & magistratus. Gl. non soluit. Dic, qđ ibi non inducuntur exempla, vt exemplis iudicetur, sed vt ex eis veritas comprobetur. Op. ad fi.[b] huius l. & videtur, quod † sentẽtia diffinitiua faciat ius, vt ĩ. de leg. l. fin. Sol. ibi est sententia diffinitiua Principis, hic in fi. est alterius iudicis, & princ. huius l. loquitur de responso, seu consultatione Principis, non diffinitiua snia. Opp. de l. minimè.[c] & l. si de interpratione. ff. de lega. Sol. ibi iudicatur ex cõsuetudine inducta per exempla, non ex exemplis ipsis

ADDITONES.

a Ale. Non exemplis. Intellige, nisi sint exempla Principis approbata. Tex. est not. quę ibi no. Abb. in c. afferte. de psum. & Sal. de gl. 10. dist. c. si & uide Abban d. c. afferte. qui dicit, quod exemplis ueteris testamenti rectè iudicamus, maximè si sint diuina. alleg. c. qualiter, & quando. el 2 de accu. & 2. q. 1. Dominus Omnipotens. Adde quod non. Bal. in l. 1. sof. quando prouocatio non est necess. & no. Mod. in l. si expressim. ff. de appella.

b Alex. Opp. ad fin. Not. quod iudicare oportet secundum sententiam diffinitiuam Principis, secus in alio actu Principis. uide Bal. & Doct. in l. 1. sup. de. leg. Barto. et Inno. in l. apud Iul. §. uerum. ff ad Treb. plenè in c. de causis. de re iud.

Menoch. Declarat s̃m Cosetti in sing. in verbo, consiliarius. incip. Qñ iuris lator.

c Ale. Opp. de l. minime. Vide Bal. in l. 1. in uer. extra quero, inf. quando prouo. non est necess. et gl. et Bal. in rub. quæ sit longa consu.

LEX XIIII.

1 *Iudex non potest pronunciare de eo, quod non est petitum.*

Cum Pomponius. In cã reconuentionis nõ habet locum exceptio iudicis incõpetentis. h. d. Primo ponit dictum Papiniani. Scđo illud extendit. Tertio rõnem annectit. Secunda ibi, huiusmodi sniam. Tertia ibi, cuius 1 enim in agendo. No. quod dixi in summario. No. secundo rõem po a sitam in fi. ibi, cuius enim in agendo. Oppo. † vr̃, q iudex nõ possit[a] pro-

ADDITIO.

a Ale. Non possit. Vide in l. est receptum. et ibi Ang. de iurisd. omn. iudi.

pronunciare de eo, qd non est petitũ, vt l. ędiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. Solu. Fateor ꝯtrium, & intellige hic, qd reus petebat. Quæro in quo auget dictum Papinia. t adet gl. Pap. permittebat reconuentionem ex eadem cã tm, vt tutelæ, vel neg. gest. sed Iustinianus hic permittit recõuentionem ex alia cã. præterea rõnem annectit. Examinemus, primo dicit glos. ꝙ Papi. solũ in eo negotio permittebat reconuentionẽ, sed ꝯ. ff. de mun. om. iu. l. idẽ cum eo. §. qd si mutuæ. de iud. l. 2. §. sed & si agant. & l. si non cogit̃, vbi ẽt in alia cã permittebatur reconuentio de iure antiquo. Sed possumus dicere, ꝙ ibi fuerunt alii iurisc. à quib. fuit inuentum, vt in alio negotio fiat reconuentio, non à Papi. verius est quod etiam & Papin. permittebat reconuentionem in alio negotio, arg. dictarum legum. Sed in quo addit Iustinia. & extendit dictum Papi. Respon. glo. in eo, quod dicit, nulla opponenda excep. In ꝯtrium facit hic tex. in fi. qui dicit, in eodem negotio, & sic vr̃, ꝙ in eodẽ negotio permisit Iustian. sed solum rationem addit, qd non placet, q̃a vt dixi per iura antiqua erat reconuentio permissa in aliis casib. Nec ob. text. qui dicit hic in eodem negotio, q̃a idem negotium dr̃, ex quo sunt eędem partes, & idem iudex, f̃m q̃ gl. rua not. hic dicit. quid ergo Iustinianus addidit Papiniano? R̃n. iure antiquo permittebatur recõuentio coram iudice reconuenti in totum, vel in partem. declaro: Cõuenio te coram iudice, qui hẽt cognitionẽ cãrum vsq; ad centum libras, non vltrà. Tu corã eodem potes me recõuenire ad ducentũ, q̃a saltẽ, in centum erat meus iudex, vt d. l. si idem. §. quod si mutuæ, & sic erat iudex reconuenti in partem, non in totum. Verbi gratia, ego qui sum legatus conuenio te Romæ, tu potes me ibi reconuenire. iõ quia es meus iudex, licẽt ego haberem exceptionem propter priuilegium legationis. Sed quando erat iudex peritus non suus, hoc non reperitur permissum de iure antiquo, vt possit reconueniri in alio negotio. Istud addit hic Iustinia. vt coram iudice peritus non suo, possit reconueniri, dum dicit, nulla apponenda exceptione. Ita debetis intelligere hanc materiam. Opp. & videtur, quod illud statutum non fuerit necessarium, quia potest reus obiicere compensationem, vt Insti. de actio. §. in bonæ fidei, & supra de compensat. l. fina. Solu. hoc est verum, quando hincinde debebantur quantitas, sed etiam tunc est vtile habere plura remedia per viam actionis, ista est reconuentio, & per viam exceptionis, & ista est compẽsatio. Vlt. esset videndum quomodo auth. & consequenter, habeat se ad hanc legem quod dicam super ea licẽt gl. vlt. non tangat.

AVTHEN.

1 *Conuentio & reconuentio quando fiunt super eodem negotio & super eadem re debent fieri coram eodem iudice.*
2 *Quid si fiunt super diuersis.*
3 *Actor contra reum reconuenientem non potest opponere exceptionem declinatoriam iudicis.*
Et quid si actor ex natura causæ ad alium iudicem de necessitate insistet.
4 *Quæ sit natura conuentionis, & reconuentionis. & nu. 12.*
5 *Reus non potest reconuenire actorem de causa præiudiciali, de qua aliàs. idem iudex cognoscere non posset, etiam vtraque parte volente; secus si partibus nolentibus aliàs posset, nu. 6.*
7 *Actor an possit reconuenire de causa criminali.*
8 *Actor reconuentus non potest reum per modum reconuentionis reconuenire.*
9 *Actor in causa reconuentionis priuilegio causæ potest recusare iudicem, non priuilegio quod eximat personam actoris ab illa iurisdictione.*
10 *Accusans criminaliter, quid tamen non possit reconueniri. & supra nu. 7.*
11 *Prædicta in causa conuentionis, & reconuentionis habeat locum tam in iudice ordinario, quàm delegato.*
12 *Iudex ordinarius, licèt recusari non possit, petitur tamen, ꝙ alius ei associetur.*
13 *In causis summarijs locus est reconuentioni, licet eadem sententia terminari non possit.*
14 *Quando agitur officio iudicis, habet locum reconuentio.*
15 *Quid in causa appellationis.*
16 *Reus si conueniat actorem coram alio iudice contra formam huius auth. & sit delegatus, processus est ipso iure nullus.*
17 *Si coram iudice ordinario processus est aliquis, nisi opponatur.*
18 *Vtroque tamen casu siue processus est nullus, siue quando opponitur exceptio, reus condemnatur in expensis.*
19 *Clericus agens contra laicum coram iudice laico potest reconueniri.*
20 *Coram arbitrio non est locus reconuentioni.*
21 *Et an idem sit in delegato, de consensu vtriusque partis.*

a Et consequenter. ᵃIsta authen. sumitur ex Authẽ. de executorib. & de his qui cõueniuntur, & reconueniuntur. §. fin. colla. 7. & diuiditur in tres partes. Nam primo sicut per legem Codicis aufert̃ actori exceptio declinatoria iudicis, si recõueniat̃, ita per hanc auth. ꝯfert̃ actori priuilegium, ne possit coram alio iudice interim ꝯueniri à reo. Scdo permittit reo ab initio recusare iudicem. Tertio dicit, q̃d iuris, qñ nõ vult recusare, nec reconuenire coram eo, & istud sit pro declaratione tex. Scda ibi, q̃ si displiceat. Tertia ibi, aliogn. Casum in terminis pone p̃te, notabilia sunt clara. Pro declaratione huius materiæ est videndum, quo hẽat se ista auth. ad iura antiqua. & Doc. nostri minus perfectè tradiderunt. Sciendum est igit̃, † qn conuentio, & reconuentio fiunt super eodem negotio ᵇ vel super eadem re, & tunc omni iure est idem, quia coram eodem debet fieri, nec debet

1 b

causæ continentia diuidi, vt ff. ex quibus cau. ad eund. iud. ea. l. 1. sup. de iud. l. nulli. † Quandoque conuentio, & reconuentio fit super diuersis rebus, vel causis, & tunc aut actor conuenit reum coram iudice ipsius actoris in certa quantitate, & tunc idem omni iure, quia reus poterit reconuenire actorem coram eo iudice de illa q̃titate, vel maiori, non autem põt coram alio l. si idem cum eodem §. quod si mutuæ. ff. de iur. om. iu. Q̃nque actor ꝯuenit reum coram iudice ipsius actoris, alr̃s rei: quẽ tn reus põt aliquo priuilegio declinare, tunc adẽ est omni iure, quia apud eundem potest fieri reconuentio, vt l. 1. §. sed & si agant. & l. qui non cogitur. ff. de iud. Quan-

ADDITIONES.

a Ale. Consequenter. Istam authen. extendit Gul. habere locum, si solum rescriptum impetratum est, vt quis possit conueniri coram iudice aliquo, puta delega. Nam tunc etiam antequam conueniatur impetrans poterit reconueniri: Ita dicit ipse in l. 3. in princip. per illum tex. ff. quod quisque iur. uide omnino ibi per me. & quid si conuentio non tenuit aliqua causa, an quis possit reconueniri. Glos. quod non, in c. 1. de rescrip. in 6. Ad materiam huius authen. uide aliquas remissiones, quas habes in l. si idem cum eodem. §. quod si mutuæ. ff. de iurisdic. omn. iudi. Aliqua in materia conuentionis, & reconuentionis, uide per Bald. in c. 1. de controuer. feu. apud pares term. & vide Bald. in c. 2. §. præterea. ult. de prohi. feu. alie. per Frede. ubi quæsitum, an coram paribus habeat locum reconuentio super re non feudali. ubi vide omnino. Et ad intellectum huius authen. uide cap. dispendia. de rescrip. lib. 6. & no. in c. fin. eo. tit. in antiquis, & in cap. 2. de mutu. pet. Et ad intellectum huius materiæ uide not. per Bald. in l. edita. in uersi. 11. quæritur, an possit cumulari, &c. quando reus possit super exceptione reconuenire actorem, & contra eum petitionem porrigere. Et not. quod reconuentio est species exceptionis, & recompensatio est species reconuentionis, ut not. Bald. in l. si constat de compen. & uide cum in l. eius, eod. titu. uide tamen in l. in rebus. §. fi. & ibi Barto. ff. commo. & in quo differat exceptio compensationis à reconuentione. Dicit Bald. in l. cum Papinianus in fine. supra eod. quod compensatio deducitur per modum exceptionis, reconuentio per modum actionis. Et quod compensatio sit species reconuentionis, est gloss. in l. neque. supra de compen. not. Bald. in l. 1. supra de arbit. & Bald. hic, & in l. cum Papi. uersic. quæro nunquid exceptio. supra eod. Et an coram iudice, cuius iurisdictio prorogata est, habeat locum reconuentio. uide gloss. & Barto. in l. est receptum. ff. de iurisdict. omn. iud. alleg. Bald. in l. nam & postea. §. si in autem. ff. de iurem. & quod compensatio sit species reconuentionis, ponit Bald. in l. si cum dies. §. sed si fortè. de arb. & dicunt Doct. in c. 2. de mu. pet. quod si impetrauit iudicem cum hac qualitate, quod cognoscat summariè & de plano, quod ego possum reconueniri eo modo. Vide gl. in Clem. sæpe. de uerb. sign. & idem si aliquis impetrauerit iudicem appellatione remota, quia eo modo potest reconueniri, ut est tex. in c. 2. de mu. pet.

Quid si permittet, quem conuenisse aliquem coram iudice, & desistat à lite an locũ hẽat hęc auth. vide Cy. hic, in pen. q. & Io. And. in addi. spe. in tit. de reconuen. §. fin. in fi. cum concord. quas habes per Ale. in l. 4. in fi. prin. ff. quod quisque iur. & ibi uide. Sed dubitatio est si per uiam reconuentionis aliquis reconueniri possit, qui aliàs non posset, an possit ab omnibus conueniri, an à conuento. uide glo. in l. 2. §. sed si agant. ff. de iud. tenet quod ab omnibus per l. qui non cogitur, eod. titu. & per suam rationem, hanc opin. sequutus Inno. in c. fi. de for. comp. alia fuit opin. Gul. in d. §. si agant. quam sequitur Cyn. Iac. But. & Dy. quod solum fiat reconuentio à conuento, per tex. in §. reuerendissi. alle. in gl. prædicta. Pro ea benè facit l. Fulcinius. §. quod si aduersus. ff. de qui. bus ca. in poss. ea. Sed Ang. in d. §. sed si agant, tenet primam op. glo. & Inno. per l. non distinguemus, §. si quis, & ibi expresse glo. de arb. nisi talis reconuentio fuerit coram arbitro, ut not. ibi glos. Non ob. secundum eum. d. §. reueren. quia respondeo, ut dicit glos. in d. §. sed si agant. Item non ob. d. §. quod si aduersus, quia ibi tractatur de conseruando iure communi, sed in casu nostro loquimur in priuilegio concesso contra ius commune, & in casu d. §. sed si agant. ideo per abusum tale priuilegium perditur in totum. & ad hanc sol. uide Bart. in l. fi. ff. de const. Prin. & adde quod Iacob. de Are. in d. §. sed si agant, dicebat, quod pro opin. Iac. But. faciebat, quia pœna non debet excedere delictum. l. rescriptum. ff. de his quib. ut indig. & facit l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. vend. Sed pro opi. gl. & Inno facit l. 2. §. illud. ff. quod quisque iur. nec plus dicit. Adde ꝙ contrarium opi. gl. & Inn. Ang. & sic pro opi. Iac. Bu. & sequentium, videtur ꝙ certe considerandus sit tex. iuncta gl. in uer. experitur. & ibi not. in l. quis. §. hęc pœna. ff. quod quisq. iur. De quo no. gl. in d. §. illud. eo. tit. & hic non bene. ideo rursum cogita. & hæc opi. Iac. Butr. est æquior, & forte uerior. Et ad materiam quære. Aliquis impetrauit iudicem super reconuentione, post impetrationẽ renunciauit, utrum renunciatio talis sufficiat ad faciendum cessare reconuentionẽ corã eodẽ iudice. Et tex. in l. 3. in prin. ubi sufficit impetrasse, licet non utatur. ff. quod quisque iur. vr̃ facere quod non possit recõueniri. Ad qd̃ probandũ uidelo d. tex. facit l. si quia posthumus. §. 1. & qd̃ ibi per Bart. ff. de lib. & posthu. & Raph. in d. l. 3. tenet contrarium, ꝙ nõ possit recõueniri, & dicit non esse discedendum à uerbis loquentib. de reconuentione; ibi aũt est conuentio, non aũt recõuentio agitur, &c. Et dicit, ꝙ nõ ob. ille tex. q̃a loquitur in rescripto iniquitatis, & iniustitiæ, & sic in casu speciali, ratione cuius habet locũ reconuentio. Quæstio aũt nr̃a loquitur in rescripto iustitiæ; quæ ergo opin. sit uerior, ibi uide Doct. & Flo. in d. l. 3. & latius & melius in l. arbitrium. famil. ercis. uidetur approbare ꝯ not. ut ueriorẽ: maxime, qñ talis impetratio fuerit contra iuris formam facta, sic si fuerat apposita illa clausula, quę solet apponi, non obstante, &c. Sed ubi sit impetratio f̃m formam iuris, tunc sit uera opi. Ray. f̃m Ang. in d. l. 3. & ipsum uide, & uide gl. in d. c. 3. Inno. hic, & D. Ian. in d. c. ex cõquestione. de rest. spo. & uide Bal. in l. 3. §. 1. quæ not. d. Ant. in c. 1. de rescriptis. in 6. in nouel. Item ad materiam no. secundum Cy. in auth. habita, ꝙ si conuenio scholarem coram Rectore ex necessitate, ego non possum ibi reconueniri. Quod sequitur D. Io. in cap. 1. ad fin. de mut. pet. Quid autem quando artifex conuenitur sub suo massario per alium qui non est de sua forte. Et dixit d. Io. in c. 1. secus esse, imo arguit etiam contra dictum Cyn. de quo etiam uide Bal. in d. auth. habita. in uer. quæro. ubi hoc limitat, nisi reconuentio fieret ex eodem negotio, ita quod uentilatio sit connexa per l. 1. de quibus reb. ad eundem iudicem eatur. quo casu dicit etiam quod clericus poterit coram laico reconueniri. Et all. ibi Bal. quia talis actor sponte non elegit iudicem sæcularem, sed non trahitur ex necessitate, quę non est generalis. Et uide quod no. Bal. in l. quod Papin. in fi. supra eo. utrum petitio in causa reconu. habeat uim exceptionis in principali. uide eo. Bal. in l. uto. in fi. ff. sol. mat. & ibi Pau. de Cast.

Paris. Et consequenter. Circa istam materiam inquantum dicitur in ea, quod coram iudice delegato habeat locum reconuentio, an ille, qui impetrauit possit renunciare, uide Ale. late in l. 3. circa fi. ff. quod quisque iur.

b Menoch. Eodem negotio. Barb. cons. 3. col. pen. lib. 4.

Quādoq; actor conuenit reum coram iudice penitus nō suo, sed ipsius actoris, tunc de iure antiquo non permittebatur reconuentio, sed per legem Codicis, per l. cum Pap. ī. c. pmittebatur reo reconuenire uolenti, nō aūt imponebatur ei necessitas, nec ꝓhibebatur ire ad alium iudicem. Hodie per iura Authēticorum imponitur ipsi reo necessitas, vt corā eodem iudice reconueniat, si velit agere lite pendente, ut hic vides. Scdo q̄ro, q̄ est rō istarū ꝯstōnū. 3 R̄n. una est rō ꝓ reo ꝯ̄ actorem, q̄ ponitur in l. cum Papinianus. † vt actor ꝯ̄ reum recōuenientē, non possit opponere exceptionē declinatoriā iudicii, quia ipse actor eū in agendo eligit, ergo non dēt dedignari hēre eum iudicē ꝯ̄ se, vt manifestē dt tex. l. cū Pap. Est er- 4 go hoc ꝯ̄ actorem, ᵃ qa ipse iudicē eligit. Vbi ergo ipse actor non elegisset, sed de necessitate ad alium iudicē iuisset, tunc cessaret ista opinio. Idē si de volūtate utriusq; partis, vt ī. dicā. quā rōnē no. bñ, & pondera. Solū. n. actori tollit exceptionem, qd non sit cōpetēs iudex agenns, & vult, qd ipsius actoris ꝑsona ipsum iudicē non dedignetur. Sed si natura cāæ sup qua reconuenitur, dedignareī talē hēre iudicē, hæc exceptio ꝑ tex. non tolleretur, ut ī. dicā. Scda rō est ꝯ̄ reum reconuenientem pro actore reconuento, videlicet ne reus possit trahere actorem ad alia iudicia, & sic eum ꝑturbare. ne coram primo iudice agat. & litē ꝓsequatur. Hanc rōnē ponit tex. in l. si idem. §. quod si mutuæ. ff. de iur. omn. iu. & in corpore unde sumitur hęc auth. Iste sunt rōnes finales huius materię recōuētionis, & ꝯuētionis. Tertio est videndū, † q̄ sit natura conuentionis, & 4 reconuentionis. Ad hoc resp. natura eius est, vt qui prior appellat, prior agat. Et sic prius respondebitur libello actoris, quàm libello rei, in causa reconuentionis, & eodem modo lis prius contestabitur. Et idem in quolibet actu similι comprobatur, hoc est eodem tempore facto uno, statim deuenitur ad alium. Itē dictę causę eadē b sententia terminabuntur. ᵇ hoc est, primo vna sententia, & statim alia, ut ff. quæ sen. sine app. resc. l. 1. §. fi. ī. de cōp. l. neque. ī. rerum amo. l. 1. no. ff. de iud. l. qui prior. no. etiam in hac auth. tex. est extra, de mu. pe. c. j. de or. cog. c. cū dilectus. Huius ratio est, fauor rei, ne prius condemnetur actori, quàm actor sibi, ut l. neq;. ī. de cōpē. & l. 1. ī. rer. amo. Huic ergo fauori posset ipse reus renunciare expressè, vel etiam tacitè, qd apparet, qa si iste ordo nō fuerit obseruatus, non est sñia nulla, sed uenit annullāda per appłonem ut d. l. j. in fi. q̄ sent. sine app. re. Non tñ posset reus facere quin priuilegiū, qd hēt actor, ut qui prior appellat, prior agat. illud perderet in causa reconuentionis. per l. qui prior. ff. de iud. Potest enim reus præiudicare priuilegio suo, nō priuilegio partis aduersę, ut ī. videbitis.

His præmissis pro fundamento, & subā totius materiæ veniamus ad qōnes, q̄ tanguntur hic ꝑ gl. & Doct. Primo † q̄ro, ᶜ 5 c utrum reus possit reconuenire actorē de cā ꝑiudiciali, de qua aliàs idem iudex cognoscere nō posset, ut l. 2. in fi. ī. de pę. iud. Gl. dicit, ꝙ sic, ut ī. de iud. l. quoties. uide gl. sup ver. eūdem. Inn. Host. & Ber. & alii Mod. extra, de mut. pet. c. 1. tenent ꝯ̄riū. Itē Spec. in ti. de cōuen. & reconuen. dicunt, quod reconuentio nunq̄ potest fieri in cā, de qua aliàs iudex cognoscere non pōt. Et sic cōuentus corā iudice laico de cā pecuniaria. non posset reconuenire actorē in cā spirituali. Allegat extra q fi. sint legi. c. lator. de ord. cogn. c. tuā, cū fi. Ad l. quoties tñ. Spe. qd iudex incidenter cognoscit, non aūt de hoc pronūciat. Pro gl. uīa uī casus ff. de iur. om. iu. l. si idem. §. qd si mutuæ. ubi pōt reconueniri actor in maiori summa, q̄ aliàs sit iudicis iurisdō. Item vr pro hoc tex. in cor. uñ hęc sumit, qa ibi lex eū competentē facit iudicē in utraq; cā. Quid dicemus? R̄ndeo: Qñq; reus recōuenit actorē super eo, de quo iudex non poterat aliàs cognoscere, nisi partib. volentib. prorogare iurisdōnem, tūc recōuentio pōt fieri, ut d. § qd si mutuæ. & l. 2. §. sed si agat. de iu. Ratio, qa per electionem actor sibi ꝑiudicat, dētigitur pati eū esse iudicē 6 contra se, ut dicit text. in l. Cod. Sed hoc casu pati pōt, ergo &c † Si verò recōuenit actor sup re, uel cā, de qua iudex nō posset cognoscere ēt vtraque parte volente: tunc non est locus reconuentioni. Et ita loquitur opinio Canonistarū, q̄ est vera. Nā tunc cessat ratio ꝯuentionis, & reconuentionis. Vult. n. lex, quod actor patiatur ipsum esse iudicē ꝯ̄ se. Sed hic licèt actor patiar, nō patit natura cāæ, & sic cessat ratio posita in l. cum Papinianus. & ī. dixi. & per hoc in qōne, ꝓposita de causa ꝑiudiciali, statim non poterit fieri recōuentio coram iudice pedaneo, qa priuilegiū cāæ ē, ut cognoscat à maiorib. iudicib. non priuilegium ꝑsonę. tex. uī in l. nō distinguemus. §. de liberali, ff. de arbi. Non ob. tex. in corpore uñ sumit ista auth. ubi facit eūdē iudicem utriusq; cāæ, qd intelligo, s. remouēdo exceptionē, qd non sit iudex actoris. Secùs si nā cāæ non patiaī ẽm qd dicit l. cū Papinia. nō. n. ē uerisile, qd ex illo uerbo Priceps uoluisset, qd ꝑ nām recōuētionis iudices cognoscerēt de causis maximis: hæc. n. esset res magni ꝑiudicii. Possent. n. partes inuicē componere, & habere sup cā status, vel monachatus, vel matrimonii, vnū iudicē minimū, q sñiaret ẽm eorū volūtatē, qd esset absurdū, vt d. §. de liberali. Præterea natura ꝯuentionis & recōuētionis est, ut simul tractentur, & eodem tpę finiātur. Si intelligeres de actione ꝑiudiciali, ꝑ quā impediretur exercitium aliarum actionū interim, ut in qōne seruitutis, & libertatis, vt l. ordinata, ff. de lib. cau. nō posset habere locum recōuentio, quasi simul tractari nō pñt. libᵈ 7 auth. rō melius ī. declarabiī. Scdo q̄ro, † utrū possit actor recōue-

d ri de cā criminali? Dicit gl. ᵈ qd sic, eadē rōne, qua ī. dixi de ꝑiudiciali. uide gl. sup uer. eundem. Pro declaratione istius q. est uidendū, quia aut actor accusauit criminaliter, & nunc an reus possit ipsum reaccusare, est mā l. is qui reus. de pub. iud. & ī. qui accu. non pos. l. neganda ad unum tamen aduerte, quia tota illa materia loquit, qñ quis accusatorem reaccusaret coram iudice suo. Sed si per modum reconuentionis uel accusatorem suum accusare coram iudice non suo, hoc non posset. Ratio, quia actor illum iudicem non elegit, nec spōte iuit ad eum, uno quadam necessitate, s. ꝑp maleficium, uel iniuriam sibi factam, ut l. 2. §. sed si agant, ff. de iudi. Vnde non est ꝯueniens ut malignitas aduersarii mei, propter quam cogor eum accusare, faciat ut ego possim reaccusari coram iudice nō competenti, ut d. §. sed si agant. Quæ ratio cessat in eo, qui agit ꝯ̄ aliquem ex aliquo ꝯ̄ctu celebrato ab ipso agēte, uel ipsius facto: sic eo casu quo accusat, cessat ratio l. cum Papinia. quia ipse accusator iudicē non elegit spontè. Si verò agat actione ciuili descendēte ex aliquo maleficio, vel facto conuenti absque sententia vel ꝯsensu accessoris, tunc idem eadem ratione, ut d. §. sed si agant. Quæ dicta sunt tam in ciuili. quā in criminali, intelligo, qñ actor ꝯueniret reū corā iudice ordinario. Si. n. ꝯ̄ eū iudicē delegatum impetraret, tunc crederei qd posset fieri recōuētio, ꝑ hāc auth. & in cor. unde sumiī, & qa subest ratio, quia ipse eum eligit, & cessat ratio impedimenti, de qua loquitur §. sed si agant. Si uerò agit actor, & actione ciuili descendente ex suo facto, uel contractu, tunc si reus eū uult reconuenire ciuiliter, siue actio descendat ex crimine, siue nō, pōt indistinctè per istas leges. Sed si per modum reconuentionis uelit eum criminaliter accusare, tunc si iudex ille, coram quo fit conuētio, aliter de illa causa criminali cognoscere nō posset, non fiet reconuentio, quia hoc est priuilegiū causæ, non personæ. Et hoc nō posset fieri ēt utraq; parte uolente, ut l. nō distinguemus, §. Iulianᵘˢ. ff. de arb. Sed si iudex possit cognoscere de illa cā criminali, tūc vī, ꝙ posset fieri reconuentio, sicut posset fieri prorogatio, ꝑ l. j. ī. ubi de cri. agi opor. Hoc ēt uī tenere Inn. tñ in hoc est aduertendum. Nā cā crīaliter habet istud priuilegiū, ut ea pendente supersedeat in qualibet ciuili, ut l. fi. ī. de or. cog. Modo si quidē ille, qui reaccusat per modum reconuentionis, uult uti hoc priuilegio, quod interim super ciuili primo proposita supersedeatur, non posset ꝯuenire, qa hoc non patitur natura cōuentionis, & recōuentionis, q̄ est ut simul procedatur, & simul terminetur. Et qa ꝑ hoc ꝑiudicaret actor, cuius ē priuilegiū, ut q prior appellauit, primo agat. Hoc tñ casu non puto reum conuentum impediri, qn actor ēaccuset corā alio iudice cōpetēte, nec impedireī ꝑ exceptionē, q̄ introduciī per auth. hanc. Nam hæc auth. aufert reo suos iudices, ideo qa dat sibi alium, s. hūc in cā reconuentionis. Eo ergo casu, quo non pōt reconuenire, uel non potest sine priuilegio, & præiudicio sui iuris, uel

ADDITIONES.

ᵃ Ale. Contra actorem. No. an reus habeat necesse reconuenire actorem coram eodem iudice. Et uide Bal. in l. cum Pap. supra eo. & limita per Barto. intra eo. & quod ibidem dixi, tenet tamen processus in ordinario, si non opponatur.

ᵇ Alexand. Terminabuntur. Adde quod dicit Bald in l. uiro so. ma quod quando causæ conuentionis, & reconuentionis semper uniuntur in casu d. l. viro. secundum intellectum Iac. de Are. & Bar. ibi, tunc reconuentio habet vim exceptionis, & est necesse simul pronunciari super utraq; secus si non uniuntur, sed sunt separatę, Ita quod ex una non inducatur exceptio in alia, nam tunc secundum eum non est necesse, quod una sententia dirimatur. De quo per Imo. in l. 1. in fi. quę sen sine appe rescin. Et eodem quod licèt debitum unum sit liquidum, non tamen procedetur incontinenti ad exactionem, si reconuentio te, sed debet expectari finem utriusque causæ per sententiam quod est uerum, si de facili, & cito reconuentio potest liquidari. alias secus, secundum Bald. no. in l. neque. supra de compen. & tenet Imo. in c. 2. de ord. cog. in gl. ulti. Ad quod etiam uide quod no. Bar. in l. si. inf. qui ad li. procla. non. li. Adde quod no. Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune in ult. q. de acq. pos. & Bal. in l. cum Pap. supra eod.

ᶜ Paris. Primo quæro. Circa istam materiam reconuentionis no. inf. quod reconuentio non habet locum in causa, quæ desiderat celeritatem, ut per Ro. sing. 815. inc. Recōuentio. Item quod reconuentio non habeat locum coram arbitris iuris, uide Spe. ti. de reconuētio. §. effectus, uer. sed nunquid corā istis. Ro. sing. 717. inc. reconuentio. Item si per statutum sint deputati aliqui iudices qui habeant cognoscere de causis pauperum egentium, an si pauperes agant in ipsos iudices possunt reconueniri, uide Bal. in c. 1. de contro. feu. & ibi etiam quod nullus iniuriatus agens de iniuria, uel de furto, uel de alio maleficio potest reconueniri coram alio non suo iudice. Nunquid autem coram paribus curiæ habeat locum recōuentio in materia feu. uide Bal. in c. 1. § fi. de prohib. feu. alie per Fred. & ibi etiam ponit index, quod est reconuentio quædam præiudicialis, & ostentatiua, quædam secundaria, & simplex, ut ibi per eum. Item quod recōuentio habeat locum coram iudice prorogato, uel cui maior, uel æqualis se submisit, & qd nō coram arbitro, & de rōne diuersitatis & pro limitatione eius quod dicitur de arbitris, uide Ias. in l. est receptum in gl. fi. de iur. om. iud. Item si Princeps dedisset iudicem alicui motu proprio: an tunc possit fieri recōuentio coram eo, uide Ias. per illum tex. ponderantem quod non, in l. si quis iniquū, prope fi. ff. quod quisque iur. Item quod causa reconuentionis eadem instantia terminari debeat, qua causa conuentionis, & iisdem priuilegiis, & prærogatiuis gaudeat, uide In. de Dama. consi. 93. & ibi etiam per Bolog. in addi. quod si clericus cōueniat laicum coram iudice sæculari, poterit coram eodem ipse clericus reconueniri, uide Are. in c. si clerici. extra de iudi. & ibi laté Decium. Item quando quis petit imponi perpetuum silentium alicui super aliqua re, quod procedatur solum super re conuentionis, uide Are. in c. in præsentia. de proba. & ibi etiam Fel. Item uide in materia reconuentionis laté Maria. Soc. in ti. de mut. pet. ubi coram quo, & inter quos, & de quib. causis locum habeat, & multa alia. Item an procedat reconuentio corā arbitris, uel arbitratore, & quomodo, uide Bar. consi. 3. uol. 4.

ᵈ Alex. Dicit gl. Et hoc per Bal. in l. 1. in prin. qui accu. per Bar. & Imo. in l. is qui reus, ff. de publ. iud.

vel suæ causæ, tunc non aufert ista auth. iudices suos, vt hic manifeste colligitur ex tex. & in corpore, q vult q reus tūc debeat supersedere, nec agat corā alio, qn ei liceat agere corā eodē, aliàs secùs, vt probatur. ff. eum qui ap. in prouin. debe. defen. l. pen. & j. dicam.

a Quærit gl.ᵃ qd † si actor reconueniens velit reum per modū reconuentionis reconuenire? Gl. dicit q non potest, vt in ea habes. Idem tenent oēs Legistæ & Canonistæ. Quæro, vtrū † liceat actori in cā reconuentionis recusare iudicē, coram quo reconuenitur? Quidā dicunt q sic. Et ita intelligunt auth. Gl. nostri, sed omnes Doct. dicūt ɔtrium, quia postquam actor semel elegit eum, non pōt eum recusare, ut l. cum Pap. & in auth. offeratur. s. de lit. cōtest. Quā intellige, qd actor nō pōt eū recusare priuilegio aliquo, q examinat psonā actoris ab illa iurisdōne, sed priuilegio causæ bñ pōt recusare recōuentionē.ᵇ V. g. Ille q agit de spoliatione, & petit restitutionem, si recōueniatur, potest opponere, q non pōt recōueniri donec restituat, vt l. si qs ad se fundū. j. ad l. Iuliā de vi. & cā, de or. cog. e. cū dilectus. & c. sup spoliatione. Idē in cā depositi, l. 1. s. depositi.

10 Idem in causa criminali, † qa accusans criminaliter non pōt interī recōueniri, vt l. si. s. de ordi. cogn. In istis priuilegiis causæ excluditur reconuentio. Procedo vlterius ſm ordinem gl. Quæro † utrum ista auth. hēat locū in iudice ᶜ ordinario, & delegato. & dicunt quidam q solum loqtur in delegato, quia hic loquitur de recusatione, & ordinarius recusari non pōt. Sed oēs gl. & Doct. dicūt q hēt locū tam in iudice ordinario, q̄ in delegato: & † licèt iudex ordinarius recusari non possit, petitur tñ, q alius ei associetur, ut in auth. si uero contigerit. s. de iud. Quærit gl. quomodo istæ cāæ tractabūtur simul, & eadem snīa terminabuntur. Dic ut dixi s. circa prin. & j. declarabo clarius. Sed iuxta hoc q̄ro, qñ debet fieri ista recōuentio. In hoc sunt opi.ᵈ in gl. Quidā Doc. dicūt q ab initio incontinenti, vt innuit text. in ista auth. & in corpore vnde sumitur. Alii dicunt, q pōt reconueniri qñcunq;, vsque ad sniam, vt dicimus in denunciatione, q̄ fit uenditori. Et illud ultimum tenet Ber. de mu. peti. c. 1. & dicit q est casus extra, de pscrip. in c. dispendia. li. 6. Idem vř tenere Inn. Host. aūt uidet tenere ɔtrium. Diceremus sic. Rō recōuentionis, q̄ fiat p reo ɔ actorē, est, qa actor q illum elegit iudicē in agendo, habeat illum in defendendo, dicit tex. Sed ista rō habet locū ᵉ qñcūq; pendēte iudicio: ergo qñcunq; pēdēte iudicio possum ipsum reconuenire. Sed huic obstat natura ɔuentionis, & reconuentionis, q̄ est ut s. dixi, ut simul tractēt, & eadē snīa terminet. Qūo ergo possunt simul tractari, & terminari, cū lis prima iam sit prope finē, & ista incipit. Rndeo, ut s. dixi, q istud, quod simul tractet est in fauorē rei recōuenientis. Aut igit vult reus recōuenire cū suo priuil.ᶠ vt simul tractēt & simul terminent, & hoc nō pōt nisi ab initio ut hac auth. & in corpore vn sumit. Sed si eum uult reconuenire, & nō uti priuilegio, tunc poterit, nec est quod repugnet. Dicerē tñ forte tunc magis cā conuentionis, q̄ recōuētionis. Et iō Ion. in c. dispendia. dicit, q qñcunq; pendente iudicio primo agitur ɔ actorē p modū ɔuentionis, uel recōuentionis, & tūc dicatur ɔuentio simplex, qñ omitti natura recōuētionis, q̄ est ut sit terminent. Sed p tanto ego appello istam recōuētionē, qa aliàs non esset cōpetens iudex, nisi pp recōuētionē. Iuxta hoc q̄ro, † utrū

13 g quid in causis summariis g sit locus recōuētioni? Tex. vř q sic, in l. sed & hæ. §. nō solum. ff. de pc. ubi dř, qđ ēt in cā damni infecti, hēt locū recōuentio. Et constat, qđ cā dāni infecti sit summaria, ut l. j. ff. de dam. infe. Inn. ɔ, & idē tenet Pet. & alle. l. j. s. ubi caup. stat. Præterea est iō quia cā recōuentionis dēt simul tractari & terminari. Sed si una esse ordinaria, alia summaria, hoc fieri nō posset. Ego dico, quod in summariis habet locum reconuentio. Quid. n. si recōuenia tur alia summaria? Certè non est dubium, sicut dicemus de ɔuēto sup spoliatione, q pōt reconueniri sup alia spoliatione, ut dixi in l. q sē ad fundū. j. ad leg. Iul. de ui. Prꝑterea, tunc non est impedimentū natæ reconuentionis, qa vtraq; pōt simul tractari, & terminari. Sed si cā recōuētionis esset ordinaria & prima summaria, tunc idem dico quod habeat locū reconuentio, si reus uult illud priuilegiū remittere, nec curat quod eadem sententia terminetur, vt a pa. dixi probatur in d. leg. ubi dñt, qđ in causa dāni infecti

14 locus est reconuentioni. Quæro nunquid † quādo agitur officio iudicis, sit locus reconuentioni? Tex. est quod sic, in l. 1. in fi. ff. de uar. & extraor. cogn. Quæro nunquid † in causa appellationis,ʰ sit locus

15 h reconuentioni? Spe. tractat istam q. & Cy. ponit eam in l. per hanc. j. de temp. ap. Breuiter omissis uerbis eorum, ueritas est ista, quod quando ille, qui appellauit, appellat de necessitate pp iniuriā, quā arbitratur sibi factam à iudice, & si ipse sua sponte iudicem nō elegit, non potest coram iudice appellationis reconueniri, sed debet in prouincia sua apud suum ordinarium iudicem conueniri, ut ff. eū q ap. in puin. deb. defen. d. l. 1. & l. 2. §. ei quoq;. ff. de iu. Ex quo patet, qđ ista auth. solū impedit reū agere corā alio iudice, qñ dat

16 sibi iudicem in cā reconuēt. aliàs cessat ista excep. † Quæro quid si

i reus ɔuenit actorē corā alio iudice i ɔ formā huius auth. Rndi q-

17 dem coram iudice delegato, processus est ipso iure nullus. † Si coram iudice ord. pcessus est aliquis, nisi oppnat d. c. dispēdia. de rele.

18 † vtrobique tñ siue pcessus est nullus, siue quādo opponitur exceptio, reus vocans actorē corā iudice ɔdemnatur in expensis, vt d. c. dispēdia, qa temere vocauit, & c. l. eū quem temere, ff. de iu. Quæ-

19 ro utrū † clericus agens ᵏ ɔ laicū coram iudice laico possit recōue-

k niri? Gl. in c. at si clerici. extra, de iud. tenet quod sic. Quidā Doc. iuris ciuilis, ut Pet. & Iac. But. tenent quod non, quia hoc non potest fieri per modū prorogationis, ut c. si diligenti. ex. de fo. ɔpe. & s. de epi. & cle. auth. statuimus. Bñ puto ɔriū, s. qđ possit recōueniri. Nec ob. qđ nō pōt fieri progatio, qa fateor: sab hoīe, sed à lege hoc fit, ut oē priuilegiū, p qđ psona subducit, iurisdōnē tollat i cā reconuentionis, ut l. cū Pap. & in corpore vñ sumiř hæc auth. Nec obst. si dicas, illic est fauor totius cleri, qa fateor, eodē mō priuilegiū, ne legati ɔueniani, est fauore publicæ vtilitatis, & tñ cessat in causa re

20 conuētionis, ut d. §. sed si agant. Quæro, † utrum coram arbitris sit locus

ADDITIONES.

a Ale. Quærit glo. No. quod actor conueniens non potest reconueniri. Sed quid si actor impetrauit iudicem delegatū super fundo, reus reconuenit ipsum super domo, quo e ifit v alt etiam actor coram eodem iudice recōuenire super vinea, an audiatur? Et tex. uidetur, q non, ita tenet Gu. in l. 1. quod quisque iu. & Spe. in ti. de repu. §. an uer. non. quid possim, & quod no. Inno. in auth. habita. Et hoc modo uidetur mihi, quod hic intelligendus tex. in d. l. si. & no. gl. hic, & expresse Spe. in ti. de reconuen. §. nunc dicamus, & uer. si.

b Ale. Spoliatione. In interdicto spoliationis, & in causa depositi, non habet locum reconuentio, contrarium uidetur no. Bar. in l. naturaliter, § nihil commune, in pe. q. ff. de acq. pos. iuncto eo, quod dicit tex. in l. a. ultra med. uer. intra quo. bo. & in l. 2. §. a. super ubi in rem acti. Adde q primam opi. tenet Spe. in ti. de reconuen. §. nunc uideamus, in prin.

c Alex. Habeat locum in iudice. An ista auth. habeat locum in ordinario, & in delegato, licet Bal. in l. cum Pap. aliqui habit in l. nemo. supra. eo. in uer. quæro utrum per tex antiquum, uidetur uelle, quod solum habeat locum in delegato. Adde tamen, quod si talis legatus fuisset datus de non consensu, non habet locum ista auth. secundum Bar. hic, ad fin.

d Ale. Sunt opi. Et cum opin. Host. contra Bar. & Inn. tenet gl. Io. And. in Cle. sæpe nerb. signi. oner. exordio. secundum Io. And. in addi. Spe. in ti. de reconuen. uer. quando sit reconuentio, non habet locum priuilegium prorogationis iurisdictionis, contra Bar. hic. Sed d. An. & Inno. in c. 1. de mu. pe. tenent opi. Bar. hic, licet Io. Cal. tenent opi. Io. An. & uide Bal. hic.

e Alex. Habet locum. Sed quid si reus confiteretur delictum, an possit reconuenire actorem, uide Bal. in l. si. C. qui. ad lib. procla. non lic.

f Menoch. Vt simul tractentur. Ioc limitat nisi sit consimilis cognitionis ut etiam infra sentit Barol.

g Ale. Summariis. Sed quod non [illegible] ut reconuentioni, tenet Bal. in l. 2. supra ubi causa stat ubi idem dicit, quando una causa esset præparatone alterius, quod no. Adde ... in Cle. sæp. de uer. sig. & plen. per d. Ant. & Inno. in c. 1. de mu. peti. & Bal. in l. naturaliter, §. nihil commune, in pe. q. de acq. pos. & ibi per Imo. & quod no. Bal. in l. & fine. supra ad Treb.

h Ale. Appellationis. Sed quid si appelletur in causa conuentionis primæ, an possit iudex procedere in causa reconuentionis. Dic secundum Inn. q sic, in c. cum nobis de elec. & utrum in causa appellationis habeat locum recōuentio. Cy. vř tenere, q nō, in d. l. per hanc. In 6. q. Idem Inn. in c. 1. de mu. pet. Pro hoc tex. in l. ad cognitionem, ff. ex quib. caus. in pos. ea. Sed Spe. in ti. de conuen. & reconuen. §. nunc dicamus. uers. sed quid coram iudice. restringit hoc dictum in appellatio. ab interlocutoria, secus in appellatione a diffinitiua. Sed tamen non respon. et ad [illegible] l. 2. § legatis, ei quoque, ff de iud. quæ probat indistincte opi. 1. Sed Ang. in d. § legatis, dat aliam limitationem ad hoc, & ueram. Non debet, secundum eum, limitari, nisi appellatio exerceretur in domicilio appellationis, quia tunc cessat ratio §. legatis, q no. in de Bal. in d. l. per hanc, & uide gloss. in l. sed si restituatur, ff. de iud. & Bal. in l. & fine. supra ad Treb.

i Menoch. Alio iudice. Afflict. Decis. 254.

K Ale. Clericus agens. Et hæc est communis, quod clericus possit reconueniri, & tenet eam gl. in c. 1. de mu. pe. Sed aliqui, quos sequitur d. Ant. in d. c. tenent contrarium, & eū communiter transit d. Io. facit etiam quod singu. no. Imo. in l. si cum hominem de fideiuss. ubi instantia transit in clericum etiam coram seculari, unde [illegible] en casu posset clericum conueniri indistincte quoties reconuen. heret ex eod. negotio, & uentilatio esset connexa, secundum Bal. in auth. habita, in uer. quæritur. Alii ibi inducunt argu. contra opi. Bar. hic. Reconuentio procedit uirtute conuentionis fundatur. n. super electio, facta a iudice, ut patet in c. cuius in agendo. sed prorogatio non potest fieri de specie ad speciem penitus diuersam, sicut est iurisdictio clerici, & laici, ut patet 96. dist. & l. 1. §. ff. de iu. ergo talis reconuen. fieri non potest. Confirmatur ista ratio ab ipsis, & quod non potest fieri expresse, non potest fieri tacite, ut l. non intelligitur, §. n. ff. de iu. Sed aliquis clericus non potest expressè prorogare iurisdictionem in laicum, ergo nec tacitè. Sed huic rationi respond. Io. Cal. & alii, q [illegible] ratio [illegible] n dit, quia sequeretur ex ista ratione ulti. q sicut clericus non potest expresse consentire in iudicem ecclesiasticum non suum, ut c. significasti de fo. compe. ita non possit reconueniri coram iudice non ecclesiastico. Hoc autem est cōtra c. 1. & c. & ibi no. de mu. pe. Sed ab hac impugnatione defendas Ant. d. suam opi. dicens q illa prorogatio fit secundum naturam iuris, & tunc aliquid permittitur fieri tacite, & in consequentiam, quod non permittitur fieri expressè, ut patet in d. c. dilecti. de fo. comp. Vnde dicit Bal. no. in l. nulli. C. de iud. q in conuentione cognoscit iudex in incidenti ad causam principalem, & contra naturam ipsius, nec principaliter, & expresse, nec tacite, sed in consequentiam potest iurisdictio in alterum prorogari, ut patet in c. tui. de ord. cog. & in c. lator qui fi. sint le. Hoc autem est contra materiam iurisdictionis ecclesiasticæ, q clericus subsit sæculari iudici, uel q iudex sæcularis hēat talē iurisdictionē, maxime per rōnem, quæ redditur 96. dist. in c. denique, ergo nec tacite in cōsequentiā potest ista iurisdō prorogari. Tu aūt contra istam rōnem, quæ est difficilis, dicas q assumptum est falsum, qa licet subiectū, in quo est iurisd. V. g. clericus nisi professus ptineat ad iurisdōnem seu iudicem tpalē, cū tū ipse dicatur esse tpalis. & sm naturam suā, non est bonū simile de cā spirituali, in quā habilitas rōne psonæ nō faceret actū ppriæ cōtra naturā facietis, sicut inhabilitas materiæ, ut patet in l. as q dimo, in fi. & q ibi no. Bar. ff. de le. leg. & licet clericus non sit de iurisdōne iudicis sæcularis, tamen pp hoc rōne subiecti nō dēt dici, q prorogatio, q̄ fit in iudicē sæcularem, sit cōtra naturā iurisdōnis, sed cōtra priuilegiū psonæ, q̄ nullo modo pertineat ad laicū. Sed pro Bar. adducat nouam rōnē. Nā actor, & reus sunt psonæ cōnexæ, ut quod statuit in uno, maxime ubi iō est expsla in l. extendi ad alterum, l. si. C. de fru. & li. exp. & tex. in Auth. de execu. §. 1. cogit reū inuitū agere corā eodē iudice, ne pp diuersitatē tribunalis lites implicent, & non possint finiri & hoc circūs. ripen ... consensu actoris, in persona ipsius habet locum ratio prædicta, & cogitur in iure respōdere. Cum ergo lex generaliter dicat, q agens tenetur respondere reconuenienti, ergo &c. Adde quid iuris si clericus accuset laicum coram iudice laico, & accusatus ipsum clericum coram episcopo, dicens, quod falso fuit accusatus per clericum, an episcopus poterit inhibere iudici sæculari ne interim procedat. Vide Fede. de Sen. cons. 113. Et quod clericus poterit reconueniri coram laico, uidetur tenere Spec. in ti. de con. & reconuen. §. 1. uersicu. sed quid si laicus.

locus[a] reconuentioni. Text. est, qd nō, extra de arb. c. cum dilectus, qd est verum, quia tunc cessat rō l. cum Papi. Non. n. actor illū arbitrum elegit magis, quàm reus: imò verque simul. Et iō † puto, q si aliquis esset delegatus de ꝯsensu vtriusq; partis[b] coram illo delegato nō esset locus recōuētioni eadem ratione, qua de arbitro s. dixi.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro cōcordia. Aduerte, q in recōuentione debet procedi ſm formam ꝯuētionis, & vna snia terminari, qñ agit petitorio, & recōuenitur possessorio: vel ꝯ, pro eadem re, intellige in illis casibus vbi in possessoriis requirit lit. ꝯt. ita hr per Bar. in l. naturalr. §. nihil cōe. ff. de acq. poss. Cōtrarium tñ allega. in auth. & ꝯñr. iūcto eo, quod voluit ipse Bar. in l. 1. s. quo. bo. & in l. fi. s. vbi in rem act. ubi uoluit, quod omnia iudicia possessoria sint summaria, & in extraua. ad reprimēdum, in verbo, summariè. tu dic. Bar. non negat in dictis suis. In hac auth. si benè uideat, tenet affirmatiuā, uers. sciendum est igitur, & uers. iusta hoc quęro. Et sic nō meretur argui de ꝯtrarietate.

ADDITIONES.

a Menoch. Locus. Barb. cons. 3. col. 2. & ve. lib. 4. Soc. in cons. 65. nu. 1. lib. 1.

b M. noch. Vtriusque partis. Pulchrè Zasius lib. 2. sing. responsorum, c. 37.

LEX XV

1 *Ante litem cōtestatā pōt in aliquib. casib. appellari: & qui sint isti casus. nu. 2.*

3 *Recusatio iudicis pōt fieri quādoque post litē cōtestatam, si noua cā superuenit.*

4 *Nemo nisi Princeps, potest committere causam remota appellatione à diffinitiua. sed benè ab interlocutoria.*

5 *Appellatio & recusatio iudicis, quando simul ponuntur, hinc appellatione remota ante litem contestatam, etiam recusatio remoueri uideri.*

6 *Si in literis delegōnis remoueatur solū appellō, nō intelligitur remota recusatio.*

Cum solitum. Ista est singularis lex, nec scio esse eam alibi. & bř hoc dicit. Qñ[a] duo vocabula ueniunt ad determinationem eiusdem uerbi, debent intelligi, ut uniformiter operentur. Primo Imperator repetit illud, super quo dubitatur. Secundo quorundam ponit opin. Tertio dat consilium. Secunda ibi, quidam putabant. Tertia ibi, caueant. No. quod dixi in summario. Idē habes in l. testō. s. de testa. mil. & de impu. & ali. sub. l. hǽditatē. & l. gnus, de uulg. & pup. l. iā hoc iure. Dř hic, caueat itaque. Quæro qua distinctione debent uti iudices? Gl. dicit, q debent uerbum applōnis accomodare post sniam, & uerbū refutationis, seu recusationis ante lit. ꝯt. Vide gl. super uer. sine certa. Vult ergo glo. ad hoc ut ista clā aliquid operetur, qd apponatur eo tpe, quo inducat aliquid ꝯ ius cōe: sed de iure cōi post sniam potest appellari, ergo post sniam remoueatur applō. añ li. ꝯte. pōt recusare. ergo añ lit. conte. remoueat recusatio. ista opi. non est uera, quia nullus iudex pter Principem pōt applonem post sniam remouere, ut l. 1. §. fi. ff. a qui. app. non li. † Do. Rich. Malū. intelligit totum eē ut iudices remoueāt applōnem ante sniam, & recusationem post li. ꝯt. Et est hęc distinctio, q tenere debent iudices, ſm cum hic, & hoc placet. Sed ꝯ hoc op. expressio eius, qđ tacitè inest, nihil operatur, ut s. de fideiuss. l. non rectè, & ff. de leg. 1. l. 3. sed istud est ēt tacitè de iure cōi, ergo &c. Sol. dicit Rich. fateor ꝯnum qđ nihil operatur, sed fit causa dubitationis tollendæ, ut l. qui mutuam, ff. man. & l. quæ dubitationis. ff. de reg. iu. Hoc non place, quia uanum esset consiliū Principis hic. † & iō dico, qđ ante sniam & ēt ante lit. ꝯt. qñq; pōt appellari: ut puta si iudex pronunciauerit se esse, uel non esse iudicem, ut no. in auth. habita. l. ne fil. pro pa. & in casu l. arbitro. ff. qui sat. cog. & de mino. l. intra utile. Item † recusatio pōt fieri qñq; post li. ꝯt. si noua causa superuenit, ut l. non distinguemus. §. cum qdā. ff. de arb. Vñ cū iudex remouet applonem añ sniam, & ista remotio operat illis casib. in qb. poterat appellari: & cū remouet recusationē post lit. ꝯt. operabitur ſm q dicemus de ordinario, ut s. de iud. auth. si uerò ꝯtigerit. Et ſm hoc sic opp. † nemo pōt ꝯmittere cām applone remota, nisi Princeps, ut l. 1. §. fi. à qb. appella. non licet. Rñ. uerū est, remota applone à diffinitiua, sed benè pōt remoueri applō ab interlocutoria. Et hic est casus no. hic, & hoc sentit gl. tua in fi. multum no. q uide. Scdo quęro, † quādo ista uerba simul ponunt, qualr intelligant, prout in prin. l. psupponit. In hoc sunt opin. Quidā dñt, qđ ante lit. ꝯt. non poterit recusari. Et qđ hic dř in text. qđ minimè uetitum est, s. à lege, & hoc tenuit Ioann. Alii dñt ꝯ. & dñt qđ dictis uerbis non obstantib. poterit recusari, per hunc text. dum dicit, q minimè uetitum, &c. ego teneo opi. Io. p rōnem, q dixi in summario, s. qñ duo uocabula ueniunt ad terminationem unius uerbi, debent intelligi, ut uniformiter operentur. Sicut ergo applō est remota añ li. ꝯt. ut dixi, ita eodem modo recusatio. Quæro, quid † si in literis[b] delegationis remoueatur solum applō, an ex hoc uideatur remota recusatio? Glo. hic tenet q sic, allegat ex. de appel. c. super eo. In ꝯtrium facit s. ne lic. in una ca. cau. l. j. in fi. Gl. sol. Ibi loquitur quando remouetur à iure, hic quando ab homine. Contrarium huius determinat gl. in d. l. 1. §. ill. ff. a quib. appel. non licet. Et istam opi. sequuntur communiter Doc. qa quādo sunt duo iura separata, remoto uno nō sequit remotio alteri⁹, ut l. si domus. ff. de ser. urb. pd.

ADDITIONES.

a Paris. Quando. Vide Ias. in l. contra maiores. post princ. ff. de inof. test.

b Par. s. Quia si in literis. No. q immo remota appellatione non intelligitur remota nullitas, quia sunt diuersa. Vide Com. cons. 17. & an remota appellatione & cōgradi. dicatur sublata nullitas, uide Com. cons. 40. incipi. In Christi nomine, ubi etiam ponit an intelligatur remota reductio laudi. Et quod etiam si remouetur appellatio nihilo minus querelæ supplicatiō, possit dici de nullitate, uide Pra. Pap. in forma excus. sententiæ diff. Item quod remota app. non censeatur remota appellatio ratione euidentissimę iniquitatis, & quod non uideatur remota nullitas, uide Abb. cons. 55. in 2. parte. Item quod remota appella. non censetur remota querela uel supplicatio, vide Barb. in c. 1. de off. deleg. Ias. in auth. qua supplicatio. de precib. Imp. offe. Item remota appellatione, uel querela, non censetur remota nullitas, & quædam alia uide per Are. cons. 71. & in c. dilecto. in 6. q. de app. Item an statutū remouens appo. in aliqua causa, censeatur solum in diffinitiua non ab interlocutoria, vel grauamine, vide Pau. quod sic, in cap. pastoralis. in princ. in 6. quæstio. de appel. Item an remota appellatione dicatur remota querela apud eundem iudicem, vide Ale. in l. fi. supra de edicto diui Adr. tol. post Pau. de Ca. ibi.

De sententijs, quæ sine certa quan. prolata sunt. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Ius merè de futuro non potest deduci ad iudicium.*

2 *Si ius est de præsenti habens dependentiam de futuro, uenit in iudicio, quando actori nihil potest imputari.*

3 *Quid si ius est de præsenti propter interesse, quod speratur de futuro.*

4 *Quod si aliquod ius de præsenti speratur recedere in futuro.*

Cum iudicem. Valet snia de futuro, si depēdeat, à iure, qđ est de pñti, h. d. secundum vlt. lec. hic positam in gl. quæ est vera. Op. & videt q cursus futuri tpis[a] non spectat ad iudicē, vt ff. de vsur. l. 1. §. 1. Huius timore sunt in gl. qnq; lec. quatuor primę tendūt ad hoc, vt ostendant iudicē pronunciasse de vsuris pteritis. Vltima ad hoc tēdit, vt si iudex pnūciauerit de futuris. Primę quatuor lec. nō habent dubitationem, iō non prosequor eas. vide glo. Ad quintam lec. q posui vobis, obstat fortiter l. 1. §. 1. ff. de vsuris. Respon. Qñq; nihil est, qđ possit imputari creditori; vt puta repeto sortem, & facio qtū possum in ea exigenda, tunc tractatus futuri tpis, in quo currunt vsuræ inuito actore, spectat ad iudicē, vt hic. Qñq; est aliquid quod pōt imputari creditori, vt puta, nō curat sortem hre, sed vult quod debitor condemnetur sibi de futuro ad vsuras, & hoc non spectat ad iudicem, vt l. ꝯria. Opp. de l. non quemadmodum. ff. de iud. Sol. Ea quæ sunt merè de futuro, nō spectant ad iudicē, vt l. ꝯria, sed ea quæ sunt de futuro, & habent dependentiam à iure de pñti sic, & ita loquitur hic. Nam sors petebatur de pñti, & ab illo debito sortis hñt dependentiam vsuræ & hoc spectat ad iudicem. & ita loquitur hæc l. Contra hoc opp. de l. in l. Aqui. si deletū ff. ad l. Aqui. huius timore dēs scire bř, † qđ qñq; est ius merè de futuro, & hoc non pōt deduci in iudiciū, vt d. l. non quemadmodū. Qñq; est † ius de psenti, qđ habet dependentiam de futuro, & tūc distingue, vt dixi. Aut potest actori aliqđ imputari, & nō venit in iudicio, vt l. 1. §. 1. ff. de vsur. Aut nihil potest ei imputari, & venit in iudicio, vt hic, & l. 1. de fideic. & l. malè agitur. de præscrip. 30 ann. † Qñq; est ius de presenti, & propter interesse, quod speratur de futuro, & tunc aut illud interesse speratur propter culpam, & loquitur l. in l. Aqui. si deletum. ff. ad l. Aqui. Aut pp dolum & loquitur l. locum. §. ꝯdēnatio. de tab. exhib. Qñq. † est aliqđ ius de pñti, qđ sperat recedere in futuro: & illo casu loquitur l. si seruus, in prin. de ꝯd. fur. Istā materiā tetigi in d. l. locū. §. condemnatio, plenius in l. si finita. §. fin. cum l. seq. ff. de dam. infec.

ADDITIO.

a Ale. Futuri temporis. Quando tractatus futuri temporis spectet ad iudicem, uide per Bar. & Doc. in l. ubi autem, §. qui sortem. ff. de verb. obl. quid in fructib. futuris, uide Bal. in l. 1. fi se. nup. mu.

LEX II.

1 *Quando proponitur actio uniuersalis, uel generalis, tunc procedit petitio incerta, & sententia incerta, sed in executione certificatur, & nu. 2.*

3 *In obligatione alternatiua si electio est creditoris, debet dari libellus certus, & sententia certa sequi.*

4 *In simplici obligatione, quando procedat petitio incerta, & sententia certa, & quando etiam sententia incerta.*

5 *Sententia incerta habebit executionem paratam, facta liquidatione.*

6 *Et quomodo fiet liquidatio, etiam in instrumentis non liquidis, quæ merentur executionem, & suprà nu. 5.*

Quamquam[a] pecunię. † Vbi petitur incertum, valet sententia incerta. h. d. Vides ergo, qđ snia incerta[b] valet. Contrariū vides in l. proxi. & l. fi. Sol. glo. Qñq; petitur incertum, tunc valet sententia incerta, vt hic. Sed nō petitur certum, & tunc debet ferri snia certa per se, vel per relationē ad acta, vt l. seq. ꝯ istud op. Inst. de ac. §. curare. Huius timore gl. intrat hāc materiā veterē. [c] Qñq; † proponitur actio vtilis, vt petitio hęreditatis. Quandoq; actio generalis, vt petitio tutelę, vel neg. gest. & in illis procedit petitio certa, & sententia incerta, sed in executione certificat. Ita tenet hic gl. mag. & plenius in l. j. in gl. mag. ff. de eden. & plenè per Inn. in c. conquerente. in gl. pen. de off. ord. Qñq; proponitur actio singularis, & illa propriè est materia nřa, & tūc aut oblō erat alternatiua, aut simplex. Si est alternatiua, pcedit libellus, & petitio alternatiua, & incerta, vt d. §. curare, & de verb. obl. l. cū qui certarum, in fi. Quod intellige, qñ erat electio debitoris.

ADDITIONES.

a Paris. Quamquam. Vide quæ habes ad Bar. in l. 1. in fi. ff. de lega. 1. & in l. proinde. ff. ad legem Aquil.

b Ale. Sententia incerta. Quando ualeat sententia, & libellus incertus, uide etiam Inn. in c. fi. in fi. gl. in uer. omni. de excep. prala. vide Inn. in c. 3. de lib. obla.

c Ale. Veterem. Idem tenet in l. aut prætor. §. 1. ff. de re iud.

debitoris. † Si n. esset electio creditoris, cum sit in eius potestate, debet dare libellum certum, & sententia sequitur certa, vt l. vbi. §. q illud, aut illud, de verb. obliga. † Quandoque obligatio est simplex. Et hic aduerte: aliquando in libello non potest declarari certa quantitas, sed potest declarari in sententia, vt cum petitur interesse; a quia interesse stat in aestimatione iudicis, vt j. tit. 1. l. 2. tunc procedit libellus incertus, secundum veram opin. & tunc sententia erit certa, secundum veram opi. not. per gl. in l. certi condictio. in prin. ff. si cert. pet. dicam j. tit. 1. l. 1. Quandoque non potest declarari, nec in petitione, nec in sententia, & tunc procedit libellus incertus, & sententia incerta. Hic est casus in l. nostra. Nam debes hic intelligere, b quod aliquis promiserat indemnitatem, & iam fiscus incurrerat aliquod damnum, & maius damnum poterat incurrere in futuro: vnde cum non possit certificari id, quod dependet ex futuro, iudex pronunciabit de indemnitate super futuro tempore, & hic pro praeterito condemnabitur, ut j. l. proxi. Sed quaero, † quis est effectus istius sententiae incertae? Respon. quod habebit paratam executionem c facta liquidatione, quae fiet hoc modo: quia actor petet sententiam executioni mandari, in qua talis est condemnatus ad indemnitatem praestandam. Ad probandum, quod sit damnificatus, faciet incontinenti articulos, nec est necessaria libelli oblatio, nec lit. cont. & sic procedet summariè secundum formam l. à diuo Pio. §. si super reb. de re iud. Sicut dicimus in simili, in sententia lata in iudicio vniuersali, in qua est condemnatus ad restituendum haereditatem simpliciter: quid autem sit in haereditate, in executione declarabitur. Et no. clarè gl. in d. l. 1. de eden. † Et ista est practica hodie d in partibus istis quod instrumenta, quae sunt guarentigionata, vel confessionata merentur executionem, sicut sententia diffinitiua. Si ergo est aliquod instrumentum non liquidum, peto executionem summariè, & facio articulos ad probandum id, secundum ea, quae dicta sunt supra.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro saluatione Bar. in hac l. 2. & in quo videatur inuolutus uitio contradictionis, vide concordiam, quam posui in l. 1. ff. de eden.

ADDITIONES.

a Ale. Interesse. Iudex debet in sententiis taxare interesse, adde l. eum proprio. & ibi Bal. sup. si quis alte. vel sing. vbi idem dicit in fructibus.

b Ale. Intelligere. In his. & in uniuersalib. uide etiam no. Bal. in l. filium. uer. ulterius quaeritur. sup. fam. ercisc. per gl. & Doct. in c. a. de re iud. & Inn. in c. si. & Bal. in l. 3. de re iud. & Inno. in c. fi. de exces. prala. Et adde, quod ualeat condemnatio expensarum etiam incerta, sine reseruatione taxationis, secundum Barto. in l. terminato. uer. uenio ad quartum. inf. de fru. & lit. expen. & ibi per Bar. qui tenet hoc esse uerum in omnibus accessoriis, & idem dicit in arbitratore.

c Mooch. Executionem. Soc. iun. cons. 136. nu. 3. lib. 2. Soc. sen. cons. 96. nu. 6. 7. lib. 4.

d Ale. Practica hodie. Vide Bar. in l. 1. ff. de eden.

LEX III.

1 *Sententia quae non continet certum per se, vel per relationem ad aliud est ipso iure nulla.*

2 *Sententia quando fertur per relationem ad aliqua acta, valet si in illis continetur certa quantitas, non distinguendo quae sint illa acta.*

3 *Sententia simpliciter prolata, ut condemno te ad id, quod debes, valet, si certa quantitatis reperiatur in actis probatoriis.*

Haec sententia. a Sententia, † quae non continet certum per se, vel per relationem ad aliud, est ipso iure nulla. h. d. No. istum b fin. huius legis pro declaratione glossarum hic positarum. Quaero in quibus actis debeat contineri certa quantitas, vt sententia valeat. dicit gl. in attestationibus, vel confessionibus. In contrarium videtur, quod sufficiat contineri in libello, vt l. quid tamen. de arb. & de re iud. l. ait praetor. §. 1. Sol. Breuiter, † quandoque sententia fertur per relationem ad aliqua acta, tunc valet sententia si in illis actis ad quae sententia refertur, continetur, certa quantitas, non habita distinctione, quae sint illa acta, vt l. contraria. † Quandoque sententia profertur simpliciter. s. condemno te ad id, quod debes: tunc est necesse, quod certa quantitas reperiatur in actis probatoriis, vt in dictis testium, confessionibus, vel instrumentis, nec sufficeret contineri in actis assertoriis, vt in libello, & positionib. ita loquitur hic glos.

ADDITIONES.

a Paul. Haec sententia. Quod sententia incerta non ualeat nisi certificetur per relationem ad aliud, uide Com. cons. 7 no. dicit, quod ubi sententia est incerta super eo, de quo principaliter non disputatur, non uitiatur. Vide per eum, & subtiliter loquitur, & ibi etiam ponit quod recipit declarationem partis, etiam quo ad ipsos expresse se non refert & uide Com. cons. 23. in princi. Idem uide etiam quod sententia incerta quae non declaratur per relationem ad acta non ualet, licet secus sit si declaretur ex certificatione, nisi in certis casibus quos ad Bar. habes in l. Paul. la 1. ff. de re iud. & quando incertitudo uitiet sententiam, uide Fely. in c. cum uenerabilis. extra, de excep.

b Ale. No. istum. Idem quod hic dicitur, quod sententia lata per uerba obscura, debeat declarari per uerba probatoria, & si ad alia non fiat relatio, expresse debet intelligi, quia sententia esset nulla propter obscuritatem, nisi declaretur per ipsa acta probatoria. Sed ubi sententia potest in se ualere, uerba eius tunc debent strictè intelligi, per acta probatoria. est tex. in l. 1. inf. si plur. una sen. & l. Paul. la. 2. ff. de re iud. quod tene menti & uide Bar. in l. ait praetor. §. 1. de re iud. & quod no. Bart. in l. 1. inf. si plur. una sen. Et an incertitudo temporis uitiet, ut puta si iudex dicit, relego te ad tempus, & non dicit quantum tempus. Tex. est quod non, in l. si sine praefinito tempore. ff. de pe. ubi uide quomodo intelligatur ad tempus. Et aduerte, quia ille tex. loquitur in criminalib. Adde quod Bal. in consi. 35. dicit in l. si sine praefinito. esse unicum in iure, & facere, quod si iudex simpliciter banniat aliquem, quod intelligatur bannitus usque ad decennium.

LEX IIII.

1 *In dote non valet sententia incerta, & nu. 4.*

2 *Potest ferri alia sententia etiam antequam pronuncietur de nullitate primae.*

3 *Qui non appellat, confirmat sententiam.*

Haec sententia. a Sententia nulla ratione incertitudinis, non impedit aliam ferri sententiam. h. d. Not. † quod etiam in dote non valet sententia incerta. Secundo no. quod † potest ferri alia sententia, etiam antequam pronuncietur de nullitate primae, ut hic, in fi. Et de hoc dixi in l. si vt proponis. j. quo. & quando iud. Tertio not. quod † qui non appellat, confirmat sententiam. vidistis in l. ab eo. j. quo. & quando iud. No. quod dixi in summario, quia alibi non reperies, io tene menti. Oppo. contra hoc, iudicium de dote b est iudicium vniuersale, sicut in petitione haereditatis, & similib. ita probatur in l. quod dicitur. in princ. ff. de impen. ergo procedit libellus incertus, & sententia incerta, sicut in petit. haere. & ita determinatum uobis fol. matr. super rubr. Hic videtur casus in contrarium. Sol. Hic fuit sententia omnino incerta. Nam pronunciauit iudex, quod bona fide accepisti, solue. Si enim pronunciasset hoc modo, condemno te ad restitutionem dotis, quia constat eam te habuisse, licet non declaretur quantitas, vel qualis esset dos, valeret sententia sicut in petitione haereditatis. Et quod hoc sit uerum, videtur uelle hic tex. in eo, quod dicit, quod petitio incerta procedit sup dote. Et ita intelligo hanc legem.

ADDITIONES.

a Ale. Haec sententia. No. ex isto tex. secundum Bald. quod iudex potest in sua diffinitiua esse sibi contrarius, si prima sententia per eum lata erat nulla, quod est notan. secundum eu.

b Ale. Iudicium de dote. Procedit libellus generalis in dote, uide Bar. etiam in l. 1. de edendo. post gl. uide supra eo. l. 3. & Bal. hic tenet contra Bar. quando res particularis est data in dotem.

De sententiis, quae pro eo, quod interest, proferuntur. Rubrica.

Continua Rubricam ad praecedentem hoc modo. j. dictum est de sententiis, quae sine certa quantitate proferuntur: verum quia super interesse proferuntur quandoque sententiae incertae, ideo subiicitur rubrica de sententiis quae pro eo, quod interest. Ista continuatio non est vera, quia super interesse debet proferri sententia certa, ut Institu. de actio. §. curare. & dicemus j. in processu materiae. Debet ergo aliter continuari, & sic, dictum est j. de sententiis in genere, & in specie de sententiis, quae sine certa quantitate, verum quia in ferendis sententiis super interesse, consueuerunt oriri plura dubia, ideo ponit hic in rubrica de sententiis, quae pro eo quod interest, proferuntur.

LEX VNICA.

1 *Interesse in quibus casibus habeat locum.*

2 *Interesse singulare in casibus, qui habent certam quantitatem, vel naturam non potest excludere duplum communis vel interesse conuenti, ubi non reperitur commune. & nu. 6. 7. & 20.*

3 *Qui sint isti casus certi, & qui incerti.*

4 *Contractus illi dicuntur certi, qui habent certam quantitatem, vel naturam respectu sui, vel adiuncti.*

5 *Incerti dicuntur, qui non habent certam quantitatem, vel naturam respectu sui, vel adiuncti.*

8 *Interesse quid sit, uide plures opi. & diuisiones.*

9 *Interesse strictè sumptum prout in materia huius legis, & secundum Bar. est aestimatio alicuius utilitatis non habitae propter alicuius factum iniustum, vel cessionem iniustam.*

10 *Interesse est triplex. s. singulare commune, & conuentum, & nu. 11.*

12 *Interesse singulare quando sit affectionis tantum, & quando sit affectionis continentis utilitatem.*

13 *Interesse intrinsecum debet dici illud, quod est ipsa res, seu eius aestimatio: & illud, quod est immediatè ex ipsa re.*

14 *Ea vero, quae ueniunt occasione rei, non ex ipsa re, debent dici quid extrinsecum.*

15 *Interesse intrinsecum, hoc est ipsius rei aestimatio, semper uenit in iudicio.*

16 *Quid si interesse est ex ipsa re ut fructus, & partus.*

17 *Interesse extrinsecum quando agitur propter non factum, si sequitur rem penes quemcunque uadat, habetur ratio eius in iudicio.*

18 *Quid si non sequitur rem penes quemcunque uadat.*

19 *Interesse extrinsecum, quando agitur propter malefactum scienter, uenit in iudicio, & quid si ignoranter.*

20 *Poena legalis non potest excedere quadruplum, & quid in poena conditionali. & num. 21.*

22 *In interesse habetur ratio lucri, quod contingit circa ipsam rem, ut frumentum modo valet &c.*

23 *Idem in lucro, quod uenit extra rem, quando percipitur sine alterius iniuria, & sequatur rem penes quemcunque uadat.*

24 *Si uerò non sequitur rem penes quemcunque uadat, & in eo lucro natura rei plus operatur, quàm hominis industria, eius ratio habetur.*

25 *Et si in eo lucro, ut plurimum operatur industria, & ille cui debebatur non consueuit mercari, non habetur ratio istius lucri.*

26 *Illud quod dicitur, quod interesse non potest excedere duplum, habet etiam locum in maleficiis.*

27 *Interesse usque ad quam quantitatem possit ascendere.*

28 *Qualiter interesse in iudicium deducatur.*

29 *Interesse conuentum probatur per instrumenta, vel per testes.*

30 *Interesse commune probatur per testes qui dicunt, quod res communiter tantum ualet, & quod communiter cuiusque interest tantum dictam rem habere.*

31 *Articulus precii, & interesse communis temporis praeteriti, non debet referri ad unum diem, vel duos, sed ad quamplures in loco publico, & consueto.*

32 *Interesse singulare qualiter probetur.*

33 *Quomodo formetur articulus super interesse singulari.*

Cap

a CVm pro eo. [a] Domini, hæc lex est vna de difficilioribus totius Codicis, & habet materiam b profundissimam, & longissimam. Diuiditur in partes quinq;. Primo ponit proœmium suum. Secundo ponit statutum suum. Tertio illud probat per reductionem ad absurdum. Quarto illud probat à simili. Quinto ponit duo alia dicta generalia ad alia præcedentia. Secunda ibi, sancimus itaque. Tertia ibi, nedum. Quarta ibi, cum scimus. Quinta ibi, & hoc

1 nō solum. Breuiter hoc intendit. † Prolixitates antiquæ circa interesse cessant per hanc legem, in casibus certis venit interesse singulare vsque ad duplum interesse communis. In casibus verò incertis venit in totum, quod interest, & habetur ratio lucri, & dāni. h.d. tota lex. Venio ad casum in terminis, & aduertant iuuenes, quia hęc lex in princ. videtur facilis, sed postea videtur difficilis, & expedire non possem hoc mane, expediam hoc sero totam legem, ideo incipio per particulas. Et primo oppo. quod infinitas toleretur. de dol. except. l. plures. §. fi. Sol. Ibi loquitur, seu tractatur de obligatione tollēda, quo casu toleratur infinitas, hic verò de obligatione inducenda. Istud Brocardum recitat hic Cyn. & Dyn. in l. qui bona. §. fi. ff. de dam. infe. & ibi ego plenius examinaui, ideo hic non insisto.

2 Venio ad secundam partem, & ex ea habes notare, quod † in casibus qui habent certam quantitatem, vel naturam interesse non potest excedere duplum. In casibus verò incertis, præstatur totum in-

3 teresse. Venio ad ꝫria. Anteq̄ faciam aliqua, videamus † qui sunt casus certi, & qui incerti. Gl. dicit. Dicunt certi secundum quod ponuntur in l. certum. ff. si cert. peta. ut puta si est in obligatione certa quantitas, vel certa species, quando certa quantitas dicitur habere certam quantitatem: quando certa species, dicitur habere certam naturam. Istud non videtur verum gloss. nostræ. Nam appellatione certæ quantitatis, continetur certa species, ut l. quisquis. ff. de leg. 3. & l. cum stipulamur, de verbor. obliga. ideo glos. intelligit aliter, vt illi casus dicantur continere certam quantitatem, in quibus uenit certa quantitas, vel certa species: Vbi verò promittitur aliquid in genere, vt homo, vel equus, tunc dicatur habere certam naturam. Et hoc est, quod textus dicit, certam quantitatem, vel naturam, vt hic. Et vide glo. not. in ver. certam quantitatem, vel naturam. Incerti uero casus sunt, dicit gl. quando in obligatione venit factum, vel non factum, quæ sunt incerta, vt ff. de verb. obli. l. vbi autem. §. qui id quod, & ita dicit in gloss. in uerbo, in aliis autem casibus. Ita etiam dicit Innan tit. de sentē. excommunica. in c. sacro. vbi tractat materiam interesse. Dy. idem tenet quod ista gloss. in c. mora. de reg. iur. lib 6. Quidam, vt d. Franc. Accur. cum semel fuisset aduocatus pro Rege Angliæ, in studio Tholosano repetiit istam legem, & recitauit, & tenuit opi. patris sui, prout iacet. D. Ia. de Rauenna, & qui erat ibi magnus Doctor in fortia discipuli, surrexit ꝫ eum. & opposi. sic. Istud dictum glo. videtur ꝫ tex. huius l. Nam text. dicit, ꝙ ꝫctus emptionis, & venditionis, habet certam quantitatem, vel naturam. Sed in actione empti venit factum, vt l. ex empto. in prin. de act. empt. & l. si stipulatus. de vsur. ergo falsum est dicere, quod obligatio facti dicatur incerta, contra hanc l. Et istud retulit Pet. de Bellaperti. dum in anno Iubilei ueniret Romam ad indulgentiam, tanquam peregrinus, & Bono. repetiit istam l. Do. Cy. etiam refert hic: vnde Iaco. de Rauen. in expositione istorum verborum recedit ab opin. gl. & dicit, ꝙ illi dicuntur casus certi, qui habent interesse commune, ut scribere mihi librum, facere mihi domum, & similia. Et illi dicuntur casus incerti, qui non habent interesse commune, uel communem æstimationē, ut ire pro me Romam. Nam tm̄ pōt mea interesse, ita quod non alterius, sed liber iste, apud quemcunque esset, valeret tm̄. Petr. de Bellapert. non stat in eius opinione, quia dicit, qđ loquitur sine lege. Præterea ego reprobo ꝙ ipse non dicit uerum aliter, nam possibile est, quod in cōtractu locationis, & conductionis, ex parte conducentis non reperiat̄ æstimatio communis. v.g. conduco operas tuas, ut uadas pro me Romam pro centum, licet ex parte eius, qui locat operas, sit certum, quod debet habere centum, si illud interesse habet certam quantitatem ex parte conducentis non est certum, quia forte alterius nihil interest. unde non reperitur ęstimatio communis, & sic ille contractus esset incertus secundum eum, quod est ꝫ istum tex. quare Per. de Bellapertica exponit ista uerba, ut dicamus sic. Illi ꝫctus dicuntur habere quantitatem certam, vel naturam, in quibus hincinde oritur obligatio, & sic contrahentes obligantur propter mutuam relationem, ut in emptione, uenditione, & in alijs contractibus. Contractus incerti dicuntur, in quibus contrahentes obligantur absq; mutua relatione, ut promitto tibi per stipulationem ire Romā, licèt iste propriè non dicatur cōtractus, ut l. Labeo. §. ꝫctus. de uerb. sig. & ideo Imperator non repetit in ꝫctibus, sed dicit, in alijs autem casib. &c. quia ille propriè non est ꝫctus. Sed ista opinio Pet. non uidetur uera. quid. n. si ex utraque parte promittatur mutuè, ut puta, promitto pro te ire Romam, & tu promittis pro me ire Perusium? hic obligantur ꝫhentes pp mutuam relationem. tamen certum est, quod iste ꝫctus ex utraque parte continet incertum. Iac. de Are. reprehēdit glo. nostram per aliam rationem in prin. ubi dicit, quod certa quantitas vel incerta continetur, quando promittitur homo in genere: quomodo potest hæc esse uera, cum hic tractetur de singulari interesse, quod non potest excedere duplum interesse communis. & in hoīem debitū in gn̄e, interesse singulare nō pōt cadere, q̄a non est res, ad q̄ habeam affectionē. Nam dicit Ia. de Are. in eo qđ dicit glos. in ꝫctibus incertis, sto cum ea. Cum ergo dicitur certam quantitatem, facto hominis, vt domus, fundus, & similia, vt l. quod in rerum. §. 2. ff. de legat. 1. Certam naturam, vt qn̄ debetur species. quæ habet certitudinem à natura, vt homo, & equus, & similia, qui hn̄t certam speciem. Certè ab ista obiectione pōt defendi glo. nr̄a. Nā qn̄ debet homo in genere, vr̄ deberi homo mediocris, vt ff. de leg. 1. l. legato generaliter. Nam non est aliquod imaginatum, in ꝙ cadat affectio. Præterea, interesse singulare nō est affectionis tantū, sed vtilitatis tantum, vt ĩ. dicam. Vnde in hominem debitū in genere non solutū, potest cadere interesse singulare hoc est aliqua vtilitas singularis perficiens, vt videbitis ĩ. Alia fuit opinio do. Nicol. de Mat. qui dicit sic. Illi dicuntur casus certi, qn̄ ab initio non venit in obligatione interesse, sed ex postfacto venit in obligatione, vel cōdemnatione pp moram, vel pp aliud, vt apparet in omnib. ꝫctibus, vt hic. Vbi vero interesse ab initio debetur. Exemplum in delictis, dedisti mihi damnum, teneris statim mihi ad interesse: Vel intulisti mihi iniuriam, vel vim, & similia, & tunc illi casus dr̄ ꝯtinere incertum, & sunt incerti, dicebat ipse. Ista sua opi. non est uera: nā duplū non potest dici, ubi non reperitur simplum, ut l. in testō. ff. de ꝯd. & demonstra. l. quidam. §. si tibi. ff. de leg. 1. sed vbi debetur factum, non est illud simplex certum, ergo duplum non pōt esse certū. Do. Ia. But. tenebat opi. Pet. d. Cy. tenet opi. gl. nr̄æ. Ad rōnē Ia. de Rauē. rn̄det sic. In ꝫctu emptionis, & venditionis venit factū. dicit ipse, verum est, sed non merū factū: est. n. tale factū, qđ vno momento expeditur, s. tradere. Gl. in l. nr̄a loqtur de factis, & q̄ habent cām successiuā, ut ire pro me Romam, & silia. Ista solo posito qđ ꝯcludat in ꝫctu emptionis, & vendōnis, tn̄ in ꝫctu locationis, & conductionis non cōcludit. Nam in eo q̄ locasset operas suas, ille debet factū, ꝙ habet cām successiuā. Item ille, qui locauit fundum, debet factum, s. patientiā, id est pati. s. vti frui, vt l. ex conducto. ff. loc. & sic habet cām successiuam. Quid dicemus? Dico, qđ in ꝫctu emptionis, & uendōnis, [b] defendendo gl. nr̄am aliter q̄ Cy. &c. Dicit Ia. de Are. in ꝫctu emptionis, & uedōnis uenit factum. Dico ꝙ non est verum simplr. Nā uenditor tenet̄ ad tradendum, & ad faciendum emptorē dn̄m, & sic est datio, si ipse est dominus. Si est non dn̄s, dēt trāsferre uliucapiendi ꝯdōnem, ut l. in conuentionalib. in fi. ff. de uerb. obli. ibi causam bonorum, &c. Et hoc ēt vr̄ tenere gl. mag. in l. certi condō. in prin. ff si cer. per. idē dicit, ꝙ in uēdōne, & emptione nō est factū merū: tn̄ ista defensio nō sufficit ad euadēdum de ꝫctu locationis, & ꝯ-

c ductionis, ubi uenit merum factū. Et iō dico sic, [c] Gl. nr̄a dicit uerū,

4 cōiuncta tn̄ opi. Pet. hoc modo. † Illi ꝫctus dn̄t certi, qui hn̄t certā q̄titatem uel naturam respū sui, uel adiuncti: & alij dn̄r incerti, qui non hn̄t certā q̄titatē, uel naturā respū sui. uel respū adiūcti. Declaro istud. Respū sui, ꝯtinet certā q̄titatē, uel naturā, ut in exemplo gl. qn̄ ꝑmittit certa q̄titas, uel certa spēs in gn̄e, uel in specie respectu adiuncti, vt in ꝫctib. respectiuis, uel correlatiuis. V. g. in locatione & conductione, in emptione, & uendōne: licet. n. factū, qđ uenit in ꝫctu, sit incertum, tn̄ precium, seu merces est certa. & iō tn̄ uidentur illud factū ꝯtrahentes æstimare, unde rōne adiuncti dn̄r continere

5 certum. † Incerti dn̄r, qui non hn̄t certam q̄titatem, uel naturā respū sui, uel adiuncti, ut qn̄ promittit simplr factū. ut ire pro me Romā. Vel ēt si ꝑmittat simplr ex utraq; parte, ut ꝑmittis pro me ire Romā, ego promitto pro te ire Perusiū, q̄a nullū est adiunctum cuius respectu certificentur, & ideo isti ꝯtractus dicuntur incerti. Modo habes expeditū istū textū. Vlterius quæro pro declaratione textus.

6 dicitur hic, dupli quantitatem minime excedere, &c. † Quęro, qđ est istud simplum, cuius non potest excedere duplum? Glos. 1. hic dicit, ꝙ hic debet intelligi duplum. s. interesse communis, & uide gloss. primam hic, sed alibi in glossa super uer. dupli. gloss. ponit opinio. Quidam, ut Plac. dicunt, quòd non potest excedere duplum precij conuenti. Alij dicunt, non potest excedere duplum precij communis, ut dictum est. Finaliter glo. determinat quod non potest excedere nec unum, nec aliud, neque duplum precij conuenti, neque communis. Et uide gloss. ut intelligas quid ista gloss. dicat, dicas quod loquitur in diuersis casibus. Nam ubi reperitur interesse commune, non potest excedere duplum huius communis interesse: de interesse uerò conuento non curatur eo casu, quia illud potest excedere. Sed ubi non reperiretur interesse commune, sed conuentum, tunc non posset excedere duplum interesse

ADDITIONES.

a Paris. Cum pro eo. Circa materiam interesse mercatoris, quod iuste petatur & statutum possit illud æstimare, uide Comen. consil. 139. incipi. Lucus, circa fin. Item no. quod interesse lucri cessantis debet iudex æstimare ex suo officio, secundum Bartol. in l. 1. C. de colle. illic. lib. 12. ad quod uide Ias. in l. 3. §. fin. de eo, quod certo loco. ubi etiam dicit, quòd tale interesse probatur per coniecturas, & uerisimilitudines.

b Alex. Materiam. Et de materia huius l. uide Inn. in c. sacro. de sentent. excommun. & hoc statim alle. Bar. in uer. exemplum, dedisti mihi damnum. ibi, ad rationem. Iac. de Are. tunc concludit, an in contractu emptionis, & uenditionis ueniat factum, per Bar. in l. stipulationes non diuidun. de uerb. obl. & in l. 1. de act. empt. & in l. certi condictio. in prin. si cer. pet. et uide no. per Bal. hic.

c Alex. Dico sic. Opponit Bar. in præmissis ad istum tex. Quid tamen de hoc sentiat Bald. uide per ipsum.

esse conuenti. Et ita debet intelligi ista glo. aliàs diceret male, vt in contrarijs dicam. His expeditis veniamus ad aliqua ꝯtria pro declaratione l. postea intrabimus materiam. Opponitur, dicitur hic, quòd in casibus, qui habent certam quantitatem, venit interesse. Contra, imò nunquam succedit obligatio ad interesse, sed semper ipsa quãtitas, vel species debita debet peti, vt l. si seruum. §. fin. de verbo. obli. & l. vbi autem. §. fin. eo. tit. Istud tangitur in glo. super ver. contractibus. circa finem. Dicit glossa, quod debet intelligi, quãdo in obligatione est rem tradi, secus in contractibus rem dari, quo casu non succedit obligatio ad interesse, sed in contractibus, s. innominatis, sic. Reassumam, infra: tamen quantum ad propositum dico etiam, vbi est rem dari, in obligationem, venit interesse non iure actionis, vel obligationis, sed officio iudicis, vt l. vinum. ff. si certum petatur, & l. in hac. de tritica. Tangam infra in illa quæstione, qualiter interesse in iudicium deducatur. Secundo opponitur, & hic aduerte, & istæ opposi. quas formabo, tanguntur in gloss. super ver. dupli, post princ. Opponitur igitur de l. ratio. §. si per venditorẽ. de actio. empt. vbi quis tenetur quanti plurimi res fuerit. Duę solones dantur in gl. Prima, quod ibi subaudiatur, dum tamen excedat duplum. Alij dicunt, quod ibi loquitur de interesse communi, quod totum est simplum. & ideo potest excedere pretium rei in multum, & ista est 7 vere. Ex qua solutione illud habes, quod dixi ibi in 3. q. † quod interesse singulare non potest excedere duplum interesse, conuenti. s. q̃n non reperitur commune interesse, sed conuentum tm̃. nam ipsum commune, interesse potest excedere interesse conuentum.

a Oppo. tertio [a] de l. Iulianus, in prin. ff. de actio. emp. Dicunt quidam, ꝙ ibi loquitur de interesse extra rem, quia põt excedere duplũ, hic loquitur de interesse circa rem. Istud non placet gl. nostræ. nam si interesse circa rem, non potest excedere, multo minus extra rem, b quia tardius venit, & in minori quantitate. & ideo glo. soluit [b] eodẽ modo quo præcedens ꝯtrium, quia ibi loquitur de communi interesse, licèt extra rem, ꝙ totum est simplum, & iõ pretium põt excedere in multam quantitatem: & vide gloss. super ucr. dupli, ibi. Item in eo, &c. Dices tu, quõ in casu l. Iulianus. loquitur de communi interesse, imo in singulari: pone exemplum, Emi à te tignũ vitiosum, posui in domo, domus ꝑꝑ vitium tigni cecidit. Certè agam ꝯ te ad totum interesse meum domus destructæ, quod excedit pretium tigni venditi in multam q̃titatem. Illud est interesse singulare, qa alius, qui nõ emisset tignum, non tiusset passus, vel si emisset, non habebat domum istam, uel fuisset visus ad alium usum. & sic vr̃ ꝙ ibi loquitur de interesse singulari. Rñdeo, gl. videt̃ hic intelligere interesse singulare illud, ꝙ venit ꝑꝑ aliquam qualitatem inhærentẽ personę, tanq̃ ad aliam transire non posset. Verbi gratia, habui librum, in quo habui memoriam meam, & posui additiones de manu mea, & audiui in illo libro: propter hoc liber iste est mihi carior singulari æstimatione, quæ non posset transire ad alium. non. n. mea memoria potest esse alterius, & studium meum factum in hoc libro non potest esse alterius, vt l. 1. §. ne autem. s̃. de caduc. toll. & de duobus reis. l. nemo est qui nesciat. Sed illud, ꝙ põt ad alium transire, dr̃ interesse cõe, vt in exemplo proposito. Si enim domus, in qua illum tignum apposui, non erat mea, illud idẽ dãnũ posset esse alterius, & ille alius, qui habuisset, fuisset passus idem dãnũ, iõ quia est transibile, dicit cõe interesse, & non singulare. Vlterius opponitur ad illud, c ꝙ dixi, ꝙ venit interesse extra rem. [c] Contra de lege. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de actio. empt. Solo, aut interesse petitur ꝑꝑ malefactum, & venit interesse extra rem, vt dictum est s̃. q̃n tradidisti mihi tignum vitiosum. Aut ꝑꝑ non factum, & tunc non uenit interesse extra rem, vt dictũ est s̃. q̃n tradidisti mihi tignum vitiosum. Aut ꝑꝑ non factũ, & tunc non uenit interesse extra rem, vt d. §. cum per venditorẽ. Itẽ opponitur, dixi s̃. ꝙ non dẽt excedere duplum. s. interesse cõis, põt tñ excedere duplum, s. interesse conuenti. ꝯ in l. cum fundus vti optimus. ff. de euictio. Solu. Dicebat Placent. ꝙ ibi interesse cõe erat itunus quã interesse ꝯuentum: vel melius ſm gl. ibi non agitur actione ex empto ad interesse, sed agitur de euictione ex stipulatione duplæ, quæ refertur ad duplũ p̃tij conuenti, vt ibi.

d Item opponitur de lege, Titius, [d] §. fi. cum l. seq. de actio. empt. vbi dr̃ ꝙ interesse nõ põt excedere duplum p̃tij ꝯuenti. Sol. Dñt quidã, ꝙ illa lex corrigit ꝑ legem seq. q̃ incipit, idemq; & Iulianus. ꝙ placet mihi, q̃n traditio facta est à sciente. Sed q̃n est facta ab ignorãte, non corrigitur, vt d. l. idemq; & Iulianus. §. in omnib. Dicendũ est ergo, ꝙ illa lex eo casu ꝯtinet vnum casum singularem, & mirabilẽ, vt ĩ. dicã in distinctione. Sumus expediti de prima parte circa ꝯtria, modo venio ad q̃ones, & intro istã materiam, q̃ expedio per quinque q̃. vt ĩ. patebit. Primo q̃to, quid sit interesse. Secundo qualiter interesse diuidatur. Tertio, vsq; ad quam quantitatem possit interesse ascẽdere. Quarto, qualiter interesse in iudicium deducatur.

8 Quinto, & vlti. qualiter interesse probetur. Ad primum † quid sit interesse. Gl. dicit ꝙ interesse singulare rei pretium est, ſm quosdam. Non est bona diffinitio, qa non ꝯprehendit nisi interesse singulare. Vnde gl. dicit: Interesse, damnum est emergens, & lucrum cessans, ex eo, ꝙ aliquid fieri cessatur, & vide Inno. in d. c. sacro. de sen. exc. vt s̃. dixi. Sed aliam ẽt diffinitionẽ ponit gl. in verb. pole. Ia. de Rau. insurgit ꝯ illam diffinitionem sic. Tu dicis, ꝙ interesse est damnũ, ergo qui petit interesse, petit damnũ. ego dabo damnũ q̃tum voles. Præterea dũ gl. dicit, ex eo, qđ fieri cessatur, malè dicit, quia venit interesse q̃nq; ex eo, ꝙ fit, ꝙ fieri nõ dẽt. Vnde Iac. de Rau. ipse diffinit aliter, & sic dicendũ est, qđ interesse ſm Ia. de Rau. est æstimatio damni emergentis, & lucri cessantis, ex eo, ꝙ nõ fit, qđ fieri dẽt, vel fit, qđ fieri non dẽt; vel ꝗ nõ datur, qđ dari dẽt; vel dat̃, qđ dari non debet. Ista est diffinitio sua. Doct. nñ cõiter dñt, qđ diffinitio est bona. & Ia. de Rau. benè dicit. tñ ẽt gl. benè sentit, & reprehensio Iacobi est verbalis magis, q̃ effectualis. Quod. n. glo. dicit, interesse est damnum emergens, ita locuta est ſm cõem vsum, & modum loquendi. Dñt. n. hoĩes, emenda, vel restitue damnum meũ, & intelligitur de æstimatione damni. Item ex eo, quod gl. dicit, quod fieri cessatur, ꝯprehendit ẽt illũ qui facit, ꝙ facere non dẽt: quia faciendo, qđ non dẽt, cessat facere quod dẽt. Et ita tenet Cy. opi. gl. nr̃æ declaratã per Iac. de Rau. Et ita Ia. Bu. tenet. Mihi vr̃, qđ nullus tetigit qđ sit interesse. Pro huius ergo declaratione dẽs scire, qđ ipsi dñt, interesse est æstimatio, &c. Cõtra, ego reperio quoddã interesse inæstimabile, vt ff. sol. matr. l. 1. & ibi no. per gl. & l. non est singulis. de reg. iur. & l. libertas. Vnde ista diffinitio non congruit cuilibet parti sui diffiniti. Præterea, ipsi dicunt quod interesse est æstimatio damni emergentis, & lucri cessantis. ego reperio totum econuerso, quod damnum cessans, & lucrum emergens, dr̃ interesse. Exemplũ, hostis, vel alius mihi dat damnum in fundo meo, & interest mea damnũ non fuisse datum, est interesse, vt Insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. § fi. l. 2. ff. e. tit. & legatum tibi relictum dr̃ interesse, quia interest tua hẽre, vt l. creditori. ff. de lega. 1. & l. si fideius. & ff. de lega. 2. si cui fundus. Pro huius declaratione scias, qđ est quoddã interesse in genere gñalissimo, quod diuiditur in suas spẽs, vel in gñe subalterno. In gñe gñalissimo interesse est iusta alicuius vtilitas: & hoc probant oẽs leges s̃. allc. ꝯ doctri. gl. & istud interesse subdiuiditur, nam quoddã est interesse inæstimabile, quoddam æstimabile. Inæstimabile interesse est alicuius iusta utilitas inæstimabilis, vt ff. de his qui deic. vel effud. l. 1. §. sed cum liber. sol. mat. l. 1. de reg. iur. l. non est singulis. in fi. & l. libertas. Interesse ẽt æstimabile subdiuiditur. Nam quoddam est nõ petibile, & quoddam est æstimabile petibile. Interesse non petibile æstimabile diffinitur sic. Est iusta alicuius utilitas æstimabilis, non petibilis, habita, uel non habita, sine alicuius facto iniusto, uel cessatione iusta. Quare dixi, alicuius utilitas iusta? qa si hẽs iniustã, non dicitur propriè ꝯtinere alicuius interesse, vt l. itaq; fullo. ff. de fur. Quare dixi æstimabilis. Ad differentiam interesse inæstimabilis, de quo dixi s̃. Non petibilis, dixi ad differentiam petibilis, de quo ĩ. dicam. Habita, dixi vt ꝯprehendam oẽs illos casus, in quib. aliquis hẽt aliqđ æstimabile, qđ hr̃e sua interest. Vel non habita, dixi per l. Proculus. ff. de dam. infe. vbi obscurantur lumina domus, vel aufertur aqua putei mei, & sic damnificor, & perdo, quod mea interesset hr̃e, tñ hoc petere non possum, quia prouenit mihi absq; alicuius facto, vel cessatione iniusta, ideo nõ est interesse petibile, & de istis nõ loquitur materia ista. Est quoddã aliud interesse æstimabile, & istud põt accipi duob. mod. Vno modo largè, & tunc est iusta alicuius utilitas petibilis æstimabilis, non habita propter alicuius factum iniustum, uel cessationẽ iniustã. Ista diffinitio omnia comprehendit, vt euidenter patet. Hic tñ aduerte, qa aliq̃n sumit̃ interesse largè, vt si peto q̃nq; rẽ mihi debitã, peto interesse meũ. Nã dicit l. qđ stipulationes sunt facti, vt q̃sq; stipulet̃, qđ sua interest, vt l. stip. ista. & Inst. eo. tit. §. alteri. de verb. obl. §. vlt. Vñ si stipulor librũ, stipulor, ꝙ mea interest, vt est ille liber: ille ergo liber est interesse meum largo mõ. Itẽ si stipulor factũ, istud factũ est interesse meũ, & hoc mõ hic nõ sumit̃. Scđo mõ sumit̃ illud interesse strictè, & propriè 9 in nr̃a materia, & illud sic diffinit̃. † Interesse est æstimatio alicuius vtilitatis non habitæ ꝑꝑ alicuius factum iniustum, uel cessationem iniustam. Ideo dico æstimatio, vt differat à precedenti interesse, qđ respicit ipsam rẽ debitã, seu factũ debitum. Nã de interesse prout in q̃ntitate deducit̃, loquit̃ ista tota materia. Istud est utile scire ad diffinitionẽ. Ideo dixi æstimatio vtilitatis non habitæ, ut ꝯprehendam dãnũ emergens, & lucrũ cessans. His ergo uisis, venio ad scđam q. 10 & q̃to quotuplex [e] sit interesse. Gl. tua dicit, ꝙ † triplex est, s. singulare, cõe, & cõuentũ. Et appellat singulare interesse, singulare p̃tiũ rei. Cõe interesse, cõe pretiũ rei: ꝯuentum interesse, pretium conuentum circa rẽ ex partium ꝯuentione. & hoc tenet gl. 1. & gl. alia sup verbo dupli. Idẽ tenet gl. ff. de act. emp. l. 1. circa princ. & fundat se per illum tex. do. Iaco. de Rau. tenet ꝯtrium, qđ non sit nisi vnicũ interesse, & istud etiam tenebat d. Iac. de Butr. & do. Dyn. disputauit istam q. solẽniter, & posuit cũ multis solẽnib. rõnib. illam disputationem

ADDITIONES.

a Ale. Opp. tertio. Vide Bal. in uer. 4. oppo.

b Alex. Glo. sol. Interesse singulare non potest excedere duplum conuenti interesse, idem nec interesse conuentum interesse conuenti & infra proxi. in ver. item opp. dixi etiam latius infra ea. l. in 3. q. prin. & per Bal. hic in uers. quæro utrum ista ratio, &c. cum uers. seq. interesse non tantum intra rem, sed extra rem non potest excedere duplum. Bal. hic in uer. opp. & uide Bal. hic in uer. quanto.

c Ale. Ext̃ rẽ. An veniat in ꝯsideratione interesse ext̃ rẽ, vide latius per istũ infra ea. l. Et an isto casu q̃ñ res malè traditur, interesse possit excedere triplũ, uide Bal. in 6. op.

d Ale. Lege Titius. Vide infra, & alter vr̃ illũ text. intelligere Bald. hic, in uer. 6 opp.

e Ale. Quarto quotuplex. Quotuplex est interesse, concludit sequendo opin. Dyn. triplex, s. singulare, commune, & conuentum. Quomodo autem distinguatur interesse singulare ab interesse communi, uide Bal. supra ea. l. Et quotuplex sit interesse, vide hoc in prin. per Bald. l. traditio. in 4. q. sup. de actu. emp. & ibi de quo interesse intelligatur, si in libello peto interesse,

tionem in c. mota. de re. iur. lib. 6. Quod sit vnicum interesse tm̄, pbatur primo ex hac l. Excedens, & excessum, non sunt idem, sed interesse, nō pōt excedere duplū æstimōnis cōis; ergo æstimō cōis nō est interesse, ut hic. Inducit eo mō, de ac. emp. l. 1. Dy. tenet ꝯ glo. in vno qđ dr̄ per gl. quod prium rei cōe, est cōe interesse; & precium ꝯuentū, est conuētum interesse; singulare interesse est, quod singl'r (a) interest. Sed falsum dicit Dy. Nam preciū rei a nō est interesse, hoc probatur in l. hæc verba, quanti eam rem. ff. de uerb. sig. & l. 2. §. considerandum. de tri. & ra. dist. & ff. de fur. l. in furti actione Sed Dy. dicit qđ triplex est interesse: nā interesse æstimatū singl'r, est singulare interesse, vt l. libertus q. circa fi. de bo. li. Interesse æstimatū cōiter, est commune interesse, ut l. 1. de ac. emp. Interesse æstimatum conuentione partium, vt qn̄ partes conueniunt in certa quantitate ꝓ interesse, est ꝯuētū interesse, ut l. fi. de pt. stip. & l. ꝓcurator ad exhi. §. fi. rē ra. ha. Ita dicit Dy. Iac. Bu. ut dixi, tenebat opi. Vltram. quod unicū sit interesse. Nam interesse semper refertur ad personā actoris. ut de ac. emp. l. 1. ubi emptoris rem hr̄e interest, nō uēditoris, & sic de sīgulari īteresse loquitur de reg. iu. l. quaten⁹. ibi, cuiusq;, &c. No. ibi, cuiusq;. nam in persona cuiusq; est singulare interesse, & illud quod dixit Dy. quod qn̄ promittitur certa q̄titas pro interesse est interesse conuentum, non est verum; probo reducēdo in practicam. promisisti pro interesse centum, si petam illa centum, qa mea interest, succūbā, qa illud instm̄ ꝓmissionis no ꝓbat, qđ mea interesit, sed qđ ꝓ interesse promissum est, ut l. stipulatio ista, §. alteri. de uer. ob. Insti. de inu. stip. §. ubi dr̄, q qn̄ promittitur certa quantitas, non inspicitur, an intersit. Vnde quantitas ꝓmissa pro interesse, nō est interesse, sed promissa pro interesse. Ego dico quod d. Dy. dicit veritatem & puram. si bn̄ intellexistis distōnē, quā s. dixi. Quoddā est īteresse largo mō sumptū, qđ ꝯprehēdit illud, qđ debet: & hoc mō non loq̄ī in nr̄a materia, nec dictum Dy. Aliud est interesse, hoc est æstimatio eius qđ interest, & hoc mō hic sumit interesse, ꝓ ęstimatione eius, qđ interest, gn̄al'r sumendo. Nunc ad propositum il- (11) lud † qđ interest, pōt æstimari singl'r, & est singulare interesse, & pōt æstimari cōiter, & est cōe interesse. Et de hoc est casus l. 1. ff. de ac. emp. recte intelligendo. dicit tex. si res uendita non tradatur, ad id, q interest, agi pōt. Sed dicet aliqs, ergo peteret ipsā res, quia ipsa res est illud qđ interest singl'r. Rn̄det ibi Iutist. hoc est quāti emptoris rem hr̄e interest singl'r, quod excedit qn̄q; precium quanti res ualet, uel quanti res empta est. Nūc ad rationes do. Iac. de Rau. Dicit ipse, interesse semper refertur ad personā actoris. Concedo, sed ꝑsona pōt considerari cōiter, tanq̄ qlibet. & pōt ꝯsiderari singl'r pp aliquam singularem qualitatem inhærentem sibi, tunc si cōderet cōiter, erit interesse cōe: uel singulare, si singl'r. Ad illud qđ dr̄ de pecunia in § alteri. vbi pecunia promissa pro interesse nō est interesse, dico qđ pecunia ꝓmissa ꝓ interesse non est interesse gn̄aliter sumptum. qa est aliqd distans ab eo, qđ erat ꝓmissum, sed est æstimatio illius interesse, ꝓut hic sumit in materia nr̄a. Iō si illam q̄titatem tanq̄ interesse peterē, ego vincerē: vidimus s. qđ triplex ē inte- (12) resse, s. singulare, cōe, & ꝯuētū. Iuxta hoc q̄ro, utrū † interesse singulare sit affectionis, uel vtilitatis. Et nr̄, q affectionis tm̄, vt l. libertus. in fi. de bo. li. In ꝯriū, vr qđ sit utilitatis, seu affectionis ꝯtinētis utilitatē, vt l. videamus. §. 1. de in lit. iu. Et iō circa hæc dicas, si q̄ris de interesse actionis, & non vtilitatis. Aut quæris, utrū ex eo condēnatio augeat, & dic q nō, ut l. si seruū. ff. ad l. Aquil. & l. ptia rerū. ad l. Falc. Aut q̄ris, vtrū actio detur, q̄ alias nō daret, & tūc in ꝯctib. bonæ fidei dat, ut l. cum seruus, ff. man. In ꝯctib. verò stricti iuris, ra est, qđ non dat, ut l. fideiussores, ff. de pact. & ibi no. in quadā gl. Fallit, si minor ætas interueniat, ut l. si in emp. ff. de mi. Si q̄ris de interesse affectionis, quod continet utilitatem, & tunc actio datur, & condemnatio augetur, ut l. videamus. ff. de in lit. iur. & hac l. per totam l. Dēt ergo hæc l. intelligi de interesse singulari, quod continet utilitatem pecuniariam. Item quæro iuxta prædicta, utrum interesse diuidat in intrinsecum, & extrinsecum, seu intra rem. & ex rē & certum est qđ sic, ut l. si sterilis, §. cum per uenditorem. de ac. emp. & gl. in multis partib. hoc dicit, & maximē hic in gl. sup uerb. dupli. Circa hoc est (13) videndū, † qd sit interesse intra rē. & ex rē (b) Vltram. d̄nt illud dī esse intra rē, qđ seq̄ī rē, penes quēcunq; vadat. Et iō si seruus est hr̄s institutus, tota hr̄ditas vr̄ interesse intrinsecū, ut l. uenditor. ff. de euic. & l. inde Neratius. in prin. ad l. Aquil. Sed si non seq̄ī rē penes quēcunque vadat, vt in uitioso, cuius vitio domus emptoris perit, & tunc dicetur interesse extrinsecū, ut l. Iul. in prin. de ac. emp. Idē in lucro, quod aliquis facit tanquam mercator, ut d. l. si sterilis §. cum per venditorem. ff. de act. emp. Sed dn̄, illud interesse de seruo hærede instituto, per glo. vocatur extra rem. seu extrinsecum. ut ff. de euict. l. venditor. & hic in gl. sup verb. dupli. Dico qđ gl. nīæ melius loquuntur. Cuius gr̄a debetis scire, sicut dicimus in dictione, ex, q̄ denotat cām proximam: dictio vero, pp, & dictio ob, causam remotā, ut l. non dubium. s. de leg. & l. 1. s. si seruus extero se emi mādauit. & l. eo tpe. circa fi. ff. de pec. ita in proposito intrinsecū interesse dēt dici illud, qđ est ipsa res, seu eius ęstimō, prout accipit hoc tit. Itē illud, q est immediate ex ipsa re, ut fructus & partus, & simi- (14) lia. Ea vero † q̄ veniunt occasione rei, non ex ipsa re dēnt dici extrinsecū, ad similitudinem eius quod dixi in dictione ob, & de dictione pp & iō verū dicit gl. quod hr̄ditas, ex qua seruus est hr̄s institutus, est interesse extrinsecum, quia nō ex ea re, sed occasione rei contingit. Nec est uerum, quod dn̄t Vltramontani, quod iō dicatur extrinsecū, quia sequitur rem penes quemcūq; vadat. Nam seruitutes sequuntur rem, penes quemcunq; vadant, tn̄ non dr̄ in bonis, vt l. 1. ff de vsufructu legato. l. rem in bonis de acq. rerum do. Hoc præmisso, vidēdum est utrū dēat haberi rō in iudicio huius inter- (c) esse extrinseci. (c) Gl. quam modo legi ibi, dicit duo uerba tantum. Aut agitur propter non factum, aut propter malè factum, ut in dictis. Doctores hoc min⁹ pfectè examināt, & est meo iudicio passus (15) valdè difficilis. Iō dic, † quod quoddā est (d) interesse intrinsecū, hoc est ipsius rei æstimatio, & ista semper uenit, ut l. ratio. §. si per uenditorem. de ac. emp. & l. vinum. si cer. pet. & in l. hac de tri. Quoddam (16) est † interesse ex ipsa re, vt fructus, & partus, & de hoc dic, ut l. stipulatus, & l. videamus. per totam legem. ff de vsu. & l. si filius, §. 1. de uer. (17) ob. ubi dixi. & l. si fundū certo die. e. tit. † Quoddam etiam est inter- (e) esse extrinsecum, & in hoc dic, aut agitur propter non factū, (e) aut propter malè factum. Primo casu, aut est tale interesse, quod seq̄ī rem penes quemcunque vadat, & eius habetur ratio, ut in l. pen. s. de his quib. vt indig. & facit d. l. uenditor ff. de euic. & l. inde. Nera- (18) tius, ff ad leg. Aquil. Aut † non sequitur rem, penes quemcunque vadat, & tunc aut petitur talis res, in quā nō potest cadere affectio, seu interesse intrinsecum, ut est in pecunia, in q̄ non cadit affectio, & tunc uenit interesse extrinsecum, ut l. nummis. de in lit. iuran. & l. secūda. §. fi. de eo quod certo loco. l. si pęnam. de uerborum obligatio. l. liber homo. §. fi. e. ti. Aut petitur res, in q̄ potest cadere interesse intrinsecum, & tunc non habetur ratio interesse extrinseci, ut d. l. si sterilis. §. dum per ueditorem, de actio. emp. quod tamen intellige secundum distinctionem, quam infra ponam ultima par- (19) te, an in interesse habeat ratio lucri, uel non. † Si uerò agitur propter malè factum, & tunc aut fuit malefactum scienter, aut ignoranter. Si scienter, uenit interesse extrinsecum, ut l. Iul. circa princ. & l. idemque. §. in omnib. de actio. emp. Si uerò ignoranter & tunc aut agitur contra aliquem, quia res est euicta, & isto casu venit interesse extrinsecum, non tamen in totum, sed vsque ad duplum precij conuenti, vt l. Titius, in fi. & l. seq. de actio. empt. & est singularis casus; Aut agitur propter aliud damnum ex ipsa re emergēs, & tūc aut loquimur in contractibus ex quorum natura consueuit transferri dominium, vel vsucapiendi conditio, & tunc non venit interesse contra ignorantem, sed agitur quanto minoris, vt l. Iul. in prin. de actio emp. & ibi gl. dicit. Fallit in vase vitioso vendito, sed in l. tenetur. §. sed si vas, end. tit. dicitur q debeat seruari eadem distinctio. Et illam tenebat domi. Iaco. Butrigarius. Si verò loquimur in con- (f) tractibus, ex quorum natura non transfertur dominium. f tunc aut ille contractus celebratur gratia vtriusque, vt locatio, & tunc si tradatur res inanimata, distinguitur. Aut est res cuius conditionem quis non poterat probabiliter ignorare, vt conditionem vasis, & tenetur etiam ignorans ad interesse extrinsecum. Aut probabiliter poterat ignorare, & tunc secus, vt l. sed & addes. §. 1. ff. locat. Aut locatur res animata, vt puta seruus, & non tenetur ad interesse extrinsecum, nisi fuerit sciens, vt l. cum in plures. §. seruum. ff. locati. Ratio est in promptu, qa rei animatę vitiū probabiliter pōt ignorari magis, quam alterius rei. Si verò contractus celebratur gratia alterius tantum, s. gratia recipientis, vt in commodato, tūc si tradat rem inanimatam, non tenetur nisi fuerit sciens, vt l. in reb. §. item qui sciens ff. commodan. Si verò tradatur res animata ignorans tenetur eatenus, vt damnum emendet, vel seruum pro noxa dimittat, vt l. pen. ff. commodati. Si verò contrahitur gratia dātis tantum, vt in deposito, & in mandato, & tunc in deposito dico teneri dantem, siue fue- (g) rit sciens, siue ignorās, ad istud interesse extrinsecum, (g) vt l. si seruus. §. quod

ADDITIONES.

a Ale. Precium rei. Bal. hic saluādo gl. dicit quod largo modo dicitur interesse, per eūdem in l. . . supra de his qui à non do. item an expensæ dicantur precium, uide Bar. & ibi scripsi, in l. quidam § quibus, de cond. & dem. in § quidam ita. & Bal. in l. eterni naeo. infra de fruc. & li. expen.

b Ale. Extra rem. No. quomodo cognoscatur interesse intra rē seu intrinsecum, ab extrinseco, & Bal. hic 10 uer. 4 op. & ibi ponit quid differat interesse intrinsecum a qualitate intrinseca, ponit etiam ibi 14 uer. quæro igitur, quid dicatur interesse extrinsecum, quod no. & uide.

c Ale. Extrinseci. Verum debeat haberi ratio in iudicio interesse extrinseci, adde quod no. ea. l. & per Bal. hic.

d Alex. Quoddam gl. Ex iis quæ hic Bart. dicit, colligunt quidam Moderni duo valde no. q l. liber homo. §. fin. hic alleg. no. habet locum in specie debita, sed solum in quantitate. Secundo pro l. 2. §. fi. de eo & quod totus ille titulus non habet locū, quā do certa species esset certo loco reddenda, sed solum, quando quātitas, & sic interesse ratione loci, non habet locum in interesse extrinseco in specie, sed solum in quantitate, quod no.

Menoch. Bar. Soc. inter consi. Maria. Sen. consilio 196. colum. 3. uersi 2. secundum corolarium.

e Ale. Non factum. Adde l. nummis. de in lit. iur. & hic adde Bar. in l. ut l. si pœna. de uer. ob. & no. etiam. Bal. in l. cum alleg. supra de vsur. uide Bal. hic in uerb. quæro quare. gl. & Bar. in l. Iulianus, de ac emp.

f Ale. Transfertur dominium. Vide plene Bar. in l. in reb. §. item qui ff. commo.

g Paris. Interesse extrinsecum. Et quod non habeatur ratio talis interesse extrinseci nisi in pecunia, non in frumento, vino, & similib. uide Ias. in l. nummis. de in lit. iur. & per hæc deciditur quæstio de eo qui erat debitor alicuius in corbes centum frumenti certo die: & quia non soluit creditori ideo cecidit de iure emphy. quia nō potuit eos soluere domino, ut tenebatur, non potest tale interesse peti.

§. quod verò. ff. de fur. In mãdato verò distingue, vt l. inter cãs, §. si cum seruus, ff. man. Iuxta prædicta quæro, verum istud interesse dicat singulare, uel cõe. circa hoc dic, vt dixi s. circa 2ria. Sum⁹ expeditũ de ista
20 scda parte, venio ad tertiã particulã. Ex qua no. † quod interesse nõ põt ascẽdere in infinitũ. Cõtra, de i lit. iur. l. videamus, §. 1. ubi dr. quod in infinitũ iurat. So. Fateor, qđ in infinitũ iurat, sed iudex taxat: ita quod duplũ non excedat, per hãc legẽ. Venio ad quartã particulã, ex qua no. quod pœnæ sunt in iure limitatę. Contra, Insti. de inut. stip. §. alteri. & l. stipło ista. §. alteri. de uer. obl. Solue. Huius timore est hic posi-
21 ta gl. in ver. proferuntur, q̃ ponit opi. Finaliter gl. distinguit, quod † pœna legalis non põt excedere quadruplũ. Pœna verò 2uentionalis
a aut ponitur per verba multiplicatiua [a] vt duplũ, triplũ, quadruplũ, & silia, & idẽ. Aut p noĩa simplicia, & tũc illa in tm̃ põt ascẽdere, in quantũ 2hẽtes voluerũt. vide gl. q h. d. & est clara. Vltr. l. reprobãt illã gl. q̃ facit drĩã, utrũ pena apponat p noĩa multiplicatiua, aut p noĩa simplicia, qa dñt, quod est imponere legẽ verbis. Ego dico sic br. Aut ista noĩa duplũ, triplũ, & similia, referuntur ad certã & taxatã quantitatem, & tunc põt ascendere pœna inquantum voluerint 2hẽtes, q. a eadẽ est rõ, sicut qñ profertur per noĩa simplicia: tm̃. n. est dicere sub pœna mille, q̃tum si dicerem sub pœna quintupli, cum ducenta sint promissa. Si uero ista uerba referunt ad quantitatem incertã, sub pœna dupli, uel quadrupli eius, qđ res plus ualuerit, vel sub pœna dupli, uel quadrupli, tunc interesse nõ põt excedere quadruplũ, fm quod gl. dicit, imo forte, quod plus est, nõ põt excedere duplum, ar. huius l. quia fortè multum vltra ascenderet, q̃ senserint 2hentes, atq. hu-
b ius l. [b] ibi, ne dum in infinitum, &c. Hunc artic. plenius examinaui in l. stipło ista. §. alteri. de uer. ob. Venio ad vltimã partẽ. dr hic, quod interesse hr loco lucri, [c] 2 l. si sterilis. §. si cum per uenditorẽ. ff. de act. emp. Gl. dicit quod olim non hẽbatur rõ lucri, nisi in quibusdam casibus specialibus, qui hic per gl. enumerantur. Vltram. reprehendũt istam gl. per tex. ibi, quia ex eo veteres, quod interest statuerunt: q. d. quod antiquitus i interesse hẽbatur rõ lucri. Sol. gl. poterat rñdere, illud olim in qbusdam casib. hodie gñaliter. Doc. nri tenẽt cõiter circa hoc, quod per hanc l. non sit immutatum de iure antiq. Iõ Cy. posuit olim dictum Pet. in ista materia, fm quod ipse inuenit. Postea superuenit Gul. de Cu. q de hoc posuit unã distinctionẽ in l. 1. §. ul. ff. de eo quod cer. loc. postea illã addidit Cy. de verbo ad verbũ, licet de eo mẽtionẽ nõ faciat. Iac. de Are. ẽt circa hoc ponit vnã suã distinctio-
22 nẽ. Ego aũt visis oĩb. in ista materia, dico sic. Quoddã † est lucrũ, quod contingit circa ipsam rẽ. vt mõ valet corbis frumẽti decẽ, hinc ad quinq; menses valebit xx. & istud lucrũ de iure antiquo, & de iure hodierno sp venit in æstimatione interesse, ut l. unũ. ff. si cer. peta. & l. in hac. de tri. & d. l. rõ. §. si p uẽditorẽ. de act. emp. Quoddã est lucrũ 2tingens ex re ipsa, ut partus & fructus, & hoc nõ ptinet ad nostrã mãm. Dic ut l. si stipulatus. & l. videamus. de vsu. & l. si filius,
23 §. 1. & qđ ibi no. ff. de uer. obl. Quoddam † est lucrũ quod uenit extra rẽ: & tũc qñq; illud lucrũ uenit cũ alterius iniuria, ut lucrum usurarũ, uel vsucapionis, & nõ habebat rõ huius, nec de iure antiquo, nec de iure hodierno hr, ut l. si is q rẽ §. fi. ff. de fur. & l. si qs uxori. §. pen. e. ti & ibi not. Aut nõ pcipitur cũ alterius iniuria: & tũc aut lucrũ comitat rẽ, penes quẽcunq; uadat, & hr rõ eius tã de iure antiquo, q̃ de iure nouo, siue sit iudiciũ bonæ fidei, siue sit iudiciũ stricti iuris, vt d. l. uenditor. de euic. & l. si qs vxori. §. pe. de fur. & l. inde
24 Neratius. in prin. ad l. Aq. & l. pe. de his, qb. ut indig. † Quoddã est lucrũ, quod non seqr rẽ penes quẽcunq; vadat, ut lucrum, qđ percipit ex mercantia, vel ex alterius hoĩs industria. Et hic aduerte: nã qđdã est lucrũ, in quo natura rei plus operat, q̃ hoĩs idustria, ut in lucro, quod percipit ex fundo, si colat, & cuius rõ hr, ut l. si fundus. §. 1. ff.
25 loc. & l. si in lege, §. colonus, eo tit. † Quoddã est lucrũ, in quo industria vt plurimũ operat, tunc qñq; illud lucrũ est incertum, quia ille cui debebatur, non consueuit mercari, & tũc non hr rõ istius lucri, ut l. si sterilis. §. cũ p uenditorẽ. de act. emp. Si verò 2sueuit mer
d cari, & ex eo qđ ex alia sua pecunia 2sueuit mercari, [d] appãreat quasi p certo, quod ex ea lucratus fuisset, tunc hr rõ lucri eius, ut d. l. 2. §. vlt. de eo qđ cet. & sic vr, quod iura antiqua ab isto iure in aliquo nõ
26 discordant. Quæro iuxta prædicta, † utrũ illud, quod hac l. dr, quod inter-
e esse nõ põt excedere duplũ, hẽat locũ in maleficiis? [e] Gl. hic tenet quod sic. Vna est gl paruula, super ver. casib. in prin. l. Alia gl. dicit idem sup uerbo 2tub. circa med. Contra istud ur l. inficiando, §. 1. ff. de fur. pp quã legem aliq recedũt ab ista gl. Tu dic istã gl. bñ dicere, p istã gñalitatẽ istius literæ. Nõ ob. l. inficiando, §. 1. ff. de fur. qa ibi nõ petit interesse, sed petit pœna, q̃ est vt ipsum interesse ẽt extra rem duplicetur, & ẽt si est singulare, dũ tñ vtilitatẽ 2tineat, ut l. in furti.
27 in prin. & ibi no, de fur. Nunc venio ad tertiã q. prin. & q̃ro † vsque
f ad q̃ quantitatem [f] interesse põt ascendere. Istã q. tangit gl. hic, sup uer. dupli. Tu verò dicas latius. Aut q̃ris de interesse cõuento, & uenit in q̃tum est conuentum, vt l. fi. de præt. stip. & de verb. obl. l. stipło ista, §. alteri. Aut quæris de cõi, & tunc tr totum venit, ut l. Iulia. in prin. ff. de act. emp. Fallit in casu singulari, ut l. Titius. in fi. cũ l. seq. eo. titu. ubi nõ põt venire vltrà duplum ptetu 2uenti. Aut quæris de interesse singulari: & tunc aut illud quod debet, cõtinet certã quantitatem, uel naturam respectu sui, vel adiuncti, & non ascendit ultra duplum interesse cõis, uel interesse conuenti, intelligendo in diuer-
g sis casibus, [g] ut dixi s. circa prin. secundæ partis. Aut non continet certam quantitatem, vel naturã respectu sui, nec respectu adiuncti, & venit inquantum, inquantum illud fuerit, ut hac lege, in uer. sanci-
h mus. Quæro circa hoc, quæ est rõ drĩę [h] Gl. tangit hic, super ver. dãnũ, & ponit duas rões. Prima est qa in 2tub. qui hñt certam quantitatem, uel naturam facilius põt apparere simplum, q in 2tub. qui 2tinẽt incertum; & ista rõ placet. Alia rõ ponit, qa facilius est alicui facere, q̃ dare, & iõ plus grauat arg. l. hæ operæ. de oper. liber. Vide gl. super ver. damnum. ista rõ scda reprobatur per Doc. quia nõ pcedit, nisi in hoĩb. auaris, qui facilius sustinerent omnem laborẽ, q̃ darent aliquid de pecunia. nam de iure cõi, & de natura, facilius est date, qa omnis labor corporalis q̃tũcũq; paruus, maior est aliqua datione pecuniaria. arg. l. in seruum, in fi. ff. de pœn. Venio ad quar-
28 tum quæst. princi. scilicet, † qualiter interesse in iudicium deducat. Cy. tangit hic, & in multis errat. Aduerte ergo, & primo est videndum, an deducatur in iudicium per viam actionis, an per officium
i iud. [i] Et per hoc apparebit declarata gl. sua quæ ponit hic, sup ver. 2tub. circa fi. Et quædam gl. dñt, quod per officium iudicis, vt l. si quis ab alio. in fi. ff. de re iud. & l. cum stipulatus sim. §. fi. ff. de verbo. ob. Dy. reprobat illã gl. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de uer. ob. extra, de re. iur. lib. 6. in c. mora. Ideo gl. hic vr dicere. Aut in obligatione est fieri, & interesse venit iure actionis, ut l. stipłones non diuiduntur. §. Celsus. de uerb. obl. l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fi. & l. quoties per alium. eo. ti. & l. fi. ff. si quis in ius voc. non ierit. Aut in obligatione venit dari, & tunc si quidem in contractibus nominatis, interesse venit officio iudicis, ut l. promissor. de constit. pecunia l. unum. si certum pet. & l. si seruum. in fi. de verb. obl. Si ex cõtractib. innominatis, tunc venit interesse per uiam actionis, vt hic in gl. per l. primam. §. fi. ff. de rerum perm. Assignat Cy. rationẽ: qa sicut illi contractus innominati non sunt faciles in obligatione 2henda, quia requiritur quod impleantur ab aliqua partium, nec implẽtur solo consensu, & ita de facili non cõtrahitur obligatio, ita nec de facili sustinetur. Pet, 2, ut refert Cy. s. de rerum permutatio. l. cũ precibus. Sed veritas est illud, quod dicit Cy. probatur in l. naturalis. §. 1. ff. de præscriptis uerbis. Sed contra prædicta oppo. etiam in obli-
K gatione dandi [k] ex 2tubus nominatis succedit obligatio ad interesse, vt l. liber homo. in fi. ff. de ver. obl. in l. Iulianus. in magna gl. de act. emp. dicit. Aut quis stipulatur dari sibi, & non succedit obligatio ad interesse. Aut stipulatur alteri, & succedit obligatio ad interesse. Petrus aliter dicit, cuius opi. recitaui in d. l. liber homo. in fi. ff. de uerb. ob. Et Cy. ibi refert in illa q. circa fi. de interesse intrinseco, & extrinseco. Ego dico quod gl. sua dicit ueritatem, cuius occasione dẽs uidere rõnẽ. Quæ est ratio, quod in obligatione factũ succedit obligatio ad interesse: in obligatione dandi non. Dico tibi, stipłones sunt inuẽtæ, vt vnusqsq; stipuleť sibi p eo, quod sua interest: mõ in obligatione dãdi, si pmitto equũ, interest tua hr̃e equũ simplr, q̃tũ valet, & iõ illud sine dubio ẽ in obłone: sed si promisi tibi aliqd facere, fortè non interest tua, q̃tum illud factum valeat nisi 2staret, & iõ non potes me pcisè 2pellere ad factũ, qa sic 2pelleres me vltra quam interesset tua, iõ succẽdit obło ad interesse, quare dãdo tibi interesse, liberor. Nũc ad ppositum, si ego reperio obłonem dãdi talem

ADDITIONES.

a Menoch. Multiplicatiua. Roma. consi. 510. nu. 9. 10.
b Ale. Argu. huius l. Vide gl & Bar. in l. stipulatio ista. ff. de uerb. obl.
c Alex. Lucri. Vtrum in interesse habeatur ratio lucri, uide quod no. Bal. in l. fi. in fi. in prin. supra de fur. & per Bar. hic uer. sequitur gl. super uer. ueteres. Bar. in l. nummis. de in lit. iur. & hoc etiam Bal. in 12. op. adde quod Pe. de Anc. in Cle. 1. de usur. §. sane. refert, quod Lu. ibi quærit, si quis tenetur mihi dare centum in termino, & non soluat, ad damnum emergens possum petere ratione moræ. Et dicit quod sic, non autem lucrum cessans. Subdit etiam do. Pet. quod imo etiã credit de lucro cessante, si talis emerat mercator, qui cum pecuniis consueuit negotiari, alias secus, si persona esset talis, q retinuisset in arca. alle. no. per Cy. in auth. ad hæc. supra de usur. Tu uide not. hic, & quando habeantur ratione lucri cessantis, adeo quod agi possit, unde per Bar. in l. si constante. so. matri. & uide casum no. in l. socium qui in eo. infra pro so. qui forte nõ est alibi secũdum Inno. in l. insulam. §. usuras, ff. sol. mat. Io. Cal. in c. nauiganti. de vsur. Adde ut per Rom. consi. 101. Menoch. Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 18. numero 21.
d Menoch. Mercari. Afflic. decis. 20. qui etiam. aliter limitat quando debitor non potuit soluere propter paupertatem, quia tunc ratio non haberetur huius lucri, & qđ constat de hoc lucro cessanti etiam in foro poli peti potest. Dec. consi. 160. colum. 15. Mod. Par. de vsuris. nu. 28. 29. & quomodo probari debeat, quod negotiari soleat & alia. Crau. consi. 320. nu. 4. 5. 6. Neuisa. consi. 77. nume. 24. circa med. late Rolan. à Valle. consi. 35. lib. 1.
e Ale. In maleficiis. Verum in criminalib. & maleficiis interesse possit excedere duplũ. facti, quod no. Bal. hic in uer. restat quærere.
f Ale. Quam quantitatem. Vsque ad quam quantitatem interesse possit ascendere adde quod notatur istud. supra ea. l. ad hoc, & uide in uersi. quod si promitto. & versi. quæro si centum.
g Menoch. Casibus. Neuiz. consi. 77. in fi.
h Ale. Ratio differentiæ. Rationem differentiæ quare interesse non possit ascendere duplum uide in gl. ibi, continentib. certam quantitatem, uel scientiam, de quib. hic in text. sed in contractibus continentibus certam quantitatem & naturam, potest excedere.
i Ale. Officium iudicis. An interesse petatur per actionem uel officium iud. adde quod no. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in x. & xj. op. de uer. obl. & uide quod no. omnino in l. 1. ff. de ac. emp. & quæ ibi Bar. & Doct.
K Ale. Obligatione dandi. An in obligatione dandi succedat obligatio ad interesse, p Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 11. & 12. opp. cum seq. de uerb. obl. per Bal. hic in uer. 2. quæritur. sed op.

talem rem, in quasi sit eadem rõ quæ in facto, succedit ibi oblĩo ad interesse, sicut in oblĩone faciendi. Exemplum, vt si stipulatus sum alij dari, non interest mea fortè in totum, fortè quia non sum debitor illius, nisi in modica quantitate, ideo succedit obligatio ad interesse, vt l. liber homo, in fi. Item si stipulatus sum pecuniam mutuari, & non mutuetur. Nam licèt mutuare, sit dare, quia mutuum est, quod de meo fit tuum, vt l. 2. §. appellata, ff. si cer. pet. non tñ interest mea simpliciter, & in totum, ideo succedit obligatio ad interesse, vt l. si pœnam, de verb. obl. Et circa ista dic plenè vt dixi in l. stipulationes non diuiduntur, de verb. obl. Veniamus ad ꝯtia secũdæ partis. Iuxta prædicta est videndum, qñ succedit oblĩo ad interesse, an succedat statim post moram, an expectetur interitus rei. Dic vt in d. l. stipulationes non diuiduntur, & in 5. & 6. q. Item esset videndum vtrum succedat obligatio ad interesse, ita quod prima tollatur, vel duret vtraq;. Et si duret, vtrũ alternatiuè, vel copulatiuè, vel copulatiuè, vel qũo? Dic vt in d. l. stipulationes nõ diuiduntur, de ver. obl. in 7. q. Item esset videndũ, vtrũ qs p̃cisè possit cõpelli ad factũ? Istam q̃õnem tangit hic gl. super ver. in alijs, & malè loquitur. Dic, vt in d. l. stipl'ones nõ diuidunt̃, in 8. q. Item esset videndũ, qualiter sup interesse formet̃ libellus. Istã q. ponit gl. ff. de act. emp. l. j. in prin. & ibi ponit gl. triplicem formam libelli, & hoc ponit ẽt in l. 1. §. item si in facto, de ver. ob. Ego plenissimè examinaui in l. stipl'ones non diuidunt̃, in 9. q. Modo restat videre de 5. & vlt. q. scilicet qualiter interesse

a probet̃.[a] Circa q̃ br̃ dic. † Quoddam est interesse ꝯuentum, & istud

29 probat̃ per instr̃a, vel per testes, vt l. fi. de p̃t. stip. † Quoddã est inter-

30 esse cõe, & istud ꝓbat per testes, q dicunt, quod res cõiter tñ valet, & qđ cõiter cuiusq; interest tñ, dictã rem h̃re, vt l. 2. ĩ. de resc. vẽ. & qđ ibi no. Aduerte tñ ad duo, qa posito, qđ non faceres nisi articulum de cõi valore rei, p hoc nõ ꝓbares interesse directo, sed probares rei valorẽ, seu p̃tiũ, nã p̃tiũ rei nõ est interesse, vt dixi. Tñ ex hoc sequit̃ ꝓbõ interesse, qa si res cõiter tñ valet, ergo cuiusq;

31 tanti interest eam h̃re. Item aduerte ad vnũ, & vr̃ q̃ † si vis ꝓbare p̃-

b tium, vel interesse tp̃is p̃teriti,[b] non dẽs te referre ad vnum diẽ, vel duos dies, sed ad q̃plures. Et ideo si faceres articulũ, q̃ frumẽtum valuit isto anno die primo Ianuarij tñ, non est probata intentio. Non. n. dẽt probari ex momento, sed debes ponere in articulo, &

c ante, & post, & per plures, dies, vel ante diem tñ.[c] Ista probant̃ in l. p̃tia rerũ, §. nonnunq̃, aliàs §. nõnullam, ff. ad l. Fal. & ibi plenissimè. Itẽ aduerte, qđ in articulo ponas ẽt de loco publico, vbi talia ꝯsueuerunt vẽdi, vt plenè dixi in d. l. pretia rerũ, in prin. & in fi. Est ẽt fm interesse singulare. Et hic est aduertendum, qđ qdam sunt casus, in qb. iurat̃ in litem, vt in actionib. arbitrarijs, & in bonæ fidei ꝯ dolo-

32 sum, & tunc † probat̃ p iurm in litẽ, vt l. in actionib. de in li. iur. ꝯ nõ

d dolosum, dic vt dicam ĩ. in alijs. Qñq; sunt actiones[d] neq; arbitrariæ, neq; bonæ fidei, & tunc qñq; venitur ad petitionẽ interesse pp ꝯtemptã iudicis authoritatem, & idem, qa probat̃ interesse p iurm in litẽ, vt ff. ne qs eũ, q in ius voc. l. pe. §. 1. & l. q restituere in ñ. de rei ven. Qñq; vero deuenit̃ ad interesse ex aliqua alia iusta cã, & tũc ꝯ dolosum ꝓbat̃ per iurm, vt l. super, §. in hoc interdicto. ff. qđ vi, aut clã, & l. si qñ, ĩ. vñ vi. Si vero agit̃ ꝯ non dolosum, tunc oportet, qđ

e interesse verè ꝓbet̃, vt hac l. Sed qualr[e] ꝓbat̃? gl. q̃ est hic, hoc nos docet, in gl. sup ver. subtilitatẽ, & vide gl. istam. Gl. vult q̃ dictum testis referat̃ ad hoĩes, q essent eiusdẽ ꝯdõnis, cuius est ille, q petit interesse, & sic sunt ꝯtestes, & optimè dicit gl. Et habemus pro ea tõnem no. in l. ꝯnnuus. §. cũ ita, de verb. obl. Sed si qlibet testis interrogatus, qũo scis: rñ. qa tñ mea ĩteresset, si essem illius ꝯdõnis, tũc qlibet testis esset singularis in dicto suo, & qlibet deponeret de seipso. Dẽt ergo deponere in gñe de quolibet hoĩe, q esset illius ꝯditionis, cuius ipse est. Iac. tñ de Are. vr̃ dicere, qđ si quilibet testis

f deponeret de seipso, ꝓbatus esset articulus. Nã pp identitatem[f] artis vr̃ deponere de eodem, ar. l. nemo est, q nesciat, de duob. re. Sed certè hoc non placet mihi, qa illa lex, q̃ dicit qđ identitas artis facit videri idem factum, non h̃et locũ, nisi qñ inter ꝯhentes sic est inter eos actũ, aliàs eiusdẽ hoĩs factũ, quãtũcũq; sile, non vr̃ idẽ, vt l. si nõ

g sortem, §. libertus, ff. de ꝯd. ind. Ideo aduerte in ista mã ad duo[g] † qñ

33 formas articulũ de interesse singulari, tunc referas te ad vtilitatẽ, non ad affectionẽ tñ, hoc modo, qđ cõsiderata qualitate tui actoris, tibi vtile est h̃re dictũ librũ plusquã h̃re centũ. Non. n. procede-

h rer articulus, qui diceret, qđ nollet carere dicto lib. pro centũ, qa illud concludit in affectione, non in vtilitate. Et istud interesse, singulare ad hoc, vt deducat̃ in ꝯdẽnationẽ dẽt ꝯtinere vtilitatẽ, vt ŝ. dixi. Itẽ aduerte, qñ ni facis arti. super interesse singulari, quod tu facias artic. de interesse cõi, vt sic liqueat iudici, quod interesse singulare, quod petis, non excedat duplum interesse cõis, vt hac l. Vlti-

i mo debes scire,[i] quod etiam si de interesse nil esset probatum directo, sed tñ ex aliquib. coniecturis, ex officio suo iudex perpenderet illud interesse, posset in isto interesse facere condemnationẽ: hoc tenet Cy. & hoc probatur hic in tex. in versi. in alijs aũt casibus Hoc probatur ĩ. de fruc. & lit. expen. l. non ignoret. in fi. expressissimè in l. super. §. in hoc interdicto. ff. quod vi, aut. clàm.

ADDITIONES.

a Alex. Probetur. Vide Bald. hic, ver. quarto quomodo probetur interesse, & adde in hac materia, quod aliud est interesse, quod etiam contra non dolosum probatur per iuramentum, vt no. Bar. in l. 1. in prin. in 9. q. ff. quemad. testa. aper. vide, quod ibi scripsi, & per Bar. hic.

b Ale. Temporis præteriti. Ad probandum valorem frumenti in præteritum, adde Bar. in l. a. sup. de rescin. ven.

c Ale. Los. Vel ante diem tantum. Hæc verba in omnib. exemplarib. quæ vidi tam scriptis, quam impressis habentur, quę tamen meo iudicio ex Bar. in legib. quæ hic adducuntur, abradi debent.

d Alex Actiones. Qualiter autem probetur lucrum cessans, uide Bal. hic in vers. sexto, quæritur qualiter autem probetur, &c.

e Ale. Sed qualiter No. de interesse singulari probando per testes, adde Bart. in l. nemo, in fi. de duob. re. & vide quod no. post Bar. in l. in hac, ff. de dam. infec. & dicit hic Bal. quod reddere debet testis causam sui dicti etiam non interrogatus. Facit quod no. Bar. in d. §. cum ita.

f Ale Identitatem. Adde Bar. in l. 2. ĩ. de rescin. ven. & sequitur hic etiam Bal. in ver. quarto qualiter probetur singulare interesse. Vide tamen eundem Bald. in 6. q. in versic. pone.

g Ale. Ad duo. Et tenet Bart. hic, quod licet interesse sit probatum per vnum testem non poterit deferri iuramentum in supplementum probationis.

h Alex. Procederet. Contrarium videtur sentire Bart. in l. nemo est, qui nesciat, ff. de duobus reis.

i Ale. Scire. No. q̃ licèt non probetur directo, tamen iudex ex officio potest condemnare, quod bene no. & sic no. quod vbi difficilis est probatio, sufficit per coniecturas. Et ita alle. Bal. in auth. quas actio. C. de sacros. eccl. & Imo. & dicit Bal. in l. si quis in hoc genus, de epis. & cle. quod tortura facta in camera, probatur per indicia & coniecturas. Imo. alibi videtur dicere Bal. quod est magna difficultas probationis, statur iuro, maximè si est paruj præiudicij, secundum eum in l. qui accusare, de eden. Et ad dictum Bar. bene facit l. si id, quod ex Pamphilia. §. fi. de leg. 2. & ibi Bar. & idem Bald. in l. traditio. sup. de ac. emp. vbi uide, & etiam probatur interesse per coniecturas, vt no. Bal. in l. super, per Bald. hic in ver. 6. qualiter, vide tamen q̃ dicit Bal. hic in fi. in vltimis verbis, & dixit Bald. in l. fi. ad fi de fru. & lit. expen. quod interesse etiam fructuum, probatur per coniecturas prædictas. Adde per Fred. in consi. 119. adde no. per Bar. per illum tex. in l. non ignoret, de fruc. & lit. expen. & tex. & Bar. in l. si traditio, sup. de ac. emp. & Bal. ibi aliter loquitur. Adde quod per vnum testem de visu, & plures de auditu, probatur metus seu impressio, secundum Bal. consi. 49. lib. 4.

Si a non compe. iudice iudicatum esse dicatur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Sententia a non competenti iudice lata, est nulla.*

2 *Sententia lata a iudice, non super eo, quod est sibi commissum, sed super alio, quod pertinet ad causam incidenter, valet.*

3 *Si vero res est prorsus extranea, tunc iudex nõ potest recognoscere, nisi per modum reconuentionis, vel prorogata iurisdictionis.*

a IVdex.[a] Continua Rubri. quia quandoque sententia est nulla propter defectum iudicis incompetẽtis, iõ de hoc ponit. Domini totus iste titulus istud intendit. † Sentẽ-

1 tia à non suo iudice lata, est ipso iure nulla h. d. Opp. de l. ædiles, §. item sciendum, de ædil. edi. & ĩ. de ord. iu. l. j. de iud. l. quoties.

2 Huius nuiore gl. dicit hic † qñ iudex iudicat super alio, q̃ super eo, quod est sibi commissum est aduertendum. quia quandoque illud pertinet ad causam commissam incidenter, vel per modum antecedentis, vel per modum ꝯñtis, & tunc iudex de istis potest pronunciare, vt l. ꝯtria. & hoc est, quod vult hic tex. dicere, ibi, quam qđ ad eam rem pertinet. sufficit. n. vt pertineat ad rem sibi cõmissam.

3 † Si verò est res prorsus extranea, tunc iudex non potest cognoscere, nisi in duob. casib. per modum reconuentionis, vt l. cum Papi. & auth. & consequenter. ti. 3. Item per modum prorogatæ iurisdictionis, ut l. a. §. sed si iudex, ĩ. de iud. & l. de qua re. §. t.

ADDITIO.

a Ale. Iudex. Limita totum istum titulum, nisi esset captus suspectus de fuga. Ita ego dixi, vbi uide in l. iurisdictio. de iurisd. om. iud. Adde secundum Pau. de Cas. quod delegatur causa appel. censetur delegata causa nullitatis sententiæ, vt dicit not. Arch. in c. 1. de cap. monach. lib. 6 super verbo, partium. non sic econuerso. Et p̃dicta habent locum in sententia diffinitiua. Sed si appellatur ab interlocutoria, & committatur alicui causa appel. non censetur commissum negocium principale, nisi dicatur expressè. & ita dicit se vidisse seruari in Romana curia.

LEX II.

1 *Delegatus super proprietate, non potest cognoscere super poss. nisi aliter de proprietate pronunciare non posset.*

1 Si militaris. Sub præcedenti summario continetur, & reuoco in dubium. † An iudex delegatus super proprietate posset cognoscere sup possessione. Inter Gl. nostros fuit contentio. Finaliter gl. determinat, & benè, dic ut in glo. no.

LEX III.

1 *Litigantes coram non suo iudice credentes ipsum esse suum iudicem, efficiunt vt prorogatio iurisdictionis impediatur.*

2 *Confessio facta coram suo iudice, an valeat.*

3 *Excommunicatus ab aliquo iudice, si appellauit, an desinat esse excõicatus.*

Et in priuatorum.[a] Sub eodem summario cõtinetur. Op. litigando coram nõ suo iudice, uidetur prorogari iurisdictio, ut l. 2 cir. prin. ff. de iud. er-

1 go ualet sententia. Sol. intellige, † quod hic litigabant credentes ipsum esse suum iudicem, & sic error impedit prorogationem, ut d.

2 l. 2. Quarto quid † in confessione facta[b] coram non suo iudice,

b an ualeat? De hoc habemus tex. in c. at si clerici, extra, de iud. & di-

3 cit, quod non, glo. inducit hanc l. in argu. ad q. † quod ille, qui est excom.

ADDITIONES.

a Barb. Et in priuatorum. Ion. in c. per inquisitionem, de ele. limitat quod tenetur illi stare, nisi probet errorem. Io. An. limitat, si iurisdictio illius iudicis erat talis, quæ non poterat probari, aliàs secus, in ti. de contu. §. sequitur, ver. § credo de ista cõfessione.

b Ale. Confessione facta. Probatur in l. diuus, de cust. reo.

excõicatus ab aliquo iudice, & appellauit, deſinit eſſe excõicatus, q̃a ꝑ appellõnē deſinit eſſe ſuus iudex, ſnĩa ergo eũ nõ adſtringit, vt l. j. in fi. ad Turp. Nec ob. quod dicit gl.[a] q̃d q̃dã dicũt, q̃d ſnĩa excõicationis trahit ſecũ executionē, & iõ nõ põt appellari, & extinguit effectus ſnĩę, ſ. quo ad ſtatum, vt l. q̃ vlomo, ff. de pę. & de iniuſ. teſt. l. ſi quis filio exhęredato, §. irritum, de teſta. l. j. iſta gl. dicit ꝯ caſum c. paſtoralis,[b] extra de appel. Nõ ob. quod dicit gl. de ſnĩa vltimi ſupplicij, quæ trahit ſecum executionē, ſicut ſnĩa excõicationis, quia nã eorum eſt diuerſa, quia ſnĩa excõicationis nõ eſt perpetua, ſed ꝯdõnalis, ſeu medicinalis, donec quis purget ꝯtumaciã, vel emendet offenſam, vt in c. cũ medicinalis, de ſen. exc. li. 6. Sed ſnĩa vltimi ſupplicij eſt perpetua & mortalis, ideo facilius permittitur applõ.

ADDITONES.

a Alex. Dicit glo. Vide Bar. in l. eum ſtipulatus ſim a Proculo, de verbo. obli. latius per Bar. in l. qui vlt. de pœ. & adde c. ß cum de ſen. excom. in 6.

b Alex. Paſtoralis. Et ibi per Inn. & Io. And. in c. præterea, eo. ti.

De pœna iudicis, qui malè iudicauit. *Rubrica.*

Continua, vt in gl. Sicut Rub. hẽt duas partes, ita in text. ponunt̃ duæ leges. De ſcd̃a parte rub. loquit̃ l. j. & l. ij. loquit̃ de prima parte Rub. ſed auth. nouo iure loquitur de vtraq;, ideo legimus eã in fi.

LEX PRIMA.

1 *Pœna corrumpentis iudicem, vel aduerſarium non principalem eſt quod perdat actionem.*
2 *Aduerſario principali poteſt dari pecunia, vt patiatur contra ſe ferri ſententiam, ſi litiget per calumniam.*
3 *Reus corrumpens iudicem, vel procuratorem actoris, amittit cauſam, ſicut econtra in actore.*
4 *Quando eam amittat ipſo iure, & per ſententiam, & nu. 6.*
5 *Sententia lata a iudice pecunia corrupto, non valet, ſi vero precibus, valet.*
7 *Aduocatus, vel procurator ſi fuerit corruptus, qualiter ſuccurratur ei cuius eſt aduocatus, vel procurator.*
8 *Quę erit practica quãdo aduerſarius nõ principalis, vel iudex fuit corruptus.*
9 *Si corrumpens deceſſit ante latam ſententiam, non tranſit hac pœna in hæredes.*

Conſtitit.[a] Hæc ē lex ſubtilis, & vtilis. & bř h. d. † Qui corrũpit iudicē,[b] vel aduerſariũ nõ principalē, ꝑdit actionē. No. q̃d q̃ corrũpit iudicē, vel aduerſariũ non principalē, amittit cãm. Oppo. ꝙ idē ſit cã publica, & fiſcalis.[c] ergo hoc eſt ſuperfluũ ꝯ §. q̃b. in ſecunda conſt. huius lib. Huius timore exponit gl. publica, ciuitatis alicuius. Iſta expõ vr̃ ꝯ l. eum q̃ vectigal. de verb. ſig. vbi publica dr̃ ꝓpriè ciuitatis Romanę dic q̃d hic publica ponit̃ impropriè. Vel dñt q̃dã, publica ciuitatis Ro. q̃ differt à fiſcali, poſtq̃ fuit trãſlata ptãs in Principē. aliud eſt Reſp. Ro. ſ. illius Ciuitatis, aliud eſt res fiſcalis. ſ. totius Impij. Vel hic ponit̃ publica. i. criminalis, tene quã vis. Vlterius op.[d] & vr̃, † ꝙ licet dare aduerſario meo pecuniam, vt l. fratris, ĩ. de trãſa. Duæ ſunt ſol. in gl. Vna, ꝙ ibi loquit̃ de aduerſario prĩcipali, hic verò nõ, ſed de ꝓcu. vel aduoc. quē nõ licet corrũpere, ibi dabat̃ aduerſario princi. & iſta eſt veriſſima. Alia ponit̃ in fi. vt diſtinguamus. Aut dat̃ aduerſario, vt à lite recedat, & deſiſtat. & licet, vt in ꝯtrio. Aut vt patiat̃ ſe vinci, & nõ licet, vt hic, & vide gl. Eſt ne vera iſta ſol. Azo in tit. de collu. detegē. tenet q̃d nr̃ licet corrũpere aduerſariũ principalem: fallit in cã libertatis, vt in illo tit. & tit. ad l. Viſcell. Item fallit in cauſis popularib. vt l. eũ qui, §. in popularibus, de iureiu. Itē fallit in cauſis ſpũalib. vt ex̃. in tit. de collu. dete. In alijs aũt caſib. licet aduerſariũ corrũpere, vt patiat̃ ꝯ ſe ferri ſnĩam imò dẽt iudex ferre ſnĩam ſm̃ q̃d partes volunt. Tex. eſt in l. ſi ꝯuenent, ff. de re iud. & prędicta vera in ciuilib. in criminalib. ĩ. tangã. Redeo ad ordinem, gl. op. q̃d aduerſario principali nõ licet dare, vt l. in ſumma, ff. de ꝯd. ind. Sol. illud, ꝙ dixi, eſt verum ſm̃ gl. niſi aduerſarius litiget per calũniã, q̃a tunc ſibi licet dare, & vide glo. iſta ſol. & ꝯtriũ nihil ad hanc legem. Nam ſiq̃dem q̃ritur vtrum aduerſario liceat dare, ita quod dãs incidat in pœnam iſtius legis, vel non, iſta lex nihil ad factum, q̃a ſi aduerſarius litiget per calumniam, ego poſſum ſibi dare, nec hẽo ꝓ ꝯuicto. Sed ſi q̃ratur quo ad effectum repetitionis, vtrũ poſſit datum repeti, vel non, loquitur l. in ſumma, & ideo nihil ad ꝓpoſitũ. Op. de l. tranſigere, ĩ. de trãſa. Sol. gl. ibi loquitur in cauſis criminalib. in q̃b. an dãs hẽatur ꝓ ꝯuicto, dic vt dicemus, q̃a nũc nõ eſt nr̃a mã. Et mõ hẽtis expeditã primam gl. † Venio ad aliã gl. difficilē, & q̃ro, hæc lex loquit̃ in actore corrũpēte iudicē, vel ꝓcuratorē rei, q̃d in reo corrumpēte[e] iudicem, vel ꝓcuratorem actoris? Gl. dicit idem, q̃a eadem eſt rõ, licèt q̃dã ꝯ. Et vide gl. ꝯtriam glo. hẽtis in l. & eleganter, §. pe. ff. de dol. do. Ia. Bu. me audiente, q̃ñ legebat iſtam legem, tenebat iſtã gl. dũ legebat illam legem, tenebat illam gl. Ego dico, q̃d iſta gl. eſt vera, & illa eſt falſa. Rõ eſt tex. in l. eius qui delatorem, ff. de iure. fiſci. Et ſi dicis, ibi loquit̃ in cã fiſcali, fateor, q̃a idē eſt in fiſcali, q̃d in priuata, vt hic in tex. & l. Senatus. eo. tit. Itē ꝓ hoc tex. in l. 2. in fi. ff. de cond. ob turp. cau. vbi ſimplr̃ dr̃, q̃cũq; dederit pecuniam iudici amittat litem, nec diſtinguit, an ſit actor, vel reus. † Secundo q̃ro dr̃ hic, amittat actionē, q̃ro an ꝑdat ipſo iure, vel per ſnĩam? dicit gl. q̃ñ pecunia eſt data iudici, amittit actionē ipſo iure, l. vænales, ĩ. q̃ñ prouo. nõ eſt neceſ. q̃ñ eſt data aduerſario, dubitat̃, vt ĩ. dicam. Iſta gl. dicit ꝯ caſum l. in d. l. eius, qui delatorem, ff. de iure fiſci, & ĩ. de iura. cal. auth. principales, in fi. Item dicit ꝯ rationē, quando lex loquitur per verba futuri temporis, amittat actionem, perdat cauſam, priuetur iure ſuo, & ſimilia, ſemper intelligitur per ſententiam. Dixi vobis in auth. qui ſemel, in fi. quomodo & quando iudex. Tangit gl. in l. iubemus, §. œconomus, de ſacroſ. eccl. & dixi in l. Imperator, de iu. fiſc. hic tex. loquitur in verbo futuri temporis. ſ. amittat actionem, ergo &c. Non ob. l. vænales, quam gl. alleg. ibi, ibi. n. quæritur de virib. ſententiæ, an valeat, vel non, hic vero q̃ritur de viribus totius cauſæ, & illa tota diſtinctio, quæ hic ponitur in gl. non facit aliquid ad quæſtionem propoſitam. Quæro ergo, glo. hic tangit, † an ſi ſententia eſt lata per corruptelam, an valeat, vel non. Glo. reſpon. multum bene. Aut iudex eſt corruptus pecunia, & non valet, vt d. l. vęnales aut precib. & valet, vt l. ſeruo inuito, §. cum pręter, ad Treb. Si vero eſt corruptus procurator, vel aduocatus, tunc an ſententia valeat, gl. hic ſe non firmat. Sed in l. j. de aduo. diuer. iud. diſtinguit idem. q̃d in iudice: aut corruptus pecunia, aut precib. vt ibi dicemus. Quæro † quando datur pecunia procuratori, an quis amittat actionem ipſo iure,[f] vel per ſententiam. Reſpon. idem, quod quando datur iudici, vt hic in text. & d. l. eius qui delatorem. de iur. fiſc. Quæro † qualiter[g] ſuccurritur ei, cuius aduocatus, vel procurator eſt corruptus. Glo. hic diſtinguit, & bene, aut eſt corruptus procurator rei, ita, quod paſſus eſt ſe uinci, & tũc habet doli exceptionem, ſi conueniatur iudicati, & habet regreſſum contra procuratorem. Si vero eſt procurator actoris, qui eſt corruptus, & paſſus eſt aduerſarium abſolui, tunc actor poteſt agere actione prima. Et ſi excipietur de ſnĩa, replicabitur de corruptione. Habet etiam exceptionem de dolo propter expenſas, vt l. eleganter, §. pen. ff. de dol. & ibi poſui plenius, & proprius iſtam mãm, q̃ hic, & vlterius dixi, quod actionem amittat per ſententiam. Quæro, † quæ erit practica huius legis? Rñ. poteſt eſſe duplex. Vno modo per modum exceptionis, quia ſi actor agit actione iudicati, vel petit executionē ſnĩę, reus poterit excipere de corruptela, & tunc ſecuta hac ſnĩa, quod actor eſt corruptor, tunc ſtatim ſequitur pęna à lege impoſita, quod amittit actionem, vt l. j. §. j. ad Turp. hic eſt tex. in d. l. eius qui delatorem. Iudex tamen ſuper crimine pronunciat, vt ibi. Secundus modus eſt per modum actionis, & hic eſt duplex. Vno modo, quòd ego principaliter petam pronunciari, quod ipſe actionem amittat, eo ꝙ corrupit aduocatum, vel iudicē. Secundo modo in actore, in cuius perniciem iudex, vel aduocatus erat corruptus. Nam ſi agat prima actione ſua, & ad probandum, quod reus debeat haberi pro cõuicto faciat probationem de corruptela. Ita debetis intelligere hanc materiam. Quæro, q̃d † ſi corrumpens deceſſit ante latam ſnĩam, vtrum hæc pœna tranſibit ad hæredes? Tex. eſt no. quod nõ, in d. l. eius q̃ delatorē. ff. de iure fiſci.

ADDITIONES.

a Barb. Conſtitit. Adde Bal. poſt Bar. in l. 1. C. de Iuſt. Cod. confir. quod valet ſnĩa lata contra verum intellectum legis, vel ſtatuti, & per eius obſcuritatem, vel varietatem, & q̃ñ ſunt opi. hinc inde, vide Bal. in l. mãcipia, C. de ſer. fug. & in l. ꝑcib. C. de impub. vbi dicit, quod nõ audet recedere ab ant. Doc. quia illos ſequitur poſt terga colligẽdo ſpicas. Et an opi. Doct. excuſet iudicem, uide Bal. in c. 1. §. iudices de pace iur. fir. Et quod mens conſulentis non dẽat attendi, uide Fred. conſi. 118. in fi. Quod plus ſit ſeruãda opi. Doc. antiquorũ q̃ Mod. vide c. de quib. in diſt. ita Ant. & uide quod ibi dicit do. Abb. poſt do. Ant. in c. tua, de vſuſ. & in c. 1. de ꝯſt.

b Alex. Iudicem. Sed vtrum iſta lex, puniens corrumpentem habeat locum in corrupto pretio, oo. ſecundum Bal. in l. proxi. & quod ſi corrumpat notarium actorum, dic idem ſecundum Bal. in l. fi. in f. eo.

c Ale. Et fiſcalis. No. quod differt reſpub. a fiſco, vide Bal. in l. fi. & Iac. Bu. & Sal. in l. properandum, de iud. & uide Bar. in rub. inf. de iur. fiſ. lib. 10. in prin. & ibi ſcripſi poſt eum, ſup qui pro ſua iuriſ. l. 1. & Bal. hic in l. fi. & quod no. Cy. in l. 2.

d Alex. Vlterius opp. An in ciuilib. liceat corrumpere aduerſarium, vt patiatur contra ſe ferri ſententiam. Adde Bar. in l. 1. §. ſed & conſt. ff. de cal.

e Ale. Reo corrumpente. De pœna rei hic corrumpentis iudicem vel procuratorē aduerſarij, uide Bar. in l. generaliter, & in l. 2. §. ſed & conſtitutio. ff. de calum. & plenè per Imo. in l. diuus, ff. de re iud.

f Alex. Ipſo iure. Vtrum corrumpens iudicem, vel procuratorem perdat cauſam ipſo iure, vel per ſententiam, adde Bar. in l. eius qui delatorem, in prin. & in l. 2. §. ſed & conſtitutio. ff. de calum. Imo. plenius in l. diuus, de re iud.

g Alex. Quæro, qualiter. Adde no. in l. 1. ſup. de aduo. diuer. iudic.

LEX II.

1 *Quantum ad pęnam iudicis, non fit diſtinctio, an ſit corruptus pecunia, vel precibus.*
2 *Si iudex malè iudicat propter dolum tenetur in totum.*
3 *Si propter imperitiam, tenebitur quantum religioni iudicantis videbitur.*
4 *Si iudicauit expreſsè contra cauſam legis difficilis, et obſcuræ, punietur minus.*
5 *Si facilis, & apertè, punietur plus, ibi.*
6 *Si errauit in eo, in quo ſunt opi. fortes, quod quãdoque ſeruatur vna, & quandoque alia, tunc iudex excuſetur.*

De eo qui pretio.[a] Hæc lex loquit̃ de j. par. rub. Op. de l. ſeruo inuito. §. cũ ꝑtor. ff. ad Treb. & q̃d ibi dixi ĩ. l. ꝓx. q̃a dr̃ia eſt, vtrum ꝑtio, vel ꝑcib. aliq̃s corrumpatur, ſed hic dr̃, q̃d idē eſt, quare malè. Sol. bř quãtũ ad hoc, vt ſnĩa valeat, bñ diſtinguit vtrũ ſit corruptus pecunia, vel ꝑcib. † q̃tũ vero ad pęnã iudicis, nõ hr̃ diſtinctio, vtrũ ſit corruptus ꝑtio, vel ꝑcibus.

ADDITIO.

a Alex. De eo qui pretio. Et adde, quod error ex cauſa probabili, facit ꝙ iudex non tenetur in aliquo parti læſæ, gl. eſt no. 10. q. 3. c. temerarium.

tibus. Sed quantum ad pœnam partis an distinguatur vtrũ sit corruptus pretio, vel precib. & dico, q sic, nam qui corrumpit iudicẽ precibus, non reperitur, quod actionem amittat, immo ꝯ l. furti, §. pactus, ff. de his, qui no. infa. Item op. & vř, q iudex aliter puniatur, vt ff. ad l. Iul. repetũ per totum. Huius timore dicit gl. q ꝯ iudicem corruptum darentur plura remedia, quæ ponuntur hic, & l. j. ff. de cal. Op. & vř, [a] quod iudex, qui malè iudicauit, tenetur inquantum religioni iudicantis videbitur, non in tota æstimatione litis, vt Inst. de obl. quæ ex quasi deli. in prin. & l. ex maleficijs, §. si iudex. de act. & obl. l. fi. ff. de var. & extraor. cog. Sol. † Q̃ñq; iudex iudicat, pp dolum, tũc tenetur in totum, vt hac l. & l. si filiusfam. ff. de iud. † Quandoq; iudex iudicat malè pp imperitiam, tunc tenebitur quantum religioni iudicantis [b] videbitur vt in ꝯrio. Ista autem imperitia potest esse duob. mo. Vno modo † si iudicat expreßè ꝯ casum legis, & in hoc casu distingue: aut errauit in l. difficili, & obscura, & mitius punietur, aut in facili, & aperta, & punietur plus, vt no. Insti. de obl. quæ ex quasi deli. in princip. † Qñdo errauit in eo, in quo fuerunt opi. quia elegit malam opinionem, & tunc qñq; inter omnes opiniones est vna, quæ ab omnibus communiter approbatũ, [c] & communiter obseruatur, & tunc si elegit aliam opi. non bonam, punietur eo modo quod dictum est š. quia minimè sunt mutanda, &c. vt l. minimè, ff. de leg. & l. si de interpretatione, ff. eo. tit. si vero sunt opi. ita fortes, quod qñq; obseruatur vna, & qñq; seruatur alia, vt in opinione, quæ est materia compẽdiosæ facta per verbum commune, tunc iudicem putarem excusandum, quia errauit errore pbabili immo pp opi. lex dicitur incerta, vt habuistis no. in j. ꝯsti. C. §. quibus. Et pro hoc tunc facit, quod no. in l. j. j̃. de iur. & fac. igno. Vltimo quærit glo. an istud, quod datum est iudici possit repeti, dicam statim super ista auth. quæ sequitur.

ADDITIONES.

[a] Alex. Oppo. Et videtur. No. quod si iudex interponat decretum actus ipso iure nullo non facit litem suam, secundum Bald. in l. 1. de in. & ra. dist. vide tamen, quod no. Bal. in l. eaigendi, de procu.

[b] Alex. Religioni iudicantis. Hoc est verum, nisi illius sententiæ facta esset executio, quo casu tenebitur etiam in toto interesse, & tanre æstimatione, per id, quod no. Bal. in l. obseruare. § proficisci, in 2 1. q. & quod dixi in l. 1. ff. de appe. posuit, & Bal. in l. pen. š. de pa. quando iudex teneatur si eius sententia est nulla, & vide j. & ibi ita no. & vide Bald. & Bar. si iudex exceptionem admittat debite, vel indebite pronunciat se iudicem competentem, an teneatur ad interesse totius causæ. Præd. ctir, adde, quod dicit Bar. in cons. inci. In quæstione præsenti considerandũ, & per interlocutoriem ipso iure nullã dicitur pars grauari, saltem de facto, & per appellationem ob ea causa, deuolu tur ad superiorem, alle. Inno. & Io. And in c. dilecto, de appel. & dixi š. quando sententia est nulla, vide Bal. in l. si vt proponas, quomodo, & quando iudex. Et adde hic, q vbi sunt opi. non est recedendum ab opi. glo. saltem, in consulendo, & in iudicando, & ob hoc dicit. Bal. in l. 1. de vulga & pup. & ibi Imo. sæpius se consuluisse pro glo. no. Iac. Bu. in l. 1. j. qui pro sue iurisdictio. & Bal. hic in l. fi. & quod no. Cy. in l. 1 C. de act. & obli. in 1 oppo in fi. & Ang. in l. a. ff. de acc. & Bar. in consi. 10ci. Andreolus, & Io. And. in c. 1. extra, de const. & Inn. in c. ne innitaris, eo. tit. Et dicit Bal. in l. 2. in prin. supra, de senten. quæ sine cer. quant. quod in dubijs ordinaria opinio est tenenda. Et de materia vide per d. Abb. in c. 1. de re iu. Et adde Bal. in c. 1. de re iu. Et adde Fel. in c. 1. §. iudices, de pace iuramen. & firman. Multa ponit in hac materia, vide, & adde, quod in dubijs communis opi. est sequenda, nisi contrariè male dicat, vel rationabiliter contineri possit, quod iudex bonus acutissimi ingenij æstimabit, secundum Io. And. in c. 1. de const. per c. Capellanus, de fer. & ibi ad hoc Abb. Mod. alle. l. 1. C. de vete. iu. enu. & quod no. Inn. in c. cum specrali, de appel. quam partem tenere debet iudex quando sunt opi. hincinde, quod dicit Bart. in l. quod Nerua, ff. deposi. & adde Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iud. & latius per Bar. in quæstione sua iudex per imperitiam. Adde ad hoc, quod nn dixit Bart. quod sententia late inter opiniones dubies, valet, sed per appellationem rescinditur, si contrariam conscientiam iudex appellationis habeat, ita dicit no. Bar. in l. 4 §. hoc autem iudicium, in vlt. versi. ff. de dam. infe. Benè facit l. fi. & ibi gl. Bar. & Bald. et quod cum eo, & adde, q dicit in l. cum prolatis, post Inn. in c. ne innitaris, de const. & no. Mod. & in l. expressim, de appel. Adde quę nn Mod. D. Abb. in c. j. de re iud. dicit Io. And. in c. capellanus, de ferijs, per tex. tamen tenet ibi glos. quod ille, qui facit contra legis præceptum, in cuius intellectu sunt opi. nõ peccat, immo excusatur ab omni culpa, quod no. & hic adde Bal. in l. in Scipia, š. de ser. fug. Et id quod dixi š. quod sententia lata inter opi. dubias tenet. Dic, q etiam tenet, etiam si post constitutionem fuerit declaratum talem opin. malam esse. Ita dicit Bal. in l. fin. ff. de iust. & iu. Et dum dixi commun. opi. sequendam, allega primo illud Catonis. Iudicium populi nunquam contempsi: ro vnus, l. 1. ff. de officio quæsto. in ver. si crebrior apud veteres opi. est, & l. athletas, §. 1. ff. de his, qui no. infa. c. in charitatis, 26 dist. c. quidam, de pœn. & remis. & Inno. in c. ne innitaris, de const. gl. in c. j. de postu. prælat. in 6 Bal. in l. obseruare, § proficisci, ff. de offi. procon. & in d. l. athletas, & Ang. in l. cum prolatis, ff. de re iud. Et in dubio est tenenda opin. per quam omne euitatur peccatum, cle. exiui, de verb. sig. c. inuenis, de spon. c. vnico, de scrut. Et dum s. dictum est, quod tenenda est opi. gl. adde, q de accu. dixit Bar. in l. 2. ff. de concus. & ibi dixi post eũ, & vide de communi opi. consi. 166. & etiam de limitatione communis opi. quando non sit tenenda, vide in cõs. Collegij Pap. Et adde, q licèt dicat Bar. in l. ambiguo, ff. de rebus dubijs, quod quando vna lex habet plures lec. non licet sumere arg. ab ea, nisi ab alia l. vel opi. iuuetur, tamen dixit Bar. in 1. consti. C. &c. in ver. item op. dicitur hic, cæterum, quod iudex sententiando secundum communem opi. non dicitur continere expressum iuris errorem, vide per eum.

[c] Paris. Communiter approbatur. Qualiter istud procedat, vide omnino multa, quę habes, addita in Berta. in ver. commune.

Menoch. Adde limitationem per Ferra. Caute. 31. manifestum sit.

AVTHEN.

1 *In delictis non est locus pœnitentia nisi sint occulta, vt facilius manifestentur.*
2 *Periurium non potest argui, nisi iuramentum fuerit necessarium.*
3 *Qui dedit pecuniam iudici vt iudicaret pro se, vel vt eum secundum iustitiam expediret, non potest eam de iure nouo repetere.*
4 *Quid si quis promisit seruare iudicem indemnem tempore syndicatus, & non dedit, nec promisit pecuniam.*

Nouo iure. [a] Diuiditur in duas part. principales. In prima loquitur qñ aliquis arguit iudicem de corruptela, & probat. Secundo quando arguit, & non probat. Secunda ibi, sed si datum. Prima subdiuiditur in duas partes, quia primo dat modum arguendi. Secundo ponit corruptum. Secunda ibi, sed qui accepit. Secunda pars subdiuiditur in tres partes. Primo ponit qualiter puniatur ille qui non probauit. Secundo qualiter puniatur ille, qui sacramentum purgationis subire noluit. Tertio permittit partes post sacramentum de nouo conueniri. Partes videbitis in litera. Secunda ibi, Sed si persona. Tertia ibi, sed si qs litigantium. Primo opp. quod † in delictis non sit locus pœnitentiæ, vt de fur. l. qui ea mẽte. Sol. Fallit in casu huius Auth. vt ista delicta ita occulta manifestentur facilius. Item opp dicitur hic, confiscatis bonis, ꝯ de bo. dam. auth. bona damnatorum, & in auth. vnde sumitur, vnde dicit glo. fallit hic. Tu dic, quod ibi loquitur in his, qui post sententiam moriuntur, hic in alijs qui superuiuunt post sententiam, vt j̃. dicam, & dixi in l. j. j̃. de bo. damna. Item op. dicitur hic, quod ille, qui probare non potuit punitur: ꝯ, ff. ad Tur. l. j. §. j. Sol. vt in gl. Vltimo gl. op. & videtur, † quod periurium non possit argui, vt l. j. š. de reb. cred. Sol. hic fallit in isto iuramento necessario. Simile in l. admonendi, ff. de iureiur. Vltimo quæro, † vtrum pecunia data iudici possit repeti? [b] Hoc examinat gl. in l. j. in fi. ff. de cond. ob turp. cau. Tu dic tria verba si loqueris de iure antiquo, aut quis dedit pecuniam iudici, vt iudicaret pro se, & non potest repetere, quia etiam ex parte sua versatur turpitudo, vt d. l. 2. Si pecuniam dedit iudici, vt eum secundum iustitiam expediret, tũc turpitudo versatur ex parte iudicis, sed ex parte dantis non, merito repeti potest, vt l. pe. ff. de cond. ob tur. cau. Sed si quæris de nouo iure tũc nullo casu habet iudici dare, vt in Auth. vt litigantes iurent, circa prin. tunc non liceret repetere, [c] quia & ex parte sua versatur turpitudo. Hic dicit dedit vel promisit, † q̃ro, quid si non dedi, vel promisi pecuniam, sed promisi eum seruare indemnem [d] tpe syndicatus? Cogita tu, de Digesto nouo, quia hoc anno dixi, & forte in l. si quis vxori, §. si fugitiuum, de furtis, dixi in l. si a reo. §. illud, quod vulgo, ff. de fideiuss.

ADDITIONES.

[a] Alex Nouo iure. Vide Bar. in l. transact. C. de transac. & per illum tex. dicit Bart. in l. 3 § fi. de cond. ob turp causam, & in l. non omnes, §. fi. ff. de re iur. & quod potest fieri strictum, videlicet, quod pœna remittatur sonlocijs.

[b] Alex. Possit repeti. Et quid in testamento, vide Bar. no. in l. 1. in prin. ff. de sal. adde gl. in l. 2. supra eodem.

[b] Paris. Non liceret repetere. In contrarium vide Ias. in l. 1. ff de cond. ob turp. cau. vbi etiam ponit de eo, quod dicit Bar. in fi de promissione confess. indemn. iudicem.

[d] Alex. Seruare indẽnem. Tene menti singulariter dictum, quod iudex potest petere sibi cauere de indemnitate propter syndicatum, vide Bald. in l. 1. š. de cond. ob turp. cau. & ibi habes post Bar. remissine, ff de cond. ob turpem cau. in l. 1.

Sententiam rescindi non posse. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Nemo potest proprio motu sententiam suam reuocare, nisi sit interlocutoria.*

NEque suam. [a] Sentẽtia, per quam rescinditur propria sententia vel prædecessoris, est ipso iure nulla. h. d. Opp. š. si aduer. rem iud. per totum, de prec. Imp. offer. authẽ quæ supplicatio. Dic q † quandoq; quis vult reuocare sñiam proprio motu, & tunc non potest. Et ita loquitur hic, nisi sit sententia interlocutoria, vt l. post sententiam, š. de sent. & ff. de re iud. l. quod iussit. Sed si vult omnia reuocare, remedijs proditis a iure, potest. Sunt autem illa remedia, in integ. rest. supplicatio, & appellatio, & nullitatis, & exceptionis obiectio. Et vide gl. quæ hic ponit notabiliter.

ADDITIO.

[a] Alex. Neque suam. Istum titulum limita secundum Inn. in c. sacro, de scor excommuni. & dixi post Bar. in l. quod iussit, ff. de re iud. & limita, quod sententia, quæ est lata ex priuilegiatis probationibus, nunquam transit in rem iudi. Ita dicit Ang. hic, alle. Inn. in c. ma nus, de coh. habi. cle. & mulie. Idem si lata ex præsumptione, l. si quis adulterij, j. de adul. Rom. ponderat esse casum in l. admonendi, ff. de iureiu. & ibi vide. Idem si sit talis quæ si seruaretur verteretur in periculum animæ. Gl. est sing. in c. inter monasterium, de re iu. & Rom. vbi supra.

LEX II.

1 *Exceptio peremptoria si non admittitur, sententia nõ rescinditur, nisi restitutionis vel appellationis remedio, & num. 3.*
2 *Exceptio peremptoria potest opponi vsque ad sententiam.*
4 *Si opposui exceptionem, & in ea succubui, an illud idem possim post in iudicio deducere per modum actionis.*

Peremptorias. † Exceptio peremptoria si non admittitur, sñia nõ rescindit, [a] nisi restitutionis, vel appellationis remedio. h. d. ista lex. No. q † exceptio peremptoria potest opponi vsq; ad sententiam. Not. q † si omittatur, pp hoc sententia nõ est nulla, nisi rescindatur per appel. vel restitutionem. No. quod dixi in summario. Oppo. de l. fi. de exce. de l. Pomponius, §. rati, ff. de procuratorib. Solutio. Aliud in exceptione dilatoria, vt ibi, aliud in peremptoria, vt hic, quod dic, vt plenè dixi in l. exce-

ADDITIO.

[a] Alex. Rescinditur. An sententia possit rescindi, vide in l. quod iussit, ff. de iud. in prin. & in l. eleg. uter. § si post, de condi. indeb.

a exceptionẽ, ĩ. de proba. Secundo op. a & vr, φ post didicita testificata non possit opponi exceptio, in auth. at q semel, ĩ. de test. Gl. fatet, & hoc est verum, in exceptione, q̃ pbat in instr̃o, sed si deberet probari per testes, non admittetur post didicita testificata, vide gl. Hęc gl. nõ dicit verum, qa exceptio siue debeat probari per testes, siue p instr̃a pot opponi post didicita testificata. Nec ob. auth. at q semel, qa verũ est, quod post didicita testificata non admittuntur testes super iisdem articulis sed in aliis sic, qa non est ibi timor subor-
4 nationis. vt dicam ibi, & l. per hanc, ĩ. de temp. app. Quæro, quid si
b opposui exceptionem, b & in ea succubui, an illud idem possim post in iudicio deducere per modũ actionis? gl. & Cy. tangunt hic, ego dixi plenius in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obli.

ADDITIONES.

a Ale. Secundo op. An exceptio peremptoria possit opponi post sententiã, vide Bar. & ibi dicta in l. si duo, §. si quis iurauerit, de iureiu. vide Spec. in ti. de exceptio. & repli. § dicto, ver. post sententiam. cum seq. & ad hæc potest opponi de l. si quæramus, ff. de testib. vbi vide no. quãdo debeat opponi exceptio peremptoria, vbi vide, & no. verbum per Bar. in l. præscriptio. de excep. Adde Pet. de Anch. cons. 6. vbi de exceptione inuentarij, & Pau. de Cast. consi. 163.

b Ale. Opposui exceptionem. Vide Bar. in simili, per istum tex. in l. properandum, in prin. sup. de iud. & adde Bar. in l. officium, de rei vend.

LEX II.

a **Impetrata**, a No. φ p rescripta nõ possunt rescindi sñię iã latæ. Simile hẽtis in l. cãs, ĩ. de transa. Et p hoc dico, φ est notandum, qd̃ qñ fiunt statuta in Ciuitate, & postea additur in fine, φ habet locum in pręteritis, p̃sentibus, & futuris, illud non extenditur ad ea, quæ per sñiam sunt determinata, per hanc l. & per similes. Plenè dixi in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure.

ADDITIO.

a Paris. Impetrata. An autem si lata sñia, quæ transiuit in rem iudicatam, petatur remisso, & Princeps concedat, sine tamen clausula non obstante, valeat remissio, quod in supplicatione sit significatum principi eam trãsiuisse in rem iudicatam, uide omnino quæ scripsi ad Bar. in l. idem Vlpianus, §. fi. ff. de excus. tuto.

De fructibus, & litium expensis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Continua, vt in glo.

1 *Colonus, qui pro fundo ei locato promisit reddere medietatem fructuũ, non deducit expensas.*

1 **HOc fructuum.** No. φ fructus intelligũtur deductis expensis. Quid dicam. † Ali-
a quis locauit fundum colono, a & ille pmisit reddere medietatem fructuum, an colonus ante omnia deducat expẽsas? Hic videtur casus, quod sic. In cõtrarium est veritas. Nam hoc videtur actum, vt illam medietatem fructuum habeat pro opere, & labore suo, vt l. cum duob. §. si in coeunda, ff. pro soc. & tangitur hic per Iaco. de Are. & in l. fructus, ff. de rei vend.

ADDITIO.

a Ale. Colo. De colono adde Bar. & Bal. in l. fructus, ff. so. ma. & Spe. idem sequitur in ti. de loc. §. postquam ver. quid si tibi locaui, alle. Bar. in d. l. fructus, in fi. & adde. Bal. in l. si adeunda, in repor. antiquis, & in l. si a domino, §. si de peti. hære. & Cy. in l. j. sup. pro soc. in fi. & quod ibi Bal. in 3. q. & Inn. in c. tua nos, de deci.

LEX III.

1 *Possessor post litem contestatam tenetur ad fructus.*
2 *Hæres vniuersalis succedit in malam fidem defuncti.*
3 *Lite contestata, si perempta est prima instantia, & initietur de nouo iudicium possessor habetur tanquam in mala fide etiam in nouo iudicio, & nu. 4.*
5 *Per litis contestationem, an quis efficiatur malæ fidei quo ad omnia.*

1 **Litigator.** Hæc est no. l. & bř h. d. † Post litem ↄtę possessor teneť de fructib. pceptis, & pcipiendis. Idẽ in hęrede eius. Not. ex hac l. quod dixi tibi in summario. Secundo no.
2 † qd̃ hr̃s vlis succedit in malã fidẽ defuncti. hẽs in l. cũ hr̃s, de diuer. & temp. p̃scr. & no. ã. de p̃scr. lõ. temp. l. j. Opp. de l. fructus, ff. de rei vẽ. Sol. ibi loquiť in eo, q sp fuit malę fidei, hic in eo, q ab initio fuit bonæ fidei, vñ post ↄtestationem efficiť malæ fidei. Secũdo opponitur, dř hic, teneť de fructibus, quos ipse pcipere potuisset. Cõtra imò de fructib. quos pcipere potuisset actor, vt l. si nauis, de rei vẽ.
a huius timore gl. exponit hic, pcipere potuisset, s. actor, a vt concordet cum ↄtio, prout habes in lr̃a, potuisset, procedit hæc gl. Sed si habes in tex. potuisset, de necessitate intelligitur de reo, nec gl. posset procedere, quid dicemus? Bř possumus dicere, qd̃ qñq; aliquis est malæ fidei possessor verè, & tunc loquiť l. si nauis. Qñq; est possessor malæ fidei fictè per lit. ↄte. tunc loquitur hæc lex, quod satis placet Facit ad prædicta l. domum. ĩ. de rei ven. Mihi vř, quod dẽat inspici, quod potuisset percipere reus, sed ibi dicam. Item opp. de l. in fideic. in prin. de vsur. Solu. dicit glo. fate or intra quadrimestre tp̃s nõ teneť de fructib. & sic cõcordat cum ↄtio, vide gl. Hoc, qd̃ dicit de quadrimestri tpe, nõ hẽt locum in actione reali, de qua loquitur ista lex, tunc. n. hẽt tp̃s officio iud. vt Inst. de offi. iud. in prin. no. ĩ. ti. a. l. fi. Et ideo illud qd̃ gl. dicit excepto tpe quadrimestri, intelligas excepto eo tpe, quod ei datur officio iudicis post sententiam. Ita debetis hoc intelligere. Op. quod per ↄtestationẽ nõ efficitur malæ fidei, vt l. si post acceptum, ff. de rei ven. Sol. quantum ad fructus restituendo efficiť malæ fidei, vt hic, quantum ad vsuras, &
b alia, non efficitur b malæ fidei sine distinctione, quam dicam vobis incontinenti, vna qõne p̃missa. Quæro igitur prius, & hic aduerte
3 multum, † lit. conte. perempta est instantia prima post demum de nouo iudicatur super eadẽ re, verum hẽatur tanq̃ malæ fidei possessor in in nouo iudicio? Gl. dicit, quod non, & vide gl. valdè no. & sin. & est prima. Bř p ista gl. facit. ff iud. sol. l. cum lite mortua. In ↄtium facit l. fiscus, in q. ff. de iur. fis. ſm vnam lec. ſm aliam nõ facit. Item ↄ istam gl. facit, quod alibi determinatur, quod perempta in-
c stãtia adhuc durat c vitium litigiosi d inductum per constitutionẽ.
d Idem no. in glo. in l. properandum, de iud. § si quidem, in glo. super ver. iudici. Idem tenet. Inno. eẋ de test. c. cãm quæ, & istam partem
4 ego puto veram. † Pro huius declaratione debetis scire, qd̃ ↄtesta-
e tionis quidam sunt e effectus iam cõsummati, & perfecti. Quidam sunt consummandi in futurum. Effectus perfectũ quidam sunt, qui respiciunt ipsam cãm, qdam respiciunt instantiam. Cãm respiciũt,
f puta quod efficiatur malæ fidei, f & sic tenetur de fructib. quod res sit litigiosa, φ præscriptio sit interrupta, & tunc ẽt perempta instantia durat effectus iam ↄsummatus per iura. ĩ. all. & ĩ. de p̃sc. 30. ann. l. cum nouissimi per totam legẽ, maximè. in §. sed & si qs, & in l. fi. eo. ti. Nam in alia cã, vel inter alias psonas illa ↄstõ suum effectum non produceret, vt d. l. cum acutissimi, §. sed & si qs, & est casus in d. l. fiscus in q. de iu. fis. & ſm veram lect. quam ibi tenui, quod pbať rõne, quia sicut sñia diffinitiua nõ habet effectum si agať ex alia cã, vel inter alias personas, & ita ↄstõ facta ex vna cã vel ex vna psona, vt l. cum q̃rũ. ff. de exce. rei iu. Quidam sunt effectus, q̃ respiciũt instantiam, vt non petantur cautiones post ↄt. φ non concedatur dilatio, cum sim. l. Pomponius, §. rati, ff. de pc. & de prob. l. exceptio. et isti effectus per ↄñam consummati, iam extinguũtur perempta instantia, vt l. hos accusare, §. hoc beneficio, ff. de acc. Nec obs. ĩ. de procu. l. ita demum, quia ibi non fuit perempta instantia, sed fuit iudicatum, & appellatum vt ibi patet. Quidã sunt effectus consumandi, in futurum. quod ex vigore contestationis perueniať ad diffinitiuam. Isti effectus perimuntur perempta instantia, vt l. cum lite. ff. iu. sol. Quero, † vtrum g per ↄstõnẽ quis efficiatur malæ fidei quo
5
g ad omnia? Distingue, aut quæris quo ad fructus, aut quo ad periculum interitus, aut quo ad vsucapionẽ, vel præscriptionem. Primo casu aut quo ad fructus faciendos suos, & non vř malæ fidei, quia eodem modo facit suos post lit. cont. sicut prius, vt l. qui scit, §. f. & fi. de vsu. & de ac. rer. do. l. quæsitum. Aut quo ad hoc, an teneať ad restitutionem fructuum: & eo modo tenetur post lit. contest. ac si fuisset ab initio malæ fidei, vt hic, cum si. habita in percipiendis illa distinctione, an potuerit percipere reus vel actor, vt ĩ. dixi. Secũdo casu de periculo interitus, dic aut habuit iustã cãm litigandi, vel non, dic vt l. illud, de peti. hær. & de rei ven. l. item si verberatum, §. fi. cum l. seq. vbi no. Tertio casu, s. de vsucapione, & præscriptione, dic, φ præscriptionem lõgi temporis interrumpit, vt l. more, ĩ. de rei ven. vsucapionem vero triennij interrumpit quo ad effectum, non ipso iure, vt l. si post acceptum, de rei vend.

ADDITIONES.

a Ale. Scilicet actor. In hac materia vide Bar. plenissimè in repeti. l. & ex diuerso, de rei ven. & Bar. in l. apud Iul. §. fructus, de le. 1. cum concor.

b Ale. Non efficitur. Omnia tamen ista limita, & intellige, vt not. dixit Bart. in l. cum mota, j. de transa.

c Paris. Instantia adhuc durat. Vide Aret. in l. 2. ff. de duob. reis. Ias. in l. 2. C. de eden. declara, vt per Ale. in d. l. 2. & per Bar. in l. fi. inf. de litig.

d Ale. Vitium litigiosi. Intellige tamen, vt no. per gl. & Bar. in l. 2. sup. de præscr. longi tempor.

e Ale. Quidam sunt. Vide Barto. in l. 2. & ibi no. sup. de eden. & limita hæc dicta, vt per Bar. in l. cum mota, sup. de transac.

f Paris. Efficiatur malæ fidei. Sequitur. Are. consi. 109.

g Ale. Quæro vtrum. Et vide bonam gl. in l. qui scit, §. fi. ff. de vsu. per Bar. in l. & ex diuerso. ff. de rei ven. vbi plenè quo ad fructus.

LEX IIII.

1 *Reseruatio expensarum fit in sententia, si iudex condemnet in expensis licet non taxet quantitatem.*
2 *Vel si pronunciat posse peti expensas in futurum, & nu. 3.*
4 *Iudex si de aliquo casu non cognouit, potest de illo non pronunciare, & num. 3.*
5 *Post sñiam interlocutoriã, quæ totam litem dirimit, nõ durat petitio expẽsarũ.*
6 *Iudex si dicat, cõdemnamus in expensis, reseruata nobis taxatione, poterit eius successor taxare.*
7 *Si talis declaratio reseruatur iudici vt priuatæ personæ, non poterit eius successor taxare, & supra nu. 6.*
8 *Delegatus, qui potest exequi sententiam, potest in sententia sibi reseruare taxationem expensarum.*
9 *Et mortuo delegato, poterit delegans taxare.*

Terminato. a † Post diffinitiuã sñiam non est de expensis tractandũ, nisi iudex hoc in sñia reseruauerit.

ADDITIO.

a Ale. Terminato. Vide Bart. in l. nam postea. in §. si damnetur. ff. de iureiu. & Bar. in l. properandũ. §. fin. aũt, sup. de iud. & limita no. per Aug. & Imo. in l. Paulus. la a ff. de re iud. Vide Bar. ad illum tex. in l. 1. § fi. ff si quis ius dicen. non obtem. Et de quib. expẽsis ista lex intelligatur vide Bar. in l. 2. §. fi. prope fi. de alie. iud. mut. cau. fac. post gl. vide in l. 1. sup. si quis iuş dicen. non obtem. & vide gl. & Bar. in l. properandum, §. fi. de iud. Barb.

And. Barb. Terminato. Et vide Doc. in c. 1. de plus pet. vbi dixi ad limitationem huius l. si statutum dixit quod victus condemnetur victori in expensis, quod poterit peti condemnatio expensarum post latam sñiam super principali condemnatione statuti, vide Bar. in l. 3. §. si rem, de leg. 3. Ang. in auth. de exhi. reis, in prin. & vide plenè do. Abb. in c. 1. de sequestr. pro eo, φ hic dicit Bar.

rit, h.d. Primo ponit dictum. Scdo exceptionē. Tertio rōnē, partes patent in lra. No. qđ dixi in summario. op. j. qn pt ouo. non est necess. l. fi. dicit gl. dico, qđ nō pōt peti p actionem, ut hic, sed officio iudicis sic, vt in 3trio. ista est falsa per l. 4. ī. depositi. qa officium iudicis non durat post sniam. Vel dic, q ibi negocium non erat finitum qa erat appellatum, & est hæc vera. Opp. de l. Paulus. ff. de re iud. Sol hæc intelligitur fm illā, qa pōt pnunciare eo. dic de sumptib. ut ibi; non post, ut hic. Opp de l. q3 in diē. §. si rōnem. ff. de ɔp. Rn. pt oriri post sniam noua lis q̄ non attinet primæ, ut in 3trio, hic uerò prohibetur oriri ex natura primæ litis. Venio ad qōnes, ᵃ q̄ro qualr sit ista reseruatio gl. ponit duos modos. Primus modus est, q ɔdēnet in expēsis, licet nō taxet q̄titatē. Scdo, † qđ pnūciet posse peti expēsas in futurum. Primus, qđ ɔdēnet in expēsis, licet q̄titatem nō taxet est indubitabilis. Nā cū expēsæ certę in iudicio non sunt petitæ, pōt ferri snia incerta in expensis, ut ī. de sen. q̄ sine cer. quant. l. 2. & licet iudex non reseruauerit sibi taxationem, postea pōt taxare, ut ibi dixi, cōis tñ practica est. ᵇ qđ reseruet sibi taxationē. Secūdus modus est, † qn nō ɔdēnat, sed reseruat petitionē expēsarū. Iste est dubitabilis p glo. ista facit l. Modestinus, quam alle. Facit etiam l. idē Labeo, §. 1. fa. et. & quod ibi no. in gl. parua. ᶜ In 3nū facit, qa iudicis officiū post sniam extinguit. vt l. 4. ī. dep. ergo, nū pōt sibi reseruare petitionē cū nulla supersit actio. Præterea iudex nō pōt sniare p parte, ᵈ & p nō parte, vt ī l. ī hoc iudicio. fa. erc. Sed hic p parte sniæ sup sumptib. nō diffinit negotiū ergo &c. istā opi. tenet d. Cy. & Inn. in c. finem litib. ex. de dol. & contu. Debet ergo fm eum in expēsis condemnare, & seruare sibi taxationē. Sed si reseruet sibi petitionem, uel cōdēnationem, hoc non ualet fm eum. Ego puto, qđ glo. dicat veritatem. Primo p tex. huius l. ubi est casus ibi. nisi iudex. Præterea hoc esse verum apparebit in rñdēdo ad 3ria. Mō nō ob. quod dr, iudicis officiū non durat lata sentētia, qa illud, qđ erat in officio post iudicis pnūciationem incipit posse peti iure actionis. Tex. est in l. si finita, §. eleganter. de dā. infe. & hic est casus in hac l. Non ob. qđ † iudex pro parte pnūciat, & p parte non. qa illud est uerum, qn iudex cognouit de oīb. dēt pnunciare de oīb. sed si de aliquo casu non cognouit, pōt de illo non pnūciare, ut l. licet, ī. de iu. ita hic plenè. n̄ cognouit de expēsis. Fateor tñ, qđ prima practica est cōior, & seruetis eā. Quæro ex gl. utrū † post sententiam interlocutoriam duret petitio ᵉ expensarum. Rñde si post speratur diffinitiua, & sic durat offm iudicis sup illa re, vel cā, semper poterit de expensis pnunciare, & non est dubiū. Sed si esset talis interlocutoria q̄ dirimeret totā litem, esset idem, q in diffinitiua, ut l. post sniam. ī. de sen. & interlo. de hoc uide per inn. in c. sæpè, ex. de app. Quæro † quid si iudex dicat, condemnamus in expensis ᶠ reseruata nobis taxatione, an poterit taxare successor g eius; Dico, q sic, arg. ff. de iudi. proponebar. Sed 3 hoc facit. ff. de rei uē. l. idem Pōpo. scribit, §. si frumētū. in fi. ubi dicit, q decto uoluntaria non transit ad hēdem, ut l. inter stipulantem, §. si Stichum, & qđ ibi no. de uer. obl. So. hæc decto reseruatur iudici non ut priuatæ personæ, ideo reseruatur, ʰ quia idem iudex, & eadem dignitas, ut l. proponebatur, † ibi verò non vt iudici, sed ut priuatæ personæ. Nec distinguæ, utrum reseruauerit expresso pprio noie, uel non expresso, uel utrum præcedat proprium nomen, uel sequatur, qa l. si cōis seruus, de stipul. ser. loquitur quando dispositio p̄cedit sup aliqua re, sup qua pōt hēri respectus ad personam, & ad offm. Sed si nō pōt hēri respectus nisi ad offiū tñ, tunc illa distinctio nō hēt locum, vt l. cum post. §. j. de admi. tu. Quæro, † iudex delegatus reseruauit sibi taxationem utrū possit reseruare. Item † an eo mortuo possit taxare delegans. Ad primum dico, qđ quidam est delegatus q pt exeq sniam, & ille potest sibi reseruare taxationem, cū hoc veniat in executione, ut dixi ī. in l. 2. de sent. q̄ sine cer. quantita. Sed si ei non competit executio, non valet reseruatio, & sic illa uerba dēnt itelligi reseruata sibi taxatione, hoc est iurisdōni suæ. Sua eñ iurisdō est una, & eadem cum iurisdōne delegātis, ut l. j. §. qui mandatam. ff. de offi. eius, cui mā. est iurif. & delegans poterit taxare postea: Sed si delegatus taxaret, illa taxatio nihil ualeret, cum taxatio expētarum ⁱ cōpetat ei, ad quem competit executio de iure cō. Qn aūt delegatus possit exeq, & qn nō, no. in l. à diuo Pio. in prin. in gl. mag. de re iud. † Circa illud, an eo mortuo delegans possit taxare? Istā qōnē disputauit d. Ia. de But. tñ ex p̄dictis credo, qđ hēat modicū dubium. Nam eadem est iurisdō delegātis, & delegan̄, vt ī. dixi, & no. in l. ubi ceptū. ff. de iu. Facit ī. de iud. auth. ad hæc. Præterea, ut dixi, posito qđ nulla esset facta reseruatio ad eum ɔpetit.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

Pro concordia, Aduerte ius declarandi sniam obscurā nō transit ad successorem in officio, Bar. & Ale. in l. inter stipulantem, §. si Stichum. ff. de verb. ob. allegaī Ang. in l. ex facto, ff. de uul. & pup. Ber. in suo repertorio alle. Bar. tenere 3riū in hac l. terminato. & in l. ab executione, ff. de appel. alle. Bal. in l. fi. ff. deleg. Ang. in d. §. si Stichum, ubi Io. de Imol. & Raph. & d. Ale. concordant opi. & And. & Imo. in d. l. ab executore, vt prima opi. procedat in iterpretatione sententiæ latę ex mera voluntate iudicis, ut si cōdemnat in amputatione manus: quia nō pōt declarare successor, de qua manu sensit iudex, quo casu debet intelligi de manu minus vtili. Alia autem opin. procedit quando declaratio est facienda in actis.

ADDITIONES.

a Ale. Venio ad quæstiones. Adde, q licet expensæ, qua debentur ratione victoriæ, non possint peti nisi lite finita, ut hic, quia debentur iudicis officio, secus tamen in his quæ debentur ratione contumaciæ, quia illæ petuntur actione in factum. Ita tenent Doct. per ea quæ habentur ibi in l. 1. ff. si quis ius dicen. Facit quod no. in l. 3. § si rem. de leg. 3. ubi idem in expensis conuentionalib. & statutariis.

b Ale. Practica est. Et de reseruatione taxationis expensarum, uide Bar. in l. ab executore, in prin. de appe. & per d. Anto. in c. 1. de seq. pos. & fruc. & uide Bald. hic in princip. & idem, quod in primo modo, expresse tenet Innocen. in ca. fi. de do. & contu. & Bal. in addi. Specu. in tit. de sent. & Ang. in l. si homo, ff. de re iud. & quæ dixi post Imo. in l. Paulus, la prima, ff. de re iud.

c Alex. In glo. parua. Quæ uoluit tenere si iudex in sententia dicat, pronuncio sic, saluo eo, q infra dicam. Item dicit Spec. & Io. An. in ti. de sen. §. species. ueri. quid si iudex præcipit, quod tenet sententia, condemno te in centum, nisi intra decem dies probaueris te soluisse, licet tutius sit expectare, per c. suborta de re iu. per hoc, quod no. dixit Bar. in l. quid tamen, § idem si arbiter, quæ dixi post Bar. in l. ille, à quo, §. si de testamento, ad Treb. & in l. at prætor §. si iudex, ff. de re. iu. Et ad prædictam q. Spe. & Io. An. optime facit, quod no. gl. & ibi Bar. in l. obligationum fere. §. condi. ff. de ac. tin. & obl. Idem ad no. per Bar. in l. iudex postquam prope fi. de re iud. & quæ no. in § curare. Inst. de act. in fi. & quid in reseruatione pœnæ, uide quod no. in authen interdicimus per Bald. ad fi. supra de episc. & cle. & hic per eum, quid in reseruatione fructuum. Adde an valeat sententia lata sub conditione Pau. de Ca. consi. 15. Bald. consi. 275. li. 3. Abb. consi. 83. lib. 1.

d Ale. Sententiare pro parte. Ego puto, quod gl. contra tenet ipsemet Bart. in l. Paulus, la. 1. ff. de re iud. & Bal. in auth generaliter, & hic in prin. in fruct. limitet tamen, nisi non liqueret. adde Imo. in capitu. fin. de do. & contu. Et uide Bald. in l. 5 supra de sen. quæ sine cer. quant. & hic. adde, an iudex possit addere, uel mutare sententiam respectu expensarum, Rom. consi. 161 & Pe. de Anch. 182. Et an iudex possit sibi aliquam reseruationem facere, uide Paul. de Cast. consilio 370. & an possit sibi reseruare declarationem, seu interpretationem suæ sententiæ, uide eum in consilio 318.

e Alex. Duret petitio. Adde Bart. in l. sancimus. supra de iud. Et no. quod licet iudex in interlocutoria non condemnet, tamen semper potest ante diffinitiuam sententiam, uide quod dicit Bar. in alia. in l. si. in prin. ff. de pig. act. & ad hoc, quod no. Abb. in c. ex parte. in fi. extra, de rescr. & Bal. in l. 1. in fi. ff. si quis ius di. nō ob. benè facit, quod no. uoluit. Cy. in l. properandum, c rca fi. supra de iud. & cum Bar. hic post Inn. concor. Spe. de exce. § uiso. uer. aliud quoque. per Arc. c. q. 1. certum & latius per Docto. in l. eum quem temere, de iud. Et cum Inno. transit Bal. in l. properandum, §. sin autem alterutra, supra de iud. & ibi uide no. an in expensis interlocutoriæ, habeatur ratio, nunquid habeat iustam causam, uel non, & de expensis interlocutoriæ, & de condemnatione, uide Bar. & Bal. in l. sancimus, supra de iud.

f Barb. Quæro quid illud dictum est contra Host. & Io. And. in ca. nouit, de of. lega. & Abb. ibi allegauit hoc contra eos.

g Menoch. Successor. Dec. consi. 404. Colum. penult. in princip. Ruy. consilio 74. numero 3. lib. 1.

h Alex. Ideo reseruatur. Vide Bart. in d. l. ab executore. & Ang. Imo. in l. inter stipulantem, § 1. de uerb. ob.

i Alex. Taxatio expensarum. An autem arbitri possint reseruare sibi taxationem expensarum, uide gl. sing. in l. quia arbiter, ff. de arb.

L E X IIII.

1 *Contra actorem non prosequentem, differentem, aut perdentem fertur sententia calumniæ, damnorum & expensarum.*

2 *Non probans calumniari videtur.*

3 *In his vero, quæ non probantur iudici, vel in expensis factis in hospitio, vel aduocatis, seu notariis, iudex ex officio suo condemnat, considerata quantitate postulatorum, & temporis prolixitate.*

4 *In causa criminali victus victori condemnatur in expensis.*

5 *Succumbens in interlocutoria condemnatur victori in expensis.*

6 *Actor contumax, quando condemnatur in expensis, an debeat citari ad audiendum sententiam expensarum.*

Non ignoret. ᵃ Bf dicit, † 3 actorem non prosequentem vel differentem, vel perdentem, pfertur sententia calumniæ, damnorum, & expensarum. h.d. Not. q habuisti in summario, quædam alia notabilia colligam prosequendo. Op. ī. de dila. auth. quod fieri Sol. ista dēt intelligi fm illam. Op. & vr ᵇ q † ille, qui non probat, eo ipso videatur calumniari, vt l. j. §. j. ad Turp. Sol. Hoc debet intelligi prout ibi no. Pro declaratione tex. quæro, quid vult dicere hic considerata quantitate, postulatorum, vel in medio tpis interuallo? Rñdeo: nam quædam sunt expensæ, quædam sunt damna, quę probantur iudici, & in illis sine dubio iudex condemnat. † Quædam sunt, quæ nō probātur iudici, ᶜ vt de qualibet minima expensa, quam faciebat in hospitio ille, q litigabat, nō poterat docere. Item de qualibet pecunia, quam dat aduocatis, vel notariis, tñ iudex ex officio suo cōsiderata quantitate postulatorum, poterit ɔsiderare quātitatem quātum potuit expēdere in

ADDITIONES.

a Ale. Non ignoret. Vide quod per illum tex. dicit singulariter Cy. in l. e. supra post pri. et quæ desunt adeo.

Paris. Non ignoret. Contra actorem non prosequentem debita instantia prouidet & statutum, habes in 18. statuto, ubi etiam disponitur, quod condemnatur in damnis, interesse, & expensis reo fatigato, & quod de iure communi producens aliquod instrumentum, uel aliquas exceptiones teneatur in expensis uide Ias. in l. properandū, § sin autem alterutra. uer. secundo quæro, C. de iud. loquentem de productione instrumenti, de qua loquitur etiam Bal. in c. excep. in princ. de excep. de non opponente exceptionem loquitur text. in d. c. excep. & ibi Abb. & alii. uide quæ dicit Feli. in prin. de clerico differente opponere excep. clericatus.

b Alex. Et videtur. Et uide Bar. in l. edita. supra de eden. & uide Bar. in l. properandum, §. & si quidem, supra de iud.

c Alex. Probantur iudici. Adde, quæ no. Bar. post glo. in l. 1. §. fi. circa fi. ff. si quis, ius dicen. & clarius in l. 1. de alie. iu. mu. caus. fact. & in l. eum quem temere, ff. de iud. & ad hoc, quod no. Bar. in l. 1. in fi. ff. de sen. quæ pro eo, quod interest. in l. cum seruus, de verb obl. cum concord. & de materia expensarum uide gl. 2. q. j. in prin. & adde Bar in l. ab executore. in ult uer principalis ff de appel.

re in aduocatis. h. cōsiderata prolixitate, a tpis poterit considerare quantū potuerit expēdere in expensis. & tunc tm̄ ɔsiderabit. Et vide tex. q̄ dicit, & tene menti, q̄a notabilis casus est multum, & perpetuò no. Cū dñs Ia. Bu. disputauit vnā q. † vtrū in cā criminali victus victori condemnatur in expensis, determinauit, quod non. Inter alia inducebat hanc l. pro casu, vbi in criminali ɔdēnatur q̄s de calumnia, non aūt ɔdēnatur q̄s ad expēsas. & vide tex. q̄ dicit Ego istā suā determinationē non teneo, vt plenè dixi ad Turp. l. j. §. j. Et est casus in ɔ̄trium ī. l. prox. fm̄ vnā lec. Nō ob. hæc lex, quia licet dicat ɔdēnari de calumnia, nō tm̄ denegat cōdēnationē expēsarū. Quæro † qn̄ aliq̄s in interlocutoria succūbit, vtrū dēat ɔdēnari in expēsis? Vr, q̄d nō, q̄a victus victori ɔdēnatur in expēsis, vt l. pperandum, §. si quid. de iud. quæ loqtur de vltima victoria, q̄ fit post diffinitiuā sniām. Cōtrariū dico, casus est hic, q̄d si aliq̄s est p̄ns, & opponat vnā exceptionē, p quā lis differat̄ si in illa exceptione succūbit, ɔdēnat̄ in expēsis. Casus est hic. Vlt. q̄ro † qn̄ actor ɔtumax cōdēnatur in expēsis, vtrū dēat citari ad audiendā sniam expensarū? Ego tetigi de hoc in simili in auth. q̄ semel, q̄uo, & q̄n iudex. Doc. bñ tenēt sic. Aut prima citatio, in qua q̄s ɔstituit ī ɔtumacia, emanauit simplr, vt veniat ad defendendū, & tūc dēt iterū citari, quia illa prima citatio non habuit suum effectum, nisi ad illud, ad quod fuit citatus, vt l. aut qui aliter, ff. quod vi aut clam. Sed si in citatione fuit dictum, aliàs procedetur ad vlteriora, tunc non est necesse, q̄ citetur, postquam est admonitus. Tex. est in l. cōtentaneum, secundum illum modum legendi, quem tibi dixi ī. quomodo, & quando iudex. De hoc per Inn. in c. finem litibus. de do. & contu. & hoc etiam Spec. tenet in tractatu de expensis.

ADDITIONES.

a Alex. prolixitate. Per Fred. consi. 118. inci. Nulli dubium. per Bart. io l. j. §. si. cir. si. ff. si quis ius dicen. non obtempe.

b Alex. Criminali. Vide Ang. in l. si vacantia, in vlt. q. de bo. va. Et scias, q̄ condemnatus in contumacia in causa criminali, non tenetur parti ad interesse ex tali sententia, l. cunctos populos. post medium, sup. de summa Trin.

c Paris Quæro qñ. Vide dño Fel. in c. ad audientiam versi. cogitabam, extra, de rescr. vbi per sex notabilia dicta comprobat istam decisionem, quod ubi aliquis in aliquo articulo succumbit, debet statim in expensis condemnari, non expectata sententia diffinitiua, etiam minor si non allegauerit, vt per Bar. hic vide Bal. in l. sancimus, in 4. opp. sup. de iudic. & vide ēt quod dicit ibi in 7. q. vide Fel. in c. 2. de hīs qui [illegible]

d Alex. Interlocutoria. Vtrum qui succumbit in interlocutoria, debeat condemnari in expensis, vide Bar. & Bal. in l. secundum, ff. de re. iu. & quæ dixi sup. eo. l. terminato & in l. qui in alterius, ff. de re iud. per d. Ant. in c. fi. de do. & contu. & Sal. in l. properādum, §. sin autem alterutra. An quando actor contumax condemnatus in expensis, debeat citari ad audiendum sententiam expēsarum, vide quod dixi in l. sancimus, sup. de iu. & ibi per Cy. in 12. q. & c. Quid aūt de alia mulcta, vide Bar. no. in l. 3. cir. fi. ff. si quis in ius voc. non ie. & in l. 1. in fi. prin. ff. si quis ius dicen. non obtem. & pulchre per Bar. in l. 4. §. si ad diem. ff. de re. mil. & facit quod no. Io. And. in c. quoniā, §. porro. super prin. mag. gl. vt lite non conte. in pœna autem excommunicationis, dicit, q̄ potest ferri contra contumacem, ex antiqua contumacia sine noua citatione. Tex. & ibi per Doc. in c. 3. de iud. & dixi post Bar. in d. §. si ad diem per Inn. in c. si calumniā. de pœ. per Io. And. in c. finem litib. de dol. & contu. Bal. sup. l. prox. & tex. in c. constitutus & in c. querelam. de proc. & vide ad hoc quæ habes post Barto. in l. statu lib. §. Stichus annua. ff. de statu lib.

e Barb. Vtrum debeat. Vide Cy. & Bal. in l. sancimus. sup. de iud. vbi tenet, q̄ non, vide do. Anto. in c. j. de iud. vbi tenet, quod sic. vide. quod no. in c. querela. & c. constitutus. de proc. vide do. Abb. in d. c. j. de iud. ubi allegans Bar. hic. Ioan. de Imol. reducit ad concordiam, vide ibi omnino.

LEX V.

1 *Restituto minore in integrum, restituitur aduersarius.*
2 *Restitutio nihil aliud est quam in pristinum statum repositio.*
3 *Priuilegium respiciens litis ordinationem concessum vni, trāsit ad aduersariū.*
4 *Quid si respiciat litis decisionem.*
5 *Hæres, qui ex priuilegio non potest intra tempora confectionis inuentarij conueniri a creditoribus, an possit alios conuenire.*
6 *In criminalibus victus victori condemnatur in expensis.*
7 *Aduocatus qui vicit in causa propria, an possit petere salarium, quod habuisset in simili causa.*

Cum quidam. a Secundum primā lec. hr̄ h. d. Priuilegium concessum super litis expensis, porrigitur ad aduersariū, pp̄ æqualitatem seruandā in iudicijs. h. d. fm̄ secundā lec. hoc intendit. Victus victori ɔdēnatur in expensis quas fecit, non in his, quæ ex priuilegio remittuntur. h. d. hæc sing. l. nec habet ɔ̄trium, fm̄ primā lec. concordat j. de prox. sa. scri. l. in sacris. li. 12. Circa hoc opp. q̄a ex hoc sequitur, q̄d labor iudiciorū non remunerabit, q̄d est iniquū. Gl. dicit, fateor, q̄ est iniquum, q̄d non remuneraretur labor iudiciorum, tm̄ maior iniquitas est facere ɔ̄triū, & iō de duob. malis eligitur minus malū, vt l. quoties. de re. iu. item ob. Inst. de iure nat. gen. & ciui. §. q̄d principi. vbi priuilegiū nō egreditur personā. Tres sol. dantur in gl. & quelibet est mala. Prima, quod hic priuilegiū fuit concessum ad partis postulationem, in ɔ̄trio secùs. Ista est ɔ̄ hanc legem, quæ loquitur de priuilegio concesso per legē q̄d constat non esse ad postulationem partis. Scd̄a est, q̄d non egreditur personā, vt in ɔ̄trijs, nisi ad aduersarium, vt hic. Ista solut. est falsa, per l. 3. §. hæc pœna, ff. q̄d quisq; iur. vbi transit ad q̄libet personam, nedū ad aduersarium. Tertia solu. est, q̄ priuilegium nō trāsit ad aliū, verū est, in p̄iudiciū eius, cui cōcedit, sed in p̄iudiciū alterius, vt puta iudicis, vel notarij, q̄b. dēbāt solui istæ sportulæ, sic, vt hic. Ista sol. est ɔ̄ l. petendæ, in fi. de rēp. in inte. rest. vbi transit ad aduersariū meū in præiudiciū eius, cui concedit, & sic nulla est bona. Quid dicemus? Sol. ergo, q̄ ɔ̄tria loquūtur in priuilegijs, quæ respiciunt litis decisionem, hic verò litis ordinationem, vel eius executionem. d. Cy. reprobat istā sol. p l. si iudex circumuento, ff. de min. ī. de rep. q̄ fiūt in iudi. in inte. rest. l. j. & 2. & si aduer. transa. l. j. & 2. vbi priuilegiū datum minori circa litis decisionē, datur aduersario, quia † restituto minore, restituitur aduersarius. Sed puto hanc solonem esse verā. Ad hoc rñdeo, q̄ ibi loquitur, qn̄ verba priuilegij hoc sonant, & hoc volunt, vt transeat ad aduersarium. Cū n. ɔceda tibi restōnē in integrum, † restō nihil aliud est quā in pristinū statū repositio, vt l. q̄ si minor, §. restō de mino. merito transit ad aduersariū, quia verba hoc volunt. Reassumo ergo br̄. Si q̄ris † an priuilegiū vni cōcessum, transeat ad aliū, dicas sic. Aut priuilegiū respicit litis ordinationē, seu executionem, & transit ad aduersarium, vt hic, & l. petendæ. de rēp. in inte. rest. † Aut respicit litis decisionem, & tūc aut verba rescripti hoc sonant, q̄ ad alium transeat, & tunc ad alium transibit, vt in l. 1. & l. 2. ī. si aduer. transa. & l. j. ī. de re. q̄ fiunt in iud. in integ. rest. & l. q̄ si minor. §. restō. ff. de mino. & hanc l. in fi. prout loquitur, qn̄ est expressum. Si verò verba hoc nō sonant, tunc aut priuilegium fuit cōcessum absq; postulatione, & ad alium non transibit, vt l. 3. in prin. ff. q̄d q̄sq; iur. Aut ad postulatione eius, & tunc aut tu q̄ris, vtrum transeat ad alium in eadē cā, & non transibit nisi ad aduersarium, vt d. l. 3. §. j. ff. q̄d q̄sq; iur. Aut in alia cā, & ēt transibit ad aliū d. l. 3. §. hæc pœna. Si vero non ɔtinet ius iniquum, tunc nō trāsibit ad alium, nec egredit̄ personā, vt d. §. q̄d principi, vt l. 3. §. hæc pœna, q̄ q̄sq; iur. Et hoc facit ad q. † Concessum est priuilegium hæredi, vt intra tp̄a inuentarij confectionis non conueniatur a creditorib. an ipse possit alios conuenire hæc lex est in arg. quod non. Diximus in l. scimus, §. illo. de iu. deli. Tm̄ vt ista ɔ̄tria cessent, glo. legit istam legem scd̄o mō, fm̄ quam posui casum, qui est multum notabilis, & vide gl. Ista lex est notabilis. Primo fm̄ hanc lect. est casus ɔ̄ Iac. Butr. quod † in criminalibus victus victori condemnetur in expensis, quas fecit, quia tex. loquitur de criminali, & ciuili, de quo tetigi. ī. l. prox. & c. Item facit ad aliam qōnē. † Aduocatus habuit cām propriam, & vicit, reus est condemnatus in expensis, vtrum debeat computare in expensis salarium suum proprium quod habuisset in simili causa? Iste tex. facit, quod non. Dic, vt dixi in l. si stipulatus essem. ff. de fideiu. Item facit ad q̄ō. quod si habui aduocatum, vel notarium gratis, q̄ istas expensas non possim recuperare ab aduersario meo. De his dic, vt ponit Spe. in tit. de expens.

ADDITIONES.

a Alex. Cum quidam. Et iste tex. ibi, quoniam non est ibi seruandam &c. æqualitas seruanda. Facit ad not. q. de qua dixi post Bar. in l. Pomp. scribit, in de neis, in prin. ff. de arb. adde l. die Sabbati, & quod ibi, Bart. & Doct. ī. de Iudæis, & extra c. 2. de mutua peti. & facit ad no. per Bal. in l. ea quidem, de accu. in ver. item quæro, dicit statutum. Item secundum vnam lect. facit ad quæstionem, de qua per Bal. & Cy. in l. neque, & seq. ī. de hære. insti. & de materia huius l. vide Bar. & Bal. in l. properandum, §. 1. supra, de iud.

Paris Cum quidā. Regulam huius l. q̄ æqualitas sit seruāda in iudicijs, limita vt procedat quo ad personam actoris, & rei. secus in testib. & gl. & Io. An. in Cle. 3. in ver. cōtrarium, de testi. de quo vide Fel. in c. nostra, extra, de test. Item amplia, vt nō solum procedat in iudicib. sed etiam in arbitratoribus, vide Pau. de Cast. consi. 236.

b Alex. Priuilegium datum. Vtrum priuilegium concessum vni ex litigatoribus transeat ad alium, & quid si ille cui est cōcessum a [illegible], dic idē, vt per Bal. in c. 2. §. in quib. de consu. rec. feu. & vide Dy. in regula, in iudicijs nō est, de reg. iu. in 6. &c.

c Alex. Merito. Vide Bar. in l. die sabbati, ī. de Iudæ. & in l. si. §. donec, ī. de iure deli. & vide Bal. in c. sacramentum, §. in quibus, de consue. recti feudi, vide Dy. in regula, quod ob gratiam de reg. iur. lib. 6.

d Alex. Eadem causa. Contrarium no. Doc. in c. 2. de mu. pet. de quo per gl. etiam ibi. certe ibi non loquitur in decisorijs.

e Alex. Inuentarij confectionis. Vide Bar. in l. fi. §. donec, supra de iure deli. & tex. & ibi Bar. in l. die Sabbati, supra, de Iudæis.

f Alex. Aduocatus. Vtrum aduocatus in causa propria recuperet salarium suæ aduocationis, Spe. per Bal. in addi. in ti. de sent. prolix.

g Alex. Aduocatum. Vide Guil. in l. si vero non remunerandi, in §. mandat. Meno. Tiraq. de retract. consang. §. 18. gl. 4. nu. 6.

De re iudicata. *Rubrica.*

1 *Sententia propriè dicitur res iudicans.*
2 *Illud quod est determinatum in sententia, & ille effectus, dicitur res iudicata.*

Dictum est ī. de sententijs, sequitur videre, qn̄ dicatur res iudicata, & de eius authoritate. Ita dicit gl. pro declaratione huius rubr. habemus videre in quib. sentētia differat à re iud. Cano. dicunt, q̄ res iudi. dr̄ postquam transiuit tp̄s datum ad appellandum, ante dr̄ sententia. Gl. tangit. ff. eo. l. j. & l. litigatorib. j. de appella. Veritas est ista, † sentētia dr̄ res iudicans propriè, † illud autem, quod est determinatum in sententia, & effectus ille, dicitur res iudicata, ideo ponitur hic rub. de re iudi. quia dictum est ī. de sentētia, & modis sententiandi, hic de effectu ipsius sententiæ, qui continetur in ea.

ADDITIO.

a Differat. Quomodo differat sententia à re iudicata, vide Bar. in l. 1. ff. eo.

LEX PRIMA.

REbus. Cōtra sniam pōt opponi exceptio, q̄ petis intus hēs. h. d. No. q̄ dixi in summario. Quęrit gl. q̄d si ante soluisses, & post solonem res peruenit ad dñm. Gl. rñd. & bñ dicit, hic est casus in l. in cōmodato. §. si ff. commo. Hēs de hoc p Dy. in c. possessor. in q. 5. de reg. iur. li. 6. gl. tua tangit satis benè in l. si fullo, ff. de condi. sine causa.

LEX II.

1 Si in vno capitulo sententia est expressus error, valet sententia in alijs capitulis.
2 Si vero sententia continet vnum capitulum tantum, tunc in totum est nulla.

a Res iudicatæ. a Opp. de l. 1. §. 1. ff. quæ sent. sine appel. re. So. Ibi loquitur qn fuit error in sententia, 1 hic non. Sed tunc quæro, qn † est expressus error, an valeat sententia in eo, in quo non est erratum? Et gl. vr hic dicere, quod sic, ar. j. de do. l. sancimus. Pro hac glo. facit, quia sententia potest valere in vno cap. & in alio nõ valere, vt l. Carmelia Pia, de iure par. & l. quædam mulier. fam. erc. Cõtrarium huius gl. habemus in l. fi. ff. de iur. om. iud. Pro illa gl. facit ī qn prouo. non est necess. l. certa. Quid dicemus? Veritas est illa. Qn sñia continet plura capitula, & tunc potest in vno cap. valere, & in alio nõ valere, vt l. quædam mulier, 2 & l. Carmelia Pia, & hoc modo potest intelligi hæc gl. † Aut continet vnum capitulum tantum, & tunc in totum est nulla, quia non potest valere pro parte, vt d. l. certa, j. qn prouo. non est neces. & l. in hoc iudicio, fam. erc. Ita intelligitur gl. l. fi. ff de iur. om. iud Non ob. l. sancimus, quam gl. hic alleg nam loquitur in his, quæ diuidua sunt, sed sententia, licet contineat quantitatem diuiduam, ipsa tamen in se dicitur indiuidua, vt l. in hoc iudicio, fam. ercis.

ADDITIO.

a Alex. Res iudicatæ. An possit sententia pro parte valere, & pro parte non valere, s. in qua est erratum, adde Bar. in l. 1. sup. si aduer. rem iud. & in l. si tutor vel curator, & Bal in l. 1. sup. de erro. cal. vbi vide Ale. Adde Spe. & Io. An. in addi. in ti. de sen. §. iuxta, ver. item est nulla, ratione quantitatis. Fred. de Senis consi. 128.

LEX III.

a Si pecuniam. a Etiam si sententia continet pœnam, standum est ei, nisi appelletur. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si pecuniam. Hanc l. cum glo. intellige, quod per istos actus videtur appellationi renunciatum, est verum, si iudex a quo, istos casus acceptauit, aliàs secus, glo. est perpetuo menti tenenda, & ibi do. Ant. in c. gratum, de offi. deleg. quod no. nec obliuiscaris, rogo.

LEX IIII.

a Sub specie. a Op. de l. Imperatores. ff. eo. Dicit gl. fallit in Republica, & in ecclesia, & in pupillo, vt in b gl. habes. Opp. de l. admonendi, b de iureiur. So. Fallit ibi, qn sñia est lata prætextu iuris delati. seu qđ dēr fieri in defectum probationū. Facit ad hoc, qđ habuimus in auth. nouo iure, in fi. ī. de pœ. iud. qui mal. ap. & tene menti hanc sol licèt gl. ponat aliam, q̃ non est vera.

ADDITIONES.

a Paris. Sub specie. No. tamen, quod licet sententia non possit retractari per instrumenta noui[t]er reperta, competere tamē per restitutio ex clausula generali aduersus eam, vide Alex. in consi 84. & consi. 436 & consi. 69. nu. 4. vol 3.

b Alex. Admonendi. Intellige, nisi per confessionem partis, quia tunc probatur 3 sententiam. Ita videtur tenere & sentire Inn. in c. quia plerique, de immu. eccl.

LEX V.

a Ad solutionem. a Qui petit dilationem ad soluendum, vr approbare sentētiam. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Ad solutionem. Limita illam l. per Imo. in l. 4. §. si quis condemnatus, ff. de re iu. quæ tamen limitatio est contra gl. hic, & contra do. Ang. & magis communiter omnes in c. quod ad consultationem, per illum tex. de re iu. de quo vide no. per Doc in c. significauerunt, de test. & in c. solicitudinē, & quod ibi Inn. de app. & do. Ant. in c. quærenti, de offi. dele. & Do. de Rota, decis. 371. & circa istam legem adde, quod quis videtur renunciare appellationi per talem petitionem dilationis ad soluendum, sed an istud sit verum, quod videatur per talem actū renunciare appellationi, etiam interponendæ, & nondum interpositæ, tenet hic. quod sic, secundum Inn. in c. solicitudinem, de app. & in c. quod ad consultationem, de re iu. & in c. significauerunt, de test. & ibi Io. And. tenet, quod solum habeat locum in appellatione interposita. Sed contrarium tenuit do. Pe. in l. cum ca. ss. de app. Item intellige hanc l. si hæc dilatio petita fuisset ex certa scientia. secus si per errorem, vt l. sed si quis, cum ibi no ff. si quis cau. Et idem in similib. casib. secundum Bal. & Sal hic, & adde quæ dixi post Bar. in l. si quis separatum, in fi. ff. de app. item limita hanc l. quando terminus ad soluēdum fuisset petitus post appellationem interpositam, secus si intra x. dies appellandi, quia tūc poterit bene appellari, secundum Inn. in d. c. quod ad consultationem. Quod dictum no. est secūdum do. Ant. in c. gratum, ad fi. de offi. dele. & no. Imo. in l. 4. §. si quis condemnatus, ff. de re iud. Et an per obligationem cautionis de stando iuri, videatur appellationi renunciatum, dic quod non, in c. cum venissent, de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. & vide aliquos casus cumulatos per d. Ant. in d. c. gratum, per quos quis videtur appellationi renunciare, & per Inno. in d. §. si quis condemnatus. Et pro hoc gl. hic facit, quia vbicumque, facio aliquid, quod est incompatibile cum actu sequenti, vel præcedenti. videor renunciare illi actui, qui se non compatitur cum primo, c. de mulcta, de præbend. & Bene facit quod no. Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune ff. de acq. pos. Sed hic ille terminus so. non se compatitur cum appellatione, vel iure appellandi, ergo videor illi renunciare, & vide Host. in c. significauerūt, de resc. qui dicit quod si pendente appellatione intra tempus x. dierum, iudex dat mihi terminum, & ego accepto, quod videor renunciare facultati appellandi, & sic concordat, de quo se remittit Abb. ad nor. per Io. And. in c. fi. de re iud. in 6. & adde Do. de Rota. decis. 47. Adde, & limita secundum Inno. vt refert Ja. de Cast. hic, non habere etiam locum in eo, qui obtemperat sententiæ excommunicationis latæ post appellationem, quia non cēsetur appellationi renunciasse, sed censetur fecisse ex scrupulo conscientiæ, & ad cautelam magis quam animo renunciandi. Vide quod hī per Io. And. in c. significauerunt, de testib. de illo, qui intra terminum appellandi a grauamine, recipit aliquem terminum a iudice ad aliquid aliud faciendum, an videatur acquieuisse. Vide etiam quod no. in c. gratū, de offi. del. per Mod. An soluēs videatur sententiam approbare, vide Ang. consi. 314.

Paris. Ad solutionem. Pro declaratione & limitatione huius l. vide Alex. in l. 4. §. condemnatus, ff. de re iudi. & nunquid etiam in hoc renunciaretur nullitati, vide Alex. in d. l. 4. §. condemnatus, ver. 3 limi. ff. de re iud. Item de materia huius l. vide late Fel. in c. quod ad consultationem. extra, de re iud. Ser. in c. solicitudinem, iu ver, sed pro declaratio. de appel.

LEX VI.

1 Acta publicata faciunt fidem etiam mortuo iudice.
2 Acta, quæ fiunt in occulto, & secreto, non faciunt fidem, nisi facta publicatione per pronunciationem iudicis, & num 3.
4 Dicta testium non publicata coram iudice qui eos examinauit, poterunt publicari ab eius successore, non ab alio.
5 Acta scripta a notario coram iudice, licet non sint publicata per notarium, faciunt fidem coram eodem iudice.
6 Coram alio iudice non faciunt fidem nisi habeant subscriptionem, vel testimonium alicuius officialis positi ad acta publica custodienda.
7 Publicatio actorum debet fieri parte præsente, vel legitimè citata.
8 In actis scriptis per notarium in curia non requiritur præsentia testium.

1 Gesta. † Acta publicata faciunt fidem, etiã mortuo iudice. h. d. Pro declaratione huius l. quæro qualiter ista acta publicentur, seu in publica documenta redigātur, quod idem est. In glo. duæ sunt opi. Žriæ. Est & tertia, quæ eas reducit ad distinctionem. Hic aduerte, quia est effectus vnius opin. quod acta dicantur publica eo ipso, quod sunt scripta a tabellione coram iudice & vide gl. in prin. Alij dicunt, quod ita demum dūr publica, si iudex mandat ipsa esse publica, vel mandat notario, vt publicet, & vide glo. 1. Tertia opi. est, quod eo ipso, quod scripta sunt a notario, non facta illa noua publicatione per sententiam in iudicio, faciunt fidem coram eodem iudice, vel eius successore, vt in 1. opi. posita in glo. non coram alio, vt in secunda opi. & sic reducuntur ad cõcordiam. Pro huius 2 declaratione debes scire, † quod quædam sunt acta, a quæ fiunt coram a iudice publicè, & palàm, & ista non requirunt nouam publicationem, sufficit. n. quod sint scripta per notarium ad hoc deputatum. Ita loquitur prima opi. hic posita. Probatur in c. quoniã ȝ falsam, 3 ex. de prob. & j. de do. l. in donationibus. † Quædam sunt acta, quæ fiunt in occulto, & in secreto, vt examinationes testium, quæ in secreto recipiuntur a iudice, & a notario scribuntur, & ista non faciunt fidem nisi facta publicatione per pronunciationem iudicis. Ita loquitur hic, secundum secundam lec. facit ī. de prob. auth. qui semel, & quod no. per Inn. extra. de test. c. Albericus, & in c. constitutus, & ita obseruat consuetudo. Modo habes vnum modum le b gendi. b puto tamen, quod † si dicta testium non sunt publicata co 4 ram iudice, qui examinauit eos, poterunt publicari ab eius successore, non autem ab alio, vt ī. in 3. opi. gl. & extra, de test. in c. constitutus. Et hoc prout tu intelligis hic publicationem, de illa iudicis pronunciatione, de qua ī. dixi, posset etiam intelligi publicatione, hoc est de subscriptione notarij, quando suum signum apponit, & c scribit se publicasse, si illo modo intelligimus, c procedit 3. lect. hic 5 posita in glo. Nam † acta facta coram iudice, licet non sint publicata per notarium, faciunt fidem coram eo, coram quo facta sunt, 6 † coram alio non facerent fidem, nisi haberent subscriptionem, vel testimonium alicuius, officialis, qui positus est ad acta publica custodienda, vt ī. de fide instr. auth. ad hæc, & omnia ista procedūt, prout loquitur de actis factis in iudicio. Posset etiam intelligi hæc lex, prout loquitur de actis factis extra iudicium publicandis in iudicio, vt vr sentire gl. dum alle. l. publicati, ī. de test. tunc qualiter fiat illa publicatio non dico hic sed dicam in d. l. publicati, & dicã in l. 2. ff quemad. test. aper. Inn. extra, de test. in d. c. Albericus. Quæro de duob. Primo, qn fit publicatio, vtrum requiratur partis præ d sentia. d Gl. hic vr dicere, † parte præsente, vel legitime citata, vt l. si 7 qn. ī. de testi. & l. nam ita diuus, ff. de adop. Item quærit glo. † vtrum 8 in actis scriptis per notarium in curia, requiratur pñtia testium? Di e cit gl. & benè, quod non, e vt l. in donationib. j. de donationib.

ADDITIONES.

a Alex. Sunt acta. Vide Bar. in l. 2. sup. de eden. & no. Bal. in l. bonæ fidei, ver. dubitatur de exemplo, de reb. cred. & adde gl. & Bar. in l. solam, de testib. & Bar. & quæ ibi dixi, sup de senten. l. prolatam.

b Alex. Legendi. Sed Iac. Bar. videtur tenere, quod a quocunque iudice possint publicari, ut ipse no. in l. 2. ff. iud. sol. & illud est tenendū secundum Inno. in c. causam, de test. ne probandi facultas angustetur, l. quoniam. sup. de hære.

c Ale Intelligimus. Adde tamen, quod in casu fidem faciunt attestationes, etiam sine publicatione. De quo vide Bar. in auth. si quis ab aliquo, de testib.

d Alex. Partis præsentia. In publicatione testium requiritur præsentia partis, uide gl. in l. solam, ī. de testibus, & Bal. in l. si quando, hic alleg & Bal. hic.

e Alex. Quod non. Sed gl. in l. solam, sup. de testi. vult quod in publicatione testium coram iudice requiratur præsentia aliquorum testium. Sequitur Bald. in d. l. iurisiurandi, in fi. sup. de test. & Bald. hic, & uide Abb. in c. coram, de test.

4 *De executione rei iudicatæ. 2* *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. De executione rei iudicatæ. De duplici modo quomodo peti potest executio sententiæ, vide Bar. in l. pe. de auth. tut. vide Alex. in apostil.

LEX PRIMA.

Continuatio patet de se, vt in glo.

1 Ab executione non est inchoandum.
2 Exceptio nullitatis potest opponi post sententiam.
3 Præceptum iudicis cum clausula, si senseris te grauatum compareas, &c. est nullum, & quod habeat vim cuiusdam citationis.
4 Libellus, in quo petitur cogi, & compelli, non procedit nisi etiam petatur ad prædicta condemnari.

NImis. Exceptio nullitatis potest opponi in executione, h.d. vel aliter, † non est inchoandum ab executione. h.d. No. q † exceptio nullitatis ª pōt opponi post sententiam. Simile in l. si cum nulla. ff. de re iud. & ibi dixi. No. secundo, ᵇ q nō est inchoandum ab executione. Simile in d.l. si cum nulla, ff. de re iud. & j. com. vel epistolas, per totum. Sed facit cōtra literas, quæ fiunt sæpe in istis Curiis Romanæ ecclesiæ, in terris Marchiæ, & Ducatus, in q̄b. prius præcipitur soluere anteq̄ snia detur, tñ addūt unum uerbum. † si senseris te grauatum, ᶜ compareas coram nobis. Unde illæ literæ hñt vim cuiusdā citationis, & pceptum, qd continetur est nullum. Et istam formam citandi tangit gl. in l. de pupillo, §. meminisse, ff. de no. ope. nun. & ibi dixi. Item not. cōtra eos qui formant † libellum, ᵈ & concludunt aliquem cogi, & compelli ad soluendum, nam iste libellus non procedit. Anteq̄. n. cogai dēt ɔdemnari, & idō libellus dēt concludere, peto eum cōdemnari ad dandum, & soluendum, & cogi, & compelli. Nam si peteres tantum cogi, & compelli, & non peteres condemnari, illud non procederet. Puto ēt, q si quis in libello uteretur istis verbis, peto eum cogi. & compelli, & ad prædicta condemnari, credo, quod libellus sustineretur non obstante præpoſteratione, ar. ff. de hær. inst. l. talē, & l. nec enim, de solu.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

Aduerte, q Dom. Ias. in §. omnium. Inst. de act. arguit Bar. de contrarietate in hac l. 1 de exec. rei iu. Sed pro saluando Bar. & in quo uideatur sibi contrariari, vide concordiam, quam posui ad l. & ex diuerso. §. 1. ff. de rei ven.

ADDITIONES.

a Ale. Exceptio nullitatis. Vide cum in l. 4 §. condemnatum de re iu. an except. nullitatis impediat executionem sententiæ. Item no q si peto plures res, & vnus confitetur aliquas, & negat aliquas, quod de confessis statim debet fieri executio. Bal. in l. fi. C. qui. ad liber. procla non licet.

b Pani. Not secundo. Circa istam reg. q ab executione, seu præcepto executiuo, nō sit regulariter inchoandum, quatuor limitationes vide ad eam per Ias. latè in l. nec quicquam § vbi decretum, in l. 1 ff de off. Procon. Alex. late in l. de pupillo, § meminisse, de o. e no nun. vide Panor in c. 4. extra, de lit. conte. Item no. q ubi proceditur sine figura iudicii præcedente conditione super petitione qualiquali porrecta, potest iudex quouis sententia incipere an executione, uide fin. Bal. in extrau. ad reprimendū. in ver. sine figura. ad fi. sequitur Natta in d. c. sæpè, in a 1. q. de ver. si referens ita tenere alios relatos per eum. Fel in c sané. ad fi. de off. del. Item pro declaratione, & limitatione ad reg. uide Alē cons 42 in 4 uol ubi uult regulam etiam procedere si habens commissiones diceret, dicto consequatur ius suum per l. si quis, ubi Bart. depos. sed aduerte quia Bar in d. l. si quis, quæ est sing. uult contrarium in secundo dicto, in primo dicto uidetur dicere, ut dicit Ale. Item aduerte. q ipse Ale. dicit cōtra limitationem quam dixi supra allec Bart in uerbo, sine figura. & uult lec idem esse in causis summariis, si in petitione incipietur ab executione, quia petat actor cogi, & compelli, Item en si quis actor petat simpliciter cogi aduersarium. possit sustineri petitio, uide Fel. in c. examinata. extra, de iud. tenentem quod sic, post Ant. de Bu. & Bal. per eum relatos, & est etiam decisio Pan in ca. olim. per illum text extra, de cens uide Ale. in l si nulla, ff de re iudica. in rub C. qui admi. & est communis ista opi contra Bar. hic, secundum Doc. in c 2. de off. dele Item, quod ubi proceditur sine figura iudicii, ubi est clausula uis, & iustitiam ministrari, nō necce incipere ab executione, uide Are. in l. 2. § si prim. ad fi de uul. & pu. etiam qñ est clausula supra uide Ale post Imo. in l. si cum nulla, ff. de re iud. ubi etiam alia. Item, quod ēt si conuentum sit inter partes, ut procedatur executiue, non possit, uide Ale in l. alia. § elegan ter. ff so. ma. ubi respondit ad ea, quæ nu. in l. 3. infra de pig., & ad idem uide Cur. in tract. feq. q. 21. Mod Bon. in l nemo potest, de le. 1. uide quæ dicit Fel. in c. quoniam, secus esse in arbitrio, & arbitratore.

c Ale. Grauatum. No. de clausula, si senseris te grauatum &c. per Mod latè. Inst. de act. in §. curare in fi. Adde quod Bal no per illum tex in l. defendense, ff. de auth tut tenet, quod possit in appellatione, & præcepto de soluendo simpliciter facto, & hoc in exequendo sententiam latam.

d Ale. Formant libellum. Vide Bal in simili, in l si pacto, sup. de pac. & ibi no uide Inst. de act § 1 sed do. Ant. in c. examinata dicit, quod talis libellus sustinetur, quia tacitè intelligitur cōdemnari, ex quo aliās non potest peti cogi, l. cogi, de peti. hær. q et ibi uidetur sequi Im Adde Bar. in l. si cum nulla, de re iud & ibi dixit Bald. in l. conuenticulis, C. de epi & cle. & Bal in prima consi. Cod § quib & in l. edita. & hic, & in auth. dos data in fi. de do. ante nup. Et de clausula, peto cogi, uide in addi. Specu. in tit. de sent. mihi Bal. in prima consi. Cod. in uer. alterius no. aliter. Menoch. Soc se. cons. 37. nu 17. lib. 4.

LEX II.

1 *Sententia habet paratam executionem, nisi sit nouata,*
2 *Stipulatio nouans sententiam, non habet paratam executionem,*
3 *Sententia pro executione competit officium iudicis.*

Si causam. † Sententia habet paratam executionē, nisi sit nouata h.d. No. q † stipulatio nouans sententiā nō habet paratam executionem. ª No. q sententia habet paratam executionem. Quæro, † quid est illud, q habet paratam executionem, utrum sit actio iudicati, quæ descendit ex sententia, an sit officium iudicis, quod competit pro executione? Gl. in l. minor 25. ann. cum fideicommissum. ff de min. videtur tenere, q sic. Idem in l. q de inofficioso, ff. de inoff. testa. in cōtrarium uidetur l. 1. in prin. ff. de eden. ibi, qua quis actione agere vult, eam prius edere debet. & de peti. her. l. item veniunt. §. idem rectè. vbi gl. tangit vnde deberet dari libellus, si intentaretur actio iudicati. Sed quando imploratur ᵇ officium iudicis, tunc est necessarius libellus, nec ordo iudiciarius, ut l. qui restituere. de rei ven. ita loquitur hic, & ita dicit Spe. in titu. de exec. rei iud.

ADDITIONES.

a Ale. Executionem. Sententia habet executionem paratam, quomodo intelligitur, & in materia adde tex. no. & ibi Bar. secundum unam lec, & in l. tale pactum. §, qui prouocatu r. ff. de pac. & quod ibi no. Bar. in l. 2. ff. od. sol.

b Ale. Quando imploratur. Adde q no. Bal. in l. 3. quando fiscus vel priua.

LEX III.

Ordo rei. Si non reperiatur emptor pignoris, dabitur creditori in solutū, h.d. An autem ista datio debeat in solutum fieri pro toto debito, an sm rei valorem? Gl. hic tangit, & plenius in l. à diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iud.

LEX IIII.

Stipendia. Simile habes in l. commodis, ff. de re iudi. Quæro, an idem sit in præbendis clericorum. ª Glo. dicit q sic, non allegat aliqd. Dic de hoc, vt extra, de fideiuss. c. 2. & 3.

ADDITIO.

a Alex. Præbendis clericorum. Præbendæ clericorum non possunt adiudicari in solutum uide l. commodis. ff. de re iud. Sed contra hanc l. est casus in l. per hanc. C. de eroga. mil. anno. li. 12. sed intellige illam secundum istam.

LEX V.

Etiam nomen. De nomine debitoris dic, vt l. à diuo Pio. § sic quoque, de re iudi. & supra quando fisc. vel priua. l. 1. 2. & 3.

LEX VI.

Si vt proponis. Pronunciatio executoris non infirmat sententiam. h.d. Opp. cōtra. l. si contra ius, vel vtilitatem publicam, l. & si non cognitio. vbi dicit tex. si non cognitio, sed executio mandatur, oportet inquirere de veritate precum &c. Et sic videtur, q de omni negocio cognosci. Breuiter de intellectu illius literæ, & si non cognitio, tangit, glo. in d. l. à diuo Pio. in prin. gl. mag. de re iud. Et vide de hoc, extra, de off. & po. iud. deleg. c. significasti. & melius in c. pastoralis, §. quia vero. vbi habes, an iudex datus ad exequendum possit de virib. sententiæ pronunciare.

LEX VII.

1 *Quando non potest fieri executio in re, fit in æstimatione, & nu. 2.*

Si longis. Mortua specie debita, fit executio in æstimatione h.d. † Not. q quando non potest fieri executio in re, fit executio in æstimatione, &c.

LEX VIII.

1 *Si executores vltimarum voluntatum cessant in executione per annum tunc executio ex constitutione episcopi deuoluitur ad episcopum.*
2 *Si testator relinquit centum danda illis pauperibus, quos elegerit Titius, quem fecerit executorem suum, & Titius cessauit per annum, poterit post annum eos eligere.*

Executorem. Ego allegaui istam l. semel in vna q. valdè difficili. Dicit constitutio epi, q si † executores vltimarum voluntatū cessant in executione per annum, executio deuoluitur ad epm. † Contigit, q testōr relinquit centū danda pauperib. quos elegerit Titius, quem fecerit suum executorem, Titius cessauit per annum, quæritur, an post annum possit eligere pauperes? ª Videtur q non, per constitutionem. Ego dicebam, q aliud est officium exequendi, aliud est officium eligendi pauperes. Officium exequēdi benè aufertur ei post annum, electio vero nō, quia non est de executione, quia alius est iudicās, alius est exequēs, vt hic, dicit tex. clare. Quæro, an sit de iure communi ei interdictū post annum? Videtur casus ī. communia de leg. l. fi. §. sed & si quis. Contrarium tamen determinat tex. in l. cum quidam, de le. 2. vbi facultas eligendi personas non permitur, donec quis non sit constitutus in mora, per contestationem, & de hac q. est ibi textus.

ADDITIO.

a Ale. Eligere pauperes. Adde Bal. in l. captatorias. sup. de test. mili. Menoch. Boer. q. 39. nu. 17.

LEX IX.

1 *Tempore lapso, iudicatis dato, capiuntur pignora.*
2 *Quando agitur ad pecuniam, aut ad speciem actione merè personali, & actione reali & personali in rem scripta, & actione quod metus causa, et mixta, quod tempus condemnato ad soluendum præstatur, & nu. 3. 4. 5. 6. 7. 8.*
9 *Venditio pignoris intra quantum tempus fiat.*

Eos quos. † Post lapsum temporis, quod datur iudicatis, debent capi pignora, & distrahi. h.d. Opp. & videtur, q confessus debeat condemnari ª vt j. de confess. l. 1. Solu. Dicit gl. quod debet condemnari, referas ad cōiunctam personā. Dicam in d. l. 1. Circa istam l. q̄runī duo. q̄ expediunī in gl. Quæro primo, † q̄rū tp̄s hēat ɔdēnatus ad soluendum. Secundo quanto tpe debeat differri venditio ᵇ pignoris. Gl. quæ est hic, mirabiliter loquitur. Circa primū dic, aut agitur ad pecuniam, aut ad speciem. Ad pecuniam habet quadrimestre tp̄s, vt j. tit. 1. l. 2. nisi per iudicē cā cognita abbreuietur. † nō. n. p̄t. nisi, cā cognita vt l. 2 ff. de re iud. & l. 4. §. si quis ɔdemnatus. † Si verò agitur ad speciem, tunc, aut agitur actione reali, aut personali, si reali, habet tempus arbitrio iudicis, vt Inst. de offici. iudi. ᶜ in princip. Si personali, habet quadrimestre tempus, vt l. in fideicommissi. in principio. ff. de vsuris. & quod metus

ADDITIONES.

a Menoch. Condemnari. Boer. q 45. nu. 2. 2.

b Alc. Differri venditio. Quantum tempus habeat condemnatus ad soluendum, adde quod habetur. inf. ti. 1. l. 2. & quod ibi dixi, & per Bal. hic, qui ponit etiam q in criminalib. & obligato ad faciendum. Spe. in ti. de dila. §. 1. in uer. executore, gl & In po. in c. quærenti. de of. del. Cy. in l 2. sup. de dila. in uer. 6. quid si quis fideiussit in causa criminali pro Titio, & condemnatus soluit incontinenti, quia in criminalibus non habet locum quadrimestre, postea agit contra Titium, & obtinuit, an Titius habeat quadrimestre, uide Bal. in addi. Spe. in ti. de sen.

c Ale. De of. iud. Sed cōtrariū tenuit gl. in l. 2. sup. de fruc. & lit. exp. de quo ibi uide Bar.

metus cau. l. si cum exce. §. quod si homo. Hoc dicit prin. gl. iuncto fine ibi, hoc in simplici personali, &c. Contrarium huius videtur notari in d. §. quod si homo. Vnde quidam Doct.[a] dicebāt, quod vbicunque agitur ad speciem, potest fieri executio incōtinenti. Sed hoc est contra l. in fideicōmissi, in prin. de vsu. Et ideo quando † agitur ad speciē die aut agitur actione reali, & tene quod dictū est s. per gl. Aut agitur merè personali, & habet quadrimestre tempus, vt d. l. in fideicōmissi. † Aut agitur personali scripta in rem, vt actione ad exhibendum, quæ est personalis in rē scripta,[b] vt l. de eo in fi. melius in l. 3. §. est autem personalis, ff. ad exhibendum tūc idē quod in reali, vt Inst. de offi. iudi. §. 1. Et idē dico ī actione, quod met. cā. nā & ipsa est in rē scripta, vt l. metū, §. fi. ff. quod metus cau. tunc habet tempus officio iudicis, sicut in reali, vt d. l. si cū exceptione. §. quod si homo. & quod ibi no. in gl.[c] melius quam hic. † Si vero agit actione mixta, vt in petitione hereditatis, tunc prout in ea venit vēdicatio rerum sapit naturam realiū; prout in ea veniunt personales præstationes, sapit naturam personalium, vt l. hereditatis. s. de pet. hær. Quæro † intra quantum tps pignoris fit vēdō.[d] Gl. dicit quod statim post quadrimestre tps. Et vide gl. quæ pignus prætorium venditur ex diffinitiua post lapsum quatuor mensium, debent expectari duo alii mēses, vt l. debitorib. ff. de re iud. quæ dicit, quod dantur duo mēses post lapsum primi termini, licēt gl. dicat eā corrigi. j. ti. c. l. 2. sed nō est verum vt ibi dicā. Qn vero vēdō fit ex interlocutoria, dicam in l. cum proponas. de bo. auth. iud. pos.

CONTRARIETAS.

Aduerte, incontinenti debet fieri executio, sicut in actione reali, in actione personali in rem scripta, vt est actio, quod me. cau. Ita Bar. alleg. in hac l. fi. Contrarius tamen sibi inuitur in l. si cum exceptione. ver. quod si homo. ff. quod met. cau.

CONCORDIA.

Pro concordia. Tu dic, quod Bar. in d. versi. quod si homo, loquitur in actione personali: prima autem opi. loquitur de personali in rem scripta. & hanc solū voluit de directo ipse Bar. in hac l. fi. ideo rectè ponderari debent verba ipsius Bar.

ADDITIONES.

a Ale. Quidam Doct. Et no. quod si tempore executionis reus condemnatur in aliquo vltra id, quod venit in prima sententia, pro illa habet nouam dilationem, quæ datur iudicatis. Vide Bartol. in l. si cum exceptione. §. quatenus, ff. quod metus causa. quod no.

b Ale. Scripta. Contrarium tenet Bar. in l. si cum exce. §. quod si homo. vide Bal. in l. defensionis facultas, infra de iure fisci.

c Alexan. In gl. Et ad limitationem hic dictorum, vide quod habes in l. debitoribus, de re iud.

d Alex. Venditio. Vide Bal. in l. ordo. supra eod. & ibi dixi. & hic adde Bal. in addi. Spe. in tit. de senten.

De vsuris rei iudicatæ. *Rubrica.*

Gl. tua continuat, & ideo continua, vt habes in ea. dictum est s. de excep. rei iud. Sequitur videre de pœna imponenda moroso, qui non soluit. Pœna enim sibi imponitur, quia tenetur ad vsuras rei iudicatæ, ideo ponitur hic iste titulus.

LEX PRIMA.

1 *Sententiæ non parens, pœnam, incurrit centesimam.*

IS, qui bona. Breuiter dicit, qui † non paret sententiæ intra tempus, tenetur ad vsuras centesimas hoc dicit ista lex breuissima.

LEX II.

1 *Tempus quod currat condemnato ad soluendum, scilicet quadrimestre.*

Eos qui. [a] † Condemnatus ad soluendū, habet quatuor mēses à die sniæ primæ, si nō fuerit appellatum, vel à die confirmationis, si fuerit appellatum. h. d. Opp. de l. debitorib. ff. de iud. Sol. illa corrigitur per istā. dicit gl. Non placet, vt dixi s. ti. j. in l. fi. Nam quoddam est tps, quod dat ad soluendum condemnato, & de isto loquitur hic. Quoddam est datū ad vendendum pignora capta post primam dilationem, & de illo loquitur lex prima. Op. ff. de app. l. negocium. de vsur. l. tutor. Dicit gl. ibi loqui, quando frustratoriè[b] appellauit. Tu dic[c] quod ibi loquitur de vsuris primæ actionis, quæ vsuræ currunt pendente iudicio primo, nec extinguuntur per sententiam, à qua est appellatum frustratoriè,[d] quod currunt vsuræ centesimæ lapsis quatuor mensibus à die primæ sniæ: & intellige frustratoriè, quādo euidenter calumniosè appellauit per dictā regulam.

ADDITIONES.

a Alex. Eos qui. No. istum text. dum dicit, quod datur quadrimestre, limitat Bald. in l. quoniam nonnulli. infra de app. quem sequitur Ro. in l. 5. §. quæ præsens de verb. obliga. & ibi vide per me. Ista iura dicentia, quod datur quadrimestre, fallūt in agentibus actione in rem. glo. est in au. l. in fideicommissi. in gl. 2. in fi. ff. de vsu. & late dixi in l. debitorib. post Bar. ff. de re iud. & ad idem quod dixi, vide no. Inn. in c. quærenti. de offi. deleg. ubi omnino uide. Ad materiam huius quadrimestris temporis ponunt etiā plenè multa glo. & Bar. & Doct. in l. h. supra eo. prox.

b Ale. Frustratoriè. Per hoc Bal. multum no. in l. 2. supra ti. 1. dicit, quod si in snia apponitur terminus, & interim appelletur, quod non currit terminus appellanti, licet delictat, nisi appareat frustratoriè appellatum, & in mora. uide cum notabiliter.

c Ale. Tu dic. Vide Bal. hic, qui dicit, quod talis vsura potest peti etiam hodie de iure diuino. Adde Bar. & Io. de Imo. in l. si insula. §. vsuras. sol. mat.

d Paris. Si fuerit appellatum frustratoriè. Vide Alc. cons. 96. in 4. uol. & cons. 92. 2. uol. 4. & cons. 42. ubi etiam habes de oppos. Item no. quod istud quadrimestre non datur nisi præstita satisdatione. uide Fran. cons. 134. & de materia quadrimestris, & an, & quando competat, uide Fel. in c. quod ad consultationem, extra, de re iud. vbi ponit an iudex possit arctare, vel prorogare, & uide quatuor limitationes ad prædictam reg. de quadrimestri, per Ias. in l. si arrogator, ff. de adop. & ibi etiam in præcedenti ponit, quod si iudex istud quadrimestre statuerit, an dicatur terminus & dilatio legalis, an vero iudicialis, & effectus est magnus, ut ibi per eum. Item lex tali. uide per Fel. in c. quærenti. extra, de offi. deleg. An autem hoc quadrimestre habeat locum, quando agitur ad aliquam speciem, uide Are. in l. continuum, §. illud, de verb. obli.

LEX III.

1 *Dilatio data reo, prodest fideiussori.*
2 *Illud, à quo remouetur genus, & qualibet eius species.*
3 *Sententia nouat primam actionem, & interrumpit cursum vsurarum.*
4 *Nouatio tribus modis sumitur, & qui sint.*
5 *Exceptio competens principali, porrigitur ad fideiussorem contra principalem nisi personæ cohæreat, & num. 1. & 6.*
6 *Sententia lata contra principalem mandatur executioni contra fideiussorem.*
7 *Fideiussor iudicatum solui, qui exactus est pro domino, habet executionem paratam contra dominum.*

Sancimus. Bona l. est, & breuis h. d. Quadrimestri tēpore elapso currūt vsuræ centesimæ sortis tm, & nō vsurarū. † Et dilatio, quæ datur reo, prodest fideiussori. Diuiditur in duas partes principales. In prima dicit vsuras currere super sorte tm. In secūda dilationem porrigi ad fideiussorem. Secūda ibi, & cum antiquitas. Itē prima subdiuiditur, quia primo ponit dictū. Secūdo probat per rōnem à remotione gñris. Tertio per rōnē à remotione absurdi. Quarto per rōnem à maiori. Quinto per rōnē à nouatione. Partes videbis in tex. Secūda ibi, cum n. Tertia ibi, si. n. sine. Quarta ibi, si. n. ex iudicati. Quinta ibi, si. n. nouatur. No. ex prima particula, quod currunt vsuræ sortis tm, non vsurarum. Secūdo no. † illud, à quo remouetur genus, & quilibet eius species. Tertio no. ex quinta particula. quod † snia nouat primam actionē, & interrumpit cursū vsurarū. Venio ad primū dictum. Op. de l. cum quidā. 2. §. in tacito. ff. de vsu. Solu. vt in gl. Vlterius op. dr hic, quod per sniam nouatur prima actio. Cōtra, ff. de pign. l. grege. §. Et, veritas est, quā ponit Dy. in l. alia. ff. de noua. & gl. & Cy. tangunt s. de iud. l. 1. † quod nouatio sumitur trib. mo. Vno modo primæ actionis[b] in secūdam transfusio, & de ista loquitur ff. de noua. l. 1. Secūdo mō accipitur nouatio, hoc est. nouæ qualitatis additio, et ista fit per lit. cōte. vt l. aliam. ff. de noua. fit. n. actio prima perpetua, & transitoria in hæredes, sed non erit noua. Tertio modo accipitur nouatio, hoc est nouæ formæ adiectio, & ista fit per sententiam, nā adiicitur noua actio per sniam. Item impedit primas vsuras per cētesimas, nō tn quod prima actio tollatur. Ita loquitur hic. Venio ad secundā partē, ex qua no. duo. Primo, quod † exceptio competēs principali, porriginir ad fideiussorem. Secundo no. † quod sententia lata contra principalem, mandatur executioni cōtra fideiussorem. Ad primū op. ff. de exce. l. exceptione. Sol. quod hic dr, fallit in exceptioni. cohærentib. personæ. vt l. contraria. Ad 2m op. & videtur, quod contra fideiussorem non possit fieri executio[c] contra quem nulla præcessit instātia, nec snia, ut j. qb. res iud. nō no. per totū ti. & s. ti. 1. de pig. l. grege. §. si cū defensore. So. Odoffr. intelligit ista in fideiussore de iudicato soluendo, licēt gl. loquatur simplr. Leges contrariæ loquūtur in fideiussore contractus, licēt gl. pen. loquatur hic simplr. Ista materia, utrū executio fiat contra fideiussorē, est valdè lōga, quam plenissimè tractaui in l. 1. & in rub. ff. iud. solu. Tn quātū ad propositū Doc. dicit. Aut loquimur ī fideiussore iudicatū solui, & loquitur hic. Et quod iste tex. loquatur de executione, quæ fiebat in fideiussorē, patet ex eo quod dicit statim, vt ibi dixi. Itē inducebam[d] hanc l. ad aliud. s. † quod fideiussor iudicatum solui, qui exactus est pro dño, habeat executionē paratā contra dñm, nec habet necesse contra eum dare libellum in actione mandati, nec procedere ordinatè, vt hoc tex. ibi, statim pecunias, &c. Plenè vide in l. 1. iudic. sol. Gul. tangit hoc in l. 2. §. fin. cum l. seq. ff. qui satisd. cogan.

ADDITIONES.

a Alex. Opp. de l. cum quidam. An per sententiam fiat nouatio, uide in l. 1. de iud.

b Menoch. Primæ actionis. Gomes §. item si quis postulante. nu. 6. de actio.

c Ale. Fieri executio. An sententia executioni mandetur cōtra fideiussorem sine nouo processu, etiam omnia ista intellige, nisi feratur contra principalem contumacē ea facta contestatione, quia nocet fideiussori, per no. per Bar. in l. si cum filius. de uer. oblig.

d Alex. Item inducebam. Vide gl. in l. fideiussor. ff. de re iud.

Si plures vna sententia condemnati sunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Libellus, in quo conueniuntur plures simul, & quilibet in solidū, procedit si adiicitur, quod vna solutio sufficiat.*
2 *Illud, quod dicitur, quod debet pronunciare super toto, intelligitur super toto, quod petitur, licet in sententia omittatur aliqua qualitas.*

SI non singuli. Plures simpliciter condemnati intelliguntur in partes æquales, nisi aliud sit expressū. h. d. totus iste tit. No. quod dixi in summario. Op. aut tu dicis, quod libellus hic processit, quia petebantur centum simpliciter ab omnibus, & tunc nō est uerum, quia sententia debet conformari libello, ut in l. ut fundus. communi di. & ideo nullum dubium habet lex, quia sic petebatur. † Aut tu dicis, quod dabatur libellus in solidum contra plures, & videtur quod

libellus

libellus non procedat, & per consequens nec sententia, vt s. de fideiuss. tu. l. 1. vbi dr expresse q nō procedit libellus qn conueniuntur fideiussores, & tutores pupilli in solidū. Sed posito q procedat libellus, adhuc vr, q nō valeat snia, q pro parte tm iudicauit, & p parte nō: nā petebat à quolibet in solidū, condēnauit quēlibet pro parte, ergo snia est nulla, vt no. s. si adu. rē iud. l. 1. Dic qd pōt intelligi duob. modis haec l. Vno mō, q petebā simplr cētū, & dubiū facit l. q ubi oblō petebat in solidū, & ita & petitio & snia videbantur in solidū debere intelligi, qd hac l. remouetur. Scdo pōt intelligi quod conueniebā plures simul, & quēlibet in solidū hoc adiecto, q una solo sufficiat. iste libellus pcedit, vt j. de duo. reis. auth. hoc ita. & in l. executione. §. in solidū. ff. de verb. ob. Hēs in gl. quæ dicit, in l. si mādato Titij. §. Paulus rñdit ff. mā. & tūc dubiū facit hic, q videbatur, q verba sniæ deberēt intelligi sm verba petitionis, q hic remouetur. Nam verba sniæ dēnt intelligi sm se, & sm quod ipsa important, non per relationē ad libellum, nisi ad libellū expsse se referant, vt vidistis in l. ñ. s. de sen. quæ sine cer. qu. Non ob. l. 1. de fideiuss. tut. quia fateor, q non pōt conueniri in solidū, si exigatur. Ita sentit ibi gl. paruula. Sed si adijcitur in petitione, q vnius solo sufficiat, bñ pcedit, ut dictū est s. Non ob. q pro parte pnunciat, p parte nō: quia immo pnunciauit sup toto in eo, qd est petitum. licèt illā qualitatē, an in solidū, vel pro parte, omiserit, qd no. † q illud, qd dr, quod dēt pnunciari sup toto, intelligatis sup toto qd petit, nec vitiat snia. si omitterei pnunciatio super aliqua qualitate, qd tene menti. His pmissis, venio ad gl. Op. & vr q snia cōdēnatoria plis condemnato, cōt l. euidenter. ff. de exc. rei iu. Dicit gl. hic vr condemnatus in parte, & in parte absolutus. Ista est falsā, vt not. in l. 1. s. si aduer. rem iud. Vel dic, q nō prodest ei, quia adhuc prima actio durat in solidū, ideo sententia non tenet. nisi pro parte, si est vera.

ADDITIONES.

a Ale. Non procedat. Hic adde quæ habes in l. Paulus, la 2. ff. de re iud.
b Alex. Secundo. Per Bar. latius l. 3. §. 2. ff. de duobus reis.
c Alex. Verba sententiæ. Vide Bart. in l. 2. supra de erro. cal. & Bar. in l. Paulus, la 1. ff. de re iud. verba sententiæ debent intelligi secundum sequentia. vide tamen Bal. in l. fi. s. communi di.
Paris. Verba sententiæ. Vide quæ habes in Ber. in uer. sententia interpreta & adde q si iudex condemnet aliquem, sententia intelligitur sine die vel conditione. licèt instrumentum vigore cuius profertur sententia contineat diem, vel conditionem, vide Aret. in l. 1 supra si ad lib. & ibi ... vide Sal. aliter distinguentem, uide ad doctrinam Bar. hic eun. Iem. in l. Paulus la 2. ff. de re iu. & vide Alex. in l. ... §. decem, eo. tit. de re iud. ista tamen reg. non procedit in sententia adiudicatoria iur. realis, quia intelligitur pro rata dominij competentis, l. 4. §. si aliter. ff. fi. regun. ubi Bal. & Fl. no. & Ar. in l. separatis §. ... ff. de acq. po. Io. de Imol. & alios in prin.
d Alex. Super toto. Facit, quod no. Bal. in l. pe. de sen. quæ sine cer. quant. & expresse Bal. in l. 3. de re iu.
e Alex. His præmissis. De intelligentia huius l. uide Doct. in l. repetita. & quod ibi Bart. de fide instr. & uide Ale. in l. 1. supra de iud.

LEX II.

Quoties. Opp. si unus ex plurib. app. l. j. Sol. Vnius appellatio prodest alijs, ut ibi no. tamen non nocet vni, nisi alter non sit soluendo.

Quibus res iudicata non nocet. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Res iudicata contra vnum, alijs non præiudicat.*
2 *Frater admittitur ad defensionem rei fratris, sine mandato.*
3 *Sententia lata contra fratrem præiudicat eidem fratri si non vult habere ratū.*
4 *Quod tunc frater, qui litigauit, teneatur ex cautione de rato, si eam interposuit.*

Si neque. Bī. h. d. totus iste tit. † Res iudicata cōtra vnum non nocet alijs, siue sit coniuncta persona, siue non; siue in causa ciuili, siue in criminali; siue sit in eadem causā, siue in simili. † Op. q frater est persona, quæ admittitur sine mandato, ut l. sed & hæ. ff. de procur. Sol. † Ex hoc nō sequitur, q sententia lata contra eum præiudicet, si non vult hoc ratum habere. Fateor tamen, q † ipse frater, qui litigauit, teneatur ex cautione de rato, si eam interposuit.

ADDITIONES.

a Ale. Si neque. Vide Bar. in l. neque, ff. de crim. expil. hær.
b Ale. Op. quod frater. Idē tenet Bar. in l. sæpe, ff. de re iud. & uide l. 2. in fi. supra de ed.
c Menoch. ... cautione. Paris. consi. 117. nu. 5 lib. 1.

Res inter alios. Opp. de l. Papinia. §. fin. de inof. testa. Gl. q est hic, dicit, qd est regula, q fallit in casibus, quos gl. ponit hic, quos uide. do. Cy. oēs casus speciales inducit per modū cuiusdam distinctionis ualde longæ, quā omitto pro modo, licèt ista distinctio egeret multis suppletionibus.

ADDITIO.

a Alex. Res inter alios. Per Inno. in c. quamuis, de re iud.

Comminationes, vel epistolæ, programmata. Rubr.

Ista rub. ponit summarium totius tituli, continua ut in gl.

LEX VNICA.

IVdex. No. q mandatum de mittendo aliquem in possessionem, non præcedente causæ cognitione, non valet ut hic, quod no. Dicemus in l. meminerint. j. unde ui. quod tene menti. Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Alexan. Non valet. Idem de mandato de disutiendo de possessione secundum Bald. qui dicit hanc esse singularem.

Si ex falsis instrumentis, testimonijs, & instrumentis iudicatum sit. Rubrica.

ADDITIO.

a Paris. Si ex falsis. No. q licèt testes producti in causa probarentur falsi, non tamen retractaretur sententia, nisi constaret q iudex motus fuisset per illos. Qualiter illud procedat uide Fely. in c. inter cætera, extra, de re iu. vide latius de materia quomodo post sententiam possit opponi exceptio falsitatis, & quid debeat probari, uide Felin. c. licet causam extra, de prob. Item an sufficiat probare testem fuisse corruptū, uide Fel. in c. sicut. extra, de test. Item quod pendente cognitione talis falsitatis obseruari debeat sententia, vide Fel. in c. accepimus. extra, de fi. instr.

LEX PRIMA.

SI tabulas. Hic totus titu. breuiter hoc intendit. Snia prætextu falsorum instrumentorum lata, rescinditur trib. cōcurrentib. seu conueniētib. Si falso sunt pducta, & de falso non sit cognitū: & ppter illa falsa iudicatum, qd pdest ad tria. s. ad sniam rescindendā ad executionē impediendā, & ad solutum repetendum. h. d. totus tit. Postea examinabimus de lege ad l. Op. de fide instru. l. ulti. Sol. Ibi fuit de falso cognitum in primo iudicio. hic nō. Si ergo in primo iudicio est cognitū de falso, non nocet in alio: quod intellige, si ad eundem finem quæratur de falso in eo. iudicio, iuxta ea, quæ notātur per Cy. in l. peremptorias. s. sent. rescin. non pos. Habemus in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. Item op. Inst. qui manu. non poss. §. semel. Sol. ibi exponitur causā falsā, id est, non uera.

ADDITIONES.

a Alex. Si tabulas. Adde Bar. in l. diuus, ff. de re iud.
b Ale. Op. Idem dicit in l. diuus, ff. de re iud. adde Bal. in d. l. ulti. & per hoc in l. 2. cum ibi no. j. de falsis. Menoch. Soc. se. consi. 60. nu. 1. lib. 4.

LEX II.

1 *Sententia lata prætextu falsorum instrumentorum. & sic rescindenda, non firmatur per appellationem.*
2 *Probato falso, sententia rescinditur per restitutionem in integrum, & quando id fallat.*

Et qui. Dr hic, qui non prouocauerunt. Quæro quid si appellassent, an sententia firmaretur? Videtur quod sic. ff. rem rat. hab. l. cum minor, §. falsus. Contrarium est verum, per l. si expressim. ff. de app. Non ob. §. falsus, q ibi sententia solum deficiebat propter defectum cōsensus, hic verò propter falsitatem instrumentorum. Quæro † probato falso, qualiter sentētia rescindatur? gl. hic dicit, p restitutionem in integr. vt l. diuus de re iud. Fallit in casu s. si ex fal. alle. l. 1. Hoc, q gl. dicit, est verū, quando sententia propter falsa instrumenta, est lata cōt psentē. Sed si esset lata cōt absentem, esset ipso iure nulla, vt l. si Prætor, §. Marcell. ff. de iud. & ibi no. Istam materiam plenè examinaui in d. l. diuus, ff. de re iu.

ADDITIO.

a Barb. Hoc q gl. dicit. Adde Bar. in l. nā postea, §. si minor. ff. de iureiu. & hic adde Bal. infra eod. in l. fi. & d. §. Marcel. & in l. 1. infra de adun. diuer. iudi. Adde quid iuris si testis corruptus dixerit uerum. Inn. in c. sicut, de test. c. cum dile. de do. dicit q sententia non tenet, & in c. cum causam, de prob. tenet contra. Adde gl. in l. 1. §. 1. ff. de fal. cui coniunge ... in l. diuus, infra de fal. ponit quid iuris in d. casu.

LEX III.

1 *Non sufficit probare testes dixisse falsum, & illis attestationibus iudicem motum, vt sententia rescindatur, si quis in positionib. vel in libello dicit testes falsum dixisse, pecunia corruptos.*
2 *Quando committens falsitatem in iudicio, perdat causam.*

Falsam. Circa istam l. est examinandum vnum, de quo est opi. † vtrum sufficiat probare testes dixisse falsum, & illis attestationib. iudicem motum, ad hoc, vt rescindatur sententia. Hic videtur q sic. In cōtrium videtur, q dēant pbari duo, s. q dixit falsum, & quod corruptus pecunia, vt l. diuus, ff de re iu. aliàs nō rescindetur sententia, & hoc tenuit Pla. Gl. videtur tenere contrarium, q non requiratur q iudex sit corruptus pecunia, quia idem est iuris in test. & in instrumentis: sed in instrumentis non adhibetur illa distinctio, an sit corruptus, uel nō, ergo &c. Veritas est ista, quādo aliquis se astrinxit in positionib. suis, vel in libello, quia dicit testes falsum dixisse corruptos pecunia. Certè si ad hoc se astringit, dēt vtrumque probare. Secùs si ad hoc se non astringit. Istud probatur extra, de prob. c. licèt. Et ibi uide de hoc per Ber. & Inn. Ego plenius in d. l. diuus. Opp. q qui † falsitatem committit in iudicio, perdit causam, vt supra, de pœ. iud. qui malè iud. l. j. & ff. de iure fisl. fraudem. §. neq; instrumenta. Sed hic dr, q causa restaurai in pristinū statum, ergo malè. Bī, qñq; qs cōmittit falsitatem circa acta iudiciaria falsificando, & fraudando, & tūc pdit cām, ut d. l. in fraudem. Qñq. cōmittit falsitatem corrūpēdo aduersariū, vel iudicē, & tūc perdit cām, ut s. de pœ. iudi. q malè iud. Qñq; cōmittit fraudē circa testes, uel instra, & tunc nō pdit cām. Ita loqtur iste titulus.

ADDITIONES.

a Ale. In contrarium. An vt sententia rescindatur sufficit probare, testes falsum dixisse, an requiratur etiam q probetur, eos fuisse corruptos, per Bal. in l. fi. inf. e. Adde Spe. & Io. An. in tit. de sen. § qualiter uer. item op. & an tunc sententia retractetur, uide in ver. seq. Et si post terminum testes non possunt reprobari, an iudex possit inquirere, uide Bar. consi. 99.
b Ale. Opp. quod qui. Et scripsi post Imo. in d. l. 1. de re iud.

LEX IIII.

1 *Exceptiones opposita post sententiam cōtra actionē primā, & alia quæ possunt incontinen-*

Incontinenti probari impediunt executionem sententia.
Practica formandi exceptionem contra executionem sententia.

a Iudicati. ¹ Vades hic, quod ista exceptio ᵃ impedit executionem. 1 Contra, ĩ. de ordi. cogn. l. fi. Solu. Breuiter † quędā b exceptiones, ᵇ opponunt post sñiam, nō ꝯ sñiam, sed ꝯ actionem primam, & istæ impediunt executionem, vt l. 1. ĩ. de iur. & fac. ign. & ibi dicam istud. Quædam exceptiones opponuntur post sñiam cōtra ipsam sñiam, non ꝯ actionem primā, & hic aduerte. Aut de illa exceptione liquet nullo alio probato extrinsecus, vt quia fuit prolata nulla præcedente instantia, vel fuit condemnatus dñs, vbi debet condemnari procurator, & similia: tunc ēt impedit executio, vt l. 1. ĩ. de execu. rei iu. & l. si cum nulla ff. de re iudi. Si verò requirit alia probatio extrinsecus, tunc quia ista probō requirit altiorem indaginē, & tunc non impedit executionem, vt l. fi. ĩ. de ord. cog. & ĩ. de fal. l. 2. & extra, de in inte. rest. c. auditis. Si verò illa exceptio posset probari incontinenti, tunc impeditur executio, & hic est casus in l. nostra, nam hic loquitur, qñ iam in alio iudicio instrumenta erant probata falsa, ita quod de falsitate probatio erat pro aperta, & manifesta, & vide tex. qui dicit. Quod ista distinctio sit vera, probatur per rōnem. Nam vos scitis, quod in executione sententiæ adhibetur cognitiō summaria, vt l. à diuo Pio. §. si super reb. ff. de re iu. Sed in summariis cognition. admittuntur exceptiones quæ possunt probari incontinenti, nō illæ, quæ requirunt indaginem, vt l. 3. §. ibidem, ad ad exhi. & ad Tre. l. ille à quo. §. si de testamento, & l. à quo, in princ. c vt in possessio. leg. Ex hoc habes practicam ᶜ quando formas exceptionem contra executionem sententiæ, quia habes dicere, quod paratus sum incontinenti probare quod si non posset probari incontinenti, iudex posset eam respuere, quod no. & tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Exceptio. An ista exceptio falsi impediat executionē, vide etiam Bal. in l. 3. cum ibi on. sup. de fal. & Bal. in addi. Spe. de exec. sen. Menoch. Ias. consi. 85. col. 1. lib. 1. & ibi col. 2. quærit an ipso iure, uel mediante restitut. competat.

b Ale. Exceptiones. Quæ exceptiones possunt oppo. in executione sententiæ, uide eũ in l. 4. §. condemnatum, de re iud. & uide eum in l. diuus, eo. tit. in fi.

c Ale. Practicam. No. hanc practicam contra executionem sententiæ.

De confessis. *Rubr.*

Continua, vt in gl. Dictum est ĩ. de verè condemnatis, sequitur videre de quasi condemnatis, qui dicuntur confessi. Quærit gl. quomodo differt hic titulus à titulo de interro. act. Dicit gloss. quod hic titulus habet locum post lit. contest. ille titu. de interro. act. ante litem contestatam. Et vide glo. de hoc no. de interrog. actio. super rub. de procu. l. non solum, in prin. Veritas est, quod hic titu. habet locum ante lit. contest. & post, quia etiam nullo præcedente libello, vel litis contest. fiunt confessiones, vt ĩ. videbitis, & differt ab illo; quia ibi de interroga. act. quæ fiunt in iudicio ad litis ordinationem, hic de his, quæ fiunt ad litis decisionem. dixi ff. eod. super rubrica.

LEX VNICA.

1 *Confessus in iudicio, pro condemnato habetur, & contra eum fit executio.*
2 *A confessione sua facta in iudicio non potest quis recedere.*
3 *Confessio facta in iudicio, habet executionem paratam, & nu. 7. 8. & 9.*
4 *Quando dicatur confessio in iure.*
5 *Quæ pertinent ad iurisdictionem voluntariam iudicis, possunt in quolibet loco expediri.*
6 *Quid in his, quæ pertinent ad iurisdictionem contentiosam.*
7 *Confessiones quæ pertinent ad litis decisionem debent fieri in loco maiorum nisi qualitas personæ repugnet.*
10 *Positioni iuris non tenetur quis respondere, & in causa capitali confessio spontanea præiudicat.*
11 *In criminalibus, quando quis habetur pro iudicato, per confessionem debet sequi sententia diffinitiua.*
12 *Idem in causa ciuili, quando confessio emanauit post litem contestatam.*
13 *Confessio facta in iudicio, in quibus æquiparetur sententiæ, & nu. 8.*
Confessio adulti tenet, sed restituitur.
14 *Confessio tutoris, quando præiudicet pupillo.*
15 *Confessio facta in iudicio debet poni in actis.*
16 *Quando confessio valeat sine interrogatione.*
17 *Ad tales responsiones compellitur aduersarius officio iudicis.*
18 *Confessio facta coram iudice, an mandetur executioni per alium.*
19 *Si fiat coram iudice incompetenti, executionem non meretur.*
20 *Si fiat coram arbitro, ita præiudicat sicut coram iudice.*

a Confessos. ᵃ Hæc est no. lex, & hēt notabilem glo. & 1 bř hoc intendit. † Confessus in iure hř ꝓ ꝯdemnato, & ꝯ eum pt fieri executio. h. d. Iste tex. hēt duas partes, vt patet in summa. No. qđ ꝯfessus i iure, hř ꝓ ꝯdēnato. Simi- 2 le, in l. 1. ff. e. Not. † qđ à ꝯfessione sua qs nō pt recedere, quod dicā in l. 3 error. de iur. & fac. igno. & dixi ff. e. l. 2. Tertio nota, & † ꝯfessio hēt executionē paratā. Ita dicit hic text. & l. post rē. ff. de re iud. & l. debitorib. e. ti. qđ no. & tene mēti. Et pp hoc in ciuitate ista instrumēta b confessionata ᵇ mandantur executioni, sicut sententię diffinitiuę, ᶜ c quia per statutum si sit cōfessio facta coram notario, videtur facta coram iudice, in Tuscia vocantur instrumenta guarentigionata, quod no. Venio ad gl. quæ est magna. Vides quod gl. ponit regulā & multas limitationes ad eam, Ego pro declaratione gl. formabo pro qualibet limitatione vnam oppositionem. Opp. quod confessio non præiudicet, vt l. si ex cautione, & l. ex contractibus. ĩ. de nō nu. pec. vbi dicitur, quod intra biennium potest obijcere exceptionem non nume. pecu. licet fuerit confessus. Huius timore dicit gl. quod hic debet intelligi confessus. s. in iudicio. Nam ibi loquitur de confessione extra iudicium, quæ non prodest ad obligandum sed ad deliberandum, dicit gloss. Sed de hac confessione extra iudicium, nil dicā hic, sed mā eius est in l. gñaliter, de nō nu. pec. & ibi dicā. Tetigi in l. non solū. §. si liberationis verba, de li. leg. iuxta hoc 4 est videndū, † qñ dicatur fieri confessio in iure ᵈ Gl. hic dicit, in iure d vbicunq; sit iudex, vt ff. de interrog. act. l. volunt. §. & ait. In ꝯtrium vř quod iudex debeat seruare locum maiorum, vt l. cum sñiam. ĩ. de 5 sen. & l. pe. §. fi. ff. de iustu. & iur. Propter quod dic, † quædam sunt, quæ pertinent ad iurisdōnē voluntariā, & ista possunt expediri in quolibet loco, vt l. 2. ff. de offic. procon. & leg. & sic seruatur in emācipa- 6 tionibus, & similibus casib. † Quædam pertinent ad iurisdōnem cōtentiosam. & tunc si quidem debent expediri summariè, & de plano, possunt expediri in quolibet loco, vt l. nec quicquam. §. de plano. ff. de offi procō. & l. 2. §. dies, qs ordo in bo. pos. ser. & ibi gl. Quę e dam verò requirunt plenariam ᵉ causæ cognitionem: tunc si quidem, quod agitur pertinet ad litis ordinationem, potest expediri in quolibet loco, vt d. l. voluit. §. quod ita, de interr. actio. Si pertinet ad litis decisionem, debet seruari locus maiorum, vt d. l. cum sententia, ĩ. de sent. cū si. seruata distinctione, quā dixi in l. si vt proponis l. 2. 7 quo, & qñ iudex, & l. 1. de sent. ex breuic. reci. † Istæ ergo cōfessiones, quæ ptinent ad litis decisionē, dēnt fieri in loco maiorū. Fallit ex cā, q pp qualitatē psonæ pōt mitti ad eā, vt rñdeat. ff. de iureiur. l. ad egregias, mō hētis primū. Op. l. de ætate. §. 1. de interro. act. ĩ. de proba. l. exemplo. Dicit gl. intellige hoc, qñ confessus est ꝯ se: secus si ꝓ se, vt in ꝯrijs. Hoc, qđ ꝯfessio facta pro se nō prosit, fallit in casibus, qñq; pp delictū aduersarij, vt l. si qñ. ĩ. vnde vi. Itē, qñ defertur iurm in litem, in casib. q ponuntur in l. in actionib. ĩ. de in lit. iurā. Item vbi defertur iurm in defectum probationis, vt l. admonendi ff. de iureiu. & l. in bonæ fidei. ĩ. de iurei. Circa prædicta est videndum, quid si confessio contineat aliquid contra se, & aliquid pro se, vtrum in eis, quæ sunt contra se stetur, & in alijs non. Istum passum examinaui in l. Aurelius. §. idem quærit. ff. de libe. lega. gl. tangit in l. si quidē, ĩ. de exce. & ibi dicemus, Opp. tertio de l. certum. ff. eo. Soluit glo, 8 † quod hoc debet intelligi, quādo certum cōfessus est, aliàs si incertum, cogitur ad certificandum, vt in contrario. Ego intelligo, quod in omnibus casibus, in quibus valeat sententia incerta, vt l. 2. de sent. quæ sine certa quantita. in illis valet confessio incerta, quia æquiparantur confessio, & sententia, vt hic videtis: & eo mō meretur executionem ꝯfessio incerta, sicut sententia incerta, & in executione declarabitur. Quid. n. si esses confessus te esse hæredem Titij, & me possidere hæreditatem, quare non valet ista confessio, vel me gessisse negotia tua per decem annos, & simi. Vlterius op. de l. confes- 9 sionibus, & l. si is. ff. de interro. actio. Soluit gl. † quod hic debet intelligi, quod sit confessus id, quod ius, vel natura non respuit: aliàs non valeret, vt in ꝯrio. Ex qua glo. no. quod positionibus iuris non tenetur qs rñdere; qa in eo rñsio nihil releuat. Si. n. ego respōderē contra ius, nil valeret: sm ius non releuat ponentem. Notatur de hoc in l. 2. ff. eo. & ibi dixi, & est tex. in l. ornamentorum. ff. de au. & arg. leg. Opp. ff. ad legem Aquiliam. l. inde Neratius. §. fi. cum l. seq. & l. qui Stichum. ff. eod. Huius timore limitatur ista regula, quod hoc debet intelligi de eo, qui confitetur factum cuius nomine cum alio posset esse actio. Nam si ego essem confessus, me occidisse hominē viuentē, nō valeret, quia huius noīe nō pōt esse actio cū alio. Sed si essem ꝯfessus me occidisse Titiū, quē occidit Seius, ego tenerer,

ADDITIONES.

a Ale. Confessos. De differentia inter hunc ti. & tit. de interro. act. vide Bar. in rub. ff. eo. Et an confessio vnius noceat alij, vide Bar. in l. 2. sup. de eden. & Doc. Quæ differentia sit inter confessum, & conuictum, vide Doc. & maximè Abb. in c. at si clerici. de iud. & statutum faciens mentionem de confesso, intelligitur de sponte confesso. Ita dicit Bald. in l. 2. inf. quo ap. vbi dicit, quod esset verum in materia actorū. Et statutū faciēs mentionē de cōfesso, similiter intelligitur de verò, nō de ficto. Ita no. d. Anton. & alij, in c. at si clerici. de iud. & benè facit tex in l. quoniam, & quod ibi Bal. ff. de his, qui no. infa vbi dicit, quod bannitus, qui ex forma statuti habetur pro confesso, non efficitur infamis. Et vide, quod singulariter tradidit Gul. in Spe. de confes. §. nunc videndum, cum concor. quas habes p Ale. in l. 2. §. pe. de eden. vbi dicit, quod quamuis confessio facta in vno iudicio, faciat probationem in alio, nunquam tamen hoc est verum, si sit facta per procuratorem. Recipit tamen dictum statutum interpretationem passiuam, vt habetur post Bar. in l. 2. inf. quo. ap. Quando autem statutum dicit, habeas aliquem pro confesso, debes intelligere de confessione iudiciali, & solenni, secundum Bal. in l. quoniam, in prin. commenti. ff. de his, qui no. infa. quod dixi tenendum, & scias, quod ille, qui confitetur, videtur promittere dare, Bar. in l. ex facto, de hæ. insti. vide post Bar. in l. pub. §. fi. ff. depo.

Barb. Cōfessos. Et de cōfessione erronea vide Bar. in cons. 124. inc. in cā Io. Prochi.

b Ale. Instrumenta confessionata. Quæ est ratio, quod hodie instrumentum confessionatum habeat executionem paratam de iure communi, vide Bal. in l. 1. sup. de execu. rei iud. per Pa. de Elea. in commento c. ex parte, de confes. & ibi etiam aliquid per d. Ant. Adde Pa. de Ca. consi. 73.

c Paris. Sententiæ diffinitiuæ. Vide Bar. in l. cū huius, in fi. prin. ff. de bon. auth. iud. poss.

d Ale. Confessio in iure. Et quid si fiat coram notario, uide gl. in l. iubemus. sup. de lib. cau. & quod no. Bar. in l. possessio. §. & si pos. ff. de acq. poss. Sed quid si est facta coram arbitro, Petr. & Cyn. hic concludunt, quod non dicatur facta in iudicio. Sed tu vide Bar. inf. ea. l. in fi. qui videtur tenere contrarium per Pa. de Eleaza. in c. ex parte, de confes.

e Ale. Plenariam. Tu melius per Bar. in l. 4. §. hoc autem, in 3. & 5. op. de dam. inf.

ter, quia huius nomine cum alio possit esse actio. Op. ff. de quęstionib. l. 1. §. diuus. & §. si quis vltrò. Huius timore dicit gl. quod ibi dēt intelligi confessus in cā pecuniaria, nam in causa capitali confessio simplex non præiudicat, nisi perseueret. Ita vult glo. hic. Videre domini, quod hic dicit gl. quod in criminali non statur cōfessioni statim, esset verum si confessio esset extorta metu tormentorum, vt in contrario. Nam si † confessio esset spontanea, statim ei staretur, vt ī. de pœnis. l. cum reis, & tangitur per glo. vbi dixi. ff. de custodia reorum. l. j. & ibi vide. Veruntñ licet confessioni eius stetur, non tamen pro iudicato habebitur, nisi requiratur sententia, vt statim videbitis ī. dū loquar in crīalib. Opp. dicitur hic, pro iudicato habebitur, a & sic innuit, quod non debet ferri alia sententia, contra. ff. eo. l. certum. §. fi. & l. Iulia. Gl. quæ est hic, dicit optimè: quam menti tenebitis. † Quandoque quis confitetur in criminalibus, & tunc sine dubio debet sequi sententia diffinitiua, aliàs non habetur pro iudicato, vel condemnato, vt l. si confessus. ff. de cust. reo. † Aut in causa ciuili, & tunc, aut cōfessio emanauit ante litis cōtestationem, q̄a nullo dato libello & tunc habetur pro condemnato. Et ita loquitur hic. Aut post lit. cont. tunc debet sequi sententia, vt l. contraria, ita dicit gl. tua hic, & bene. Contra hoc videtur l. si debitor, de iud. Sol. illud præceptum, quod ibi fit non est sententia diffinitiua, sed magis ad executionem pertinet, quam ad condemnationem. Op. & videtur, & quod confessus non habeatur pro condemnato, vt ff. eod. l. certū. §. sed an. Sol. intellige, qñ confessus erat maior, secùs si minor, vt ī. Et hoc intellige in minore, s. in pupillo. † Nam confessio adulti tenet, sed restitueret, vt d. l. certum. §. minorem. Et est hic vnus de casibus, in quo differt snia à confessione, quia sñia lata ꝯtra minorem indefensum, est ipso iure nulla, secùs in confessione maioris. Rationem assignat Dy. quia snia ferī in inuitum, ꝯfessio in volentem. Circa hoc tñ quidam sunt in ꝯria opi. vt Mar. Sil. Cy. refert hic op. Dy. & in l. clarum, de auth. pst. & dixi in d. §. sed an. Opp. iterū de ipso §. sed an. Sol. Ibi loquitur in confessione tutoris, hic in confessione principalis. Istud habet magnum dubium, † quando confessio tutoris, & curatoris præiudicet domino. Breuiter Doc vidētur incidere in hanc sñiam. Si quidē ꝯfessio ista emanauit per modum voluntariæ iurisdōnis, q̄a fuit coram iudice tutor, curator, vel procurator, & spontè confessus est, tunc non præiudicat dño, vt in §. sed an. Aut per modum contentiosæ iurisdōnis, quia habebat necesse respondere positionibus, vel interrogationibus. tunc talis confessio præiudicat dño, vt l. non solum, in prin. ff. de procu. Ita debet intelligi l. 4. dixi latius in d. §. sed an. gl. dicit lagè. Opp. de l. j. §. diuus, & §. si ꝙ vltro. de qō. Sol. intellige, ꝙ hic fuit cōfessus spontè, secùs si coactè, vt in ꝯrio. Item op. de l. error. de iur. & fac igno. & l. nō fatetur. ff. eo. Sol. Dicit gl. hic qñ cōfessus fuit scienter, secùs si per errorem, vt in contrario dicit glo. Ad hoc op. q̄a error facti non pōt reuocari post sñiam, vt d. l. error, si confessus hē pro iudicato incontinenti: ergo vī quod talis confessio reuocari nō possit. Sol. vt dicā in d. l. error. Opp. de l. certū. §. si quis absente, ff. e. Sol. ītellige hic de ꝯfessione facta in iudicio parte pñte, aliàs nō valeret Iō sis memor facere poni super confessionem in actis. Idem habes in l. fi. de interr. act. Op. ā. de lib. cau. l. interrogatā, & l. parentes. Sol. Intellige ibi, qñ confessio fit circa id, circa quod quis non potest sibi præiudicare. Op. de l. 1. ff. de his, quæ in frau. cred. Dicit glo. quod gl'a est vera, nisi fiat in fraudem. Certè ista lītatio nō est necessaria, quia etiam tunc valet, sed reuocatur per Paulianam, vel Caluisianam actionem. Vlt. gl. ponit quosdam versus, q̄a oīa prædicta comprehendunt. Quærit gl. vtrum † confessio valeat sine interrogatione. Dic, vt in ea. Casus est in l. si sine, de interro. act. † Quærit gloss. b quo iure possit cōpelli tñdere. Gl. dicit offic. iudicis, & bene. Et de hoc dicemus in l. 2. §. quod obseruari, de iure. cal. & uide eam, & ll. quas gl. alle. Circa hoc, ꝙ dicitur hic, quod confessio meretur executionem, † quæro utrum confessio facta coram iudice mandetur executioni per alium? Breuiter idem, quod in sententia dico, vt l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. & ibi de hoc. Quæro, † vtrum confessio c facta coram iudice incompetenti, mereatur executionem. Respōdeo quod non, sicut nec sententia, vt ā. si a non compe. iu. per totum, & extra de iud. c. at si clerici. Quæro, † an confessio facta corā arbitro præiudicet, sicut facta coram iudice. Pe. de Bellaperti. tenet quod non, quia sententia arbitri non habet vim sententiæ, vt l. 1. ā. de arbit. ergo nec ꝯfessio, ꝯrium hodie puto, cum enim hodie est data vis sententiæ arbitri, quando est emologata. Item omnib. actis factis coram eo creditur, vt l. cū antea. ā. de arbi. ergo & ꝯfessioni.

ADDITONES.

a Ale. Habebitur. An confessus hēatur pro condemnato, per Bar. in l. 1. ff. eo. Idē tenet Inn. in c. quærenti de offi. deleg. §. quod i criminalib. licèt quis confiteatur, nō mādatur executioni, nisi feratur sententia. Alle. l. si confessus, hic alleg. & 2. q. 1. c. nos in quemquam. & c. sicut. Secùs in ciuili, ibi videtur velle ibi dum dicit, currit etiā confessio à die confessionis. ff. de confes. certum. Et dicit Inn. in c. qualiter, el 2. de accusa. quod si aliquis confitetur crimen in iudicio sine alio processu, fertur sententia diffinitiua quantumcunque pęna grauior imponi possit. Alleg. sup. ad l. Aquil. l. proinde, de confes. c. 2. & 3 q. 1. c. 1 & 2. & vide gl. c. nos in quēquā. Ad materiā huius adde Bar. sup. prox. & an confessus possit appellare, vide post Bar. in l. 2. infra quan. app. non reci. Adde an confessus habeatur pro condemnato, & quid si metu tormentorum, Pet. de Anc. cons. 23.

b Ale. Quærit gl. vide Bar. in l. diuua, de cust. reo. Vide Pau. de Eleas, in c. ex parte extra, eod.

c Ale. Vtrum confessio. Vtrum confessio facta coram iudice mandetur executioni p alium. Idem tenet Inn. in c. per inquisitionem, de elec. & Io. An. in tit. de confes. §. sequitur, versi. 9. non valet in addi. Idem tenet d. Fred. de Scalis disputando, & concludit, quod vbicunque iurisdictio iudicis incompetentis non potest prorogari per confitentem, ibi confessio facta est nulla. Sed vbi iurisdō sua pōt prorogari, confessio facta tenet. Quod dictum sequitur Ang. in l. 1. ff. de confes. Dicit tamen Inn. in d. c. quod confessio clerici facta coram iudice seculari non valet, vt possit condemnari, tamen clericus tractus coram iudice incompetenti, poterit compelli ad confitendum, quod prius fuit confessus. Hoc etiam sequitur Ang. in d. l. 1. & ibi ponit, quid si talis confitens mortuus est. Alle. Inn. in c. fi. de success. ab inte. Ex istis adde singularē gl. in l. quid ergo. §. ex compromisso, de infa. quam ad hoc alle. Ang. & Imo. in l. infamem. ff. de pub. iud. & dicit l. ap. ad literam in c. decet, de immu. eccle. quod valet confessio facta in loco prohibito, alleg. quod scribit Arch. 30. q. vlt. iudicantem, & Bar. de procu. c. auditis, quod est verum, si sit coram iudice non prohibito, fm no. per Inn. in d. c. per inquisitionem aliàs secus, d. c. at si clerici. de iud. Et secundum hoc tenet, quod valet confessio à subdito facta coram suo iudice, licèt extra territorium, quamuis processus aliàs non valet. d. c. decet. & adde Bar. & quæ ibi dixi. ff. de cust. reorum. Et de confessione facta in ciuili, an præiudicet in criminali, vide Bar. in l. 2. ff. vi bon. rap. Adde Bal. in cons. si aliquis confitetur coram iudice, dic quod confessio facta coram incompetenti iudice, valet, non quo ad condemnationem, sed vt cogatur perseuerare. Alleg. nouum dictum Inn. in c. cum super, de confessis, & in c. per inquisitionem, de ele. Pro quo alleg. Bal. l. capite quinto, & ibi gl. de adult. licèt dicat in contrarium d. c. at si clerici. tamen tenet dictum Inno.

Adde an confessio facta in iudicio nullo, absente parte valeat? Bal. cons. 149. 3. lib. Et an confessio facta super inepta inquisitione valeat, vide pulchrè Ange. cons. 267. Vnum tamen scias, quod vbi ex confessione alicuius mortui ante condemnationem, agi non potest contra eius heredem, quod hoc non habet locum in famoso latrone, quia licèt moriatur ante condemnationem, potest agi contra eius heredes. Voluit Io. An. in addi. ad Spe. in tit. de accusa. io 3. par. §. 1. ver. quid si latro. Barb. Vtrum confessio. Vide d. Ant. & ibi dixi post alios, in c. præsentata, de test.

a *Res inter alios acta.* a *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. Res inter alios acta. Limita istam reg. non procedere in sententia declaratoria, ius, s. alicui competere, uide Ro. cons. 347. ad fi. Itē, quod sententia inter alios lata probet inter omnes, ꝙ sic fuit lata, vide Pau. cons. 340. in prin. Item ꝙ sententia lata inter alios sufficiat in possessorio ad colonum expellendum, vide Fel. in c. quamuis, & Ias. limitantem reg. pluribus modis, in l. j. C. de eden. Item, ꝙ testes recepti inter alios si sunt mortui semiplenam probationem faciunt inter alios. Vide Ias. in l. admonendi de iureiu. in lec. & in rep. vide aliqua in materia per Soc. in l. Modestinus, ff. de exec. rei iud. vide Dec. cons. 44. in 6. dub. ad fi. Item quomodo sententia præiudicet tertio, quando ipse fuit citatus, vide Ale. in l. sæpe. ff. de rei iu. quando alteri præiudicet.

LEX PRIMA.

a INter alios. a Non eget summario quia rub. summat totum tit. Istum text. habuistis ī. quib. res iud. non nocet, Differt tamen hic titulus ab illo, quia ille loquitur de sententia tantum, hic de omnibus actis.

ADDITIO.

a Ac. Inter alios. Vide limitationem per Inn. in c. quamuis, de re in. & in l. sæpè, per Doct. ff. eo. in. ubi satis dixi. Gl. in l. 2. sup. de eden. dubitauit, in acta in vno iudicio valeant in alio, & contra easdem personas, & contra diuersas. Et concludit quo ad qualequale præiudicium faciunt fidem in alio, non ad plenam probationem. Et quod qualequale præiudicium fiat, est casus in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiu. maximè si persona in hoc scdo iudicio interueniēs, fuit in primo. Idem si sit rō cōnexitatis personarum, vt in l. res hæreditariæ. ff. de cri. expil. hæred. Pone ergo regulam in actis, & dic quod res inter alios acta, alijs non prodest, neque nocet, ut l. 1. sup. quib. res iud. non nocet, in isto tit. quam tamen intelligo in actis, post quæ nulla est secuta sententia, quæ regulas ius dispositum, siue actionem, & si ex actis non oriatur actio, ut est gl. in l. & si possessori. §. pe. ff. de iurei. præterquam in confessione, & iuro, vt de confessione est text. in l. proinde. §. 1. ff. ad le. Aquil. & de iuro, in toto tit. de iurei. Vnde non benè fuit locutus Inn. in d. c. causam quæ, de test. dum voluit quod quando nocet snia, noceant acta, quia intelligo in actis, de quib. sup. non æquiparando acta ipsi sniæ, sed referendo singula singulis, quam limita non habere locum in l. sæpè, de re iu. ubi prior creditor patiens debitorem experiri, perdit iura sua ex actis factis per posteriorem, secundo limita, nisi snia faciat ius l. ingenuum. ff. de statu hominum. quatuor interuenientib. Primo, quod sit legitimus defensor, & hoc ab initio. l. cum iusta. ff. de collu. deteg. Secundo in processu, quod causam defendat. l. qui repudiantis, in fine. ff. de inoffi. test. Tertio in sententiis, quæ ferantur uerbis affirmatiuis. l. duo fratres. ff. de li. cau. Quarto post sniam, quod non appareat collusio. Quinto limita in casib. in quibus quis debet causam ab eo, pro quo snia lata fuit, quia snia, talis prodest. l. hæredes. §. idē scribit. ff. fam. erc. & uide in l. superatus. ff. de pig. Sexto limita, si tractemus, quod snia noceat illi, qui ex transuerso in iudicio comparuit pro interesse suo. ut l. à diuo Pio. §. si super rebus, ff. de re iu. in l. si suspecta. ff. de inoff. testa. Septimo fallit in casu gl. in l. 2. §. hæc pęna. ff. quod quisque iu. vbi qui impetrauit ius iniquum contra unum, patietur retorsionem ab omnibus. Octauo limita in materia feudali, in qua ex facto vasalli, dummodo fraudem non committat, præiudicatur domino scienti vel ignoranti, vt in c. 1. §. vasallus, uli. si de feu. fu. contro. inter do. & agn. Sed & hoc fallit in casu l. 2. sup. de pac. Nono fallit in casu, quem ponit Cy. in l. de fideiuss. sup. deposi. vbi instrm inter Titium, & Stichum probat, etiam contra Mar. Fallit decimo in processu facto contra reum principalem, nam ex isto aperitur uia cōtra fideiussorem, in §. 1. & in §. sed neque, in Auth. de fideiuss. l. sancimus. §. pe. sup. ad Treb. in gl. Debitum autem principale debet probare contra fideiussorem. Alter. n. potuisset fideiussor condemnari nisi fuisset fideiussor iudicati. l. si. Inf. si aduer. rem iu. uel nisi in patre condemnato in filio, in quem patrem sit exe. cō. in peculio, ut l. si condemnatus. ff. de noxa. act. l. si filio. sol. mat. latè per Dyn. & Bar. in l. cum filius, de uer. obl. Vndecimo fallit in casib. in quib. acta sunt facta cū procuratore, & procurator ex aliqua iusta causa remotus est à iudicio, nam illa acta fidem faciunt contra dominum. l. in causæ. §. si ex parte, de procu. Quod singulariter limito, nisi remotus esset procurator ab instantia ratione suspicionis, quia tunc oporteret omnia de nouo actitari. l. quæ omnia, de proc. Duodecimo fallit. ubi inquisitus confitetur furtum, nā ex hac confessione tenebitur & pro eius interest. dicit Inn. in c. cum oporteat. de act. Bal. in l. 2. C. de eden. & uide Ange. ff. de iuris. om. iud. in l. imperiū. Tertiodecimo fallit in casu, quo resultat cōfessio vera contra defunctum, nam ista nocet hæredi, per casum singularem ff. de iu. fis. l. eius, qui delatorem, & per Bar. & per eum in l. manifestè. sup. de iurei. & singulariter limita hēre locum in confessione resultāte in vita confitentis. Si autem resultaret ficta confessio contra eum, qui seipsum interfecit & ficta confessio nō noceret hæredibus, l. 2. & ibi per Barto. qui testa. fac. poss. & vide Bald. in l. 1. infra ne ex delic. defunc. Item fallit in casibus, in quibus prima causa, & acta inde facta habent se ad secundam causam, & secunda acta, & quando absolutoria la-

ta in prima, parit exceptionem rei iudicatæ in alia, & iudicia sunt eiusdem naturæ, scilicet quia ciuilia omnia, præiudicabitur. l. fundi, & l. fundum, ff. de exce. secus, ubi causæ sunt diuersi generis, puta vna ciuilis, & alia criminalis, fallit in casibus, quos ponit Bar. in d. l. a. de eden.

De relationibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Relatio facit iudicis officium conquiescere.*
2 *Iudex post commissionem consilio sapientis ex forma statuti parte petente factã, si ante habitum consilium pronunciet, sententia tenet, licet possit per appellationem rescindi*
3 *Sapiens, cui committitur cã consulenda, non potest recipere nouas probationes.*
4 *Causa, quando committitur consilio sapientis, debet formari punctus de consensu partium, & hoc debet apud acta apparere.*
5 *Sententia continens litis contestationem, & alia acta, si lata est partibus præsentibus, & non reclamantibus, probat acta sic præcessisse.*
6 *Iudex, quando facit aliquid parte præsente cui displicet, debet contradicere, & facere poni in actis, parte præsente, & contradicente.*
7 *A relatione iudicis non appellatur, sed est contradictio quadam.*

Si quis, [a] iste tex. est satis bonus, & hẽt quãdam bon. gl. ꝯtinua vt habes in ea. Diuiditur. Primo ponit quale sit officium iudi. [b] facta relatione. Scđo quale sit officium iudi. in ipsa relatione faciẽda. Scđa ibi, sed nec ad nos. Breuiter hoc intendit. † Facta relatione debet offi. iu. conquiescere. aliàs appellabitur. Item relatio debet fieri plenè. & examinatione eius facta cum partibus. h. d. no. hunc casum. Secundo no. gl. positam [c] super verbo, sententiã. † Dicit statutum, quod iudex debet committere causam consilio sapientis, parte petente. Quid si post commissionem factam ante habitum consilium vult iudex pronunciare? Respon. sententia tenet licèt possit per appellationem rescindi. Casus est hic, ſm intellectũ huius l. quod perpetuo tene menti. Not. ex hac l. quod † sapiens, cui causa committitur consulenda, non potest recipere nouas ꝓbationes. Nam ei debet mitti causa plenè instructa, quæ alia dilatione non egeat. Hic est casus, & in l. cum à nobis ∓. de dila. Not. † quando committitur causa consilio sapientis, & formatur punctus, [d] debet hoc fieri de consensu partium, & hoc debet apparere apud acta. Sed si partes discordant in puncto, videbis ĩ. l. proxi. Vlterius no. ad id, quod ego dixi pluries, quod † quando in sententia continetur lit. conte. receptis confessionibus partium, facta publicatione testium, & iurato de calumnia, & similia, si quidem ſnĩa est lata partibus præsentibus, [e] & non reclamantibus, dico quod ſnĩa ista probat acta sic præcessisse. Hic est tex. nisi pars ꝯdicat, quia si displicet sibi, debet ꝯdicere, aliàs consentire vr̃, vt hic, & de hoc vide Cy. in auth. si quis in aliquo. ∓. de eden. & qđ relatio fiat ita summeriè narrando videbitis ĩ. eo. l. fi. De hoc per Inn. extra, de offi. dele. c. cum in iure, & per eundem in c. qm̃ ꝯ falsam de probat. & no. in c. cũ lo. [f] extra, de fi. instr. & per Cy. de non nu. pe. l. si ex cautione, & l. cum aliquis, de iur. deli. & l. & prædijs. ff. de le. 3. & c. cum olim, extra de censi. Dixi de hoc de re iud. l. acta, in prin. tangitur per Cy. in auth. si quis in aliquo, ∓. de eden. & melius in l. emancipatione, de fi. inst. Dixi ẽt de hoc ff. de re iu. l. acta. in prine. Vlt. not. [g] quod † quando iudex facit aliqd, parte præsente [h] cui displicet, debet ꝯdicere. Iõ facias poni in actis parte pñte, & ꝯdicẽte, aliàs innuit hic quod videatur consentire, quod perpetuo tene menti. Attamen in sentẽtijs causarum diffinitiuis, & interlocutorijs, vbi appellationi locus est, non vr̃ consentire [i] nisi taceat per x. dies, vel aliũ actũ exprimat, vt l. Labeo. ∓. quomodo, & qñ iu. & ∓. de re iu. l. ad solutionem. Venio ad apparatum. Op. quod relatio non possit fieri, vt ∓. de peda. iud. l. placet. Dicit gl. quod ibi loquitur in iudice delegato, hic in ordinario. tu dic, quod ibi erat certum de iure, hic nõ. Et circa istam materiam, an relatio permittatur fieri, distingue, vt hic in gl. 1. clara. † Quæro, vtrum à relatione [k] possit appellari? Gl. hic videtur dicere, quod sic, & istæ frustratoriæ dicuntur appellationes. Alij dicunt ꝯ, quod nõ est appellatio, sed ꝯdictio quædam. Et istã tenent do. Ia. de Are. & alij no in l. 1. §. quæsitum. ff. de appella.

ADDITIONES.

a Alex. Si quis. Quo casu licèt contradicat, & licet non appellet, non sufficit. not. Inn. in c. quod ad consultationem, in verbo, incipit. de re iud.

b Ale. Officium iud. Vide quod scripsi in l. apertissimi, sup. de re iud.

c Ale. Positam. Adde Bar. in l. 1. ff. nil noua. & uide quæ no. in l. quia poterat, ad Treb. & in l. ad principem ff. de app. Et aduerte inquantum hic dicitur, quod iudex ferens sententiam postquam causa est commissa consilio sapientis, valet, per id, quod no. Bar. in l. 1. §. si plures, ff. de exerc. Et in materia huius l. vide tex. no. & Bar. in l. ca [illegible] ff. de app & Bar. in l. 1. de app. vbi qd in iudice, an possit recipere nouas probationes, Adde, quod dictum Bar. hic dicentis, ꝙ sententia lata pẽdente commissione consilij valet, limitatur nisi statutum diceret, quod iudex deberet sequi consilium, ſm Bald. consi. 164. 3. vol. qui alleg. Bart. ita voluisse in l. si conuenerit. ff. de re iud. & tamen non facit, sed elapso termino mittit iudici & iudex pronunciat, an ualeat sententia, intellige ẽt dictũ Bar. vt hic per Pa. de Ca.

d Ale. Punctus. Quando partes dissentiunt in puncto, quid faciendum est, uide in l. iusiurandum et ad pecunias. §. si de qualitate. ff. de iureiu. vt in l. in venditione. §. fi. de bo. auth. iud. pos. & Bar. in l. 1. sup. de ven. insp.

e Pansi. Partib. præsentib. Vide Fran. consi. 48. quod limita vt per eum, vbi uide latè Bar. consi. 96. uide Spe. in ti. de sent. ad fi. uide Cano. in c. in præsentia, extra, de renuncia. quid autem de sententia lata à probatissimis uiris, uide Ro. consi. 334. ad fi. Item quot requirantur ad hoc, et acta, præsumantur, vide Pau. de Cast. consi. 3. Item, quod ubi sententia est lata inter præsentes, quod præsumatur iudex habuisse iurisd. vide Pau. consi. 51. quando dicatur factum antiquum quantum ad impugnandum sententiam de nullitate, vel respectu ordinis, & quando antiquitas non releuat vbi defectus expressè probatur, ad quod uide quæ habes ad Bar. in l. de vnoquoque. ff. de re iu. & pro prædicta singulari limitatione, ꝙ in sententia de antiquo præsumantur omnia acta solenniter, nisi probetur defectus, vide Pan. consi. 50. Fran. de Are, consi. 62. ad fi. Barto. in l. is qui inf. de app. vide Cep. cau. 148. uide etiam quomodo, & quando præsumatur citatio, & quid in sententia ab antiquo, & quid post lapsa ipsa tempora data ad app. quæ habes ad Bart. in l. furioso. & in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & quæ dicatur sententia de antiquo, uide Ias. in l. cum aliquis. C. de iur. delib. ubi generaliter ponit quando aliquid dicatur de antiquo. Ang. Are. in l. fi. quando appel. sit. Item ꝙ post bienniũ præsumatur pro ea, uide Cal. in c. 1. de mil. vasal. qui cont. est. Item quod si sentẽtia est lata ꝑsentib. partib. pro ea ꝑsumatur, vt dicit hic Bart. vide Ant. consi. 32. Item circa illud, quod dictum est de sententia de antiquo uide Ant. consi. 18. in 2. parte. Item quomodo credatur iudici dicẽti usus actis, & quid si partes essent præsentes, & plura alia, uide per Fely. in c. quoniam contra falsam, uersic. quinta conclusio.

f Ale. No in c. cum Io. Et uide Bar. in l. fi. ff. quando appel. sit.

g Ale. Vlt. no. Quid operetur practica, parte præsente non contradicente, limita, ut per Bar. in l. Pomponius. §. rati. de procu. adde l. ne in arbitris, & ibi in fi. Bal. de arbi. post Bar. & uide Bar. in l. si separatim. ff. de app. & quod ibi dixi. Adde, quando præsumatur pro processu, & sententia, Io. And. in add. ad Spe. in ti. de sen. §. fi. uersi. in summa. & sententia lata præsentibus partib. & non contradicentibus præsumitur lata à iudice habente iurisdictionem, ſm Ang. consi. 198. Et an relatores debeant iurare, & an eorum relationi sit standũ, uide Bal consi. 428. 3. lib.

h Parisi. Parte præsente. Vide multa per Ias. in repe. l. admonendi. de iureiu.

i Menoch. Consentire. Rip. in c. cum. M. no. 13 a. in fi. de const,

k Ale. A relatione. Vide quæ dicit Bar. in l. 1. §. 1. de appel. in fi. inf. eo.

LEX II.

1 *Terminus ad allegãdum assignatur parti, qui super puncto formato vult contradicere.*

Super delictis. [a] † quando pars cõtradicit puncto formato, iudex debet ei dare terminũ ad allegandum quicquid vult contra illum punctum, & si iudex pronunciauerit non obstantibus allegationibus partis, & habendum esse cõsilium super hoc puncto, perinde est ac si pars consentiret. Vel ergo pars debet consentire, vel iudex super hoc pronunciare, & vide tex. qui dicit, ꝙ no. pro practicis.

ADDITIO.

a Ale. Super delictis. Vide Bart. in auth. si quis in aliquo, sup. de eden. Et quando & quibus casibus possit referre causam ad superiorem, secundum naturam huius tex. uide no. per Petrum & Bal. in l. ex legato. sup. de legatis, & quod notat glo. & ibi Bal. in l. iudices, supra de iudicijs.

LEX III.

1 *Relatio iudicis debet continere breuiter totam seriem actorum.*

Si quando. [a] Adde ibi, ratio, id est rationabilis metus, quia in iure dubitat. Ibi, aut necessitas, quia sibi erat commissa causæ cognitio sine sententia, glo. tua intelligit istam l. quod debet mitti copia actorum, & etiam originalia. Tu intellige, quod † relatio debet cõtinere breuiter totam seriem actorem, postea mittantur acta. facit ad hoc l. vlti. ∓. de precib. Impe. offe.

ADDITIO.

a Ale. Si quando. Vide quæ no. Bar. in l. acta, ff. de re iud.

De Appella. & consult. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Ordo si peruertitur vnius causæ ad aliam, valet sententia, etsi per appellationem possit rescindi.*

Prius. Breuiter h. d. † Qñ peruertit̃ ordo [a] vnius causę ad aliam, ſnĩa tenet, licèt possit per appellationẽ rescindi. Oppo. quia immo vr̃, quod sententia sit ipso iure nulla, vt l. prolatam. ∓. de senten. Sol. hic peruertitur ordo vnius causæ ad aliam, ibi vnius causæ ad se ipsam: quod dic, vt ibi, & huius l. casum ponit gl. quatuor modis. Tene tertiam lec.

ADDITIO.

a Ale. Peruertitur ordo. Quando peruertitur, seu turbetur iudicium, vide quod no. sup. communi diuid. & quod no. Bar. in l. edita. sup. de eden. in q. an si non opponatur de cumulatione prohibita, &c. & licèt hac lege dicatur, quod peruersio ordinis possessorij ad petitorium, non reddit processum nullum, sed iniustum, illud est verum nisi talis ordo sit transfusus in formam mendacij hominis, nam tunc vitiat processum c. cum dilecti. ad fi. iuncta glo. in verbo, iuris ordo. Et sic vult d. Ant. & sequuntur Doc. ibi post eum, & tenet hic Bal. per illam l. Et hoc no. alleg. Bar. in l. fi. ff. si cer. pet.

LEX II.

1 *Appellari potest à sententia lata secundum Principis consilium.*

Nouum. † A ſnĩa lata ſm cõsiliũ Principis, põt appellari. h. d. Hoc qualiter intelligatur, glo. examinat hic Ego examino plenius in l. 1. §. q̃situ. ff. de app. Br̃ dicas, aut pars nõ ꝯsentit relationi, & põt appellari, vt ∓. eo. tit. l. 1. Aut consentit relationi, & tunc vult appellare, quasi malè Imperator consuluerit, & nõ ꝑt, vt l. 1. qs, & à quo. Aut qa dicit se hr̃e aliquid de nouo, qđ intendit probare, & potest, vt l. eos. ∓. eod. & l. per hanc, ĩ. tit. 1.

LEX III.

1 *Appellatione interposita, iudicis officium conquiescit.*

Appellatione. [a] † Applone interposita, iudicis officiũ ꝯq̃escit h. d. Op. l. Imperator. §. fi. ff. e. So. Qđ hic dicit, fallit in casib. q ponuntur in gl. quã vide, qa clara est.

ADDITIO.

a Ale. Appellatione. Vide quod hic Bal. dicit per istum tex. quod nil potest nouari, donec declaretur, an appellatio sit admittenda, sicut appellatione pendente. Ad de l. constitutiones, & ibi Doctores. ff. eo.

L E X

LEX IIII.

1 *Cum quis nominatur ad Officium publicum authoritate, & vtilitate, nominatio valet, & potest appellari.*

Si ad scribatum. Opp. ff. qui appel. sit, l. j. §. solent. Sol. 1 br. † Qnq; quis noiat ad officia publica, authoritate & vtilitate, & tūc si noiatio est facta s̄m ordinē, dēt appellari, vt hic, al's noiatio esset ipso iure nulla, vt j. e. l. nominationes, & ff. e. l. si pstat. Sed si noiatur ad officium publicum authoritate tātum, sed vtilitate priuatum, vt tutela, & tunc debet se prius excusare, & à snia reprobatoria excusationis dēt appellare, vt l. 2ria.

LEX V.

1 *Appellatio, si non fuit producta in termino absq; culpa, appellāti succurritur.*
2 *Casus emergens in persona nuncij, excusat dominum mittentem.*
3 *Iudex à quo appellatur, debet statuere terminum appellanti, intra quem compareat coram iudice appellationis, vel intra quem iter arripiat.*
4 *Quid non possit et statuere terminum ad prosequendam appellationem.*
5 *Terminus datus à iudice super eo, quod spectat ad iurisdōnē alterius, nō valet.*
6 *Minor si non est prosecutus appellationem, coram quo debeat petere restitutionem in integrum.*

Præses. Br̄ h. d. hæc notab. lex † Si appellatio non fuit producta in termino absque culpa appellantis, appellanti 2 succurritur. Ex l. ista hētis primo notare s̄m gl. † quod casus emer a gens in psona nuncij,ᵃ excusat dn̄m mittētem. Sic hētis in l. cū ita tribus. § q pet. tut. & tene menti. Sed ꝯ hoc opp. de l. si procuratorem. § si tutores ff. man. Sol. ibi in psona nuncij nō contigit casus, imò ex culpa sua hoc accidit videtur enim dominus ipse negligere qn negligit nūcius, hic verò fuit casus fortuitus. Et aduerte ad vnum verbum, qđ ad hoc quod iste casus non noceat, oportet φ probetur, quod isti nūcio successit taliter, q. d. cōparuisset in termino nisi fuisset pp casum, aliàs casus nō excusaret eum. Habetis no. ff. de re iud. l. pen. Quæro scđo, de quo tpe loqtur hic in ista lege. Quidā dn̄t qđ loqtur de tpe 30. dierū, qđ daī ad petēdū apostolos vt j. eo. l. iudicib. Alij dn̄t, qđ hic loqtur de tpe, qđ daī parti ad cō-
3 parēdū corā iudice apponis, & ista est vera. Debes. n. scire, qđ † iu-
b dex à quo appellatur, debet statuere terminumᵇ appellanti, intra quem compareat coram iudice appellationis, vt l. 2ria, vel intra
4 quē iter arripiat. extra. eo. c. psonas, & c. seq. & c. oblati, † nō āt posset statuere ad prosequenda appellationē, vt pbaī in d. c. personas. & c. seq. qđ pbatur p rōnē quā statim dicā. Pone ergo, qđ qū ppo nīt aliqua exceptio corā iudice seculari, q̄ debet remitti ad epm,
c iudex, coram quo opponiī, statuit terminū parti ᶜ ad cōparēdū coram epo, & ad habēdū pbatā illā exceptionem intra 10. dies, va
d let ne talis constō termini? Certè in quātū ᵈ statuit terminū ad cōparendū corā eo valet, vt hic, & dictus ntribus. Inquantū statuit terminū ad exhibendū pbatā illā exceptionē non valet, qa statuit id, qđ pertinet ad alterius iurisdōnē. Et sicut dispō de re, q̄ pferī pro tpe quo res nō erat in bonis disponentis, nō valet, vt l. Stichus ser-
5 uus meus, de manu. testa. † ita terminus datus sup eo, qđ spectat ad iurisdōnē alterius non valet. Cū igiī probō dēat fieri corā epo ad ad eū spectat dare terminū ad pbandū, & limitare tps, intra φ fiat pbō, sicut est dcm̄ s. de termino ad prosequendā appellationem: qđ tenebitis menti. Viti. Iac. de Are. inducit istam legem ad qōnē
6 Minor est læsus ᵉ in eo, in quo est prosecutus appellationem, co-
e rā quo dēt petere in integrū restōnē, an corā iudice ad quē, an coram iudice à quo? Rn̄. si quidem minor appellauit, & non est prosecutus, ista læsio contingit corā iudice ad quem, coram quo dēt psequutio fieri, ideo ipse restituit. Casus est in hac lege. Sed si minor nō appellasset, & vellet restitui ad appellandum, tūc ista læsio contingit corā iudice à quo: quia coram eo deberet appellari, iō coram ipso restōnē in integ. petet. Ego puto, quod ēt corā superiore possit peti restitutio hoc casu, vt s. si sæpius integ. restitu. postu. l. 1. vbi ille tex. videtur hoc directo probare. Teneatis menti.

ADDITIONES.

a Alex. Nuncij. Adde casum in c. significante, de pig. ita alle. Barto. in l. cum filios, §. in hac ff. de ver. obl. & in l. 1. §. si procurator, & §. tutores, ff. de manumis.

b Ale. Terminum. Illud est verū, qđ pōt statuere terminū, si iudex appellationis defert. Si aūt reiicit non pōt prosicere, & si proficit, nulliter agit. Dictū est singulare Inn. in c. si. de sepul. & ita leuat curia Spe. in tit. de app. in 2. par. in forma quæ incipit reuerēdo, ver. sanctissimo. tenet cōtrariū, nō tn̄ allegat Inn. & tenet Dñe. de app. in 6. c. 1. Sed quid si iudex à quo, defert appel. & statuit terminum ad se præsentandum corā iudice ad quē, & iudex ad quē statuat alium, intra quem faceret sibi fidem, qualiter se præsentabit corā iudice ad quem, quid si intra s̄m terminum non fiat fides de præsentatione, an videatur appellatio deserta? Bald. hic tangit, & dicit quod non poterit in tali casu iudex à quo, statim post terminum sententiam executioni mandare, non obstante pendentia appellationis, adeo quod illa executio non reuocatur per tit. nil no. appel. pen. Dictum fuit Fred. de Sen. consi. 27. refert d. Ant. in c. ea insinuatione. Puto tamen φ si ipse iudex à quo, distulerit lapso termino exequi, pars tn̄ non obstante lapsu termini poterit fidē facere de introductione appellationis, & poterit impedire executionem, per no. per Bal. in l. si quis institutus, de hær. inst. Et circa id quod hic dicit Bar. de iudice statuente terminum appellatori, vt compareat coram iudice ad quem, & etiam dum subdit de iudice seculari, & Bal. in l. 2. ff. de reg. iur. Adde Ang. in l. 3. §. sed si dubitetur. ff. de iud. & per hoc no. habes cautelam, si ad appellatur à sententia tua, quod ita de facili poteris facere, quod appellatio remaneat deserta. Alia est, quod apostolos petitos non tradat incontinēti, licèt sideas te traditurum die penultima termini iusdies, hora puta 1. & tunc si appellans dicta hora non compareat pro apostolis accipiendis, quod appellatio est deserta, vt Cle. quamuis. de app. & Bal. in l. iudicib. sup. eo. Item quod præfigat appellanti terminū intra quē hēat se psitare iudici ad quē apostolos delatorios vel refutatorios obtinuit, quod si non fecerit, appellatio est deserta tex. est hic not. iuncta

gl. Si tamen iudex à quo, statuisset appellanti simpliciter terminum, puta mensem integrum ad inchoandum iter, tamen non sufficit intra terminum arripere iter, sed oportet, quod se præsentet iudici ad quem appellauit c. cum sit Romana. & ibi no. extra eo. per d. Ant. in c. ex insinuatione. extra, eo. quod fit officio iud. ad quē appellat, & unde in Spe. de sen. §. nunc tractemus, ver. si iudice authore, cū vers. seq. & in tit. de ap. §. de offi. ver. 1. & ver. debes sententiam, & ad hæc Barto. hic, & Bal. in l. appellat. sup. eo. & in l. 2. de re. io. Et ad prædicta vide plenè d. Abb. in c. personas, extra eo. Alde, ut plenè per ipsum Ale. in d. c. personas. & Old. consi. 5. Menoch. Ad le Ferrar. caut. 53. si eotam.

c Paris. Parti. Vide omnino etiā hoc Feli. in c. cum sit Romana. extra, de appel.

d Ale. Inquantum Idem tenet Bar. in l. 1. ff. de re iudi. & ibi uide Imo. & Ange. post Pa. de C. in l. Titia. sol. mat.

e Menoch. Et Hartius. Bruni. consi. 87. nu. 31. Ruy. consi. 221. nu. 17. lib. 5.

LEX VI

1 *Iudex ad quem appellatur debet de causa cognoscere, & iudicare, non autem eam ad iudicem à quo, remittere.*
2 *Modus sententiandi in causa appellationis.*
3 *Sententia lata in quibus casibus primus iudex etiam cognoscat.*
4 *Si appelletur ab interlocutoria non potest Princeps remittere causam ad iudicem a quo, nisi dicat, non obstante tali lege.*
5 *Si appellans ab interlocutoria, in illa succubuerit, tunc cognitio causæ principalis remittitur ad iudicem a quo.*
6 *Iudex à quo si successit in locum iudicis ad quem fuit appellatum, ipse non debet cognoscere, sed eam cognoscendam delegare.*
7 *Iudex appellationis, licèt non habeat necesse addere in sententia, & ideo condemno, vel absoluo, tamen potest addere.*
8 *Si appellatio est deserta, debet pronunciare appellationem fuisse desertam, & sic absoluere ab obseruatione iudicij.*
9 *Si actor in causa appellationis probauit illud, quod non potuit probare in prima causa, potest iudex pronunciare primam sententiam iniustam respectu iuris partis, licèt nulla fuerit iniquitas iudicis.*
10 *Si prima snia confirmatur expressè, agitur ex secunda cōfirmatione, et nu. 11.*
12 *Iudex appellationis mandabit executioni sententiam appellationis.*

Eos qui. Hæc lex habet quinq;, vel sex partes, & p particu-
1 las legam. Prima pars h. d. † Iudex ad quem appellatur, debet de cā cognoscere, & iudicare, nō aūt cām ad primū iu-
2 dicē remittere. Not. φ dixi id summario. † Itē no. a modū sniandi
a in cā appōnis. Op. s. de iudic. auth. ad hæc. Sol. ibi iudex delegans remittit ad delegantem, non aūt iudex ad quē remittit ad iudicem à quo. Item opp. & vr̄ qđ ipse iudex q iudicauit, dēt de cā appellationis cognoscere, vt l. præfecti, ff. de min. Sol. ibi loquitur in cā restōnis in integ. hic in cā appellationis. Rō, quia in causa appellationis pars conqueritur de iniquitate sniæ, vt l. 1. in prin. ff. eo. in cā restō. in integ. de sua facilitate conqueritur. Op. de l. si præses. s. quo modo, & qn̄ iudex. Sol. ibi loquitur de nullitate, hic vero de iniq-
3 tate sniæ p appellationē. Et sic videtis, qđ habet tres † casus, quia qn̄q; qs de iniqtate sniæ conqueritur p appellationem & tūc primus iudex nō cognoscet, vt hic. Qn̄q; ꝯqueritur de nullitate sniæ, tunc dic, vt l. si p̄ses, & l. si vt proponis. s. quo, & qn̄ iud. Qn̄que conqueritur de sui facilitate, & tunc ipse idē iudex cognoscit, vt l. præfe-
4 cti. de mino. Quæro, hic loqtur, qn̄ appellatur à diffinitiua, † quid si ab interlocutoria appellatur, vtrū possit remitti causa ad iudicem
b à quo? Gl. q̄ est hic, dicit φ possit fieri per Papā,ᵇ vel Principem, tū quia hoc facit de certa scientia, tum quia hæc l. non loquitur, nisi de appellatione a diffinitiua, & vide glo. Alij dicunt, quod etiam si Papa, vel Imperator faceret, non valeret, nisi diceret, non obstāte tali lege, arg. extra, de resc. c. dilectus filius. el 2. quod placet satis p ea, quæ dixi vobis s. si ꝯ ius, vel vtili. publ. l. si. Et s̄m hoc concluditur manifestè, quod de iure nostro etiā in illis casib. in qb. pōt ap-
c pellari ab interlocutoria, iudex inferiorᶜ à Principe non pōt illam cām remittere ad iudicem primum. Qđ intellige verū, s. quod cognitio illius causæ appellationis non pōt remitti ad iudicē à quo.
5 Sed † si pars appellans ab interlocutoria succubuit in illa, tunc cognitio causæ principalis remittitur ad illū iudicē à quo fuit appellatū, ut extra, c. c. vt debitus. & eo. tit. c. cum appellatio. & c. non so-
d lū. lib. 6. Et colligitur si benè aduertatur ᵈ de iure nostro, ex l. intra
6 vtile. ff. de mino. Secundo q̄ro, qđ † si iudex à quo fuit appellatum, successit in locum iudicis ad quem fuit appellatum? Certè ipse non debet cognoscere, sed eam cognoscēdam delegare, vt l. præ-
e tor. ff. de iurisdict. omn. iud. s. de offic. asses. l. fi. Ita dicit glos. & be-
7 ne. Quæro, & intro gl. magnam,ᵉ † vtrū iudex ad quem appellatur

tem-

ADDITIONES.

a Paris. Item nota. Vide Fel. in c. cum Ioannes heremita. extra, de fide instru.

b Ale. Per Papam. Vtrum Papa possit cām appellationis ab interlocutoria latam committere iudici à quo. & vide hic q̄ dicit post Bal. & tenet Bal. & hoc in diffinitiua. In interlocutoria verò posset alius q̄ ēt Princeps eidem committere. Menoch. Andreas Gail. lib. 1. pract. obser. cap. 131.

c Ale. Iudex inferior. Adde Bar. in l. 3. in fi. de appel. reci.

d Ale. Aduertatur. Vide Bal. adde Bar. in l. 2. §. pe. ff. eo. in ver. quæro quid si compromisit. & per Bal. hic.

e Barb. Quæro & intro gl. magnā. Et uide Bar. in d. l. 1. §. libells. ff. eo. & in l. cū apud ff. iud. solu. ubi tenet contrarium, quod dicit, an iudex debeat addere uerbū, absoluo, uel condemno. uide Host. & Io. An. & ibi plenè dixi in c. Ray. de test. Iotto gl. adde quod no. Bald. per illum tex. in l. cū apud, iud. sol. Et ad illud facit, quia semper snia super cā appellationis necessariò refertur ad primam snam, & no. Bar. in l. 1. sup. de erro. cal. & adde, quod dicit Bar. sup. in auth. si quis Episcopus. de epis. aud. & ad confirmationem sententiæ non debet filiu vendicare locum nisi ueritas probetur.

tpe quo ferē sñia, dēt addere in sñia, & iō ɔdēno vel absoluo. Quidam dñt, qđ sic, & ar. l. q liberis. §. testō. de bo. pos. ſm ta. ff. de pac. l. tale pactum. §. qui ꝓuocauit. Alij dñt, quod nihil debet addi. Ita tenet gl. hic per l. chyrographus. §. 1. de admi. tu. Alij dñt, qđ aut iudex pronunciauit confirmando sñiam primam, & tunc nō est necesse, quod aliquid addatur. Aut pronunciauit cōtra primam sententiam, & tunc si quidem prima sententia fuit condemnatoria, & ipse pronunciauit eam esse iniustam, satis est. Si verò fuit absolutoria, & ea pronunciauit esse iniustam, debet addere, & iō condemno reum: aliàs ista sententia nō continet et absolutionem, vel cōdemnationem, & non ualeret, vt ī. de sen. l. præses. Istam opi. ponit a gl. in l. Offidius. ff. de leg. 3. Quid dicemus? Cōiter tenent Doc. [a] qđ ēt si nihil addaī, sñia valet, qa sufficit, qđ in ea sit verbum condemno, vel absoluo, vel æquipollens ut d. l. pſes. ī. de sen. & l. j. ff. de re iudi. & in summa. co. tit. Vnde qñ sñiam absolutoriam pronunciat iniustam, idem est ac si pronunciaret reum condemnandum esse, & cum condemnaret. Declarat. n. ipsum debitorem esse, vt l. si prætor. in prin. ff. de iudi. & l. q̄ro. in prin. ff. de ædil. edic. & ī. ex qb. cau. inf. irrog. l. si te expilasse, & l. in rōne. §. cum quidā. ad l. Fal. Istas leges allegāt Doc. pro hoc facit optimè ī. de iureiu. l. gñalr. §. iudex. & l. q Romæ. §. pe. de uer. obl. & d. l. Offidius. ff. de leg. 3. Pro hoc vī casus hic, ibi, cum super omni causa, &c. Ex eo. n. quod dicit omni, apparet quod quæcunque sententia processerit, sufficit iudicē appellationis pronunciare primam sententiam iustam, vel iniustā. Quæro, an iudex appellationis possit addere in sententia, & iō cōdemno vel absoluo. Rñdeo sic. Tex. est expressus in l. cū apud Sempronium. ff. iu. sol. & hoc etiam est, quod glo. tua dicit cōsultius tñ

8 fecerit, &c. Quæro quid † si tempora appellationis cōcurrunt, [b] ita
b quod appellatio est deserta, [c] an iudex appellationis habeat ꝓnū-
c ciare. Gl. dicit quod non, immo est perinde, ac si nō fuerit appellatum. Videte, gl. dicit uetum, quod ab eo nō est ꝓnunciandū diffinitiuè, s. absoluo, vel condemno, sed debet pronūciare appellationē fuisse desertā, & sic absoluere ab obseruatione iudicij. Tex. ha-
9 buistis ī. quomodo, & qñ iudex. l. si præses. Quæro quid † si actor
d in prima cā non probauit, [d] & sic ɔ cum bñ fuit iudicatū. In cā appellationis ꝓbauit, qualiter sñiam feret iudex. Non. n. pōt dicere primam sententiā iniustā, immo fuit iusta. Rñdeo, immo pt pronunciare primā sententiā iniustā respectu iuris partis, licet nulla
10 fuerit iniquitas iudicis. Quæro quid † si iudex appellationis cōfir-
e mat [e] primā sententiā, ex, qua orietur actio, an ex confirmante, vel ex confirmata? Dñt quidam quod ex prima, quia iudex secundus non iudicat, sed primam confirmat, arg. ff. de uer. sig. l. lege obueni-
11 re. vnde no. distinctionem, an † prima sententia cōfirmet expreſsè, & tunc agatur ex scđa: vel tacitè per lapsum temporis, & tunc agatur ex prima. Ita dicit gl. tua. & all. leges suas, & ista gl. dicit optimè. Nā quando confirmatur per lapsum temporis, vī non appellatū, vt l. fi. in fi. de temp. app. Sed qñ confirmatur per sententiā, tunc de-
f bet agi ex cōfirmante, non ex confirmato. [f] quod probo. Qñq; illud, qđ confirmatur, non pt confirmari vt ipsum agitur ex confirmāte, nō ex cōfirmato. fi. ad Tre. l. si quis priore. Instit. quib. mod. test. infir. §. sed & si quis priore. ubi primum testamētū nō potest ɔfirmari per secundū, quia quis nō potest decedere cum duobus testamentis. ita in proposito, & eodem modo ferri nō pñt duæ sententiæ diffinitiuæ, ut quando prouo. non est necess. l. 1. merito agetur ex secunda confirmante, non ex confirmata. Distinctionem pleniorem vtrum agatur ex cōfirmato, vel confirmante, dicemus. ff. de pac. l. legitima. & in l. tale pactum. §. qui prouocauit. Quæro quis
g mandabit [g] sententiā appellationis executioni, an iudex applonis
12 confirmās, an iudex primus. Rñ † iudex appellationis, ut gl. l. ꝓcipimus. vet. in his aūt oīb. & ver. officijs. & ibi dicā uobis plenius. j. e.

ADDITIONES.

a Paris. Tenent Doc. Fel. in c. cum Io. de fi. instrum. Alex. in l. in sententia, ff. de re iu. circa fin. Fel. in c. cum causa, de re iud.

b Alex. Concurrunt. Sed quid si post biennium, & sic decursis fatalib. à die appellationis introductæ, apparet sñia lata contra primam, nunquid prima mandabitur executioni. Host. quod non in c. relata, extra, eo. sed Innoc. tenet ibi, quod sic, & sequitur Bal. in c. statuimus. quo tempore mil. & gl. in l. 2. C. vt lit. pen. q per desertionem appellationis ipso iure transit sñia in rem iudicatam; & ad id quod dicit Bal. in ea. l. §. fi. quod deserta appellatione condemnatio expēsarum spectat ad iudicem ad quem & adde quod iudex qui pronunciauit appellationem esse desertam, non habet pronunciare super prima sententia, videlicet benè iudicatum, secundum Bal. in l. ante. in fi. supra quo app. Et hic adde Bal. in l. furt. in prin. Adde an sit necesse appellare super desertione appellationis, antequam mandetur executioni. Bal. cons. 50. li. 5. Menoch. Gorad. cons. 85. nu. 26.

c Paris. Est deserta. Vide Alc. consi. 104. vol. 5. in prin.

d Alex. Non probauit. Vide Bal. in l. 1. in prin. inf. eo. & latè per Mod. in l. a. ff. de re iudi. & ibi Lud. & l. in summa. eo. & Bal. hic, & est gl. hic.

e Alc. Confirmat. An agatur ex sñia, confirmante, an ex confirmata, & generaliter an agatur ex confirmante, vel confirmato, uide plenè Bal. in l. ea placito. sup. de re. permu. Et ad hoc no. adde Bar. & Doc. in l. 1. de re iud. Adde quod Bar. dicit in l. 1. in §. fi. in prin. ad Turp.

f Paris. Non ex confirmato. Vide Ale. in l. si quis errore. ff. ad Trebel.

g Alc. Quis mandabit. Vide Bar. in l. a diuo Pio. & ibi Doc. de re iu. & Cy. hic. Adde Spec. & Ioan. Andr. in additio. in titu. de execu. senten. §. nunc dicendum. uers. sed pone, quòd iudex.

a §. Si quid autem. In cā appellationis nō ꝓbatū ꝓbabo, non allegatum allegabo. [a] h. d. Secundo hic videtur, quod post didicita testificata possunt fieri ꝓbationes contra auth. qui semel supra de proba. Sol. dicūt quidam hanc legem in hoc corrigi. Alij dicūt aliter, quod plenè examinabo in l. per hanc j. tit. proxi. Scias tamen vnum, quod hæc lex non habet locum, quādo appellatur ab interlocutoria, quia tūc debet probari ex eisdem actis, vt in c. appellanti. de appel. in Cle.

ADDITIO.

a Alex. Allegabo. Intelligas in his quæ fiunt post litem contestatam, sicut in his quæ ante, uide Bar. in l. ita demum. sup. de procu. Et intellige istam legem, quādo habuit iustam causam ignorantiæ: secus si fuit in culpa, & non opposuit. Anto. d. But. in c. ad audientiam. de resc. alle. Io. And.

§. Si quis autem. Qui testes facit ad iudicem euocari eis debet expensas facere. h. d. De hoc uidebitis in l. si quando. ī. de testib.

1 *Fideiussor in criminalibus debet dari per reum, aliàs detinetur in carceribus.*
2 *Iudex non debet dare originalia acta sed eorum exempla.*
3 *Actis exemplatis authoritate iudicis, coram quo facta sunt, debet dari fides.*

1 §. Super his. † In causis capitalib. qui idoneos fideiussores non dat, pēdente appellatione detinetur in
a carcere [a] h. d. No. qđ in causis capitalib. quia non pt hēri idoneus fideiussor, quis detinetē in carcere. Et intellige hoc, detinetē in carcere ad petitionē iudicis, ad quem est appellatum. Quod apparet, qa causa appellationis in istis causis capitalib. non potest agitari ꝑ alium, ut ff. an per aliū cau. appel. re. l. 1. Item apparet ex eo, quod iudex appellationis debet mandare sententiam executioni, vt dixi
b in prin. istius legis. Item no. ex hac l. cum gl. [b] sua, quæ est super uer-
2 bo, & exempla. † φ originalia acta non dēt dare iudex, sed dēt dare
3 exempla. Ex quo not. quod † actis exemplatis debet dari fides, dū tamen sint exemplata authoritate iudicis, coram quo facta sunt, & eis fidē sua authoritate imponat. Facit ī. de fide inst. auth. ad hæc. Item not. ex hac l. cum gl. quæ est super uerbo scrinia, quod pro-
c ductio actorum, & instrumentorum potest fieri coram notarijs [c] banchi. Facit quod habuistis. ī. de precibus Impe. offe. auth. quæ supplicatio, infra tit. 1. auth. si appellatione.

ADDITIONES.

a Paris. In carcere. Et si non esset, debet poni pendente appellatione, vide Ioann. de Dama. consi. 1. in prin. dicens non admitti fideiussores ēt si tractaretur solum de pœna perpetui carceris, in alijs autem corporib. non est dubium, vt hic & uide postea latius Bolog. in 6. addi. & ibi etiam ponit remissiuè, quādo appellatur ab interlocutoria super captura carceris, & quis debeat detineri per iudicem ad quē vel à quo, qui etiam ibi dicit, quod si extaret consuetudo, quod possit interuenire fideiussor etiam ubi esset imponenda pœna mortis, & deberet relaxari. & ibi etiam quod ille qui semel aufugit de carcere, nunquam venit relaxandus datis etiam fideiussoribus, licet aliàs uenisset eis datis.

b Alex. Cum gl. Et adde ad hoc gl. in c. cum causam, in gl. infra de proba. & no. Ange. in auth. si quis in aliquo, ubi dicit quod archiuia publica fidem faciūt ad hæc quia acta ex archiuiis publicis notorium inducunt, secundū Inn. in c. ex insinuatione. de app. & Bald. in l. a. supra quomodo, & quando iudex. & quod not. ipse in l. gesta. supra de re iu.

c Alex. Fieri coram notarijs. Bar. in d. l. si finita. §. Iul. & in auth. quæ supplicatio. sed Bal. in d. l. 2 supra de eden. & in auth. quæ supplicatio, vī tenere cōtra. per l. instar. j. de iu. fis. li. 10. & quod not. in c. quoniam. de prob. ubi Host. dicit scripturā factā à notario, non habere uires, nisi sit producta coram iudice. Item quia probatio est facienda iudici nō notario. l. iubemus. de liber. ca. cū si. adde gl. in l. hac cōsultissima. §. pe. sup. de te. Ang. in d. §. Iulia. tenet cōtra Bar. sed Imo. ibi dicit, quod relatio termini seruatur de cōsuetudine, quod fit notario. & in hoc fit uera opi. Bart. & tenet Bal. in l. præcipimus. j. de appel. ubi Bar. Sed ꝓductio instrumentorū fit coram iudice. Fortè tamen secundum eum pt saluari dictum Bar. si ꝓductio esset facta ab aduersario, aduersa parte præsente, & cōsentiente, aliàs forte non sufficeret productionem notario fieri. Facit quod no. in Spe. de instru. edi. §. restat circa principium. Et similiter fortè sufficeret producere acta primæ causæ coram notario iudicis appellationis, ex quo aliàs sunt actitata inter partes, quia nō facerent fidem, nisi uocata fuisset pars in exhibitione actorum iuxta l. 1. & 2. supra de rela. Et sic posset intelligi iste tex. de quo uide latius ibi per eum, post Ang. Et adde Bar. in l. 2. circa fi. j. de iure fis. li. 10. Facit ad hoc, quod no. Bar. in l. multum. de cond. & de. & ad. & quod dicit Bal. in l. antea. §. fin autem. per illū tex. supra de arb. quod sufficit conditionem notificari iudici, vel parti, quod not. & adde Bal. in l. 3. in prin. ff. de iureiu. & cū opi. hac tenet Bal. ī l. præcipimus. infra eo. & ibi ēt Bar. in §. 2. Sed cōtra Bar. hic vī tenere Bal. in l. si ea. l. 2. not. ios. qui acc. per tex. qui vī hoc ꝓbare benè in l. Sēpronia, ff. de fur. & idē tex. & quod ibi Bart. & Bal. in l. si quis se. infra de acc. & uide per Bal. in l. hac cōsultissima. §. si quis aūt, de testa. in fi. Bal. tamen hic fi. transit cum Bar. concor. quod productio testium, & probationum, quæ nec potest fieri, nisi causa cognita, & parte citata. l. iudices. C. de fi. instr. l. si quando C. de test. non possunt produci notario per alle. pro ista parte, sed relatio nuncij, & alia, quæ non requirunt causæ cognitionem, fit per allegata in contrarium. Vide per me in l. 2. supra de eden. in uer. uenio ad tertium, ff. de inst.

1 *Appellans frustratoriè punitur extra ordinem.*

1 §. Ne autem temerè. † Qui frustratoriè appellauit extra ordinem punietē. h. d. Quæro, quam pœnam sustinebit. Dic ut in gl. Bar.

1 *Terminus bidui in causa propria, tridui, in aliena assignatur.*
2 *Post autem non appellatur, nisi in scriptis, & quid in interlocutoria.*
3 *Appellatio illo die, & iudice sedente pro tribunali potest interponi uiua uoce.*

1 §. Si autem in iudicio. Breuiter hoc dicit, † ad appellandum in propria cā datur biduū, in aliena triduū daē. No. quod tempus appellandi in propria causa est biduum, in alia triduum: licet hodie corrigatur,
2 vt statim dicā. Item not. quod † appellatio debet interponi in scriptis, quod apparet ex isto tex. qui dicit appellatorios libellos. Opp.
3 contra hoc ff. eod. l. 1. §. fi. & l. fin. & l. seq. So. † ibi permittitur quod appel.

appellet viua voce [a] illo die, iudice sedente pro tribunali post aũr non licet appellare, nisi in scriptis. Ab interlocutoria autẽ semper debet appellari in scriptis, vt in c. t. extra, eo. tit. lib. 6.

ADDITIO.

a Menoch. Viua voce. Crau. consil. 103. nu. 3.

AVTHEN.

1 *Absens condemnatus, qui non est verè contumax, potest appellare, & tempus appellandi currit à tempore scientiæ.*

Hodie. [a] Hæc auth. corrigit. Op. ff. qñ. appel. sit. l. 1. §. dies. Dicit gl. quod ibi dr̃ à tempore iniæ, subaudi, & à tempore scientiæ. Vnde † absens condemnatus, qui non est verè cõtumax potest appellare, & tempus appellandi currit à tempore scientiæ, vt hic, & dixi in l. ab eo. ĩ. quomodo, & quando iudex.

ADDITIO.

a Ale. Hodie. An iudex possit illud tempus. s. decem dierum datorum ad appellandum abbreuiare, uide eum in l. 2. ff. de re iu. & ibi Doc. an possit reuocare, & intra quantum tempus, uide eum, & Doct. in l. quãuis. ff. eo. Intellige legem hodie, quando appello ab actu momentaneo, secùs si ab actu successiuo, vide Bar. in l. inficiando. ff. de fur. Et an illud tempus possit consensu partium prorogari. Bar. hic quod non, & in auth. ei qui. 1. de temp. app. & Pe. de Lerz. & alii in Cle. quamdiu. extra, eo. & sequitur Ro. & Pau. de Ca. in l. a. ff. de re iud. uide post Bar. in authen. ei qui. infra tit. t.

Paris. Hodie. De materia decendii dati ad app. uide latè Fel. in c. quod ad consultationem extra, de re iu. uide aliquid de materia in auth. ei qui appellat. ĩ de tẽp. app. ad Bar. in prin. Item quod tempus app. currat de momento ad momentum, & idem de tempore compromissi, uide Bal. in l. fi. §. 2. ad fi. C. comm. de leg. quomodo autem hæc ista computatio de momento ad momentum, uide omnino Io. de Dama. consi. 93. Item quod licèt de voluntate currat de momento ad momentum, tamen secùs est in anno dato ad prosequendum, iura dicunt in annum à die interpositæ appellationis, quæ dictio, à, excludit illa diem, secùs in decendio dato ad appellationem. quia iura dicunt, quod currat à recitatione sententiæ, ut est tex. in corpore. uide Ioan. c. quod ad consultationem. de re iudi. Pro qua diuersitate uide omnino no. Abb. in c. super eo el 2. de appell. & sequitur ibi Perus. contra istam diuersitatem vr̃ in terminis tex. in l. 1. §. biduum. ff. quando appellan. sit. vbi dicit esse appellandum intra biduum à die sententiæ, & tamen intelligitur de momento ad momentum, secundum gl. in §. dies. & ibi Ang. Are. ponit uerum esse, quod Ange. de Peru. in d. § biduum. & in d. § dies. tenuit, quod de iure ffortum non currat tempus appellationis de momento ad momentum, per illum tex. secùs in decendio dato de iure nouo, quia iura aliter loquuntur, vt sup. dixi. Sed Ang. Are. in d. §. biduum, & in d. §. dies, illum reprehendit post Rap. Cu. sed opi. Ang. Are. vr̃ uerior. & Ale. in d. l. a. sup. si quis cautio. reprobat. tar. in d. §. dies, & à ueritate illius dicti pendet ueritas prædictæ opinionis, alias non esset data ratio diuersitatis inter tempus interponendæ appellationis, & tempus prosequendi, & generaliter malè diceret gl. d. l. scut. de app. quæ tamen ap, robatur, ut dixi, & per ista infero, quod in terminis decreti de ordine causæ ciuilis, secundum quod debet appellari intra quatuor dies, non currit tempus de momento ad momentum, ex quo dicitur in ipso decreto, à die latæ sententiæ.

1 *Apostoli etiam parti non petenti per iudicem dari debent.*

2 *Si pars nõ petit apostolos intra tẽpus debitum, appellatio habetur pro deserta.*

§. Apostolos. [a] † Iudex debet dare apostolos, & nõ petẽti, [a] & cautio de rato, de exercenda appellatione non interponitur. h. d. Hoc est uerũ quod apostoli dẽnt dari a iudice etiam parte nõ petente. tamen † si pars nõ peteret intra tempus debitum, appellatio haberetur pro deserta, ff. de lib. dimiss. l. 1. & ĩ. eo. l. iudicib. & iam videbitis.

ADDITIO.

a Alex. Non petenti. Sed vr̃, quod hodie apostoli debeant peti, in Cle. quamuis, de app. dixit Io. An. in nouel. in c. 3 de app. in 6. secundum Host. quod iudex admittens appellationem debet dare apostolos etiam non petenti, in hic; non admittens non debet dare, nisi petantur. Et an per denegationem apostolorum simpliciter videatur iudex appellationi deferre. uide Bal. in l. 1. infra, eo.

LEX VII.

1 *Appellare debent electi ad munera publica authoritate vel utilitate, & suam appellationem iustam ostendere. aliàs videntur consentire.*

2 *Qui non appellat, videtur consentire.*

3 *Qui appellat, debet probare se iustè appellare.*

4 *Quis probabit de instantia prima causa.*

5 *Appellatione interposita omnia maneat in eo statu, in quo erant ante latam sententiam.*

Hi qui ad ciuilia, [a] Br̃ hoc dicit, † Electi ad munera publica authoritate vel utilitate, dẽnt appellare, & suam applõnẽ iustam oñdere aliàs vñr cõsentire. No. quod ab istis electionib. [b] ad officia dẽt appellari; uidistis ĩ. eo. l. si ad scribatũ. Scđo no. qđ † q non appellat, vr̃ consentire. Sic qũo, & qñ iudex. l. ab eo. ĩ. de postulando. l. 1. Terno no. † ꝙ ille qui appellat, debet probare se iustè appellasse, vt hic in fi. Opp. ĩ. eo. l. noiationes. Sol. vt in gl. quia ibi nominatio peccauit in forma, hic nõ. Op. scđo in Auth. de defen. ciui. §. interim. So. ut in gl. Item op. de l. 1. §. si quis tutor, ff. qñ ap. sit. So. Hic loquit in munere publico auto. & vtilit. & ibi loquit in eo, qđ est publicũ authoritate tm̃, vt tutela & cura. Reuoco i dubiũ, q s dẽat ꝓbare [c] in cã appellationis. Hic inter Gl. nr̃os fuit dissensio. Tu vero br̃ dicas sic. Qñq; q̃rit qs dẽat ꝓbare se iustè appellasse, hoc est applõnẽ ritè interpositã esse ꝯgruo loco, & tpe, & aplos petitos eẽ, & silia & tũc sine dubio [d] ille q appellat, dẽat ꝓbare, vt l. litigia. & l. si qñ. ĩ. c. a. in l. eos. in prin. & §. pen. † Qñq; q̃rit qs dẽt ꝓbare de instantia cãe, & tũc aut altera ps tm̃ ꝓseqt appellationẽ alia existẽte contumace, & ille dẽt ꝓbare iustitiã ꝓ se, q ꝓsequit ap. §. illud quoq;, & l. ampliorẽ. ĩ. e. tit. Qñq; vtraq; ps ꝓseqt. Et hic aduerte, qđ est ꝓbõ q̃ fit ꝑ modũ abnegationis. V. g. dico latã sñiam me nõ citato [e] nõ ꝑcedente causæ cognitione. Hoc volo probare ꝑ inspectionẽ actorũ, q a in eis nõ cõtinet citatio, neq; terminus ad ꝓbãdũ, & (i. ar. l. fi. ĩ. de re cre. Et isto mõ ei qui appellat, incumbit ꝓbõ. iudex. n. hẽt inspicere acta. Et sic no. ꝙ licet præsumat pro rectitudine processus, nõ apparentib. actis in scriptis, si tñ appareãt acta, & reperiatur ibi aliquid solẽne defecisse, tunc ex actis probatur defectus [f] solẽnitatis ꝯ illam præsumptionẽ, q̃ erat ꝓ actis in scriptis. de hoc hr̃ extra, in c. 1. de lit. ꝯte. & pro his, q̃ no. Io. An. in c. cũ ad sedẽ. de restu. spo. & in c. quoniam ꝯ. de prob. ĩ. eo. l. ne causas. & ĩ. de eden. l. is apud quem. Si vero quæritur [g] de probatione, quæ fit directò per testes, & instrumenta, tũc ille habet probare in cã appellationis, qui habebat probare in prima, vt hac l. & ĩ. eo. l. eos. §. 1. & ĩ. tit. 1. l. per hanc. † Nam interposita appellatione omnia manent in eo statu, in quo erãt antẽ latam sententiam, vt ĩ. eo. l. appellatione.

ADDITIONES.

a Ale. Hi qui ad ciuilia. Et ad hanc legem uide quæ dixi post Bar. in l. Imperatores. ff. de public. & per Inn. in c. 5 de his, quæ fi. à maio. parte Capi.

Barb. Hi qui ad ciuilia. Vide Oldr. in consi. 18 ubi decidit per istã legẽ, quod si episcopus reprobat aliquem ne admittatur ad beneficium, non dicitur sententia diffinitiua sed est certum reprobationum. Allegauit hanc legem, & limita in causis suis. in gl. de appella.

b Ale. Electionib. Vide Bar. in l. ab eo. & in l. 2. ff. de iureiur.

c Ale. Debet probare. Cui incumbat onus probandi in cã appellationis, uide Bar. in l. fi. ff. si tu. vel cur. app. & glo. & Bar. in l. 1. si aduer. cred. & Inn. in c. bonæ. el 1. in gl. 1. in uerbo. sumitur. de electio. Et scias, quod semper appellans vr̃ sustinere quasi actoris uices. in c. significauerunt. & ibi no. de exce. c. constitutus. uers. super. de ele. & no. in l. de pupillo. §. si procurator. ff. de ope. no. nun. Vide gl. in capitulum speciali. §. 1. de appel & quid in appellante ab interlocutoria, & hic adde Bal. in l. per hãc. ad fi. de temp. ap. Adde tamẽ quod si in arbitrarius appellatur, incũbat onus probandi appellanti, ut colligitur ex no. per Inn. in c. ad petitionẽ. & ibi Do de acc. ad quem se remittit Bar. in l. 2. de re iud. & no. d. Ab. in c. quod ad consultationem. de re iu. Adde quid si appellatum sit, nec ex actis appareat, quod iudex appellationi detulerit, quid sit præsumendum, si notarius attestetur uide Pet. de Anch. consi. 229.

d Paris. Sine dubio. Vide Cano. in c. in pñtia. de renunc. Spe in tit. de sen. ad fin.

e Menoch. Non citato. Ruy. consi. 67. nu. 9. cir. med. lib. 1. & consi. 49. nu. 8. lib. 4. consi. 6 a. nu. 19 lib. 5. consi. 66. nu. 3. & consi 69. nu. 1. 7. eo.

f Paris. Probatur. defectus. Vide quæ habes ad Bar. in l. de vnoquoque. ff. de re iudic. quod licèt in sententia de antiquo ꝓsumatur citatio, si tamẽ ex inspectione actorũ apparet cõtrarium tollitur illa præsumptio, & seruatur decisio Pa. de Ca. cõs. 53 & uide Fran. consi. 62. ad fi. & quæ habes ad Bar. in l. 1. sup. de rela. uide Felin. c. quoniam contra, uers. limita uno modo.

g Ale. Quæri. Adde Bal in l. proxi. & Io. An. in c. qm̃ contra. de prob. super gl. fin.

LEX VIII.

Si contra. [a] Br̃ hoc dr̃. Si appellatio debito mõ nõ est prosecuta, pendente applõne sñia execũni mandat. Not. quod nisi quis ostendat prosecutam appellationem debito tempore, sententia à primo iudice potest mandari executioni.

ADDITIO.

a Ale. Si contra. Adde quod Ang. consuluit eius consi. 130.

LEX IX.

Dominus. Br̃ hoc dr̃. Dñs p̃t ꝓseq applõnẽ à ꝓcuratore interpositã. An ipse ꝓcurator possit cãm applõnis ꝓseq, videbitis plenè in l. inuitus. ĩ. de ꝓcur. vbi est materia

LEX X.

1 *Appellationem interpositam ab actore curatoris, curator exequitur, vel minor factus legitimæ ætatis.*

2 *Actor datus ad litem non potest prosequi causam appellationis in eadem lite. interpositam. & quid si velit prosequi. nu. 5.*

3 *Actor constituitur à tutore seu curatore, iudice authorizante.*

4 *Vel à iudice curatore postulante.*

Si actor [a] Br̃ hoc dicit, hæc bona lex. † Appellationem interpositam ab actore curatoris, & curator ꝓsequit, vel minor factus legitimæ ætatis. No. quod actor datur à curatore. Secũdo no. † ꝙ actor datus ad litem. non p̃t prosequi cãm appellationis interpositam in eadem lite: & eodem mõ in procuratore. Qđ dic, vt dicemus plenè de procu. l. inuitus. Opp. ad primã, & vr̃ qđ actor deĩ a iudice, nõ à curatore, vt Insti. de cura. §. fi. & ff. de his qui no. infa. l. furti. §. mandati. Gl. fatetur ꝯriũ, & quod hic dr̃ à curatore. i. à iudice, postulãte curatore, & vide gl. quod no. ppetuò propter formam, qua constituitur actor. Tñ quicquid gl. dicat, veritas est, qđ duplex est forma cõstituẽdi actorem. † Vna, qđ constituatur à tutore, seu curatore, iudice authorizante, ita loquitur hic, & ff. de tut. l. solent. & l. neq;. ĩ. de procu. Alia forma est, quod † constituatur à iudice curatore postulante; & ita loquit Instit. de cura. in fi. cum li. Effectum aũt istarum formarũ, & materiã de isto actore, dic plenè in l. actor. ff. rem ra. ha. & hẽmus rubricã spãlẽ ĩ. de tut. & cur. ad lit. dã. l. 1. qđ no. in gl. nr̃a. Has formas tetigi. s. de ꝓcu. l. neq;. † Quæro vtrũ actor [b] possit cãm applõnis prosequi si volit;

ADDITIONES.

a Ale. Si actor. Et adde cautelam quã dat. Ant. de But. in c. dilecti. el 2. de rescr. ubi dicit, quod si lapsus est terminus decem dierum à die latæ interlocutoriæ, quod tu debes petere eam reuocare, si iudex non reuocat, appellare ab hoc grauamine, quæ cautela uidetur esse contra mentem Bar. in l. 1. C. sen. rescin. non pos.

b Alc. Actor. Et de actore adde tex. no. in l. item eorum. §. si ita. ff. quod cuiusq; vniuer. no. Adde an actor possit ad unam litem dari ab uniuersitate & à tutore, uel curatore, plenè Io. And. in ti. de actore. §. illicito. uer. actor ergo. An autem pro munere admittatur coniuncta persona ad agendum, uide Io. post Spec. in tit. de coniuncta persona. §. 3. uer. item is pro quo agit,

lit. Gl. dicit quod potest, non ut actor, sed ut quilibet extraneus, & uide glo. ult. Ista gl. dicit ueritatem, sed ad eius intellectum aduerte: aut hic minor sustinebat partes rei, & procedit sine dubio, quia quilibet est idoneus defensor sine mandato cum satisdatione, ut ff. de proc. l. minor. Sed si sustinebat iste minor partes actoris, oportet quod intelligamus quod iste actor erat coniuncta persona quae poterat admitti sine mandato, alias non procederet. Et secundum hoc habes hic solutionem illius quaestionis, de qua dubitari consueuit, an pro minore admittatur coniuncta persona ad agendum. uidetur enim quod non, cum ipse minor non sit legitima persona, ergo nec ille qui agit nomine eius, cum non sit legitimus administrator. Gl. tamen uidetur tenere contra hoc, in l. tutor qui post, circa princ. de admi. tut. & ibi glossella. Ia. de Aret. & Cy. tangunt in l. exigendis. s. de procura. & ibi dicam.

LEX XI.

1 *Manifesta quae sunt, non indigent probatione.*
2 *Differentia inter manifestum, & notorium.*

1 a **Ciues.** † Quae manifesta sunt, probatione non indigent. [a] h. d. Opponitur de l. nominationes. j. eo. Sol. Ibi non tenuit electio. Opp. de l. ueteranus. j. qui pro. non est necess. Sol. Ibi speciale. Opp. de l. ea quidem. j. de accu. aduertatis. Dicit gl. quod est differentia inter manifestum, & notorium. † Nam ea, quae sunt notoria, probatione non indigent, ut l. contra. Et quae sunt manifesta, indigent probatione, ut hic. & vide gl. quam tene menti. & no. Ad praedicta facit quod not. in l. si uero pro b condemnato. §. q. pro rei. ff. qui satisd. cog. Tamen ego [b] pro declaratione quaero, quae differentia sit inter notorium, & manifestum. De hoc in Spe. de noto. crimi. §. 1. uer. iam de manifesto. Alij Canonistae ponunt extra, de cohab. cler. & mul. c. uestra. Do. Cy. aliquid tangit in d. l. ea quidem. de acc. c d. Ia. But. dicebat breuiter [c] & hoc sufficit uobis, quod differentia inter notorium & manifestum, colligitur ex his, quae dicuntur in auth. qui semel, C. quo & quan. iud. Nam ea, quae nunquam habuerunt actum permanentem, non possunt transire in notorium, ut puta, uox praeconis. Ea uero, quae habuerunt actum permanentem, ut edicta in albo proposita, transeunt in notorium: & quod in platea sit forus, & similia. Sed quod sit praeconizatum, non transit in notorium. In modo autem probandi differunt haec. nam in notorio non est necesse, quod probetur notorium esse. In manifesto debeo probare ipsum factum, quod dico manifestum, ut hic.

ADDITIONES.

a Alex. Indigent. Notoria probatione non indigent, debent tamen allegari, ut not. gl. in Cle. appellanti. de app. & dixi post Bar. in l. 1. j. ut quae desunt aduo. & uoluit no. Bar. in l. 1. ff. de excep. & Imo. & Ant. in c. 2. ut lit. non cont. & quid sit manifestum, & notorium. adde Bar. in l. haeredes palam. in prin. ff. de test. & d. § qui pro rei. & uide auth. qui semel, C. quo, & quan. iud. Adde tamen, si exceptio est notoria iudici, nunquam est necesse, ut opponatur, sed aequitate suadente iudex potest absoluere ex suo officio. l. fi. ff. de iu. no. glo. in l. ubi pactum. sup. de transa. & sup. de iud. l. properandum. § fin. aut. Si tamen iudex non uult, non arctatur. Alias si non esset notorium ut iudici, debet opponi, ut l. 2. in prin. si quis cautio. ubi est tex. Facit l. 2. sup. ut quae desunt aduoc. secundum Ang. in d. l. j. ff. de exce. dicit Bal. in l. j. quo, & qui iudex. quod notorium non requirit oppositionem, sed allegationem. Potest tamen in notoriis ipse iudex supplere, ut no. Bald. in l. ea quidem. de accu. & in l. 1. in fi. s. qui & aduer. quos. Adde tamen quod in notoriis requirit citatio partis, 2. q. 1. De omnip. ut habes post Bar. in l. 2. § nunciatio. in apost. quae incipit, quae glos. uult. & c. de oper. no. nun. & post Bald. in l. emptorem. ff. de act. empt. Adde ut per Old. cons. 18.
b Bar. b. Tamen ego. Vide d. Ant. in contra. in c. in nostra. de coha. cle. & mulie.
c Alex. Breuiter. Adde l. ab executione. §. nunciatores. ff. ad Turp. & ibi habes post eum. & Bar. in l. de minore, §. tormenta. ff. de quaestionib.

LEX XII.

1 *Fideiussor in ciuilibus si non detur per reum, non debet in carcere detineri.*

2 3 **Minime.** [a] Condemnatus sine ciuili, non debet in carcere detineri, secus in criminali, si fideiussores non habeat. h. d. Pro euidentia debes scire, quod in causis ciuilibus seu pecuniariis, condemnatus non potest detineri in carceribus pro debito, j. qui bo. ced. po. l. 1. No. tex. facit etiam istud principium contra Rectores terrarum, qui faciunt appellantibus iniuriam ex eo, quia appellant. Videbitis in l. & in maioribus. j. eo. & quod ibi not. nota hanc legem.

ADDITIO.

a Paris. Minime. Vide ad Bar. in l. eos. §. super his. sup. eo. tit.

LEX XIII.

1 *Appellatione pendente nihil est innouandum, etiam ex Principis rescripto.*
2 *Postquam causa est commissa consilio sapientis, iudex non debet admittere nouas probationes.*

1 **Ex illo tempore.** † Lite pendente per appellationem vel consultationem, non debet aliquid innouari, etiam ex rescripto Principis. h. d. Habes hic nouum casum. Secundum lec. gl. ista lex posset intelligi etiam alio modo, & magis notabiliter, & breuiter dicit secundum istam. Lite pendente per appellationem, uel consultationem, non debet iudex admittere instrumenta, uel alia quae coram eo producentur, sed iudici appellationis, uel consultori acta prima re 2 mittet. Et secundum hoc habes notare, quod † postquam causa est com- a missa consilio sapientis, [a] iudex non debet admittere nouas probationes, quod tenebis menti perpetuo. Sed quaero, quid si admiserit, & processerit, ualebit ne? Vidistis s. ti. 1. dic ut ibi.

ADDITIO.

a Alex. Consilio sapientis. Quando causa est commissa cons. sapientis, iudex non admittit nouas probationes, uide per Mod. & post Bar. in l. ad principem. ff. eo. & Bart. in l. in offerendis j. eo. idem in grauamine, secundum Bar. in l. per hanc. in prin. infr. ti. 1. Paris. Sapientis. Vide Bar. in l. 2. §. quaesitum. s. de appel.

LEX XIIII.

1 *Sententia lata, statim potest uiua uoce appellari.*
2 *Res iudicata dicitur intra decem dies, intra quos potest appellari in his, in quibus fit executio ipso iure, sine facto hominis, & nu. 4. & 6.*
3 *Donec iudex sedeat pro tribunali, potest appellari uiua uoce.*
5 *Differentia inter sententiam, & rem iudicatam.*

1 2 **Litigatorib.** † Statim lata sententia potest uiua uoce [a] appellari. h. d. No. istum tex. & sic innuit, quod 2 † res iudicata dicitur intra x. dies, intra quos potest appellari. h. d. Opp. 3 dicitur hic illico. Contra, imo uidetur quod † possit appellari uiua uoce, donec iudex sedet pro tribunali, licet ad actus extraneos diuertit, ut ff. de in integ. rest. l. diuus. Sol. secundum opi. Hug. quae communiter tenetur, illa l. suppletur per contrarium, ut hic, dicitur, quod illico. i. iudice sedente pro 4 tribunali, & hoc tenet gl. in l. 2. ff. eo. Quaero, † an dicatur res iudicata intra illos x. dies, qui dantur ad appellandum. Hic uidetur tex. quod sic. Idem uidetur uelle glo. ff. de re iud. l. 1. Canonistae uidentur dicere contrarium extra, de re iud. c. quod ad consultationem. dicunt enim sententiam transire in rem iudicatam, quando appellari non potest. Pro hoc uidetur tex. in l. si fundus. §. si plures. ff. de pig. Ego dixi vo- 5 bis s. de re iud. super rub. † quod differentia est inter sententiam, & rem iudicatam: nam sententia dicitur ille actus sententiandi, res iudicata dicitur effectus sententiae, ut in toto ti. de re iud. Si ergo quaeratur, an sententia habeat effectum intra decem dies, qui dantur ad appellandum. 6 Resp. † Quaedam est executio, quae fit a iure sine facto hominis, ut quod condemnatus furti sit infamis, & similia, & tunc habet effectum incontinenti, ut l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. ff. de poe. l. quod ad statum. & l. qui ult. & ff. de inoff. testa. l. si quis filio exhaeredato. §. irritum. Quaedam sunt, quae requirunt executionem hominis, & quo ad illa non dicitur res iudicata, quia interim executioni mandari non potest, ut ff. nil no. appel. penden. l. 1. & ibi nota.

ADDITIO.

a Alex. Viua uoce. Vide Bar. in l. inuitus. sup. de procu. Sed quid si quis appellauit uiua uoce, post appellauit in scriptis, quae appellatio teneatur? uide Bar. in l. cum procu. §. si dominus. ff. de ope. no. nun. qui tenet quod prima teneat. De quo uide ibi per eum, & quae dixi. Secunda fuit Ang. ibi contra, quod secunda teneat, & non prima, dummodo utraque fuerit facta intra tempus appellandi. Mouetur, quia re integra licitum fuerit recedere a prima, & per secundam intelligitur recessum a prima, alle. l. si quis libellos. sup. eo. haec dicitur uera, quando una sola sententia emanauit, sed iudex primo tulit interlocutoriam a qua ego appello, & sic per eam sum exemptus a iurisdictione sua, sed demum fert sententiam diffinitiuam, non propterea intelligo renunciasse appellationi ab interlocutoria. alle. not. per Io. And. post Inn. in c. dilecto. ad fin. De hac, & & pro hac opi. Ang. & posset allegari secundum Imo[illegible], quod no. Bar. in d. §. si dominus. in uer. sed an personam appellantem. Et adde quod hanc opi. tenet do. Ant. in c. dilecto de app. Alia fuit opi. Abb. antiqui, cum quo transit Ioan. And. in c. a. bonae. de app. sequuntur do. de Ro. in suis antiquis decisionib. decisi. 463. quod utraque appellatio teneat, & esset in potestate partis quam prosequi uellet. Et haec opi. secundum Inn. in foro Canonico forte seruaretur in practica propter opi. Doc. cano. & decisio Rot. in foro autem ciuili non libenter discedunt assessores a Bar. secundum de iure et forte uerior est opi. Bar. per rationem suam, & uide not. in c. bonae. 2. 1. q. a. c. Lotharius, & per do. Io. in d. §. si dominus, & ibi scripsi post Bar. & uide gl. in Cle. si ante. de app. & haec vera quandoque appellationes interponuntur ex interuallo, secus si eodem tempore, quia tunc appellatio non esset nisi una. per not. per gl. & ibi dixi, in l. si conuenerit ff. de pign. act. Et ita uidetur transire Imo. Adde tamen quod cum opi. Io. And. & sequacium uidetur transire Bal. in c. 1. quo temp. mil. & in l. appellationes. infra. eo. Et uide omnino. Lud. in d. §. si dominus. & in d. l. si quis libellos. & uide quae dixi post Bar. in d. §. si dominus. maxime ad fin. adde Pau. de Ca. consi. 15. qui tenet opi. Bar. in d. l. cum procurator. & uide Bald. consi. 108.

LEX XV.

Ne causas. Breuiter dicit. Quae retractationi non subiacent, diligenter sunt agenda: & iudex qui consultori omnia acta non miserit, infamatur. h. d.

LEX XVI.

Eos etiam. Breuiter hoc dicit. A legato Principis potest appellari.

LEX XVII.

Si apud. Breuiter hoc dicit. A Praetore appellatur ad Praefectum.

LEX XVIII.

1 *Appellatione deserta propter neglectam petitionem apostolorum, aut eos non praesentatos, siue propter omissam persecutionem, mandatur sententia executioni.*
2 *Qui non petit, apostolos tempore debito, uel eos non praesentat iudici ad quem, uidetur appellationem deserere.*
Item si non ueniat ad prosequendam appellationem.
3 *Quae dicantur refutatoriae preces.*

2 1 **Quoniam.** [a] Breuiter hoc dicit. † Si appellatio est deserta propter apostolos non petitos, uel non praestitos vel propter prosecutionem omissam, sententia executioni manda 2 tur. h. d. No. quod † qui non petit apostolos debito tempore, vel eos non praesentat iudici ad quem, uidetur appellationem deserere: idem si non uenit ad prosequendam appellationem tempore debito, &c. Vidistis s. eod. l. praeses. Dicitur hic, refutatoriae preces, &c. Quaero 3 † quae dicuntur refutatoriae preces. Quidam dicunt, quod intelligitur de ipsis apostolis. Alij dicunt, quod intelligitur de libello, qui datur super prosecutione appellationis. Alij intelligunt de ipsa appellatione. Tene quam uis, quia non curo.

ADDITIO.

a Alex. Quoniam. Ad intellectum huius l. vide Bar. in l. 1. ff. de lib. dimit. & Bar. in l. eos. §. super. eod. tit.

L E X XIX.

1 *Appellatur à quolibet iudice, excepto praefecto praetorio.*
2 *Licet episcopus esset priuilegiatus, ut à sententia sua non appelletur, tamen potest appellari à sententia sui vicarij.*
3 *Idem in Potestate, & Capitaneo, si ex forma statuti ab eius sententia non possit appellari.*
4 *Poena frustratoriè appellantis.*

A Proconsulib. † A quolibet iudice excepto Praefecto praetorio, pōt appellari: & si appellatio nō recipitur, appellans pōt psequi,[a] ac si recepta fuisset, si succubuit puniatur, si obtinuerit, iudex mulctabitur[b] h.d. ista no. lex. No. q † licèt Episcopus[c] esset priuilegiatus, q a sua sñia nō appellet, tñ potest appellari à sñia sui vicarij.[d] Et vide text. ibi, & his qui vice Praefectorum, &c. Et vide gl. † Idem dico, i Ptāte & Capitaneo, si diceretur in statuto q à sñia eius non possit appellari, tñ à sñia eius vicarij poterit appellari, Op. ff. à qui app. non licèt l. 1. Sol. Licèt regula sit, q à quolibet iudice possit appellari, tñ fallit in casib. qui ponuntur in hac gl. quam uide, & no. Opp. & vr̄ q ille qui frustratoriè appellauit, puniatur alia poena, vt ī. e. l. eos. §. ne temere. So. Qñq; † quis appellauit frustratoriè, & appellatio non recipitur, & tunc habet locum poena huius l. Qñq; quis frustratoriè appellat, & appellatio recipitur, & habet locum l. eos. §. ne temere. Quandoque quis appellat ab exec. sententiae, & tunc habet locum poena, quae ponitur in l. ab executione. infra quo ap. non reci.

ADDITIONES.

a Alex. Potest prosequi. Not. appellationem esse deferendam, limita in casibus not. per glo. in Auth. de iud. in §. nostros. & intellige, vt per Inno. in cap. pastoralis. de offi. deleg. & vide ī. quo. app. l. 1. vide omnino in l. sciendum. de app. rec.

b Menoch. Mulctabitur. Soc. se. cons. 191. col. 2. lib. 4. & cons. 39. num. 13. lib. 4. Petri. cons. 118. nu. 17. lib. 1. Bertach. in tracta. de episcop. lib. 4. par. 7. num. 13. Rip. in cap. 2. nu. 12. de rescrip. Gramma. Decis. 35. nu. 3. Francis. in cap. dilecti. al. 3. col. 7. versi. sexto quaero, de appell.

c Paris. Licèt eps. Adde simile quod licèt in actis auctoritas epi non sufficeret, authoritas uicarij illo absente sufficeret. Angel. in l. adoptio non iure facta. ff. de adop. sic & licèt episcopus extra Dioecesim possit instituere Potestatem c. pastoralis, non istud possit uicarius. Bald. in l. 3. ff. de offi. Procons.

d Alex. Sui uicarij. Si uerò non possit appellari a sñia Ptātis, pōt tñ appellari a sententia sui vicarij. Adde quod not. Bar. in l. 1. ff. qui, & à quibus, & ibi dixi.

L E X XX.

Et in maiorib. A sententia lata in qualibet summa, & in quacunq; cā, potest appellari. h.d.

L E X XXI.

1 *Iudex si appellationem non admittit, punitur in syndicatu.*
2 *Appellatio quando interponitur à diffinitiua, iudex debet ei deferre.*
3 *Officiales q debeāt resistere Rectori, quādo malefacit sic & subditus praelato.*

Quoniam. † Si iudex applonem à diffinitiua non recipit, ipse punitur[a] tpe sui syndicatus, & eius officialis h.d. No. q † qñ appellatio interponitur à diffinitiua,[b] iudex debet ei deferre, & iam practicaui. No. q † officiales[c] debent resistere Rectori, quādo malè facit, sicut & subditus praelato. Gl. signat quādam ar. ꝯtraria. & vide eam ibi l. si quis id quod. §. doli. ff. de iur. om. iu. Sol. nō punitur illo edicto quia reqrit dolū, sed alias mulctabitur, arg. vi bo. rap. l. 2. §. hac actione, de poenis. l. absentem. in fi. Sed haec ꝯ[illegible] non reqrit dolum. Sed ꝯ in auth. de sanc. episc. §. 1. Sol. benè dēt eligi doctus, ita qd nō debeat doceri, vt ibi, sed si eligitur indoctus, vel aliàs male doctus, potest sibi resisti, ut hic. Sequitur in glo. vt in l. quanquam. Sol. no. per gl. in l. nō videtur. §. qui iussu. de reg. iu. & per Dy. in c. quod quis. extra, de reg. iu. lib. 6.

ADDITIONES.

a Alex. Ipse punitur. No. quod tantum punitur principalis Rector, quantum omnes alij, quos secum habet, & hoc verum nisi officiales resistant Praetori. De hoc per Bal. in l. pen. supra de procur. & per ea quae habentur in ca. 1. de his quae fiūt à ma. par. Cap. & vide Bar. latè in tract. repraesa. in 6 q. & quae dixi in l. 1. ī quor. appel. no. reci. in fi. & Bar. in auth. sed omnino. supra, ne vxor pro marito.

b Paris. A diffinitiua. Adde quod idem est si ab interlocutoria. vide Rom cons. 301. circa prin.

c Paris. Officiales. Vide Alex. in cons. 2. in 3. vol. Ias. in l. 2. ad fi. ff. de offi. assess. vbi dicit opus esse, vt assessores protestentur quod ipsi non consentiant, nec satis esse in actis non apparere, quod ipsi consenserint.

L E X XXIIII.

Iudicib. Iudices debent appellationem recipere, & apostolos tradere, alias mulctabuntur.[a] h.d.

ADDITIO.

a Ale. Mulctabuntur. Et dicit Io. And. in cap. 1. de app. in 6 in nou. quod ista mulcta fuerit arbitraria, cum non sit determinata à iure, & vide sup. eo. l. quoniam iudices: & hoc in l. à proconsulib. sup. eo. & per Arch. 2. q. 6. Decium sup glo. fi. tex. & ibi Bar. in l. Iuba. ff. ad l. Iul. de ui publi.

L E X XXV.

1 *Appellari pōt ab iniquitate iudicis, ex eo quod nimis magnā mulctā imposuit.*

Et in mulctis. Opp. de l. si qua poena. ff. de ver. sig. Sol. † Aut qs vult appellare ab iniquitate iudicis, quia nimis magnam mulctam imposuit, & potest, vt l. iusta. Aut ab iniquitate sententiae, & non potest, vt l. contraria.

L E X XXVI.

Cum post. Breuitas cāe, & itineris longinquitas, facit ut iudex appellationis cām in pria litigatiū[b] delegare cogat. h.d. No. hāc legē, qa notabilis valdè, nec minus vtilis.

ADDITIONES.

a Paris. Cum post. Vide etiam Bart. dicentem, quod licèt istud dicatur esse notum dictum Pet. de Anch. tamen est etiam dictum aliorum.

b Alex. In patria litigantium. Et per hanc l. dicit Pet de Anch. in c. nonnulli, de rescr. quod licet ordinarius possit reddere ius in qualibet parte suae Dioecesis, c. cum episcopus, de offic. ord. lib 6. tamen si de causa nimis parua vellet cognoscere in loco nimis remoto a litigatoribus, possunt petere partes, vt causa committatur in loco magis propinquo eis, ad hoc, vt laboribus, & expensis parcatur. Et per hanc not. [illegible] & 3. q. 6. ad haec, & per d. c. nonnulli. Et illud dicit esse nouum dictum, & aequum, & idem ipse voluit in c. canonum statuta, & in c. finem litib. de do. & cōtu. & Bar. in l. Mediterraneae, inf. de anno. & tri. lib. 10. & in l. 2. de iu. iud. & audiui, quod Pet. de Anch. indistincte dicit iudicem debere committere causam, siue sit magna, siue parua, & fuit originale dictum Ino. in c. sanè, de fo. compe. & ibi reprehenditur. Adde etiam Pet. de Anch in c. cum te consulente, de offic. deleg. & in c. 1. de offi. iudi. & in c. cum causam, de testi.

L E X XXVII.

Nominationes. Breuiter. h.d. Ab electione inualida non est necesse appellare. h.d.

L E X XXVIII.

1 *Appellans non potest poenitere inquantum illa appellatio facit pro aduersario.*
2 *Appellatio interposita facit pro appellato in eo, quod potest ea uti, vt rescindatur sententia, si in aliquo eum laesit.*
3 *Et pro appellato etiam facit, q eo inuito appellans ab interlocutoria non possit reuerti ad iudicem primum.*

Si quis libellos. Qui appellat, potest poenitere. h.d. Duobus mod. intelligit gl. hanc legem. Primo, qñ vult poenitere se totaliter appellasse. Secundo, qñ vult poenitere[a] se a tali iudice appellasse, & vult ad aliū reuerti, quaelibet lect. est bona. Ad hanc lec. opp. extra, eo. c. 1. lib. 6. Sol. Appellans potest poenitere inquantum appellatio facit pro se, ita loquitur hic. † Sed inquantum ista appellatio facit pro aduersario, ista poenitentia non admittitur. Hic est casus in ꝯrio, & ī. qñ prouo. non est neces. l. fi. † Appellatio autem facit pro aduersa parte in duob.[b] primo, q ille ꝯ quem appellatio est interposita, potest ea appellatione vti, vt rescindatur sñia, si in aliquo eum laesit, vt ī. eod. l. ampliorē, in prin. & d. l. fi. ī. quando prouo. non est neces. Item prodest in alio, quando appellatur ab interlocutoria, requiritur quod totū ad iudicem deuoluatur, ad quem est appellatum, & † sic renunciando appellationi appellans non posset reuerti ad iudicem primū inuito aduersario, vt d. c. 1. extra, eo. ti. li. 6. Vltimo Gul. de Cun. inducit ad quaest. si emphyteuta vendit rem inscio domino, & eam reemit, vtrum incidat in l. fi. ī. de iure emphyt. Videte quendam tex. in l. sequitur. §. idem Labeo, de vsucap. & dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale. Poenitere. Vide Bar. in l. inuitus, de procu. sup. in versi. ad hanc lect. ibi, sed inquantum ista appellatio. Sic ergo, quando appellantis interest, non admittitur renunciatio appellationis. Idem in alio casu, quando appellationem non detulit, si consensit appellare. Ita vr̄ limitare hanc l. Inn. in c. ex parte. extra, de rescr. & ibi vide modum, per quem quis uidetur renunciare appellationi, & ibi no. glo. a & dixi in l. si separatim, ff. eo. quod dixi. & quando etiam possit renunciari appellationi, vide in l. fi. §. sin autem, ī. ti. 1. & in auth. ei qui, eo. ti. & not. Bal. in l. edita. in ver. opp. sexto, sup. de eden. & no. quod potest renunciari iudicio appellationis, extra autem non, nisi per pactum, fm Bal. no. in l. 1. sup. de pa. & ista adde Bal. in l. postquam, sup. de pac. qui alle. istud dictum Inn. in c. ex parte, et ī. de rescr. & ibi etiam vide Bal. an quis possit renunciare protestationi suae inuito aduersario, & ibi de multis similib. & no. quod appellationi in causa criminali quis non potest renunciare, l. non tantum, & ibi Doc. ff. eo. No. Bal. in l. fi. ff. de neg. gest. sed Bar. uidetur tenere contrarium in l. qui vltimo, in fi. ff. de poenis, & quod in ciuili non possit renunciare inuito appellato, cui ex appellatione ius est quaesitum, tenet Pe. de Anch. in Clem. 1. de cau. poss. & propr. & Bar. vide Bal. in l. per hanc, in fi. insti tu. 1. & Ang. in l. 2. ff. a quib. app. non li. An autem possit renunciare appellationi in praeiudicium aliorū, qui iuri possunt adhaerere, vide Bar. in l. 1. ad Trebel. si vero ex plurib. & de materia per D. Ant. in c. interposita, §. ille denique, de appel. & circa vlt. versi. hic adde tex. in l. 1. §. si rem, & ibi Bar. ff. de pe. & quod ibi Bal. in l. insulam, in 6. q. de verbo. obl. Adde an recusans iudicem, post appellationem uideatur renunciare appellationi. Old. consi. 303.

b Paris. In duobus. Vide Pan. in c. ex parte, extra, de rescrip.

L E X XXIX.

1 *Causae capitales debent diligentius examinari, quàm aliae.*

Ad dictos. Damnatos ad mortē nemo potest vi eximere, sed permittitur appellare ad iudicem competentem. h.d. Istam l. habes de verbo ad verbum in l. addictos. ī. de epi. aud. & per hanc l. & per l. non tm̄, ff. eo. tenēt quidam, quod potest mādari executioni inter x. dies sñia capitalis, quod apparet, qa isti ad iustitiam ducebantur intra tempora appellandi. Gl. tenet ꝯrium in l. qui vlt. ff. de poe. Item in ciuilib. hoc tenet expressè in l. 1. in prin. nil no. app. pen. Sed in ciuilib. non potest mādari executioni intra x. dies, multo magis in criminalibus, vbi causae diligentius sunt examinandae, vt hic, & hoc tenet Spe. in ti. de exec. sen. Nō ob. istae leges, quia vel est dicendum, quod iudex faciebat male, faciendo executionem ita repente. Vel est dicendum, quod hic renunciauerat appellationi, quae renunciatio non nocet quo ad extraneos, vt d. l. non tantum. De quo dic, vt dixi in d. l. qui vltimo, ff. de poe. Item no. quod † causae capitales dēnt diligentius examinari q̄ aliae.

L E X XXX.

1 *Appellari potest ab iniqua sententia.*
Item propter iniuriam facti.

Si quis. Br̄. h.d. fm lec. quam intēdo tenere † Ab iniqua sñia pōt appellari. Item pp iniuriā facti pt appellari, & in totū iudicis iurisdō recusari. h.d. fm lec. Pla. q̄ est magis notabilis. Inquātū haec lex dicit, quod ab iniuriosa sñia pōt appellari, nō hēt dubitationē. Inquātum dicit, qd ab iniuria facti pōt appellari. Opp.

iniuria

iniuria illata, vel tortura habita, nō pōt appellatione tolli vt l.verū. ff.de re iud.& l.in bello. §. factæ. de ca.& postli.reuer. Frustra ergo interponitur appellatio, quę interposita non releuat. Huius timore dicebat Ioan.lec.Pla.nō esse verā, & tō legebat istam l. alio mō, vt primo dicat, quod licitum est appellari à sñia, & subdit quod appellabatur ab iniuria sibi illata, & facta in executione, vt j̄. quo.app. non reci.l.ab executione. Certè opi.Io.est vera in se, tñ non ꝯgruit benè literæ, iō Pla. defendit opi. suam sic. Fateor quod verbera & contumeliæ non pñt tolli per appellationem, nec imponitur appellatio, vt verbera tollātur, sed p istam iniuriā tota iurisdō deuoluit̄ ad iudicem apptonis. Et ista eius lectura est vera, pbaē p l. j. s̄. si qua præd.po. Et istam tenet Gul. de Cu.in l.arbitro.ff.qui satis.cog. Tene ergo menti hanc lectu.& uide gl. tuam notabilem.

LEX XXXI.

1 *Si iudex denegat dare copiam actorum, potest lite pendente adiri superior.*
2 *Si quis petit rescindi sententiam, vel instrumentum, & aduersarius non vult exhibere, iudex debet pronunciare quod si aliquo tempore postea appareat sententia, vel instrumentum, q non possit eo uti.*

Si appellationem. Si appellatio non recipit̄, vel apostoli non dantur ad interponēdā querimoniam, de hoc fm diuersitatem iudicum, diuersa tempora statuuntur. h.d. Opp. j̄. ti. 1. auth. ei qui app. Sol. hic nō loquimur de tempore exercendæ app. sed de tempore exponēdæ querimoniæ, quia apostoli non dantur, & exempla nō exhibentur, & sic accusare iudicem vt puniatur, fm ea, quæ ponūtur in l. quoniam iudices. & l. iudicib. j̄. co. potest fieri demum intra tempora limitata. Quęro, dr̄ hic, ad conueniendum aduersarium. quis est aduersarius? Di
1 cit glo.† q iudex qui denegat dare copiam actorum, quo casu lite pendente potest adiri superior, vt s̄. vt lit.pend.l.2. Inn. de fid. inst. c.
2 G. perpetuus ponit istam practicam. † Si aliquis petit rescindi sententiam, vel aliquod instrumentum, quod aduersarius habeat, & aduersarius non uult exhibere sibi statuto termino à iudice, quod iudex potest pronunciare, q si quo tempore illud instrumentum, vel alia appareat sententia, non possit illo uti, & uide ibi Inn. & de hoc vide supra de eden.l.is apud quem.

LEX XXXII.

1 *Appellatur ad delegantem, à delegati sententia.*
2 *Sententia vicarii lata, appellatur ad eum ad quem appellaretur, si ipse principalis ordinarius iudicasset.*

1 Præcipimus. Hæc est lex satis fastidiosa, quia non est in vsu. Br̄. h.d.† Si app. ad Principem à sententia spectabilium; cognoscit prefectus, & quæstor: & si à sñia clarissimorum, pfectus tm̄; & à delegato appellat̄ ad delegātem. Et si princeps delegauerit non illustri, & à tali delegato appelletur cognoscit præfectus, & q̄stor. Si verò ab illustri sententia appellet̄, per consultationem Principis determinabitur in quo sñiæ tp̄s inspicit̄. Et idem si illustris non illustri adiungat̄. h.d. Diuiditur in partes, & per partes legā. Primo loqtur qñ appellatur à sñia spectabilium, vsque ibi, q si à Duce, q̄ primo legā. Ex hoc hēs notare primo, q dixi ī sū-
2 mario. Secundo no. † quod licet à sñia delegati appellet̄ ad delegā-
a tē, vt j̄. uidebitis, tñ a sñia Vicarij ᵃ nō appellat̄ ad eum cuius est vicarius, sed ad eum, ad quem appellaret̄ si ipse prīcipalis ordinarius iudicasset, hic est tex. hic, & gl. ponit, put dicit, vicariis eorū, & hoc mō posset intelligi illa lex difficilis. ff. qs & à quo ap. l. j. §. 1. Decretistæ habent hodie casum extra, de app. c. Ro. li. 6. & de consu. c. non putamus. li. 6. quod tene menti perpetuò, quia est notandum.

ADDITIO.

a Ale. Vicarii. A sententia Vicarii non appellatur ad Vicarium ipsum constituente m. facit e cum sit Ro. de appel. & in l. à proconsulib. & ibi Bal. supra eo. Adde Cyn. & quod ibi Bal. in l. fi. & in auth si qs. de epis. aud. Et adde, q si alicui singulariter cōpetit ex consuetudine iurisdictio in uno loco, ille dicitur iudex magis principalis, quam superior secundum Bal. ita referentem Arch. in c. 1. §. ad hæc. de pac. iur. fir. an uersi. quęro, quomodo iurisdictio sit in territorio, & infra eo. ubi omnino uide & no. multum Ioan. Mo. in c. si episcopus de off. ord. & uide omnino quod dixi in l. iudicium si ilustur. ff. de iud.

1 *Auditores Principis, & summi Pontificis dicuntur habere iurisdictionem ordinariam.*
2 *Idem de assessore Potestatis & Capitanei, secundum statuta terrarum, licèt de iure communi aliud esset.*

a §. Quod si à Duce. Hic loquit̄ qñ appellat̄ à sententia ᵃ Clarissimorū iudicū, quales sunt præsides puinciarum, & Duces. No. quod hic dicit de
1 iure ordinario. Ex quo no. quod† isti auditores ᵇ Principis & sum-
b mi Pontificis, ᶜ dñr habere iurisdictionem ordinariam. † Idem de
c assessore Ptātis, & Capitanei, fm statuta terrarum, licèt de iure cō-
a muni in assessorib. aliud esset, vt habes in tit. de asses. C. & ff.

ADDITIONES.

a Menoch A sententia. Vant. tract. nullitatum in tit. coram quo null. prop. poss. nu. 16.
b Alex. Auditores. Assessores, & auditores debent habere iurisdictionem ordinariam, quod no. Adde Bar. in l. 1. in fi. ff. de off. asses. & uide Bal. hic, quid autem in mea generre. uide tex. no. & ibi Bar. in l. 2. supra de off. eius qui uic. alter. Et dic, quod vicarius potest suam sententiam exequi dum habeat ordinariam, ut no de offi. uic. c. licèt. in 6. & Doc. in c. si quis de foro compe. & est ordinarius secundum gl. no. in cap. Ro. in verbo generaliter. extra eo. in 6. facit ad no. per Canonistas in c. pen. de offi. uica. & dicit Bal in auth. sed omnino. ne uxor pro marit. quod Vicarius potest omnes causas meri imperii expedire, excepta causæ sanguinis.
c Paris. Summi Pontificis. Vide Fel. in rub. de offi. dele. Bal. in l. fi. sup. ubi Sena. vel Cla.

1 *Productio iurium potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa.*
2 *Ipsi autem notarij debent dare copiam partibus.*

1 §. In his autem. Hic disponit q debeāt scribere in istis causis. † No. ex isto §. q productio iurium potest fieri coram notariis, qui scribunt in causa, ut dixi s̄. e.
a l.eos. & auth. quæ supplicatio. de prec. Imper. off. † No. quod ipsi notarii debent dare copiam partibus.

1 *Iudicibus duobus sententiantib. in vna causa, maior exequi debet.*
2 *Quis mandet executioni sententiam à qua appellatur.*

1 §. Officijs. † No. ex isto ver. duo notabilia, quod qñ de eadem cā cognoscunt duo iudices, quod māda-
a re debeat sentēnam executioni, qui eorū est maior. Secundo no. ᵃ
b quod iudex ad quem appellatur, sententiam mandat executioni, ᵇ non iudex primus. Hic est tex. hic. Cy. tangit hoc in l. eos. s̄. eo. Glo.
2 & Gul. tangunt in l. tale pactum. §. qui puocauit. ff. de pac. Br̄. † qñq; sententia prima confirmatur, quia appellatio est deserta propter cursum temporis, & tunc iudex primus mandat sententiam executioni, vt s̄. eo. l. ꝯ maiorem. & l. qm̄ nonnulli. & j̄. ti. j. l. fi. §. pe. Qñq; sñia confirmatur per sententiam iudicis, & tunc iudex appellationis exequit̄. Hic est casus hic, & in auth. si quis litigātium. s̄. de epis. aud. & de iud. l. fi. hoc tenēt omnes Doct. Qñq; sñia confirmat̄ per consensum partium, & iudex appellationis exequit̄, ut d. l. tale pactum. §. qui procurauit. fm Gul. de Cu. Gl. & Ia. Bu. dicebant se nō videre rōnem, quare iudex primus non debeat exequi sententiam qñ ꝯsensu partium ab appellatione recedit̄, sicut qñ per cursum fatalii applo confirmat̄, arg. s̄. c. l. si quis libellos. Non ob. §. qui puocauit, q intellr ibi qñ fuit appellatum à delegato ad delegantem, quo casu ēt si appellatū non esset delegatus sñiam executioni mādaret, ut de re iud. l. à diuo Pio. & ibi no. & hæc satis placet. Ad vnū tñ aduerte, q qñq; iudex appellationis licèt sit maior ī iurisdictione, tamen qñq; est minor in potētia, sicut vides hic in ciuitate ista. iudex iustitiæ est minor in Ciuitate, quā sit Potestas & Capitaneus, & tñ sñia mandabitur executioni per officiales primi iudicis ad requisitionem iudicis appellationis. ut s̄. de epis. aud. l. episcopale.

ADDITIONES.

a Barb. Secundo no. Vide Doc. in locis hic alle. Sed quid de causa criminali? Dicunt quidam in auth. si quis litigantium quod iudex à quo, quia reum debet retinere in eius custodia per l. eos § super his. de app. sed in contrarium est casus in l. addictos. in fi. supra eo qui probat expressè, quod iudex ad quem.
b Ale. Mandat executioni. Quis mandat sententiam executioni, an iudex principalis causæ, an appellationis, uide eum in l. à diuo Piu. de re iudi. adde Bar. in d. § qui prouocauit. & ibi plenè Bal. in repe. maximè per Can. in c. pastoralis. de off. dele. & Bal. in auth. si quis litigantium. in fi. & facit quod no. in d. l. à diuo Pio in § sententiam. & ibi Doc. & adde Bal. in l. 1. supra de vsu. rei iudi. & in l. contra. supra de vsu. rei iudi. & in l. contra supra eo. Quid in causa criminali, uide Bal. in l. addictos supra eo. ui de auth. si quis litigantium. Et da materia per gl. Inn. in c. pastoralis. de offi. dele §. preterea. per Bald late, in d. §. qui prouocauit. & ibi etiam quid in criminali. Et dñt do de Rot. in sua deci. 107. quod iudex datus in appellatione, elapsis fatalib. potest primam sententiam confirmare. Et dicunt hoc tenere Inno. in c. 1. de concad. preb. ut innuit. quod est no. si ast uerum, uide Bal. supra ea. l.

§. Hæc si. Hic loquitur quando à delegato appellatur.

§. Huic saluberrimè. Hic loquitur, quando Imperator causam delegauit non illustri.

1 *Si Doctori occasione salarii consilij debet dari aureus pro centenario, nō Doctori verò florenus Rhenensis, & si causa commissa sit nō Doctori, qui cōsuluit factus Doctor, an debeat habere aureum vel florenum. uide infra.*

§. Sanè si illustrium. Supra dictū est de spectabilib. & clarissimis, hic loquitur qñ à sñia illustrium appellat̄. No. hunc tex. valdè ibi, licèt ante &c. Fuit
1 disputata semel q̄dā qō Bononię. † Caueī statuto, ᵃ quod salarium
a consultorum, si sit Doctor, ᵇ qd hēat 12. denarios pro libra, si non
b sit Doctor, hēat octo denarios pro libra. Contingit qd cā fuit cōmissa nō Doctori, q consuluit factus Doctor. Quæro, quale salariū debeat hēre. Et vr̄ quod dēat inspici tp̄s consilii, ut hic. Br̄ aduerto ad me. Dic adiectiuum, quod regitur à verbo, signāt fm tp̄s uerbi, vt l. in delictis. §. si de trac. ff. de noxa. de resta. mil. l. Titius. In proposito dico diligēter inspicienda uerba statuti. Aut. n. dñr, si Doctor consuluerit, sit eius salarium tantum, tunc quia illud substantiuū Doctor regit̄ ab illo uerbo cōsuluerit, sufficit qd de tpe consilii sit Doctor, hic est casus hic. Si verò statutū dicit, si cā consulenda cōmittat̄ Doctori, sit eius salariū tm̄; tunc q dictio Doctori regitur ab illo verbo, committatur, tunc dēt esse Doctor tpe commissionis, quia significat fm tp̄s verbi, ut s̄. in legib. alleg. Si verò verba essent ambigua, tunc interpretatur pro eis in benigniorem partem, vt habeat tanquam Doctor, argu. huius l. & l. 3. §. Scio. ff. de minor.

ADDITIONES.

a Paris. Cauetur statuto. Vide Fel. in c. quoniam Abb. de off. deleg. Bal. in l. fi. supra ubi Sena. uel Clari.
b Alex. Doctor. Notabilis quæstio facti de causa commissa non Doctori, qui consuluit factus Doctor, & adde no. hic, quod tempus debeat inspici, uide Bal in l. generaliter. de episcop. & cle. de causa committenda Canonico, qui post commissionem renunciat Canonicatui, an possit procedere. Et uide quod not. Bal. hic, & Bal. in l. humanitatis supra de impub.

1 *Si ibi eſt obligatus clericus & laicus tali cauſa, qua debet coram iudice laico examinari, tunc occaſione clerici laicus coram epiſcopo conuenietur.*

§. Eodem obſeruando. Not. hunc §. ex quo no. q g coniunctus eſt maiori in indiuiduis, gaudet priuilegio maiorum. Facit ad hoc ff. quemadmodum ſeru. amit. l. ſi cões. Et pro hoc dico, a quod † ſi tibi eſſet obligatus clericus, & laicus b tali cã, q̃ debet corã iudice laico examinari, occaſione clerici laicus coram epõ conueniretur.

ADDITIONES.

a Alex. Hoc dico. Adde Bal. in l. Gallus. §. ille caſus. de liber. & poſth. contrarium tenuit Bar. in l. ſi ſolent, ff. de alim. leg. Sed iſtud hic eſt uerum, quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, ut hic, & in c. quod in dubiis. de conſe. eccl. uel alta. Quid ſi quando conueniatur collegium licitum in quo ſunt clerici & laici, uide Bar in l. fi. ff. de colleg. illic. Sed quid ſi duo ſunt clerici, unus clericus, alter laicus, & diſcordant, an epiſcopus, uel clericus eligit tertium. Dicit Guido. de Suza. quod alter ipſorum ſufficit. aliás de exce. tut. in l. Iuriſperitos. Ita dicit ipſe in l. prouidendum. ſupra de poſt. Ita dicit ipſe Card. ca. Ioannes de teſt. quod ſi clericus & laicus ſunt conſtituti executores teſtamenti. iudex eorum erit iudex eccleſiaſticus. Item uide Bar. in l. 1. §. ſi quis appellatione, ff. de appel. Et ad materiam quid operetur mixtura, uide tex. l. ſi impubes, §. ſi pupillus, & in l. de bonis circa princi. ff. ad Carb. Facit l. quæritur. eo. ti. facit tex. in c. per tuas, de arbi. Facit gloſſ. in l. quæ dotis. in ver. expenſas. ſol. mat. quã Imo. reputat ſing. ibi. facit caſus no & ibi gl in l. fi. C. de mun & hon. non continu li. 12. Facit quod dicit Bar. in l. ſi emancipatis. C. de coll. de duob. nepotib. quorũ unus, &c. Facit quod dixit Bal. in ca. quib. mod. feu amit. facit quod dixit idem Ang. in l. Imperat. ff. de ſta. ho. Facit quod dixit idem Ang. in l. ſi quis ex argentariis, ff. de edē. & l. ado. Rom. conſi. 250. ubi dixit quod teſti reprobato, & uili adhibebitur plena fides propter adiunctionem alterius boni, & fide digni. Facit quod dixit Lud. Rom. in l. arbitro. ff. qui ſatiſ. cog. Facit quod dixit Inn. in c. 1. de reſtr. & in c. fin. Et uide quod uoluit d. Abb. in q. ſua inci. Gandulph. & do. Mat. de Mathe in no. 237. do. Pe. de Anch. in rep. c. ea quæ de reg. iur. in 6. & in 1. parte q. prin. facit qđ ibidē dixit Pe. de Anch. ubi dicit de uniuerſitate ſcholarium. ubi ſunt permixti cleri. alleg. Bar. in l. 1. ſup. de colle. illic. & Bald. in auth. habita. C ne fil pro pat. facit quod dixit Bal. in l. præcipimus, in hoc tit. Facit quod dicit domin. Card. in d. ca. cum In. de teſta. Facit quod dixit Bart. in l. ſi is qui duos. de lib. leg. & Bald in l. 1. infra pro ſoc. & uide in rub. de ſucceſ. edi. per Mod. qui ponunt multos caſus, & facit quod dicit Bar. in l. cũ Senatus, ff. de reb. dub.

b Menoch. Clericus, & laicus. adde Ferrat. cau. 30. ſi contingat maius dignum trahit ad ſe minus, uide Ferrat. cau. 24. nu. 1.

Adde quod dictum teſtis uilis ſuppleatur per alium, Bal. conſi. 137. 3. lib.

1 *Quod non mutatur, quare ſtare prohibetur.*

2 *Ex identitate rationis nunquam inducitur correctio legis.*

§. Quicquid. Nota † quod non mutatur, quare ſtare prohibetur, vt hic, & l. ſancimus. de teſta. Aduerte, quia hic dicit tex. quod non mutatur a ſpecialiter, & ſic requiritur quod ſpecialiter & ſpecificè mutetur, antequã dicatur, hoc eſſe correctum. Secundum † hoc videtur caſus expreſſus eius quod dixi in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. ecc. vbi dixi quod ex identitate rationis nunquam inducitur correctio l. ut dixi in l. ſi vero. §. de uiro. ſolu. matr. quod perpetuò tene menti.

ADDITIO.

a Menoch. Mutatur. Crau. conſi. 307. nu. 4.

LEX XXXIII.

Eo caſu. Hic dicitur, quando appellatur à ſententia lata ſuper ſtatu curialium, magiſter militum debet eſſe iudex. Et hoc ſit tibi pro ſummario.

LEX XXXIIII.

1 *Appellatio non datur ſuper conſultatione Principis.*

2 *Quando iudex committit cauſam conſulendam, eſt in arbitrio ſuo ponere in puncto opinionem ſuam, vel non.*

3 *Conſultor quando examinat acta cauſæ commiſſæ, non eſt neceſſaria præſentia partis aduerſæ.*

1 Iubemus. Qñ † princeps ſuper aliqua cã ↄſulit, ab eius ↄſiliariis partib. præſentib. uel abſentib. cauſa examinatur, nec ab eorum conſultationib. appellatur. h. d. No. duo ex hac l. Primo, † quod eſt in arbitrio iudicis quando cauſam conſulendam committit, ponere in puncto opi. ſuam, vel non. Secundo no. quod † qñ conſultor examinat acta cauſæ commiſſæ, non eſt neceſſaria præſentia partis aduerſæ. Siue ergo pars fuerit citata, ſiue non, nihil ad propoſitum, ſiue ſit præſens ſiue non.

LEX XXXV.

1 *Iudex vnus vſque ad quam ſummam poſſit cognoſcere.*

2 *Cum quæritur quanta ſit quantitas, inſpicitur tenor ſententiæ, non autem eius effectus, nec illud quod poteſt exigi.*

3 *Quando duo iudices ordinarij diſcordant, debent eligere tertium, & quid ſi proferant ſententias diſſonantes.*

4 *Quando cauſa examinatur in conſiſtorio Principis, dantur nouæ dilationes, niſi examinentur per modum conſultationis.*

a In offerendis. a Bĩ dicit, † In cauſis q̃ ſunt vſq; ad decem libras auri, ſolum unus iudex cognoſcit. b In cauſis q̃ ſunt vſq; ad 20. lib. principium non mutatur. In cauſis quæ ſunt vltra 20. lib. totum auditoriũ Principis expectatur, & ad appſonem introducẽdam eſt biennium conſtitutum, & nouæ probationes recipiuntur. h. d. Not. hic q̃ q̃ra ſit q̃titatis inſpiciř ſm tenorem ſententiæ, c a qua appellatur hoc facit, imò determinat ad ſtatuta huius ciuitatis & aliarum. Dicit ſtatutum, qđ qui hẽt inſtrm à decem lib. ſ. dẽat inſinuare. modo aliqs habet inſtrm centũ lib. non inſinuat, opponitur ſibi quod non valet. Rñdet ipſe, licèt inſtrm ſit de centum lib. ſortè in patrimonio debitoris non ſunt decem, & ſic in effectu nõ eſt centum lib. ut l. nam his, ff. de dolo. Certe per hanc legem rñdetur, quod debemus tenorem inſtri d inſpicere, non aũt effectũ exactionis. e Hoc etiam facit ad ſtatutũ, qd dr, qđ ſoluatur decimum, ſeu ſoluanř capita ſolidorum ſex denariorũ pro lib. quod in æſtimatione inſpicit tenor inſtri, ſeu tenor libelli, non inſpecto effectu. Hoc eſt uerũ, qñ illud qđ petitur, eſt certum: ſed qñ æſtimatio eſſet incerta dicam ſtatim j. eo. l. fi. in fi. Secundo 3 no. quod † qñ duo iudices ordinarii diſcordant, debent eligere tertium, ut hic. Sed ſi proferrent ſñias diſſonantes, quid iuris ſit hẽs 4 in l. inter pares ff. de re iud. Vlt. no. quod † qñ cauſa examinatur in conſiſtorio Principis, dantur nouæ dilationes, ut hic in fi. quod eſt verum ſi examinatur per modum appellationis; ſecùs ſi per modum conſultationis, ut de dilatio. l. cum à nobis. Ita debet intelligi quod glo. no. ſ. eod. l. ne cauſas. Opp. & uidetur quod alia tempora ſtatuantur, vt j. titu. 1. l. 2. & 3. Solu. Hic loquitur de tempore appellationis introducendæ ſeu intimandæ, ibi loquitur de temporibus ſtatutis ad alia, ut ibi dicemus.

ADDITIONES.

a Ale. In offerendis. Vide per me in l. cum quædam puella, ff. de iuriſ. om. iud.

b Ale. In cauſis. Adde Bar. in l. qui tabulas. circa prin. ff. de fur. in ver. oppo. quod nõ ſcilicet. ibi, non autem effectum exactionis. Hoc etiam facit ad ſtatutum, & ſic nota, q ſi debentur centum pro libra conſultori, inſpicit quod petitur, non quod exigi pōt per inopiam, quod tene menti. & facit text. in Auth. de litig. §. ad excludendam. & no. Bal. iſtum tex. in l. pen. §. fi. ff. de iu. om. iud. licet litigans ſit pauperior petitore, ut hic, quod eſt no. Tu uideas per to Iac. de Belui. hic.

c Pariſ. Tenorem ſententiæ. Se quid ſi ſententia contineat aliquid factum, & non quantitatem, quod debeat attendi, uide in l. ampliorem, §. fi. & quod ſcripſi poſt Ale. 32.

d Pariſ. Tenorem inſtrumenti. Vide Math. notabili 145.

e Pariſ. Effectum exactionis. Adde circa iſta ſtatuta, & multa ſimilia, Iaſ. in §. triplum, no. Inſt. de act. ubi de multis aliis ponit, & refert idem do. Iaſ. in §. aliorum in glo. in ver. communi diuid. & tex. in l. ampliorem. infra eo. & quæ ubicunque dicit Bar. ad reprobandum, quod debeamus metiri ius ea perſona & petitione actoris.

LEX XXXVI.

1 *Si Rex iudicat, vt Dux, vel Comes, appellatur ad ſuperiorem ſibi in Ducatu, vel Comitatu.*

2 *Epiſcopus, vel clericus habens iuriſdictionem à Principe, ſi iudicat vigore illius iuriſdictionis, an ab eo appelletur ad Principem an vero ad Papam.*

a Si quando. a Si appellař à Duce, ſiue ſit Illuſtris, ſiue ſpectabilis, ſolum magiſter officiorũ cognoſcit, b & in hoc corrigit l. pcipimus. h. d. No. hanc legem, b ex qua no. qđ 1 † ſi Rex iudicat, ut Dux, vel Comes, appellatur ad ſuperiorem ſibi in Ducatu, vel Comitatu, nõ inſpecta Regia dignitate, & videř hic 2 tex. illius qõnis: Si aliquis epiſcopus, uel alius clericus habeat feudum, vel iuriſdictionem à Principe, & iudicat vigore illius iuriſdictionis, qđ ab eo appellatur ad Principem, non ad Papam. Hic eſt caſus. Et hoc etiam tenẽt Canoniſtæ in c. 1. de feu. Gl. dicit aliter in c. fi. extra, de deli. puer. & uide in c. Rom. extra de appel. lib. 6. in ver. debet, & hic eſt caſus. Et ex hoc uideo quod quando committuntur vni plures prouinciæ, in eo quod iudicat vt Rector unius prouinciæ, appellatur ad ſuperiorem illius prouinciæ, & eodem modo in alia prouincia. Quod intellige uerum, qñ unus gerit duorum officiũ; ſecùs ſi vnum officium vniretur alteri, vel confunderetur in alterto, quia tunc illud quod extinguitur, non debet inſpici. Et ita habes tex. in Auth. vt iud. ſine quo. ſuſ. §. illud. & C. de metro. Bery. l. 1. & ibi not. & extra, ne ſede vac. c. 1. & iſta ſunt notabilia ad multa, & tene menti, quia quotidie hæc fiunt.

ADDITIONES.

a Ale. Si quando. Quid ſi Rex, vel Dux, vel Comes iudicat, an appellabitur ab eius ſententia tanquam lata à Rege, uel à Duce, aut Comite, & idem quod tenet hic Bar. tenet in l. 1. §. 2. in fi. ff. eod.

b Ale. Not. hanc legem, quod ab eo appellatur ad Principem, & idem Bar. in l. 1 §. 2. ad fi. ff. de appel. in ult. q. in fi. & uide Bar. in l. ſi cum uenerit. §. nulla, ff. de pig. act.

LEX XXXVII.

1 *Appellationem poteſt exercere tam appellans, quàm appellatus.*

2 *Iudex poteſt pro parte abſente ſupplere de facto.*

a 1 Ampliorem. a † Appellationem poteſt exercere tam appellans, quam appellatus. h. d. Not. quod dixi

ADDITIO.

a Alex. Ampliorem. Hic eſt caſus in prin. huius legis multum ſingularis, quod ſi aliquis eſt condemnatus in quinque, & in aliis quinque abſolutus, ſi iſte talis appellat, quod iudex appellationis poteſt in aliis quinque condemnare, in quibus fuit abſolutus in ipſius appellantis præiudicium, quod tene menti perpetuo, & hoc dicit Bald. hic in prin. ad quod benè facit quod no. Inno. in c. inter monaſterium. de re iudi. & refert Bal. in l. ſi quando prono. non eſt neceſ. & ibi Bar. in l. fi. & clarius ibi Bal. ad fi. qui ad hoc alleg. iſtum tex. Adde quod Io. An. in addi. ad Spec. in tit. de app. §. in quibus. uer. quid ſi uictus, dicit Guid. de Suza. hic quærere, an beneficium huius l. competat appellato, dum appellantem pœniteat & ab appellatione recedit, pro cauſa breuitatis te remitto.

Pariſ. Ampliorem. Quid autem ſi lapſum eſt tempus appel. proſeq. an app. poſſit proſequi. uide Nu Abb. in c. ex parte de præb. Iſt limita ſing. ut per Alb. hic, nam appellans accepiſſet ſententiam quantum facit pro ſe, & inquantum eſt contra ſe, appellare licet, prout ſolet communiter fieri, uide per eum. Item de materia huius l. uide latè Fel. in c. ſignificauerunt. extra, de excep. ubi ponit etiam de prædicta limitatione, uide Bar. in conſi. 150. uide etiam omnino Philip. cap. ſi duobus, extra, de appel. Barb. in c. Raynal. de teſta.

2 dixi in summario. No. etiam, q † p parte absente iudex potest supplere de facto. ibi, adimplere, &c. Et vide gl. quam no. & tene menti. Ego dico, quod in causa appellationis non est speciale, imo est regula, vbicunq; contra absentem potest perueniri ad diffinitiuam sententiam, iudex pro eo potest supplere de facto. Hic est tex. & ī. quomodo, & quando iud. auth. qui semel. ibi, perquisita veritate.

§. In refutatorijs. Gaudent breuitate Moderni. h.d. Habuistis ī. de pet. Imper. offi. l. fi.

1 *Ratione dubij non impeditur iudex vltra ordinariam iurisdictionem cognoscere & pronunciare.*

2 *Aestimatio facta in principio litis pro soluenda decima, non facit fidem in processu.*

3 §. Sed cum scimus. Br. dicit. † Si tēpore sniæ summa reperiatur maior qua prima facie videbatur, non impeditur iudex super toto pronunciare.

a h.d. notabilissimus §. quem benè no. Tota die vides, quod in Ciuitatib. sunt iudices, qui possunt de causis cognoscere vsq; ad certas summas, quod si illa ea prima facie non videatur excedere iurisdictionem iudicis, si postea reperiatur maior, potest super toto pronunciare, & sic vr quod ille iudex possit tunc cognoscere de illa summa licèt tpe sniæ in processu, & post, appareat maior summa, & non posset cognoscere, q multo minus potest cognoscere Ca

a sum habes hic no. † Secundo no. casum ex hac lege, q licet in prin. litis sint æstimatores ad æstimandum quātitatem litis pp soluendam decimam, quod illa æstimatio nō facit fidem in processu, sed debet examinari veritas Casus est hic, quod perpetuo tene menti.

ADDITIO

a Alex. Tota die vides. Hanc quæstionem decidit Bar. in l. si id, in prin. ff. de iurisd. omn. iud. & uide per Bar. in l. eo n heredis, in 1 quæst. j. eo. quid econtra, vide quæ dixi post Bar. in l. 1. ff. de iurisd. om. iud. Quid autem si quæstio est super interesse aliquo quod a principio est inæstimabile, qui cognoscet, & no. Bar. hic, & dicit Bar. in l. 4 §. prætor, in ff. de dam. infec. & ibi Lud. in fi.

De temporibus appella. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

SI quis. Breuiter. h.d. tempus exercende appellationis interpositum a nominatione ad munera est duorum mensium a tempore sniæ. Oppo. ī. tit. j. auth. hodie. Dicūt quidam quod hic est speciale, quod non videtur verum, vt l. j §. quod in sententijs. ff. quādo ap. sit. Dicas ergo q hic loquitur de tempore appellationis exercendæ, ibi de tpe applonis interponendæ. Sed ɔ̄ hoc opp. quia ad exercendam applonē statuit maius tps, vt j. eo. l. fi. §. illud. Sol. speciale est in hoc casu, vt ita modicum tps statuatur ad appellationem exercendam.

LEX II.

1 *Fatalia quæ currant appellanti in appellatione prosequenda.*

2 *Quando parti datur dilatio octo dierum ad aliquid faciendum, tunc si in vltima die illud facit, non est necessaria citatio aduersarij.*

3 *Priuilegium quando impetratur a Principe in his, quæ causæ cognitionem non requirunt, vel partem modice lædunt, non debet pars citari.*

4 *Si dies termini cadit in diem feriatam, quando debeamus inspicere præcedentem diem non feriatam.*

5 *Quando vnus solus litigat, iudex potest supplere de facto pro parte.*

6 *Si iudex statuit terminum vnius mensis, de quot diebus intelligatur.*

1 Tempora. Br. h.d. † Si appellatur ab ordinario, ad applonis psecutionē inchoādā primū fatale est sex mensiū, & dantur alia tria unius mensis pro quolibet, & à Principe potest intra tres menses reparatio postulari, nec partis citatio requiritur. Si appellaī à delegato, eadem sunt fatalia reparatione accepta; sed si appellatur à delegato Illustris, uel Spectabilis, primū fatale est duorum mensium, cætera non mutanī. Et si ultima dies cadit in feriatam, pcedens inspiciī, & fatalib. elapsis pro non appellante hr. ii. d. hec l ad q aduerte. Pro cuius declaratione & euiden-

a tia[a] scias, q quoddam est tps applonis interponendæ, de quo loquitur l. eos. in fi. & auth. hodie. supra ti. 1. Quoddā est tps applonis introducendæ seu producendæ. de illo loquitur l. in offerendis. ī. ti. 1. Quoddam est tps inchoandi processum super appellatione, & de illo loquitur hæc lex, & l. cum anterioribus ī. e. usque ad §. i his licèt gl. aliter intelligat. Quoddam est tps applonis exercendæ, & finiendæ. de hoc loquitur in d. l. cum anteriorib. §. illud. Alia tem-

2 pora declarabo sup auth. Primo no. qd † qn datur dilatio parti octo dierum ad aliquid faciendum, si illud vult facere ultima die termini non dēt facere citari aduersarium, q a vltima dies termini est nota aduersario. Sed si vellet facere intra terminum, non posset, nisi faceret partem citari, quia qua die cōpareat intra terminū, dēt esse notum parti, ut probatur hac l. & dixi vobis de ver. ob. l. q

b ante.[b] licèt hæc lex qtum ad appellationem recipiat mutationem,

3 vt j. eo. l. cum anteriorib. §. j. Secundo no. q † qn à Principe impe-

c tratur priuilegium, non est necesse quod citetur pars.[c] q est uerū in his, q partem nō lædunt, uel lędunt modicè, seu causę cognitionem non requirunt, ut l. 2. §. merito. & §. si quis à Principe. ff. ne qd in lo. pub. de prec. Imper. offer. l. quoties. & ita loquitur hic. In his verò, quę causæ cognitionem requirunt, vel partem lęderent multum, debet citari pars, vt l. 2. de nata rest. & de adop. l. nā ita diuus,

4 Not. ex §. illud, q † quādo dies termini cadit in diem feriatam,[d] de-

d bemus inspicere præcedentem diem non feriatam. De hoc tangitur per Spe. in tit. de cita. §. j. ver. item excipitur quod citatio. & de dila. §. j. ver. sed pone iudex. Nec tamen iudicio meo illum passum vsquequaq; perfectè declarat. Possemus tamen br sic dicere. Qn; statuitur alicui terminus, in quo aliquid faciat. Qn; statuitur terminus intra quem aliquid faciat. Si statuitur terminus in quo, si illa dies cadat in feriatam diem, potest pars se præsentare, non vt procedat, sed vt sequenti die non feriata procedat. vt in c. veniens. extra, de accu. Sed si vellet, potest comparere, si quidem compareret ad impediendum processum faciendum ɔ̄ eum rōne contumaciæ, tunc potest, sed ad impediendum officium iam cōsummatum pp contumaciam non potest, vt in c. cum dilecti extra, de dolo & contu. & d. c. veniens. Si vero statuitur terminus intra quem veniat, nec si cadit in diem feriatam ferijs solēnib. inspicitur præcedēs dies nō feriata, vt hic. Sed si cadit in ferias repētinas, sibi subuenitur, vt l. sed & si per Prætorem. §. si feriæ quib. ex cau. maio. Diceres tu, hæc lex non loquitur de termino, intra quem, immo de termino, in quo, quoniam vltima dies termini est fatalis, vt l. cum anterioribus. §. j. j. eo. Respondeo, concedo qd vltima dies termini est fatalis, quantum ad hoc vt possit procedere parte non citata, sed si vult facere citari partem, tunc potest intra tps fatale. Ita loquitur hic, ita pōt

5 loqui j. l. prox. Vlt. no. q † qn vnus solus litigat, iudex potest supplere de facto pro parte. Vidistis ī. ti. j. l. ampliorem, in princi. Vltimo

6 potest induci hæc lex ad q. † iudex statuit terminum vnius mensis, de quot dieb. intelligitur? Hæc lex facit, quod intelligitur de 30. diebus. Io. Ioā. And. mouet istam quæstionem in c. quam sit. extra, de elect. lib. 6. Et dicit quod intelligitur de tot diebus, quot dies habet ille mensis in quo terminus datur, vt quot dies deficiūt ex illo mēse, tot suppleatur ex alio mense, vt dixi de verb. sig. l. cum bissextus. Alia ponentur in l. fi. huius ti. vbi melius cadent.

ADDITIONES.

a Alex. Euidentia. Vide Bar. in auth. ei qui, & in auth. s. d. lit. j. eo.

b Alex. l. qui ante. Et io. l. item illa, de const. pec. Bal. in l. si. qui admi. & Lud. ibi.

c Alex. Citetur pars. An quando impetratur a Principe requiratur citatio partis, facit no. in l. fi. ī. de leg. Et ista vr tenere expressè Bal. in l. fi. ī. de lit. & hic expressè in l. fi. qui res in. & vide Pau. de Castr. in consi. 4. & Bar. in l. Gallus, §. & quid si tantum, & Inn. in c. ex parte nostra, & in c. cum olim, de ver. sig. & uide in l. si quis consortium, de fabri. lib. 11. Et tute lege nisi sit de plenitudine potestatis Principis, tollitur citatio, secundum Host. & alios in c. nostra, de proc. & uide si per viam gratiæ. Doc. in c. inter, & dicit Oldr. in consi. 222. circa fi. quod qñ per rescriptum confirmatur quod de iure non tenuit, sed qñ iuri communi congruit, non debet citari. Ita d. cit. in præfato consi. in prin. alle pro parte nepotis ver. finem sententiæ. Primo allegat quod qñ priuilegium impetratur a Principe, est necesse quod pars citetur. Vide per Can. in c. cum olim, de re iud. & in c. vestra, de procu. & in c. inter quatuor, de maio. & obe. & per Bar. in l. adop. de adop. & per Bal. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & d. l. fi. qui res iud. non noc. per Imo. in c. cum dilecta, de confir. vti. vel inuti.

d Alex. Feriatam. Quando dies termini cadit in diem feriatam, vide Bar. & Doc. in l. j. §. nunciatio, de ope. noui nun. & ibi late de hoc per Doc. & Imo. ibi dixi. Adde Bal. in l. 2. ī. de dila. & in l. eos, §. sin autem, de app. ibi etiam quid si dies termini fuit impeditus. Et uide Bald. hic, quod si vltima dies instantiæ est feriata. Et ista procedunt in dilatione iudiciali. Quid autem in legali, vel statutaria, vide Bar. in l. si pater. inf. quando prouo. & cum Bar. hic transit Imo. in c. cupientes, §. quod si per viginti, de ele. in 6. per Bal. in l. 2. ff. si quis in ius voc. adde Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de fer. §. 1. vbi dicit, quod si iurisdictio delegati finitur in die feriata, quod illa die poterit sententiare, si non fuit in culpa, & vide Fred. consi. 75. Officij. Adde de hoc vt per Pet. de Ancha. consi. 98.

LEX III.

1 *Per cursum omnium fatalium non datur reparatio etiam ex iusta causa impedimenti.*

2 *Statutum si dicit, quod Potestas debet aliquid facere in principio sui officij, qualiter intelligatur principium.*

Nemo arbitretur. Ista lex hēt duas partes fm verū intellectum. Primo phibet prorogari tps initiandi processum super applone vltra tps statutum ī. l. proxi. Secūdo dicit tps applonis introducendæ seu producendæ non debere spectari vsq; ad finem. Et sic primo loquitur de tpe initiandi processum. Secundo loquitur de tpe applonis producendę seu intimandæ. Secunda ibi, ita vt. Not. ex isto principio, quod per cursum omnium fatalium non datur reparatio, ēt ex iusta cā impe

a dimenti, vnde ēt per rest. in integ.[a] non subuenitur, qd patet ex eo q text. dicit, neq; sub prætextu quodam altero. Contra quod vr q no. in auth. ei qui appellat. Sed dic vt ibi dicam. Opp. ad vlt. responsum, & vr quod sufficiat venire in vltima die termini, vt j. eod. l. fi. §. & cum antea. Dicit gl. quod iste ver. continet consi. non præceptū. Et dicit verum gl. si hæc lex intelligeretur in tpe constituto ad initiādum processum super appellatione. Sed veritas est, quod loquitur de tempore constituto ad appellationem intimandam seu producendam, & ideo debet produci ante medium illius termini constituti, vt ī. ti. j. l. in offerendis, & j. eo. l. fi. §. in his. Et ita tenebat Iac.

2 But. & Ia. de Are. Vlt. facit hoc text. ad q. † Dicit statutū, q Potestas dēt aliquid facere in principio sui officij, quæritur qualiter intelligatur principium? Hæc lex præstat arg. quod intelligitur in principio, hoc est, antę medium sui officij, vt totum illud ante medium, dicatur in principio, arg. pro hoc in gl. no. ff. si quis ius dic. non obtemp. l. j. in gl. magna. Dic plenè in l. 3. ff. de fur.

ADDITIO.

a Nemo, In integrum Cur. iun. consi. 18 nu. 4 ver. confirmat.

LEX V.

Cum anterioribus. Lex prima ſ. cod. per hanc l. corrigitur, & ſecũdũ diuerſitatem locorum, tempora primi fatalis mutantur. Hoc dicit illud principium in ſummario.

§. Et cum antea. Lex 2. ſ. cod. corrigitur hic, & vltimus dies termini ſolum non intelligitur eſſe fatalis, ſed quatuor dies ante vltimum, & quinque dies poſt intelliguntur eſſe fatales, h. d.

§. In his. Super tota hac l. habuiſtis de tpe pceſſo ad initiandũ proceſſum ſup applone: hic loquit̃ de tpe conceſſo ad applonem producendã ſeu intimãdã iudici, & corrigitur in aliquo. l. in offerendis, ſ. ti. j. Et hæc ſufficiant tibi pro ſummario.

1 *In cauſa appellationis interponitur exordium etiam vna parte abſente, quod fit per citationem.*

2 *In cauſa appellationis proceditur lite non conteſt. ſi pars eſt abſens.*

3 *Tempus proſequendæ appellationis hodie currit a tempore interpoſitæ appellationis.*

§. Illud. Quandoq; ſtatuitur terminus ad appellationẽ producendam, vt vidiſtis ſ. proxi. §. Quandoq; appellatione producta ſtatuitur terminus ad proceſſum initiãdum, vt hac l. in prin. & §. j. Quinque proceſſu initiato ſtatuitur terminus ad exercendam appellationem, & complendum proceſſum ſuper appellatione, & de hoc loquitur hic §. Quod ſufficit tibi pro ſummario.

1 No. ex hoc §. quod † in cauſa appellationis interponitur exordium etiam vna parte abſente, quod fit per citationem partis. Vide gl. q̃ eſt hic ſuper verbo, exordium. Vr̃ ergo, quod citatio ſit initium in cauſa appellationis. Dixi ſ. de in ius voc. ſuper rub. No. ſecũdo, q̃d

2 † in cã appellationis proceditur lite non conteſ.[a] quod eſt verum

a parte abſente vt hic, ſed parte p̃ſente in cauſa appellationis debet lis conteſtari, quia hoc caſu non loquitur hic. Et vr̃ mihi, quod ſit tex. in c. interpoſita, in fi. extra, de appellatio. & eſt text. in l. j. ne li. in vna eademq; cau. ter. prouo. & ibi per Doc. Vlt. no. quod per hanc

3 l. vr̃, quod † tempus proſequendæ [b] appellationis currat a tpe in-

b choati proceſſus ſuper appellatione, non a tpe interpoſitæ appellationis, licet de hoc ſunt duæ opi. in gl. ſm iſta tempora, tñ hodie non eſt dubium, quod currit a tempore interpoſitę appellationis, vt in auth. ei qui appellat. ſ. e. q̃ ſtatim legam, & in c. licut, de appel. in Cle. & quod ibi in gl. plenè no. per Io. And. Vltimo dicit hic glo. quod aliud eſt in cauſa excuſationis tutoris, quam in cauſa appellationis. Nam in cauſa appellationis ſtatim elapſo termino eſt perinde, ac ſi prouocatum non eſſet, in cauſa excuſationis ſecus, vbi ſequitur iuſſus iudicis, vt l. ſi is qui, de excu. tut. & ita dicit gl. contrarium eſt veritas, vt ff. de admi. tuto. l. quidam decedens, §. fi. & l. ſeq. & ſ. de peric. tut. l. ſi tutor petitus.

ADDITIONES.

a Alex. Conteſtata. Vtrum in cauſa appellationis requiratur litis conteſt. & adde quod Inn. videtur tenere quod non, in c. Ray. de teſt. in gl. in ver. conteſt. & adde Bal. in l. 3. ff. de appel. Quid in appellatione ab interlocutoria. Sed quid ſi vna pars ſit præſens, & alia ſimiliter ſit præſens, licèt ſit contumax in non parendo iuſſui iudicis iubentis litem conteſtari. Dic quod ſimiliter non requiratur lite conteſt. quia tunc habeti debet pro contumace, vt in c. cum olim, extra, de teſt. & ibi no. do. Ant. & vide in c. per tuas, de appel. S. cum Bar. hic cõcordant Bal. in l. ab eo, ſ. quomodo, & quãdo iud. & Rer. in c. per venerabilem, qui filij ſint legi. Dicit tamen Bald. in l. 1. ne lic. ter. prouoc. quod ſi partes de concordia proceſſerunt lite non conteſt. valet proceſſus, vt hic adde Bal. in l. ſi ita, de materia, in princ. ſ. de procu. & late in auth. hoc ſacramentum, ſup. de iura. calum. vbi vide, & Bal. in auth. qui ſemel, in princi. C. quomodo, & quando iudex, cui adde, an in cauſa appellationis procedatur lit. non conteſta. Old. conſ. 12.

b Alc. Proſequendæ. Et an per ſolam libelli oblationem abſque citatione dicatur quis proſequi appellationem, uide in 1 conſi. Bar. in conſ. 154 alias, 147. Menoch. Crau. conſ. 273. colum. 1.

§. Sin autem partes.[a] Hic eſt no. caſus. Poteſt p pactum futuræ appellationi renunciari.[b] h. d. No. q̃ dixi in ſummatio. Facit l. j. §. j. ff. a qui. app. non lic. & hoc eſt verũ, quia poſſunt tempora mutari, & prorogari, ante iſta tempora non poſſent, vt ſup. de iudi. l. properandum §. & ſi quidam, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Sin autem partes, Adde quod pulchrè dicit Bald. in l. tale pactum, §. qui prouocauit de pac.

b Alex. Renuncian. De materia vide aliquid per Bal. & Doc. in ſimili in l. 1. ſup. de pac. & adde quod no. do. Anto. in c. ab excommunicato, de reſcrip. ſecundum aliquos vbi vult, quod poſtquam appellatio eſt præſentata ſuperiori, non poſſunt partes illi renunciare, quod Imo. non credit. Vnde ſi ambæ partes conſentiant argum. huius tex. & hoc ſaltem in cauſa profana, ſecundum eum, forte dictum. An poſſet tolerari in cauſa beneficiali, in qua non poſſent in præiudicium ſuperioris, arg. eius quod habetur in c. cum nobis, de elec. in c. bonæ, de poſtula. præla. in Cle. quamuis, de ele. & in l. ſi quis libellos, de appel.

Pariſ. Renuncian. Secus in reductione ad arbitrium boni viri, & quæ ſit ratio differentiæ, vide Aut. conſi. 23. uide etiam Io. de Dama. conſ. 90. vbi ſi ponit de reductione.

AVTHEN.

1 *Tempus appellationis exercendæ, & etiam inchoandi proceſſum, hodie eſt annus, & ex cauſa biennium.*

2 *Appellatione deſerta per curſum temporis, prima ſententia remanet firma, & ex ea oritur actio.*

3 *Quando biennium, & ſic ſecundus terminus eſt datus ex iuſta cauſa ad appellationem exercendam, & in eo contingat impedimentum, datur aliud tempus, impetrata reſtitutione, prout ibi.*

4 *Appellantes ſi faciat citari aduerſarium, poteſt proſequi cauſam, etiam ante finem biennij, & num. 7.*

5 *Contra contumacem nunquam proceditur, altera parte non inſtante.*

6 *Poſt primum annum non confirmatur ſententia, niſi biennium ſit elapſum.*

a **Ei qui appellat.** [a] Iſta auth. rectè legitur ſup hac l. vlt. loquitur. n. de tpe exercendæ appellationis, & diuiditur in tres par. Primo, qñ comparet appellans tantum, vel vtraq; pars. Secundo, qñ comparet appellatus tñ. Tertio, qñ neuter. Secũda ibi, appellatore ceſſante. Tertia ibi, neutro. No.

1 quod hodie † tempus appellationis exercendæ, & etiam inchoãdi

2 proceſſum, eſt annus, & ex cauſa biennium. Secundo no. quod † appellatione deſerta per curſum temporis prima ſententia remanet firma, & ex ea oritur actio, vt dixi in l. eos. ſ. ti. j. & habes hoc in prima parte, & per partes expediamus. Opp. & vr̃ q̃ alia tẽpora deñ, vt ſ. eo. l. 2. & l. fi. in princ. & §. j. Sol. Veritas eſt iſta quod tempora, quæ olim dabãtur ad appellationem producendam, de qua loquitur l. in offerendis. ſ. ti. 1, & l. cum anteriorib. §. in his, & etiam tempora quæ dabantur ad proceſſum initiandum ſuper appellatione, de quo loquitur l. 2. & l. fi. in prin. & §. j. & ij. in hoc ti. Iſta tempora ſunt correcta p hãc auth. datur hodie annus, & ex cã biẽnium ad appellationem producendam, & ad inchoãdum proceſſum ſuper ea, & ẽt ad finiendum, vt hac auth. Sed in hoc hodie non eſt quæſtio, q̃d tempus appellationis exercendæ, de quo loquitur hæc authen. incipit currere a tẽpore appellationis interpoſitæ, licet de hoc olim eſſet dubium, vt inſ. eodem l. fina. §. illud, & ibi not. in gloſ. Quæ-

3 ro, circa iſtam partem, † quid ſi intra biennium impediatur ex iuſta cauſa

ADDITIO.

a Pariſ. Ei qui appellat. No. limitationem ad illud, quod dr̃ in hac auth q̃ tempus 10. dierum datum ad ap. non currit niſi a tempore ſcientiæ fallit in litigãte per procuratorem, qui fuit verus cõtumax, quia currit tempus 10. dierum a die ſnſæ. Ita do. Ant. & cæteri in c. 1. eo. vt lite non conte. & late de mẽ decendij trac. ſ. l. de quo habes ad Bar. in auth. hodie. ſ. de app. Ei qui appellat. Iſta auth. caronata eſt 2. q. ſ. Quæro an elapſo iſto biennio appellationis poſſit proſequi iſtam appellationem. Vr̃ quod non, quia in iudicijs pares eſſe debent actor, & reus, l. ſi. ſup. de fruc. & lit. expen. [illegible] aut appellatus non ſuit appellationem proſequutus, & tunc ẽt appellatus dicto tẽpore decurſo appellationẽ p̃ſequi non potetit etiam ſi appellans conſentiat. Hic eſt caſus in Cle. ſi appellationem, de app. Aut appellans eſt proſequutus appellationem coram iudice, ad quem, licèt ad finem non duxerit, & tunc perempta inſtantia poterit appellatus inuito appellante proſequi appellationem. Ita habes tex. menti tenendum, ſecundum intellectũ gl. in c. ex parte, de reſcr. quem ſequitur ibi Io. An. & do. Ant. in c. ſæpè, de app. & de Ro. & Fred. in multis locis inuenies, & vide Bar. inſ. proxi. de hoc per gl. in l. ſi appellationem, de appel. & videtur tex. in c. ea parte, de reſcr. & dixit Imo. in c. ex parte. No. quod impetrans ſuper cauſa appellationis, dicitur eam proſequi & ſic facit pro eo, quod ſi quis præſentat proceſſum iudici appellationis, dicatur cœpiſſe proſequi quod no. eſt propter ſtatuta quæ exigunt cœptam proſequutionem, & facit c. dilectus, el 2. de reſcr. ſecundum eum, & dixi ſup. poſt Bar. in rub. de in ius voc. & ſacietea, & quod ibi Bar. ſup. ea l. §. illud, & ad intellectum huius auth. Quæro, video quod per deſertionem appellationis, vel cauſæ, prima ſententia mandatur executioni, & uidetur differens renunciare lit. conteſt. & inſtantiæ, vt no. in l. properandum, §. ſi. in ver. vigore, ſup. de iud. & no. Bar. in l. poſtquam liti, in prin. inſ. de pac. ſed verum perdat poſſeſſionem alia differens, vel renunciãs, gl. eſt multum no. & ſi. quod non, in l. ſciendum, §. ſi fundus, ſup. qui ſat. cog. ſm Bal. & Ang. ibi, licet Bar. ibi ꝯ eum videatur improbare. Sed dubitatur vtrum tẽpus ſtatutum ad proſequendum in cã diffinitiua per hanc auth. habeat locum in hac interlocutoria, dic quod ſic, tex. eſt menti tenendus, ſm multos in c. cum ſit Roma. de app. Et aliqui allegant Cle. ſicut, de app. Iſtud dicit d. Ant. in c. ex rõne, extra eod. in princi. & ad mẽm huius Auth. & ad mẽm quam no. Mod. tal. ſi expreſſim, in gl. de præſcr. & circa iſtam auth. dicit Imo. in c. ex rõne, & poſt eũ Io. And. quod ſi quis appellat, non ſolum habet neceſſe intra annum cãm appellationis proſequi, imo hẽt neceſſe intra annũ ipſam finire, niſi impediatur aliquo iuſto impedimento, q̃ tripliciter venire poteſt. Primo ex parte iudicis, qui non poteſt, vel non vult in cã procedere. Bal. in auth. ſi appellans eo. Secundo ex parte aduerſarij, qui opponit multas exceptiones, vel petit, & obtinet multas dilationes, vel quia infirmus, non poteſt venire ad cãm, nec in graui cã tenetur mittere procuratorem, c. querelam, de procu. Tertio ex parte ipſius appellationis impeditur propter ipſius inopiam, vel impotentiam, vel propter ipſius infirmitatem, & alium caſum fortuitum. Et ſubdit, quod poſtquam appellationẽ cœpit proſequi, ſi vnã diem tñ fuerit impeditus quo minus intra annum ſuper eã appellationis poſſit ſententiã, totus annus ipſo iure ſine beneficio reſtitutionis indulgetur. Ad hoc vltimum quod no. Bar. in l. ſi ita ſtipulatus, la 3. in l. ſi. de uerb. ob. & per Bal. hic & ad hanc auth, facit Cle. ſicut, de ap. Et quanto tempore debeat eſſe impeditus de primo anno, vt habeat ſm, vide Bar. in auth. item, inſ. eo. & per Doct. late in c. ex rõne. extra, eo. Et ibi quid ſi in aliquo fuit negligens in primo anno. Et an tp̃s appellationis poſſit prorogari, vide, quæ ſcripſi poſt Bart. in l. properandum, ſup. de iud. Quin. adde quod Bal. de pace Conſt. in verb. conſenſu, dicit no. quod poteſt prorogari tp̃s appellationis. Ad quod facit C. de temp. app. l. vlt. ſm Odof. & ſi in cã appellationis venditetur priuilegium, vel ſp̃ale ſtatutum Principis, in d. ta. de pace Conſt. quod eſt no. ſm Bal. ibi. Et communiter dr̃ quod tale tempus poteſt ſuſpendi per compromiſſum, vel aliter de conſenſu partium, vt hic, & in auth. ſi tñ. j. eo. & quod ibi ſcripſi, & vide in c. oblatæ, de appel. & clarius Io. An. in addi. Spe. in ti. de app. S. nunc hẽ. Bal. in auth. hodie, ſup. de app. & hic, & per Cle. appellanet, quod tp̃s interponendum non poſſit per partes prorogari, ſed per ſtatutũ, vel conſuetudinẽ, gl. ſing. ſm eũ in l. 3. ſup. ſi contra ius vel uti. publ. tp̃s aũt proſequẽdi benè poteſt per partes prorogari, ſm eũ, in d. l. ſi ſ. eo. vide Bar. in l. 3. ff. de iud. C. ſi contra ius, vel uti. pub. per conſuetudinẽ, & ſtatutũ poteſt tp̃s appellatio prorogari, quod raro inuenies alibi, ſecũdum ipſum. Ibi & dicit, quod poteſt modificari illud tp̃s, adde Io. And. in Spe. de iud. deleg. §. reſtat, verſi. ſed nunquid. Et de hoc q̃ per conſenſum communẽ poſſit tp̃s appellationis prorogari, & ſtatutum, vide d. An. in c. ea ratione, de app. & Bal. hic, in auth. ei qui. Bar. in l. cum anteriorib. §. ſi. ſup. eo. & ibi ẽt Bal. & tex. Cle. ſicut appellationem, de app. adde dum ſup. dl. quod ſi per vnam diem fuerit impeditus, quod totus annus reſtituitur. Ang. conſil. 304. vbi dicit, quod etiã ſi per horam fuerit impeditus, quo forte iudex ſedere debebat laturus ſententiam propter tale impedimentum ineuitabile, eſt neceſſe intrare ſecundum annum. Et de hac materia uide pulchrè. Old. conſ. 60. & 87. Pau. de Caſt. conſi. 32. & conſi. 52. & quod voluit Roma. conſ. 415.

a c.l. 1. Gl. dicit quod dabitur sibi aliud tẽps. impetrata restõne. ex cã generali posita in l. 2. ff. ex quib. cau. maio. & vide gl. Contra istam determinationem videtur l. nemo. ĩ. eo. vbi post cursum fatalium, ex nulla causa potest concedi aliud tempus. Puto gl. benè dicere. Videbitis statim tex. in auth. si applõne. Rñ. ad l. nemo. Qñq; secũdus terminus datur alicui ad purgãdum moram adhibitam in primo, absque alia causa, solum ex miseratione legis, & tunc impedimentum contingens in illo secundo termino, non est causa restitutionis. Hic est casus in l. nemo. hic est text. no. in l. sancimus. circa fi. ĩ. de fideiuss. vbi casus contingens intra tempus, quo põt mora purgari, nõ prodest debitori. Qñq. secũdus terminus dat ex iusta causa, tunc impedimentũ in secũda contingens, est causa restitutionis. Ita loquitur ista gl. & auth. si appellatione ĩ. eod. & hoc facit ad quæst. sæpè occurrẽtem in hac ciuitate. Dicit statutũ quod qui habet instrumentum testamenti, vel codicillorũ, debeat illud insinuare intra primos sex menses anni, incipiendo in Calendis Ianuarii, quod si factum non fuerit, possit peti cassatio: saluo quod si non fuerit petita quolibet anno intra dictos sex menses, possit peti insinuatio. Modo contingit quod in secundo semestri fuit impeditus aliquis insinuare pp defectum iudicis, utrum illud tempus debeat sibi restitui. Videtur quod non, vñ secundus terminus daĩ sibi absq; aliqua cã: ergo, &c. vt ĩ. dictum est. In ꝯtrũ facit, qa aliqua vr̃ esse negligentia eius, qui cassari non petit, & de hoc cogitabitis
4 studiosè. Venio ad secũdam partem. Ex qua nota, † quod appellatore cessante potest appellatus venire, solum vltimo mẽse biẽnii,
b & prosequi cãm suã. Contra hoc opp.[b] & vr̃ qđ possit venire incõtinẽti, vt s. quom. & qñ iudex. auth. qui semel. & ĩ. e. l. fi. §. illud. Huius timore quidam dicunt, ꝙ ꝯtra sunt vera, & istud quod hic dr̃ de mense non ponitur taxatiue, quasi interiori tempore nõ liceat ꝯparere. Non obst. auth. q semel, qa aliud est tempus in cã principali, aliud in cã applõnis. Et ita pertransiuit Inn. in c. ex ratione. circa fi. extra e. tit. Mihi vr̃, salua meliori deliberatione, ꝙ debeamus sic dicere: Aut appellatus vult venire ad prosequendam appellationem, non requisito reo, nisi fortè in curia, ad quam est appellatũ: & tunc non põt, nisi circa finem bienniii, cum mensũ superest. Ita loquitur hic. Aut vult venire ad prosequendam appellationem, & vult reũ monere personaliter, vel ad domum suã, vt veniat ad ꝓcedendũ in cã, & optimè põt, vt ĩ. eod. l. fi. §. illud. Venio ad fi. ex quo nota, quod neutra parte comparente, rata remanet sñia. Ex
5 quo habes, quod † ꝯ aliquem ꝯtumacem nunq̃ ꝓcedit altera parte nõ instante, ut l. properandũ. §. & si q dẽ. ĩ. de iudi. l. ad perẽptoriũ,
6 ff. eod. & ĩ. qũo, & qñ iudex. auth. qui semel. Scdo no. quod † post
c primum annum elapsum nõ confirmatur[c] sententia, nisi bienniũ sit elapsum. ibi, post secundum fatalem, &c. Vltimo scias qd istud
7 quod dixi, † quod appellans potest venire solum ad prosequendã appellatio. citato aduersario, Inno. intelligit nisi ei denunciauerit, vel ei statuerit tempus secundum formam c. sæpè. extra, eo. tit.

ADDITIONES.

a Paris. Ea iusta causa Circa materiam huius impedimenti probandam, & quale impedimentum requiritur ad excusandum, uide Ale. consi. 419 uide Pau. consi. a 1. & cõsi. 28. circa fi. Item an in probatione istius impedimenti deferatur iuramentũ in supplementum, uide Ro. quod non, sine. 1 10. inci. tu scis, quod datur annus. Vide etiam circa materiam impedimenti quæ habes ad Bar. in l. Senatusconsul. de off. præsi. ubi & habes an requiratur protestatio. Item alie in materia ap. quomodo dicatur deserta, & ea quib. causis succurratur, uide quæ habes in Bar. in ver. appellatio deserta. & ibi etiam quis possit de cã desertionis cognoscere, & qño, & qñ, & ibi in prin. hic remissionem ad Fel. de hoc vlt. Item de impedimento ex facto iudicis quomodo succurratur, uide ad Bar. in auth. Item infra eo. Item quale impedimentum requirat, & an possit deferri iuramentum ad ipsum probãdum & de protestatione, quæ fieri debet, uide Io. de Dama. consi. 1. cum addi. Bal. & In. de Dama. ibi declarat quomodo procedat dictum Spe. qui dicebat quod sufficiebat iusm ad probandum impedimẽtum in causa appel. Item uide omnino Alex. consi. 144. in 2. uol. Peru. latè in c. ex ratione. extra de app. ponit de impedimento ex facto iudicis, & per discursum de omnibus aliis impedimentis, latè ponit, an probari possit impedimentum per iusm, & de prędictis omnib. vide etiam Card. Alc. ibidem. etiam uide Alc. de protestatione facienda in tali impedimento, & quod pluries fieri debeat, in cõsi. 29. in 1. par. & habes ad Bar. in l. Titia, § usuras, de le. 2. Peru. in d. c. ex rõne, ubi tenet ꝙ opus est pluries protestari, & quod ex necessitate requiritur protestatio, & an sit necesse ꝙ adeatur superior, ut cogat iudicem, uide Peru. uer. sed eterum aduerte. & põdera in hoc ult. Alex. consi. 72. in 2. uol. Item quomodo in impedito currat in tempus in cã app. uide Fel. in c. venerabilis. de iud. & ibi etiam an requiratur protestõ in impedimento. Item qñ institutio datus solum ad tantum tẽpus, quantum fuit impedimentũ, cessante impedimento debeat peti restitutio in tantum tempus, uide Ant. in § rursus. Insti. de act. Item quod in causa app. licèt ex impedimẽto iudicis non currat dies impedimenti uel absentiæ, maxime si sunt utiles, quod tamen requiratur protestatio partis, in illis dieb. facta iudici. uide Ale. consi 114. uol. 5. an autem in impedimẽto ex facto iudicis currat tempus in causa app. uide Ale. quod non, in primo fatal. secus in secundo, consi. 71. uol. 5. Menoch. Soc. se. consi. 121. col. 1. a. lib. 3.
b Paris. Contra hoc opp. An sufficiat appel. incipere in termino, & prosequi post terminum, uide signanter Panormita. in capitu. ex parte post medium, extra de rescrip.
c Alex. Non confirmatur. Per lapsum primi anni non confirmatur prima sententia. Adde Bar. in l. 1. in fi. ff. nil no. & Bal. in l. eos. in prin. ĩ. eo. t. 1. quosdam Canonistas. in c. ex ratione. extra eo.

AVTHEN.

1 *Compromisso pendente, tempus instantiæ appellationis non labitur, sed subducitur de medio. & num. 3.*
2 *Biennium datum ad appellationem exercendam, incipit currere à die appellationis interpositæ.*
3 *Tempus appellationis prosequendæ potest prorogari per compromissum.*

a Si tamen. [a] Breuiter. h. d. † Non currit tempus ei, qui semp
1 litigat etiam coram arbitro. h. d. No. qd hic dicit causæ appellationis motæ, uel non motæ. Ex quo apparet ma
2 nifestè, † quod biennium incipit currere à die appellationis interpositæ, non à die inchoati processus, dixi ĩ. prox. auth. No. secũdo,
3 † quod tempus quo quis coram arbitro litigat subducit de medio Et sic uidetur quod per pactum contrahentium possit prorogari
b tempus [b] appellationis, ꝙ est contra illud, quod no. in l. properãdum. §. & si quidem. ĩ. de iu. & dixi in l. ult. §. fi. sup. e. Sol. Illud est verum ꝙ non potest prorogari nuda conuentione, sed per compro
c missum sic. [c] Et ratio est, quia semper litigatur, ut gl. hic dicit. Vl. no. illum excessum in loquendo ibi, & si decies millies, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si tamen Vide que scripsi in l. fi. §. sed & si quis. 1. communia de leg.
Paris. Si tamen. Quid si pendente lite in causa principali, uel appellationis pro qua lata erat sententia faciat simpliciter compromissum an dicatur eo ipso renunciare suæ litæ adeò quod non possit amplius ad eam redire, ita qđ expresse sit renunciatũ liti & sententiæ. vr̃ dicendũ quod non, nisi expresse esset renunciatum, ut dicunt Ale. & Pau. de Castro l. cognita, C. de trans. Bal. in l. si diuersa & ibi Ias. circa si C. eo. tit. de eo qui compromittit post rem iudicatam. lmo uideret qđ posset redire ad primam litem, & eo ipso qđ rediret, solueretur compromissum, iuxta l. si quærem. ff. de arb. In contrarium tñ uide Bal. in l. eos. §. apost. circa fi. de adu. & Ale. hic in apost. intelligendo tamen arbitratore, ut ibi scripsi ad Bar. & rõ diuersitatis est clara, quia si fit compromissum in arbitratorem, est quædam transactio, quæ nihil aliud est ꝓpriè, quam transitus à lite, l. 1. de transac. lõ sicut si fuisset facta transactio obstaret exceptio redeunti ad litem, & ad actionem, ita ergo eodem modo & facto compromisso in arbitratorem. In arbitrio autem secus est, ut potes considerare ad not. in d. l. si causa cognita. Aduerte tamen quod talis renũciatio etsi expresse esset facta, nõ operatur aliquid nisi in arbitratore arbitrante quasi differetur condõ sub qua fuit facta, & nihil prę iudicat, sm Bal. in l. si diuersa C. de transa. uide Ale super hoc consi. 22. in prin. & consi. 410. ad fi. Fel. in c. cum olim. ad fi. extra, de præscr. Item de materia huius auth. quod per compromissum tollatur instantia causæ app. intellige si sit compromissum actualiter factum: secus si solum partes obtulissent se paratas facere, non tamen actualiter fecerunt, uide Ale consi. 439 & consi. 21. uol. 5. & uide omnino latius de materia istius auth. Peru. in capitu. ex ratione. extra, de appel. ubi Fel. uide etiam Math. no. 24.
b Ale. Prorogari tempus. Qđ per pactum contrahentiũ possit prorogari instantia cãæ appellationis, adde quæ dixi in d. l. properandum, & quæ no. Doc. in c. uenerabilis. de iud. & de. Io. in l. Sempr. ad l. Falc. dicit, quod de iure Cano. non solum per compromissum ut hic, sed per pactum possit prorogari in Cle. quamdiu de app. & quod dictum est supra proxi. auth. ubi scripsi & no. Bal. in d. l. properãdum. & ibi Bar. Quid autem si lata sñia & appellatione interposita, actus compromissit de causa principali, non de causa appellationis, an currat tempus. Vide not. Bal. quod non in l. eos §. Apostolos. in fi. de appel. Quid aũt si pẽdente compromisso appellationis, uult soluere pœnam compromissi, & reuerti ad appellationem, uel similiter lato laudo. Dic quod potest, secundum gl. in Cle. quamdiu. & Bal. in d. § apostolos, & hoc intelligitur in arbitrio: secus in arbitratore. Et quando partes possint prorogare tempus appellationis, uide Cy. in auth. ei qui, ad fi. supra eo & Bal. in l. Centurio, ad fi. sup. de uulg. & pup. & in auth. hodie, cum simi. supra de appel. scripsi post Mod. in d. l. a. de test. in. Menoch. Barb. consi. 67. col. 1. lib. 2.
c Paris. Compromissum sic. Vide omnino de ueritate istius, Alexan. in l. properandum. in prin. C. de iud. Mate. no. 12 de quo supra in prin. de instantia autem causæ principalis, en possit prorogari. & quid si lata sententia de consensu partium tempus non curreret, uide ad Bar. in l. properandum. in prin. C. de iu. Item sicut potest instantia causa app. suspendi, ita potest prorogari, uide Fel. quod sic, in c. de ratione. extra, de app. post prin. sed etiam quod oportet quod prorogans uel suspendens habeat speciale mandatum. Item quod instantia causæ prin. etiam prorogari uel suspendi possit per compromissum tenet Barb. in c. de causis. de off. dele.

AVTHEN.

1 *Ille, cui conceditur biennium ad appellationem exercendã, debet esse impeditus tãto tempore, quo si litẽ appellationis fuisset prosecutus, non potuisset finire.*
2 *Tempus appellationis prosequendæ currit, licèt stet per iudicem, sed durat restitutio, prout ibi.*
3 *Si tertius impediuit, currit tempus, sed agitur contra eum de dolo, si est soluendo, aliàs datur restitutio.*

a Item si appellatione. [a] Ista authẽ. vr̃ manifeste ꝯ
1 auth. ei q app. ĩ. eo. † ubi dr̃ quod datur annus, & ex cã bienniũ. hic vero dr̃ ꝙ comparere sufficiat ultima die dilationis, & sic absq; alia cã vr̃ ꝙ hẽat bienniũ. Videte, ista auth. põt intelligi duob. mod. Vno mõ, ꝙ intelligatur in nouissima induciarum die: & intra dilationem nouissime datã p auth. ei qui app. vel dicam in nouissima induciarum die, i. in nouissimo mense illius biennii in appellato, vt in auth. ei qui app. quę ponit in appellatore primi anni. Et secundum hoc apparet soluta ista
2 qõ. † Dr̃ in auth. ei q app. ꝙ datur annus, & ex cã biennium, quanto
b tpe debet esse impeditus[b] in primo anno, ad hoc ut hẽat bienniũ? Rñ. & dnt Doc. ꝙ dẽt esse ĩpeditus tãto tpe, ꝙ si litẽ appellõnis fuisset prosecutus illo tpe nõ potuisset finiri. secùs si in oĩ tpe, arg. l. si cũ exceptione, §. ꝙ si hõ. ff. ꝙ me. cã, & patet p casum l. q cõmeat[a]. ff. de re mi. & ꝓsumit lex ꝙ ista cã potuerit intra mensem expediri, & finiri, unde sufficit ꝙ p mẽsem fuerit in prima causa impeditus, arg. aut. iẽ. ei qui app. Et si dicis, qũo potest fieri, nõne forte inducerentur

ADDITIONES.

a Ale. Si appellatione. Vide Bar. in l. 1. ff. de libe. alimẽ. Et adde ꝙ tempus fatale nõ currit impedito propter inimicitias capitales, saluo nisi poterit per iudicem impetrare tolli impedimentum, quod quandoque fieri potest, iuxta no. in l. denunciatio. supra de his qui ad eccl. confu. Et ita tenet Bal. & post eum Imo. ar. illius tex. in l. quib. diebus in prin. ff. de cond. & dem.
b Ale. Esse impeditus. Quanto tempore debeat esse impeditus de primo anno, ut hẽat fin, vide quod dixi infra in auth. ei qui. in apost. uide ibi Bal. & Ang. & Doc. in l. si ita stipulatus est. in fin. te. de uer. obl. Vide gl. in c. si electio de elect. in 6.
Paris. Impeditus. Vide Ang. consi. 186 inci. In præsupposita quæstione.

rent nouę probationes ab vtraq; parte, vel testes reprobabunt. Dt cit Inn. q istæ causæ non attenduntur, vt d. c. ex rõne. extra, eo. tit.
3 quod rene mẽti. Op. & vr q † licẽt stet per iudicem, ª tñ tps currit,
a sed datur restitutio, ut l. sed & si per prorẽ. §. ait prior, qui ex cau.
b ma. Sol. Fateor q prior currat etiam tps, ᵇ sed restituitur. Sed aduer-
c te, ᶜ quod hæc restitutio datur nullo dato libello, sed incidenter dicit iudex, q a talis fuit impeditus facto nostro, ideo eũ præsentẽ, & petẽtem ad tale tempus restituimus. Probatur extra, de ot. iud.
d c. vlt. Opp. ad hoc de l. properandum. ᵈ §. si. s. de iud. Sol. ibi logt. de tempore primæ instantię, aduersus cursum cuius quis non resti tuitur. Ratio quia ibi licet pereat instantia, non perit ius partis, sed in tempore appellationis perit instantia, & ius partis, merito resti-
3 tuitur. Vlt. quærit glo. † quid si fuit impeditus per tertium. Dic vt in gloss. & hic per Azo. in summa.

ADDITIONES.

a Ale. Stet per iudicem. Secundum gl. in Auth. de appel. § an hæc. & in l. t. & ibi per Do ctu. ff. quando app. sit, videtur tenere quod non sit opus restitutione, imo ipso iure tẽ pora non currunt contra gl. hic, quam videtur sequi Bar. & male. Et adde q hi per gl. & Doct. in l. arbitrio. § cuius dolo. ff. de dolo. & quod dixi in l. fi. in princi. sup. de temp. in integ. re. & Bar. in l. 1. § dies. quando app. sit. Quid in tempore instantiæ principalis dicit Bal. in d. l. properandum. §. sin autem, C. de iud. & hic. Adde Cano. in c. ex ratione. de appel. & contra Bar. tenet hic Bal. in d. auth. qui semel in tit. de prob. quod si stat per iudicem, quod testes non recipiantur, tunc debet suppleri dila tio. Et de hac materia plenè per Dom. Anto. in c. ex ratione. de appel. & per Imo. in l. si ff. de re iud. & per Do. Anto. in c. 1. de re iud.
b Pari. Currat etiam tempus. Vide Ale. consi. 419. Pan. de Ca. consi. 2 2. Anto. de But. consi. 64 circa fi. vide supra eo. auth. ei qui.
c Alex. Sed aduerte. Limita ut per Bar. in l. ita demum supra de procur. ubi dixi.
d Alex. Properandum. Vide gl. & Bart. in d. l. properandum. § sin autem utraque & uide ibi apostil.

AVTHEN.

1 *Tempus non currit in causis, quæ apud Principem cognoscuntur.*
2 *Tempus appellationis interponendæ hodie est decem dierum.*
3 *Tempus petendorum concedendorum apostolorum est triginta dierum.*
4 *Tempus proponendæ querelæ de iudice, qui appellationem non recipit, & apostolos non dat.*
5 *Tempus comparendi coràm iudice ad quem, & ad præsentandum apostolos, & acta primæ causæ.*
6 *Tempus inchoandi processum super appellatione.*
7 *Tempus appellationis exercendæ & finiendæ.*

1 Sed lis quæ. No. † q in causis, q̃ debent examinari, etiã in cõsistorio Prĩcipis nõ currit tps: quod est verum, si fuerit notũ Principi, vt hic in gloss. tua dr. Vlt. videamus de
2 tpib. istis, q̃ danf in cã appłonis. Circa quod est sciẽdũ quod multa
2 sunt tpa. † Quoddam est tps appłonis faciendæ, seu interponendę, & illud erat olim biduum, vel triduum, hodie decendium, vt s. ti. 1.
3 l. eos. & auth. hodie. Item erat † tps petendorum & concedendorũ apostolorum, & illud erat 30. dierũ, & illud hodie non est immuta
4 tum. s. ti. 1. l. eos. circa fi. & ff. de lib. dimiss. l. j. Item erat aliud † tẽpus proponendæ querelæ de iudice, qui appłonem non recipit, & apo
5 stolos non dat, ut s. ti. j. l. si appłonẽ. Item est † aliud tps, quod datur ad cõparendum corã iudice ad quẽ appellatur, & ad pñtãdũ apostolos, & acta primæ causæ. Et istud tps erat olim duob. mod. Qñq; statuebatur tempus arbitrio iudicis. s. ti. 1. l. Præses prouinciæ. & ibi no. & in istis tpib. nihil est hodie immutatum. Qñq; statuebaf tps à lege ad inducendũ appellationẽ, vt l. in offerẽdis. s. ti. 1. & s. eo. l. si,
6 §. in his. Item est † tps inchoandi processum super appłone, vt vidi-
7 stis in l. 1. & si. s. e. Item est † tps appłonis exercendæ, & finiendæ, de quo vidistis in l. fi. §. illud. Ista tempora hodie sunt mutata, & ad ista datur annus hodie, & ex causa biennium, ut in auth. ei qui. Qñque dantur maiora tempora ex causa, ut in auth. si tamen. & in authen. item si appellatione. Sed in causa, quæ debet examinari in consisto rio Principis, tempus non currit, vt hac auth.

ADDITIO.

a Ale. De Temporib. No. hic de temporibus omnibus appellationis. uide Bart. in l. 1. ff. de lib. dimiss. Bal. in l. 2. eo. ti. & auth. ei qui supra eo. in prin.

LEX IIII.

1 *Quæ non fuerunt probata in prima instantia, possunt probari in secunda appellatione.*
2 *Appellatione pendente nil debet innouari per iudicem, à quo est appellatum.*
3 *In causa appellationis ab interlocutoria iudicatur ex primis actis.*
4 *Capitulum nouum dicitur, quod actionem, vel exceptionem propositam non respicit nec coadiuuat.*
5 *In causa appellationis non possunt testes produci super eisdem articulis, super quibus iam fuerunt recepti.*
6 *Sed super nouis articulis respicientib. actionẽ primam, produci possunt. & n. 6. Et ibi cur post aperturam testium non admittatur probatio, & supra nu. 5.*

a Per hanc. ª Ista est notab. l. valdè. Et diuiditur in tres partes. Primo permittit non propositũ pponi. Secundo non probatum probari. Tertio rõnem assignat. Scda ibi, sed &
1 si qua. Tertia ibi, quo excitatus. Br. dicit. In cã appellationis licet vtrique parti non propositũ proponere, & non probatũ probare, si actionem antiquã respiciat, alias secus. h. d. Opp. & vr quod post appellationem nihil innouef, vt s. ti. 1. l. appellatione. ff. nil no. ap.
2 penden. l. 1. Gloss. dicit. fallit hic. Tu dic, † quod nil debet innouari appellatione penden. f. per iudicem, à quo est appellatũ, sed p iudicem ad quem appellatum est, nil prohibet. Secundo op. extra, eo.
3 c. appellanti, in Cle. Solu. Ibi loquitur, quando † quis appellat ab interlocutoria, in quo casu debet iudicari ex primis actis: hic quãdo appellatur à diffinitiua. Ratio, quia quando appellat ab interlocutoria, non appellat tantum ab iniquitate sententiæ quantũ à grauamine sibi illato per iudicem. Et ideo dicit Decretalis, q in causa appellationis ab interlocutoria, debet inspici nisi causa grauaminis, & c. de ap. c. j. li. 6. Sed iudex non potuit grauare partem, nisi ex primis actis, merito nouæ probationes non admittuntur, ideo dicerem quod per statuta terrarum in quib. qñq; cõstituunf aliqui offi-
b ciales, qui vocantur exgrauatores, ᵇ q tales officiales non possunt nouas probationes recipere: quia non sunt positi nisi ad tol[illegible] grauamen respectu iudicis loquor, vt habuistis s. tit. 1. l. eos. Opp. tertio extra, de test. c. fraternitatis. vbi dr totum cõtrũ huius l. quod super nouo capitulo possunt admitti nouæ probationes, non sup antiquo. Dñt quidam, vt hic tangitur in j. gl. mag. in fi. quod aliud
c est de iure Cano. ᶜ aliud de iure ciui. Vel dic, quod ibi appellat nouum capitulum nouam assertionem, quæ tamen respiciat actionẽ propositam, & sic cõcordat cum ista. Hoc satis placet, vt j. dicam. Venio ad quæstiones, & quæro primo, hic dicit, quod non ad nouum capit. &c. Pro declaratione l. quæro quod dicatur nouum ca
d pitulum, ᵈ & quod antiquum. In hoc sunt multæ opi. Nam quidã
4 † nouum capitulum & antiquum recipiũt ex tempore, quidam ex re, quidam ex cã. Ex tpe, q a nouũ capitulum dr ius nouiter acq
e tum: antiquum ius, qđ competit ᵉ tpe [illegible] primæ cãę. Et addunt isti, q illud ius nouiter acquisitum, in cã prima poterat pponi, in secũ non, quod gl. nõ placet, & vide gl. ista opi. non placet gl. & mer[illegible] Nam si ius acquirit de nouo, ex cã de pterito, & tunc pôt deduci in primo iudicio, & eadẽ rõne in cã appłonis, vt hr in l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edi. & l. si rẽ. in fi. ff. de pign. act. & l. si mandato. la piccola. ff. mand. Si vero oritur ex cã noua, tunc [illegible] pôt deduci in iudicio primo, nec in iudicio appellationis, vt l. non pote[illegible] 3. de iudi. & ideo ista lect. quæ non permittit istud nouum cap[illegible] pduci in cã appłonis, sed in causa prima, non benè facit. Pôt [illegible] hęc lec. aliter intelligi, ut illud qđ dicit, sed ante pôi, &c. non inte[illegible] ante, hoc est in primo iudicio, sed intelligatur ante, s. ius quæsitum. q. d. ius ante quæsitum potest in causa appłonis pduci [illegible] ius postea quæsitum non, Et isto modo potest sustineri ista lec. vt in[illegible], dicã.

A[illegible]

ADDITIONES.

a Alex. Per hanc. Ista l. non habet locum in appellatione ab interlocutoria, secundam Bal. in addi. Spe. facit Cle. 2. de app. & Cle. [illegible] de re iud. in [illegible] Bal. uidetur sentire contrarium in l. e[illegible] qui ff. de app. recip. [illegible] ad u[illegible] tum uide l. ad[illegible] ad monendi. & quod dixi, ff. de interrogat. & adde quod no. Bal. in l. [illegible] ff. de reb. cred. & no. bene quod di[illegible] Bal. in l. [illegible], supra de procu. quod [illegible] ius co[illegible] me, uel statutum dicat, quod in causa nullitatis, uel a[illegible] non [illegible] recipi nouæ probationes, istud intelligatur nisi de nouo emergant. ipse dicit te consul[illegible] reputat valde no. & no. quod ista l. habet locum tam in [illegible] app. ut no. Bal. in l. [illegible] quam pro[illegible] a quo. [illegible] adde quod [illegible] appellat deduci accessoria possunt, quæ non fuerant deducta, sec[illegible] de illo in Auth. de his qui ingrediuntur ad appel. atio[illegible] uel occur[illegible] in l. ampliorem. in ver. in refutatorijs, de app. [illegible] um huius vide [illegible] e. consil. [illegible] de app. & vide ad hanc legem Bal. in l. ita demum. C. de p[illegible] singulariter istam l. per glo. in c. ad audientiam. de test. [illegible] probationib. quas [illegible] potuit primo producere. [illegible] primo potui[illegible] re, & ibi summe no. illam gl. Ant. de But. benè facit gl. [illegible] c. a pastoralis de [illegible] uide. Ang. de Are. in l. admonendi de iure[illegible].

Pari. Limita reg. huius l. ut procedat solum in petitione coram [illegible] iudice [illegible] si ius petens, uide Fel. in c. [illegible] extra, de a[illegible] Item limita solum [illegible] his, in quibus pars non fuit negligens in prima instantia, [illegible] non produx[illegible] ignorantia, uel [illegible] Ita Ant [illegible] audie[illegible] scrip. & imo non procederet in his, quæ pars malitiose [illegible] secundum [illegible] in capitu. 1 extra de exc. [illegible] Ioan. An. [illegible] & Hostien. in capit. cum inter extra, [illegible] super quibus dictis vide [illegible] cons[illegible] iudis[illegible] contrar[illegible] ad audien[illegible] al[illegible] omissum extra, de rescrip. [illegible] monasterium extra, d[illegible] si non deduxisset. Item limita, ut non procedat in his, quæ opponuntur [illegible] contest. l. ita demum. & ibi no. C. de procur. facit quod dicit Bal. per illum [illegible] qui se obtulit. in [illegible] ff. de rei vend. uide Ale. consi. 54. in 4. uol. & quod etiam [illegible] procedat in tortura omissa in causa principali, & possit etiam peti in causa appel. uide Io. de Dama. consi [illegible] ad fi. cum addi. Bal. in fi. Item non ha[illegible] locum in [illegible] tione ab executione, uel alia interlocutoria. uide Io. de Dama. consi. 56 [illegible] d. c. appellanti. de appell. Item in materia prædicta rei vide late [illegible] si instr. ubi amplias & limitas multipliciter. Item an ista exceptio procedat in exceptione relationis, uide & limita, ut per Ias. in l. ita demum. C. de procu. Item [illegible] exceptio malitiose omissa in causa principali possit opponi in causa app. uide [illegible] l. is qui ff. de excep. Item quod ubi exceptio malitiose nõ fuit apposita in ca[illegible] cipali, non possit opponi in causa app. vide Barb. consi. 35. uol. 3. Item quod in causa principali, non possint opponi nisi causæ tendentes ad impugnandum sen[illegible] aliæ, licet potuissent opponi ante sententiam: puta exceptio compensationis, uide Fel. in c. suborta de re iud. alleg. Bal. hic. & idem tenet Sal. hic.
b Ale. Exgrauatores. Exgrauatores non possunt recipere nouas probationes. [illegible] quod habetur in d. l. illos. sup. tit. 1.
c Ale. De iure Canonico. Vide omnino Ang. consi. 147. incip. In q[illegible] vertente [illegible] de [illegible] cate uide omnino quæ habes ad Bar. in auth. qui semel C. de proba.
d Alex. Nouum capitulum. Quod dicatur nouum capitulum, & quod antiquum per Spe. de teste §. satis utiliter, uer. illud autẽ no. Doc. in c. fraternitatis. de test. & Bar. in auth. qui semel. de proba. in ver. quæro utrum testes super eo quod non [illegible] & dicitur nouum capitulum, dummodo addatur aliqua qualitas primo cap. [illegible] ibi Doct. in c. cum olim causam ult. de præscr.
e Menoch. Quod competit. Boer. q. 42. nu. 13 in h.

Alii intelligunt nouū capitulū,& antiquū ex re,vt puta,in primo iudicio petebam bouem,in cā appłonis uolo petere equum. Vel ex parte rei primo excipiebat de boue,nunc excepit de equo, & istud dicat nouū capitulum quasi de re noua. Sed si sup eadem re uolo ius meum fundare,ex nouis probationib.possum. Et istā lec. tenet hic gl.q̄ lect.an sit uera dicam j. Aliud sit nouum capitulum ex cā, vt in cā appłonis possum ꝑducere nouas ꝑbōnes, q̄ tendūt ad ꝓbandum illam cām,q̄ in primo iudicio fuit deducta. Secus si eā uariarē,qa nunc dicerē nouum capitulum,vt si primo dicebam furtum nūc dico violentiam. Hoc non placet gl.cū.n.respiciat eādē rem,uī ptinere ad capitulū antiquū. Ita dicit gl.& tenet opi.secundā.Hoc nō vī verū:nā tm̄ verā opi.q̄ tn̄t de iure oēs,de iure nouo, & ēt de iure antiquo,post li.ptest.nō licet actionē mutare,ut l.edita actio. ī. de eden. & auth. q semel.ī.quo.& qn̄ iud.Sed tm̄ istam opi.induceref mutatio actionis,ergo &c. Sed sustinendo glo.possemus dicere,sicut in primo iudicio admitterē cumulatio,[a] vt no. in d.l. edita actio. ita eadem ratione in cā appłonis. Ad, ꝙ rn̄deo, ꝙ qn̄ fit cumulatio diuersarum actionum, oportet,ꝙ fiat p nouū libellum,& sic erit noua instantia, ut no.in l.non est nouum,de ac. em.Et sic licēt fortē iste nouus libellus possit dari corā iudice applonis,tn̄ hoc non pertinet ad ꝯfirmandā, vel infirmandā sniam primam,sed ad nouā sniam ꝯsequendam.uñ illa opi. non videtur usquequaq; vera. Alii,ut Iac.de Are.[b] dn̄t.ꝙ illud nī nouum capitulum,qñ snīa lata sup primo,sup eo, ꝙ de nouo proponitur,non pari exceptionem rei iudicatæ.Sed si pareret exceptionem rei iudicatæ,dī ex nouo capitulo pendente,l.& an eadem.§. actiones, ff. de exce.rei iud. Et est rō,dī ipse,qđ qñ snīa prima parit exceptionē rei iudicatæ in eo,quod scdo proponitur, lex subuenit appellanti, qa sibi parat præiudicium,quod nō est necesse,qñ rei iudicatę exceptio non paratur.Ita dicit Ia.licet istud dictum sit satis rationabile,tn̄ non est verū,qa ego reperio, ꝙ in iudicio cāx principalis noua cā pōt allegari, in qua snīa lata non parat p̄iudicium. Hoc ꝓbo p l. [illegible] ff.de pig.act.cōiuncta l.si nō. §.co.de exce.rei iud. Quid ergo dicemus? Dī ex parte actoris omnis articulus, & omnis actio,uel intentio,q̄ casum, uel actionem propositam respicit,uel coadiuuat,dī pendere ex antiquis capitulis,[c] & illis ꝯiunctis,admittentur illæ nouæ ꝓbōnes.Si uero actionē ꝓpositam non respicit, nec coadiuuat,tūc dī nouū capitulum. Idem dico ex parte rei oīs exceptio q̄ actionē propositā respicit, dī pendere ex ueterib.si actionem non respicit, dicā nouū capitulū. Et in modum istū pñt intelligi omnes opi. q̄ sunt hic. Probat ista opi.in l.vlt.ff.qđ cū eo. & l. Aemilius, ff. de min. ubi snīa prima in cā appellationis potest ꝯfirmari ex nouis allegationib. & nouis probationib. Scdo est uidendum,hic dī qđ in causa appellationis pñt fieri nouæ ꝓbōnes

5 Quæro,utrū istę nouę ꝓbationes [d] pñt fieri p testes. Et uī quod sic,ut hic,& l.res §.1. ī.nt.1. In ꝯtrium uī in auth.de testi.§.qñ uero,ubi dī,qđ post didicita testificata non possunt de nouo produci testes. Quidam dicūt,quod istæ leges corriguntur per illā auth. & sic non posset fieri probatio per testes. Alii dicūt quod illa auth. loquitur in causa principali, sed in causa appellationis possunt de nouo testes recipi,etiam super eisdem capitulis. Et istud tenet ibi gl.[e] & istud Vltramon.etiam tenēt. Istud cōiter tenēt Doc.nostri. Nec ob. §. qñ verò; Nam debetis scire, ꝙ duplex est ratio, quare post aperturam testium non admittatur probatio. Primo timore subornationis. Scdo ꝓp identitatem instantiæ. Nā in alia instantia possūt recipi, ut l.vlt.ī.de testib.Sed causa appellationis est alia instantia à prima,ut l.ita demum,& ibi no.ī.de procurato.ergo,&c. Videatis dñi, tex.iuris Canonici dicit directò ꝯtrium in c.fraternitatis.extra,de testib.& ideo starem illi Decretali, ut dicamus sic: Aut testes producuntur super iisdem capitulis super quib.iam fuerunt recepti,& non possunt recipi,quia subest timor subornationis, sicut in causa prima.

6 Aut † quis vult recipere super nouis articulis respicientib.actionem primam, & tunc potest. Ita loquitur hic.& l. eos.§.1.ī.ti. 1. & in l.in offerendis.in fi.Non ob.quod dicit,& ex alia instantia, quia fateor quod in alia instantia possunt recipi uolēte parte.Ita loquitur l.ult.ī.de testib.non autem ea inuita, & sic loquitur qō nr̄a. Vel aliter, ibi loquitur qñ testes fuerunt examinati coram arbitro,hic qñ fuerunt examinati coram iudice. Quo casu illa lex nō hēt locū,tenēt in l.gesta.ī.de re.iu. Nō ob. qđ pt dici,qđ ad alium finem ꝓducunī in prima cā,ad alium in secunda.Nam in prima ꝓducuntur,ut quis condemnet,vel vt quis absoluatur In secunda ꝓducuntur.vt sententia confirmetur,uel infirmetur,ergo, &c.ut in c.ueniens.extra,de test.Nam respondeo, quod istud confirmare,uel infirmare, est equipollens illi condemnare, uel absoluere,ut dixi.ī.tit.1.l.eos.ergo ad eundem finem producētur. Possemus hic querere, an in causa appellationis sit locus reconuentioni.Dicam in auth.& consequenter, de sen & interlo,

ADDITIONES.

a Ale.Cumulatio An in causa appellationis possit fieri cumulatio,uide Bal.in l. si quis libellos,supra tit.1.in eo quod dicit l.edita. supra de edendo habere locum in causa appellationis, & limita per eum,ut ibi. & uide Imo in c.4. de libel.oblati. Adde per Rom.consi.380.

b Ale. Iac.de Are. Et no hic per no.q. Bar.in l. Iulianus,in fi.ab.,sed quid si condemnatur,de conditionib.& demonstrationib. quam indiscussam relinquit.

c Paris.Ex antiquis capitulis,Quomodo aliquid dicatur dependere ex alio, uide Aret. per illum tex.in l.si quis hæres,in prin.in 2 ꝗ. l. ff. de acqui.hær.

d Ale.Nouæ probationes.Verò in causa appellationis possint produci noui testes, & si repetantur,possunt iterum iurare. Tex.est no. quod sic,in c.fraternitatis,in fin. extra de test. & quod no.gl in l.si.supra de test.Facit l.si supra de test.3.a.ic l. qui bona.§ si quis [illegible],cum ibi no si.de dam.infec & vide quæ dixi to 1.rep. in de qō ed Bal.in auth.hoc sacramentum.supra de iura.cal.tenet,quod non requiratur nouum iuramentum nec noua citatio.contra tenet in l.si.supra de test. & hic prima glo. & quando fiunt nouæ probationes quæ sit forma sententiæ in causa appellationis,uide per Spec.in tit. de senten diffiniti.& interlocutoria,§.nunc tractemus,uide quia talis & uide quod no. Bal.in l. 2.supra de eden.& Bal in l.eos,in prin.e.supra ti. Ab ba in c.fraternitatis.de test.quod si testes producuntur super talibus actis,quæ poterāt sub primis comprehendi, tunc non iurant,aliàs secus. Bal. in l. hæredes palam § sed si notam.in fi.colligit ibi ar.ad testes, quando repetuntur,ut declarent, non debent iurare.

e Ale. Tenet ibi gl.Hoc limitant aliqui,ut tulit post Bar.in auth qui semel, sup.de probationib.secundum Iac.de Bel. & Bal.in c 3. quid sit inuestitura. & uide Bar.in auth. qui semel,in prin.&c.

---

a *Quando prouoc.non est necesse.* a *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. Quando prouocare non est necesse. Adde circa istam rub quod licèt quando sententia est nulla, non sit necesse,appellare, ut per totum istum [illegible] potest tamen appellari à sententia nulla,& talis appellatio est nullius vtilitatis,ut plus aperetur, si ille contra quem est lata, uelit se tueri. quando conuenitur ex sententia, dicendo eam nullam,uide C[illegible] consi.44.inci. Ab arbitrali sententia.

Continua,vt in gloss.

LEX PRIMA.

1 *Sententia contra sententiam lata, quod sit nulla, nec ab ea valeat appellari, quomodo intelligatur.*
2 *Si ex diuersis instantijs sequantur diuersæ sententiæ, valet vltima.*
3 *Sententia lata contra iusiurandum valet.*
4 *Si feratur secunda sententia etiam concordans cum prima, à qua non fuit appellatum non valet.*
5 *Si pars,quæ fuit sententiam eff. latam pro se,non petit iterum iudicari & iudicatur contra se,non valet secunda sententia,*
6 *Si egi contra Titium, & succubui, postea agit procurator meus, & obtinuit, qua sententia valeat.*
7 *Appellans à sententia nulla, ex defectu consensus eam confirmat.*
8 *An procedat talis libellus.dico sententiam nullam,& si qua est,appello.*
9 *An iudex appellationis pronunciando male appellatum, confirmet sententiā nullam.*
10 *Non potest iterum quæri de nullitate,cum semel est super ea iudicatum, & quæsitum.*
11 *Si in causa appellationis non fuit dictum,neque quæsitum de nullitate, poterit de nullitate postea dici.*
12 *De nullitate sententiæ potest quæri duobus modis,scilicet per exceptionem,& principalem petitionem,*
13 *Succumbens in exceptione nullitatis, non prohibetur postea ordinariè agere*
14 *Quando principaliter petitur sententia pronunciari,nulla,agitur officio iudicis.*
15 *De nullitate debet agi coram eodem iudice,qui iudicauit, & quando coram superiore.*
16 *Si datur libellus super nullitate, nec probat ille qui agit,potest iudex nullitatis confirmare sententiam.*
17 *Et nouas probationes, & allegationes audire.*
18 *Et omnia intentata prætextu illius sententiæ reuocare.*
19 *Succumbens in vna causa nullitatis, non potest postea aliam prosequi, quando sententia fuit dicta simpliciter nulla.*
20 *Victor non potest principaliter agendo petere sententiam confirmari,*
21 *Sententiam latam potest iudex confirmare, quando in prima sententia non esset expressus error.*

a 1 Latam sententiam. [a] Breuiter. h. d. † Snīa contra sententiam lata, est ipso iure nulla,

ADDITIO.

a Ale Latam sniam. Vide do Abb in c.inter monasteriū,de re iud ubi tenet opi Bar.licet do And contra. Vide quæ dixi pridie in consulendo in quadam causa Senis.
Paris.Latam sniam.Circa materia huius l uide Alexand cons. 53 incip. Viso themate ad fi.& an ista reg procedat siue in eadem instantia,siue in diuersis, uide Fran.cons. 92.Fel.in c. inter monasterium & de plurib.seq vsq; ad fi.extra,de re iud & aduerte,q, sunt ibi tres codices scripti p errorē. Itē de ista materia quomodo & qñ snia contra sententiam [illegible] nulla,uide Ant.consi.27.inci.In Dei nomine amen, uisis præsentib.an à sni contra nocariū sit ipso iure nulla,uide omnino Fel in c.qm contra falsam.de proba & in c inter cæteras.nec.sexta declaratio de re iudi. Petru in repe.c. dilecto.de ap.ubi de in eius tabula in q 3. qui l autē si esset notoriè iniusta, uide omnino Fel.in c.inter cæteras ubi ita refert Petrus [illegible] in c.dile. in 45.q tenere cōtrarium, qđ dicit esse Imol.bene aduertendum.& uide ita de Lezar an.5 q.inci. In Christi nomine an snia reddatur nulla quando notorie [illegible] constat de eius iniquitate & iniustitia,uide Cor consi.i.97 Barb.consi. [illegible] in c.a. qm cōtra falsam uer fallit secūdo.extra,de prob.& quando est notorie iniqua an sit nulla. & q, secūs sit qñ est manifeste iniusta,uide Barb.in c.si quando.de of dele quid aūt in snia lata ex cā falsa,an sit nulla,uide late Ale.in l. Romæ,§ duo fratres,de uer.ob.l.si is quem.de acq. hær.in c.inter cæteras,nec.2 conclu.extra,de re iu. Barb consi. 58 nol 4 qui lo iudicatur in laudo.Itē quod reg. huius l. procedat ēt si de consensu partium feratur secunda sententia,uide Ias.in l.si diuersa,C.de trans. Itē uide in materia, quod sententia contra sententiam non ualeat, & quia secūs si contra iuramentum, uel transactionem. Ias in l. nam postea, §. si damnetur, de iureiur. & ibi ad fi limitat reg. non procedere, quando sunt lapsi 30. anni à tempore primę sententię ante secundam,& de sententia lata per tales testes probatum fuit si non probantur, an sit nulla. uide Aret. in l.si is ad quem An à item sententia lata contra tenorem instrumenti,super quo fundatur,sit nulla,in c.cum eeterius extra,de re.iu Item de materia,an sententiam contra sententiam sit nulla in diuersa substantia, etiam late Barb.cons.5. vol.4.

nulla, & appellare non est necesse. Primo quaero exemplum huius l. Gl. ponit in rei vendi. quia primo fuit iudicatum rem non esse meam secundum rem meam esse. & vide gl. & Doc. Mod. reprobant istam gloss. Nam sniæ tenent. si possit coadiuuari aliqua subdiuisione, vt in §. qb. 3. in 1. gstone. Sed istæ sniæ pnt coadiuuari hoc mõ, quia res tpe primæ sniæ non erat mea: tpe secundæ sniæ erat mea, & sic nõ essent ptrariæ sniæ. Ista opin. non placet. Nam fm, qd intelligo, hæc lex debet intelligi, qñ ex ead. instantia sequunt duæ sniæ ptriæ, tunc non valet snia vlt. & ita loquitur hic, & ideo in rei vendica. optimè pcedit exemplum gl. propositum. † Sed si ex diuersis instantiis sequerent diuersæ sniæ, optimè valeret vltima, vt d. l. duob. de excep. rei iud. & habuistis not. 3. si plẽs una snia. l. 1. Vlterius quaero, q est rõ qd secũda snia non valet. Dicit quidã qd 1. snia facit ius, ergo secunda snia vr lata ptra ius. Ista est falsa, fm gl. quia non est expssus error in snia. Præterea extra gl. snia lata ptra ius non redactum in corpore iuris, nõ est ipso iure nulla, ut l. cum prolatis, ff. de re iu. sed illa prima snia non erat redacta in corpus iuris. ergo, &c. Dñt ergo alii qd ista est rõ vt sit litiũ finis, & in hoc resident Gl. nostri. Certè nõ placet, quia ead. ratione snia lata ptra iura non valeret, quod est falsum, vt j. dicam. Et ead. rõne. snia lata ptra transactionem non valeret, qd etiam est falsum, vt l. eleganter. §. si quis post. ff. de cond. indeb. cũ iusiurandum, & transactio sint introducta, ut sit litium finis, sicut snia, vt l. 1. ff. de iureiu. & 3. de transf. l. fratres. Quæ est ergo ratio? Dico sic. Lata snia iudex functus est officio suo, ut de re iud. l. iudex. & 3. de sen. l. post sniam. Item lata prima snia, perempta est prima instantia, ut l. Græcè. § post litem. ff. de fidei. & l. cum apud. ff. iud. so. & 3. de pc. l. minime. Vñ si ferr nova snia, apparet, qp fertur sine instantia non præcedente libello, non præcedente ptestõne, neq; aliquo actu, ergo &c. vt 3. de sen. l. prolatam. Sed si renouaret noua instantia, valeret snia, ut dcm est 3. His præmissis op. ff. de sent. q sine app. resc. l. j. in prin. Sol. Ibi erat dubium, an esset iudicatum, hic nõ. Scdo op. de l. nam postea § si in iure. ff. de iureiu. Gl. dicit † aliud in iureiu. aliud in snia. Sed q est rõ? Dic, qp rõ est, quod iusiurandum ordinatur ad sniam, neq; perimit instantiam. Põt. n. iudex pdemnare ad illud qp est iuratum, & sic adhuc instantia durat. Merito si iudicat ptra iusiurandum, valebit snia, sed snia non ordinatur ad sniam, sed instantiam perimit, & illi instantiæ finem imponit. Ita dẽt intelligi hic. Quærit glo. † qd si scda snia pcordat cũ prima Gl. vr hic tenere qd ualeat secunda, & uide gl. Doc. tenẽt ptrium. qd teneo prõne quã dixi 3. quia remanet secũda snia lata sine instantia. Præterea sicut transactio facta post sniam non valet, vt l. eleganter. §. si post rem. ff. de pd. ind. ead. rõne snia. Facit ad idem l. si qs añ. ff. de aeq. pos. Facit, qp dicimus, qd qs non põt decedere cũ duob. testis, ea. rõne, ead. lis, & idẽ dubium non põt hre duas snias q imponerent finem Illa tñ est tutissima rõ, quia instantia est perempta: Et p illã rõnẽ mihi, nõ placet distinctio Gul. an prima snia sit pdẽnatoria vel absolutoria: quia est ead. rõ. Quæro, qd pars, q scit sniam esse latam p se, petit iterum iudicari, & iudicatur ptra se, an ualeat? gl. in c. inter monasterium. extra, de re iud. uẽ tenere, quod valeat, & imputet sibi, qui hoc petit. Cõtrarium puto: nam non põt psensu partium iuris solennitatis tolli, quod non detur libellus, non ptestetur lis, uel snia, vt vidistis in auth. offeratur. de lit. pte. Sed vt dixi, ista snia reperitur data instantia non præcedente, ergo &c. Quæro ecce ego egi † ptra Titium, & succubui, postea agit procurator meus & obtinuit. quæ sententia ualet. Respondeo, ex prædictis apparet, si quidem procurator agit intentando, vel inchoando nouam instantiam, ualet secunda sententia, & etiam prima, sed si egit super prima instantia, erit secunda sententia ipso iure nulla, quia instantia perempta est, vt dixi 3.

Venio. Ad aliam materiam, q tractatur hic: ad explicandum gl. sunt formãdæ tres qõnes. Prima † vtrũ ille, q appellat à snia nulla. eã pfirmet. Scdo vtrum pcedat talis libellus: Dico sniam nullã, & si qua est, appello. Tertia, an iudex pnuncians malè appellatum, videatur confirmare primam sniam nullã. Et hæc oĩa trac. hic glo. quam vide. Circa primã partẽ est clara pñsio. Aut. n. snia est nulla ex defectu psensus, & p applõnẽ cõfirmatur, ut l. 3. §. 1. ff. rem ra. ha. Aut est nulla pp alium defectũ, & pp aliã appellonem non pfirmatur, ut l. si expssim. ff. de app. Circa secundã † an valeat talis applo, dico sniam nullam, & si qua est, appello. reperio Inn. uariantẽ. Nã in c. dilecto. extra, de ap. dubitat; in c. pstitutus. de in inte. rest. hoc asserit pro psilanti, qd pcedit iste libellus, & qd sup utroq; tã sup nullitate, q sup iniqtate admittentur probões lis, et semel. Nec ob. si dicis, imò debet eligere, ut l. quod in hrde. §. eligere. ff de tribu. & 3. de fur. l. j. Rõ, quia illud est uerum, qñ actor est certus. Sed ibi actor est incertus, nescit. n. qualiter super nullitate probabit. Ista sua opi. uĩ mihi ptra tum de inof. test. l. p maiores. ubi donec pendet iudicium nullitatis, non põt agi querela s inofficiosi, & hoc rõne contrarietatis. Quid ergo dicemus? Br dico sic. Aut quis dicit sniam in uno capitulo iustam, & in alio iniquam, & põt, ut l. Carmelia. de in. pat. & fa. erc. l. qdã mulier. Aut sup eodem capi. dt nullam, & si qua est, appellat, & dico, qd et tũc talis libellus procedit. Casus est in d. ca. pstitutus. ex. de in inte. rest. & probatur in d. l. maiores intelligendo, ut j. dicam. An autem simul, & semel possit vtramq; cãm prosequi, & dare pbões sup utraq;. Dicendũ est qd si qdẽ cã nullitatis, & cã appellonis ueniunt ex diuersis fontib. V. g. dico sniam nullã ex defectu solennitatis, uel ex defectu iudicis, uel litigantis Et eã dico iniqtam respectu tenoris sniæ, tunc in psecutione, nõ possum mihi ptrius esse. Quid. n. repugnat, reum fore minorem, & ego pbo de iure meo: Et ita põt intelligi opi. Inn. quam cõis psuetudo obseruat. Sed si cã appellationis, & nullitatis pcedũt ex iisdem fontib. ita qd hrem necesse mihi ptriari in processu, nunc dẽt pcedi sup nullitate primo, & in appellatione tps nõ curret, vt dicam, in l. p maiores. de inof. te. Nã ibi psequendo qrelã non possum mitti in possessionẽ hrditatis aditæ, & sic testm esset ualidu; in eslem mihi ptrius. Cõsuetudo hoc obseruat, & illud teneatis. Circa tertiam, † an iudex appellationis pnunciando malè appellatum pfirmet sniam nullam. gl. distinguit, aut iudex inserunt cãm quare pnũciauit male appellatum, quia snia nulla, & non pfirmat eam. Secus si simpliciter, ut hic hẽtis. Cõtrariam gl. hẽmus in l. si expssim. ff. de app. Dy. dicit, qñq; sic. Aut ille, qui appellauit sciebat sniam nullam & pfirmabitur. ut hic. Secùs si ignorabat, ut hẽns in gl. ptria. Et hanc tangit opi. Spe. de sen. §. iuxta. Sed hæc opi. nõ est uera. Nam psensus partis nõ põt validare sniam, vt valeat snia, bñ tñ posset facere, qp valeret vt pactum, ut l 2. 3. com. utri. iu. Simile dicemus in testis ut l. non dubium. 3. de test. licet gl. vr aliud notare in l. j. 3. q pro snia nitiũ. sed malè, ut ibi dicam. Facit quod no. in l. si diuersa. 3. de trãs. Vel aliter dicit Dy. Aut in appellatione fuit deductum de nullitate, & ur confirmare. Ita loquitur hic gl. aliàs secus, vt in gl. ptraria. Et fm hoc malè dixit ista gl. in eo, qp dicit maximè si appellatur, &c. Ista opi. nõ vr uera, quia in cã appellationis uenit cã nullitatis etiam si non dicatur, ut d. l. quædam mulier, fa. erc. l. Carmelia Pia. de in. pa. Vñ alii se referunt ad pcessum. Aut qs est prosecutus cãm nullitatis, aut non. Br vr mihi dicendum, qñ snia prima est nulla ipso iure, expresso errore in sentẽtia, tunc iudex appellationis non põt pfirmare, quia esset idẽ error i scda snia, q erat in prima, ut l. j. ff. q senten. sine app. resc. & dixi uobis de errore calculi l. 1. Si verò erat nulla ex alia cã, tunc si qdem iudex dicat simpliciter appellationẽ nõ tenere, uel pnũciauit malè appellatũ eẽ, nec adiiciat bñ, seu rtè, seu iustè iudicatum, tũc prima snia nullo mõ vr pfirmari, quia eius verba hoc non sonant, & verba sniæ dẽnt strictè intelligi, prout iacent, ut l. 1. 3. si plu. una sen. & de lib. cã. l. diui. & l. si à te. de excep. rei iud. & sic ista gl. dicit malè simpliciter. Sed si adiiceret iudex in snia. pnuncio bñ iudicatum, & malè appellatũ, tũc bene ur confirmare sniam, ut l. eos. 3. de app. Sed an ille, qui appellauit, prohibeatur postea dicere de nullitate? Rñ. † si qdẽ dicit, dico sniam nullam, & si qua est appello, put ibi dr in gl. uel causam nullitatis expsiè psecutus est, tunc iterum de nullitate quæri non poterit, cum semel sit iudicatum, & qsitũ, ut l. 2. 3. si ex fal. instr. de fid. inst. l. fi. † Sed si de hoc non fuisset dcm, neque positum, poterit de nullitate postea dici. ar. l. cum qui. 3. de inof. test. Et hẽs de hoc hodie casum. in c. j. de re iud. in Cle. Nec ob. si dicas, in appellatione uenit nullitas, & si non exprimatur, quia dico, qp venit incidẽter, & ea q incidẽter ueniunt in vno iudicio, si plenè nõ examinantur, non nocent in alio. ut l. à diuo Pio. §. si sup reb. ff de re iu. & l. sed si añ. ff. de exce. & no. in l. pe. ff. de his q sunt sui, uel alie. iu. Et ista sufficiant circa nullitates quæ ueniunt in appellationib. Videndum est qñ de nullitate agar principaliter, & est uidendũ qualiter practicet hæc lex, quõ, & qua forma dicebat istam sententiã nullam. Rñ. † de nullitate

ADDITIONES.

a Ale. Nulla. Et si sit lata ea consensu partium secunda sententia, secundum glo. & ibi Bar. in l. si diuersa. supra de transa. & ibi vide per Bal. & quid in arbitro, & arbitratore, & quod no Bar. in l. acta. ff. de re iud. Item istam l. intellige secundum Bal. nu. hic, quando in prima sententia fuit apposita exceptio rei iudi. & probata, ualet de prima secunda sententia teneret, qp no. Item prædicta fallunt interlocutoria, quæ licèt alias non possit corrigi, tamen consensu partium, ut no. Bal. in d. l. si post sententiam. supra de sen. & ibi quid in arbitrio, & qp consensus partium in hoc non operetur, tenet in l. si. ad fi. supra sen. resc. non pos. & multos alios, in quib ualet sententia contra sententiam, ponit d. Ant. in c. inter monasterium. de re iud. & per Lud. in d. l. admonendi. Et an possit ferri duæ sententiæ ex ea. instantia, vel ex diuersis, uide, quod dixi post Bar. in d. l. duobus & quòd scripsi post Sal. in l. si causa. supra de transf. adde Pau. de Cast. cons. 17

b Paris. Cum prima gl. Vide Are. in l. eum qui duob. ff. de aeq. hær.

c Alex. Quæro ecce. si ille pro quo est lata sententia, petit pro se iterum iudicari, & contra ipsum fertur sententia, an ualeat? benè facit tex. in l. ampliorem. in prin. & quod ibi dixi post Bar. 3. ut. 1. & uide quod no. Bart. in l. post sententiam, de senten. adde, ut per Fred. cons. 243.

d Alexan. Circa primam. Vtrum ille, qui appellat à sententia nulla illam confirmet, uide in l. si expressim, de omnibus istis. & Bal. in l. si diuersa. de transac. & hic.

e Ale. Circa secundam. An valeat libellus, si dico sententiam nullam, & si qua est, appello, per Bal. in l. 1. supra de fur. & uide Bar. in l. cum & minores. supra si aduersus rem iud. adde Olde. cons. 12.

f Alex. Agi querela. Adde Bartol. in l. pe. in fi. supra si aduersus rem iud. & quod possit iudex appellationis reformare sententiam, uide in l. eum apud. & quod ibi dixi. iud sol.

g Ale. Prosequi. Vtrum causa appellationis & nullitatis possint simul. & semel prosequi, uide supra proximè & Bar. in l. si expressim. Adde Bal. cons. 470. 3 lib.

h Ale. Circa tertiam. An hoc expresse fateri poterit, uide tex. in l. l. hic adde Ioan. An. post Spec. in addi. in § ut autem. uersi ubi autem. ubi dicit Iac. de Are. dixisse iudicẽ appellationis debere sic pronunciare. Dico sententiam nullam, & appellationem ex abundanti interpositam, & ita etiam dicit do noster Cy. in l. eos. supra de appel. Menoch. Vant. ubi s. nu. 116.

i Ale. Nec obstat. Adde Cle. 1. de iu. & uide Mod. in l. si expressim. cum Bar. hic sequi. Pet. de Anch. in d. Cle & Bal. in l. 1. infra ne liceat tertio prouo. Menoch. Vant. tract. nullit. in fi. quis possit dicere de null. nu. 33. 34.

nullitate sniæ pōt qri duob.mod.Vno modo per modū exceptionis oppositę ꝯ executionē,& iste modus videbatur intentatus hic,qđ apparet ex rõne Principis,dū dicit,eius reprobationem,si promptam hētis.Nā vt dixi vobis in l.fi.s.,si ex fal. instr. exceptio nullitatis tunc impedit executionē,qñ qs est paratus probare incontinēti.Ideo dixit hic Imperator,si promptam,&c.q.d. ista exceptio exe-
13 cutionem non impediret. † Sed in ista exceptione, si reus succumberet, non prohiberetur postea ordinariè agere de nullitate,& eodē modo dico,si actor succumberet,non prohiberetur postea agere extraordinariè,& petere sententiam confirmari, vt l.a diuo Pio.§. si super reb.ff.de re iud. Secundo modo de nullitate cognoscitur dato libello principalr sup hoc.Et illos duos mōs.s.excep. & principalē petitionē,ponit gl.ff.q sen.sine app.resci.l.j. circa prin. & sm
14 hoc possēt intelligi hæc lex.Quæro ergo,quo iure agā,† qñ principaliter petit snia ꝓnunciari nulla? Inno.vr dicere qđ offō iudicis, extra de offi.iud.c.vlti.vr probare.ff.de fer.l.2.§.1.& j.eod.l.si pater
15 tuus,& hac l.sm istam lec.Quæro secundo,coram † quo iudice debeat agi de nullitate.Dic quod corā ipso,q iudicauit, vel coram superiore,sm ea q dixi s.qōo,& qñ iud.l.si vt proponis. Quæro quid
16 † si dat libellus a super nullitate, nec probat ille q agit, vtrum iudex
a possit cōfirmare sniam,vel debeat simplr conuētū absoluere ab illa petitione Inn.in cū cōtingat.eo de offi deleg.in glo.ma.dicit, qđ non potest confirmare sniam. Ego dico, quod potest confirmare
17 sniam,ēt ex noua cā, & † pōt nouas probationes, & nouas allegationes audire,sicut in cā appel.Hic est tex.si rectè inspiciatur, in l.1.
b §.1.quæ sen.sine app.rescin.Itē puto,[b] qđ sicut iudex appel.oīa intētata pendente app.ex suo offi.reducit in pristinum statum,vt l.chy
18 rographis.§.1.ff. de admi.tuto. & ti.nil.nou.app.pen. per totum. Ita
c † iudex nullitatis [c] potest omnia intentata prætextu illius sententię reuocare,vt l.absentem. j.de accu.Facit ad hoc extra, de proc.c.ex
19 insinuatione,& quod ibi no.p Inn.Quæro, † si prosecutus est vnam causam nullitatis, & succubuit, vtrum possit postea prosequi
d aliā.[d] Quidam dñt qđ sic,vt d.c.ex insinuatione.Mihi vr dicendum, q cā nullitatis est sicut causæ motæ super actione reali. Nam sicut dñiū alterius rei nō pōt esse meū ex plurib.causis, diuersis tpib.cōcurrentib.l.3.§.ex plurib.ff. de acq. poss.Itē snia nō pt esse nulla ex plurib.causis ꝯcurrentib.diuersis temporib.qa q est nullū, ex post facto postea validari nō potest,vt ff.de iniu.rup. & irri.test.l.nam & si,uer. post defectū & iō si qdē snia fuit dicta simpliciter nulla,nec fuit expressa causa,licèt vnam tantum cām est ꝓsecutus,ꝑiudicatur sibi in omnib. Secùs si cām vnā tm expssit in libello, vt dicimus in reali, vt l.si mater.§.1. & l.& an eadē. §.act.de exce. rei iudi. Quæro vtrū sicut condemnatus pōt dicere sniam nullā principaliter agen-
20 do,ita † victor possēt principaliter agendo petere sententiam ꝯfirmari Doc.Decretorum dicunt q sic,& habēt de hoc rubricā de ꝯfirma.vtil. vel inutil.tq statim sequit post ti.de appe.& dñt q sicut victus appellat,ita victor pōt petere sniam confirmari. Satis hoc puto æquum,vt victor petat sniam confirmari,& victo ꝯ victorem ꝑpetuum silentiū imponi.Pro hoc vr expressum , vt lite pendē.l.fin. aliàs sequeret iniquū.Nā si in exceptione qñ petebat executio reus obtinuerit,actor nullū haberet remedium, & sic summaria cogni-
e tio sibi ꝑiudicaret,ꝯ l.à diuo Pio.§.si super reb.[e] ff.de re iud.Sed tūc est uidendum,vtrum sniam nullā iudex posset confirmare.Respō,
21 vt s.dixi,si † quidem in prima snia non esset expressus error, iudex posset confirmare eam, & haberet vim ex secunda sententia, non ex prima. De hoc per Decretistas in c.1.extra,de confir.vti. vel inutiti. De instrumētis aūt venditionum,& alijs extraiudicialibus,qualiter petatur cassatio dic, ut l.si sub conditione, de in diem addictio.

ADDITIONES.

a Ale.Datur libellus.Et iuxta hic no.per Bar.adde, quod si coram iudice appellationis petitum est primam sententiam infirmari,si eam reperit confirmandam, poterit confirmare,etiam hoc non petito, & econtra si petitum fuit eam confirmari,& reperitur infirmanda,potest infirmare, ut no.Inn. c.cum contingat,de offi. dele.& est casus in c.oblatæ,de appel.& quod no.Bar. in l.cum aliud,in princ.iud. sol.cum Cy.& Bart.in l.si expressim.in ff.de app. Fallit in casu , quem scripsi post Bar.inf.eo.in l.fi.& uide ibi.
Men.Vāt.tract.nullitat.quot & quib.null.prop.poss.nu.120.121.Dec.cōs.449.nu.17.
b Ale.Itē peto. Vtrum nullitate pēdēte aliqd possit innouari, ad quod no.Bald.in l. appellatione,in fi.sup.de app.& Bar.in l.3.§. si seruus. ff.de acq.pos. Adde tamen quod nullitate pendente,& ēt restitutione in integrum, præsumitur pro sentētia sic & secūda pendente appellatione,sm Spe.de proba.§.2.uer.negatiuam, cum seq. Sequitur Imo.Ant.de Bu.in c.qui ꝯ,& adde no.per Ang.& Imo.in l.3.§.condemnatum,de re iud.adde qualiter intelligatur nil nouari &c.Fred.de Sen.cōs.231. Et an actu app pendente , illa deserta confirmetur, per Old.consi.213.Et an qui non est prosecutus app.possit redire ad nullitatem,uide Ang.consi.266.
c Pau.Nullitatis.Vide Ale.consi.2.vol.3 ad fi.
d Men.Profequi aliam Vant.ubi sup.nu.115.
e Ale.Si super rebus.Et uide quæ ibi habes ad hoc dictum ibi , sed tunc est uidendū vide eum in l.1.ff.de re iud.

LEX II.

a **Si cum inter.** Bř h.d.Snia lata ꝯ ius ꝯstōnis , est ipso iure nulla:[a] secùs si ꝯ ius litigatoris. Opp.de re iu.l.cū prolatis. Dñt qdā qđ hic tex.dēt intelligi,si iudex putabat se ꝯ ius iudicare,aliàs secùs.Vel dic,vt dicit gl. quod ibi non fuit expressus error.Ista est bona sol.ad l.præses.ff. de re iud.Ad l.cum prolatis, sunt aliæ duæ sol.ualdè no.hic snia lata fuit manifestè contra ius,ibi licet contra ius fuit lata,non tā manifestè,quia ibi erant opi. Ita videtur ibi intelligere gl.& hic tex.videt innuere. Vel aliter,hic contra ius insertum in corpore iuris, ibi contra ius in corpore iuris non redactum. Tene quam vis.Opp.de l.Seiæ egressę,ff.de tuto.& cura.da.ab his.Dicit gl.fallit ibi : vnde ibi loquitur in decreto ipsius Prætoris,hic in sententia. Circa illud decretum dixi plenè in l. is cui bonis,de verb.ob.& ibi Doct.tangunt.

ADDITIO.

a Ale.Iure nulla.Limita hoc habere locum in iudice delegato , quia si fert sententiā contra ius partis,non valet ipso iure.Dictum est Host.in c. fi.de præben.Item limita secundum Bar.in l.diem proferre. §.Ilari,de arbi. de quo uide post Bar.post l.si societatem.§.arbitrum. ff.pro socio. Item limita si pars in libello concluderet,sibi iustitiam ministrari,& sententia sit lata pro eo libellante, qui non habet ius,q a non videtur ualere tanquam non conformis libello , quod an sit uerum, uide per Bal.in l.fi.circa fi.ff.de iusti.& iu.uide quod habes per Mod. in c.1.de offi.delega. Item fallit si est lata contra notorium,quia tunc est nulla ipso iure.Ita dicit Abb. in c.super.de offi.deleg.& uide ibi per Mod.& Bal.in l.ciues.sup.de appel.in prin. unde quod dixi in l.cum prolatis,post Bar.hic allegata.& no.Bar. in l.1.sup.de error.calcul.quibus adde quod sententia lata expresso iuris errore , non tenet, ut hic, & hoc uerum, si ille error potest occulis legi. Secùs si ex mente apparet error expressus:Ita sing.dicit Inn.in c.1.de offi.deleg.Secundo fallit, si fuit lata contra extrauagantem,secundum Bar.in d.l.cum prolatis,& Io.Mon.in reg.ignorātia.Item est verum,si sit expressio iuris specialiter scripti , aliàs secùs per id quod no.voluit Inn.in c.cum speciali.in prin.de appel.& quod no.in d.l.cum prolatis. Item fallit si est expressio iuris nonfacientis ad causam.Ita voluit Doct.in c.per tuas,de sent.excom.Sed gl.uidetur tenere contrarium in c.sacro, eo.tit.in glo.3. Item fallit,si sententia sit lata ex pluribus causis , & in vna tantum sit expressus error iuris,secundum do.Ant.in c.per tuas.qui filij sint legitimi,ad quo[d] glo.no. & ibi no.in l.si quis ad exhiben.ff.de excep.rei iudi.& prædicta ratio no.per Doct.in c.ab excommunicato,de rescri. Item propter magnam uarietatem,& obscuritatem ualet sententia contra legem,secūdum Bar.in proœ. de nouo Codic. compo.in princ.Adde quæ no.Bald.in l.error.sup.de iur.& fact. ignor.ubi etiam voluit,quod si sit expressus error consilij sapientis imperiti, non ualet sententia, etiam ex consensu partium,& dum allegauit Inn. in c.cum speciali.Adde Imo.in d.l.cum prolatis,& quod post eum scripsi, & quod dixi sup.de iure dubio, uide do.Anto.in c.1.de constitutio.Et ad prædicta omnia uide do.Anto. in c.ab excōmunicato, de rescrip.& in d.c.1.de re iud. & ibi per Abb.de omnibus istis. Item fallit si sit expressio erroris iuris consuetudinarij,ut per Cy.& Bald.hic.Et ad prædicta uide per Abb. in c.inter cæteras,de re iud.& uide per Mod. in l.si expressim.de appel.& Imo in l.cum prolatis.& Bar ibi , & uide gl. s.l. 2.de appel.in gl. mag.in fi.quæ declarat nota.quando dicatur error expressus quia sufficit quod sit error iuris, inspecta regula iuris , licèt non inspectis casibus specialibus. Et dum dixit sententiam latam inter opiniones dubias tenere,dicas,quod est verum,nisi per constitutionem fuerit postea declaratum , talem opinionem esse malam. Et cuius opinionis debeat esse iudex,uide supra de pęna iudicis.l.de eodem.

LEX III.

Si vt proponis. Causa præiudicialis impedit electionē ad munera.h.d.

LEX IIII.

Cum magistratus. Non valet sententia plurium delegatorum, nisi omnes sententient. h.d. De ista materia uide plenè in l. Pomponius scribit, si vnu.ff.de re iu.&c.

LEX V.

1 *Mulctam si iudex imponit vltrà quam possit, est nulla.*

a 1 **Certa ratione.** [a] † Impositio mulctæ vltrà quam iudex possit, est ipso iure nulla, [b] h.d.Quæro,
b an annulletur tota sententia, an verò in parte, in qua modum excessit. Dic vt dixi in l.rei iudi.s.de re iudi.

ADDITIONES.

a Barb.Certa ratione.Et sic videtur hic casus pro gl.in Cle. 2.de iure pat.ubi dicitur, si est datus modus procedendi,licèt per statutum non annulletur, si aliter fiat,tamen processus est ipso iure nullus , si modus egrediatur. Et adde quod sententia lata per ꝓbationē a iure improbatam,est ipso iure nulla,vt in c. 2.de purga.uulga. per Io.An.in c.quoniam contra,de probationibus,quod facit pro statutis improbantibus cæteras probationes.
b Ale.Nulla. Vide Bar.in l.fi.de iurisd.om.iudi. Et quod non ualeat in ea parte,firmat Bal.in l.si ius,si aduer.rem iud.& uide eum in contrarium, l.2.sup.de spor.

LEX VI.

Cum non ex eo. Istam legem habuistis in l. si vt proponis,quomodo, & quādo, iu.Breuiter hoc dicit.Sententia quæ non fuit lata in termino peremptorio,est ipso iure nulla.

LEX VII.

1 *Sententiæ venales nullæ sunt.*

a 1 **Vęnales.** [a] † Sententiæ latæ pretio,sunt ipso iure nullę:secùs si essent latæ gratia,hoc dicit.

ADDITIO.

a Ale.Vęnales.Et ibi idem per illum tex.no.Bar. in l.sed si per Prætorem.§.hic prætor. ff.ex quib. cau.ma. & quod sententiæ latæ dolo iudicis sine pretio,non sint nullæ ipso iure,uidetur tex.in l.2.ff.quod quisque iur.Sed ibi ponderat Ang.vt refert Alc.hanc legem , uide gl.& Bart.in l.1.sup.de pę.iudi.qui male iudi.& in l.2. eod.tit.ubi uide.

LEX VIII.

1 *Per officium iudicis, quod est ipso iure nullum, tollitur quantum de facto processit.*

1 **Si pater.** Breuiter dicit:† Defectus ætatis facit nominationē ad munera ipso iure nullam,& vide gl. & text.quod per officium iudicis, quod est ipso iure nullum tollitur quantum de facto processit,quod no.

LEX IX.

Veteranis. Breuiter h.d. Veteranus si eligitur ad munera, non tenet electio, nec est appellare necesse.

LEX

LEX X.

1 *A taxatione expensarum non potest appellari, & nu. 2.*
3 *Victo non appellante, pot. si victor appellare pro sumptibus,*
4 *Iudex, qui omisit condemnationem expensarum petitam, tenetur parti.*

Omnem. Br. h.d. † Si victus appellonẽ prosequitur, victor non pōt appellare pp cōdẽnationẽ expensarũ a omissam, sed iudex pro eo iudicare debeat, idem si non psequitur. Not. ꝙ dixi in summario. Scdo not. qđ hic vr casus, † qđ à taxatione expensarũ nō possit appellari, ibi, vel minus quam oportuerit, iussa est. Canonistæ tãgunt istam q. nescio q d dñt, hic vr casus. Circa prin. quæro, † quid si victus nō appellauit, an victor possit appellare pro sumptib. Quidã dñt ꝙ non, & dñt ꝙ hic est casus in hac l. 2. respon. & sic hanc l. intelligunt, quod in primo casu victus appellauit. In secundo non, & ponitur hæc lex in gl. paruula super verbo, introducendæ. Ista lect. videtur fuisse Hug. & tangitur in gl. præcedẽti, per nostros Doct. non tenetur, imo videtur quod tũc hic victor possit appellare quia nullum aliud remedium sibi remaneret, quo sibi succurratur in sumptib. vt l. terminato, de fruc. & lit. expẽ. Pro hoc videtur casus. ĩ. de vsu. l. in l. bonæ fidei. Secundo quæro: † an iudex qui condemnationem expensarum omisit, teneatur parti, Gl. hic tenet quod sic in gl. parua, super ver. confiteatur. Hoc intellige verum, si fuit petita condemnatio expensarum, alias secus, vt l. 3 §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & ibi de hoc dixi, & ibi p Dyn. Tertio quæro, in quo differat primum responsum a secundo responso. Respōdeo, tres sunt lect. Prima, quia in primo casu victus appellauit, & prosequitur, in secundo casu appellauit, & non prosequitur, & hanc uobis posui. Secundo ꝙ in primo casu appellauit, in secundo non, istam vobis reprobaui. Tertia lectu. est nostrorum Docto. satis notabilis, videlicet quod in primo casu victor volebat appellare, quia omisit iudex condemnationem expensarum. In secũdo volebat appellare, quia omisit condemnare reum in vna ex reb. petitis, vel in vno articulo, cum petitio plures articulos contineret. Et respondetur ꝙ non potest, imo iudex super toto cognoscet, & ita intelligunt hic Doctores.

ADDITIO.

a Ale. Expensarum. An à taxatione expensarum possit appellari, uide tex. in l. ab executore, in prin. ff. de app. De materia huius l. uide Spec. in titu. de app. §. in quibus autem casibus, in uer. licèt victus, cum duob. uer. seq. Et an si quis appellauit à sorte tantum uideatur appellasse ab expensis, uide per Mod. in l. eum in vna, de app. Sed ad hanc l. quæro, pone iudex condemnauit reum in sorte, & in expensis absoluit, & reus acquieuit sententiæ, sed actor appellauit à sententia expensarum, nunquid in causa appellationis reus poterit conqueri de iniquitate sententiæ sortis Guid. de Suz. hic tenet quod non, quia principale non recipit fomentũ ab accessorio. l. nuda. de contrah. & com. uen. l. sup. quod limita, argu. eorum quæ hic dicuntur in l. si expressim. Et idem si actor appellauit ab vno capitulo, nam non potest reus appellans prosequi in articulo appellationis. Ad hoc c. cordi. &c. cum sit Romana de appel. in 6 ideo vterque appellet. c. Raynu. de test. Pet. de Anch. in c. 2. de caus. poss. & propriet. ubi etiam videtur tex. & uide Cy. & Bal. in l. si quis libellos, supra de app. & in l. amplioren, eo. ti. contra prædicta tenet do. An. in c. eum Io. de fide instru. Adde quod no. Io. An. in add. Spe. ubi supra, dicit opinio. Gui. de Suz. probari in c. vno. de confe. eccle. uel alta. lib. 6.

Quorum appel. non recip. Rubr.

Continua, ut in glossa.

LEX PRIMA.

1 *Verus contumax non appellat.*
2 *Verus contumax dicitur in casu huius legis qui personaliter citatus nō venit*
3 *Iudex si causa non cognita, & partibus non citatis, & sic incontinenti respuat appellationem, non potest appellari.*

Eius qui. † Verus contumax non appellat. h.d. Op. de l. ab eo ĩ. quo, & qñ in. & l. & post. §. fi. de in. Sol. hic loquitur in vero contumace, ibi in ficto. † Et videt verus contumax fm istam gl. qui personaliter citatus non venit. de hoc no. in l. ex consensu. in fi. ff. de app. & l. fi. ff. de in inte. resti. plenè per Cy. in l. properandũ. §. sin aũt. ĩ. de iu. Op. de l. creditor. §. iussus. ff. de ap. Sol. Ibi fuit contumax in non restituendo, hic in nō veniẽdo, quæ sola contumacia punitur, vt appellare non possit. Et per h.d. gl. quod contumax in non iurando de calumnia, potest appellare. Idem vidistis not. in l. 2. § sin autem reus. ĩ. de iur. cal. & in d. l. a creditor. §. iussus. Op. dicitur hic, summatim, negocio perscrutato: imo vr quod debeat plenè cognosci, vt ĩ. de iud. l. iudices, & l. pperandũ. § 1. eo. tit. Glo. sol. trib. mo. primo, quod summatim ideo dicitur, quia vna pars est absẽs. Vnde respectu absentis dicitur summatim, respectu præsentis cognoscitur plenè. Secũdum istum modũ loquendi, intellige gl. q̃ est in l. Fulcinius. §. 1. quib. ex caus. in po. ea. vbi dicit, ꝙ ad venditionem proceditur negocio summatim cognito. Intellige summatim respectu absentis, quia respectu eius sp dr summatim, sed respectu præsentis semper cognoscitur plenè, vt videbitis l. fi. ĩ. de bo. aut. iu. pos. Secundo modo sol. quod hic erat causa, in qua sufficiebat summaria cognitio, & vide gl. Et ex hoc habes ꝙ in actionib. in quib. sufficit summaria cognitio, verus contumax non appellat.[b] Tertio modo soluitur, quod debeat cognosci plenariè, vt in contrarijs. Nec ob. hic tex. quia illud aduerbium, summatim, respicit sequentia, q.d. an appellatio recipi debeat, vel non, debet cognosci summatim, sed super negocio principali summatim non cognoscetur. Ista lec. non placet gl. quia an appellatio sit recipienda plenè debet examinari. Et vide glo. Ex hoc no. rogo 3 te, ꝙ † iudex non debet respuere[c] appellationem, nisi causa cogni c ta, & sic debet fieri partib. citatis & conuocatis, vt l. in causæ. §. causa cognita. ff. de min. Et propter hoc si iudex respuat appellationẽ incontinenti ab ista reiectione posset appellari.

ADDITONES.

a Ale. Summatim. No. quot modis dicatur cognosci summariè. & ad intellectum istorum, & illius legis hic uide per Mod. in l. ca consensu. § eum qui. circa prin. de appel. & adde, & uide quod no. Bar. in extrauag. ad reperim. in ver. summariè.

b Ale. Non appellat. Et dicit Bal. in l. de statu. inf. al. quod in dub. iudex debet deferre appellationi, idem in iudicio debet iudex admittere articulos circa probationẽ fm Host. in c. per tuas, extra, de testib. uide Bal. in l. pperãdũ. §. fin aũt reus.

c Ale. Respuere. Iudex non potest respuere appellationem, nisi parte citata, & causa aperta, alias potest appellari. quod no. bene, facit quod no. Bald. in l. de statu, ff. ne de sta. dc. & uide sup. & omnino Bar. in l. sciendum, ff. de app. rec. vbi contrarium, vide quod no. dicit Bar. in l. addictos, sup. de episc. aud. & Inn. in c. si quando, de offi. deleg. ubi ponit casum, quod licet resistere iudici. De quo per Bal. in l. 1. sup. vnde vi. per gl. in c. sine culpa, de re iud. in 6. etiam in l. facultas, & in l. prohibitũ inf. de iure fisc. li. 10. & l. quoniam C. de appel. post gl. in l. ut vim. ff. de iusti. & iur. Menoch. Crau. consi. 103. nu. 5.

LEX II.

1 *Conuictus & sponte confessus, non appellat,*
2 *Maleficium potest probari per instrumenta.*
3 *Confessio facta metu tormentorum nocet. si in ea perseueretur.*

Obseruare. [a] Breuiter h.d. † Ad hoc, vt quis non possit appellare requiritur ꝙ sit conuictus, & spontè cōfessus si quod eorũ defecerit appellatio admittetur. h.d. Not. a quod videtur esse casus, ꝙ † maleficium potest probari per instrumenta. Istam q. disp. Ia. de Arc. quam Cy. ponit in l. sciant. ĩ. de pba. Dixi uobis hoc anno in l. in Senatus in prin. ad Tur. Opp. de l. constitutiones. ff. de ap. & ĩ. de rap. vir. l. 1. Sol. Fallit in casib. in quib. cōdemnatus nullo modo appellat, qui ponuntur in illis ll. Item opp. de l. non tantum. ff. de ap & ĩ. de epis. aud. l. addictos. Sol. Ibi nō fuit confessus, vel fuit confessus post sententiam, vel ibi non fuit conuictus. Item op. de l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. Sol. † Confessio facta metu tormentorum nō nocet, nisi in ea perseueretur. Ita debetis hoc intelligere. Quæro vtrum hæc lex habeat locum in alijs casib. quã in his, qui enumerantur hic. Quidam dicunt quod non, quia cum b ista lex sit odiosa b & sic restringenda, gl. hic videtur tenere contrarium, & l. creditor. §. iussus, de app. & l. non tantum eo. tit. Et istam partem credo veram per l. abstinendum. ĩ. e. tit. & ibi videbitis. Sed c quæro,[c] quid prodest appellare confesso. Respon. quod poterit revocare confessionem in causa app. si non reuocauit in prima vt l. 3. de erro. aduo. & no. in l. creditor. §. iussus, de appellatio.

ADDITIONES.

a Ale. Obseruare. In hac l. obseruare. Dicit pulchrum Bal. in materia, an verus contumax appellet, de qua in l. ex consensu. ff. de app vbi uide. sed iure Can. dicitur ꝙ confessus tãtum potest appellare, in c. cum speciale. §. porro. de app. c. cum sit Ro. eo. tit. li. 6. secus si est conuictus ante sententiam, & confessus post, quia tunc non denegatur appellatio. gl. est no. in l. nō tm. ff. de app. Et ista est canonizata 2. q. 5. c. sunt quorundam, & uide in l. qui sniam. inf. de pœ. per Spec. de materia in d. ti. de confes. §. postremo. uer. sed nunquid, & in tit. de appel. §. 2. uer. & an confessus sponte possit appellare Dicit Bal. quod est factum, uide per eum in l. 1. sup. de lit. come. & in l. si debitori, de iudi. & Io. l. ait prætor, §. permittitur. ff. de mino. Bald. in reperto. Inn. dicit ꝙ appellatur à processu facto in cōfessum, & quod potest pbari error in cã app. in uer. appellatur à multis, & uide no. per Bar. in l. nō tm. de appel. & latè per Ang. in repe. l. fi. §. iussus. de app. & uide Bal. no. in l. 1. sup. ne ex deli. defun. Item istam l. limita per gl. no. & ibi dixi, in l. non tantum. ff. de app. & late per Ang. in repeti. l. fi. §. iussus, de appel. Et vide per Bald. not. in rub. sup. ne ex deli. defun. Item, istam l. limita per gl. no. in l. non tm. ff. de app. & ibi dixi. Et quando confessus appellet, & quo, uide §. istum, de app. ut dixi. & Bal. h. & in l. 1. sup. de confes. Sed an valeat statutum, ꝙ cõtumax ex sola contumacia non constando aliter de crimine, possit condemnari ad mortẽ dicit Spec. quod sic, in tit. de fideius. Item dicit Io. An. in nouel. in c. veritatis, in fi. de do. & contu. & sequitur Bald. in c. 1. §. iniuria. uer. seu furtum, de pac. iura fir. & uide Bal. in c. 1. ad fi. qui fue. tene. Et dicit in l. absentem. de pœ. & vide Bal. in l. 1. C. quomodo, & quando iud. p Lud. in l. lex Cor. ad Sil. & Bal. in auth. sed nouo iure. sup. de ser. fug. Facit l. si seruus. sup. de h. s. qui ad eccle. confu. Idem tenet Spec. & Io. An. in §. sequitur alleg. gl. in l. locorum inf. de omni agro deser. & etiam firmat, quod valeat. dom. Nel. de S. Gemi. in suo opere bannitorum, & quod no. Bal. in l. 1. C. de asser. tol. & in l. omnes populi. & per Bal. in rub. commo. in fi. Et habet locum ista lex, etiam si aliqs ex forma statuti habeatur pro confesso. Ita dicit Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Quid si statuto cauetur, quod contumax in respondendo positionib. habeatur pro confesso, & conuicto, an tunc potest appellare. Vide Imo. in l. si insulam, in uer. quid autem si statuto cauetur. inf. de uerb. obl.

b Menoch. Odiosa. Dec. consi. 49 & consi. 360. nu. 2.

c Ale. Sed quæro. Dicit Bal. no. in l. fi. sup. de proba. quod in criminali si quis fit ex uehementibus indicijs tortus, & confiteatur, non appellat. Secus si ex aliquibus indicijs non grauibus fuit tortus, & confessus fuit, quod no. benè pro damnatione ex præsumptione iuris & de iure non potest appellari. Ita dicit no. per illum tex. in l. si qui adulterij. inf. de adul.

LEX III.

a Nulli officialium. [a] Officialis alicuius iudicis à sententia contra eum data de delicto cōmisso in officio p eundẽ iudicẽ, ab illo iudice non ap. secùs si in alia cã fuit victus. h.d. Hic fuit qò, est oẽ verũ indistinctè, quod officialis

ADDITIO.

a Ale. Nulli officialium. Et adde quod istam l. alleg. gl. in l. ne diu. C. de pœ. Et an officialis committens furtum in officio possit conueniri officio durante, uide Bald. in l. 3. §. eo. modo. ff. nau. caup. Benè facit l. datur. ff. ad l. Iul. repet. Et uide quod no. in Auth. ut iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem, ibi no. quid in eo, qui non committit in officio, nec officij contemplatione, dicit hic Gul. quod non potest de eo sindicari. Sequitur Bal. per illum tex. C. ubi de ratiocinijs agi opor. quod habetur in l. fi. ff. nau. caup.

officialis condemnatus a sindico nõ appellat? quidam dñt qđ sic, per hunc tex. Ego reperio istam l. limitatam. Primo qđ hic loqtur qñ est condemnatus criminaliter de delicto cõmisso in officio, & ita sentit hic gl. Secundo in eo, quod hic dr̃, ꝓpter iudicis. ꝙ ista lex non hẽt locum, nisi qñ nuncius, vel notarius, uel assessor ꝯdẽnat a ab illo iudice, cuius erat officialis, non. n. præsumit a qđ iudex ferat ꝯ eum iniquam sñiam, nisi clarè reperisset delictum. Ista fuit opin. Plac quam Azo. posuit hic in summa sua, & gl. iuris Can. intelligunt ita hanc l. 2. q. 6. c. ei qui. §. nulli quoque. vbi est canonizata ista l.

ADDITIO.

a Ale. Præsumitur. Refert, & sequitur Pet. de Ancha. in c. Romana §. contrahentes. de libro competen, in 6. Reperio quod Spe. tenet contrarium in tit. de compet. iud. ad §. sequitur uersi. nota alleg.

LEX IIII.

a Abstinendum. a Debitor publicus uictus non appellat. h. d. Quæro quid velit dicere, dum dicit hic, publici, aut priuati. s. pr̃imonii Imperatoris, qdã alii dñt priuati, s. cuiuslibet. Sed tunc ista lex uideretur ꝯ regulam in l. maiorib. ſ. de appel. Sed intellige hic confessos, id est conuictos, & sic non poterit appellare, ut dixi in l. obseruare. ſ. eod.

ADDITIO.

a Ale. Abstinendum. Vide do. Abb. in consi. 31.

LEX V.

1 *Appellari non potest ab executione, nisi excedatur modus.*
2 *Ab interlocutoria, quæ fertur post diffinitiuam sententiam, appellatur.*
3 *Si appellatur à captura personæ, debet captus pendente appellatione detineri.*
4 *Qualiter excedatur modus in exequendo.*
5 *Exceptio quando potest opponi post sententiam, potest etiam opponi post quadrimestre tempus.*
6 *Appellari potest ab eo, qui malè interpretatus fuit suam sententiam.*

1 Ab executione. †Ab executione nõ potest appellari nisi excedatur modus in exequendo, & tunc res mobiles, & fructus rei mobilis sequestrantur, & perperam appellans punitur. h. d. Opp. ſ. de ap. l. in maiorib. Sol. Dicit gl. ab executione facti non potest appellari. Ita est casus hic. Sed si iudex pronunciaret sententiam exequẽdam, vel non, de hoc posset appellari. Ita loquitur lex contraria, & uide gl. t. idem no. in l. ab 2 executore, ff. de appell. Ex quo nota. ꝙ† ab interlocutoria, quæ fer a tur post diffinitiuam sñiam a appellatur, Opp. ſ. de prohi. seque. l. j. Sol hoc est speciale. Item opp. ſ. de appellatione. Sol. ut in gl. quã 3 no. benè. Ex quo no.† quod si aliquis capitur ꝑ ꝑ debitum, & ab ip b sa captura appellatur, nõ dẽt statim relaxari, b sed pẽdente app. dẽt detineri, sicut dicimus hic de alia re mobili quæ debet poni in se c questrum. Opp. contra prædicta c de l. Imperator. ff. de ap. Sol. ibi timebatur de dilapidatione fructuum, aliàs secùs. Opp. ad fi. & uñ ꝙ alia pœna puniatur vt ſ. de app. l. eos. §. ne temere. & l. iudicib. eod. 4 tit. R̃nde, ut ibi dixi in l. iudicibus. Quæro, qualiter excedatur modus in exequendo. Glo. dicit quod potest esse respectu rei, in qua fit executio: respũ quantitatis, pro qua fit respũ temporis, in qđ fit. respũ causæ, quia erat exceptio, quę poterat opponi in executio 5 ne, patet ex gl. & no. ex hac gl. unum, † qđ in casib. in quib. dixi posd se exceptionẽ d opponi post sententiam, vt ſ. de iur. & fac. igno. l. j. potest opponi etiam post quadrimestre tempus. Ita tenet gl. & mi 6 rabiliter super uer. excedat. circa fi. Quæro, an ab eo, qui malè interpretatus fuit suam sententiam, possit appellari. Dic vt in glo. & casus est in l. ab executore. ff. eod. Dicitur hic, si appellat ab articu. Quæro quid appellatur hic articulus. Plures sunt opi. inter alias est una, & illam tene menti, quod articulum appellant interlocutoriam. Vnde appellans ab interlocutoria, perperam succumbens punietur pœna huius l. &c.

ADDITIONES.

a Menoch. Sententiam Rola. à Valle consi. 33. nu. 1. 2.
b Alex. Relaxari. Si appellatur à captura, captus non relaxatur, sed penes quem iudicẽ debet retineri talis carceratus, uide in l. 1. & quod ibi dixi, ff. de cust. reo.
c Ale. Opp. contra prædicta. Pœna appellantis frustra per Bal. alias Bar. in l. à proconsulibus. supra de appel.
d Alex. Exceptionem. Exceptio, quæ potest opponi post sententiam, potest etiam opponi post quadrimestre, non tamen post executionem factam, in l. 1. ff. de iur. & fac. igno. à contrario sensu. & Bal. hic, vide glo.

LEX VI.

Quisquis. Ne testm̃ aperiatur, uel scriptus hæres in possessionem mittatur, appellari non potest. h. d.

LEX VII.

1 *A quibus sententijs interlocutoriis possit appellari, & nu. 2.*

a 1 Ante. a †Ab interlocutoria appellari non põt. h. d. Opp. ff. de app. reci. l. j. qui satisd. cog. l. arbitrio. supra de app. l. si qs ꝓuocatione. ff. de mino. l. intra utile. ꝑꝑ quas leges dicunt qdã, quod regula est, qđ põt appellari ab interlocutoria. Fallit hoc in istis iudicib. q hic nominani. glo. nr̃a tenet ꝯtrium, & ad dictas leges b r̃ndet. Tu aũt ut omnia ꝯplectaris, b dicas sic. † Aut interlocutoria 1 ꝓferĩ post diffinitiuam sñiam, & põt appellari, vt habuistis no. ſ. c. in l. ab executione. Aut profertur ante, & tunc aut nulla alia diffinitiua sperat, & põt appellari, ut l. aut prætor. §. pmittĩ. ff. de min. Aut sperat alia diffinitiua, & tunc aut grauamẽ illatũ ab interlocutoria non potest reparari per appellationem à diffinitiua, & potest appellari, ut l. 2. ff. de ap. recip. & qui satisd. cogan. l. arbitrio. Aut põt reparari, & tũc aut est talis interlocutoria q̃ perimit totum negotium, & poterit appellari, ut l. intra vtile. ff. de mi. Aut totum nego c tium c non perimit, & appellari nõ poterit, vt hic, & l. 2. de epi. aud.

CONTRARIETAS.

Aduerte. Sñia interlocutoria, quæ decidit quasi totam causam de iure ciui. patitur appellationem, licèt tale grauamen possit reparari per appellationem à diffinitiua. & ita Bar. in hac l. ante. Cõtrariũ alleg. uelle in l. 2. ff. de appel. re. & in l. intra vtile. ff. de mi.

CONCORDIA.

Pro concordia. Solue ut ꝑ ipsummet Bar. in d. l. intra, quod ibi est spãle ꝑꝑ illam interlocu. q̃ datur sup ætate, & facit ius quo ad omnes, & in aliis causis. Vel solue secundũ no. distin. de qua hac l. ante.

ADDITIONES.

a Ale. Ante. Istum tex. alleg. Bal. in l. 2. quando si. uel prima. quod à sententia lata sup executione non potest appellari. Bar. vr̃ tenere contrarium in l. à diuo Pio. ff. de re iudi.
b Ale Complectaris. His verbis ipse utitur in l. quod iussit, ff de re iud.
c Alex. Totum negocium. Contrarium tenet Bar. in l. 1. circa princip. ff. de app. & in d. l. intra utile.

LEX VIII.

Et publicarum. Publicus debitor manifestè conuictus, non appellat. hoc dicit.

Si pendente appel. mors interuenerit. Rubr.

Continua, vt in gloss.

LEX PRIMA.

1 *Instantia ad hæredem transit.*

1 ETiam post. Breuiter h. d. † Instantia causæ appellatio. ad hęredem transit. Op. j. l. proxi. & l. 3. Sol. Ibi fuit appellatum in causa criminali, hic in ciui. De ista materia, qualiter instantia transeat ad hæredẽ, vel alium successorem, dixi uobis plenè in l. si cum hominem, ff de fideiussor.

LEX II.

Eius qui. Secundũ lect. magis notabilem bñ h. d. Ab annotatione põt appellari, & applone pẽdẽte, morte rei pœna extinguitur. h. d. Op. j. l. prox. Sol. qñq; ab ipsa annotatione appellatur, & tunc habet locũ ista lex: qñq; appellatur à sententia lata super crimine principali, & ita habet locum. j. l. proxim. Quæro qualiter fiebat ista annotatio. Dic ut habes in gl.

LEX III.

Si is qui. Ademptio exp̃ssa bonorũ morte appellantis non perimitur, secùs in tacita. h. d. Circa hanc l. formo a unã qõ. qđ si in crimine a in quo venit tacita bonorum ademptio, iudex exp̃sserit ademptionem bonorum. Doct. Vtram. tãgunt istã qõ. & dñi qđ tunc expressio nihil operatur, ut l. 3. ff. de leg. 1. Eãdẽ qõnem postea disputauit Do. Bartholucius de Pratis, non recordor, qđ determinauerit, tñ ꝯ istam determinationẽ vr̃ casus in hac l. in fi. ibi, sola capitis, &c. Non ponitur ergo hic in fi. qñ reus erat damnatus de crimine capitali, & bona non adẽpta, quo casu non erat dubiũ tacitè sequi adẽptionẽ bonorum, ut l. j. in fi. ſ. de bo. dã. & de bo. ꝓscrip. l. 1. Ad idem. ff. eo. l. 1. ubi dr̃ de dãnato in metallũ, seu deportato. Bñ dicerem sic. Qñq, ademptio bonorum exprimitur ꝑ eũ modũ, ꝑ quẽ inest, ut puta accessoriè, ꝯdemno eũ ad mortẽ, cũ adẽptione bonorũ, & tunc exp̃ssio nihil operatur, ut ff. de le. 1. l. 3. & j. de fideiussl. non rectè. Qñq; exprimitur ꝑ aliũ modum, vt puta principaliter, uidelicet ꝯdemnamus eũ ad mortẽ, & bona adimimus: tunc expressio operatur. Hic est casus hic, & l. 1. ff. eo.

ADDITIO.

a Menoch. In crimine Dec. Auth. ingressi. nu. 23. C. de sacros. eccle.

LEX IIII.

Si pater. Bñ h. d. Cã appellonis super muneerib. personalib. morte finit. Si vero fieret qõ Abbatię, uel Episcopatus, finitur morte Episcopi, vel Abbatis. tene menti.

LEX V.

a Quamuis. a Mortua ancilla, durat cã ꝑꝑ peculium. h. d. Simile habes in l. utiq; de rei uend. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Ale. Quamuis. Per istum tex. dicit, sed in consi. 21. quod in vsurarium potest inquiri ad restitutionem vsurarum post mortem. adde in vsuris, an possit procedi per inquisitionem, Bal. consi. 66.

a Si vnus. a Singularis lex est, & habet duas partes, & h. d. prima particula quæ est clarissima. Vltra id tempus, quod datur appellanti, hæres eius hẽt quatuor menses. Secunda legitur duob. mod. Vno modo ſm gl. Alio modo ſm Doc. magis no. ſm gl. bñ. h. d. Dicti quatuor menses elapso tpe, qđ hæredib. datur ad deliberandum, non currunt. secundum aliquos, uel aliter, & breuiter: Hæres ultra tps datum ad deliberandum per l. cum antiquioribus habet quatuor menses. & h. d. secundum Doct. Prima lect. uidetur esse magis amica literæ: tamen tene menti secundam.

ADDITIO.

a Ale. Si unus. Istud dictum non uidetur uerum per l. fi. §. sed quia quidam supra de iure delibe. de quo per Ang. & Imo. in l. uentre. de acq. hæ. licet Bal. idem teneat hic, & uide Bar. in d. l. a qui antiquioribus.

De

De his, qui propter met. iudi. non appellant. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Si contra. Præsumptio iusti timoris cessat in curia Principis. h.d. Simile in l. non est verisile. ff. qd met. cau.

LEX II.

His qui. Qui omittit appellationem[a] absq; iusto timore, acquiescit sniæ; q vero iustè timuit, protestatione de hoc tẽpore legitimè facta, ac si appellasset, auditur. h.d. No. ergo de virtute huius protestationis, qa facit hri perinde ac si appellasset. Simile habetis in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de no. ope. nun. & qualiter iustus metus probetur, ibi plenè dixi, quando repetii illum §.

ADDITIO.

a Alex. Appellationem. Vtrum in casu huius l. debeat fieri appellatio coram iudice ad quem, licet de iudice à quo timeat. Mihi videtur quod sic, per tex. in l. 1. §. si quis ipsius, ff. quando app. sit. per tex. in c. fi. de app.

Si vnus ex pluribus appellauerit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *A sententia lata contra plures si vnus tantum appellauerit, & victoriam obtinuerit, proderit aliis. Idem colligitur ex l. seq.*

2 *Quando fit articulus, quod instrumentum, super quo fuit facta condemnatio, de quo fit mentio in sententia, & instrumentum quod hodie producitur, sit vnum & idem.*

3 *Si fines seu possessiones finium varientur, fiat articulus quod possessio, quæ hodie est posita intra tales fines, & possessio quæ erat olim posita inter tales fines, est vna & eadem.*

4 *Idem in personis defensionis.*

Si iudici. [a] †Cãæ cõitas & defensionis paritas facit, ut sententia in cã app. data pro vno, aliis psit. h.d. tene mẽti istam l. ad practicam, quam habui alias. †Producitur vnum instrumentum, [b] super quo iam fuit facta condemnatio ego possim ibi facere articulum, q instrumẽtum illud, de quo fit mentio in snia, & instrm quod hodie producitur, est unũ & idẽ. Et vide tex. filem, † qñ variantur fines, seu possessiones finium ex cursu tpis, certè fiet talis articulus, quod possessio, q̃ hodie est posita intra tales fines, & possessio, quæ erat olim posita intra tales fines, est una & eadem: quid repugnet? certè nescio. Et iõ ad hoc, ut concludas, [d] facias positiones duas tales, quales dixi tibi, † & idem fit de persona. Quandoque concluditur, quod aliquis est homicida, & tu uis eum defendere, quia ille occisus erat exbannitus: & est variatio in noĩe inter bannitum & inquisitionem ꝯ homicidam factam: facias positionẽ, q ille, q vocaĩ in inquisitione, & ille q vocaĩ in banno, erat vna & eadẽ psona, qd no. qa quotidiè practicatur.

ADDITIONES.

a Alex. Si iudici. Et de materia huius l. uide Bar. in prin. in l. à sententia, ff. de appe. & ratio huius l. esse potest, quia cum appellatio reducat rem in eum statum in quo erat lit. conte saltem sequitur, quod est quid indiuiduum, & ideo virtus appellatio prodest aliis, per ea quæ dixit Bar. in l. 2. C. de consor. eiusdem lit. Et adde not. in c. si vna sententia. de appel. & ad materiam huius l. plenè per Bal. in l. si quis separatim, §. fin. ff. de appel.

b Ale. Vnum instrumentum. Adde Bar. in l. demonstratio, in fi. prin. de condi. & demon.

c Menoch. Cursu. Dec. consi. 107. num. 2. Aegi. Bos. de principe & eius priuilegiis. nume. 170.

d Alexand. Vt concludas. Benè facit, quod no. Bartol. in l. inter stipulantem. §. j. in fi. de uerbo. obliga.

LEX II.

Si in vna. Vides ergo, q licet appellatio facta vni, non prosit alteri, tamen restitutio facta vni, non prodest alteri, quia datur fauore minoris ætatis.

Si de moment. poss. fuerit appellatum. *Rubr.*

LEX VNICA

1 *Appellari non potest à sententia lata super possessione, causa proprietatis integra remanente.*

2 *Possessio dicitur momentanea, quia momento est permansura penes hæredem.*

3 *Quod ista lex habeat locum etiam in possessorio recuperandæ, & adipiscendæ possessionis.*

4 *Sententia lata super possessorio, an sit interlocutoria vel diffinitiua.*

5 *Sicut prohibita est appellatio in possessorio, an eodem modo sit prohibita in integrum restitutio.*

Cum de posses. [a] †A snia lata sup possessione non pt appellari, cã proprietatis integra remanẽte. h.d. Quærit glo. quid vult dicere de possessione, & eius momẽto? De quo dic vt ĩ gl. Quærit secundo, [b] quare, † dr momẽtanea? De quo dic, vt in gl. & illa est vera, qa momẽto est pmansura penes possidentem. His præmissis op. ĩ. de ap. l. j. Sol. ibi appellat rõne ordinis omissi, hic verò appellatur rõne sniæ latæ sup possessione. Op. de l. & maiorib. ĩ. de ap. So. spãle est hic. Opp. tertio de l. si qs in tãtã. ĩ. vñ vi. Sol. ubi possessorium hẽt ĩ se cãm pprietatis, merito pt appellari. Quæro primo, vtrũ hæc lex hẽat locũ in oĩ possessorio, an tm retinẽdæ. Quidam dicebant q nõ hẽat locũ, omni in possessorio retinẽdę. †Veritas est, q hẽt locũ ĩ possessorio recuperandæ, & adipiscẽdæ possessionis, ut ĩ. quorum ap. non reci. l. quisquis. & hac l. fi. ibi, possessionis reformatione. &c. Ex quo tex. apparet sm expositionẽ gl. q hæc l. hẽt locũ, & cum de adipiscẽda, vel recuperãda possessione agit. Quæro vtrũ snia lata sup possessorio, sit diffinitiua, vel ĩterlocutoria. Quidam dicebant eã interlocutoriã, qd est falsum. Nam cum in aliis dẽat ꝑtestari & ꝑcedi ordine iudiciario, ex ea sequitur snia diffinitiua, ut l. incerti. j. de inter. & Insti. de interd. §. retinẽdę. Et hoc tenet gl. ita hic, & in l. q iussit. de re iu. Vlt. quærit gl. [d] †an sicut prohibita est appellatio in possessorio, eod. modo sit prohibita in integ. rest. Gloss. arguit pro & contra multum clare. Dic vt in ea.

ADDITIONES.

a Alex. Cum de possess. Ad istum tit. uide no. in l. 1. ĩ. de bo. pos. secundum tab. in princ. Sed de iure Can. videtur q in casu huius l. possit appellari. c. ea cõquestione. de resti. spo. & in c. significauerunt, de testi. & Bal. hic. Et ad intellectum huius ti. vide omnino Bart. in l. si §. 1. per illum tex. ff. de col. & no. ita Mod. in l. fi. §. iussu, ff. de ap. ubi omnino uide qualiter, quomodo, & quando hæc lex procedat, circa fi. Vtrum autẽ in hypothecaria possit appellari, quæ auocat solam possessionem, dicas quod sic. Ita singulariter voluit Bart. in l. 1. ff. de sol. & in l. 1. intra eo. ti. Et de hac l. latissime per Bar. in l. 1. ff. de ap. re. Adde an a possessorio momentaneo possit appellari. Bal. consi. 326. 2. lib. consi. 81. 1. lib. per Ab. consi. 55. 2. li. Et an appellatio possit interponi a mero possessorio, & mixto & q dicatur merum, & mixtum, per Bal. consi. 480. lib. 5. & consi. 126. eo. li. & consi. 324. cum seq.

Barba. Cum de possess. Ad intellectum huius l. uide Bar. in l. 1. de app. recip. Et an habeat locum de iure Can. uide in Cle. 1. de seq. pos. & fru. & in c. 2. de rescr. gl. & alios in c. cum ad sed. de resti. spo. & in c. significauerunt de testi. & q. 6. c. sunt quorum Inno. in c. pe. de ... no. num. Spec. in ti. de app. §. 6. cum seq. ubi per Ioan. And. limita hanc l. non habere locum in hypothecaria, secundum Bar. in l. 1. de Salui. interd. licet solam possessionem auocet, l. si cum venditor. ff. de euict. Et consului pro ciuitate Lucana super ista l. 1. uidelicet lata fuerat sententia in casu l. fi. ff. de rei uendi. ea. & quidem iniustè, quia ille, qui primo negauit, antequam aduersarium grauaret onere probandi, reuocauit suam primam negationem, & confessus est se possidere, fuit dubium, utrum potuit appellare, consului quod sic, primo per elegantem doct. Bar. in l. 2. C. de episc. aud. & q hic dicit Bald. quando euidenter est iniusta, q quod no. hic Sal. uide ibi in dicto consi.

b Alex. Quærit secundo. Vtrum autem in interdicto ad exhibendum possit appellari, Bar. in discursu in l. fi. §. iussu, ff. de de app. quod non. & inter hæc dicta, si quis condemnatus sit de possessione, secus si ad interesse propter possessionem. Ita dicit ib.

c Alex. Apparet. De hoc latius per Bal. in l. post sententiam. ubi Bar. supra de sen. & uide Lud. in rub. de re iudi. & Bal. hic.

d Ale. Quærit gl. Et consuluit pro ea Bar. in consi. Bar. de Tuder. dicit tamen Bal. in l. in causæ, ff. de min. quod si contra instrumentum non poterit opponi aliqua exceptio, non poterit postulari restitutio. quod si statutum dicat, quod minor 18. an possit cõtrahere, an possit petere restitutionem. Vide hic, & Bal. in auth. si captiuus. de episco. & cle. & quod no. Bal. in l. exigendi. supra de proc. & Bal. in l. si ĩ. qui leg. personam. Et circa id quod in fi. quærit Bart. uide hic Guid. de Suza. Adde an minor habilitatus per statutum possit petere resti. in integ. uide Bar. consi. 2.

Ne liceat in vna eademq; cau. tertio prouoc. *Rubrica.*

Rub. ponit summarium tex. Sed vt latius comprehendas legem eius, dic quòd hoc intendit.

LEX VNICA.

1 *Qui succumbit in duplici appellatione, non potest tertio appellare, nec supplicare, & qualiter illud intelligatur uide nu. 5.*

Recusatio iudicis in numero appellationum non computatur.

2 *Supplicatio est prohibita in illis casibus, in quibus prohibita est appellatio.*

3 *In causa appellationis quando vtraque pars est præsens, debet lis contestari.*

4 *Victor potest iudicem delegatum impetrare ante diẽ appellanti præfixũ à lege.*

Si quis. [a] †Qui in duab. appellationib. succumbit, nõ poterit tertio prouocare, vel supplicare, & recusatio iudicis in numero appellationum non cõputatur. h.d. Hẽtis notare duo. [b] Primo, quod † in illis casibus in quib. prohibita est appellatio, phibita est supplicatio, Secundo no. quod † in causa appel. qñ vtraque pars est præsens, debet lis contest. vt innuit hic tex. ibi, ante litẽ cõtest. Et ita intelligũt Doc. hic. & allegaui tibi extra, de appel. c. interposita. & ibi per gl. Op. de l. in offerẽdis ĩ. de app. & in Auth. de appel. §. illud Sol. Ibi sunt casus speciales, in quibus non licet nisi semel tantum appellare: qñq; etiam nullo modo licet, vt vidistis. ĩ. quo. appe. non recip. per totũ. Op. scdo, qd in cã appellationis non requiratur contestatio, ut l. fi. §. illud. de temp. app. So. Illud verum est, qñ vna pars est absens; secus si vtraq; pars est præsens, ut hic. Vlterius opp. & † vr qd hic iudex non possit recusari. Aut enim impetrauit eum uictus, & recusari non pot. Aut impetrauit eũ victor, & non valet impetratio. Ista distĩctio probatur de lit. conte. auth. offeratur. & extra, de app. ca. sæpè. Rñ. gl. quod hic victor impetrauit. Nec obst. c. sæpe. quia ibi iuit ad impetrandum añ tps statutum ab homine, hic ante tps statutum à lege. Vltimo quæro, qualiter intelligatur, quod nõ liceat tertio prouocare. Rñ. nõ licet tertio ꝑuocare, s. ei, qui in cã app. succubuit, sed posset esse, quod super diuersis causis ab eisdem partib. interponerentur quatuor appellationes. V. g. actor in prima obtinuit reus appellauit, & obtinuit in cã appel. Secundo appellauit actor, & iterum obtinuit. Tertio appellauit reus, & iterum obtinuit. Quarto appellauit actor, & iterũ obtinuit, & tunc reus amplius appellare non posset, quia habet primam sentẽtiam, & duas app. ꝯ se, ideo non licet amplius prouocare.

ADDITIONES.

a Ale. Si quis. Ad materiam huius tit. uide Bar. in l. à sententia. in princ. in uersi. quæro quid si primus est. de app. De materia huius l. no. in c. dilecti. de app. 2. q. 6. omnes.

b Ale. Notare duo. Adde quod licèt in vna causa tertio prouocare, tamẽ post duas sententias minor potest petere in integ. resti. Ita Bar. in l. minor autem magistratus, §. 1. in prin. ff. de mino. Menoch. Adde Corset. in sing. in uers. 6. incl. ubi sumus.

c Ale. Intelligatur. Qualiter intelligitur non licere tertio prouocare, uide glo. in l. q iussit. ff. de re iudi. & uide quę dixi in l. 4. §. condemnatum. de re iud.

Qui

Qui bonis cedere[a] possunt. *Rubrica.*

ADDITIO.

a Ale. Cedere. Ad materiam huius ti. adde de authoritate Bal. quod hīs recitatum in l. si id quod, in arti. de illo, qui non potest soluere ꝑꝑ inopiam, de iurisd. omn. iud.

LEX PRIMA.

Continua, vt in gloss.

1 *Cessio bonorum non liberat, sed tantum praeseruat debitorem a creditore, & a carceribus.*
2 *Cedens bonis non pōt postea de post quaesitis cōueniri, nisi inquantū facere pōt.*
3 *Cessio bonorum potest fieri ante sententiam.*
4 *Ad carcerationem personae non potest perueniri, nisi excussis prius oīb. bonis.*
5 *Pro debito quis seruus alterius effici non potest.*

Qui bonis. a †Cessio bonorum non liberat debitorem, sed facit ne possit detrudi in carcerem. h.d. Dr̄ hic, qđ debitor non liberat̄ per cessionem. Contra, Insti. de act.[b] §. fi. Sol. nō liberat̄ ipso iure, vt hic, sed ope exceptionis, vt ibi, vide gl. Alibi gl. tenet, ꝙ liberet̄ ipso iure a ciuili, remanēte nāli, vt l. vbicumq. ff. de fideiuss. Haec est vera,[c] quicquid dicat ibi Dy. probatur per tex. ī. ti. i. l. 3. Op. †quod in alio prosit cessio bonorum. s. ne conueniatur postea de post quaesitis, nisi inquantū facere pōt, vt ī. eo. l. 3. & l. qui bonis, ff. eo. Sol. fateor ɔtrium, & qđ hic deficit, suppletur per illas ll. Op. tertio & vr̄ quod †cessio posset fieri ante sniam, vt l. pe. ff. eo. So. fateor ɔtrium, & hic ita dēt intelligi iste tex. †Vlterius opp. & vr̄ qđ † ad carcerationem personae non possit perueniri,[d] nisi excussis oīb. reb. & iurib. & debitorib. vt l. a diuo Pio. §. in vēditione. ff de re iud. Sol. Fateor ɔtriū, & qñ dr̄ hic, quod p̄t carcerari, intelligo excussis prius oīb. bonis. Et ita tenet gl. expresse, ff de susp. tut. l. 3. §. tutores, qui. Op. de l. ob aes. ī. de act. & obl. Sol. gl. & bene, fateor, quod † pro debito quis seruus alterius effici non potest, sed ille, qui ponitur in carcere non efficitur seruus, quia soluendo liberatur, & etiam cedendo bonis, vt hic vides, licèt per statuta Tusciae accidat contrarium. Vlterius quaero, an ille qui cedit bonis debeat indicare[e] bona sua. Cogita.

ADDITIONES.

a Pans. Qui bonis. An possit cedere bonis vide Abb. in c. referente, no. 5. extra de deli. puero.
b Alex. Insti. de act. Adde Bar. in l. qui bonis, ff. eod. & Bal. hic in princ.
c Alex. Vera. Vide tamen sing. Bal. in rub.
d Alex. Perueniri. Quando facienda est incarceratio, vide Bald. hic, & in l. e. ad fin. ī. de iur. & fac. ign. Qui l tamen si facta fuit, tenet, vt per Bar. in d. §. in ven. & vide, Bal. ī. in l. ordo, de excep. rei iud. vbi tenet idem quod Bar. hic. Contrarium tenet do. Io. in d. §. in venditione. Adde quod no. Bar. & Doct. in l. alia, §. 1. sol. matr.
e Alex. Indicare. Quaero an cedens bonis dēat indicare bona sua, per Bar. in l. pen. ff. eo.

LEX II.

Si quantitatem. Qui pōt soluere creditoribus, pōt bonorum cessionē reuocare. h.d.

LEX III.

1 *Si tutus sum exceptione contra creditorem, possum implorare officium iudicis, vt sibi imponatur silentium.*

Si pater. Propter debitum ɔtractum in ciuili officio, admittitur cessio, quę in bonis filij cedentis non p̄iudicat. h.d. †Ego sum tutus exceptione ɔtra te,[b] volo impetrare a iudice, quod creditori imponatur silētium super illo debito, in quo sum tutus exceptione, vt l. Aure. §. centum, de lib. leg. & l. si contendat, de fideius. & est text. hic, ꝙ possum implorare officium iudicis, ne fiat mihi molestia, vel inquietatio, & sic imponatur sibi silentium, quod no. bene.

ADDITONES.

a Barb. Si pater. Vide Io. de Imo. in d. l. si contendat, vbi vr̄ tenere contra, non tamen facit mentionem de isto tex. ego dixi de hoc latè in c. sin autem, de rescr. vbi hoc tenent do. Ant. & alij Mod. vide Lud. Roma. in consi. 241. vbi alle. istam l.
b Meno. Contra te. Riy. consi. 39. num. 1. 8. lib. 5.

LEX IIII.

Legis Iuliae. Facta cessione bonorum, non possunt creditores bona propria authoritate tenere, iure dominij, secus si data fuerunt in solutum, hoc dicit.

LEX V.

Propter. Propter onera ciuilia bonorum cessio non dimittitur. h.d in summa.

LEX VII.

1 *Filiusfam. potest cedere bonis.*
2 *An filiofamilias condemnato possit fieri executio durante patria potestate.*

Cum & filij. †Filiusfa. siue hēat castrēse peculium, siue non, potest cedere bonis. h.d. Nos habemus duas gl. q̄ dicunt, †qđ filiof. ɔdemnato, non pōt fieri executio durante patria ptāte, sed postea differt̄. Ita no. in l. 3. §. sed vtrum, de min. & l. quod si minor. §. seruus. eo. ti. Illae gl. sunt ɔ istum tex. quia siue filiusf. hēat, siue non, pōt fieri executio, quia pōt cedere bonis, seu poni in carcerem, vt hic est casus. Secūdo hēmus gl. quę vr̄ velle quod in peculio profectitio non possit fieri executio. Ita no. Insti. de noxa. §. fi. & l. si filio, la 1. ff. sol. ma. Sol. Veritas est ista. Aut filius est condemnatus, & defensus, ita quod in iudicio quasi ɔxit, & tunc potest fieri executio in peculio.[a] Ita loquitur glo. in l. si filio. Probatur in l. 3. §. idem scribit, de pec. Aut fuit condemnatus vt contumax, & tunc secùs. Ita loquit̄ hęc gl. & aliae ī. allega. De hoc dixi plenius q̄ in omnib. istis legib. in l. si dubitetur. §. filius, de fideiusso.

ADDITIO.

a Ale. Executio in peculio. An sententia lata contra filium, exequatur in peculio profectitio, vide in l. si finita, in §. si de vectig. per Bar. ff. de dam. inf. sed Bal. hic indistinctè videtur tenere istam glo.

LEX VIII.

1 *Electio est creditorum, vel dare dilationem debitori, vel admittere cessionem, et statur maiori parti, inspectu cumulo debiti, vel nu. personarum, & si vtrinque est paritas, benignior sententia eligitur.*
2 *An debitor possit cedere bonis si creditores volunt sibi dare inducias quinquennales.*

Cum solito. a †An detur dilatio, vel admittatur cessio statur maiori parti creditorū inspecto cumulo debiti, vel numero personarū, qđ si vtriusq; est paritas, sñia benignior admittit̄. h.d. Quaero †vtrū debitor,[b] possit cedere bonis si vult, non obstante ꝙ creditores volunt ɔcedere dilationem quinquennalē. Hic tex. vr̄, ꝙ non, dū dicit in princ. ꝙ electio datur creditoribus. Azo hic vr̄ tenere in summa, ꝙ ista electio detur creditorib. ab ipso debitore si vult, nō aliter, & idem ē tenebat Fran. Accur. ī. eo. l. legis, in princ. Nam legis beneficio statutū est, quod admitteretur cessio bonorum, & sic beneficium est ampliandum.

ADDITIONES.

a Alex. Cum solito. Vide Bar. in l. 4. §. Cato in vlt. q. de verb. obli. & ibi gl. & Bar.
b Alex. Verum debitor. Idem tenet Sal. hic, sed Bal. aliter dicit, & adde glo hic. Et ad istam l. vide Ang. & Imo. in l. alia, §. eleganter, sol. mat. Adde Ro. pulchrè cons. 439. & ibi, quid si per negligentiam deducta est electio ad debitorem.

De bonis author. iud. possid. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Continua, ut in glo.

1 *Qui debent habere legata a defuncto haerede, praeferuntur illis, quibus ipse haeres legauit.*

In bonis. Hic est no. casus. Breuiter hoc dicit. † Qui debent habere legata a defuncto haerede, praeferuntur legatarijs ab eodem. h.d. Opp. ad l. Falc. authē. sed cum testator, vbi hęres tenetur ad vniuersa legata. Sol. illud hodie est verum, si inuentarium fecit, vt ibi.

LEX II.

Et iurisdictionis. Creditores defuncti etiam impetrant separationem bonorum, si fidem haeredis non sunt sequuti, hoc dicit.

LEX III.

1 *Qui cessit bonis, an possit vlterius conueniri.*
2 *Qui cedit bonis tutus est exceptione.*
3 *Exceptio cessionis bonorum impedit litis contestationem.*

Ex contractu. †Qui cedit bonis, ex ante gesto nō pōt ɔueniri nisi de eo, qđ postea suplucratus est, deducto ne egeat. h.d. Ex hac l. no. duo. Primo, quod †qui cedit bonis, tutus est exceptione, vt vidistis ī. titu. i. l. j. & sic malè dicit gl. in l. vbicūq; ff. de fideiuss. quae dicit, ꝙ tollitur ciuilis, & remanet nālis. Scđo no. qđ hic tex. vr̄ innuere, †qđ exceptio cessionis bonorum impediat[a] litis contest. quod apparet ex eo, quod dicit ɔ iuris rōnem conueniens, & ex eo, quod dicit an tunc demum iterato possis desiderare ɔuentionem, q.d. ante non potest ɔuenire, & sic actū ɔuentionis impedit, de quo dixi in l. 4. ff. eo. alio anno qñ legi.

ADDITIO.

a Ale. Impediat. Et pro hoc est casus vnicus, secundū Ang. in l. itē si vnus, in prin. de arbi. de quo vide quae scripsi post Bar. in l. vir bonus, ff. iud. sol. & Ang. hic, & not. latius Bar. in l. pen. per illum tex. qui bonis ced. pos.

LEX IIII.

Inciuile. Non debet cogi vnus ex creditoribus bona suscipere, & alijs satisfacere.

LEX V.

1 *Mortuus non habens haeredem creditores in possessionem bonorum mittuntur.*
2 *Quomodo dicantur bona defuncti vacare.*
3 *Quando peruenitur ad secundum decretum in bonis defuncti non habentis haeredem, datur curator bonis.*

Si bona. †Si mortuus nō hēt hrēdem, creditores in possessionem mittunt̄. h.d. Hic deficit, si bona defuncti vacare ɔstiterit, † qūo constabit bona defuncti vacare? R̄ñ. debent requiri hi, qui successuri erant, vt l. j de succe. edi. de cura. bon. dan. l. j. & l. si diu. quib. ex cau. in pos. ea. Et debent[a] requiri nominatim hi, quibus proxima causa successionis contingit, vt l. j. §. pen. ff. de ven. inspi. & debet eis statui terminus ad adeundam, vel repudiandam haereditatem, non minus centum dierum, vt l. j. & l. seq. ff. de iure deli. & tunc si nullus comparet, videtur cōstare quod bona vacent. Ita videtur dicere glo. no. ad Treb. l. sancimus. §. j. Sed an fiscus debeat requiri?[a] haec lex si benè aduertat̄, vr̄ velle quod non, dicit. n. & haec a fisco

ADDITIO.

a Ale. Debeat requiri, No. ex istis, dari primum decretum contra haereditatem iacentem, secundum vero decretum non datur nisi dato curatore bonis, adde Bart. in l. si quis instituatur, insti. de haer. insti. & in l. si diu, quib. ex cau. in poss. eatur.

a fisco non agnoscantur Et sic non apparet, quod fiscus teneatur probare quo constet, sed sufficit quod non agnoscat. Ista pcedūt quantum ad primum decretum. † Ad fm aūt decretū in bonis defuncti qualiter poterit perueniri cum latitet? R.ndeo, dabitur curator bonis, qui vendet pro satisfaciendis creditorib. vt de cura. bon. dan. l. j. & l. ij. de priu. cred. & l. ab hostib. in prin. quib. ex caus. maio.

LEX VI.

1 *Creditores hypothecarij, an præferantur chyrographarijs.*
2 *Petitio ista, peto mihi dari in solutum, non procedit.*

LEX VII.

1 **Pro debito.** †Creditores hypothecarij præferuntur chyrographarijs, nec possunt bona vendicare, sed possessionem, & venditionem debent impetrare. h. d. No. hanc l. notab. q † ista petitio, peto mihi bona dari in solutum, non procedit. Item no. quod dixi in summario.

LEX VII.

Si vxor tua. Pro ea parte, qua creditor succedit debitori, extinguitur actio, pro residuo possunt hæredes conueniri, hoc dicit.

LEX VIII.

In possessionem. Missus in possessionem ex primo decreto, nūquam præscribit. h. d.

LEX IX.

1 *Contra debitorem latitantem qualiter procedatur.*
2 *Qualiter perueniatur ad primum decretum.*
3 *Quod debeat pracedere peremptorium antequam ad primum decretum perueniatur.*
4 *Antequam interponatur sufficit probatio debiti per iuramentum.*
5 *Sed ad secundum decretum requiritur probatio per testes, vel instrumenta.*
6 *Antequam perueniatur ad secundum decretum debet transire tempus arbitrio iudicis.*
7 *Ad interponendum decretum ille est iudex competens, qui habet merum vel mixtum imperium.*
8 *Hodie fit missio per mensuram debiti declarati.*

1 **Cum proponas.** †Contra debitorem latitātem pcedi ad missionem in pos. postea ad vēditionem. h. d. Primo q̄ro, † qualr peruenitur ad primum decretum. ᵃDicit gl. hic, qd̄ detur libellus ꝯ debitorem, & vide gl. 2. illud, quod dr. detur libellus practicatur duob. mod. vno mō, quod det libellus super actione principali, & reus citetur, vt veniat rn̄surus, & eo existente contumace, datur possessio, ex primo decreto. Secūdo modo practicatur, qd̄ reus citetur qd̄ veniat rn̄surus de iure tali, & eo existente ꝯtumace, tunc detur libellus in quo narret, qd̄ cum reus sæpius fuerit citatus, & extitit ꝯtumax, petatur interponi primum decretum Et istam practicam ponit Spe. Tu serua fori ꝯsuetudinem. Scd̄o q̄ro, quot citationes debent p̄cedere anteq̄ perueniatur ad ad primum decretum? Rū. † dēt citari peremptorie, vt l. ad peremptorium. ff. de iu. Ita tenet gl. in l. si finita. §. Iul. de dam. infec. Tertio quæro, dr̄ hic, cum debitorem tuum esse ꝯstat, & qualiter dēat ꝯstare iudici ᵇ de debito anteq̄ interponatur primum decretum. Glo. h. d. summarim habita cognitione. Vr̄, qd̄ quidā intelligunt † per iurm calumniæ, & no. gl. in Aut. de exhib. & intro. reis. §. suscepto. Veritas est, quod quantum ad primum decretū, credo, qd̄ sufficiat probō debiti per iurm, cū faciat modicū præiudiciū. Ita loqtur. d. gl. arg. l. thesaurus. ff. ad exhi. † Quantum verò ad fm decretum requirit pbō p testes, vel instr̄a, vt videbitis. ī. l. prox. iō pōt dici tunc summatim, quia fit parte absente, & ita loquitur glo. in l. Fulcinius. §. j. ff. eo. Quæro, dr̄ hic, ipe aūt trāsacto peruenitur ad fm decretū. Quæro quātum tp̄s † dēt trāsire, anteq̄ perueniatur ᶜ ad fm decretum. Gl. ponit opi. finaliter dicit, qd̄ arbitrio iudicis obseruatur, & istud obseruatur cōiter qn̄ tempora non sunt per statuta limitata. Quæro, † quis est iudex cōpetens ad interponendum decretum? R.nd. ille, qui habet merum vel mixtum imperium, vt l. iubere cauere, de iur. om. iu. de dam. infec. l. 4. §. duas. Quæro, in quæ bona fit missio. Gl. dicit, in omnia bona, hodie fm † mensurā debiti declarati, vt in auth. quam statim videbis.

ADDITIONES.

a Alex. Ad primum decretum. Qualiter perueniatur ad primum decretum contra debitorem, vide in l. si finita, §. Iulianus, de dam. infe.

b Ale. Constare iudici. Per Bart. in d. l. Fulcinius, §. 2. per Bar. in l. 2. vbi in rem actio. sup. per d. Ant. in c. quoniam, §. quod si semper, & §. sin autem, vt lit. non contest. idem Bal. in l. 3. sup. de procu. Adde Bal. in c. contingit, de do. & contuma.

c Ale. Perueniatur. Intra quantum tempus deueniatur ad secundum decretum, vide Bar. post tex. & gl. ibi, in verb. mox, & in l. a diuo Pio, §. in vendicatione, de re iu. & Bal. in l. ordo, de execu. rei iud. ver. quæro nunquid, & c. Bal. hic, post Iac. But. et per idem, quod Bar. hic, adde Bal. in l. si finita, §. Iulia. de dam. infe.

AVTHEN.

1 *Iudex ordinarius solus habet potestatem citandi re ipsa, hoc est facere capi personaliter.*
2 *Missione facta non recuperat reus possessionem, nisi refectis expensis.*
3 *Missio hodie fit secundum mensuram debiti declarati, examinato prius summatim negotio.*

a **Et qui iurat.** a Ista authē. est posita hic, vt determinet, & corrigat in aliquo leges antiquas. Not. hic 1 † qd̄ iudex ordinarius solus hēt ptātē citandi re ipsa, hoc est facere a capi psonalr. Scd̄o not. qd̄, † qs nō recuperat possessionē, ᵇ nisi re- b fectis expensis, & p̄stita satisdatione. Tertio no. qd̄ fm istā auth. † fit 3 missio fm mensuram debiti declarati, dr̄ hic, examinato negocio, qualr examinaī. Gl. dicit, summatim, qd̄ intellige, vt dixi ī. l. prox. Quæro vtrū fiat missio pro quātitate debiti declarati, & non vltra. Gl. hic, dicit, & bene, qd̄ ēt pro maiori quantitate fit missio habita ꝯsideratione expensarum factarū, & faciendarum, iō tex. dicit. declarati debiti. Quæro intra quantum tp̄s iste veniens dēt audiri. Br, qcquid dicat gl. dico semper audietur antequam sit interpositum secundum decretum, vt l. si finita. §. non autem, de dam. insec.

ADDITIONES.

a Ale. Et q iurat. Ad limitationē huius auth. vide Bar. in l. 2. ff. ex quib. cau. in pos. ea.

b Ale. Recuperat possessionē. Vide Bar. in l. pperādū, §. fin aūt reus, sup. de iud. & in quæ bona dēat fieri missio, an iure petita, vel q̄ōe, vide, quod no. Bal. post gl. in l. 3. ī fi. sup. de pc. qd̄ legitur ī c. qm̄ frequēter, vt lit. nō cōte. & gl. no. in l. Fulcinius, §. itē videamus, q. b. ex cau. in pos. ea. Et limita vt p Ale. in l. de die, §. tutor, q. sat. cog. Et q d ī minore reuocāte tenutā, vide Bar. in l. si finita, §. fi. cū l. seq. de dā. inf.

LEX X.

1 *Si sunt plures creditores, an vno misso in possessionem, cæteri missi intelligantur. & nume. 2.*

1 **Cū apud.** Hæc est notabilis lex. † Si vnus ex creditoribus mittaī in pos. ex primo decr. eius missio pdest oīb. aliis creditorib. p̄ntib. intra biennīū venientib. & debitū ostendentib. & expensas p rata reficientib. h. d. No. q possessio data vni, prodest cæteris, ita, quod alij nouo decreto opus nō hēnt, sed pīt 2 vti primo, oñso debito, & expēsis refectis, qd̄ est notādū. † Opp. de l. j. & ij. ī. q pot. in pig. hab. Glo. hic tangit, & est mā multū difficilis, & Gl. & Doct. distinguunt inter pignus p̄torium, & ꝯuentionale. In pignore ꝯuentionali procedit regula, q prior est tpe, potior est iure. In pignore p̄torio distinguitur, aut sunt eiusdē tituli, aut diuersorum titulorum. Et no. in l. si finita §. si plures, de dā. insec. & l. cum vnius. ff. eo. & ff q po. in pig. ha. l. si & iure, p Dy. in c. q prior, de reg. iur. lib. 6. Ego ꝯsueui aliter dicere. Nam in creditorib. hoc, qd̄ vno immisso, statim alij vīr immissi, vt l. q aūt, §. sciēdū. ff. de his q ī frau. cre. Cū igitur oēs eodē tpe vīr immissi, nō est mirū, si nō hēt locū regula, q prior est tpe, quia nullus est prior altero. Sed si esset dare prioritatē, & posterioritatē, q prior esset tpe, potior esset iure, vt l. si & iure, ff. q pot. in pig. hab. Plenissimè dixi in l. cū vnus, de bo. autho. iud. poss. Fortè dicam vobis in tit. q pot. in pig. hab. Quæro, an hæc lex hēat locū hodie, qn̄ fit mentio p mēsura debiti declarati. Gl. hic in quadam sol. vr̄ tenere q non, sup verb. cōmoditatis. Contrariū vr̄ p gl. ff. eo. l. cum vnus, & illa verior, q d. n. si bona nō essent tot, quot sufficerent primo creditori? Dic vt ibi plenè dicetur.

1 *Missus in possessionē ex primo decreto, si ad rei peruenerit vēditionē, primo sibi satisfit, ex reliquo facta depositione alijs satisfit creditorib. debitum ostēdētib.*
2 *De pecunia redacta ex venditione facta ex secundo decreto, debet creditoribus satisfieri absque alio processu, facta fide de debito.*
3 *Ad secundum decretum requiritur probatio per testes, vel instrumenta.*

a **§. Sin aūt.** ᵃBr. h. d. † Si missus ex primo decreto ad vendi- 1 tionē peruenerit, dēt primò sibi satisfieri & residuum deponere, vt creditorib. postea venientib. & debitum osten- 2 dentib. satisfiat. Not. † de pecunia redacta ex venditione facta ex secūdo decreto dēt creditorib. satisfieri absq; alio processu facta fide de debito, & in hoc prodest sibi primū, & secūdū decretum in- 3 terpositum ad petitionē aliorum creditorū. Scd̄o no. † ad fm decretū reqrit plena pbō p testes, vel instr̄a, vt pbaī hic ī hoc tex. dū dicit debiti cautionē ostendat, vt ī. l. pxi. dū dicit, certū facias, &c.

ADDITIO.

a Alex. Sin autem. Ex isto §. no. quod corporalis tenuta potest cedi, quod no. & est hic in §. d. l. in ver. cessionis.

§. Vt autem. Vt cesset fraus, dēt de deposito, & venditione fieri scriptura cū solēnitate hac l. expsa. h. d. Hoc autem, q dicitur de isto modo hodie non seruatur.

De priuilegio fisci. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Mulier præfertur fisco in rebus proprijs.*
2 *Petens reuocari tenutam de aliquibus bonis per alios possessis, quæ asserit esse sua, debet illud probare.*

1 **BOna.** † Mulier in reb. pprijs est potior fisco a creditore, nisi ex cā principali. h. d. Opp. de l. fatis. ī. in qb. cau. pig. tac. ꝯ. Sol. aliud in reb. dotalib. mulieris, aliud in pprijs. Vltimo not. dicit gl. qd̄ † ille, q petit reuocari tenutam de aliqb. bonis, q̄ asserit esse sua, debet illud pbare, & vide gl. fi. quam perperuò tene menti. Istud est verum, qn̄ istæ res possidebant ab eo, in cuius bona facta est missio. Secus si possiderentur ab eo, qui petit reuocari illud. Ita no. in l. ob maritorum, ne vxor pro marito, & l. a diuo Pio. §. si super. ff. de re iudi. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex. Potior fisco. Vtrum mulier sit potior fisco, dic, quod non. si loquimur in dote constante matrimonio, cum non sit domina, nec possessionem hēat, nec pōt impedire publicationem bonorum etiam quantum ad dotem, l. si marito, in princ. ff solu. mat. & tamen cum hodie sit domina dotis ipsa mulier, per l. in reb. sup. de iur. dot. ipsa poterit impedire publicationem bonorū. Alle. not. in l. si. de bon. vac. li. 10. & quod dr̄ in l. ob. maritorū, sup. ne vxor pro ma. & in l. si quis posthac, sup. de bo. proscrip. & quod no. & legitur hic. Ita vr̄ Ang. & do. Io. in d. l. si marito, q no. Bar. in l. 1. ff. sol. mat. in vno tñ est potior mulier, si reperirētur instr̄m fisci, & mulieris, p̄sumitur prius factū instr̄m mulieris, fm Bal. in d. l. dotis. i. de iu. do.

LEX

LEX II.

Quamuis. Mulier in dote, & fiscus parib. passib. ambulãt, vt qui prior est tempore, potior sit iure.

LEX III.

Si cum pecuniam. Fiscus præfertur omnibus creditoribus hypothecam nõ habentibus. h.d. Nota, quod dixi in summario.

LEX IIII.

Si debitor. Obligatio, & priuilegium fisci nõ extenditur ad bona debitoris ante vẽdita. h.d. No. quod dixi in summario, quod intelligitur verum, nisi essent ante vendita in fraudem, vt j. de iure fis. l. j. lib. 10.

LEX V.

Pecunia. Fiscus põt reuocare pecuniã alij creditori solutã, sine vsuris. Pe. dicit qualr pecunia vni creditori soluta reuocetur, habes plenè in l. pupillus, ff. de his quæ in frau. cre. & l. si non expedierit. §. j. de bon. auth. iud. poss. l. fi. de iure fis.

LEX VI.

Cum patrem. Fiscus alienata reuocat per suum debitorem, causa dotis cõstituendę. h.d.

LEX VII.

Si in te. Priuilegium fisci potest transferri per cessionẽ. h.d. Sed quæro, quæ est ratio, quod priuilegium pupilli non transferatur per cessionem, vt l. ex pluribus, de admi. tut. & pri a uilegium [a] fisci, sic dicam. j. l. proxima.

ADDITIO.

a Men. Priuilegium. Tiraq. de retract. consang. §. 16. gl. 3. nu. 28.

De priuilegijs dotis. *Rubrica.*

Continua Rub. vt in gl. Quæri gl. circa Rub. sicut dos habet priuilegia multa, quędam inter personales actiones, q̃dam inter hypothecarias, de quo priuilegio loquatur hic. Glo. dicit, q̃ loquitur de priuilegio, quod habet inter p̃sonales actiones, de alio vero, quod habet inter hypothecarias loquitur j. qui po. in pig. ha. l. assiduis.

LEX VNICA.

1 *Priuilegium, quod datur ratione personæ, transit ad suos hæredes descendentes non extraneos, & nu. 2.*
3 *In realibus actionibus hypothecarijs præfertur ille creditor, qui est prior tpe.*
4 *Tacita hypothecaria præfertur dos.*
Quid de priuilegijs personalibus, & q̃ æstimentur ex causa, non ex tempore.
5 *Priuilegium dotis competat ipsi actioni de dote, an mulieri.*
6 *An possit transferri per cessionem dotis, & nu. 8.*
7 *Priuilegiũ pupilli in actione tutelæ ad hæredes ꝓprios ipsius pupilli nõ trãsit.*

1 **Scire debes.** †Priuilegium, q̃ datur rõne p̃sonæ ad hæredes non trãsit, ad hoc allegatur. Opp. j. q̃ po. in pig. hab. l. assiduus. §. excep. & l.
2 ẽt, in prin. sol. ma. Sol. gl. nõ trãsit ad hr̃des extraneos, vt hic, secus si ad suos, vt in ꝯrio, & intelliguni sui, hoc est, descendentes ex se. qñ mulier suũ hr̃dem non põt hr̃e, iõ q̃ a nõ h̃ẽt in p̃tãte filium. Mõ gl. intrat hic mãm valdè magnã, in qua nõ insisto plenè
3 quia tenerem uos nimis. Quæro primo, qd † in realib. actionibus, hoc est hypothecarijs. q̃s creditor pręferatur? Glo. dicit hic, ibi est
4 regula, qui prior est tpe, potior est iure, †tñ fallit in tacita hypothecaria, cui præfertur dos, vt d. l. assiduis, qui po. in pig. hab. Quæro secundo, quid de priuilegijs personalibus? Gl. dicit, q̃ priuilegia p̃sonalia æstimantur ex cã, non ex tpe. De hoc hic per gl. & ff. de priu. credi. l. priuilegia, & ibi per gl. & per Dy. de re. iur. c. qui prior. lib. 6.
a Quæro igitur, [a] vtrum priuilegium dotis competat ipsi actioni de
5 dote, an mulieri. Et q̃ competat ipsi actioni, seu ipsi doti, facit ista rub. quæ dicit, de priu. dotis, non dicit, de priu. mulieris. Idem vr̃ de rei vxo. act. l. j. §. & vt plenius. ibi, ita & in hmõi actione damus. Pro hoc facit. ff. sol. mat. l. j. in prin. vbi dicit, dotis cã præcipua est, non dicit aliquid de muliere. In ꝯrium vr̃ tex. ẽt huius l. ibi, quo mulieres vtuntur. ff. de priu. cre. l. dabimus. Insti. de act. §. fuerat. Istæ leges vñr velle, q̃ istud priuilegium competat ipsi mulieri, non actioni. Br̃, vt consueui dicere latius ff. sol. mat. l. j. hic dico br̃ habet multa priuilegia, inter cætera habet duo priuilegia, q̃ dantur ipsi mulieri. Vnũ est priuilegium personale, vt pręferatur in personalib. Ita loquitur hic, & l. dabimus, de priu. cred. Aliud priuilegium est, q̃ p̃feratur in hypothecarijs habẽtibus, tacitam, & istud similiter dat ipsi mulieri, vt l. assiduis, qui po. in pig. hab. & in d. §. fuerat. Et ista priuilegia cum dentur personæ, ad hæredes non transeunt. Et ita loquit̃ hic. Habet alia priuilegia, q̃ habeat hypothecam, non dico priuilegiatam, sed dico hypothecam simpliciter, & istud datur ipsi actioni, vt l. j. §. & vt plenius. de rei uxo act. Et istud priuilegium transit ad quemcunq; actio transit. Item habet priuilegia alia, quæ non curo
6 examinare hic. Quæro † vtrum priuilegium dotis possit trãsferri [b]
b per cessionem dotis. Videtur q̃ non, quia quæ non sunt transmissibilia ad hæredes, non sunt cessibilia, vt l. ex plurib. de admin. tuto. Sed priuilegium dotis non transit ad hæredes, vt hic, ergo nec ad cessionariũ. In ꝯrium facit quia mulier, & fiscus parib. passib. ambulant, ut s̄. ti. j. l. ij. sed priuilegium fisci transfertur per cessionem, vt s̄. ti. j. l. fi. ergo, &c. Breuiter quicquid Cy. ibi dicat, antequam ve-
7 niam ad solu. quæstionis, oportet vos scire. primo † vtrum priuilegium pupilli in actione tutelæ trãseat ad hęredes, gl. in l. debemus. §. j. de priu. cred. & in d. l. ex plurib. ff. de admi. tut. tenet, q̃ transit ad hæredes suos, non ad extraneos, sicut priuilegium dotis, quod reprehendit Iac. de Are. per l. non solum. §. si puellæ, de ritu nup. Præ-
c terea, probo alia rõne. Priuilegium dotis transit ad hæredes [c] suos. s. eiusdem matrimonij, sm̃ veram opi. vt l. assiduis. §. excep. q̃ po. in pig. hab. & ibi dicam. Si ergo essent hæredes sui, s. creditoris tm̃, & non debitoris, ad eos non transiret priuilegium: merito ergo priuilegium pupilli in actione tutelæ ad hęredes ꝓprios ipsius pupilli non debet transire. Hoc præmisso, pro sol. quæstionis primo dico
8 sic, q̃ † quædam sunt priuilegia, quæ non trãseunt ad suos hæredes, neq; ad extraneos, & illa non possunt cedi, vt d. l. ex plurib. Quędã sunt priuilegia, quæ transeunt ad hæredem suum, & non ad extraneum, & tunc siquidem cessio fiat ex voluntate, tunc tale priuilegium non transit, ar. de hoc in l. peto. §. prædium. ff. de le. 2. Et q̃ dicimus in operis libertorũ, q̃ non possunt cedi ex voluntate, sed ex necessitate, vt l. patronus q̃ operas, & l. si libertus artẽ, de ope. liber. no. in l. si non sortem. §. libertus ff. de ꝯdi. inde. esset q̃rendum nunquid eꝯ, vtrum omnia, quæ sunt trãsmissibilia ad hęredem, sint cessibilia. Dic vt dixi in l. si ita stipulatus fuero, in prin. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Ale. Quæro igitur. Adde, quod habet priuilegium dotis, ne pro debito viri vel vxoris possit in eam fieri executio, vt no. Bar. in l. a diuo Pio, §. exequantur, de re. iu. & Bald. in l. ob maritorum.

b Ale. Transferri. Verum priuilegiũ dotis trãsferatur per cessionẽ, vide Bal. & Imo. in l. post dotẽ, circa fi. ff. so. mat. q̃ aliter sentit q̃ hic, & vide latè Bar. in l. j. sol. ma.

c Ale. Ad hæredes. Priuilegiũ dotis transit ad hæredes filios eiusdẽ matrimonij, vide Bar. Bal. Ang. & oẽs in l. ẽt, in prin. ff. sol. mat. & Doct. in l. si cum procuratore, de re. iu. & ẽt tenet ibi Bar. in ea. l. in prin. & Bal. in rub. & Bar. & Bal. in d. l. assiduis.

De reuocandis quæ in fraud. cred. *Rubr.*

Continua vt in gl. & colligitur continuatio clarius j. eo. l. ignoti, & ibi videbitis.

LEX VNICA.

1 *Ad actiones reuocatorias peruenitur demum bonis principalis excussis, & numero 2.*

1 **SI hæres.** Br̃ dicit s̃m cõem modum legendi. †Ad eũ, in quẽ res in fraudẽ sunt alienatę, peruenit̃ demum, bonis principalis excussis. h.d. Not. q̃ actio
2 nes reuocatorias peruenit̃ demũ, bonis principalis excussis. Contra hoc opp. & vr̃ q̃ discussio non sit necessaria, nisi cũ agit̃ hypothecaria ꝯ extraneos possessores, vt j. de pig. auth. hoc si debitor. Gl. dicit q̃ hic fit discussio ex voluntate, non ex necessitate, qñ fraus fit ex proposito, sed si re ipsa, tunc ex necessitate fit discussio. Non alle. aliquid, & vide gl. Doc. vltram. reprehendunt istã glo. & dicunt q̃ de iure antiquo q̃ñ agebatur reuocatoria, semper
a præcedere debebat discussio, [a] vt hic, & j. e. l. ignoti, & l. ait prætor. §. j. ff. eo. Pro declaratione huius dico, q̃ hęc lex dẽt intelligi duob. mo. Primo, q̃ hic creditores hæreditarij fuerint secuti fidem hæredis, vel nolunt impetrare bonorum separationem, sed volũt agere reuocatoria, & tunc procedit tex iste planè, & est vera opin. Vltram. Secundo modo põt intelligi, q̃ vbi creditores hr̃ditarij volunt facere reuocationẽ per edictum de separationib. non secuta, aliàs secuta forma illius ti. de his quæ in frau. cre. & tunc nõ est necessaria discussio, vt l. j. in princ. & §. j. ff. de separa. & l. si creditores. co. ti. In casu tñ non esset discussio necessaria, vt l. pen. ff. de separa. & isto modo intelligendo posset procedere gloss. nostra.

ADDITIO.

a Ale. Discussio. In reuocatoria requirebatur excussio olim, & hodie, vide Bal. in l. 1. sup. si in fraud. patroni.

LEX II.

Si successione. Breuiter dicit. Ea, quæ sunt data in dotem, si nõ sunt obligata, neq; in fraudem data a creditoribus, non reuocantur, h.d. Not. hãc l. quam intellige, vt optimè declarat tex. in l. fi. §. 2. ff. eo.

LEX III.

Si paterna. Filius non hæres, pro debitis patris conueniri non potest. h.d. ista lex, quod no.

LEX IIII.

a **Filios.** [a] Hæres non auditur allegando turpitudinẽ defuncti. h.d. Opp. quod etiam ipsemet, qui alienauit, possit reuocare, quia ficta, & imaginaria venditio, non est vẽditio, vt l. emptor, de aqua pluu. arc. & de re. iur. l. imaginaria, & pl⁹ valere qđ agit̃, per totũ. Sol. q. aliq. quis dicit alienationem non esse veram, sed fictitiam, & imaginariam & istud potest optimè alleg. vt l. ꝯtra, q̃iq; q̃s
b contitetur alienationem esse veram, sed factã in fraudẽ alterius, & tũc ipse, q̃ fecit, vel hęres eius, hoc allegare non pot. [b] vt est tex. hic.

ADDITIONES.

a Alex. Filios. Et ad istam l. vide Bar. in l. 1. sup. si in fraud. patroni.

b Alexã. Allegare non potest. Et quando possit allegare turpitudinem eius, cuius est hæres, adde Bar. in l. si in fraudum, §. procurator, ff. de iureiur. vbi etiam ponit quo ad hanc l. Adde quæ ibi posui post Bart.

Menoch. Adde Paris. consi. 86. num. 76. lib. 3. Ias. l. ius iuran. §. procurator, num. 27. in fi. de iure iuran.

L E X V.

1 *Quando agitur actione reuocatoria contra mulierem in bonis in dotem datis in fraudem creditorum, non requiritur scientia fraudis, & nu. 2.*

1 Ignoti. †Bonis principalis excussis reuocãtur ipsa a possessorib. ti. oneroso, si fraudem participauerint: Si n. lucratiuo, fraudis participatio non requiritur. h. d. & hæc lex est summarium totius ti. Quærit gl. hic † vtrum ad reuocãdum data in do-
2 tem, scientia requirat. Et rñdet gl. qđ non, quia est ti. onerosus, vt l. ex promissione. de ac. & obl. Certè hic dẽs intelligere, ꝙ est titulus onerosus viro: vir. n. hẽt dotem ꝑ onerib. mřimonij supportãdis, vt l. pro onerib. s̄. de iure dot. sed mulieri dr̃ titulus lucratiuus, vt l. fi. s̄. de iu. do. Tex. probat optimè in l. fi. §. j. ff. eo. hic non sunt alia.

L E X VI.

Si actu. Ista lex legitur duob. mod. Secundũ primam lect. & veram hr̃ hoc intendit. Cõtra debitorem, q in fraudem creditoris est liberatus, datur reuocatoria inquantum facepotest, quæ cum actione prima eiusdm sit naturæ. h. d. fm verum intellectum. Oppo. & vr̃ ꝙ istæ liberatus debeat conueniri in solidum, quia ad eum in totum peruenit liberatio, vt l. quærebatur, ff. ad l. Falc. Sol. intellige hoc, ꝙ hic debitor tenebatur ab ipso initio ea actione, quæ erat huius naturæ. Et eodẽ modo dic de eo, quod hic dr̃, intra annum, quia actio prima erat annalis: aliàs de eo, quod ad eum peruenit, conueniretur perpetuo, alio modo legiť, ꝙ hoc non nocet fraudatori, sed agitur ȝ ipsum debitorẽ liberatum. Sed ista lect. non placet mihi: nam ipse, qui in fraudem alios liberauit, nõ habet beneficium cessionis bonorum, immo pœnas carceris patitur, vt l. vlt. §. fi. ff. eo. secundum verum intellectum, & not. per Cy. Institu. de actio. §. item si quis in fraudem.

BARTOLVS AD VIII. LIBRVM CODICIS.

De interdictis. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

Continua, ut in glo.

1 *Interdicta ne rami arborum noceant, extenduntur ad earum radices ea identitate rationis.*
2 *Ne radices arboris officiant, potest agi vtili actione descendẽte ex edictis de arboribus cædendis.*
3 *Quando quis possit destruere illud, quod requiescit, vel protendit in suo.*

1 Cum proponas. †Interdicta ne rami arborũ [a] noceant, per idẽtitatem rõnis extendũtur, ne earum radices officiant. h. d. ista notabilis lex. Op. glo. & vr̃ ꝙ ista arbor dẽat euelli ꝯdõne. l. fi. ff. fi. reg. Sol. Intellige ꝙ hæc arbor erat plantata fm l. & non ȝ illam l. Tunc op. quod legitimè factum est, pœnam non meretur, vt l. Gracchus. j. de adul. Solu. Fateor, quod ipsa plantatio, quę fuit facta legitimè, non punitur, sed si radices excrescant, & noceãt fundamentis, illud est, quod iudicis officium ad æquitatem redigit per
2 hanc l. Quæro, † qua actione hoc fiat. Hic sunt plures opi. in gl. illa
b est vera, quod potest agi vtili actione [b] descendẽte ex edicto de arborib. ceden. extensio ad radices ꝑp identitatem rõnis per hanc l.
c Extra gl. [c] op. & vr̃. ꝙ non sit necesse, ꝙ agatur isto interdicto, † im-
3 mo quis sua authoritate potest destruere illud quod requiescit in suo, vt l. si vitem, §. si ad ianuã, ff. quod vi, aut clam, & l. quemadmodum. §. si protectum, ad leg. Aquil. Br̃, qñq; quis aliquid immittit in suo a se possesso, tñ ȝ ius mihi debitum, tunc habeo necesse recurrere ad interdictum, quod vi, aut clàm, aut de ope. no. nunc. Qñq; quis ædificat in suo, & protendit in meo a me possesso, si quidem in meo non requiescit, recurrendum est ad interdicta. Ita loquitur tit. de arb. cæd. & d. §. si protectum. Si vero in meo requiescit, si quidèm hoc euenit naturaliter, vt in radicibus, recurrẽdum est ad
d illud vtile interdictum. Ita loquitur hic. Si vero euenit [d] opere manu facto, tunc nõ habet quis necesse recurrere ad iudicem, sed potest sua authoritate destruere, vt d. §. si protectum, & l. si vitem. §. ianuam, & no. in d. l. de pupillo, §. meminisse. ff. de ope. no. nunc.

ADDITIONES.

a Alex. Rami arborum In hac materia vide quæ dixi in l. 1. ff. de arbo. cæd. post Bart.
b Meno. Actione. Alex. l. curatoris, nu. §. i de neg. gest.
c Alex. Extra gl. Vide Bart. in l. 1. §. nunciatio, de operis noui nunc.
d Alex. Euenit Adde Bar. in d. l. 1. §. nunciatio, & in l. 1. in princ. et quod ibi dixi, ff. de arb. cæd. et Cy. et Bal. hic.

L E X II.

Præses. Iudex ȝ eum, q non est de suo foro, cognitionẽ nõ hẽt. h. d. De hoc dic, vt dixi, si a non compe. iudic. l. j.

L E X III.

1 *Si petitorium cum possessorio intentatur, prius possessionis causa terminatur, vt petitorij quæstio ordinetur.*
2 *Rñ contrarietatis facit vt iudicia petitorij, et possessorij simul non admittãtur.*
3 *Ratio ordinis facit, vt possessorium præferatur.*
4 *Quot sunt actiones, quæ competunt pro retinenda possessione.*
5 *Regula interdictorum, remissiuè.*

1 Incerti. †Si petitorium, & possessorium simul intentetur, dẽt cã possessionis prius terminari, vt petitorij qõ ordinetur. h. d. Primo ponit dictum. Secundo eius declarationem. Tertio rõnem. Quarto rñdet ad tacitam obiectionẽ. Secunda ibi, competẽtib. Tertia ibi, vt ex hoc. Quarta ibi, interdicta autem. Op. de l. cum fundũ. §. fi. ff. de vi, & vi ar. vbi simul, & semel agitatur qõ possessionis, & proprietatis. Huius timore sunt tres opi. in hac mã. Vna est. Io. Azo. & Hug. Alia est Mar. & gl. Tertia est Pet. de Bellap. Primi dicunt saluendo, qđ nullum possessorium cõcurrat cum petitorio. Non ob. lex ȝria, quia ibi fuit renunciatum petitorio. Sed hoc est ȝ tex. illum, qui dicit, pendente. Alij dicunt, sustinentes eãdem opi ꝙ pendente petitorio potest intentari possessorium, sed non eȝ. ista nõ hẽt rõnem. Prima istarum opi. vr̃ ȝ l. nãliter. §. nihil cõe. ff. de acq. pos. Ipsi rñdent ad illam legem multis mod. de qb. ponuntur hic duo. Primo, ꝙ ibi inceperat agere petitorio, ignorans se possidere. Ista est diuinatio, vel dicunt, ꝙ ibi fuerat victus in per possessorio, & ista est diuinatio. Vnde Mar. quem sequitur glo. & ista est veritas, dicit, ꝙ possessorium retinendæ, non currit cum petitorio, ita loquitur hic. Rõ, quia esset sibi ȝrius, qui. n. vendicat rem, dicit aduersarium possidere, qui verò agit interdicto retinendæ, asserit se possidere: & sic esset sibi ȝrius. Idcirco non põt simul intentare vtrũq; vt hic, & l. ordinarij. s̄. de rei vend. & in l. si de vi. ff. de iud. Et si occurreret, ꝙ ista duo iudicia proponerentur diuersis respectib. ita ꝙ non esset ȝrietas, valdè bñ concurrerent. v. g. Ago ȝ te rei vẽdicatione, & dico te tenere, vel possidere nãliter tñ, demum ago interdicto vti possi. quia cum possideam ciuiliter certe benè possum, quia non est ȝrietas, vt d. §. nihil cõe. Ita tenet gl. in l. clàm possidere. §. qui ad nũdinas. eo. ti. & hoc vr̃ approbatũ hodie extra, de cau pos. & ꝑpr. c. pastoralis. Sed ȝ hoc op. fm istos, petitoriũ, & possessoriũ, non ꝯcurrũt rõne ȝrietatis. sed text. hic dicit, ꝙ
2 hoc est rõne ordinis, hoc ẽt dicit i d. l. ordinarij. Sol. † Rõ ȝrietatis
3 facit, vt ista duo iudicia simul non admittãtur, vt dictũ est. † Ratio ordinis facit, vt possessorium præferatur. Ita loquitur hic, & ista est vera. Tertia fuit opi. Pe. ꝙ oẽ possessorium concurrat cum petitorio, nec aliqua lex dicit ȝrium, & si quam reperies, non erit lex, vt refert Cy. qñ ciu. ac. crimi. ꝑiu. Nam non dicit, ꝙ hoc sit ex necessitate, sed ex volũtate. Si. n. vellet in se assumere onus probãdi, posset agere petitorio, & possessorio. Sed hic ideo agitur possessorio, qa non vult in se suscipere onus probãdi in petitorio. Si. n. vellet, nulla lege reperitur ȝrium. Sed certè ego reperio, ꝙ non possint ꝯcurrere in casib. obstantib. oĩb. regulis impediẽtibus cumulationem. Primo ego reperio, ꝙ petitoriũ & possessoriũ electione tollũtur, vt l. fi. s̄. de codi. Item reperio ꝙ petitoriũ & possessoriũ qñq; sunt ȝria, vt dixi s̄. fm glo. & actiones ȝriæ non possunt simul proponi. Item reperio, ꝙ absolutoria nata in vno, qñq; parit exceptionem rei iud. in alio, vt l. 2. §. quidam. ff. eo. & per Dy. in regula, q ad agendum, de reg. iu. lib. 6. vnde concursus non admittitur, & ideo tene opi. gl. Opp. de l. j. §. interdictum autem. ff. vti possi. Rñd. possidenti non datur aliqua actio: verum est, nisi illud interdictum. Quæro,
4 † quot sunt actiones, quæ competunt pro retinenda possessione. Dic vt in gl. Quæro, in quibus casibus habeat locum hæc lex, istud examinatur in duab. gl. primis positis in hac l. ego examinabo plenè in d. l. nãliter. §. nihil cõe, per tres combinationes, quas ibi facio, & dic vt ibi. Quærit gl. quid si ago petitorio tñ, an possim cogi, ꝙ agam possessorio? Dic vt in gl. Quærit gl. vtrum absolutoria lata in petitorio, pariat exceptionem rei iudicatæ in possessorio? Glo. hic dicit multum benè. Quæro, an hoc sit semper verũ. Dy. examinat in d. c. qui ad agendum, licet in multis deficiat. Sed dic, vt plenè dixi
5 in d. §. nihil cõe. Vltimo ponit gl. regulas interdictorum, vide eas.

L E X IIII.

Si quis. Ab initio debet actor suas actiones proponere. h. d. hæc lex allegatur, ꝙ quis debet in libello actionem exprimere. De hoc dicam in l. edita actio, s̄. de eden. & per gl. ff. de eden. l. j. circa princ.

Quorum bonorum. *Rubrica.*

Dictum est s̄. de interdi. in genere, sequitur videre in specie: ideo primo ponit de interdi. quo. bon. quod est vniuersale, & adipiscendæ possessionis. Quæro, quare dicatur quorum bonorum? Gl. ad hoc respondet, & benè. Quærit gl. in quo differat hoc interdictum a petitione hæreditatis, & in quo conueniant? Dicam statim in l. j. quia glos. plenè hic non tradit.

L E X P R I M A.

1 *Interdictum quorum bonorum, datur pro adipiscenda possessione,*
2 *Probatio filiationis probatur præsumptiuè secundum formã l. filiũ, de qua ibi.*
3 *Si filius est in quasi possessione filiationis, non habet necesse probare se filium.*
4 *Bonorum possessio. potest dari nemine petente, parte non citata, & causa summariè cognita.*
5 *In bono. posses. contra tab. non fiunt plenæ probationes.*
6 *Neque in interdicto quorum bono. sed in petitione hæreditatis, sic & num. 10.*
7 *Interdictum quorum bonorum, in quo differat a petitione hæreditatis, et nu. 8. vsque ad finem huius legis.*

9 *In hoc interdicto petit quis se constitui possessorem.*
11 *Quod datur ad corporalia tantum.*
12 *Et datur pro rebus quas defunctus possidebat.*
13 *A sententia lata in isto interdicto non appellatur.*
14 *Interdictum quorum bonorum est generale.*
15 *Quod datur contra eum, qui titulo non possidet.*

1 HAereditatem. †Qui habet bo.pos. nõ possidet ideo pro adipiscenda possessione dẽt istud interdictum proponere, & de suo iure docere. h.d. Opp. hic innuitur, q hoc interdictũ datur ad hẽditatem. Sed ꝯ, hẽditas est ius incorporale, & hoc interdictũ nõ datur ad incorporalia vt l.2.ff.e. Exponit gl. hæreditatem, i. possessionem rerũ hẽditariarum. Opp. secundo. & vr, q filius pteritus rumpat testũ ipso iure, vt l. Gallus & l. fi. ff. de lib. & posthu. Sol. Ibi loquitur in filio suo præterito, hic in emãcipato. Op. vr hic, q quis
a debet probare se ᵃ filium. Contra, probõ filiationis est impossibilis, vt l. Lucius. ff. de cond. & dem. Solu. Dico, & est impossibile ,pbari verè, sed †probat ꝑsumptiuè, fm formã l. filiũ. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Audiui tñ d. Iac. dicentem, q erat casus, in quo filia-
b tio posset verè probari, ut puta, vir & vxor fuerunt incarcerati ᵇ & reclusi per annum, & duo steterunt ad custodiam, nam illi poterunt testificari de veritate, q filius ibi natus, est filius illius viri, quia alius non intrauit, nec ingredi potuit, quin ipsi vidissent. quod sa-
3 tis placet. Item opp. & vr, q † qs filius præsumatur, & non habet necesse se probare filiũ, sed aduersarius debet probare ꝯrium, ut l. nõ nudis. & l. non epistolis. & q ibi no. ĩ. de ,pba. Sol. Hic filius nõ erat in quasi possessione filiationis, aliàs ꝑsumeretur filius, vt in ꝯriis. Et ideo cauti aduocati faciunt duos artic. In vno dicunt ipsum esse filium, in alio, q est in possessione filiationis, q sic habebatur, sic reputabãtur, sic tractabatur, & sic est vsum de proprietate. Aliud est
c de quasi possess. ut l.1.§.2. ff. de qõ. Opp. acta facta ᶜ in uno iudicio, faciunt fidem in alio inter easdem personas, vt no. in l. si apud quẽ. ĩ. de eden. Sed iste in primo iudicio, quando petit bo. pos. ꝯra tab. ,pbauit se filiũ, ergo in hoc secundo non habet probare necesse. Sol. Quidam dicunt, q in hoc secundo iudicio, probat se tunc ,pbasse. Glo. dicit, q imo habet necesse probare plenè: nec obstat, q probauit in primo, quia illa probõ non fuit facta in figura iudicii, lite cum alio contes. sed causa non plenè cognita, vt l. seruus, de bo. poss. de leg. præstan. l. filium. § si quis, unde glo. Illa glo. videtur contra l.3.§. si causa cognita. ff. de bo. pos. vbi dr, qđ bo. pos. datur causa cognita ergo parte citata, ut l. in cãr. §. causa cognita ff. de mu. Solu. Quidam hoc fatentur, & illud vr tenere Ros. in ti. de bo. poss. &
4 in ti. de bo. pos. ꝯtab. Eius opi. ego nõ teneo, p d.l. seruus. ff. de bo. pos. vbi dr, q† bo. pos. põt dari nemine petente, ergo multo magis parte non citata. Non ob. quod dr, datur causa cognita, quia intelligo, causæ cognitionem fieri ad informationem iudicis, ut plene dixi in d. §. causa cognita. ubi plene examinaui. Sed cum hodie nõ sit necesse, quod bo. pos. petat, sed agnoscatur, vt l fi. ĩ. qui admi. ad bo. pos. d. Iac. Bu. dicebat, q triplex est actus. Primus. n. est agnitio bon. pos. ꝯtra. fm formam d.l. fi. & per hanc testm̃ non rumpitur, sed
d consequitur quis ius rumpendi. Scds actus est ius, ᵈ quod petat p contra. testamentum rumpi, dato libello lite conte. sicut in que-
5 rela, vt l. filio. §.1. ff. de inoff. test. & ĩ. de col. l. vt liberis. † tñ in hoc iu-
e dicio non fiunt plenæ probõnes, ideo quia fieri sperantur ᵉ in interdicto quorum bonorum, vel in petitione hæreditatis, ita loquitur hæc lex. Tertius actus est interdictum, seu iudicium quorũ bonorum, vel petitio hæreditatis, & de hoc loquitur hic. Dico, hoc
6 non placet, †quia in interdicto quorum bonorum, plenæ ,pbõnes non requiruntur immo fit cognõ summaria, vt hic no. in gl. 2. & ĩ. dicam. Dico, ergo quod per solam agnitionem factam coram iudice, rumpitur testamentum si agnoscens habeat ius rumpendi: quod examinabitur postea in interdicto quorum bonorum summariè. & in pet. hæred. plenariè. & ita loquitur hic. Hẽs de hoc tex. expressũ in. ĩ. de cur. fur. l. fi. §. 2. Op. sententia lata super filiatione facit ius, vt l. 1. §. si. de lib. agn. & ff. de sta. hom. l. ingenuum. cum ergo in primo iudicio fuerit pronunciatum super filiatione, ergo, &c. Sol. Dicit. gl. quod in primo iudicio non fuerit pronunciatum super filiatione. Vel dic melius, qđ illæ leges loquunt qñ est ,pnũciatũ lite agitata à ꝯtradictore sio, als non faciũ, ut l. cũ nõ iusta. ff. de collu. deteg. sed hic in primo iudicio ꝯtradictor non fuit, ergo &c.
7 Quæro † in quo differat ᶠ hoc interdictum à petitione hæreditatis.
f Gl. hoc tangit sup rub. sed non plenè. Tu dic plenius, qđ differant in origine. Nam petitio hẽditatis, est ciuilis indu cta à Senatu, vt l. vlt. ĩ. de pet. hæred. & l. item veniũt. §. pter hæc, ff. e. ti. Istud interdictũ est de iure ptorio, ut l.1. ff. e. Et ex hoc sequi alia dña, qa hæreditatis petitio directa, daĩ hẽdi de iure ciui. Vtilis daĩ hẽdi de iure ptorio. In interdicto econuerso, qa directũ daĩ hẽdi de iure ptorio, utile daĩ hẽdi de iure ciui. Itẽ differũt in natura. Nã petitio hẽditatis est bonæ fidei, vt Inst. de actio. §. actionũ. & ĩ. de petitio. hẽdi. l. fi.
8 Istud interdictũ ẽ stricti iuris. Ita differũt ĩ mõ ,pponendi. Nam in petitio. hæred. qs petit se ,pnũciari hẽdẽ, ut l. licet. ff. de peti. heredi.
9 † In hoc iudicio, seu interdicto, qs se petit possessorem constitui,
10 vel possessionem sibi tradi, ut hic, & l.1. ff. e. † Itẽ differũt ĩ mõ ,pbandi, nã in hoc iterdicto fit summaria cognõ. glta tenet gl. hic, in pri. ĝ uide. Et istud est maioris vtilitatis, q̃ sit ĩ hoc interdicto. Nam in
h pet. hẽdi. requirunt ,pbõnes ʰ veræ, & liqdæ. in illo interdicto sufficerẽt probõnes non ita claræ, qa semiplenæ, vel ꝑsumptiuæ ꝯcluderẽt. Et est rõ, qa cũ ista cã sit modici ꝑiudicii, qa uenit retractãda in petitorio, merito admittiĩ sũmaria cognõ, & semiplena ,pbõ, ar. l. 3. §. ibi. ff. ad exhib. Facit ad hoc, q uidebitis ĩ. ti. a. l. momenta-
i neæ. Sed contra ⁱ hoc vr q hic dr in gl. mag. ibi, tu dic, quod plenè & nunc probat, & sic vr uelle, q requiraĩ plena probõ. Io hac ergo eadẽ l. vr gl. sibi ꝯdicere, nam in scda gl. di summatim, hic dicit plene. Intellige illud, qđ hic dr plene, qđ requiratur plena probõ omnino, sicut in petitione hæreditatis, sed iõ h.d. ut ostendat probõnes factas, cum agnouit bo. poss. nõ sufficere ,p cuius declaratione potes dicere tria verba, s. quædã est ,pbõ legis debilis, nec plena, ut illa q̃ fit parte absente, nec citata, nec in figura iudicii, & illa fiebat cũ petebaĩ bonorum posse. n. sin coram iudice, licèt hodie sufficiat agnitio tñ. Quædam est alia ,pbõ summaria, & fit parte citata, & lite ꝯtest. & illa fit in hoc interdicto, q̃ põt dici plena respectu illius, q̃ fit parte citata, & ,pbõnib. ad liquidũ exquisitis, & istud fit in petitione hæreditatis. Itẽ differunt in effectu, quia petitio hẽditatis daĩ
11 ad corporalia, & ad incorporalia, † interdictũ verò ad corporalia tñ, ut l. 2. ff. e. Item differunt fm quosdã, qa petitio hæreditatis daĩ pro omnib. reb. quas defunctus etiã nõ possidebat, sed detinebat,
12 ut l. & non tñ. in prin. ff. de pet. hẽd. † Sed hoc interdictũ non daĩ nisi pro reb. quas defunctus possidebat, ut ĩ. l. proxi. q nõ placet, per tex. in l. 1. in prin. ff. e. in eo. q dicit de bonis quæ importani ẽt res, quas qs nõ possidebat, ut l. 2. §. hac actione. ff. ui bon. rap. & no. in l. rẽ in bonis. de acqui. re. do. Item differunt, quia à snĩa lata in petitio-
13 ne hẽditatis, appellaĩ, † in isto interdicto nõ appellatur, qa est quodãmodo qõ momentaneæ possessionis. Quæro, in quo ꝯcordant:
14 Rñ. in duob. Primo, qa † vtrunq; est gñale. Item quia † vtrumque daĩ
15 ꝯ eum, q titulo nõ possidet, si tamen nihil est usucaptum vel ꝑscriptum, quæ uerba qualiter intelligantur, dic ut no. in l. a. §. 1. ff. eod.

ADDITIONES.

a Menoch. Probare se. Al. [illegible] cons. [illegible] in 4. uol. & quid in naturali legitimato.
b Menoch. Incarcerati. Palæotus [illegible] in tract. de Nothis & spuriis c. 21. cir. fi.
c Ale. A[illegible]. An ante agnitionem bonorum possessionis requiratur citatio partis, & an per solam agnitionem bonorum cõtra tab. testm̃ rumpatur. Bal. in rub. qui admit. [illegible] & Bar. in d. §. si causa cognita. & in l. illud. in prin. ff. de contratab.
d Menoch. [illegible] cons. 160 n. 10. li. 5. Alcia. cons. 389 n. 4.
e Alex. [illegible] sperantur. Adde Bal. in l. fi. [illegible] unde legitimi, & ubi non reperitur speciale interdictum adipiscendæ, datur remedium, de quo per Cy. in l. si nulla. supra de acqui. poss. omnino uide.
f Alex. Differat. Aduerte, & illud interdictum adipiscendæ, non datur heredi qui semel possidet res hæreditarias, & dixit tex. Inst. de interdict. § adipiscendæ, & no. gl. in c. 2. de confessis in 6. q debet intelligi quando possidet post aditam hæreditatem, secus [illegible] ante [illegible] possidet ut heres, [illegible] quia non debet sibi hoc nocere, argum. in l. [illegible] & in l. [illegible] C. de edi. diui Adri. tol. Et ad hoc uide [illegible] de act. §. action. [illegible] & hoc est dictum Math. no. 74.
g Alex. Summaria cognitio. [illegible] in iudicijs possessorijs, & ubi agitur de leui præiudicio in causis summarijs, sufficit semiplena probatio per famam, uel per unum testẽ. Ad[illegible] Bar. in l. a. § si [illegible] ubi in rem actio. & in l. de minore. §. tormenta. de [illegible] quæ de effectu famæ, licet ipse nec in l. admonendi. & in extrauag. ad reprimẽ. in uerb. summarie, uide [illegible] aliter dicere. Vide, q hr̃ in c. præterea. de spons. in c. super [illegible] de eo, qui cogno. consang. uxor. suæ & utrum in iudicijs possessorijs proceda tur ordinarie, uide Bal. in [illegible] de [illegible] ibi iure solito. & uide Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo, summarie. Et quod no. [illegible] de lit. cõtest. & Bar. in §. nihil [illegible] hic adde Bar. in l. [illegible] & dixit Bal. in l. præscriptione. [illegible] regulariter requiratur probõ plena, tamẽ ubi concurrit fauor [illegible] & modicũ ꝑiudiciũ, sufficit [illegible] §. dux. ad Carbo. Item [illegible] illud interdictum est utile, ut no. [illegible] de edicto diui Adria. toll. [illegible] differẽtias inter remedium illius legis, & hoc interdictũ. Men. Mathes. uocab. s.
h Meno. Probationes. Gozad. cons. [illegible] cons. [illegible]
i Alex. Sed contra. Vide q hr̃ in l. 2. C. ubi in rem actio [illegible] stat contrarium in hoc.

LEX II.

Si ex edicto. Qui licẽt bonorum poss. dẽt intentare hoc interdictum, ut constituatur possessor. h.d. Per hãnc legem dñt qdã, q interdictum istud nõ hẽt locũ, nisi pro reb. quas possidebat defunctus. sed aliter vel veritas. ut dixi s. l. ,px.

LEX III.

1 *Exceptio dominij requirens altiorem indaginem, non obstat agenti interdicto adipiscendæ possessionis, sed ei per iudicem reseruatur.*
2 *In possessorijs habet locum ista regula, dolo facis quia petis quod restituturus es, si aliquis est paratus incontinenti probare.*

1 Constat. Hæc est no. lex. †Exceptio dñii q̃ requirit altiorẽ indaginẽ, non obstat agenti interdicto adipiscen-
a dæ possess. sed ei dẽt p iudicẽ reseruari. h.d. Opp. de rta, ᵃ dolo facis. ff. de doli exce. & de reg. iu. in 6. c. de dolo. dñt quidã, q illa regula nõ hẽt locũ in pos. Ita no. glo. in l. i. ĩ. ti. j. & ibi dicam. hic glo. dicit
2 melius, † q in possessoriis hẽt locum illa exceptio dolo. facis, si aliquis est paratus incontinenti probare, secùs si illa exceptio requirit altiorẽ indaginem, qa tunc reseruatur. Ita loquitur hic, & hoc ,pbat tex. hic manifestẽ, ibi, oĩb. frustrationib. &c. q.d. reiectis oĩb. q̃ dilõnem inducerent, & frustratoriã. Iõ no. bñ hanc legem. Pro hoc facit, q no. ff. de iud. l. si de vi. & ĩ. de edic. diui Adr. toll. l. si. Facit l. fin. à quo. in prin. vt in pos. lega. & dicam. in l. 1. ĩ. ti. proxi.

ADDITIO.

a Ale. Op. de regula. Vbi hic gl. dicit melius. No. q in interdicto adipiscẽdæ possessionis, admittitur exceptio dominii, si incontinenti vult probare. & idem Bal. hic. & uide in d. l. si idem hic allegat. in glo. & Imo. in d. l. si fuerit § l. [illegible] ff. solu. mat.

Quorum legatorum. *Rubrica.*

Dictum est s. de interdicto adipiscendæ possessionis, quod est generale, sequitur de alio interdicto adipiscendæ possessionis, quod est singulare, & denominatur à principio interdicti. s. quorum legatorũ.

LEX VNICA.

1 *Interdictum quorum legatorum datur hæredi contra legatarium possidentem pro recuperanda possessione, & vt sibi Falcidiam retineat.*
2 *Hæredis assensus ante aditam hæreditatem non impedit interdictum quorum legatorum.*
3 *Legatarius si accipiat sua authoritate possessionem rei legatæ vacantem, non amittit ius suum.*
4 *Regula dolo facit. &c. non habet locum in interdicto recuperandæ possessionis.*
5 *Quid in interdicto adipiscendæ possessionis, & in interdicto retinendæ.*

1 HAeredi. †Hæres contra legatariũ possidentẽ habet hoc interdictũ, vt sibi pos. restituat, vt possit Falci. retinere. h. d. Opp. & vi, quod hoc interdictũ operatur etiam succedẽti ab intestato, vt ff. quando dies le. ced. l. fi. & l. 1. §. ad eos ad l. Falc. Sol. fateor, & quod hic deficit, supplet per illã. Opp. hic innuitur, quod hæredis consensus impedit hoc interdictum. Cõtra, ff. e. l. 1. §. quod ait
2 So. †Fateor, quod hæredis consensus, post aditam hæreditatem impedit secus si ante, vt in contrario. Opp. de l. 1. §. si quis ex morte. ff. eo. Sol. aliud in donatione cã mortis, quam in legatis, & fideicom. Ratio ibi patet.
3 Op. & vr. quod †legatarius accipiendo possessionẽ sua authoritate, amisit ius suum, vt s. de leg. l. non dubium. Sol. Si legatarius accepit possessionem sua authoritate, post eam apprehensam per hæredẽ, perdit ius suum, vt in contrario. Secus si acceperit eam vacantẽ. Ita loquitur hic. Opp. nõ est dubium, quod lex Fal. resecat legata in totum, vt l. 1. in princip. ff. ad leg. Falc. Male ergo facit hæres, qui vult reuocare totam possessionem, vt retineat partẽ: reuocat. n. quod restituturus est, & sic obstat exceptio, a dolo facis. Gloss. dicit, quod illa regula
4 a non habet locum in possessorijs. Idem tenet gl. in l. si quis conductionis. s. loca. & ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. qui autem à me. Dic, quod in interdicto recuperandæ possessionis non habet locum regula, dolo facis, quia spoliatus ante omnia debet restitui, vt l. si quis ad se
5 fundum. ff. ad le. Iul. de vi. no. in l. 1. in princ. ff. de vi, & vi arma. †In interdicto vero adipiscendæ possessionis, est distinguendum: aut ille qui opponit, est paratus probare incontinenti, aut non. Habuistis s. prox. & ibi dixi In interdicto verò retinendæ, dic vt l. si fundo. §. fi. de acq. poss. & plenius in l. naturaliter. §. nihil commune. eod tit. & ibi per me.

ADDITIO.

a Alex. Exceptio. An in possessorijs habeat locum exceptio, dolo facis, adde post gl. in l. 1. in prin. ff. eo

Vnde vi. *Rubrica.*

Dictum est s. de interdicto adipiscendæ possessionis, sequitur uidere de interdicto recuperandæ.

LEX PRIMA.

1 *Interdicti vnde vi natura, causa, & effectus per omnes numeros declaratur.*
2 *Vnicuique licet se defendere, non solum personam, sed etiam res.*
3 *Iniuste possidens, quoad eum qui vim incontinenti refert, non potest vi repellere.*
4 *Si precario possidens denegat rem restituere, potest statim per vim repelli.*
5 *Si quis clam occupauit possessionem vacantem non licet sibi vim inferre.*
6 *Si verò non vacantem occupauit, potest dominus reuersus vim inferre.*
7 *In quo consistat moderamen inculpatæ tutelæ, & nu. 9.*
8 *Si ab aliqua personali iniuria aliter euadere non possum, nisi solum à morte per fugam possum tunc resistendo alium occidere.*
10 *Quando dicatur percussio facta ad defensionem, & quando ad vindictam.*
11 *Si quis me expulit, & ego eum expuli ex interuallo, tunc dolus cum dolo non compensatur.*
12 *Propter plura maleficia commissa in vna rixa, potest fieri vna inquisitio de omnib. & vna denunciatio, quasi vnum factum reputetur.*
13 *Recuperans possess. suã incontinenti per vim ab eo, qui vim intulit, non punitur.*

a 1 2 b REctè. a †Pro defendendis reb. licet uim ui repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ. h. d. No. quod licet vĩ vi repellere. No. †licet vnicuiq; se defendere, b non solũ psonam, sed etiam res vt ff. ad l. Aquil. l. scientiã §. qui cum alr. Op. quod et possidẽti non recte, licet vim vi repellere, vt l. 1. §. qui aũt me. ff. eo. ti. Gl. hic ponit multas solutiones, quarum quędam sunt veræ, & per earũ declaratione dic, Aut quis possidet iustè quo ad omnes, & sine dubio licet vim, vi repellere, quo ad de-
3 fensionem, ut hic, & ff. eod. l. 1. §. vim. †Aut possidet iniustè quo ad eum, qui uim infert, & tunc aut infertur incontinenti, & non licet resistere, ut l. 3. §. cum igitur. ff. eo. Aut ex interuallo, & licet resistere, ut l. 2. §. qui aũt à me. ff. eo. Aut uis infertur ab alio, à quo iniustè non possidet, & tũc indistinctè licet resistere, vt l. 1. in fi. ff. vti possid. & l. se. j. eo. n. Ex hoc habes expeditam primam glos. excepto uno verbo, quod tibi recitabo per quæstiones. Op. de l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aqui. Sol. Licet vim, vi repellere ad defensionem, vt hic, non ad vindictam, vt in cõtrario. His præmissis uenio ad quęstio-
4 nes, & quæro, † vtrum ille, qui possidet, vi, clàm, vel precario pos-
c sit vim, vi repellere. c Glo. quæ hic est, videtur dicere, quòd non. Et vide gl. r. alibi tenet illud expresse, quod qui possidet, vi, clàm, vel precario, possit vim vi repellere, ut l. 1. §. interdictum autem. ff. uti poss. Inst. de interdi. §. retinẽdæ quas glo. Dy. reprehendit, quia nulla lege reperitur cautum. Et ita hic pertransit Cy. mihi videtur, quod in
d eo, q possidet precario, d non est dubium. nam eo ipso, quod mihi denegat restituere, vr me spoliare, & ideo possum eum statim repellere, vt l. cum fundum. ff. eod. & l. j. §. siue autem. ff. eod. & quod ibi no. & l. clam possidere §. qui ad nundinas. & l. seq. de acq. poss. hoc
5 etiam dicũt Doct. sentiunt: sed † in eo, qui possidet clàm, est aduertendum; Quandoque quis ocupauit possessionem clàm uacantem, tunc non licet sibi vim inferre, & sic posset resistere, vt l. sequitur. §.
6 item si occupauetis. ff. de vsuca. Quandoque quis occupauit possessionem non uacantem clam, tunc quandoq; per occupationẽ præter dñm naturalitũ, tunc dñs reuersus, si non admittat, põt inferre vi, nec licet sibi resistere. Rõ, quia q cum non admittit, vr tunc sibi facere uim in ciuili, ut d. §. q ad nundinas. & l. se. ita intelligo gl. in §. interdictũ. & in §. retinendæ. Quandoque per occupationem clandestinã
e qs occupat possessionẽ naturalẽ, & ciuilẽ, qd contingit in fure. e qui cepit rem mobilẽ, & tunc licet inferri sibi violentiam, & põt ab eo res auferri, nec licet sibi resistere. Hic est casus in l. 3. ff. de fur. itaque. ff. ad l. Aquil. Venio ad glo. magnam, vr hic qd licet uim ui
7 repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ. † Quęro in quo consistat illud moderamen. Gl. hic dicit, circa tria. Primo circa modum Scdo circa tempus Tertio circa cãm. Primo mõ, si inferi vis cum armis, debet resistere cum armis. Subdit tñ gl. in fi. multum nota-
f biliter, qd si inferens erat ita fortis f quod plus poterat cũ pugno, quam ego cũ ense, tũc licet me et cũ ense tueri, ut l. j. §. vim. & l. vim. de iust. & iu. Ego circa hoc bĩ do regulã, quã ponit text. in l. scientiam §. q cũ alr. ff. ad leg. Aql. vt dicãt tunc fieri cũ moderamine qñ alr se tueri non poterat. Et intelligo alr se tueri. s. ab iniuria. Hoc probo sic, Pro defensione rerum mihi licet hoĩem occidere, si aliter mihi res salua esse non põt, ut l. itaq;. ff. ad l. Aqui. & ad leg. Corn. de sic. l. furẽ. Sed oĩs iniuria corporalis maior est quauis reali, vt l. in seruorum. in fi. de pœ. Si igitur ab iniuria corporali, me ali-
g ter defendere non possum nisi occidã. g licet occidere. Et eodem modo si me aliter defendere non possum, nisi percutiam, licet p-
8 cutere. Et ex hoc determino qõnem, quam hic formant Doct. † Si ego potui euadere fugiendo, & nolui, sed uolui resistere, an liceat? Et uidetur, quod nõ: quia poteram me tueri aliter. s. fugiendo. Doctores hic distinguunt. Aut est persona cui fuga est verecũdia, aut nõ Mihi videtur indistinctè dicendum, quem non debere fugere, nam aliquem fugatum esse, est iniuria, vt l. itẽ apud. §. j. ff. de iniur. ergo pro propulsanda ista iniuria licet resistere. Et ex hic habes quomodo deponere debent testes, quando volunt probare ali-
h quem fecisse ad sui defensionem. h Non enim habent necessariò

ADDITIONES.

a Alex. Rectè. Quid in foro conscientiæ. uide gl. in l. ut uim. de iust. & iu. Inn. in c. si uero. el. 1. de sen. excom. an liceat clericis gl. 23. q. 1. in h. & quod no. in c. cum voluntate de sen. excommu.

b Ale. Se defendere. No quando possidenti pro possessione licitum sit vim vi repellere & uide, quod j prox. sequitur & Bal. hic in prin. adde quod si sola pars possessionis est occupata, inuasa ratione residui, semper possum totum recuperare, ut no. Bal. in . data opera. infra qui accus. & ibi etiam si naturalis tantum est inuasa, & quod proximè sequitur.

c Ale. Repellere. Vtrum qui possidet clam, uel precario possit uim ui repellere, per Bar. in l. 1 §. interdum, hic allegata & de possidente, uide Bart. supra ea. l. in princ. Et an liceat clandestinum possessorẽ ex interuallo repellere, uide Bal. & Bar. in l. si quis ad se fundum ad leg. Iul. de vi. Sed quid si detinet non clam, sed ab alio, an possit expelli a possessione, uide Bal. in l. 2. §. si necessarium si ue. nomine. & uide omnino per gl. & Doc. in c. significasti. in 1. quinternio, in gl. fi. de ho. el. grande. per Mod.

d Ale Precario. Vide Bal. in disputatione sua, quæ incipit, Accusatus de vi turbatiua. & Bal. in l. si quis ad se fundum. in uer op. 4. infra ad l. Iul. de ui. & vide Ang. in l. a diuo Pio §. si post edictum. ff. de re. iu. & An. in l. clam §. qui ad nundinas. de acq. pos.

e Ale. Contingit in fure. Quæ res furtiua potest a fure auferri, adde l. si quis in seruitute. ff. de fur. & ibi uide per gl. & Bar. & gl. in l. si quis intentione. in glo. mag. infra eod. alleg. glos. quando liceat sine iud. se vindicare. & dictum gl. ibi. sequitur Bal. in l. si quis in tantam, & etiam Bar.

f Alex. Ita fortis. Adde Bal. in l. si furem, ff. de sica. & in l. vt vim, vbi ponit cautelam, quod dicat, quod clamauit.

g Alex. Nisi occidam. Contrarium tenet Bar. in l. vt vim, ff. de iust. & iu. Sed cum opinione Bar tenet Gem. & Pet. de Anch. in Cle. 1. de ho. cum periculum sit in fugiendo propter casuram & timorem. & uide gl. in c. suscepimus de ho. & Bal. hic a . in fi. & Bal. in l. 1. supra de ædil. ac. per Doc. in c. olim, el 1. de rest spol. & Bal. in c. Ray. Adde per ehrum consi. Bald. ubi ponit, quando quis teneatur fugere, & quando quid dicatur fieri incontinenti, consi. 2 1 1. 4 lib. & per eundem consi. 43 1. j. uol. 10 quib. consiliis videbitis claritatem istarum apostil. in hac materia.

h Alex. Defensionem. Quid si accusatus de homicidio dicat, quod ad sui defensionem occidit, & ita probat per testes, an videatur sufficiens excusatio. Dic, quod non, sed requiritur, quod dicat, ad necessariam sui defensionem, aliàs non probat. Dictum est singulare Bal. in l. 1. supra de confes. Hoc alleg. l. ad no. 29. Et uide, quod in hac materia pulchrè, & notabiliter consuluit Bal. in cons. quod incipit, Massiolus. Habes consilium Bar. quod incipit, Quidam Massiolus, in l. ti. qui istam quæstionem ponit. Vide etiam plenè, quòd sequitur Bal. in l. sola. de test. uidelicet quod si testis dicat, quod ad sui defensionem probat, si non fuit interrogatus de causa scientiæ. Et de hoc uide tex. in c. 1 §. si quis uero, &c. de pa. tenen. & uide omnino Bal. in l. solam de test. & tex. l. si quando. eo tit & Pe. de Anch. in Cle. 1. de hom per Bal. & Ho. in d. l. scientiam. & l. quemadmodum, §. si nauis, ad l. Aquil. & ibi Bal. & facit l. scientiam, §. qui cum aliter. eo. titu.

rio dicere, ꝙ ille nõ potuit aliter euadere mortem, nisi occidẽdo, sed sufficit, ꝙ dicãt, ꝙ ab aliqua personali iniuria aliter euadere, nõ poterat. Secundo † consistit illud moderamen circa tps, l. ꝙ fiat in ɔtinenti, vt l. 3. §. cum igitur. ff. eo. Circa hoc est sciendum, ꝙ qñq; fit iniuria circa res, & tunc incontinenti a dr̃ ẽt intra tres dies, vt d. §. cum igitur, & ibi no. Si verò iniuria inferatur personæ, tũc debet fieri incontinenti in ipso actu seu crimine flagranti, vt l. si ex plagis. §. tabernarius, ad l. Aqui. & ff. si quis pau. fe. di. l. j. §. cum arietes. Circa hoc insurgũt dubia. Primo, an quis debeat expectare, ꝙ primo percutiatur, b qđ vr̃, vt d. §. taber. Gl. tua determinat ɔ̃riũ, q̃a sufficit error armorum, vt l. 3. §. qui armati. ff. eod. Istud est verum, dum tñ præcedant signa & actus manifesti, ꝙ ille intendebat ostendere, & iste aliter se defendere non poterat. Secundum dubium c est, quid si postquàm quis est percussus, & incontinenti percussit percussorem suum? De hoc dicam statim in seq. qõ. Tertium moderamẽ d dicit gl. consistit circa cãm, hoc est ꝙ fiat ad defensionem, non ad vindictam, vt d. l. scientiam. §. qui cum aliter. Videndum est ergo, † qñ videatur fieri defensio, & qñ vindicta. Io. antiquus Gl. dicebat, ꝙ qñ fit incontinenti, semp dr̃ fieri ad defensionem, vt d. l. si ex plagis. §. taber. & ibi gl. vr̃ inclinare in istam sniãm. Gl. hic vr̃ dicere, ɔ̃riũ. s. ꝙ ex qualitate personarum, & factorum debet præsumi, an ad vindictam, vel ad defensionem, vt gl. dicit clarè. Et sm gl. ex hoc dico, ꝙ si aliquis te pcusserit, & tu post receptã pcussionẽ insequeris eum, hoc vr̃ fieri p vindictã. Secus si instaret, & te vellet vlterius pcutere, ita ex factorum qualitate presumitur, & non põt dari certa doctrina. e Restat qõ. quæ hic formatur in fi. glos. Quæro quid † si me expulisti, & ego te expuli ex interuallo, an dolus cum dolo cõpensetur? Glo. tua dicit, ꝙ non, secus qñ fit incontinenti, vide eam. Ex ista glo. no. istud verbum, ꝙ † qñ illico violentia infertur, quasi vnum factum reputatur, & ex hoc apparet, ꝙ si plura maleficia cõmittantur inter aliquos in vna rixa, quod ɔ̃ ambos potest fieri vna inquisitio, & vna denunciatio de omnib. delictis, quasi vnum factum reputetur, licet de omnib. puniantur, vt ff. de iniur. l. prętor. §. si mihi plures, & l. libellorum. §. quod si libelli, ff. de accus. & quod ibi no. ad Turpil. l. j. §. si plura. Item ex hac gl. aduerte, quia cum secunda violentia fit ex interuallo, secunda dr̃ confirmare primam violentiam quod, dic, vt dicemus in d. l. si quis ad se fundum, ĩ. ad l. Iul. de vi. † Qñ verò fit incontinenti, non dr̃ dolus cum dolo compensari, quia ille qui resistit, & posses. suam incontinenti recuperauit, facit lege permittẽte, & sic non committit dolum, & solus primus venit puniendus. Facit quod videbitis. ĩ. de excep. l. licet.

CONTRARIETAS.

Aduerte, ꝙ psona vilis insultata ab aliquo hñs facultatem fugiẽdi, & nõ aufugiat, & se defendendo occidat insultatorẽ, non punir sm Bar. hic, in hac l. j. Sed alle. ɔtradicere in l. vt vim, ff. de iusti. & iu.

CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Tu dic, licèt videatur sibi ɔ̃trius tñ non est, eo q̃a in d. l. vt vim, se refert ad no. p eum in hac l. j. Vel l. vt vim, distinguit in eo, qui timet verecundiam, vt ille non puniatur ita intelligitur hic. Si aũt non timet procedat, qđ dicit in d. l. vt vim. Præterea in d. l. vt vim, non loquitur de persona vili. Pan. ita sensit in c. olim, de resti. spol. Sed opi. illam quod indistinctè non teneatur fugere, tenet d. Ias. in d. l. vt vim, quam probat multis authoritatibus, & benè.

ADDITIONES.

a Ale. Incontinenti. Quando dicatur incontinenti, per Bal. circa prin. qui idem videtur tenere. Cyn. & Bald. in l. cum antiquitas, sup. de test. dicit, quod antequam ad actus extraneos diuertatur, per Doc. in c. olim, el 1. de resti. spol.

b Ale. Percutiatur. An quis dẽat expectare vt percutiatur, per Doc. in c. olim, el 2. de rest. spo. vbi de hac mã. Et idẽ no. in l. 3. §. qui armati, hic all. & est tex. in l. 3. ĩ. qñ lice. sine iud. se vind. & in l. multas, de lib. cau. & quæ ibi scribuntur, & Bal. hic. Meno. Mars. consi. 11. num. 37.

c Alex. Secundum dubium. Quando dicatur fieri ad defensam, & quando ad vindictam, vide Bal. in l. 3. per illum tex. inf. de sicar.

d Alex. Tertium moderamen. Vide Bar. in d. §. tabernarius, gl. in c. significasti, de homi. & Sal. in l. 2. inf. de sicar.

e Paris. Doctrina. Adde, ꝙ dicit Bal. in c. 1. in prin. de pa. tenen. ꝙ offensor non præsumitur defensor nisi probet, tex. est ibi, subdit tamen, ꝙ qui excedit modũ in defendendo se, punitur de excessu, & sic minus. Alle. Io. An. in nouella, c. significasti, de pœ. & remis. Et sic uidetur inferri ex hoc dicto, ꝙ si defendo me, & hẽo aliam facultatem vulnerandi offendentem me, tamen vltra vulnus, ꝙ sibi intuli, si eum etiam occidi, non debeo puniri de occiso sed minus. Et hoc clarè determinat Io. And. in addi. ad Spe. in rub. de homi. & ibi refert Vbertum de Bobio hanc qõ. disputasse, & tenuisse, ꝙ non teneatur per l. Grac. inf. de adul. & c. olim, el 1. de rest. spol. & pro opi. Io. And. ad prædicta videtur tex. expressus in l. si adulterium cum incestu, §. Imperator, de adul. quem tene menti. Adde Lud. in l. cum mulier, ff. so. matr. & in singu. suo 4. & sic penitus arbitrio iudicantis, & idem videtur dixisse Bal. in c. 1. §. si quis vero, de pace iura. fir. in l. fi. j, vide tamen omnino Bart. in l. 1. quæ sit longa consue. inf. & ad Bar. in l. 3. §. fi. de ali. leg. Et ad prędicta facit ꝙ no. Bar. in l. diuus, maxime circa fi. de sica. & hanc q. format etiam Bal. in repe. huius l. in 9. q. alle. d. l. si adulterium. Et adde hic ꝙ dixi statim in fi. huius l. post Bar. secundum Per. de Anch. & ꝙ quis puniatur de excessu pœna mortis, est text. & ibi Bal. in l. 1. inf. de emen. ser. & uide Bar. in l. vt vim, & gl. in c. significasti, el 2. de homi. & Sal. in l. 2. inf. de sica. Inn. in c. si vero, el 1. de sent. excommu. & Bal. & Flo. in d. l. scientiam Pet. de Anch. in cle. 1. de hom. post gl. ibi, & dicit, ꝙ probata aggressura & insultu, si insultatus incontinenti percutit, semper non præsumitur ad defensionem. Ita no. in c. significasti, de homi. & in d. §. tabernarius, & Cy. hic, secundum eum dicit, ꝙ inspiciendi est conditio personarum, & insultantis & insultati, vt modo ad defensionem, modo ad vltionem presumere debeamus. Et hoc tenet Bal. hic, secundum eum, & glo. in d. Cle. 1. idem sensit ibi, per circunstãtias. Vbi autem de circonstantiis non apparet, probato insultu cum armis, maximè secuta percussione post insultum, quicquid incontinenti durante rixa insultatus egit percutiendo aggressorẽ, psumitur ad defensionem, & sic credit intellexisse glossatorem, & ꝙ no. 13. q. 1. in summa. Quid iuris si quis moderamen excedat non ex proposito? Dicit, ꝙ non tenetur. Secus ergo si ex proposito, & tũc credo, ꝙ non teneatur nisi de excessu, vt est casus no. in c. olim, de rest. spol. Pet. de Ancha. Et de hoc vlt. excessu, adde quod dixi post Bar. sup. in hac l. Item adde Bar. hic, Inno. in c. olim, in gl. inuoluit, de resti. spol. & in ista materia vide Bar. in consi. Vanutius Bal. in l. 1. sup. quando liceat sine iud. se vind. Et ad primũ dictum vide Bal. in l. 1. sup. de sica. & ibi tex. in l. quacumq;. §. 1. ad l. Aquil. & c. si perfodiens, & ibi gl. in ver. legib. sæcul. de homi. & gl. 23. q. in sum. & Bar. & Bal. in l. si ex plagis, §. 1. ad l. Aquil. & d. l. quaecunque, & Bal. in l. multis, de li. cau. & in l. vt vim, de iust. & iu. Adde ad hoc quod no. dicit Bar. in l. vt vim, in fi. uers. An si potes fugere, & non fugisti, vtrum tenearis, Et distinguit aliud in Pisano, quod non tenetur, si non fugit, quia timet verecundiam, aliud in Florentino qui est vilis. & non timet verecundiam, quia ipse tenetur. Et hãc opi. refert tenuisse Cy. hic. Adde vt per Bar. consi. proximè alle.

Vi pulsos. Hoc interdictum est annale, & non datur ɔ̃ hæredes, nisi quatenus ad eos peruenit. h. d. Op. de l. j. in fi. ff. eo. Sol. De eo, quod peruenit, datur ppetuo: de eo, quod non peruenit, datur intra annum. Opp. de l. licet. ĩ. de exce. Sol. ibi excipiendo, hic agendo. Op. ĩ. ne ex delict. defun. l. j. Sol. ibi lis erat contest. cum defuncto, hic non.

LEX III.

Authoritatem. Per rescriptũ Principis violenta possessio non confirmatur. h. d. Extra gl. op. allud, quod modicè lædit a aduersarium, rectè potest impetrari, vt l. quoties, de preci. Impe. offe. Sed hic p rescriptum solum, auferebatur interdictum, quod est momentaneæ posses. & sic modicum lædit, vt ĩ. si de mo. pos. fue. ap. l. j. ergo potest concedi. Sol. Illud est in odium violenti. Et tene menti istam legem, quia si aliqs occupat aliquam terram, vel possessionem per vim, & facit sibi postea a suo superiore concedi, non prodest b sibi, quin spoliatus sit restituendus, & fortè concessio non valet, ꝙ vidi iam, vt C. de fundo pat. l. 2. vel de fund. rei. priua. non recordor vbi.

ADDITIONES.

a Men. Modicè lædit. Crau. de antiq. temp. 4. parti. 4. par. prin. num. 89. Soc. iun. cons. 76. num. 12. lib. 1.

b Ale. Non prodest. No. ꝙ tenens aliquam terram per vim, licet eam postea impetret a superiore, non tener, quod no. ɔ̃ magnum Gul. & idem Bal. hic, facit in l. 1. inf. de fund. limit. lib. 11. & l. 2. inf. de fun. pa. Vide tñ Sal. & Flo. in l. vniuer. sup. de prec. Impe. offe. & Bal. in l. 1. in prin. inf. de Carb. edic. & Inn. in rub. de verb. obl.

LEX IIII.

1 Interdictum vnde vi, competit contra expellentem alium de possessione tam ciuiliter quàm criminaliter.

2 Si res intereat eo modo penes inuasorem, quo esset interitura penes possessorẽ, tenetur inuasor de interitu.

1 Si de possessione. † Expellẽs alium de posses. põt accusari criminaliter, & conueniri ciuiliter hoc interdicto, & tenetur de fructib. perceptis, & percipiẽdis. h. d. Glo. hic quærit, a quid † si res intereat eo modo penes inuasorem quo esset interitura penes possessorem. quid releuet? Glos. respõdet, ꝙ tenetur de interitu, vt ff. eo. l. pe. & l. si vi a rue, & ĩ. quod met. cau. l. j. & ff. eod. l. j. §. rectissimè. Sed contra hoc facit ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. quod si homo. Solu. ibi ideo, quia tenebatur ad triplum ideo releuabitur, vt nõ teneatur de interitu. Item contra hoc opp. de l. j. §. qui autem. ff. eo. vbi dicitur, quod pdo non tenetur, nisi ad id quod haberet possessor, sed subaudi ibi, & ad aliquid plus, vt gl. mirabiliter dicit.

ADDITIO.

a Ale. Gl. hic quærit. Quid veniat in hoc interdicto, adde quod etiam ista causa possessionis est priuilegiata, etiam in hac restitutione damnorum. Tex. est singularis secundum Io. And. in l. si quis ad se, inf. ad l. Iul. de vi, & ibi Bar. in prin.

LEX V.

Inuasor. Hic est aduertendũ: hucusq; tractauit Imperator mãm interdicti vnde vi. In hac l. & seq. ponuntur quæ ɔstõnes ɔ̃ violentos, nec pertinent ad interdictum vñ vi, sed hñt mãm separatã, & sunt ɔstõnes multum notabiles, vtiles, & singulares ideo aduerte bñ, quod hæc lex legitur duob. mo & sm veram lec. bř h. d. Qui inuadit rem possessam ab alio, pdictarũ ll. pęna punitur, qui inuadit poss. vacantem ad restõnem ex hac ɔsti. tenet. h. d. gl. mag. quæ est hic, fuit additio, & libri antiqui non dẽnt eam habere. Oppo. a diuisione, quod iure veteri hęc lex non procedat, quia ɔ̃ inuasorem nulla pęna erat statuta per interdictum, & si qua erat, non erat legitima, sed de iure prætorio. Item finis non procedit quia patitur pœnam, qui occupat posses. vacantem, vt ĩ. eo. l. fi. Huius timore hæc lex legitur trib. mo. principaliter. Primo, quod tota loquatur de iure antiquo, & sm hoc in fi. agetur de posses. rei ven. Alij dicunt, quod tota loquatur de iure nouo, principium sm l. si quis in tantam, finis verò, sm legem, cum quærebatur. ĩ. eo. & ꝙ ibi dr̃ de pęna, est ideo, q̃a actor hoc petebat, sed hic actor nullam pęnam petebat. Tertia lec. est, & istam tene, q̃a est magis notabilis, qđ principiũ loquit sm iura antiqua, finis aũt est ɔstõ noua, Nam ɔdõne ex lege ista inuasor posses. vacãtis cogitur ad restõnem. Dices tu, ad qd est bona hæc ɔstõ? vr̃ ꝙ ad nihil. Nam ista ɔstõ competit dño, qñ pp eius incuriam, vel errorem loca vacabant. Vnde hẽt probare se dñm necessario, & posses. vacantem ab eod. Illud enim sufficeret in rei vendicatione, q̃a probando se dñm o[illegible] ret. Rñdeo, in hoc possessorio pceditur magis summariè, nec [illegible]

quirunt ꝓbõnes ita liqdæ, sicut in rei vẽd. vt dixi s. ti. 2. l. j. & j. co. l. px. & l. momentaneæ. itẽ vr, ꝙ hæc ꝯstõ sit inutilis per l. vlt. j. eod. Rñdeo, illa loqui, qñ qs dolosè occupauit possess. vacãtem, hic qñ non dolosè, & iste est verus, & sanus intellectus istius ꝯstitutionis.

LEX VI.

1. *Qui authoritate superioris temere impetrata, possessionem inuadit, debet omni suo iure priuari, & nu. 2.*
3. *Si iudex non iustè iudicauit, et iuris ordine non seruato, qui illam possessionem ingreditur, punitur hac constitutione.*
4. *Quod iudex legitimè facit, videtur facere pars.*
5. *Citatio quantum ad primum decretum potest incipere a procuratore.*
6. *Executio quando fit in eadem re, de qua est iudicatum, non requiritur citatio partis.*
7. *Si quis ingrediatur possessionem sua authoritate ex iusta permissione iudicis, non incidit in constitutionem huius legis.*
8. *Si per executionem iniustam ei traderetur, quomodo succurratur expulso.*
9. *Forma libelli contra eum, qui authoritate superioris temere impetrata, possessionem impetrauit.*
10. *Delictum tutoris, vel curatoris, ab initio delinquentis nocet pupillo.*
11. *Qua sit forma libelli quando tutor, vel curator deliquit prout in hac lege.*
12. *In possessorijs recuperanda non habet locum exceptio dominij.*
13. *Condictio ex hac lege, vtrum sit personalis, an in rem scripta.*

Meminerint. † [a] Si authoritate rescripti iniusti, vel iniustæ sniæ, qa possess. ingreditur, suo iure priuai, & delictum administratoris non nocet minori, sed ipse punit: spoliatus iniustè authoritate iudicis ante oĩa est restituendus. h. d. Diuiditur in duas par. Primo qñ qs suo iure inuasit. Secũdo qñ administrauit noĩe alterius. Sc̃da ibi, sin aũt. Ex j. par. no. † ꝙ q authoritate superioris temere impetrata, possess. inuadit, dẽt oĩ suo iure priuari. Alia notabilia colliguntur in prosecutione mãæ, licèt gl. non bñ tetigerit. Sed d. Ros. cõmẽtauit & glossauit oẽs ꝯstõnes ꝯ. violentos, vt hẽtis p eum, & bñ. Op. ad istud principium, dicit ꝯuenien dos dños locorũ esse, &c. Si erat dñs, ad quid poterat ipse ꝯueniri? Vr, ꝙ ad nihil, quia ipse posset a quolibet alio vẽdicare, vt l. in rem, de rei ven. ergo multo magis detinere. Huius timore exponit glo. dños. i. putatiuos. Vel dic, dñis. i. possessores, ꝓsumuntur. n. dñi ex eo, quod possident ẽm Pla. Vel dic, poterat conueniri hypothecaria vel Publiciana, in realib. vẽl personalib. actionib. non curo. His ꝓmissis q̃ro, q̃d ꝯtinebat istud rescriptũ, vel sñia, de quo hic fit mẽtio. Tres opi. sunt in gl. Prima, ꝙ ꝯtinebatur aliqd pertinens ad litis ordi. Sc̃da qd ꝯtinebaĩ aliqd ptinẽs ad litis decis. Tertia, qd ꝯtinebaĩ aliqd pertinens ad litis executionẽ. Ad primum dico, qd rescriptũ ꝯtinebat litis delegationem iudicis, vt qa committebaĩ alicui iudici, vt de eo cognosceret, vel citabatur pars, vt ad iudicium veniret. Vide gl. super verbo vulgaro Hoc non placet, qa cum tale rescriptum seu sñia de occupatione possessionis nihil dicat, ista iniuria non oriebaĩ ex eis, sed ex malitia occupantis, & sic isto casu hęc lex non vr log, sed hẽt locũ ꝯstõ sequẽs. Sc̃do dr, ꝙ continebat aliquid ptinens ad litis decis. vt puta dicebaĩ in rescripto illi esse possess. restituendam, vel illum hr̃e iustam cãm, vide gl. Istam secũdam lec. vr velle tenere gl. i. hic posita in positione casus. Hoc idẽ tenet in l. miles. §. iudicati. ff. de re iudi. Sed licet ista lec. possit esse vera in se, [b] non tñ puto qd sit necessaria: nã licèt qs hẽt ius, si ingrediĩ authoritate sua, puniĩ per edictum D. Marci, vt l. extat, quod met. cau. Vñ ista ꝯstõ nõ fuisset necessaria. Est ergo tertius mod' legẽdi, qd hic ꝯtinebaĩ i sñia, qd liceret ĩgredi possess. sua authoritate. [c] tñ hoc facere non dẽt parte non citata aliàs ꝯstõne hac tenet. Hæc est vera lec. q̃ colliĩ ex eo, qd ĩ. sequiĩ in gl. qd si iudex vel Imperator, &c. Sed ꝯ hanc lec. opp. iustè possidet, q authore ꝓtore possidet, vt l. iustè, de acq. pos. Rñ illud verum, qñ iudex iustè interponit authoritatẽ suam parte citata negotio legitimè discusso, & ita dẽt intelligi opi. Hug. hic posita. † Si aũt iuste non iudicauit, & iuris ordine non seruato, q illam poss. ingrediĩ, puniĩ hac ꝯstõne. Ita no. in l. prox. in gl. mag. in qõnib. q̃ fiunt sup tpe, & ista est vera. quã tenent. facit ad hoc §. commi. vel epist. l. fi. & antepe. Opp. pars põt ꝯcedere licẽtiã ingrediendi sua autho. vt j. de pig. l. 1. † Sed qd facit iudex vr facere pars [d] vt l. si ob cãm. j. de eui. & l. j. si in cãm iud. & de pig. ac. l. eleg. in prin. ergo &c. Sol. quod facit iudex, vr facere pars, verũ est, si fa cit legitimè, sed hic non fecit legitimè, qa fecit parte non citata, ergo &c. vt s. cõmi. vel epi. l fi. & antepe. Quæro, dr hic, dños locorũ esse ꝯueniẽdos, & si non reperiunĩ, pcuratorẽ, & actorẽ esse ꝯueniẽdos [e] als q̃rẽdos: Verũ hoc sit verũ idistincte, videlicet, ꝙ primo dñs dẽat citari, & i subsidiũ pcurator. An vero citatio possit a pcuratore [f] icipere, tex. vr dicere, ꝙ sic, vt l. j. cir. pri. ff. de li. agn. In ꝯriũ vr. s. de proc. l. eũ q res, & ibi tangiĩ per Doc. tutior est practica, qd citatio incipiat a dño, vt hic vides. Gl. hoc no. in c. cãm q̃, eĩ, de dolo, & ꝯtu. tñ puto, qd sufficiat [g] † si citatio incipiat a procuratore q̃rũ ad primum decretum, quantũ verò ad ẽm decretũ, qd affert ꝓiudicium, non sufficeret. Casus est in l. hoc amplius. § fi. & l. seq. ff. de dã. infe. Quæro, dr [h] hic, actores &c. de quo actore loquiĩ. Quidã intelligunt hic in psona, q̃ ꝯstituebat actorẽ, vt in vniuersitate, vel tutore, vel curatore, q actorẽ relinquat. Alij intelligũt in actore, vel Castaldione: tene q̃ uis, nõ curo, qa vtraq; est bona. Procedo vlterius dr hic, ad insinuandas sñias, q̃ro, qd est hoc dicere? glo. hic dicit in positione casus, qd isti pcuratores & actores reqruni in hoc vt notificent dño Ros. dat huic legi aliam lec. mirabilem, & notabilẽ dicit, ꝙ qñ sñia insinuaĩ, hoc est, corã iudice pduciĩ, & petiĩ mãdari executioni, dẽt citari pars, dñs vel pcurator eius, aliàs si fieret executio parte non citata incideret in hãc ꝯstõnẽ. Ita dicit ipse, qd est notandũ. Cy. in l. ab executione. s. quo. appel. non rec. dicit idem, qd in executione dẽt pars reqri. Inn. ꝯ, de app. c. ex rõne, vbi dicit, ꝙ in executione nõ est citanda pars. Ego pono multũ latè in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iu. Et veritas est ista, qa si executio fit in alio, quam in eo de quo est iudicatũ, q a qs est ꝯdẽnatus in pecunia, & p pecunia capiuniĩ res aliæ, vel pro vna re, q̃ fortè nõ repeiĩ, capiaĩ alia, tunc cognitio dẽt ibi adhiberi ẽm formam l. a diuo

6 Pio. §. in vendõne, ff. de re iu. merito pars citabit sed † si fiet executio in illa eadem re, de qua sñia lata est tunc nõ reqri, qd citei pars

7 ita intelligo dic. Inn. qa nõ põt lædi. † Hoc ꝓmisso, [i] qñ qs ingrediĩ possess. sua authoritate ex pmissione iudicis exequẽtis, si qdẽ hoc faciebat licitè, qa pars non dẽbat reqri, non incidit in hãc ꝯstõnẽ,

8 vt l. iustè, de acq. pos. † Sed si iudex faciebat iniustè, tũc incidit i hãc ꝯstõnẽ, ẽm lec. Ros. notabilẽ & hoc est verũ, si authoritate sua ingredit, sed si p executorẽ sibi tradereĩ, nõ hẽret locũ hæc ꝯstõ, sed dẽret huic expulso succurri p applõnẽ ẽm formã l. ab executione.

9 s. quo. app. nõ reci. Vlt. q̃ro, † qualr formabiĩ libellus in hoc princ. Rñdeo, tu dẽs narrare q̃uo ille authoritate rescripti, vel sñiæ impetratæ temere, intrauit possess. tuam, te non citato, vel requisito, vel procuratore tuo: quare petis eũ priuari oĩ iure, quod habebat in illa re, seu pro illa re, non. n. est priuatus ipso iure, sed dẽt priuari

10 per sñiam. Venio ad secundã partẽ [k] huius l. Op. ꝙ delictũ tutoris, vel curatoris noceat minori, vt l. Polla, s. de his qui. vt indi. Sol. hic ab ipso initio deliquit, vñ noĩe pupilli nõ põt dici esse factũ, qa delictũ nõ venit ĩ administrõne, vt l. si pcurator. ff. de ꝯd. inde. ibi aũt ad initio agebat legitime, & sic noĩe pupilli factũ dr, qd plenius dic, vt ibi dicã. Op. dr hic, sin aũt habito plerũq; colludiũ, &c. Innuit ergo, ꝙ tutor, vel curator colludẽdo, cũ altera parte possessionẽ inuasit, & sic alia pars dolũ participauit, ergo de dolo nõ põt ꝯqueri, nec hĩc ꝯdõnẽ ex hac l. vt s. de transa. l. cũ donõnis. Huius timore dicit Ros. ꝙ hic fuit habitũ colludiũ inter seipsum nõ cum aduersario. Puto, ꝙ ipse bene sentiat. Nam hic text. dicit, sin autem habito plerumq; colludio, &c. No. ꝙ dicit plerumq;. q. d. q̃nq; fit colludium nõ interueniente parte. Ex hoc ego dico, [l] ꝙ ad esse istius ꝯstitutionis non reqritur, ꝙ probetur, ꝙ tutor, vel curator cum aduersario colluserit. Sed hoc timens Imperator, hãc ꝯstitutionem fecit.

ADDITIONES.

[a] Barb. Meminerint. Vide Bar. in consi. inci. Missus in possessionem, & vide do. Pe. in consi. 118. videlicet, quod possessor non potest sua possessione priuari per iudicem, etiam si sit citatus per generale proclama, per l. fi. C. commi. vel epis. & ingrediens authoritate iudicis incidit in pœnam huius constitutionis, debuit n. possessor requiri, & citari, arg. l. primæ, de ventre inspi. Adde Inno. pro ista l. in c. cum nomini. de conces. præb. & pro materia huius legis vide Bar. in consi. inc. in quæstione vertente coram Capitaneo.

Alc. Meminerint. Ad intellectum huius l. vide Imo. in l. a diuo, §. in vend. de re iud.

[b] Alc. Vera in se. Licèt princeps rescribat talem esse mittendum in possessionẽ, tñ nõ debet propria authoritate ingredi. fortius hic Bald. in prin. & adde l. j. si per vim, vel alio modo, & quæ ibi notantur, vide Bar. in l. a diuo Pio, §. in vẽd. ff. de re iu.

[c] Alex. Sua authoritate. Si iudex dicit in sententia, quod liceat actori ingredi possessionem propria authoritate absque alia citatione possit facere actor, sic per Bar. post gl. j. l. prox. & Bar. post gl. in d. l. in fi. in ver. sed pone, &c.

[d] Meno. Pars. Bar. Soc. inter consilia Maria. sen. consi. 158. col. 5. cir. med.

[e] Men. Conueniendos. Tiraq. de retrac. consang. §. 9. gl. 3. nu. 8.

[f] Alc. Procuratore. Et quod citatio possit incipere, a procuratore, vide text. & quod ibi Bal. in l. eum cle. sup. de epi. & cle. & quod no. Bar. eo. ti. in auth. item nulla communitas Pa. de Elea. in Cle. cãm, de ele. per illum tex. dicit primo citandũ dominũ si reperiretur in prouincia, aliàs citetur procurator, si dimisit, quẽ dimittere tenetur maximè post citationem, de his qui mat. accu. pos. c. 1. de proc. c. 1. Petr. de Ancha. ibi sequitur opi. Bar. sing.

[g] Alc. Quod sufficiat Adde quod idem voluerit Bal. Ang. & Sal. in l. eũ qui, sup. de proc. & Bar. in l. solet, ad fi. de alimen. leg. in l. quamuis, ff. de dam. infe. & Bal. in l. item ait, in prin. ff. ex quib. cau. ma. & Pet. de Anch. in d. c. causam, de ele. & dominus Ant. in c causam, de dolo, & contu. licet Pe. de Elea. in d. c. causam, dicat hoc esse verum, si dominus fuit absens, aliàs secus, & idẽ sequitur ibi do. Car. & Fulg. in d. l. eum qui, & Host. in d. c. causam, de dolo, & contu. & Bal. in l. 1. ver. sed quo modo, sup. de sen. & vide omnino per me, in d. l. eum qui, & vide Ang. in auth. de hære. & fal. §. hic nobis, & Imo. in d. l. si fiona, §. Iul. ff. de dam. infect.

Meno. Crau. consi. 181. nu. 11. circa princ.

[h] Barb. Quæro, dr. Adde Bar. in l. solet, ff. de ali. & ci. le. & vide tex. & Bal. in l. 1. de iur. & fac. ign. & Nic. de Neap. in l. defendente, ff de auth. tu. & q̃ plenè notaui ad Bal. in l. si cã, sup. de exce. rei iu. & Bar. in l. a diuo Pio. §. in venditore, de re iud.

[i] Alex Hoc præmisso. Adde quæ no. Bar. in l. 1. si per vim, vel alio modo, & quæ no. Doc. in l. iustè, de acq. pos. & vide, sup. etiam in 3. lec. sed contra hanc l. 1. in hoc facit c. ad petitionem, de accu. sed Sal. hic saluãdo gl. aliter loquitur, & vide Mod. Inst. de act. in § quadrupli.

Alc. Secundam partem. Vltra ista, vide ea q̃ no. Bar. in l. 1. §. si proc. circa fi. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Adde quod dixit Spe. in ti. de contu. §. fin. in fi. quod licet minor non compareat purgando contumaciam sui administratoris tunc nõ poterit ex illa cõtomacia ei iudici, vel pro debito capi. Ad quod l. neq; impuberes, & quod ibi Doc. maxime per Ang. ff. de in ius uoc. Itẽ expensæ, q̃ imponuntur ratione ꝯtumaciæ, verè cessabunt tũc in psona minoris, nisi esset doli capax, quod posit mulctari, sed veniret, restituendus, ut no. in Spe. & no. in d. l. neq; licet ex contumacia ipsius tutoris, & amicorum, & cognatorum, de quib. fit mẽtio in l. hoc ait §. 1. & quod no. in l. apud Iul. ex quib. cau. in pos. ea. & in l. si minor, ff. de bo. auth. iu. pos. posset peruenire ad missionem in possessionem ex primo decreto in bonis minoris, ad quod vide, quod notant Mod. Inst. de ac. §. fi. & Ang. in l. certo carcerem. Adde Bal. consi. 54. 2. uol. Abb. consi. 29. & 48. 2. lib.

[l] Alc. Ego dico. Contra ut tenere Bal. in l. 1. §. si procu. ff. si quis ius dicen. non obed.

facit. Et hoc ēt sentit gl. hic, q̄ dicit idem si bona fide, fm Pyleum.
11 Quæro, † qualiter formabitur libellus in 2. par. huius. l. Rn̄deo, vna est accusatio criminalis ꝯ tutorem, vel curatorem hoc faciētem, & ista potest competere pupillo, in cuius læsionem hoc factum diceetur. Item posset cōpetere spoliato, qui ex hoc dr̄ læsus. Alia est actio ciuilis. s. ꝯdō ex l. ista, quæ datur ꝯ ipsum pupillum, ad quem peruenit possessio, vt posses. restituat. Circa hoc quæro vtrum ꝯ agentem ꝯditione ex hac l. ad posses. possit opponi exceptio dn̄ij.
12 Responde ꝙ non possit, per regulam generalem, quod † in possessorijs recuperandæ, non habet locum exceptio dn̄ij, quia spoliatus ante oīa est restituendus, vt l. si quis ad se fundum. ī. ad l. Iul. de vi. & l. j. circa prin. & ibi no. ff. eo. Secundo per text. huius l. vbi dr̄, illico quidem possessio ei, a quo est ablata, reddatur. Ex eo ꝙ dicit, illico, apparet, ꝙ qō dn̄ij, vel exceptio dolo facis, nō habet locum. Etiam hoc sentit gl. quæ est super verbo, reddatur. In eo ꝙ dicit, saluo iu-
13 re pupilli in vendicando, ergo illud ius dēt reseruari. Quæro, † vtrū condictio ex hac l. sit personalis, vel in rem scripta. Rn̄deo, inquantum ꝯdō ex hac lege datur ad pœnam, hoc est, ꝙ qs suo iure priuetur, vel tutor puniatur, est personalis sine dubio. Inquantum datur ad recuperandum possessionem, vr̄ ꝙ sit scripta in rem. Quod apparet, quia datur ꝯ pupillum, ad quem peruenit possessio facto tutoris, licèt non dicatur hoc facere tutorio nomine. Pro hoc facit regula, quæ est, ꝙ interdicta omnia sunt in rem scripta, vt l. 2. §. pen. ff. de interdict. hoc autem relinquitur sub dubio.

CONTRARIETAS.

Aduerte, qn̄ violentiam facit tutor aīo colludendi, vēdicat sibi locum ista lex meminerint, fm Bar. hic. Contrarius tamen sibi allegatur in l. j. §. si quis procurator. ff. si quis ius dicen. non obtemp.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia dicas fm ipsum Bar. si bn̄ videatur, ꝯcorditer dicit vbiq; vnum, & idem. sed plus & clarius loqtur in l. meminerint. Nā verū dicit in d. §. si quis procurator. Sed qn̄ tutor colludit cū aduersario, præiudicat pupillo, quia ēt aduersarius est in dolo, & ex dolo suo nō dēt cōmodum reportare. Et dicit ipse Bart. hic, in l. meminerint dū op. & soluit fm Roff. quia collusio fuit facta inter seipsum, nō cū aduersario Sic ergo clarè solue. Aut collusio fuit facta cū aduersario, & ꝑ ꝓ dicta nō fiet ꝑiudiciū, nec hēt locū dispō huius l. & ita ꝓcedāt dicta in §. si ꝓcurator. Aut dicta collusio fuit facta cum ipso tutore solū, & procedant dicta in hac lege Meminerint.

LEX VII.

1 *Inuasio rei alienæ quomodo punienda sit.*
2 *Audacia in bonam partem posita laudatur, & permittitur, in malam partem damnatur.*
3 *Qualiter masculinum concipiat fœmininum, & nu. 4.*
5 *Hermaphroditus siue calescat in masculino siue in fœminino sexu punitur constitutione huius legis.*
6 *Idem in milite, rustico, & fœmina, & si inuadat possessionem rei alienæ an possit ignorantiam prætendere.*
7 *Adultus & pupillus an teneantur constitutione huius legis.*
8 *Et quid de minore.*
9 *An patronus inuadens teneatur liberto hac constitutione.*
10 *Filius & libertus, qui inuadunt, tenentur patri, & patrono constitutione huius legis.*
11 *An dominus teneatur de facto serui, vel pater de facto filij.*
12 *Alienatio rei, quando est prohibita fauore personæ alienantis, tunc non est prohibita propter delictum.*
13 *Furiosus & mente captus non tenentur hac constitutione.*
14 *Neque etiam prodigus.*
15 *Si Abbas, prælatus, tutor, vel monachus inuasit, non tenetur Ecclesia, nec collegium, neque pupillus, nisi factum fuerit communicato consilio.*
16 *Si credens me possidere inuasi possessionem alterius, non teneor hac constōne.*
17 *Magistratus inuasor non tenetur, nisi fecerit tanquam priuatus.*
18 *Constitutio huius legis habet etiam locum in rebus immobilibus.*
19 *An hēat locum in iurib. incorporalib. in vsufructuario, emphyteuta, et similib.*
20 *Si inuado rem, quam alij commodaui, vel apud alium deposui, nō teneor, nisi interuersa erat possessio*
21 *Si furi furanti rem meam abstulerim, nō teneor, nisi iam ad locum destinatum peruenerit.*
22 *Si occupaui equum tuum quem possidebas, teneor constitutione huius l.*
23 *Si vnus habet possessionem, alter detentionem, & alius proprietatem dabitur condictio ex ista lege possidenti tantum.*
24 *Si inuasi rem vt habeam pro pignore, vel in solutum, habet locum ista lex, nisi lege, vel pacto permittente inuasi.*
25 *Debitor auferens rem creditori eam possidenti, tenetur hac lege.*
26 *Quo tempore habeat locum constitutio huius legis, & an etiam post sententiā.*
27 *Possessor clandestinus tenetur hac constitutione.*
28 *Inuasor, qui incidit in pœnam huius l. perdit dominium rei per sententiam.*
29 *Quod acquiratur spoliato.*
30 *Forma libelli contra inuasorem possessionis rei suæ apud alium constitutæ.*
31 *Inuasor rei alienæ eam restituat, & in æstimatione proprietates eius rei condemnatur.*
32 *Si est expulsus fructuarius tātum, vel proprietarius tantū, quid æstimabitur.*
33 *Si inuado rem communem mihi & alteri socio possidenti, quomodo tenear.*
34 *Si deijcio eum, qui possidet vsumfructum meum, perdo ius vsusfruc. & deiecto applicatur.*

a 1 **Si quis [a] in tantam.** Hæc est lex multum famosa. † Qui possessionē rei suæ apud
b aliū ꝯstitutæ inuaserit, eā restituet, [d] & dn̄io priuabit. Si vero rem alienā inuasit, eā restituit, & in æstimatione ꝯdēnat. b. d. Gl. diuidit hanc legem in qnq; par. Tu vero diuidas in duas partes princi. Prima loquit, qn̄ quis inuasit posses. rei suæ. Secunda qn̄ inuasit in posses. rei alienæ. Scda ibi, si verò alienarum. Item prima subdiuiditur. Primo loqtur de persona inuadente. Scđo de re inuasā. Tertio de tpe inuasionis. Quarto de pœna inuadentis, fm gl. & bn̄. Partes patent per gl. Notab. sunt satis clara. Op. hic damnatur audacia. Contra, imò vr̄ ꝙ audacia permittatur & laudet, vt l. Gal. §. vidēdū. de li.
2 & posth. Sol. † Qn̄q; audacia ponit in bonā partē, vt qn̄ fit sup bo. ita loquit ibi. Qn̄q; ponit in malā partē, vt qn̄ fit super delicto: ita loquit hic. Opp. dr̄ hic, furoris audaciā, & sic innuit ꝙ furor punit. Contra l. diuus. ff. de of. præsi. & l. infans. ad l. Cor. de sica. Sol. expone hic furoris. i. temeritatis. Nō. n. erat ita furiosus qđ intellectu careret, sed furiosus. i. superbus, & furibundibus in malo. Opp. dr̄ hic
c apud fiscum, [c] vel apud homines, ꝯ illud dr̄ apud me, ꝙ a me tenet, vt l. pēnes. ff. de ver. sig. Sed rem immobilem non dr̄ quis posse tenere propriè, qa non potest teneri manib. ergo vr̄ ꝙ ista lex non hēt locum in reb. immobilib. ꝙ est ꝯ casum Insti. vi bon. rap. §. pen. vbi habemus istam legem magis claram quam hic. Solu. ꝙ hic dr̄ apud. intellige vel penes, & sic rem mobilē, vel immobilē cōprehēdit. Ponit ergo hic. apud, largè, & impropriè. Op. dr̄ hic, ꝙ qs priuat dn̄io. Cōtra. ff. vti possi. l. si duo. §. si. qđ met. cau. l. si mulier. §. q posses. Sol. Qn̄q; qs cōmittit violentiā expulsiuā, seu ablatiuā, & tunc hēt locū pœna huius l. Qn̄q; qs committit violētiam expulsiuā, & tūc hēt locū pœna q̄ est ex edicto, ꝙ me cā, vt l. si mulier. §. q posses. ff. quod met cau. Qn̄q; qs cōmittit violētiā turbatiua, tunc hēt locū l. si duo. in fi. ff. vti pos. qa cum illud sit minus delictū, non punit nisi circa pos. Sumus expediti de oīb. gl. paruis & de prin. glo. mag. in fi. 1. par. Gl. dat hic. & ibi plures sol. Veritas est ista, ille qui aufert
d rem, [d] priuatur omni iure, ꝙ habet in re. Ita loquitur hic, non autē perdit actionem furti, q̄ dabitur ad duplū, uel quadruplum. Illa. n. non datur ad rem, neque pro re, sed ad pœnam. Ita loquitur lex contraria, Modo habetis expedita omnia contraria in l. nostra.

Veniamus. Ad q. & gl. sua diuidit seipsam, & ideo nō est necesse, ꝙ diuidatur alio modo, fm ꝙ fuit diuisus tex. ista gl. quærit primo de personis, secundo de reb. ideo primo q̄ro de personis. Dr̄ hic. si qs. Quæro, qd de fœmina, an teneatur hac constitutione. Gl. dicit ꝙ sic, de uerb. sig. l. j. an masculinum genus concipiat fœmininum Dy. & Iac. de Are. ponuntur in l. j. ff. de uerb. sig. d. Cy. in l. quicumq;. ī. de ser. fug. & ideo non curo hic multum insistere. Sed dicam solum quātum ad ꝑsens expedit:
3 qđ † si qdem tractamus de fauore, masculinū ꝯcipiat fœmininū, vt l. si qs ita. ff. de test. tut. Si tractamus de odio aut profert ab hoīe, & nō ꝯcipit fœmininum, ut l. j. §. quare. de uen. in pos. mitt. Si profert a l. & tunc, aut odiū est rōnabile, & comprehendit fœmininum. Ita loquitur hic, & l. si quis id qđ. de iur. om. iud. facit de neg. gest. l. 3. Si uerò

ADDITIONES.

a Paris. Si quis. Limita vt per Fel. in c. nihil. extra. de præscrip.
Men. Forma libelli in hac materia. Signo. consi. 75.
b Ale. Eam restituet. Concordat c. placuit, 6. q. sed Inn. in c. olim, de rest. spo. limitat singu videlicet quādo quis non potest habere rem suam furto subtractam, vel ei, quia tunc potest illam vel æquiualentē propria authoritate accipere. Pro quo est gl. sing. in c. ius gen. 1. dist. facit ꝙ no. Io. An. in c. olim, de dolo & contu. gl. in l. nullus, ī. de iud. nisi ex illo fortè orietur scādalum, fm Inn. in d. c. olim, ex quo infertur, ꝙ statutum loquens de furto, non habebit locum in tali furto. Facit in simili ꝙ consuluit Raynerius cuidam scholari qui luserat librum in domo alterius, vt alium alliceret ad ludendum, & librum subtrahere fecit, accusatus fuit de furto dicit illum non teneri de furto, per tex. sing. in l. 1. § 1. ver. furtum factum dom. ff. de aleato. sed hæc lex non habet locum, de iure Can. fm Bal. in proœ. feu. & Doc in c. 1. de dolo & contu. maxime Iac. But. ad quod bene facit c. suam, de pœ. & re. no. Bar. in d. §. Cato, de verb. ob. & ibi per Alex. cum concor. in 4. limi. Item fallit, qō per meum compuli debitorem meum cōdemnatum per iudicem soluere, nec incidi in pœnam l. extat, quis casu tex. sing. & ibi dicit Alb. ꝙ met. cā. in l. si § si licet gl. ibi dicat ꝙ tenetur pœna edicti D. Marti, tū illam reprobat Old. cum fecerit iudice permittente. Et ad materiam huius l. etiā no per Inn. in c. cū dilectus, de ord. cog. & hāc legē limita, nisi ex præsumptione aliqua licentiæ quis ingressus fuerit possessionem tanq̄ suā, fm Bald. in auth. licentia, & hic per gl. in auth. habita. Et an hēat locū in reb. eccles. per gl. & Do. in c. 1. de dolo & cont. & formam libelli vide in Spe. de rest. spol. §. 1. ver quādō est &c. & ī. p Bar. in hac l. ad tex. ibi, ante euentū iudicij subdit Inn. maxime post sniam, vt hic, & dicit glo. super ver. euentum, & vide Bar. 3. in 3. par. unde dicit, ꝙ si venditor occupauit sibi rem per sniam adiudicatam, priuatur iure suo, & idē in os sniam in incorporalib. vero ubi nil corporale attingit, ut electio, & iurisdictio & similia, statim late snia actor pōt ingredi posses. fm Inno. in c. cum nostris, de conces. præb. ꝙ assumpsit Bel. in l. traditionib. ī. de pac. & in l. 1. in fi. cōtra utriusq; iud. & in l. quoties, ī. de rei uen. Sed an hæc lex habeat locum contra expulsorem eius qui incontinenti fuit expulsus, unde in l. possessionem, ff. de ui, & ui ar. & in l. si quis ad se fundum, ī. ad l. Iul. de ui. Itē hanc l. limita in casu l. si constituerit, ī. si. neg. & ibi no. & gl. hic me. Item limita ubi quis impetrasset contra debentem, secus si contra non debentem, quia punitur in quadruplum, & cadit a iure suo, authē. & omnino, & ibi gl. & Bal. ī. ne uxor pro mari. ubi in fi. dicit ꝙ a pœnæ priuationis excusat error, per gl. in auth. habita, adde, ꝙ hæc lex habet locum in occupante seruum suum qui se pro liberto gerebat fm Guid. de Suza hic, quem sequitur & refert Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de rest. spo. §. 1. ver. qui tamen. Et an habeat locum in muliere, colono, depositario, & sequestro, unde per Io. And. in d. addi.
c Ale. Apud fiscum. De dictione apud, & penes, adde etiam gl. et Bar. de dictione penes, et in l. 1. in prin. de lib. exhi.
d Alex. ī. Aufert rem. Qui aufert rem, priuatur omni iure, quod habet in re, unde Bar. in l. si quis, C. ad l. Iul. de ui.

vero tractamus de odio irrõnabili, vt φ qs ex facto alterius puniaĩ, tunc secus, vt ĩ. ad l. Iul. ma. l. quisquis, §. ad filias. Et ista sunt vera, qñ proferunĩ in mĩ indifferenti, q̃ ɔgruit masculino, & fęminino. Nã si congruit masculino tm̃, non est dubium, quod continetur mulier, vt officio tutelę, procuratoris, iudicandi, & similib. vt l. fœminę, de reg. iur. Prædicta vera, nisi aliud de mẽte ꝓferentis appareat. Ista sunt multum notabilia. Sed dubitatur † qualiter masculinum concipiat fęmininũ, vtrum ex hoc sit propria significatione, vel ex interpretatione extensiua gl. in l. j. de ver. sig. dicit φ est ex interpretatione extensiua. Ita & Dy. ibidem, & Cy. in l. qcũq;. Idem dicebat do. Iac. But. hic. Ego aũt dico sic. Nos hẽmus qdam noĩa merè masculina, exemplum, vt laborator, fructuarius, tũc masculinum ꝓlatum eo casu non concipit fœmininum ex extensione, vt l. ꝓnũciatio, in prin. de ver. sig. in eo, qđ dicit, porrigiĩ, q. d. extenditur p nos. Qñq; hẽmus quoddã nomẽ cõe, vt hõ, tũc sine dubio cõprehẽdit masculinũ, & fęmininũ ex ꝓpria significatione, vt l. hoĩs, de ver. sig. Hẽmus qđã q̃ sunt signa, vt qsqs, qcũq;, & silia, ista signa de se nihil importãt, nisi rõne adiuncti. Aut ergo istud signum proferĩ cum adiuncto masculino, aut cũ adiũcto noĩe cõi, aut simpliciter. Si cũ adiuncto masculino, est idẽ qđ dixi de masculino, vt porrigaĩ ad fęmininum ex interpretatione. Si cũ adiuncto noĩe cõi, ex ꝓpria significatione cõplectiĩ masculinũ, & fęmininũ. Istud ꝓbaĩ in l. qsqs, de ver. sig. Qñq; ꝓferĩ simplr, vt fuit in casu legis nr̃æ, si qs in tãtã, & tunc in dubio recipit determinationẽ a noĩe cõi, vt cum dico, si qs. s. hõ, & sic de propria significatione, vt l. j. de ver. sig. in eo, φ dicit cõplectiĩ, qđ significat, qđ nã vocabuli hoc cõprehẽdaĩ, nõ ex extensione. Ita dicit tex. clarè in l. si qs id φ, de iu. om. iu. Quæro, qd † de hermaphrodito? Dico, amodo nõ est qõ, qa siue calescat in sexu masculino, siue in sexu fęminini, cõprehẽdiĩ hac l. Quæro, qd † de milite,[a] & rustico? Dicit gl. qđ hac lege teneniĩ, nec possunt ꝑtẽdere ignorãtiã, qa inuadere est ɔ̃ ius nãle, vt l. venia, ĩ. de in ius voc. Ita dicit gl. & Rof. & do. Ia. sequẽdo eã dicit, φ inuadere possessionẽ rei alienæ, est ɔ̃ ius nãle, & procedit gl. nr̃a, sed inuadere pos. rei suæ, & credere sibi hoc licere, nõ est ɔ̃ ius, qđ apparet, qa nõ puniebaĩ ante legẽ istã, vt Insti. vi bo. rap. §. pe. & sic milites, & rustici, qa pñt ius ignorare, ꝓbatis ꝑsumptionib. ex qb. ista iuris ignorãtia ꝑsumereĩ, excusanĩ, vel excusari dẽrẽt ab hac ɔstõne, & idẽ in muliere. † Quæro, quid de pupillo[b] & adulto? Gl. dicit, si qdẽ est ꝓximus infantiæ, nõ teneĩ, qa talis ætas, qđ videt ignorat, vt l. j. in prin. de fal. mo. postea verò teneĩ, vt l. impuberẽ, de fur. nec restituiĩ, vt l. si ex cã. §. nũc videñ, de mino. Ita dicit gl. Rof. hic, & ẽt Iac. de Are. & ẽt Iac. But. intelligunt istã gl. dicere verũ in delicto, qđ cõmittiĩ cõmittendo, seu faciendo. Si vero delictũ cõmittiĩ omittendo, seu negligẽdo, tunc minor 18. annis excusatur, vt in auth. de capti. ĩ. de epi. & cler. qđ est notãdum. † Item qđ gl. hic dicit, φ † minor nõ restituiĩ, intellige qñ inuasit dolo: sed qñ inuasit credens sibi licere, tũc hẽret resti. in inte. vt l. j. si aduer. delic. Quæro † an patronus inuadens teneatur liberto hac ɔstõne. Dicit gl. φ nõ, qa infamat saltẽ de facto. Tu dic, aut agiĩ ɔ̃ eũ quasi dolo occupauerit, & verum dicit gl. aut quasi occupauerit culpa, credens sibi licere: tunc cũ nulla infamia ɔ̃rineatur de iure, nec de facto, dabiĩ ɔ̃ patrẽ & pr̃onum. † Quæro, qd ecõuerso an pr̃i, & pr̃ono deĩ ɔ̃ filium, & libertum. Gl. φ sic, & benè. ff. de fur. l. si quis vxori. §. sed si filius. Quæro † an dñs teneatur de facto serui, vel pr̃ de facto[c] filij? Gl. dicit, φ dñs teneĩ tm̃ noxaliter, pr̃ de peculio, in eo qđ ad eum peruenit. In eo, qđ hic dĩ, φ pr̃ hic teneĩ de peculio, an sit verũ ẽt de peculio aduẽtitio? Ia. de Are. dicit hic, φ si filius inuaserit rẽ suam aduentitij peculij, φ priuatur proprietate. Nec ob. l. cum nõ solum. §. filius. ĩ. de bo. q̃ lib. vbi vr̃, φ filius non põt alienare, qa hic non alienat filius, sed lex, arg. ad hoc in l. 3. in fi. cũ l. seq. ff. de re. eo. Ego fui tãtæ audaciæ, φ ɔsuluit ɔ̃nũ in q. de facto. Dẽs. n. scire, φ † qñq; alienatio ꝓhibeĩ fauore ꝑsonæ alienantis, & tũc alienatio, q fit delinquẽdo, nõ est prohibita. Rõ, qa pp suũ delictũ perdit fauorem, seu priuilegium suum, & ita loquitur qđ ĩ. dixi de minore delinquente, p hac ɔstõne puniĩ, qa eius fauore alienatio est ꝓhibita, nõ fauore alterius. Qñq; alienatio ꝓhibita est in fauorẽ alterius, tunc ẽt delinquendo quis nõ alienat. Hoc probaĩ in muliere, q̃ non põt alienare dotẽ, cũ ẽt hoc spectat ad fauorẽ tertij, tunc ẽt delinquendo, dos non publicaĩ, nisi in aliqb. casib. vt l. qnq;, ff. de bo. dam. hic etiã casus est in l. si finita. §. si de vectigalib. de dam. infe. & ibi dixi plenissimè, & in l. Statius. §. fi. de iure fis. Quæro, qd † de furioso, & de mente capto. Dic vt in gl. † Quæro, quid de prodigo[d] hæc est notabilis q. quam nescio alibi gl. hic dicit, φ vr̃ non teneri, vide gl. Eam reprobant oẽs Doct. cõter. Primo reprobant eam do. Fran. Accur. Iac. But. Iac. de Are. & Cy. & oẽs. Nam prodigus æquiparatur pupillo, & adulto, vt l. si curatorẽ habens. ĩ. de in inte. resti. expressius in l. certi condictio. §. idem q̃ri. ff. si cer. pet. sicut ergo pupillus, & adultus delinquendo alienãt, ita ipse ꝓdigus. Cũ. n. sit interdicta alienatio sibi fauore eius, ergo &c. de hoc dixi in l. si cui bonis, de ver. obl. Quæro quid † de Abbate,[e] prælato, tutore, monacho, & simi. gl. dicit non teneri ecclesiam, vel Collegium, nisi factum fuerit cõicato ɔsilio, vt habetis in ea. In eo quod dicit de monacho, dic idẽ, quod dixi. ĩ. de seruo. In eo quod dicit de Abbate, & tutore, faciente sine consilio Capituli, vel pupilli, dicit verum. In eo, quod dicit quod factum est cõicato consiliorum, intramus in aliam qõnem, vtrũ Vniuersitas possit delinquere, & si delinquat, qualiter puniatur. Doc. hic aliquid posuẽt. Et plenissimè in l. aut facta. §. fi. ff. de poe. † Quæro, quid si credẽs[f] me possidere inuasi posses. alterius. gl. dicit φ non teneor, quia neminẽ sua posses. priuare volui, vt habes in ea. Sciendum est ergo circa hoc quod ad hoc, vt hæc constitutio locum habeat, requiritur quod quis inuadat possessionem, & habeat animum inuadendi posses. alterius, vtrum aut credat sibi licere, siue sciat sibi non licere, teneĩ. dic, vt Insti. eo. §. pe. Quæro, quid si reuertentem te ad tuam posses. non admisi. Item, quid si postquam fui ingressus, tu suspicatus fuisti te posse repelli? dic vt in gl. † Quęro, quid de magistratu,[g] qui ingreditur posses. alterius. gl. dicit φ nõ tenetur, nisi fecerit vltra officium, tanquam priuatus: tñ si alius hoc facit authoritate magistratus, habuisti ĩ. l. proxi. & ĩ. dicam. Sumus expediti de prima par. gl. venio ad secundam minus difficilem super reb. Quæro, † an hẽat locũ in reb. immobilib. tex. dicit φ sic, Inst. vi bo. rap. §. pe. † Quæro an habeat locum in iurib. incorporalib. Hic aduerte, quædam sunt iura incorporalia, pp quæ nõ possidetur res, in qua hr̃ illud ius, sed dr̃ haberi quasi possessio illius iuris, tunc cum istæ verè non possideantur, non põt hr̃e locum directo ɔ̃dõ ex hac ɔstõne, vt l. quoties. ff. de seru. Quędam sunt iura, pp quę possidetur ipsa res, in qua hr̃ istud ius. Exemplum in vsufructu, nã vsufructuarius nãliter possidet: emphyteuta, superficiarius, & similes,[h] possident fundum in quo habent ista iura, tunc si possessio inuadatur, non est dubiũ, qđ habeat locum hæc cõstitutio directa, seu pœna eius, & vide gl. quæ hoc valde notabiliter dicit. Quæro, qñ isti, qui habẽt ista iura in re, inuadunt possessionem, vtrum puniantur tanq̃ dñi inuadentes, an tanq̃ non dñi, dic vt in gl. Quærit gl. quid † si inuado rem, quam alij commodaui, vel apud alium deposui? dic vt in gl. Quid † si furi furanti rem meam, abstulerim, an tenear? dic, vt in gl. Quærit glo. pone, qđ extraneus abstulit[i] alicui rẽ, quã sibi cõmodauerã, vel apud eum deposueram? dic vt in gl. Quærit gl. quid † si equum tuũ, quem dimisisti in pascuis, ego occupaui? Br̃, aut possidebas, & teneor hac constitutione, aut possessio illius equi erat vacans, & habet locum ɔdõ ex l. vlt. ĩ. eo. Quærit gl. quid † si vnus habet posses. alter detentionem, alter proprietatem, cui dabitur condictio ex l. ista? Certe possidenti tm̃, vt hic dr̃. Quæro, quid † si inuasor non habet ius in re, sed erat sibi debita res, an ei dabitur ɔdõ, gl. dicit φ sic, licèt habeat locum edictionis D. Marci. Prædicta vera,[k] nisi inuaserit lege vel pacto permittente, & vide gl. Quærit gl. † quid si debitor rem auferat creditori: Certè tenetur hac constitutione, si creditor possidebat rem. Sumus expediti de secunda parte, veniamus ad tertiam partem de tpe. Quęro, dr̃ hic ante aduentũ[l] iudicialis arbitrij. Quæro, † qñ habet locum hæc constitutio. Br̃ pp multa tene mẽti hoc. Ista lex habet locum, siue aliquis inuasit anteq̃ esset lis mota, siue post eam motam lite pendente, siue ẽt ea finita, dum tñ iniustè inuadat. Circa quod gl. dicit tria verba notabilia multũ. Qñq; nulla præcedit sñia quod liceat inuadere, & habet locum ista lex sine dubio. Qñq; ꝑcedit sñia, φ inuadere liceat, tunc si qdem sñia fuit iustè lata, & rectè, nulla ɔstõ puniens locũ hẽt. Si vero nulla ꝑcessit sñia rectè lata, tunc habet locum ɔstõ l. meminerint. ĩ. eo. si ista est verissima opi. quam dixi super l. meminerint. Quęro, † an hæc lex locum hẽat in possessore clandestino. Glo. dicit, φ sic, & dic, vt in ea. Sumus expediti de 3. par. gl. venio ad quartam. † Dr̃ hic, dñium rei amittat. Quæro, an ipso iure vel per sententiam. Br̃ dr̃ per sñiam. quod

ADDITIONES.

a Barb. Quæro quid de milite. Bar. putat non habere locum hanc l. fortè potest dici verum, nisi rusticus esset sagax, vt sunt rustici Bon. l. athletæ, §. de rusticis, ff. de excu. tu. Idem in milite, si est Doctor, vel si fuit scholaris in iure, iuxta no. per Bar. in l. i. ĩ. de iu. & fac. ign. & fortè indistinctè potest dici, quod tenetur, quia debuit consulere peritiores, iuxta no. per Bal. in l. iuris ignorantia, ĩ. qui admit.
Alex. De milite. An error iuris excuset militem, & rusticum ab hac pœna, vide per gl. & adde gl. in l. regula, in prin. ff. de iu. & fac. igno. & per hoc videtur dici posse in fœmina, cuius contrarium tamen dictum est ĩ. Et ad ista vide Bal. in l. accusatum de vi turbatiua, & quæ scripsi post Lud. in l. iustè, ff. de acq. posses.

b Barb. Quęro, quid de pupillo. Vide qđ notatur in l. excipiũtur, ff. ad Syl. & Bal. hic tamen gl. in c. i. de dolo, & cõtu. tenet indistinctè quod hæc lex non habeat locum in minore, do. Io. ibi transit cum opi. Bar. inter Legistas, & glo. ibi, & etiam dic, quod non habet locum in ecclesiasticis.
Ale. De pupillo. An pupillus, & adultus excusenĩ a delicto isto, & adde quod no. Bar. in l. si cui bonis, de ver. obl. Sed quod minores restituantur aduersus hanc pœnã, & & ecclesia tenet gl. in c. j. de do. & cõt. quæ incipit, argũ, & qđ no. Bal. in l. accusatum de vi turbatiua, in 4. q. cum seq. & Rom. in l. iustè de acq. pos. & ibi post eum scripsi.

c Menoch. De facto. Alc. consi. 522. nu. 2. circa med. & nu. 3. 4. vbi Bar. hic declarat.

d Alex. De prodigo. An prodigus obligetur ex delicto, tangit Bar. in l. si curatorem habens, ĩ. de in inte. resti.

e Alex. Abbate. In eo quod dicit de Abbate, & nisi ratum habuerit, vt not. gl. in c. cum dilecti, de ord. cog. in 3. gl. tangit in l. iubemus, ĩ. de sacros. eccl. in vlt. gl. & ibi Bar.

f Alex. Credens. Ad hoc vide gl. & quæ dicta sunt in prin. ĩ. post Bar. & gl. in l. sequitur §. si fundum, ff. de vsuc. Et quod dixi ĩ. in prin. huius legis, & an hæc l. habeat locum si tu me expulisti, & ego te incontinenti expuli, an tu, & ego incidamus in hãc pœnam, vide gl. in l. si quis ad se fundum, & ibi Bar. ĩ. ad l. Iul. de vi.

g Ale. De magistratu. Circa istam partem quæro, vtrum habeat locum in reb. ecclesiasticis, vel minorum, & vide quæ s. dixi in prin. huius legis.

h Ale. Superficiarius, & similes. Quidam in feudo, vide Bal. in l. pe. ĩ. si a non comp.

i Alex. Extraneus abstulit. Vide Bar. in l. 3. §. Nerua, ff. de acq. pos. & ibi Doc.

K Ale. Prædicta vera. Vide in l. cum creditor, ff. de fur.

l Alex. Aduentum. Et vnum scias, quod si quis aufert mihi rem meam, & alter dat, potest absque partis citatione reuocari, secundum Inn. in c. querell. de ele. dicit Spec. contra, in ti. de primo decreto, §. restat, ver. quid, ad quod vide, quæ dixi post Bar. in l. de vnoquoque, de re iud.

quod apparet,quia dicit,amittat,non dicit amittit, vel amiserit, & sic nõ vnĩ verbo pñtis,vel pteriti temporis.Ita loquitur hic.Quod dic vt dixi in l.iubemus.§.sanè.vers.Oeconomus.ĩ.de sacrosf.eccl. Et no.gl.& doctrinã,quã ponit.& ibi dixi plenissimè in l. Impator. 29 de iu.fis. Ex gl.q̃ro† cui acqrat.Gl.hic ĩnuit,ꝙ spoliato.Idem tenet Rog.& oẽs. Pro quo facit l.fi.ff.de lit.& qđ not. in d.l. iubemus.§. 30 sanè.facit ẽt ad hoc ĩ.de leg.l.pen.Ex hoc hẽs† quatr dẽas formare a libellum[a] in hac prima parte huius legis. Nã dẽs petere vt condẽnetur,& ꝙ tibi possessionem restituat,& quod dño suo petictur, 31 & tibi adiudicet.Quæro, dr̃ hic ꝙ† inuasor rei alienæ condemnat, vt restituat possessionem,& in æstimatione. Quæro,quid ęstimabitur,vtrum possessio,an proprietas?Gl.dicit,ꝙ proprietas. Quę- 32 ro,† quid si est expulsus fructuarius tm̃,uel ꝓprietarius tm̃,qd ęstimabit?Gl.distinguit.Aut ego expuli vnũ,credẽs totũ ius hr̃e,& teneor in totum,qa expellẽdo vnũ,videor expellere vtrũq;:Aut habui solũ aĩum expellendi vnũ tm̃,& tm̃ illũ videor expellere,& illi tm̃ teneor.Et sic ex gl.hẽs qđ expulso vsufructuario tm̃, nõ iudeatur expelli proprietarius, & ecõuerso.Cõtrariam gl.hẽtis.ff.vsufr. quẽad.ca.l 1.in fi.& de vi,& vi at.l.3.§.uti frui.& illę glos.sunt uerę. Nõ ob.l.3.§.quod si seruus.ff.de acq.pos.& aliæ, quæ hic allegant in gl.qa ibi loqĩ,qñ expelliĩ colonus:tunc.n.certũ est,qđ vr̃ expulsus dñs,qa colonus possidebat ꝓ dño,& eius contemplatione,vt l.peregre.§.quib.dc.ac.pos.sed usufructuarius hẽt suã naturalem ꝯtẽplatione sui,nõ ꝯtẽplatione dñi:& dñs hẽt ciuilẽ sui ꝯtẽplatione tm̃:iõ uno expulso non vr̃ alter expelli:dño ãt expulso non est dubiũ,qđ nõ vr̃ expelli colonus,vel usufructuarius,vt d.§.quib. Ex his ꝯcludiĩ,qđ si expellaĩ dñs tm̃,vel usufructuarius tantum, ipsi so- 33 li ꝯpetit ꝯdõ ex hac lege,nõ alteri. Quæro, † quid si inuadam rem b cõem[b] mihi,& alteri? Dic ut in gl. Quærit gl.qd † si aliqs possider 34 vsũfr.meũ,& ego eũ deijciam, dẽo ne pdere ius usufructus:& cui applicabiĩ,an dño proprietatis,an expulso? Dicit,ꝙ dño propriec tatis applicabiĩ vsusfructus,expulso[c] æstimatio dabitur. Tu dic, ꝙ dño proprietatis nihil applicabiĩ, quia aduersus eum non est delictũ ꝯmissum. Et si dicis qualiter hic priuaĩ iure suo, cum nõ possit transferri in alium,nisi in dominum proprietatis? Rñdeo,fiet secũdum formam l.vsusfructus.ff.sol.mat. Cætera dic,ut in gl.

ADDITIONES.

a Ale.Libellum.De libello in interdicto unde vi, qualiter libellus formetur ex sententia,vide quod no.Bal.in l.pe.de sen.quę fine cer quan.& in §.quadrupli.Inst. de interdi.& per Spe.in tit.de rest.spo.§. 1,& Bal.hic in prin.

b Ale.Rem cõem.Adde per Doc.in l si quis post hac,inf.de bo. proscri. & per Lud. in l.si finita.§.de vectigalib.de dã infe. Ad hoc vide not.q.Bal.in l.antiquitas.sup. de usuf.dixi post Bar.in l.Statius Florus.§.Cornelio.ff.de iure fis.per Bal.hic, & Bal.in l.1.supra,de oper.lib.per Ang.& Imo.in l.eorum.de dam.infec.

c Menoch.Expulso.Cur.in cons 4.nu.19.uer.præmiss.conclu.Ruy.cons.23.num.11. 12.lib.5 Ale.§.si de uectigalib.nu.11.

LEX IX.

1 *Contra violentos proceditur summatim, & non obstante aliqua exceptione, & sine libello.*

2 *Dictio,mox,quomodo intelligatur.*

Momentaneæ. Tu debes scire,ꝙ præcedentes ꝯstõnes,& sequẽtes excepta hac lege,& seq.tractant de modis agendi ꝯ violentos,& de modo puniendi eos.hæc l.tractat de modo procedendi, lex uerò sequens de mõ probandi.Hæc constitutio legitur in prin.duob. mõ. Primo mõ, ꝙ loquatur,qñ ꝯ possessorẽ tantum commissa est uiolentia.scdo, 1 ꝙ loquatur,in quolibet interdicto.fm primum.h.d.† Violẽtia cõmissa ꝯ possessorem, non semper punitur accusatione.l.Iul.de vi pub.uel priua.sed qñ ciuiliter agiĩ per interdictum, in quo ꝓceditur summariè,& sine inscriptione, & spoliatus añ oĩa est restituẽdus.h.d.Oppo.& vr̃,ꝙ cã possessionis non sit momentanea, quia aufert dñium,vt ĩ.l.proxi.Sol.qñ q; agitur ꝯdõne ex l.præcedenti, & non est iudicium momentaneæ possessionis, imò proprietatis. Sed hic loquitur, qñ agiĩ interdicto vñ vi.Sed tunc op.cõ gl.si magnum est commodum possidendi,vt Inst.de interdi.§. retinendæ. ergo &c.Rñ.ꝙ dr̃ momẽtaneæ,intelligas aptitudine, qa possessio est apta modico tpe apud possidentem esse,si moueret qõ de ꝓprietate ab eo,q hret ius,licet actu qñq; multo tpe duret.Opp.ad id,qđ dicit tex.nõ sp pertinet ad vim publicam,vel priuatam. Nam oĩs uis,aut fuit cũ armis,aut sine armis,& sic aut est publica,aut est priua.ergo sẽp ptinet ad uĩ publicã.vel priua.Gl.huiꝰ n more đt,ꝙ nõ sp pertinet ad uim publicã, qa qñq; ad priuatam. Item non sp pertinet ad priuatam, qa qñq; ad publicã. Istud dicit gl.j.ibi in fi. Vel aliter expone illud qđ dr̃,momentaneæ possessionis,s.vñ vi,& qđ seqr̃,nõ semp ad vim publicam,uel priuatam pertinet,expone, i.non sẽp expediĩ p accusationem criminalem, vt l.Iul.de ui pub. vel priu.sed qñq; expeditur ciuilr, qñq; expediĩ crĩnalr p interdictum.& tunc exponitur mox,i.sine inscriptione,& ista lect. tangitur ĩ seq.q.& hoc vr̃ sentire Rof.& hoc tenebat expssè do.Iac.Bu. qđ placet.Scdo mõ legiĩ,& fm istam lect. br̃ dicit: Cã momentaneæ possessionis nõ sp hẽt originẽ à vi,vt sp debeat agitari mox, id est, sine inscriptione.h.d.& ibi interdictum in gñe, accipe pro interdicto adipiscendæ,vel recuperandæ possessionis. Ibi, vel priuata,quia qñq; habet locum,ubi nulla commissa est uis,ut in interdicto adipiscendę, vel retinendæ possessionis.Modo fm vtramque lec.quæro,quid est hoc dictum,mox audiri. Certè prout intelligi- 2 tur primo modo in interdicto recuperãdæ pos.† intelligitur mox hoc est,non obstante aliqua exceptione, quia spoliatus ante omnia est restituendus. Item proceditur summatim. Prout intellr secundo modo in interdicto adipiscendę,vel retinẽdæ possessionis, intellr mox, idest,summatim,quia nõ admittitur aliqua exceptio, quæ requirit altiorem indaginem,vt dixi uobis plenè ĩ.quo. bon. l.1.& vide gl.ad idem facit supr.eo,l.meminerint.in eo quod dicit, illico. Quæro, quid est hoc dictum, sine inscriptione. Certè potest intelligi sine inscriptione.i.quo ad pœnam talionis, sed nõ habet necesse inscribere.

LEX X.

1 *Iuramentum in litem defectu probationis, & in odium delinquentis defertur actori.*

2 *Practica in modo iurandi de æstimatione rei contra uiolentos.*

3 *Statutũ si disponit,quòd vicinia teneatur ad res furatas scholari,declarãdas sacramento scholaris probabitur furtum per familiares,& socios, & nu. 5.*

4 *Statutum si disponit quod uilla,in qua fuit aliquis derobatus,teneatur emendare,probata derobatione statur de æstimatione rerum iuramento derobati.*

a Si quando.[a] Supra in l.proxi.habuisti de modo,& ordine procedẽdi:hic hẽs de mõ & ordine probãdi, 1 & br̃ h.d.† Difficultas probationis,& odium delinquentis, facit ut admittaĩ ꝓbõ per iurm̃ actoris.h.d.Simile habes extra,quod met. cau.c.fi.Opp.iurm̃ in litem non habet locum,nisi in actionib.arbitrarijs & bonæ fidei,vt l.in actionib. de in lit.iur.ergo hic nõ habet locum.Sol.ibi loquitur de iuramento in litem,quod est affectionis:hic loquitur de iuramento ueritatis.Ita sentit glo.ibi,& benè, quod apparet ex isto tex.cum dicit æstimationem rerum, quas ꝑ- 2 didit, &c. Ex hoc habes colligere † practicam in modo iurandi. Non.n.debet quis iurare,ꝙ pro tãto noluit perdidisse illas res,sed debet iurare tantum in veritate esse ęstimationem rerum,& sic iudex debet deferre,&c.Opp.& vr̃ ꝙ hic post latam sententiam super violentia agitur ad æstimationem damni, vt innuit principiũ contra l.4.ĩ.deposi.Sol.duob.mod.vel dicas,quod hic totum veniebat in vno iudicio,quia petebatur per interdictum unde ui, restitutio possessionis rerum perditarum, secundum formam l.1. in prin.ff.unde ui.& tunc quod hic dicit,inde &c.denotat quendã ordinem inter principale,& accessorium.q.d.principaliter agebatur de ui,secundariò de reb.& hoc modo cõcordabit cum ꝯtrario.Secundo potest intelligi,quia primo fuit actum cõdictione ex hac l.si quis in tantam,vel interdicto vnde vi,& de reb.alijs immobilib.perditis nihil fuit dictum:certè si postea agebatur nouo iudicio ui bo.rap.vel condictione furtiua,vel ꝯdictione certi, vel sine causa,fiet probatio,fm quod hic dr̃. Nec ob.l.4.ĩ.deposi.quia ibi nõ cõpetebat actio, sed debebat peti iudicis officio mercenario. Opp.secundo, ꝙ hæc l.non possit procedere. Aut.n.quis petebat res.& nõ potest fieri cõdemnatio in æstimatione,vt l.fi.ĩ. de fidei. lib & l.ut fundus.cõi diui.Aut quis petebat æstimationem,& tunc petebat id ad quod actio nõ cõpetebat, vt l. si seruum.§.fi.de uer. ob.unde debebat sequi absolutio. Do.Rof.pro soluẽdo istud cõtrarium inuoluit se multum.Ego br̃ dico,quod hęc lex procedit quolibet modo.Nam si peto rem,potest fieri cõdemnatio in æstimatione, si res nõ reperitur, vt l.Iul.ff.de confes.not.in l.fi.ff.quæ sen.sine app.rescin.Item dico,ꝙ potest peti æstimatio,si res istę ablatę sunt peremptę,vel nõ apparẽt.Nec ob.l.si seruum,§.fi. de ver. ob.quia ibi erat in obl̃one rem dari, hic erat in obligatione rem restitui, in qua re perempta potest peti ęstimatio,vt l.in re furtiua. ff.de cõd.fur.Põt ẽt condici res,vt l.1.ĩ.quod met.cau. & ibi dicã. Istum passum examinaui plenè in l. stipl̃ones non diuidũtur.ff. de verb.ob.puto ẽt ꝙ possit dari libellus alternatiuè hoc mõ:peto ipsum condemnari ad rem, vel si res nõ apparet,ad eius æstimationem,arg.eius,quod no.de act.emp.l.1.in prin.gl.magnę.& l.2.§.itẽ si in facto.de uerb.obl.& dixi in d.l.stipulationes non diuiduntur. Item op.actor dẽt probare intẽtionẽ suam, nec ei defertur iurm̃, nisi qñ semiplenè probauit,vt l.bonæ fidei.ĩ.de iureiu. & ff. de iureiur.l.admonendi.Sol.dicit gl.hic,& bene,spãle est in odium delinquẽtis pp difficultatem probationis.Ex hoc,quod dicit speciale in odium delinquẽtis, apparet manifestè, ꝙ prius debet de delicto constare,ita firmat Ber.in c.dilecti in gl.fi. extra, de so.comp. vbi uide,s.ꝙ uis fuerit facta,tunc de ęstimatione defertur iurm̃.Ita loquitur hic,ꝙ apparet ex principio dum dicit, si vis fuerit pate- 3 facta.Ex hoc apparet arg.† Statutum Bonon.dicit,quod si factũ fuerit scholari furtum,quod uicina teneantur ad res sibi ablatas,declarãdas sacr̃o scholaris. Certè oportet prius ꝯstare furtũ factũ esse, deinde deueniatur ad sacramentum scholaris.Hic est tex.pro hoc ff. quod met.cau.l.cum exceptione.§.in hac. cũ, quod met. cau.c. 4 fi.Sed qualiter probabitur furtum factum, dicam statim in seq.q. Quæro,† dicit statutum.[b] in Ciuitate ista, quod si aliquis fuerit b derobatus in Comitatu, villa, vel castro, quòd uilla, uel castrum in quo fit delictum,teneatur emendare,De modo probandi,statutum nihil disponit, vñ derobatus uenit ad curiam, & probat se derobatum per testes,an de quantitate,& æstimatione rerũ, stetur iur̃o eius? Gl.in,d.l.in actionib.de in lit iur.l. in bonæ fidei. ĩ.de iureiur.vr̃ velle,ꝙ sic,eo quod dicit,ꝙ ratio huius l. est ꝓpter difficultatem probationum, quæ difficultas habet locum etiam

in casu

in casu proposito, Gl. hic vr contrarium dicere in eo, quod dicit, quia ratio est, difficultas probationis, & odium delinquentis, & uide glo. super uerbo, manifestet. Sed hic villa, vel Comune, non conuenitur ex suo delicto, vel dolo, sed ex quasi delicto, vt l. malefi. §. is quoque de ac. & ob. Ergo contra eam non defertur iuramentum. Pro hoc videtur tex. in l. 1. ff. quando ex facto tut. & idem ibi tenet Dy. idem Iac. Bu. & Cy. & omnes Doc. Qualiter ergo tunc probabitur quantitas & æstimatio rerum ablatarum? Certè Doc. dnt & omnes concordant, quod probabitur eo modo, quo poterit, per familiam, & socios suos, quia alr non admitterentur, arg. s. de repu. l. consensu. & l. de submersis. & l. quoties. de nauf. l. 11. Item probatur per alias coniecturas, quia usus est deponere in hospitio, in valisia, seu fardello tot res: assumere tantam pecuniam, & sifia, & istæ probationes iudicis arbitrio relinquuntur, ar. l. 3. §. idem diuus. ff. de test. & habitis istis præsumptionib. in defectum probationum, poterit deferri iuramentum, per l. in bonæ fidei. & per l. admonendi. ff. de iureiu. nõ ex uigore huius l. † Eodem modo dic de eo, quod s. dixi de furto, qualiter probatur furtum [c] scholaris? Certè per familiares, & socios, qui de nocte senserunt furem, & qui uiderunt res tales in domo, & postea non repererunt & inuenerunt murum fractum, vel ostium ruptũ, & alia similia.

ADDITIONES.

a Alc. Si quando. Hanc l. limita ut no. per l. ud. in d. l. admonendi. de iureiur. Et utrum ista l. locum habeat in damno dato pro furto, satis facit hæc l. quod sic. Ad hoc etiam l. damni. la 3. ff. de dam. inf. & ibi per l. ud. & Bal. tenuit in l. nauta. §. fi. per illum tex. nau. cau. In contrariũ tenet Bar. in l. si res sup. de ord. cog. & Ion. in c. fi. adde quæ super hac l. statim scripsi. Item hæc l. non habet locum ubi criminaliter agitur, ut notatores uolunt Bar. in l. fi. ff. de in lit. iur. uide tamen quod scripsi. Item habet locum quando ageretur contra denudantem, secus si contra tertiũ, ut no. Bar. vr uelle per illum tex. in l. 1. quñ ex facto tutoris, & satis sentit Bar. hic saltem in rõne sua dicti, in vlt. q. quæ incipit, quæro dicit statutum. & quod not. Doc. in l. 3. sup. de sen. quæ pro eo, quod interest. Item habet locum quando dãnum est datum dolo, secùs si culpa est lata. per id, quod no. gl. per Bar. hic in d. uer. quæro statutum, & d. l. super. Et per hoc no. quod si damnum esset datũ in omittendo, non statur iuro dãnũ passi. adde ad hoc, qd hr in l. argen. §. eũ ăt. ff. de ede. hæc l. non haberet locũ per no. per Bar. hic in uer. & quia maius delictũ est in cõmittẽdo, quã in omittendo, sm no. in l. si mora. sol. mat. Facit quod legitur, & no. in l. diuus ad Silla. Et licet hic dicatur, qd stet iuro dãnũ passi, dubiũ ẽ, an possit iusm pbari cõtrariũ per reũ. de quo p Ang. in l. qui bona. §. qm damn. ff. de dam. inf. & ad prædicta uide no. per Lud. in l. damnũ, quæ est l. 3. de dam. inf. Item procedit hæc l. secundum aliquos quando iurans esset persona honesta, ar. l. non omnes. § à barbaris. de re mil. Ludo. in l. damni. Item adde quod creditur personæ dignæ absque iuramento, ut epo, in casu huius l. absque iuramento, secundum Innoc. in c. nuper, de sen. exc. c. 1. 1 t. q. 3 & ibi gl. Huic subdo qõnem no. dñs territorij promisit quibusdam mercatorib. in suo territorio deprędatis, soluere omnem quantitatẽ, q probabitur deberi ab ipsis robatorib. sub pœna dupli, probat quod robaria fuit facta de certis reb. sed earum æstimatio non probatur aliter quam per iuramentũ, & tamẽ secuta est cõdemnatio 3 dñm in pęnã in cẽtũ, quã condemnationem dñs non soluit, quæritur an dñs teneatur. Et Bal. in l. 3. §. cõuenticula. de pac. iur. fir. arguit pro & cõtra. finaliter decidit quod non, quia de pęna nihil fuit cogitatum, nec iudicatum. ff. de cond. in d. l. fi. §. fi. & per alia multa, de quib. ibi, uide per eum notabiliter Bar. in l. solet. ad fi de ali. & cib. leg. & vr q hæc l. non procederet, si aliquis lucrum perdiderit, quia uaria sunt, l. Proculus, de dam. inf. Pro hoc, q no. Bar. & Doc. in l. non amplius. §. 1. de leg. 2. Item hanc l. intellige secundum Doc. habita consideratione ad qualitatem, & conditionem personæ spoliatæ iurantis; vt si robatus sit rustica, non est credendum, quod habuerit libros in domo. Item ad intellectum & limitationem huius l. uide not. Bal. in l. eos. ad fi. ff. nau. cau. sta. Item limita, nisi iudex uideret ipsum uelle deierare, quo casu non iuraret, secundum Bal. in l. 1. si aduer. li. Item habet locũ hæc l. in furto præsumpto, ut patet ex notatis per Ang. in l. si quis. adde quod licet ista l. propriè loquatur in uiolentia expulsiua, & ablatiua, tamẽ Doc. extẽdũt ad turbatiuam, & alium casum secundum doctri. Imo. Dixit Bal. alibi, q habet locũ in furto in l. hac edictali. §. inuitam. uer. furtum. de pa. iur. fir. facit etiã, quod ipse no. in d. §. conuenticula. & gl. 3 q. 4. in fi. s Fextendere istam l. ad omnes uiolentias de quo uide ibi. & uide quod sup. dixi. & adde Inn. & Io. An. in d. c. fi. quod me. cã. & gl. fi. in c. dilecti. de for. comp. & quod no. Bal. in l. accusare. sup. de edẽ & in l. 3. sup. quod met. cau. Et posset in hac l. quæri, quid si lex uel statutũ disponunt debet credi de damno dato usque ad certam summam iuramento creditoris, utrum iudex possit sequi non iuramentum, si inuestigando apparet id, q iuratum est non esse uerum. Et Ia. de Are. per illum tex. in l. qui bona. §. quidam. dicit, q hoc iudex pt. Et vr uelle Cy. & Doc. hic. Si autẽ statutũ diceret credendum esse relationi saltuarij, iudex nihil aliud inuestigabit, secundum Ang. in d. §. quidam. Fatetur tamen, quod damnum patiens ex tali inuestigatione saltuarij poterit reuocare contractum, si eius relationem falsam docuerit. alle not. per Ia. Bu. in l. 3. inf. si aduer. li. Et pro d. Ia. Bu. & Are. facit quod no. Ia. Bu. in l. 1. sup. de re iudica. ubi dicit, q si statutum dicat, stetur dicto officialis, est uerum, nisi probetur contrarium. Facit quod no. Io. An. post Inn. in c. quia ppter. §. illud. de elec. ubi dicit, q licet impedimentum periurantis probari possit, probõ tamẽ in cõtrarium admittitur, & quod iudex postea debet perquirere, an sit uerũ. Item pro hoc facit quod no. Bar. in l. si eum. §. usdem. de acc. & quod ibi post Bar. ubi allegatur c. 2. in uer. affecta. de temp. ordi. li. 6. Item pro eo facit, quod no. Bald. in l. cõtra negantem. ad l. Aquil. & Bal. in d. l. 1. si aduer. lib. & quod no. Bal. in l. si tutor. sup. de peri. tut. licet Bal. in locis pal. videatur tenere cõtrariũ. ar. l. 3. sup. de reb. cre. & ar. l. fi. de in lit. iu. De qua materia per Ang. in l. quæ restituere. de rei ven. latissimè reliqua per Imo. in d. §. qui dãni. & ibi videtur firmare, quod regulariter impedior duob. casib. s. in casu quem ponit Ang. quod pars semper possit probare contrariũ. Fallit tamen aliquo casu de quo ibi per eũ. Tñ v r limitandũ, nisi statutũ hẽret iusum p plenaria pbõne; quo casu pbõ in cõtrariũ nõ admitteretur, sm gl. no. in c. le 1. de pba. Itẽ similiter, nisi statutu uelit oĩmõ fidẽ iuro adhiberi, secundũ gl. no. in Cle 3. de fo. cõp. Aliàs aũt procedat id, q tenet d. Io. Pro quo optime facit l. magis puto §. ne passi. de reb. eccl. nõ alie. ubi sp ẽt iudex inquiret de ueritate. Si aũt dicat statutũ, quòd stetur cõsciẽtiæ alicuius, an admittatur pbõ in cõtrariũ, vr casus quod sic, in cã nimis piudiciali, in Cle. c. de iure pat. Secùs si non sit nimis præiudicialis. est in gl. in c. statutum. §. assessoré. de rescr. in 6. quas gl. vr intelligere Bal. in l. 1. sup. de iureiu. & in l. nemo. sup. de sur. Item ista faciũt ad illud quod dixi post Bar. in l. si is à quo. ff. ut in pos. leg. Et circa illud, quòd dixi sup. de cõsciẽtia, uide no. Insti. de ac. §. sed istę. Adde quod Bal. in c. 1. in pri. si de inuesti. lis orta, dicit ibi in tex. an ues. credatur. tamen potest reprobari, ut per Bar. in l. 2. ff. de re iu. & ideo facit secundum eum ad statutum quod credatur iuramento alicuius. Poterit tamen quæri de periurio, nisi Bartolũ figat pedem, & nolit ultra inquiri. Alleg. no. per Mod. in d. l. 1. si aduer. li. & uide l. item, & quod ibi per Doc. infr. de re mil. li. 12. & gl. no. ibi hr in l. fi. de io lit. iu. Sed adde Bal. in l. ea quidem. inf. de accu. Bal. in l. ait prætor. in princ. ff. de iureiuran. & quod no. Bar. in l. contra negantem. ad fi. ad l. Aquil. ubi per aspectum iudicis potest probari contrarium. Et istis adde no. per Bal. in l. 1. s. de reb. cre. & dicit Bal. in rub. de prob. quod secundum rei euidentiam potest probari in contrarium, & prædictis adde Bal. in l. 1. s. de peric. tu. & Ang. in l. qui ues, in princ. ff. de fur. & Bal. in l. 1. §. diuus. ff. de test. mil. adde Abb. in c. proposuisti, per illum tex. de proba. iuncta gl. & dicit simpliciter, quod omnis dispositio, qua cauetur stare iuramento alterius, intelligitur, nisi probetur contrarium, & no. quod Papa non potest facere, quod stetur dicto partis contra aduersarium. 3. q. 8. c. iudicas. Et si statutum dicit, quòd in causis damnorum datorum stetur iuramento. & si aliquid incidit in causa, determinetur per iuramentum. Bal. in l. 1. sup. de reb. cre. & debet intelligi, quod stetur iuramento, ubi non potest aliter probari, & sic in subsidium. gl. in c. statutum. de rescr. lib. 6. §. 1.

b Alc. Dicit statutum. Vide quod no. Bal. in l. 1. sup. de reb. cre. Et pro hoc uide gl. in l. sp § hoc interdicto. quod ui, aut clã. & qd no. Doc. in l. 1. de sent. quæ pro eo quod interest. & no. Bar. in d. §. hoc interdictum. sequitur Bal. hic, & Io. And. in d. ca. 1. de rapt. Item hanc l. limita, quo ad probationem damni, secùs quo ad fundãdam iurisdictionem iudicis, secundum Bal. in l. præscriptione. si contra ius, vel util. pub. uel l. 1. sup. de reb. cre. Io. And. in c. 1. de fo. comp. in 6. Menoch. Dec. cons. 410. nu. 13. uers. 4 principaliter. cons. 391. nu. 6. Alcia. cons. 2. nu. 2.

c Alc. Probetur furtum. Adde Bar. in l. si quis et argentarius. §. pen. ff. de edend. & Spe. in tit. de fur. ad fi. Menoch. Marsil. consi. 8. nu. 5.

LEX X.

1 *Pœna cõtra negligẽtes, & cõtumaces in nõ restituẽdo rẽ possessã nomine alieno, quæ sit.*
2 *Qualiter formari debeat petitio in casu huius legis.*
3 *Actor debet probare se rem locasse, uel precario concessisse in iudicio unde ui, & reum contumacem fuisse in restituendo.*
4 *An reus possit opponere exceptionem dominij.*
5 *Contra heredes conductoris scientes rem conductam datur condictio ex ista l.*

1 Non ab re. Bar. hoc dicit, † Qui possessionẽ alieno nomine tenẽt, si in ea restituenda vsque ad sententiam fuerunt negligentes, & contumaces, ac restitutionem eius, & ad ęstimationem condõne ex hac l. condemnabuntur. h. d. Similem constitutionem habetis in l. conductores. sup. locan. Circa hanc l. quæro, dr huc si aliquam causam hñt, quare non restituant. Quæro, quæ possit esse causa iusta non restituendi. Dñt quidam, fortè quia conductor erat dñs. & istam opinionem probant per hunc tex. qui dicit, possessionem rerum suarum, &c. Gl. dicit contra. per l. si quis conductionis sup loca, ubi conductor non potest referre quæstionem dñij. Certè gl. dicit verum si ageretur condictione ex ista l. Sed si ageretur actione locati, tunc non dicit uerũ, vt l. qui rem. s. loca. & l. qui rem. ff. deposi. Dat ergo alias causas, si tẽpus condictionis non erat finitum, uel fecerat expensas utiles, & necessarias, vt l. colonus. & l. cum fundum. ff. de ui, & ui ar. l. pe. ff. loc. Quæro in quantum tempus debet quis esse in contumacia, ut teneatur cõdõne ex ista l. Dñt quidam usq; ad lit. contest. Alij dñt vsque ad sñiam: Hæc uera, probatur ex fine l. ibi, ad diffinitiuam sñiam. Sed tũc q̃ro qualr practicatur ista l. Nã ant sñiam nõ potest agi ad pęnam huius l. quia non est commissa, post sñiam agi frustra, quia semel est iudicatum. Quidam dñt, q agitur ex l. si quis cõdictio. s. loca. uel agitur actione locati, si ille fuit contumax usque ad sñiam, tũc iudex officio suo condemnabit in æstimatione. Secundum Io. hoc probatur ex duab. gl. quas uide, vna super uer. ordine, alia super uer. recuperanob. Ista lec. nõ placet, quia ex hac l. oritur cõdõ, vt l. 1. ff. de cond. ex leg. & sic per se principalis est actio, & nõ venit in officio iu. mercenario, ut l. non potest. ff. de iud. Vñ alij dñt, q fiat duplex processus. In uno petatur restõ rerum, in alio petatur æstimatio. hæc op. tangitur. s. loc. l. cõductores. Sicut dicimus in actionib. arbitrarijs, vt l. cum excepõone. §. in hac. ff. quod me. cã. Illa sñia, licet possit esse uera in se, tñ nõ placet mihi, vt illud quod possit fieri per unum iudicium, deducatur in duo iudicia, ut l. dñs restõ. ff. de cõd. inde. Præterea hæc l. vr velle cõtrarium dũ dicit. examinatione uera. & uide glo. super uerbo ordine. in fi. & no. hanc practicam, &c. ibi, cã vna cum ipsa re. & sic vr, q totum simul expeditur. † Quæ ergo erit practica? [a] Gl. ponit hic, & s. loc.
2
a l. cõductores. Dicit glo. proponetur cõdõnaliter hoc modo: peto talẽ mihi cõdemnari ad restõnẽ rei, & si fuerit contumax usq; ad sñiam, peto eum condemnari ad æstimationem ipsius rei, cum ipsa re. Et uide gl. super uer. ordine. in fi. Et no. hãc practicã ualde sing. Silem practicam ponit glo. in l. 1. in prin. de act. emp. & l. 2. §. itẽ si in facto. de uerb. obl. & eo modo, dicit Gul. de Cu. q possit dictari libellus in arbitrarijs actionib. & fertur vna tñ sñia, vt ipse no. in l. cũ exceptione. §. hæc aũt act. ff. quod me. cã. Hoc prodest ad multa, & maximè; Dicit statutum in Ciuita. nostra, q qui prouocauerit ad diuisionem, & alius negauerit, cadat à iure suo. Certè hoc dẽt conditionaliter in libello proponi, & sic uenit in vna
3 sñia. Viso qualiter dẽat formari petitio, † videamus quid debeat pbari i isto iudicio. Rñ. q quis debeat pbare se rẽ locasse, vel concessisse pcario, & reũ cõtumacẽ fuisse in restituẽdo vsq; ad sñiam, nec habet necesse pbare se esse dñm, qa eo ipso, qd locauit psumit dñs, sicut

ADDITIO.

a Alc. Erit pract. No. sing. practicam, libellum procedere conditionaliter. bene facit quod no. Bar. in l. si cõstãte. §. quoties. ff. sol. mat. in fi. & quod ibi dixi. Adde Bal. in l. quod i epote. s. de test. mili. & no. ad materiã condẽnationis, & not. Bart. in l. qui de inofficioso. de inof. test. & p Bal. adde Bar. in l. si est, §. hæc actio. s. qd met. cau.

sicut ille qui possidet, præsumitũ dñs, vt ĩ. de agr. & cẽ. l. litib. & l. qdã in suo, in fi. & qđ ibi no. ff. de cond. inst. & ĩ l. 2. & 3. de ꝓb. Quæro, † an reus possit opponere ᵃ exceptionẽ dñij. Ego dixi uobis ĩ. Aut intentatur ꝯdõ l. si qs condõnis: aut intentatur actio locati, vt ĩ. dixi. Quæro † vtrũ ꝯdõ ex ista l. detur ꝣ conductoris hẽdes. Text. hẽt ꝙ sic, in d. l. si quis conductionis. ĩ. loc. Tñ ad vnum aduerte, quia illud est uerum, si hęres sciuerit rem ᵇ ꝯductã: si.n. ignorauerit, non tenetur cõdictione ex hac l. quoniam iustam hẽt causam ignorãtię, vt l. qui alterius. ff. de reg. iur. si habet iustam cãm, ergo &c. Vlti. quæro, in quo differat hæc constitutio ab alijs. dic, ut in gl.

ADDITIONES.

a Ale. Possit opp. No. ꝙ eo ꝙ quis locat, ꝓsumitur dominus. Benè facit ultrà alle. in l. Titia. ff. de lo. & quod ibi no. in l. ad probationem. sup. loca.

b Menoch. Sciuerit cem. Cur. ien. cons. 7 c. col. 3. cir. med.

LEX XI.

1 *Occupans rei alienę possessionem vacantem, ad restitutionem compellitur condictione ex hac lege. Et quid si eam postea perdidit, uide nu. 14.*
2 *Quod suum non est, debet quis præsumere esse alienum.*
3 *Possessione ciuili animo retenta, si naturalis perdatur, an pro naturali occupata habeat locum condictio ex hac l.*
4 *Contra occupantem possessionem rei alienæ vacantem, non habet locum interdictum, vnde vi.*
5 *Nec interdictum quod vi, aut clàm.*
6 *Neque condictio l. si quis in tantam.*
7 *Actio vi bonorũ raptorum non habet locum contra occupantem possessionẽ rei alienæ vacantem: & quare.*
8 *Res immobilis uacans occupata, quæ tamen antea fuit per dominum possessa, efficitur uitiosa.*
9 *Inuasor rei alienæ uacantis credens iustis rationibus rem esse suam, nõ tenetur hac constitutione.*
10 *Inuasor si occupat possessionem rei hæreditariæ ante aditam hæreditatem non tenetur condictione ex hac l.*
11 *In condõne ex ex ista l. opponi potest exceptio domini, et dẽt icontinẽti probari.*
12 *Si ab eo, qui uacantem intrauit, cœpit vacare possessio, & alius ingreditur restituitur ei, à quo secundo uacauit.*
13 *Si tũc primꝰ et secũdꝰ possessor simul uenirẽt, præfertur qui docet de dominio.*
15 *Condõ ex hac l. ad hoc ut hẽat locũ, requiritur dolus verus, vel præsumptus.*
16 *Mala fides inuasoris talis rei alienæ uacantis, quæ præsumitur, per hanc l. non potest opponi, nisi à ueteri domino, vel ueteri possessore.*
17 *Nec potest allegari nisi intra 30. annos.*
18 *Si ingressus possessionem talis rei alienæ uacantem alteri uendat, quanto tempore præscribatur.*

Cum quærebatur ᵃ Hęc est no. l. hoc brẽ & dicit. † Qui occupat possessionem rei alienæ vacantem, ad eã restituendã ꝯdõne ex hac l. tenetur, q̃ 30. ann. finitur. h. d. Primo ponit q̃onem, & rõnem dubitationis. Secũdo ponit determinationem. Tertio rñdet ad rõnẽ, quę posset fieri ꝣ. Quartò suam determinationem ꝓbat ꝑ sile. Quinto ponit vnã limitationẽ. Scđa ibi, nos. Tertia ibi, ridiculũ. Quarta ibi, cum talis. Quinta ibi, his videlicet. No. primo, ꝙ dr̃ in summario. No. secundo, † ꝙ suum non est, debet quis ꝓsumere esse alienũ, alia verò sunt clara. Ad hanc l. opp. & vr̃, ꝙ sit sup̃flua, ꝑ l. inuasor. ĩ. e. So. Dicunt qdã, ꝙ ista tota loqtur de iure antiquo, vt ĩ. dixi. Tu dic quod l. inuasor in fi. est ꝯstõ noua ꝣ eum, q̃ occupauit possessionẽ vacantẽ, & differt ab ista in duob. Primo, q̃a ibi nulla imponebatur pœna, hic sic, vti ibi dicã. Item ibi loquitur de inuasore sine dolo. hic de eo, q̃ inuadit dolosè, vt ibi dicam. Venio ad primũ, recito glo. magnam per tres q. Et primo q̃ro, q̃ dicatur possessio vacua. ᵇ Secundo q̃ro, qualiter perdatur possessio alicuius ignoranter. Tertio q̃ro vtrũ sit aliqua dr̃ia inter posses. vacuã & euacuatã. quę oĩa dic, vt in glo. Anteq̃ intrẽ alias gl. q̃ro, quid † si possessio ciuilis retineatur aĩo, naturalis ꝑdatur, vtrũ pro naturali occupata hẽat locũ ꝯdõ ex hac l. Vr̃ ꝙ nõ. Nã glo. hic intelligit uacuã, q̃ neque corpore, neq; aĩo retinetur. Sed ista retinetur saltẽ aĩo, ergo &c. So. Si nos teneremus opin. Azo. ꝙ vna tñ sit possessio, tũc ꝯdõ ex hac l. nõ haberet locũ, ꝙ illa retinetur aĩo. Si tenemus opi. Io. & verã, ꝙ possessiones sunt plures, tunc haberet locum ꝯdõ ex l. ista, q̃a licet ciuilis retinebatur aĩo, naturalis nullo modo retinebaẽ: & iõ pro naturali occupata ꝯpeteret ista ꝯstõ. Et ista sunt multũ vtilia, quia si ñ crederes te posse probare habuisse possessionem tpe expulsionis, vł ingressus illius, intentabis ꝯdõnẽ ex hac l. in qua sufficeret te ꝓbare ante possedisse, licet tunc non possideas. Quæro, & nũc intro gl. secũdã, † quare nõ hẽt locũ interdictũ vñ vi, in casu huius l. Glos. dicit, ꝙ illud reqrit violentiã fieri ꝑsonæ, vt l. 1. §. interdictũ. ff. eo. Quęro, † quare nõ competit interdictum, quod vi, aut clã. Dicit gl. q̃a nihil fuit factũ, vel ædificatum in solo, sed inuasit. Quæro, † quare non hẽt locũ cõdictio legis, si quis in tantam. Certe, q̃a requirit vim fieri personæ. Quæro, † quare nõ hẽt locũ actio vi bo. rap. Dicit gl. eadem rõne, q̃a uim reqrit fieri ꝑsonæ, & q̃a non est res mobilis, & uide gl. 3. Innuit ergo gl. ista hanc l. non hr̃e locũ si inuadatur possessio rei mobilis. Ros. tenet ꝣ, q̃a rei mobilis possessio põt esse vacans sicut immobilis, vt l. si rem mobilẽ, de acq. pos. Itẽ q̃a lex dicit gñaliter possess.. rerum, vel alienas res, & appellatio rei cõtinet etiam mobiles, vt l. 1. si cer. pet. & l. rei appellatione. de verb. sig. Hoc etiam tenebat Iac. But. & hoc etiam placet, ꝑ tex. in fi. qui adducit similitudinem furti. Quæro, vtrum † si aliquis occupauit possessionẽ uacãtem, res efficiatur vitiosa, ita quod dicatur ᶜ furtiua, vel ui possessa. Gl. dicit, ꝙ non, & uide gl. Super uerbo, ꝓdonem. Huius ꝯtrarium dicit glo. in d. §. qđ aũt. Inst. de vsuc. l. sequitur. §. uẽ si occupaueris. ff. de usuc. Doc. cõiter sequuntur istam gl. Mihi vr̃ sic dicendum. uos uidebitis ꝙ hæc l. æquiparat prouisionẽ hujus l. ad actionem furti; q̃ro tñ, utrum res vacans occupata, efficiatur furtiua? Leges volunt istud, quia si quidem a dño nunquam fuit possessa, vt quia erat hæreditaria, non committatur furtum, vt l. hęreditariæ. ff. de fur. Si vero a dño iam fuerit possessa, tñ tempore occupationis non possidebatur, habet locum actio furti, vt l. falsus §. si iactum. ff. de fur. & l. qua ratione. §. fin. ff. de acq. rer. do. Ita in proposito dico, si res immobilis fuit occupata, quæ tamen antea fuit possessa per dñm, efficietur uitiosa, vitio quasi uiolentiæ, per l. istã: secus si a dño nunquam fuerit possessa. Ita intelligo l. istam. Quæro, dr̃ hic, gñali iurisdictione eã teneri. &c. quæ est ista generalis iurisdõ. Dñt qdam, ꝙ tenetur pœna posita in l. si quis in tantam. ĩ. co. Ita intelligit Ros. & ita format hic libellum. Alij dñt, ꝙ hẽt locũ pœna posita in l. inuasor. ĩ. eod. Certè ibi nulla est pœna ꝯtra possessionis vacantis inuasorem. Alij dñt, ꝙ hic loquitur de pœna, q̃ erat statuta per interdictum, vnde ui de qua loquiẽ ĩ. l. 3. ut teneat de fructib. & oĩ causa. Et istã tenebat d. Iac. Bu. per hunc tex. in duobus. Primo in eo, quod dicit, gñalr̃ iurisdõne eã teneri, q̃a restituẽda possessione, q. d. ad aliam pœnã, q̃ imponebatur ꝓ amissione iuris sui, vel de æstimatione, ꝑ l. si quis in tantã, ad illã non teneatur. Itẽ in eo, quod dicit, ueterib. legib. q. d. nõ loquimur de pœna quæ imponiẽ ꝑ nouas ꝯstõnes, sed ꝑ ueteres leges. Quęro, † qđ si iste inuasor credebat ᵈ possessionẽ esse suam. Gl. dicit, qđ tũc non teneaẽ hac ꝯstõne, q̃a requirit dolum. Pro cuius euidẽtia debes scire quatuor casus. Qñq; aliquis scit possessionẽ uacãtem esse alienam, & scit cuius est, & tunc habet locũ hęc cõstõ sine dubio. Qñq; scit possessionẽ esse alienã, & ignorat cuius sit. & idẽ, q̃a habet locum hæc cõstõ. Qñq; credit rem esse suã, & tunc si qdẽ mouetẽ iniustis rõnibus, lex ista ꝓsumit dolũ, ut apparet ibi dum dicit, ridiculum etenim est dicere. & sic tenebiẽ hac cõstõne in qua sufficit dolus præsumptus. Sin autem credebat esse suam iustis rõnib. tñ nõ erat sua, non hẽt locũ hæc constõ, sed tenebiẽ constõne l. inuasor. in fi. ĩ. eo. s. solũ ad restõnem possessionis. Quæro † utrum ista l. ᵉ hẽat locum in possessione hæreditaria occupata. Gl. dicit, ꝙ non, quasi illa in nullius bonis sit, vt de re. diu. l. 1. §. j. Et hæc cõstõ requirit qđ sit res aliena, ut patet in prin. dum dicit, uacuã possessionem absentium. & ibi alienas res, &c. Contra no. Insti. de usu. §. quod aũt cõiter tenetur. Ita vr̃ mihi dicendũ, qđ si qdẽ possessio rei hæreditarię fuit occupata post aditam hr̃ditatẽ, & sic dñium iã erat quasi quęsitum hæredi, vt l. cũ hęredes. ff. de acq. poss. habet condictionẽ ex l. ista, quia occupaẽ possessio vacans rei alienę. Sed si occupareẽ añ aditam hr̃ditatẽ, non hẽret locum hęc lex. Dices tu ᶠ nõne postea aditione secuta, fingitur retro fuisse dñs, vt l. hr̃s quoq;. ff. de acq. hęre. & l. si ex re. in fi. de sup. ser. Ergo sꝑ videẽ occupata res aliena? Rñdeo, ꝙ fingitur esse dñs retro, hoc est, per fictionẽ, & sic in hac l. non sufficit, l. 4. §. hęc uerba. ff. de neg. gest. Quęro, quid si res erat sua propria, sed uacans ᵍ ab alio, utrum habet locũ hæc cõstõ. Gl. dicit, ꝙ non habeat locũ, quia res nõ est aliena. Quod est verum, si est paratus probare de dñio incontinenti, aliàs secus. Vide gl. sup ver. per ignorantiam. Innuit ista gl. ꝙ qñ quis intentat ꝯdõnem ex lege ista, dẽt probare rem esse suã, quod innuiẽ in tex. dũ dicit, alienas res, uel pos. &c. Et in prin. dũ dicit, poss. absentiũ. qđ est verum, cũ ista probatio fit ꝓsumptiuè, eo ipso ꝙ ꝓbat se ante possedisse, vt hic innuit tex. dũ dicit, alienas res, vel pos. &c. Et in prin. dum dicit pos. absentium, &c. Itẽ hr̃s ex ista gl. ʰ quod † ꝣ ꝯdõnẽ ex lege ista põt opponi exceptio dñij ⁱ si est paratus probare incõtinẽti. Contra hoc uidetur. Nam ista condõ est recuperandę possessionis, & est introducta ad similitudinem interdicti unde ui. sed in illo interdicto, non põt opponi exceptio dñij, ut ĩ. eo. l. momentaneę. & ĩ. tit.

ADDITIONES.

a Alex. Cum quærebatur. Ad hanc l. vide no. Guid. de Suz. in l. sicut. de acq. pos. & plenè per do. Ant. in c. sæpè. de resti. spol.

b Alex. Possessio uacua. Qualiter probetur possessionẽ uacãtẽ esse, uide Ang. in l. si uacan. de bon. uacan. adde secundum Io. And. in add. ad Spec. in tit. de rest. spo. uer. octauum, ꝙ possessio vacans vr̃ possessio hereditatis uacantis, uacua autem, quæ animo detinetur.

c Ale. Ita quod dicatur. Verius uidetur quod no. Bar. in d. §. item si occupaueris per id quod dicimus in clandestina possessione, quæ non est uitiosa, licẽt ab alio naturaliter fuerit possessa. l. furtum. §. fundi. ff. de usuc. cum l. seq.

d Ale. Credebat. Adde gl. Bar. & Doc. in l. si quis in tantam, supra, eo.

e Ale. Ista l. In quo differat ista l. à l. inuasor. supra, eo. adde Bar. in l. improba, supra, de acq. pos. & in prin. huius l.

f Ale. Dices tu. Vide remedium quod ponit Cyn. in l. si nulla. ff. de acq. pos.

g Menoch. Sed uacans. Ruy. cons. 42. nu. lib. 4.

h Barb. Ex ista gl. Adde Bar. in l. 1. sup quor. le. Sed cõtra ꝓdicta, istud dictum Bar. est ualde singulare, & uide simile, & pulchrius dictum Inn. in c. 2. de in inte. rest. & d. Abb. in c. diligenti. de ꝓsc. & ibi transit cum isto dicto. Ego aũt lito istud dictum procedere in mala fide ꝓsumpta, & hoc probat iste tex. Et vr̃ sentire hoc Bar. ita consulo nunc apud Rhegium. uide quæ remisi in l. Celsus. ff. de usu. adde Bar. & ibi Lu. Ro. Tu pondera c. de præsc. si hic colligi possit. Vide quæ ibi dixi, & uide d. Ant. in c. consultationibus de iure patr. ubi refert illud dictũ Inn. & sequitur.

i Menoch. Exceptio dominij. Reco. c. 1. nu. 32. de resti. spol.

ž.ti.j.l.i.ergo nec hic. Sol. Fateor quod est introducta ad similitudinē interdicti unde vi, ꝯ eum, qui occupauit res alienas. Tn̄ hic primo dēt ꝯstare, quod sit aliena, merito p̄t reus ꝓbare esse suā, vt ex hoc ꝯcludat nō esse alienā. vel possumus dicere sustinēdo istā gl. qđ non habet similitudinē cū interdicto vn̄ vi, ꝑ oīa. Nā ista hr̄ ad instar adipiscendæ possessionis, quā ipse sua culpa ꝑdiderat, nō ꝑ ingressum hui⁹ rei. Quærit gl. † qd si ab eo, q primo vacuā, seu vacātē possessionem ingressus est, postea de nouo uacare cœpit, & alius ingredit̄, verū ꝑ illum nouum ingrediētē dēat restitui possessio primo, an scđo. Gl. dicit quod scđo, per l. cū à te. ff. c. & l. 1. §. q aūt me. qđ certè est uerū, † nisi sit & semel uenirent primus, & scđs ꝯ hunc possessorē tertiū: & tūc ille p̄fertur, qui doceret de dn̄io, ar. l. bona fides. ff. depos. Quærit gl. quid † si ille qui occupauit vacātē possessionē, eam postea perdidit, an teneatur condōe ex hac lege Certè credo, qđ sic, siue ipse hēat actionem ꝯ aliū, siue non, arg. l. 1. §. rectissimè. ff. e. Quærit gl. † vtrum ad hoc, qđ habeat locum condictio ex hac l. requiratur dolus. gl. dicit, quod sic, vt patet ex hac l. dum dicit, omnes āt scire &c. Ex eo, quod exemplificat de furto. qđ intelligo verum de dolo vero, vel præsumpto, vt ž. dixi. Sed q̄rum ad constōnem l. inuasor. ž. e. dolus non requiritur. Sed ꝯ p̄dictā op. uno modo, & hic aduerte. Dixi quod hæc lex p̄sumit dolū in ingrediente possessionē vacantē, nonne hoc ē ꝯ l. pe. de eui. ubi bona fides p̄sumit̄, nisi probetur mala, vt l. si fundum. ff. de rei ven. Dico, quod in quolibet possessore sine titulo præsumitur mala fides. Ita loquitur hic, † quę præsumptio malæ fidei [a] non p̄t opponi nisi à veteri dn̄o, vel à ueteri possessore per hanc l. Vnde alius non posset hoc dicere, tu possides mala fide præsumpta, vt per hāc l. colli. † Itē ista allegatio [b] malæ fidei, pręsumpta per hanc l. nō p̄t allegari intra 10. an. ut hac l. in fi. Illud. n. quod hęc lex præsumit ab initio ingredientem possessionem vacātē esse malæ fidei tollitur per cursum 30. an. [c] ex tūc. n. præsumeretur retro bonæ fidei, ipsum possessorem fuisse, & cessat hæc l. & oīs eius pręsumptio. Ita intelligo l. istā. Vlt. glo. ista q̄rit, qđ † si talis ingressus possessionem uēdiderat alteri, q̄to tp̄e p̄scribit. Gl. dicit 10. vel 20. ann. quia possidet tit. hodie verò aliter f̄m auth. malæ fidei. ž. de p̄scr. 30. ann. in ista l. non sunt pro nunc alia.

ADDITIONES.

a Ale. Præsumptio malę fidei. Imo. in l. Celsus. de usuc. in c. fi. de præscrip. Sal. hic simpliciter in hoc dicto, & in seq. dicit idem quod Bar.

b Alex. Allegatio. Vide Lud. in l. Celsus. ff. de vsuc. pro isto dicto Bar. hic est dictum Inn. in c. 3. de in inte. rest. ubi dicit, quod si quis dicat ius eligendi spectare ad se, sue essibi, quia cōtra eū est ius cōe, & sic p̄sumitur in mala fide, nisi per diuturnitatē tp̄is ꝓbaret illud ius sibi cōpetere, quia tūc diuturnitas tēporis purgat illā malā fidē de quo dcō facit festum d. Ant. in c. cōsultationib. & ibi Abb. de iure pa. &c. si diligenti de p̄sc. uide ēt quæ dicit Ant. in c. pe. de dona. ubi in simili quærit, an cōtrahētes cū eo, qui pōt restitui, hēant ti. p̄scribēdi. uide ibi p Imo. & alios Mod. Menoch. Dec. cons. 373. nume. 9. Crau. de antiq. tempo. 4. parte. 4. part. nume. 16. & 17. Crau. cons. 136. nu. 4. & cons. 146. nu. 2. Soc. iu. cons. 115. nu. 30. lib. 2. Dec. cons. 375. in fi. Ias. cons. 57. col. fi. cit. med. lib. 1. & cons. 72. col. 2. in fi. lib. 1. & cons. 209. col. 2. cit. sped. lib. 2. Ruy. cons. 41. nu. 1. lib. 1. & nu. 19. declarat & nu. 32. cons. 156. nu. 10. & cons. 204. nu. 14. cit. med. eo. cons. 34. nu. 10. lib. 2. consi. 27. nu. 27. lib. 3. cons. 11. nu. 4. lib. 4. cons. 44. nu. 17. & cons. 118. num. 4. & cons. 150. nu. 17. 18. lib. 4. Rola. à Valle. cons. 3. num. 93. 94. latè. Didacus. c. possessor. 2. part. §. 8. nu. 3. de reg. iur. in 6.

c Ale. 30. ann. No. quod ꝓpter cursū 30. ann. quis p̄sumatur retro bonæ fidei, uide Bar. in l. super longi. de p̄sc. lōg. tēp. Imo. in c. fi. de p̄scri. impugnat Bar. hic, & Imo. in l. Celsus. de usuc. idem dicit, quod Sal. Dicēs fre. sic, si cōstet de mala fide, & ita dicit velle Bar. hic. Bal. vr̄ tenere ꝯ Adde Raph. in l. sequitur. §. si unū. in fi. ff. de usuc.

Si per vim vel alio modo. *Rubr.*

Rub. ista f̄m gl. incipit tractare q̄dā circa interdictum retinēdæ possessionis, & hoc innuit glo. rub. dū dicit, turbata sit possessio. qđ pertinet ad interdictum retinendę pos. sed l. 1. vr̄ respicere interdictum recuperandæ possessionis prima facie, nisi aliter exponas, vt ibi videbis. Potes ergo dicere sic, qđ totus titulus loquat̄ de violētia turbatiua, & ita exponas l. 1. & 2. Potes etiam exponere, quod prima lex loquatur de violentia expulsiua, secūda de uiolentia turbatiua, & tunc exponas rub. si per vim vel alio mō, s. ablata sit possessio, vel alio mō absentis turbata sit possessio, & sic l. 1. loquit̄ de prima parte rubricæ, lex 2. loquitur de secunda parte rubricę.

LEX PRIMA.

1 *Absens spoliatus ante omnia debet restitui.*
2 *In cā momētaneæ possessionis admittitur quis sine mandato et seruus, & nu. 3*
4 *Creditor absens, qui cadit à possessione, habet beneficium huius l.*
5 *Seruus in casibus istius legis iurat de calumnia.*
6 *De defendendo non debet cauere.*
7 *Sed de rato sic.*
8 *Quid de pupillo.*
9 *Si illi, qui in casibus istius legis agunt sine mandato, amiserunt, non præiudicant domino, fideiussores tamen dare tenentur.*
10 *Quod tales personæ non possint intentare condictionem, ex l. si quis in tantam.*
11 *Agenti interdicto retinendæ possessionis non obycitur exceptio dominij.*
12 *Libellus in casibus istius legis debet formari nomine absentium.*

IVdices. † Absens spoliatus ante omnia est restituendus, & ad hanc causam omnis admittitur, etiā si nō habeat mandatum, & si fuerit seruus, & absens, reuersus audiet cursu tp̄is non obstante, & causa ꝓprietatis ordinariè agitabit̄ h. d. ibi absentium. s. agentium pro absentibus. Et ita exponebat Fran. Accu. In tex. ibi, reformato statu. Id ē, possessione restituta in pristinū statum. In text. ibi, litigium de proprietate. Not. quod † in causa momentaneæ possessionis admittit̄ qs sine mādato. No. quod † admitti seruus. No. ex isto ti. qđ agēti interdicto recuperādę possessionis non ob. [a] exceptio dn̄ij. Ita vides hic in fin. Sed debet postea reseruari, & sic spoliatus an̄ omnia est restituendus. Opp. de l. pupill. §. uideamus. de neg. ge. So. Spāle est in causa momentaneæ possessionis. Op. & vr̄. quod seruus in iudicio esse nō possit, vt l. seruus, C. de iu. So. Spāle est hic. Gl. quærit hic, de his, qui sunt expulsi de possessione. q̄ro qd de alijs, qui non sunt expulsi, utrum pro abštē admittant̄. Gl. dicit quod sic, & bn̄, quia hic in prin. l. [b] loquitur gñalr, arg. l. regula. §. & licet. ff. de iur. & fac. ign. Quæro, † vtrū creditor q cadit à possessione, hēat bn̄ficium huius l. Rn̄deo quod sic, hēt ēt beneficiū. l. vlt. de p̄ro. pig. Quæro † an istis casib. seruus iuret de calumnia. Rn̄. sic, quia cum admittitur ad agendum, ergo &c. Sed q̄ro, † an dēat cauere de defendēdo. Gl. dicit, quod non, ꝑ hanc l. in fi. ibi, seruato, &c. Quæro, † an dēat cauere de rato. Gl. nostra dicit, quod sic, vt in cōiuncta persona dicimus, vt l. sed & hæ. de procu. & hoc omnes tenent. Quæro † qd de pupillo. Gl. dicit, quod idem, & benè ꝑ l. momentaneæ. ž. qui leg. perso. Quæro † si isti amiserūt, utrum p̄iudicent dn̄o. Glo. & bene, dicit quod non in hoc casu, tamen fideiussores tenentur. Quæro, † vtrum istæ personę [c] possint intentare cōdictionem ex l. si quis in tantam. ž. ti. 1. Respō. non, quia illa habet causam proprietatis. Prædicta omnia procedūt, ꝑut hic intelli de iudicio recuperandę possessionis, pōt etiā intelligi de iudicio retinendæ pos. & vr̄ velle gl. super rub. & tūc tex. in prin. l. q dicit, cuiuslibet rei possessione priuati sunt, intelligas rei possessione, id est, ꝯmō possidendi, quia ꝑp turbationem non potest colligere fructus. Vel aliter dicas, qđ sunt priuati possessione. s. naturali tm̄, & remanet ciuilis, q̄ turbatur ꝑ detentionem naturalr̄, vt dicā statim ĵ. Et sic exponas totam istā legem. Et f̄m hāc lect. habes hic casū, [d] quod † agenti interdicto retinendæ possessionis non obiicitur exceptio dn̄ij, cōtra, id quod no. Dy. in c. qui ad agendum. de re iu. li. 6. dixi in l. si de eo. in fi. de acq. pos. l. natr. §. nihil. eo. tit. Quæro utrū [e] ex ista l. introducatur noua l. condictio. Rn̄. quod non, sed ꝑ hanc l. legitimantur personę agentiū. vt possint absentium nomine experiri actionibus absentib. competentib. & sic apparet, quod † debebit formari libellus nominę absentium, & hoc sentit hic glo. super ver. personas, & innuit totus tex. si benè aduertatur.

ADDITIONES.

a Ale. Non ob. Vide Bar. in l. 1. in fi. sup. quod met. cau.

b Ale. In prin. l. vide eum in l. à dino §. si super. de re iud.

c Ale. Illæ personæ Adde glo. & Doct. omnes in l fi. sup. qui le. perso.

d Ale. Hic casum. An agenti interdicto uti possidetis, obstet exceptio dominii, adde eum, & ibi Doc. in l. si de eo. §. fi. ff. de acq. poss. & in l. naturaliter. §. nihil. eo. ti.

e Ale. Quæro utrum. Vide Bar. in l. 1. 20. q. de ope. no. nun.

LEX II.

Nec imperiale. [a] Nec ex rescripto Principis, nec ex iudicis sn̄ia, debet quis alterius possessionem parte nō citata turbare. h. d. Quæro, quid ꝯtinebat istud rescriptum Principis, vel sn̄ia iudicis. Gl. rn̄det mb. modis, & benè: tene quam vis. Vel cōtinebat aliquid ꝯpetēs ad litis ordinationē, vel ad litis decisionem, vel ad litis executionem, non curo. vt dat vobis. ž. tit. 1. l. meminerint. Quæro, in quo differt hæc lex [b] ab illa l. meminerint. Breuiter hæc est veritas, licèt Doct. non ponant, per illam ꝓuidetur spoliato indebitè iudicis authoritate, vt possessio sibi restituatur: per hāc legem prouidetur ei, qui non est spoliatus possessione, sed turbatus in possessione sua authoritate rescripti, vel iudicis, indebitè tamen, vt hoc ei non obsit in iudicio retinendæ possessionis, quod tene menti. Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a Ale. Nec Imperiale. Sed ad hanc l. uide quod no. Imo. in l. cum diui. de priui. post prin. in gl. portauerunt. ubi alleg. hanc l. & Bar. in l. fin. de edi. diui Adri. tollen. in uer. extra gl.

b Alexan. Differt hæc lex. Vide quod legitur, & no. in l. 1. in prin. si mulier uentris nomine.

Vti possidetis. *Rubr.*

Circa hanc rubr. quæro, in quo differat interdictum vti possidetis, ab interdicto utrobi. gl. 1. huius l. hoc tangit dicens, quod illud cōpetit pro rebus mobilib. hoc pro reb. immobilib. & annectā rationem, quia mobilia propriè non possidentur: quod tene menti propter statuta terrarum, quę loquuntur de inuasorib. tamen cōsueui tenere contrarium in l. 1. in prin. de acq. pos. vbi Dy. tangit.

LEX VNICA.

VTi possidetis. Hæc lex solebat scholaribus esse multum terribilis, & secundum lec. glo. hęc l. diuiditur in duas partes. Prima ponit de natura interdicti uti possidetis. Secūda ponit de offi. iudi. in causa proprietatis. Secūda ibi, ac satisdationis. & secundum hanc breuiter dicit. Si plures iustè possident, per hoc interdictum prohibentur inuicem vim inferre. & in cā ꝓprietatis, q nō satisdat, possessione rei priuatur h. d. f̄m glo. Vel dic, f̄m lec. Ia. de Are. qđ primo loquit̄ de natura interdicti, uti possidetis. Secundò loquit̄, de of. iud. in interdicto vti possidetis. Scđa ibi, ac satisdationis. f̄m quam lec. hr̄ hoc intēdit. Si plres iustè possident, ꝑ hoc interdictū ꝓhibentur

hibentur inuicē vim inferre,& de hoc cogūtur ſatiſdare.alias poſſeſsione priuanī,donec de ꝓprietate cognoſcatur. h. d. Venio ad caſum in teris ſm gl.forma caſum in uno interrogante Imperatorem hoc modo.Ego ſum ꝓprietarius,& poſsideo ciuiliter fundū: alius eſt fructuarius, & poſsidet naturaliter,ipſe turbat me in ciuili mea,quęro quo remedio mihi ſuccurratur, ſeu ꝯſulaī ꝯ eū? Rñdet Imperator.Rector prouinciæ prohibet vim fieri quo minus poſsideatis fundū.ſicut.n.poſsidetis alter ab altero,non vi, non clā, nō p̄cario.q.d.tu poſsides naturaliter,ille ciuilr. h.d.ſecundū verā lec.

1 *Officium iudicis,quod erit,ſi ago rei vendicatione contra eum,qui me turbabat, & ipſe non uult ſatiſdare de iudicato ſoluendo.*
2 *In reb incorporalib.hēt locum interdictum vti poſsidetis vtile, non directum.*
3 *In interdicto vti poſſidetis requiritur, quod quis poſſideat tpe litis conteſtatæ.*
4 *Interdictum uti poſſidetis,quomodo mihi competat contra eum,qui poſſidet,*
5 *Et quomodo contra eum,qui clam poſſidet.*
6 *Et quomodo contra eum,qui precario poſſidet.*
Si tu ingreſſus es clam poſſeſſionem Titii abſentis,& ego eam poſtea ingredior clàm,non acquiro naturalem.
7 *In interdicto vti poſſidetis,qualiter debeat formari libellus.*
8 *Et qualiter formabitur ſententia.*
9 *Si aliquis habet in fundo vſumfructum,& alius uſum,an uterque poſſideat.*
10 *Feudatarius,qui facit alium feudatarium,non poſſidet.*
12 *Qualiter retineatur naturalis poſſeſſio,*
13 *Si ego poſſideo naturaliter, & ciuiliter, & tertius ingreditur,quis poſſideat.*

1 **§. Ac ſatiſdationis.** Pone hic caſum ſm glo.†Ego ago ꝯ eum,q me turbabat rei vendi.ipſe non vult ſatiſdare de iudicato ſoluēdo, qđ erit offi. iud. contra eum?Reſpondet Imperator: iubebit Rector prouinciæ ſatiſdare de iudicato ſoluendo,vel ſi nō vult ſatiſdare, trāsferet poſſeſſionem in actorem,vel fiet de poſſeſſore petitor, vt ſic de ꝓprietate cognoſcatur.h.d.ſecundum Iac.de Are. In 1. parte non mutatur caſus. In ſecunda ſic, in qua pone hoc modo ſecundum eum. Domine Imperator, vos dicitis quod Rector prouinciæ vim fieri prohibebit, per interdictū uti poſſidetis, ille aduerſarius meus eſt ita maledictus homo,quod etiam poſt ſententiam me turbauit, qđ erit offi.iud.in hoc interdicto,vt non me turbet de cætero?Reſpōdet Imperator, Rector faciet de hoc p̄ſtari ſatiſdationem, ſ.de nō turbando in futuro,& ſi nolit ſatiſdare,auſertur ſibi poſſeſſio, & iō transfertur ad te;& ſic fiet de poſſeſſore petitor, & hoc modo cognoſcetur de proprietate.h.d.ſm Iac.de Are.& melius,q̄ gl.& magis no.licet hæc lec.ſit magis bona in illo vltimo ver. & licet in ſe ſit vera,tñ hodie corrigitur, vt glo.dicit,& ibi dicam. Teneas ergo lec.Iac. de Are.quam ipſe probat arg. harum legū. & l. egi.ff.ſi ter. vend.Ego do tibi caſum ff.de in. actuque priua. l.3.§.in hoc interdicto,de aqua quot.& æſti.l.pe.Expedito tex.venio ad apparatū noſtrum,quem bř expediam.& bñ. Opp.tu poſuiſti caſum in vno in-
a terrogante.ꝯ, loquitur Imperator in plū,a vti poſſidetis, ſic & lex. Ergo vř,ꝙ fuerint plures interrogātes. Huius timore hæc l.legitur trib.mod. Vno modo,ꝙ vnus interrogabat,tamen quia in interrogatione fiebat mentio de duob. iō Imperator dirigit ſermonē ad duos.Exemplū in ꝓprietario, & fructuario, vt ſ.dixi. Alii dñt eodē mō,tñ variant exēplū,& ponūt in duob.poſſidēnb. ꝓ pte, tñ eodē gñe poſſidendi,& ēt iſta lec.poſſet eſſe vera,& bona. Tertiū dñr, ꝙ hic loquiī in plī vni tm̄,& loqtur ei,& facit cā honoris.Hoc nō placet,iō quod Imperator ſummo Pōtifici loqī in ſingulari, ut in epiſtola,inter claras,& in epla,victor.de ſum.Tri.& fi.Cath.Præterea, vos videtis,ꝙ mos Romanorum adhuc eſt hodie loq ēt Cardinalibus in ſingulari,ſ.tu.Alij volentes hoc ꝙ uni tm̄ rñdeat dñt,ꝙ hęc verba,vti poſſid.ponunī materialiter q.d. Rector ꝓuinciæ vim fieri prohibebit,uti poſsidetis,i.per interdictū vti poſsidetis. Sed hæc non eſt vera,p illud qđ ſ.dř in tex.nec p̄cario poſsidetis,quod verbū nō ponīī materialr.Teneas ergo primā,vel ſecūdā,& expōnes, q̄ fuerunt in gl. optimè adaptanī ad illam. Expedita j.gl.venio ad ſecundam gl. dř hic in tex. fundū.imo vř ꝙ non habeat locū, niſi ꝓ ædib.ut ff.eo.l.1.in prin.Sol. quod ibi dixit in ædib.dixit cā exempli.Opp.de l.1.§.1.ff.e. So.Speciale eſt ibi in cloaca, ꝙ ꝓ illa nō ꝯpetat hoc interdictū,q ꝓpoſitū eſt īterdictū ſpāle de cloacis. Venio
2 ad recitandā iſtā materiam per qōnes. Quæro,† an hoc interdictū
b hēat locū b pro reb. incorporalib. Old.dicit,ꝙ ſic,vtile non directū,ut l.ſicuti,§.Ariſto.ſ.ſi ſer.ven.Rō,qa non poſſidētur ꝓprie,ut l.ſeruus §.incorporales,ff.de acq.rer.do.Ita dicit gl.hic & benè,ꝙ tamē latius examinaui in l.1.in prin.ff.e.vbi examinaui ꝓ quib.reb. competebat hoc interdictū,uide hanc gl. Quæro, dř hic vti poſſi
c detis,&c. Quæro quo tpe requiritur c quod qs poſsideat in hoc in-
3 terdicto?Gl.dicit ꝙ † tpe lit.cōt.vt Inſt.de interdict.§.hodie.& vide glo.Modo venio ad gl. mag. dř hic, cū ab altero,nec vi,nec clàm, nec p̄cario poſsidetis.q̄ro exēpla iſtorū. Do.Azo multum laborauit in ponendo iſta exempla hic,& gl.hic ponit.& D. Inn.dicit,neſcio videre quare Azo tantum laborauit,qa vi poſsidet à me, q clā poſſeſsionem meā ingreditur,p̄cario poſsidet à me, qui à me p̄cario rogauit.Parcat mihi D.Inn.ipſe non inſpexit intellectum Azo. qa D. Azo habuit de neceſsitate laborare,nam interdictū, vti poſſidetis,datur poſsidenti,ut l.1.§.hoc interdictum.ff.e.Sed ſi aliquis
d poſſideat d à me clā ui,vel p̄cario,ſm exempla Inn. ego nō poſſideo,igitur ego agendo non poſſum vincere in hoc interdicto,qa non poſſideo.ideo Azo iuit q̄rendo exempla, ut alius poſſideat à me vi,clam,uel p̄cario,& ego poſsideam,ut poſſim in hoc interdicto obtinere,iō ſunt factæ iſtę gl. Sed ad vnum aduerte, ꝙ iſtæ glo. quæ hic ponuntur,non reſpiciunt tex.directè, ſed reſpiciunt materiam. Nam text.loquitur de iuſtitia actoris, ꝙ actor ipſe poſſideat nō vi,nō clā,no p̄cario ab aduerſario. Et reſpiciēdo tex. optimè ꝓcedūt exēpla Inn.qa ad hoc vt poſſeſſor obtineat agendo hoc interdicto,eſt neceſſe,ꝙ ipſe nō poſſideat à me vi, clā, vel p̄cario ab aduerſario. Si.n.ipſe poſſideat à me vi,clā,vel p̄cario,& ego moleſtarem eum, & turbarem in illa poſſeſſione, ipſe ꝯ me non poſſet vincere in hoc interdicto, qđ eſt mirabile.Licet.n.qs me ui,clàm, vel p̄cario expulit de fundo,ego non poſſum eū expellere ex interuallo,poſſum tñ inquietare, & turbare eū in poſſeſſione, & ipſe non poterit ꝯ me vincere interdicto uti poſſidetis: quia à me poſſidet vi,clā,vel p̄cario,& vide gl.ſuper uer.p̄cario, q̄uř hoc uelle,& hoc ēt vř uelle gl. in l. 1. in fi.cum l.ſeq.ff.e.& ibi dixi ſm D.Azo.& iſtæ gl.reſpiciunt iuſtitiam,vel iniuſtitiā ex parte rei, quia ponit pro ꝯſtanti,ꝙ actor poſſideat iuſtè,reus iniuſtè ab aduerſario.Quęro quō
4 iſtud poſſit procedere,tractāt iſtæ tres gl.Quæro ergo, quō poſſit hoc eſſe ꝙ aduerſarius poſſideat à me ui, clā,vel p̄cario,& ꝙ competat mihi interdictū: nā ſi ipſe poſſidet, ego non poſſideo.Huius
e timore dicit Azo. e Dico ꝙ aduerſarius meus poſſidet, ſed turbat me in poſſeſſione mea vi, quia in hoc interdicto non requirīř, ꝙ quis ſe aſſerat poſſidere,ſufficit ꝙ me turbet,ut l.ſi duo.§.ſi vicinus. ff eo.Secundo verò ponit exemplum de vi,quod eſt multum ſubtile.in eo,qui ingreditur tanq̄ fructuarius.proteſtans,ꝙ animū habeat poſſidendi naturaliter. de quo dic ut in gl. Et aduerte ad me, hoc eſt mirabile in caſu iſto,quod interdictum uti poſſidetis, licèt
f ſit interdictum retinendæ poſſeſſionis, tamen hēt uim interdicti f recuperandę poſſeſſionis.Non enim potes à turbatione deſiſtere, niſi mihi reſtituas naturalem,quam abſtuliſti, quia per retentionē illius naturalis turbas me in mea ciuili.ut l. clàm poſſidere. §. q ad nundinas.ff.de acq.poſſ.& l.naturaliter.§.nihil cōe. eo. ti.Gl.ponit hic tibi unum aliud exemplum,& uide,iſtud exemplum nō vř bonū,qa ex quo nō ſuſpicor me poſſe repelli,non amiſi poſſeſſionē, & ſic non habemus,quod quæris,ꝙ aduerſarius poſſideat a me vi. Alii dicūt,ꝙ duo pñt in ſolidū poſſidere,& in hoc exēplū eſt clarum. Certe iſtud exēplū non eſt bonū,qa duo in ſolidū nō pñt inuicē poſſidere eodem gñe poſſidēdi, ut l.3.§.ex ꝯtrario de acq.poſ. iō non inſiſto. Venio † ad aliā gl. q̄ ponit exēplū de clā,quō pōt qs
5 clā poſſidere à me.Certè exēplū eſt clarū. Si iui ad nundinas,& tu ingrederis poſſeſſionem meam clā, me abſente,tu acqris naturalem,ut l.clā poſſidere.§.qui ad nundinas.de acq.poſ.Alii dicunt,ꝙ turbat me clā,licèt non poſſideat & illud exēplū in ſe procedit,ſed primum exēplū eſt verū.Sed ꝯ hoc op.Si clā ingrederis poſſeſſionē,uoco te ad iudicē,tu uenis:certè tu deſinis poſſidere, qa nō es in fundo nec in eius conſpectu,ergo &c.Huius timore dñt qdam, ꝙ interdictum dēt reddi in fundo. Tu dic ꝙ ille.q hēt naturalē tm̄, uadens ad iudicium eam retinet,ut l.3.§.vi.vi.de vi, & vi ar. & not. in l.1.in gl.mag.de acq.poſ. Quæro circa hoc, ſi tu ingreſſus es clā poſſeſſionē meam abſētis,& ego eam poſtea ingredior clā,an nālē acquiro?Gl.dicit,ꝙ non,& bñ: qa retinetur naturalis aīo tantum. Sed q̄ro an occaſione illius naturalis ꝯpetat interdictū u ñ vi. Gl.dicit,ꝙ nō, & bñ, qa ab initio non eſt nata,nec poſtea naſcit. Venio
6 ad gl.ſuper ver.p̄cario.†quo pt eſſe qđ qs poſſideat p̄cario à me,& ꝯpetat hoc interdictū.Gl.ſup hoc ponit exemplū clarè: qa ꝯceſſit p̄cario alicui,ut poſſidere naturaliter tm̄.ſi.n.ꝯceſſiſſē vtrāq;,tunc non ꝯpeteret mihi hoc interdictum. Reſtat mō quaľr ſnīa in hoc interdicto dēat formari:uerum qa ſnīa depēdet a libello, iō prius uidēdū eſt†qualr ſit formādus libellus.qa hoc venit in examinatione ſcdæ partis.iō venio ad ſcdam partē,ad q̄ ſm lec.gl.op.q poſſi-
g det imobilia,nō cogiī ſatiſdare,g ut l.ſciēdū.ff.q ſa.co.ſed hic poſſidet īmobilia ergo &c.Gl.dicit,qđ hic loqī de ſatiſdatione iudicatū ſolui. lex ꝯtra loqtur de ſatiſdōne de iudicio ſiſti. Certè dñi iſta lec.non eſt vera in ſe. Nam ſi ille poſſidet immobilia,non ſatiſdat ubi poſſidet alia,q̄ ea,p qb.conuenit,ut l.de die §.q̄dā.ff.q ſat.cog. licèt gl.videatur aliter tenere,in d.l.ſciendum.in prin.Præterea hic

erat

A D D I T I O N E S

a Alex.In plurali.Imperator ſcribit ſummo Pont.in ſingulari, ad quod ſolemus gloſſ. quam v de in l 1 in prin. de ſuperficie.
b Alex Habeat locum.Et adde Bal.hic,& adde quod habetur per glo.& Bart.in l.1. in prin ff.eod.
c Alc.Requiratur. Adde Bar in l 1.§ fi.ff.e.qđ ſi probet ſe ante poſſediſſe. uide Bal. hic.
d Alex. Poſſideat.Et no.mirabile,quia licet non poſſum expulſorem meum ex interuallo expellere,tamen in pace poſſum eum turbare, & bene no.& no.Bar.in d.l. 1.§.ſi. ff.eo.& quod ibi d xi.& Bal ſequitur etiam hic.
e Alex.Dicit Azo.Adde gl.& Bar.in l.ſi duo.in prin, ff eo.
f Alex Vim interdicti Adde Bar. in l 1.§ interdictum,ff.eo,& Bal. adde Bar.in l.clàm poſſidere,§.qui ad nundinas,in fi.ff.de acq.poſſ.
g Satiſdare Qui poſſidet immobilia,& qualiter intelligatur quando poſſidens immobilia non teneatur ſatiſdare,adde Bar in l.ſciendum.in prin.Bal. hic,in fi.dicit non decido eo caſu,quia glo in d.§.quidam,non uidetur hoc tenere.Sed imo gl.in l.Iul. in fi.eo.tit.expreſſè contrarium tenet.

erat dubium, an possideret, vnde & de satisdatione de iudicio sisti. posset intelligi hic, sed prout intellr de satisdatione iudicatum sol ui. Opp. Instit. de satisdatio. §. sed hodie. dicit gl. fateor q hodie cor rigitur sinus, quia hodie nemo suo noie conuentus cogitur satisdare iudicatũ solui. Licèt hoc sit uerum in se tñ lec. Iac. de Are. magis placet, quia magis utilis, & fm illam hæc lex remanet incorrecta. Ex qua lec. habes† qualiter dẽat formari libellus a in hoc ĩterdi-
7 a cto. Nã tu debes petere, qđ te non molestet, & qđ à turbatione, & à molestatione desistat, & quod caueat de nõ molestãdo in futurũ, & quod pster interesse molestationis pteritæ. Prima duo probanĩ hac lege, & in legib allegatis, ad pbandũ hanc lec. Iaco. de Are. vltimum de interesse probatur in l. si duo. §. fi. ff. eo. Hoc præmisso ue-
8 nianius ad sñiam, † qualr formabitur sñia b in hoc interdicto. Gl. q̃
b incipit, sed qualiter formabit sñiam iudex, multũ se inuoluit. Hic aduerte, qñque cstat actorem tantum possidere iustè, & reũ nullo modo, vel iniustè ab aduersario; tunc ipse debet obtinere, & reus debet cõdẽnari ad oĩa, q̃ s. dixi dẽre cõtineri in libello. Qñq; cstat actorẽ possidere iniustè ab aduersario, tunc reus absoluetur simpliciter: non. n. põt uincere actor in hoc iudicio. neq; reus põt uincere, ut actor in aliquo cdẽnet, qa non possidet, ut s. dixi & tangiĩ in gl. pcedẽ. Qñq; cstat reũ tñ possidere, & tunc si qdẽ iniustè ab aduersario, actor succumbit, qa nõ possidet reus, tñ in nullo cdẽ-
c nabitur, quia iniustè nõ possidet c ab actore. Si vero reus possidet iustè, uel iniustè, nõ ab aduersario, tũc ipse absoluetur, & actor cdẽnabit sibi ad illa tria, q̃ dixi dẽre ctineri in petitione, & si non sit petitum p re. Rõ. qa istud iudicatũ est duplex, & qlibet est actor, & reus, ut d. l. si defunctus. in fi. ff. de pc. & l. sed cũ ambo. ff. de iud. Et hoc vĩ velle gl. tua pcedens, in vlt. q. q̃ format ibi, & uide eã. Nõ ob. de iureiur. l. sed & si possessori. ĩ pri. qa illud est iudiciũ simplex, istud duplex. Ita tenebat Frã. Accur. & bñ, licèt quidam Vltram. dicant cõ. Qñq; cstat utrumq; possidere, tũc si quidem possident iustè, ut puta vnus est proprietarius, alius fructuarius, vel vsuarius vel emphyteuta uel feudatarius, & tunc iudex pronunciabit unũque esse potiorem in possessione sua, & qđ de hoc caueatur, & interesse molestationis præteritæ præstetur, ut hac l. in princ. & l. si duo, in prin. ff. eo. Idem si unus possidet, iustè, alter iniustè, non ab aduersario. Si uero unus possidet iustè, alter iniustè ab aduersario, ille qui iniustè possidet condemnabitur ad ea, quæ dixi s. in libello debere contineri. Et prædicta [illegible]ra, quando constat utrumq; possidere diuerso genere possidendi, ut unus ciuiliter, & alter naturaliter, ut dixi. Si verò uterque probauit se possidere eodẽ genere possidendi, est aduertendum, aut unus probat de antiquiori possessione q̃ alius, & ille uincit, quia possessio alterius psumitur uitiosa, tex. in c. licèt extra, de prob. Si uerò uterq; pbat de eodẽ tpe, nũc si qdẽ una pars hẽat idoneiores testes, illa vincit, ut l. ob carmen. §. fi ff. de testib. Sed si pbõnes essent hincinde æquales, tunc dicit Iac. de Are, si qdẽ unus pbat de ti. alius non, ille pferĩ, q de titulo pbat, arg. in l.
d 1. d & l. ult. de edi. diui Adr. tol. & d. c. licèt. ex. de pb. & isto casu solo reperio qđ allegatio dñii pdest in interdicto vti possidetis, alias secùs, ut uidisti s. tit. e. l. 1. Si uerò neuter probat de ti. uel uterq; pbat, de hoc sunt opi. hic in gl. Quidã dñt qđ iudex dẽt pnũciare, uti possidetis, ita possideatis. Quã opi. gl. reprobat, qa hæc sñia est incerta. De hoc tãgit gl. in l. ait pror. §. 1. de re iud. Alii dñt, q iudex debet abstinere à iudicando. sed dẽt sequestrare possessionẽ, ne partes ueniant ad arma, & rixas. Ego csueui dicere, q primo iudex dẽt pnunciare utrunq; esse possessorẽ p parte dimidia, p indiuiso. Nã cum vterq; pariter, siue æqualiter possideat, facient ibi partes p cursum, ut l. si finita. §. cũ aũt. de d. infe sicut & dicimus in coniunctis, ut l. re cõiuncti. de leg. 3. Restat hic, ut examinemus ultimã pcõ
9 gl. hic positam. Quero primo, † aliqs hẽt in fundo vsumfructũ, alius hẽt vsũ, q̃ro vtrũ uterq; possideat? Vĩ q nõ, qa cũ fructuarius hẽat naturalẽ, ergo vsuarius eã hẽre nõ põt, ut l. 3. §. ex cõtrario. de acq. pos. In cõriũ vĩ q vsuarius hẽt hoc interdictũ, ut l. si ff. e. ergo vsufructuarius possidet. Gl. fatetur, q uterq; possidet. sed non in sol. dũ, sed qlibet p parte, & uide gl. Illud qđ gl. dicit, nõ in solidum, sed p parte, nõ placet mihi. Nã pars incerta rõne loci, & rõne quotæ, nõ pt possideri, vt l. 3. §. incertã. de acq. pos. & l. locus eo. ti. & l. emp. de vsuca. pro emp. sed pars vsuarii est incerta rõne loci, qa oĩs pars pro indiuiso est incerta ratione loci, vt l. Mæuius. §. duob. ff. de le. 2. Ita ratione quotæ, pars vsuarii est incerta vt l. vsus pars. de vsu, & habi. Nã p vsu meo plus volo vno tpe q̃ alio, iõ dico, q uterq; possidet in solidum naturaliter, diuerso tñ iure. unde illud, q gl. hic subdit,
e uel non eodem iure &c. istud est uerum. Quærit gl. e qđ † si feudata-
10 rius facit alium feudatariũ, utrũ iste feudatarius primus possideat. Gl. dicit q nõ. sed possidet dñs, & tertius feudatarius tñ naturalr,
11 & uide gl. Quærit gl. † qualiter retineatur naturalis possessio. Gl. dicit, donec quis est in fundo, uel in conspectu. Plenius dic, ut ff. de acquiren. possess. l. 1. in gloss. mag. & dic ut ibi. Vltimo quærit gloss.
12 Quid † si ego possideo naturaliter, & tu ciuiliter, tertius ingreditur, quis possideat? Dicit gloss. quod tertius possidet, quando usufructuarius deponit animum possidendi. Ego verò, qui consueui tenere, quod triplex est possessio, dico quod iste tertius possidet, etiam antequàm iste usufructuarius deponat animum possidendi, ut dixi in d. l. prima, de acquiren. possessio, & l. clàm possidere, §. qui ad nundinas. eodem titulo. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Formari libellus. Libellum uti possidetis. uide in Spe. de cau. pos. §. permitten versi. & iuxta. & Bar. in l. 1. §. interdictum. ff. eod. Menoch. Dec. consi. 102. col. 2. & consi. 669. in fi.

b Alex. Formabitur sententia. Qualiter formetur sententia uti possi. Adde Bar. in l. si duo. ff. e. & aliquas formas huius sententiæ, uide p Bal. in l. 1. sup. de sen. quæ sine certa quantita. sed in hoc interdicto uti possid. an interponatur primum decretum. uide Cy. hic circa fi. & no. Bar. in l. si prius. in vlt. q. de npc. no. nun. & Bal. in authen. ei, qui. de bo. auth. iu. possi.

c Alex. Quia iniustè non possidet. In hoc est gl. sing. secundum Bal. in l. cum Papa. supra, de leu. & facit ad ea, quæ dixit Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & in l. si a te. §. 1. ff. de excep. rei iud. hic per Bal.

d Ale. Arg. in l. 1. Sic no. quod in casu huius interdicti admittuntur articuli, & probationes de dominio, pro quo omnino vide Bar. in l. si de eo. §. fi. de acqui. pos. Et de articulis in hoc interdicto uide Inn. de renun. in c. super. q no. Bart. in l. ordinarii. de rei uen. & ibi dicit Bald. ad, quod Bar. hic, uidelicet, quod in hoc interdicto admittitur probatio propr circa, & Bal. hic in fi. no.

e Alc. quærit gl. Adde gl. & Bal. in l. 3. § ex contrario. de acq. poss. istam gl. no. Bald. in auth. nisi rogati. in 4. col. ad Treb.

De tabulis exhibendis. *Rubrica.*

Dictum est s. de interdictis adipiscendæ, & recuperandæ, & retinendæ possessionis. Sunt quædam alia interdicta exhibitoria, ideo de his ponit. Ita potes continuare istam rubr.

LEX VNICA

1 *Legatarius potest petere hoc interdicto sibi exhiberi illam particulam testamenti, qua pro se facit.*

2 *Viuo pupillo non possunt peti tabulæ testamenti pupilli.*

SI in potestate. Post mortem pupilli tabulæ pupillares postulantur exhiberi hoc interdicto. h. d. Op. & vĩ, q legatarius dẽt hoc
1 interdictum, ut l. 3. §. solent. ff. e. Sol. Concedo istud qđ dicit gl. uñ hic subaudi, maximè. Tu dic, aut qs uult petere, q exhi-
a beant totæ tabulæ, a & totum testm, & hæc non potest facere nisi hrs, ita loquitur hic. Sed si vult petere sibi exhiberi illam particulã, quæ pro se facit, tunc potest quilibet legatarius, ut ff. de eden. l. argentarius. §. 1. Op. & uidetur, q debeat agi ex edicto. quemad. test. ape. ff. quemad. test. ape. l. 1. in prin. Huius timore glo. intrat in illam materiam, quæ sit differentia inter hoc interdictum, & illud edictũ & actionem ad exhibendum, & vide gl. tuam, quæ est clara. Quæ-
2 rit gl. † utrum uiuo pupillo possint peti tabulæ testamenti pupilli. Tex. hic innuit, quod non, & est verum, arg. l. 2. §. interdũ. ff. de tut. & pup. Quæro ego peto mihi exhiberi tabulas pupillares, opponitur mihi, q ille, qui fecit illas substitutiones, non habebat filios in potestate, an ista exceptio exhibitionem tabularum impediat? Hic innuit text. quod sic: hoc an sit uerum, & qualiter procedat, dixi ff. eod l. 1.

ADDITIO.

a Totæ tabulæ. Quando legatarius petit sibi exhiberi protocollum testamenti, per Bar. in l. argentarius, ff. de eden.

De liberis exhibendis. *Rubrica.*

Istud est interdictum exhibitorium, &c.

LEX VNICA.

1 *Ciuitas, quæ vult repetere aliqua sua castra quæ tenentur ab alia Ciuitate, contra quem dirigat libellum.*

SI vt proponis. Si inter patrem, & filium est contentio de potestate pp res, hoc interdicto expedit. h. d. Op. & vĩ q offi. iud. debet expediri ista cã, ut ff. eo. l. 4. §. hoc autem. Huius timore gloss. ponit hic vnam distinctionem, quam tamen latius ponit in l. 1. §. p hanc. ff. de rei vend. Finaliter tota uirtus eius consistit in hoc, qđ interdictum dr quasi inter duos redditum de re tertia. Si igitur est contentio inter patrem, & filium, de seipso filio, non habet locum interdictum, quia non est de re tertia. Sed si est contentio pp aliud, ut puta propter hæreditatem, & tunc requiritur interdictum. Hic est casus hic, ut l. pe. ff. e. Idẽ si filius possideatur ab alio inuitus, potest esse contentio inter me, & illum de filio meo, & tunc recurremus ad interdictum, quia est inter duos contentio de tertia re. Secùs si sponte sua retineretur. Et hoc est, quod uult dicere tota ista gl. quam vide. Vlt. no. istam gl. & leges, quas allegat, ad unam quæ-
a stionẽ. Ciuitas ista detinet aliqua castra a ciuitatis Castellæ, ciuitas
1 Castellæ vult repetere, cõ † quem diriget libellum? diriget ne libellum contra illa castra, uel contra Commune Perusii? Materia ista est arg. quod debemus hic distinguere, aut illa castra detinent ab aliquo uoluntariè, aut non, aut à nemine, prout hic distinguitur.

ADDITIO.

a Alex. Aliqua Castra. Si commune Perusii tenet castra Ciuitatis Castellæ & Ciuitas Castellæ uult repetere, an debeat agere contra castra, uel Commune Perusii, adde Bar. in l. deinde ait prætor, § hoc autem. ff. eo. & in l. 1. ff. de rei uen.

LEX II.

a **Si ad instar.** Br dicit secūdum istam gl. Ad similitudinem huius interdicti pōt agi a de uxore exhibēda. h.d Gl. vt hic uides, intelligit hāc l. de illo interdicto de uxore exhibenda, vt dicitur in l. 1. §. fin. & l. seq. eo. tit. sed hic, vt uideris in tex. nulla fit mentio de uxore. unde forte non erat uxor, sed concubina. Qualiter ergo tūc ponemus casum in scholari habente concubinam, quę fuit, &c. & tunc hęc l. faciet mentionem de secunda parte rub. sed prima lec. est magis clara.

ADDITIO.

a Alc. Potest agi. Et uide Bar. in l. 1. ff. eo.

De precario, & Saluiano interdicto. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Quomodo differat Saluianum interdictum ab hypothecaria actione.*

SI te non Breuiter dicit. Pro pignore vendito ꝯ emptorem non competit interdictum Saluianum directum, sed ad hypothecariam actionē est recurrendum. h.d. Op. ff. e. l. 1. ubi contra emptorē datur hoc interdictum. Sol. Fateor de hoc interdicto vtili, vt ibi: non directo, ut hic. Sed instatur, cum omnia interdicta sunt scripta in rem, vt l. 1. §. pe. de interd. vr quod istud interdictum debeat dari contra quemlibet possessorem. Gl. hic vr fateri, ꝙ sit in rem, & ad contraria nōn respondet. Vnde sustinendo gl. debemus dicere, ꝙ hypothecaria est quid accessorium ad actionem ꝑsonalem. & sicut personalis actio non sequitur fundum, ita hoc interdictum non sequitur fundum. Vel aliter, & melius dico, ꝙ istud interdictum non est scriptum in rem, iō directum non datur contra tertium possessorem. Quæro an hoc interdictum compea tat a pro alijs reb. ꝗ pro reb. coloni, & sic an detur locatori fundi urbani, vel creditori. Certè de hoc est contentio. Certè credo, ꝙ sic. Casus est hic in eo, ꝙ dicit debitor tuus, & sic simpliciter, & in 1 fi. dum dicit, quæ ad exemplum eius instituitur &c. Quęro † qd differt hoc interdictum Saluianum ab actione hypothecaria. Gl. mirabr loquitur, & dicit, ꝙ differt in natura. Item in modo probandi. Natura differt, qa istud interdictum est possessorium, sed hypothecaria est petitorium iudicium. Et vide glos. in fin. licèt hypothecaria nudam possessionem auocet, tñ dicitur petitorium iudicium. Ratio, quia sicut rei uendicatio auocat possessionem ratione dominij, ita hypothecaria, auocat possessionem ratione hypothecæ, de qua debet constare, & sic est petitorium iudicium. Vnde b à sñia lata b super hypothecaria, appellatur, sed hoc interdictū est possessorium, cum in eo non habeat dicere rem esse obligatam, sed possessam ab eo, qui obligauerat. Et ex hoc insurgit alia qō, quid habeat is probare in hypothecaria? Gl. dicit, ꝙ debet ꝓbare obligantem tempore obligationis esse dominum. Gl. dicit aliter in l. cum res. infra si ali. res pig. dat. sit. & ibi dicam. & l. rem alienam. ff. de pig. actio.

ADDITIONES.

a Alc. Competat. De materia hic tacta uide in l. 1. ff. eo. ubi plenè per Bar.
b Alc. A sententia lata. Et uide Bar. in l. 1. ff. eo.

LEX II.

Habitantis. Contra hæredes eius qui rogauit, competit interdictum de precario. hoc dicit.

De pignoribus. *Rubr.*

Rub. ista potest continuari duob. modis. Vidistis. s. de Saluiano interdicto, vbi mentio fit de pignore, ideo merito subnectitur hic rub. de pig. Vel sic, dictum est s. de obligationibus principalib. & etiam dicitur j. in pluribus partibus sed quia principalibus obligationib. accedunt pignora, idcirco subnectit rub. de pig. &c.

LEX PRIMA.

1 *Pignus licèt minus ualeat quàm sit pecunia debita, non tamen præiudicatur creditori.*

DEbitor Licèt debitor cedat pignori, non tamen liberatur. h.d. No. ꝙ licèt debitor velit cedere pignori, quod non ideo liberatur, ut hic. Ad idē sup. de ac & ob. l. aduersus. Et ex hoc, hētis aliud infer1 re, ꝙ † licèt pignus minus valeret. quàm esset pecunia debita, non tamen præiudicatur creditori. vt l. creditori. ff si cer. pet. & ibi no. licèt Veneti seruent contrarium, vt dicit gloss. Hic non sunt alia.

LEX II.

a **Quamuis** Habens specialem hypothecam a ac etiam generalem, non recurrit ad generalem in præiudicium secundi creditoris, si specialis sibi sufficiat ad debitum. h.d. No. quod dixi in summario. Opp. dicitur hic, quod iste creditor primus non potest prosequi quæcunque pignora uelit. Contra, ff. de distra. pig. l. creditoris arbitrio, Sol. Dñt quidā, ꝙ illa l. loquit de rigore, hæc de æquitate. Vel uerius, ibi erat unus creditor tātū, hic plures. Sed ꝯ istam sol. instatur de l. generaliter in prin. ff. qui pot. in pi. hab. ubi indistinctè primus præfertur scdo. Sol. Ibi tā primus creditor, ꝗ etiam secundus, habebat specialem hypothecam: tamen hic primus creditor habebat specialem hypothecam & generalem, & iō si pōt satisfieri ex speciali, nō recurrit ad generalem in præiudicium secundi creditoris. Sed contra prædicta instatur, & videtur, ꝙ indistinctè secundus non solum sit potior, sed solus in tali hypotheca. Vnde op. de prædicta l. q generaliter. in fi. ꝓ cuius sol. br sic dicas, ꝙ qñque est unus solus creditor hñs plura bona hypothecata, & tunc prosequi pōt quæcunq; velit. Ita intelligitur præalle. l. creditorib. ff. de dist. pig. Si verò sunt plures creditores, tunc aut primus pręfertur. Ita intellr ꝑall. l. qui gñalr, in prin. Aut primus hēt spālem, ac etiam gñalem, & scds alterā tm, & tūc aut habet eas purè, aut sub condōne. Si purè, tunc licèt de rigore iuris possit prosequi q̄cunque hypothecam velit, tñ de æquitate non, & ita intelligitur. l. nostra. Si verò hēt spālem hypothecam pure, & gñalē sub cōdōne, videlicet, si non possit sibi satisfieri ex spāli, tunc sufficiente sibi spāli hypotheca, secundus creditor non solum est potior, sed etiam est solus in illa hypotheca. Et ita debet intelligi præallegata l. qui gñaliter. in fi. secundum la. Bu. Modo ꝓ declaratione legis nostræ, & glo. quæro, quid si primus creditor, vel alia extranea persona, possidet ista pignora, nunquid habeat locum ista lex? Breuiter habens dicere quod sic. Nam eadē est rō & per ꝯñs debet esse eadem iuris dispositio arg. l. illud, ad legē Aquiliam, & l. milites agrum. de re mili. cum suis similibus.

ADDITIO.

a Menoch. Hypothecam. Paris. cons. 52. nu. 26. 27. lib. 1.

LEX II.

1 *Pactum, per quod datur licentia creditori de ingrediendo possessionem rei sibi obligatæ, ualet & nu. 2.*
3 *Creditor faciens secundum pactum, non dicitur inferre uim, & nu. 4.*
4 *Quod potest fieri sine iudice, urbanius fit cum iudice, quamuis si fiat sine iudice non punitur.*
5 *Si debitor, qui dedit licentiam creditori ingrediendi possessionem sua authoritate, resistat creditori uolenti ingredi, an creditor dicatur uim inferre.*
6 *Si debitor post talem licentiam alienauit, an creditor poterit ingredi possidente emptore.*

1 **Creditores.** Ista est optima lex. & habet optimam gl. q̄ vide & signa. † Creditor sm formam pacti, sua authoritate, & sine iudice, pōt ingredi possessionē rei sibi obli2 gatæ, urbanius tñ fit cum iudice. h.d. No. ꝙ † pactum, per quod datur licentia creditori de ingrediendo possessionem rei sibi obliga3 tæ, tenet & ualet. Secundo haberis notare, ꝙ † creditor faciens sm 4 pactum, nō dr inferre uim. Tertio habetis notare, † quod licèt qd possit fieri sine iudice, urbanius tñ fit cum iudice, q̄uis si fiat sine iudice non punitur, ut hic colligitur, & in l. 3. §. non perpetuę. ff. de sepul. uiol. Modo opp. dr hic, ꝙ creditor ingrediens possessionē rei sibi obligatæ, nō infert uim. Contra in l. in possessionem. j. ad l. Iul. de ui publ. uel priua. ubi tex. expressè dicit ꝯ. Sol. hic per pactū data fuit creditori licentia ingrediendi possessionem, & iō non dicit uim committere quia fit sm pactum. in l. ꝯria nullum pactum fuit oppositum. Sed ꝯ istam sol. instatur de l. cū creditor. ff. de fur. ubi indistinctè creditor ingrediens possessionem nō dr committere a uim. Sol. dicas sm Cy. a qñ qñq; creditor ingreditur possessionem rei sibi obligatæ, causa sui iuris conseruandi. ut puta, quia pactum ꝓcesserat, & tunc nō dr inferre uim, vt hic. Qñq; ingreditur possessionem cā iniuriandi alium, & tūc hēt locum l. in possessionem, j. ad l. Iul. de ui pub. uel pri. Qñq; dubitatur, & in casu dubio ꝓsumit creditorem magis ingredi grā sui iuris cōseruandi, q̄ cā inferendi alij iniuriam, & isto casu loqr l. cum creditor. ff. de fur. sm Cy. arg. l. merito. & ibi no. ff. pro soc. Modo pro declaratione legis nrę, qñt 5 gl. † debitor dedit licentiam creditori ingrediendi possessionē sua authoritate: creditor uult ingredi, debitor resistit, nūqd creditor dr vim inferre? Primo vr, ꝙ non dicatur uim inferre, neq; debitor possit resistere, cum semel pactum sibi placuerit. argu. l. in diem. ff. de aqua plu. arc. & l. sicut. s. de act. & ob. cum si. In cōtraria opi. fuit Mart. & pro eo facit l. nun est singulus. ff. de re. iu. Ad idē l. æquissimum in prin. de usuf. Glo. approbat primam partem. Sed ꝯ deterb minationem b glo. posset instari de l. colonus. & l. cum fundum. ff. de vi, & ui ar. quare sm d. Iac. dicas no. Nam quandoq; debitor facit pactum creditori, vt etiā eo inuito creditor ingredi possessionem possit, & istud pactum nō ualet, vt l. conuenire. ff. de pac. do. l. si unus. §. illud. ff. de pac. Quandoq; debitor facit pactum creditori simpliciter, ut possit ingredi possessionem authoritate sua, & tunc per istud pactum videtur agi, vt creditor etiam non citato, nec requisito debitore, ingrediatur, quo casu si creditor ingrediatur possessionem, iusta causa adeptus est, quia sm formam pacti, & non dr inferre uim. & si vellet creditorem expellere, non posset, quia rectè possidet, vt l. 1. supra unde vi. & isto casu est uera opinio hic posita. Quandoque creditor vult ingredi possessionem contra omnimodam uoluntatem debitoris resistentis, & tunc nō ꝑt,

imo

ADDITIONES.

a Alc. Secundum Dy. An si creditor ingreditur possessionem. rei sibi obligatæ, præsumatur in dubio hoc facere causa sui iuris conseruandi. Adde Bald. in d. l. in possessionem. & Bald. in d. l. cum creditor, & cum gl. allegata in materia Bal. infra eod. l. 1.
b Alc. Determinationem. Non ualet pactum debitoris dantis licentiam creditori ingrediendi eo inuito. Adde Bar. in l. alia, §. eleganter. sol. mat.

imo dr̃ inferre vim. Sicut alś dicimus in colono. nã colonus mutã du volũtatem priuat dñm possessione, licèt dñs possideat, vt in p̃al le. l. colonus & l. si fundũ. ff. de ui. & ui ar. ſm Iac. But. Item q̃rit gl. 1.

6 circa med. Ecce † debitor in instr̃o dedit licentiã creditori ingrediẽdi possessionẽ authoritate propria, postea eam alienauit, nũq̃d creditor poterit ingredi possidente emptore? Glo. nostra hic determinat, q̃d sic, p l. Titius. de ser. expor. Contra determinationẽ gl. posset instari, quia istud pactum, q̃n datur licentia creditori ingrediendi, non tribuit aliquod ius reale, neq; personale, sed q̃dã licentiam concedit. Imo plus, quia posito q̃d aliquod ius personale tribueret, tñ actio p̃sonalis, siue ius p̃sonale, n̄ intendit ꝯ singu-

a larem successorem, ᵃvt l. 1. §. si hr̃s. ff. ad Trebe. & l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. Quid dicemus? Dicas ſm Ia. Bu. & sunt optima uerba, q̃a q̃nq; debitor facit pactum creditori solũ dando sibi licentia ingrediendi, & tunc sicut resistendo creditori uolenti ingredi, dr̃ mutare voluntatem, vt dixi in p̃cedenti q̃one, ita & alienando. Quo casu est dicẽdũ idẽ in debitore, q̃d in colono, q̃a colonus mutando voluntatem priuat dñm possessione, ut p̃ alle. l. colonus. & l. cum fundum, & sic creditor rõne possessionis non poterit ingredi, nec ẽt rõne pacti, q̃a non afficit singularẽ successorẽ, ut p̃dixi. Q̃nq; debitor nõ solũ facit p̃dictũ pactũ, sed ꝯstituit se possidere noĩe creditoris, p q̃d ipse creditor vr̃ possidere, vt l. q̃dã mulier. ff. de acq. pos. Et in isto casu dices, vt in p̃cedẽti mẽbro ſm Ias. But. Q̃nq; debitor impetrat possessionem p̃cario ab ipso creditore, & creditor sibi concedit, & tunc aut nulla possessio est translata in debitorem p̃cario rogantem, q̃d fieri p̃t, vt l. cetiẽ. §. 2. ff. de p̃ca. Et in isto casu et dicas ut in p̃ce. Q̃nq; in debitorẽ p̃cario rogãtem solũ naturalis possessio est translata, q̃d p̃sumit̃ in dubio, vt l.

b & hẽt. §. eũ q. & ibi no. ff. de p̃ca. Et isto casu si debitor alienet, ᵇin emptorem transit solũ naturalis poss. q̃ debitor habebat, & sic creditor rõne ciuilis poterit ingredi illã possessionem, nisi sit repulsus, vel suspicetur se posse repelli, arg. l. clãm possidere. §. qui ad nũdinas ff. de ac. poss. Q̃nq; in debitorem precario rogantem omnis pos. est translata, q̃d fieri potest, vt l. in reb. §. 1. de preca. & not. in præalle. l. & habet. §. eum qui. e. ti. & isto casu creditor non poterit ingredi pos. rei sibi obligatæ, & ab emptore possessæ. Primo rõne pos. non, quia nullam habet ut prædixi. Secundo rõne pacti non, q̃a pactũ istud non afficit singlãrem successorem, ut præall. l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. & in l. cum C. de ac. & ob.

ADDITIONES.

a Ale. Successorẽ. Aut est corruptus, aut malè dicit. Nam isto casu naturalis, & ciuilis est apud creditorem, licet debitor interuertat, & priuet creditorem naturali, tamen p̃p naturalem remanentẽ penes eũ, dẽt posse ingredi, uel ẽt dicit Bart. vt inf. prædũ alleg. l. clã possidere & ita tenet Bart. inf. in 3. q. prin. Cogita, quia fortè est verius quod hic dr̃, quia si per talem alienationẽ priuatur ciuili, & naturali, ut notat in l. peregrẽ. §. quib. de acq. poss. ergo non mirum si amisit possessionẽ q̃ non possit propria authoritate ingredi, nisi faceret incõtinenti, per ea quæ no. in d. l. cum fundum, & de ui, & ui ar.

b Ale. Debitor alienet, Adde q̃d idem tenet Bar. in repe. huius l. in fin. 5. q. prin. in uer. sed pone, quod debitor, quẽ sequitur hic Sal. in cõtrariũ tamẽ tenet Bar. in l. Interdum. §. si ff. de acq. pos. & in l. Celsus. in uer. sed pone quod debitor. ff. de usu cap. quem ibi sequitur Imo. & communiter omnes. quod uerius est.

LEX III.

1 Creditor ingrediẽs, vel occupãs rẽ debitoris sua authori. dicitur cõmittere uĩ.
2 Dictio debet, quandoque exponitur pro potest, & recipit limitationem de urbanitate, & no. 3.
4 Quod fit contra urbanitatem, uel ciuilitatem, quæ non sunt præcepta, sed consilia, non punitur.
5 Tutor uel pupillus cum eius authoritate si dat licentiam creditori ingrediendi sine authoritate, quando ualent.
6 Quid in alijs personis. & in casibus, in quib. translatio possessionis esset prohibita ratione personæ, uel rei.
7 In rebus ecclesiæ potest creditor uigore talis conuentionis ingredi, si ualida conuentio præcessit.
8 Vel nisi res essent sacratæ.
9 Talis licentia ingrediendi propria authoritate pôt concipi in ultima uoluntate.
10 Etiam in alijs contractibus, quàm in pignore, talis conuentio, & licentia ualet.
11 Constituens se creditoris nomine possidere, ut eius conductor, transfert in eum & naturalem, & ciuilem possessionem.
12 Si uerò constituat se eius precario nomine possidere, transfert in eum ciuilem possessionẽ tantũ, retenta naturali, & sic dẽt adijci, quòd licet ingredi, &c.
13 Pactum quòd liceat creditori non solum ingredi possessionem, sed etiam in solutum accipere sua authoritate, utrum ualeat.
14 Tale ius intrandi, & retinendi possessionem propria autoritate, non competit ante debitum liquidatum, seu in notorium deductum.
15 Liquidatio debiti fit parte citata solenniter libello dato, & lite contestata.
16 Remedium, q̃ creditor ex pacto possit ingredi possessionẽ, negotio nõ liquidato.
17 An tunc possit creditor ingredi ante moram super obligatione principali.
18 Per talem conuentionem licèt debitor resistat solo uerbo, potest creditor ingredi, nisi debitor offerat debitum, & nu. 19.
20 Per talem conuentionem ingrediendi propria authoritate, potest creditor ingredi clàm, seu debitore ignorante.
21 An tale ius possit exerceri contra uniuersalem successorem.
22 An contra singularem successorem & an sine iudice dicatur debitum liquidũ contra eum, sicut erat contra principalem, & nu. 24.
23 Quando istud ius exequendi imploratur à iudice contra singularem successorẽ an debeat fieri nouus processus.
25 An possit adhiberi remedium, q̃d similiter contra successorem habentem causam à debitore, possit exerceri talis conuentio.
26 Quando ex urbanitate aditur iudex in casu conuentionis, de qua in hac l. debeat pars citari, libellus dari, & ordinatè procedi.
27 Si in instrumento fuit tantũ data licentia de ingrediendo, tunc necessarius erit libellus ad acquisitionem possessionis.
28 Quando creditor implorat officium manus militaris contra debitorem, qui armata manu resistit, debet præcedere summaria cognitio.
29 Cum iudicis officium imploratur, ut declaretur iustũ preciũ rei, expeditur per summariam causa cognita, & quomodo eligantur æstimatores, & nu. 11.

Creditores. Hæc l. hẽt materiam quotidianã & male cõplicatam, & iõ placuit mihi aliquãt eã attingere. Et primo ponam lec. glos. eõdem; & eã explicabo. Postea ponam lec. meam nouam. Tertio ponam alias. Vltimo ponã materiam per q̃ones. Hæc lex diuiditur in duas partes. Primo ponit quid pôt facere creditor, qui pactus est de ingrediẽdo ſm iuris rigorem. Secundo ponit quid debeat facere de urbanitate. Secũda ibi, attñ. & bř hoc intendit. Creditor si ex pacto possessionem ingreditur ᵃ sine iudice, non tñ uim committit, sed urbanius facit, si

a ...

1 cum iudice h. d. cum gl. Ad euidentiam præmitte, q̃ † creditor ingrediens, vel occupans rem debitoris sua authoritate, dr̃ committere uim, & incidit in edictum di. Marci, in l. extat. ff. quod met. causa. Hoc p̃misso pone casum per te, & collige notabilia. 1. q̃ ex pacto licet ingredi pos. & hic, & l. pe. de pig. actio. l. qui rõ. §. illo. eod.

2 Secũdo not. q̃ † dictio, debet, exponitur p̃ potest, vt l. obseruare. & officio. Procon. circa fi. & in concord. ibi positis. Tertio not. q̃ dictio, debet, recipit limitationem de urbanitate. Op. & vr̃, q̃ hæc l. sibi inuicem ꝯdicat, nam in prin. dicit, q̃ licitè p̃t sine iudice, & hoc probant concor positæ in gl. sed in fi. dicitur; q̃ hoc debet facere cum urbanitate, uel iudicis authoritate, & sic innuit, quod non li-

3 cet facere sine iudice. Sol. gl. duob. modis. Primo, † ut exponatur dictio, debet, id est pôt. Secundo ut determinetur dictio, debet, ex urbanitate. Sed contra hoc op. quod sol. ista nõ p̃cedat: nam hoc uerbum, debet, importat necessitatem, vt l. Prætor in princ. ff. de edẽ. & l. quod quisq; iur. ff. de uer. sig. l. debitor. Ad huius declara-

b tionem distingue, aut hoc uerbũ, debet, ᵇponitur affirmatiuè; aut negatiuè, ut non debet. Primo casu aut dispositio respicit fauorẽ eius, ad quem refertur hoc uerbum debet, q̃ tunc exponitur. i. pt, ut ff. de offi. Procon. l. obseruare. §. fi. de interro. act. l. q̃ interrogatur. Aut non respicit fauorem ipsius, & tunc si importat necessitatem, resultat prauus intellectus, seu alterius legis ꝯdictio, & tunc ponitur debet, pro pôt: uel determinatur cum hac dictione, ex urbanitate, vt l. si quis seruum. §. si inter. ff. de leg. 1. & de iudi. l. & post edictum, circa p̃n. Aut non resultat prauus intellectus, seu contradictio l. & tunc stat propriè, & necessitatem importat. ut d. l. prætor. de eden. & in concor. ibi allegatis. Secundo casu, quando ponitur negatiuè, & tũc importat necessitatem, ut l. non debet. ff. de dol. de reg. iu. l. non debet. Fallit, ubi sic intelligendo, resultat iuris ꝯtrietas, quia tunc determinatur, non debet, s. ex urbanitate, vel honestate, ut ff. de offi. p̃con. l. solet. §. sicut. Tertio cõtra hoc oppo-

c nitur, quod ista expositio non tollit ꝯrium. Nam dictio, potest, ᶜ importat necessitatem, sicut dictio, debet, & ponitur pôt p̃ debet, ut ĩ. sine censu, vel reli. authen. sed & periculum. Sol. Regula est quod dictio, potest, non importat necessitatem, ut l. sæpè, de offic. præsi. & de ui. l. non quicquid. Fallit in quibusdam casib. notatis in d. l. obseruare. §. fi. Cum ergo assumitur hæc dictio, debet, pro pôt, intelligitur ſm suam propriam naturam, & regula est, ut necessitatem non importet, ut uoluit hic sentire glos. De significatione tamen huius uerbi potest, non dico, quia esset nimis longum, nec est de nostra materia. Dixi uobis hoc anno in d. l. sæpè. Opp. quarto ad aliam exceptionem, prout exponitur hic, debet, ex urbanitate. Cõ

4 tra, nam † q̃d fit contra urbanitatem, uel ciuilitatem, uenit puniendum, ut ff. de lega. l. 1. & 2. Sed hic non ponitur, si fiat inciuiliter, & sine iudice, ergo &c. So. Sicut in sacra pagina quædam sunt præcepta, in quibus contrafaciens peccat mortaliter, ut in non dilectione proximi, & si. Quædam sunt consilia, ut illud, uende omnia, quæ habes, & da pauperib. in illis contrafaciens non tenetur. Ita in iure ciuili, si quis facit contra ciuilitatem, & urbanitatem, quæ non sunt præcepta, sed consilia, non punitur, ut hic, quia illud de ingrediendo cum iudice, est consilium, non præceptum. Sic ff. de sol. l. si stipulatus sum. § 1. & de re. cor. l. si pupillorum. §. si pupillus.

ADDITIONES.

a Ale. Ingreditur. Et tene menti perpetuò, quod per licentiam de ingrediendo possessionem in bonis uidetur hypothecata secundum Bal. hic singulariter so. 5. Nota hic practicam quando. habens auctoritatem ingrediendi, quomodo ingredi possit cum authoritate iudicis.
Menoch. Nouæ cons. 82. nu. 27. 28. & alia. Mod. Paris. in consuetud. Parisien. ni. 1 § 1. gl. 4. n. 13 & 15. ubi egregiè. & nu. 43. quid si licentia est missa & in materia Afflict. decis. 326. Crau. cons. 4. nu. 12.

b Ale. Verbum, debet. No. hic de uerbo, debet, an importet necessitatem, not. l. solet, hic alleg. in gl. Adde gl. in uerbo, debeat, in Clem. 1. de sta. mona. & legatur, & no. in c. 1. de spon impub. 25. q. 1. confidimus. in gl. quid autem in uerbo solet, vide Bart. in l. 2. sup. quomodo, & quãdo iudex. nec semper uerbum, debet importat necessitatẽ, sed aliquãdo honestatẽ, ut p̃batur in c. intelleximus. de iud.

c Ale. Dictio potest. An uerbum, potest, importet necessitatem, adde quod no. in l. 3. ff. de inusto testam.

lus.ff.de rei vend.l.is qui.Si verò qs facit ꝯ ciuilitatē, seu vrbanitatem. q̄ sunt ꝑcepta,tunc punit̄, vt d.l.1.& 2.de legi. Tñ qñq; punit̄ ordinariè, si pęna ordinaria est statuta, qñq; extraordinariè.ar.l.at si quis.§.idem Labeo.ff.de reli.& l.fi. in fi.ff. quod me.cā. licèt ibi gl. simpliciter alleg. Non est ergo verum dictum gl.quę indefinitè dicit,quod inciuiliter factum nō punitur,& hoc sustinent lec. gl. Dices ergo,quod hic ponitur,debet,i.pōt,& hoc pp euitandam ꝯrietatē legū.Sed ego ostēdo,q hæc lex pōt legi ꝓpriè,ꝓut iacet,& sic dicta expositio non est necessaria,& non dēt fieri.Lego ergo eam alio mō,& sic vos scitis, quod est dĩa inter eū,q possidet, siue est in possessione, & eum qui intrat pos.vt l.3.§.fi.ff. de acq.pos. & ex quib.ca.in pos.ea.l.cū legati,& l.2.in prin.pro hĕde.Item aliud cōsequitur qui intrat pos & aliud qui possidet,siue possessionem acquirit,ut l.is cui,in prin.§.q legatorum.ff.ut in pos.leg.Hoc p̄misso pone casum sic:Conuentum est inter creditorem,& debitorem,vt liceat creditori ingredi possessionem authoritate sua,nō soluta pecunia creditor ingressus est,quęro nunquid incidat in edictum di. Marci,& ingrediens possessionem committat uim.Rñ.quod non facit uim. Scđo quærit̄,an ex uigore talis pacti possit possidere, & possessionē sibi acquirere.Rñ.quod hoc nō dēt,nec p̄t fieri sine iudicis authoritate,& hæc est uera, si ponas pcessisse simplex pctm̄ de ingrediendo,& plana est lec.& rō eius est,qa hoc non uenit in pactum,quia sint solū actū de ingrediendo possessionem. Probatur hæc casus positio exp̄ssè,per l.si qs añ.ff.de acq.pos.& hoc nouum tene menti. Lec.tñ gl. uisē pōt esse uera,si ponamus ꝯuentionem ꝑcessisse de utroq;.s.de ingredièdo,& possessionē acq. hoc faciūt notarij hodie,q dñt in instro,quam poss.ingrediendi,& accipiēdi, & retinendi sua authoritate,&c.quod benè aduertas,rogo te.

Nunc. venio ad materiā legis nr̄æ,quā examinabo p quinque qōnes principales. Primo q̄ro de personis debitorū hoc ꝑmittentiū Scđo de forma,seu mō ꝯstituendi tale ius ingrediendi. Tertio de tpe,qñ incipiat ꝯpetere effectualr tale ius. Quarto,q̄ro,ꝯ quas ꝑsonas ꝯpetat. Quinto de officio iudicis.qñ ad hoc aditur,de quo tangit̄ in fi.gl.nr̄æ. Primo ergo q̄ro,† qd si tutor uel pupillus eius authoritate dat hanc licentiam[a] creditori,vr̄ qd non valeat,qa pupillus pos.aio pdere non p̄t, vt l. pupillus de acq. rerū domi.& l.possessio de acq.po.Hoc vr̄ magis exp̄ssum in l.magis puto,§.1.de reb.c Ecōtra vr̄,qd valeat,qa p̄t transferre possessionē,vt l.2.§.si à pup ff.ꝑ emp. Rñ.aut creditor vult vti pacto,ad executionē iuris realis.s.ipsius pignoris,& tūc si pignoris ꝯstō ualuit, ualet illud pactum ut ff.de reb.eorū,l.si pupillorū.§.j. Aut non ualuit,& tūc nō valet pctm̄,vt j.ti.2.l.curator.& l.cū principalis.ff.de reg.iu. Aut creditor vult uti pacto ad executionē iuris ꝑsonalis,& tūc aut fit pctm̄ cū creditore qd liceat īgredi tm̄,& valet,qa ꝯdō ꝑsonę pupilli non est impedimento, vt l.apud Iul.in princ.& §.sic.ex quibus cau.in pos.eat.Aut fit pctm̄,qd liceat,ingredi, & possessionē adipisci, & retinere, & tunc q̄rtū ad res, q̄ seruari non pñt, ualēt,qa res,q̄ seruari ñ pñt,p tutorē alienari ualēt,ut l.lex,q̄ tutores,ī.de admin. tut.sed q̄rtū ad alias,res,non ualet sine iudicis decreto,qa sua volūtate nō p̄t possessionē in aliū trāsferre,vt d.l.pupillus.& l.magis puto.§.1.de reb.c.Nec ob.l.2.§.si à pupillo,qa ibi dēt intelligi, q pos. erat penes emptorē.uel loq̄r ī re mobili, cuius alienatio ꝑmissa erat non erat prohibita.† Qd̄ in ō dico in pupillo,[b]idē dico ī oīb.ꝑsonis & in oī casu,in quo translatio possessionis eēt ꝓhibita,uel rōne ꝑsonæ,vel rōne rei. Quæro,qd † ī reb.ecclesiæ,an creditor poterit ingredi[c] vigore talis ꝯuentionis.Inn.no.qd non, eā, de so.ꝯp.c. verum.& ibi p eū,no.qd non licet ingredi,sine authoritate iudicis ecclesiastici.Nam cum semel dñiū rei trāslatū sit in ecclesiam,sanctū sanctorū est Dño, & ī eā ꝯmittit sacrilegiū,ar.12.q.2.c.nulli liceat & c.1.Sed Host.dicit[d] ꝯ hoc p c.cū dilecti.de dolo,in quo residet Io.And.in d.c.verū.& hoc credo,si ualida ꝯuentio pręcessit, ut ī de epi.& cle.l.si qs curialis.& facit,qa executio iuridica excusat à sacrilegio,vt l.q̄q.in princ.de aqua plu.arc. Ad quod facit, qd no.per Dy.in d.l.si pupillorum.§.j.de reb.eo.ubi dicit̄, creditor p̄t vendere res ecclesiæ,non seruatis solennitatib. q̄ aliàs requiruntur. Prædicta vera,† nisi res essent consecratæ, vel sitia, ut in cap. semel Deo dedicatū.de reg.iur.lib.6. Scđo principaliter[e] q̄ro circa modū constituendi,† an talis potestas constituendi concipi possit in ultima uoluntate. Br̄ dico quod si in ꝯctu,ergo in testō, ut l.seruū filij.§.cū q.ff.de le.1. & maximè cū ex ultima uolūtate trāsferī dñiū recta uia,ut l.à Titio.ff.de fur.& hæc opi.ꝓbaī ff.de pig.act.l.nō est mirum, & de ali & cib.le.l. Lucius. & est casus exp̄ssus ff. de le.a.l. Titia cum testō.§.1.ꝭm tertiam lec. Iuxta ꝑdicta quæro,† an in alijs ꝯctibus,q̄ in pignore,valeat talis ꝯuentio? Br̄ dico,q sic,vt l. Titius ff.de ser.expor. & supra si seruus extero.l.1. & 2.& si manc.su. ita alie.l.1.Et sic illud pactum est utile tam in pignore,ut hic,quam in alijs contractib.alias occupans pos.sua authoritate,esset ꝑdo,ut ff. de acq.pos.l.si ex stipulatione & ī. de acq. pos.l. nec est uera.Item quæro,† qd si in instro ꝑignoris apponatur.quod ꝯstituit se creditoris vel emptoris nomine possidere,[f] velut eius ꝯductor, seu ꝑcario noīe ipsius,& adijciat hanc legem,qd liceat ingredi & adipisci pos.sua authoritate,aut alia pacta,an ualeant,& quid operētur? Rñd.primo casu,qñ ꝯstituit se alieno noīe possidere[g] velut cōductor,trāstulit in alium oēm pos. q̄ erat apud cōstituentē,ut l.quod meo.& l.rem q̄ pignori.ff.de ac.pos.& l.si pignus.de pi.ac. & l. quædā mulier.ff.de rei uen.& isto casu illa adiectio,qd liceat mihi igredi,& adipisci poss.modicū operaī,cū iā pos.habeā,sed posset operari talis adiectio,si ꝯtingeret,qd talis ꝯstituens interuerteret pos. creditori,qa tūc fortè illud pactū remanet qd liceat ingredi,& adipisci sua authoritate,vt j.in 4.q.prin.dicam. Scđo casu,† qñ ꝯstituit se ꝑcario noīe possidere,& tūc ēt ualet talis ꝯuētio.l.qd meo.ff.de acq.pos.& operatur hoc, q ciuilis pos.uideaī trāsferri in creditorē,seu alium ꝯhentē,naturalis aūt remanet penes illū,q ꝯstituit se ꝑcario noīe possidere.& hoc in dubio;ubi aliud nō ē actū, ut l.habeat,§ 1.de ꝑca.& ibi no.& hoc tenebat Ia.But.in terminis nr̄is,& tunc illa adiectio,qd liceat ingredi,operaī suū effectū p illā naturalē Vlterius iuxta ꝑdicta q̄ro, † utrū illa ꝯuentio possit ultrà extendi[h] ut ñ solū liceat creditori īgredi,& adipisci,& retinere possessionē,[i] sed ēt liceat sibi in solutū accipere. Br̄ ista materia expedit j.de pac.pig.l.1.per gl.& Doc.ubi sic distinguo,qa aut tale pactū apponitur iter debitorē,& cū q factus est creditor, & ꝓ debitore fidē suā adstrinxit,aut cū alio creditore. Primo casu ualet,ut ff.de ꝯh em.l. fi.in prin. Scđo casu,aut adiī ut hēat i solutū ꝓ debito;aut qd hēat emptū ꝓ iusto ꝑtio, Primo casu,aut pactū ab initio apponit,& nō ualet,ꝭm Pe.in l.1. j.de pac.pig.& l.q̄uis.ī prin.ff.de so. Aut ex postfacto,& ex īteruallo,& ualet,vt l. Titius.ff de pig.ac.& j.e.l. cū dñī. Sicut.n.p̄t dare in solutum pure,ita sub ꝯdōne,qa cessat rō q̄ esset tpe ꝯctus,ut no.p Cy.in d.l.j.Si uerò sit pactū, qd habeat in solutū, aut qd sit empta iusto pretio,ualet,ut l.si fundus.§.fi.ff.e. no. in d.l. 1.de pac.pig. Quod autem sit iustū ꝑtium,in eius arbitrio boni viri, hoc est iudicis,[k] ut l.cōtinuus.§.cum ita.ff.de uer.ob.& expressè in casu isto j.de iure do.impe.l.fi.in fi.quod est mirabile;aliàs rei pretiū,qd ꝯmittit̄ in arbitriū tertij.nō ualet, ut l. si merces in princ.ff. loc.hic verò valet fauore creditoris,qd est notādū,& hoc explico j.in 4.q. Iuxta ꝑdicta apponunt qdā creditores pp ꝑmissa tale pactū. Tu obligas mihi bona tua:& ut eligant vnā rē,faciunt ęstimari p iudicem:qd est ualdè vtile,& est pulchra cautela.Et aduerte,qa ñ ꝯsiderāt in ptātē ipsius ꝑciū,sed res,ut no.in l.in vēdentis ī de ꝯh.em. & l.in ꝑsonā.§.gñalr.ff. de re iu. Tertio principalr q̄ro de tpe.s. qñ incipit effectualr ꝯpetere tale ius[l] intrandi, & retinendi ꝓpria authoritate,qa ista lex loqi,† qñ debitū est liqdū tpe ꝯctus ex partiū ꝯuentione:pone qd nō fuit liquidū ex partiū ꝯuentione, ut ecce, ꝓmisisti mihi non uenire ꝯ aliq̄ ꝓmissionē sub pęna mille, ꝓ quibus obligasti mihi oīa bona tua,& adiecta clā istius legis. nūc ego te pio te uenisse ꝯ,an potero ingredi posses.an dēo petere qd prius hoc liqdeī a iudice?Et vr̄ qd nō reqratur iudicis liqdatio, vt l.1.& 2.ī.de ser. expor. E ꝯ,q sic. vt l.1.ī.si man. ita fue. alie. Rñdeo sic: Qñq; liquidaī debitū, tpe ꝯctus,ut loq̄r lex nr̄a. Qñq; debitū tpe ꝯctus nō liqdaī,sed ī notoriū deduci p ipsm exercitiū,ita qd intētio actoris est fundata.[m] nisi p aduersarium ꝓbetur aliud,ut qñ capio in ipso loco,quo ꝓhibitū est morari, & tunc nō requirur liqdatio iudicis,ut in l.j.si mãc.ita fue.alie.Ita īntelligo illud.q nō erat notorium ancillam prostitutam,aliàs posset abducere sine iudicis authoritate,ut ff.de ꝯh.emp.l.si qs sub hac.Si.n.non ꝑcessit aliqua liqdatio iudicis,uel partis,non ideo qitalr possit sustineri ista lex. Facit j.de exec.rei iud.l.1.ff.de re iud.l.si cum nulla. Hoc etiam uidemus in compensatione, si quis sua authoritate compensat, qd sibi debetur cum eo quod ipse dēt,tamen hoc non hēt locum,nisi in debito liquido,ut l.si.ī.de compen.& sic hĕditatis aditio non p̄t fieri,si dubitetur de uirib.testi.ff.de acq. hær.l. sed & si de sua.& l.cum fallum.eo.tit.† Sed qualr liquidabitur[n] hoc? Respondeo,parte citata solēniter,libello dato,& li.conte.vt ff.de min.l.in causę.& l.iudices.ī.de iu. & auth.offeratur.supr.de lit.cont. Sed an † possit adhiberi remedium, quod possit ingredi posses.negotio non liquidato? Respondo sic,ut dicatur expresse in conuentione, & liceat ingredi pos.& eam retinere ante declarationē, seu liqdationem

ADDITIONES.

a Menoch.Licentiam R[illegible]y.consi.145.nu.6.lib 6.
b Ale.In pup.Im.in d.§ si à pupillo.tenet secus, gl. ibi in sc̄da solutione,& melius.
c Menoch.Ingredi.Aret.consi.21.nu.3.
d Ale.Host.dicit.Hoc no.in c.verum.tenuit contrarium,& communiter sequuntur ibi Doc.facit l.si quis curialis,& q ibi no.Bal.C.de epis.& cle.& Bald.in l.neminem.sup.de sacrosan.ecc.cum Bar.transit do,Ant.& Imo.in c.uerum.
e Ale.Secundo principaliter.Adde Bal.in l.legis,qui bonis cedere possunt.
f Ale.In instrumento.Vide Bar.in l.interdum.ff.de acq. poss.& uide Bald.in l.quisquis.& uide Doc.& Bar.ibi.
g Menoch.Possidere.Adde Ferratium.caute 48.si quis,& Tira.le mort saisit le vif.in prima decl.3.partis.nu 6. & tacitè quando dicitur hæc licentia concessa, Boer. q.77.nu.3.& Tiraq.de iure constit.parte.1.nu.37.40.
h Menoch.Extendi.Pari.consi.5.nu.27.lib.4.
i Ale. In solutum accipere. Et uide Bar.in l.Titius.inf.all. de pig.act.& latius in l. quamuis.de sol.& quid in dote,uide Bal.in l.2.si in cau.in pig.
k Ale.Iudicis.Et uide Bart.in l.fin.inf.de pac.pig.& inf.in fi.huius l.& in l.quamuis. aliàs,Calepodus,de solut.de practica inf.uide & no.quod licèt pretium possit cōmitti in arbitrium,tamen fallit in casu l.si fundus.§.fi.ff.eo.alle.hic.& adde Bald, post in l.in ementia.de contrahen.emp & Bal.in l.si fundus.§.fi.
l Ale.Competere tale ius. Et an requiratur liqdatio.uide Bar.in l.1.ff.si ser.vē.& in l.2.in uer.q̄ro utrū dñs.de iure emph.& adde Bal.in l.p diuersas.sup.mā.in 2.q.
m Menoch.Est fundata.Corad.consi.95.nu.3.
n Menoch.Liquidabitur.Barb.consi.18.col.4.cir.fi.lib.1.

dem pro dicta q̃titate, seu pro alia, quã apparebit ipsum debitorẽ debere ex cã p̃dicta, & s̃m hoc poterit ante liquidationem ĩgredi. Sed an talis ingressus hẽat effectum, q apparebit ex s̃nĩa iudicis postea sequẽti, pro hoc ĩ. de pac. pig. l. a. Et p̃ hoc facit, q̃a omnia pacta, q̃ in [illegible] apponunt, valent, nisi reperiantur prohibita, ut ĩ. de iur. do. impe. l. fi. §. r. Item q̃ro, † q̃n debitum est liquidatum, an possit quis ingredi, ᵃnõ p̃cedente mora sup obl̃one principali. Vr̃, q nõ, sed requiritur, q mora p̃cedat, aliàs hypotheca, vel mora nõ haberet effectum, vt l. debitores. ĩ. c. & ibi no. In ɔtrarium no. ff. e. l. q̃sitũ. in prin. R̃n. Aut subest cã, q̃a fortè dubitat debitorem recessurum, & p̃t ingredi añ moram, vt d. l. q̃sitũ. Aut nõ subest cã, & nõ p̃t nisi p̃cedẽte mora, ut d. l. debitores. ĩ. c. & ff. qui. mo. pig. vel hy. sol. l. solui. §. r. & no in d. l. q̃sitũ, & iõ ut hoc impedimentum tollatur, dẽr apponi in ɔ̃ctu ex nunc, i. ipso die celebrati ɔ̃ctus dedit licentiã. Quarto principlr̃ q̃ro, contra quas personas q̃nĩ istud ius, & primo videamus, † vtrũ possit exerceriᵇ ɔ̃ ipm̃ debitorẽ resistẽtẽ. Azo q̃d non, lo ɔtra per multas ll. hic all. q̃ bñ faciunt. Ia. Bu. tenet opi. Azo. nã quis nõ põt ingredi possess. quã colonus possidet, ut l. colonus. & l. cum fundũ. ff. de ui & vi ar. Sed hoc est in colono, qui nullo mõ possidet: ergo multo magis ĩ debitore, qui possidet omnimodo. Preterea aut dices, quod pactũ dedit ius p̃sonale, & non est uerum, quia non nascitur actio ex pacto. Aut dices quod reale, & malè, q̃a non ɔ̃stituit ius in re, sed ius intrandi in rem pp licentiam, & voluntatem debitoris, qua volũtate cessãte, cessat licẽtia, arg. l. interdũ. §. fi. de acq. pos. & sic non ob. l. in cõmo. §. sicut, ff. com. & l. sicut. ĩ. de ac. & ob. quia illud est verum, q̃n aduersario est ius q̃situ: sed hic nullũ erat ius q̃situm, nec reale, nec personale, vt dictum est. Nõ obstant leges allegatæ per gl. quia in eis erat ius q̃situm in re, vel dubitabaĩ de volũtate debitoris. Ista sunt verba sua q̃ mihi non placẽt: nã tale pactũ incontinenti appositum vestiĩ cohærentia cõtractus, vt ĩ. de pac. l. legẽ, & l. in bonæ fidei. Ponamus enim te stipulatũ esse, vt fit hodie cõiter in oĩb. instr̃is emptionis, & per hoc ero obligatus ad patiẽtiam, vel patiendũ te re uti, vel tẽ ingredi. Si igitur ɔtrauenio, teneor, ad interesse, vel ad pœnam, vt l. quoties, §. fi. & l. pe. de seru. l. corruptionem. ĩ. de usuf. & quod ibi no. & sic patet quod est ɔtracta obl̃o p̃sonalis. Præterea licèt tale pactum non constituat ius in re, t̃n est executiuũ iuris realis, & in pacto executiuo q̃s obligatus nõ põt ɔ̃trauenire, sicut nec in ipsa obl̃one, vt l. aliud. ff. de sol. Preterea nõ põt dici, q in legib. allegatis in gl. duret voluntas debitoris, ut l. de accessio. in fi. ff. de diuersis, & t̃palib. præs. cum illud ius vendendi sit quoddam ius executiuum, & sic nõ obst. l. colonus. & l. cum fundum, q̃a cum ante colonus interuenerit pos. dñs nõ p̃t ex interuallo postea sua autho. auferre: licèt. n. hẽat ius ad recuperandum possessionem, non t̃n hẽt ius executiuũ illius iuris, nec authoritate legis, nec conuentione p̃ambula, & iõ oportet quod agat. Sed in casu nr̃o, creditor habet ius petend, & hẽt ius executiuũ iuris. Tene ergo, quod talis licentia nõ tollaĩ p reuocationem, p dictã l. aliud. ff. de sol. & p allegata in gl. Non t̃n credoᶜ q debitore resistente de facto, possit creditor violenter ingredi, & armata manu, hoc. n. esset cã maioris tumultus, & rixæ. Nam manu priuati hoc non potest induci, vt l. non est singulis. ff. de reg. iu. & l. ɔuenire. ff. de pac. do. & l. si vnus. ff. pacta, q̃ turpem. ff. de pac. Illud. n. operaĩ solum ista cõuentio, ut debitore cõtradicente solo uerbo possit ingredi creditor sua authoritate, & hoc est quod uult dicere hæc lex, quod licet aliàs sola prohibitio faciat uideri uim fieri, ut l. r. § quid sit. ff. quod ui, aut clã, t̃n per hãc ɔuentionẽ excusaĩ, ut uim facere non uideaĩ, ut hic dicit tex. Ad hoc probandũ induco in testẽ d. Odof. in alia materia, ut ibi latius. Vos scitis, q est q̃ð, utrũ iudex possit committere parti, ut ingrediaĩ possessionẽ sua auth. & gl. vĩ tenere q̃d sic, ut ĩ. vñ ui. l. meminerint. q̃d tenet Iac. de Are. p multas ll. & ibi no. per Cyn. Alibi tenet gl. ɔtrarium in l. iuste. de acq. poss. quod tenet Dy. p l. non est singulis. de re. u. & idẽ tenẽt Iac. de Rau. & Pet. p l. missi opinatores. ĩ. de exac. trib. li. x. & no. per Cy. in l. fi. si p uim, uel alio mõ. D. Odo. dicit sic: Aut iudex vult committere parti, ut ingrediatur per vim, etiam si reperiret resistẽtem, & nõ potest, ut d. l. nõ est singulis, & d. l. missi opinatores. ĩ. de exac. trib. lib. x. Aut q̃d ingrediaĩ sine ui, & põt, ut no. in d. l. meminerint, cum sim. allegatis per Iac. de Are. Ita ergo in proposito, cum licẽtia iudicis & partis æquiparentur, ut ĩ. de pig. ac. l. pe. & est gl. no. Inst. de lib. §. in multis. Et prędicta vera, ᵈq̃n in instr̃o fuit pactum de ingrediendo sua authoritate. † Sed si fuerit additum plus, s. quod debitor constituit se creditoris nomine possidere, vel precario possidere, tũc quia apud creditorem est utraq; poss. uel saltem ciuilis, ut dictũ est, si debitor resisteret, faceret uim, & spoliaret eum, & ideo posset ipse incontinẽti per uim ingredi. Erit ergo magis defensio, q̃ occupatio, ut no. in simili in l. cum fundum. ff. de ui, & ui ar. Facit ff. e. ti. l. possessionem. Item, quæ dixi de probatione simplici solo uerbo, intelligo, nisi ex iusta causa ipse prohibeat, ut puta, quia debitum offertur, uel alia iusta causa, ut infra, debi. vectĩ. pi. imp. non pos. l. a. ĩ. unde ui. l. non ab re. ff. de ui, & ui ar. l. colonus. Distingue ergo sic: Aut debitor resistit ex iusta causa, aut sine iusta causa, & tunc aut resistit solo uerbo; & nil operatur talis ɔ̃dictio. Aut resistit facto, & tunc aut constituit se creditoris nomine possidere, tunc potest creditor p uim ingredi. Aut solum dedit licentiam ingrediendi, & tunc debitore resistente non p̃t ingredi, ut ex p̃dictis patet. † Sed an a uitio clandestinitatis excuset talis cõuẽtio, ut sic posset ingredi debitore ignorante, an requiraĩ eius scientia? Videt, q scientia reqrĩ, ut ff. si cer. ven. l. si à te. E contra vĩ, q non, ut hac l. cum si. Hoc tãgit Spe. in ti. de emp & ven. §. j. sup illo ver. quã accipiendi & c. Mihi aũt vĩ, q si excusei à uitio violentiæ, quod maius est, q̃d apparet, q̃a astiorẽ, ut no. in l. vitia. ĩ. de acq. pos. multo magis excusei à uitio clandestinitatis. Pro hoc tex. ff. de fur. l. cum creditor. cum gl. nam ibi loqĩ q̃n q̃s aufert, quod patet ex ti. in quo est posita, vt no. in simili ff. de cond. indeb. l. fi. in prin. Facit de in diem addi. l. Imperator. in fi. Non ob. l. si a te. quia illa uerba, concedo tibi in ædes meas immittere, ẽ solũ concessio iuris illius seruitutis. Non aũt concessit licentiã accipiendi pos. vel dũ ibi dicit, scienti, subaudi maximè. Si alio modo intelligeres, conuentio istius legis nihil operareĩ, ut ĩ. de acq. pos. l. a. † Quid in successoreᵉ vniuersali, utrum ɔtra eũ possit exerceri ius istius conuentionis? Resp. aut est hæres eiusdem cõditionis, cuius est defunctus, & tunc idem, ut l. hæredem, & l. q ipsis. de re iu. Aut est alterius cõditionis, quia fortè ille est pupillus, vel ecclesia, & tũc est dubium per ea, quę dixi ĩ. in 1. q. principali. t̃n rõnem solutionis huius collige p ea, quæ not. Dy. ĩ. de sacros. ecc. auth. quas actiones, in 5. q. † Item dubitatur quid de successore singulari, cui debitor alienauit; vel ad eum possessio aliqua peruenit, an contra eũ possit exerceriᶠ talis ɔuẽtio. gl. dicit, quod sic, p l. Titius. de serui. exp. Item per rationem, q̃d ius pignoris est in rem, vt ĩ. eo. l. pignoris. Item istud pactum est executiuũ illius talis iuris, ergo & c. hoc tenet Pet. & Cy. & Spe. in tit. de pign. §. r. ver. item quid si debitor. Alij sunt in contraria opin. ut Mar. antiquis glos. per l. eum. de act. & ob. & idem Rofr. in tit. de edi. diu. Adr. tol. quia tale pactum non afficit rem, sed personam, ut l. fi. ff. de contrahen. emp. & ĩ. de cõd. ob tur. cau. l. ea lege, & idem tenet Iac. Bu. Ad l. Titius, respon. q̃d ibi loquitur in casu speciali. Ia. de Bel. disputauit istã q. & determinat idem, quod tale pactũ est personale, & non afficit rẽ, ut dictis legi. & l. domum de ser. & ff. de alie. mu. iu. cau. facta. l. 2. §. opus & com. p̃d. l. venditor. in prin. & q̃d ibi g not. in uer. succedentium. & ad Treb. l. 1. §. si hæres. Ad l. Titius, respõd. q̃d ibi erat tale pactum, q operaĩ in resolutione contractus, & translatione dominij manus iniectionem, vt l. si quis sub hoc pacto, de cõtrah. emp. & ĩ. de ser. expor. l. 1. & a. not. in l. traditionib. ĩ. de pact. & ideo quia habet continuum ius in re, afficit rem, & transit ad singularem successorẽ: secus in hoc pacto, quia non habet ius: hæc respon. nõ placet. Nam si ille, qui non habet ius in re, sed est habiturus manu armata, potest legis conuẽtionem exercere ɔtra tertium possessorem, multo magis creditor, qui añ habet ius in re. Item sicut tale pactũ est executiuum iuris pignoris, ita in l. Titius, illud pactum manus iniectionis est executiuum præcedẽtis obligationis de seruo exportando, uel non prostituendo. Quid ergo dicemus? In ista q. mihi videtur cõsiderandum, quod ex isto pacto de ingrediendo oritur primo quædam actio personalis, quia debitor teneĩ ad patientiam, ut ĩ. dixi, & ista non transit contra singularem successorem, & ita loquuntur omnes leges ĩ. allegatæ. Item ex isto pacto orit quoddam ius, quod est executiuum præcedentis obligationis, & facit ipsam obligationem habere paratam executionem, secundum voluntatem creditoris ut hic in fi. Sicut ex sententia oritur actio iudicati, uel in factum, item officium iudicis, quod habet paratam executionem, vt l. minor 25. ann. cui fideicommissum. ff. de mi. & supra de exe. rei iu. l. 2. ita potestas ingrediendi, quæ competit creditori ex conuentione, ęquiparatur illi potestati, & licentiæ sibi datæ p iudicẽ, vt ĩ. de pig. ac. l. pe. & sol. mat. l. dotis. & ĩ. si in cã iud. l. j. Videamᵒ ergo † an istud ius exequẽdiʰ seu executiuũ, q̃d imploratur

ADDITIONES.

a Menoch. Quis ingredi. Ruy cons. 152. nu. 4. lib. 4. cons. 189. nu. 1. lib. 5.

b Alex. Exerceri. Vide Bar. in l. 1. sup. eo. in lect. no. in hac repetitione. & Barto. in l. alia. § eleganter, solu. mat. & in l. 2. vers. quęro utrum. de iur. emph. plenè per Sal. in l. possessionem. ĩ. ad leg. Iul. de ui. Menoch. Tiraq. de iure constitu. in prima par. nu. 37. Ruy. cons. 57 nu. 3. lib. 4. Mod. Paris. in consuet. Paris. ti. 1. §. 1. gl. 4. nu. 13 & Tiraq. le mort saisit le uif. in c. declarat. 3. par. nu. 5.

c Ale. Non tamen credo. Adde Bar. in l. alia. §. eleganter. solut. matr. in l. iuste. de acquir. posses.

d Ale. Et prędicta uera. Si debitor dedit licentiam de ingrediendo, & constituit se creditoris nomine possidere, põt ingredi ẽt debitore resistente, & per uim, quia magis est defensio, quã occupatio. Vide Bart. sup. e. l. 1. & dũ Bar. hic dicit, vel saltẽ ciuilis, dicit, q̃d vĩ tenere ɔ̃riũ ipse, in l. a. in versi. q̃ro verũ dñs. de iure emph. Pro cõcordia vide Im. in c. fi. de loc. & adde, q̃ hẽs in l. si ex stipu. ff. de acq. poss. Menoch. Soc. se. consi. 78. licèt penè est col. pen. in fi. li. 3. Plotus l. si quando nu. 186. in fi. sup. unde vi.

e Barb. Quid in successore. Vide plenè per d. Pet. in consi. 127. & in c. Quia V. de iud. & in c. cum dilectis. de don. & alleg. Bar. sibi contrarium in l. Celsus. de usuc.

f Ale. Possit exerceri. Adde q Bald. in c. 1. §. si quis uerò, de pac. iura. fir. dicit, q si mortuus est ille, cui data est licentia per pactum ingrediendi propria authoritate, quod transit ad hæredem, quia istud pactum non est priuilegium, sed [illegible] no. ff. de pig. ac. l. ratio. Item transit in singularem successorẽ, ut puta, quia sit [illegible] sum: nã cedi põt. Ita dicit Bar. in l. 1. in §. usufructuarius. ff. de op. no. nun.

g Menoch. Ibi. Idem si lata sit sententia ut liceat ingredi, ratione huius pacti, ex statuto nullus possit d. s̃nĩam in executione impedire, cõtra id impediri adhuc põt a singulari successore. Sign. cõs. 4. & an sit necessaria executio, Calca. cõs. [illegible]

h Menoch. Exequendi. Soc. se. consi. 72. in fi. lib. 4.

ploratur a iudice, transeat ad singularē successorē, vt ꝯ eum possit impetrari executio, an dēat fieri ꝯ cū nouus ꝓcessus & post hoc videamus de isto iure exequēdi, qđ venit ex ꝯuētione. Circa hnc aūt reperio, qđ Cy. dicit qđ aliqñ alienatio est facta cū dolo, tūc ꝯ singularē successorē [a] pōt fieri executio, vt s. vt in pos.leg.l.certa.& ff. vt i pos.le.l.si legatorū,& l.is cui,§.q i posse.& no.p cū s.de alie.iu.mu.cā fac.l.j.in 9.q. Istud nō placet mihi simplr, qa l.j.§.necessario.ff.si vent.nomi.mi. Præterea prius dēt agi reuocatoria, vt Inst.de act.§.itē si qs i fraudē. Circa hoc igit do talē doctrinā.[b] Aut q̄rit de iure executiuo psonalis, aut realis. Primo casu, aut loquimur in ꝯtib. & non transit executio ꝯ singularē successorē non reuocata alienatione, vt d.§.item si quis, Inst.de act. Aut in vltimis volūtatib. & tūc aut alienatio fuit facta dolo, & trāsit ꝯ singularē successorē vt d.l.certa,& l.si legatorū. Aut sine dolo, & non transit ꝯ eū, vt l.fi.ff.vt in pos.le. Scđo casu, qñ q̄rit de executione iuris realis, tūc ille tertius possessor non hēt cām ab eo, ꝯ quē principalr orit ius exequēdi, & tunc ꝯ eū trāsit, vt l.sæpe.in fi.ff.de re iu.& s.qb.res iu.non noc.l.1.& 2. Aut hēt cām ab eo, & tunc aut tale ius exquēdi erat in esse productū anteq̄ trāsiret ad istū tertiū possessorē, vel qa iā erat lata snīa: aut erat in actu ꝓducēdi, qa pēdebat litigiū: aut nō erat in esse, nec erat in actu ꝓducēdi, qa lis incępta nō erat. primo casu trāsit ius exequēdi, vt l.si superatus.§.j.ff.de pi.de exce.rei iu. l.si pr.§.fi.& l.iudicatæ.§.fi. Scđo casu, aut p talē actū res fuit facta inalienabilis, vt qa erat qō de dnio, & sic erat res litigiosa, & tūc ꝯ talē successorē transit ius exequendi, vt j.de liti.l.2.& sic nō erat necesse vt intētareī ꝯdō ex illa l.p re reddēda, licet hoc posset fieri si qs vellet, & ita intelligo gl.ibi positā. Aut erat in actu producendi, & tūc nō obstante tali litigio poterat alienari, quia erat qō hypothecaria, & tunc nō transit ius exequendi, sed erat opus ꝯ successorem nouo processu, vt Auth.de liti.§.ad hæc, posita j.e.auth.hoc ita, ſm solonē Rof.positā in auth.hoc ita si debitor. Tertio casu ius exequendi procedens ex snīa, non trāsit ꝯ talem successorē, vt l.si mr.§.fi.& l.iud.§.fi.de excep.rei iud. Prædicta vera, nisi in vltima voluntate, in qua distingue: Aut cum dolo, aut sine dolo, vt s.dixi. Hoc verum, nisi p suam sciām, vel patientiam præiudicat sibi, tertius possessor, vt l.sæpe.§.i.de reg.iu.& qđ no.i.eo.l.præses. Hoc præmisso, venio ad q.ꝓpositam, & dico quod si dictum pactū fuit appositū ad executionem oblōnis personalis, non pōt exerceri ꝯ singularem successorē, nisi alienatione facta in fraudem rescissā, vt Instit. de act.§.item si quis in fraudem, & ideo cū tale pactum, de quo loquit l.Titius.de ser.expor.& de ꝯh.emp. l.si quis sub hac. hāc alienationem ipso iure rescinderet, tale pactum, seu legis ꝯuentio pōt exerceri ꝯ quemlibet successorē, nec est necesse, qđ rescindat a iudice, cū rescindat a l.vt ff.de condi.inst.l.q̄ sub ꝯdōne.§.fi. Ad hoc facit, qđ dixi.s.per Iac.de Bel. Vel possumus sic dicere, qđ ibi sunt casus spāles ſm Iac.Bu. Si vero tale [c] pactū apponit ad executionē iuris realis, vt in executione pignoris, tūc aut ille tertius possessor nō hēt cām a debitore, & ꝯ cum non transit tale ius exequendi, vt d.l.sæpè, in fi.& gl.q̄ dicit, vel alio mō possessio est apud aliū, nō bn̄ dicit. Si vero hēt cām a debitore, tūc si debitū in instro nō fuit liqdatū, & sic res transit ad aliū, ꝯ eū nō pōt exerceri lex ꝯuentionis, vt dictū est. Sed si debitū tpe ꝯtus fuit liqdatū, & sic ius exequendi fuit in esse productū, tūc transit in singularē successorē, vt d.l.si superatus.§.j. cum si.& ista gl.in hoc bn̄ dicit.

24 † Aduerte tn̄,[d] qa ꝯ ipsum debitorē pōt exerceri istius legis ꝯuentio sine iudice, qa oīa sunt liquidata, sed ꝯ istū tertiū possessorē nō est ita liqdū, qa pōt esse dubiū, an habeat cām ab eo, vel nō. Hoc ergo debebit coram iudice liqdari, & summariè, sicut dicemus in l.a diuo Pio.§.si sup reb.de re iu. quo liquidato poterit ingredi sua authoritate. Puto ēt qđ sufficeret hoc esse manifestum, qđ a debitore hēat cām, vt l.emptor, in prin.ff.de ac.emp. Sed ꝯ pdicta posset qs instare. Locator hēt immissa, & illata tacite obligata, & ea pōt sua authoritate includere, vt ff.de dā.infe.l.vtiq;.& ff.in quib.cau.pig.ta.ꝯha.l.licet. Ecce ergo, qđ ius executiuum erat in esse productum tn̄ si illæ res peruenerunt ad tertiū hñtem cām a debitore, nō possum iure executiuo vti, sed debeo agere hypothecaria, vel interdicto Saluiano, vt ff. de Sal.inter.l.j.& s.de Sal.interd.l.j.& ibi no. Sol. illud ius exequendi sua autho.est limitatum certo loco, vt includantur, donec sunt in domo, & ideo si extrahuntur, de domo, cessat dictum ius. Si vero essent in domo tanq̄ alienatæ, & traditæ, adhuc posset exerceri dictū ius includēdi, per ea, q̄ dicta sunt.

25 † Sed an possit adhiberi remedium, qđ indistinctè ꝯ successorem hñtē cām a debitore posset exerceri talis legis ꝯuentio, vel fieri executio, ex snīa lata ꝯ debitorē, posito qđ idem ius executiuū non fuerit in esse productum tpe alienationis? Credo, qđ sic, in ꝯtu pignoris, hoc mō.s.ꝙ adijciatur in alienatione, ꝙ debitor promittat dictā rem nō vendere, tunc venditio facta non valet, vt l.si creditor.§.fi.de distr.pig. & ꝯ successorem trāsit ius executiuū, sicut dixi in re litigiosa facta in alienabili, qa si alienatione rescissa p iudicē, pōt fieri executio ꝯ singularem successorem, vt d.§.item si qs in fraudem: ergo & hic in alienatione rescissa per l.arg.ff.de cond.inst.l.q̄ sub ꝯdōne.§ fi. Sed pone, qđ debitor nō solum dedit licentiam [e] ingrediendi, sed ꝯstituit se creditoris noīe possidere simplr, vel pcario, an ex hoc tribuat creditori plus iuris ꝯ singularē successorē? Rn̄. sic, & multū bn̄. Aut.n. ex hoc creditor sibi acqsiuit posses.ciuilē, & nālem, quia simplr debitor cōstituit se creditoris noīe possidere, ita qđ sola detentio [f] remanet penes debitorem, & tunc si debitor tradidit alteri, priuat creditorē possess.& pōt eā recuperare.l.ex liberis.de acq.pos.& ideo creditor pt ingredi sua authoritate, ēt si p vim inueniret resistentiam, qa magis esset defensio, q̄ occupatio, vt l.cū fundū, & ꝙ ibi no.ff.de vi, & vi ar.& s.dictū est in 4.q.princ. Si vero apud creditorē est sola ciuilis, qđ est in dubio, qñ ꝯstituit se pcario noīe possidere, vt s.dixi in 2.q.princ. tunc debitor tradendo alteri, vel si deijciatur,[g] non priuat creditorem possessione ciuili, qa p se stat, nec cohæret nāli, vt ff.de vi, & vi ar.in l.si de fundo, & ibi no.de ac.pos.l.peregrè, & ibi no.& ideo occasione suæ ciuilis possessionis posset ēt ingredi p vim, si reperiret resistentiam, vt dictum est, & illud tenebat Iac. Bu. qđ est notandū.

26 † Quinto principaliter est videndū de officio iudicis[h] qñ ad hoc aditur, de quo tangit in fi. nostræ legis. Et primo † cū iudex adit ex vrbanitate, an dēat pars citari, libellus dari, & ordinariè procedi, vel non? Gl.in l.meminerint.s.vnde vi, vr tenere, ꝙ etiam sine citatione iudex possit concedere licētiam, vt ibi patet in j.gl. circa fi. Alia gl.vr tenere ꝯrium.s.quod requiratur libellus, & procedatur ordinariè, vt s.de iur.emp.l.2.in prin.gl.mag. Alij, vt Ia.de Bel.q disputauit istam quæstionem, sic distinguūt. Aut iudex mittit creditorem in possessionem reo non citato, & missus in suo iure debet tueri, arg.quod met.cau.l.fi.& ne uis fiat ei, l.si quis missus.in princ.& sic potest procedere gl.l.meminerint, & de re iud.l.à diuo Pio.§.si super rebus. Aut iudex facit partem citari, quod est prudentius, & rationabile, vt l.nam ita diuus.ff.de adopt.& s.si minor se ab hæredi.abst.auth.si omnes, si per vim, vel alio modo.l.2.& tunc si confiteatur, non offertur libellus.ff.ad l.Aquil.l.proinde.la 2.de iud.l.si debitori.& no.in l.j.C.de lit.conte. Si verò debitor ꝯdicit, allegando solutionem, vel aliud obijciendo, quo probato repellit agentem, credo illic libellum necessarium, ut in auth.offeratur, de lit.cōt.& per alia iura ad hoc allegata. Ista sunt verba sua. De omnibus rōnibus eius faciam mentionem j.singulariter respondendo. Mihi autem vr, ꝙ in proposito data licentia per iudicem parte non citata, nihil operetur, nec dari debuerit, vt l.nam ita diuus, ff.de iud.l.de quoque, cum si. Sicut nec iudex debet[i] mandare sententiam executioni, nisi parte citata ad opponendum, quare non debet fieri executio. Multæ enim exceptiones possunt opponi post sententiam, vt l.j.s.de iu.& fac.ign.& hoc nota per Cy. quo.appella.non recip.l.ab executore. De hoc est casus in l.meminerint.j.vnde ui. ibi, ad insinuādum sententias, &c. ſm lec. Odofr. vt patet in libello suo in l.illa, si tamen iudex contra fecerit, nihil operatur, sed perinde est, ac si debitor sua authoritate intrauerit, & ideo per iudicem postea parte citata erit ꝯfirmandus in possessione, vt l.1.§.missum.ff.ad Carbonia.& s.de Carbonia.edi.l.j.ſm lectu. Rofr.& sic etiam hic dicit Iac. prædictus. Sed si sua authoritate[k] non potuisset ingredi, & ingressus fuisset authoritate iudicis, & sic in pœnā a iure positam incidisset, vt l.meminerint, reprobat glo.vt ibi dixi, & no.in l.si quis in tantam, sup.vnde vi. super secundo membro. dicit uerum Iacobus sine dubio. Super tertio autē membro credo quod non

dicit

ADDITIONES.

a Alex. Singularem successorem. An possit fieri executio contra tertium possessorem, an vero contra non alienantem.
Adde Bal.in l.si quis missum, in §.iudex, de dam.infec. & ibi dixi, & late per D. Ant. in c.quia, de iud.

b Ale. Doctrinam. Idem tenet Bal.in l.a diuo Pio,§.si super, de re iud.

c Alex. Si vero tale. Pro quo benè facit, quod sing.no.Bal. in l.per diuersas, C.man.in 2.q.& adde Bar.per illum tex.in l.is cui,§.in possessione, ff.vt in pos.le.gl.& do.Ant. in c.quia, de iud.

d Barb. Aduerte tamen. Ego consului Parmæ, ꝙ Bar.hic non dicit, ꝙ instrm non liquidum contra principalem, possit liquidari contra particularem successorem pendente executione, vide in illo cons.& doctā practica Ia.But.vt constitutio precarii operetur effectū in d.l.si C. de acq.pos. uide Bal.in l.1.C.de conn.his, quæ in frau.cre.& in d.l.si.Iac.Bu.in auth.hoc si debitor, C.de pig.& in l.fi.& in l.simili, & in l.exitus, ff.de acq.pos.& in l.2.§.hæc actio, ff.vi bo.rap.& similiter hic, ego in illo cons.reprobaui illam in creditore, vide ibi, quia est subtile.
Men. Rolan.à valle, cons.20.num 12.13.14.Ias.cons.138.in si lib.1.Aret.cons.21.nu.4.5.Gozad.cons.28 nu.5.Soc.sen.cons.82.col.3.ver.5.concl.5.lib.3.Barb.cōs.58.col 5.lib.1.Tiraq de qua 3.

e Meno. Licentiam Tiraq.de iure constit.in 1.par.nu 43.45.46 Plotus l.si quando, nu.e 86 in h.i.vnde vi, Ruy.cons.127.nu.1.li.5.vbi plura, in discursu, Neutz.cons.82.nu 15.16 Ferrat.cau 45.num.3.

f Alex. Sola detentio. Vide Bal hic in lect.no.in repe.3.q.an hoc pactum possit exerceri contra singularem successorem ubi uf tenere iam primam partē, & uide 3.ea.l.

g Alex. Deijciatur Adde ꝙ idem tenet Ia.Bu & Bar.in lec.huius l.s & ēt Sal.licet Bar. in l.interdum, in fi.de acq pos & in l.Celsus, ver.sed pone quod debitor, ff.de usuc. teneat contrarium, quem ibi sequitur Imo.& communiter omnes, & est uerius.
Meno. Gozad.cons.41.numero 14.

h Men. Officio iud. Soc sen.cons 82.col.3.uer.5.6.concl.li.3. Ruy.cons.192.nu.6.li.4. Bal.cons.134.li.3.Ruy.cons.57.nu.3.li 4.Imo.in c.ult.nu.61.extra, de locato.

i Alex. Iudex debet. No.ꝙ idem uidet tenere Bal. in l.2.in 2 q.i.de ser. In contrarium facit, qđ dixit, Inn.in c.quia propter, in gl.illud autem, de ele ubi dicit, quod si facit citare aliquem, quem non oportebat citari, non est expectandus, cogita, quod tamen differt, sed cum Bar.hic uidetur tenere Bal in l.1.s.de exe.rei iu.per Doc.in §.actionum, Inst.de ac.& adde Bal.in l.2.de iure emph. ubi dicit quod requiratur partis citatio si aditur iudex, licet propria autho.fieri possit per l.meminerint, pro quo uide Bal.in l.nec quicquam, §.ubi decretum, de offici procon.adde Bar.in l.1.§.fa tisdetum, quorum legatorum, Bar.in l.3.§.si de contrata.

K Men. Sua authoritate. Soc.sen.cons.195.col.pen.in prin.lib.2.uide Bal.cōs.334.li.3. Dec.l.ult.nu.9.& ibi Zuch.nu.158.1.de edicto di. Adri.col.Ruy.cōs.127.n.12.li.4

a dicit verum, nec debet dari libellus,[a] sed dēt procedi summariè, sicut cum fit executio rei iudicatæ, vt l. à diuo Pio. §. si super reb. & l. minor 25. annis, cui fideicommissum. ff. de minorib. Et quod hoc sit verum, probo, quia illud ius exequēdi ex conuentione, & iudicis authoritate æquiparantur. ī. de pig. ac. l. pe. & ī. sol. matri. l. dotis. Præterea, in omni iure, quod orit ex sñia arbitri procedit summariè, & sic ex sñia iudicis ut d. l. à diuo Pio. in prin. ergo & hic, cū orit ex ꝯuentione, ut ff. de iureiu. l. 1. & l. iusiurandū, qd ex ꝯuentione. Præterea, licet ex iureiurando oriatur ius exequendi, vt fiat summariè, sicut ex sñia, ut l. 2. ff. de iureiu. & l. sed & si possessori. §. si eū hẽditate. eo. ti. ergo idem hic in isto iure exequendi, qd orit ex ꝯuentione. Pro hoc facit ff. de pac. l. tale pactū. § q prouocauit. & hoc vr̄ de mente Ros. in d. ti. de edic. di. Ad. toll. ver. itē q̄ritur, an illud. & ver. seq. hoc idem tenet Spe de in. emph. §. nunc aliqua. uer. 40. Prædicta intelligo vera, si de tali ꝯuentione de ingrediēdo apparet per publicum instr̄m, ex cuius ispectione iudici deducit ad notitiam. Sed si de tali conuentione apparet per testes, tunc debet dari libellus, & lis ꝯtestari: quoniam aliter nō pn̄t recipi testes, ut ex̄ in li. non ꝯt. e. qm̄ frequenter. & ī. de testib. auth. si qs ab aliquo cū sua gl. Ad hoc ēt facit qd no. in gl. ī. de edi. di. Adr. toll. l. fi. & in l. 2. ī. de iu. emp. Sed

b fateor, quod potest, si vult dare libellum, & procedere ordinariè,[b] ut ibi no. nō tamē cogitur, ut dixi. Et sic intelligit Spe in d. ver. 49. Ad rōnes lac. rñ. Primum dū dicit, qd à colono, vel inquilino iniuersa possessione, non licet dūo cum sine libello eiicere, vt ff. de vi,

c & in ar. l. colonus. & l. cum fundo. Rō est vt dixi [c] in 4. q. prin. Secūdo, quia impediente me vti possessione mea possum authoritate

d mea ipsum prohibere,[d] vt ff. ad l. Aqui. l. quemadmodum. §. 1. & l. fi. §. si ad ianuā. quod vi, aut clā. & tamen si authoritate iudicis peto, debet offerri libellus, vt ī. uti poss. l. 1. sed ibi ius illud non potest fieri manifestum ex instr̄i inspectione, nec tale ius est liquidatum ex partium conuentione. Tertio, quia per hypothecariam nuda possessio auocatur, ut l. cum uenditor. in princ. ff. de euic. & tamen ibi offertur libellus, ut in auth. offeratur. de lit. cont. ergo & hic, sed illud quando hypotheca tm̄ fuit constitura super petitione pignoris, & ideo oportet, quod ꝓcedatur ordinariè, vt l. 2. ī. de execu. rei iu. hic loquitur quando ius executiuum fuit in pacto constitutū.

e Quarto quod colonum [e] & inquilinum non soluentem, licet propria authoritate expellere, ut supra lo. l. ędem. & l. emptorem. de dam. infe. l. vtique. Sed quando fit per iudicem, offertur libellus, ut ī. de loca. l. conductore, & ī. unde vi. l. non ab re. Sed illud verum, quando uult procedere cōdictione ex legibus illis pallegatis. sed si vellet implorare simplicem expulsionem posset per officium iudicis summariè, ut ī. dixi in emph. Quinto p l. de pupillo. §. qui opus. ff. de nou. op. nun. l. 1. §. necesse. ff. si mul. uent. no. in po. nu. sed ex illis non potest liq̄re iudici ex instrumenti inspectione, nec est liquidatum ex partium conuentione. Sexto, quia vbi apparet legitimus contradictor, debet offerri libellus, vt l. fi. ī. de ed. diui Adr. tol. Sed hic debitor, vel alius habens causam ab eo nō pōt esse litimus ꝯdictor, licet ipse, vel alius author ius exequendi concesserit, ideo proceditur summariè. Septimo, quia qñ officium iudicis petitur, offertur libellus, vt ff. quis ordo in bon. poss. serue. l. 2. §. dies. Facit, qd no. Inst. de ac. in rub. vel in prin. Sed illud est verum in officio iudicis, quod aliás imploratur in executione, vt d. l. a Diuo Pio. §. si super reb. Octauo, quia iudex iudicando, non seruat formam cōuentionis, vt l. qualem, ff. de arb. Sol. per ea, quæ no. in l. conuenerit. ff. de re ind. Nono, quia si stipulor per fundum tuum ire, agere licere, vel habere licere, vel quod liceat, si prohibeas, dēt dari libellus, ut l. stipulatio ista. §. 1. & §. si quis ita, de uer. ob. & C. de vsufr. l. corruptionem. Sed ad hoc respondeo, ut dixi ī. in 4. q. principali uersi. sed an à vitio. Vel si intelligas, quod ibi volebat agere ad interesse prohibitionis, est responsio, quod quantitas non erat liquidata in

27 instrumento, nec ex partium conuentione. † Quid si de ingrediēdo tantum fuit data licentia in instrumento? & sic pp acquisitionem possessionis ad iudicem venit de necessitate, vt hac lege. fm lecturam meam, utrum tunc necessarius erit libellus? Certè cum illud ius executiuum acquisitiotus possessionis non sit ortū ex partium conuentione ad hoc, ut oriatur, debet præcedere libellus, & litis ꝯt. ut in auth. offerat. & ī. de sent. l. prolatā. Sicut uidemus quod ille q hēt naturalē possessionē, debet agere ꝯ eū, q hēt ciuilē rei vendicationē, multo magis hic, quia per ingressum hēt solū detētionē, ut l. 2. §. 1. ff. ad exh. & de vsufru. l. cuiuscunq; §. 1. & no. de rei uendi. super rub. de acq. pos. l. Pomponius, §. si is qui precario. & ī. ubi in

28 in rē actio. l. 1. Dubitari posset † cum creditor [f] inuenit debitorem

f armata manu resistentem, an creditor implorando officium manus militaris dēat offerre libellum? Quod vr̄, quia tale ius ingrediēdi violenter, non fuit ortū ex iudiciū ex pacto, ut dictū est, ergo vr̄, quod dēat ꝓcedere sñia, ut dictū est: credo m̄ quod dēat ꝓcedere summaria cognitio, quia ius executiuū est ortum ex iudiciū: auxilium manus militaris est coadiuuatiuum illius iuris executiui, nec est per se ius, ut ff. ue uis fiat ei, l. si quis missum. de rei uend. l. qui restituere. Iuxta

g præmissa [g] q̄ro, † an cum iudicis officium imploratur, ut declaret

29 nullum ꝑtium rei, dēt offerri libellus, & ordinariè procedi? de quo dixi ī. in 2. q. princ. uersi. ulterius. de quo loquitur l. ult. §. 1. ī. de in. do. imp. Breuiter dico, quod libellus nō est necessarius, sed res expeditur causa summatim cognita, quia non petitur contra partem aliquid, sed solum res æstimari petitur, ergo non offertur libellus, sicut qñ petitur dari tutor, ut l. diuus. q pe. in & no. in Spe de of. iu. §. officium. uer. porro. Præterea, quod hæc res æstimetur, est quoddam ius executiuum, personalis obligationis, per quod quis consequit quod sibi debetur, ut sup. de execu. rei iud. l. ordo, & l. fin. si in cau. iud. pig. in l. 2. sed in isto iure executiuo non offertur libellus, ut ī. dixi, ergo, &c. Erit igitur ordo, quod pars citetur, si velit aliquid opponere, quare non debuit fieri ista executio. & si habita cognitio-

h ne summaria nil iustum contradictionis [h] ostendat, tunc iudex faciat partes eligere duos bonos æstimatores, ut ī. de sec. nup. l. hac edictali. §. is illud: uel ipse iudex eligat, ut in Auth. de non alie. §. q̄d autem. unde sumitur auth. si quas ruinas, ī. de sacros. ecc. & eos faciat iurare de æstimatione tantum legaliter facienda, ut dictis legibus patet, & ī. de fid. inst. l. comparationes, licet quædam gl. videatur uelle, quod tales personæ non debeant iurare & no. ī. de testi. l. iusiurandum. & ff. de ven. insp. l. 1. circa princip. super uer. uel duę, & malè, per dictas leges. Et tunc iudex, secundum eorum æstimationem faciet declarationem. Sed si ex conuentione possessionē rei ingrediatur, & iudicis sententia, dicetur ne pignus ꝑtorium, uel conuentionale? Ros. in d. ti. de edic. di. Adr. tol. dicit quod est conuentionale, ar. ff. de nou. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. cum iudex non det pignus, sed datū ꝯfirmet, seu exequat. In ꝯtrium facit quod dr̄, tutorē ꝯfirmatū esse datiuum, ut ff. de test. tute. l. iure nr̄o, io fi. & no. per Dy. sup rub. de ꝯfir. tu. p Cy. de ꝯfir. tu. l. x. m̄ puto Ros. benè dicere: & illud, quod de tutore dr̄, est, quia tutoris datio fuit inualida. Ad quod facit ff. si cer. per. l. certi condō, §. quoniam. & hoc est utile propter ea, quæ notantur per Dyn. in c. qui prior. de reg. iur. lib. 6. Deo gratias. Amen. Repetita per me Bar. de saxo ferrato minimū inter legum Doct. in fęlicissima Ciuitate Perusii, Anno Dñi 1345. Die Mercurii ultimo Mensis Martii. Laus Deo Saluatori nostro.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte qd igredi pt ꝓpria authoritate possessionē dñs rei emphyteuticæ ꝑsupposita ipsa caducitate emphyteusis ipso emphyteuta ꝯdicēte. Ita do. Ias. in l. 1. expediēdo gl. in uer. repellere. C. de iure emphy. all. Bar. tenere, in l. certa forma. C. ut in pos. leg. Cōtra, alle. Bart. tenere in d. l. 2. & ꝯ principiū distinctionis, ubi tenet negatiuā, & ibi alle. Bar. sibi ꝯtrari in hac repe. l. creditores. in 4. q. prin. in ver. & prædicta vera, &c. quando in instrumento innestituræ adest ꝯstitutū, uel ꝑcariū, positū in pacto de ingrediendo bona debitoris ꝓpria authoritate, quia saltē ciuilis possessio est penes creditorē, iō incōtinēti posset ꝓpria authoritate, quia dr̄ potius defensio q̄ occupatio, tanq̄ spoliatus ab illa ciuili falsē possessione, q̄ habet, posset incontinenti vim, vi repellere, ut contingit in simili in l. cum fundum, ff. de ui, & ui arm. ubi amplè per Doct. & sic in duobus vr̄ ꝯtia. Sed quia aptas accomodat ipse solutiones in d. l. 2. iō dicendum ut ibi per eum, qui ualde subtiliter, & copiosè loquitur post Imo. in c. potuit. de loc. Alia etiam posset colligi solutio, ut in apostil. do. Ale ad Bar. in d. l. 2.

ALIA CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, qdā debitor obligauit Sēpronio oia bona sua, & ꝯstituit se eius noie ꝑcario possidere, & sic ꝑsumit sibi retinuisse corporalē possessionē tm̄ in dubio. sed ꝯtigit, qd postea debitor idē alteri uendidit, & tradidit unā de suis reb. an ex hoc sit priuatus Sēpronius sua ciuili possessione. Bar. ur̄ sentire, qd sic, in l. Celsus. uer. sed pone, qd debitor. ff. de vsuca. Contrarius tm̄ allegat hic uer. sed pone, qd debitor. Tu dic, Bar. in d. l. Celsus, non loquitur de uera tradōne in singularē successorē, sed qñ debitor seu uēditor constituit se eius nomine possidere, & casus essent valdè diuersi, quia si nullo mō possidet, ꝯstituens nullā trāsfert, ꝑ ea q̄ habentur

ADDITIONES.

a Alex. Dari libellus. Vbi proceditur summariè, non datur libellus. Adde quod no Bal. in auth. offeratur, & legitur, & no. in Clem sæpè. Bar. in extrau. ad reprim. in uerbo, summarie, & quod rescriptū est § tripli Inst. de act. & Bart. in l. ne quicquam, §. de plano de off. procon. & omnino uide quod no. Specu. in tit. de ver. ob §. restat. uersi. sed dic. tamen dicit Inn. in c. nouit de iud. quod licet interdum ordo solennis nō requiratur non tamen vitiat, si seruetur, ut no. Bar hic. infra pro. a. in uer. idem tenet Spe in ti. si uero ꝓbatur [illegible] ... instr̄m hēat executionē paratā sine libello, quia intelligit, si producant instr̄a in scriptis, si probentur p testes. Ita sequitur Pa. de Ca. in l. testiū, all. in l. nullū. ī. de test. & uide quod no. Bar. in l. fi. in uer. ulterius procedo. de edic. diui Adr. Bar in l. generali. ad n. de sacros. ecc. & quod ibi dixi post Bar to. in l. pe. infra de pe. per Bar. no. in l. [illegible] de fideiu. in l. 1. supra vi in poss leg.

b Ale. Procedere ordinariè. Et sic no. quod ubi procedendum est summarie, licèt procedatur ordinarie, tenet processus. no. Bal. in l. quod fauore. supra de leg. ubi dixi.

c Ale. Ratio est ut dixi. Vide in l. ædem. C. loc.

d Prohibere. No quod impedientem me uti possessione mea, possum propria authoritate prohibere. Adde Iasō per Bar. in l. 1. § nunciatio. de ope. no. nun. quod limitat, nisi esset dubium, quod fieret resistentia, sm Bar. supra ea. l. per regulam. non est singularis de reg. iur. & per eum in l. iuste possidet. de acq pos. & latè supra, ea. l. au lec.

e Menoch. Quod colonum. Ale. in consi. 1 ? [illegible] lib 4.

f Menoch. Cum creditor. Ale. consi. 21. in fi.

g Ale Iuxta præmissa. Quæro practicam, qñ qs facit rē æstimari uide Bar. in l. ne quicq̄ §. ubi decretū, ff. de off procon. & Bar in auth. offeratur & Bal. in l. 1 § fi. de nar. & extraor. cog. & quod ibi dixi. Item ubi agitur officio iudicis pro exhib[illegible] one reuere[illegible] non requiritur libellus, tex. est, & ibi Bal. in l. ne quicq̄ §. de pla[illegible] of. procō. Bar in l. ab hostib §. sed quod simpliciter, qui. ex cau. mai. & quod no. Bal. i auth. cōtra qui, i uer. q̄ro, quo iure. de nō nu. pec. ubi ēt in fi. [illegible] huius l. in 5. q. per totum.

h Menoch. Contradictionis. Ruy. consi. 145. in 6. lib. 4.

bentur in l. quod meo. ff. de acq. pos. Si aūt omnem posse. haberet uenditor, tunc utramq; transferret, & fieret præiudicium Sempronio. Sed si tñ naturalem habet uenditor, & Sempronius ciuilem, ut in casu proposito, certè ubiq; concorditer tenet Bar. quod Sēpronio non generatur præiudicium, quia sine animo suo nō potest priuari sua possessione, ideo de facto intrare posset propria authoritate, intellige tamen secundum distinctiones, de quibus hic.

LEX IIII.

Cum te pecuniam. Necessitas rei familiaris non est iusta causa rescindendi pignoris contractum. hoc dicit.

LEX V.

1 *Collusio debitoris uel præscriptio quæ contra eum currit, non nocet creditori ius suum prosequenti.*

2 *Sententia contra debitorem lata non præiudicat creditori, si appareat de collusione debitoris.*

3 *Præscriptio currens contra debitorem, nocet creditori.*

1 Præses. Collusio debitoris, uel præscriptio, q̄ ꝯ eum currit, non nocēt creditori ius suum prosequēti. hoc dicit 2 †Not. ꝙ sñia ꝯ debitorem lata non præiudicat creditori, si appa- 3 reat de collusione debitoris. hoc primo. Secūdo no. ꝙ † pˀscriptio currens ꝯ debitorem, non nocet creditori, ut hic. Modo opp. dr̄ hic, ꝙ sñia lata ꝯ debitorem non nocet creditori. Contra imo vr̄, ꝙ debeat nocere creditori. Vnde opp. de l. si superatus. §. fi. e. ti. So. ibi debitor primo fuit uictus postea obligauit rem creditori, unde creditor non pōt hr̄e plus iuris q̄ ipse debitor, & ita intelligatur ꝯtrarium. Sed ꝯ prædicta instatur de præalle. l. si superatus, in princ. Sol. Ibi lis erat agitata per ipsum debitorem ignorante creditore, quod ideo non præiudicat creditori, hic autem erat agitata sciente creditore, quo casu etiā sibi p̄iudicat, nisi in istis duob. casib. hic, & l. sæpe. §. sed scientibus. ff. de re iu. Signetis gl. circa fin. quæ colligit ista memora.

LEX VI.

In summa. Expensas necessarias ad bonum publicum factas à creditore, pōt creditor a debitore repetere. h. d. No. ꝙ dixi in summario. Quæro quo ad declarationē legis nostræ, quid de colono, qui fecit istas expensas, nunquid poterit repetere? Tex. vr̄ dicere ꝙ sic, arg. l. ædiles. ff. de uia publ. Sed quid de usufructuario, dicas ut l. hactenus. & ꝙ ibi no. ff. de usuf. & quod no. per Dy. in l. quæro. ff. de usufr.

LEX VII.

1 *Per alienationem legalem tollitur ius pignoris, sed per præscriptionem sic.*

Vsucapio. Hæc lex legitur duob. mod. in glo. Primo mō legitur, licet sit secūds modus in gl. uidelicet, ꝙ aliqs usucapiens rē alienā, obligauit eā mihi ante pfectum usucapionem, postea facta est usucapio, & fm istum modū pones hūc a casum. ᵃ Titius possidebat aliquam rem mobilē Sempronij bona fide usucapiebat, postea eam pignorauit, ꝙ perfecta est usucapio, quid erit de iure pignoris. Certe confirmatur, quia usucapio non applaudit huic literæ, quare gl. in prin. ponit casum, in quatuor p- 1 sonis, ut habetur in gl. fm istum intellectum noi. † ꝙ per alienatio- b nem legalem non tollitur ᵇ ius pignoris, ut l. alienationis verbo. ff. de ver. sig. Modo contra istum tex. opp. dr̄ hic, usucapio non tollit ius pignoris. Cōtra de l. 1. & 2. ī. si aduer. cre. Sol. ibi loquitur in præscriptione, hic in usucapione. Ratio diuersitatis est, quia in præscriptione oñditur maior negligentia eius, ꝯ quem præscribitˀ q̄ in usucapione, quia maius tempus requiritur in ea, q̄ in usucapione, vt hic, & ibi no. Item op. de l. & nondum. §. quod dr̄. ff. e. ubi creditor dēt probare rem fuisse in bonis debitoris, quod non poterit pbare hic, quia res est usucapta. quare malè. Sol. dic, ꝙ creditor debet probare rem fuisse in bonis debitoris tpe ꝯt̄us, ut ibi: non aūt requiritur, ꝙ probet rem esse in bonis debitoris tempore quo agit, & ita debet intelligi hæc lex. Vltenus instatur, & vr̄, ꝙ hic sumus in circulo & falgatello, ꝙ oñdo. Creditori per usucapionem non p̄iudicatˀ, vt hic, & creditor poterit p hypothecariā auocare rē ab usucaptore, & per ꝯñs debitor occasione pignoris debitum soluendo, poterit eādē rē auocare à creditore, & p ꝯñs usucaptor dñs effectus, rei uendicatione eandem rem auocabit à debitore, & iterum debitor ab eo usucaptore, & sic sumus in circulo, ꝙ est ꝯ l. dominus testō. ff. de cond. inde. §. fi. & q po. in pig. hab. l. Claudius. Quid dicemus? Gl. dat hic duo vel tria rēmedia. Dicit glo. & remedium erit istud ad euitandum istum circulum, quod debitor faciat sibi cedi à creditore ius, qđ hēt in re, aduersus usucaptorē. Istud remedium non vr̄ bonum quia aut tu dicis, ꝙ cedatur actio personalis, & hoc est falsum, quia eidem contra eundem, non potest cedi. Aut tu dicis, ꝙ cedatur hypothecaria, & hoc est falsum, qa ista hypothecaria est extincta personali actione p solutionem, De quo ui c de per Dy. ᶜ in l. fideiussorib. ff. de fideiuss. quare gl. dat aliud remedium, videlicet, ꝙ creditor cedat debitori ius retentionis, ꝙ habet ex sñia lata inter usucaptorem, & ipsum creditorem, ꝙ est falsum, quia postq̄ usucaptor restituit vigore sñiæ creditori illam rem, nullum ius remanet contra eum ex sñia. quare gl. dat aliud remediū, videlicet quod debitor dimittat creditori, & dat eidem in solutū istam rem pignoratam. Istud etiam vr̄ falsum, quia usucaptor hanc eandem rem ab eo creditore adhuc poterit auocare rei uendicatione, nisi dicas secundum D. Ia. quòd det sibi in solutum, & remaneat sibi ius saluum pignoris, quo usucaptor non poterit rem illam auocare, nisi debitum soluat, secundum D. Iac. Vel dic, ꝙ etiā circulus iste tollitur per solutionem factam eidem creditori ab ipso debitore, per quam solutionē tollitur omnis oblō, vt Inst. qb. mod. tol. ob. in prin. & per ꝯñs actio tam personalis q̄ hypothecaria: & sic creditor amodo per hypothecariam non poterit auocare, & ita debet intelligi fm D. Iac. Item quæritur, nunquid lex ista habeat locum, etiam si res mobilis sit usucapta per spatium decēnij. Plac. dicebat ꝙ non, quia res mobiles triennio usucapiuntur, non decennio. Breuiter tu dicas contrarium, & teneas opi. gl. no. in l. 1. ī. si aduer. cre. & hic.

ADDITIONES.

a Ale. Pones hunc casum. Vide gl. & Bar. in l. 1. sup. de ser. fug. & in aliis partibus huius gloss.

b Ale. Non tollitur. Vide Bal. & Ang. circa hoc in l. 1. C. si aduer. cred.

c Ale. Vide per Dy. & ibi Bar. sed Bar. hic tenet hanc opi. gl. quam Bal. reprobat.

LEX XIII.

Quamuis. Licet debitor sit condemnatus, si non soluit non tollitur ius pignoris. h. d.

LEX IX.

Si dominium. Fructus computantur in sortem, & extenuant debitum. h. d. No. quod dixi in summario.

LEX X.

1 *Creditor si uult uendere pignus, debet debitori denunciare.*

a Debitores. ᵃCreditor potest prosequi ius pignoris, licèt debitori non sit denunciatum ut soluat. h. d. No. ꝙ dixi in summario. Oppo. de l. si conuenerit. & quod ibi no. ff. de pig. act. & l. fi. de iure do. impe. Sol. Quandoq; creditor uult tā tum ius pignoris prosequi, & tunc denunciatio nō est necessaria, 1 vt hic. † Quandoque creditor uult pignus uēdere, & tūc denūciatio est necessaria fm formam d. l. fi. de iure do. imper. & not. in præalleg. l. conuenerit. Quandoque creditor vult constituere debitorem in mora, & tunc denunciatio est necessaria, nisi dies esset apposita, ut l. magnam. ī. de contrah. & commit. stipul. & l. si ex legati causa. ff. de uerb. obli.

ADDITIO.

a Alex. Debitores. Intelligitur tamen secundum l. 3. inf. de non. & declarat Bar. in l. minor. inf. quæ res pig. obl. poss.

LEX XII.

1 *Pignus debet reddi hæredi, licèt in instrumento non fiat mentio hæredis, & [illegible]*

1 Si uxor. †Licèt de pignore instrm non sit confectum, nihilominus creditor hēt plenum ius h. d. Ista litera, licèt instrō eius, & cætera, pōt intelligi duob. modis, uno mō put 2 dixi in summario. Alio modo, ꝙ † licèt in instrumēto non fiat mētio hæredis, tamen hæredi pignus est reddendum, ut dicit gl. & iste magis est notab. ut l. si pactum. ff. de prob.

LEX XIII.

Cum dominam. Debitor creditori potest cedere omne ius, quod habet in pignore, nisi obstet ratio ætatis. h. d.

LEX XIIII.

Distractis. In electione creditoris est agere, actione personali contra debitorem, vel hypothecaria contra possessorem pignoris. h. d. No. ꝙ dixi in summario. Op. de l. Moschis. ff. de iure fisci. vr̄, qđ primo debet agi, vel conueniri personali actione obligatus. Sol. Ibi loquitur in tacita hypotheca. hic in expressa. Sed ꝯ istam solut. instatur de §. sed neque. in Auth. fideiussor. coll. 1. quā habetis ī. e. in Auth. hoc si debitor. Solu. Domini, ista iura corriguntur p illū §. sed neque Sed ꝯ istam sol. instatur de §. ad hoc, in Auth. de litt. ubi vr̄, qđ indistinctè possim agere, ꝯ quemcunque ego uelim. So. Dic, ꝙ illa Auth. loquitur in casu speciali, & hanc sol. sequitur gl. in fi. ī. co. auth. hoc si debitor. & hæc est uera secundum nostros Doct.

LEX XV.

1 *Alienatio facta per debitorem præiudicat creditori utenti iure pignoris.*

2 *Factum debitoris non nocet creditori in iure pignoris.*

a 1 Debitorem. ᵃ† Alienatio facta per debitorem non præiudicat creditori utenti iure pignoris. hoc 2 dicit. No. † ꝙ factum debitoris non nocet creditori in iure pignoris, ut hic. Sed oppo. in auth. hoc si debitor. ī. e. ubi fit deterior ꝯditio creditoris per alienationem. Sol. circa ius pignoris nullum fit præiudicium creditori, ut hic, sed circa ordinem conueniēdi sic, & ita loquitur lex contraria.

ADDITIO.

a Alex. Debitorem. Intelligitur secundum l. 3. inf. de noua. & declarat Bar. in l. necessario. § quæ res pigno. obli. poss.

LEX XVI.

Et si frater. Mutuans alienam pecuniam suo nomine, quærit sibi ius pigno. & non domino pecuniæ, hoc dicit.

LEX XVII.

1 *Res empta ex pecunia pupilli est ei obligata.*

a **Quamuis.** Res empta ex pecunia mutuata, non est obligata, nisi de hoc specialiter, vel generaliter conueniat. h. d. No. quod dixi in summario. Opp. dicitur quod res empta ex pecunia mutuata, non est obligata. Contra de l. idemque, in princip. ff. qui pot. in pign. hab. Solu. est dare regulam, & instantiam a regula. hæc est regula, quod res empta ex pecunia non est obligata. Fallit † si ematur ex pecunia pupilli, vt in contrario, sicut & aliàs videtis in emptione, quæ fit ex pecunia pupilli, & aliarum personarum, de quibus habetis in l. si vt proponis. C. de rei uen. de quo dic vt ibi no. per Cy.

ADDITIO.

a Ale. Ex pecunia. Res empta ex pecunia mea non est mihi obligata. Faciunt ad hoc no. per Bar. in l. si cum dotem. §. fi. ff. so. ma. nisi bona fuerint generaliter hypothecata, quia tunc illa in ista re. l. fi. & fi auth. ibi posita. ff. qui po. in pig. ha. habent tam priuilegium, scilicet personales actiones, ut no. gl. & Bar. in d. l. hoc adde tamen quod gl. in auth. quoque iure, aliàs, sed nouo iure, per illum tex. de ac. & ob. tenet quod si res empta ex pecunia mea, quæ fuit mutuata, ad quod no. de quo per Bar. in l. interdum. ff. qui po. in pig. ha.

LEX XVIII.

1 *Pignoratitia actio est personalis, & quid de hypothecaria.*

a **Pignoris.** Op. quod non sit realis, sed vt personalis, quia oritur ex contractu, vt Inst. quib. mo. re con. obli. §. fi. quod non est de 1 natura realis, vt in §. omnium. Inst. de act. Sol. † Aut loquimur de pignoratitia actione, & illa est personalis, vt in contrario. Aut loquimur de hypothecaria, & illa est realis, ut hic. Sed contra istam sol. instatur, & videtur quod et hypothecaria sit personalis, quia oritur ex pacto, vt l. si tibi decem §. de pignore. ff. de pac. quare male Sol. dicas, quod hypothecariæ actionis duæ sunt causæ. Vna mediata, vt puta, pactum, vel consensus, & de hac loquitur præalleg. §. de pignore. Alia est causa immediata, quæ est in hypothecaria actione, vt puta, ius quod constituitur in pignore ex pacto, & secundum hoc etiam hypothecaria est realis, quia oritur ex iure, quod quis habet in rem sicut aliæ reales, ut in d. §. omnium. & quod ibi no. per gl. & Dy.

ADDITIO.

a Ale. Opp. quod non sit realis. An hypothecaria, & pignoratitia sint in rem, uel in personam, & quomodo, uide no. Bar. in §. tertio in proœ. Digestorum. & quod hypothecaria nihil habeat specialiter, est tex. in l. fi. sup. si unus ex pluribus. quem ibi ad hoc ponderat Bal. contra glo. in d. §. de pignore.

LEX XIX.

1 *Si creditor amisit pignus an debitor debeat probare culpam, uel ipse casum fortuitum.*

Sicut uim. Creditor tenetur de dolo, & lata culpa, & leui, non de casu fortuito. h. d. No. quod dixi in summario. Quæro, de qua culpa debeat intelligi l. nostra. Breuiter dicas quod debet intelligi de lata culpa, & leui, non de leuissima, cum sit contractus, qui grauat utrumque contrahentem, ut Inst. qui mo. re con. ob. §. fi. De quo dic 1 vt ibi, vbi est bona gl. Item quæro, † amisit creditor pignus, debet ne ipse probare amisisse per casum fortuitum, an debitor debeat probare dolum, vel culpam? Vide gl. hic remittit ad ea, quæ no. in l. si creditor. de pig. act. Vnde circa hanc q. gl. nostræ uariant. Gl. in l. si quis ex argentariis. §. fi. ff. de ed. dicit, quod debitor primo debet probare dolum, vel culpam creditoris intercessisse, & si creditor vult postea probare casum fortuitum, admittitur, & excusatur. Et intelligunt istum tex. quando sit casus spalis in argentario. Et ita etiam no. gl. in l. si quis fundum. §. Imperator. ff. loc. circa prin. ti. Gu. de Cu. in d. l. si quis ex argentariis. §. fi. reprobat istam gl. per rationem istam, quia si probatur dolus vel culpa creditoris ad quid prodesset creditorem postea probare casum fortuitum? Certe ad nihil. Quare dicas vt no. & melius, Insti. qui mod. re contra. oblig. §. fi. ubi est bona glo. & in l. si creditor. C. de pig. act. & istam gl. communiter approbant Doc.

LEX XX.

1 *Agere inuitus non debet quis cogi.*

2 *Oblatio, consignatio, & depositio tantum operantur, quantum ipsa solutio.*

Creditor. Oblatio, consignatio, & depositio debiti, sufficiunt ad hoc, vt possit agi pignoratitia. h. d. Not. † quod 1 quis non debet cogi inuitus agere, ut hic. Secundo no. quod tantum operatur obla-2 tio, consignatio & depositio, quantum ipsa solutio, vt hic, &c.

LEX XXI.

Res obligatas. Extraneus soluens debitum pro alio, non quærit sibi ius pignoris, sed solum repetere potest. h. d. No. quod licet aliquis soluat pro alio debitum, non quærit sibi ius pignoris, vt hic. Sed op. dicitur hic quod per solutionem non quærit sibi ius in pignore. Contra de §. contra aut creditor. Insti. qb. alie. lic. vel non. ubi dicitur, quod acquirit dominium, hic autem dicitur contrarium, quare male. Sol. aut aliquis soluit creditori debitum, pignus emendo ab eo, quod tunc acquirit sibi dominium. Ita intelligitur lex contraria. quod intellige si pignus uendatur secundum formam legis, vt habetis in l. fi. de iur. dot. impe. & no. in l. si conuenerit. ff. de pig. act. Opp. & vi, quod iste soluens non habeat actionem ad repetendum quod soluit, unde opponitur de l. 1. in prin. ff. quib. mo. pig. uel hypot. sol. Sol. Aut iste soluens possidet pignus, & tunc non habet actionem, sed ipsum pignus retinere potest pro eo, quod soluit. Et ita intelligatur lex contraria. Aut ipsum non possidet, & tunc datur sibi actio: ita intelligitur hic. Sed quæro iuxta hoc, quæ actio sibi datur ad repetendum. Breuiter dicas, quod aut debitor principaliter sibi hoc mandauit, ut solueret, & tunc habebit actionem mandati, ad repetendum: aliàs habebit actionem neg. gest. in l. 2. ff. man. Inst. e. in. §. 1.

LEX XXII.

Secundus creditor. Secundus creditor offerens debitum primo creditori, confirmat sibi pignus pro eo, quod soluitur, & etiam in usuris non pro usurarum usuris. Not. quod dixi.

LEX XXIII.

1 *Pignus si contrahitur non solum consensu, sed etiam traditione, si remittitur, non tollitur ipso iure, sed per exceptionem.*

Maior. Sicut pignus nuda conuentione contrahitur, ita nuda conuentione remittitur. h. d. No. quod pignus remittitur, seu tollitur nuda conuentione, ut hic. Contra legem nostram instat, dicitur hic, quod per remissionem, ius pignoris tollitur ipso iure. Contra, immo videtur quod per exceptionem, vnde op. de l. si tibi decem §. de pig. ff. de pac. ubi dicitur, quod tollitur per exceptionem. Sol. Aut pignus contrahitur non solum consensu, sed etiam traditione, & tunc per remissionem non tollitur ipso iure, sed per exceptionem, ut in contrario. Aut contrahitur solo consensu, & tunc consensu contrario dissoluitur ipso iure. Sed contra istam solutionem instatur de l. debitum. C. de remiss. pig. Sol. Ibi remissio fuit inutilis. Sed contra istam sol. instatur de l. 1. §. 1. qb. mo. pig. uel hypo. so. Quantum ad 1 præsens dicatis duo uerba, † quandoque pignus contrahitur non solum consensu, sed etiam traditione, & tunc si remittitur tollitur per exceptionem, ut d. §. de pignore secundo ritu. Quandoque contrahitur solo consensu, & tunc † secundum lac. Bu. aut fuit expressa remissio pignoris, & per remissionem tollitur ipso iure, ut hic, aut non fuit expressa pignoris remissio, sed tacita, vt quia remittitur debitum, & tunc aut ista remissio est utilis, aut inutilis. Si est utilis, de hoc dic, ut no. in d. §. de pig. Si uerò est inutilis, aut est eadem causa uitiandi tam remissionem debiti, quam remissionem pig. & tunc utraque uitiatur, & ita loquitur l. debitum. de remis. pig. Aut non est ead. causa uitiandi, & tunc habet locum l. 1. §. 1. qb. mo. pig. uel hyp. sol. Et dic plenè de hac materia, ut d. l. si tibi decem, §. de pig. per gl. & Doc.

LEX XXV.

1 *Debitore possidente in electione est creditoris, uel personali agere, vel hypothecaria.*

2 *Hypothecaria non potest intentari contra possessores bonorum antequam sit actum personali.*

3 *Et si debitor est absens fertur quædam interlocutoria contra eum, tanquam contra contumacem, & fiet excussio bonorum ipsius.*

4 *Contra fideiussorem possidentem potest creditor agere quacunque actione uelit, tam reali, quam personali.*

5 *Qualiter intelligatur actum cum reo, ut postea agatur contra possessores.*

6 *Qualiter fiat excussio bonorum rei principalis.*

7 *An sit necesse, quod iudex pronunciet excussionem legitimè fore factam.*

8 *Si fuit actum hypotheca. contra possesso. bono. non conuento primo reo principali, nec facta excussione, ualebit processus, & sententia.*

a **Persecutione.** a In electione creditoris est agere personali, uel hypothecaria: quod est uerum debitore possidente: possidente autem extraneo oportet, quod primo agatur contra b reum, & fideiussores. h. d. cum Auth. hic posita. No. quod hypothecaria b potest intentari contra extraneum possessorem, nisi primo agitur contra reum & fideiussores, & fiat excussio bonorum, vt hic, quo facto potest agi contra posc sessores bonorum debitoris, ultimo contra possessores c bonorum fide-2 iussorum, ut hic uidebitis. Oppo. dicitur hic, quod hypothecaria non potest intentari contra possessores bonorum, antequam sit actum personali. Contra, de §. & hoc autem in Auth. de lit. col. 8. & de auth. hinc ita, C. eo. tit. So. dixerunt quidam, quod hæc corrigit per illam, quia illa est ulti. Ista solu. est falsa, quia quod non immutat quare stare prohibeat, ut l. sancimus. C. de testa. Quare dixerunt alii, quod in lege contraria possessor habet causam à debitore: & ideo sicut ipse debitor poterat conueniri quacunque actione, ita & possessor causam ab eo habens. Ista. solo est falsa per l. apud Celsum. §. de auctoris. & §. si quis autem ex causa legati. ff. de doli. exceptio. Quare dixerunt alii, quod ista intelligitur secundum illam, & illa secundum illam. Ista sol. est dicere contra tex. illius l. Quare dixerunt alii quod aut loquimur de tacita hypotheca, aut de expressa. Primo casu habet locum auth. nostra, hic posita. Secundo casu habet, locum lex contraria, & sic etiam erat olim de iure antiquo, ut l. Moschis. ff. de iure fis. Ista so. reprobatur per glo. & merito, per l. cum possessor. in fi. ff. de censi. verum est, quod glo. alibi approbat istam solo, & approbat d eam in §. sed neque. in Authen. de fideiuss. unde sumitur ista. Quid dicemus: d Teneas so. lo. positam hic, in fi. gl. magnæ: & approbat eam Azo in summa. eo. tit. & d. Ia. hic, & communiter oes Do. lo. nostri, Et so. hæc est, quod lex contraria loquitur in casu spali, videlicet quando lite copta contra debitorem, ipse debitor alienauit, quo casu licet non contrahatur

ADDITIONES.

a Ale. Persecutione. Hic uide no. in auth. matri, & auiæ. & authe. hoc si debitor, & quæ tractantur per Mod. Inst. de act. §. item si quis in fraudem.

b Ale. Hypothecaria. Ad istud contrarium uide Bar. sup. eo. l. distractis.

c Menoch. Possessores. Rola. à Valle cons. 79. num. 1. 4.

d Ale. Quid dicemus. Si pendente hypothecaria contra debitorem fiat alienatio, non requiritur excussio, adde Bal. hic in prin. & in d. l. 1. uer. Quæro quid si debitor sup. que in frau. cred. & quod no. Bald. de litig. auth. litigiosam fin. & no. ad intellectum huius auth. siue tertius possessor habeat titulum inualidum, & ab extraneo, & non habente ius alienandi, siue non, ut est gl. & ibi Bal. in l. rei. se dist. pig. & quod no. hic gl. in prin. & adde quod est dare casum singularem, in quo etiam in uenditione requiritur excussio, ut in casu auth. contra. & ibi Bal. in prin. supra ad Treb.

trahat vitiũ litigiosi q̃tũ ad oĩa, tñ ꝯhitur q̃tum ad hoc, vt possessor cũm hñs à debitore possit cõueniri, ẽt anteq̃ sit debitor, & ista est vera so. & rectus fuit intellꝰ illius legis. Modo pro decl̃one legis nr̃ę, q̃rit gl. quæ incipit, qđ si debitor sit absens, quam signa. Dicitur hic, ꝙ oportet primo q agaĩ ꝯ reum principalẽ. Quero, † 3 debitor est absens, nunquid potero agere [a] ꝯ possessorem bonorũ; Gl. determinat hic indistinctè, ꝙ sic, sicut & aliàs diximus in fideiussore, vt in Auth. de fideiuss. §. 1. colla. 1. Tu verò ſm Iac. Bu. limita istam gl. sic, videlicet, ꝙ ẽt si necesse agi ꝯ principalem debitorẽ absentem, non adeo, vt diffinitiua feratur ꝯ eum, q̃a ferri non posset, q̃a li. non ꝯt. sed bñ ageĩ ꝯ eum, [b] & feretur quædam interlocutoria ꝯ eum, tanq̃ ꝯ contumacem, & fiet discussio bonorũ ipsius ar. l. pñti. §. 1. & 2. ĩ. de his q ad eccl. confu. Vlterius q̃ro, dĩ hic, ꝙ ꝯ debitorem possidentem põt creditor agere quacũque actione velit. Quæro † 4 quid de fideiussore, [c] nunquid ꝯ fideiussorem possidentem poterit creditor agere quacunque actione velit? Quidam dixerunt, ꝙ non, & no. gl. in corpore auth. vñ hæc sumiĩ. Gl. hic, & melius ſm nostros Doct. tenet ꝯtrium, ꝙ idem sit in fideiussore possidente, qđ in reo principali. Et hanc approbat d. Iac. hic, & rectè, vñ ordo conueniendi ſm gl. & nostros Doct. est, ꝙ agatur primo ꝯ reum principalem reali, vel ꝑsonali actione, & postea ꝯ fideiussorem possidentem reali, vel personali, & postea agetur ꝯ possessores bonorum rei principalis. Vlt. peruenit ad possessores bonorum fideiussoris, & iste ordo rectè colliř ex d. §. sed neque. Item extra gl. q̃ro dĩ hic, ꝙ non dẽt agi. ꝯ possessores, donec ꝑsonali actiũ sit cum reo: quæro † 5 qualiter intelligaĩ actũ: Bř est dicendũ, ꝙ dẽt intelligi cũ effectu, adeo, ꝙ reus sit cõdẽnatus, ar. l. ignoti. ĩ. de his quæ in frau. cred. & in l. 1. C. de decu. li. x. & ar. in l. 1. in fin. ff. ꝙ quisque iur. quod intellige, si reus sit pñs, adeo ꝙ diffinitiua possit ferri ꝯtra eum, alias dic, vt dixi ĩ. in qõ. quid si debitor sit absens. Quæro, dĩ hic, quod dẽt fieri excussio bonorũ rei principalis, quęro † 6 qualiter fiat? [d] Bř, istud qualř fit, colliř ex l. pñti. §. 1. & §. sicubi. de his qui ad ecclesias confug. inter alios modos ſm Iac. de Are. est, quod fit discussio bonorum per nuncium publicum, cui referẽti iudex credat, vt l. magis puto. §. ne tñ. ff. de reb. eo. & ar. l. ea quidẽ. de accus. Cautela tñ est ſm eum, qđ mittantur duo nũcij, quia in ore duorum stat oẽ verbũ, arg. in Auth. de testib. in princ. Sunt & alij modi, de quib. dic, vt no. per eum in trac. suo. Item quæro, † 7 nunquid sit necesse, quod iudex pronunciet [e] excussionem iurĩmè fore factam? Ia. de Are. tenet, ꝙ sic, ar. l. tutores. ff. de confir. tu. ibi, idoneis pronunciatis, &c. Ia. Bu. hic tenet, quod nõ debeat pronũciari, neque posset, q̃a cum sit actum ꝯ reum principalem, qũo ex isto processu feretur sñĩa in preiudicium possessoris bonorum, quia nihil habent inuicem cõe? Vnde concludit ipse, ꝙ pronunciatio nõ debeat fieri, ar. in l. sancimus. §. 1. & ibi bona gl. ĩ. ad Treb. multũ tñ facit ꝯ hanc opi. l. non tantum. §. senatus. ff. de fideic. li. Quæro, pone, † 8 actum fuit [f] hypothecaria contra possessores bonorum non conuento primo reo principali, neque excussione facta, nunquid valebit processus, & sententia? Videtur, quod non, quia peruertitur ordo ꝯtra l. prolatam. ĩ. de sen. & interloc. om. iud. In cõtrarium videtur l. 1. ĩ. de ap. & hæc vltima vera, secundum Iac. de Are. Non ob. contrarium, quia aut peruertitur ordo vnius causæ ad seipsam, & dico quod talis peruersio ordinis annullat sentẽtiã vt d. l. prolatam: Aut peruertitur ordo vnius causæ ad alteram, & tunc talis peruersio non uitiat processum, vel sententiam ipso iure. Et ita debet intelligi prałlẽ l. prima. de app. Alia dic, vt dixi in d. §. sed neque.

ADDITIONES.

a Ale. Potero agere. Si debitor est absens an requiratur excussio, ut agat actor contra tertios possessores. Sed Ia. de Are. in trac. excussionum, in fi. indistinctè tenet gl. de quo tractatu. Bart. hic facit mentionem in q. qualiter fiat excussio facta de commissione, & illam gl. simpliciter sequitur hic Barto. Adde, quid si pendente iudicio reus principalis cœpit abesse. Bal. consi. 363. li. 3.

b Ale. Agetur contra eum. Sed quid si sunt duo rei obligati in solidum, & actum est contra unum, & est facta excussio realis, & personalis, an agi possit contra tertium possessorem rerum, non excusso alio obligato in solidum; facit ad hoc l. à. ꝯ. de conuenien. fisc. deb. li. x. & ibi hanc qõnẽ format Bar. & plus nõ dicit, nec decidit. Vide Instit. de act. §. item si quis in fraudem. & Bar. in auth. sed hodie. in prin. de act. & obl.

c Ale. De fideiussore. Vide no. per Bart. in l. mulier. ff. qui pot. in pig. hab. & in l. Moschis, ff. de iur. fis. & dicit Bal. in d. l. mulier, quod si sunt duo rei, contra unum potest agi hypothecaria, antequam contra alium sit actum personali.

d Ale. Quæro quali. fiat. Qualiter fiat excussio, in auth. sed hodie. de ac. & obl. per Bar. & Bal. in l. à diuo. §. in uend. de re iud. & subdit Bal. in d. auth. quod & ꝑ forma fit excussio, uel si iudex talis iudicando in personali, quando fiat excussio, uide Bar. in l. duob. in pe. q. de duob. reis Bal. plenè in l. a. quandiu fiscus, vel priu.

e Ale. Pronunciet. Numquid in excussione sit sententia necessaria, adde Bart. & quæ ibi scripsi in l. stipulatio. §. habet, de ue. ope. nunc. & latè Instit. de act. §. si quis in fraudem. Alde. Rom. consi. 271.

f Ale. Actum fuit. Adde Bal. in auth. contra. sup. ad Treb. in fi. per Bar. in d. l. prolatã. in prin. not. gloss. & ibi Bart. l. a supra communi diuid. & l. si uerũ mancipium. §. 1. de euict. & consulunt Ange. per prædicta, & in terminis sequitur Bart. in l. cõuenticulam. de epis. & cle. Sed idem Bald. in l. 1. supra communi diu. post Barto. ibi. dicit tamen quod est necesse actori post lit. conte. excussionem facere, uel docere de inopia principalis, sed quòd semper in qualibet exceptione excussionis, & ordinis, sit necesse quod opponatur ante lit. conte. tenet Bald. in l. exceptionem, de prob. Qđ excussio facta pẽdente iudicio retrotrahitur, tenet Bal. in l. testa. supra de test. quod intellige secundum no. per eum in d. l. communi diu. & uide Bart. in l. excep. ff. de excep. Paul. de Castr. in l. si ff. si cer. pet. tenet, quod executio sententiæ possit opponi.

LEX V.

Seruo Extincto pignore, non extinguitur obligatio personalis. hoc dicit.

LEX VI.

1 *Cum agitur contra extraneum furem, illud quod cõsequitur creditor ultra debitum suum, reddit debitori.*

Si tibi Creditor potest agere actione furti, ꝯ furem ratione rei pignoratæ. h. d. No. qđ dixi in summario, ꝙ est verum, ꝙ potest agere actione furti, siue cõtra furem extraneum, siue cõtra ipsum debitorem subtrahentem. Sed est differentia, q̃a † 1 cum agitur contra extraneum furem, illud, quod cõsequitur ultrà debitum suum, reddit debitori, aliàs si ageret contra ipsum debitorem, nihil sibi restitueret, vt l. creditor. ff. de fur.

LEX VII.

1 *Lex non trahit se ad causas futuras.*

a Super hypothe. [a] Creditor, cui obligata sunt omnia bona à debitore, hẽt etiã obligatam militiam ex pecunia sua emptam uerè, vel ꝑsumptiuè. h. d. Quod est verũ. si ad hoc pecunia sit mutuata, h. d. cum auth. hic posita. Et diuiditur ista lex in tres partes. Nam primo dicit de militia empta filijs vel cognatis. In secũda dicit de militia empta eĩneis. In tertia parte q̃dam determinationẽ ponit seu limitationem p̃cedẽtiũ. Sc̃da ibi, ꝙ ita obtinere sancimus. Tertia ibi circa fi. ꝙ. s. in futuris. Not. quod dixi in summario. Sc̃do no. [b] d̃riam inter primum casum, & ſm quia ut dixi, si emitur militia filijs, vel extraneis, non est necesse creditori, ꝙ probet ex pecunia sua militiam fuisse emptam. In secundo casu non præsumitur. Tertio no. † 1 ꝙ lex non trahit se ad causas futuras, vt l. pe. ĩ. de trãs. & ĩ. de sacros. eccl. l. pe.

ADDITIONES.

a Ale. Super hypothecis. Et hanc legem declarat Bal. in l. in rebus. supra de iu. dot. Et ad hanc legem cum auth. ibi posita adde, quod legitur, & notatur per glo. & Bar. in l. quid ergo. ff. de priui. cred. & in l. licet. C. qui pot. in pig. habeantur.

b Ale. Secundo no. Adde, quod no. in l. Macedoniani. aliàs, sin autẽ. sup. ad Mace. & Bar. in l. si uentri. §. fi. in ff. de priu. cred.

In quibus causis pignus tacitè contrahatur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a Vniuersa. Bona debentis soluere tributa, vel contrahentis cum fisco, tacitè [a] sunt obligata fisco. hoc dicit cum l. sequen.

ADDITIO.

a Ale. Tacitè. Tamẽ non idem operatur ac si esset specialiter alleg. ut est text. in l. 1. C. de ser. pig. dat. ma. licèt in pupillo sit secùs; quia res empta ex pecunia pupilli est et tacitè specialiter obligata. Tex. est & ibi no. in l. si tutor, supra de ser. pig. da. manu. ad hanc legem de tacita hypotheca fisci, vide no. in l. rescriptum. in prin. ff. de par. & Bar. in l. aufertur. §. fiscus. ff. de iu. fisci. ubi & ego post eum. Item adde casum, in quo etiam cõtrahitur tacita hypotheca, uidelicet si res est empta ex pecunia usuraria, ut no. Bal. in l. tutor. supra de ser. pig. da. manu.
Menoch. Rola. à Valle consi. 32. nu. 1.

LEX II.

a Quamuis. [a] Fructus rei obligatæ tacitè sunt obligati, sed res ex pretio fructuũ empta nõ est obligata h. d. Et no. quod dixi in summario. Contra secundã partẽ summarij opponitur d. l. si rem ff. de peti. hær. Glo. non soluit. Dic, quod speciale est in vniuersali iudicio, vt petitione hæreditatis. & ita not. in l. contraria. Sed contra istam solutionem instatur d. l. mater. supra de rei vend. Sol. Secundum Iaco. hic, & ibi, est speciale: vt habeatur recursus ad pretium re perempta, vel præscripta. De quo dic plenè ut ibi solet notari per Doct.

ADDITIO.

a Ale. Quamuis. Et circa gl. a. hic, quæ uoluit allegare l. si miles. ff. ad mun. per quã legem dĩ, quod nulla ciuitas præter Romanam, habet hypothecariam regulariter in bona ciuium pro datijs præstãdis, & tributis. l. a. C. de iur. Reip. l. 11. & iõ expedit, quod ciuitas prouideat ut transeat res cum onere soluendi collectas cõi, & põt facere, ar. l. Antiochensiũ, ff. de priu. cre. §. fin. ad mu. l. ad munerum. §. præterea. de mun. et hono. Inno. in c. postulasti. de foro com. adde ad l. rescriptũ. de pac. & ꝙ ibi dixi, & Bald. in fi. de sacros. eccl. & ibi etiam quid in ecclesia, & Bald. in hac l. 2. & intellige hanc legem de fructib. naturalib. no. glos. in l. assiduis. qui potio. in pig. hab. in uer. quęro, an habeat locum ista tacita.

LEX IIII.

a Satis notum. [a] Bona dotalia sunt tacitè obligata pro administratione primipilarij, excussis tamẽ prius facultatibus p̃rimipili. h. d. No. ꝙ licèt regulariter bona dotalia non possint obligari propter debitũ mariti, fallit tamen in casu isto, ut habetis ĩ. ne vxor pro mari. per totum. &c.

ADDITIO.

a Ale. Satis notum. No. casum, in quo tenetur uxor marito, uide Barto. in l. 1. ff. solut. matr.

LEX V.

1 *Pignora obligantur tacitè locatori, si inuecta sunt, aliàs secùs, & nu. 2.*
3 *Creditor non potest retinere rem debitoris si non est obligata prætextu debiti.*
4 *Nisi peruenit ad eum de uoluntate debitoris eo animo, vt aliquod ius constitueretur in re.*
5 *Scriptor pro mercede sua & pro expensis, quas fecit in scriptura sua, potest retinere quinternos.*

1 **Si non inducta.** Ista est bona lex.† Licet inuecta, & illata sint tacite obligata locatori pro pensione, tamen si non ostendantur esse inuecta & illata, locator non potest ea retinere pretextu pensionis. h.d. No. q † pignora obligantur tacite locatori, si inuecta sunt, alias non. Scdo no.† q creditor non pot retinere rem debitoris sibi non obligatam, pretextu debiti. Modo opp. iste tex. vt uelle concludere, qd ea q sunt illata in fundum, tacite sunt obligata locatori pro pensione. C. dicta l. debitor. ff. de pig. ubi debitor induxit in fundum mancipia, & tamen illud non sunt obligata. So. aut illud, qd induxit in fundum, vel in domum, induxit ibi perpetuo permansurum, & tunc tacite obligatur locatori. Et ita pot intelligi hic a contrario sensu, vt l. x. ff. e. ti. Aut non inducitur ibi perpetuo mansurum, & tunc non est tacite obligatum locatori. Item instatur de l. certi. C. in. ubi ita demum sunt obligata locatori, si sciebat ea esse inducta Sol. Haec lex determinat, sm illam, qa ita demum ea q inducuntur in praedio rustico, sunt obligata locatori, si locator sciat, alias non. Secus in pdio urb. & ibi no. Inst. de act. §. item Seruiana. Et q sit ro diuersitatis, dic, vt in utraque earum not. Item op. dr hic, q creditor non pot retinere rem debitoris pretextu debiti. Contra de l. si non sortem. §. si centum ff. de cond. ind. Solu. Aut res debitoris peruenit ad creditorem de uoluntate ipsius debitoris, non, potest eam retinere pro debito suo. Et ita intelligitur lex. Contra. Secundo casu non, & ita intelligitur hec lex. Sed contra istam sol. instatur de l. praetextu, q est l. fi. C. com. ubi peruenit res ad creditorem de voluntate debitoris, & tamen non pot eam retinere. Sol. Aut res peruenit ad creditorem hoc aio, vt constituatur ei ius in re, & tunc creditor pot eam retinere. Et ita intelligitur, ea, quae dixi in §. si centum, & qd ibi no. Aut non peruenit hoc aio, vt aliqd ius ei constitueretur in re, & tunc non pot eam retinere. Et ita intelligitur praeall. l. fi. C. com. Sed contra istam sol. instatur de l. in teb. §. pnt. ff. commo. Br. pro horum sol. dicas duo uerba nam qnq; res debitoris peruenit ad creditorem fine uoluntate ipsius, & tunc creditor non pot eam retinere pro debito, & ita intelligitur hic † Qnq; peruenit ad creditorem de uoluntate ipsius debitoris, & tunc aut hoc aio, vt creditori aliqd ius constitueretur in ea re, & tunc creditor pot eam retinere pro debito, & ita loquitur la l. non sortem. §. si centum. de cod. ind. Aut pertinent eo aio, vt creditori non constitueret aliqd ius in re: & tunc aut vult rem istam retinere pp expensas, quas fecit in ea, & dico, q pot. Ita det intelligi l. in teb. §. pnt. ff. commo. Aut vult eam retinere, pp alud debitum, & dico, q non potest. Ita debet intelligi praeal. l. fi. C. commo. sm lac. de Are. Vel dic, vt ibi plene not. per Cy. Et valent praedicta ad q. de scriptore, † q scriptori pro mercede sua, & pro expensis, quas fecit in scriptura sua, possit retinere quinternos, ut not. in d. l. si non sortem. §. si centum, ff. de cond. inde. & in d. l. rebus. §. possunt. ff. commo.

ADDITIONES.

a Alc. Secundo no. Quando inuecta, & illata sint tacite hypothecata, vide plene Bal. in certi iuris sup. lo. ...

b Alc. Retinere. An & qn possum vna rem retinere pro aliquo mihi debito, & quid de scriptore uide casum in quo habet locum retentio per gl. & Bal. in l. a. inst. ... Et vide de hac materia plene p Ja. de Bel. in l. ...

LEX VII.

1 *Tutela quae defertur matri, est legitima.*

Si mater a Si mf pupilli ad secunda uota transiens non petiert ei eidem nutorem, & qd ex administratione det, non soluerit, bona mariti pro hoc tacite sunt obligata h.d. Ista lex. est notab. quam no. Et no. primo. qd dixi in summario. Scdo not. q tutela, quae defertur matri est legitima. De quo plene per glos. Do. in auth. matri. & auie. §. quando mulier tutae offi. fun. pol. Item not. casum specialem, in quo propter debitum uxoris obligantur bona mariti, sic econuerso. Videbitis gl. s. eo. l. satis contra reg. generalem, supra ne uxor pro marito.

ADDITIO.

a Barb. Si mater. Idem voluit Spec. in tit. de tu. §. nunc dicendum. uers. si transit vbi idem tenet. Idem tenent hic Bal. Sal. & Raph. & ita nunc consulo.

LEX VII.

Sancimus. Iura loquentia de reb. inuectis, & illatis, tacite obligatis locatori, sunt coia in omni loco. Quid sit territorium, habetis in l. pupillus. §. territorium. ff. de uerb. sig.

Si aliena res pignori data sit. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **Procurator** a Res non pot obligari per procuratorem non hntem spale mandatum vel gnale cu libera, nisi forte dns eam psuetus erat obligare, vel nisi pecunia in rem dni sit uersa. h.d. cum omnibus glossis. Op. dr hic, q procurator non pt pstitue re ius in pign. Contra de l. procurator cui generaliter libera. ff. de procu. So. Aut procurator habet speciale mandatum aut generale cum libera, & tunc constituit ius in re, ut in ptrario. secus si non habet speciale mandatum, vel gnale cum libera, & ita loquitur hic. Sed contra istam solutionem instatur de l. vniuersorum. ff. de pig. act. Solu. ibi paterfa. erat consuetus eam pignorare, & ideo si tales res per procuratorem pignorentur, bene constituitur ius in re. Ita tollitur contrarium.

ADDITIO.

a Alc. Procurator. An procurator generalis possit rem pignorare, vide infra.

LEX II.

a **Si probaueris.** a Res aliena non potest alij obligari fine consensu domini, nisi de fraude domini appareat. h.d. Quaerit gl. quis debet probare istam machinationem seu fraudem. Breuiter, debet probare, ille qui allegat, vt in l. in exceptionibus, & l. quoties. §. qui dolo, ff. de proba.

ADDITIO.

a Alc. Si probaueris. Aduerte istum tex. dum requirit fraudem quia Bar. in l. que de tis ... maxime, quod non, quia aliter non bene intelligeres istam materiam. Et quid si obligaui rem alienam, & tradidi, an possit ille cui fuit illa res tradita, praescribere tum hypothecae, Bald. quod non, in l. si quando. C. ad Velleia.

LEX III.

Curator. Administrator alicuius, rem domini pignorans, non constituit ius in re, nisi appareat pecuniam esse versam in utilitatem domini, hoc primo. Item filius non potest obligare rem patris eo uiuente h.d. cum l. seq. Super l. 2. quaerit glo. quid in emancipato? glo. dicit idem, & bene. Ratio dubitationis erat, quia filius uiuente patre est dominus, & post mortem patris cotinuatur dominium, nec deest sibi uiuente patre nisi sola administratio, vt in l. in suis. ff. de li. & posth. ideo uidebatur quod posset etiam uiuente patre, rem patris pignorare, hoc tamen remouetur hac lege.

LEX V.

1 *Quando in hypothecaria habeat necesse creditor probare rem fuisse in bonis debitoris tempore obligationis, uel eum tunc possedisse bona fide, & probare titulum debitoris, & nu. 2. & nu. 5.*

3 *An res aliena possit obligari efficaciter.*

4 *Et quid si dominus rei succedat eidem debitori.*

1 **Cum res.** Ista est optima lex, & tractat optima materia, & breuiter hoc dicit. † Si res, qd non fuit in bonis debitoris tpe obligationis, incipiat postea esse in bonis debitoris, confirmatur pignus a vtilr. No. q si debitori rem alienam obligans superuenit ius in re, qd prodest creditori qtu ad vtilitate hypothecariam, vt hic. † Ex quo hoc tu inferre aliud, qd ad hoc, vt directa hypothecaria competat, requirit rem fuisse in bonis debitoris tepore obligationis, vt l. qui nondu. §. quod dr. ff. de pignorib. Oppo. quod † res aliena b possit obligari efficaciter, vnde opp. de l. 3. §. cum ex ca. ff. q pot. in pig. hab. Sol. In l. contra debitor obligans habebat ius ad rem, ideo poterat eam obligare, & ita intelligitur contrarium. Item opp. l. si pig. pig. da. sit. l. t. & quasi per totum. Item opp. de l. grege. §. 2. ff. de pign. Solu. in l. contraria debitor obligans habebat ius in re, & ideo poterat obligare. Sed contra praedictam sol. instatur, & uidet, quod indistincte et ubi debitor non habet ius ad rem, neque in re, tamen possit obligare rem alienam. Vn opp. de l. si fundus. §. aliena. ff. de pign. Sol. ibi res aliena fuit obligata per debitorem hoc modo, cu fuacet: quo casu ualet obligatio re postea sua effecta. Sed contra istam sol. instat, & vt, qd et vbi debitor obligat rem alienam et fine hoc modo, tamen ualet obligatio, vn opp. de l. t. in ptin. ff. de pign. Solu. dicatis duo uerba: Qnque debitor obligat rem alienam, in qua het ius, & tunc ea ipt efficaciter obligare vt contra si pignus pig. da. sit. per totum. & in l. grege. §. 2. de pig. Qnque debitor obligat rem, ad quam petendam sibi competit actio, & isto casu ualet et talis obligatio, vt l. 3. §. i. q pot. in pig. ha. Qnq; debitor obligat rem in qua non het ius, nec actionem ad eam petendam, & tunc aut obligat eam hac conditione, cum sua fuerit, & obligatio valet, ut l. si fundus. §. aliena, ff. de pi. Aut obligat eam simplr, tunc aut creditor scit eam esse alienam, & tunc creditori non dat actio ad eam tem, sed conceditur ei retentio, vt l. t. in prin. ff. de pig. & dic. vt ibi no. Aut creditor ignorabat rem esse alienam, & tunc dicas secundum D. Iac. But. quod aut est effectus dns ipse debitor, qui rem alienam pignorauit, & tunc confirmatur pignus vtiliter ipsi creditori, & datur ei utilis hypothecaria, vt hic: nam muenitur debitor, & dominus rei obligatae, qui de pignore conuenit, esse eadem persona. † Si verò ipse debitor non efficiatur dominus, sed dns rei succedat eidem debitori: tunc habet locum l. rem alienam. in secundo casu, ff. de pig. act. & dic, vt ibi no. Modo per ista uerba habetis intellectum huius legis, & l. rem alienam, quae est satis difficilis. Item opp. dicitur hic, quod si debitori superueniat ius in re, quod datur utilis hypothecaria creditori. Oppo. & videtur, quod illud non procedat, qa † creditor habet necesse probare rem fuisse in bonis debitoris tpe obligationis, ut l. & quae nondu. §. quod dicitur. ff. de pign. In casu nostro hoc non poterit probare, quia tpe obligationis res erat aliena, vt dicit text. quare malè. Quid dicemus?

ADDITIONES.

a Alc. Confirmatur pignus. Sed si dominium rei pignoratae superuenit debitori, ... firmat pignus, plene per Bar. in l. 1. ff. de pig. & uide in ea lege.

b Alc. Res aliena. Quando res aliena obligari possit, vide Bald. ... autem si debitor in re obligata non habeat nisi posse ssionem, ... tione, adde, quod si talis res sine uitio postea deuenit ad alium creditorem ... quem habeam regressum. uide Cy. & Sal. hic, & quae not. Bar. in l. ... pig. ac. Adde melius de q. hic tac. per Alex. Io. An. in add. ad Spe. in tit. de ... uer. sed pone.

mus? Dicit glo. ꝙ debitor possidebat rē istā tpe oblōnis bona fide, qđ sufficit, vt l. bonorum, §. in bonis. ff. de verb. sig. & si creditor ꝓbat, hoc satis est, & ita ꝯcludit gl. hic, circa medium gl. magnæ, quā not. & signa benè. Pro declōne huius q̃ro, & reuoco in dubiū, qđ
a hēt necesse ꝓbare creditor[a] in hypothecaria actione. Gl. hic concludit, ꝙ sufficiat creditori, si probet ipsum debitorem possedisse rem tpe oblōnis bona fide, & cum iusto tit. Istam gl. hētis in l. rem alienam. ff. de pign actio. Aliam gl. hētis, q̃ vr̄ dicere ꝙ creditor debeat probare debitorē fuisse dn̄m rei obligatæ tpe oblōnis. Istam hētis in §. item Seruiana. Inst. de act. Sic no gl. ī. de Salui. interdi. l. j. Sic not. in §. interdictū. Inst de interd. Idem vr̄ notasse gl. in §. illud, in Auth. de trien. & semis. Quid dicemus? Dy. in palle. §. item Seruiana, reprobat istas vltimas gl. q̃ dicunt debere probari dn̄ium, & reprobat eas per l. bonorum, §. in bonis, ff. de ver. sig. D. Cy. approbat prædictas gl. & intelligit eas in casu, qn̄ creditor agit hypothecaria directa, & dicit non esse bonum consilium, ꝙ agatur directo, quia hēbit necesse dn̄ium probare. Probat istum intellectum per l. q filios, ī. ti. prox. circa fi. ibi, de bonis suis, &c. qđ verbū, suis, denotat dn̄ium, vt l. solum. §. meum. ff. de rei ven. Præterea, res dr̄ esse in bonis nr̄is, pro qua actionem hēmus, vt l. rem in bonis. de acq. rer. do. Sed si debitor non fuisset dn̄s, p ꝯn̄s actionem non habuisset. Et ex hoc concludit ipse, ꝙ in hypothecaria directò creditor dēt ꝓbare dn̄ium debitoris. Certè, si quis vellet defendere opi. Dy. credo qđ posset, per l. seruos, ff. de le. 3. Quare potestis dicere, ꝙ aut creditor agit ꝯ principalem debitorem hypothecaria actione, aut ꝯ ext̄neū. Si ꝯ principalem debitorem, habet locū gl. nostra, q̃ est hic, ꝙ sufficiat creditori peobare, ꝙ debitor possederit bona fide, cum debitor sibi non posse referre q̄ōnem alicuius iuris. Aut creditor agit ꝯ extraneum possessorem hypothecariæ, & tunc cōcederem ꝙ D.
b Cy. hic bene dicat, videlicet ꝙ aut iste ext̄neus possessor[b] habet causam ab ipso debitore, & lucratiuam, & tunc sit idem in ipso, ꝙ in principali debitore, & habet locum etiam glo. quæ est hic. Secus si haberet onerosam, ar. l. apud Celsum. §. authori. ff. de do. exce. Aut extraneus possessor non habet causam ab ipso debitore, & tūc habet locum gl. quæ est in d. l. rem alienam. ff. de pig. ac. quia oportebit ꝙ creditor probet debitorem tempore obligationis possedisse bona fide, & etiam oportebit probare titulum debitoris, vt ibi no. & hic, quod no. per Dy. in d. §, item Seruiana, & quodammodo fuerunt verba glo. in l. ante omnia. ff. de proba.

ADDITIONES.

a Alex. Probare creditor. Quid habeat probare creditor in hypothe. vide Cy. Bald. & Bar. in l. de rebus, sup de dona. ante nup.

b Alex. Extraneus possessor. Quod verum intellige notabiliter, vt in l. de rebus, sup. de do. ante nup &c. Qualibet possessor vellet se tueri, quod no. Sed aduerte, quia Bar. in l. rem alie. ff. de pig. act. tenet contrarium etia, quod hic dicit lex, quod habentis titulum lucratiuum a debitore, fit opus probare de dominio debitoris.

LEX VI.

1 *In obligatione non cedunt nisi ea, quæ sunt in bonis debitoris.*

Quæ prędium. Obligans rem alienam non præiudicat domino, & cōtraria pignoratitia tenetur. h. d. No. quod dixi in summario. Concordat l. si quis in pi-
1 gnore. §. 1. ff. de pigno. actio. Modo opp. dr̄ hic: † In obligatione nō cedunt nisi ea, quæ sunt in bonis debitoris. ꝯ, seruitus rusticorum prædiorum, dicit lex ꝙ non est in bonis, neque extra bona, vt l. j. ff. de vsufru. lega. & tamen cedit in obligatione, vt l. sed an ulte. ff. de pigno. Rationem specialitatis dic, vt ibi.

LEX VII.

1 *Tutor si rem pupilli obliget, & pecuniam in vtilitatem pupilli non conuertat, non valet obligatio.*
2 *Pupillus factus maior potest approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non valebat.*

1 Si in rem. † Tutor, ꝓcurator, vel alius administrator obligando rem dominorum, eis non præiudicant, nisi postea consensus dominorum accedat, vel nisi de scientia eorum probetur, hoc dicit cum l. sequen. No. ex istis legibus, quod si tutor rem pupilli obliget, & pecuniam in utilitatem pupilli non
2 conuertat, ꝙ obligatio non ualet ut hic. Item not. quod † pupillus factus maior, potest approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non ualebat, ut hic.

Quæ res pignori obligari possunt, vel non, & qualiter pignus contrahatur. Rubrica.

Rubrica nostra potest continuari hoc ordine, Dictum est ī. de pign. sed quia quædam res reperiuntur, quæ obligari, seu pignorari non possunt, ideo subnectitur hęc rub. quæ res pign. obli. possunt, uel non, & qualiter.

LEX PRIMA.

1 *Generale quo ad genus non tantum operatur, quātum speciale quo ad speciem in his, quæ quis specialiter non esset concessurus, vel obligaturus, & nu. 2.*
3 *Suscipiens in se omne periculum, videtur suscipere periculum contingens ex dolo, vel culpa, non casum fortuitum.*
4 *In generali obligatione non veniunt supellectilia necessaria.*

1 ALumnos. † In generali obligatione non veniūt ea quę, quis non esset specialiter obli-
2 gaturus. h. d. No. quod dixi in summario. Modo op. & videtur, † ꝙ tātum debeat operari generale quo ad genus, quantum speciale quo ad speciē. Vnde op. de l. si duo, de admi. tuto. & l. si chorus. ff. de leg. 1. & l. oēs, de pręscr. 30. an. hic autem dr̄ ꝯ, quare malè. Sol. s̄m Dy. & dic, ꝙ dicta regula nō procedit in his, quæ quis specialiter non esset concessurus, vel obligaturus, quia in casu isto non operatur tantum speciale quo ad speciem, quantum generale quo ad genus, nec econuerso, vt l. obligatione. in prin. ff. de pig. Et dic vt no. per Dy. in c. generali. extra, de reg. iur. lib. 6. Ista
3 lex inducitur per gl. in arg. ad quæstio. de casibus fortuitis, † ꝙ si aliquis suscipiat in se omne periculum, quod ipse vr̄ in se suscipere periculum contingēs ex dolo, vel culpa præcedente, nō autem vr̄ in se suscipere periculum casus fortuiti, arg. huius l. & in d. l. obligatione, ff. de pignoribus, & no. per glo. & Doct. in l. si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. De quo dic, vt no. per gl. & Doct. ibidem. Item in-
4 ducitur in ar. ad quæst. † ꝙ licèt aliquis obliget omnia bona sua, nō
a videtur obligare supellectilia omnino necessaria,[a] & ea, quæ nullo modo esset specialiter obligaturus, vt puta panni, lecti, & alia supellectilia, sine quibus viuere non possumus, immo si creditor ad ista ageret, malè ageret, secūdum Iaco. But. quia non posset, & ex hoc fiunt statuta, ꝙ talia non possunt pignorari.

ADDITIO.

a Alex. Omnino necessaria. In generali obligatione non veniunt panni, lecti, & supellectilia. Vide Bal. in l. certi, sup. loc. & vide quod no. Bal. hic.

LEX II.

1 *Si Episcopus debet habere bona omnium clericorum decedentium in certis parochiis, & reperiatur ꝙ clericus habeat instrumentum, in quo est obligatus Titius, tamen extra ciuitatem, non pertinebit ad episcopum illud instrumentum.*

Cum constet. Obligato instrumēto, videntur obligata ea, de quibus in instrumento fit
a mentio.[a] h. d. No. quod dixi in summario. Ista lex inducitur in arg.
1 ad quæstio. † Consuetudo est in ciuitate, quod Episcopus debeat habere bona omnium clericorum in ciuitate decedētium, in certis parochijs Epo deputatis: modo quidam clericus instrumentum habebat, in quo Titius erat eidem obligatus, & tamen Titius erat obligatus alibi extra ciuitatem, nunquid illud nomen Titij, erit Episcopi. Inducitur hęc lex quod sic, cum reperiatur instrumētum esse in ciuitate. Tu verò secundum Pet. tene contrarium, per l. Caius. ff de leg. 2. vbi est casus.

ADDITIO.

a Alex. Fit mentio. Vide de hoc per Cy. in l. certi, sup. loc. in §. quæst. & expressè Pet. in l. seruum filij, §. cum qui, de leg. 1 & distinguit, an habere debeat tanquam hæreditatem? & sic ius vniuersale, an generaliter bona, &c. quo casu procedit l. Caius, &c. de quo vide Cy. hic.

LEX III.

1 *Cum vniuersitate res religiosa cadit in obligatione.*

Si monumento. Res religiosa non cadit in obligatione. h. d. Not. ꝙ dixi ī summario. Iuxta hoc opp. d. l. monumētorum. ī. de reli. & sump. fun. Sol. Aut tu quæris, nunquid istud monumētum, aut ipsa res religiosa possit obligari, & dicas quod nō, vt hic. Aut tu quæris, nūquid possit obligari ius inferēdi mortuum in sepulchrū, & istud benè potest obligari, vt l. ꝯtra. Sed ꝯ istam solu. intitatur de l. in modicis. ff. de ꝯhē.
1 empt. † Cum vniuersitate res religiosa cadit in obligatione. Secus in venditione, vt in ꝯtio. Sed specialiter, & per se non potest obligari, vt hic. Et facit ad prædicta l. j. ff. de fun. do. cum simi.

LEX IIII.

1 *Nomen debitoris quando, & quomodo solui, seu obligari potest.*
2 *Debitor debitoris mei potest conueniri a me, dummodo primo non soluisset debitori meo, ante certiorationem sibi a me factam.*
3 *Nomina debitorum veniunt in obligatione tam generali, quàm speciali, & an in tacita obligatione.*
4 *Actio directa quæ competit debitori creditoris contra debitorem suum, est vtilis penes ipsum creditorem creditoris, & nu. 6.*
5 *Creditor creditoris mei si tenetur ad speciem, & ego eam exigam, debeo tenere loco pignoris, sed si debet quantitatem, eam compensabo.*
7. *Creditor creditoris mei si sciat nomen sui mihi esse obligatum, licèt ipsum non certioraui, non tamen licitè potest creditori suo, soluere.*
8 *Quando ago contra nomen debitoris mei debitoris, non est necessaria excussio debitoris mei.*
9 *Qualiter formabitur libellus contra nomen debitoris mei debitoris.*
10 *Creditor si agit contra nomen debitoris, & creditor creditoris etiam agit contra illud nomen, præfertur creditor creditoris.*

a
1 Nomen quoque. [a] Ista est bona lex. † Nomē debitoris ante denunciationem factam sibi a creditore sui creditoris, pōt soluere suo creditori: post denūciationem autem factam non potest soluere, sed exigi potest
2 vtili actione. h. d. Not. ꝙ † debitor debitoris mei potest cōueniri a me,

ADDITIO.

a Alex. Nomen quoque. Ad hanc legem vide l. Caius, de leg. 1.

me, dummodo primo nō soluisset debitori meo, vt hic, & hoc, est verum ante certiorationem sibi a me factam. Si aūt certiorassem, creditori suo soluere nō potest, vt hic habetis no. Secundo not. q † noīa debitorum veniūt in obligatione tam gñali, q̄ spāli. An aūt veniāt in tacita obligatione, vide quod no. ī. de hære. act. l. hæredē. Tertio hētis notare, † q actio directa, q̄ competit debitori creditoris ꝯ debitorem suum, est vtilis penes ipsum creditorem creditoris, vt hic. Modo habetis [a] not. ꝯ legem nostrā opponere, dr̄ hic, q debitor creditoris mei ante certiorationem a me sibi factā, potest debitori meo soluere. Contra, [b] imm vr̄ q non possit soluere, quantumcūq; sibi nō denunciauerim. Vnde op. [c] de l. 3. j. de noua. Solu. hæc lex suppletur per illam, quia siue per creditorem creditoris mei sit facta denunciatio, siue lis sit ꝯtestata, siue pars debiti soluta, debitor nō pōt soluere suo creditori, & ita intelligi ꝯriū. Item op. † & vr̄ quod creditor creditoris non possit istud nomen exigere, sed dēt ipsum tenere loco pignoris. Vnde opp. de l. grege. §. cum pignori. ff. de pigno. & l. si ꝯuenerit, ff. de pign. act. Sol. Aut istud nomen debet speciem, aut quātitatem. Primo casu creditor tenebit pignora, secūdo casu cōpēsabit cū debitore suo. Vlterius opp. liberō est species alienationis, vt Inst. q. alie. licet vel nō. §. nūc admonendi. Sed alienādo debitor nō pōt præiudicare creditori: vt l. debitores. ī. de pig. ergo nec liberādo, hic aūt dr̄ ꝯrium, quare malè. Sol. Dr̄ia est inter pignora corporalia, & incorporalia, vt nomina debitorum, quia in primo casu per debitorem alienātem nō præiudicatur creditori, cum res corporales, appareāt: secus in incorporalibus, quæ non apparēt. Modo pro declaratione legis nostræ quæro, † quæ sunt istæ vtiles actiones. Gl. nostra hic, & in l. grege. §. cū pignori. ff. de pigno. dicit, q est vtilis hypothecaria. Ista opinio est falsa, quia hypothecaria possessionem auocat, vt l. si cū venditor in prin. ff. de euict. & in nominib. non est possessio, quia sunt incorporalia, sequitur q hypothecaria non habet locum. Quare teneas aliam opi. glo. videlicet quod istæ vtiles actiones sunt, quæ erant directæ penes debitorem, qui obligauit nomē. Item quæro, dr̄ hic certior a te factus, &c. Quærit gl. [d] hic, † quid si iste sciebat nomen suum obligatum esse mihi, tñ ego ipsum non certioraui, nunquid licitè possit soluere creditori suo? Glo. nr̄a hic tenet q sic, qa oportet q denunciatio sibi omnino fiat a creditore creditoris, alle. gl. l. debitores. ī. de pign. Certè dñi, illa l. nihil ad rhumbum, quia loquitur de volūtate, seu vrbanitate, vt vidistis ibidem. Quare dicatis, & melius, q denunciatio non sit necessaria sciēn, ar. l. j. in fi. ff. de ac. emp. & ibi no. & melius in l. fi. ff. de trans. & solet notari in l. emptor, j. de euic. Item quæro: ecce, † debitor meus obligauit mihi nomen debitoris, [e] ago ꝯ istud nomen: opponitur mihi q nō fuit facta excussio, quæritur quid iuris? Dixerūt quidam, q etiam in oībus requiritur excussio principalis debitoris, quia lex generaliter loquitur, vt in auth. hoc ita. ī. de pig. & ī corpore vnde sumitur. Et ad idem l. non prius. ī. qñ fis. vel priua. & hæc opinio vr̄ tutior. Iac. de Are. & d. Iac. But. hic tenēt, q in nominib. non sit necessaria excussio, quia ius nominis dr̄ residere penes principalem debitorē, quo casu qñ debitor principalis habet res hypothecatas, nō est necessaria excussio, vt videbitis in auth. hoc ita, & maximè dicit ipsē, non est necessaria excussio, si agat actione vtili, quæ penes debitorem erat directa, qa excussio, fm eū, hēt locum solum in hypothecaria. Et hanc vltimā partem credo veram. Sed istud vltimum, q ipsē dicit, q excussio solū hēat locū in hypothecaria, credo, q nō sit verum, qa hēt locum in alijs actionib. puta reuocatorijs, vt l. j. & ij. & ibi no. ī. de his, q̄ in frau. cre. Quæro, † qualiter formabit libellus ꝯ nomen. Habetis gl. in l. hæredem. ī. de hær. ac. Item q̄ro ecce debitor meus obligauit mihi nomē debitoris, agit ipsē ꝯ illud nomē, & ēt ego ago, qs pferet. [f] Br̄ dicas, † q ego creditor, q ago vtili, quia quātumcunq; hēns vtilem hēat causam a habente directam, præfertur habens vtilem, vt l. 1. §. qui superficiem. ff. de superfic. Præterea videtur casus in l. si conuenerit, in princ. ī. de pign. act.

ADDITIONES.

a Alex. Modo habetis. Vide Bal. in l. si cum emptor, ff. de pac. plenè Bal. in l. 2. C. de actio. & obl. in ver. § quæritur cum ver. seq.

b Ale. Contra. Vide Bar. in l. 3. sup. quod met. cau.

c Barb. Vnde op. Vide pro eo, quod hic dicitur, Bar. in consi. 243. inci. Tres casus.

d Ale. Quærit gl. In casu l. Titiæ, j. de noua. an sufficiat sola scientia debitoris? Adde plenè Bar. in l. facta, §. hæres, ff. ad Treb. & Bal. in d. l. 3. nota.

e Alex. Nomen debitoris. Vide Inst. de actio. in §. item Seruiana, habens nomen debitoris obligatum, an debeat facere excussionem? & vide Bal. in l. hæredem, supra de hære. act. & ibi dicit, quod requiratur excussio nisi directæ actiones essent cessæ & idem voluit l. 2. quando fis. vel priua. & Bal. hic, contra opi. Bar. & per La. co. de Belu. per Bar. in l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. Adde Spec. de procu. §. sequitur, versi. quid si mihi & in titu. de obli. & sol. §. nunc aliqua, versi. sed quid ecce. Rom. in consi. 416.

f Ale. Qui præferetur. An habens vtilem præferatur habenti directam? & vide Bar. in l. 3. inf. de dona.

L E X V.

Spem eorum. Præmium, quod datur athletę, non poterit obligari. hoc dicit. Not. quod dixi in summario.

L E X VI.

1 *Res quæ non sunt in bonis nostris non possunt obligari.*

2 *Pignorans liberum hominem, debet puniri.*

3 *Pater an filium obligare possit propter famem, quod sic.*

Qui filios. [a] † Res, q̄ nō sunt in bonis nr̄is, nō possunt obligari. h. d. No. quod dixi in summario. Oppo. de l. Senatus, §. fi. ff. de le. j. Sol. Casus spālis est ibi, dic, vt ibi no. Dyn. Item op. dr̄ hic, q nō potest obligari nisi illud, qd̄ est in bonis nostris. Contra de l. sed an vi. æ, ff. de pig. Sol. dic vt dixi in l. q̄ prædium. ī. ti. j. Item opp. & videtur † q pignorās liberum hoīem debeat puniri. Vnde op. de §. quia verō & huiusmodi, in Auth. vt nulli iud. Solu. Ista limitatur per illā, qa non pōt obligari, vt hic, sed si obligeī, punitur, vt ibi. Quærit gl. † nūquid possit quis filium obligare, propter famem: Et tenet q sic. Item dicit in l. 2. ī. de pa. qui fi. distr.

A D D I T I O.

a Alex. Qui filios. Vide quod no. in c. rescripto de iureiur.

L E X VII.

1 *Deputati ad colendos agros oppignorari non possunt.*

2 *Ex conuentione instrumenta fundi non possunt pignorari.*

3 *Et an ista lex habeat locum in omnibus fundis.*

Executores. † Deputati ad agriculturā non possunt capi pignori. h. d. cum l. seq. contrafacientes puniunī. h. d. in auth. agricultores, hic posita. Et differt prima a secunda, qa prima loquitur de pignore capto ex pcepto iudicis, & secunda loquiī de pignore ꝯuentionali. Quærit gl. in l. executores, † nunquid ꝯuētionaliter possunt instr̄a fundi capi? Gl. nr̄a, & bñ, determinat q non, per l. pignorū, q̄ seqī. Ad idem Auth. vt nullū credentē [a] agricolæ. §. j. Quæro, ista lex loquitur de prædijs tributarijs: Et dicit tex. ex quo tributorum illatio retardetur, quid de alijs prędijs? Vr̄ † q non habeat locum ista l. per rōnem quam assignat tex. Vos habetis dicere ꝯ, q lex ista habeat locum in alijs pdijs, qa inest alia ratio, videlicet ne sterilitas fructuum, &c. arg. l. j. §. de eo opere ff. de aqua plu. arcen. & ista ratio vrget in alijs prædijs.

A D D I T I O.

a Men. Credentem. Rip. trac. pestis, ti. de præserua. remed. contra pest. nu. 521.

L E X IX.

1 *Voluntas contrahentium debet magis inspici quàm verba.*

2 *Dispositio generalis trahitur no solum ad præsentia, sed etiam futura, & nu. 3.*

4 *Si debitor in obligatione omnium bonorum suorum, in ea constituit se creditoris nomine possidere, an veniant futura.*

Si quis. [a] Applōne rerū, vel bonorū in oblōne deductorū ꝯtinenī pñtia & futura. h. d. ista no. lex. Not. quod dixi in summario. Scd̄o no. q † volūtas ꝯhētiū dēt magis inspici, q̄ verba, vt hic. Tertio no. † q dispō gñalis [b] trahiī non solū ad pñtia, sed etiam ad futura, vt hic videtis. Opp. dr̄ hic, q in oblōne non solum veniunt pñtia, sed ēt futura. Contra, de l. si ita, ff. de au. & arg. le. Sol. Dicit gl. ibi loqī in legato, vel donatione, p quā dñium transferī, & sic est magnū piudiciū, & iō illa dispō non trahitur ad futura. † Hic loqī in oblōne pignoris, qd̄ nō est magnū piudiciū, iō ꝯprehēdit futura, & ita intelligi ꝯriū. Sed ꝯ istā sol. instaī de l. si seruitus, ff. de seru. vrba. pd. & de l. 3. in prin. ff. pro soc. Quare dicatis duo verba fm Pet. q qdā sunt vr̄ia, & in istis nō solū inspiciī tps, sed ēt oē futurum incremētū ꝯsideraī, & de istis loquitur l. peculiū. ff. de le. 2. & l. grege. ff. de le. j. Quędam sunt singularia, [c] & in istis solū inspiciī tps pñs, nisi postea fortè aliud accedat p alluuionē, vt l. itē si fundi. §. j. de vsur. Quædam sunt gñalia, & in istis qñq; a principio [d] potest inspici quantū piudiciū sit futurū, & tūc non solū cōprehenduī pñtia, sed ēt futura, & de hoc loqtur pal. l. seruitus, de seru. vrba. pd. Qñq; a principio non pōt inspici quātū piudiciū sit futurū, tūc aut loqmur in oblōne pignoris, & tunc veniunt pñtia & futura, vt hic, aut loquimur in translatione dñij, & tunc rīr nō veniunt futura. Ita dēt intelligi pal. l. si ita, de au. & arg. le. nisi nā ꝯctus aliud induceret, vt in societate. Et de hoc loquitur l. 3. in princ. ff. pro soc. Itē † q̄ro, [e] debitor obligauit oīa bona sua, & dicit sic, sub oblōne oīum bonorum suorum, quæ constituit se creditoris noīe possidere, nunquid veniunt futura? [f] Dixerūt qdā q sic, p istā legem. Quidam dixerunt

ADDITIONES.

a Alex. Si quis. Vide quod per hanc legem pulchrè concludit Barto. in l. si stipulatus fuero illud, de verb. obli.

b Ale. Dispositio generalis. Sed an tacita hypotheca comprehendat futura, vide in l. 3. & ibi per Bal. j. de priui. fis. & gl. hic in fi. Et qñ dispositio trahatur ad præsentia, & futura, vide no. Bal. post Bar. in l. fi. sup. de pac. Quid si cedo bonis, an intelligatur de futuris? Bal. quod nō, in l. pe. sup. q bon. ced. pos. Quid si cedo actionē? vide in l. hæredem, ff. man. Et de materia vide in l. damni, §. is qui, ff. de dam. inf.

c Alex. Singularia. Et sic no. differentiam esse inter generale, & vniuersale. Adde no. in c. ex literis, de iure pa. Bald. in l. a iudice, sup. de iudi. & melius in l. scire debemus, in prin. post glo. & Bar. & Do. ff. de verb. obl.

d Ale. Quandoque a principio. Facit ad no. q. Dy. & Bar. in l. si mihi, & tibi, §. fin. de leg. 1. & hic adde Bar. in l. 1. in prin. ff. de pig.

e Barb. Item quæro. Et ex his potest inferri, si mulier dat omnia bona sua in dotem, q non veniant bona quæsita, sed stat in dubio, si statutum dicit prout est Bononiæ, quod omnino confectis dotalib. instrumentis, ipso iure intelligantur immobilia mulieris in dotem data, an isto casu veniant bona quæsita, do. Flo. disputat istud dubium, & incipit disputatio, Mulier viduata, & concludit, quod nec isto casu veniant.

f Ale. Nunquid veniunt futura? Vide Bal. & Ang. in l. stipulatio hoc modo, ff. de ver. obl. & Bal. in l. 1. §. 1. cum l. seq. ff. pro soc. in recollectis antiquis, & ibi vide tex. & gl. in verbo, interuenire, & vide Lud. in l. 2. §. incertum, ff. de acq. pos. & vide Ang. in consi. 188. inc. In Dei noīe, & suæ matris, & prædictis instrumentis, &c. & vide Bal. in l. quod meo, in prin. ff eo. & vide Imo. & Roma. in l. stipu. hoc modo, ff. de verb. obl. & vide Ang. in l. 1. in prin. j. de pig. & vide omnino Bal. in rub. de contrah. emp. in 2. q. & vide Alex. in l. 3. §. incertum, ff. de acq. posses.

nunt quod non: quia cum non possideantur futura tempore obligationis, non potest se constituere possidere ea, quæ non habebat. Do. la. vr hic inclinare in istam sententiam, videlicet quod per istum modum comprehendantur futura, cum non sit magnum præiudicium in iure pignoris, vt hic no. in gl. Tamen contra istam opi. facit quod not. in l. quamuis. §. j de acq. pos. & ibi glo. quam videbitis per vos.

Qui potiores in pigno. habeantur. *Rubr.*

Rubr. nostra continuatur ad præcedentia hoc ordine. Dictū est s. de pignori. Verum, quia quandoque ad idem pignus plures creditores, cōcurrunt, & dubitatur quis sit potior, idcirco subnectitur hæc rubr. qui potiores in pignore habeantur.

LEX PRIMA.

1 *Creditor secundus soluendo priori debitum, confirmat sibi pignus, & nu. 3.*
2 *Tantum valet consignatio, & depositio, quantum ipsa solutio.*
4 *Et econtra potest primus debitor offerre secundo.*
5 *Nec primus creditor ad hoc compelli potest.*

1 Qui pignus. †Secundus creditor soluēs priori, vel consignans, & deponens id, quod ei deb., in locum prioris succedit & cōfirmatur sibi pignus. h. d. Not. † quod tm̄ valet consignatio, & depositio, 2 quantum ipsa sol. Secūdo no. † quod secundus creditor soluēdo prio 3 ri debitum, ɔfirmat sibi pignus. Modo pro declarōne legis nostræ quæro, dr. hic quod secundus creditor potest offerre primo, † sed quid 4 econuerso, nunquid primus potest offerre secundo. Bñ licēt dicere quod sic. Vt text. in l. Paulus. §. qui in pignoris. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Sed iuxta hoc quæro, † nunquid primus possit ad hoc cōpel- 5 li. Breuiter lex dicit, quod non, j. eo. l. prior quidem creditor.

LEX II.

1 *Qualiter intelligatur qui prior est tempore, potior est iure. & nu. 2.*
3 *Quæ sit differentia inter pignus prætorium, & conuentionale.*

Si decreto. Cum plures creditores ɔcurrunt circa idem pignus prætorium, & sunt diuersorum titulorum, qui prior est tpe, potior est iure. h. d. Habetis notare, quod dixi in summario. Modo op. dr. hic, quod in pignore prætorio, q prior est tpe, potior est iure Contra, imo vr quod creditores debeāt ɔcurrere, et l. fi. s. de bon. autho. iu. possi. l. is cui. §. si plures, & §. q prior, ff. vt in pos. leg. Sol. Aut creditores sunt eiusdem tituli, & tunc ɔcurrunt, 1 & ita intelligatur ɔtrium. † Aut sunt diuersorum titulorum, & tunc a qui prior est tpe, potior est iure, intelligat. hic. Sed ɔ [a] istam sol. instat, & vr indistinctè, q prior est tpe, potior est iure, vt l. si fundum, & l. diuersis. j. eo. Sol. Dic quod in l. ɔtra loquitur de pignore conuentionali. Sed ɔ istam solonem instatur de l. licet. & auth. ibi posita, j. eod. Pro quorum solone dicas ad pñs duo verba. Nam qñq; plures creditores pretendunt ius in pignore conuentionali, & hic est 2 notare regulam, & instantiam a regula. Regula est, quod † q prior est tpe, potior est iure. Fallit in l. licet, & in auth. ibi posita. j. e. & in casibus ibi no. in l. diuersis, j. eo. Qñq; plures creditores pretendūt ius in pignore Prætorio, & tunc aut sunt eiusdem tituli, & tunc cōcurrunt, vt l. fi. s. de bo. autho. iud. pos. l. is cui. §. si plures, & §. qui prior. ff. vt in pos. leg. Si vero sunt diuersorum tit. tunc qui prior est tempore, potior est iure, vt hic. Quandoq; quidam creditores prætendunt ius in pignore conuentionali, quidam in Prætorio, & tūc habet locum l. si postquam. s. vt in possessio. leg. Et de mā huius l. dic, vt plenè no. per Dy. in c. qui prior, extra de reg. iur. lib. 6. Quærit gl. 3 nostra, † quæ sit differentia inter pignus Prætoriū, & iudiciale, dic vt not. hic per glo. quam signa, & in rubr. de Præt. pig. vide per me aliam differentiam in l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud.

ADDITIO.

a Ale. Sed contra. Vide Bal. in l. cum vnus, ff. de bo. autho. iudi. possi.

LEX III.

1 *Reipublicæ appellatio, etiam refertur ad aliam Ciuitatem, quàm ad Romanam.*

Cum Rempublicam. Habens ius pignoris in re, præfertur [a] agenti p- 1 sonali actione. h. d. No. quod dixi in summario. Secundo no. quod † appellatio Reipub. etiam refertur ad aliam ciuitatem, quam ad Romanam, vt hic. Sed ɔ istud vltimum opp. de l. cum qui vectigal, de ver. sig. Sol. secundum gl. dic, quod Respublica propriè sumendo, intelligitur de Republica Romanorum. Impropriè autem qñq; sumit. p qualibet alia ciuitate, vt hic. Vel dic, quod hoc ɔtingit rōne adiuncti, quia ad verbū Reipublicæ adiūgit. hic Heliopolitanorum, secùs si indistinctè profertur, vt d. l. cum qui vectigal. & ibi plenè not. p Dy.

ADDITIO.

a Alex. Præfertur. Idem tenet in l. a diuo Pio, ff. de re iud.

LEX IIII.

Si fundum. Qui prior est tpe, potior est iure. h. d. cum l. diuersis. j. eo. Cōtra l. diuersis, opp. de l. licet. & auth. item possessor. s. eo. tit. Sol. Casus est spālis in l. ɔtria. Itē op. de l. interdum. ff. eo. ti. Sol. Ibi ēt est casus spālis. Item op. de l. scripturas. j. eod. Solu. sm gl. ibi, & est casus spālis. Vnde habetis notare regulam, & instantiam a regula. Regulā est, hoc fallit in casibus legis contrariæ, & ideo signa gl. hic positam, quæ enumerat casus.

LEX V.

Prior. Prior creditor non habet necesse offerre secundo. sed secundus offerens primo, confirmat sibi pignus. h. d.

LEX VI.

Si generaliter. Habens causam a primo creditore, nō potest inquietare. h. d. ista lex.

LEX VII.

1 *An ille, ex cuius pecunia res emitur, habeat priuilegium inter personales actiones.*
2 *Si debitor primo obligauit mihi omnia bona sua, deinde eadem obligauit Sempronio, & postea acquisiuit bona, quis præferatur.*

Licèt. [a] Ista est optima lex, & in summa h. d. Licèt rīr q prior est tpe, potior est iure, tñ si ex pecunia creditoris secundi sit res empta, & eidem spāliter obligata, secūdus est potior. No. quod dixi in summario. Op. dr. hic, quod res cōparata ex pecunia creditoris, est ei obligata. Cōtra de l. quis. s. in qb. cau. pig. tac. ɔh. Sol. Aut ex pacto res empta obligatur, & tūc habet locum lex nostra. Aut non fit aliquod pactum, & tunc habet locum lex ɔtria. Sed ɔ istam sol. instatur, & op. de l. interdum. ff. eo. ti. Sol. ibi est casus spālis, vt ibi no. & in l. diuersis. j. eo. Quæro pro declōne legis nostræ, 1 † nunquid ille, ex cuius pecunia [b] res emitur, hēat priuilegium inter b actiones personales? Quidam dixerunt quod nō, p l. procuratoris. §. planè. ff. de trib. lo. huic sunt in ɔ. opi. tñ nihil alleg. dicens, quod dēt hēe priuilegium intēr personales actiones. Hanc opi. tenet Iac. But. p l. quis. 2 a s. de priui. cre. quæro. † ecce mutuaui Sempronio cētum, & obligauit mihi oīa bona sua, postea Sēpronius debitor acquisiuit plura bona. quæro in istis bonis postea acquisitis, qs sit potior? Primo vr quod potior sit illē, qui prior est tpe, vt l. si fundum, s. e. & l. diuersis. j. e. In ɔtrium vr l. fis. qui. ff. de iure fis. Quid dicemus? Gl. in l. idēq;. §. fi. ff. eo. dicit, quod isti creditores debent ɔcurrere, & est speciale in fisco quod præferat, vt d. l. fiscus, qui la. de Are. per l. istam tenet ɔtrium, & dicit, quod casus est hic, & verum dicit visū meo, quia vos videns quod hic tractat de bonis postea acquisitis, & dicit, quod secundus est potior, si res fuit empta ex pecunia sua, & eidem specialiter obligata: quasi velit dicere, quod, quod si spāliter non fuisset obligata, ista res postea acquisita, quod non esset potior secundus, immo primus esset potior, & sic non ɔcurrunt, vt dicit gl. immo qui prior est tpe, potior est iure. Facit optimè l. fi. in prin. ff. eo pro opi. la. ɔ gl. intelligendo text. vt iacet. Præterea conuentio est illa, quæ acqrit ius in pignore, non acquisitio ipsius rei, vt l. ff. de pign. a. Vnde debet inspici conuentio, tanq̄ principalior, nec debet inspici acquisitio rei, & sic concluditur ɔtra eum, quod prior etiam in postea quæsitis debeat præferri secundo, & credo: quod sit ipsa veritas. Text. est hic, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Licèt. Hanc legem vide multipliciter limitatam per gl. in Auth. vt etia. in-[illegible] Adde inquantum Bar. firmat q. de debitore, qui se successiuè duob. obligauit, & postea bona acquisiuit, quis præferatur, [illegible] de ob. & sol. §. 1. versi. sed quid, & Io. And. ibi cum limitat. ibi per me posita, s. quod prior creditor præfertur secundo in rebus postea acquisitis, nisi secundus sit priuilegiatus, & primus non. Ita limitat Bal. dictum Iac. de Are. eius consi. 389. 1. lib.

Pans. Licèt. Vide Lancel. Dec. in l. creditor, la 1. ff. si cer. pet.

b Alex. Cuius pecunia. vt res emitur ex pecunia mea, habeo priuilegium inter personales creditores Bar. tamen in d. l. quod quis, non bene firmat ibi in fi. dū voluit hoc forte in priuilegio nauis emptæ esse, & non aliarum rerum, & in alio casu, quod hoc sit verum limitatur ibi per gl. & Bar. si specialiter ad hoc sit mutuata. Item si mutuata est gratis, alias secus. Et vide l. qui naue ex. ti. & l. fi. & in auth. ibi posita. s. de pig. Sed l. vrbis de vrbe in l. si [illegible] dote, § fi. solu. mat. tenet etiam quod si datur pecunia vt res emitur, dominus pecuniæ non habet priuilegium, per l. procuratoris, §. planè, de tributo. & vide quæ dixi post Bar. in l. quamuis, la 3. sup. de pig. Cogita per auth. quo iure, i. f. c. vbi gl. tenet, quod talis mutuans, vt res emantur, habet tacitam hypothecam.

AVTHEN.

1 *Prior creditor negans rem eius esse, a quo causam habuit, & volens incontinenti probare de proprietate eius, non debet audiri ante translationem possessionis in alium factam, & nu. 4.*
2 *Allegans contraria, non debet audiri.*
3 *Mendax punitur in translatione possessionis.*
5 *Sed in alia instantia translatione possessionis facta in alium creditorem, potest dicere se esse potiorem.*
6 *Et translatio possessionis fit per officium iudicis in secundum creditorem.*

a Item possessor. [a] Ista authē. ponit alium casum specialem, in quo prior tpe non est potior 1 iure. Bñ h. d. † Possessor prior creditor negans rem esse eius, a quo causam habet, & postea allegās rem esse potiorem tempore, ɔtra creditorem non auditur, immo possessione priuatur. Not. quod 2 dixi in summario. Secundo no. quod † allegans ɔtria non debet audiri, 3 vt hic, & l. j. s. de fur. cum si. Tertio no. quod † mendax punitur in trāslatione possessionis, vt hic in tex. Ad idem l. fi. ff. de rei vend. Modo 4 pro declaratione nostræ auth. quærit glo. † vtrum ille primus creditor volens incontinenti probare de proprietate eius, debeat audiri?

ADDITIO.

a Alex. Item possessor. De huius intellectu vide Bar. in l. si aliena, in prin. solu. mat. Facit bonus tex. in c. si vasallus, si de feu. fue. contro. quod no. & vide ad not. quod. per Cy. & Ray. & Imo. in l. Titia, si non nupserit, de condi. & demon.

audiri? Primo vr quod sic: quia dolo vr facere secundus creditor petendo rem quam haberet necesse restituere priori creditori, vt l. dolo. ff. de dol. exce. In contrarium determinat gl. nostra, & bene, secundum nostros Doct. quod in isto possessorio non habet locum regula, dolo facis. Ratio est, quia hic nulla esset poena mendacii, si non transferretur possessio in secundum creditorem. Nam tunc non habet locum regula, a dolo facis, licet in aliis possessoriis adipiscendae possessionis habeat locum vt plenè solet notari per Dy. in c. qui ad agendum. extra, de reg. iu. lib. 6. & per do. meum plenius in l. incerti. C. de interdic. & l. naliter. § nihil coe. de acq. pos. Quaeri glo. † ecce creditor primus negauit rem fuisse debitoris, a quo causam habet, postea vult dicere se esse potiorem in alia instantia [b] iudicii, facta translatione possessionis in secundum creditorem, nunquid potest? Vr quod non, quia est sibi contrarius, & per contrarius repellendus, vt d. l. s. C. de fur. In contrarium determinat glo. nostra hic, quam signa, dicens, quod in alia instantia [c] hoc potest facere primus creditor, arg. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inof. test. vbi contrietas circa diuersa toleratur. Et vide gl. fi. ibi, sed nunquid &c. quam no. Et sic concludit ista gl. quod etiam in agitatis intra easdem personas, non praeiudicat in alio iudicio. Cuius contrarium solet notari in l. as apud quem. C. de eden. & ibi plenè per Doc. Et similem gl. habens, & clariorem in §. illud, in Auth. de triente, & semis. in princi. gl. magnae. Quaero, † quo iure fiat translatio possessionis? [d] Dic, quod fiat per officium iudicis, vt no. in d. §. illud, in glo. magna.

ADDITIONES.

a Alex. Regula. In casu huius l. non habet locum clausula, dolo facis petere, quod mihi habes. Adde Bar. in l. fi. ff. de rei vend.

b Alex. Alia instantia. No. gl. quod si sum confessus in vno iudicio vnum, possum contrarium dicere in alio iudicio ad alium effectum. Ita allegat illam Ang. in corpore in l. s. §. hoc edicto, in fi. ff. vi bono. rap. vide tamen quae no. Bal. in auth. nouo iure, C. de poena iud. & quae no. in l. diuus, de custo. reo. cum mã. Et pro eo quod dixi est apertum dictum Inn. vbi fortius dicit in c. mulieres, de iu. cu. Quod dictum te[net] Bal. in auth. contra quae propria in de non nu. pec. Dec. in l. creditoribus in prin. ff. de ser. pig. da. manu. § iucta adde tex. gl. & Bal. in l. pe. de inge. manu. Et pro ista gl. al[lega] tex. in l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. & vide Bal. in l. is apud quos, & quae ibi dixi, & Bar. in d. § sed nec impuberis, & vide per me in l. magistratib. ff. de iu. om. iud.

c Meno. Quod in alia instantia Crau. de antiq. temp. 4. p. [illegible] part. num. 5a.

d Ale. Translatio possessionis. Adde in simili Bal. in l. e. in fi. sup. de plus petitio.

LEX IX.

Eos qui. Habens ius reale, praefertur habenti priuilegium personale. h. d. gl. hic enumerat certas personas, quae habent priuilegia personalia, & quae sint istae personae, & quis praeferantur in priuilegiis personalibus dic, vt plenè no. per glo. [a] & Dy. in l. priuilegia, ff. de priuile. cred.

ADDITIO.

a Ale. Per gl. Inquantum gl. mentionem facit de spon. vide gl. & Bar. in d. l. s. de priu. cred. & quod no. gl. & Bar. in d. l. priuilegia, ff. de priuile. cred.

LEX X.

1 *Secundus creditor non offerens, vel non soluens priori creditori debitum suum, eidem in aliquo non praeiudicat.*

2 *Creditor non potest excludere vxorem debitoris soluto matrimonio a iure pignoris, nisi offerat sibi dotem.*

3 *Constante autem matrimonio, nec offerre dotem, nec vxorem excludere potest.*

Cum tibi. † Secundus creditor non offerens, vel non soluens priori creditori debitum suum, eidem in aliquo non praeiudicat h. d. No. quod dixi in summario. Secundo no. [a] quod † creditor non potest excludere [b] vxorem debitoris a iure pignoris, nisi offerat sibi dotem, vt hic, sed hoc est verum soluto mat. hic apparet in tex. Sed quaero, † nunquid creditores mariti constante matrimonio possint occupare bona mariti, pro iure credit. volentes offerre dotem vxori. Certè non: quia adhuc actio de dote competit, neque est casus in quo dos posset solui constante matrimonio, sed soluto mat. bona mariti creditores possunt occupare, offerentes dotem vxori, vt hic, secundum Iac. de Are. quod perpetuo teneas menti.

ADDITIONES.

a Ale. Secundo no. Adde Bar. in l. si constante. in 7. q. prin. quaerit, vbi fortius dicit post Cy. hic, licet illud communiter reprobetur, tamen vr hic reprobari. Et vide Bal. in l. vbi adhuc. sup. de iu. do. & Ang. & Imo. in l. 3. ff. sol. ma. & vide gl. l. si constante, & quod ibi dixi. Adde quod Bal. consi. 272. 1. lib. sequitur hic Iac. de Are.

b Men. Excludere. Latè Soc. sen. consi. 111. lib. 3. & Affl. dec. 159. Abba. consi. 80.

LEX XI.

1 *Scriptura, ex qua fit comparatio, debet habere subscriptionem trium testium.*

2 *Subscriptio trium testium non est necessaria in scriptura, ad quam fit comparatio, sed praesentia eorum sic. quando debitor scripsit.*

3 *Soli comparationi omnino non creditur, & testibus de scriptura deponentibus omnino non creditur.*

4 *Scriptura continens subscriptionem partium, & a debitore confessata, probat contra ipsum debitorem, non contra alias personas, nisi habeat subscriptionem trium testium.*

5 *An priuata scriptura probet.*

Scripturas. [a] Bene dicit secundum Io. Bu. Si debitor debitum neget, & scripturam fateatur, [b] praeiudicat sibi, & scriptura probat contra eum, non autem praeiudicat aliis, vt puta creditoribus hypothecam praecedentib. nisi forte haberet subscriptionem trium testium. h. d. Et ad euidentiam no. quod quandoq; debitor confitetur scripturam, & debitum, & iste casus non est dubius. Quandoq; debitor fatetur debitum, sed non scripturam, & de hoc non est curandum, nisi in casu forte, in quo scriptura esset de solennitate, ut l. contrahi. ff. de pignorib. Quandoq; debitor fatetur scripturam, sed non debitum, & tunc habet locum lex nostra. Quandoq; debitor negat tam scripturam, quam debitum, & isto casu habet locum auth. [a] si quis vult caute. hic posita. Item debetis scire ad euidentiam, quod † est quedam scriptura, ex qua fit comparatio, & ista debet habere subscriptionem trium testium. Et est † alia scriptura, ad quam probandam fit comparatio, & in ista non est omnino de necessitate subscriptio trium testium, sed sufficit, quod testes superuiuant, & deponant se fuisse praesentes, quando debitor scripsit scripturam illam. Item debetis scire ad euidentiam, quod testibus de scriptura deponentibus non omnino creditur, [c] quia faciliter potest errare. Item † comparationi soli omnino non creditur, [d] quia quandoq; mutatio calami, atramenti, &c. inducunt diuersitatem scripturae, vt in auth. de instru. cau. & fid. §. 1. Et de his habetis bonam gl. in §. si quis igitur, de instr. cau. & fid. vnde sumitur haec auth. & vide gl. ibi, quae incipit, si ago depositi. Item debetis scire ad euidentiam, quod testes, qui se subscribunt in istis scripturis, non deponunt de ueritate rei, utrum fuerit uerum quod in scriptura deductum est, an non: quia sufficerent duo testes in hoc casu, ut l. vbi numerus. ff. de test. no. in d. §. si quis igitur, sed deponunt se cognoscere [e] subscriptiones suas, uel fuisse praesentes, quando debitor scripsit, ut no. in d. §. si quis. No. primo, quod dixi in summario. Secundo not. magis distinctè, quod † si debitor propria manu subscribat, licet testes non sint subscripti, tamen si talis scriptura habeat subscriptionem partium, & a debitore sit confessata, contra ipsum debitorem probat, non tamen probat contra alias personas, nisi habeat subscriptionem trium testium, ut hic habens in fi. Et ratio huius ult. posset esse, quia si talis scriptura probaret contra extraneos, de facili debitor posset proponere posteriorem creditorem priori, quod esset absurdum. Oppo. modo, dr hic quod talis scriptura habet suum robur, contra de l. in instru. C. de proba. Quid dicemus? Dixerunt quidam, inter quos fuit Pla. quod ista lex non poterat intelligi, & erat fatua, quia contra omnia iura de mundo. Ista sol. est falsa, quia cum Imperator habeat omnia iura in pectore suo, non est verisimile quod statuat contra ius. Quare alii, vt Io. intellexerunt istam l. quando creditores plures vigore talis scripturae priuatae, petunt se mitti in possessionem bonorum debitoris: quo casu audiunt contra ipsum debitorem, sed contra alios bona debitoris possidentes non audiuntur. Ita intellexit Io. ille intellectus nullo modo applaudit literae: quare dicas [f] secundum gl. quod ista talis scriptura a debitore confecta habens subscriptionem partium, vel alterius earum, vt puta debitoris, & sit confessata a debitore, vel aliter probata, vt per testes, quod sit scriptura debitoris, certè talis scriptura probat contra ipsum debitorem, quia non potest venire contra confessionem suam. Et ita debet intelligi haec lex, & sic soluitur contrarium de l. in instru. C. de prob. Sed contra sol. instatur de praeallegato. §. si quis igitur, in fi. in auth. de instr. cau. & fid. Pro cuius solutione breuiter sic dicas, & fuerunt ista verba Ia. de Bel. in praeall. l. instru. & idem quodammodo videbatur sentire d. meus in l. admonendi. ff. de iureiu. Vnde cum quaeritur, † nunquid priuata scriptura probet. Respond. aut priuata scrip. est sine causa, aut cum causa: si est sine causa non habet locum, vt l. cum de indebito. §. fi. ff. de prob. & quod ibi not. per gl. in l. generaliter. C. de non nu. pec. & dic vt ibi per Cy. secundum Iac. de Arc. & in l. 2. §. circa. ff. de doli excep. Si vero priuata scriptura [g] est cum causa, tunc dicas, quod aut est confessata per debitorem, & per testes probata, quod debitor scripsit, & tunc talis scriptura probat. Item debet intelligi haec lex, vt not. hic, & in d. §. si quis igitur, de inst.

ADDITIONES.

a Barb. Scripturas. Vide do. Lud. Ro. in consi. 499.

b Ale. Et scripturam fateatur. Et dum hic tex. requirit subscriptionem virorum, quid si essent foeminae? vr dicendum quod sit idem, per id quod no. Bald. in c. licet vniuersis, de test. dum dicit illum tex. qui loquitur in testib. uideri extendi ad foeminas, secus in statutis, quod pendet ex hoc, an masculinum concipiat foemininum, de hoc in l. ff. de ver. sig. no. tex. hic quod scriptura facta a tabellione si non continet solennia, vel tabellio non est rogatus in forma tabellionis, dr scriptura priuata. Ita no. Bal. in fi. [illegible] si cer. pe. per illum tex. & idem Bal. in auth. de fide instr. Et ibi etiam, an in dubio praesumatur rogatus vt tabellio, & hic in ver. item debetis scire scripturam, ex qua fit comparatio, debere habere subscriptionem testium, sed scriptura, ad quam probandum fit comparatio, non requirit subscriptionem testium, sed oportet testes in ea descriptos superuiuere, & deponere quod fuerunt praesentes. Et ad hoc vltimum adde Bal. in auth. sed nouo, si cer. pet. & quod ibi dixi, & Bar. in ea. l. in fi. vbi allegat gl. in §. si quis igitur, in auth. de fid. instr. Sed vide auth. hic positam, & ibi Bal. quod forte vr tenere contrarium. Sed dicit quod potest per alios non scriptos, licet subscripti sint mortui, & loquitur in scriptura, & vide in l. comparationes, & Barto. in auth. at si contractus, in prin. eo. tit. & Bal. in l. comparationes, probatur in auth. hic posita. Et quid si in casu huius l. scriptura non habet subscriptionem a testib. approbatam, an habeat locum haec lex, & de intellectu eius vide Pa. de Cas. in consi. 390. Ad materiam huius l. vide Bald. consi. 244. & plenè consi. 168. per Rom. consi. 240. & 373. An autem si sit statutum, quod publicum instrumentum praeualeat chyrographo subscripto trino teste, vide Bal. consi. 55. 3. li.

c Alex. Creditur. Testibus omnino de scriptura deponentibus non creditur. Adde Bal. in auth. & si contractus, sup. de fide instr. Bal. in auth. si vero, sup. si cer. pet. Meno. Soc. iun. consi. 57. nu. 19. 20 lib. 2.

d Ale. Non creditur. Adde Bal. in auth. & si contractus, de fide instr. & ibi text.

e Alex. Se cognoscere. Ad euidentiam testes, qui se subscribunt in his scripturis, deponunt se recognoscere subscriptionem, vel fuisse praesentes, quando debitor se subscripsit, alias si super facto testes soli sufficerent, & adde Bar. in auth. & si contractus, de fide instr. item dicit gl. hic posita, & quod no. Bar. in auth. sed nouo iure, si cer. pet. quod dixi post Bar. in l. nuda ratio.

f Ale. Quare dicas. Distinctio, an & quando scriptura priuata probet, si est sine causa, uel cum causa, & quod requiratur causa, tenet gl. & Bal. in d. l. nostra, & Bart. in l. nuda ratio. Bal. per istum tex. in ver. causis.

g Ale. Priuata scriptura. Contrarium tenet Abb. in c. 2. de fid. instr. licet do. Ant. concordet cum Bart.

instr. can. & ibi est bona gl. quæ incipit, si ago depositi, & dic, vt ibi. Si verò talis scripturæ est negata, tunc aut hēt subscriptionem trium testium, q subscribāt, & deponant super subscriptionib. suis, uel deponāt, q debitor dictam scripturā scripsit, & fuerūt pñtes: tunc talis scriptura probat, coadiuuante comparatione tñ, ut no. in d. §. si

a quis igi. Si vero non habet ᵃ subscriptionē triū testiū, hēt tñ subscriptionem partium, scdm formam huius l. tunc si confiteatur, probat. Ita debet intelligi lex nostra. Si verò non habet subscriptionem trium testium, neque partium, tunc semiplenam probationem in-

b ducit. ᵇ ita debet intelligi gl. quæ est in l. admonendi. ff. de iureiu. & gl. quam habetis in l. in bonæ fidei. ī. de iureiurando.

ADDITIONES.

a Ale. Non habet. Contrarium tenet Bar. in l. nuda ratio, dixi ibi latius per Barto. in authen. §. h contractus.

b Ale. Inducit. Contrarium tenet Bar. in d. l. admonendi, ff. de iureiur. ubi dicit, quod talis scriptura non facit semipleuam probationem.

AVTHEN.

a **Si quis vult.** ᵃ Istam authen. recitaui tibi supra, in l. scripturas.

ADDITIO.

a Si quis uult: Pro cuius intellectu uide Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iu. in fi.

LEX II.

1 *Mulier pro dote hēt tacitā hypothecā, & priuilegiatā, vt præferatur alijs. et n. 3.*
2 *An priuilegium huius legis debeat dari filiis eiusdem matrimonii, an etiam alterius, & nu. 12.*
4 *Altare vnum non debemus discooperire, & aliud cooperire.*
5 *Mulier habet tacitam hypothecam à tempore dotis datæ, uel promissæ.*
6 *An mulier præferatur omnibus creditoribus, & omnibus hypothecis.*
7 *Et habet istud priuilegium in bonis soceri si ipse recipit dotem, vel in instrumento confessus est se eam recepisse, & nu. 11.*
8 *An habeat locum tacita hypotheca in reb. quæsitis per hæredem.*
9 *Bona hæredis non ueniunt in generali obligatione defuncti.*
10 *Priuilegium huius legis habet etiam locum in matrimonio putatiuo, & competit etiam sponsæ.*

a 1 **Assiduis** ᵃ† Mulier hēt priuilegiū, & tā in psonali actione, quā in reali, vt pponatur creditorib. priorib. tpe, tacitā hypothecā hñtib. & hoc est verū, nisi alia dos pcedat. Itē hoc est verum in dote, nō in dōne pp nuptias. h. d. Et diuiditur in v. partes principales; nam in prima parte ponit quasdā rōnes tā cōpulsiuas quā finales. quæ dederunt occasionē l. cōdēdæ. In scda parte ponit statutum suū, & quasdā rōnes annectit. In tertia parte ponit quandā exceptionē à suo statuto. In quarta ponit aliud dictū, & eius decisionē, limitādo pdicta. In quinta. & vlt. ponit qdam limitationē tpis. Scda ibi, ad hæc omnia. Tertia ibi, exceptis. Quarta ibi hæc āt circa fi. Quinta ibi quā legē. No. tex. ibi, & ꝯ oēs, &c. & ēt ibi, priuilegio tpis vallati, &c. q facit ꝯ opi. gl. quæ dīt q pferī hñtib. tacitā non expressam, p la. de Are. qui dicit, qd pfertur oīb. hñtib. ēt expressā. & pro eo facit iste text. No. ibi, anterioris mřimonii. filijs &c. Pro

b qōne, ᵇ† vtrū istud priuilegium dēt dari filiis eiusdem matrimonij,

2 vel alterius. Facit iste tex. qd dēat dari filiis eiusdem matrimonii. Pro hoc facit gl. in l. sciendum. de re iu. Sed alia gl. dicit, qd habeat locum etiam in filiis alterius matrimonii, ut dicit gl. in l. etiam. ff. solu. matri. Videbitis in l. nostra rationem, quare subuenitur in doti-

c bus. ᶜ No. † q mulier habet hypothecā tacitam, hoc erat ante, per l.

3 1. §. vt plenius. ī. de rei vxor. actio. sed istam tacitā hēt priuilegiatam, vt præferatur aliis. & hoc habeat per legem istam. Tertio no. ex §.

4 exceptis. † quod non debemus vnum altare discooperire, & aliud cooperire. Nam videtis, quod si sint duæ dotes, nō fauetur magis uni quā alteri, sed, qui prior est tpe, &c. Hoc præmisso op. hęc lex innuit, quod mulier possidebat dotē: ꝯ, imo vir, vt l. j. ī. pro dote. & l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acqui. pos. impropriè dicitur mulier

d possidere. Venio ad qō. qro à quo tpe ᵈ mulier habeat tacitam hypothecam. Glo. dicit, quod à tempore dotis datæ. Vltram. dicunt, quod à tempore contracti matrimonii arg. d. l. cum oportet, in fi.

5 ī. de bon. quæ lib. Videte veritas est illa, † quod à tempore dotis datæ, siue dati vel pmissæ, contrahitur ista tacita hypotheca. Istud pbatur. ff. e. l. 1. vnde si tempore matrimonii dos fuerit promissa, tūc contrahitur ista hypotheca, secùs si tunc non fuit promissa, sed postea promittatur. Quæro, & modo intro gl. magnam hic positā,

6 † vtrum mulier præferatur omnib. creditorib. & hypothecis. Triplex est opin. Vna q pferatur omnib. hñtib. expressam vel tacitam. Alia est, q præferatur omnib. hñtib. tacitam hypothecam, secus in eo qui habet pignus constitutū ex traditione. Tertii dicunt, q mulier pfertur oīb. hñtib. tacitam, secùs in hñtib. expssam. Et istam opi. tertiam approbat gl nostra, & communis consuetudo eam tenet vnde iudicare ꝯ consuetudinem, & quod semper habuit certā interpretationem, est malum, vt l. minimè, ff. de legib. Dicunt tamen Vltram. quod 1. opin. de iure est verior, vt Instit. de act. §. fue-

7 rat. & probatur per rationes positas in hac l. Quærit glo. an huiusmodi priuilegium habeat locum in bonis soceri, si ipse socer receperit dotem. Et dicit quod sic, ut l. si cum dotem. §. transegredia-

8 mur. ff. solu. matri. Quæro, † an habeat locum tacita hypotheca in rebus quæsitis per hæredem, etiam ex rebus defun. Glo. tua deter-

9 minat quod non, & benè, quam not. Et not. quod † bona hæredis nō ueniūt in gñali oblōne defuncti. Illud tñ, quod gl. dicit de bonis quæsitis ex re viri, intellige de fructib. industrialib. secus de fru-

10 ctib. naturalib. vt l. 3. ī. in qb. cau. pig. taci. contra. Quæro † an istud

c idem priuilegium competat p matrimonio putatiuo, ᶜ an competat etiam spōsæ: gl. tenet, q sit idem, in l. 3. & 4. ff. de priu. cred. Quæro circa legē nostram, & est no. q. dī hic in tex. si in re ipsa fuerint

11 pñ mariti datæ; qro, si in instrō fdotis ꝯtinetur ꝯfessio, nō numerō,

f an p tali dote ꝯfessata hēat locū tacita hypotheca cum priuilegiis

g istius l. Hic tex. g cū sua gl. vī velle, q nō, uide gl. sup verb. datæ, facit p hac l. q dixi vobis in l. per diuersas. & l. ab Anastasio ī. man. cōiter obseruatur contra, ut intelligamus idē esse in dote confessata,

h si tñ sit renunciatū exceptioni nō nu. pe. ʰ vel sit elapsum tps. Pro hoc optimè facit, q habuistis notatum supra, de do. cau. nō nu. l. r.

i quod. n. hic dī, ⁱ q nō hēat locū in dote confessata, dēt intelligi ex virtute exceptionis nō nu dotis, quā pōt opponere qlibet conuētus, cuius interest, ut l. pe. supra, de nō nu. pe. Et ita intelligit gl. tua hāc l. & aliā, quæ si nō loqtur, ī. de bo. dā. l. si qs post hac. circa prin. Non ergo hēt mulier necesse pbare numerationem nisi quando

12 ꝯ eam potest excipi de non nu. pe. Quęro, dī hic excepns † utrum istud priuilegiū trāseat ad filios mulieris cuiuscūq; mřimonii. De hoc gl. uariāt. nam in l. ēt. ff. so. matri. vī dicere, q transeat ad filios cuiuscūq; mřimonii. Pro hoc vī tex. in auth. si quid. sup hac l. In ꝯtrium tenet gl. in l. sciēdū. ff. de re iu. Pro qua vī tex. in isto §. exceptis. ibi, filii anterioris matrimonii, & istam partem tenent communiter Docto. Non ob. auth. si quid. quia expone de sobole, quæ ex eodem matrimonio descendat, vide auth. quo iure, &c.

CONTRARIETAS ET CONCORDIA.

Pro saluando Barto. in hac l. fi. qui pot. in pig. ha. in quo videtur inuolui uitio contrarietatis, uide concordiam ad l. 2. §. fin. ff. de priuil. cred.

ADDITIONES.

a Alex. Assiduis. De materia huius l. uide Ang. de Are. in §. fuerat, Insti. de act. An ista lex habeat locum, ut mulier præferatur in hypothecaria in augmento dotis, uide Pau. de Cast. in consi. 192.

b Ale. Pro quæstione. Vide Bar. in l. maritum. in fi. so. matr. & Bar. infra eo. in fi.

c Ale. Subuenitur in dotib. Ratione priuilegii dotis, per Bal. in rub. de priui. dot.

d Ale. Quæro à quo tempore. De hoc latissime per d. Io. in c. ex literis. de pig. Menoch. Boer. q. 321.

e Ale. Matrimonio putatiuo. An istud priuilegium habeat locum in matrimonio putatiuo, uel etiam sponso. De primo adde gl. & Bal. in l. 1. in fi. supra, de cond. ob caus. & Bald. hic, & glo. & Bar. in l. si cum dotem. § fi. ff. solu. matri. & uide Bar. in l. 2. ff. de priui. credi.

f Ale. In instrumento. Vide ad hæc, quæ habentur per Docto. in c. ex literis, de pig. & uide Bal. in l. cum aliquis. supra de iure deli. uide Ang. Insti. de act. §. fuerat.

g Ale. Hic tex. An hæc gl. sit vera, uide Ang. & Imo. in l. 1. ff. sol. mat. & in l. diuersis, sup. & in l. fi. supra de spon. & id, quod no. Bar. in l. Titia. de uerb. ob. & d. Car. in c. ex literis, de pig. Et aduerte, q licet hic teneat priuilegiū in dote, ut præferatur mulier anteriorib. creditorib. & habeat locum in dote confessata, quando sent elapsa tempora opponendi exceptionem dotis non numeratæ. Aduerte tamen in practica, q licet elapsa sint tempora infra maritum confitentem dotem, si modo creditores, qui habuerint iustā ignorantiā dictæ dotis confessatæ poterunt petere restitutionem ex clausula generali, & sic opponere exceptionem non numeratæ dotis, l. pe. cum ꝯiūcta gl. in l. contractib. de non nu. pe. & gl. ibi in ver. petituros. iuncta l. sicut. de pscrip. 30. an. & quod ibi Bar. & similiter inquantum ait hic Bar. quod si maritus confessus est se recepisse dotem, & renunciauit exceptioni, non numeratæ dotis, supposita ualiditate renunciationis, ut quia sit firmata iuramento, quod habebit mulier priuilegium istius l. Sed certè vī, q ista renunciatio mariti non hēat præiudicare creditori, quo minus intra tempora legitima possit opponi excep. non nu. dotis, d. l. pen. iuncta l. si unus, §. ante omnia. cum concor. ff. de pact. quā in finali bñ considera, quia dicta Bar. non transeunt sine scrupulo magno. Et ad istam gl. adde Bal. in l. generaliter. de non nu. pe. in uer. nunc uenio ad q. & facit in simili gl. & ibi Bal. in l. neq. § 1. de cōpē. Et qñ dos confessata hēat priuilegia dotis ueræ, uide Bal. in rub. de priui. do. & uide ēt quid si sit renūciatum exceptioni non nu. dotis, an teneat: de quo Bar. & per Bald. hic, & ēt per Bal. in l. pecuniæ, ī. de so. & Imo. in l. si ita stipulatus, §. Crisogonus, de uerb. ob. Pau. de Cast. in l. si marito. in prin. ff. so. ma. simpliciter transit. cum Bar. hic. Et de ueritate huius gl. uide ēt Bal. in l. pe. ī. de iur. delibe. An illud, q dicit in dote data, hēat locū in pmissa, uide per me in l. sed hoc, ff. de reg. iur. Adde quod Bal. uoluit idem, q Bartol. hic, q quando est renunciatū exceptioni non nu. dotis, q dos confessata habeat idē priuilegium, quod numerata, quia dicit q consuetudo sic se habet, eius consi. 339. 1. lib. ubi etiam uoluit, quod si sit primus creditor habēs expressam hypothecam bonorum, & mulier tacitam, quod in quæsitis post vtramque obligationem præferatur mulier. Et ad hanc apostillam uide Pet. de Anchara. consi. 308.

h Menoch. Non nu. pe. Gozad. consi. 28. Ruy. consi. 147. nu. 5. lib. & Rol. à ualle, consi. 31. nu. 42. lib. 1. & Craue. consi. 40. nu. 6.

i Ale. Hic dicitur. Ex hoc dicto Bar. sequitur, q mulier non hēt necesse pbare numerationē dotis, pro qua op. Bar. uī gl. no. in l. 1. C. de do. cau. in uerbo, facit, in princ.

De his, qui in priorum credit. locum succedunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

a **NOn omnimodo.** ᵃ Extraneus, ex cuius pecunia debitor liberatur, in locum prioris creditoris succedit, si hoc pctō tradidit: & verè eius pecunia ad creditorem puenit, vel ipse recta via creditori p debitore soluit. h. d. cū l. seq. Gl. hic tractat istā materiā, qualiter qs succedat in locū prioris, & ponit vnā suā distinctionē, quā ponit de verbo ad uerbum in l. Aristo. quę res pig. obl. pos.

Quęrit

ADDITIO.

a Alex. Non omnimodo. Vide in omnibus latissimè Bar. post gl. in l. Arist. & quę res pign. obli. pos.

Quærit gl. unam q. quæ est de apicib. iuris, hoc est de subtilitatibus iuris, modici tamen effectus. Quæro vtrum hypotheca, quæ cōpetit huic, q succedit in locum primi sit eadē cū prima, vel alia, uide gl.

Si antiquior creditor pignus uendiderit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

SI vendidisset. Venditio facta per primū creditorem, non potest per sequētes retractari: secùs si ipsi creditori primo pignora sunt vendita, vel in solutum data. hoc dicit.

Si communis res pignori data sit. *Rubri.*

LEX VNICA.

FRater. Obligatio unius ex consortibus, aliis non præiudicat. hoc dicit.

De prætorio pignore. *Rubrica.*

a SI prætorium. a Vide gl. quæ incipit, sed qualiter. Dic vt dixi tibi. ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. sic quoque.

ADDITIO.

a Ale. Prætorium. Adde Bar. in l. fi. in prin de dona. An possit prætorium pignus & conuentionale in una eademque causa concurrere. Cy. & Franc. Tige. in l. cum debitores. de iudic. quod sic, & ibi ego dixi, etiam uide effectum resultantem ex hoc.

LEX II.

Veteris. Qui habet prætorium pignus, habet ius vendendi, & retinendi. hoc dicit.

Si in causa iudi. pignus captum sit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

REs ob causam. Nota, quod facit iudex, ui dentur facere partes.

Si pignus pignori datum sit. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a ETiam. Pignus pōt dari pignori, & q habet pignoris vsumfructum, a non potest alienare proprietatem: secùs in eo, qui habet pignoris proprietatem.

ADDITIO.

a Ale. Vsumfructum. Q dominium possit obligare formalē vsūfructū, hic letē notatur, & est subtilis qō, & notabilis. Vide Bar. in l. si is qui §. fi. ff. de pign. Et adde ad intellectū huius tex. gl. q pignus a pignore dari nō pōt ultra tertiā, tōnc infinitetis euitādē, & in Spe. in ti. de pig. §. 1. uer. si enim iudex. Et sequitur Lud. in l. qui bon. §. fi. de dā. infe. quod nn. quie limitat totum hunc t. Et alle. Spe. l. fideicommissa, § si q decem. de le. 3. & c. cum in multis de rescrip. licēt Ang. in l. e. huius tit. contrariū teneat. Et quid si nomen debitoris pignori dare uelit, an possit, Gl. no. & ibi Bal q sic, in l. si insultum. cum l. seq. ff. de act. & obl. Et ista gl. est in d. l. si creditore. in princ.

LEX II.

Si creditor. Hanc l. inter alias allego, quod hypothecaria potest cedi sine personali, quia ut uidetis pignus potest dari pignori. hoc dicit.

De remissione pignorum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

SI te manumissum. Præsentia creditoris tēpore manumissionis inducit remissionem pignoris. hoc dicit.

a Si probaueris. a Præsentia cum consensu tempore uēditionis, inducit remissionem pignoris: secus si ignorauit. h. d. cum l. seq.

ADDITIO.

a Ale. Si probaueris. Ad gl. hic unde Bar. & omnino quæ ibi dixi in l. si tibi decem. §. de pign. ff. de post.

LEX VI.

1 *An citatio generalis sufficiat per edicta uel proclamata.*

a Si eo tempore. a Hæc est bona l. Si p̄cedat monō iudicis, p̄ñtia cum taciturnitate inducit pignoris remissionem. h. d. Quæro. & reuoco in dubium, † vtrum citatio b gñalis sufficiat p edicta, vel pclamata, ut dicat: quicunq; putat sua interesse, ueniat ad defendendum talem remi. Rñ. si quidem est aliquis cuius interest, prius debet ille citari nominatim ut l. 1. §. pe. de uent. insp. Sed qñ fit aliqs actus, q principaliter ꝯ aliquem non dirigitur. Exēplū, si facio c inuentariū. Vel exēplū in l. nostra qñ vēditur pignus, venditur. n. principaliter ꝯ debitorē, pñr ꝯ alios creditores: nunc potest citari per proclama, ut hic. Facit ad hoc. ff. si cui plus quàm per l. falc. l. 1. §. cum dicitur. Facit, quod no. per Inno. extra, de maio. & obed. c. fi. & de procura. c. in nostra.

ADDITIONES.

a Alex. Si eo tpe. No bte de citatione gñali. Adde casum, & quod ibi no. in l. ergo. ex quib. cau. maio. l. decē, de uer. ob. l. facultas, ī de in. fis. l. 2. Bar. in extrane. ad repri. sub uer. edictum Inno. in c. per uenerabilem qui filii sint legi. & q no. in auth. ad hæc supra si ut se ab hær. absti. Io. de Imo. in l. qui ante Calendas, de ver. ob. & d. l. decem. Adde Barto. in l. si quis instituatur hæres, §. item si aditionem, ff. de hær. insti. ubi dicit, quando creditores agunt contra bona hæreditaria, dēt citari ille qui tenet primū locū defuncti. Adde Bal. in l. nam ita diuus. ff. de adop. & ibi dicit, q illi sunt citādi, q pñt contradicere, uel cōsentire, aliàs non. Adde Bal. in l. si deserta. C. de pp pub. pen. & quod ibi no. in c. licet episcopus, de pb. in 6. Et de ista cita. tione gñali, uide Bar. in l. 1. ī. de iure de. impe. & Ant. in c. 1. de ind. uide, quod no. Car. in cap. cum de usu. uide Ang. in l. nam ita diuus, ff. de adop.

b Alex. Vtrum citatio. No. de mō citandi generaliter uide Bal. in l. si curator, ī. de iure deli. & Bart. & Bal. in auth. si omnes, ē. si ut se ab hæred. absti. & Bar. in l. hac editā, §. 1. ee quib. caus. in pos. ea. Menoc. Gnmes. §. quidam, nu. 10. in fi. de acto. Ruy. consi. 1. nu. 3. lib. 3. Boer. q. 277. nu. 5. & ibi. nu. 7. cit. med. dicit communem esse contra Bar. hic, vbi latissimè in materia subhastationis qui citari debeant.

c Ale. Exemplum si facio. Per. Bal. in auth. sed cum testatur. ad leg. fal. Bal. in l. fi. in prin. de iur. deli. & facit, q no. Inn. adde Bal. in l. ab eo. infra quō, & quando iud. Bar. in extrane. ad repri. in uer. petendam, in fi. Bal. in l. ab eo. infra quō, & quando iud. Bar. in extrane. ad repri. in uer. petendam, in fi. Bal. & Ang. Imo. in l. decem, de uerb. obli. & adde Bal. in l. naturales, supra de prob. ubi dicit quod citatio per proclama generale facit plenam fidem, etiam contra eos, qui non sunt citati, si illi non erant citandi. Vide c. cum in tua qui ma. accu pos. Et uoluit Bal. ad literam in l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. ubi quarto quæritur, ao aliquis sit citandus. ubi concludit, q quando alicui præiudicetur, & præiudicetur nominatim. quod tunc est nominatim citandus, & declarat præiudicari nominatim, quādo aliquis possidet, per d. l. si deserta, si propter pup. peni. Iste tex. hic in fi. uidetur contra auth. & qui in mat. de bo. auth. iud. pos. Tamen uide Bar. in fi. in finalib. uerbis ī. de edi. di. Adr. & istis adde in Bar. in d. l. decem, de uerb. obl. Et quid operetur ista citatio generalis, uide no. Bald. in l. 2. si ex noxa. cau. aga. & dicit solenniter d. Pet. de Ancha. & Doc. in c. fi. in fi. de ele. in 6. quod uerum est quod sufficit citatio generalis, & ubi aduersarius non est certus, aliàs secus, & de facili potuisset certiorari, & Imo. dicit se consuluisse, q tenuite data non specialiter citato detentore, non ualet, quia de facili non potuit sciri. Alle. auth. si omnes, ē. ut se ab. hær. uide bonum tex. in materia, in c. fi. de elect. li. 6. Adde uidendum Bal. consi. 3 e. 2. uol. & 1. uol. consi. 335. Rom. consi. 310.

LEX VII.

Creditricem. Qui reddit instrumentum debiti, remittit pignus. hoc dicit.

LEX VIII.

Si hypothecas. Præsens, & tacens, quando fiscus uendit, uidetur remittere pignus.

LEX IX.

1 *Si res pignorata alienetur, aut pignoretur, & perueniat in dominium debitoris an pignus reintegretur & nu. 2.*

a 1 Solita. a Hæc est singularis lex, & qui nesciret hanc l. semper rñderet ꝯ hunc casum. † Si res, in qua semel remissum est pignus de nouo in dñiū debitoris peruenerit, pignus non reintegratur gñalis oblōnis vigore. h. d. Opp. d. l. sicut. § supuacuum, ff. qb. mo. pi. vel hyp. so. Gl. dat multas sol. Ista est vera, q ibi erat dubium an res exiuerit b de bonis debitoris, an non, hic erat certum, q bona debitoris exiuerat. & ideo vt tibi liqueat plenè materia 2 huius tit. distingue † aut pignus alienatur, aut impignoratur. Si alienatur, tunc aut per modum manumissionis, & tunc præsentia cū taciturnitate inducit pignoris remissionem, vt ī. eod. l. 1. aut p aliū modum, & tunc aut alienatur à fisco, aut à priuato. Primo casu sola præsentia cum taciturnitate inducit remissionem, ut ī. e. l. si hypothecas. Aut ab alio, & tunc aut præcessit monitio facta à iudice, q creditores adessent, & idem, vt ī. e. l. si eo tempore. Aut talis monitio non præcessit, & tunc aut facta est creditore ignorante, & sine dubio ius pignoris non tollitur ut supra eod. l. 3. & ī. de pign. l. debitorem. Aut eo sciente, & tacente, & idem, quia scit ius suū vbique durare, vt l. sicut. §. non videtur, ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Aut expressè consensit, & tunc aut res non exiuit bona debitoris, & tunc durat pignus, ut l. uoluntate, in princ. quibus mo. pig uel hyp. sol. Aut exiuit, & postea reuersa est, & tunc aut reuersa est ex eadē causa, ex qua exiuit, & idem, ut d. l. uoluntate. in principio & §. fin. Aut uero ex alia causa, & tunc pignus non reintegratur, ut hac l. fuit

ADDITIONES.

a Ale. Solita. No. sing. casum in materia donationis omnium bon. & q valeat dicta donatio saltem in præsentibus non autem in futuris, est tex. in l sancimus, post princ. infra de dn. ubi licet donari non possit ultrà legitimum modum sine insinuatione, ualet tamen donatio usque ad legitimam quantitatem. Ita in casu proposito. Item ne utile per inutile uitietur. Et ad istam partem uide Ange. tenentem in consi. suo per illum text. in consil. 106 licet communiter opi. Bar. omnium sit in contrarium. Et ratio huius text. fuit, quia creditor consentit alienationi, sibi ergo imputetur. Quod singulariter, & perpetuò tene menti. Item per Ang. facit l. peculium, §. 1. ff. de pec. leg.

Adde, quod etiam Ange consuluit quod nec ualet in præsentibus, eius consi. 179. ubi. Ind quod alle Do. Alex est 106.

b Alexan. Res exiuerit. Sed postea hic distinguendo declarat totum istum titu. quando creditor uideatur remisisse ius pignoris, si debitor vendidit vel pignorauit uni obligetum creditori, & adde Bartol. in d. l. sicut, § non videtur, & ibi latius, & Bar. in l. ū. fine, supra ad Velleie. Et de tacente ponit Bal. in l. non fatetur de confess. Item insulligat ratione conuictionis, quod remittat ius suum præsens, & tacens, l. si seruus communis, de do. inter uir. & uxor. Et in proposito firmat Lud. in l. quæ dotis, post Bart. ff. so. ma. & dicit, quod ibi fauore religionis, auth. si seruus, de epis. & cler. centesimas 4. dis. serune. Item fallit secundum eum, si tacens non contradicit receptioni aduersarii eum facta, ad causandum sui iuris exceptionem, Gl. est reputata sing. in l. si fideiussor in princ. & ibi Doct. qui satis. cog. similis in l. fi. § item si, ff nau. cau. stab. Facit l. cum plures, §. locator, ff. loc. per Imo. de hoc ultimo in l. non solum, § morti, ff. de ope. no. nun. Et dicta limiretin per d. l. seruum communis, fortè non est uera quia ibi res donabatur, si taceo, uideor præiudicare mihi in dominio, quia de natura donationis est, quod transferatur dominium. Sed in casu nostro si das, & taceo, non obstante ratione prædicta, non uidetur remittere ius pignoris, quia hoc non agebatur, nec erat de natura huius contractus. Adde uidendum Bal. consi. 274. uol. 2. incip. In Christi nomine, punctus super quo quæritur.

l.fuit.n.ab initio folutum,ī.eo.l.2.& l.cum te Si vero dubitatur an bona debitoris exuerit,vel non,tūc ex eo,ꝙ debitor semper possideat,præsumitur non exuisse, & per consequens pignus durare, vt l.sicut,§.superuacuum quib.mod.pig.vel hyp. sol. Secūdo casu, quando pignus alteri pignoratur, aut creditor alius tacuit, & sibi nō præiudicat,vt d.l.sicut,§.non vr,quib.mod.pig.vel hyp.sol. Aut expresse consensit & tunc aut est certum quo animo cōsenserit: si animo remittendi,vel non remittendi ius suum,& stamus certo, vt l.creditor.§.si tecum,ff.qui po.in pig.hab. Aut de animo non ꝯstat & tunc aut erat mulier,& videtur remittere ius pignoris, quo ad illum secundum creditorem tantum,arg.l.iubemus.ī.ad Velle. Aut erat masculus,& tunc sibi præiudicat quo ad omnes,vt l.Paulus.quib.mod.pig.vel hyp.so.Modo habetis expeditum istum passum,quem non expediui tibi in l.quæ dotis.ff. solu.mat.

Etiam ob chyrographariam pecuniam. *Rubr.*

LEX VNICA.

a Pignus. aPer nouationē pignus extinguitur,nisi fuerit repetitum. Item pignus potest retineri etiam ob chyrographariam pecuniam cōtra principalem debitorem: secus contra alium creditorem debi-b tum offerentem.h.d.hæc no.& sing.lex. Oppo. & videtur, bquod ea,quæ insunt primę obligationi,intelligantur repetita in sequenti,quæ fit animo nouandi,vt l.aliam,ff.de noua.Sol.Opp.ꝙ ob chyrographariam pecuniam pignus non possit retineri, vt l.per retētionem,ī.de vsu.Sol.distingue,aut pignus fuit obligatum pro certa quantitate expressè,hoc acto vt pro alia non retineatur,& non poterit retineri,vt ibi, secundum vnam solu.hic positam.Aut hoc non fuit actum sed obligatio, fuit facta simpliciter, & tunc aut pecunia ꝑ quam quis vult retinere,est debita naturaliter tantum,& non potest retineri,vt d.l.per retentionem, aut est debita etiam ciuiliter, & tunc aut est vsura,& non potest retineri odio vsurarum vt l.contraria. Aut est sors,& tunc secus,vt hic.Facit ff. de pign.act. l.solutum,§.si in sortem.Cætera dic, vt in glo.

ADDITIONES.

a Alex.Pignus.Hæc l.non habet locum in debito vsurario,Adde gl.& Bal in d.l.per retentionem,nec etiam habet locum in debito naturali,l.pignus, sup.de pigno.
b Barb.Opp.& videtur.Item fallit odio pœnæ. Ita singulariter dixit Bald.per illum tex.in l.pignoribus,C.de vsu.quæ benè no.

De distractione pigno. *Rubrica.*

LEX II.

1 *An quando executor vendit fundum debeat notificari hæredi.*

Creditor. No.est ista lex,& menti tenenda. Anteq̄ pignus vendatur debet moneri debitor, cui tenebitur creditor,in eo,ꝙ fraudem commiserit. h.d. Allegabam tibi hanc l.in repe.l.alio.ff.de ali.& cib. leg. & inter alia 1 quæsiui,† vtrum quando executor vendidit fundum,debeat notificari hæredi.Et videtur hic tex.quod sic. Dic,vt ibi dixi.

LEX V.

a Si residuum. aImplorari potest arbiter ad calculandam rationem inter debitorem,& creditorem.h.d.vide glo.quæ incipit,si autem,&c.de qua feci determinationem in l.accepta, ī.de vsuris.

ADDITIO.

a Barb.Si residuum. Vide Bar.in consi.135.inci.Literas mag. uestrę.

LEX VI.

1 *Executor,an pro modico legato possit vendere magnam possessionem.*

1 a Quamdiu. Vide gl.fi.huius l.ibi,sed si plura,&c.†Quæro, vtrum executor pro modico legato apossit vendere magnam possessionem.Dic,vt in glo.& in l. pe. ī.quando decre.opus non est, & dicit, ꝙ potest ponere manum ad quam rem velit tamen glo.hic videtur aliter dicere,quod dic, vt d.l.alio, de alim.& ciba.lega.

ADDITIO.

a Alex.Pro modico legato.An pro modico debito possit vendi res magni valoris, vide tamen in l.a diuo Pio.§.in venditione,ff de re iu.& facit ad hoc,quod no.Bar. in l.3.sup.de neg.gest.& in l.Iulianus,§.offerri,de act.emp.& Bart.in l.creditori, alle.in gl.Adde ꝑm Bal.quod ob æs alienum res pupilli magni pretij vendi nō potest pro modico debito,si alia res erat, quæ posset uendi ad concurrentem quantitatem,vel quasi,aut nō poterat aliter satisfieri,nec erat alias res,& illa pro parte vendi non poterat,& tunc totum valet.arg.l.si sponsus sponsæ, §.generaliter, ff.de do.inter virum,& vxo.l.fi C.de bo.autho.iud.possid.aliter vendi. non valet etiam si decretum iudicis interueniat.Ita uoluit ipse Bal.consi.60, 3.volu.

Debitorem venditionem pignorum impedire non posse. *Rub.*

LEX PRIMA.

a Si sunt. aProhibitio debitoris in testamēto, vel inter viuos, non impedit pignoris alienationem.Idem si nō totum debitum offeratur.h.d.hæc lex.

ADDITIO.

a Alex.Si sunt.Vide Bal.in l.a.sup.si aduer.rem pigno.

Si vendito pignore agatur. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a Præses prouincię. Hęc est subtilis lex aSi creditor in distrahendo pignore dolum cōmittit, debitori ꝯ ipsum actio competit,& in subsidium ꝯ emptore dolo participātem.h.d.Opp.& vr,ꝙ venditio non valuerit,vt ī.l.px. Huius timore gl.distinguit tres casus.Aut creditor nō habebat ius vendendi,aut habebat.Et si habebat, aut non fuit in dolo,aut fuit in dolo ipse tm̄,aut ipse & emptor.Et dic,vt in gl.Circa hanc l.quęro,qua actione potest agere iste debitor cuius res est vendita ꝯ ipsum creditorē.Gl. quæ est hic,dicit pignoratitia actione.Vide glo. super verbo,iubebit. Ista gl.procedit clarè,qn̄ creditor vēdidit pignus,ꝙ sibi fuit traditum: nam obligatio ista ex qua oritur pignoratitia ꝯ creditorem,ꝯtitur re,vt Inst.qb.re ꝯhi.oblig.Sed si creditor vendidit hypothecam sibi traditam qđ facere potest, vt ī.ti.t. l.hypothecis,tunc non potest habere locum pignoratitia,quæ nō est ꝯcta de necessitate,ergo agēdum erit actione de dolo.Quæro, qua actione agit iste debitor ꝯ emptorem dolum participantem. Gl.ponit opi.Quidam dicunt,interdicto fraudatorio, quod gl.reprehendit, quia hodie habet locum Pauliana, ex nt. de his quæ in frau.cre. Puto,ꝙ hēat locum fraudatoriū interdictū. Nā edictū de his quæ in fraudem creditorum habet locum,qn̄ quis vendit rem suam in fraudem alterius,non suam propriam,& ideo habet locū interdictum fraudatorium,de quo licet titu.expressum nō habeamus,tamen facit tex.mentionem de illo in l.pupilli, in prin.de sol. & l.si postulante,in prin.ff.ad Treb.licèt impropriè ibi ponatur, & ideo benè fecit Io.qui in arbore sua fecit specialem ti. de interdic. fraudatorio.Dixi de hoc in d.l.pupilli.Sed quæro, quid cōcludam hoc interdicto.Dico,ꝙ hic ante omnia debet pręcedere discussio in bonis creditoris alienantis,vt hic in prin.Sicut dicimus,quando agitur illo edicto, de his quę in fraud.cred. vt l.2.& l.ignoti, de his quæ in fraud.cred.quia discussione facta petam,vt perinde cogatur mihi ad illam rem restituendam, ac si venditio per creditorem facta nō esset,vt dicitur in simili.Inst.de act.§.item si quis in fraudem, & probatur in fi.huius legis.

ADDITIO.

a Alc.Subtilis lex.Vide,quæ no.Bar.in l.3.inf.de iure fisci.

De luitione pignoris. *Rubrica.*

LEX II.

a Intelligere. aLicèt tollatur actio personalis, tamē durat hypothecaria.h.d Quomodo hoc possit esse,ꝙ sublato principali remaneat accessorium? Cyn.hic tractat,& facit vnam longam tilateriam,& hæc est no. lex.

ADDITIO.

a Alc.Intelligere. Adde gl.no.in l.si paternam,& ibi Bal.in fi.sup.ad Velle.

Si vnus ex pluribus hæredibus creditoris, vel debitoris. *Rubrica.*

LEX II.

1 *Conclusio libelli in actione hypothecaria qualiter formatur.*

a 1 Actio quidem. aIn hac l.in fi. quęro † qualiter debeat fieri conclusio in hypothecaria.Hic videt̄ tex. quod debeat alternatiuè cōcludi, vel vt debitum soluat,vel vt possessionem cedat,seu possessionem restituat creditori,quia nā hypothecariæ est,vt nudam possessionem auocet,vt l.si cū venditor. §.j de euic. Illud autem, ꝙ possessor debitum soluendo potest retinere rem,non est ex natura hypothecariæ,sed ex quadā ꝑtāte possessori concessa,vt l.mulier.ff.qui potiores in pig. habean. & quib. mod.pig.vel hyp.sol.l.Paulus,ideo cōsultius est, ꝙ concludat isto modo,peto eum mihi condemnari ad tradendum mihi possessionem dictæ rei retinendam in cām pignoris,pro prædicta quantitate,donec mihi integrè satisfiat. Si tamen formaretur libellus prout hac lege in fi.dicitur,non reprobarem eum.

DADITIO.

a Alc.Actio quidem.Vide quod no.Bar.in l.hæredem,sup.de hær.act.& Bar.in l.Mofchis,ff.de iure fisci.

Si pignoris conuentionem numeratio pecuniæ, sequuta non sit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Si pecuniam. Istam legē habuistis de verbo ad verbum ī.de non nu.pecu.& ibi multa dixi.

De iure dominij impetrando. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a b DOminij. ᵃNo. istam l. contra eos, qui faciunt concedi licentiam ᵇ a iudicib. nuncijs citãdi omnes suos debitores, ꝙ non valet, nisi debitorum nomina exprimantur. h.d. loco summarij.

ADDITIONES.

a Barb. Dominij. Vide do. Ant. in c. 1. de iud. & ibi Ioan. de Imo. & ibi dixi, & vide Bar. in l. 1. sup. de exhib. reis.

b Alex. Licentiam. No. de generali licentia data nuncio citandi. Adde quod no. Bar. in l. qui autem, §. fi. de constit. pecu. & Bar. in l. 2. in addi. & ibi latè dixi.

LEX II.

a Si creditor. Per vnum actum ꝯtium receditur a priuilegio. ᵃh. d. De mã huius l. habetur plenè per Doct. in l. voluntarię, ꝯ. de execu. tut. & in c. cũ accessisset, de consti.

ADDITIO.

a Alex. Receditur a priuilegio. Probatur in l. 1. in fi. ff. de constit. pecu.

LEX III.

a Vetustissimam. ᵃAntiqua obseruatione sublata debitor moneatur vt certo tempore soluat: quo elapso a Principe dñium impetratur, post quam impetrationem debitor intra biẽnium audietur, & res legitimè æstimabitur, vt si quis vltra habet restituat, & quod acceperit, cõsequatur. h.d. No. ꝙ anteq̃ pignus vẽdatur, à creditore, debet pręcedere de-
b nunciatio, ᵇ & post denunciationem debet labi biennium anteq̃ vendatur. Item not. qualiter ius dñij impetratur, & cum quanta solennitate: sed hoc non seruatur ſm statuta Italiæ. Vltimo not. de æstimatione facienda per iudicem dixi, in l. 2. ꝯ. de rescin. vend.

ADDITIONES.

a Alex. Vetustissimam. Limitat Ang. in l. debitorib. ff. de reg. iur. hanc l. quæ loquitur in fœneratore, & vnus fœnerator non potest vendere, nisi elapso biennio, secus in alio creditore, quia si interuenerit tacita monitio, potest vendi, alle. l. si conuenerit, ff. de pigno. actio.

b Alex. Denunciatio. Qualiter hæc lex procedat vide Ang. & Imo. in l. si finita, §. postea autem, ff. de dam. infe. post Bar. in §. Iul. ea. l. & Ang. & Imo. in d. l. debitorib.

De pactis pignorum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Pactum legis commissoria in pignoribus est, quod fit per verba directa. Simile est illi, quod fit per verba obliqua.*

QVi pactus. Ad euidentiam istius l. debitis scire, ꝙ sicut in ꝯctu emptionis & vẽditio. dr pactum l. commissorię qñ fit per verba directa, vt puta res sit inempta. Ea vero pacta q̃ fiunt per verba obliqua, vel inflexa, vt res reuertatur, restituat, &c. Ista non dñr pacta l. cõmissoriæ, sed pacta similia illi pacto l. commissorię, vidistis in l. 1. & l. commissorię, ꝯ. de
1 pac. inter emp. & ven. & no. in l. 1. ff. de do. Ita eo. modo ₜ in pignore
a illud dr pactum l. commissoriæ, ꝙ est factũ per verba directa ᵃ vt puta, si debitor ad diem non soluerit, pignus sit creditoris, sed si fieret p verba obliqua, vt puta, qd pignus dcr in solutũ creditori, aut debitor promisit se dare in solutũ, tunc nõ est pactũ l. commissoriæ, sed sile, de quo loqtur ista l. j. quę bñ dicit. Pactũ simile pacto l. commissoriæ in pignorib nihil operatur. h.d. Mãm huius l. dicã ꝯ. e. l. fi.

ADDITIO.

a Men. Directa. Tiraq. de retract. conuentio. in fi. nu. 118. 119.

LEX II.

1 *Pactum quod si pignus non luatur, cedat in solutum appositum incontinenti non valet, secus si ex interuallo, vt in l. quoniam. in fi. infra eo.*

Si fundi. Cessante cã pignoris pignus dẽt reddi. h.d. vel aliter, pactum l. commissorię, vel aliud sibi sile ex pa
a cto post facto ᵃ in pignorib. non reprobatur. Quærit gl. qd si actum fuerit, vt re empta euicta, retineatur pignus ab emptore, eodemq; creditore loco primi fundi, an valeat? Gl. dicit, ꝙ sic, & sic põt intelligi hic, & hoc ẽt secundo modo summaui. Sed ꝯ hoc opp. nonne hoc est pactum l. commissoriæ, vel ei simile, vt pignus retineatur? Rñ. illud pactum hic, fuit appositum ex interuallo, ideo non repro
b batur, ᵇ vt l. Titius, ff. de pig. act. & ꝯ. de pig. l. cum dñam. Dixi vobis in l. q̃nis. ff. de solu. Rõ huius est, quia tpe quo ꝯhitur debitum, debitor faceret quicquid creditor vellet in mundo, vt haberet pecu
1 niam, ideo lex voluit, ₜ ꝙ nõ valeret tale pactum vt pignus haberet in solutum pro debito, sed quando ex post facto debitor facit creditori tale pactum, tunc cessat ratio, ideo valet. Et etiam ista ratio probatur. j. l. prox. Ita debetis intelligere hanc materiam.

ADDITIONES.

a Alex. Post facto. Et post factum pactum l. commissoriæ, ex post facto valet. sit vide Bal. in c. 1. de feu. da. in vicem legis commissoriæ, & Bar. inf. l. prox.

b Alex. Reprobatur. Sed nunquid consuetudo ꝯ hanc l. valeat? Bal. ꝙ non, in l. 2. quæ sit long. consue. & Bal in c. 1. de feu. dato in uicem legis commissoriæ, dixit, ꝙ si oppignoro tibi hanc rem, & si non luo intra mensem, non possit amplius lui. An illud sit pactum l. cõmissoriæ? dicit, ꝙ sic, dic vt ibi, & pone plures q. in hac materia, & Bal. in l. fi. 1. de ꝯh. emp. & vide, quæ dicit, l. 1. ff. de l. commis. & addit Bal. in l. quamuis, de sol. Sed pone, fœnerator mutuauit mihi re vera centũ pro quib. ego faciam chartam venditionis cuiusdam domus hoc pacto, ꝙ ego promitto redimere hanc domum post quinquennium, & non ante. Adde Bal. no. in l. 2. ꝯ. de pac. inter emp. & ven. & Cy. in l. 1. sup. de prob. & Bald. in l. emptione, in princ. & ibi Bar. sup. plus vale quod agitur. Et uide in simili no. Bar. in rub. de vsu. & Cal. in q. 1. ꝯ ci. vsurarius emit. Vide Bal. in l. 3. sup. plus valere, ꝙ agitur. Et adde, quæ dixi post Bal. in l. 3. de iure emphy. Sed, quid si rem valentem centũ vendo pro 10. pacto apposito, ꝙ si non solueres vsque ad talem diem, soluas cẽtum vel iustum pretium? dic, ꝙ ista non est vsura, sed augmentatio pretij, arg. l. si pecunia fœneberis, §. fi. de vsu. Ita tenet no. Bal. in c. 1. qualiter do. proprieta. promittetur, quod tenemeo ti secundum eum, & vide eum ibi, qui ponit etiam alias qõ. in mã, & contra illos fœneratores, qui etiam tempore contractus mutui, faciunt fieri procuratorem ad confitendum, & transigendum, & vide Bald. in auth. hoc ius, ff. de sacros. eccl. & l. si per impressionem, per illum tex. C. quod met. cau. & quod dixi in l. cũ plures, de sacros. eccle. & qua actione rescindatur contractus factus in fraudem vsurarum, vide Bal. in l. fi. sup. de pig. act. & ibi etiam, an fructus in hoc contractu fœneratitio, s. vẽditione extenuant sortem. Et quod no. gl. in c. ad nostri §, de emp. & vend. & dicit Bal. in l. frustra, C. ad Velle. quod ex præordinatione præcedenti præsumitur contractus vsurarius, uide ibi, & quid de his, qui mutuãt pecuniam debitorib. cum hoc, ꝙ cogam eos, vt emant fundum, vel nomen debitoris in solutum? vide Bal. in l. cum alleg. in ver. modo quæro etiam, & de eo qui promisit soluere decem, si quinque soluit intra mensem, an elapso mense possit cogi ad decẽ, vel ad quinque tantum quasi præsumatur fraus, & de fraude vsurarij, qui facit confiteri debitorem coram episcopo instrumentũ esse de vero capitali, vide Bal. in l. 1. ꝯ. de collu. detegen. Quid si promisit reddere intra mensem mutuum, aliàs voluit ꝙ licitum esset accipere pecuniam mutuo a tertio, quam soluere promisisti, vide Bal. in l. etiam, sup. de exce. rei iud. Et an donatio vsurarum perceptarum, quę fit fœneratori, præsumatur colorata, vide Bal. in l. ab Anastasio, & Bal. & Ange. & Imo. in l. si marito, §. 1. sol. mat. Et de vsurario, qui confessus est se habuisse centum de vsuris, & de alijs facit quittationẽ, an illa pro quib. est facta quittatio, possunt repeti per debitorẽ, & de multis fraudib. fœneratorum, vide per Io. An. in c. ex literis, de iureiur. & in c. nostram, de emp. & vẽ. Quid si pro mille emi a Titio reditum aliquem annuatim, an sit vsura? Vide Bal. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomi. Fred. etiam consi. vlt. f. 303. Adde quæ posui in procemio Cod. an priuilegio inducto per hanc l. possit renunciari, & Doc. in c. si diligenti, de foro cõp. Et maximè do. Mar. Soc. ibi in gl. 1. ver. circa tertium.

Meno. Tiraq. vbi sup. nu. 146.

LEX III.

1 *Cautela fœneratorum contra dispositionem huius l. vide ibi quædam.*

Quoniam. Pactum l. commissoriæ in pignorib. reprobatur. h.d. Op. de l. si quis in conscribendo. ꝯ. de pac. Sol. speciale est, in isto pacto l. commissorię, pp deceptionem quã
a continet, vt patet ex prin. huius l. dixi ꝯ. l. px. Opp. de l. si fundus, ᵃ §. fi. ff. de pig. Sol. Aut apponitur pactũ, ꝙ debito non soluto ad tps pignus sit tuum pro debito. Istud est pactum l. commissorię, quod reprobatur hic. Aut apponitur pactũ, ꝙ debito non soluto pignus sit tibi emptum iusto pretio, & istud non est pactum l. cõmissoriæ, & in eo cessat omnis captio, & deceptio, & valet vt l. si fundus. §. fi.
1 & debet æstimari per iudicem, vt vidistis. ꝯ. e. j. l. fi. in fi. Quidã ₜ cau-
b ti fœneratores Bono. ᵇ ex consi. suorum antiq. Doct. & aduocatorum, faciebant fieri instrumentum isto modo. Si pecuniam ad tẽpus non solues, sit fundus mihi emptus iusto pretio, declarando arbitrio talis, & talis, quos & nunc eligimus in arbitratores, ac bonos viros, & tene menti, quia est pulchrum consilium. Item, illud, quod dixi, ꝙ pactum legis commissoriæ non valet ab initio, secus ex postfacto, vt dixi ꝯ. prox. quod perpetuò tene mẽti. Item reprobaui vnum consilium per ea, quæ ꝯ. dicta sunt.

ADDITIONES.

a Ale. Opponitur de l. si fundus. Ad gl. fi. hic Bar. & Imo. Pa. de Cas. in l. qui Romæ, in prin. de verbo. ob. Et an valeat hoc pactum, ꝙ liceat creditori a seipso accipere in solutum, uide plenè Bar. in l. 3. in repe. in 2. q. prin. C. de pig.

b Alex. Fœneratores. Bon. per Bal. in l. 3. in vlt. q. de pig. & Bal. in l. in vendentis, adde Bar. in d. l. si fundus.

Men. Rubeus. consi. 134. nu. 1. aliter Mod. Paris. tract. vsura. nu. 361.

De exceptione seu præscriptione. *Rubrica.*

LEX V.

a LIcet vnde vi. Quæ annalia sunt ad agendum perpetua sunt ᵃ ad excipiẽdum. h.d. Glo. ponit hic casum multis mod. Tu pone casum ſm vltimam lec. Quæro exempla huius l. Glo. ponit primum exemplum, quod dic, vt in ea, quam vide. Gl. vt videtis reprobat istam positionem, quia cum tibi nullum detur interdictũ, ergo mihi nulla datur exceptio. Ab hac obiectione possumus tueri hãc lec. ꝙ licèt non hẽat interdictũ possessoriũ, hẽt tñ rei vendicationem: sed tñ illa lec. non placet, pp aliud. Nam per l. si quis in tantã, ꝯ. vnde vi, quis non perdit dñium ipso iure, sed demum lata sñia: ergo ante latam sñiam, qs non hẽret exceptionem ex vigore huius l. sicut dicimus in simili in restitutione in inte. vt l. necnon. §. exemplo, ex quib. causis maio. & l. exceptiones. in fi. de excep. Præterea fortè pœna l. si quis in tantam, non hẽt locum, qñ recuperata fuit possessio incõtinenti, quia nunq̃ fuit amissa, quia saltem ciuilis fuit retenta in aĩo, vt tãgitur per gl. in l. si quis possessionem. ff. vnde vi. Tangam vobis in l. si quis ad se fundum. j. ad l. Iul. de vi. legit gl. alijs duob. mod. quæ duæ lec. sunt idem, diuersificantur tñ in hoc, quia ſm vnam lec. sunt tres personę, ſm aliam duæ personę. Et vide glo. hic, an sit verum, ꝙ secunda violentia primam absorbet, tã in duabus, quã trib. personis, dicam in l. si quis ad se fundum. Ponit ergo gl. casum quarto modo, quã vide. Ista vltima satis potest sustineri.

ADDITIO.

a Alex. Perpetua sunt. Per Bar. in l. 2. ff. eo. & per Bal. & Ang. in l. si quis, de præscrip. Io. And. & Bal. in auth. et qui, de temp. app. in ver. 1. quæro, nunquid sententia. Et huic legi similis est illa in vna lect. & vide quid de replicatione.

LEX

LEX VI.

1 *Replicatio limitatur secundum naturam actionis.*

Si pactum. Ista lex legitur in gl. plurib mod. Vno modo quod loquatur, quando exceptio oritur ex pacto. Alio modo loquitur, quando ex pacto oritur replicatio: prout loquitur de a exceptione, vere non est dubium, quod est perpetua,[a] vt l. purè. in fi. ff. de do. excep. & l. proxi. Si verò non esset vere exceptio sed ideo exceptio, quia actio: exemplum in exceptione compensationis, tunc eatenus duraret exceptio, quatenus duraret actio, vt l. quæcunque, de compen. Prout hanc. l. intelligimus in replicatione, dicendum est. l. debere intelligi, quando actio est perpetua, tunc. n. replicatio est perpetua. 1 † Nam replicatio limitatur secundum naturam actionis, ut l. quæsitum. §. fi. de pac. no. in l. exceptio. ff. de exceptio.

ADDITIO.

a Alc. Est perpetua Quid in duplicatione, in d. l. 1. per Bal. in l. 2. ff. eod. vbi per gl. & Bart.

LEX IX.

1 *Quod quis accipiendo non videatur fateri intentionem aduersarij.*
2 *Quis debet probare promissionem factam purè, & quando possit confessio pro parte acceptari.*

Si quidem. Hæc est pulchra lex, & ponit pulchram practicam, & ponit tria dicta. Primo, quando reus pro constanti de intentione actoris diffidit. Secundo, quando pro constanti de ea confidit, sed se exceptione munitum asserit. Tertio, quando de intentione actoris dubitat, & hoc sufficit tibi pro summario. Secunda ibi, si vero. Tertia ibi, nam si. Et habet ista lex duas gl. & vnam gl. magnam, quæ est additio. Oppo. dicitur hic, quando quis dubitat de mente vel intentione actoris, innuit quod potest respondere. Dubito. Contra, immo quis cogitur respondere per certum. l. certum, in princ. de confes. Solu. Quidam intelligunt hic quando fit interrogatio de facto alieno. 1 † Quæro, nunquid excipiendo videatur quis confiteri intentionem a aduersarij. Gl. mouet hic, & videtur tenere quod nisi præcedat negatio, per oppositionem exceptionis videatur confessata intentio, idem Dy. in c. exceptionem obijciens. de reg. iur. lib. 6. Glo. tenet contrarium in l. non vtique. de exce. & l. nemo, de reg. iur. & illas tenent Canonistæ, & ego illas etiam teneo de iure nostro, vt plenè dixi tibi in l. non 2 vtique. † Quæro, quid si confiteor me promisisse tibi sub cõditione, an mihi incumbat onus probandi conditionis adiectionem, an verò b tu debeas probare[b] promissionem factam purè. Glo. hic disputat, finaliter distinguit bene, & rectè intelligendo. Aut ego confiteor promissionem sub conditione simul & semel, & tunc actor non potest de ista mea confessione partem approbare, & partem reprobare, vt puta dicendo accipio hoc, quod promisisti, hoc nego sub conditione. Si verò ego dicerem, confiteor, quod promisi certum purè tamen fecisti mihi postea pactum de non petendo in conditionis euentum, quia tunc isti sunt duo articuli, potest vnum approbare, & alium reprobare. vt l. Publia. §. fi. ff. deposi.

ADDITIONES.

a Alex. Confiteri. An excipiens videatur fateri, adde quod dicit Bal. in l. age. sup. de transact. per illum tex. quod opponendo exceptionem transactionis quis non videtur confiteri debitum. Et vide per no. gl. & Bar. in l. si filium, ff. de lib. cau. dicit Iac. But. & Bal. in l. eum Papinianus, sup. de sent. quod opponens compẽsationem videtur debitum fateri. Probatur practica in gl. dum dicit, quod debet præcedere negatio per tex. in c. ex tenore, de testib. Et an illud quod hic dicitur, habeat locum in replicatione, Bar. in l. si expressim, circa prin. ff. de appel. adde an opponens compensationem videatur fateri debitum. Rom. consi. 87.
Meno. Boer. Latissimè, q. 243. nu. 4. 5. 6. 7.

b Alex. Debeas probare. An confessio possit pro parte acceptari, vide Bar. in l. Aurelius, §. pen. de lib. leg. vide Inst. de ac. §. item si quis postulaui, & vide Cy. pulchrè post glo. in l. 1. sup. de do. ante nup. & in l. 2. sup. de confes. & Bal. hic in addi. Spe. in ti. de confes. in ver. confiteor hominem. Arch. in c. 2. de confes. in 6. & Bal. in l. 2. §. ego, de ædil. edi. & in l. mulier, solu. matr. vbi limitat ista non procedere in criminali. Adde tu ad dicta Bar. hic concord. quæ ponit Alex. de Imo. in consi. 132. 5. volu. & ibi, quod dicitur hic de uno capitulo, quod non potest pro parte acceptari, intelligit procedere etiam in plurib. capitulis connexis, secus si sunt plura capitula separata, d. l. publia, ff. depos.

LEX XII.

Si quis aduocatus. Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestatam hoc dicit. Hoc est uerum, nisi exceptio dilatoria superueniat post litem contes. ut l. 2. infra de consor. eiusdem litis.

LEX XIII.

a **Præscriptiones.** a Hæc lex se ipsam summat. Quomodo intelligis tu in principio? Quidam intelligunt in principio, hoc est, ante lit. cont. Tu intelligas in principio, i. antequam sit factus aliquis actus, per quem videatur in iudicem consentire, ut extra, de re iudi. c. inter monasterium. licet quidam intelligant in prin. hoc est, ante lit. conte. Sed tu intellige ut infra. plene dixi in l. quidam consulebant, de re iud. & ideo sis cautus: quia si tu opponeres primo exceptionem contra libellum, vel procuratorem, non posses postea opponere exceptionem iudicis incompetentis, quia videris eum dicere iudicem competentem ad agnoscendum, & pronunciandum super dictis exceptionib. & ideo exceptio de incompetenti iudice debet præmitti.

ADDITIO.

a Alc. Præscriptiones. Vide quæ dixi de materia huius. l. in l. exceptio, de excep. post Bar. ... No. hanc cautelam, quando dicat opponi incompetentis iudicis exceptio, facit ista lex ad id, quod no. Bal. in l. quod placuit, sup. de excus. vetera. quod si lex vel statutum dicit aliquem non posse compelli, debet intelligi tunc demum, cum visitur fuit defensio nib. aliàs pot compelli, vbi hoc est ante litem. Bar. in l. si conuenerit, de iur. om. iu.

De litigiosis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a b **Lite.** a Per litis contes. res fit litigiosa, & actio non pot in alium transferri.[b] h. d. Super hac l. est auth. litigiosa, quæ in aliquo corrigit legem istam, quando agitur actione reali, in qua efficitur res litigiosa per solam conuentionem. In personali autem nihil immutat, quia adhuc hodie requiritur litis conte. Pro huius ergo declaratione, quia gl. nostræ non bene declarant, dic: Aut agitur actione reali, aut personali, aut mixta. Si reali, aut in ea principaliter contenditur de dominio, vel quasi, & efficitur res litigiosa per simplicem conuentionem, vt hac auth. Idem puto de ipsa actione reali eadem ratione. Aut non contenditur de dominio, sed de alio iure principaliter, vt in confessoria, negatoria. & hypothecaria, & tunc res non efficitur litigiosa, ut in Auth. eo. §. ad hæc. Efficitur tamen litigiosa ipsa actio per litis conte. Si uero c agitur actione personali, tunc res nunquam efficitur litigiosa[c] ut no. in l. quamquam. §. j. de aqua plu. arc. sed fit litigiosa ipsa actio per d lit. conte. ut hac l. 2. Si vero agitur actione mixta,[d] tunc aut est actio vniuersalis, aut sing. Si actio vniuersalis, & tunc olim, & hodie efficitur litigiosa res, & actio per solam cõtrouersiam, ut l. diuus. ff. de pet. hær. & l. alienationis. fam. ercisc. Si uero est actio particularis, tunc efficitur litigiosa res, & actio demum per litis contesta. l. j. infra. commu. diuid. & ibi indistis. Quid autem habeat operari uitium litigiosi, uidebitis infra. eod. l. fin.

ADDITIONES.

a Barb. Lite. Quando dicatur res litigiosa, vide Bart. in l. fi. ff. eod. vbi aliter loquitur quàm hic, & in l. quanquam. §. Iul. hic alle. & ibi uide D. Io. de Imo. in c. cum M. de consti. Ang. hic tenet, quod sola actio, de qua contenditur, fit litigiosa, non autem res de qua contenditur. Et ita debet intelligi lex sequens Et alle. Flo. Inno. in d. c. cum M. & uide etiam glo. & quod ibi no. in c. 1. de confir. vti. uel inuti. maximè, quando mouetur quæstio super possessione, quia res non fit litigiosa, sed ipsa possessio fit, vt ibi plenè no. & in c. circa, el 1. vt lit. pen. uide Bal. in l. 1. & 2. supra commu. diuid.

b Alex. Transferri. Et dum istis ll. cauetur rem litigiosam alienari non posse, hoc limita, nisi res essent tempore perituræ, l. alienationes. ff. fam. ercis. quod ibi est no. Idem dicas in reliquis rebus sequestratis, quas poterit vendere sequester, & pretium succedit loco talium rerum, & bonorum, est tex. in l. fi. de requi. reis, & Bar. in l. interesse, de acq. pos. Bal. in g. in l. si oleum, ff. de dolo, qui alle. l. fi. ff. de req. reis, & in l. libus, j. de agri. & censi. l. 11. & per aliquos in l. Marcel. §. rea quæ. ff. ad Trebellia. facit ad hoc l. diuus, de pet. hær. vtrum possint obligari, dicas, quod non, vt no. gl. Cy. & Bal. in l. 2. sup. communi diuid. & ibi per Bald. an de rebus possit fieri compromissum, & diuisio de consensu partium, & uide, quod no. Bart. in l. 1. in fi. ff. eod. ubi ponit an possit obligari. Pro huius ergo declaratione ibi multa, vide etiam Bald. in Authen. de litigio. §. 1. & ibi etiam quid de confessoria, & negatoria, & de usufructu, & ibi Bar.

c Men. Litigiosa Didac. prac. q. cap. 15. nu. 6.

d Alex. Actione mixta. Vide quæ dixi post Bar. in l. 2. ff. eo. & no. Bar. & Doc. in l. 2. supra communi diui. & ibi per Bart. ubi plene ponit. Item an eodem libello, & ex eadem instantia possit agi contra illum, in quem est facta alienatio, de quo inf. e. l. fi. Et quod in personali non contrahitur uitium litigiosi. Ang. & Bal. hic in auth. litigiosa, secundum Inno. in c. ecclesia, vt lite pen. Idem dicit Bal. in l. non solum, in sect. antiq. de in integ. restitutio. quod si ego sum accusatus ex tali crimine ex quo veniant bona publicanda, & aliena pendente accusatione, tamen non incidant illæ res in uitium litigiosi, licèt fiscus debeat illa reuocare, secũdum ea, quæ habentur in l. post contractum, ff. de do. Item si inter duos est contentio de deponenda, & unus moriatur nihilo minus dicetur res litigiosa. Bal. in l. lite, sup. de libe. cau. si unus moriatur Bal. dicit nihilo minus.

LEX III.

Quicunque. Si legatur res, uel actio litigiosa, debetur litis æstimatio, litigio apud hæredem remanente. h. d. Hoc est hodie immutatum, per authen. nunc si hæres: quam vide.

LEX IIII.

1 *Sententia lata contra reum principalem, mandatur executioni contra eum, qui rem litigiosam emit.*

Censemus. Cõtractus habitus super re litigiosa est nullus, & qui ad eum scienter accesserit legitime punietur, exceptis quibusdam casib. hac l. ex pris. h. d. Op. & videtur, quod a res litigiosa possit alienari, a vt l. j. infra. de præscr. long. tempo. Sol. Debeb etis scire, quod pœna litigiosi[b] de iure antiquo, non erat alia pœna, nisi quod possidens habebat exceptionem, & ex illo contractu habito super re litigiosa non poterat conueniri, vt l. 2. ff. de litigio. erat etiam illa pœna, quod res litigiosa non poterat præscribi, ut d. c l. j. infra. de præscrip. longi tempo. Hodie uero[c] est additum, vt contractus habitus super re litigiosa sit ipso iure nullus, ut hic. Quod est uerum lite pendente, ut hic expresse dicit text. sed si lis non penderet, quia perempta esset instantia, licet duret uitium litigiosi, tamen uenditio non impeditur, & contractus non annullatur, ut d. l. j. infra. de præscr. lõgi temporis. Item est additum hodie de pœna, quæ

ADDITIONES.

a Alc. Res litigiosa possit alienari. Limita nõ habere locum in alienatione, quæ fit in fiscum, tex. est in l. si constante, §. fi. sol. mat. & ibi per Imo.

b Alc. Pœna litigiosi. Quæ pœna erit contra alienantem rem litigiosam. Adde Bar. in l. 1. in princ. de iure fisci. Facit quod not. in l. Pomponius. §. cum quis, ff. de acq. pos. & §. seq.

c Alex. Verb. Vide Ang. in Auth. de liti. circa, fi. prin. quo ad ipsum litigantem vt vlterius præscribi non possit, d. l. 1. de præscri. longi tempo. & melius declarat Ang. in l. 2. §. 1. ff. de liti. nam per tale uitium litigiosi, perpetuatur actio in 30. anno. l. fi. de præscrip. 30. anno.

quæ imponitur ei, qui ad ꝯtractum litigiosum accedit, vel accessit vt hic dr. Secundo opp. ad fi. l. nostræ, & vr, quod res litigiosa nõ possit legari, vt ĩ. l. proxi. Solu. lex præcedẽs per istum finem corrigit, vt hic finis corrigitur per auth. nunc si hæres. Quæro, dr hic, quod ille, qui emit cogitur redhibere rẽ; quæro, qua actione. Gl. dicit ꝯ-
a dictione ex l. ista. Ego autem dico a per l. istam esse introductũ, † qđ
1 sñia lata ꝯ ipsum principalem reum, potest mandari executioni ꝯ
b eum, qui rem litigiosam b emit. Et hoc vult dicere tex. iste, si recte inspiciatur, quod clarius ꝓbo in repetitione l. creditores. ĩ. de pig. Vlterius dr hic, quod emptor, qñ fuerit ignorans, reddit rem, & recuperat pretium cum tertia parte, an venditor, q fuerit sciẽs, puniatur in plures. Quidam, quod non, quia hoc hac l. nõ exprimitur, ergo &c. & hoc puto verum. Quæro qua actione aget emptor ꝯ venditorem, & venditur ꝯ emptorẽ. Dicit glo. & dicit verũ, qđ ꝯdõne ex hac l. vel actione in factum. Hanc gl. intellige eo casu, qñ vterq; non participat dolum: nam tũc vnus nõ posset agere ꝯ aliũ, vt l. viro atq; vxore. ff. sol. mat. Et facit sic ad q de duob. ꝯhẽtib. quorum neuter soluit, de quo dixi in l. cum mulier. ff. solu. matr. Quæro ad
c istud c simplum, quod fisco debet applicari, quis aget? Dicit gl. quilibet admittetur ad agendum, vide gl. & est no. & ea, quæ no. de popu. act. super rub. & ibi dixi tibi. & de priuat. delict. l. fi.

ADDITIONES.

a Ego autem dico. Adde istam limi. ad doctri. traditam, in l. sæpè, de re iud. & vide per Bar. in l. creditores, in 4 q. princ. in vers. iudicamus. Nam ius exequendi, & ad idem Sal. in l. 5. ĩ. commu. diui. & Bar. in l. 1. ff. eo. & Ang. in Auth. de litig. in prin. De hoc. & de materia huius tit. vide bo. glo. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, el 1. vt lit. pend. & cle. 1. vt lite pend.

b Men. Rem litigiosam l. atissimè Didac. prac. quæst. c. 15. num. 6. 7.

c And. Barb. Quæro, ad istud. Vide d. Io. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, el 1. de consti. & ibi vide, in quo Inno. discrepat cum Bar.

De contrahen. & committen. Stipu. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **LIcet.** Etiam si sit scriptura priuata, faciens mentionem de promissione, in dubio intelligitur a p stipulationẽ. h. d. Qualiter probabi ĩ, q inter præsentes. Gl. dicit, q in dubio præsumitur. Vide gl. & tene mẽti in fi. Materiam huius l. plenè examino in l. sciendum, de verbo. ob. ĩ. de vsu. l. j. & quod ibi no. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. Intelligitur. Per hanc l. dicit Bal. in l. si ex pretio, ĩ. si cer. pe. quod quando constat esse pactum nudum, non nouat obligationem, aliàs vigore instrumenti publici, semper præsumitur stipulatio. Vide Bar in l. Titia. §. fi. de verb. obli.

LEX II.

Si filiæ. Qui stipulatur filio suo, quærit sibi. h. d.

LEX III.

Si cum pecuniam tuam. Alteri stipulari nemo põt, & qui pecuniam alterius exigit negotiorum gestorum actione tenet. h. d.

LEX IIII.

Secundum. Qui stipulatur dare cui velit, sibi stipulari videtur. h. d.

LEX V.

Nuda. Hæc lex est difficilis. Qñ stipło pœnalis incipit a ꝑcedenti ꝯuẽtione nuda, tunc committitur, cum super prima lis fuerit ꝯte. h. d. ſm vnam lect. vel cũ fuerit ꝯtestata sup ista actione pœnali. h. d. ſm aliam lect. Opp. stipło pœnalis non potest cõmitti nisi præcedat mora, vt l. si penum. ff. qñ dies leg. ced. & l. ita stipulatus. ff. eo. sed hic nõ potest præcedere mora, quia eius quod
a in promissione nuda venit, non est petitio, ergo nec mora, a vt ff. eo. l. si pupillus. Sol. dñt quidam, q est verũ, q nõ põt qs esse in mora, in nãli obłone, quãtũ ad illud, qđ in obłone deuenit, sed quãtũ ad alia sic, vt quo ad stipłonẽ pœnalem vt hic. Istud est ꝯ casum l. lecta. §. sed cum sortis. ff. si cer. pet. Propter, q gl. tua hic dicit, & bñ, q hæc stipło pœnalis non cõmittitur ex mora, sed ex ꝯdõnis euẽtu. Per litis. n. ꝯtestationẽ vr existere ꝯdõ pœnalis stipłonis. Contra hoc op. sine actione nemo experitur vt l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. ge. Sed de eo, q venit ĩ pactione nuda, nulla est actio, ergo &c. nõ põt ergo lis ꝯtesta. Sol dicit gl. qđ hic fuit lis ꝯtestata de facto sup eo, qđ deuenit in ꝯuẽtione nuda. Alij dñt, & ista est opi. Vltrã. qđ nõ regraĩ ꝯtestõ; sed dñt, qñ ꝑcedit vestita stipło, cõmittĩ p interpellationẽ: qa oĩs ꝓmissio simplr facta hẽt in se istã ꝯdõnẽ. s. qđ deĩ cũ petiero, vt l. si decẽ cũ petiero. ff. de ver. obl. ergo p simplicẽ petitionẽ ex iudiciũ cõmittiĩ stipło penalis. Nec ob. tex. q facit hic mẽtionẽ de litis ꝯte. qa hoc facit, vt oñdat pœnã esse commissam impugnabiliter. Dy. in c. nõ est in mora de reg. iu. in 6. vr tenere vtrãq; opi. Ego teneo opi. Vltram. vt plenissimè examinabo in l. ita stipulatus. ff. de ver. ob. Quæro, vtrũ pœnalis stipło nouet ꝑcedẽtẽ? Dic vt ibi dixi. vltimo no. q pœnalis stipło nõ vestit ꝑcedẽ-
b tẽ ꝯuẽtionem b nudam. Rõ, quia cum pœnalis stipło sit accessoria ad primam, non est æquum, quod accessorium vestiat principale.

ADDITIONES.

a Alex Mora. Hoc idem tenet in l. si pacto, quo pœnam, & in l. stipulatio ista, §. vlt, per illum tex. de uerbo. obl.

b Ale. Vestit præcedentem conuentionem. An pœnalis stipulatio uestiat præcedentem nudam conuentionem, vide Bar. in l. lecta. ff. si cer. pet. & uide Bar. l. si pa. lu, quo pœnam. sup. de pac.

LEX XI.

Scrupulosam. Siue post mortem suam, siue cum morietur, siue prius quàm morietur, quis fuerit stipulatus, valet stipulatio. h. d.

LEX XII.

a **Magnam.** a Dies interpellat pro homine, & vbi est dies & pœna non admittitur moræ purgatio. h. d. secundum lect. quam ego teneo. Hanc materiam plenè dic, vt l. si insulam. ff. de verb. obl. & glo. in l. & si post tres. ff. si quis cau.

ADDITIO.

a Alex. Magnam. Vide Bar. in l. si ex legati causa, de verb. ob. per Bart. in d. l. si pacto, quo pœnam, sup. de pac. uide quæ dixi in l. Murianæ post Bar. ff. de cõd. & dem. & hic intellige, ut per Bar. in l. ita stipulatus, in ver. 2. prin. & uer. 3. videndum. Et ad hanc l. vide Pau. de Ca. consi. 96. & Rom. in rub. de arb. Et dum dicitur in hac l. quod dies interpellat pro homine, adde quod hoc est uerum in die tacita, vt est gl. menti tenenda, & Ino. in l. si mora, sol. mat. & in c. potuit, de loc. in l. 2. sup. de iure emphy. quam tene menti secundum illam gl. quæ etiam probat illam esse in tempore adiecto miserationis gratia, vt est tempus, an ad testationem dotis. Ita ergo per lapsum illius constituitur in mora, vt voluit illa notab. glo. sicut per lapsum cuiuslibet temporis. Item regula huius l. fallit in die parua. l. in qua sit impossibile expediri. Ita dicit Bar. per illum tex. in l. si mihi, & tibi. §. 1. de le. 1. Quod no. esse intelligendum secundum no. in l. continuus, §. illud, de verbo obl. Item quo hic dicitur de die, hoc etiam locum habet in hora, secundum Bal. in l. 2. C. ne lic. tertio prouo. Item non habet locum ista lex, in die incerta ut promitto quando eris legitimæ ætatis, secundum Bald. in l. si pacto quo pœnam, sup. de pac. licẽt uideatur loqui aliter Bal. in d. l. si pacto, quo pœnam. Et quod dixi de die incerta, uide Bar. in l. ita stipulatus, de verbo. oblig. & q dixi de die tacita, adde quæstionem similem in l. si duo, §. fi. de consti. pec. in 3. q & no. Bar. in rub. sup. de const. pec. & Bar. in d. l. ita stipulatus. Sed de hac materia singulariter per C . & Bal. in l. fi. §. 1. ĩ. de iure dot. & de die tacita est tex. in l. quoties, in dic. l. sicta l. seq. & ibi Bar. & Imo. de verb. obl.

Paril. Magnam. Vide Ias. & Soc. in l. si mihi, & tibi. §. 1. in 2. no. ff. de lega. 1. & in l. vinum. ff. si cer. pet.

LEX XXII.

a **Veteris.** a Promissio dãdi, vel faciendi simplr ꝯceptã, porrigiĩ ad ꝓmissoris hæredes, idem si ꝯferaĩ post mortẽ ꝓmissoris. h. d. cum l. seq. Op. de l. cẽtesimis. §. j. ff. eo. Solu. q̃dam sunt facta, q̃ cohærent merè personæ, & illa nõ transeunt ad hæredes, vt ibi, & l. j. §. ne aũt. de cad. tol. Quædam sunt facta, quæ merò ꝑsonæ non cohærẽt, sed pñr p aliũ expediri, & istorũ obło transit ad hæres. Ita loquitur hic. Contra hoc opp. Nunq̃ factum vnius vr factum alterius, ut l. si non sortẽ. §. libertus. ff. de cond. inde. Sol. factum unius, nõ ur factum alterius uerè uel fictè. Hæc aũt fictio hẽt locum primo, qñ hoc agiĩ exp̃ssè, vt l. nemo est q nesciat, de duob. reis. & ibi no. Scđo, qñ ꝯfertur factũ alterius in tp̃s mortis, qa tunc vr actũ tacitè, qđ hr̃s faciat ut l. fi. huius ti. Tertio qñ ille, q facere ꝓmisit, aliquo modo legitimo impeditur, ut morte vel alio casu, vt hac lege. & l. de pollicitationibus. ff. de pollic. Prædicta vera, nisi esset electa industria certæ personæ, vt l. inter artifices. ff. de solutio.

ADDITIO.

a Ale. Veteris. Vide Bar. in l. si sic, la grande, de verb. obl.

LEX XIIII.

a **Optimam.** a Verba enunciatiua in ꝯtrib. prolata, probationem inter ipsos ꝯhentes inducũt, donec ꝯtrium doceatur. h. d. No. illud, q dixi in summario, quod talia uerba enunciatiua fidem faciunt inter contrahentes, quod facit ad fines plebanatus. Dicit, glo. quam uidistis ĩ. de iure deli. in l. cum aliquis. ff. de lega. 3. l. prædijs. §. Titio. Secundo no. ex hac l. quod dies,
b & locus debent inseri in instrumento. b

ADDITIONES.

a Ale. Optimam. Limita ut probatur in auth. si quis in aliquo, ad fin. ff. de eden. item limita, nisi principaliter tractaretur de enunciatione, vt probatur in c. illud, & ibi Ant. de Bu. de præsum. & Bal. in l. ad probationem. De hoc est gl. hic in vers. seruus. Et uide ad hanc l. Bald. in l. cum aliquis, de iure deli. ubi limitat, hic dicta. Item dum hic dr, q potest probari absentia, dicas, quod testes debent deponere, hoc modo quod viderunt illum in tali loco commorari, ita, qđ p interuallũ tpis, quo eũ uiderũt non potuisset ire ad locũ, de quo fit mentio in instro, ita dicit Io. And. ut ibi refert. Abb. in c. ex tenore, de test. & dicit Bal. ibi, quod hoc posset ꝓbari post dudicta testificata, ſm doctrinam Doct. ibi etiam dicit elici practicam ex illo c. in prin. uide Bal. in l. sciendum, de uer. obl. & in auth. si quis in aliquo, ĩ. de eden. & ad hanc l. uide no. per Inn. in c. cum in iure, de offi. dele. & in c. quoniã contra, de prob. & gl. super uer. & personas, uide Bal. in auth. si quis in aliquo, & ibi dicta post eum, & uide ad hoc dict. Bar. in l. gerit, de acq. hær.

And. Barb. Et uide pro intellectu huius l. Inn. & alios in c. cum in iure, de offi. dele. Optimam. Vide Lanc. Dec. in auth. si quis in aliquo, in fi. C. de eden. & ibi Ias. ver ultra Bar.

b Ale. In instrumento. An dies & locus debeat inseri in instrumento, adde Bar. in l. lecta, in fi. si cer. pet. & l. de pupillo, §. qui nunciat. de ope. no. nun.

De inutilibus stipulationibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

EX stipulatione. Pupillus nõ potest obligari sine autho. tuto. h. d. vtrum pupillus obligetur naturaliter, vel non, gloss. tangit hic. Dic plenè, vt l. j. ff. de nouatio.

LEX

LEX II.

a **Libera.** a Stipulatio pœnalis non valet in matrimonijs. hoc dicit.

ADDITIO.

a Ale. Libera. Stipulatio dolo inita valet, ope tamē exceptionis ſi reſcindatur, limita niſi fauore dotis, quia tunc dolus dans cauſam ſtipulationi, eam uitiat ipſo iure, in l. ſi cum mulier, & ibi Imo. ff. ſol. mat. Item limita, niſi dolus daret cauſam diſtractui appoſito ſuper contractu ſtricti iuris, quia licèt ille diſtractus ſit ſtricti iuris, tamen ſumit naturam bonæ fidei, ut probatur in l. ſub prætextu, & ibi Bar. ſupra de transa. Item limita, niſi eſſet appoſita ſuper contractu bonæ fidei. Gl. eſt in l. ſi quis cum aliter, & ibi vide, de verb. obl.

LEX III.

Vt inter. Inter abſentes non poteſt cōtrahi ſtipulatio, nec aliter ſtipulari. Item quādo petitur intereſſe, admittitur petitio incerta, certificanda per ſententiam. h. d. Signa tex. in fi. ibi, ob incertæ actionis, &c. De quo uidebitis in l. certi cōdictio. ff. ſi cert. pet.

De duobus reis ſtipulandi. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Creditor. Hic habes auth. quæ ponit qualiter conſtituantur duo rei. Hanc l. & auth. commentatur, & eſt vtiliſſima repetitio.

AVTHEN.

1 *In modo conſtituendi duos reos, quòd nil ſit immutatum.*
2 *Duo rei debendi qualiter conſtituantur.*
3 *Duo rei credendi, qualiter conſtituantur.*
4 *In obligatione, quæ re contrahitur ad diuiduã, vt eſt in mutuo, an conſtituantur duo rei.*
5 *Lex quomodo fingat ſuper impoſſibili.*
6 *In depoſito, & commodato, an poſſint conſtitui duo rei.*
7 *In obligatione continente aliquid indiuiduum obligatione, & ſolutione, an, & quando conſtituantur duo rei.*
8 *Duo rei in obligatione facti, qualiter conſtituantur: & quo duo rei credendi.*
9 *Qui obligātur acceſſoriè an et quādo teneātur in ſolidū, & ſint duo rei debēdi.*
10 *Plures gerentes aliquod officium, vel aliquam adminiſtrationem, qualiter obligentur, & ſint duo rei debendi.*
11 *Si ex pluribus mercatoribus vnus contrahat, an quilibet teneatur in ſolidum, & ſint duo rei.*
12 *Inſtitor, & exercitor poſſunt conueniri ex eorum contractibus. Item proponēs, & quilibet eorum in ſolidum, an dicantur duo rei in ſolidum, quod non, ſed vnus tenetur principaliter, alter acceſſoriè.*
13 *Plures domini, qui ex facto vnius ſerui tenentur in ſolidum de peculio, an teneantur vt duo rei.*
14 *Quæ diuerſitas impediat conſtitutionem duorum reorum.*
15 *Si plures cum pluribus fecerunt pacem ſub pœna, & vnus fuit offenſus, an omnes de illa parte poterunt in ſolidum agere contra omnes, de alia parte in ſolidum, vbi, quod non ſunt duo rei credendi in ſolidum, nec debendi.*
16 *Quando plures tenentur ex delicto in ſolidum non ſunt correi.*
17 *Si plures tenentur ex quaſi maleficio, non ſunt proprie duo rei.*
18 *Pater, & filius, an ſint duo rei credendi, quādo filius acquiſiuit obligationem, & actionem ex cauſa peculij profectitij.*
19 *Plures rei debendi ſunt qui eadem debent verè, vel fictè ex eadem cauſa principaliter ex voluntate eorum.*
20 *Plures rei credendi ſunt quando pluribus in ſolidum deberetur idem verè, vel fictè ex vna eademque cauſa principaliter ex voluntate.*
21 *Plures rei debendi poſſunt ſimul conueniri.*
22 *Vno, & eodem libello quando plures poſſint conueniri, & etiam agere.*
23 *Creditor quando poſſit vnum ex plurib. in ſolidū obligatis conuenire. Qui ſint illi, qui habent beneficium diuiſionis, & nu. 28.*
24 *In pluribus reis credendi, hodie nihil eſt immutatum, & nu. 26.*
25 *An hodie aliquid ſit innouatum, quando plures rei in ſolidum conueniuntur vno, vel diuerſis libellis.*
27 *Vnus ex duobus reis credendi poteſt agere procuratorio nomine alterius.*
28 *Cui incumbat onus probandi alterum ex correis eſſe ſoluendo, altero per actionem conuento.*
29 *Si ad vnum ex correis peruenit tota quantitas, an alius poſſit petere, quòd ille prius excutiatur.*
30 *Vt beneficium diuiſionis competat qualiter intelligantur præſentes, vel abſentes correi, & quomodo probetur præſentia, vel abſentia.*
31 *Altero ex correis vtrum detur tempus reducendi abſentem, ſicut fideiuſſori.*
32 *Quando vnus ex reis eſt præſens, & ſoluendo, ſed non poteſt conueniri, quid agendum ſit circa beneficium diuiſionis.*
33 *Beneficio diuiſionis poteſt renunciari.*
34 *Agens contra vnum ex correis debendi, licet non poſſit cogi cauere de rato pro altero correo credendi, cauet tamen de defendēdo debitorem, ſi ab altero correo conueniatur.*
35 *Solutio facta alteri ex correis credendi, an tollat alteri actionem.*
36 *Vno ex correis debendi totum ſoluente, alius liberatur in totum.*
37 *Solutione partis facta ab altero, an videatur facta diuiſio.*
38 *Vnus ex correis credendi, recipiendo partem ab vno ex correis debendi, præiudicat alteri correo.*
39 *Acceptilatio facta ab vno ex reis credēdi, an præiudicet alteri, et proſit alteri ex reis debēdi, quod ſic. Liberò facta ab vno correorum credendi nocet alteri.*
40 *Acceptilatio ſi eſt facta vni cum pacto, quod ſibi tantum proſit, tunc non prodeſt alteri.*
41 *Petitio facta ab vno reorum credendi, quando proſit alijs.*
42 *Si poſt litem conteſtatam factum ab vno reorum credendi, inſtantia cauſæ perijt, an remanebit inſtantia communis vtrique reorum credendi.*
43 *Sententia lata pro vno ex reis debendi, an proſit alijs.*
44 *Sententia condemnatoria lata contra vnum ex reis debendi nocet alteri.*
45 *Sñia lata pro vno ex correis credendi, vel contra vnum, nocet & prodeſt alijs.*
46 *Iuramentum factum per vnum ex correis, quando proſit, vel noceat alijs.*
47 *Iuramentum delatum, per vnum ex reis debendi, quando noceat correo.*
48 *Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, an noceat alteri.*
49 *Pactum factum vni ex correis debendi, quando proſit alijs.*
50 *Ratio diuerſitatis inter pactum, & acceptilationem.*
51 *Factum ab vno ex correis, quod noceat alteri, quantum ad interrumpendam præſcriptionem quo ad alium.*
52 *Pactum factum ab vno ex reis credendi quando proſit vel noceat alteri.*
53 *Nouatio vnius ex reis debendi, quando proſit alijs, & quid in reis credendi.*
54 *Si vnus ex duobus reis credendi ex contractu iuris gentium liberat reum per ſtipulationem, & acceptilationem ſubſequentem, an alteri reo præiudicet.*
55 *Nouatio facta per delegationem per vnum ex reis credendi, vel debendi, quando alijs proſit, vel noceat.*
56 *Ceſſio facta ab vno ex reis credēdi, vel debēdi, quando proſit, vel noceat alteri.*
57 *Confeſſio facta per vnum tam ex reis debendi, quam credendi, quando noceat alijs, vel quando proſit.*
58 *Ex succeſſione alterius correorum, quando obligatio extinguatur.*
59 *Mora vnius ex correis, quando noceat, vel proſit, nu. 61. 62.*
60 *Si creditor fuit in mora recipiendi ab vno ex reis debēdi, qui obtulit pecuniam pretium, quæ poſtea perempta eſt, an alteri proſit.*
63 *Creditor ſi fuit in mora, vno ex reis offerente, & creditor interpellauit alium reum qui non obtulit, an per hoc videatur purgata mora.*
64 *Culpa vnius correorum.*
65 *Reſciſſio facta in perſonam vnius correorum, quando alteri noceat.*
66 *Exceptio competens vni ex correis debendi, quando porrigatur ad alterum.*
67 *Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere, & num. 69.*
68 *Ex fideiuſſione duplex contrahitur obligatio.*
70 *Qua actione ille correus qui ſoluit, repetat.*
71 *Si vnus ex pluribus tutoribus, curatoribus, depoſitarijs, commodatarijs, vel adminiſtratoribus ciuitatis ſoluit, qualiter ab alio repetat.*
72 *Quid in plurib. depoſitarijs, & commodatarijs, qui in obligatione ſecundaria, quæ ratione doli contrahitur, tenentur, eſt idem, quod in pluribus tutoribus.*
73 *Si vnus ex duobus reis debendi ſuo iuramento liberat alium, ab eo non repetit.*
74 *Correus qui fuit liberatus acceptilatione, quādo poſſit ab illo, qui eſt liberatus repetere.*
75 *Correus damnificatus culpa alterius, poteſt ab eo repetere.*
76 *Correus credendi, quando ab altero correo, qui ſolutionem recepit repetere poteſt, & qua actione.*
77 *Quando vnus ex reis credendi, aliquem liberauit facto ſuo, an alter ab eo repetere poſſit.*
78 *Actio, quæ cedi debet vni ex correis, quando, quo iure, & in quantum cedi debeat. remiſſiuè.*

Hoc ita. Hæc auth. diuidit in duas par. Prima loquit qualiter plures rei debēdi dēant conueniri. Secūda qualiter vni correorū contra aliū ſubueniat. Bñ hoc intēdit. Creditor pōt debitū ab vno ex correis exigere, & exacto contra aliū ſuccurrit. h. d. Pone caſum in terminis ad auth. q tractat, ſilr de mō conſtituēdi duos reos, & ēt de mō exigēdi. Et diuidit hęc auth. in duas par. prin. Primo loquit, qñ eſt actū vt teneat in ſolidū, vel ſubeſt inopia, vel abſentia. Scdo loquitur, qñ nō eſt actū, nec ſubeſt inopia, vel abſentia. Scda ibi, ſin aūt. Et iſtas partes potes ſubdiuidere in alias particulas, vt patet p ſe, & auth. nō eget ſummario, qa ſummata eſt, & ſumma eius eſt duarū colūnarū, q ſunt in corpore. Auth. eod. col. 7. vñ hæc ſumit. Ex his ergo primo no. qualr duo rei cōſtituātur. De hoc ſolū in auth. dr. Scdo qualr eligant, & de hoc tāgit in l. j. j. rñ. & in auth. eo. Tertio, qualr exacto contra correum ſuccurrat, de hoc l. j. 3 rñ. Op. primo ad l. vr. q inter correos dēat diuidi actio, vt ff. de admi. tut. l. ſi plures. de tut. & ra. diſtr. l. j. §. nūc tractemus. Sol. illud in duob. reis, q inciderūt in oblonē ex neceſſitate, vt tutor, vel curator: hic, qñ ex volūtate. Secūdo opp. q idē ſit qñ ex volūtate, vt l. fi. ī. de conſti. pec. & ff. de fideiuſ. l. inter reos, & d. l. j. §. nūc tractemus. So. ibi in duob. reis nō principalr obligatis. Tertio, contra pdictā ſol. op. q ēt fideiuſſores nō habēt beneficiū diuiſionis, vt l. fi. ff. rem pup. ſal. for. Sol. Fallit in plurib. fideiuſſorib. datis ab vno tut. & cut. & rō ibi patet. Iſta tria contraria, licèt hāc legē reſpiciāt, tñ ponunt in gl. vlt. huius auth. Quarto op. & vr, q duo rei hēant ex conuētione beneficiū diuiſionis, vt in hac auth. & in corpore vnde ſumit. Sol. Fateor, q in hoc iura antiqua corrigātur per auth. iſtam, ad ipſam ergo auth. accedamus. Quinto opp. dr in auth. q requirit, q ſpālitet agatur, q vnuſquiſq; teneatur in ſolidū. Cōtra, qa ēt per alia verba pñt conſtitui duo rei, vt Inſti. e. §. j. Sol. dñt qdam, q iura antiqua per iſtam auth. nō ſolū ſunt correcta in mō exigēdi, vt ſ. dixi, ſed ēt in modo conſtituēdi, qa olim ſufficiebat, q diceret, q eſſent duo rei, vt ff. eo. l. reos, §. cū in tabulis, vel alia verba æquipollētia, vt Inſt. eo. §. j. Sed hodie eſt neceſſariū, quod exprſsè dicat, q teneātur in ſolidum, vt hic. Et hoc vñr tenuiſſe Dy. & Ia. de Are. Alij dñt contra. quod † in modo conſtituēdi nil immutatur. Et q hic dr, ſi agat expreſsè intelligūt per hæc verba, aut æquipollentia, & ſic ceſſant contraria. Et hoc ſatis patet. Inſti. eo. §. j. rñ. j. §. cum in tabulis. & tenet gl. huius auth. in corpore vnde ſumitur. in princ. & in d. §. cum in tabulis. & hoc tenent hic Iaco. de Are. Cy. Iacob. de Belu.

Ia. Bu Ra. de Fur. & oẽs, qb. assentior, & ĩ quo mutatio fiat p iura noua. ĩ. in quolibet passu dicã. Sexto op. & vr, qđ altero absente daĩ terminus pũti ad eum pñtãdũ, vt in auth. pñte. ĩ. eo. tit. Sol. Ibi in fideiussore principali, hic in duob principalib. ar. ĩ. ti. j. l. si ancinius, ꝯiuncta l. & ĩi post tres ff. si qs cau. His ergo visis, ve. niam as ad mãm istã. Quæro 1. qualiter ꝯstituanĩ duo rei debẽdi. Scđo qualiter exigani, & qualiter exiganĩ. Tertio an factũ vnius ꝓsit vel noceat altcri. Quarto qualiter vni ꝯ alterũ ꝯreorũ succurraĩ, & hic examinabiĩ qualiter, & an fideiubere videanĩ inuicẽ vel non. Primo igitur

2 principaliter q̃riĩ † qualiter ꝯstituanĩ duo rei debẽdi, & credẽdi, & ista qõ hẽt multas accessorias. Et primo videamus qñ in oblõne est aliqđ indiuiduũ, & scias, qđ oblõ ꝯhiĩ verbis ꝯsensu, vel ĩ testõ, q̃ quãti ad hoc æqpollent, vt ff. eo. l. j. in prin. Primo de reis debẽdi, q principaliter obliganĩ. In istis sic distingue, aut est actũ expsse, vt teneanĩ in solidũ, & sunt duo rei vt hic. Aut nõ est actũ expsse, & tũc aut obligauerũt se, aut testõr obligauit eos alternatiuẽ, & sunt duo rei, vt ĩ. de ꝯst. pec. auth. si qñ. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. j. & no. ff. eo. l. anteq. Aut copulatiuẽ, & tunc aut sunt duo actus ꝓmittẽdi, & duæ rerũ promissiones, & tu ꝓmittis mihi Codicẽ, & Titius ꝓmittit mihi digestum, & tunc aut apposuit verbum, eũdẽ, & sunt duo. Aut non apposuit. & nõ sunt duo rei, sed sunt duæ oblõnes diuersarum summarũ. Secus si apposuit, vt insti. eo. in prin. & §. duo, & de stip. ser. l. si ex re. §. si ipsi, & l. si seruus cõis sic stipulatus sit. & in gl. j. huius auth. Aut fuit vnus actus ꝓmittẽdi, & duæ rerũ expssiones, vt ego decẽ & Titius decẽ ꝓmittimus tibi, & erũt duo rei debẽdi, ar. ff. de verb. obl. l. stipłõ ista, §. eum, qa p vnicum actũ ꝓmittendi, vñr ĩtelligere, de iisdẽ decẽ. Aut est vnus actus ꝓmittẽdi, & vna rei expressio, & tũc aut est appositũ p nomẽ distributiuũ, qlibet, qđ desui nã cuilibet attribuit rẽ in solidũ, vel aliud sic, tũc ẽt erunt duo rei debẽdi vt l. si plurib. in prin. & ibi no. ff. de le. j. Aut tale distributiuũ adiectũ nõ est, sed simplr dictũ tu, & Titius ꝓmittis mihi centũ, & tũc si qdẽ est actũ, ꝙ teneanĩ in solidũ duo vel ꝙ sint duo rei, tũc erũt duo re: aliàs qlibet tenetĩ in parte, vt hic, & d. l. reos. §. cũ in tabulis. Sed an de his sit aliqd innouatũ p iura Auth. gl. in l. 2. ff. eo. dicit, ꝙ sic, & tãgiĩ in d. §. cũ tabulis, & ibi non firmat aliud, & Azo in summa huius ti. & ff. man. l. si mãdato Titij. §. Paulus. el a. & l. creditor. §. duob. eo. ti. Et hoc vr tenere Ia. de Are. in d. l. 2. ff. eo. f. ꝙ hodie est necesse, ꝙ exprimaĩ in solidũ p hãc legẽ, nec sufficit ꝙ sint duo rei, nisi exprimaĩ in solidũ p hanc auth. Sed gl. in corpore e. ti. sup ver. sustinere, tenet qđ in mõ ꝯstituẽdi nihil sit innouatum, vt Insti. de fideiuss. §. si plures tãgiĩ in gl. ĩ d. §. cũ in tabulis. Et hoc tenẽt Dy. & Cy. & Ia. de Bel. & oẽs Mod. qđ placet. Siue ergo expsse, siue tacitẽ agaĩ, satis est, vt patet ex distinctione p̃cedẽti. Qđ tenet gl. j. huius auth. Ad idem facit, qñ ꝯhiĩ oblõ alternatiuẽ licẽt in solidũ nõ exprimaĩ, tñ sufficit vt d. auth. si qñ. p̃all. Præterea, idẽ est dicere, ꝙ sint duo rei, & exprimere in solidũ, vt §. cũ ĩ tabulis, & l. eãdẽ. e. ti.

3 & in hoc nihil est innouatũ p iuta auth. Scđo q̃ro † de duob. reis credẽdi quãr ꝯstituanĩ. Et circa p̃dicta dic: Aut est actũ, ꝙ sint duo rei credend., & non est dubium. Aut non est actũ, & tũc aut dispõ est collata in eorũ psonã alternatiuẽ, aut copulatiuẽ. Primo casu aut vni eorũ tñ põt acqri oblõ, & alter hr vt adiectus, & nõ erunt duo rei credẽdi. ff. de ꝯsti. pec. l. sed & si filio, §. j. & l. j. §. si fructuari⁹, ĩ. de stip. seruo. Aut vtriq; põt acquiri, & tunc aut electio fuit collata in psonã, & volũtatẽ debitoris, & valet. & erũt duo rei credẽdi, vt de l. 2. l. si Titio, aut Seio. Aut nõ fuit collata ĩ ptãtẽ debitoris, & tũc de iure antiquo vitiabiĩ stipłõ, vt d. l. si fructuarius, de stipu. seruo. Sed hodie valet, & alternatiua resoluiĩ in ꝯiunctiuã, vt l. cũ qdã, ĩ. de ver. sig. q̃ loquiĩ tã in ꝯctib. inter viuos, q̃ in vltimis volũ. cũ si. vñ erit dicẽdũ idẽ, qđ statim dicã de copulatiua. Prædicta vera, qñ dispõ ꝯferĩ in psonã vtriusq; æqualr: aliàs si tñ vnus stipuleĩ sibi, vel alteri, semp ille alius hẽt vt adiectus vt l. cũ qb. §. sibi de ver. ob. Facit in casu l. Caius. ff. sol. mat. qđ dic, vt ibi. Scđo casu, qñ dispõ ꝯferĩ copulatiuẽ, tunc distingue p oĩa, vt ĩ. dixi circa duos reos debẽdi, licẽt hic sit aliqua dñia inter duos reos debẽdi, p easdẽ ll. & in

4 hoc est innouatũ p iuta auth. Tertio q̃ro, † qd in oblõne q̃ re ꝯhiĩ ad diuidua vt tñdẽ reddaĩ ĩ gñe, vt ĩ mutuo an possint ꝯstitui duo rei dẽndi. Et vr, ꝙ sic, vt ĩ. si cer. pe. l. si nõ singuli, vt ĩ. e. l. pp. Cõtrariũ tenẽt Dy. Mar. Sil. & Rav. dicẽtes, ꝙ añ possent cadere sydera de cælo, q̃ oblõ, q̃ re ꝯhiĩ, trahaĩ ad vltra quã ad reũ puenerit, vt l. si tibi. in prin. ff. de pac. Et rñdent ad leges ꝯrias, ꝙ ibi fuerunt ꝯstituti duo rei verbis, & nõ re. Cõiter oẽs tenẽt ꝯriũ p l. eandẽ rẽ. in prin. ff. de duob. reis, & per l. si non singuli, & per l. pp mutuam. Ad ꝯriũ rñdeo, quod si vni numeraĩ aliorũ volũtate, oĩb. numeratũ vr, iuris fictione, vt no. per gl. in d. l. si non singuli. p̃allegata. Sed ꝯ hoc instatur, id, ꝙ est impossibile per naturã, nõ põt fieri possibile per legẽ. vt l. si pr. in fi. ff. de adop. l. q ad certum. ff. loca. Sed impossibile est fm naturã, eandẽ pecuniam peruenire ad plures in solidum, ergo non põt fingi. Huius timore dicit. Pet. qđ non fingiĩ ad plures peruenisse in solidum, sed ad singulos peruenit in veritate, & non nascuntur plures obligationes, sed vna. q̃ tenet plures homines, sicut vn⁹ funis ligat plures boues. Et hoc tenet Cy. in l. si non singuli, & l. pp mutuam. Hoc non placet, qa licẽt in plurib. reis sit oblõ respectu euisdem effectus, & sufficit vna exactio, vt ff. eo. l. 3. in fi. tñ in veritate sunt plures oblõnes, & quilibet teneĩ, propria oblõne, vt ff. eod. l. eandem rem. §. fi. & l. si reus. C. de fideiuss. & l. gñaliter. Tene sol. gl. qđ fingiĩ pecuniã ad quemlibet puenisse ꝓ solido. Nec obst. ꝙ dr,

5 † Lex nõ fingit sup impoĩ, qđ verum est sup eo, qđ est impoĩe in gñe, vt qđ filius sit antiquior pře. Sed si in gñe est possibile, licẽt sit impoĩe in his terminis, qb. loqmur, tunc lex fingit. Exẽplũ impoĩe est, ꝙ ille, q est filius Titij, sit filius meus, tñ qa in gñre est possibile, ꝙ hẽat vnũ filium talẽ, & eius ætatis põt fingi p ius, qđ talis sit filius meus, vt d. l. si pr, cum seq. de adop. Sicut ẽt impoĩe est, ꝙ ille, q fuit apud hostes, sp fuerit in ciuitate, & tñ lex põt fingere, & fingit sic in alijs pluralib. ita hic possibile est in gñe suo, qđ talis pecunia peruenit ad te, & ad me, iõ põt induci p fictionẽ. Licẽt. n. in casu ĩ quo sumus. s. donec pecunia est apud vnũ impoĩe est, ꝙ sit apud aliũ, tñ possibile est in gñe, & ita ego dixi, in l. si is q ꝓ emptore. ff. de vsuc. Vel aĩr impoĩe est, ꝙ eadẽ pecuniã pueniat ad plures in solidũ, & remaneat in effectu, sed bñ põt puenire ad plures, & qđ remaneat apud vnũ in effectu, ita p istã fictionẽ fingiĩ, & induciĩ, ut oẽs teneãtur in solidũ, tñ non in effectu, quia vna exactio sufficit. Concludo ergo, ꝙ duo rei debẽdi pñt insimul ꝯstitui, si hoc agaĩ sine aliqua stipłõne, sicut dictũ est in alijs oblõnib. Dico idẽ in duob. reis credendi p d. l. si non singuli, ĩ. si cer. peta. & l. cum re. Quarto q̃ro, qđ

6 in oblõne, q̃ re ꝯhiĩ, vt eadẽ species reddaĩ vt † in deposito, cõmodato, & simb. Rñ. dẽs scire, ꝙ ex hoc ꝯctu nascuntur duæ oblõnes. Vna priminua ad rei restitutionem, alia secũdaria doli, vel culpæ commissæ in re. Aut ergo q̃ris de illa prima oblõne ad rẽ restituẽdã, & tunc ita demũ ꝯstituunĩ duo rei debendi, si hoc actũ est vt ĩ. loca. l. si diuisa, aliàs qlibet teneĩ pro parte, arg. ff. cõmo. l. 3. §. his. & deposi. l. si duo, licet, qñq; qlibet pro parte teneaĩ, & sic est diuidua oblõ, quo ad oblõnem tñ, vnus soluendo partẽ non liberaĩ, & sic indiuidua quo ad solõnẽ, vt d. l. si duo. ff. deposi. Et de hoc plenẽ dixi in l. eadem. §. Cato. de verb. ob. licet ꝯ hoc dicat gl. sed nescit qd dicat. ff. depo. l. j. §. si apud duos. Si vero q̃ris de oblõne, q̃ rõne doli, vel culpæ ꝯhiĩ, tunc aut est actũ, qđ sint duo rei, & sunt. Aut nõ est actũ. tunc aut vnus tñ ꝯhit, & committit dolum, vel culpam, & ille solum teneĩ in solidum. Aut oẽs, & tũc teneniĩ tãquam rei vt d. l. si duo. deposi. & hoc de reis debẽdi. Rei uero credẽdi in tali oblõne nõ ꝯstituũtur, nisi hoc agatur, ut l. si duo. ff. deposi. Quinto quæ-

7 ro, † quid si in oblõne venit aliquid qđ sit indiuiduum quoad obligationem, & solutionẽ, vt uia, iter, actus, & quid simile. Rñ. gl. q̃ est in l. reos. §. cũ tabulis. ff. eo. ꝙ olim in his ꝯstituebãtur duo rei ẽt si nõ exprimeretur, hodie per authẽ. est aliter tam in indiuiduis, quã in diuiduis. Doc. Moderni reprobant illã gl. qa p ius Auth. nihil est innouatum in modo ꝯstituẽdi, sed in mõ exigẽdi, qa introduciĩ beneficium diuisionis, vt dictum est ĩ. Vñ sicut gñaliter olim in indiuiduis plures tenebãtur in solidum, & si nõ sit dictũ, ita & hodie, & in hoc oẽs ꝯcordãt. Sed an sint duo rei, est opi. Iaco. de Bel. Auth. eo. ti. & tenet, ꝙ sint duo rei, putãs fortẽ, ꝙ semper qñ plures tenerẽtur in solidum, dicãtur cõrei. Pet. & Cyn. ꝯ hãc authẽ. dicunt, ꝙ nõ sunt duo ꝯrei, licẽt in solidum teneãtur, & hoc puto verũ. Primo per casum l. rem hæreditariam. ff. de euict. Secũdo per gl. ff. de verb. ob. l. 3. §. si tñ hoĩem. Tertio per rõnem. In duob. reis credẽdi, si unus egit lit. ꝯte. alius nõ potest agere. ff. eo. l. ex duob. Sed in his, q habẽt actionem in solidum ex nã indiuidui vno agente alius potest agere, ut ff. de verbo. obli. l. 2. §. ex his. ergo nõ sunt duo rei. Plus dico, ꝙ ẽt si expresse esset dictum, ꝙ in solidum tenereniĩ, non essent duo rei, qa esset exprimere ea, q̃ tacitẽ insunt. Sed dẽt sic exprimi, ꝙ aĩo ꝯstituẽdi duos reos sic promittunt, p̃dicta ꝓbãtur. ĩ. de fideiuss. l. rectẽ, & hoc probaĩ p multa iura, q̃ in ꝯreis loquũtur, qñ factum vnius alteri nocet, vel non, vt ĩ. e. l. j. in fi. & alijs, de qb. ĩ. dicam, tũc locum habebit. Præterea posito, ꝙ esset dictũ, ꝙ essent duo rei, & tunc non hẽret locum bñficiũ diuisionis, qa in istis indiuiduis diuisio corrumpit stipłõnem. ff. de uerb. obli. l. stipłõnes nõ diuidũtur. Vñ duo rei oĩno nõ ꝯstituũtur. Et idem dico in duob. reis credendi, ut d. l. 2. §. ex his, & facit de ser. ru. p̃d. l. via ꝯstitui. in fi.

8 Sexto q̃ro, † qualiter ꝯstituẽrut duo rei in oblõne facti. Dico qñq; in oblõne hr respectus ad opus factum, ita ꝙ est explicabile p aliũ, vt l. continuus. §. si ab eo. ff. de uerb. ob. & illo casu sine dubio poterũt constitui duo rei debendi, ut hic, casus est in l. nemo est q nesciat. ff. eo. fm Ia. de Are. Qñq; hr respectus ad ipsum fieri, & personæ industriam, & tunc aut promittẽtes sunt eiusdẽ peritiæ, & pñt ꝯstitui duo rei, quia idem factũ vr vtriusq;. d. l. nemo est q nesciat, fm lec. gl. Aut sunt diuersæ peritię, & tunc non pñt ꝯstitui duo rei debẽdi, quia factum vnius, vr diuersum esse, a facto alterius, fm mẽrem, & fictionẽ: & diuersitas rei, q̃ impedit diuidere, impedit ꝯstõnem duorum reorum, ut ff. eo. l. si id qđ. in fi. tñ uno soluẽte, de æqtate liberaĩ alter ope exceptionis, vt d. l. si id quod in fi. Potest ergo fieri ꝯstõ duorum reorũ in oblõne facti, cum hoc agaĩ, nõ aliter, vt ĩ. dictum est in alijs. Circa vero ꝯreos credẽdi, aut in oblõne venit tale pactum, quod ꝯcernit personam stipulantis, vt promitto tibi seruire in camera, vel in mensa, vel curare te ab infirmitate, similia, & in istis, quia in persona diuersorum diuersa sunt facta, non possunt ꝯstitui duo rei credendi, vel debẽdi ff. eo. l. si id qđ. in prin. coniuncta l. seruus. §. fi. cum l. seq. de ope. lib. Aut non ꝯcernit psonam stipulantis, & tunc aut vtriusq; rei credendi æqualr interest, & in solidum ut ꝓmitto tibi, & Seio scribere librum, & possunt ꝯstitui duo rei credendi, ut l. nemo est q nesciat. ff. eo. Aut nõ interest æqualr vtriusq;, & in solidũ, vt promitto tibi facere domũ in fundo vnius

do vnius

do unius ꝯreorũ, & tũc nõ pñt ꝯstitui duo rei stipulãdi in solidũ, q̃a ĩ psona vnius, cuius nõ est fundus nõ valet stipl'o, vt l. isulã ff. de ver. obl. & de hoc loqtur. d. l. si id qđ fm 2. lec. Ex his patet intell's l. nemo. ff. e. q̃a ex his, q̃ ibi sunt scripta nõ est bñ declata. Septimo 9 q̃ro, † qd de his, q̃ obligãt accessoriẽ. Ista q̃o hẽt duo pũcta. Primo utrum teneantur in solidũ, ẽt si nõ exprimaĩ. Scđo casu posito, ꝙ in solidum teneanĩ, vtrum, sint duo conrei, siue duo rei debendi. Circa p̃mum dico, ꝙ q̃nque obligantur accessorie plures, ꝓ aliquo alienam oblonẽ principaliter suscipientes, & illo mõ ñ tenẽt in solidũ nisi sit actũ. ut ĩ. ad Vell. l. si pñã. & ibi no & idẽ ff de fideiu. l. si Titius. Q̃nq; obliganĩ, ꝓ vno ꝯstituẽdo p̃les, & tũc idẽ, quia q̃libet teneĩ ꝓ parte nisi sit dcm̃, ꝙ q̃libet teneaĩ in solidũ, vel obligauerint se alternatiuẽ, vt ĩ. de ꝯst. pec. auth. si q̃n. Q̃nq; aliq obligantur ꝓ aliquo fideiubendo, tũc q̃libet teneĩ, in solidum, & si non sit dcm̃. Inst. de fideiu. §. si p̃les. & ĩ. ti. 1. l. nõ rectè. Q̃nq; p̃les obliganẽ ꝓ alio, s. in mãdato, & tunc diuersæ sunt gl. Prima est. ff. mandati. l. si mandato Titius §. Paulus r̃idet. el 3. q vĩ velle, qđ hodie reqratur, qđ exp̃sse agaĩ. Exp̃ssius dicit l. creditor. §. duob. e. ti. ꝯ̃nũ, s. quod in mandatariis, nõ sit aliud, innouatũ hodie, tenet, gl. ff. q̃ iussu. l. fi. & id puto uerius, p id, ꝙ no. in d. §. si p̃les. Inst. de fideius. & d. l. non rectè. ĩ. ti. 1. & hic tenet Doct. quia p auth. nil est innouatum in mõ ꝯstituẽdi, vt ĩ. dcm̃ est. Venio ad fm̃, & q̃ro, q̃ est rõ diuersitatis ĩter p̃dcõs casus. Credo, qđ primo casu q̃n p̃ncipl'r oblonem alterius suscipiũt, si hoc agaĩ, ꝙ teneanĩ in solidũ tũc sunt duo rei, ut d. l. si pñã & hoc ibi no. Qđ vr̃ exp̃ssũ. ff. ad Velleia. l. vir vxori, §. fi. cum l. se. In his verò, q̃ se ꝯstituũt, ꝓ alio soluturos, nõ obliganĩ in solidũ nisi agaẽ. vel alternatiuẽ ꝓmittant, & tũc an dicant duo rei, dic vt statim dicam in duob. fideiussorib. & mandatorib. q̃a eadem est rõ ut l. fi. ĩ. de ꝯst. pec. In duob. verò fideiussorib. & mandatorib. licẽt teneanĩ in solidũ, tũc si nõ sit dcm̃, licet dicaẽ fideiussores. ff. de fideius. l. si Titi⁹. nõ tñ sũt duo rei dẽndi, ut patet ex diuersitate nominũ, & titulorũ. Nã si idẽ essẽt quare fecisset p se titulũ de duob. reis à ti. de fideiu. & mã. Scđo patet ex tit. ꝓx. ĩ. ꝯiuncta l. ut fideiu. ff. de fideiu. Præterea, licẽt fcm̃ vnius fideiussoris noceat, ut l. pe. ff. eo. nõ tñ fcm̃ vnius fideiussoris, nocet alteri, sed solum sibi suisque successorib. ut l. si seruũ. §. nũc videam⁹. & ibi no. de ver. ob. Ad hoc ergo vt iura duorum ꝯreorũ hẽant locum inter se, necesse est qđ hoc exp̃ssè agaĩ, qđ tanq̃ duo rei inter cedãt vt exp̃ssè hr̃ in d. l. uir uxori. § fi. & l. seq. Plus dico, ꝙ si expressè agaẽ, qđ ĩ solidũ teneanẽ hoc casu nõ sufficeret ad ꝯstõnẽ duorũ reorũ, q̃a esset exp̃ssio eorũ, q̃ tacitẽ insunt, ut ĩ. tit. 1. l. nõ rectè. Est ergo necesse, qđ tãq̃ duo rei ꝓmittẽt, & hoc de p̃nb. reis dẽndi, p̃les vero rei credẽdi acces10 soriẽ nõ cadũt. Octauo q̃ro, † qd ĩ p̃nb. gerẽtib. aliqđ offm̃, vel aliq̃ administrõnẽ, dixi in in rep. l. 1. §. p̃les. de exer. nũc q̃ro quãr obligẽtur. Circa qđ dico, ꝙ aliq̃n p̃les gerũt aliqđ negotiũ spõtè nullo p̃cedẽte mãdato, & tũc dico, ꝙ nõ tenẽĩ ĩ solidũ, sed ꝓut q̃sq; gesserit, ut l. cũ alicui. ĩ fi. ff. de neg. ge. & qđ no. ĩ gl. Q̃nq; p̃cessit aliqđ mãdatũ à lu. vel ab hoĩe, & tũc aut administrõ vl' offm̃, qđ gesserũt, est publicũ authoritate, & vtilitate, aut est priuatũ utilitate, & publicũ authoritate: aut priuatũ authoritate, & publicũ vtilitate, aut est priuatũ authoritate & utilitate sil'. Primo casu q̃libet teneẽ in solidũ, ut l. Imperator. ff. ad mun. in l. magr̃atib. ff. de magi. ꝯuen. & sunt duo rei dẽndi, sed no p oĩa, ut l. si pupill⁹. §. 3. ff de ad. tu. Et hoc dico siue sit administrator ordinarius, siue delegat⁹, ar. l. ex fcõ de neg. ge. ĩ. de mag. ꝯuẽ. l. fi. & qđ ibi no. in vlt. gl. licẽt interdũ sit aliqua drĩa ĩter illã mãm, q̃ tractaui ĩ d. §. si p̃les. Scđo casu est publicũ authoritate nuntius, sed vtilitate priuatũ: tũc idẽ, q̃a q̃libet teneatur ĩ solidũ. & sũt duo rei debẽdi, sed nõ p oĩa, ut d. l. si pupillus, de adm. tu. & l. 1. § nũc tractemus ff. de tut. & ra. dist & de adm. tu. l. 2. cũ simb. Et qđ dico de tutore, idẽ ĩ curatore, & in actorib. ab eisdẽ ordinãdis ut l. furto. in fi. de neg. ge. Tertio casu, q̃n administrõ est priuata authoritate, & vtilitate, & tũc aut sunt exercitores, aut institores, q̃a oĩs administrõ dr̃ eis mandata in solidũ, credo eos teneri in solidum, & esse duos reos licet nõ p oĩa, ut d. l. 1. §. si p̃les. de exer. cũ sua gl q̃ eos ꝯparat tutorib. vt l. si pupillus. de adm. tu. Aut loquimur in p̃nb. ꝓcuratorib. & tunc aut fuerunt facti in solidum & erunt duo rei, sicut tutores, ut l. creditor. §. duob. ff. mã. & quod ibi no. in prin. gl. ibi est verus intell's illius §. q̃a offm̃ erat eis commissum in solidum, sed erat dubium, qualiter oblo q̃ ꝯ̃hiẽ occasione doli, vel culpæ, cõmittiẽ, & dic in solidũ. Nã si ĩtelligeremus, qđ esset actũ, qđ in solidũ tenereni, nullũ esset dubiũ illius. §. nec est in hoc aliqd inouatũ, p iura Auth. licẽt gl. aliter dicat, & malè, q̃a in mõ ꝯstituẽdi nil innouaẽ, vt pluries dcm̃ est, q̃a ĩ rĩa ẽ, ꝙ q in solidũ pñt administrare, ĩ solidũ teneanẽ, ut l. si p̃les. de cur. bon. dã. Si vero administrõ nõ fuit ꝯmissa in solidũ, & tunc unus nõ põt agere sine alio. quilibet teneẽ de suo tm̃ facto, nec erunt duo rei, ar. l. cum alicui in fi. de neg. ge. l. si tñ p̃les. ff. de exer. in princ. & hoc de reis debẽdi. Plures verò reos credendi nõ aduerto posse ꝯ̃hi, q̃a 11 q̃libet ageret ꝓ suo interesse. Nono q̃ro † plures mercatores gerũt vnã mercãtiã, uel vnã negotiationẽ, an ex ꝯ̃ctu unius q̃libet teneaẽ in solidũ, & q̃libet possit agere, & an sint duo rei. Pet. & Io. dñt, ꝙ sic. & Cy. seqtur eos ĩ l. i cer. pe. l. cũ te. ad similitudinem tutorũ & magr̃atuũ. Certè malè dicit, & ꝯ̃ casũ l. si tñ plures ĩ p̃ri. ff. de exer. Tu dic, ꝙ aliq̃n a plurib. agitur eadẽ negotiatio, q̃ decerniẽ ex publico, & tũc fateor, ꝙ sũt duo rei actiuè, & passiuè, ut l. si unus, in prin. ff. de pact. & l. si duo. ff. de arb. & l. idem in duob. ff de pac. vbi loqĩ de p̃nb argẽtariis, q̃b. offm̃ decernebaĩ ex publico ff. de edẽ. l. si q̃s ex argentariis, in no l. q̃dam. & numularios. ff. e. ti. Facit, ꝙ dr̃ de magi. ꝯuẽ. l. magr̃atus. ff. de loc. pub. fruẽ. l. 1 vbi vterq. loctorũ in solidũ hẽt actionẽ. Si uerò talis negotiatio fuerit propria uolũtate assũpta non ex publico, & tunc aut p̃les gerunt istã negotiationẽ, & mercãtiã p suum institorẽ, vel exercitorẽ, q in vulgari appellãtur factores, & q̃libet eorũ tenet in solidũ institoria, seu exercitoria, vt ff. de exer. l. 1 in fi. cũ l. se. & de institoria, l. hẽ̃ litt. §. fi. & l. seq. & satis arbitror eos esse duos reos debẽdi, q ad idem, & eãdẽ oblonem utriusq; teneri ꝯstat, & esse oblatos, vt l. 1. §. pe. de exer. & sic talis actio est natiua, nõ datiua. Itẽ sñĩa lata ꝓ uno, prodest alteri, ut d §. pe. Itẽ puto, ꝙ l. fi. ĩ. e. hẽat locum in eis, per illam rõnẽ, ne in plus, &c. ut l. 2. de exer. Dico ergo, ꝙ sunt duo rei debẽdi: duo vero rei credendi istõ mõ oĩno nõ ꝯstituuni, q̃a ex ꝯ̃ctu exercitoris, vl' institoris, nõ q̃rit actio nisi cessa aut nisi ĩ subsidiũ l. 1. in fi. & l. seq. ff. de inst. & l. si cũ. §. 1. de exer. Si uerò, talẽ negotiationẽ, vel mercantiã gerũt p seipsos, tũc aut ambo sil', & q̃libet tenetur ꝓ portione, quam habet in negotiatione, ut l. si tñ plures in prin. de exer. Aut exercent separatim, puta si duo sint socii, unus exercet Perusii, alter exercet Florentiæ, & tunc q̃libet teneĩ in solidũ. Vñr. n. inuicẽ in societate p̃positi, ar. l. eius, q in prouincia. ff. si cer. pe. & C. de sab. l. iure prouisum. li. xj. l tradõ. §. fi. ff. de acq. re. do. ꝓ hoc facit illa rõne, ĩ plus, &c. qđ tenet la. de Are. in d. l. si tñ p̃les. in prin. ff. de exer. li12 cẽt gl. in l. 1. in fi. e. ti. variet. Decimo q̃ro, † instõr, & exercitor pñt ꝯueniri ex eorũ ꝯ̃ctib. licẽ p̃ponens, & q̃libet eorum ĩ solidũ, an dicanĩ duo rei in solidũ. Vr̃, ꝙ sic, ut l. 1. §. pe. de exer. Contrariũ puto verius, ꝙ vnus teneaĩ p̃ncipl'r, alter accessoriẽ, & iõ magis ipsos ꝯparamus fideiussori principali, vt in p̃re, & filio, l. cũ filius. in prin. de ver obli. Cõstat aũ fideiussorẽ, & principalẽ nõ esse duos reos, vt no. in ver. auus de sol. l. cum q̃s pro eo & qđ no. p Doc. ĩ. e. l fin. 13 Vndecimo, q̃ro, † p̃les dñi ex fcõ vnius serui ĩ solidũ teneneĩ de peculio. vt ff. de pec. l. & ancillarũ. §. si q̃s cũ seruo. cũ si. an tenebũẽ vt duo rei? Br̃ dicerẽ, ꝙ q̃n q̃libet tenetur in solidũ, aut tenẽtur rõne, peculii, qđ est penes seruũ tm̃, vel in loco cõi, aut respũ peculii, qđ est penes se tm̃. ff. de pec. l. si noxali. §. fi. cum 1. ll. seq. Primo. casu dicerem eos, esse duos reos, q̃a ad idem, & eodẽ respectu teneni, & eadem oblone, sicut duo rei, sicut dixi. ĩ. in p̃nb. p̃ponẽtib. institorem. Scđo casu dico, nõ eẽ duos reos, q̃a in singulis p̃sonis ꝓpriũ est per se peculiũ, ergo &c. vt l. si id ꝙ. ff eo. Itẽ q̃a actio de peculio hẽt nãm actionis realis, vt l. q̃situ. in prin. ff de pec. no. Cy. ĩ. ꝙ cum eo. l. dñm, & sic q̃libet vr̃ p se teneri, in solidũ ad rẽ diuersã. Duode14 cimo q̃ro, grã huius, † q̃ diuersitas impediat ꝯstõnẽ duorũ reorũ. Circa ꝙ dico, ꝙ q̃nq; est diuersitas ĩ oblone ꝯ̃cta rpe, q̃a vnus obligaĩ uno tpe, alius alio, & tũc aut est diuersitas modici tp̃is, & nõ impedit ꝯstõnẽ duorũ reorũ, ut l. duos. § fi. ff. e. Aut interuenit ĩteruallũ, & tunc aut fuerũt duo simul interrogati, vel interrogauerunt. & vnus statim, alter ex iteruallo rñ. uel alteri ex interuallo rñsum est, & vitiaĩ ꝯstõ duorũ reorũ debẽdi, et credẽdi. l. si ex duobus. in prin. ff. e. Aut separatim q̃libet fuit interrogatus, et q̃libet interrogauit, et sic separatim rñsum est ex interuallo, respũ p̃cedentis oblõnis, seu incontinenti, respũ factæ interrogationis: et tunc aut in sequenti oblõne fuit habita mentio primæ, vel exp̃ssè, hoc acto, ꝙ essent duo rei, et non impedit ꝯstõ duorum reorum, vt l. 2. in prin. ff e. Facit l. Modestinus, ff de sol. Aut in secũda oblõne non fuit facta mentio primæ, tunc non erunt duo rei, vt Inst. e. §. 1. Q̃nque est diuersitas in oblonis forma vt puta ego emi, et ex cã emptionis p̃tiũ ꝓmisi, alius ꝓmisit p̃rium p stiplonem, cum ipse non emerget, et tunc vitiaĩ ꝯstõ duorũ reorũ, q̃a oẽs leges, q̃ loquunẽ de duobus reis, dñt ꝙ ꝯstituuniẽ. ex stiplõne, vel ex alio ꝯ̃ctu, vt l 1. et 2. et l. eãdẽ in prin. ff. eo. ꝓbaĩ. ff de in rem ver. l. si pro patre. in §. fi. vbi pr̃, qui obligatur per iussum, et filius qui obligatur ex mutuo, non sunt duo rei. Et hæc ꝯclusio patet in principali, et fideiussore, q non sunt duo rei., vt dictum est, q̃a ex diuersis oblationib. tenentur. Præterea ex diuersitate formæ oblonis inducitur diuersitas causæ vt patet in exemplo præmisso, sed diuersitas causæ impedit cõstitutionem duorum reorum, vt statim dicam, ergo etc. Non obst. l. reos, in prin. ff. eo. vbi dr̃ diuersis actionib. qđ expone, vt ibi dicam. Q̃nq; est diuersitas in oblonis substantia, q̃a licẽt in eadem forma ꝓmittant, vnus rñ obligatur ciuil'r, et nãliter, et alter naturaliter tm̃, tunc nõ impediĩ ꝯstõ duorum reorũ, vt l. si ex duob. §. fi. ff. e. Q̃nq; est diuersitas in oblõnis cã, q̃a licẽt eadẽ q̃titas sit promissa, tñ cã oblonis aliter respicit unum q̃ alium, et isto casu irritaĩ ꝯstõ duorum reorũ. l. q seruum. ff de interro. ac. et ibi gl. mag. et ff. e. l. si id qđ. ꝓut ibi loquitur de dote. Q̃nque est diuersitas in re, quæ in oblationem deducitur; et tunc vitiatur constõ, l. si id quod. ff. eod. Q̃nq; est diuersitas in qualitate, et est hic aduertendum, quia aut talis qualitas superuenit post ꝯstitutionem duorũ reorũ inde factã, et nõ vitiaĩ ut l. eãdẽ. §. sed si quis. 2. rñ. ff. e. Aut ista diuersitas fuit in prin. et tunc aut impossibile est talem diuersitatem reduci ad paritatem, et vitiaẽ ꝯstõ duorum reorum, vt d. §. sed et si q̃s. 1. rñs. Aut p̃t reduci ad paritatẽ, vt si est diuersitas tẽporis, vel ꝯstõnis, vel loci, nam in quolibet p̃dictorũ possibile est uenire tp̃s. quo q̃libet teneatur æqualiter, et non vitiatur cõstitutio duorum reorum, ut l. ex duob. la. 1. & l. eandem. §. fi. ff. e. & Inst. e §.

fi. Et si dicas, q̄ est rō quare diuersitates impediūt ꝯstōnē duorum reorum? R̄n. licèt in veritate oblōnes duorum reorum sint plēs, vt d.l.eandem.§.fi.ff.e.& l.reos & l.si reus.eo.ti.l.gnālr.de fideiuſ.Inst.§.j. tñ leges volunt, ꝙ hēant tñ effectum vnius, vñ de iure ciuili nō admittunt.qa esset tanta diuersitas, ꝙ ius non posset fingere, quod loco vnius hērent,tūc impediretur ꝯstō,vt ff.e.l. nemo. Sed pōt dici,sicut diuersitas qualitatis in die,vel in ꝯditione viriat stipulationē ut ff.de verb.ob.l.1.§.si qs simpliciter quare nō vitiat ꝯstōnem duorū reorum? R̄n.ꝙ ibi loquit̄ in stiplone, q̄ fm veritatē, & fm fictionē est vna. Vñ diuersitas qualitatis nō recipit̄, ar. l.eū cui ædes,ff.de vsuc.Hic sunt plēs oblōnes veræ, licèt vna in effectu, & ideo pōt diuersas qualitates recipere, vt l.rerū mixtura.ff.de vsuc.

15 Tertio decimo q̄ro plēs† fecerūt pacem cum plb.& promiserunt qlibet in solidum se inuicem non offendere, sub pœna centum librarū: unus fuit ab vno offensus, an oēs de illa parte pñt agere in solidū tāq̄ ꝯrei credēdi,& an oēs ex parte offendentis pñt conueniri in solidum vt rei debendi? Vidi quosdam q reputant se multa scire tenentes. qd sic. s. ꝙ omnes de parte offensi pñt agere, & oēs de parte offendentis conueniri.Sed hoc est falsum.Nam prout in oblone uenit non offendere, cohīt personæ cuilibet stipulantis, & promittentis. Alia enim est offensio in persona vnius, alia in persona alterius:& sic non sunt duo rei actiuè, & passiuè, quia est diuersitas in re,vt l.si id quod. ff. eod. Si verò istam obligationem respicimus,prout pōt cuntineri pœna,& tunc idem. qa resultat diuersitas cāæ:nam ei,q est offensus,debet̄ dcā pœna suo noīe,& suę offensionis cā,aliis uerò nō debet̄ noīe offensionis alienæ,seu alieno noīe,& sic vitiat̄ ꝯstō duorum conreorum, ut d.l.si id, qd.ff.e. Si vero istam oblōnē respicimus, ꝓut ꝯtinet pœnā,ñ est conreus alius,sed alii si sunt plēs,nisi oblō pœnalis ex una offensa esset cuilibet,& à quolibet fcā in solidū,vñ pñt esse ꝯrei inter se, qa nō resultat diuersitas cāæ,nā qlibet dēt,& cuilibet debet̄ offensa aliena. Dico ergo, & si pœnalis stiplo fuerit simplr adiecta, ꝙ intelligat̄ fm materiā p̄cedētis oblonis, vt qlibet videat̄ ꝓmisisse ꝓ sua offensa tm̄,& cuilibet,ut ꝓmissum ꝓ offensa fcā ī sua ꝑsona tm̄,ar. de vsu. l.stiplatus.& ff.de le.1.l.si legan ser.& de dā.infe.l.dāni infecti,& de uer.ob.l.inter stipulātē in prin.in gl.Si verò in stiplone fuerit expssum,ꝙ vna offensa sit ꝓmissa pœna cuilibet in solidum actiuè, & passiuè,tūc dico,ꝙ non sūt duo ꝯrei,per ea q̄ dicta sunt,& de rigore uno soluente,alius remanet oblatus, & si uni solueret̄,alteri ie maneret actio,sed de æqtate obstat exceptio, ut d.l.si id quod.in fi. ff.e.

16 Quartodecimo q̄ro,†si plēs sūt,q ex delicto tenētur in solidū cuilibet an sint ꝯrei. R̄n. nō,qa nō tenent̄ ī solidū. Qd apparet, qa vnus soluens nō liberat aliū, vt l.si id qd. §.fi. de ıur.om.iud.& l.itē Mela.§.si plēs.ff.ad l.Aql.s.de cond.fur.l.j.& iō nō p̄t dici,vna obligatio in effectu,ꝙ reqrit nā conreorum.item snīa lata ꝓ vno,nō prodest alteri rēr,ut d.l.denunciasse.§.fi.ff.de adul. Quintodecimo

17 †q̄ro,qd si plēs tenent̄ ex quasi maleficio,an sint ꝯrei? Istud est dubium & uī, ꝙ nō, sed qlibet tenet̄ ꝓ parte,ut l.fi.§.si plēs.& ibi oo. ff.nau.cau.sta.& no.p gl.Inst.de ob.q̄ ex quasi mal.§.fi.In ꝯtrium vī ꝙ sic,ff. de his q deie.uel effude.l.j. in fi.& l.se.& no.ff.de act.& ob. l.ex maleficiis.in §. hīs. & §.is qnoq;.in vl. gl.Quid dicemus? Dic,ꝙ nō sunt ꝓpriè,& oīo duo rei,sed quodāmō:sicut plēs tutores sunt ēt quasi duo rei, sed nō p oīa,ut dixi s.in 8. q. Qd apparet, qa sicut illi tenent̄ in solidum ex quadam necessitate legali, sic isti ex quasi maleficio,ut d.l.j.§.fi.ff.de his,q deie.uel effu.Itē sicut in illis est bñficiū ordinis,ut primo ꝯueniat̄ iā gerēs q̄ nō gerēs,ita & in istis qui tenent̄ ex quasi maleficio, ut prius ꝯueniat̄ faciens, q̄ alii, vt l.si verò.§.interdū,de his,q deie.vel effud.& no.ff.e.tit.l. 2. Itē sicut inter illos unus soluens hēt ꝯ alios bñficiū utilis actionis, ita īter istos, ut ff.de his q deie.uel effu.l.si uerò.§.cum āt.ff.nau. cau. stab.l.fi.§. si plēs.& ibi no.& qd no.Inst.de ob.q̄ ex quasi male. §. fin. Itē sicut inter illos hēt locū bñficiū diuisionis,ita inter istos,qa tñ teneant̄ ꝓ parte opposito bñficio diuisionis,sed ipso iure tenent̄ ī solidū, ut d.l.1.§.fi.licèt nr̄i,Doc.nō dicāt hoc nec declarēt. Itē apparet, qd unius solutio liberat alium,ut d.l.1.§.fi.cum l.seq. Sextodecimo

18 q̄ro,†filius acqsiuit obligationē, & actionē ea cā peculii ꝓfectitii, & sic ēt hodie acqritur pr̄i,licèt apud filium remaneat nālis, an pr̄, & filius erūt duo rei credēdi? Et hic uī ꝙ sic, q̄q̄ apud unū sit ciuilis tñ apud aliū est nālis:vī tñ idē,& ex eadem cā, & iō nō impedit̄ ꝯstō duorū reorū.l.si ex duob.§.fi.ff.e. Et hoc tenet gl.ff. de ꝯd. id. l.frater à fratre,in gl. mag. Hoc ēt vī uelle tex.ff.de pac.l.si unus in prin. Cōtrarium puto,qd nō sint ꝯrei. Primo, qa hic est diuersitas in cā,nam filio debetur ex suo ꝯctu. & debet̄ pr̄i ex dispōne legali. Præterea si essent duo ꝯrei,debitor posset filio soluere ēt pr̄e, argu.ff.de sol.l.vero ꝓcuratori.§.j.& in l.aliud,sed filio nō posset solui pr̄e vetāte.l.qd seruus.ff.depositi.& ff.de so.l.si qs seruo,&c. Preterea apparet:ꝙ pcñi filii,uel iusiurādū delatū ab eo pr̄i, nō nocet, ut ff.de pac.l.ꝯ iuris.§.fi.& ff.de iureiu.l.q̄to magis,cum si.qd secùs est in duob.reis.ut j.dicā. Nō ob.ergo gl.in l.frater à fratre: qa ibi est dictio,quasi,q̄ est nota improprietatis. Idē dicit in l.si unus,ubi filius,& pr̄ ęqparant̄ duob.reis credendi,qa vtriq; pōt solui añ ꝓhibitionē pr̄is,non tñ sunt duo rei, sed magis ęqparo, eos cedēti, & cessionario.ut l.3.j.de don. XVII. & vlt.circa p̄missa cōcludendo, dicas duas regulas.Prima est,ꝙ sint plēs rei dēndi. Quæro q sunt illi?

19 sunt.n.†qn̄ plēs in solidū dēnt idē verè, vel fictè ex vna & eadem cā prīcipaliter,& ex volūtate eorū. Expone hāc r̄lam plēs ī solidū. Dixi in solidū, qa secus si ꝓ parte, ut l. eos.§.cū ī tabulis.e.ti. Et hoc vult dicere hæc Auth.ut s. dixi. idē, qa secùs si diuersū,vt dixi s.in xii.q. Dixi ex eadē cā pp id,ꝙ s.dixi.q.xij.uerè,uel fictè dixi,pp ea,q̄ dixi s.e.q.6.principlr dixi,qa secùs ī accessoriis,ut s.dixi in 7. q. Ex uolūtate iō dixi,qa si sunt ex necessitate,non sūt ꝓpriè duo rei,ut dixi s.in 8. q. vel plēs ex quasi maleficio,ut s.in av.q.vel ex nā rei in-

20 diuidua,ut s.in q.3. Scda r̄la est,†plēs rei credēdi sūt,qn̄ plib.in solidū dētur idē verè,vel fictè,ex vna eadēque cā principlr ex voluntate. Principalr dixi,qa secùs si uni principaliter, alii ex ꝯñtia, ut s. dixi in 6.q.& supra,in proai. q. Cætera verò sunt exposita supra.

21 De secūdo verò,qualr exigant̄,& agant,est vidēdum. Et primo q̄ro,†an plēs rei debēdi pñt simr cōueniri. Ad qd dicas,ꝙ qñq; vult qs plēs reos ꝯuenire & quēlibet pro parte virili,& tunc sine dubio pōt,ut l.3.§.1.cum si.ubi no.ff.e.est autem dubium,an in diuersis libellis possit hoc fieri, an uero vno & eodem libello.puto quod tam diuersis libellis,quā vno,& vī colligi,ff.de ap.l.si. q separatim in prin.§. 1.& hac authē.hoc ita.& idem dico de duob.reis credendi. qa qlibet p̄t agere ꝓ parte, ut probat̄ ex§.fi.d.l.3, & ēt ꝓbat̄ p æqparōnē,q̄ facit l.a.ff.e. quæ sic pōt itelligi.& dic,vt ꝓbat̄ ex fi.d.l.2. Et puto,ꝙ eodem libello.siue diuersis. ar.eorum,q̄ dicta sunt in reis debēdi,& facit optimè. j. de accu.l.si accusatorib.& quod ibi no. Qñq; qs uult ꝯuenire plēs reos debēdi & quemlibet in solidum. Et hic est aduertendum, si quidem uolo eos ꝯuenire,simul,& eo.libello, protestando, ꝙ una solo sufficiat,possum,ut hac auth. hoc ita.& in corpore vnde sumitur,& ꝓbatur s.si plures una sen. fue. ꝯde. l.j.ubi innuit,ꝙ potuit eos iudex cōdemnare in una sentētia in solidum, ergo sic erat petitum, qua sententia debet esse ꝯformis,libello.facit ff.de re iu.l.Paulus.ff.mīda.l.si mandaro Titi.§.Paulus rñ. Et hoc ēt tenet ibi gl.& idē dicit Dy.de le.2.l.si plurib.ff.comm.& in d.l.a.§. 1.p la.de Are. pro hoc facit ff.de ver.ob.l.in executione.§.in solidum. Si verò, vult eos ꝯuenire in solidum,nō facta protestatione, qd vna solo sufficiat vel similib.uerbis appositis, q̄ hñt vim p̄dictæ protestationis,tunc talis libellus non dēt admitti,ut s.de fideinf. tut. l.1.& no.ibi per glo.sup uerbo agi. q̄ exponit, ita ꝙ exigat. q. d.secùs si diceret,ꝙ una solo sufficiat. Et eodem mō credo ēt duos reos credendi posse agere ea rōne. Facit prædicta l. si accusatorib. j. de accusa. Sed ꝯ p̄dicta

22 opp.de acq. plu. ar.l.s. iter.§.Cassius,ubi dr̄,ꝙ plēs non pñt uno,& eodem libello ꝯueniri, nec agere,sed dēnt separatim. R̄n. qa licet ibi permittatur agi separatim,nō tñ prohibet agi sil̄,si consentiant, imo poterunt, ar.ad hoc,ff.de no. ope. nun.l.stiplo.in §.fi.probat̄. ff.fam.erc.l.hr̄des,§.si inter. Item facit,qd no.per Cy.s.si cer.peta. l.eo qd,licèt in eo, quod ibi dicit diuersis actionib. fortè non bñ dicit ar.ff.de act.emp.l.non est nouum,cum sua gl. Qñq; qs unlt ꝯuenire plures in solidum separatim, & in diuersis libellis,tunc liqdem simul,& eodem tpe ꝯ plēs porrigit libellum,seu libellos, puto debere dici idem. ꝙ quando uno libello, ar.d.l.s.iter.§. Cassius Fateor tñ,ꝙ ad petitionem partis aduersæ possit agēs ꝯpelli eos ꝯuenire in uno libello, & eos diuersis instantiis non molestare arg. l.non est.ff.de act.emp. & de leg. 1.l.hmōi.§.fi. Si uero primo datus est unus libellus,secundo offertur alius, tunc si quidem loquimur in plurib.reis credendi post litis cont. ab vno,alius non auditur,ut l.ex duobus.ff.eo.& ibi dicemus. Si uero in reis debēdi,in hoc ego reperio opi. Nam gl.in Auth.eod.circa fi.dicit, ꝙ uno conuento, non potest alius conueniri pendente iudicio. Idem dicit Azo in summa huius tit. Dy.uero in l.2.ff.e.dicit,ꝙ gl. dicit uerum pendente cā principali p l.quoties.in §.si creditor.ff.de pecu.secus pendente cā appellationis,ut l.creditor.in princ.ff.mand. Iacob.de Are.uī tenere ꝯ gl.per d.l.creditor.s.alle. Ego puto eum benè dicere cū inter causam principalem, & cām appellationis non possit reddi rō diuersitatis. Non ob.l.quoties.§.si creditor.in prin.quia ibi non loquit̄ in duob. reis fm ea, q̄ dixi in xj. qō.sed in his, quorū electio unius, & sine exactione liberat̄ alius mero iure, ideo interim aliū non pōt ꝯuenire,ut l.si ex duob.in prin.de pecu.sed in æqtate uno reperto nō soluēdo, pōt alius conueniri, vt l. si ex duobus præalle.q̄ æquitas non hēt locum nisi lata snīa, & facta executione ꝯ unum,cum peculium sp possit crescere,vt l.q̄situ̅.in prin.ff.de pac. sed nos loqmur in duob.reis,in quibus unius electio. non liberat aliū mero iure,vt no.ff.e.l.2.& l.4.iō vno ꝯuento,alius pōt conue-

23 niri,vt d. l. creditor, in prin. s.man. †Secūdo q̄ro,quid si uoum tm̄ ex duob.in solidum vult ꝯuenire, ita ꝙ non aliū. Br̄ dico. Quidam sunt proprie duo rei,vt plures tutores,& plures negotiantes,& alii similes de qb. s.in 8.q.dixi,& isti,d iure antiquo hñt bñficiū diuisionis vt legib.vulgarib.& de his nō loquor. Itē plēs obligan accessoriè,isti habent beneficium diuisionis ex epl̄a diui Adria. in §.si plures. Insti.de fideius.cum si.& de his etiam non loquor. Quidā sunt quodammodo duo rei, ut quando plib. una res commodatur vel deponitur,& loquitur de oblone secundaria,quæ ꝯhitur rōne doli,uel culpæ,ut dixi s.in proxi.q.principali,in q.4.& isti non hñt beneficium diuisionis, fm Iac.de Bel.quia l.non cauetur contrariū: puto, ꝙ ēt de iure antiquo habebant beneficium diuisionis, sicut plures tutores,ut in l.1.§.si apud duos. ff.depo.& de his non loquimur. Sunt alii,qui sunt duo rei verè,& propriè, & de his loquimur & constat, quod de iure ffforum, & Codicis, creditor poterat

con-

ꝯuenire vnũ in ſolidũ, per iura ſſorum, vt in hac l. j. ff. eo. l. 3. §. j. ĩ. loca. l. ſi diuiſa. cum ſi. Sed an hoc ſit hodie immutatum ꝑ ius Auth. & ꝑ hanc auth. eſt vidẽdum. Dico ergo, aut plures rei debendi ſunt ꝯſtituti ex ꝯ̃ctu celebrato cum vno, & plures dñi ex ꝯ̃ctu vnius inſtitoris, vel exercitoris, vt dixi ĩ. in q. 11. & tunc nihil eſt immutatũ, & remanet firma rõ l. ſi tñ plures, ff. de exerc. Nam hæc auth. in corpore vnde ſumiẽ, loqtur ꝓprie de duob. reis conſtitutis ex ꝯ̃ctu celebrato cum plurib. Aut plures rei ſunt ꝯſtituti ex ꝯ̃ctu cũ plurib. celebrato, vt rñr fit, & tunc aut in oblõne erat aliqđ indiuiduũ, & ꝑ ius auth. nihil eſt innouatum, qa eorum diuiſio rũperet ſtipłonem, vt l. ſtipłones non diuidunẽ, de ver. obl. & hæc auth. loquitur in his, q̃ ſunt diuidua, licèt glo. ff. eo. l. reos. §. cum in tabulis, dicat ꝯ̃, & male, vt dixi ĩ. in 5. q. Aut in oblõne venit aliquod diuiduum, & ꝑ iura auth. eſt immutatum, vt hodie, ſi vnus in ſolidum conuenit, ꝙ hẽat beneficium diuiſionis, niſi alius ſit abſens, vel inops, vt in hac auth. ꝙ eſt verum, qñ ꝑ ꝯſtõnem duorum reorum alternatiuè, vel ex altera parte fideiuſſio interuenit, aliàs puto ꝙ de iure antiquo nihil ſit derogatum, vt j. dicam, vnde per iſtam auth. ſolum in modo exi- 24 gendi eſt mutatum, non in modo ꝯſtituendi. Tertio q̃ro, † quid in plurib. reis credendi. Rñd. per ius auth. in eis nil reperitur innoua- 25 tum. Et hoc tenet gl. in auth. eo. circa fi. Quarto q̃ro, † an in his caſibus vbi plures rei conueniuntur in ſolidum ſimul vno vel diuerſis libellis ſit aliquid innouatum? Dico ꝙ ſic. Nam olim non reperiebatur prohibitum, licèt proceſſus eſſet ſimul inchoatus, ꝯ̃ vnũ ꝓcedere, & ꝯ̃ alium ſuperſedere, imò permiſſum, vt l. non idcirco. ff. de iu. Hodie verò dico, ꝙ ad partis petitionem cõiter negotium dẽt examinari, & cõiter terminari, vt hac auth. & in corpore vñ ſumiẽ. Et puto, ꝙ ſi aliter ſerẽ ſñĩa, ꝙ per appłonem reſcinderetur, ar. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. l. j. in fi. & ſic eſt immutatum in modo ꝓceden di. Secundo, olim poterant plures rei ꝑ ſñiam in ſolidum ꝯdẽnari, & ꝑ ꝯñs poterat fieri executio ꝯ̃ quemlibet in ſolidum. hodie vero puto, ꝙ ſi eſſent ſic in ſolidum ꝯdẽnati, in tpe executionis fieret excuſſio facultatum vtriuſq;, & ſi vterq; eſſet ſoluendo fieret executio pro parte, vel ſi alter pro ſua parte non eſſet ſoluendo fieret ꝯ̃ alium, & hoc vult dicere tex. in corpore ibi, vbi ſubſtantiæ eorum qualitas examinabitur, quod eſt per ſñĩam, vt ibi patet ex ordine literæ. Dices ergo, Beneficiũ diuiſionis põt opponi poſt ſñĩam ꝯ̃ l. ſi fideiuſ. in fi. ĩ. ti. j. & ibi no. per Dy. ff. de fideiu. l. ſi dubiteẽ, & ꝑ Cy. in d. l. fideiuſſor, & in l. exceptionem in vlt. q. ĩ. de prob. Dico, ꝙ caſu iſto, vbi plures ꝯueniunt ſimul hoc acto, ꝙ vna ſoſo ſufficiat, eſt verum quod ego dixi, nec eſt neceſſe, ꝙ tũc talis exce. opponaẽ, quia tunc de diuiſione facienda, prout quilibet ſoluendo eſt, vr̃ agi tam ab actore, quam a reo, cum lex ſic diſponit, ſed qñ fit ꝯuentio in ſolidum ſimplr̃, imputet ſibi qui exceptionem non opponit. In hoc ergo eſt aduertẽdum, ꝙ ſi actor vult aliquem ex duob. reis ſeparatim ꝯuenire, eſt locus beneficio diuiſionis pẽdente proceſſu, vt in Auth. eo. §. j. ſed ſi vult conuenire eos cõiter, licèt in ſoliduo, tunc non eſt locus beneficio diuiſionis, pendente proceſſu, ſed eo finito tpe executionis, & ita loqtur in Auth. eo. in §. pe. Quinto q̃- 26 ro, † quid in plurib. reis credẽdi. certè, in his nihil reperitur innouatũ, nec in modo ꝯſtituendi, nec in modo exigẽdi. Ita no. In Auth. eo. §. fi. in vlt. gl. in eo, ꝙ dicit, l. ex duob. ff. eo. noo eſt correcta. Sed 27 † q̃ro, an vnus ex reis credendi poſſit facere procuratorem alium? Gl. dicit, ꝙ nõ, in l. licèt. §. porro. ff. de ꝓc. Contrariũ puto, ſ. ꝙ vnus poſſit agere ꝓcuratorio noĩe alterius, vt ff. de ſol. l. ſi duo rei. & gl. 28 ꝯria alle. nõ fundat ſe bona lege, ſi benè aduertatur. Sexto q̃ro, † dixi bñficium diuiſionis hr̃e locum inter conreos ſi ambo ſint ſoluẽdo, cui incũbat onus ꝓbãdi, an actori, illũ ſoluẽdo nõ eſſe, vel reo opponẽti illũ eſſe ſoluẽdo. Et nõ inſiſto in allegationib. Dico. n. ꝙ qđdã eſt bñficiũ diuiſionis de iure antiquo ex epiſtola D. Andr. ꝙ cõpetit fideiuſſori, vt Inſt. de fideiu. in §. ſi plures. & ĩ. de ꝯſti. pe. l. fi. & j. ti. j. l. 3. & l. fideiuſſor. cum ſi. & iſtorũ exẽplo bñficiũ diuiſionis hñt tutores, & curatores, & liẽes, vt dicit tex. in l. j. §. nũc tractemus. in prin. ff. de tu. & ra. diſtr. Et in iſto bñficio diuiſionis eſt aduertendũ, qa ſi qdẽ ſoluendo ſunt oẽs, & hoc ꝯſtare põt, cõpetit bñficiũ diuiſionis. Sed ſi ꝯſtat, ꝙ nõ ſunt ſoluendo, ceſſat tale bñficiũ, vt dictis legib. Si dubitei & tunc ille, q petit diuiſionẽ, audiẽ ſi velit aliũ ꝯuenire ſuo periculo. Et de hoc dic. vt hẽs in d. l. ſi dubiteẽ. ff. de fideiuſ. & ſic ille, q petit diuiſionem, dẽt oñdere alium eſſe ſoluẽdo, vel grauaẽ illa ſatiſdatione. Eſt aliud beneficiũ, ꝙ venit ex hac ꝯſtõne noua, de duob. reis, vt hic vr̃, ꝙ in cã dubij reus non põt ꝯueniri, niſi pro parte, vt in Auth. eo. §. j. & ibi glo. ſuper verbo interim. & ſic vr̃ hodie, ꝙ ſit onus creditoris, ꝙ nõ poſſit agere ꝯ̃ vnum in ſolidũ, niſi facta diſcuſſione, alius reperiaẽ nõ ſoluẽdo. R õ hęc eſt, qa vĩr inuicem fideiubere. Quod intellige, vt j. dicam. in 4. q. princ. & ideo vnus nõ dẽt ꝯueniri pro parte alterius, niſi alio diſcuſſo, vt in Auth. de fideiuſ. §. j. j̃. ti. j. auth. pñte qđ aũt ad exemplum illius bñficij ꝯceſſi fideiuſſorib. hoc ſit ꝯceſſum duob. reis, apparet in Auth. eo. in princ. Qualr̃ aũt dicanẽ inuicẽ fideiubere. j̃. dicam. Septimo 29 q̃ro, † pone ꝙ ad vnum ex conreis peruenit tota quãtitas, vtrũ alius poſſit petere, ꝙ ille prius excutiaẽ. Rñ. ſi quidẽ hoc fuerit actum ab initio cum creditore, vt ad vnum tñ peruenire pecunia, & alius eſſet fideiuſſor, noo tñ obligauit ſe principalr̃ vt conreus. & tunc ſine dubio poſſet hoc petere per tex. in Auth. de fideiuſ. §. j. j̃. ti. j. auth. ẽ. pſente. Si vero hoc nõ fuit actum cum creditore, ſed tñ inter eos, tunc vr̃ prima facie, ꝙ factum eorum non p̃iudicet creditori, vt in Auth. eo. §. ſi vero minus idonei. ibi, nullum ſuſtinebit dãnũ, finalr̃ tñ dico, ꝙ ſi alter ꝯreus oñdit hoc. ſ. totã pecuniã ad aliũ ꝑueniſſe, ſeu negotia ad alium totalr̃ ꝑtinere, & iõ petit aliũ primo diſcuti ipſius periculo, ꝙ actor cogitur hoc facere, vt l. q̃ro, in prin. ff. cõmo. vbi eſt caſus, ꝓut eſt infra, ꝯueniri. Pro hoc facit ꝙ dĩ tutor, q gerit prius ꝯuenit, q̃ nõ gerens, qa ad eũ negotiũ principalr̃ ſpectat. Sed ꝯ̃ ꝓdicta facit, qa qñ vnus tenetur alio excuſſo, nõ ſunt duo conrei, vt l. decẽ de verb. obl. Sed id verum eſt, ſi ipſa obło in illam ꝯdõnẽ differẽ: hic vero obło eſt pura, ſed executio eſt dilata. Item facit ꝯ̃. ĩ. de cura. bon. dan. l. 2. in fi. Sed dico, ꝙ illa l. debet intelligi ẽm iſtam determinationem, niſi alius, ad quẽ principalr̃ ſpectat, petat eum conueniri ſuo periculo. arg. d. l. vnde quęrit. ff. com 30 mu. Octauo q̃ro dixi ꝙ † ad hoc, vt beneficiũ diuiſionis locũ hẽat reqrit ꝙ oẽs ſint pñtes, qualr̃ dẽat intelligi, & qualr̃ dẽat ꝯſtare de pñtia, & abſentia. Aduertaris, vt ego iam dixi ĩ. illud beneficium diuiſionis eſt introductũ ad exemplũ illius beneficij, qđ darẽ ꝑ Auth. de fideiuſ. Sed gl. in Auth. de fideiuſ. §. j. intelligit, pñtes. ſ. ſi ſint ĩ eodem territorio, ita ꝙ facilè poſſint citari. Et aduerte, ꝙ gl. ibi intelligit in eodem territorio. ſ. eiuſdem ciuitatis: ſecus ſi eſſent eiuſdem prouinciæ, vt ſub eodem ꝑſide diuerſarum ciuitatum, vt ibi patet. Et ꝙ tenent Doc. ẽt tex. ibi vr̃ exprimere, dũ dicit acerbum eſt creditori mittere alibi, &c. Sed eo caſu, quo ſunt eiuſdẽ territorij, puto, ꝙ ad hoc, vt ꝯ̃ vnum tñ procedi poſſit, dẽat præcedere ſolẽnis excuſſio de perſona, ſicut dictum eſt de reb. ſ. vt citetur, & ſi nõ uenerit, mittatur familia ad capiendum, & ꝯducẽdum eum, & ſi retulit eum ipſum non poſſe hr̃e, tunc procedatur ꝯ̃ vnũ tñ. Ita vr̃ colligi ex Auth. eo. §. pe. & hæc diſcuſſio circa ꝑſonam ꝓbaẽ de le. 2. 31 l. cum qdam. §. fi. cũ l. ſeq. Nono q̃ro, † vtrum vni conreo ſit dandũ tp̃s ad reducendum abſentẽ, ſicut fideiuſſori. Gl. tenet hic, ꝙ nõ, ut 32 j. ti. j. Auth. pñte, & Auth. eo. §. ſi minus idonei. Decimo q̃ro, † qd ſi aliquis ex ꝯreis eſt ſoluendo, & pñs, ſed non põt ꝯueniri. Rñ. qñq; non põt ꝯueniri ꝑꝑ defectum prohibitionis in perſona ipſius, vt qa minor, non hẽns tutorẽ, vel curatorem, & opus eſſet ire alio loco, vel dẽt dari inquiſitione, & ſic cum magno labore, hẽbiẽ pro abſente arg. eius ꝙ no. in Auth. de fideiuſ. in §. j. in gl. q̃ incipit, qd ſi pignus. & qa ſicut imminet periculum ex territoriũ ꝓ petẽdo debito, ita ꝓ petendo tutore, vt C. qui pe. tu. l. cum a matrib. Qñq; non põt ꝯueniri ꝑꝑ defectum iuris, ꝙ eſt penes actorẽ, vt qa alter ꝯreus tenetur nãliter tñ, vel eſt reſtitutus, vel impetrauit reſcriptũ Principis, ꝙ non poſſet ꝯueniri, vel ſiña, & ſic non eſt ius agendi, nec ẽt ſpetaẽ, tũc ſi qdẽ alius conreus hoc ab initio ſciuit, vel ſcire debuit, ceſſat beneficium diuiſionis, per l. ſi Titius. in prin. ff. de fideiuſ. Sic intelligatur l. ſi ex duob. in fi. ff. e. Si verò nec ſciuit, vel ſcire debuit, tunc vr̃ Cy. tenere hic, ꝙ hẽat beneficiũ diuiſionis, per d. l. ſi Titius. 2. Rñ. Contrariũ credo, qa illud beneficium factum eſt ad exẽplũ beneficij, ꝙ datur fideiuſ. qa ꝓ parte, ꝓ qua vr̃ ꝓ alio fideiubere, primo dẽt alter ꝯueniri, vt dictũ eſt. ſed fideiuſſori illud beneficiũ ordinis non cõpeteret, ſiue ponas principalem tñ teneri nãliter, vt ff. de fideiuſ. l. Marcellus, ubi hoc expſsè per Dy. ſiue principalis ſit reſtitutus io integrum, vt l. 1. & 2. ĩ. de fideiu. min. & ff. de proc. l. minor. ſiue qđ impetrauerit reſcriptũ. vt ff. ꝙ qſq; iu. l. 3. §. ſi is ꝓ quo. Non ob. l. ſi Titius. qa aliud in beneficio diuiſionis, qđ competit fideiuſſori vt ibi no. qa poteſt hr̃e regreſſum ꝯ̃ principalem: & ideo eſt minus periculum, in caſu noſtro ſecus, arg. eius, ꝙ no. in d. l. 2. ĩ. de fideiu. mi. Sed ſi poneres in caſu l. ſi Titius, principalem ſolũ nãliter teneri, tunc inueſtiga rõnẽ. Et prædicta ſunt vera, niſi facto creditoris hoc acciderit, tunc. n. ſecus eſſet, qa actor conreo p̃iudicare non poſſet, vt ff. de admi. tu. l. ſi pupillus. & de ſol. l. Stichum. §. pe. Qñq; non poteſt conueniri de pñti, ſed ſpes eſt ꝙ poſſit conueniri. de futuro, vt quia alter ex conreis promiſit in diem, vel ſub ꝯdõne, alter purè. iſto caſu ẽt de iure antiquo, ille qui promittit purè, poteſt ſtatim in ſolidum conueniri, vt Inſt. e. §. fi. & ff. eo. l. ex duob. la j. Quod vr̃ tenere gl. ff. de fideiu. l. ſi plures. in prin. Sed gl. in auth. iſta format q̃õnem, & non ſoluit. Dy. in d. l. ex duob. in prin. dicit, ꝙ hodie non poteſt conueniri in ſolidum ꝑꝑ beneficium diuiſionis, ar. l. ſi plures in prin. ff. de fideiuſ. quod Cy. ur̃ ſequi, & fortè ꝯ̃trium eſt ueritas: nam, vt ego dixi, tunc beneficium huius auth. habet locum, cum vĩt inuicem fideiubere. Sed ille qui promiſit purè, non poteſt uideri fideiubere pro eo, qui promiſit in diem, uel ſub ꝯdõ 33 ne, vt l. Græcè. §. illud. ff de fideiuſ. Vndecimo quæro † an huic beneficio poſſit renunciari. Gl. & Doc. dñt, ꝙ ſic, quia licitum eſt unicuiq; renũciare iuri ſuo, per regulam generalem, cuilibet licitum eſt, &c. Ita no. Inſti. eo. §. fin. & in Auth. ẽ. cod. §. j. Et aduerte tamen quia notarij dicunt in inſtrumentis, ꝙ renunciauit beneficio nouarum conſtitutionum de fideiuſſorib. & de pluribus reis debẽdi. Et benè dicunt. Non. n. eſt ſolum beneficium diuiſionis, ſed etiam illud. ſ. vt fiat ſummariè cauſæ examinatio, vt dictum eſt ſupra. Illud autem, quod apponunt de fideiuſſoribus, fit ad cautelam per il- 34 lam opinionem, an videantur fideiubere? Duodecimo quæro † an vnus ex conreis conuẽtus poſſit petere ab agẽte cauere conreum credẽdi, rẽ ratam hab. Glo. tenet quod non, ff. ſoluto matrimo. l. 2. in fi. gloſſ. magnæ, quod tractant Doct. in hac auth. aduerte tamen ſolicitè, ꝙ licet cautio de rato non poſſit peti tenetur tamen cauere de defendẽdo debitorẽ, ſi conuenitur ab alio cõreo credẽdi, ut

l.fideicommissa.§.plerumq; in fi.de leg.3.quod est notandum.

Tertio principaliter est q̃rẽdũ,an factũ vnius cõrei ꝓsit, vel noceat alteri conreo debẽdi,vel credendi. Et hic aduertẽdũ est circa multa. Primo circa solõnẽ. Scdo de acceptilatione. Tertio,de petitione. Quarto,de snia. Quinto,de iur̃o. Sexto,de pacto. Septimo de nouatione. Octauo de cessione. Nono de ꝯfessione. Decimo,de successione in solidũ. Vndecimo,de mora. Duodecimo,de culpa. Tertio decimo,de resciſsione. De quolibet istorũ est vidẽdũ,tã ex parte reorũ debendi,quã credẽdi. In primis ergo 35 q̃ro,† an soľo facta vni ex conreis credẽdi,tollat alteri actionẽ? Et dic,si soľo est facta vni integrè,tolliť actio alteri, vt l.2. & 3.in fin.ff.eo.de pac.l.si vnus,in prin.de noua.l.si rem.§.duo cum sim. & hoc si soľo est facta sibi,vel eius legitimo ꝓcuratori. Si vero negotiorũ gestori,dic,vt l.si q̃s offerenti,in fi.ff.de solu. Si vero pars tm̃ fuerit soluta, tũc posset dubitari: nam sicut litis ꝯtestatio p̃iudicat alteri cõreo in totũ,vt ĩ.dicã,ita ẽt vr̃ p partis pceptionẽ, ar.l.3.de nou. Tñ in ꝯtriũ est veritas, q̃a si appareat ꝓ parte vni solutũ,alia pars ꝑt alteri solui,vt l.q̃ hoiem.§.1.ff.de solu.& liber. Ergo apparet,qđ alteri nõ erat perempta actio,arg.ff.de verbo.ob.l.si duo rei. Et illud argũ,qđ partis pceptio æq̃paret litis ꝯt.nõ est verũ in mã nostra, vt probatur in l.cum decẽ,in prin.ff.de sol.ꝯiuncta l.si q̃s stipulatus 36 fuerit decẽ in melle.eo.ti. Sed videamus † de reis debẽdi,& hoc certũ est quod soľo facta ab vno de tota quãtitate,liberat alium ꝯreũ, 37 vt d.l.2.& 3.eo.ti. Sed an soľone partis † facta ab alio videať facta diuisio,ita q̃ q̃liber a dño dẽat cõueniri viriliter iure exceptionis pacti. Dic,aut erant duo rei tales,q̃ nõ hẽbant beneficium diuisionis, & tunc recipiendo soľonẽ partis ab vno,vr̃ diuidere, ita quod per alios iure exceptionis pacti dẽt viriliter ꝯueniri,vt l.si creditores.ĩ.de pac. Fallit fauore legati,vt de le.1.l.si ex toto.§.1.in fi. Aut sunt tales ꝑsonæ,q̃ hẽnt beneficium diuisionis,& tunc aut vnus exprimit, q̃ soluit ꝓ parte sua sp̃alr̃,& tũc ipse solus liberať ꝓ eo,q̃ soluit ipso iure ꝓ residuo,ope exceptionis,vt ff.de sol.l.in his.§.1.l.quoties vnus,& ibi de hoc per Iac.de Aret.in sol.l. ex iudicatum.ff.iudi.sol. sed cæteri remanent in solidum obligati. Aut soluit simplr̃, nõ exprimendo pro parte sua, & tunc recipiendo partis solutionem de rigore iuris nõ videor diuidere, & sic in residuum possum quemlibet in solidum conuenire,sed de æqualitate,ille soluens cõuentus potest opponere exceptionem beneficij diuisionis, vt sic illa soľo prima facta sibi proficiat,vt l.inter eos.§.1.ff.de fideius.licẽt.n.ibi loquatur in fideiussore,tñ idem ius, & eadẽ regula est hodie in duobus reis habentib.beneficium diuisionis. Rõ est: nam vbi nõ hẽnt beneficium diuisionis, creditor non tenebitur recipere partem, vt l.plane.ff.famil.erciscun. & l.tutor.§. Lucius. ff.de vsur. Vnde si recepit partem,vr̃ ex liberalitate facere, sic inducitur pacti exceptio, sed in eo,q̃ recipit ab vno eorum,q̃ hẽt beneficiũ diuisionis,hoc dici non põt,q̃a hoc facit ex necessitate, cũ in necessitate nemo liberalis existat,&c.vt in l.fideic.§.si rẽ.ff.de le.3.de adim.le.l.rẽ legatã. Et hoc tenebat Old. Qđ aũt ex necessitate teneať recipere,hẽs tex.& gl.l.his.§.1.ff.de sol.& l.ex iudicatũ.ff.iud.sol. Sed posses dicere,q̃s est effectus huius,cum ẽt primo casu de ęq̃tate sibi proficiat? Rñd.qñ ipso iure p partẽ receptã fit diuisio, tunc si alij efficiuntur postea nõ soluẽdo,nõ p̃iudicat primo soluenti, vt l.inter eos.§.cũ inter,de fideius. Sed qñ p receptionẽ partis fit diuisio nõ ipso iure, sed de ęq̃tate,tunc illa ęq̃tas ita demum hẽt locũ,si in illo tp̃e,quo ꝯueniunť,cæteri sint soluendo,vt d.l.inter.§.1.ff.de fideius.p̃iudicat ergo soluẽti,si post soľonẽ alij efficianť non soluẽdo. Iuxta p̃dicta 38 q̃ro,verum est,q̃ † vnus creditor recipiendo partem ab vno ex ꝯreis debendi,præiudicat sibiipsi,sed an alteri conreo credendi p̃iudicet? Dico q̃ ex tali partis receptione inducitur pacti exceptio,vnde sicut idem est in eodem casu, quo pactum vnius p̃iudicat alteri conreo credendi,ita in eo casu p̃iudicat talis partis receptio. Secũ 39 do q̃ro,† vtrum acceptilatio facta ab vno conreorum credendi,alteri p̃iudicet,& facta vni ex reis debendi alteri prosit? q̃dam glo.vr̃ distinguere,an sint socij,vel non,p l.& p iusiurãdum.§.fi.de accep. & de noua l.si rẽ.§.si duo.in gl.sup verbo,ferè.& ff.eo.l.2. Alia gl.vr̃ ĩdistinctè dicere, q̃ vnius acceptilatio alteri noceat,vt ff.de pac.l.si vnus.circa fi.gl.mag.& de sol.l.qui hominem.§.fi.& ibi glo. & hæc est ipsa veritas. Nam q̃ acceptilatio facta vni conreorum debendi, ꝓsit alteri ẽt si non sit socius,hoc exprimiť de lib.leg.l.4. §.nunc de effectu. Facit de accep.l.si ex plurib.vbi ẽt vr̃ expressum. Item dico, q̃ liberõ facta ab vno conreorum credendi,noceat alteri ẽt nõ socio eadem rõne,q̃ est in reis debendi,cum in hoc æquiparenť,vt l.1.ff.eo.q̃a l.& p iusiurandũ.§.fi.de accep.gñalr̃ loquiť,& q̃a l.in rem.§.si duo,de noua æquiparat ꝯtãtem vnius rei credẽdi,circa litis ꝯt. & acceptilationem,sed per litis conta.vnius, præiudicatur alteri,ẽt non socio,vt expressè hẽs l.fideic.§.plerumq;.ff.de le.3. Et ideo dico ego, q̃ quãtum ad hoc idẽ est acceptilatio, & soľo, per d.l.si ex plurib.de accept. Et p̃dicta sunt vera,qñ nouatio interponiť super obľone iuris ciuilis. Si vero iuris gentium,dicã in 7.q. Si vero acceptilatio facta est vni pro parte sua tm̃,certè alij ꝓ illa parte non ꝓdest, neq; nocet,vt ĩ.dictum est de soľone,& vr̃ casus in l.si ex duob.iu. 40 sol. Itẽ q̃ro,† si acceptilatio est facta vni in solidũ,hoc pacto,qđ tm̃ libt, & nõ alij prosit, an hoc pactũ ad aliũ impediat porrigi effectũ suum. Gl.tenet,q̃ sic,in l.& per iusiurandum.§.legatorum. ff.de accep. Ad q̃ facit.ff.de lib.le.l.si quis reum,in prin.& ibi dixi. Præterea idem videmus in soľone,nã si vnus hoc pacto soluit, q̃ ꝓ parte sua tm̃ soluit,alter non liberať,vt l.Modestinus. ff.de sol. & hoc tenet Dy. Circa hoc tñ esset plenius,clarius,& vtilius vidẽdum, q̃a passus 41 subtilis est,si bene inspiciať. Tertio q̃ro,† de petitione,vt si q̃d petatur ab vno reorũ credendi,vtrum hoc alijs prosit. Et si q̃dẽ fuit petitio simplr̃ facta,ita q̃ ad litis ꝯtestõnẽ non est peruẽtum,facta ab vno,põt alijs prodesse quo ad interruptionem p̃scriptionis, vt ĩ.eo.l.fi. Si vero est ꝓcessum ad litis ꝯtestõnẽ,& tunc si q̃dẽ est facta ꝯtestatio sup toto debito,lex vr̃ uelle,q̃ ille q̃ ꝯtestať litem, totũ debitũ sibi p̃occupet,ita q̃ alij solui non põt,vt l.ex duob.la 2.ff.eo. Sed ad intellm̃ illius legis ibi in gl.dubitať,nec p Doct.declarať,nã fm Azo.ibi loq̃tur qñ erant socij: secus si nõ essent socij, q̃ opinio est mirabilis respectu aliarũ gl.q̃ plus p̃iudicet illi, q̃ nõ est socius, q̃ illi,q̃ est socius,qđ vr̃ ꝯ oẽs alias gl.alleg.& ĩ.tetigi,& ĩ.dicam. Alij dñt, q̃ ibi vnus solus egit,& succubuit,& licẽt istud sit verũ in se, tñ ꝯtra ad illã legẽ diuinate est. Dico ergo simplr̃ rñdendũ.q̃ p solam ꝯtestationẽ factã ab uno ꝯreorũ credendi,ille sibi totũ debitũ p̃occupauit,siue sint socij,siue non,ut ff.de le.3.l.fideicommissa. in §.plerũq; in fi.vbi expressum est. Si uero alter ex reis credendi, partẽ tm̃ petierit,litẽ ꝯtestãdo ꝓ sua parte tm̃ sibi p̃occupat,vt ff.eod.l.3.in fi.& qđ ĩ.dictũ est in acceptilationib.& soľonib. Ex parte uero reorũ debendi, si ab vno petatur, vtrum prosit creditori quo ad ꝯstituendum alios in mora,ĩ.dicam. Sed an alijs reis debendi prosit,vt de toto debito petitione facta ab uno,alter reus debendi sit liberatus,tex.in l.2.ff.eo.vr̃ dicere,qđ sic, & ff.de cur.l.si p imprudentiã,in §.fi.sed tex.ĩ.ti.1.l.fi.dicit ꝯtrium. Gl.dat plures soľones. Vna est,aut q̃s petit in iudicio,aut ex.l. Ista so.no.in d.l.2.ff.eo. q̃ soľo est ꝯ l.fi.ĩ.ti.1. Alij dñt,in l.2.ff.eo.petijt aĩo nouãdi,qđ non placet,q̃a cũ petiť ab uno ex conreis debẽdi,agiť ꝯ eum ex sua ꝓpria obľone,sed nouatio,q̃ fit lite ꝯtestata,fit cũ unus litem inchoatã ꝯ alium,alterius noie susceperit,ut ff.de noua.l.delegare. Alia soľo est,& illa ꝯtinet veritatẽ qđ petitione facta ab uno, & ex actione, alter liberať,vt d.l.2.secus in petitione tm̃ facta,vt ĩ.tit.1.l.fi. Facit.ff.de his, q̃ deie.vel effu.l.p̃ceptione.& depo.l.1.§.si apud duos. Si vero ab uno ex reis debẽdi pars tm̃ petiť,an ꝓ partis petitionẽ uideať esse facta diuisio? Gl.in l.creditores.ff.de pact.vr̃ dicere q̃ sic,vt l.si per imprudentiã,§.fi. Veritas est,q̃ aut unũ conuenio pro parte, & nõ videor diuidere,vt l.si ex toto.§.1.& ĩ.ti.1.l. reos. Aut oẽs pro parte conuenio,& videor diuidere,ut ĩ.tit.1. l. liberũ,intelligo aũt de petitione,q̃ fit lite ꝯt.vt patet in d.l.liberum. Sed quid si vnus reorum credẽdi egit, & reus fuit cõtumax,p q̃ quod missus est in possess. ex primo decreto,an videatur ex hoc sibi debitum præoccupasse, cum hic nõ in- 42 teruenit litis cont. Cogitetis. Item q̃d † si post litis cõte. ab vno instantia causæ perijt triennio, an remanebit actio cõis vtriq; reorũ credendi? qđ vr̃,q̃a perempta instantia perit litis ꝯt. & eius oĩs effectus,ut l.cum lite mota.ff.iud.sol. Facit optimè glo.in l.2.de fruc.& li.expen.in gl. Contrarium credo,nam notũ est,q̃ instantia perempta perimiť litis ꝯt.& oĩs eius effectus non perfectus,sed perficiendus in futurum.s.secuta snia: effectus autem iam consumatus, & ꝑfectus, vt interruptio p̃scriptionis, vel uitiũ rei litigiosæ, ista durãt, vt no. ĩ.de iud.l.properandum.in §.& si quidem,in glo.q̃ incipit,vt non teneatur. Nec ob.gl.ĩ.de fruc.& lit.expen.q̃a illa non dicit verum,sed hic effectus acquisitus per lit.ꝯtesta.est iam perfectus, ergo &c. Sed an p litis ꝯt.factam coram arbitro, unus ex reis credendi in solidum sibi totum debitum præoccupet? Dic quod non,ut l.si duo.ff.de ar. Nam ibi snĩa lata ꝯ vnum,nõ impedit alium agere, qui socius non est,sed si per lit. conte. sibi p̃occuparet, alter oĩno repelliť. Et hoc ꝓcedebat de iure antiquo,hodie secus in arbitro 43 sine pœna electo.ut l.cum antea.§.pe. ĩ.de arb. Quarto q̃ro,† quid de snĩa,& an prima snĩa lata pro uno ex reis debẽdi alijs proficiat? Tu dic,aut snĩa lata est super facto, quasi nõ debitum: uel quasi nõ fuerit ꝯtractum,aut super iure, quasi persona unius non potent obligari: aut dubitatur. Primo casu indistinctè snĩa lata, ꝓ uno,alteri ꝓdest,siue sint socij,siue non. Et hoc arg.legum dicentium q̃ snĩa lata pro fideiussore,prodest reo principali, licet fideiussoris non intersit,ut l.duob.§.a fideiussore.ff.de iureiu.& de fideiu.l.l.amissi.§.fi. Scdo casu aut quasi persona ipso iure non teneať, & non ꝓdest alteri,q̃a non sunt duo rei arg.l.si ex duob.in prin.ff.eo. Aut quasi teneať,tm̃ est tutus aliqua exceptione, uel teneať saltẽ nãliter, uel nõ ꝓbauit creditor,& tũc aut sunt socij, & absolutoria lata ꝓ uno ꝓdest. Alij nõ sunt socij,& tũc nõ ꝓdest,ut ff.rẽ ra.hab.l.1. Facit.ff.de arb.l.si duo. Et sic dẽt intelligi,quod no. Iac.de Are.in l.2. ff.eo.ubi ista tetigit. Aut dubitať,& tũc ĩ dubio uř lata absolutoria, q̃a actor non probauit, & rectè inspiciendo colľr exemplum in l. Iulian.in prin.ff.de cond.inde.& l.procurator ad exhi. ff.rem rat.hab. de exce.rei iud.l.& an eandem.in §.1.licet aliud in iureiurando,ut dicam 44 ĩ.in proxima q̃o. † Secundo est uidẽdum,† utrum snĩa ꝯdemnatoria lata ꝯ unum ex conreis debendi,alteri p̃iudicet? Et dico indistinctè qđ non,ut colľr in l.fi.ĩ.ot.1.ubi snĩa lata ꝯ unum, non mandať executioni ꝯ alium,sed ꝯ eũ remanet integra actio, & sic opus est nouo processu,& sic absolutoria aliqñ prodest, ꝯdẽnatoria nunq̃ nocet. Silr̃ hẽs ĩ. si ser.uend.l.loci corpus §. si fundus.& l.si de cõ. 45 eo.ti. Tertio est uideudum † de reis credendi,& indistinctè dico,q̃ lata snĩa pro uno,siue ꝯ unum, indistinctè nocet alijs, cum p litis ꝯtestationem præoccupauerit debitum ille agens, siue sit socius, siue

ſiue non, vt l. fideicõmiſſa. §. pleruq;. ff. de leg. 2. l. ex duob. ff. e. ergo
&c. Dices tu, iſtud eſt ꝯ caſum l. ſi duo. ff. de arb. ubi ſententia lata
ꝯ vnum de reis credendi, nocet alij ita demum, ſi ſocius eſt, ſed ibi
dico in ſnĩa arbitri illud eſt, ex qua nulla oritur actio, vt C. de arb.
l. 1. & litis ꝯteſtõ fcã corã arbitro ñ hẽt illũ effectum, de quo dixi
s. ꝑx. q. quod ſolũ ius, ſ. qđ orit ex ꝯpromiſſo, de quo dicam. j. in 6. q.

46 Quinto ex ordine q̃ro, † de iureiurando. & hic vr̃ quodã mõ idem
dñm qđ in ſnĩa, nã primo videndũ eſt de iuřo delato uni ex cõreis
debẽdi, q iurauit ſe ñ teneri, an alteri ꝓſit? Et dic, aut fuit iuratũ ſup
facto, quaſi nõ ſit debitũ, & indiſtincte alteri ꝓdeſt, ſiue ſint ſocij,
ſiue non, ar. d. l. ex duob. & ibi no. in §. à fideiuſſore. ff. de iureiuran.
Aut ſuper iure, quaſi ꝑſona iurantis non teneaĩ, & nunc iuřm alte-
ri ꝓdeſt, ſi ſint ſocij, aliàs ſecus, vt d. l. duob. §. ex duob. Aut dubita-
tur, utrũ ſit delatũ ſup iure, vel ſup facto, & tunc in dubio vr̃ dela-
tum merè ſup fcõ, & nõ ſup iure, vt l. fi. de iureiu. & hoc tenet gl. in
l. duob. §. 1. de iurei. & ff. qua. re. act. non da. l. 1. §. ſi fideiuſſor. Et ſi
dicas, quare ſecùs in ſnĩa, vbi nõ vr̃ iudicatũ ſup fcõ, ut s. ꝑx. q. di-
ctũ eſt? Rñ. qa iuřum hẽt vim ſoloñis, qđ ſecus eſt in ſnĩa. Et hoc

47 vr̃ de intẽtione gl. s. all. Scdo vidẽdum, † qd ſi vnus ex conreis de-
bendi actori detulit iuſiurandũ, an cõreo noceat? Dico ꝙ non, vt
dixi s. in ſnĩa, vt l. 3. §. pe. ff. de iureiu. l. nam poſtea. cum l. ſeq. e. tit. il-
lud eſt verũ. q̃tum ad actionem, q̃ orit ex iureiu. ſed quantum ad
ꝑſcriptionẽ interrũpendã, alteri conreo nocebit, vt j. e. l. fi. ꝯiũcta

48 l. nã poſtea. §. ſi is q ꝑpali. ff. de iureiur. Tertio eſt vidẽdũ † de iureiu.
delato ab vno ex conreis credẽdi, utrum alteri noceat: Et dico, ꝙ
nocet alteri indiſtincte, ſiue ſint ſocij, ſiue nõ: nã cum iuřm habeat
vim litis ꝯteſtationis, vt d. §. ſi is, qui ꝑpali. & ꝑ lios ꝯteſtationem al-
teri ꝑiudicat, vt dictũ eſt in l. fideicõmiſſa. §. plerũque. de lega. 2. er-
go, &c. ſic loqtur l. duob. in prin ff. de iureiu. & gl. hoc ſenuit in l. ſi
vnus, in prin. ff. de pac. & ſic gl. in d. l. duob. q̃ diſtinguit, ſiue ſint ſo-

49 cij, ſiue non, loquitur malè. † Sexto principřr quero de pacto, an pa-
ctũ factũ vni ex conreis debendi, ꝓſit alijs ꝯreis. Et cõis. Doc. opi.
eſt, ꝙ pactũ vnius ꝓſit alteri, ſi ſocij ſunt, aliàs ſecus. Ita not. ĩ d. l. idẽ
in duob. ff. de pac. vbi tex. vr̃ in l. eadẽ. in §. 1. ff. e. & ff. de arb. l. ſi. duo.
de li. leg. l. 4. §. nunc de effectu. Sed certè tex. in d. l. eandẽ. §. 1. vr̃ re-
qrere duo, ſ. qđ ſint ſocij, & cõis culpa interueniat. Idẽ glo. 1. in d. §.
nunc de effectu. vr̃ ſentire idẽ, qñ non ſunt ſocij. Vñ ꝓ declarando
iſto paſſu, primo oportet uidere qualř intelligantur iura, q̃ dñt, ſi
ſunt ſocij, vel non, de qua ſocitate hic intelligatur. De hoc ſunt
multæ gl. Vna eſt. ff. ad Velle. l. vir uxori. §. fi. in gl. mag. q̃ dicit, ꝙ li-
cèt cõiter ꝯhãt, & in cões uſus accipiãt, nõ tñ dñr ſocij. Alia gloſ.
ibi ſequẽs dicit, ꝙ ita demum ſunt ſocij, ſi hoc actum eſt, aliàs ſe-
cus. Alia gl. eſt in l. ſi duo. ſi quis cau. q̃ dicit, ſiue ſint ſocij omniũ
bonorum, ſiue eiuſdem obłonis. Certè in q̃tum d. gl. dñt de ſocijs
omnium bonorum, benè loquũt: ſed inq̃tum dñr de ſocietate e-
iuſdem litis, uel eiuſdem obłonis, ẽt bene dñt, ſed dẽs intelligere
hoc acto, qđ omne ꝯmodum, & incõmodũ ꝓueniens ex illa lite,
vel obłone ſit cõe, & tunc uerè ſunt ſocii, ut ff. pro ſoc. l. ſi unus ex
ſocijs. in prin. Ita tenet Ia. de Are. in l. eadẽ. §. 1. ff. eo. & l. ſi duo rei.
Hoc ꝑmiſſo dico, qđ pactum fcñ uni ex reis ꝓdeſt alteri, ſi & inq̃-
rũ ꝯtinet intereſſe eius, cui pactum fcm̃ eſt, ſm̃ rřam poſitam. ff. de
pac. l. hř di. & hoc ſiue ſint ſocij, ſiue nõ. Declaro primo in ñ ſocijs,
ſi fcñ eſt vni pactũ de nõ petendo, ſi alter ꝯuẽtus eſſet, & exactus
hẽret regreſſũ ꝯ eũ, cui pactũ eſt fcm̃ in totũ, qa fortè tota pecunia
ad eũ ꝑuenit, vł ĩ ptẽ, ſi ps tm̃ pecuniæ ꝑuenit ad eũ, eatenus ſibi pa
ctũ ꝓderit, qa eatenus intereſt eius, cui pactũ eſt. Et hoc tenet gl. in
d. l. 4. §. nunc de effectu. de lib. lega. Sed ſi ſint ſocij, tunc idẽ, qa ſi al-
ter ꝯuentus non eſſet habiturus regreſſum ꝯ illũ cui pactũ eſt, vt
puta, ſi ex ꝓpria culpa ꝯuenit, tunc pactum factũ vni, non ꝓdeſt al-
teri; ſecùs ſi eſſet habiturus regreſſum ꝑ actionẽ ꝓ ſocio, vt qa ex
cõi culpa cõuenit. Et hoc eſt, ꝙ dr̃ in d. l. eadẽ. §. 1. ff. e. ſi ſocij ſunt,
& cõis culpa interceſſerit. q. d. ſecùs ſi ex ꝓpria culpa cõueniaĩ. Ad
unũ tñ aduerte, ꝙ eo caſu, quo ſocius ꝯ ſociũ eſt habiturus regreſ
ſum, tunc pactũ factũ vni ꝓdeſt in ſolidũ alteri in ſołone, & in hoc
differt à non ſocijs. Ad cuius intellm̃ pone exẽplũ. Sunt duo rei ſo
cij in 20 facio vni pactũ, certè non potero aliũ ꝯuenire in decẽ, qa
ſi ille ipſa x. ſolueret, qnq; repeteret à ſocio cui fcñ eſt pactũ: eodẽ
mõ ſi vnũ tm̃ denariũ repeterẽ, illius ptẽ repeteret ab eo, cui eſt fa
ctũ pactũ, eũ oẽ ꝯmodũ & ĩcõmodũ dẽat eẽ cõe, vt s. dictũ eſt. &
qa nõ ꝑt alter ꝯueniri, qn ingereĩ ille cui factũ eſt pactũ, ideo pactũ
ſibi ꝓdeſt in ſolidum. Et hoc vult dicere, ſi bñ aduertaĩ. ff. de arb. l.
ſi duo, in prin. ꝓut legiĩ ĩ duo. reis debẽdi. facit. ff. ſi qs cau. l. ſi duo.
in prin. & ꝙ ibi no. Sed ꝯ ꝑdicta opponiĩ de l. ſi ex duob. in prin. ff.
de neg. geſt. q̃ ꝯdicit in duob. Primo, qđ denũciatio vnius ex ſocijs
nõ ꝓdeſt alteri, hic ſecùs in pcõ. Sed certè licèt ibi ſint ſocij, tñ nõ
erant cõrei, qa qlibet ꝓ pte ſua tenebaĩ, ideo unius denũciatio im
pedit ꝓ parte tm̃ actionẽ cõrei, ſed hic loqĩ, cũ eſſent ĩſolidũ obli
gati, vt rei, & ſocij, tunc pactum factũ uni ſimpřr, ſolidã obłonẽ re-
ſpicit, cũ in ſolidũ teneaĩ: iõ alij ꝓdeſt, eũ paciſcentis intereſt, vt di-
ctũ eſt. Sed ſi poneres pactũ eẽ factũ vni ꝑ parte ſua tm̃, tũc fateor
qđ alij nõ ꝓficeret, qa eſſet eadẽ rõ, q̃ eſt in l. ſi ex duob. Secundo
op. ad illud qđ dixi, ꝙ ẽt ſi aliqs pro partẽ dimidia ꝯuenit, hẽt re-
greſſum ꝯ aliũ, cui pactum factũ eſt, qa hoc videĩ ꝯ d. l. ſi ex duob.
& quod ibi no. in uult. gl. Sed certè gl. in illa l. dicit, quod illa l. non
poteſt hře locum in ſocijs omnium bonorum, & iõ inquantum

hic loquitur in ſociis oĩm honorum illa lex non ob. ſed inquantũ
loquitur in ſociis eiuſdem obłonis, illa lex ꝯdicit. Sed illa gl. non
benè loquitur quia ille tex. đt, quod ille, qui prohibuit, non debuit
dãnum pati ex perſona alterius, non autem dicit, ꝙ ex perſona al-
terius lucretur. Sed ſi alius communicaret ſibi lucrum veniens ex
geſtione, & illud quod ſoluit geſtori non recuperet, iam hic lucra
retur. Sed poſito, ꝙ illa gl. verum dicat; Reſpondeo, quod legis ꝓ-
hibitio habet uim ſołonis pro parte prohibẽtis tantum, hic verò
pcm̃ vim ſolutionis non habet. ut no. in l. ſi unus. in §. ſed ſi genera
li. ff. de pac. Ratio, quia cum nihil pro ſua parte uideatur ſoluiſſe il-
le, cui fcñ eſt pactum, alter ꝯuentus ab altero repeteret. Habemus
ergo ex prędictis, ꝙ quandoque ſunt ſocij, & non conrei, & ita loq
tur l. ſi ex duobus. Quandoque ſunt conrei, & ita loquitur glo. l. 4.
§. nunc de effectu. ff. de lib. leg. ut s. dixi. Quandoque ſunt duo ſo-
cij, & conrei, & tunc aut pactum factum eſt uni pro parte ſua tan-
tum, & alius poteſt pro parte ſua conueniri, arg. l. ſi ex duob. Aut

50 ſimpřr, & tunc dic, vt s. dixi. Sed q̃ro, † quæ eſt ratio diuerſitatis in-
ter pactum, & acceptilõnem. Rñſ. patet, quia acceptilatio habet
vim ſołonis. Itẽ, q̃ eſt rõ quare diſtinguaĩ alř in ſnĩa & iuřo, & alř in
pacto. Dico ꝙ rõ eſt, qa ſnĩa, & iurñi declarãt debitũ nõ ſubeſſe: ſe
cùs in pacto. Itẽ iuřm hẽt uim exceptionis, vt dixi. Vidimus an pa-

51 cum vni reo debendi proſit alteri. Sed q̃ro, an factum ab vno no-
ceat alteri. Dico qđ q̃tum ad interrumpendam ꝑſcriptionẽ alteri
nocet, vt j. eo. l. fi. quo ad alia non reperio, ꝙ debeat nocere, ergo,

52 &c. vt l. ſi unus. §. ante oĩa. ff. de pac. Supereſt vt videamus † de reis
credẽdi, an pactũ unius ꝓſit, uel noceat alteri. Et hic eſt aduerten-
dũ, qa q̃dã ſunt pacta, q̃ totalř obłonẽ ꝑimunt priſtinã, vt accepti-
latio, & de hoc dictum eſt. Quædã ſunt pcã, q̃ totalř priſtinã obło-
nẽ ñ tollunt, ut pactũ de non petendo. Itẽ pactũ de ꝯſti. pec. Quæ-
dã ſunt pcã q̃ licèt obłonẽ totalř ꝑimant, tñ reliquiæ remanẽt, vt
nouatio, nam noua obło loco primæ ꝯſtituiĩ, & iſta duo gñа pa-
ctorum q̃tum ad ꝓpoſitum vñr eſſe eiuſdem naturæ, & vr̃ ꝙ unius
pactum alteri non noceat, vt ff. de pac. l. ſi vnus. in princ. In ꝯrium
vr̃, ꝙ noceat, ut ff. de ꝯſti. pec. l. idem eſt. & de nou. l. ſi rem. §. ſi duo.
Glo. in d. l. ſi unus, ponit aliquas ſołones, q̃ ꝯtinent meram diuina-
tionem, ſed in §. ſi duo, ponit alias ſołones, inter quas ponit hanc,
Aut ſunt ſocij, & pactum vnius, & nouatio nocet alteri. Ita loqtur
§. ſi duo. Aut non ſunt ſocij, & tunc nõ nocet. Ita loqtur l. ſi unus.
& hoc tñt Dy. Certe iſta ſoło eſt directe ꝯ caſum legis, ſi unus, in
prin. vbi exꝑſſè loqtur in ſocijs. Sed gl. nititur rñdere, ſed non ꝑt e-
uadere ſine magna violentia. Vnde Gul. de Cu. dicit totum ꝯrñi.
Aut ſunt ſocij, & pactum, & nouatio unius, alteri non nocet. Idem
in nouatione, vt d. l. ſi vnus. Aut non ſunt ſocij, & pactum, & noua-
tio vnius, alteri nocet, vt d. §. ſi duo. Rõ huius eſt, qñ ſunt ſocij, debi
tum eſt cõe, unde unus non põt ꝯpaciſci in ꝑiudicium alterius. Sed
qñ non ſunt ſocij, debitum eſt cuiuſq; proprium, & unuſqſq; põt
facere qcqd ipſe vult, neq; in aliquo alteri tenetur. Pro hoc eſt tex.
ff. ad l. Fal. l. in l. Falc. hoc eſſe ſeruandum. tenet ẽt hoc. Ia. de Bel. in
Authen. de duo. re. in corpo. Et iſtam opi. puto ueram. Do gl. quæ
ita diſtinguit, & allegat, & dicit hanc fuiſſe opi. Azo. ff. e. l. ex duob.
licèt ipſe alř dicat. Dico ergo alř ſic, & latius. Aut ſunt duo rei cre-
dendi, ex cauſa oneroſa, qa uendiderunt, vel mutuauerũt, uel alio
ſimili modo. Aut ſunt conrei ex cauſa merè lucratiua, ut puta ex
cauſa legati, uel donationis. Primo caſu pactum unius non nocet
alteri, quia debitum non eſt vnicuiuſq; ꝓprium, ſed magis cõe, ſi
pecunia ab utraque cõiter ꝓceſſerit. Caſus eſt in d. l. ſi unus, in prĩ.
ff. de pac. prout gl. intelligit in ſocietate nõ ꝯuentionali. ut not. in
d. §. ſi duo. Fateor tñ ſi pecunia ab vno tm̃ profecta eſſet, ꝙ pactum
unius alteri noceret, quia vere debitum eſt vnicuſcuiuſq; ꝓpriũ,
vt ff. ad Mac. l. ſed Iulianus. §. non ſolum. & §. ſeq. Secũdo caſu dic,
Aut ſunt ſocij, aut non, vt s. dixi. & ſm̃ iſtam diſtinctionem debet
intelligi ff. ad Velle. l. quamuis. in §. q̃q̃ & qd ibi no. in glo. Sed hoc
vr̃ ꝯ l. ſi duo. de arb. ſed ſtatim apparebit ſoło. Eſt & aliud genus pa
ctorum, ꝑ qđ prima obło nullo modo ꝑimiĩ, ſed ꝑſonę paciſcen-
tium obligantur ad pęnam, ſi qs peteret, vel ſi fecit ꝯpromiſſum:
nam ſi arbiter uetuit non petere, ius primum incõcuſſum rema-
net ſine alicuius exceptionis obſtaculo, ut l. 1. s. de arb. ſed petens
incidit in pœnam. iſto caſu ſi vnus ex reis credendi promiſit, & ve-
titum eſt petere, altero petẽte incidit in pęnam, ſi ſocij ſunt. vt d. l.
ſi duo. alias ſecùs. Dicens vos, q̃ eſt rõ, ꝙ hic fcm̃ vnius q ẽ ſocius,
magis ꝑiudicet, q̃ ſi non eſt ſocius, cum s. proximè dixerim ꝯrium
ui pacto? Rñ. ille, q ꝯpromiſit, nõ fuerat in culpa: geſſit. n. negocia
cõia ea diligẽtia, qua gerebat ſua, vt l. ſocius. ff. ꝓ ſoci. Vnde ſi alter
ſocius peteret qcqd exigeret, dẽret ꝯpromittenti, & paciſcẽti cõi
care, & ſic ſi petit noĩe eius, vr̃ petere ad eius vtilitatẽ, merito in pę
nã incidit. Et hoc dicit text. in d. l. ſi duo. Sed in pacto ꝑt culpa paci
ſcentis imputari, cũ debitorem liberauit, ideo alius ſocius põt ꝓ
parte ſua agere, nec repellitur pacti exceptione, quia illud qđ exi-
git, non deberet cõicare paciſcẽti ſocio ꝓpter eius culpam, & ſic
non vr̃ agi nomine paciſcentis. Sed ſi deberet cõicare paciſcenti,
dico ꝙ ob. pacti exceptio, ꝑ d. l. ſi duo. ſi quis cau. & l. ſi duo. in prin.
ff. eo. & ibi eſt caſus, & iſta ſunt ſubtilia, & de mente iuris procedũt.

53 Septimo quæro † de nouatione, & primo de reis debendi, & tunc
dic: Aut unus paciſcitur animo nouandi, & liberandi alium, tunc
nõ eſt dubiũ, ꝙ alteri prodeſt, quia hoc poſſet quilibet extraneus

vt l. ſi

vt l. si Stichum. §. fi. ff. de noua. de sol. si debitor tuus. Aut unus paciscitur animo nouādi obl'onem, quia ipse tātum tenetur, hoc expresso, quod ad alium nō porrigatur: & tūc alius nō liberatur, qa idem cōtingit in solutione, vt ff mand l. Papini. & ff. de sol. l. Modestinus. & ibi no. per Dy. Item in acceptilatione idem cōtingit, ut dictum est. Aut simpliciter animo nouādi paciscitur, & tūc dico quòd vterque liberatur, vt ff. ad Velleia. l. si pro vno. & no. eodem titu. l. quamuis, in §. quamquàm. In pluribus reis credendi, refert an si vnus stipulatur animo nouādi, & tūc alteri noceat, supra dictum est. Sed circa hoc potest dubitari, quare acceptilatio vni prodest indistinctè, & nocet alteri, sed in nouatione distinguitur, cū nouatio habeat uim solutionis, vt d. l. si rem. de nouatio. Cogita per te 54 † Sed pone, quod duo erant rei credendi ex cōtractu iuris gentium, unus liberauit eum per stipulationem, & subsequētem acceptilationem, an alteri reo præiudicet? Et dico quod stipulatio noua non præiudicat, secundum ea quæ dicta sunt. Item acceptilatio in eo, quod per nouationem non perimitur, ualet iure pacti, non iure acceptilationis, vt ff. de accepti. l. acceptolatum. Sed pactum non præiudicat simpliciter, ut dictum est, &c. Est ergo in quæstione, an hoc pactum, quod ex acceptilatione resultat, habeat eandem vim, quam habet acceptilatio in præiudicium rei? Et videtur, quòd sic, vt l. & per iusiurandum. in §. & si fideiussori. ff. de acceptilatio. Contrarium dico per dict. l. si accepto. & de pact. l. si vnus. §. pe. Nec obstat §. & si fideiussori. quia ibi fideiussor tenebatur verbis, quia aliter teneri non potest: ideo in eius personam tenuit acceptilatio. Nam merito porrigitur ad reum, licèt reus non tenetur, sed hic pro illa parte, quæ remanet no-55 uata, in nullius persona valuit ipso iure acceptilatio Sed quid † de nouatione, quæ fit per delegationem? Respondeo, siue vnus ex reis credendi delegauerit, siue unus ex reis credēdi fuerit delegatus, dico idem per omnia, quod est in uera acceptilatione, & solutione, ut d. l. si rem. §. si duo. ver. alioquin. de nouatio. soluit enim qui delegat; ut ff. ad Velleia. l. quamuis. §. interdum. ff mand. l. inter causas. §. abesse. Item per hāc delegationem liberatur quis à creditore suo totaliter, sicut ille qui soluit, & cui accepto fertur, nec potest uti exceptione contra eum, cui delegatur, vt d. l. doli mali exceptio. ff. de nouatio. sed in nouatione quando promittit eidem, cui primo tenebatur, hoc non contingit. Facit ff. de nou. aliam. & l. qui id quod. in princip. & §. fi. ff. de donatio. O-56 ctauo quæro † de cessione. Circa quod dicas. Aut cessio fit reo debēndi, contra quem fit eo consentiente. & tunc idem, quod in delegatione dictum est, vt d. l. si rem. §. fi. ibi, vel nuptu. ipsa: secundum vnum intellectum. Aut eo non consentiente, & tunc aut fit suo conreo, & ipse conreus, cui ceditur, ipsa cessione est liberatus. Casus est singularis ff. de legatis 2. l. qui duos. & de libet. legat. l. si is qui duos. Aut fit cessio extraneo, & tunc hæc quæstio est dupliciter consideranda. Primo ex parte reorum credendi, vt si vnus cedit actionem sine alio, cessionarius est loco rei credendi, & sic inter eos erit locus iuris præoccupationis, & solutionis recipiendæ, sicut primo l. quod ipsis. & l. hæredem. ff. de regul. iur. & l. minor. in fi. de procura. Secundo ex parte reorum debendi, vt si contra vnum fiat cessio, alter non liberatur, sicut nec petitione facta ab vno, nec procuratoris constitutione, vt infra titulo 1. l. fin. tamen si cedens exiret ab eo, contra quem facta non est cessio, se onerat, quia alius iam liberatur, vt l. qui duos. de legatis se-57 cundo. Nono quæro † de confessione, an unius confessio prosit alijs, uel noceat? Et circa reos debendi dic, quod uniux confessio potest alteri nocere quo ad interrumpendam præscriptionem, ut infra eodem l. fi. Prodesse autem non potest, & sic nec petitio, nec sententia condemnatoria, ut supra dictum est. Circa reos credendi dic; Aut unus ex conreis credendi exigit cōfessionem à reo debendi, vel ipsi reo confessionem facit ad ipsius liberationem. Primo casu, si quidem in iudicio, alteri nocet, cum enim confessio habeat uim sniæ, vt ī. de confess. l. 1. appropriat sibi totum debitum multo magis, quàm per litis contestationem. Si verò extra iudicium, tunc alteri cōreo nihil præiudicat, cum talis cōfessio solam probationem inducat, ut l. Publi. in fi. ff. depositi. prodest tamen ad præscriptionem interrumpendam, vt infra e. l. fi. Secundo casu dico, quod talis confessio habet uim pacti de non petendo, vt l. tale pactum. in princi. ff. de pact. & ff. de sol. l. si ex pluribus. in princip. & ideo ea, quæ dixi in pacto, eodem modo hic dico. Decimo quæro 58 † de successione. Et hic est aduertendum, an unus ex reis debendi succedat alteri reo debēdi, uel vnus ex reis credendi alteri reo credendi, & tunc neutra obligatio extinguitur, sed in utriusque persona vtraque obligatio durat, vt l. si reus. ff. eod. & de fideiusso. l. generaliter, l. si reus. & ff. de soluto. l. si duo rei. Aut creditor qui soluendi erat, solus succedit uni ex reis debendi, & sic est casus in l. Vranius. ff de fideiusso. Ex qua colligitur talis distinctio. Aut illi rei debēdi erant socij, & ab alio cui non est successum, potest solum ꝓ parte peti vt ibi patet. Aut non erant socij, & tunc ab alio conreo de rigore potest creditor petere debitum solidum, vt ibidē in tex. patet. Aut quæritur de æquitate inspecto obstaculo exceptionis, & tunc aut fuerunt constituti duo rei, ex causa onerosa, qua fuit eis mutuatam: aut ex causa lucratiua, quia ex mera liberalitate promiserunt ut duo rei. Primo casu dic, aut ad conreum, cui creditor successit, peruenit pecunia mutuata in totum, uel in partem, & eatenus creditor agens exceptione repellitur per has rationes. Primo, qa ex parte non potest cedere actionem contra seipsum, ergo &c. vt l. Stichum §. penultimo ff. de solu. nota. per gloss. in d. l. Vran. de fideiuss. Secundo, quia si exegisset, teneretur illi exacto pro parte illa, ut hac l. 1. & ibi no. & ibi dicam. vnde dolo facit, qui petit, &c. Si uerò ad illum reum, cui successit, nihil peruenit, tunc in nulla parte obest exceptio, cum causa dandæ exceptionis non subsit. Secundo casu, quando ex mera causa lucratiua, idem, quia in nulla parte exceptione repellitur, cum nulla causa dandæ exceptionis subsit, vt l. in l. Falci. hoc esse seruandum, ff. ad legem Falcidiam. Idem puto si unus ex pluribus reis debendi succedat illi creditori, qui solus erat. Nam in modo petendi ab altero idem iuris est, quod supra dixi. Aut unus reus debendi, qui solus erat, successit uni conreorum credendi, & tunc idem, quod alter conreus potest ab eo partem petere, si sint socij, uel si non sunt socij, petet partem quę ab eo profecta est uel si ex mera liberalitate fuerit constituti duo rei credendi, & alter potest totum petere, argum. eorum quæ supra dicta sunt, & ff. soluto matrimonio l. si socer, in principio. Item si unus reorum credendi successit uni reo debēdi, qui socij erant, eadem ratione. Aut unus ex pluribus reis credendi successit uni ex pluribus reis debendi, uel econtra, & tunc quid iuris sit, habes ex prædictis. Sed circa hoc posset dubitari, nam successio pro solutione est, ut l. Stichum. §. aliquando. ff. de sol. & l. si debitori creditor. ff. de fideiusso. sed per solutionem unius, uterque liberatur, ut dictum est, ergo &c. Solut. patet ex his, quæ dixi in l. si quis pro emptore, in ultima quæstione de usu. & tangitur per glos. in d. l. si socer. soluto matrimonio, & in d. l. 59 Vranius. de fideiusso. Vndecimo quæro † de mora, an unius mora alteri noceat uel prosit? Et primo uideamus de reis debendi, & circa hoc est magna disceptatio in glo. Nam in l. mora. in §. fina. ff. de vsur. dicit quod non nocet. Sed glos. infra eodem. l. fi. & ff. eod. l. penultima, videtur dicere contra. & in qualibet earum glo. variant. Vnde dic, aut quæris an mora unius alteri noceat, quo ad impediendum cursum præscriptionis contra creditorem, & nocet, sicut si utrique esset facta interpellatio, vt infra eodem, l. fi. Aut quæris utrum noceat quo ad hoc, ut quilibet teneatur de interitu, uel ad usuras, & tunc aut sont socij, & nocet, ut ff. eodem l. penultima aliàs non nocet, ut l. mora. §. fi. de usu. Ita tenet glos. in l. in condemnatione. §. unicuique. de regu. iur. Idem tenet Dy. in c. mora in fi. de regul. iur. lib. 6. Ratio est, quia sicut pactum unius alteri prodest, ita mora unius alteri nocet. Sed iuxta 60 prædicta quæro, † quid si creditor fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debēdi, qui obtulit pecuniam petitam quæ postea perempta est, an alteri hoc prosit? Credo quod sic, indistinctè, quia quolibet alio extraneo offerente prodesset, ut infra de ca. & postli. reuer. l. cum postliminij. & ff. de solutio. l. qui decem §. si cum mihi Stichum. ibi, quemadmodum. Facit quod no. infra, de sol. l. obsi-61 gnat. Est etiam uidēdum circa reos credēdi † an unius mora alteri noceat. Dico quod sic, indistinctè, cum enim quilibet possit solutionem recipere, ut l. si unus, in princi. ff. de pact. l. si rem. §. si duo. ff. de manum. & mora eius, qui potuit solutionem recipere, nocet ei, ad quem res pertinet. posito quod ille nullum ius haberet in re: secus si sit nudus minister, ut l. si per te. ī. de usu. ff. de actio. & obli. 62 l. traiectitiæ. in prin. gl. ergo multo magis in casu nostro. † Sed nūquid mora vnius alteri prosit, id est nūquid factum vnius conreorum credēdi ꝯstituēs debitorem in mora prosit alij, uel nō? Resp. quod sic. Sed quid si mora esset facta uni ex cōreis credēdi, vtrum alteri prosit? cōstat quod sic, q̄tum ad interruptionem præscript. vt ī. eod. l. fi. Item credo qđ quo ad perpetuādam actionem ꝓreus teneatur de interitu, qa idem esset in quolibet extraneo interpellāte, vt ff. de vsu. l. si quis solutioni. & quod no. ff. de verborum obligationibus. l. si seruum, §. nūc videamus. Item iuxta prædicta quæ-63 ro, pone qđ † creditor primo fuit in mora vno ex duobus reis offerēte. Secūdo creditor interpellauit alium reum, qui nō obtulit, an per hoc videatur purgata mora creditoris? Quo ad primum dico, quod nō vt l. mora. secūdo respōso. ff. de verborum obliga-64 tionibus. Duodecimo quæro † de culpa, an culpa vnius alteri noceat? Circa qđ dicas, quod aut duo rei cōstitūtur in cōtractu, in quo obligatio cōmittitur ratione culpæ ad interesse, & tūc vnius culpa alteri nocet, sicut vnus ex facto alterius tenetur, vt supra loc. l. si diuisa. & l. eūdem. §. fi. eodem titul. Aut cōstituūtur duo rei ad aliquam speciem, ad quam statim committitur obligatio, sed ratione culpæ perpetuatur, quia de interitu tenetur, & tūc dic idem, quod dixi supra in mora, ut l. penultima, ff. eodem: & ibi est casus secūdum vnam lecturam. Et prædicta sunt vera, nisi culpa esset ꝯmissa in his, de quibus supra specialiter dictum est, quia tunc dic, vt supra dixi. Sed an culpa vnius ex reis credēdi noceat alteri? Respond. in acquirēdo, hoc est faciendo committi stipulationem, nocet, si socij sunt, vt l. si duo. §. si quis cau. in alijs dic, vt dictum 65 est supra de pacto, & mora. Tertiodecimo quæro † de rescissione, vtrum rescissio facta in ꝑsona vnius rei alteri noceat, vt puta, duo rei erāt liberati, ista liberatio rescinditur in ꝑsona vnius, an alij noceat? Dic, aut liberatio rescinditur in persona illius, cui facta est principaliter, & alteri nocet, ut ff. ad Velleia. l. si ꝓ uno. & ff. de his

quę

quæ in frau. credito. l. ſi. in prin. Idem ſi ab initio in eius perſona ipſo iure nõ valuit, ut l. ſi ſponſus. §. 1. de donatio. inter virum, & vxo. Et prædicta puto vera, niſi iſte actus, p quem liberatio contingit, dolo creditoris interceſſerit, arg. l. ſi Titius. ff. de fideicommiſ. de ſul. l. qui res. circa princ. Si verò reſciſſio contigerit in perſona eius, ad quem liberatio porrigitur per quandam conſequentiam, tunc alteri non nocet, vt d. l. ſi ſponſus. §. 1. & de lib. leg. l. ſi is q duos. & quod ibi no. Quartodecimo q̃ro, & vltimo generaliter de quali- 66 bet exceptione, † vtrum exceptio competens vni ex reis debendi, porrigatur ad alium. De exceptionibus loquor, de quibus ĩ. non eſt dictum ſpecialiter. Et dic, aut exceptio eſt merè perſonalis, & tunc ad alium non porrigitur, ſicut nec ad fideiuſſores porrigĩ, ut ff. de exceptio. cum ſimilibus. Aut ſunt aliæ exceptiones, quę ad fideiuſſores porriguntur, & tunc aut fuit color quæſitus, quia in veritate fideiuſſor erat, & non erat conreus, & ad eum non porrigitur, ut l. ſi mulier. §. penul. ff. ad Velleian. Aut non fuit color quæſitus, & tunc aut erant ſocii, & vnius exceptio porrigitur ad alium. vt l. ſi duo rei. ff. eod. Aut non erant ſocii, tunc ſi quidem obligauerunt ſe ex cauſa onerosa, quia mutuo acceperunt, & tunc eatenus competit exceptio alteri, quatenus ad eum, cui ſine dubio exceptio competit, puenit de pecunia, ut d. l. ſed Iulianus. §. item ſi duos. ff. ad Macedonianum. Si uerò obligarunt ſe ex mera liberalitate, tunc exceptio uni competens nõ prodeſt alteri, ſi non ſunt ſocii, vt dicta l. ſi duo. ff. eodem. l. & ſi ex duobus. §. primo.

Quarto principaliter Eſt videndum, qualiter vni contra alium ſuccurratur, 67 & primo circa † duos reos debendi. Ad quod inueſtigandum eſt, an videantur inuicem fideiubere. Iſta quæſtio tangitur hic, & ff. eo. in multis locis. & in l. uir uxori. in fin. ff. ad Velleian. & de fideiuſſ. l. Vraninis. Et fuit magna controuerſia olim, & hodie. Mar. Sil. tenet quod videntur inuicem fideiubere. Io. contra, ſcilicet quod non videntur, niſi ſint ſocii. Azo diſtinguit, ut no. plenè in d. l. vir uxori. & ibi glo. tenet opinio. Azo. in authen. eod. in princ. ſed gl. hic tenet opinio. Io. Sed contra omnes oppo fideiuſſor non obligatur, niſi uerbis, ut infra titu. 1. l. blanditus. ff. de uerborum obligationibus. l. 5. §. ſatis acceptio. & manda. l. ſi hæreditatem. §. fin. Sed duo rei poſſunt re conſtitui ſine uerbis, ut infra, eod. l. propter. ff. eod. l. eandẽ, ergo non uidentur fideiubere inuicem. Dyn. tenet opinio. Azo. & ad iſtam rationem reſpondet, quod illa ratio concludit in fideiuſſore expreſſo: ſecùs in tacito. Pet. & Iac. de Arc. & Dyn. ſequendo eos dicunt, quod duo rei nullo modo uidentur inuicem fideiubere: nam in duobus reis quilibet debet ſe obligare in ſolidum, nec attenditur ad quem pecunia peruenit principaliter, ut infra eod. l. propter. ſupra, ſi certum petatur. l. ſi non ſinguli; ſed ſecundũ eos, qui dicunt eos inuicem fideiubere, hoc non eſſet, ergo &c. Præterea, non reperitur iure Digeſtorum, nec Codicis, q duo rei habeãt bñficiũ diuiſionis, ergo &c. Item hoc lege nulla cauetur, q uideãtur fideiubere: ergo, &c. In hoc reſidet Cyn. hic poſt multa verba. Vides ergo, quod ex prædictis omnibus nullam habet claritatem. Quid dicemus? Iac. de Bel. diſputauit iſtam quæſtionem, & poſuit eam in Authen. eod. & ibi melius attigit ueritatem, quàm aliquis, tamen multum obſcurè loquitur. Tu ergo clarius, & melius dicas, 68 & ad declarõnem huius materiæ, ſcire debes, † q ex fideiuſſione contrahitur duplex obligatio. Vna, qua fideiuſſor obligatur creditori, & illa ſemper contrahitur uerbis, ut ſupra dixi, & talis ſemper habet beneficium diuiſionis infra titulo primo, auth. præſente, nec eget beneficio Authen. de duobus reis. & iſte eſt propriè fideiuſſor reſpectu creditoris. Eſt & alia obligatio, quæ contrahitur inter reum & fideiuſſorem, & iſta contrahitur conſenſu, nam reus uidetur mandare fideiuſſori, quòd ſoluat, ut l. indebitam. ff. de cõdictio. indeb. Et de hoc loquitur titu. mand. & illo modo conſideratur fideiuſſor reſpectu ipſius debitoris. Item fideiuſſor poteſt intelligi ſtrictè, quia alienæ obligationi accedit, ut ff. de fideiu. l. prima, & l. fideiuſſor. Poteſt etiam accipi large omnis, q eſt obligatus pro negotio, quod ad alium ſpectat, non ad ſe, & illo modo ſumitur in ti- 69 tu. ad Velleian. & ſupra ad Velleia. l. prima. Si ergo quærĩ, † an duo rei uideantur inuicem fideiubere. Dic aut quæris utrum dicantur inuicem fideiuſſores reſpectu creditoris: & dico, q ſic in duobus caſibus tantum, ſcilicet ſi hoc eſt actum expreſsè. ut ff. eod. l. reos. uel eſt color q̃ſitus, ut ff. ad Macedonianum. l. ſed & Iulianus. §. primo. Et iſtis duobus caſibus habent beneficium diuiſionis de fideiuſſoribus, nec eſſet neceſſe beneficium de duobus reis. Extra iſtos duos caſus non uidentur fideiubere inuicem reſpectu creditoris. Hoc dicit gl. in l. ſed Iulianus. §. primo. Et hoc modo intelligẽdo, uerum dicunt Vltramon. Aut quæris utrum uideantur inuicem fideiubere quo ad actionem dandam inter reos, & aſſumendo fideiuſſorem largè, tunc aut duo rei ſunt conſtituti ex mera uoluntate, & liberalitate, & tunc uerum dicit Ioan. quòd uidentur inuicem fideiubere, ſi ſunt ſocii, aliàs non, ut in l. in l. Fal. hoc eſſe ſeruandum, ff. ad leg. Falcidiam. Aut non ex mera liberalitate, puta q acceperunt pecuniam, quam promiſerunt: tunc vera eſt opinio Azo. quia eatenus uidentur fideiubere alter pro altero, quatenus in ueritate negocium ad alterum pertinet, ut d. l. uir uxori. ad Velleian. & ibi no. de in rem verſo. l. ſi pro parte. §. fi. ad Mace. l. ſed Iulia. §. item ſi duobus. & in iſtis caſibus non habent beneficium de fideiuſſoribus, ſed habent beneficium Auth. de duobus reis. quod expreſsè inducitur in iſto caſu, quando talis alternatiua fideiuſſio inducitur, ut dixi ſupra, in quæſtio. 2. principa. Et prædicta ſunt uera in duobus reis, qui obligantur expreſsè: ſed in his, qui obligãtur tacitè, ut plures tutores, illi non ſunt propriè fideiuſſores, tamẽ iure antiquo conueniebantur exemplo fideiuſſorum, ut l. 1. §. nunc tractemus. de tut. & ra. diſtrahen. Ex his apparet tibi veritas huius materia. Secundo quæro, quia hac l. 1. dicitur in tex. quod ſi unus 70 ſoluit, ab altero repetit, quæro † qua actione repetat, & an hoc uerum ſit indiſtinctè: tamen quicquid dicatur, hæc eſt veritas. Aut duo rei obligantur ex mera liberalitate, & tunc aut ſunt ſocii, & unus ſoluens repetit ab alio actione pro ſocio. Aut non ſunt ſocii, & nullo modo repetit, ut d. l. in l. Falc. hoc eſſe ſeruandum. ad l. Falc. Aut nõ obligantur ex mera liberalitate, & tunc aut totum negocium pertinet ad ſoluentem, ut puta, quia tota pecunia peruenit ad eum, uel alio modo, & ille nihil repetit. Aut negocium pertinet ad alium, & tunc ab alio repetit eatenus, quatenus ad ipſum pertinet, & ſic in totum, uel in partem, ut hac l. 1. & ff. de exercito. l. nec quicquam. de inſtito. l. habebat. §. fi. & l. ſeq. Sed qua actione aget, hic eſt aduertendum. Aut plures obligauerunt ſe ex propria conuentione, & ſic unus præſente alio: & habet locum actio mandati, ut l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus. & l. qui patitur. ff. manda. & de uerb. obliga. l. Iulia. §. 1. Aut unus obligatur altero abſente, & poteſt contingere, ut ſupra dixi in 8. quæſtio. prin. & ſequen. quæſtione, & tunc aut ſunt ſocii, & repetet alter ab altero actione pro ſocio, ut d. l. nec quicquam. de exerc. Aut non ſunt ſocii, & tunc aut non habent beneficium diuiſionis, & ſic quia negocium non poterat expediri pro parte, & tunc aut debitum fuit contractum rõne alicuius rei corporalis, ita quod cadit in iudicium communi diuidundo, & tunc repetit communi diuidundo actione, ut l. habebat. in §. fi. de inſtit. Aut fuit contractum debitum ſimpliciter, ut q pecuniam acceptam diuiſerunt, & quilibet conuertit in ſuos uſus, & tunc habet locum condictio ex hac l. cum non ſit cautum quo nomine actionis agatur. Si verò habebant beneficium diuiſionis, & ſic negocium poterit expediri pro parte, & tunc habet locum actio neg. geſt. & eodem modo poteſt intelligi hæc gloſſ. argum. ff. de neg. geſt. l. ſi communes. ff. fa. erc. l. hæredes, §. ſi vnus, cum ſimilib. & ſecundum hanc diſtinctionem debet intelligi. l. ſi in rem. ſupra, ſi certum petatur, & quod not. ſupra. loc. l. ſi diuiſa. Tertio quæ- 71 ro, quid † de pluribus tutoribus, curatoribus, & adminiſtratoribus ciuitatis, ſi unus ſoluit, qualiter repetat ab altero. Dic vt nota. plenè. in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tut. & rat. diſtrah. ſupra, de tranſactio. l. prima. ff. de neg. geſt. l. ex facto ff. ad muni. l. Imperator. §. fin. 72 cum l. ſeq. Quarto quæro, † quid in pluribus depoſitariis, & commodatariis, qui in obligatione ſecundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpę, tenentur, ut duo rei. Iaco. de Bel. dicit, q unus ſoluens non habet actionem, niſi ſibi credatur, ut l. unde quæritur. ff. commo. Ratio eſt, quia lege cautum non reperitur. Contrarium dico, quia in his eſt, ſicut in pluribus tutoribus, qui in hoc æquiparantur, ut ff. depoſi. l. 1. §. ſi apud duos. ibi, dum dicit, exemplo tuto- 73 rum. Quinto quæro, † pone quod unus ex duobus reis ſuo iuramento liberat alium, an ab alio poterit repetere tãquã ſi ſoluiſſet. Videtur, q ſic, quia iuramentum habet vim ſolutionis. Contrarium dicit glo. & benè, in l. duobus. §. à fideiuſſore. de iureiuran. & 74 dic, vt ibi. Sexto quæro, † an ille cui facta eſt acceptilatio, poſſit ab alio, quem liberauit repetere, ſicut ſi ſoluiſſet, quod uidetur, quia acceptilatio habet uim ſolutionis, ut dictum eſt. Tu diſtingue, aut fuit ei acceptolatum cauſa remunerationis, aut non, ut l. idem q. 75 in fi. cum l. ſequen. ff mand. Septimo quæro, † quid ſi unius culpa fuit alter ex conreis damnificatus, an ille damnificatus poſſit repetere? Dico quod ſic, ut l. prima. §. nunc tractemus. de tut. & rat. diſtra. ff. depoſi. l. prima. in fin. §. & ſi apud duos. & dixi ſupra, in quæ- 76 ſtio. proxi. Octauo quæro, † quid ſi in pluribus reis credendi vnus recipit ſolutionem, an alter poſſit repetere ab eo, & qua actione. Gloſſ. uidetur dicere, q petere poteſt actione neg. geſt. ut ff. de cõdictio. indeb. l. frater. a fratre, circa princip. glo. magna. Item no. ff. de legat. 2. l. ſi Titio, aut Seio. Alibi dicit gloſſ. quod ita demum eſt communicandum, ſi ſunt ſocii ut not. ff. de ſolu. l. qui hominem. §. ſecundo. & ſic eſt falſa gl. in l. ſi Titio, aut Seio. ff. de leg. 2. & uideter. in l. in l. Fal. hoc eſſe ſeruandum, ff. ad legem Falcidiam. Diſtingue, aut ſunt plures rei credendi ex cauſa merè lucratiua, & tunc alter alteri, quod exigit, communicare nõ tenentur, niſi ſint ſocii, vt d. l. in l. Falci. hoc eſſe ſeruandum. & quod no. in dicta l. qui hominem. §. ſecundo. Aut ſunt conſtituti ex cauſa onerosa; & tũc aut negocium verè ſpectat ad eum, qui ſolutionem recipit in totum, ut quia tota pecunia ſua fuit mutuata, & tunc alter ab altero nihil repetet, argumen. l. ſed Iulia. ff. ad Macedonianum. §. non ſolum. & §. ſequen. Aut negocium ſpectat ad alium, cui non eſt ſolutum in totum; uel in partem, & iſte quantum ad eum ſpectat, repetet ab alio, ut l. ſi iure commun. ff. de noxali. & per regulam poſitam. ff. ſi certum petatur. l. ſi me, & Titium. Et quia duo rei debendi, & credendi æquiparantur, ut ff. eo. l. ſecunda ſed in reis debendi hoc eſt, ut in hac l. ſupra prox. dictum eſt. ergo, &c. & hoc etiam ſtatim p-

babitur clarius. Sed qua actione repetet, dubitatur. Dic aut sunt socii, & repetet actione pro socio. Aut non socii, & tunc aut tale debitum est contractum aliter, quam de iure communi, & tunc aut fuerunt constituti duo rei credendi simul, & vnus altero præsente, & locum habet actio mandati, quia cũ patior te stipulari ex re mea, videor mandare, vt ad meã vtilitatem stipuleris, vt l. si mulier. ff. de iure dot. Facit quod no. ff. so. mat. l. quę dotis. & eo. tit. l. post dotem. secundum vnam lecturam. Aut fuerunt constituti duo rei credendi in absentia, quod potest fieri, quando vnus sub commemoratione alterius stipulatur, etiam ex interuallo, ut ff. e. l. 3. & dixi supra in prima quæstio. principa. in duodecima quæstione. & tunc puto competere act. nego. gest. & sic intelligitur gl. l. frater à fratre. ff. de condictio. inde. argum. ff. de nego. gest. l. penultima. Facit de uerborum obligationib. l. Iulia. §. qui fundum. & Institu. de

77 verborum obligationibus. §. si quis alii. & quod ibi no. Nono quæro, † quid si vnus ex reis credendi, facto suo aliquem liberauit, vt puta, acceptilatione, vel quoquo alio modo, an alter possit ab altero repetere? Respon. sic, eo modo, ac si solutionem recepisset, p hũc textum. & optimè ff. de iure dotium. l. vir ab eo. Gl. hoc expressè dicit in l. si unus. ff. de pact. in prin. super verbo, nouare. quæ dicit unum non posse nouare, quin socio teneatur. Vltimo est videndũ

78 † de actione, quæ debet cedi uni ex conreis debendi, an, & quãdo, & quo iure, & inquantum cedi debeat, & quid si cedi non potest, & multa alia. quæ glo. tangit hic, & supra de transactio. l. prima. ibi per Cyn. & ff. mand. l. Papinianus. ff. de sol. l. Modestinus. & ibi per Dy. & infra. titu. primo. l. cum alter, & ibi per Cynum, quæ omnia omitto, quia longa est repetitio per se repetita.

L E X IIII.

a Cum quidam. a Interpellatio vnius ex reis promittendi prodest, & nocet omnibus con reis. hoc dicit hæc singularis lex.

A D D I T I O.

a Alexand. Cum quidam. Vide Bar. in l. eum qui. § fina. ff. de solutio. & in l. duobus, ff. eodem.

De fideiussoribus, & mandatoribus. *Rub.*

L E X P R I M A.

1 *An & quando bona publicantur, debitor liberetur.*
2 *Exceptio adhærens rei, quod competit etiam fideiussori.*

a SI Lisias. a Publicatio bonorum debitoris fideiussorem non liberat. h. d. Opponitur exceptio, quæ competit principali, competit fideiussori, ut l. defensiones. ĩ. de exceptio. Hic dicitur contrariũ, quare malè Sol. Dicit gl. illa regula loquitur in exceptionibus, quę competunt integro manente statu, sed hic status eius est mutatus, ergo &c. Ista solu. nõ placet. Dicendum est ergo vt statim dicam.

1 Quæro, † quando bona publicantur, an debitor liberatur ope exceptionis. vide eam, quæ est prima, in fi. Alibi dicit gl. quod liberat à ciuili, & remanet naturalis, ut l. vbicunque. ff. de fideiussorib. Alibi dicunt gl. quod liberatur à ciuili, & naturali, vt l. si debitori. ff. eodem. Dubitat alibi, nec determinat aliquid in l. vltima. de duobus reis. Veritas est, quod liberatur ab vtraque obligatione, non quod obligatio tollatur, sed in fiscum tanquam in successorem transferatur, ut dicta l. debitori. & ibi no. Solummodo ergo persona ab obligatione eximitur obligatione remanente firma. Per hoc cessant contraria, nam quod dicitur, quod † exceptiones, quæ com-

2 petunt reo, fideiussori etiam competunt, verum est in exceptionibus rei cohærentibus, ut l. exceptiones. ff. de exceptio. Sed ista non est huiusmodi, ergo &c.

A D D I T I O.

a Ale. Si Lisias. De ista materia dic per eum in l. si verò in l. de die. qui satisd. cog. versi. quæro an & quando bona, verum bonis publicatis liberetur debitor ab obligatione. Quid autem in exbannito, an liberetur fideiussor, uide Bar. in d. l. si uerò. in versi. not. quod obligatio. hoc tenuit Bar. & ibi tenet in l. si marito. in princ. ff. soluto matrimonio.

L E X II.

Creditori. Fideiussori soluenti tenetur creditor cedere actionem personalẽ, & hypothecariam. h. d.

L E X III.

1 *Fideiussores idonei habent beneficium diuisionis ex epistola diui Adriani.*
2 *Plures fideiussores simpliciter accepti intelliguntur in solidum.*
3 *Expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur.*

a Non rectè. a Expressio eorum, quę tacitè insũt, nihil operatur. hoc dicit. Et ad hoc quotidie allegat. Quatuor habes hic notanda. Primo, ꝙ est in potestate creditoris eligere fideiussorem, vel debitorem. hoc tamen recipit correctio-

b nem, vel limitationem per authen. pręsente. b Secundo nota, quod

1 fideiussores idonei habent beneficium diuisionis ex epistola di-

2 ui Adria. Tertio no. quod plures fideiussores simpliciter accepti

c intelliguntur in solidum, c ut Institu. eod. §. si plures. Item secus in pluribus principalibus, ut l. reos. §. cum tabulis. ff. de duobus reis. secùs in his, qui intercederent, obligationem in se principaliter assumendo, vt nota. supra, ad Velleianum. l. si paternam. Vltimo nota,

3 quod † expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur, vt plene habuistis in l. 3. ff. de legatis tertio.

A D D I T I O N E S.

a Ale. Non rectè. Per auth. præsente. quam auth. alle. Bar. in l. hoc iure, ff. de verb. oblig. & in l. 3. §. si quis. ff. quod quisque iur.

b Ale. Per auth. præsente. De materia huius auth. & limitatione ad eam, vide per Bart. in l. Marcellus, ad fi. ff. eo. & ibi post eum & Bar. & tex. & gl. in l. decem. de verb. obligationibus. Et adde ad materiam huius auth. §. nos autem. de fideiuss. in glo. no. de promissore si dicatis, & oblige me tanquam principalem de quo per Bart. in consi. lus, suis in consi. quod incipit, Si Titius. Et adde ad hanc auth. dictum Bal. in l. 2. super, de exceptio. rei iudic. De quo no. per me in l. qui vsumfructum, ff. de uerborum obligationibus & uide Barto. & ibi no. in l. 3. §. si is pro quo. circa fi. ff. quod quisque iur.

Ale. Intelliguntur in solidum. No per Bart. plenè in l. reos, de duobus reis.

L E X IIII.

a Nouatione. a In stipulatione nouante non intelligitur repetitus fideiussor in dubio. hoc dicit.

A D D I T I O.

a Alex. Nouatione. Plenè in l. alia, ff. de noua.

L E X V.

Iure nostro. Istam legem habuistis in l. non rectè. & ibi no. ĩ. eodem.

L E X VI.

Si pater. Subscriptio, quam quis facit vt testis, non obligat eum vt fideiussorem. h. d.

L E X VII.

Si creditor. Qui non seruat fines mandati, non habet actionem mandati. h. d.

L E X X.

Fideiussor. No. hanc legem ibi, ante condemnationem. Ex ordine innuit, ꝙ exceptio diuisionis sit peremptoria, & sic posset opponi quandocunque ante sententiam, dic ut l. si dubitet. ff. de fideius. & ibi per Dy.

L E X XI.

a Cum alter. Fideiussori soluenti debet cedi actio contra principalem, & contra fideiussores.

A D D I T I O.

a Ale. Cum alter. Et istum tex. limita non habere locum in fideiussore, qui tacite obligetur, ut puta in præsentia dixi alicui, do tibi fideiussorem, & ille præsens taceat & consentiat, quia tacite obligatur. Ita limitat illum tex. Imo. in l. 2. § fi. ff. soluto matrimo. Ad quod insuper vide tex. in l. cum ostendimus, §. fi. ff. de fideiuss. in Socii in obligatione mandatoris, l. Lucius, ff eo. Item fallit in casu Ang. quando citaretur fideiussor in iudicio, l. cum ostendimus, § ff de fide. tut & ibi Bar. & Bal. hic, adde gl. in l. si hæreditatem, ff. manda. Pro qua dicit Bal. in l. multum, C. si quis alteri uel sibi, quod non potest fieri pro nunciis.

L E X XII.

a Blanditus. a Vides ergo, quod obligatio fideiussoris semper contrahitur verbis, ut hic, & l. 5. §. satisfacere. ff. de uerb. obliga. & Insti. eo. §. fi. &c.

A D D I T I O.

a Ale. Blanditus. Vide Bar. in l. fi. si cer. pet. & limita ibi per Lud. & per me in l. 5. §. stipulatio, de verb. obl.

L E X XIII.

1 *Stante statuto, quod inuentus cum armis puniatur in decem, non dicitur, quis inuentus, nisi sit captus.*

Si barsatorem. a Inuẽtus dicitur, qui personaliter capitur. No. ergo, quod verbum, inuentus, vel

A D D I T I O.

a Paris. Si Barsatorum. Vide Ias. post Ale. in l. 1. ff. de acq. poss.

a vel inuenire, [a]non verificatur in solo aspectu, sed apprehensionem requirit. De hoc in l. I. in princi. ff. de acq. poss. & l. nunquam. §. thesaurus. de acq. rer. do. Et per hoc dicimus, quod † si statutum dicit, 1 si quis inuentus fuerit cum armis, &c. si non est captus, non dicitȝ inuentus, quia non sufficit sola visio sine captione, &c.

ADDITIO.

a Ale. Vel inuenire. Not. de ver. inuenitur, quod intelligatur cum effectu. quod facit ad q. an si debetur præmium capienti, an debeatur capienti, sed tenere non valenti. & Mod. maximè Ang. in l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iu. qui dicit quod non obst. quod debebit habere præmium per id, quod habetur in l. si post mortẽ. in fi. de contra. & in l. 1. §. si sic. ff. de positu. quod no. Ang. in d. §. hæc autem verba. Bal. respon. hic videtur tenere primam opin. Adde quod Bar. no. in l. 3. in prin. ff. de acq. poss. & in l. licet. supra. de acq. poss. & ideo dicit Bal. in l. item lapilli in fi. ff. de re. diuis. quod si statuto cauetur, quod mulier inuenta cum per his puniatur, non possit puniri, nisi apprehendatur. Vide tamen quod dixi post Bar. in l. 3 & vide Ang. in Auth. de san. epis. §. reuerendissimos, & Bal. hic, & vide sup. de pet. bon. subl. l. 1. & ibi vide aliqua de verbo, comprehensus, & inuentus. Et de verbo, inuentus. adde Bar. in l. nunquam nuda. ff. de acq. rer. do. & hoc qd Bal. hic dicit, Pa. de Ca. in l. sed & si filio. ff. de constit. pec. ff. de condi. sine cau. Ad quod pondera gl. ibi super uer. inuenerit.

LEX XV.

Liberum fuit. Ex diuisione actionis, quam creditor inter fideiussores sponte facit, exceptio pacti fideiussoribus competit. hoc dicit ista l. & l. reos, ꝫ. declaraui vobis in l. si creditores, supra, de pac.

LEX XXIII.

Reos. Electio non nocet creditori, quin ad alium possit redire. h. d. hæc lex. secùs in diuisione, vt ꝫ. l. proxima.

LEX XXV.

1 *Ei, qui promisit exhibere, post moram commissam datur spatium sex mensium ad eam purgandam.*
2 *Promittens alium defendere, non liberatur exhibendo personam.*
3 *Casus eueniens intra tempus concessum ad moræ purgationem, debitori non prodest.*

a **Sancimus.** [a]Ista lex est singularis multum. Qui promittit alium exhibere ad tempus, finito tempore potest intra sex menses moram purgare eum exhibendo, vel eum idoneè defendendo, quo tempore elapso non auditur. Item casus superueniens intra tempus primum, liberat promissorem: secùs si eueniat intra tempus ad moræ purgationem concessum, 1 hoc dicit hęc not. lex. Not. ex l. ista, † quod post moram commissam datur spatium sex mensium ad eam purgandam, quod est spe- b ciale [b]hic in eo, qui promisit alium exhibere: secus si promisisset 2 seipsum, vt l. si post tres. ff. si quis cau. No. ꝙ † iste, qui promisit aliũ defendere, non liberatur exhibendo personam. Tertio no. quod 3 † casus eueniens intra tempus concessum ad moræ purgationẽ, debitori non prodest, quod est notabilissimum.

ADDITIONES.

a Ale. Sancimus. Non est alibi, & procedit etiam in criminali. no. Spe. in ti. de armis. §. fi. ver. sed quid si fideiussor. Contrarium ꝟ̄ tenere Guil. in l. pe. in prin. ff. de pub. iu. Sed ibi Imo. tenet primam opi. & ꝗ̄ parua hic, & gl. in l. 3. ff. de cust. reo & ibi. quod possit huic legi renunciari, dicit Bal. in l. qui crimen. in 1 a. q. qui accusare, & hæc lex procedit etiam si iuramentum interuenerit. Adde aďs in hac l. quæ consuluit Pa. de Ca. consi. 168.
b Ale. Est speciale. Vide Bar. in l. si insulam, de verb. oblig. 6. q. & Bar. in auth. ei qui. de tempo. app. in prin. in pulchra q. de qua hic per Bal.

LEX XXVII.

a **Si fideussor.** [a]Hæc est singularis lex. Qui alium in iudicio sisti promisit sine scriptis, si lis negligitur intra cursum quatuor mensium liberatur. h. d. primo. Item in b causa publica [b]promissio in dubio intelligitur in scriptis facta: secus in causa priuata. h. d. hæc lex. Opp. & videtur, quod fideiussor de iudicio sisti teneatur vsque ad sententiam, vt l. Græcè §. & post litem. ff. eo. Sol. Dic tria verba, quandoque quis promittit aliquẽ exhibere intra certum tempus, & tunc habet locum supra lex proxi. Quandoque promittit aliquis aliquem exhibere, vel sistere simpliciter, tunc aut promittit illum, cum quo nulla lis esset in casu, quo eius persona requirebatur, seu ex alia causa, vt hic: aut promit c tit in litem, seu litis occasione. Primo casu, aut fideiussit i scriptis, [c] & tunc aut in causa publica, & idem. Aut in causa priuata, & liberatur per cursum quatuor mensium, vt in hac l. Si verò fideiussit in litem, seu litis occasione, tunc si quidem actor differt, & negligit litem, tunc idem quod dixi supra, quando promissio facta non fuit litis occasione: Si verò non negligit, sed litem prosequitur, tunc tenetur exhibere reum vsque ad sententiam, vt d. l. Græce. §. & post litem. ff. eo. quæ perpetuo tene menti.

ADDITIOIES.

a Ale. Si fideiussor. Vide Bar. in l. si ita stipulatus, in 3. opposi. de verb. oblig.
b Ale. In causa publ. Adde quod no. Bar. in l. 1. in fi. ff iud. solui.
c Ale. Aut fideiussit in scriptis. Dicit Bald. in l. 3. §. fi. ff qui sat. cog. in lect. antiqua, quod si quis promisit non respectu litis, sed respectu iudicis, vel partis facere istam promissionem de repræsentando, in perpetuò tenetur Allegat l. si quis vaum. § si fi. g. tuum. ff. de fur. vbi hoc non probatur. & Barto. ibi contrarium vt velle.

LEX XXVIII.

a **Generaliter.** [a]Per electionem vnius, non liberatur alius reus, vel fideiussor, vel correus, vel confideiussor: & quod potest fieri per pactum, potest fieri per legem. hoc dicit.

ADDITIONES.

a Alexan. Generaliter. Et si sit facta missio in omnia bona alterius, est tex. & ibi Bar. in l. hæredes. §. quod si. ff. eod. vbi post Bart. in prin. concord. gl. in l. non solum, §. morte. ff. de ope. no. nun. quæ allegat istum tex.

De nouationib. & delegationib. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **DElegatio.** [a]Delegatio debitoris non potest fieri, nisi consentiente debitore: secùs in nominis venditione. hoc dicit.

ADDITOIO.

a Alex. Delegatio. Hanc legem limita ut in l. non fortem. de condi. indeb. & uide quod dixi in princ. l. 2. sol. mat. & Bal. ibi limitat hanc l. nisi creditor fuisset certioratus, sed Imo. econtra.

LEX III.

1 *Debitor videtur quodammodo seruus creditoris.*
2 *Si concurrat ille, qui habet directas, & ille qui habet utiles, quis præferatur.*

a **Si delegatio.** [a]Hæc est singularis, & multum not. lex. Apud eum, qui mandauit, seu cessit actiones, remanent directæ, & ideo ei potest solui, nisi in tribus casibus hic expressis. h. d. No. istos tres casus, in quibus impeditur solutio, quã debitor vellet facere cedenti. Materiã huius legis examinaui multum profundè in l. facta. §. hæres. ff. ad Treb. No. ibi tex. quasi à clië 1 te, &c. quod † debitor videtur quodammodo seruus creditoris. vide gl. & simile habes no. in l. fideicommiss. §. si rem. ff. de le. 3. Quę 2 rit glo. quid si concurrat † ille, qui habet directas, & ille qui habet utiles, quis præfertur? Gl. uidetur dicere quod ille, qui habet directas, quod est contra istum text. quia prius præfertur ille qui habet vtiles, nisi denunciet &c. Ideo distingue. Quandoque actio directa, & vtilis tendunt ad eundem effectum. Quandoque actio utilis, & directa tendunt ad diuersos effectus, seu contrarios. Si tendunt ad contrarios effectus, tunc utilis præfertur directæ. Exemplum in vtili quę prefertur directæ, quæ competit domino contra quẽ facta est præscriptio, vt l. si quis emptionis. ꝫ. de præscriptio. triginta anno. Directo enim sibi adinuicem aduersantur. Quandoque directa, & vtilis tendunt ad eundem effectum, vt in casu nostro, directa, quæ competit cedenti, & vtilis quæ competit cessionario ad vnum, & eundem effectum competunt: tunc aut ille qui habet vtilem, habet causam ab eo qui habet directam, & vtilis præferẽ directæ: hic est casus hic. aut nõ hẽt cãm ab eo, & tunc aut directa ꝯpetit ei, ad quẽ negotiũ principalr̃ spectat, vtilis verò cõpetit ei ad quem

ADDITIO.

a Ale. Si delegatio. Istam legem intellige, quando apud eum, qui cessit, aliquid remanet, puta actiones directæ: secus quando nihil remanet, & quia cedens habebat vtiles. Ita intelligit hunc text. Bartol. in l. ex asse. ff. ad Treb. Qualiter autem hæc denunciatio debeat fieri creditori per cessionarium, uide Bartol. in l. 1. in princip. in 11 q. de oper. no. nun. & hic uide Bal. in l. 3. sup. quod me causa. Istam legem limita secundum Bald. non habere locum in concessione facta ex vltima voluntate, quoniam tunc nullus cedens poterit agere contra debitorem, per text. in l. si pecuniam. de leg. 1. Nam ibi debitor depositarius condemnatus fuit de restituendo debitum depositum extraneo, nam testator cessit iura sua Titio contra depositum, & his cogitur cedere actionem Titio ꝫ depositariũ, l. si seruus. §. Margaritam. ff. deposi. tamen ibi nullo casu hæres cedens agere poterit contra debitorem, imo exceptione repellitur, ut ibi p Ang. No. secũdum Bald. ibi, qui dicit, quod omnis cedens non potest agere, quia debitor fuit grauatus de restituendo, secus si ab ipso debitore fuit primum legatum, & non fideicommissum. Ita dicit uolendo limitare hanc limitationem. Dicit tamẽ qd dictum Bald. erat menti tenendum. Et hanc legem limita per Bal. in l. 1. in ver. 2. quæro, quid si procurator. sup. quando prouo. & ibi utrum sentẽtia lata cõtra dominum per debitorem obsit cessionario. Et hanc legem in eo, videlicet quãdo denunciatum est ne soluat, limita procedere in tribus casibus, scilicet in depositario, in possessione inquilini, in salario soluendo, ut in auth. se. 1 sam. & ibi Bal. supra, depositi. Et quid si cessionarius præuenit, tamen finita est instantia, an possit cedens agere? Bald. quod non, in l. 3. supra, manda. & etiam limita hanc legem non procedere in eo, qui transtulit utilem actionem in rem, quia nisi interueniat traditio, non enumeratur directa, secùs in personali, l. cum tibi. & Bal. sup. de hær. vend. Item limita ut in l. prouinciali. § fi. de ope. no. nun. Fallit etiam hæc lex, quando negocium re ipsa pertinet ad cessionarium. l. si post constitutam. & ibi Ang. ff. de consti. pecu. nam tunc præfertur utilis actio directæ, ut ibi. Et dum dicitur hic, partus perceptio, & litis contestatio æquiparantur, limita per Bart. in l. qui hominem. §. 1. ff. de sol. cum concordant. Item adde, quod in istis trib. fuisset impleta. l. pactu successorum. supra de pac. & ibi no. Bald. & dicit ibi Sal. quod est sing. limitatio ad hanc legem. Quid si iurasti soluere Titio, & Titius successit Seio, an si non soluo sim periurus? Vide Barto. in l. sed si in hac. ff. de io ius uoc. in princ. & not. quòd isti tres casus non habent locum in utili actione in rem, secundum Bald. in l. qui tibi. C. de hæredi. actio. uendi.

quem spectat per quandam consequentiam, aut econuerso. Primo casu directa præfertur vtili, vt l. qua ratione §. literæ, de acquir. rer. do. & ibi no. & l. 1. de lo. pub. fru. Secundo casu vtili præfertur directæ, vt l. in causæ, in fi. de proc. Tertio casu principali, quando vtilis, & directa respiciunt diuersos effectus, tunc nulla alteri præfertur, sed quælibet suum effectum prosequitur. Exemplum in directa, quæ competit domino, & vtili, quæ competit emphyteutæ feudatario & similibus. Nam dominus præfertur in vendicatione sui dominij directi, & emphyteuta præfertur in vendicatione sui dominij vtilis, vt ff. si ager vectig. vel emphyteu. pet. per totum, & ff. de superficie. l. 1.

LEX IIII.

1 *Quando procurator est factus ad pecuniam recipiendam, si confitetur sibi solutam esse, non sequitur absolutio, sed requiritur vera solutio.*

a **Non abstulit.** a Qui est factus procurator ad recipiendam pecuniam, alio modo liberare nō potest. hoc dicit no. l. No. quod 1 † quando procurator est factus ad pecuniam recipiendam, non sufficit si confiteatur sibi solutam esse, sed requiritur vera solutio vt sequatur absolutio. Aliud enim est confiteri se recepisse: & ideo fac, quòd in instrumento dicatur, habuit, & recepit, vel verè dedit, & numerauit.

ADDITIO.

a Ale. Non abstulit. De isto tex. vide Bar. in l. 1 sol. mat. Adde Bar. in l. 3. ff. si cert. peta. Ang. in l. nam & nocere. ff. de pac. & Bal. & Ang. in l. 2. §. 1. ff. de acq. poss. aliàs, de quadr. præsc. ibi materiam istam dic, & dic quę habes per Imo. in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iud. adde ad hanc l. Bal. consi. 303. lib. 2.

LEX VIII.

a **Nouationum.** a Hodie nouatio in dubio non intelligitur facta, nisi specialiter exprimatur. hoc dicit. Materiam istam dic, vt dixi in l. qui vsumfructum. ff. de verb. obliga. in l. pe. ff. de noua. vbi tractaui de materia istius nouationis voluntariæ, quæ fit per stipulationem æquè principalem. Qualiter autem nouetur per stipulationem pęnalem, dixi in l. ita stipulatus. de verb. oblig. & Cyn. hic tractat, & non dicit vnum bonum verbum in ista materia.

ADDITIO.

a Barb. Nouationum. Circa istam nouationem uide Lud. Roma. in consi. 119. & in consi. 209. & Bu. in consi. 244. me. Titius promittit mihi illud, quod aliàs debet. dicit, quod non est nouatio, sed est fideiussio. allegauit l. si. de noua. vide ibi Bartol. Parif. Nouationum. An ista lex habeat locum in delegatione, uide Ias. in l. singularia. ff. si cert. peta.

De solutionibus, & liberationibus. *Rubr.*

LEX VIII.

a **VSuras.** a Tene menti istum textum, quod quis non potest cogi, quod debet in vno loco, soluere in alio, nisi ex causa. Causas autem enumerat gloss. quam vide.

ADDITIO.

a Ale. Vsuras. Hanc l. alle. Bar. in l. 5. § 6. ff. de verb. obliga. & uide quod no. dixi post Bar. in l. 2. ff. de eo quod cer. lo. & Bal. hic.
Menoch. Vide Ias. in l. 1. nu. 95 de iure emph. sup.

LEX XVIII.

Inquisitio. In generali termone non cōtinetur persona loquentis. h. d.

LEX XXIIII.

Com pro pecunia. Non debet quis petere id, cuius contrarium non esset postulaturus. hoc dicit.

De acceptilationibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Iam tibi. Pupillus cum authoritate tutoris, potest per acceptilationem liberari. h. d.

LEX II.

Si donationis. Per Aquilianam stipulationem, & acceptilationem insequutam, omnis tollitur obligatio, nisi per restitutionem restauretur. h. d. hæc lex.

De euictionibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *An sumptus, quos facit emptor in lite, à venditore illos recuperet.*

EMptor. Venditor hæreditatis nō tenetur de euictione rerum singularium, nisi specialiter se ad hoc astrinxit. hoc dicit hæc notabilis lex & 2 est menti tenenda. Circa hanc legem gloss. quærit vnam quęstionem, † vtrum sumptus quos emptor fa- a cit in lite, à venditore recuperet. a Breuiter de emptore hæreditatis, si quidem facit expensas in lite rei singularis, illos sumptus non repetit, vt hic, sed si faceret expensas in litem vniuersalis hæreditatis, vel emptor rei singularis faceret expensas, in lite dictæ rei, tunc est dubium. Finaliter gloss. determinat, quòd si quidem potest agi pro re principali ad interesse, puta quia euictio est sequuta, tunc repetit etiam sumptus. Si autem non posset agi quia euictio non est sequuta, tunc non potest repetere sumptus, j. eodem. l. si status. in fi. hoc est uerum, nisi sint promissæ, ut l. uenditores. ff. de uerborum obligationibus. Ego ibi examinaui hūc articulū, & teneo contra istam gl. videlicet quod sumptus posset repetere. primo per id, quòd no. in l. stipulatio ista habere licere in gl. magna. ubi dicitur, quòd ista stipulatio ad expēsas committitur, sed uenditor tenetur emptori habere licere vt l. emptor. in fi. ff. de action. emp. ergo, &c. Præterea, venditor tenetur statim mota lite emptorem defendere. ff. eodem. l. si plus, vel minus. §. mota q. Sed ille qui tenetur ad aliquem defendendum, si non defendit, tenetur ad interesse, vt l. cum quærebatur. iudic. solu. ergo, &c. Et ex hoc apparet responsum ad omnia, quæ gl. hic dicit. Nam fateor, quod non agitur tanquam re euicta, sed agitur tanquam defensione nō facta ad interesse. Item nō potest dicere, quod emptor gesserit negotium suum, immo gessit negotium uenditoris, cum ipse teneatur defendere. non ob. j. eodem. l. si status. ut ibi dicam. & plenius dic, ut dixi in l. uenditores. de uerborum obligatio.

ADDITIO.

a Alex. A venditore recuperet. Quando venditor teneatur ad expensas emptor in causa euictionis, addit tamen quod lite pendente emptor non potest petere sumptus à venditore, secundum Bal. in l. cum testamento. sup. de testa. manu. sed Bar. hic reprobat, ideo fortè non procederet sententia Bal.

LEX II.

Quoniam. Donator non tenetur de euictione, nisi promiserit. h. d. Quęrit gl. hic, & distinguit utrum donator teneatur de euictione, quam vide, & nota. Similem gl. habes in l. Aristo. ff. de do. & dic vt ibi.

LEX III.

a **Qui rem.** a Antequàm res euincatur, non potest emptor contra uenditorem habere regressum. h. d. hoc uerum, nisi in casibus. quod dic, ut in glo.

ADDITIO.

a Alex. Qui rem. Probatur in l. 1. §. si postulatus, de præto. stipu.

LEX IIII.

Si prædium. Datio in solutum similis est emptioni, & simili modo de euictione agitur. hoc dicit, vt vidistis in l. libera. supra, de sentent.

LEX V.

Ex his prædijs. Hęc est bona lex, & menti tenenda. Antequàm res tradatur, vel pretium soluatur, potest emptor petere, vt pignoris obligatio dissoluatur. hoc dicit, & est bona lex.

LEX VI.

a **Non dubitatur** a In contractu emptionis debetur euictio, etiam si non promittatur. hoc dicit, & bonum casum habet multum.

ADDITIO.

a Barb. Non dubitatur. In materia euictionis, uide Lud. Roma. in consi. 248.

LEX VII.

Authore. Sufficit quod denuncietur principali, licèt fideiussor ignorauit. hoc dicit hæc bona l.

LEX. VIII.

1 *Venditori nescienti litem motam est denunciandum.*

a **Emptor.** a † Emptor de euictione non agit si non denun- 1 ciauit, uel contumax fuit, vel si per iniuriam iudi- b cis condemnatur. hoc dicit. Quærit gl. b nunquid si uenditor nesciuit, an ei debeat denunciari. Gl. hic uidetur dicere, quod non. idē Dyn. in cap. eum qui certus. de regu. iur. lib. 6. Dixi tibi hoc anno contrarium, nam in denunciatione, quę continet nudam notificationem, procedit illa regula, eum qui certus, &c. vt l. prima. in fi. ff. de act. empt. de petit. hæred. l. item ueniunt §. petitam. Sed ista denunciatio continet aliquid, scilicet inuitationem ad aliquid faciendum, scilicet quòd veniat ad defendendum, seu quòd liti assistat, vt l. prima. supra. de peric & commod. rei vend. & ibi dixi. & supra eo- c dem l. si parentes. & l. empti. vnde requiritur ista notificatio, c vt l. denunciasse. ff. de adulte. Licet enim sciam litem esse motam, & tamen ego nescio si tu uelis, quod ueniam ad defendendum, uel ad assistendum liti, fortè tu confidis tantum de te, quod sufficit.

ADDITIONES.

a Alex. Emptor. Adde Bar. in l. qui absente. de procur. & adde quod etiam qui recipit rem in solutum, debet denunciare. l. libera. vbi gl. & Barto supra. de sent. adde an debeat habere dilationem ad denunciandum. Ioann. Andr. in tracta. in addi. in princ. & quod venditori scienti litem motam sit denunciandum, tenet Io. An. in addi. ad Spec. in tit. de emptio. & vendi. §. fin. ubi alleg. tex. in fi. in l. si parentes. j. eodem.
b Alex Quærit glo. Vide Mod. in c. fi. de emp. & uend.
c Ale. Notificatio. Idem tenet Speć. de emp. & uend. §. si. in fi.

LEX IX.

Si controuersia. Si fit denūciatio, et res euincitur, de euictione agitur: secùs si ante euincatur hoc dicit.

LEX

LEX X.

Si fines agri. Quod per actionem finium regundorum euincitur, in actione ex empto per euictionem venit: secus si non euincatur, sed ex alia causa per iudicem adiudicetur. hoc dicit.

LEX XI.

Exceptione. Quem de euictione tenet actio, etiam tanquam fideiussorem, eundem agentem repellit exceptio. hoc dicit. Not. secus in hærede fideiussoris, vt videbitis j. eo. l. fin.

LEX XII.

Siue. Etiam antequàm res euincatur potest ad interesse agi, si hoc agatur. hoc dicit.

LEX XIII.

a **Si ob causam.** a Si venditio fiat à iudice pars obligatur de euictione, & ideo eum agentem repellit exceptio. h.d. No. quod iudex facit, pars facere videtur. Simile vidistis s. si in cau. iud. l. 1.

ADDITIO.

a Ale. Si ob causam. Adde Bar. ad hanc l. meminerint sup. vnde vi. No. quod facit iudex, pars facere videtur. Limita per l. à diuo Pio. §. si emptor. de re iud. & quod ibi habetur, nam in proposito ibi, licet pars non possit recedere à contractu venditionis, tamen iudex potest. Secundo, & magis propriè, ad hanc limitationem, secundum Bald. in l. militar. de iur. fis. lib. 10. & per Ang. in repe. §. ex non scripto. Insti. de iur. natura. ubi tenet quod tunc factum iudicis reputetur factum partis, quando illud clauditur sub administratione iurisdictionis, aliàs secus, quod no. Item ad istam adde quod notat Bal. in l. ordo, & q dixi in ver. modo quæro. de execu. re. iud. & adde quod dixi secundum Ang. addendo Bal. hic per illum tex. qui etiam limitat in facto iudicis, qui certè procellit, & facit ad no. quæstio. Bal. in l. 1. in ver. & hoc facit ad quæstionem. sup. si seruus extero.

LEX XIIII.

Siue possessio. Quem de euictione tenet actio, tanquam hæredem principalis, eundem agentem repellit exceptio. hoc dicit. Secùs est in hærede fideiussoris, vt infra eod. l. fi.

LEX XVI.

Super empti. Re euicta agitur de euictione ad interesse precij, fructuum, vel meliorationum. hoc dicit.

LEX XVII.

Si cum quæstio. Re euicta per sententiam agitur ad interesse: secùs si sponte restitueretur.

LEX XVIII.

Si status. Si emptor succubuerit, regressum de euictione habet: secùs si obtinuerit. h.d. Quod hic dicit ad venditorem non posse reuerti, quando obtinuerit, non intelligas actione ex empto, quasi res sit euicta: sed actione ex empto, quasi res non sit defensa, sicut dixi s. eo. l. 1.

LEX XIX.

Si obligata. Emptoris præscriptio prodest venditori. hoc dicit.

LEX XX.

a **Si parentes.** Re euicta agitur de euictione, etiam contra venditoris hæredes, a nec ex eorum persona potest in integ. restitutio impetrari. h.d. Not. text. ibi, nec vobis, vt defendaris, &c. Ad illud, quod dixi in l. emptor. s. eo. ti. modum denunciandi dicam vobis j. l. proxi.

ADDITIO.

a Ale. Hæredes. Istam l. cum duabus sequen. alle. Bar. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. & Bar. in l. stipulatio ista, in prin. de uer. ob.

LEX XXI.

Empti. Etiam si post longum tempus res euincatur, de euictione agitur, si fuit legitimè denunciatum. h.d. Circa l. nostram quæro de forma a huius denunciationis, quam emptor debet facere venditori. Respon. Primo debes facere venditorem certum, quod lis est mota sibi, vt supra, eo. l. si cum quæstio. & ideo puto, quod debes sibi ostendere libellum in publica forma, & ei copiam dimittere: aliàs enim ipse non redditur certus, quod lis mota fuerit, quare enim ipse hoc tibi credere debet: qua certioratione facta debes ei denunciare, vel protestari, quod veniat ad defendendum. Ista autem verba, potes quibus verbis vis componere, vel sm formam l. 1. supra, de peric. & commo. rei vendi. vel secundum formam legis præcedentis, vel secundum formam l. 1. & l. cum successores.

ADDITIO.

a Ale. Forma. Tene menti hanc formam denunciandi. Idem dicebat. Bar. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nun. Adde quod no. Io. c. fi. de emp. & vend. & Cle. causam. de electio. quod no. Bar. ibi dixi post Imo. in l. 2. in fi. ff. sol. ma. Et de hac forma vide Bal. in l. si cum quæstio. sup. eod. & ibi tenet contra Barto. & ibi Barto. Facit quod no Bar. in l. 1. in 11. q. de ope. no. nunc. & vide Bald. in l. libera. sup. de sen. & Bar. in l. qui alienam. supra. de proc. & Bal. in l. emptor. supra, eo. ubi tenet contra Bar. ibi. Et hic adde pulchrè Ang. & Imo. in l. cum ex causa. de verb. ob. Cum Bar. concordat Ang. & Imo. in l. cum executione. §. in solidum. de ver. ob.

LEX XXII.

Cum tibi. Ex stipulatione de indemnitate potest agi, cum id, pro quo res est obligata, fuerit solutû. h.d.

LEX XXIII.

Cum successores. Re euicta agitur de euictione si fuit denunciatum, vel si non potuit reperiri, cui denunciaretur. h.d.

LEX XXIIII.

Si post. Quando euictio imminet in limine contractus, emptor non cogitur ad soluendum precium, nisi sibi a caueatur idoneè. a hoc dicit hæc no. lex. Oppo. ff. eo. l. emptori. vbi venditor non tenetur cauere de euictione. Solu. est verum, nisi in limine contractus euictio immineat. Quæro, vtrum debeat præstari satisdatio pro illa euictione, quæ ex illa causa tantum immineat, an generaliter? Gl. hoc non firmat. Finaliter Docto. videntur velle, quod generaliter per l. fi. de rescin. ven. & tene menti hanc l. Ex hac enim l. sunt factæ mille malitiæ, nam supponit emptor quendam qui litem mouit, vt possit habere fideiussorem de euictione, quid enim tunc fiet, quando vêditor fecit hoc fieri malitiosè ab emptore. Certè compellitur emptor iurare, quod per calumniam non facit sibi mouere litem, & eodem modo compellitur iurare ille, qui eam mouet, vt s. de positu. l. 1.

ADDITIO.

a Ale. Idoneè. Vide in l. à diuo Pio. §. si post de re iudi. Not. q ubi imminet euictio in limine contractus, debet præstari fideiussor. adde quod no. Bart. in l. habitationem. § fi. per istum tex. de pericu. & commo. rei vend. & quæ dixi per ipsa iura in l. commodare. cum seq. ff. commo. post Barto. Si autem venditor sciuisset rem esse alienam incontinenti, potest ante euictionem conueniri. Tex. est sig. in l. si seruus quem, in ff. de actio. emp. & gl. in l. 3. sup. eo. & Bal. post Bar. in l. 1. §. stipulatio. de præt. stipu. & ibi etiam ponit omnes casus, in quibus cauetur de euictione. & vide no. q. per Bal. in l. familiæ. la 1. sup. fam. erc. quando euictio uenit à patre, an ego teneat si imminet euictio in limine contractus, collige ex notatis per Bal. in l. 1. sup. de bo. mater. & inde ibi Bal. qui ponit, an si non offeratur fideiussor in casu huius l. emptor teneatur ad usuras precij non soluti. dic, vt per Io. An. in addi. Spec. in tit. de emptio. & vendit. §. fi. in prima additio. Et an si via sit obuiandi fraudib. de quibus in hac l. vide Io. And eod. tit. præalleg. in §. 1. uersi. primo autem. in addi. mei. Facile ergo erit.

Menoch. Soc. se. consi. 208. col. 3. ver. 5. 2. defensio. lib. 2.

LEX XXVI.

Si quis tibi. Re perempta non timet vêditor periculum euictionis. h.d.

LEX XXVII.

a **Si fundum.** a Qui emit rem alienam scienter, non habet regressum de euictione, etiam ad precium, secùs si ignoranter. hoc dicit.

ADDITIO.

a Si fundum. Vide in l. emptor. §. fi. de ac. emp. & gl. Ang. Bar. & Doct. in l. si familiæ supra, fam. erc. & gl. & Bal. in l. non dubitatur. supra, eo. & hic.

LEX XXVIII.

Emptori. Emptor potest se defendere, etiam ex iuribus venditoris. h.d.

LEX XXIX.

Si permutationis. In côtractu permutationis re euicta denunciatione solenniter facta, agitur de euictione. h.d.

LEX XXX.

a **Non ex eo.** a Bona fides præsumitur, nisi probetur contrarium. h.d. De hoc dic, vt in l. cum quærebatur. vnde vi.

ADDITIO.

a Ale Non ex eo. De hoc per gl. & Inn. in c. vigilanti. de præscr. & hic, quando non habet titulum reprobatum à iure, secundum Bar. no. in l. quemadmodum inf. de agri. & censi. lib. 11.

LEX XXXVII.

Hæredem. Quê de euictione tenet actio, vt fideiussoris hæredem, eum agentem non repellit exceptio. hoc dicit hæc singularis l. Et est casus, quem nescio alibi. Rationem autem huius l. inuestiga per te. Tangitur per gl. ff. de legat. 2. l. & quidem.

Creditorem euictionem pignoris non debere. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Vendens rem tanquàm tutor, vel curator, licèt non tenetur de euictione tenetur tamen se ostendere talem legitimè.*

CVm iure. Qui vendit rem iure creditoris, ad hoc tenetur, vt doceat se creditorem alijs potiorem, aliter de euictione nô tenetur, nisi expressè promiserit, vel in dolo fuerit, hoc dicit cum l. seq. Op. supra, titu. 1. l. non dubitatur. Solut. quandoque quis vendit rem, vt suam, & tunc de euictione tenetur, etiam si nil dicat. Quandoque quis vendit rem non vt suam, sed vt alienam, & creditor tunc non tenetor de euictione, sed tenetur ad hoc, vt doceat se creditorem 3 alijs potiorem, quod tene menti. Ex hoc ego dico, † quòd quâdo

aliquis

a aliquis vendit rem tanquam tutor, a vel tanquàm procurator, quod licèt non teneatur de euictione, tenetur tamen se docere tutorem legitimum, vel procuratorem legitimum, per hanc legem, quod perpetuo tene menti, quia allegaui millies.

ADDITIO.

a Alex. Tanquam tutor. No. quod tutor, vel procurator non tenetur de euictione, & vide istum tex. no. Bar. in l. fi. §. & si præfatam. sup. de iure delib. licèt aliqui dicat ipsum non benè dixisse. & adde Bar. in l. procurator, qui pro euictione. ff. de procu. & in l. 1. ff. de prætor. stipul.

Menoch. Ruy. consi. 41. nume. primo lib. 4. Soc. quæstio. 80. nume. 3. 4. q. 274. num. 3. in fi.

De patria potestate. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **Si filium.** a Libertas à patria potestate præscribitur longo tempore, hoc dicit in summario.

ADDITIO.

a Alexand. Si filium. Et de intellectu huius l. & gloss. vide Barto. in l. 3. sup. si aduersus iudic. & in l. post mortem. ff. de adop. An Iudæi, & Saraceni habeant filios in potestate, vide post Bar. in l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & qualiter probetur patria potestas, vide Bal. in l. 3. ff. sol. mat.

LEX IX.

Nec filium. Contra negantem se filium est imposita pœna per Senatusco. & sunt introductæ actiones præiudiciales, & pater cogitur alere filium maiorem triennio a minorem autem triennio cogitur mater lactare. a h. d.

ADDITIO

a Ale. Mater lactare. No. quod mater cogitur lactare filium vsque ad triennium. adde quod legitur in c. fi. de conuer. infidel. & in l. 5. sup. de infa. Fallit nisi mater esset ita nobilis, cui esset verecundia, arg. l. nepos Proculo. ff. de verb. signifi. vel quia esset paupercula, vt quia vellet lactare extraneos causa lucri. l. sed & si hæreditas cum ibi scriptis, ad exhib. & quod ibi dicitur, intelligas etiam patre mortuo. l. 1. in prin. cum gl. in ver. iusta causa. de lib. exhib. vide per Mod. in l. si cum dotem. §. si autem in 1. nouissimo. in tex. ibi, omnem talem mulieri, & cubi habes no. quod mater de dote tenetur alere filium, q. no. & Bal. in l. alimenta. sup. de nego. gest. & glo. hic in ver. nomine. & Bart. hic & Bal. in l. sed & si. §. 1. ff. ad exhi. ubi hanc l. limitat, quòd mater non tenetur propter inopiam, & necessitatem laborandi. & Bal. ut uact. alime. & in l. si quis lib. §. si mater. ff. de lib. agn.

De adoptionibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **CVm in adopti.** a Datus in adoptionem alicui ex ascendentibus eis solis ex testamẽto, & ab intestato succedit, vt suus: datus verò extraneo ex testamento capit quantum ei relinquitur, & non vltra, ab intestato succedit vt suus, succedit etiam patri naturali. Item per emancipationem omnia iura adoptionis tolluntur. hoc dicit tota ista lex.

ADDITIO.

a Alex. Cum in adoptionibus. Et ista l. & §. admonemus. & §. at hi qui, allegantur in gl. dum dicitur filium datum in adoptionem auo materno, non posse patri legitimo, & naturali ab intestato succedere. sunt correcti per Auth. de hære. ab intestato. §. 1. ibi, siue suæ potestatis, siue sub potestate sunt constituti, & addit §. nulla verò. in d. Auth. per quem videtur esse concepta ista lex in casu econuerso ad primum supra dictum.

De emancipationibus liberorum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Creatus notarius ab vna ciuitate, vbique potest conficere instrumenta.*

SI lex. Hic est bonus casus. Qui habet iurisdictionẽ ex lege municipali, potest eam exercere inter volentes, etiam nõ subditos, & vires habebit apud omnes. h. d. Tene menti hanc legem. Not. argumen. 1 quod † notarius creatus a authoritate cõmuni vnius ciuitatis, po- a test facere instrumenta in alia ciuitate, quæ vires habebunt in omni loco. Facit etiam quod si forensis facit hic testamentum secundum formam statuti huius ciuitatis, quod valet. Facit etiam ad multa alia, quæ examino plenè in repet. l. cunctos populos, de summa Trinitate, & fide catholica.

ADDITIO.

a Ale. Notarius creatur, Adde Bart. in l. nec si, §. eorum. in fine. ff. de adoptionib.

LEX IIII.

a **Nec auus.** a No. quod beneficia non conceduntur cum alterius iniuria, vt l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publi. Quæro vtrum in casibus illis, in quibus potest pater cogi emancipare filium, an eisdem casibus econuerso cogatur filius retinere, vel recipere emancipationem. Glos. hic tenet hoc non. Item in Authen. quibus modis natur. effici. sui. §. generaliter. In contrarium videtur text. in l. quidam cum filium. ff. de verbo. obliga. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. Nec auus. Adde Bal. in l. quamuis. sup. de fideic.

Paris. Nec auus. Vide Ia. Bel. in tract. de quæst.

LEX V.

1 *An infans possit legitimari.*

Iubemus. Parentes possunt emancipare filios absentes impetrato rescripto principis, & eorum accedẽte consensu, nisi essent infantes, quorum cõsensus nõ requiritur. a hoc dicit hæc bona lex. Et fui interrogatus a à quodam magno ad- 1 uocato de Tuscia de tali quæstione. † Bastardus infans fuit legiti- b matus, nunquid valeat talis legitimatio b cum eius consensus non interuenerit? Videtur, quod nõ, nisi eorum interueniat consensus, vt in Auth. quibus modis nat. effic. sui. §. illud tamen, ego respondi, quod illud debet intelligi secundũ determinationem huius l. nisi sit infans, per istum tex. quem no. benè, & signa.

ADDITIONES.

a Ale. Interrogatus. Hanc l. alleg. Bar. in l. imperium, in primo gradu mixti imperij. ff. de iur. om. iud. in uer. fui interrogatus, & ad Bal. hic, adde Bal. in cons. ... Præsupponitur, quod dictus Comes Sabaudiæ. adde Ang. de Are. Inst. de adopt. §. fi. & hic adde Bar. in l. inuiti. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iur. per Ang. in disputa. sua. Nobilis quidam genere. & Flo. de san. Pet. in quadam dispu. per Bal. in auth. prætetea. de natu. lib. & no. casum, in quo illegitimus potest legitimari sine cõsensu suo. Adde bonum casum etiam, in quo filius inuitus potest legitimari. s. in casu, quo filius occultet in arcam suam concubinam quam pater suus uellet in uxorem ducere, tex. in Auth. quibus modis natu. effi. leg. §. licet, adde And. Sic. consi. 56. 2. lib.

Menoch. Adde D. Alcia. in l. 1. nume. 27. in fi. ff. de verbo. obliga. ubi concordantes allegat.

b Menoch. Legitimario. Latissimè. Dec. consi. 357. nu. 5. 6. Cur. sen. cons. 19 viso procto. Soc. iu. consi. 97. nu. 23. lib. 2.

De ingratis liberis. *Rubrica.*

LEX VNICA

Filios. Filij si sunt ingrati, reuocantur in patria potestatem. hoc dicit.

De postliminio reuersis, redemptis ab hostibus. *Rubr.*

LEX III.

CVm agnatos. Nota, quod quando dubitatur an aliquis sit viuus, vel mortuus, non potest adiri hæreditas, sed interim datur curator bonis. Idem dicit l. seq. scilicet dum dubitatur, an viuat aliquis, vel sit mortuus, nihil interim potest fieri. De quo in l. ab hostibus, ex quibus causis ma.

a **Nec nos.** a Hæreditas eius, de cuius morte dubitatur, non potest adiri, quod not. &c.

ADDITIO.

a Alex. Nec nos. Vide Bar. in l. 2. sup. de pac. & vide no. Bald. in l. aut qui rem sup. de sacrosan. eccle.

LEX VI.

Cum & postliminij. Glos. in l. obligatione. ff. de sol. quærit vtrum obligatio, & depositio facta ab alio non à debitore, liberet debitorem. Glos. non determinat. Habetis casum hic, quod sic, vt l. qui decem. §. 1. ff. de solu.

LEX VII.

a **Liber captus.** a Nota casum, & videtur mihi, quod Guil. de Cun. inter alia alleg. hanc legem, quod si pater soluit pecuniam pro redimendo filio capto a latrunculis, videtur quod post mortem patris, fratres possunt computare in portionem eius. Hæc lex facit, quod no. Gul. tractat in l. frater à fratre. ff. de condi. inde. Sed si pater soluisset condemnationem pro filio delinquente, tunc puto, quod esset aliud, vt plenè dixi in l. Stichus. ff. de pecu. leg.

ADDITIO.

a Ale. Liber captus. Est singu. secundum Bal. in l. alimenta. sup. de neg. gest. Quid in fratre, vide Bal. in auth. si captiui. C. de episc. & cle. & hanc l. no. Bal. in d. l. alimenta. Quod si mater redimat filium, & protestetur, quod non intendit donare, contrarium tenet in auth. si captiui.

Quæ sit longa consuetudo. *Rubr.*

LEX II.

1 *Populus Romanus, an hodie possit facere legem generalem adscriptam, & expressam.*
2 *Debemus sequi quod populus Romanus facit ex certa scientia, consuetudinem inducendo.*
3 *Argumentum de pacto ad statutum, vel consuetudinem, quomodo procedat.*
4 *Consuetudo quid sit, & quas vires habeat.*
5 *Differentia inter legem communem, & consuetudinem.*
6 *Quæ sit differentia inter consuetudinem, & legem municipalem.*

Si est

7 *Si est factum statutum de casu deciso per consuetudinem, quo iure agendum erit pro illo casu, an consuetudinis an statuti.*
8 *Si quis proposuit conditionem ex consuetudine, & non probauit consuetudinem, sed statutum, vel econtra, an obtineat.*
9 *Differentia inter consuetudinem, & stylum.*
10 *Quæ sit differentia inter consuetudinem, & mores.*
11 *Consuetudo, & præscriptio quomodo differant.*
12 *Requisita ad inducendam consuetudinem. Binus actus dicitur frequens.*
13 *Consensus totius populi, vel maioris partis requiritur ad consuetudinem inducendam.*
14 *Consensus totius populi, vel maioris partis, quomodo colligatur.*
15 *Temporis diuturnitas requiritur, vt inducatur consuetudo.*
16 *Tempus diuturnum siue longum quod dicatur.*
17 *Quare tempus diuturnum requiratur ad inducendam consuetudinem.*
18 *Certa pars populi ciuitatis, potest ex sua parte consuetudinem inducere.*
19 *In consuetudine inducenda, an requiratur actus iudiciarius.*
20 *Quod possit induci consuetudo sine contradictione.*
21 *Consuetudo, an induci possit per errorem.*
22 *Per consensum coactum, an inducatur consuetudo.*
23 *Si iudex iudicauit pluries contra legem, præsente maiore parte populi, & longum tempus sit elapsum, an consuetudo sit inducta inter omnes.*
24 *Consuetudo an inducatur ex sententijs, quæ non sunt mandatæ executioni, & longum tempus sit elapsum à tempore pronunciationis earum.*
25 *Ex sententia arbitrorum, quando inducatur consuetudo.*
26 *Sententia lata inter non subditos, quando possint consuetudinem inducere.*
27 *Per sententias rescissas, quando consuetudo induci possit.*
28 *Consuetudo inducta, qualiter in iudicio deducatur,*
29 *Consuetudo quando debeat in libello allegari.*
30 *Consuetudo probatur per duos testes.*
31 *Qualiter debeat probari consuetudo.*
32 *Testes probantes consuetudinem, quomodo deponere debeant.*
33 *Iudex non debet supplere defectum probationis in vim agendi, nec in vim excipiendi.*
34 *Quando pro consuetudine, quandoque fuit iudicatum, quandoque contra, an ex prioribus sententijs erit inducta consuetudo.*
35 *Si ad probandum consuetudinem producuntur quatuor testes, quorum duo deponunt sic actum, A. & B. præsentibus, alij P. R. præsentibus, quod non probatur consuetudo.*
36 *Si hic contra legem est iudicatum præsente maiori parte populi, tamen reperitur quod aliquis contradixit, an consuetudo erit inducta, quod sic.*
37 *Consuetudo quando liget infantes, & furiosos.*
38 *Clerici, quando ligentur consuetudine laicorum.*
39 *Stante consuetudinis diuersitate actoris, iudicis, & rei, quæ erit seruanda.*
40 *Si populus vtitur contra consuetudinem, an erit interrupta.*
41 *Statutum, vel consuetudo ciuitatis, quando vendicet sibi locum in castris sibi subiectis.*
43 *Consuetudo ciuitatis, an habeat locum in castris ciuitati vnitis.*
43 *Si euenit casus similis pro parte legi scripta, & pro parte contraria consuetudini, quod ius attendatur.*
44 *Quando vtrumque simile procedit pariter per omnia.*
45 *Consuetudo quando sit seruanda, & quando non.*

Consuetudinis. In repe. huius l. j. scriptum ordinem seruabo, quia primo continuabo materiam ad præcedentia, & sic secũdum Azo. in summa. Dictum est s. de iure scripto, sequitur videre de iure non scripto. ar. Inst. de iu. nat. §. constat. ideo ponit hic hanc rub. arg. de iur. nat. §. ex non scripto. Secundo diuido legem in duas partes, in quarum prima Imperator consuetudinis authoritatem extollit. In secunda eam limitat, & restringit. Secunda ibi, verum, §. Tertio sic summa, secundum Azo. Io. & Gloss. Consuetudo specialis certi loci, in eo loco vincit legem communem, & generalis generaliter: non autem specialis generaliter in quolibet loco. Venio ad quartum, s. ad casum in terminis, quem ponas in genere, & in nube, & in qualibet parte. Lege per teipsum, quia facilis est. Venio ad quintum, s. ad notabilia, quæ duo colligas per teipsum, vt s. patet in diuisione legis, & in casu summario. Venio ad sextum, s. ad materiam huius legis, quæ est subtilis, & profunda, & prolixa: sed eam, quam commodius potero, reducam ad compendium. Et primo expediam apparatum huius legis per decem contraria, & quandam quæstionem in ea formatam j. tractabo. Demũ veniam ad materiam prolixiorem huius legis, & eam per quæstiones expediam. Vltimo distinguendo, in ea concludam, & ero breuiter expeditus, & certè apparatus exponit finem huius legis tribus modis, teneas quam vis. Primo verò legem sic exponas. Consuetudinis vsusque longæui, i. consuetudinis inductæ ab vsu longæuo, tanquàm à causa mediata, & remota vt inf. dicam, secundum Pet. Et sic patet, quòd prima gloss. huius legis, quę fuit hic. est falsa. ibi, verum, i. pro sed. Item ibi in fi. aut legem, expone legem, s. cõmunem generaliter, i. consuetudo generalis certi loci, secundum Azo. & glos. Alias duas expositiones, quæ sunt in apparatu, vide per teipsum, quia sunt claræ. Oppo. glo. primo loco de principio huius legis ad fi. Ad quod respondet primo, secũdum Bulg. quod principiũ asserat in genere, finis in specie vetet, & deroget in princ. non abroget. arg. ff. de ver. sig. l. derogatur, quod non est benè tutum, cum debeamus correctionem legum particulariter, & generaliter euitare, vt l. præcipimus. in fi. s. de app. & in Auth. quib. mo. na. effi. sui. §. trib. coll. 7. cum sim. secundum Io. secundum hanc cõtradicimus, vt patet ff. ad Ter. l. 1. §. qui operas, ergo male, quare gloss. soluit secundo modo, videlicet quod principium legis loquatur de consuetudine, quæ est secundum leges finis vero de illa, quæ est contra legem. Quæ solutio non est benè tuta, cum tota ista lex loquatur vniformiter de eadem consuetudine, vt patet ex aduersatiua, & continuatiua ibi, verum, & c. ar. ff. de leg. 1. l. apud Iulianum. §. fin. & de test. l. hæredes palam, §. sed & si notam, & quod no. ff. de don. l. 2. circa princ. & l. eleganter. ff. de dolo. Quare gloss. soluit tertio modo, secundum Ioan. quod principium loquitur de consuetudine generali, quæ generaliter vincit leges: vel speciali, quæ specialiter. Finis vero de speciali, quæ non vincit generaliter facit, quod statim dicam in solutione sequentis contrarij. Secundo op. gloss. ad finem huius legis de l. de quib. in fine, ff. de le. Solu. multis modis. Primo secundum Plac. quod d. l. de quib. loquitur secũdum tempora antiqua, secundum quæ populus. Rom. poterat facere legem generalem, ergo & consuetudinem generalem contrariam legi, & illam contrariam legem tollentem: hæc lex loquitur, secundum tempora moderna, secundum quæ populus Romanus non potest legem generalem facere, ergo nec consuetudinẽ contrariam illam vincentem. Ad hoc supra de vete. iur. enucl. l. 1. §. cum enim. & de legibus. l. fi. Inst. de iure natura. §. sed & quod princip. & ff. de ori. iur. l. 2. §. nouissimè, & de const. princip. l. 1. in princip. Quod non videtur benè dictum, quia secundum hoc d. l. de quibus esset derogatum, seu abrogatum per l. seq. quod in casu dubij dicere non deuemus, vt dixi in sol. contrarij præcedentis. Præterea Gul. de Cun. in d. l. de quibus, illud impugnat, & aliter fatetur, quod in principem translata est potestas condendi legem expressam, & scriptam, non autem consuetudinariam, quæ in eum non potuit transferri, cum procedat ex tacito consensu, argumen. ff. ad Trebel. l. si patroni. §. qui fideicommissariam, & sic dicit hodie populum Roma. posse facere consuetudinem generalem, cum potestas ipsius l. consuetudinariæ inducendæ non si translata in principem, & secundum hoc d. l. de quibus hodie remanet in suo statu, 1 quod placet Mart. Sil. vbi dicit hodie † populum. Roma. legem posse facere generalem, scriptam, & expressam, de quo hic non insisto, quoniam plenè est tractatum in l. fina. supra de legibus. & constitutio. Sed contra prædicta instatur, nam non debemus sequi, quod populus Romanus fecit, scilicet vtendo moribus contra legem, sed quod facere debebat, scilicet vtendo lege communi, vt l. pe. ff. de iust. & iur. & l. sed licet. ff. de officio præsi. Sed gl. ibi, & Inst. de satisd. §. fi. sic respondet, & benè; videlicet, quòd non debemus sequi illud, quod populus Romanus facit perperam & erroneè, vt in contrarijs, & l. quod non ratione. ff. de legi. Sed benè 2 † sequi debemus illud quod populus Romanus ex certa scientia fecit consuetudinem inducendo, vt d. l. de quibus. Ratio, quia Roma est communis patria. ff. ad mun. l. Roma, & est caput Mundi, sic aliæ Ciuitates debent sequi ipsius consuetudinem, non autem ipsa aliarum Ciuitatum, vt d. §. fi. Inst. de satisd. & l. j. §. 2. & §. sed & si quæ. C. de vete. iur. enuncle. vnde illud vulgare.

Roma caput mundi, tenet orbis frena rotundi.

Facit, quod notat Innocen. extra, de consuetud. capitu. pen. & de constitutio c. cum accessissent quare gloss. secundo modo soluit dictum contrarium, secundum Mar. videlicet, quòd d. l. de quibus loquebatur de l. municipali speciali, lex ista de cõmuni, quę est validior, vt in Authen. de non alie. §. quia verò verisimile. ff. de testa. mil. l. eius militis. §. militia. ff. de actio. & obligatio. l. in honorarijs. versic. sed cum rescissa. Quæ sol. est falsa. quia d. l. de quibus loquitur expressè in l. communi, & generali. Quare glo. soluit tertio modo, secundum quosdam, quod dicta l. de quibus, loquitur in legibus quibus potest derogari per pactum. hic in illis, quibus non potest, de quibus casibus plenè no. s. de pac. l. pen. ff. eod. 3 l. pactum. Ratio pro eis, † quia consuetudo ęquiparatur pacto, quia vtrumque procedit ex consensu populi, vt d. l. de quibus, & ff. de pact. l. j. in princip. Pro illa æquiparatione facit, quod not. infra de decr. Decurio. super rub. lib. 10. Sed contrarium no. de re. iur. l. neque pignus. §. priuatorum, & l. nec ex prætorio, eod. titu. vbi Iac. de Are. sic dicit; quod aut statutum, siue consuetudo, est contra ius naturale, vel gentium, & tunc dicta parificatio procedit, & sic intelligitur gloss. dictæ rub. Aut est contra ius ciuile, & tunc secus: immo plus possit statutum vniuersitatis, quam pactum, vt in alijs glo. Sed op. in hoc vltimo membro de l. Antiochen. ff. de priui. credi. Sol. Ibi lex municipalis in sui forma non est contraria iuri alterius, seu communi, alias secus, vt ibi dixi. Secundo oppo. de l. fin. ff. de col. illi. Sol. Ibi statutum vniuersitatis est expressè probatum per legem, seu pactum, hic secus vt ibi dixi, arg. de sacros. ecclę. auth. cassa, & quod ibi dixi. Vel dic quod dicta æquiparatio procedit cæteris paribus videlicet, quod idem possit statutum, siue consuetudo vniuersitatis, quod eius pactum, & non plus, vt dicit gl. rub. sed cæteris non parib. non procedit, immo plus potest statutum, siue consuetudo vniuersitatis, quàm pactum priuatorum. Ita loquitur alia glo. ff. de re. iur. l. neque pignus, §. priuatorum, quæ sol. impugnatur per glo quæ dicit, quod plus potest consuetudo, quàm pactum, quod patet, quia pactũ nõ ligat furiosum, propter defectum sensus, vt ff. loc. l.

qui ad certum cum similibus. Consuetudo autem maioris partis sic argu. ff. ad mun. l. quod maior. sed dic, vt supra, dixi proximè, & facit quod infra dicam. Ioan. verò dicit, quod prædicta panficatio, & dicta regula procedit in electionibus & in his, quæ singulorum prodessent vtilitatibus videlicet ad hoc vt vniuersitas possit conueniri requiritur, vt maior pars faciat contractum, vel obligationem aliquam, non autem, vt aliquis obligetur ignorans, vt conueniatur singulariter. etiam subdit, quòd hæc consuetudo patrimonio singulorum detrahit, & aliquando obligat, quod facere non potest pars maior. nam si millies consentiat pars maior, vt ego alicui tenear, non propter hoc tenebor. Sed contra hoc opponitur, quod consuetudo vniuersalis potest iuri priuatorum detrahere, & derogare, vt ff. communia præd. l. venditor. §. si constat. & no. ff. de his. qui sunt sui, vel ali. iur. l. 2. §. 1. Sol. Illud contingit propter publicam vtilitatem, & quia ille priuatus seruatur indemnis, scilicet quia soluitur sibi pretium suorum lapidum, ex quo colligitur eius tacitus consensus, secundum Inn. extra, de consu. c. 1. secundum Ioan. etiam prædictis ob. ff. quod quisque iu. l. j. & quod ibi no. Sol. quod ibi inducitur exceptio, vt patet in exemplis ibi notatis, & sic præsupponitur exceptio hic, & actio, vt hic, & in exemplo Ioan. ar. ff. si cer. peta. l. eius, qui in prouincia. §. quas verò. & de act. obl. l. Arrianus. Nec ob. quòd no. in d. §. 1. in gloss. quod scit, &c. in quæstionibus ibi formatis, quia illud est propter authoritatem sententiæ, ar. ff. de iud. l. si prætor. in prin. & de pigno. l. si fundus §. si pluris. & mā. l. si fideiuss. §. in omnibus, ff. ad Treb. l. si seruo inuito. §. cum prætor. ff. de reg. iur. l. res iudicata. Quare glos. soluit quarto modo. secundum alios, videlicet, quod ibi lex scripta non erat roborata cõsuetudine, hic sic, argu. supra, quando liceat ab empti. disce. l. 1. & 2. quæ solutio non placet quia diuinare est. Quare glos. soluit alio modo, scilicet quod ibi bona consuetudo, hic mala. Quæ solutio non valet, tum quia secundum eam hæc lex non haberet dubium, tum quia talis consuetudo, non est consuetudo, vt in Authen. vt nulli iud. §. 1. contra l. quod Labeo. ff. ad Carb. tum quia quælibet consuetudo rationabilis præsumitur in dubio ex moribus viuentium comprobata. vt supra, eod. l. j. & d. l. de quibus, & d. §. ex non scripto. Quare glos. soluit alio modo, scilicet quod ibi populus Romanus ex certa scientia vtitur contra legem, hic ignorans, sed glos. damnat eam, ne sit melioris conditionis populus delinquens quàm non delinquens, vt l. non solum. ff. de noxali. cum similibus. Quare glos. soluit septimo modo secundum Ioann. & Azo. videlicet quod ibi est consuetudo generalis populi Roma. & sic generaliter vincit, hic de speciali alicuius loci, quæ licet in eo loco specialiter vincat legem, vt d. l. venditor. §. si constat. & de admin. tuto. l. si sine hærede. §. Lucius, non tamen generaliter vincit, vt hic. Alij soluunt alio modo, quod hæc lex loquatur de l. repugnante [illegible] e consuetudini, & ratione naturali contraria consuetudini, quæ consuetudo legem tollere non potest, vt infra dicam, quæ solutio non placet, quia diuinare est. Tertio oppo. gloss. de l. 1. §. diuus. ff. de sepul. vio. Solu. Ibi lex sequitur consuetudinem, in l. de quibus præcedit eam. Sed contra istam sol. debet instari de l. si supra de testamen. & extra. de consu. c. 1. lib. 6. Sol. secundum Moder. in § diuus. apparet ex forma dictæ legis, latorem eius sciuisse consuetudinem præcedere, in contrarijs non. Ioan. Monac. aliter soluit in d. capitulo primo, videlicet, quod in d. §. diuus, erat lex inuenta ratione publicæ vtilitatis, & ideo tollit consuetudinem præcedentem, alias secùs, vt in contrarijs, vt recitat. Cyn. circa finem huius materiæ. Ber. aliter soluit, extra, de fid. instrumen. capitulo pastoralis. Aliter Arch. & Ioan. Andr. in d. capitulo primo de quibus solutionibus non curemus, sed ipsis Canonistis relinquamus. Sed ego sic solvo, quod in d. § diuus, consuetudo præcedens erat contra legem, vnde lex sequens de facili trahit eam ad suam naturam, argumen. ff. de liber. & posthu. l. filius à patre §. filiusfam. de pac. l. si vnus §. pactus, versic. quod & in specie. In contrario. scilicet in d. c. erat præter legem, & sic fortior, vt in d. §. quia verò verisimile. in Authen. de non alie. cum similibus. Nec huic solutioni ob. d. l. si. supra, de test. quia vel illud speciale in rustico, vel tollit consuetudinem præcedentem, vt d. §. diuus, non aũt futuram, vt ĩ. l. fin. & ibi dixi, argu. ff. de testa. l. iubemus, in fi. cum similibus. ff. ad l. Fal. l. Titia, & quod no. supra de fideicommis. l. cum virum. Quarto opponit gloss. de l. cos. §. pen. supra de vsuris. Et soluit, quia ibi consuetudo erat expressè reprobata per legem, vt d. l. de quibus, argumen. supra de sacrosan. eccle. authen. cassa. de fur. authen. nauigia. & communia de successio. authentica, omnes peregrini. ff. ad legem Rhod. de iactu. l. deprecatio. Quinto oppo. gloss. de l. quòd non ratione. ff. de leg. Solu. in l. de quibus. fuit consuetudo inducta ex certa scientia populi, & sic est regularis, in l. quod non ratione, per errorem, & sic irregularis est, quod infra, in quæstionibus latius declarabo. Sexto oppo. gloss. quod populus vtendo contra legem ex certa scientia delinquit, & punitur extraordinaria pœna, vt l. sanctio legum. ff. de pœn. ergo talis consensus irrationabilis non debet producere rationabilem consuetudinem, vt in Authen. vt nul. iud. §. 1. ad quod respond. gloss. quod hoc procedit ex præsumpta scientia, & consensu Imperatoris, & non ex errore. Non curo de hoc, quia ipse præsumitur scire, & sciuisse, vel potestatem inducendi cõsuetudinem populo concedere, vt l. omnium. ĩ. de testa. & sic consensisse præsumitur consuetudinem tanto tempore patiendo, argumen. ff. de verbo. obligatio. l. alienationis. in prin. Ad hoc oppo. me facit lex sequens. secundum vnum intellectum, & ff. de exerc. l. 1. §. magistrum. & ff. loc. l. cum in plures. §. locator. Septimo op. de l. obligationum ferè. §. placet, ff. de act. & obligatio. Solu. secundum Io. Mona. extra. de consue. super rub. lib. 6 scilicet quod ibi consensu priuatorum, hic vniuersitatis, lapsu temporis confirmatur. Item oppo. de c. super eo. extra, de cogna. spir. Sol. Ibi erat consuetudo contra legem, hic præter legem. Vel sol. vt ĩ. in sol secū-dũ contrarij l. de quibus. Deinde venio ad quæstiones. Primo quæ-

4 ro, † quid sit consuetudo. Et respondet Azo in summa huius tit. & dicit quod consuetudo est ius non scriptum, diuturnitate populi moribus comprobatum. Ad hoc d. l. de quib. §. inueterata, & d. §. ex non scripto. Iac. de Are. reprehendit istam diffinitionem, tum quia ponit in sua diffinitione verba superflua. dum dicit, quod consuetudo est ius non scriptum, dicens quod illa verba sunt superflua, quia de esse consuetudinis est esse non scriptum, quod infra dicam. Item reprehendit eam de insufficientia, videlicet minus sufficienter dixisse sicut aliàs Scæuola reprehendit consilium Galli, in l. Gallus. §. 1. 2. & 3. de libe. & posthu. & ipsam sic diffinit. Consuetudo est ius moribus, vel vsib. totius populi, vel maioris partis initiatum, continuatum, & constitutum, habens legis authoritatem. Quæ singula. Cyn. probat in lec. sed non laborat in eius recitatione, quia fateor ei, quòd hæc diffinitio est plenior, & perfectior, quam diffinitio Azo. quo ad verba, sed deficit solum in vno, videlicet, quòd omiserit non scriptum, quòd Petr. eius discipulus ponit in ea, ad differentiam iuris scripti. Sed certè excuso Azo. & benè dico, quod diffinitio sua est perfecta, dum dicit, quòd consuetudo est ius, quod verbum habet includere omnia essentialia consuetudinis, nec consuetudo erit dicenda ea, quæ est imperfecta, & sic non erit ius, argumen. supra de leg. l. humanum, & de iust. Cod. confir. in princip. & ad Syllania. l. pen. Nam nihil dicitur esse perfectum, nisi omnibus suis partibus constet, vt l. 1. cum sim. de orig. iur. Hoc probatur etiam ex diffinitione iuris, vt ff de iust. & iu. l. 1. §. ius. cum sua gloss. Hoc probatur etiam, quia illud comprobatum significat tempus perfectum, & legitimè consummatum, vt ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autem verba, & §. fin. & at. ne quis eum, qui in ius vo. l. pen. §. docere. cum simili. Sed op. contra Azo. quia consuetudo videtur factum, & non ius, vt extra, de consti. c. 1. li. 6. & d. l. de quib. Nã quid interest an suffragio populus voluntatem suam declaret, an reb. ipsis, & factis, &c. So. ibi consideratur consuetudo prout est in fieri, hic prout est in facto esse, quæ sol. non est bona, quia in contrarijs consuetudo consideratur, prout est in facto, non prout est in fieri, vt ibi patet. Quare Cyn. aliter soluit, ꝙ ibi loquitur respectiuè, scilicet respectu iuris scripti, quod patet in dictis iuribus. Et ratio est, quia hic versatur magis factum, s. mores populi, & frequentia vsus, & diuturnitas temporis, vt ibi patet in d. l. de quibus. Facit, quòd infra dicam, & quod no. in d. l. pro-

5 xi. Secundo quæro, † quæ sit differentia inter legem communem, & consuetudinem. Communis est responsio, quod sit tanta differentia, quanta inter scriptum, & nõ scriptum, quia scriptum, est de esse legis, non scriptum de esse consuetudinis, vt Inst. de iure nat. §. cõstat. & §. ex non scripto. & d. l. de quib. & l. mo. eo. ti. Petrus hoc impugnat, quia dicit, quod scriptum nõ est de esse legis, nec etiam nõ scriptum de esse consuetudinis. Dicit ergo quod tanta est differentia inter ea, quantum inter expressum, & tacitum, sic intelligit dicta iura. Certè hoc vltimum dictum Petri reprobo, & primum approbo, & dico, ꝙ scriptum est de esse legis, vt no. ff. de leg. l. si de interpretatione. & ĩ. de leg. l. 1. & ibi hoc approbaui contra Pet. & per consequens non scriptum est de esse consuetudinis, vt patet ĩ. in prox. q. s'm diffinitionem Azo. & per consequens non est vera

6 et secunda dñia, quam assignat Petr. Tertio quæro, quæ † sit dñia inter consuetudinem, & legem municipalem. Certè Pe. rñdet, idem quod in q. prox. præcedente. & ego respondeo idem per omnia, quod placet, quia ista retinet semper suum nomen, & appellatur consuetudo. illa verò nomen suum mutat, & appellatur lex specialis, vt patet Insti. de iur nat. §. ius. & §. ex non scripto. & ff. de iust. & iu. l. omnes populi. & quod cuiusque vniu. nom. l. item eorum, in princ. de mun. & hono. l. 1. & ibi no. in ver. ciuitatis, & de in ammu. l. semper. §. legem, & de decre. ab or. fa. l. fin. cum similib. Iuxta hoc

7 quæro, † pone, quod vniuersitas facit l. municipalem, seu statutum de casu deciso per consuetudinem, quo iure agendum erit pro illo casu? Seruant quidam, quòd actor possit eligere quo iure agere velit, vtrum condĩone ex consuetudine, an ex lege municipali. Dic ex lege municipali. arg. ff. de leg. l. non est nouum, & de le. 1. l. si mihi, & tibi, §. fi. quæ leges nihil faciunt, quia ibi loquitur in voluntatibus non se compatientib. argumen. l. sed & posteriores. ff. de legibus & quod ibi no. Petr. hoc impugnat dicens, quod solum debet agi condictione ex consuetudine, quæ primitus illam obligationem induxit, cum sit subsidiaria, vt ff. de cond. ex lege. l. 1. & probatur per simile. Certum est, quod vbi donatio fit nudo pacto, agendum est condĩone ex lege, vt infra de don. l. si quis argentum, & l. fi. cum similibus cuius opi. mihi placet, & ratio est, quia consuetudo disponit, statutum sequens confirmat ipsum dispositum, vt j. l. proxi. & ideo cum ipsa consuetudo fuerit per se valida ab initio

super-

superueniendo statutum, nihil addit circa formam agendi, vt l. ex verbis, & quod no. s. de don. inter virum & vxorem. Nec ob. ff. de verbo. sig. l. lege obuenire, quia immo concordat, quia l. 12. tabu. quæ ꝯfirmat testamentarias successiones, nihil addit circa formã agẽdi. Quod patet, quia hæres institutus ageret actione ex testamento, non condictione ex illa lege. patet idem in l. Comel. quæ confirmat successionem defuncti in captiuitate hostium ex testamento, & ab intest. vt ff. de testa. l. lege. de vulga. & pupill. l. lex Com de cap. l. pater instituto. cum sua materia. Nec ob. ff. ad Treb. l. si quis priore. & Insti. quib. mod. testam. infirm. §. posteriore, & ibi sunt voluntates incompatibiles, & vltima est reuocatoria primę de sui natura, nisi in milite, vt ff. de testa. milita. l. quærebatur. & de iniust. testam. l. cum in secundo. & l. 1. & 2. & qꝫ ibi no. hic verò sic, vt supra patet. Iuxta hoc quæro, † pone quod quidam proposuit cõdictionem ex consuetudine: non probauit consuetudinem, sed statutum, vel econtra, nunquid debet obtinere? Breuiter tenet Gul. quod non, & benè, quia ius probatum non fuit deductum in iudicium, quare, &c. ut l. si ex testamento, & l. si cum testamento argẽtum. in prin. & l. an eadem. §. actiones. ff. de exceptio. rei iud. Et sic sententia, & processus non essent libello conformes, quod esse debet, ut l. fundus. ff. communi diu. Ad hoc inducitur in argumentũ, ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. §. quæsitum. & de iti. actuq; priua. l. 3. §. penultimo, coniuncta l. apparet. §. si quis eo. tit. Debet ergo iudex absoluere conuentum propter petitionem actoris ineptam, reseruato sibi iure proponẽdi aptam, vt ff. si men. sal. mo. dix. l. 1. §. 1. de pact. dota. l. Bebius. in fine. Nec obstat. ff. de noxa. l. in delictis. § si detracta. quia hic uariatur modus agendi substantialis, & intrinsecus, ibi non, quod plenè scripsi supra de edend. l. edita. Deinde quęro, quæ † sit differentia inter consuetudinem, & stylum? Respon. Petr. quod de stylo non habemus in iure scripto. Fateor uerum hoc, explicitè, implicitè sic. Ego dico differentiam esse talem, quia consuetudo inducitur per actus iudiciarios, & exempla, vt infra dicam, & stylus solum per actus iudiciarios eorum quæ in iudicio uersãtur, ut patet ff. de sta. lib. l. Labeo. in princ. de var. & extraor. cog. l. 1. §. in honorariis. & de rei uend. l. quod si possessor. in fin. & de proba. l. circa. in fi. & quod ibi no. Deinde quæro † quæ sit differentia inter consuetudinem, & mores. Ad quod respondẽt Doct. & Iac. de Are. quod hæc est differentia, quia mores sunt causa ꝓducentes consuetudinem: consuetudo verò est causatum. Probatur in l. de quibus, §. inueterata. & per dictum §. ex non scripto. & §. l. proxima & ideo damnat glo. 1. hic, quę fuit Ioann. vt supra dixi. sed Pet. contra, quia dicit, quod mores non, sunt causa consuetudinis productiua, sed consensus populi. vt l. de quib. & l. sed & ea. Et dicit quod differentia est, quia mores sonant in factum, consuetudo in ius, sed hoc non est benè dictum per omnia, quia consuetudo secundum quod sonat in factum, non est ius, vt supra dixi, & soluunt communiter nostri Doct. Iacob. de Are. quod ipsi cõcludunt causam mediatam, & remotam, sed Petr. causam proximã & immediatam. quæ potius debet attendi, quàm remota. Sed cũ vtraque secundum sui naturam veniat attendenda, vt ff. de dolo. l. cum quis. & quod ibi nota. de acquirenda possessio. l. 3. §. ex pluribus de excep. rei iu. l. & an eandem. & l. cum de hoc, de reg. iu. l. nõ ex pluribus. Deinde quęro, † quę sit differentia inter consuetudinem & præscriptionem? Hic Pet. & Cyn. dicunt infinita verba, & superflua: quare breuiter dic, quod est differentia, quia consuetudo est ius disponens ex consensu totius populi, vel maioris partis vniuersaliter constitutum, vt patet in d. l. de quibus. & d. §. ex non scripto. Præscriptio vero est ius dispositum, quo quæruntur iura formata, vt directa, & similia, ex consensu singulari inductum, vt patet supra de præscr. lon. tem. cum seq nt. vsque ad titu. quomodo, & quando iud. & ff. de vsuca. cum titul. sequen. usque ad titul. de re iud. & de verb. sig. l. alienationis. Et hac ratione consuetudo ꝓiudicat aliis, quia in ea consentiunt singuli tanquam vniuersi, ut d. l. de quibus & d. §. ex non scripto. & supra l. proxim. de ædi. priua. l. an in totum. arg. ff. ad mun. l. quod maior. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. Aut præscriptio inter alios non præiudicat alii, ut l. si quis emptionis in princip. de præscrip. 30. an. & ff. de usucap. l. naturaliter. Ratio, quia consentiunt in ea tanquam singuli, non tanquam uniuersi. Facit quod not. Dyn. extra, de reg. iu. capitul. quod omnes tangit, lib. 6. Deinde quæro † quot requirantur ad consuetudinem inducendam. Respondetur communiter per Docto. quod requiritur frequentia actus. item, consensus totius populi, vel maioris partis. Vnde dicunt, quod requiritur frequens actus, qui dicitur binus actus, ut supra de episco. aud. l. 3. in fi. secundum Azo. Iac. Bu. hoc impugnat dicens, quod binus actus non dicitur frequens, argum ff. de legi. l. nam ad ea. & l. nam vt ait. in Authen. ut nia. debi. & cred. §. quia vero. Iacob. de Are. defendit Azo. non per d. l. 3. de episco. aud. sed per §. fi. Authen. de defen. ciu. & l. cum aliis de cura. fur. & ff de testa. l. 2. §. fi. Benè facit in Authen. quomodo opor. episcop. §. 1. versicu. & dum ex sequenti. Respon. ad dictum. §. quia vero. in Authen. in fine prohi. ma deb. & cred. &c. quod ibi loquitur inspecta multitudine mulierum, quasi infinitarum, quæ deierabant, & ideo binus actus iuramenti à quibusdam mulieribus seruandus, inspecta tanta multitudine mulierum aliarum, non dicitur ibi frequens. Petr. vero, quem sequitur hic Cyn. dicit, quòd actus frequens propter se non est necessarius ad consuetudinem inducendam, sed quia per vnum colligimus tantum consensum, ideo dicitur frequens, nõ pro tanto quin sine frequentia possit esse, vt hic, & in l. 1. & 2. & in d. l. de qb. & de ædi. pri. l. an in totũ. Non ob. d. l. 3. de episcop. audien. quia ibi consuetudo sumitur pro assuefactione quæ est facti, non iuris. Vnde concludo, quod frequẽs actus non requiritur de se, ad consuetudinem inducendam, sed propter hoc requiritur quod plerunque per vnum actum nõ benè colligitur consensus populi. Nec obstat. ff. de legi. l. nam ad ea. quia ibi loquitur de his, quæ contingunt contra, seu præter naturam, ut ff. si pars hæred. peta. l. antiqui. & supra de leg. hæred. l. si maior. patet per ea, quæ not eodem titulo l. ex his. Item oppo. contra opin. Azo. ff. ad l. Aquil. l. item Mela. in princip. ubi consuetudo, et frequentia actuum, ponuntur ut species separatæ, & sic non sunt idem, ff pro empt. l. 1. §. separata. de acquiren. possess. l. naturaliter, §. nihil. de lega. 3. l. si quid. §. 1. Fateor, quod non sunt idem, sed differunt tanquam causa & causatum, & hæc respicit frequentem actum, & tanquam causatum, quod respicit consuetudinem. Et facit, quod supra dixi differentiam assignando inter mores, & consuetudinem Gloss. tenet contrarium in l. de quibus videlicet. qđ nunquam sufficit vnus actus ad consuetudinem inducendam. Ratio, quia lex dicit quòd consuetudinem inducit frequẽtia actuum, ut l. prima supra eodem, dict. l. an in totum. & supra de vet. iur. enucle. l. 1. §. sed & si, quę leges probant, quod nõ inducatur vno actu. & l. nam ad ea, & l. nam vt ait. ff. de leg. Nec obstat quod in certis non cadit coniectura, vt l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. obligation. & ff. de auro, & argento lega. l. pediculis. §. argento. Respõ. quòd fictio legis tollit contrarium, quia populus non videtur cõsensisse, nisi frequenter illum actum exerceat, per iura supra allegata, quia una præsumptio tollit aliam, ar. ff. de integr. rest. l. diuus. cũ similibus. Et pro hoc facit, quòd sumus in verbis legis tractantis de iuris rigore, à quo non debet recedi, quæ dicunt expressè consuetudinem induci à frequentia actuum, à quibus non debet recedi, vt l. 1. §. si is qui nauem ff. de exerci. & ff. qui & à qui. l. prospexit, cum sim. Host. uerò prout recitat Archi. extra. de coost. ca. 1. lib. 6. & Mar. Silima. in l. de quibus, tenent, quod non sit expressè determinatum per legem, quot actus requirantur ad consuetudinẽ inducendam: quod hoc arbitrio iudicis committatur, ut l. 3. in fi. de iur. delib. & de effrac. l. 4. §. expilatores. ꝙ est tutius, quod etiam tenet Gul. de Cun. in l. de quibus: quia possibile est, quod ex vno actu colligitur consensus populi, puta si quis super viam publicã habeat pontem, vt ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. tractatum. & de flu. l. fi. Potest etiam esse possibile, quod non colligatur ex uno actu, vt puta si via erat secreta, & pauci incedebant per eam. argumẽto ff. de aqua. plu. ar. l. Sabinus. §. qui autem. & q. 3 u. aut clàm. l. semper. §. annus. de ritu nup. l. palàm. in prin. argumen. ff. eodem titu. l. sed & ea. & argum. ff de operis no. nun. l. stipulatio. §. opus. Sed opinio Azo. & gloss. & sequacium in iudicio communiter obseruatur. Deinde quæritur, † quorum consensus requiritur ad inducendam cõsuetudinem: Certè consensus totius populi, vel maioris partis, vt dixi. Quod intelligunt Doct. de populo habente habilem consensum ad legem, vel consuetudinem inducendam. Et ꝓpter hoc excludimus dementes, & furiosos, vt ff. eod. l. 2. de officio præsid. l. diuus. Item minores vigintiquinque anno. quia in l. condenda non habent perfectum suffragium, argumen. ff. de muner. & hono. l. ad rempublicam. de dec. l. spurii. §. item mulieres, quia nec earum consensus requiritur in l. condenda. ff. eod. l. 2. ibi, virorum prudentum, &c. ergo nec in consuetudine, argum. à pari, ut d. l. de quib. Fatemur tamen, quod si mulieres frequenter sint vsę inter se aliquo actu contra legem diuturno tempore: Verbi gratia, quod primogenitæ succedant in totum, illa consuetudo inter eas debet seruari, non tam ex consensu earum, quàm ex cõsensu totius populi, seu maioris partis, quia sic patiendo, videtur tacitè consentire, argumen. d. l. de quibus. & l. quod maior. cum similibus, ut in contrario l. de quibus. Deinde quæritur † quomodo colligitur consensus populi, seu maioris partis? Responden, quod ex accidentia facti, videlicet quod præsentes erant, quando dos fuit adiudicata vni marito secundum consuetudinem. ut no. supra soluto matrimonio l. dos à patre. Item, quod fuerunt præsentes, quando fuerunt adiudicata omnia, & alii, nam cum agitur de consuetudine inducenda, quæ respicit vtilitatem publicam, præsentes videntur tacitè consentire, argumen. ff. ad mu. l. 2. & expresse in d. l. an in totum. de ædi. priua. Sed his ob. quia an non poterant illis sententiis contradicere, quia non intererat eorum, arg. ff. de ap. l. à sententia. cum si. ergo tacendo, non videntur tacitè consentire, argumen. ff. de reg. iur. l. eius est nolle. & de re iud. l. sæpè. §. sed scientibus & not. de pigno. act. l. Caius cum si. Respon. si de iure contradicere non poterant, de facto tamen debebant, ne consentientes videantur. ff. de Decu. l. spurii. §. pater. cum similibus. Gul. verò aliter soluit in l. de quibus, uidelicet, quod contrarium loquitur in consensu necessario, & statum obligatorio, ut patet in dicta l. sæpè §. sed scientibus, sed hic non agitur de consensu statim obligatorio, sed ex processu temporis, quasi ex cõsensu cõplacentiæ. & ideo

non obst. Solu. pen. verior est, quia saltem ab initio potuerunt, & debuerunt contradicere de facto, ne tacendo videantur consentire tacite, vt dixi. Tertio † in cõsuetudine inducẽda requiritur diuturnitas temporis, vt ff.e. ex l. diuturna. & l. de quib. §. inueterata, & Inst. de iure natura. §. ex scripto. & ī. l. px. & in hac lege. Iuxta hoc quæro, quid dicatur tempus diuturnum, siue longum, de quo ī. in

16 rub. Respon. dicunt quidam, quod † tantum tempus, cuius non extat memoria, ut l. de qb. §. inueterata. & de aq. quot. & æst. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Dicunt quidam Azo. dixisse decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes. Et hoc innuit rub. huius ti. ff. q & à qui. l. si eum fideicommi. §. Aristo. & ī. de præscrip. lon. tẽp. in rub. Illa sententia placet omnibus inquantum dixit Azo, quod longum tempus requiritur, sed inquantum dicit, quod decem anni inter præsentes, & viginti inter absentes, dicatur longum tempus, eis displicet, quia illud verũ in præscriptione, sed in ɔsuetudine est vnum tempus vniforme, s. decem anni inter p̄sentes, & 20. inter absentes. Rõ, q̄a p̄scriptio currit ex negligẽtia non petentium, vt l. pe. in fi. supra de ann. exc. Sed constat quod magis est negligens præsens, quam absens, & ideo &c. Sed in consuetudine non requiritur diuturnitas temporis propter maiorem, vel minorẽ negligentiam alicuius. ad hoc, vt constet de illorum animo, & consensu. qui sunt usi tali actu, & hoc potest constare diuturnitate longi temporis inter præsentes, & absentes, vt legi. supradictis & semper sufficiet dictum tempus. Ratio, quia consensus tacitus maioris partis populi tacentis per decennium, præiudicat minori parti expressè ʒdicenti, per l. quod maior. cum si. ff. ad municipa. Multo fortius absenti, & ignoranti, vt de re. iu. l. qui potest inuitis. Nec obst. ff. de arbit. l. si in tres. & l. sicuti. quia ibi agitur de iure priuato, quod competit singulari ut singulari, hic de publico, quod tanquam uniuersis. Facit, quod tangit Cyn. in ca. quod omnes. de reg. iu. lib. 6. Sed prædicta certè sunt vera de iure. Nam Mart. Sil. in prædicta l. de quib. excusat Azo. & dicit, quod mentiunnit illi, q dicunt eum dixisse, quod diuturnum tempus dicatur decem annorum inter præsentes. & viginti inter absentes. Dicit. n. ꝙ nunquã hoc dixit sed benè dixit, ꝙ cum sufficiant decem anni, multo fortius sufficiant ad ipsam inducendam 20. 30. uel 40. ut no. ī. in rub. & ponitur per eum hoc in summa in d. l. de quibus. Ad hoc opp. quod cum mores populi inducant cõsuetudinem, vt dictum est, non sufficit longum tempus, sed longissimum, cuius nõ extat memoria, cum tales mores habent causam discõtinuam, vt ī. de ser. l. serui. prædio. rusti. & ꝙ ibi no. Et ad hoc respondet Gul. in l. ingenuum ff. de stat. hom. quod ibi mores sunt causa remota, & mediata consuetudinis, & consensus populi est causa proxima, & immediata, vt supra dixi, qui habet causam continuam, nisi contrarium probetur, vt ff. de prob. l. quinquaginta de vsu. l. nunquam. §. si seruus. de acqu. pos. l. si is qui animo & quod ibi no. qui debet attendi potius quam dicti mores, qui sunt causa remota, & mediata, argu. ff. de dolo. l. cum quis. & quod ibi no. de acq. pos. l. 3. § ex plurib. &

17 de executio. rei iu. l. cum de hoc. Iuxta hoc quæro, † quare requiritur tempus diuturnum in consuetudine inducenda, non autem in lege, vt l. de quibus. & Insti. de iure. nãl. §. lex. & §. ex non scripto. & supra de leg. l. humanum, & l. fi. Resp. quòd lex habet consensum expressiuè, & ideo non requiritur alia coniectura, vt l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obligatio. sed consuetudo requirit tacitam, ergo diuturnitas temporis necessaria est, vt appareat ex consensu populi, eius perseuerantia. Nam ante lapsum temporis nõ præsumitur cum effectu voluisse recedere à l. scripta. arg. ī. ad Velleia-

18 num. l. si mulier. & auth. siue à me. Iuxta hoc quæro, † an certa pars populi ciuitatis posset ex sua parte cõsuetudinem inducere? Gul. in l. ingenuum ff. de statu homi. vbi reassumit materiam consuetudinis, quam omisit in l. de quibus. tenet, quòd sic, per §. deinde. cũ esset. ff. de orig. iur. & hoc ff. de iust. & iu. l. pe. ī prin. de mune. & hono. l. in gradatu. §. & si. ff. de offi. procons. & leg. l. obseruare. §. 1. ver. magni. Item cum tota ciuitas possit quo ad totũ, & pars quo ad partem, arg. l. quæ de tota. de rei ven & de adm. tut. l. si duo. Itẽ quia pars populi censetur in hoc tanquam populus per se, arg. ff. de leg. 1. l. planè. §. fi. Item quia illi parti potest legatum relinqui, ergo censetur vniuersitas, & collegium legitimum, & aptum ad legem, & consuetudinem inducendam, ut ff. de leg. 1. l. si quis a filio. §. si patri. & de re. du. l. cum senatus. & de colleg. illi. l. 3. in princip.

19 Deinde quæritur, an in consuetudine inducenda requiratur actus iudiciarius, scilicet quod fuerit in iudicio iudicatum. Et certè quidam dicunt ꝙ sic, vt l. prox. & de ædi. prima. l. an in totum. ff. cod. l. cum de cõsuetudine. & l. nam Imperator. Sed certè gl. pe. & omnes Doc. dicũt oppositum. Rõ, q̄a cõsuetudo inducit̄ per tacitũ ɔsensum populi, vt ī. sæpius est ostensum, qui põt colligi, & declarari, et per actus extraiudiciarios, sicut per iudiciarios, vt d. l. de q̄bus & l. diuturna. & l. nam Imperator. & l. sed & si ea. ɔcordãt Gul. & Mart. Sil. in d. l. de quib. & alleg. Gul. de Cu. ff. de leg. 3. l. si seruus plurium. §. fi. de le 3. l numnus. & de fun. instr. l. cum de lanionis. §. asinã. & de re iu. l sp in stipulationib. & ī. de veteri iur. enu. l. j. §. sed & si quis. Rñdet ad leges in ʒrium all. q̄a denotãt accidẽtiã facti, ergo alia similia extraiudicialia super ea rõne æquitatis formata, non excludunt. ff. de vi, & vi ar. l. j. §. ꝙ vulgo, de dam. inf. l. damni infecti

20 stipulatio p̄tinet, cũ sim. Decimosexto q̄ro, an sine ʒdictione ɔsue-

a tudo[a] possit induci Vr̄ ꝙ nõ ff. e. l. cũ de ɔsuetudine. Eʒ, ꝙ sic quia sine ʒdictione inducitur lex, vt ff. e. l. 1. ergo & consuetudo, arg. a pari, vt d. l. de quib. Quicquid dicat Ia. de Are. Pet. eius discipulus dicit sic, ꝙ sine ʒdictione benè inducit̄ ɔsuetudo, q̄tum ad hoc, vt oẽs alii sites in casib. similib. possint vti aliis inuitis, & sic actiuè, q̄a cõsuetudo nõ differt à lege, nisi vt inter scriptũ, & non scriptũ, seu expressũ, & tacitum, ergo &c. vt d. l. de qb. sed quãtũ ad hoc, vt alii cõpellant̄ vti tali actu, si vti voluerint, & sic passiuè, & tunc non, nisi ʒdictio fuerit, & illi acqeuerint, seu obtemperauerint, nã tũc statim incipit p̄scribere aduersarius ʒ obtemperãtem. Vnde si aliqs est solites ire ad molendinum meum, postea nolit venire ad macinãdum, non possum ex vi p̄scriptionis ipsum ɔpellere, nisi cũ sẽ ire nollet, eo ʒdicente ipsum ɔpuli, vt eat, & ille obtemperauit, nã tunc incipio præscribere ʒ eum, ar. ff. de ser. vrb. præd. l. qui luminibus. & sic intelligunt. ff. e. l. diuturna. & l. se. Ego teneo indistinctè, ꝙ inducat̄ ɔsuetudo sine ʒdictione, s̄m omnem effectum actiuè & passiuè. Ratio, q̄a semper iussus maioris partis populi p̄iudicat minori contradicenti, vel nõ, vt d. l. ꝙ maior ff. ad mun. & de re. iu. l. alius. §. 1. Non ergo debet requiri eorum ʒdictio, q̄ nullũ põt effectum p̄ducere, vt l. dotem. ff. so. mat. & ꝙ ibi no. ff. ad Vell. l. qñ. §. fi. vr̄ expressum in Auth. de desen. ciu. §. fi. ver. nullo reluctante. Nõ ob. ar. Pet. de d. l. 1. & 2. & d. l. qui luminib. q̄a loquunt̄ in præscriptione, q̄ est minoris authoritatis quam ɔsuetudo. vt ī. dixi, xii.

21 q. Decimoseptimo q̄ro, † an cõsuetudo possit induci per errorẽ[b]

b Dicas breuiter s̄m Ia. de Are. & Pet. ꝙ ẽt hic declarabo, videlicet q̄d refert: q̄a aut q̄tis, an consuetudo per errorem possit induci ʒ legẽ, & dictũ est, ꝙ nõ. Rõ est, q̄a p̄pl̄s sic vtit̄, credens legẽ sic dicere, & eius obseruantiam, ergo non d̄i velle eam tollere, ar. ff. de le. 1. l. legata inutiliter. & de adim. le. l. legata. ff. de condi. & de. l. cum tale. §. fi. Aut p̄ter legem, & tunc ipsi distinguunt. Aut ipsi erant in causa impulsiua, & tunc sic, aut in causa fi. & tunc non, ar. ff. de do. in l. 2. §. fi. cum l. seq. & de cond. & dem. l. cum tale. §. falsam. & q̄d dixi ī. de epi. & cle. l. generaliter & per Dyn. extra, de re. iu. in c. decet. lib. 6. Ego in hoc membro sic dico: Aut populus errat ĩ facto, & non inducitur consuetudo præter legem, quia nullus est cõsensus, vt ff. de iurisdom. iud. l. si per errorem. de aqua plu. arc. l. sed hoc ita. cum similib. Aut in iure, & tunc nõ inducitur consuetudo generaliter, videlicet, quia non trahitur ad alios casus similes, & personas, vt ff. e. l. quod non ratione. & quod ibi no. Concludo igitur hanc legem procedere solum in consuetudine regulari ex certa scientia populi inducta, vt ī. l. p̄x. & l. de quibus, facit, quod no. Do-

22 cto. ī. eo. l. 1. Decimooctauo quæro † an per consensum coactum consuetudo inducatur? Respondeo secundum omnes Docto. ꝙ aut populus fuit coactus per priuatũ, & tũc non, arg. ff. quis, & a quibus l. si priuatus. Aut fuit coactus per iudicem, & tunc aut per ipsum exercentem iurisdictionem, & in vim iurisdictionis circa illos casus, & tunc sic, vt ff. e. l. nam Imperator, & l. cum de consuetudine. Ratio, quia tunc voluntas iudicis repræsentat voluntatẽ partis, vt ī. de euict. l. si ob causam. & ī. si in causa iudic. l. 1. ff. de euic. l. si plus. §. 1. & ꝙ no. ff. ne uis fiat ei l. 1. §. hæc verba, aut fuerunt coacti per iudicem tanquam priuatum, & tunc non: quia tunc, ut priuatus debet censeri, arg. j. de iur. fis. l. prohibitum. lib. x. & de meta. l. deuotum. lib. 12. & facit, quod no. ff. de iusti. & iur. l. non videtur. § qui iussu. & per Dy. extra, eo. tit. c. quod quis mandato lib. 6.

23 Decimonono quæro † si iudex pluries iudicauit contra legem præsente maiore parte populi, & longum tempus sit elapsum, an consuetudo regularis inter omnes sit inducta? Et dicendum est, quod sic, vt ff. e. l. diuturna. cum l. seq. Sed cõtra prædicta instatur pluribus rationib. & fortissimè. Primo, quia illæ sentẽtiæ inter alios latæ, aliis non debent præiudicare, vt l. sæpè. ff. de re iu. et supra res inter alios acta, per totum, cum sim. Ad quod respondent quidam, q̄d tales sententiæ non nocent aliis in vim rei iudicatæ, vt ibi, sed consensus maioris partis populi p̄ñtis, et tacentis, colligitur per illas: et ex hoc resultat consuetudo, quæ pro lege habetur in illis, vnde præiudicat, vt in legibus pro hac parte inductis. Secundo instatur, quod illæ sententiæ fuerunt latæ contra legem, et sic nullæ. ff. de app. l. si expressim, et quæ sent. sine app. rescin. l. 1. §. item cum contra sacras. et ī. quando prouoca. non est necess. l. 2. ergo, etc. et l. nisi & si sub ɔditione. ver. post defe. ff. de iniust. testam. Ad hoc respõdetur, ꝙ sententientiæ sunt nullæ de se, & ideo quantum est de se, inducunt effectum nullum virtute sn̄iæ, vt in contrariis. q̄a p̄eas colligitur tacitus consensus populi, vel maioris partis p̄sentis, & tacentis. p̄ hoc inducitur cõsuetudo, & inde habet effectum. Tertio instatur contra, q̄a talis consuetudo, quæ est ʒ legem, ipsam legem impugnat, quare non põt lex nominari vel consuetudo rõnabilis appellari, ar. ff. de min. l. auxiliũ, in fi. cũ si. Ad ꝙ rñdet Iaco. de Rau. ꝙ verum est ꝙ offendẽs vnam legem non iuuat̄ lege ead. vt ibi: ꝙ̄ sic, ut hic. Quæ sol. est falsa, q̄a in d. l. auxilium, minor offendit vnã legem, s. de adulterio, & tñ non iuuatur beneficio alterius. s. de minorib.

ADDITIONES.

a Menoch. Consuetudo. Tiraq. de iure primige. q. 91.

b Menoch. Errorem. Tiraq. ubi supra q. 92.

norib. Pet. reprobat expressè p l. filio. §. si ignominiosam ff. de ritu nup. Quare so. secũdo mõ, ꝙ hic populus comunitu in l. autho. l. ibi secus. Quæ sol. non placuit Petr. quia non est verisimile, quod leges consentiant, ꝙ destruantur p ꝯriã cõsuetudinẽ. Nõ ergo verisile est, ꝙ velint destructionẽ sui. Accedat ad hoc ff. de bon. eo. l. 1. ff. ꝙ met. cau. l. illi quidem, in fine, de verb. sig. l. liberorum, in fi. legis. Sed certè dicta sol. posset defendi p d cã sol. quam s. dedi, per l. sanctio legum. ff. de pę. videlicet, quod Princeps videt hoc velle, & ꝯsentire q est lex aĩata in terris, ut in Auth. de ꝯsu. §. fi. & in Authen. de ince. nup. §. dubitasti. & facit, quod no. Arch. extra. de pb. c. cũ de beneficio. li. 6. Pet. aliter solu: qđ ipsa ꝯsuetudo sumit effectum, nõ à l. quã impugnat, sed à ꝯsensu ppli, sicut lex ipsa: & ideo pro l. servatur. Gul. in d. l. de qb. aliter tñdet ad pcedẽs ꝯrium, vide licet qđ ibi fuit error expressus in sniis, iõ sunt nullæ, hic non, & siſ sunt aliquæ. ut l. s. all. qñ prouo non est ne. Vel aliter, & sic, videlicet, ꝙ illud ar. concludit, ubi esset una sñia, hic duæ, q̃ cũ lõg iniquitate tpis hoc pñt, qđ p se sulæ nõ pñt, ar. ff. de ser. rust. pd. l. per fundum, & communia pr æ l. fi. sed certè in illis duab. ll. actus fuit ab initio validus de se respectu concedentis, hic simpliciter nullus. Hęc sol. non est benè tuta, quare teneas aliam sol. quam dedi primo. s. per Petr. & alios Doct. Item contra prædicta instatur, quia cõsuetudo requirit consensum; ut l. de quib. sed iudicium caret cõsensu, & redditur in invitum, ut l. inter stipulantem. §. 1. ff. de uerb. ob. Ad quod ego respon. quod iste consensus saltem est coactus, ar. ff. quod me. cau. l. si mulier. §. pe. quia vr̃ volontarius, postq̃ pars victa non appellauit, ut l. j. s. de postul. & s. si sæpius in integr. rest. pet. l. 1. & de ap. l. hi q ad ciuilia. Vel aliter, non est consensus uoluntarius, respectu victi per sñiam, sed respectu aliorum, q fuerunt pñtes in iudicio, & tacentes, bñ fuit voluntarius, ut dixi s. ar. ff. ad muni. l. 2. & de decu. l. spuriu. §. pater. Vel aliter, licèt ab initio fuerit consensus coactus, tñ per taciturnitatem sequentem, & patiẽtiam, & coactum cõsensum, transtulit in uoluntarium, ar. s. quod met. cau. l. 2. & hoc cum diuturnitate tpis vr̃ operari, ar. s. de test. l. sancimus. cũ simil. b. Deinde, & ꝯ prædicta op. de l. nemo. s. de sent. & interloc. om. iu. Sol. ut ibi no. & s. eo. in rub. & d. l. de quib. videlicet, quod non sequimur exempla aliarum sententiarum aliorũ iudicum, ut ibi, sed qa per ipsas colligitur ꝯsensus maioris partis populi pñtis, & tacentis, ex quo inducitur consuetudo, sequimur illam consuetudinẽ, & p l eã seruamus, & sic s̃m illã iudicamus, sic ꝯ ff. de usur.

24 l. cum de in rem verso. Vigesimo iuxta hoc quæro † an cõsuetudo inducatur ex sententijs, quæ non sunt mandatę executioni, si a tpe pronunciationis earum, longum tps sit elapsum. Br̃ Gul. tenet, & bene, quod sic, qa cessatio executionis non contingit ex defectu iuris, sed partis, quæ executionẽ dẽt petere, s̃m formã l. a Diuo Pio. §. 1. ff. de re iu. Nam per illas sentẽtias satis est consensus populi declaratus, licet victor eis vsus non sit, & sic istum producũt effectũ, ar. ff. qđ quisque iur. l. 3. in princ. & qa sola sñia dẽt spectari, ut ff. de pę. l. qui ultimo. & l. quod ad statum. & ff. de inust. test. l. si quis filio exhẽdato. §. irritum. q̃ leges nihil faciunt, qa loquunt̃ in sententijs, q̃ trahunt secum executionẽ ipso iure & in eis apparet, ut no. in d. l. qui ultimo. Sed tñ eius opi. est vera, ut patet s. l. 1. & de ædi. prima. l. an in totum. & ff. eo. l. nam Imperator, & l. cum de consuetudine, quæ loquuntur simpliciter de sententia diffinitiua, ut ff. de re iu. l. quod iussit. arti. & quando ap. sit l. 1. §. qđ in sñijs, & sic sufficit condemnatio, vel absolutio, vel æqpollens absque alia executione, ut ff. de re iu. l. aut ptor, & l. in summa. C. de sent. & interlocu. om. iud. l. præses, & quod ibi nota. & facit quod no. ff. quod quisq; iur. l. 1. §. qui magistratum. & concord. Mat. Sil. in d. l. de quibus. eo saluo, quod si victus, contra quem petitur executio, contradiceret, & eã non pateretur, & sic non perseueraret eius ꝯsensus, & sic res non trãsit in consensum, sed dissensum, & sic esset consuetudo interrupta, quia non dr̃ factum quod non durat, ut l. si pro patre. §. versum. ff. de in rem verso, & quod cuiusq; vniuer. l. item eorum. §. actor. cũ si. & nihil est actum donec aliud superest ad agendũ, l. pe. s. ad Syl.

25 & de emẽ. Cod. in prin. Vigesimo primo q̃ro, † an ex sñia arbitrorum inducatur consuetudo? Rñdet Gul. qđ aut sunt tales sentẽtię q̃ mereni executionẽ, puta qa cõpromissum factum est sine pęna, & à partib. emologatum tacite, vel expressè, & tunc sicut sentẽtiæ iudicum, ut s. de arbit. l. cũ antea. Dic tamẽ, quod requirunt̃ plures sententiæ quam iudicum, quia sententia iudicis est maioris authoritatis, quã sñia arbitri, vt ff. de his q no. infa. in l. quid ergo §. ex cõpromisso. & patet ff. si qs ius di. non obtẽ. l. 1. in prin. de iud. l. 2. §. fi. & quod no. de arb. l. non ex omnib. in prin. & probatur ff. de re iu. l. aut prætor. in prin. & de ver. sig. l. notionem, in prin. Numerus autem dictarum sententiarũ dictũ effectũ producentiũ iudicis arbitrio relinquitur, cum non sit determinatum à l. vt l. 1. in fi. ff. de iu. delib. Et facit quod s. dixi in illa q. quot actus sunt necessarij ad cõsuetudinem inducendam. Aut sunt tales sñiæ, quæ non merẽtur executionem, puta, quia ꝯpromissum factũ est cũ pęna, vt s. de arbi. l. 1. & auth. decernimus, & in corpore vnde sumit, & ff. de arbi. l. 2. & tunc non inducitur consuetudo. Rõ est, qa tales sñiæ non ligant eos, inter quos ferũtur expressè. Ergo nec alios tacitè, arg. ff. loc. l. qui ad certum, de bon. aut. iud. pos. l. cum vnus. §. 1. de ser. rust. pd. l. item. §. qui habet, cum sim. Facit qđ no. in d. l. aut ptor. in prin.

26 ff. de re iu. & s. de Iudæ. l. Iudæi. Vigesimosecundo q̃ro, † an sñię latæ inter pñ subditos, pñt ꝯsuetudinẽ inducere? Rñ br̃, ꝯsuetud inẽ quæ spectat ad ordinationem iudicij sic, quia illa, quæ versantur in, locum iudicij debent attendi, vt ff. de te. l. 2. §. fi. Illa verò, quæ spectant ad decisionem litis, non, quia illa non debent spectari s̃m locum iudicij, sed quæ versantur in loco contractus, vt ff. de eui. l. si fundus, & de vsur. l. 1. no. s. l. prox. in gl. 3. Vigesimo tertio quæro

27 † an per sententias rescissas possit induci consuetudo? Rñ. Gul. in d. l. ingenuũ ff. de sta. ho. vbi pficit illã mãm. ꝙ aut sunt rescissæ p appellonẽ, & tunc nõ, qa finguntur a pñu. nõ fuisse latæ, vt l. 1. anti. ff. ad Tur. & de pę. l. 2. §. fin. Aut sunt rescissæ per restõnem in int. & tunc aut restõ ꝯceditur pp vitium processus: puta, quia dicat, malè iudicatũ, arg. ff. de re. iu. l. diuus & q satis. cog. l. quoties vitiosè. & de re. iu. l. 4. § ꝯdẽnatum. Aut restõ conceditur, non pp vitiũ processus, sed pp fauorem personæ minoris, vel alterius, & tũc sic. Rõ, qa tunc licèt non remaneant sñiæ quo ad eũ, remanẽt tñ quo ad alios, ar. s. l. si vnus ex plu. app. l. 1. & 2. licèt. n. ille faciat rescindi sñiam prædictam, remanet tamen consensus populi, ex quo consensu inducitur ꝯsuetudo. sicut patet in sim. videlicet, ꝙ rescissa totaliter sñia apud quosdã. remanet tñ apud alios eius effectus quo ad cautionẽ de rato: vt ff. rem ra. ha. l. cũ minor. in prin. & in rep. l.

28 Sticbum. §. ꝙ vulgo ff. de sol. Vigesimoquarto q̃ro, † qualiter ꝯsuetudo inducta in iudicio pponatur. Dicit Pe. qđ qñque per modũ exceptionis. v. g. si cõsuetudo sit, qđ venditor nõ teneatur cauere emptori de vitijs, & morbis, si hoc emptor petat à venditore, venditor excipit de ꝯsuetudine, ar. de pac. l. pacti. Qñq; in vim actionis realis. v. g. si est cõsuetudo de mõ succedendi, ꝙ primogenitus sit hr̃s, ipse proponat petitio. hæ. q̃ est in rem authoritate talis consuetudinis, quę facit eum dominũ & hæredem admitti ad ipsam vniuersitatem. Item rei ven. ad singulares res, vt ff. de pe. hę. l. sed & si. §. antep. & de rei ven. l. j. in princ. & l. si ager. & de bo. pos. l. j. 2. & 3. de acq. po. l. cũ hẽdes, in prin. non autem proponit condõnem ex ipsa consuetudine, sicut patet in sim. nam lex Corne. facit quem hęredem bonorum alicuius in captiuitate defuncti ex sua fictione, non tamen proponitur condõ ex illa l. sed per dictas actiones reales vt ff. de test. l. lege Cor. ff. de vul. & pup. l. lex Cor. cum sim. & de capi. l. patre instituto. Quandoque proponitur per modum actionis personalis, puta condictione ex dicta consuetudine. s. quando consuetudo disponit de iu. perso. v. g. vt qs compellatur vendere rẽ suã. ff. cõia pd. l. vẽditor. §. constat. Nam pponet ꝯ eũ cõdõ ex dicta ꝯsuetudine, ar. ff. de ꝯd. ex lege. l. 1. Qñq; pt̃ proponi p officiũ iudicis. V. g. si ꝯsuetudo pmittit minores vsque ad 30. ann. petere restõnẽ in inte. proponit. n. in minori ætate istam cõsuetudinem per officium iudicis ar. ff. de min. l. quod si minor. §. fin. Gul. de Cu. in pcedenti mẽbro damnat. Pe. in eo, & bñ, qa non dẽt proponi ꝯdõ ex ꝯsuetudine, q̃ est subsidiaria, vt ff. de ꝯd. ex lege, l. 1. sed proponi dẽt actio ex ꝯctu, vt sic ex illo ꝯctu formam accipiente ex cõsuetudine agaĩ, ita quod in libello fiat mentio de illa. sicut patet in simili, qñ iurat formaliter in iudicio, vt ff. de iureiu. l. si duo ptoni. §. Marcellus. & §. si quis iurauerit. Quare in pdicto membro sic dicit ipse, & verius, ꝙ aut ꝯsuetudo ista cadit in nomẽ, siue speciem, aut formã alicuius ꝯctus, & tunc agẽdũ est actione ex ꝯctu, recipiẽte formã ab illa consuetudine, vt semper de illa mentio fiat. Aut non cadit in formam alicuius ꝯctus, vt puta si sit consuetudo, ꝙ q intrauit vineam alicuius, soluat dño quinq;, & tũc proponi dẽt ꝯdictio ex ipsa cõsuetudine, ar. l. si duo patroni. §. Marcellus, & §. si quis iurauerit. de ꝯdi. ex le. l. 1. & s. de reb᷑ cred. l. actori. Vigesimo

29 quinto q̃ro, † an in libello oporteat consuetudinem allegare. Br̃, quicquid dñi Doc. Mod. ego sic dico, ꝙ aut consuetudo est notoria, & tunc non oportet eam allegare, sicut nec probare, ar. ff. de ac. emp. l. emptorẽ. in prin. & qui sat. cog. l. si vero. §. 1. & j. de acc. l. ca quidem. Facit quod no. s. de ap. l. ciues, & incolæ. Aut consuetudo non est notoria, & tunc aut est ꝯ legem, & tunc debet all. Rõ est quia intentio aduersarij fundata est de iure cõi, & ideo nisi opponeret in libello, aduersarius non posset esse instructus an dẽat cedere, vel contendere, ꝙ fieri debet, vt l. 1. in prin. ff. de eden. Cessante igiĩ rone, ergo & ipsum dictũ, ar. ff. de iu. pa. l. adigere. §. quis, de re milit. l. miles, in prin. Facit lectura. cũ sua materia s. de e[illegible] tñ dẽt probari, qñ non est notoria, per eũ, q eam alleg. vt [illegible] &

30 rõ ibi no. Vigesimosexto q̃ro, † quot testes probent consuetudinẽ. Rñ. saltem duo, ff. de testi. l. vbi numerus. & l. 3. §. 1. & ꝙ ibi no. &

31 concor. gl. in l. de quib. s. de leg. Vigesimoseptimo quæro † qualiter debeat ista consuetudo probari. Et dicit Per. quod semiplene, non autem plene: nam iudex recipiet testes in absentia aduersarij, & se ab ipsis informabit, & s̃m illam informationem iudicabit: sicut qñ allegantur iura s[illegible] pprium ad informationem sui, non fit alia pbõ sibi, sed ipse solus de hoc inspicit libellum suum. Dicit. n. qđ q̃dam in iudicio principaliter proponuntur ad ꝯclusionem pbandã, & illa dẽnt plenè pbari: quædã non principaliter, & in eis sufficit pbõ semiplena, sicut patet in eo, q proponit confessoriam pro seruitute reali. Proponit. n. principaliter seruitutem sibi dẽri, secundario verò se dñm dñantis fundi, vt ff. cõia præd. l. 1. Et illud primum debet pbari plenè, s̃m semiplenè. ff. si ser. ven. l. sicuti. §. sed si q̃ratur. & si vsusfr. peta. l. vti frui, in princ. & quod ibi no. ff. de proba. l. cum circa, & de exce. l. sed si ante. Aliud exẽplũ ponit in eo q petit hæreditatẽ diuidi, fa. erc. iudicio. Nam principaliter alle. cõmunẽ, & illã de-

debet probare plenè, secundariò sc dñm, illud sufficit semiplenè probare, puta p possessionis pbõnē, vt ff. fam. erc. l. 1. q̃ probõ nõ sufficit, nisi dñum in iudicio principaliter proponatur, vt no. ĩ. de prob. l. 2. & l. proprietatē. & l. cũ res. sic & in ꝯsuetudine p̃dicta. Ego teneo ꝯtrã. s. q̃ dẽat plenè probari, & sic probat l. 2. huius tit. Dicit eñ q̃d consuetudo dẽt phari eã cognita. Itẽ ergo plenè, vt ĩ. de iu. l. iudices. Non ob. l. rõ Pe. q̃a loquit̃ in iure scripto, hic in nõ scripto. Facit ĩ co. l. 1. & q̃d ibi no. Item non ob. sc̃da, q̃a loqr̃ in secundario, ibi in principali. s. in consuetudine, sup qua concludẽs principaliter fundat̃, vt patet ĩ in l. 1. ĩ fi. nõ ob. l. circa. & l. sed si ante, cũ sim. ut in eis patet. Vigesimoctauo quæro, † quid deponent testes induct. ad cõsuetudinẽ probandam. Certè dicit Azo in summa, & gl. in ru. d. l. de qb. q̃d triplex est modus. Primus videlicet, q̃ ppetuò sit obtẽtum sine ꝯdictione. Scds est modus, q̃d testes deponãt, q̃d libelli q̃rimoniarũ non fuerunt recepti. Tertius modus est, quod testes deponant, q̃ fuerit bis obtẽtum in ꝯtradictorio iudicio. Pone exemplum de primo, q̃n vicinus alicuius facit pontẽ ĩ. uiã publicã, & alius uicinus proponit q̃relã de ipso, iudex nõ admisit libellum q̃rimoniæ, sed reiecit, & tunc colligitur tacitus consensus populi, quia ista repulsio tñ operat̃, q̃tũ si exp̃ssè fuerit iudicatũ consuetudinẽ esse, ar. ff. de neg. ge. l. si aũt. §. fin. & de ꝯpẽ. l. q̃d in diẽ. §. t. Item quod dicit Azo, q̃d fuit obtentũ in ꝯdictorio iudicio, voluit dicere, q̃ vnus allegabat cõsuetudinem in iudicio, alius negabat iudicatum fuisse secundum consuetudinem. vt ff. eo. l. cũ de consuetudine. Isti ultimi modi reprobantur p Ia. Baldui. & merito, quia ista sñia inter alios lata, regulariter non p̃iudicat alijs, vt l. sępè ff. de re iud. & ĩ. res inter alios acta, per totum, cum si. Item potest esse, q̃ in actu etiam bino, non fuit consensus etiam decimæ partis populi, nec diuturnitas temporis intercessit, quæ omnia in consuetudine inducenda requiruntur, vt sæpius ĩ. dixi. Mart. de Fano, Mar. Si. & sequaces eorum, voluerunt Azo. hoc modo defendere, quod illa sñia, p quam iudex in ꝯdictorio iudicio pronunciat esse consuetudinem, non inducit eam, sed probat eam inductã, & declarat. Sic ff. de rei uen. l. & ex diuerso. §. 1. & ĩ. si ser. vẽd. l. sicuti. §. sed si q̃rat̃. & dñt, q̃d hæc sñia facit ius inter oẽs, sicut in alijs publicis iudicijs, nisi probetur de p̃uaricatione priorũ, vt ff. de iu. l. cum q. §. in popularibus, & de præuaricato. l. 3. & de acc. l. si cu. §. isdem. cũ simil. Itẽ q̃n libelli q̃rimoniarũ sunt repulsi, p hoc non inducit̃ consuetudo, sed probatur inducta, & adeo notoria, q̃ libelli querimoniarum sunt reiecti. Et hoc modo defendũt Azo. & gl. Sed prædicta defensio non vr̃ bona, quia posito, quod dicta sñia sit declaratoria, & dicta reiectio querimoniarum sit actus cõsuetudinis, tñ alijs non dẽt præiudicare, ut dixi, ar. ff. de iureiur. l. nã postea. §. fi. & l. sed & si possessoria. §. fi. & l. seq. & plenè scripsi ĩ. qb. res iud. non noc. l. 2. Præterea, ille modus non est modus probandi notorium consuetudinis, q̃a non probat notorium actus permanentis, nec actus interpellari circa ipsam ꝯsuetudinem intrinsecus. Facit quod dixi ĩ. de accu. l. ea quidem. quare Gul. de Cu. sic dicit. in d. l. de quib. & bene, quod aut dicta sñia fuit lata cum ꝯdictore Iegitimo, puta cum Syndico vniuersitatis, & tunc inducit ꝯsuetudinem, seu inductam probat inter omnes, & sic põt saluari opi. Azo. & gl. vt in d. l. cum de ꝯsuetudine. Aut non fuit lata cum ꝯdictore legitimo, & tunc secùs. Ita loquitur opi. Ia. Pe. & sequaciũ, ar. ff. de collus. deteg. l. cum nõ iusto. & si quis ingenu. esse di. l. 1. & facit, quod plenè dixi in d. l. 2. quib. res iud. non noc. & de lib. agno. l. 1. §. fi. Breuiter ego dico q̃ testes deponũt tria, & dnt. s. usum populi, & frequẽtiam vsus, & tpis diuturnitatem ut pbatũ est ĩ. plene. v. g. Reducamus ad practicam, volo probare quod hæc est cõsuetudo, s̃m opi. Mar. no. ĩ. sol. ma. l. dos a pře. & multis alijs gl. q̃d si vxor decedat in matrimonio, existentib. liberis, quod maritus lucretur dotem, & ad eam probandam produco testes, iudex interrogat testes, nunquid uiderunt unq̃ vo, quod maritus fuerit lucratus dotem prædictam. Dñt, quod sic. Iterum quæret iudex, quid vidistis de hoc? Ipsi dñt, uidimus semel iudicatum p marito p̃ñib. tot inter duos. Item vidimus alia uice sic iudicatum esse inter alios duos tot p̃ñtib. Item alia vice tot p̃ñtib. q̃ faciunt maiorem ptem populi, & nunc iudex vltrà procedet, & q̃ret, quot anni sunt, q̃d vidistis prædicta? Ipsi r̃ndebunt x. an. ecce hẽmus ꝯsuetudinẽ pbatã, vt patet ex p̃missis, & iò iudex pronũciabit ꝯsuetudinẽ eẽ, q̃d vxore ĩ m̃rimonio defuncta existẽtib. liberis maritus dẽat lucrari dotẽ. Verũtñ dñt q̃dã Doct. q̃d si testes deponũt, q̃d sic viderũt iudicari & interrogati, quot p̃ñtib. & q̃b. dñt se nescire, q̃ iudex dẽt æstimare, quot p̃nt fuisse p̃ñtes dictis sñijs, ꝯsiderãdo quot in iudicio, & tpe sñiæ consueuerunt esse p̃ñtes cõiter, & frequenter, & si inueniat eos esse maiorẽ partẽ populi, hẽbit ꝯsuetudinẽ esse probatã, ar. ĩ. l. j. quę dicit, q̃d frequẽtia inspicitur. s. frequenter solet accidere, quod tot hoĩes reperiuntur in loco, in quo illud est actum. Itẽ cum hoc liquidè probari non p̃t, standũ est ꝯiecturis, ut l. non omnes. § à barbaris. ff. de re mil. q̃d non puto verũ, q̃n ut ĩ. dixi, consuetudo potest allegari p viã exceptionis, & tũc excipiẽs, eã clarẽ, & plene debet probare, ut ĩ. dixi, & ff. de prob. l. in exceptionib. & de exce. l. t. Item per modũ officij iudicis, & tũc ẽt illã proponens, plenè dẽt illã probare, ut ff. de iureiu. l. nã postea. §. minor. cũ si. aut per modũ actionis realis, & tunc idẽ, ut l. fi. ĩ. de rei vend. Aut per modũ actionis personalis, & tunc idem, ut l. qui acc. ĩ. de eden. cũ si. † Et sic iudex non debet supplere defectum pbationis in vĩ agẽdi, vt no. ĩ. vt quæ desunt aduo. par. iu. supple. l. 1. & ff. de off. præsi. l. illicitas. §. veritas. nec in uim excipiendi, ut no. in l. fi. ff. de peti. hær. Nec obst. §. à Barbaris, quia ibi erat difficilior probatio, quam hic, quare sufficit p̃sumptio, & coniectura ibi, hic non. Quod patet, q̃a lex req̃rit probõnem, vt ĩ. l. j. & ad ueram probõnẽ, non aũt ad ꝯiecturã & præsumptionẽ dẽt referri, ut ff. de ꝯd. & de. l. Lucius. ĩ. de prob. in rub. ubi probõ & p̃sumptio, ponunt̃ tãq̃ species differentes & distinctæ ar. ff. pro emp. l. 2. §. separata. & quod no. ff. de le. 1. l. 3. q̃d puto uerum, q̃n testes dñt se ignorare numerũ p̃ñtium. sed si de illo deponũt, & dñt se illos non cognouisse, si q̃dẽ erat pbõ facilis pp modicũ numerũ populi, tũc idẽ rõnib. iã dictis. Si verò difficilis, teneo cũ Pet. p d. §. à Barbaris, pp fragilitatẽ memorię, vt ĩ. de uete. iure enuclean. l. 2. in prin. ff. de acq. pos. l. peregrè. in prin. & quia propria nomina hoium pbabiliter ignorant̃, ut l. si q̃s in fundi vocabulo. in prin. ff. de leg. 1. Vigesimonono quæro, † quid si q̃nque fuit iudicatũ pro ꝯsuetudine, q̃nq; ꝯ, an ex sñijs prioribus cõsuetudo erit inducta. Quod gl. tangit in d. l. cum de consuetudine. ff. e. Et certè Gul. in d. l. de qb. ff. e. sic respõdet, q̃ aut pp̃ls cũ sciuit esse iudicatũ ꝯ consuetudinẽ tacuit, & non ꝯdixit, seu magistratus ipsum populum regens, & tũc ꝯsuetudo sit interrupta, etiã p unã sententiam ꝯtrariam, ar. ff. de usuc. & l. naturalem, & in Auth. q̃b. mo. na. effi. sui. §. si quis ergo col. 7. Dẽbat. n. magĩatus populi, cum hoc sciebat, illi sententiæ, q̃ erat contraria ꝯsuetudini, ꝯdicere, & iò si tacuit, eius taciturnitas p̃iudicat populo, sicut si ipse populus tacuisset, vt ff. ad mun. l. municipes, de regu. iu. l. aliud. §. refert. & de cond. & dem. l. municipibus, & l. an in totum, supra de ędi. prin. ubi est hoc expressum. Vnde dicti magistratus scientes, & tacentes, nõ cõtradicentes, debent puniri per superiorem, arg. ff. de adm. re. ad ci. per l. 1. & seq. Aut cum sciuerint, contradixerunt illi sententię, dicentes iniquè pronunciatum, & similia uerba, tunc per illam sententiam non erit consuetudo interrupta, cum apparet ꝯtinuatio primæ uoluntatis: alioquin propter nouum, & ultimum consensum censetur interrupta, arg. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem, ar. d. l. spurij. §. pf. ff. de decu. Nam consensus in scd̃a sñia aufert perseuerantiam cõtinuati ꝯsensus in primã, arg. ff. de ne. ge. l. Nesennius, de reli. l. at si quis. §. plerique. & de acq. hęr. l. pro hær. de le. 1. l. si mihi, & tibi. §. in legatis. de leg. 2. l. si quis in prin. testamenti. Et cũ illa determinatione debet intelligi gl. d. l. cum de ꝯsuetudine. Trigesimo q̃ro iuxta hoc, q̃d erit † si ad probandũ ꝯsuetudinẽ pducant̃ quatuor testes quorum duo deponunt, quod semel uiderunt sic actum tot p̃ñtibus, al. j duo deponũt alia die sic actũ p̃ñtib. alijs, an erit consuetudo probata? Quidã magni Doct. tenẽt q̃d sic, & inducũt ẽt p se l. arbiter. ff. de pb. & ff. d aqua plu. ar. l. x. §. idẽ Labeo ait. Alij tñt ꝯ. q̃d isti testes sunt singulares q̃a ñ ꝯcordãt in eodẽ facto q̃d requiritur ad esse ꝯsuetudinis licèt ꝯcordẽt in aliquo actu particulari, ergo eam nõ probant. Facit, quod no. ĩ. qui num. tut. l. 1. Ad hoc ex. de testibus. c. tã lris. quod ego teneo. Ratio, q̃ ut ĩ. dixi in ꝯsuetudine probanda req̃rit̃, nõ solum vsus, & actus populi, sed eorũ frequẽtia. Isti ergo testes licet probent vsum, & actũ populi, & in eo ꝯcordent, nõ tñ probãt eius frequentiã: q̃d patet q̃a deponũt de pluralitate diuersorum actuũ, nõ aũt de frequẽtia eiusdem. Et per hoc patet r̃nsio ad glos. lo. & ad leges in ꝯtriũ adductas, q̃n ipsi testes ꝯcordant in actu, de quo principaliter agit̃, & de eius essentia tractat̃, s. de dispositione & de memoria tpis, & iò si duo cõcordant circa actũ vnũ, ille actus est bñ probatus, hic nõ deponũt de frequentia eiusdẽ, q̃d in ꝯsuetudine req̃rit̃, vt pbaui, sed de pluralitate diuersorum actuum, put patet, ergo ꝯsuetudinẽ non probãt, cũ deficiãt in pbõne vnius. eorum q̃ requiruntur in ipsa inducenda q̃ sunt tria, vt ĩ. ostẽdi. ergo deficit probõ in toto, vt ff. de transac. l. cũ hi. §. si p̃tor. de itin. actuq; priu. l. 3. §. hoc aũt. cũ sim. Et hoc modo ponẽdo casũ in d. gl. Ioan. in d. l. ob carmẽ potest saluari, videlicet, q̃d sunt quatuor testes, & duo probant & deponũt, q̃ viderũt me possidere vno mense, & alij duo alio mense uerũ q̃a Ioã. al ter ponit exẽplum ibi, s. q̃ò testes erant singulares, s. q̃d vnus deposuit se uidisse vno mense, alius alio mense, & sic de singulis, idcirco illam gl. damnaui, q̃d dic, ut ibi scripsi. ar. ĩ. de testib. l. iurisiurãdi. § simili mõ, & q̃d no. in d. l. 1. q. nume. tut. eodẽ modo pone casum in d. l. si arbiter. & §. idem Labeo. videlicet, q̃d fuerũt quatuor testes, & singuli duo deponunt de eo actu, & in eo cocordãt, tũc. n. singuli duo suũ actũ probabũt, vt l. ubi numerus. ff. de testi. Secus si separatum, videlicet vnus de vno actu, alius de alio, tũc. n. deficeret probatio, ut prędixi. Ad quod facit, quod no. in Spe de test. §. 1. ver. sed pone agi. & in ti. de inquisi. §. 1. ver. quid si unus testis, & §. videndũ. ver. de pęna. & ver. seq. & in tit. de teste. §. iã de interrogatorijs. ver. sed nũq̃d in tit. de noto. cri. §. fama. ver. q̃d si testes. Facit, quod dixi ĩ. de eman. lib. l. 1. super pbõne vera. ꝯcordat Mart. Sil. in d. l. de quib. Trigesimo primo q̃ro? † q̃d si iudex iudicauit bis ꝯ legem p̃ñte maiori parte populi, reperitur tñ q̃d aliquis ꝯtradixit, an consuetudo erit inducta? Iac. de Are. & Per. tenent quod sic, q̃a ꝯdictio vnius, maiori parti populi non obst. ut l. quod maior. ff. ad muni. & de re. iu. l. aliud. §. refert. Et facit quod dixi in quæstione illa, videlicet an sine ꝯdictione consuetudo possit induci. Nec ob. ff. de seru. rust. p̃d. l. p fundũ, & cõm. p̃d. l. receptũ. q̃a ibi cõsentiunt singuli, iure priuato, hic ut uniuersi, iure publico. Facit, quod no.

Dyn. in

Dy. in c. ꝙ oẽs tãgit. cũ, de reg. iur. li. 6. & qđ ĩ. dixi in q. illa videlicet quantum tp̃s requirat̃ ad ↄsuetudinẽ inducendã. Sed Gul. de Cun. in l. ingenuum. de statu hominũ, sic distinxit, qa aut ↄsuetudo inducitur per legem, vt in vsib. feudo. & in illis Ꝫdictio nihil operatur. Aut Ꝫ legem, & tunc sic, arg. in Auth. de defen. ciui §. fi. ibi, nullo reluctante, & c. ar. pro hoc, quia ↄsuetudo secunda, est debilior, q̃ prima, vt ĩ. ad Velle. l. antiqua, & quod ibi no. in Auth. de nõ alie. §. qa vero verisimi. & ff. de testa. mil. l. cius militis. §. mil. Sed pręcedẽs opi. mihi placet per leges prædictas. Nõ obs. §. fi. de defen. ciui. qa illud spãle odio criminis ambitus, vt ff. ad l. Iul. de ambit. l. j. & quod ibi no. Item non obstat secunda rõ, quia hic quælibet consuetudo cẽsetur vniformis pp identitatem rõnis, quæ est in d. l. ꝙ maior, & l. aliud. §. j. quę rõnis identitas hic cessat. Trigesimosecundo quęro,

37 †an consuetudo liget infantes [a] & furiosos? Certẽ glo. tenet hic, ꝙ

a sic, quia lex scripta eos ligat, vt l. diuus. ff. de offi. præsid. & ad l. Pompeiam de parri. l. pe. §. fi. ergo & consuetudo non scripta, pp paritatem cãæ, potentiæ, & effectus, vt d. l. de quib. Non ob. l. ad certum. ff. loc. vt hic no. videlicet, quia ibi loquitur in Ꝫctib. priuatorum, ex eorum consensu solummodo inducendis, hic in cõsuetudine publica, consensu maioris partis populi, ad hoc habilis inducta. Facit ꝙ ĩ. dixi in q. illa. s. quorum consensus requiritur in consuetudine inducenda. Licẽt ergo isti consentire non possint, tñ pp habilium consensum ligantur, quorum cõsensus. s. habilium hic requiritur, non autem inhabilium, arg. ff. de mun. & ho. l. ad Rempublicam, & l. gradatim. §. & si lege, & quod no. ff. de ope. no. nun l. j. §. nũciatio. Gul. vero in d. l. ingenuum, sic distinguit in minoribus. Aut est talis actus, in quo minores admittuntur, vt maiores, vt in matrimonio, & in donatione pp nuptias, vt Inst. de nup. in prin. & not. ĩ. de min. l. ait prætor. §. j. & tunc sic, v. g. dicat consuetudo, ꝙ vxore defuncta in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem, talis consuetudo ligabit etiam minores, quia vniuersitas maiorum, q̃ inducit eam solum debet attendi, vt ff. ꝙ cuiusq; vni. no. l. sicut. §. j. de in ius voc. l. sed si hac. §. qui manumittitur, & de rer. diui. l. tñ. §. vniuersitatis, & arg. ff. de le. 3. l. seruus legatus §. qb. & quia facit ad hoc lex. scripta l. Aemilius. ff. de minorib. & ff. ex qb. causis in pos. ea l. apud Iulianum. in prin. ergo & eos hoc casu ligat cõsuetudo non scripta, pp paritatem cãæ potẽtię, & effectus, vt d. l. de quib. Facit, quod ĩ. proximẽ dixi. Aut est talis actus, in quo minores non admittuntur vt maiores. v. g. est consuetudo, quod nullus, põt petere venditiones rerũ rescindi occasione minoris p̃tij dimidia iusti pretij, & certẽ minor tali ↄsuetudine non ligat̃ pp restitutionẽ, vt ff. de min. l. j. & arg. ad hoc. ff. de mun. & hon. l. vt gradatim. §. & sti l. Sed multum ob. sibi. ff de adm. tu. & l. sine hærede. §. Lucius. Sed tñ. quod ibi fuit inducta consuetudo spãliter, & expressim in personis minorũ, hic non, vel ibi non Ꝫxerat minor, sed maior, cui ipse successit. arg. d. l. Aemilius. & l. apud Iul. in prin. Mar. Sil. in l. de quib. in prin. tenet p̃-

38 cedentem opi. Pe. & gl. Trigesimotertio q̃ro, † an ↄsuetudo liget clericos? Pe. qđ non, qa clerici, & laici sunt diuersi populi, quod paret quia habent diuersos iudices arg. ff. de offic. as. l. ea. vnde clerici non habent cõe cum actib. plebeiorum. ĩ. de epis. & cle. l. placet. & de testa. l. cõsulta. Item, qa clerici sunt maiores, q̃ laici, vt ĩ. de sum. Tri. l. 3. ergo non ligantur eorum consuetudine, & statutis, nisi cõsenserit. ar. ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde cum esset, & Insti. de iure nat. §. plebiscitum. Contrarium no. ff. de post. l. ex ea. Sed Inn. tenet primum, extra, de cõsti. c. quæ in ecclesiarum, & c. ecclesia sanctæ Mariæ. & per Gul. in d. l. ex ea. Et Ꝫ istos est cõis opin. quod si clericus agit Ꝫ laicum in foro temporali, quod seruetur consuetudo, & statutum populi, quod est ad litem ordinandam, aliàs non. Et sic intelligitur s̃m quosdã extra, de foro compe. c. quod clericis. de iureiur. c. 1. & 2. quæ no. Host. in summa de cõsuetudine. Facit quod

39 dixi ĩ. de epis. aud. l. epale. per Gul. Trigesimoquarto quæro, † quid si alia consuetudo est in foro actoris, alia in foro iudicij, alia in foro rei, quæ debeat seruari? Respondeo. distingue, vt no. Odofr. ĩ. l. proxi. videlicet, quod aut spectat ad litis ordinationem, & seruatur illa, quæ est in foro iudicij. Aut ad litis decisionem, & tunc illa quę est in foro Ꝫctus vel in loco Ꝫctus, vt l. j. in prin. ff. de vsur. de euictio ni. l. si fundus. Nec ob. ĩ. de man. li. l. j. quia ibi in actu iudiciali, & Ꝫctus idem est hic, in diuersis, vt ibi dixi. Trigesimoquinto quæro,

40 † quid si populus vtitur Ꝫ consuetudinem, an erit interrupta. Certẽ glo. mag. hic distinguit in fi. Tu dicas latius s̃m Mar. Sil. & alios Modernos, in l. de quibus, videlicet, quod si populus post consuetudinem præscriptam per errorem vtitur Ꝫ illam, nõ interrumpit illam, quia non habet animum eam tollendi, arg. ff. eo. l. ꝙ non rõne, & idem de iurisd. omn. iudi. l. si per errorem. & ĩ. de iuris, & fac. ignorã. l. non idcirco. Si vero ex certa scientia venit Ꝫ legem non simpliciter, sed legem condendo Ꝫriam, tollit eam, vt ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. Si vero simpliciter ex certa scientia vtitur Ꝫ eam, non legem condendo, si quidem ille vsus est sufficiens ad nouam consuetudinem Ꝫriam inducendam, quod qualiter contingit ex præmissis apparet, tunc tollit eam, arg. ff. de reg. iur. l. nihil tam nãle, & de solutio. l. prout quisq;. & Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. pe. Si vero ille non sit vsus sufficiens ad Ꝫriam consuetudinem inducendam, nõ tollit eam legitimẽ præscriptam, arg. ff. de pa. l. si vnus. §. pactus. ver. sed si pactum. Secus in Principe, vt in Auth. vt omnes obe. iu. prouinc. §. arripiat. col. 6. sed non p̃scriptam, nam talis vsus Ꝫ ius populi benẽ interrumperet, vt hic no. & de reg. iur. l. nemo.

41 §. Tpalis. Trigesimosexto quæro, † an statutum vel consuetudo Ci-

b uitatis vendicet sibi locum in castris [b] sibi subiectis? certẽ gl. in d. l. ex ea. ff. de postu. tenet, ꝙ sic. Et vr̃ casus Insti. de satisd. §. fi. Gul. aũt in d. l. ingenuum, sic distinguit, ꝙ aut illud castrum in illo casu hẽbat consuetudinem, seu legem spãlem, ꝙ potest, vt dixi ĩ. in q. an ẽt pars Ciuitatis possit consuetudinem facere; tunc non; quia debet consuetudo sua seruari, vt ĩ. dixi. Aut tpe consuetudinis Ciuitatis illud castrum de illo casu non habebat legem, sed consuetudinẽ specialẽ, & tũc aut illud castrũ erat de districtu, & iurisdõne illius Ciuitatis, & tũc sic, ar. ĩ. de epi. & cle. l. nulli. §. ꝙ si in uico, & de nã. lib. lib. l. si quis. & ff. ad munic. l. q ex vico. Aut illud castrum nõ est de districtu, & iurisdictione illius Ciuitatis, & tũc non, cum habeat suos fines, ad quos suæ Ciuitatis consuetudo extendi nequit. arg. ff. de ac. rer. do. l. in agris. Ad hoc ĩ. de offi. præfe. prætorio Africę. l. in nõie dñi, in prin. & ĩ. de fun. limi. l. quicumq;. lib. 11. & facit. ff. de le. 3. l. prædijs. §. pe. in fi. de fun. instruc. l. Seiæ. §. Tyrannę. & l. prędia. in fi. ar. ff. de dã. infec. l. si finita. §. ex hoc edicto, hoc in castris Ciuitati subiectis tempore dictæ consuetudinis. Trigesimoseptimo

42 quæro, † quid in castris postea sibi vnitis. Tenet Gul. ꝙ si dicta vnio vel translatio sit facta per Principem tunc sic: quia facta perfectẽ vr̃, & ideo secundum Ciuitatis consuetudinem debet regulari, argum. de execu. tut. l. idem Vlpianus. §. fi. de re iudi. l. quidam cõsulebant. & ĩ. de nup. l. Imperialis. Nam, ꝙ iuris est in principali, idem iuris debet esse in eius adiuncto. ff. de pac. dota. l. inter. §. cum inter. & ĩ. de dona. ante nup. l. fi. circa medium. l. ad hoc etiam, ff. de hær. insti. l. liber homo. §. Titius. & ad Trebellia. l. Papinianus. Ad quod facit optimẽ in Authẽ. vt iud. sine quoquo suff. §. illud. & ff de iu. l. insulæ Italiæ, & de execu. tut. l. nõ tantum §. Illyriensibus, & facit, ꝙ no. C. de Metrop. l. j. lib. xj. Aut per alium præterquàm per Principem est facta vnio, & tunc refert, quia aut castrum trãsiuit in districtum, & iurisdictionem Ciuitatis, & tunc idem. Aut non, & tunc non, per ea quæ dixi ĩ. prox. & ĩ. dixi de iu. do. l. etiam, & tractaui in d. l. si finita. §. ex hoc edicto. Trigesimo octauo quæro de quęstio-

43 ne ardua, † quid si emergit casus non decisus l. scripta, nec consuetudine, & est similis legi scriptæ pro vna parte, & similis consuetudini pro alia Ꝫria, quæro quid iuris. v. g. quæro, an emphyteuta habeat, vel habere debeat incrementum alluuionis? a simili facit lex, ꝙ sic, quia fructuarius debet habere, ff. de vsufru. l. item si fundi. §. j. Simile consuetudini facit ꝙ non, quia vasallus non debet habere, vt 11. coll. in ti. de controuersia inuestituræ. §. si quis de manso. Dicit Mart. Sil. ꝙ simile consuetudini debet spectari, quia magis est simile, cum vtile habeat dominium sicut vasallus: fructuarius aut eũ non habet dominium directum, nec vtile. Gul. Ꝫrium dicit, ꝙ similis lex debeat spectari, quia simile consuetudinis procedit per locum a simili: lex procedit per locum a maiori, ꝙ est fortius, vt no.

44 in l. j. ĩ. de neg. gest. Trigesimonono quæro, † quid si vtrumq; simile procedit pariter p̃ omnia. v. g. quæritur an emphyteuta debeat hr̃e ita incrementum alluuionis? simile legis facit, ꝙ sic, quia superficiarius debet hr̃e: simile consuetudinis facit. quod non, quia vasallus non debet hr̃e. Rñ. simile legis debet spectari. Ratio, quia ista consuetudo est Ꝫ legem, & ideo ad causam similem non extenditur, arg. ff. eo. l. qđ non ratione, & quod ĩ. dixi. Vlnmo q̃cq̃d Doc.

45 in hac mã scribunt, distinguendo sic concludo, ꝙ † aut consuetudo est Ꝫ legem, aut præter legem: secũdo casu constat eam debere seruari, per l. j. ĩ. co. & de ædi. priua. l. an in totum, & in d. l. de qb. in j. rñ. Primo casu aut consuetudo est Ꝫ ius nãle, & non debet seruari, vt Insti. de iu. nat. §. sed naturalia, & de legi. agn. tute. §. fi. & ff. de capi. dimi. l. eas. Aut Ꝫ ius gentium, & idem, vt d. §. sed naturalia, cũ simi. nisi ex cã, vt ff. cõi. p̃d. l. venditor. §. si constat. Aut est Ꝫ ius ciuile, & tunc aut est expresse reprobata per legem, & non valet, vt ĩ. de vsu. l. eos. §. pe. & de sacros. eccl. auth. cassa. de fur. auth. nauigia, cõia de succes. auth. omnes peregrini. & ff. ad l. Rho. de iactu. l. deprecatio, s̃m vnã lec. & in Auth. vt nulli iud. §. nulli vero. Aut non, & tunc aut est inducta per consensum erroneum Ꝫ legem, & tũc non valet, vt ĩ. dixi in illa q. an per consensum erroneum consuetudo posset induci, aut ex certa scientia, & tunc aut præcedit legẽ, & tunc quidam distinguunt, quod aut apparet ex tenore dictæ legis eius latorem sensisse, vel sciuisse cõsuetudinem localem, & tollit ipsam, vt ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. Aut non, & tunc non, sed illa lex succumbit, vt extra de consti. c. j. lib. 6. & ĩ. de testa. l. fi. Ego autem sic dico, vt ĩ. dixi in opp. a. quod aut dicta ↄsuetudo est Ꝫ legem, & lex sequens Ꝫria illi consuetudini tollit eam, vt d. §. diuus. Aut præter legem, & tunc non, sed lex succumbit ibi, vt d. c. j. cũ, de consti. & l. fi. ĩ. de testa. & in Auth. de non alie. §. quia vero verisimile, cum simi. Aut consuetudo est generalis, & uincit legem gñaliter, vt d. l. de quib. Aut est specialis, & localis, & vincit eam specialiter in eo loco, vt hic, in prin. secundum vnam lec. & ff. communia præd.

ADDITIONES.

a Men. Infantes. Rolan. à Valle, de lucro dotis, q. 44. nu. 5. 6.

b Men. In castris. Rolan. à Valle, de lucro dotis, q. 45. nu. 3.

præd.l.venditor,§.ſi conſtat,& de admi.tuto.l.ſi ſine hærede.§.Lucius,& de poſſ.l.Imperatores,in fi.non generaliter in omni loco, vt in fi.huius l.ſecundum vnam lect.& veram, vt ſ.dixi in ſolu.primi,& ſecundi contrarij,& ſic eſt finis iſtius repetitionis.

De donationibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a **Emptionem.** [a]Qui donat inſtra emptionum vĩ donare res emptas.h.d.Tene menti hanc legem,& ſimiles notatas gloſ. quod qui tradit inſtrumentum,videtur tradere illud, ꝙ continetur in eod.

ADDITIO.

a Alex.Emptionem.Iſtam l.declara,& intellige,vt habes per me, in l.4. in princ.de acq.poſſeſſio.vide Bal.in l.ſi quando ſiſ.vel priua.& ad hanc l.vide Bald. in l.ab emptione,ff.de pact.

LEX II.

Si nominis. Cum actio ceditur,debitoris conſenſus non requiritur.

LEX III.

Spem. Spes poteſt cedi.

LEX IIII.

a **Si functiones.** Gl.legit hanc legem duob.mod.Primo modo ſolutio tributorum [a] nõ probat aliquem eſſe dominum.h.d.

ADDITIO.

a Alex.Tributorum.Solu.tributorum non probat dominium, vide tñ Bal.in auth.ſi quis,de naturalibus liberis,& l.ſi pater,& ibi no.ſupra.de actionibus emp.

LEX V.

Si donatio. Verbum dono. in vltimis voluntatibus fideicommiſſum inducit,etiam parte abſente.

LEX VI.

Nec ambigi. Donatio,quę incipit a traditione poteſt, perfici inter abſentes.h.d.

LEX VII.

a **Cenſualis.** Hæc eſt bona lex,& menti tenenda.Idẽ etiam ſequens dicit.Aſſignatio in cenſum [a] nõ pręiudicat domino non conſentienti, ſed ſi cõſenſerit,vel ipſe pro alijs aſſignauerit,videtur donare,niſi probetur ɔtrium h.d.cum l.ſeq.

ADDITIO.

a Alex.Cenſum.Iſta donatio non requirit inſinuationem,ſecundum Bald.in l.illud, de ſacroſ.eccle.& adde l.cum quis,ſecundum Bar.ibi,de acq.rer.domi.

LEX IX.

Legem quam. Vt pactum donationis impleatur, ex ſtipulatione, vel pſcriptis uerbis agitur Item nemo uidetur donare,de quo non cogitauit.

LEX X.

Nec ignorans. Donatio collata in filium in poteſtate non ualet,ſecus in emancipatum.

LEX XI.

Cum de bonis. Donatio facta in filium emancipatum ualet.

LEX XII.

Portionem, Pars pro indiuiſo poteſt donari.h.d.

LEX XIII.

Si aliquid. Breuitas epiſtolæ non uitiat donationes, hoc dicit,hæc lex.

LEX XIIII.

Si filius. Nemo dat,quod non habet.h.d.

LEX XV.

Aeris alieni. Aes alienum non ſequitur fundum, ſed ſucceſſorem uniuerſalem,h.d.

LEX XVII.

Siue. Filio emancipato poteſt donari,& facta donatio filio in poteſtate, per emancipationem cum pacifica poſſeſſione poſtea confirmatur.

LEX XVIII.

Si donationis, Actio furti iã facti ciuilis, poteſt remitti,hoc dicit.

LEX XIX.

Si auia. Mulier poteſt donare extraneis,etiam res ab eius parentibus habitas,h.d.

LEX XX.

Vice. Alius poteſt pro donante ſubſcribere. h. d.

LEX XXI.

Conſtante. Mulier non poteſt donare dotem conſtante matrimonio.Secundo dicit glo. ꝙ ſpem actionis de dote poteſt donare. Vide glo. & ſigna eam bene.

LEX XXII.

Cum res. Vt pactum donationis impleatur, agitur præſcriptis verbis.

LEX XXIII.

Si ea, quæ. Res a me donata, poteſt mihi donari. hoc dicit.

LEX XXIIII.

Si patri. Donatio facta ab eo cui non ſucceſſi, nihil mihi præiudicat.

LEX XXV.

Donatio. Hæc lex tota loquitur qñ actum eſt,vt donatio fiat in ſcriptis.Secundum gl.oĩs donatio req̃rit inſinuationem,ſm qd leges pcipiunt. ſ.ſi quantitatem taxatam excedat.Item,ꝙ donationes in ſcriptis debẽt fieri forma hac lege ɔceſſa.Vide gl.q̃ eſt hic,ſup verbo cognominata. No.ex hac l.ꝙ donatio cã mortis debet inſinuari.[a] Secundo no. ꝙ donatio licet nõ ſit facta ſimplr tñ dẽt inſinuari,ſi excedat quãtitatem. Quod no qa vĩ hoc ɔ gl.quę eſt in l. Aquilius.ff.e.Vos videtis in plurib.legib huius tituli,& in iure fit in plurib.locis mentio inſinuationis.Quid.n. eſt donationis inſinuatio?[b] Certè,quod fiat in actis coram iudice, vt hic videbitis,& in l.ſanci.ĩ.& Azo. in ſumma huius tit.

ADDITIO.

a Ale.Inſinuari.Donatio cã mortis non inſinuatur,ſed eſt ɔtra in l.fi.ĩ.de do.cã mor. & gl.in l.1.ĩ.eo.& Bar.in d.l.fi.inf.eo.& quod not.Bald.in authẽ. ex teſtã,de col.

b Ale.Inſinuatio.Quid eſt inſinuatio,adde Bal.in auth.ſi omnes,ſi ſe ab hæred.abſt. Bar.in l. Modeſtinus.ff.eo.& Bal.in l.illud,de ſacroſ.eccle.

LEX XXVII.

a **Lata.** [a]Donatio quæ debet fieri in ſcriptis, debet fieri modis præallegatis etiam ſi fiat in coniũctam perſonam. h. d. Et tene menti ver.geſta, in fi.quia eſt no.caſus, vbicunq; igitur fiat in actis donatio, non eſt curandum.

ADDITIO.

a Alex.Lata.Vide ad hanc legem,quod no.Bar.in l.poſt contractum.ff.eod.

LEX XXVIII.

a **Quiſquis.** [a]Rei donatæ retinẽs vſumfructũ rẽ vĩ tradere. h.d.No ꝙ quotidie occurrit,& eſt notab.caſ.

ADDITIO.

a Ale.Quiſquis.Et ad hanc l.vide quæ hẽs in l.3.in prin.de acq.poſ. falle vbi requiritur vera traditio,& vbi eſſet ſuſpicio fraudis,ſm Bal.in l.1.ſup.de vſuſ.Sed quid, eſt an per retentionẽ proprietatis videretur facta traditio vſuſ.ſeu vtilis dñi,dic qđ non,l.4.§.dare.ff.de uſuſ.& no.Bal.c.1.quęd ſit inueſtitura, & in prin.vt hic.

LEX XXIX.

In extraneos. Extraneis,& ignotis poteſt donari.hoc dicit.

LEX XXX.

In hac. Donatio in vrbe debet inſinuari corã magiſtro cenſus,in alijs apud preſides prouinciarum,vel defenſores Ciuitatum.h.d.No.hunc tex.Quæro an in donatione, quæ inſinuatur,req̃ratur aliqua cauſæ cognitio,debet ne aliquis citari?[a] Dico,ꝙ non,ſed ſolum acta requiruntur, vt per ea donatoris voluntas comprobetur,vt hic dicit no.tex.

ADDITIO.

a Alex.Citari.In inſinuatione non debet pars citari, vide Bar.in l. Modeſt. ff.eo.Bal. in l.1.§.illud,de tempo.app.& in l.1.in princ.ĩ.de lit.conteſt.& in l.1.& 2.q̃ſ in prin.da.melius in l.illud,ſup.de ſacroſ.eccl.in auth.ex decniſum ſup.de do.ante nup.& idem firmat Bal.in l.fi.de iu.do.Adde,an notarius poſſit inſinuare donationem,& an iudicis requiratur authoritas,vel decretum, Bal.conſ.203.lib.1.

LEX XXXI.

a **In donationibus.** In actis iudicialib.non ſunt neceſſarij teſtes. [a] h.d.tene menti iſta l.

ADDITIO.

a Alex.Teſtes.Idem tenet Spec.in ti.de inſtr.edi. §.reſtat verſ.ſed cum literis.Et hoc obſeruatur in practica.Sed conſidera ɔ.p tex.in l.poſt mortem.ff.de adop.& hic l.intellige ſicut dicit gl.in Auth.de hæt.& fal.§.ſi vero abſit. Quandoq; ꝙ non requirantur ſubſcriptiones teſtium,ſed nomina eorum, quod no.per gl.in c.cũ contra,& ibi uide Doct.& hic Cy.& Bel.& Bar.in l.ſi procurator,de cond.ob cau.dicit hic verum, niſi vtroque conſentiente,quod no.in l.falſum, ſup.de fur.& vide gl.& Doct.in l.geſta,ſup.de re iud.& Bald.in auth.ſed nouo iure,ſup.ſi certpet.& Bar.in rub.de fide inſtru.vide Bal.in l.illud.ſup.de ſacroſ.eccle. Men.Vide pulchrè Soc.tract.fall.reg.348.& 418.2.fall.

LEX XXXII.

Secundum. Donationes in vrbe debẽt inſinuari coram magiſtro cenſus,& non coram alio. Contra facientes legitimè puniuntur. h.d.

LEX XXXIII.

a **Illam ſubtilem.** Hæc eſt bona lex. Mandatum procuratoris in rem ſuam ſeu actoris conceſſio, morte mandatoris ſeu cedentis nõ extinguitur.[a] Et procurator in rem ſuam ante litem conteſta.& poſt poteſt alium cõſtituere.h.d.no.De primo dic,vt dixi in l.3.ĩ.de ac.& obl.De ſecũdo dic, vt dixi.ĩ.de procu.l.neque,& l.quod quis.

ADDITIO.

a Alex.Extinguitur. Vide omnino in l.fi.in princ.ff.eod.& no.per Bar.in l.2.§.ſed ſi quis.ff.de don.Sed an poſſit reuocari expreſsè.Bal.in l.1.de act.& obl.ſup.tenet quod non,niſi in trib.caſib.de quib.in l.3.ſup.de noua.alle.glo.in l.ſicut.§.ſi procurator.ff.quib.mo.pig.vel hyp.ſol.vide Bal.in l.1.in 2.& 3.q.& adde, quod Pe.& Cy.in l.ſi quidem,ſup.de act.& obl.per illum text.volunt,quod mandatum in rem ſuam,morte finiatur,&c.hic erat ceſſio, non mandatum. Vide Bald.ibi,& quod ſi cedens actionem iniuriarum decedit re integra,finitur ceſſio,ſecundum Bald.in l.fi.ſupra de hæt.vend.

LEX XXXIIII.

a b **Sancimus.** a Donatio vsq; ad trecentos aureos insinuatione b non eget, vltrà debet insinuari, nisi esset donatio Imperialis, vel facta ad pias causas, quæ vsque ad quingentos aureos ab insinuatione est libera, hoc dicit.

ADDITIONES.

a Paris Sancimus. Vide q. tractan per Ias. in l. licet inter. ver. 4 habes. C. de pac.
b Alc. Insinuatione. Sed qd si qs donat vltra quantitatem hic a lege taxatam, cum aliquo onere adiecto, quod in effectu transit valorem quantitatis ultra illam summam, vtrũ egeat talis donatio insinuatione: Et dicit idem Bal. per illum tex. quod non, in l. sed si hac. §. cuidam de cond. & dem. & ibi sequitur Imo.

§. Ne autem. Hic est bonus casus, & seq. vbi propter immensam donationem cõmunio rei inducitur licet domino maioris partis pretium offerre, & totum possidere. Aliàs res diuidit, si est diuidua. Si vero indiuidua, in dominum maioris partis transfertur prædicta potestas. hoc dicit.

1 *Clausula, quod tot intelligantur donationes, quot res, quid operetur.*

a 1 **§. Si quis.** Hic est bonus casus. In donationib. q̃ diuersis tpib. celebrantur, cuius libet q̃titas a per se ɔtemplaĩ. h. d. Quæro † circa hanc legẽ de illa clã, q ɔsueuit apponi in donationibus, tot intelligũtur esse donationes, quot sunt res, vtrum valeat? Certè non, q̃ hoc solum dẽt inspici, vtrũ eodem tẽpore sint factæ, vel non, vt ex hac lege, & gl. manifestè colligitur.

ADDITIO.

a Alex. Quãtitas. No & per Bart. in l. rectè Sabinus. Et de hac materia not. Specu. de don. & in tit. de instru. edi. §. porrò. ver. donatio autem, vbi sentit contrarium. Sed Io. An. ibi. sequitur eum, & vide etiam ad prædicta ibi Io. An. & adde Spec. de do §. j. super ver. quoddam. vbi ponit aliqua notabilia.

1 *Qui promisit decem annua, intelligitur promittere in vita sua.*
2 *Et an legibus de insinuatione loquentibus possit renunciari.*

a 1 2 **§. Si quis autem.** Donatio annua in vita ɔhentium collata, pro quolibet anno vĩ vna p se separata: secus si ad hæredes extẽdatur, h. d. No. istum tex. a ibi, sin autem etiam hæredẽ, &c. q † ille, q promittit decem annua, intelligat ut in vita sua, nisi de hæredib. expressè fiat mentio. Licèt ɔtrium videatur velle gl in l. si Stichum. §. stipło. ff. de ver. obl. vbi dixi tibi. Quæro † vtrum istis legi. quæ de insinuatione donationum loquuntur, possit renunciari. Breuiter respõ. non, nã legib. quæ inducunt certam forma in ɔstituendis actibus hominum, renunciari non potest, ff. de pac. l. ius publicum. & l. nemo potest, ff. de leg. j.

ADDITIO.

a Alex. Illum tex. An promissio annua transeat ad hæredem, vide Barto. d. §. stipulatio & ibi Doct. & vide Bar. in l. si idem. in princ. de iurif. omn. iudi. uersi. quæro vtrum istis legibus possit renunciari insinuationi, vide Bar. in l. Modestinus. ff. eo. & quod no. in l. si quis in conscribendo. supra, de pac. & quòd ibi Bar.

LEX XXXV.

a **Si quis argentum.** a Qui donat argẽtum, põt illud tradere in materia, & specie, & in pecunia signata. h. d. Vide gl. sup ver æstimatio. quã vide & no. de qua materia feci tibi quasi vnã repetitionẽ. in l. Paulus. ff. de sol.

ADDITIO.

a Alex. Si quis argentum. Sed hæc lex non habet locum in præsumpta donatione, vt oritur actio, secundum Bal. in l. si pacto quo penam. sup. de pac. & Ange. in l. iuris gentium. §. igitur nuda. ff. de pact. videtur uelle Barto. in l. iuris gentium. § quinimo & in l. hactenus. §. 1. de const. pec.

a **§. Sed & si quis.** a Si donatur res, vel vniuersitas, & interueniat traditio vera, vel ficta, donatio dicitur esse perfecta, si interueniat stipulatio, ad perficiendũ compellitur, si simplex conuentio, huius legis authoritate vt perficiat, compellitur. hoc dicit

ADDITIO.

a Ale. Sed & si quis. Et licèt hic dicat, q donũ solo ɔsensu pficiat, vt Inst. e. §. aliæ autẽ tñ benè ad hoc, ne ab alio possit, vel alteri obligari, requiritur traditio vera, ad hoc vt dicat pfecta. Ita dicit no. Bar. in l. 4. j. de iure fisci. p l. fi. §. Lucius ff de dona. qd est menti tenendum fm ipsum, & vide q no. Imo. in l, Aquilius. ff. eod. Et an habeat locũ in donatione ante nuptias, vide gl. & Bal. in l. 1. s. de don. ante nup. An iste tex. habeat locum si factum promittat pacto nudo. vide Bar. & ibi dixi in l. iuris gentium. ff de pac. Et an habeat locum in pacto declinando, uide in eadem l. j. Vide aliquas limitationes per Bartò. in l. quinimo. & in l. si vnus. §. pactus, circa medium, & in omnibus ibi dixi, & an habeat locum in donatione causa mortis, gl. est quod sic. in l. cum pater. §. Mæuio. de lega. 2. adde Imol. in l. qui in potestate. in prin. ff. de testa. ubi alleg. gl. in d. §. Mæuio. de leg. 2. & tenet Bal. in l. si donationis. sup. de contrahen. emp. Et an habeat locum in factis, vide Bal. in l. cum virum. 3. de fideic. Et an habeat locum in donatione remuneratiua? Bar. incidenter, in l. iuris gentium. in §. quinimo. tenet qd non. Contrarium teneo ibi, vbi vide, & dum hic loquitur de ista ficta traditione, vide quid sit reseruatio pprietatis, an dicatur ficta traditio, q̃ scripsi, in l. 3. in prin. de acq. pos.

LEX XXXVII.

a **Si quis pro redemptione.** a donatio, quę fit in redemptionẽ captiuorum, insinuatione non eget, & ille qui hoc officium susceperit, ad ipsum explendum compellitur. Item in donationib. quas magistri militum conferunt in milites, & in his, quæ donantur in reparatione domus combustæ, & quod in casibus prædictis pecunia sit expensa, iuramento probatur, & donationes hodie vsq; ad quingentos aureos insinuatione non indigent. hoc dicit. Not. tex. [illegible], sed tantummodo sacramentum præstare, pro istis executorib. vltimarum voluntatum, qui debent iurare se dictam quantitatem in pijs causis expendisse.

ADDITIO.

a Barb Si quis pro redemptione. Vide Ludo Rom. consi 54. inci. In causa nobilis. vbi pulchre loquitur quando res probatur per iuramentum Vtrum autem quando res est difficilis ad probandum, debeat hoc allegari, & ideo probatur per iuramentum, vide eundem Lud. Ro. consi 71. incip. Pater venerande.
Alexand. Si quis pro redemptione. In §. ibi donatio. limita, vt dixi Insti. de act. §. in bonæ fidei. per Bartol. in l. nulli. supra de episcop. & cler. Bart. in l. diuus. ff. si cui plus, quam per leg Falcid.

De donationib. quæ sub modo, vel conditione, vel ex certo tempore conficiuntur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **SI doceas.** Si pactum donationis non seruatur, a potest res actione vtili vẽdicari, & ɔdictione ob causam agi. hoc dicit. Opp. quòd imò detur alia actio, scilicet præscriptis verbis supra tit. 1. l. cũ res. Solu. Fateor, quòd omnes istæ tres actiones concurrunt. Sed contra hoc opponitur: quia nemo cõdicit rem suam, præterquã à fure, vt l. fi. ff. vsufruct. quemadmod. cau. sed hic datur vendicatio, & condictio, ergo malè. Sol. Ista vendicatio, b quæ datur hic, datur vtilis, fauore alimentorum, secundum gl. hic positam. vnde non potest dici propriè res mea, merito mihi conceditur condictio vtilis, ergo vendicatio vtilis benè concurrit cum condictione, secùs in directa. De hac materia plenè dic, vt l. j. ff. de dona.

ADDITIONES.

a Alex. Non seruatur. Et hanc legem no. alle. Bal. in l. ea lege. 3. de condi. ob caus. & vide, in l. qui absen. §. j. post Bar. ff. de acq. poss. Adde de hac lege Io. And. in additio. ad Spe. in tit. de instr. edi. §. porro. io 2. additio.
b Alex. Ista vendicatio. Adde quod no. Bar. in l. si mortis, de dona. caus. mor.

LEX II.

Si prædiorum. Valet pactum, quo post certum tempus res ad donantem reuertatur. h. d.

LEX III.

a **Quoties.** Ex pacto apposito traditioni rei meę, alteri & extraneo, & eius hæredibus actio põt q̃ri. a h. d. hic bonus casus. Tene menti. Est ergo vnus de casibus, in quib. alteri per alterum quæritur actio. Simile vidistis. ĩ. ad exhiben. l. pen.

ADDITIO.

a Alex. Actio potest quæri. Et facit ad quæstionem de qua per Bar. in l. qui Romæ §. Stantus. de verb. obl. Et ibi vide quæ scripsi.

LEX IIII.

Perfecta donatio. Post perfectam donationem non potest ei conditio aduci inuito donatario. h. d.

LEX V.

Si quid. Non refert quid ex æquipollentibus fiat. hoc dicit.

De reuocandis donationib. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **ET si perfectis.** Donatio facta in libertum, ex lenti ingratitudine reuocatur, a per patronum: secùs in hæredibus eius. h. d.

ADDITIO.

a Alex Reuocatur. Et ad materiam huius tit. quando reuocetur dona. quid de fructibus. Gl. no. in l. generaliter §. si quis. ff. de fideic. liber.

LEX II.

Si apud. Licet instrumenta donationis sint subtracta, propterea non reuocatur donatio. hoc dicit.

LEX III.

Si possessionem. Sola pęnitentia donationem non reuocat. hoc dicit.

LEX IIII.

Cum profitearis. Ex causa turpitudinis donationis, non reuocatur donatio. h. d.

LEX V.

Si donationem. Non debet donatio rescindi per rescriptum. hoc dicit.

LEX VI.

Velles necne, Quando mulier donat, præsentia mariti, vel filiorum non requirĩ. hoc dicit.

LEX VII.

1 *Omnes pœnæ, quæ habent locum in secundo nubentibus, habent etiam locum in non honestè uiuentibus.*

a **His solis,** a Donatio facta in filios, ex cã ingratitudinis reuocatur à matre, q̃ ad secundas nuptias nõ trãsiuit,

ADDITIO.

a Barb. His solis. No, singularem casum secundum dominum meum. in l. donationes. § species. de donatio quod donatio non reuocatur propter ingratitudinem, si mater non transiuerit ad secundas nuptias, nisi in casu auth. hic positæ.

ſiue.h.d.vel aliter donatio facta filio vitioſo non tenet.h.d.hæc lex. Not.primo, dictio ex hac lege, quia donatio ex cã ingratitudinis reuocatur,non proſequitur fundum, ſed datur ipſum donatarii. Itẽ no. qđ oẽs a pœnæ ſtatutæ ſedo nubetes, hñt locũ in his,quæ non honeſtè viuunt.qđ tene mẽti ppetuò,q ſepè allegaſ.

ADDITIO.

a Barba. Item no,quod omnes. Adde tex.de hoc, & ibi d. Ab.in c. uxoratus de conuer. coniug. & nide gl.in auth ſi ſin,i. quando mulier offi tu.& tex.in l. ſi cod.tit.& in Auth.en de reſt.& ea. quæ parit in xi.menſe d. Pet de Anch.in c.ex parte,de appel. Moder. Pariſ.in conſuet. Pariſien.tit.1.§.3.gl 1.nu.3.

LEX VIII.

a **Si vnquam.** a Hæc eſt ſingularis & notabilis l. Donatio hẽt tacitam cõdõnem, ſi donator libros nõ ſuſceperit,ideo natis libris reuocaſ.h.d.Itẽ intelligit glo.ſi cuilibet extraneo ſic fuerit donatum.Et dicit gl. reddit ipſo iure,vel cõdicitur poſſeſſio. Et materiã huius legis, & multas alias quæſtiones circa hoc,dixi plenè in l.Titia.§.Imperator.ff.de leg.2.

ADDITIO.

a Barb.Si unquam.Vide Lud.Ro.in conſi.23.pro iſta lege inci.Pro deciſione eorum, & in conſi 166 vbi latè tenuit, non videtur quis renunciare beneficio huius per iuramentum,& pulchrè allegauit.Vide quia alle.Io. And.in addi.Specu. in titu.de dona.adde ad Bar.

Pariſ.Si vnquam.Vide latè Iaſ.in l. ex hoc iure. ff de iuſt.& iur.Dec.conſi.20.contrarium tenet Socin.conſi.295 an beneficio huius l.poſſit renunciari,uide Iaſ.in l. pen. 10 ver.hoc etiam uidemus,C.de pac.

LEX IX.

Donationes. Donatio facta in liberos, non reuocatur niſi ex cauſa ingratitudinis,h.d.

a **Generaliter.** Donatio reuocatur ex cauſis hac legẽ inſertis.Sed ſi non reuocat donator,eius hæres reuocare non poteſt.hoc dicit.

ADDITIO.

a Pariſ.Generaliter. An valeat pactum,quod non poſſit reuocari donatio prætextu ingratitudinis,vide Iaſ.in l.ſi.ver.ex iſta doc.Bal.C.de pac.

De donatio.cau.mor. Rubrica.

LEX PRIMA.

SI donatione. Donatio cauſa mortis poteſt per fideicommiſſum ſubſtitui. h.d.De hoc plenè in l.1.& 2.ff.eod.titu.& ibi per Dyn. & ibi dixi.

LEX II.

Inteſtata. Poteſt mulier cauſa mortis donãdo facere aliũ ſtipulari dotem ſalua Falcidia,ſeu legitima, quæ liberis eius debetur. hoc dicit.

LEX III.

Cum de mortis. Donatio cauſa mortis accedit vltimæ voluntati,& inſinuatione nõ eget, ſi quinq; teſtes legitimè interueniant.h.d. per iſtam legẽ puto correctam l.donatio.i.de dona.quę videtur requirere quod in donatione cauſa mortis fiat inſinuatio.

BARTOLVS AD IX. LIBRVM CODICIS.

Qui accuſare non poſſunt. Rubrica.

Gl.ponit, quæ perſonæ non poſſunt accuſare,quam vide,& nota & ſigna.

LEX PRIMA.

a **PRius eſt.** Q duo crimina intentantur, quorũ vnum eſt præiudiciale ad aliud,ſuper grauiori proceditur.a h.d.Secũdum vnam lec. innuit, qđ ſentẽtia lata ĩ vno iudicio,parat præiudicium in alio. Cõtra ff. de pub.iud.l.is q reus. Sol.huius nmore ſunt plures lec.Tu tene hic quãtam lect.quæ eſt Azonis, vt hic.Iſta duo iudicia erant inuicem præiudicialia, & in l.cõtra ſecus.Iſtam materiam examina plenè,vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale.Proceditur.Et no.ad iſtum tex.quod illi,qui accuſauerunt, non poſſunt officiũ iudicis implorare,vt procedatur ad inquiſitionem ac ſi ipſi eſſent procuratores inquiſitionis.Ita dicit Bald in l.1.C ſi tutor non geſ.Item no.quod qui accuſare non poſſunt,nec eſſe poſſunt denunciatores.Ita inquit Barto.in l.diuus,ff de cuſt.rea.ubi uide materiam denunciationis.

LEX II.

1 *Tutor poteſt ſemper accuſare tutorio nomine.*

2 *Cautela, quando tutor accuſat aliquem, quod dicat in accuſatione,talis tutor, nec adiciat tutorio nomine.*

Si cautiones. Si tutor ad vtilitatem pupilli accuſat ſuo noĩe,dẽt ſe inſcribere,h.d. Per hãc legem dñi Gl.nñ,& aduocati cõiter, tutor vel curator nõ põt alieno nomine accuſare. Hoc intelligo verum,niſi in caſib.in quib.ad pſequẽdum crimen admittitur pcurator,prout plenè no.in l.ſeruũ

1 quoq;.§.publicè,ff.de proc. Ergo tñ puto,† ſemper poſſit tutor a accuſare tutorio nomine, ut l.Polla. i.de his qb.ut ind.ſed inſcribere ſe ad pœnam talionis, hoc non põt tutorio nomine.& hoc 2 eſt, iſta lex dicit.†Cautela tamen eſt,qđ qñ tutor accuſ.aliquem, dicat in accuſ.talis tutor,nec adiciat tutorio nomine.nam tũc intelligeret eo modo quo poteſt, vt l. poſt mortẽ. §. 1.ff. qui ex ſtatu.

ADDITIO.

a Ale.Poſſit tutor.Dic.ut latius per Bar.in l. 2.ff.de accu.

LEX III.

a **Qui crimen.** a Accuſatio ſine inſcriptione,non admittitur,& accuſator cõtumax extra ordinem & in expenſis punietur. h. d. Hic videtur caſus, in criminalib. uictus victori condemnatur in expẽſis.Quod dic, ut dixi uobis l.nõ ignoret.i.de fruc.& li.exp.Item hic vr caſus, in eadem inſtantia poſſit deduci ciuilis petitio,& criminalis,nam hic vides, punitur extra ordinem, & iſtud eſt criminale . Item punitur in expenſis,& iſtud eſt iudicium ciuile.De hoc dicam vobis in l.ſi quis ad ſe fundum.i.ad l.Iul.de ui.

ADDITIO.

a Ale Qui crimen. Vide,quę dixi in l.accuſare.ff.de acc.poſt Bar. & adde caſum no. in quo debet actor ſe inſcribere, & perſonam legitimare ſecundum do. Ant in tit.de accuſ.& uide in l.ſi.ſupra eo.Et adde quod in multis caſibus poſt mortem quis poteſt accuſari,de quibus Inſt de hær.quæ ab inteſt §. per contrarium quæro, an accuſator mortuus,debeat ſe inſcribere ad pœnã talionis,ſicut accuſator uiui, ut in hac gl. habes arg.12.q.2.c ſãoc § ſi ſortè.quæ apud aliquos eſt canonizata ad §.per contrarium,quæ tenet quod ſic,& alle.Bal.hic.

LEX IIII.

Vxor tua. Mulier põt accuſare, ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur,niſi ſit alius, ad quem magis principaliter negotium pertinet. h.d. cum l. ſeq. No.quod dixi in ſummario.

LEX VI.

a **Accuſationem.** a Qui ſemel deſiſtit non admittitur iterum ad accuſandum.h.d.

ADDITIO.

a Ale.Accuſationem.Vide in l.qui deſiſtit. & ibi Bar. ff.ad Turpil.an ille,qui deſiſtit a ciuili,poſſit criminaliter accuſari.

LEX VII.

a **Si ea.** Qui tpe ſtatuto à iudice non accuſat, uel accuſationem non proſequitur.poſtea non auditur.a h.d.hęc bona lex. No.hanc l.quam plenè examinaui,& dixi in l. Titia. ff.de accuſ.

ADDITIO.

a Ale.Non auditur.Et adde eum in l.2.ff.de re iud.& in l.2.de eden.& in l.edita.eo.ti. & in l.de die.qui ſatiſda.cog.

LEX VIII.

Non prohibetur. Miles poteſt accuſare, ſi ſuã uel ſuorum pſequatur iniuriam.h.d.

LEX XI.

1 *Qui uult admitti ut ciuis,debet probare ſe ciuem,parte etiam citata.*

Non ignorat. Nõ dẽt qs admitti vt talis,niſi prius probet ſe talem.h.d. Tene menti hãc legẽ, 1 & multum no. ad infinita.Sæpe † dũr ſtatuta, ſi ciuis admittatur ad aliquid,& non alius: ante omnia debet ſe probare eſſe talem, puto quod hæc probatio fiat citata parte.

LEX X.

Si crimen. Etiam qui ſuorum iniuriarum proſequitur, ſe debet inſcribere.hoc dicit.

LEX XI.

Data opera. Incendiarii l. Cornelia de ſica. puniuntur. hoc dicit.

LEX XII.

De crimine. Qui regulariter accuſare nõ põt,ad accuſandum non admittiſ,niſi prius examinetur,an crimen quod accuſat,ad caſus exceptuatos pertineat.h.d.

LEX XIII.

Si magnum Frater non poteſt accuſare fratrem, vel pater filium de crimine grauiori,ſi ſuam iniuriam non proſequitur.h.d.cum l ſeq.

LEX XVI.

Cum rationibus. Qui habet duos accuſatos, tertiũ accuſare non poteſt,niſi ſuã iniuriam proſequatur.h.d.Idem in l.hos accuſare.ff.eo.

LEX XVII.

Iniquum. Nutritus non poteſt ſuum nutritorem accuſare,niſi ſuam iniuriam proſequatur.h.d.

LEX XVIII.

Si ſororem. Frater fratrem, ſeu ſororem poteſt de leui crimine accuſare.h.d.

LEX XIX.

Neganda. Hæc eſt propriè materia l.is qui reus,ff.de publ.iudi.& breuiter dicit.Accuſatus non poteſt accuſatorem ſuum reaccuſare de pari crimine, uel minori, prius quàm ſit abſolutus, niſi ſuam proſequatur iniuriam: poterit tamen accuſationem proponere, non ut ſuper ea procedatur,

ſed vt ſuperſedeatur, donec cauſa prima finiatur. h.d. Materiam huius legis pleniſſimè habes in text. & glo. & ego vlterius dixi in l. is qui reus, ff. de public. iudic.

LEX XX.

1 *Familiaris quando accuſare poſſit dominum domus.*
2 *Monachus quando Abbatem.*

Si quis. Perſona domeſtica non poteſt dominum domus accuſare, niſi in crimine læſæ maieſtatis. h. d. hæc 1 notabilis lex. Not. hanc legem, quod familiaris † non poteſt accuſare dominum domus, quod intellige verum, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. Facit iſte tex. quod monachus non poteſt accuſare Abbatem. In contrarium videtur dicere cap. Abbate, a de verborum ſignifica. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. Cap. Abbate. Vbi eſt iſte caſus, quod monachus accuſat. & Specu. in titu. de inquiſitio. §. fina.

LEX XXI.

Si liberti. Liberti non poſſunt accuſare patronos, hoc dicit iſta lex.

De accuſationib. & inſcriptionibus. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Hos, qui. Qui effodit terminos, extra ordinem punitur. hoc dicit hæc lex.

LEX II.

1 *Si ſit ſtatutum, quod quicumque declinauerit forum, poſſit impunè offendi, cautela eſt ſi eſt filius familiâs, quod pater comparcat pro ſuo intereſſe.*

Si cuiuſdã. Hæc eſt notab. lex. Pro ſuo intereſſe admittitur quis ad defendẽdum alium in crimine capitali. h.d. Per hãc leg. practicabatur in ciuitate iſta. Dicit hic ſta 1 tutum, † quod quicunque declinauerit forum, poſſit impunè offendi, vel occidi. Adhibebatur talis cautela, quod ſi accuſabatur filiusfamiliâs, a pater pro ſuo intereſſe declinabat forum[a] pro filio, & ſic non incidebat in ſtatutum filius, eodem modo ſi delinquebat monachus, Abbas, pro ſuo intereſſe declinabat forũ, poſtea contra iſtas fraudes fuit per ſtatutum prouiſum.

ADDITIO.

a Alex. Declinabat forum. Aliam cautelam adde, vt dixi poſt Bar. in l. ſi quis ſub condi. ff. de condi. inſti. & hic adde Imo. in l. pen. §. ad crimen, ff. de pub. iud. & ibi Bar. & Bal. in l. reos, ſ. eo. & l. ab adminiſtrat. C. de leg. adde Ang. conſi. 37.

LEX III.

Reos. In capitali crimine admittitur procurator ad allegandas cãs abſentiæ. h.d. plenè in l. ſeruum quoq. §. publicè. ff. de proc. & ego dixi in repe. l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iu.

LEX IIII.

a Si accuſatoribus. [a]Abſolutoria lata accuſatoribus abſentib. nõ per cõtumaciam, eſt ipſo iure nulla. h.d. Op. quod plures non admittũtur ad accuſandum vnum, ſed vnus tm̃. l. his tñ. §. ſi. & l. ſi plures. ff. eo. Bñ plures ſolũ. dantur, illa eſt vera, quod hic non fuit oppoſitum de plurib. nam ſi fuiſſet oppoſitum de pluribus, fuiſſet electus vnus, quod tene menti.

ADDITIO.

a Alex. Si accuſatorib. Adde Bar. in l. ſi plures, ff. eod. & vide quod per iſtam glo. in hoc do. Bar. no. in l. 1. in fi. C. de fur.
Men. Vide omnino. Duaren lib. 1. diſp. c. 39.

LEX V.

Non ideo minus. Delinquens propter mandatum alterius non excuſatur. h.d. Hic veniret examinãda mã de mãdatore, perſuaſore, & inſtigatore. Dixi in l. non ſolum. §. ſi mãdato, & §. procul. ff. de iniurijs. Mãm verò de auxilio, & fauore, tractaui vobis in l. in actione. §. ope. ff. de fur.

LEX VI.

a Abſentem. [a] Abſens nõ poteſt damnari de crimine capitali. & ſi fuit damnatus, ſentẽtia eſt nulla, quæ retractabitur per eũdem, vel per ſuperiorem. h.d. De materia nullitatis dixi vobis in l. j. C. quando prouo. non eſt neceſ.

ADDITIO.

a Alex. Abſentem. Vide Bar. in l. 3. ſup. eo. & in l. quidam conſulebant, de re iudi.

LEX VII.

a Ea quidem. In notorijs poteſt per inquiſitionem procedi, [a] ſed in non notorijs quis non punitur, niſi fuerit citatus, vel accuſatus. h.d. Et exponas ita tex. ibi, nunciantur, tanquam notoria, vt patet ex ſequenti reſponſo, & ff. ad Turpil. l. ab accuſatione. §. nunciatores, & ſic intelligit gloſſ. ff. de adulte. l. 2. §. ſi publico, & etiam Dy. In text. ibi, poſſe perpendi, procedendo per inquiſitionem ex officio ad denunciationem officialis. Item ibi in text. deſpici. q.d. in notorijs non proceditur per inquiſitionem, ſed per accuſationem, & hoc innuit verbum, accuſatio, ſecundum prædictum modum legendi, & hoc modo intelligitur communiter iſta lex, ſed dominus Nicol. Mat. intelligit, quando officialis denũciat cauſam, poteſt procedi per inquiſitionem, vt in prima parte huius legis, & probatur, infra titu. 2. l. 1. & ſ. de decurio. lib. 12. l. 1. ff. de cuſt. reo. l. diuus. Vnde ſi officialis illam denunciationem produxerit, notorium probando, tunc ille denunciatus abſoluetur, vt hic in 2 parte huius legis, & d. l. ab accuſatione. §. nunciatores. ff. ad Turpillianum. Et, quod tex. dicit, hic, accuſatus. expone, id eſt denunciatus. Hanc materiam, quando poſſit per inquiſitionem procedi, pleniſſimè dixi in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulte.

ADDITIO.

a Alex. Procedi. Vbi in notorijs procedatur per inquiſitionẽ, & de modo procedendi in notorijs, vide per Spe. de noto. § 1. & plenè per Ang. in l. ſi vacantia, poſt med. & in c. ad noſtram, de iureiur. per Ant. & ibi per eũ quæritur, an ſit neceſſarium probari notorium, & quomodo probetur, & multa pulchra ibi. Vide quod dixi in l. 2. §. ſi publico. ff. de adul. quod no. Bal. in l. accuſatus, ad Turp. Et quando dicatur crimen notorium, vide Inno. in c. fi. de cohab. cler. & mulie. & ibi plenè de materia, & Bald. in l. accuſatorem. ff. ad Turpil. & Bald. hic. Adde qualiter procedatur ſuper notorio. Old. conſi. 37.

LEX VIII.

Si quis ſe. Accuſatio debet porrigi coram præſide, ſi non coram officialibus. hoc dicit in ſumma.

LEX IX.

Qui de crimine. Iſta notabilis lex breuiter dicit, accuſatus de eodem crimine nõ po a teſt iterum accuſari, [a] de alio tamen crimine poterit iterum accuſari, etiam ſi ex eodem facto deſcendat nec debet ſuper vno pronunciari, donec ſuper alio fuerit plenè cognitum. h.d. Diuiditur in duas partes. Primo ponit vtrum liceat accuſare. Secundo qualiter debeat procedi. Secunda ibi, iudex autem. Iterum prima ſubdiuiditur, quia prima loquitur quãdo accuſatur de eodem crimine. Secunda, quando de diuerſis habẽtib. originem ex eodem facto. Secunda ibi, ſi tamen. vbi eſt caſus ſingularis. Ad euidẽtiam ſcias tu iuuenis, quod quandoque ex vno facto oriuntur plura crimina, exẽplum in eo, qui cognoſcit ſuam conſanguineam nuptam, iſte. n. commiſit adulterium, quia in nuptam. Item inceſtum, quia in conſanguineam ſuam. Hoc præmiſſo caſus in terminis eſt clarus. Oppo. ad primam partem dictæ l. ſi quis homicidij, ſ. eod. Sol. Fateor quod regula eſt hic, quod accuſatus, de eodem, iterum non accuſatur: fallit in caſibus, quos dic, vt in glo. quam vide, & no. Venio ad ſecun- b dum dictum. [b] Oppo. & videtur, quod quãdo plura crimina deſcendunt ex eodem facto non poſſit accuſari, niſi de vno, vt l. Senatus, ff. eo. prout ibi exemplum ponitur de parricidio & homicidio. Solu. quandoque eſt vnum factum, & vnus titulus criminis, & plures agendi formæ, & tunc vna tantum lege poteſt accuſari, vt d. l. Senatus, ſecũdum aliquas lecturas. V. g. ille qui facit homicidium, poteſt accuſari l. Cornelia de ſica. & ex forma ſtatuti huius legis, vna tãtum punitur pœna, vt d. l. Senatus. Quãdoque eſt vnum factum, & plures tituli criminis, & habent ſe ſicut genus & ſpecies, & tunc accuſatus de vno, non poteſt accuſari de alio, vt d. l. Senatus, ſecundum, quod ibi loquitur de homicidio, vt l. prętor edixit. §. 1. de iniurijs. Si vero habẽt ſe ſicut excedentia, & exceſſa, tũc de vtroque poteſt puniri; non tamẽ poteſt ſimul accuſari de utroque ab eodem, ſed ab alio ſic, vt hic, & l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adul. Sed quæ eſt ratio huius? Reſpondeo, quando ſunt duo iudicia quorum abſolutoria lata in vno, poteſt parere exceptionem rei iudicatæ in alio non admittitur concurſus, vt l. fundi. & l. fundum. ff. de exce. & illa eſt ratio, quare non admittitur concurſus ciuilis, & criminalis deſcẽdentium ex eodem: quia abſolutoria lata in vno, poteſt parere exceptionem rei iudicatæ in alio, ſi pronuncietur ſuper facto. Idem tenet Dyn. in c. nullus pluribus, de reg. iur. lib. 6. Ita in propoſito, quando ex eodem facto deſcendunt, ſi eſſent eædem perſonę accuſatoris, & accuſati, abſolutoria lata in vno, poſſet parere exceptionem rei iudicatæ in alio: ideo idem ad accuſandum non admittitur, quæ ratio ceſſat alio accuſante. Dices tu, ſed quę eſt ro, quod iudex non poteſt finiare ſuper vno, niſi pleniſſime diſcuſſo alio, vt hic dicitur in vltima parte? Reſpondeo, in cauſis capitalibus debet iudex inquirere veritatem, etiam pro parte offenſa, ſi ipſa non

ADDITIONES.

a Alex. Accuſari. Et vide, an quis poſſit a pluribus condemnari, Bar. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. viola.

b Alexan. Secundum dictum. Quid ſi ex forma ſtatuti ille, qui percuſſit aliquem, debet amittere manum, cum qua percuſſit, & quid ſi cum eadem manu percuſſit duos vterque vult accuſare quis præferatur, & vide plenè per Iaco. de B. l. in diſpu. & in l. 1. inf. vt intra certum tempus, vbi illa ratio eſt criminalis, an in criminalibus habeat locum cumulatio. Adde quædam in l. l. bellorum, & l. ſeq. de accuſa. & Bar. latè in d. l. Senatus, ff. eo. in l. ſi quis homicidij, inf. eo. ver. & ideo ſi aliquis inſultat, vel ſi quis faciat inſultum, & percuſſionem, punitur tanquã de uno actu ſolo. Et ita cauſam intelligendam dixit do. Io. poſt Bald. in l. diuortio, ff. ſolu. matr. de cuius intellectu ibi uide, & in l. fructus. eo. ti. & Bar. & Bal. in l. nonnunquam plura. eod. ti. in uer. ſecundo poteſt exemplum. Et quod dixi, an præſumitur incontinẽti, vide Inno. & Bal. in d. l. diuortio. Et adde ad materiam, quæ habes in l. & ſi. ff. de adul. & adde dictum Bar. in l. capite quinto, in fi. eod. ti. Adde quod voluit Io. And. in addi. ad Spec. in ti. de inquiſ. §. iuſta, alleg. nunc tractamus de eo, qui in aliquo loco aliquem cœpit, & ligauit, & per plura loca duxit ad certum locum, & eum ſpoliauit, in quo loco ſit formanda inquiſitio, ſtante, ſtatuto, quod inquiſitio debeat formari in loco delicti.

non opponat, vt l.i.§.fi.de qō.& l si nō defendañ.ff.de poen.vñ possibile esset, q ex defensionib.factis in vno iudicio, apparet iudici, & parti iniustitia, si in vno ɔdemnatur, & in alio absoluitur, ideo de vtroq, debet esse cognitum antequàm iudicetur. Et de isto membro, qñ ex vno facto oriuntur plura crimina, dic vt dixi plenè in d. l.Senatus Qñq; sunt plura facta, & plures tituli criminis, & plures modi agẽdi, tũc si quidem oĩa illa facta tẽdũt ad eũdem finem, nō puniĩ nisi tanq̃ de vno, vt l.istud.ff ad leg.Aql.& ideo si aliqs insilitauit, & percussit, nō punitur de insultu, qñ ad hũc finem fecit insultũ, vt percuteret. Et gl.tua hoc notabiliter, tenet, quã vide.& signa, super verbo, plurima. Si vero, illa plura facta nō tẽdũt ad eũdem finem, sed ad diuersa, tunc nō de vno sed de quolibet punietur, vt l.nunquàm plura.ff.de priua. deli. & ibi plenissimè dixi. Venio ad finem, dr̃ hic, q super duob.criminalib. cognosciĩ simul. Contra, ff.de custo.reo.l.2.§.fi.Sol. Dicit gl.fateor donec super vno rñdet, nō potest super alio arctari, vt l.ɔ̃ria.Sed cum erit expeditus de rñsione, quam tenetur facere super vno, tũc rñdebit super alio. Hoc gl.tua dicit sup verbo, vtroqne. Et si qs vellet hãc legem repetere, essent hic tractandæ tres materiæ. Primo, vtrum ille, qui hẽt vnam cãm coram vno iudice, possit citari, coram alio iudice in alia cã. Quod dic, vt dixi in l. ɔ̃ pupillum, §. is qui ad maius, ff.de re iud. Secundo vtrum ille, qui est recommendatus in carcerib. ex vna cã, possit ibi recommendari ex alia. De quo dic plenè, vt in l. 2. §. fi. de custo.reo. Tertio, an recommendatus in carcerib. iniustè, possit ibi recõmẽdari ex alia iusta cã, q dic vt in q.illa, quã disputaui, q̃ incipit Lapus. Vltimo gl.reassumit oĩa, & distinguit, qđ dic, vt ĩ ea.

L E X X.

Qui explicandi. Ista est bona l. & habet pulchram mãm.Bř dicit, q alicui certam promittit sententiam licet iudicem non corrumpat, tãquam corrupa tor a punitur.h.d. Audiui dubium pone, q ille, qui iudicem corrũperet nullo modo puniretur, puta in capitali licẽt. n.reis redimere sanguinem suum.etiam corrumpendo, vt l.1.in fi.de bo.co.& l.pe. ff.de præuarica.& habemus in l.transigere. ĩ.de transact. Qualiter punietur ille promisit hoc ei facere[a] videtur q nullo modo, quia tex.hic dicit, q punietur perinde, ac si puniretur principalis corruptor: sed principalis corruptor nullo modo puniretur, ergo nec ipse cogitabis, quia de facto fuit Tuderti.

A D D I T I O.

a Men. Corruptor.Soc.iun.consi.38.nu 7.lib.2.

L E X XI.

Si quis homicidij. Absolutus nō potest iterum accusari de eod.crimine, nisi de ɔ̃uaricatione primi doceaĩ de alio vero crĩe poterit accusari. h.d.

L E X XIIII.

Singuli. Hic est bonus casus. Non debet literis, vel relationib.personarum credi, sed rei veritas requiri. h. d. no.Facit, q delictum nō probatur per instr̃m. Idem habes in l.diuus.ff.de custo.reo.Dixi plenè in l.Senatus. ff.ad Turp. &c.

L E X XV.

In causis. Non debet procedi sup crimine, nisi certa, & clara præcesserit accusatio, aliàs iudex punitur.h.d. Gl.ponit qualiter accusatio dẽat formari. Ego circa hoc feci unã magnam lectionem in l.libellorum ff.co.& dic vt ibi. Ex hac glo. colligitur quantum tempus est, q fuerunt factæ istæ glo.

L E X XVII.

a Accusationis. Accusator debet se inscribere, a & detineri sicut accusatus, donec causa examinetur, & qui torquetur, non debet interrogari de socijs. h. d. Istud quod accusator, & accusatus simul detineantur, hoc de con b suetudine non seruatur,[b] nisi accusatus accusaret statum accusatorem suum de falsa, & calumniosa accusatione, & ita est de facto modo in ciuitate ista No. quod quis non debet interrogari de socijs. Fallit in casibus, qui hic ponuntur in glo.

A D D I T I O N E S.

a Alexan.Se inscribere.Vide etiam Bar.in l.edita, sup.de eden.& in l.transigere, de transa.in prin.& vide Bal.in l sed si.ff.de in ius voc.

b Alex. Non seruatur. An accusator debeat stringi in carceribus, vide Sal. in l.militis, supra de accusa. Barto.in l.pen.§.ad crimen, ff.de pub.iud.vide Barto.in l.qui sine, ff de quæstio.

De exhiben. & transmit. reis. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

1 *Iudex sæcularis capit clericum delinquentem, & eum retinet, ut remittat ad episcopum.*

SI miles. [a]Si miles commisit delictũ, ad magistrum militum remittetur.h.d. No.arg.† quod licẽt iudex sæcularis non possit cognoscere de crimine commisso per clericum, potest tamen eum capere, & detinere, vt remittat ad Episcopum eius.

A D D I T I O.

a Alex.Si miles.Pro hoc, quod no.Bar.in l.si quis, in fi.de serui. no. in c.cum non ab homine de iudic.

L E X II.

Nullus. Reus debet carcerari, nō autem ligari nisi cõuincatur, & uenientibus ex longinquo, triginta diea rum spatium statuitur. a h.d.

A D D I T I O.

a Alex Spatium statuitur.Et de isto termino comparendi in criminalib. uide Bal.in auth.offeratur, de li.cont.& vide id, quod dixi in l.1.post Bar.ff.de cust.reo.

L E X III.

1 *Citatio realis vel personalis non potest fieri, nisi iudex hoc promiserit.*

2 *Repertus in flagranti crimine potest capi etiam sine licentia iudicis.*

a Neminem. Nullus debet citari, nisi mandato iudicis ɔ̃cedente.a h.d.No.† q nulla pōt fieri cita 1 tio realis, vel personalis, nisi iudex hoc permiserit,[b] q est verum. b Facit ĩ.de epis.& cler.l.omnes, q tenet Inn.nisi esset e nuncius gene b ralis constitutus ad faciendas citationes.vt probatur per eum c extra.de proba.cap.quoniam contra falsam, q nō videtur verum, quia ista generalis commissio nihil releuat, vt l.2.de iure do.impe. In casibus tamen non est necesse, q iudex hoc committat, quia 2 hoc committit lex vt † quãdo quis in flagranti crimine repertus, vt l.raptores.ĩ.de episc. aud.& ĩ.de rap.virg.l.1.ff.de fur.l.si qs in seruitute.in fi.& l.interdum.§.qui furem.eo.tit.ĩ.de malefi. & math.l. fi.ff.de adul.l. capite quinto.& quod ibi no.

A D D I T I O N E S.

a Alex.Præcedente.Non petitur nisi iudice permittente. Dicebat tamen d.Ant.quẽ sequitur ibi do.Iac.in c.1.de iud.quod si apparet citationem destinatam, & relationem nuncij, præsumitur licentiam iudicis de citando præcessisse, l.sciendũ, de verb.ob.& vide Bar.in l.1.§.cura.circa fi.de offi.præfe.vrb.& quod dixi post Bar.in l.1.ff.de in ius voc.& quod dixi post Bar.in l.qui nomine, ff.de fal.vbi Bar. & Bal.in d.l.sciendum, & ibi plenius per Lud.& ibi per Ang.in repe.Sed illa loquitur in solennitate intrinseca, ista in extrinseca, sicut in actionib.dr̃, q sententia lata non præsumitur lata in scriptis, & no.Bar.in l.statutis, de sent.ex breui recit.& de hac vide per Ange.in repe.l.sciendum. Et no. q non sufficit generalis commissio facta nuncio de citando, & idem tenuit d.Ant.in c.1.de iud.sed Inn. dicit quod dubitabat, quia l.hic allegata hoc non probat, quia loquitur in citatione, l.quando creditor petit sibi assignari in solutum bona debitoris sui ɔ̃ debito, & sic non benè probat. Vnde uĩ quod remaneamus in regula, quod tantum valet generale, quo ad genus, quantum speciale quo ad speciem iuxta no. in c.si sacerdos, de offi.ordi.& in l.si duo, ff.de admi.tut. Et ita dicit Io.ibi, & no.Inst.de act.§.quadrupli.& ibi bonus text.& benè, & latius per Mod. in l.ex consensu, §. eum qui, ff.de appel.& uide Bar.in l.2.sup.de iure do.in prin.& in l.qui autem.§. fi.ff.de const.pecu.per Bal.in l.si quando, ad fi.ĩ.de consti.pecu.in 21.& 23.q.ubi concordat Inn.cum Cy.q Bal.alleg.in c.1.de iudi.Tex.est in l.properandum, §.& si quidem, ĩ.de iudi.in uer.iudicib.aũt res suas referentib. vbi patet, quod quãdo reus vult citare actorem, vt feratur sententia in fine instantiæ, iudex debet super hoc congnoscere, & sibi impartiri licentiam, & sic patet quod quando in commissione requiritur causæ cognitio, requiritur specialis commissio in citatione verbali. Si uero non requiritur causæ cognitio in commissione tamen sufficit generalis commissio. Ita Bal.in d.l.si quando, & licẽt ipse nihil alleget, potest allegari rõ, videlicet, q tñ valet gñale quo ad genus, &c.vt ĩ.dictũ est. Pro quo potest adduci tex.& Ang.in l.2.C.de spor. Di.n.ibi quod nuncius, cui sit a principio commissa citatio in aliqua causa, potest idem semper citare vsq; ad finem causæ, & sic patet, q una deputatio gñalis, licẽt non fiat particularis commissio, sufficit. Secundo pro hoc potest adduci tex.in auth.libellum, de lit.conte.vbi patet, q executor deputatus in cã, potest recipere cautionem seu promissionẽ nomine partis, absque alia speciali commissione. Si ergo potest hoc tanquam persona publica, ex generali commissione sibi facta a iudice, quia hoc non requirit vllam causæ cognitionem, & est de pertinentib.ad executionem causæ, cur non eo modo potest similiter citare virtute generalis commissionis, sicut dicit Bal. obseruari Florentiæ, & in Hispania? Tertio hoc confirmatur, quia sicut ex generali commissione, quæ fit notarijs actorum, notarius potest accipere productionem libelli absq; eo quod ibi sit iudex, quia illa productio potest fieri de plano, & die feriata.l.iudex, §.sexagima, ff. de adul.& probant no.in l.scripimus, in prin. & ibi ponit Bal.de appel. ita uĩ nuncius uirtute generalis commissionis posse citare. Nec obstat.in l omnes.§.nihilo minus, de epis.& cle.& l.cum clericis. ro.n. quia debes scire, q qñ nũcius datur simpliciter ab uno iudice, vel pro vna cã, vel pro omnibus, non uĩ per hoc sibi dari mandatũ incontinenti de citando, & ideo requiritur, q post particulariter deputetur ad citandum. Ita dr̃ in d.l.2.de spor. Hæc solutio simpliciter uĩ approbata pro idonea, quia possit committi citatio, & ne detur in officio sibi commisso. Sed ɔ̃ prædicta fortiter facit, quia secundum Gof.in l.cum clericis, §.memorat.C.de epi.&. cle.iudex prius quam committat citationem, debet videre petitionem actoris, vt iudicet super matrimonio vel calumniosè competat, nam si esset in euidenti calumnia, posset eum statim repellere, vel sic libellus esset ineptus, l.qui cum maior, §.si quando, ff.de bo.lib. aut de ope.lib.& ibi no.in l.1.ff.de offi.asses. Si ergo requiritur saltem hæc instructio prius, q̃ iudex committat citationem non uĩ, q nuncius possit. Sed rñdemus ex his, quæ habes post Bar.in l.si finita.§.Iulianus sup.de dam.infe.in arg.in quo quæritur, an est necessarium, q accedat libellus. De quo per Franc.de Are. in c.1.de iud. An pars teneatur credere nuncio dicenti se habere cõmissionem, vide in locis sup.in prin.apostil.alle.& per Imo.in l.ex cõsensu, §.eum qui. ff. de appel. Adde, an per relationem nuncij præsumatur de commissione iudicis, & quod si non præcessit commissio, vide Rom.consi.497.per Bal.an præsumatur de commissione, consi.118.volum.2.

a Alex. Permiserit. Hoc probatur, quia ad capturam personæ siue simus in iudicio ciuili, siue in criminali, non procedi potest, nisi præcedat causæ cognitio. De iure ciuili, colligitur manifeste ex his, quæ habentur in l.nemo carcerem, de exac.tribu. lib.10. De iudicio criminali ponit singulariter Ioan.And. in c.si dominus, de senten.excommuni.quem sequitur Bar.in l.quod eurandi, in fi.sup.de condi.ob turp.cau. Sed ista causæ cognitio non potest pertinere ad nuncium, qui est merus executor, ut l.si ut proponis, de execu. rei iudic. ergo non potest citare. Ad idem facit optimè, quia in causa capturæ nuncius debet hr̃e speciale mandatum, ut l.non solum, §.fi.cum l.seq.ff.de procu.& consuluit Bar.in cons.inci. Commune Gualdi. Fran.de Aret.in c.j.de iu.Abb.hic, & adde Bal.in d.l.commu.diuid.& sufficit probari, ut post Bar.in d.l.qui nomine, de fal. ut dicas habere cõmissionẽ. Men.Dec.449.num.13.& nu.19.limitat.

c Barb.Nisi esset.Adda Bar.in d.l.1.in prin.supra de iure dot. Et uide Io.de Imo.in c.1.de iudic.vbi dubitat, an illud dictum sit uerum, uide ibi do. Ant.& Bal.in l. si quando, sup.de test.

De custodia, & exhibitione reorum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

IN quocunque. Siue per accusationem, siue per inquisitionẽ p-cedatur, causa debet celeriter examinari, & nõ debet differri, & interim reus in carceribus positus non debet iniuriari, nec in locis tenebrosis de die poni, nec alias iniurias pati. hoc dicit. Facit iste text. ibi, ad fi. ad primum solis ortum, &c. de mane vtrum dicatur dies, vel nox. & dixi tibi in l. aut facta. §. ad tempus. ff. de pœn. vbi dixi vtrum mane, & sero, sit de die, vel de nocte.

LEX II.

a Si quis. a Si quis de crimine conuincitur, debet ad tribunal duci, vt crimen confiteatur, & certum appareat. h. d. Vtrum qui semel confessus est crimen sponte, debeat illud iterum confiteri. Glo. tangit hic. Dixi plene in l. j. ff. eo.

ADDITIO.

a Barb. Si quis. Vide Butr. hic, qui dicit ad hoc, vt confessio valeat post torturam, est necesse, quod sit intermedius dies vnus, & nox vna, uide tamen hic.
Alexand. Si quis. Vide etiam textum singula. in l. contraria, ad Syl. ibi, ex vinculis, secundum Bartol.

LEX III.

Quoniam vnum. Carcer, vbi ponuntur homines, debet esse separatus a carcere mulierum. a hoc dicit. Super hac l. est authent. nouo iure quam habetis supra de offic. di. iud. in l. j. quam nunc statim vide, & nota.

ADDITIO.

a Alexand. Carcere mulierum. De muliere carceranda, uide Baldum in l. 1. ff. qui satisda. cogant.

LEX IIII.

a Ad Commentariẽsem. Si carceratus aufugit, custos principalis, pœna, qua ille debebat puniri, punietur, a nec exhibendo suum familiarem liberatur, sed custode principali ex necessitate absente, idem seruabitur de eo, cui commisit officium. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Punietur. No. glo. quæ est hic, quam multum reputat Bal. not. in l. 3. in fi. sup. de fide instrumento.

LEX V.

De his; quos. Carcerati debent puniri, vel relaxari, & quid de his sit, intra triginta dies iudicibus debet nunciari, pœna contrafacientibus imminẽte. h. d.

De priuatis carceribus inhibendis. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Detinens hominem liberum per viginti horas, committit priuatum carcerem.*
2 *Diœcesis appellatione continetur ciuitas.*

IVbemus. Non licet homines a in priuatis tenere carcerib. & de hoc potest per inquisitionem procedi, & iudex negligens punietur, & reus huius criminis pœna læsæ maiestatis punietur, hoc dicit. 1 † Quando autem quis dicatur committere priuatum carcerem, detinendo hominem liberum, certe si detinet eum per 20. horas, punitur, vt l. capite quinto, ff. de adul. qd plene dic, vt ibi dixi. 2 Not. etiam † ex hac l. in princip. quod appellatione diœcesis continetur ciuitas, dicit ex Aegyptiaca diœcesi. Continet enim totam Aegyptum, & ciuitatem Aegypti. In contrarium videtur extra, de rescrip. cap. Rodulphus.

ADDITIO.

a Alexand. Homines. Quid autem si detineat mulierem ex causa libidinis, an teneatur pœna priuati carceris? Vide Bar. in l. uerum, de furt. & uide Bar. in l. 2. ff. de verborum signifi.

Si reus, vel accusator mortuus fuerit. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Plures de eodem crimine possunt simul accusari.*

ET si Marcellus. Per mortẽ vnius accusari, nõ extingui accusatio a quo ad alium de eodem crimine accusatum. h. d. 1 † Not. ex hac l. j. quod plures de eodem crimine possunt simul accusari, secundum veram opinio. vt l. inter liberas. §. fi. ff. de adulte. Item mandans & b faciens, b possunt simul accusari de eodem crimine, quod dic, vt l. nihil. ff. de adul. & hic tangitur per Cy. quod no. & tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. Extinguitur accusatio. In materia huius l. & ti. & uide sing. quæst. quam posuit post Bar. in l. ex iudiciorum, ff. de accus.
b Alexan. Mandans & faciens. Not. mandans & faciens possunt simul accusari, l. minoribus, sup. de his, quibus ut indig. per Bar. in l. hos accusare. §. lege, & l. nihil. §. fin. ff. de accusa.

LEX II.

Si, is quem. Mortuo accusato, etiam liberatur accusator. hoc dicit.

LEX III.

Si vt proponis. Licet mortuus sit qui de falso instrumento accusabatur, potest tamen accusari, qui eo vtitur. h. d.

LEX IIII.

Defunctis. Defuncto reo extinguitur accusatio, nisi scriptum occulerit. h. d.

LEX V.

Si quis eum. Si pendente appellatione, a sentẽtia, in qua tacitè venit bonorum ademptio, reus, vel accusator decesserit, pœna extinguitur, sed si bona adimantur expresse, durat causa propter quam bona adimuntur, quod habuistis in l. 3. si pend. appel. mors interue. &c.

Si quis Imperatori maledixerit. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Minæ ex personis hominum timendæ sunt.*

SI quis. Qui maledixerit Imperatori, est ad ipsum remittendus, vt ex persona eius, qui dicit, æstimet, a nec est ab alio puniendus. hoc dicit. No. tex. ibi, 1 vt ex † personis hominum dicta pensemus. Vnde qualiter sint metuendæ minæ ex personis hominum consideratur. Habuistis in l. metum. sup. quod metus causa.

ADDITIO.

a Alex. Aestimetur. Qualiter iniuriæ sint considerandæ, uide ad istum tex. quod nota. Bar. in l. turpia. ff. de leg. 3.

Ad legem Iul. maiestatis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Etiam ex alijs. Qui contra legem iudicat, in legem Iuliam maiesta. non incidit. h. d.

LEX II.

Alienam. Qui iuramentum præstitum non obseruat, in hanc l. non incidit, hoc dicit.

LEX III.

1 *Vnus testis est sufficiens indicium ad torturam.*
2 *Vnum indicium bonum, est sufficiens ad torturam, & non requiruntur plura.*

a Si quis alicui. Ex hac leg. accusati torquentur, a nec aliquo priuilegio excusantur. Idem in accusatore, & consocijs. hoc dicit. Vide gloss. super verbo, conuictus. 1 Ex hac gloss. not. duo. † Primò, quod vnus testis facit indicium sufficiens ad torturam. Vidistis in l. in bonæ fidei. §. de iuren. & ff. eo. 2 titu. in l. admonendi. Secundo not. quòd licet † communiter omnes leges loquantur in plurali, & dicant præcedentibus indicijs, tamen sufficit vnum bonum indicium, & sic tenet gloss. ista, quam vide & nota. De istis indicijs dixi plene in l. fi. ff. de quæstio.

ADDITIO.

a Alexand. Accusati torquentur. Vide Bartolum in l. 1. §. ad quæstionem, ff. de quæstionibus.

LEX IIII.

Nullus. Potest quis suum priuilegium allegare, ne torqueatur, præterquam in crimine læsæ maiestatis. hoc dicit, hæc lex notabilissima.

LEX V.

1 *Stante statuto, quod quicunque præstiterit auxilium, vel fauorem alieni ex*

banito, pro proditione sub pœna, si aliquis procurat quod quis bannitus pro proditione rebanniatur incidit in pœnam.

a **Quisquis.** aQui proditionem fecerint, vel tractauerint contra Principem, vel eos qui sibi assistũt, puniuntur morte, & publicatione bonorum, & eorum filii non sunt b capaces hæreditatum vel legatorum, nec ad testimonium.b honores, vel officia admittuntur, filiæ ex hæreditate paterna nihil capere possunt: ex bonis vero maternis legitimam tantum capere possunt, vxores eorum dotes recuperant & idem in socijs, & participibus dicti criminis. Sed qui proditionẽ reuelauerit, venia dignus c erit. hoc dicit.c Et primo facit ad quæstio. quam habui de facto in 1 hac ciuitate. † Statutum est hic, quod quicunque præstiterit auxilium, vel fauorem alicui exbannito pro proditione huius Communis, puniatur certa pœna. Modo quidam de hac ciuitate procurabat, quod dominus Petr. de Spoleto, qui erat exbannitus, vt proditor huius Communis rebanniretur, quærebatur vtrum incideret in istam l. tanquam præstans consilium, & fauorem exbannito pro proditione? Quidam canonistæ dicebant quod non, per decretales, quæ dicunt quod licet non sit alicui licitum communicare cum aliquo excommunicato, hoc est verum, nisi pro eo reconciliando eum audiat, ita in proposito ille qui procurabat, quod rebanniretur, faciebat, vt reconciliaret eum huic Communi, & sic non incidebat in legem. Ego dicebam quod hic erat casus in contrarium ibi denique iubemus etiam, &c. Non obstat, quod dicitur de excommunicatione, quia sententia excommunicationis est medicinalis, non mortalis, vt in capit. cum medicinalis. extra, de sententia excommunicatio. lib. 6. Nunquam enim aliquis excommunicatur, vt perpetuo sit cõdemnatus, sed vt ab inobedientia desistat: bannum vero, quod datur hodie secundum statuta terrarum, est mortale, & elapso termino banni, non daretur sibi venia comparendi & veniendi ad mandata, ideo non est ratio eadem, quod sæpissimè accidit, specialiter hic.

ADDITIONES.

a Alex. Quisquis. Pondera, si adduci posset ad quæstionem, quam tetigit Bal. in l. 1. in prin. ff. de verb. obl. de prohibito loqui cum bannito, an sit prohibitũ sib. mittere nuncium, vel literas. Et certe non facit, quia hic loquitur de dante fauorem, vt habetur in l. post legatum, §. amittere, & ibi Bartol. ff. de his quibus, vt indig. sed pondera ad illud dictum Bar. quod petens rebanniri pro ite arẽ, videtur præstare fauorem proditori, quod statutum denegat, & licet lex canonica prohibeat loqui cum bannito, intelligitur quo ad commercia, & quo ad suffragia, & similia, vt rubore perfusus veniat ad obedientiam ecclesiæ. Si ergo ecclesia ista disponit, vt reducatur ad obedientiam, multo fortius permittit, vt eum eo loquatur, ad finem reducendi eum ex eo, quia punitus erat de inobedientia, & illa excommunicatio insequitur eum quocumque vadat. Sed in proditore patriæ est secus, quia licet sit bannitus, non tamen est punitus de proditione, & petendo qđ sibi remittatur pœna, est contra publicum bonum, quia lex vult maleficos puniri, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquiliam.

Quisquis. Ad hanc legem vide Bar. in l. constitutio. ff. de appel. qualiter debeat intelligi hæc lex, vide quæ dicam j. in fi. huius tit.

Parif. Quisquis. Ad materiam istius l. vide Soc. consi. 279. vol. 2. & consi. 22. vol. 2.

b Alex. Testimonium Vide Bar. in l. iurisiurandi, ff. de iureiur.

Alexand. Vide Bartol. latè in l. in furti, §. ope. ff. de furt. sed an ferens testimonium per ipso videatur dare opem, vide Bar. no. in l. post legatum, §. si vero, in fi. ff. de his quib. Et ad istum tex. vide quod no. Ang. in l. 3. §. 1. ff. quod quisq; iur.

c Alex. Hoc dicit. Limita istam l. tantum procedere vbi crimen est attentatum specialiter in personam Principis, vt Imperatoris, aut Principis, sed ubi peccatum esset in alijs capitulis l. Iul. maiesta. de quibus gl. 1. 2. & 3. ff. eo. quod tunc non habet locum pœna, de qua hic, sed habet locum pœna l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. Item limitauit hanc l. Pau. de Leaza. in clem. Pastoralis, de re iud. Io. And. in c. statutum, de rescr. in 6. in nouel. Pro quibus optime facit gl. in l. 1. in ver. hostis principalis, j. de bon. lib. aliàs in l. eorum. ff. ad l. Iul. maie. Tu vide Bart. in extrauag. ad reprim. §. qui sint rebelles, in uer. rebellando, & quod no. Bar. in l. 3. sup. de man. uind. & an habeat locum in alia ciuitate quam ea, uide gl. & Bar. in l. 1. ff. eodem. Et adde quod non subditus non incidit in crimen læsæ maiest. sed Bald. in l. 2. sup. de fal. mone. de proditore populi, ita incidit in hoc crimen, sicut proditor Principis. l. fi. & ibi Bar. inf. de abol. & vide in c. 1. vt lit. non contest. & circa materiam huius l. quærit, an filius condemnatus de crimine læsæ maiesta. priuetur beneficio ecclesiastico iam quæsito? & uidetur quod sic, cum talis filius sit infamis, vt hic, sed infamia nõ sum reijcit a dignitate, sed remouet alia quæsita, l. infamia. C. de decu. lib. 10. Et si dicis, quod iudex secularis non potest priuare quem beneficio ecclesiastico, ut not. Doct. in l. c. de pœ. respondeo secundum l. cum probatio, & ibi gl. ff. de proba. quæ dicit, delictum tuum te punit, non ego, & sic non punit iudex secularis eum principaliter, sed in consequentiam. Tamen in contrarium est glo. sing. 26 dist. c. latis peruersum, si est crimen læsæ maiesta. temporalis, secus si diuinæ & spiritualis, quia tunc priuatur, vt in c. 2. de schismaticis, & in c. quic. mque, de hæret. in 6. quod tene menti post apostillam, vide Oldra. consi. 44. vbi plenè de materia, & an spoliantes nuncios Apostolicos dicantur committere crimen læsæ maiest. vide Roma. consi. 365. & inquantum Bar. in fi. dicit, quod bannum hodiernum est mortale, vide Paulum de Castro cons. 23. quando dicatur commetti crimen læsæ maiesta. uide Baldum, consi. 133. libro 1. Petr. de Anch. consi. 277. & ibi qualiter testes debeam concludere, & an contra Papam, vel Legatum de latere dicatur committi crimen læsæ maiest.

L E X VI.

Meminisse. De crimine læsæ maiest. potest post mortem rei inquiri. h. d. ista lex notab.

L E X VII.

Post diui Marci. Post mortem rei de hoc crimine potest quæri, vt eius damnetur memoria, & bona successoribus auferãtur, & alienationes factæ a die commissi criminis rescindantur. hoc dicit ista lex. Et no. quod dixi in summario, & tene perpetuò menti.

Ad legem Iul. de adulte. & stupro. *Rubrica.*

Publico. Vxores non possunt accusare viros de thoro violato, secus econuerso. h. d.

L E X III.

a **Gracchus.** aMaritus, & eius filius possunt adulterum vi- b lem inuentum impune occidere,b sed si non erat vilis, mitius punietur. h. d. Tene menti istam l. No. quod legitimè factum est, pœnam non meretur. Not. quod licitè possunt filij in istis obedire patri, etiam in atrocioribus executionibus legitimè tamen factis.

ADDITIONES.

a Parif. Gracchus, Vide Iac. de Bel. de quæst. & Fely. in c. dilecti filij, de excep.

b Alex. Occidere. Peccat tamen. 33. q. 2. c. admonere, & in c. inter hoc.

L E X XV.

Si quondam. Vide auth. quæ tractat de remissione criminis, & no. eam, de qua tractatur in authenti. qua in prouincia. vbi de crimine agi oportet, & ego dixi in l. si cui. §. fina. de accusatio.

L E X XIX.

a **Quamuis.** Accusatore absente, post crimen liquidatum potest ad sententiam diffinitiuam perueniri.a b Quærit gloss.b hic licèt ad crimen publici iudicij prosequendum non admittitur procurator, quid si non fuerit oppositum, an valeat processus? Glo. videtur dicere quod sic, quam vide, & nota. super verbo, præsentiam. Quod dic, vt dixi. ff. de publi. iudic. l. penult. §. ad crimen.

ADDITIONES.

a Alex. Perueniri. Vide Bar. in l. contra pupillum, ff. de re iud. & vide no. glo. hic singulariter. Ad idem dixit singulariter Inn. in c. quia propter, de elect. quod vbicumque per statutum quis tenetur comparere personaliter, si per procuratorem cõparet, quia procurator fuit admissus, tenet processus, & etiam probatio, facit ad, l. si maritus, §. præscriptione, cum ibi not. ff. eodem.

b Alex. Quærit gl. De hoc uide Bar. & quod ibi dixit glo. in l. pen. §. ad crimen, inf. de publi. iud. & alle. in l. ita demum, sup. de procur.

L E X XXVI.

a **Quoniam.** aQui non potest accusare de crimine non potest excipere de eodem ad aliquem puniendum. h. d. hæc notabilis lex.

ADDITIO.

a Alexan. Quoniam. Vide hoc singulare dictum, quando maritus accusat uxorem de adulterio, & postea remisit accusationem, & mulier non continuat adulterium, an possit iterum accusari de adulterio. vide hic nota. per eum. & ad Barto. hic fa- cit quod no. Bar. in l. amplius non pe. ff. rem ratam habe. & Bar. in l. fin. §. fin. de eo per quem fact. erit, & ibi alle. hunc tex.

L E X XXVIII.

a **Ita nobis:** aHic enumerantur, quæ exceptiones possint obijci accusanti de adulterio. Nota, quod hæc lex statuit posse tantum certas exceptiones obijci, & per hoc excluduntur aliæ exceptiones legitimæ in corpore iuris inclusæ, vt hac glos. & ideo per hoc Doct. inducunt hanc legem in arg. quod licet statuto caueatur, quod contra instrumentum nõ possunt opponi nisi certæ exceptiones, quod per illud statutum nõ excludantur aliæ legitimæ, quod non puto vsquequaque verum. Quod dic vt plenissimè dixi in l. j. §. j. ff. quod vi, aut clàm.

ADDITIO.

a Alexã. Ita nobis. Facit ista lex ad materiam, de qua per Bar. in l. 1. in princ. ff. si quis ius dicen. non obtempe.

L E X XXIX.

1 *Adulterium cum meretrice nupta non committitur.*

a **Quæ adulterium.** aDomina a caupone potest de adulterio accusari, secus de fa- 1 milia, quæ hospitibus seruit. h. d. † Quærit glo. vtrum cũ meretrice b nupta possit committi adulterium. Gloss. dicit φ sic. Quidam Vltramontani dicunt contrarium, & forte melius.

ADDITIONES.

a Barb. Quæ adulterium, Vide istam legem allegat. per gloss. in capit. tanta, de simonia. & ibi Docto. in c. & si Christus, de iureiur. & in c. a crapula, de vita hone. cle. ibi omnino, & uide Lud. Rom. consi. 283. an propter adulterium perdatur dos.

b Ale. Cum meretrice. Quærit glo. vtrum cum meretrice siue sit nupta, siue non, sit licitum adulterium. Vide Cy. in l. 2. inf. de rap. virg. in addi. sed Bar. in l. si uxor, in prin. ff. eo. allegat, in gl. videtur tenere gl. hic, uide Bal. inf. eo. l. si mulier.

L F X

L E X XXX.

1 *Crimen remanet publicum, licet auferatur facultas accusandi omnibus, restringendo ad certas personas tantum.*

a **Quamuis.** a Accusare de adulterio licet marito, & aliis coniunctis personis non extraneis. hoc dicit. Oppo. & uidetur quod quilibet de populo admittatur ad accusandum. Vnde videtur obstare. ff. eod. l. 2. §. fi. & l. seq. Solut. dicit glos. ista lex loquitur, quando isti propinqui non extant. Doctor. Moderni dicunt, quod illa lex corrigitur per istam. Et ista opinio plus placet, per rationem positam in hac l. uidelicet ne liceat extraneis 1 fœdare connubia. Secundum quam lectur. habes, quod † licèt per formam statuti auferatur facultas accusandi de publico crimine omnibus, & restringatur ad certas personas tantum, nihilo minus remanet crimen publicum. De hoc dixi vobis in l. prima. ff. de public. iudic. Vltimo habetis in fine. quod pœna adulterii est pœna mortis Opp. ff. de quæstio. l. si quis viduam Sol. vt ibi no. Et ibi dixi vobis, secundum ista tempora, pœna mortis in muliere est aliter constituta, ideo vide auth. sed hodie. vnde de iure communi pœna in masculo non est immutata, sed in fœmina sic, vt ī. in auth. Habetis hic aliam authen. quę loquitur de quadam pœna, quæ infertur ei, quem maritus habet suspectum de adulterio vxoris suæ, quæ incipit, si quis ei.

A D D I T I O.

a Alexand. Quamuis. Casus appellationis ab accusatione adulterii notantur 32. q. 6. in summa. & in cap. intelleximus. in fine. extra, eo. ut in ultimo habetis. Et de ista pœna adulterii, adde etiam Bal. in l. Claud. de his quibus vt indi. pœna etiā adulterii, quod mulier perdat dotem, ut hic videtur, quod in bonis parafernalibus, dic secundum glo. singu. in cap. plerumque. de do. inter vir. & vxor. & uide in l. ex consensu. supra de repu. Sed an dicta gl. sit uera, dixi post Imo. in l. cū mulier. ff. sol. ma. Quæ autem sit pœna stupri, vide no. Bal. in l. raptores. supra de episcop. & cler. Et quando mulier committat adulterium cum incestu, & puniatur, vide in l. si adulterium cum incestu. in prin. vbi glo. in l. inter liberas. ff. e. Et de istis pœnis vide plenè per Iac. de Belu. in l. raptores.

L E X XXXI.

Cum vir. Ista non consueuit legi, quia de ea loqui nō est honestum. Breuiter dicit. Crimen Sodomiæ vi- a tore gladio punitur. a hoc dicit.

A D D I T I O.

a Alex. Gladio punitur. Vide in Auth. vt non luxurientur contra naturam. 25. q. secunda, hic, quanquam. vbi etiam dicitur de crimine, quod committitur cum brutis. quid in Iudeo? vide in c. in archiepiscopatu. de rap. Quid in muliere agente, vt viri? vide quęstio. in l. fœdissima. supra eodem. de rap. alias, ff. eodem. de adulteriis.

L E X XXXII.

1 *Nomen rei quando dicatur receptum inter reos.*

Adulterij. Habeo istam l. multum charam, quia probat vnam meam opin. de qua est casus hic. Breuiter dicit. In q. adulterij exceptiones friuolæ reprobātur. exceptiones legiomæ quæ processum respiciunt primo examinantur, postea de crimine cognoscitur. h. d. Per istam le. ego dico manifestè 1 probari opi. meam, quod † tunc dicitur nomen rei receptum inter reos, quando facta examinatione super omnibus exceptionibus dilatoriis respicientibus processum, iudex pronunciauit sup accusatione procedendum esse, vnde ante lit. contest. potest dici nomen receptum inter reos, scilicet per illam pronunciationem, merito hic potest fieri reo absente, vt vidistis supra e. l. adulteram, licet gl. aliter dicat. Dixi tibi in l. si qui reus. de public. iud. & tunc nō allegaui tibi hanc l. sed heri tantum addidi, & ideo tene menti.

L E X XXXIIII.

Si hi qui adulterii. Si absolutus ab adulterio proximitatis prætextu, postea cum ea matrimoniū contrahat, ex hoc iuris & de iure videtur nasci præsumptio, ex qua de primo adulterio, de quo fuit absolutus, poterit a condemnari. a hoc dicit hæc singularis lex. quod tene menti. Op. nemo ex præsumptionibus est condemnandus, ut l. absentem. ff. de pœn. Sol. Ibi loquitur de præsumptione hominis, hic de præsumptione iuris, & de iure. Opp. postquam quis est absolutus, non potest condemnari, nisi doceatur de præuaricatione, vt l. si quis homicidii. & l. 1. ff. de præuaricat. Sol. Specialis casus est hic. Simile vidistis supra de reb. cred. & de iureiur. l. si.

A D D I T I O.

a Ale. Poterit condemnari. Adde quod Ludo. Roma. dicit hic esse casum, quod sententia ex præsumptione prolata nunquam transit in rem iudic. imo continuo retractari potest, de quo, & de istis simil. sententiis, unde quæ habes hic post Cyn. & aduerte quod præsumptio violenta, quæ secundum ius dicitur habere uim plenę probationis in causa ciuili, non sufficit ad plenam probationem in causa criminali. no. Doct. in c. afferte. & in c. quia verisimile. de præsumpt. unde licet de nudo cum nuda, solo cum sola. De quo in c. literis. de pręsump. quia habet vim plenę probationis, in causa ciuilis separationis matrimonii, non sufficeret sola in criminali, ad condemnandam de stupro. Facit l. si autem. supra de prob. & quod no. Bar. in l. si. supra de iureiu. secùs quando est præsumptio uiolenta approbata a iure, etiam quo ad criminalem causam, quia tunc sola sufficit l. quæ ibi no. facit authen. si quis, cum hic, & ibi no. supra eodem. Et de probatione adulterii qualiter fiat, dic quod per præsumptionem. Ita per Bar. in di. l. 2. §. fi. in fine. ff. eodem. Et unum no. quod dicit Abb. in d. c. ubicunque iudex mouet animū suū ad sententiandū ex præsumptione, dēt illū exprimere in snia, aliàs iudex appellationis, & cui de hoc non costat, videlicet an iuste fuerit motus, & non constat ex actis, poterit retractare sniam. all. no. per Inn. in c. quoniam, supra de proba. & in c. in præsentia. eo. tit. & de præsump. violenta, vide gl. in l. si. supra arbit. tut.

L E X XXXV.

1 *Qui iniuriatur ex adulterio, iniuriatur etiam ex stupro commisso in viduitate.*

Si Mulier. Maritus quondam potest accusare de stupro, quod committitur in vxore, quam repudiauit. hoc dicit hæc bona lex. Opp. cum istud sit crimen publicum, quilibet potest accusare, quid ergo mirum si maritus admittitur? Dicit gl. quod maritus quondam præfertur, quia magis offenditur. Ex 1 hac l. no. † quod ille qui offenditur de adulterio constante matrimonio, ille offenditur ex stupro uiduitate durante. Hoc est vtile scire ad probandum quandoq; inimicitias, nam iniuriantur consanguinei viri iam defuncti ex stupro, quod committatur in viduam, sicut si duraret matrimonium.

L E X XXXVI.

Libertatem, Sicut libertas seruorum intra duos menses à die diuortii impedit, ita & intra duos menses à die matrimonij soluti per mortem. hoc dicit.

Si quis eam, cuius tutor fuerit, corruperit. *Rubr.*

L E X V N I C A.

Si tutor. Qui suam pupillam corrumpit, deportatur, bonis omnibus publicatis. hoc dicit. hæc bona lex.

De mulieribus, quæ seruis propriis se iunxer. *Rubr.*

L E X V N I C A.

Si qua. Quæ seruo proprio se iungit, morte punitur, & omnes ad denunciandam admittuntur: filii ex tali coniunctione nan insuccessibiles habeantur. hoc dicit.

Ad legem Iul. de vi publ. vel priuat. *Rubr.*

L E X II.

a **TVtoris.** a Quando pars quota bonorum deuenit ad aliquem ex dispositione legali, intelligitur cum onere debitorum. h. d. Op. ff. de iure do. l. mulier. supra. de hære. vel actio. ven. l. 2. Sol. Ibi bona veniunt ad aliquem ex contractu, hic ex dispositione l. Fallit in casu. l. 2. ī. de hær. vend. vbi fauore fisci etiam quando bona vadunt ad aliquē ex contractu, intelligitur cum oneribus debitorum. De hoc in l. 3. §. cum ex causa. ff. de iure fisci. vbi de hoc dixi, & plenè dixi de hoc ff. de bon. poss. l. 1. in princ.

A D D I T I O.

a Ale. Tutoris. Vtrum creditores vnius territorii agant contra fiscum alterius territorij, tanquam contra hæredes debitoris condemnati ad mortem, & publicationem, vide hic per Bal. & per eum. Ant. & Imo. in l. ex facto. de hær. inst. Adde tu Bald. consi. 55. lib. 1. & ibi, an fiscus sit primo excutiendus antequam extranei possessores, & an habeantur loco hæredis.

L E X III.

Si confidis. Si masculus, vel fœmina includatur, violentia committitur, & pœna huius l. punitur. hoc dicit.

L E X IIII.

1 *Iniuria facta personæ, quando dicatur crimen publicum.*

Si criminis. Hæc est bona lex, & facit ad intellectum multorum. Violentia commissa circa res, etiam hominib. non coactis, hac l. punitur. Iniuria commissa cir- a ca personas ita demum hac l. punitur, si coadunatis hominibus fa 1 cta fuerit. h. d. Not. ergo, a q † iniuria facta personæ ita demū cadit in cri-

A D D I T I O.

a Ale. Nō. ergo. Vide tamen. in l. 2. ff. ad l. Iul. de vi priua.

in crimen publicum l. Iuliæ de vi, si fiat coadunatis hominib. aliàs est priuata, vt l. iniuriarum. ff. de iniur. Homines autem coadunatos in hac materia intellige etiam si coadunauit vnum, vt l. 2. §. 3. ff. ui bo. rap. quod tene menti.

LEX VI.

1 *Faciens quo tempore vim, occupationem, & homicidium non punitur de quolibet, sed vnum est delictum aggrauatum.*
2 *Si in violentia interueniunt verbera & homicidia, maleficium in persona eius, qui fuit author violentiæ, aggrauat tantum, & quomodo tenebuntur alii.*
3 *Coadunatus ad aliquam vim faciendam si ibi perdit arma, quando possit recuperare à coadunante, & qua actione.*

Quoniam. Hæc est bona lex. Si tempore violentiæ ex parte inferentis, vel defendentis homo aliqs moriatur, inferens vim pœna mortis punitur, & appellare non licet. h. d. hæc no. lex. 1 † No. quod a si aliquis iuit ad occupandum castrum, vel palatium alterius, & in occupatione aliquem percusserit, vel occiderit, non debet puniri duab. ll. hoc est tãquam violẽtiam inferens, & occupationem faciens, & tanquam faciens homicidium, & vulnerans, sed totum est vnum delictum, s. violentia aggrauatum per istas qualitates, s. quod in ea sunt commissa verbera, neces, & similia, vt hic b test. vides not. quem millies alle. & ideo rogo teneas menti. 2 Secundo no. ꝙ † istæ qualitates. s. neces, & verbera, in hac violentia interuenientes, aggrauant maleficium tantum in persona eius, qui fuit principalis, & author huius violentię. Ita vides hic in tex. qui vim facere &c. alii autem homines coadunati ad hoc, non tenentur, nisi de violentia simplici, vt hic innuit, & tenebuntur etiam de eo quod ipsi personaliter fecerunt: vt probatur in l. 2. §. si quis non ipse cogerit, sed inter coactos fuerit. ff. vi bono. rap. Opp. & videtur, quod non debet puniri quis vltrà quàm habuerit propositum delinquendi. Contra in l. qui iniuriæ, ff. de fur. Sol. de hoc dic plenè, vt dixi vobis in l. diuus. ff. ad l. Cornel. de sicar. Quærit glo. c † vtrum ille, qui coadunatus fuit ad aliquam 3 violentiam inferendam, si ibi perdit arma, vel res, possit recuperare ab eo, qui eum coadunauit ex stipulatione, vel actione mandati. Sol. Dic, quod non, quia iste contractus est super re turpi, vt l. si remunerandi. §. rei turp. ff. man. Hoc intellige verum quando quis fuit coadunatus ad aliquam vim illicitam: secùs si ad licitam, vt ad aliquem defendendum, & similia, quia tunc esset licita. Quod tene menti perpetuo, rogo te.

ADDITIONES.

a Alex. No. quod. Et no. ad quid teneatur caporalis, & coadunator societatis, an teneatur pro sociis, uide Bart. in l. si quis non homine, ui bono. rapto & glos. hic. Et quis dicatur caporalis, uide Bal. in l. 1. supra de seru. fugi. adde Bal. consi. 130. & 136. lib. 1.

b Menoch. Vt hic. Boer. q. 54. num. 2. 3. 4.

c Alex. Quærit glo. Vide Inn. in c. sicut. de iureiur. & quod dixi in l. 1. ff. ad l. Rhodiã de iactu. & Bal. in l. fideiussor. supra mand. Facit quod no. Bald. in l. si seruus communis. §. quod vero. de fur. & Spec. de iudi. in §. speciali. in fi. & per Io. An. in ca. olim. el 1. de restit. spol. in 5. q.

LEX VII.

1 *Causa restitutionis quod sit priuilegiata.*
2 *Spoliatus quod ante omnia restituatur, quomodo intelligatur.*
3 *Prima violentia quando absorbeatur per secundam, & sic dolus cum dolo compensetur.*
4 *Probationes facta de violentia in causa ciuili, an faciant fidem in criminali.*
5 *Eiectus de possessione, si eam recuperat incontinenti, non desinit vsucapere.*
6 *Expulsus si recuperat incontinenti possessionem, non incidit in l. si quis in tantam.*
7 *Spoliatus omnibus bonis, non potest ab alio accusari, antequam restituatur.*
8 *Accusatus si est quis de violentia criminaliter, & violentia constat, officio iudicis poterit fieri restitutio possessionis.*

a Si quis ad se fundum. a Ista est subtilis lex, & breuiter hoc dicit. Spoliatus debet ciuiliter agere, vel criminaliter accusare: sed si sua authoritate per vim recuperauerit, secũdo spoliatus ante omnia est restituendus, & spolians legitimè punietur. hoc dicit. Primo ponit, quid habeat facere spoliatus. Secundo ponit, quid ei immineat si iuris ordinem prætulerit. Secunda ibi, quod si omissa. Oppo. quod liceat expulso, sua authoritate recuperare, vt l. prima §. vim vi. de vi, & ui arma. & l. prima. §. cum igitur. & supra, vnde vi. l. prima. Huius timore lectura huius l. variatur duobus modis. Vno modo, quod hic non licet recuperare, scilicet ex interuallo, sec incontinenti sic, vt in contrario. Et ista est communis lectura quam lecturam gloss. sequitur. Alii dicunt, vt Ioann. in fine gloss. quod hic loquitur quando incontinenti sua authoritate possessionem recuperauit. Et quod dicitur in tex. possessionis iura reparantur, scilicet quo ad damna, quæ passus est ab alio, qui violentiam inferebat, unde illa in glossam finalem. Ex hac lege habes not. 1 quod † causa restitutionis est priuilegiata, siue agatur ad recuperandam possessionem, siue agatur ad damna quę quis passus est in violentia, licèt possessionem effectualiter non perdiderit, & priuilegiata in hoc, quod ante omnia debet examinari ista causa restitutionis. Qualiter autem intelligatur istud, ante omnia, infra dicam. Et debet itelligi lectura illa, quod hic agebat ad damna ille, contra quem adhibita fuit violentia, qui recuperauit incontinenti contra eum, qui intulit violentiam. Sed contra eum cum legitimè fecerit, non posset agi ad damna, quæ aduersarius passus est, quia quod legitimè factum est, pœnam non meretur. l. Gracch. supra, de adult. Istam casus positionem tene menti, quia puto eam esse veram, nec scio eam alibi. Alia lectura quæ communior est, quia hic expulit ex interuallo, & sic non faciebat legitime: tũc. n. spoliatus secundo ante omnia debet restitui. Sed tunc ad hoc opp. quia huic expulso licet agere ciuiliter, vel accusare criminaliter, prout vult, vt hac lege in principio, & quando ci. ac. cri. prę iu. l. prima. Solu. dicit glo. fateor, quod expulsus habet electionem accusare criminaliter, vel agere ciuiliter interdicto, pro recuperanda possessione. Sed hic loquitur, quando eligit expulsus agere interdicto, quo 2 casu ante omnia restituitur. Videndum est ergo, † quid est hoc dictum, ante omnia, quod hic dicit tex. gloss. dicit, ante omnia restituitur, id est, antequam quæratur quis sit dominus, vel ante omnia id est, antequam quæratur de crimine in modum accusationis, & sic pertransit, & etiam Doctor. Mihi videtur quod nos debemus intelligere tex. prout iacet simpliciter, ante omnia. Pro huius euidentia debes scire, quod quandoque spoliatus agit petens restitutionem damnorũ. Primo casu causa restitutionis ante omnia est retractanda, vt hic dicit text. in tantum, ut super nulla alia re a suo spoliatore possit conueniri, nisi super illa spoliatione, hic est casus extra. de ordi. cogni. cap. super spoliatione, & sic debemus istum b textum intelligere. Si verò agit b petens damna, isto casu, ista causa debet ante omnia retractari, nec posset super dominio ipsius, vel alia causa reconueniri, vt hic secundum lecturam Ioann. nec tamen reconueniri posset de alia spoliatione, vt in capitulo secundo. extra, de ordine cognition. Et hoc si secunda causa spoliationis, per quam agitur ad recuperandam possessionem rei, de qua quis est spoliatus, proponitur in modum reconuentionis; sed si proponeretur in modum exceptionis, tunc impediret primum iudicium super damno, & spoliatus ante omnia deberet restitui, & donec restituatur, causa super damnis non deberet agi, vt dicto capitulo secundo. Item priuilegiata est causa restitutionis in hoc, quod ille, qui est spoliatus, si obiiciatur ei de dominio spoliantis, ista exceptio non debet examinari in iudicio, sed ante omnia est restituendus, vt hic, secundum quod glos. intelligit, vt vidistis in l. momentaneæ. supra, vnde vi. & supra, si per uim, vel alio modo. l. prima. Intellige si contra hãc exceptionem de dominio replicetur: secùs si petens restitutionem pateretur super illa exceptione procedi, vt extra, de restitutio. spoliatorum capitu. primo, quod probatur de iure nostro. Sicut. n. se habet exceptio ad actionem, ita se habet replicatio ad exceptionẽm, ut l. secunda. ff. de excep. Sed si exceptio non obiiciatur, non impeditur actio, eadem ratione si non obiiciatur replicatio, non impeditur exceptio. Facit supra de adulte. l. quoniam. Alexand. Institut. de replica. per totum. Quandoque spoliatus à spoliatore conuenitur, non curo qua actione, nec ad quid, dum tamen non conueniatur super alia spoliatione, tunc ipse poterit excipere contra spoliatorem suum, quod non potest conueniri, donec ipse restituatur. Et hoc est, quod hic tex. dicit ante omnia violentię causam, &c. Probatur in dicto capitulo secundo, extra, de ordi. cognitio. Si verò de spoliatione agitur criminaliter, tunc alia quæstio ciuilis non poterit proponi, non propter priuilegium spoliationis, sed propter priuilegium generale cuiuslibet causæ criminalis, quæ non patitur secum ciuilem concurrere, ne ei fiat præiudicium. vt supra. de ordi. cogni. l. fin. Item opp. dicitur hic, quod quæri debet quis, & ad quem venit possessio. Contra, iam pro certo proposuerat violentiam esse commissam, quare ergo de hoc quæritur. Solu. debet exponi, intulit, id est, intulisse dicitur, & ista est uera. Vel dicebatur quod ex aliqua causa potuit facere, & licitè, tunc ista potest esse bona. Sumus expediti de prima gl. mag. venio ad sequẽtẽ. Opp. dolus † cum

ADDITIONES.

a Alexand. Si quis ad se fundum. Hanc l. multipliciter uo. & limita, vt per Innoc. in cap. constitutus, de filiis presby. & dixi in l. naturaliter, §. nihil commune. de acqui. possess. & vide omnino in quæst. 1. in sum. Et ex hac lect. habes not. quod causa possessionis etiam est priuilegiata quo ad petitionem restitutionis dãnorum cunctorum spoliati, licet spoliatus etiam incontinenti recuperauit, non tenetur ad possessionem: secus si recuperauit ex interuallo, & secunda spoliatus incontinenti a primo spoliante, quia cum secundus spoliatus incontinenti recuperans recuperauit legitime, non tenetur ad damna vltimo lata, & non est alibi, & vide supra.

b Alex. Si verò agit. Adde Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune, in 5. columna de acq. poss. Bar. in l. ordinarii. in 5. & ul. quæst. ff. de rei vend.

3 †cum dolo compẽsatur, vt l.si.§.sed si stipulatio. ff.de eo, per quem fac.erit. & de dolo.l.si duo. Sed si ego expulį expulsorem meum, a videtur quod debeat compensari violentia, a quam feci sibi, cum violentia, quam fecit mihi. Gloss. hic dicit aliud in illo generali: dolus, cum dolo, &c. non dicit plus. Sed in l. 1. in fin. glossæ mag. supra, vnde vi, respondet, quod ideo non compensatur dolus cum dolo hic, quia videtur esse commissa circa diuersa. Alia est enim vis facta vno tempore, alia facta alio. Sed contra hoc videtur ff. quod vi, aut clàm. l.si alius. §. bellissimè. Glos. hic dicit, aliud in interdicto quod vi aut clàm, vt ibi: aliud in interdicto vnde vi, vt hic. Pet. hoc non placet, nam posito quòd dolus cum dolo compensetur, saltem vnum debitum cum alio debito debet compensari. Si ergo per violentiam, quam intulisti mihi, es effectus meus debitor in centum, & in illa possessione, & consimiliter ego per illam violentiam, quam tibi secundo adhibui, sum effectus tuus debitor in centum, & in illa possessione, igitur debet vnum debitum cum alio compensari. Præterea dicit ipse, non est ratio diuersitatis, quæ debet esse inter istud interdictum vnde vi, & interdictum quod vi, aut clàm quare ergo hic dicitur, quòd ante omnia est restituẽdus: est verum in eo, in quo passus esset maius damnum, & sic per compensationem non esset sublatum. Docto. nostri Citramontani, tenent gloss. nostram, vt Iacob. de Aret. Iacob. Butriga. & alij. Non obstat quod dicitur, quod dolus cum dolo compensatur, vel debitum cum debito compensatur, quia vt hic gloss. optimè sentit, illud est verum, quando secundus dolus, vel secundum debitum, seu delictum non absorbet, & extenuat primum. Sed hic secunda violentia absorbet, & consumit primam, ideo de prima non potest obijci, & sic non põt dici ꝙ dolus cum dolo compensetur, vel violentia cum violentia, quia prima violentia est consumpta. Nec etiam potest dici debitum cum debito compensari, quia primum debitum est sublatum, vt supra, vnde vi. l. si quis in tantam. & l.extat. ff.quod met.cau. & vide gloss. sic intelligo gloss. super versi. quid. Pro cuius euidentia debes scire quod per l. si quis in tantam. & per l.extat, ille qui secundo intulit violentiam, perdit omne ius, quod habebat in re, vel ad rem, seu pro illa re, sed si habebat aliud ius extra rem illam, sed fortè illius rei occasione illud non perdit, vt l.qui vas. in principio. ff. de furtis. Qui enim abstulit rem sibi subtractam, licèt perdat sibi condictionem furtiuam, quæ datur ad rem, non perdit actionem furti, quæ datur ad duplum, vel quadruplum, quod est extra rem. Modo ad propositum, secunda violentia absorbet primam, quatenus propter primam violentiam poterat agi ad recuperandam rem: sed quatenus poterit agi ad certa damna, & sic extra rem, propter secundam violentiam, non consumitur prima, vt d.l.qui vas. Eadem ratione credo, quod accusatio criminalis, quæ oritur ex prima violentia non consumitur per secundam, quia illa accusatio non est ius in re, nec ad rem, nec pro re. Et sic gloss. quæ hic videtur velle, quod per secundam violentiam tollatur prima, etiam quo ad actionem criminalem, non videtur quod dicat verum. Vide gloss. licet tamen dixerit, quod prima violentia non consumitur quantum ad damna, & ad aliud interesse, tamen in hoc secundo iudicio, in quo petitur possessionis restitutio, de illo primo non poterit quæri, quia causa restitutionis habet priuilegium, vt ante omnia, &c. nisi agatur super alia spoliatione possessionis non consumpta per secundam vim, vt s. dixi. Causa ergo, per quam petitur restitutio possessionis, est magis priuilegiata, quam causa, per quam petitur restitutio damnorum, & interesse propter vim, vt patet in d.cap.2.de ord.cognitio. Non obst. l.si alius.§.bellissimè, quod vi, aut clàm. Nam vna vis inquietatiua non consumit aliam. Non enim quis priuatur iure suo pro-b pter vim inquietatiuam: secus in vi expulsiua, b de qua hic loquitur. Sumus expediti de glos. modo restant alia quærenda in glo.
4 Primo, quæro † vtrum probationes factæ de violentia in ciuili, fidem faciant in criminali. Gloss. hic dicit quòd non, quam vide, & signa super versi. destinatus. De quo plenè dic vt Docto. tangunt in l. 1. quando ci. ac. præiu. crim. Ego plenissimè in l. 2. §. 1. ff. vi bono. rapto. Venio ad vltimam glos. vbi quærit aliquas quæ-5 stiones. Quærit glo. † quid si eiciar de possessione, & recuperem incontinenti, an desinam vsucapere. Et glo. dicit quod non, quam c vide. Verum dicit glo. c ista, quia ille qui recuperauit incontinenti, non amisit possessionem ciuilem, vt l. 3. §. cum igitur, & ibi not. de vi, & vi arma. merito non desinit vsucapere, licèt gloss. videatur aliud dicere, vt in l. qui possessionem, ff. de vi, & vi arm. & ma-6 le. Quæro, † si expulsus recuperauit incontinenti possessionem, an habeat locum pœna l. si quis in tantam, supra, vnde vi. Gloss. hic dicit, quod non. Ista quæstio potest intelligi duob. modis. Primo, an ego qui incontinenti per vim recuperaui inciderem in l. si quis in tantam. Et tunc absq; dubio glos. dicit quod non, & benè, quia legitimè feci, ergo &c. vt l. Graec. s. de adulter. Item potest intelligi, an ille, qui per vim me expulit, & fuit ipse incontinenti expulsus, incidit in l. si quis in tantam. Et licèt glo. hic dicere videatur quod non, contrariũ tamen videtur dicere in d. l. qui possessionem, de vi, & vi, & arma. s. de exceptio. l. licet. Secũdum vnam lect, puto, quod non incidat in l. si quis in tantam, quia cum ille deiectus possessionem non perdiderit, quia ciuilem retinuit, non potest dici expulsus, & in quantum ad actionem ciuilem, non sufficit conatus, nisi habuerit effectum, vt l.vulgaris. §. qui furti. ff. de furt. Circa legem nostram extra gloss. quæro, vidistis quod exceptio spoliationis potest obijci ipsi spoliatori. vt ante restitutionem de nullo audiatur agens, per hanc l. & per cap. prædictum. Quæro, an extraneo posset obijci hæc exceptio. Breuiter de iure ciuili hoc non reperio, de iure Canonico benè reperitur, quod
7 † spoliatus omnibus bonis non potest ab alio criminaliter accu-d sari, donec restituatur, vt extra, de restit. spoliato. capit. frequens. d
8 lib. 6. Quæro, quando † aliquis est accusatus de violentia criminaliter, & de violentia constat, an ex virtute eiusdem iudicij possit fieri restitutio possessionis? certè non, vigore actionis principaliter intentatæ, vt l.interdum. ff. de publ. iudi. sed per officium iudicis ex quadam æquitate sic. Ita tenent hic Doct. Quod dic, vt dixi in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & l.defuncto. de pub. iud.

ADDITIONES.

a Alex. Compensari violentia. An vna violentia cum alia compensetur, & quo ad quid, adde gl. & Bar. in l. qui possessionem, de vi, & vi arm.
b Alex. Vi expulsiua. Et ita hanc l. intellige in vi ablatiua, vel expulsiua, sicut in compulsiua, vt dicit Bar. per illum tex. ff. de condi. ob turp. cau. vel ista lex non habet locum, si agatur petitorio, no. Bar. in l. 2. in fi. sup. quod met. cau.
c Alex. Verum dicit gl. Et vide gl. Bar. in l. qui poss. de vi, & vi arm. & Bar. in l. 3. §. ex contrario, de acqui. poss.
d Ale. Cap. frequens. Adde Bar. in l. site. sup. de iure delibe.

LEX VIII.

Seruos. Serui violentiam committentes vltimo supplicio puniuntur: si ex præcepto domini fecerint, in metallum damnantur. Aliæ personæ viles si violentiam committunt, legitimè puniuntur: punitur & iudex, qui de hoc crimine iudicare neglexerit. hoc dicit.

LEX X.

Omnibus. Habere gentem armigeram coadunatam, est crimen publicum legis Iuliæ de vi, de quo etiam potest per inquisitionem procedi. h. d. ista lex.

De raptu virginum. *Rubrica.*

LEX VNICA.

a **Raptores.** a Hanc legem habuistis de verbo ad verbum s. de episco. aud. l. raptores. ideo dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. Raptores. Hanc l. maximè in versic. vt hic pone, intellige secundum textum, valde not. Institu. de public. iudi. § idem lex Iul. de adulte. in § fin autem, in istis, vide Math. in suis dictis, dict. 99. & Bald. hic. Et an iste titu. habeat locum in rapiente meretricem per uim, & cum ea coeunte, uide text. not. in l. verum, la 2. de furt. & ibi Barto. Et de hac materia uide Bal. in l. raptores, de episco. & cler. Adde ad materiam huius legis Barto. consil. 62. lib. 2. in §. oportet, quæro. dicit lex vel statutum, quod rapiens mulierem puniatur, modo vir rapuit mulierem, uel sponsam, uel mulierem de lupanari. Dic, quod non, secundum Bald. in l. ambigua, ff. de leg. quia iste esset intellectus vitiosus, & lex debet esse sancta, immaculata, & sic debet esse eius interpretatio, l. cæteræ, §. 1. ff. famil. ercifcun. quod no. & hanc l. vide, & not. Bald. in l. si quis non dicam rapere, de episco. & cler. & glo. ibi super ver. sponsam, quæ non est alibi, secundum Ange. de quo per Bald. in d. l. raptores, vide quod habes in tract. violent. in versi. cas. & ho. & unde quod habes 10 l. sed si exmend:, in prin. ff. ne quis eum qui in ius.

De emendatione seruorum. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Si vulneratus superuixit post vulnus illatum per multos dies, & postea mortuus est, an præsumatur mortuus ex vulnere.*

a **SI virgis.** a Dominus percutiens seruũ, etiam si ex percussione mortuus fuerit, nõ punitur, nisi occidendi animo hoc fecerit. h. d. Habetis in gl. su-1 per verbo, depulsa. quam not. multũ † ad quęstionem de eo, q percussit aliquem, qui postea per plures men-b ses post mortuus est ex vulnere, an præsumatur b mortuus ex vulnere. Bř distingue, an post triduũ superuixerit, vel ambulauerit, vel non. Habent Decretalistę super hoc casum extra de homicid. non recordor in quo cap. & dixi hoc anno in Digesto nouo.

ADDITIOIES.

a Alex. Si virgis. Et vide Bal. in l. illud, in fi. ff. de iniur. Men. Gramma. consi. 2. nu. 1. & consi. 20. nu. 20. consi. Voto. 23. num. 9.
b Alex An præsumatur. Per Bar. in l. fi. ff. ad l. Cornel. de sicar.

De emendatione propinquorum. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Iuuenis quis dicatur, vt corrigi possit a maiori.*

IN corrigendis. Parentibus, & consanguineis antiquioribus licet corrigere a iuuenes, & eos corrigendo percutere, dum tamen moderatè, nec cum atrocitate faciant. h.d. † Quis dicatur iuuenis, b qui potest corrigi? dicunt quidam, minor decem ann. dummodo corrigens sit antiquior eo, vt l. non aliter. §. j. ff. de lega. 2. domi. Richar. Malumb. intelligebat hoc de minore 25. anno. nam ab inde vltra potest se regere arbitro suo, vt ff. de mino. l. j.

ADDITIONES.

a Alex. Corrigere. Et quibus liceat corrigere, vide text. in cap. voluntate, de sententia excommunicatio.

b Alexan. Dicatur iuuenis. Quis dicatur iuuenis, & quis senior, de vtroque in d. l. non aliter, §. 1.

Ad legem Cornel. de sicar. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Qui dicit dolo non fecisse homicidium, punitur, nisi dolum probet non fuisse.*

FRater vester. Qui aliquem absq; dolo occiderit, pena homicidij non tenetur. hoc dicit. Not. † quòd ille, qui dicit se fecisse homicidium, sed non dolo. debet probare, a quod dolo non fecerit, hoc autem probabit ex qualitate ictus, & ex his quæ inter eos procedebant, vt j. eod. l. eum qui. Facit j. de iniur. l. si non conuicij.

ADDITIO.

a Alex. Debet probare. Vide Bar. in l. 1. ff. de dolo, & de materia adde bo. textum in l. lex Cornel. ff. end. & no. Bar. in l. vt vim, ff. de iusti. & iure. Sed Bald. hic eam restringit, videlicet si concurrant aliæ qualitates, & præsumptiones, puta etiam genus instrumenti, cum quo percussit.

LEX II.

a Is qui. a Licet vnicuique ad suam defensionem occidere aggressorem, vel cum volentem percutere, & etiam cũ volentem derobare hoc dicit cum trib. legib. sequentib.

ADDITIO.

a Alexan. Is qui. Canonizata est de poe. dist. 1. in prin. & facit ad no. in l. qui ea mente. Et ad hoc adde Bar. in l. damni. §. Sabi. de dam. infec. & Bart. in l. 1. §. diuus, ff. eo. & Bald. in l. si quis non dicam rapere, supra de episco & cler. & Bal. in l. si fugitiui, sup. de ser. fug. Ang. in l. 1. §. 1. ff. quod quisque iuris, vbi limitat, & per Cy. hic, & per Bar. in c. 1. §. iniuria, de pace iuramento firman.

LEX V.

Eum qui. Homicidium casu commissum oon punitur.

LEX VI.

1 *Statutum dicens, si aliquis occiderit, non verificatur in eo, qui percutit animo occidendi, si non occiderit.*

a Is qui. a Qui ad actum occidendi peruenerit, licèt non occiderit, pœna l. Corn. de sicar. punitur, ac si occiderit. hoc dicit Hoc verum est, quia illa verba l. Corn. de sicar. hoc patiuntur, vt l. 1. ff. eodem. licèt † statuta Ciuitatis dicant, si quis occiderit, &c. non verificantur in eo, qui licèt animo occidendi percusserit, non tamen occidit, ideo tunc oon punitur ex illo statuto. Quod tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a Alex. Is qui. Vide Bart. in l. 1. ff. de extraor. crimi. & l. 1. §. diuus, ff. eo. & vide Arch. 17. q. 2. c. si ergo, per Host. in sum. de poen. §. in quibus. Io. And. in reg. de poen. in Mercur. per eum in c. perpetuo, de ele. in 6. in nouel. Bald. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. & in l. a liberis. §. Iul. de vsufru. & in l. data, sup. qui accu. & in l. qui ante operas. ff. de infa. aliàs supra, & vide do. Anto. in c. de eo. qui mit. in poss. cau. rei ser. & vide Spe. in ti. de act. ver. quid si primo, & vide Bal. in c. 1. in §. iniur. de pace iura. firm. adde huic legi, quod pulchrè consulit Ang. consi. 14.

De mathematicis, & maleficis, & similibus. *Rubr.*

LEX IIII.

1 *Dissoluens malitias, & incantationes non punitur.*

MOrum. Iste tex. facit contra dictum Beati Tho. qui reprobat istas incantationes, sed potest loqui de foro conscien. hic loquitur de for. ciu. vt nõ punia 1 tur. Quæsitum fuit a me, vtrum iste, qui dissoluit istas malitias, debeat puniri. Dixi quod non, & est casus hic.

LEX VI.

Nemo. Punitur diuinator, & qui diuinatores consulunt. hoc dicit.

LEX IX.

a Quicunque. a Ista l. faciat ad quæstio. vtrum liceat occidere exbannitum, qui ducitur ad curiam. Dic plenè, vt dixi in l. 3. in fi. ff. ad l. Corn. de sicar.

ADDITIO.

a Alex. Quicunque. Hæc l. est sing. secundum Bald. in l. 2. ff. qui. ad li. procla. non licet. Adde quod no. Bar in l. 4. ff. ad l. Iul. de vi priua. Adde Bar. in l. si victum, ff. de re iud. Adde Oldr. consi. 120.

De sepulchro violato. *Rubrica.*

1 *Si per statutum imponatur pœna pecuniaria pro homicidio, an sit sublata pœna legis Cornelia.*

QVi sepulchra. No. quod licèt per l. nouam imponatur aliqua pœna noua pecuniaria reo, non propter hoc tollitur antiqua a lex, quæ imponit pœnam corporalem, & per hoc dico, quod † si statutum pro homicidio imponat pœnam pecuniariam, non propterea tollitur pœna l. Corn. de sica. tamen si qnis condemnatur vigore statuti, quod imponit pœnam pecuniariam, tollitur condemnatio, quæ resultabat ex l. Cornelia. de sicarijs, quia Senatus voluit ne quis ob idem crimen duab. legibus fiat reus. l. Senatus. ff. de actio.

ADDITIO.

a Alex. Tollitur antiqua. Quod lex noua imponens pœnam non tollat antiquam pœnam corporalem, benè facit tex. in l. fi. §. sin autem aliquis, in ver. cum enim geminis tramites, supra, de iure delibe. Et uide Cyn. & no. per Bar. in l. 1. ff. ui bono. rap. & ibi doct. Adde ut per Spe. in ti. de pœ. temere litigan. & ibi Io. And. in ulti. addi. & Bar. & Spe. in ti. de act. §. 1. circa prin.

AVTHEN.

Sed nec ante. Proximiores, & cognati defuncti non possunt cogi, vel vocari ad iudicium ante nouem dies ab obitu numerandos. hoc dicit. Per l. hanc defendi quandam mulierem, quę prohibebatur filio succedere, quia a oon petijt filio tutorem. a

ADDITIO.

a Alexan. Filio tutorem. Oppo. pro excusatione mulieris non petentis tutorem filio, quia non currit tempus, de quo hic, uide glo. & l. 2. §. confessum, ad Tertul. & ibi Barto. ad hoc.

Ad legem Cornel. de fals. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

SI partus. Accusatio matris propter ætatem filij non differtur. h.d. Gloss. quærit vtrum sententia de partu soppposito, lata contra matrem, præiudicat filio. Determinat ꝙ non, & benè. Dic vt in gl.

LEX II.

Satis apertè. Si crimen falsi gratia differendæ executionis obijcitur, nõ impeditur executio. h.d. a Dixi plenè a de materia in l. fi. j. si ex fal. instrumen.

ADDITIO.

a Alexan. Dixi plenè. Vide eum in l. 4. §. condemna. de re iudi. & uide ad hanc materiam cum ibi no. per Cy. id quod no. Bald. in l. si quis testium, supra de test. vide tex. & ibi Bar. in l. fi. ff. de procur.

LEX III.

Licèt. Non videtur scripturam approbare, qui eam falsam ignorat. hoc dicit.

Falsi. Habeo istam l. pro notab. quando iniuria principaliter matrimonium respicit, filius non potest accusare parentem, etiam si suam prosequatur iniuriam. hoc dicit.

LEX VIII.

1 *Practica interrogandi partem, an velis vti testibus, & eorum attestationibus, & de effectu dicta interrogationis.*

2 *Qui dicit se non vsurum aliquo instrumento, ex hoc arguitur instrumentum falsum.*

3 *Cautela vt aduocatus partis, contra quam testis aliquid falsò dixerit, interroget partem.*

Si

Si falsos. Faciens falsum instr̃m, non releuatur à pena, si eo profitetur se non vsurum, secùs in eo qui ex solo vsu [a] in pœnam incidit. h.d. tenementi. Per hanc l. [b] practicant Aduocati, quod quando testes à parte producti reperiuntur dixisse aliquid falsum, † publicans attestationibus, quod faciunt partem illam interrogare, an velit vti illis testibus, & eorum attestationib. & si dicit pars, ego dico me nolle vti dicto talis testis, intelligitur excusata à pena falsi: secùs si ipsa pars illum testem induxisset ab probandum aliquid falsum, quia articulus de se continebat falsitatem, tunc enim incideret in falsum, ex eo, quod cum ad hoc scienter produxerit, & facit eum dicere falsum testimonium: secùs si super aliquibus incidẽtib. testis falsum dixisset: tunc enim pars, quæ ad hoc eum non producit, potest licitè renũciare. No. etiam, quod † quando aliquis dicit se non vsurum aliquo instrumento, illud instrumẽtum habetur, vt falsum, vt habuistis ĩ. de fi. instr. l. si aduersarius. Itẽ est consilium ex hac l. † quòd aduocatus partis, contra quem testis aliquid falso dixerit, faciat requiri partem si vult vti illis attestationibus. Si enim se dicat vti velle, poterit partem vnà cum teste accusare de falso.

ADDITIONES.

a Ale. Ex solo vsu. No. de eo. qui vtitur falsis testibus, vel instrumentis, sed si tu vteris nisi vno instrumento, cum protestatione facias hoc, dicens quod non intendis eo vti, si est falsum si ego tibi dixi quod erat falsum, & assignaui tibi causas falsitatis, postea quasi in fine causæ vis desistere, dico, ꝙ non euitas penam falsi, secundum Gand. in tract. malef. in titu. de falsa. & fal. quia qui certioratus est, statim non desistens, non caret dolo, l. 3. ff. de lib. & posthu. Secus si instrumentum probetur, tamen non falsum, secundum l. vis eius, aliàs l. iubemus. supra de probat. Et istis adde Bar. in l. si aduersarius. supra de fi. instr. Et omnibus istis, de quib. hic per Bar. adde multum no. Bal. aliàs Bal. in l. si supra, si ex fal. instru. & in l. diuus. la 2. ff. eo. si quis producit testes falsos sciente aduersario, & non contradicente nõ committit falsum, l. de tutela. & ibi Ful. supra, de in integ. rest. Quid si instrumentum est falsum, sed non in eo, in quo est vis quæstionis, an vtens eo scienter, puniatur, vide Io. And. in addi. Spec. in tit. de instr. edi. §. postremo. aliàs l. seq. in addi. quæ inci. Huic dicto. Item tenet, quod sic. Adde, an si stet statutum, quod vtens falso instrumento puniatur, an punietur qui eo vtitur per procu. vide Rom. consi. 155. & de comburente, cancellante, vel incidente aliquam scripturam, vide Bal. consi. 233. 2. vol. Falsum instrumentum, an dicatur, si notarius dicit in præsentia talis deponentis, confessus est Titius, & re vera nullum factum est depositũ, vide Bal. consi. 235. vol. & qualiter teneatur producens falsos testes super ueris cap. uide Bald. consi. 304. lib. 1.

b Pans. Per hanc l. Vide Fel. in c. præsentium, ver. tertia conclusio. extra, de test.

L E X XII.

1 *Exceptio falsi quanto tempore tollatur.*

2 *Officium iudicis, per quod inquiritur, quanto tempore tollatur.*

Querela. [a] Hæc est no. & sing. lex. Accusationes criminales tẽporalibus præscriptionibus non tolluntur. h.d. Vel sic Accusationes criminales regulariter 20. an. tollũtur. h.d. No. tex. ibi ferè, quod dicit propter quædam, quæ minori tempore tolluntur. Gl. nia circa hanc. l. quærit, † quanto tempore tollatur exceptio falsi. Respondeo, quod quæ sunt temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum, ut l. licet. ĩ. de except. & ff. de doli exce. l. purè. in fi. Quæro, cum de falso possit procedi ad inquisitionem, [b] ut l. nullum. ff. de test. & l. pen. ĩ. de proba. † quanto tempore tollatur officium iud. per quod inquiritur. Glos. hic uidetur dicere 30. an. Vide gl. 1. in fi. quod officium iud. tollatur 30. ann. habuistis tex. cum gl. in l. sicut. ĩ. de præsc. 30. ann. uel 40. tamẽ in casu proposito arbitror glo. nostram non dicere uerum. Nam offic. iud. inquirentis succedit loco accusationis, ut extra, de accu. c. qualiter, & quando. Sicut ergo accusatio tollitur 30. an. ut hic, ita eodem modo iudicis officium. Præterea tex. hic generaliter loquitur, querela enim falsi est, siue de hoc querelam facit pars, siue ipsemet iudex. Et iam uidi istam q. de facto, & dixi modo hic. Ego puto, quod si à statuto statuatur tempus certum ad accusandum, quod ultrà illud tempus non poterit inquiri. licèt gl. hic uideatur innuere contrarium, ut hic uides. quod perpetuò tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Querela. Vide no. in c. licet causam, de prob. & in c. cum venerab. de exc. in gl. fi. & ibi per Io. And. & Spe. in tit. de sent. prola. §. quoniam, ver. & no. secundum canones, & dum dicitur hic, ꝙ actiones criminales 20. annis tolluntur, hoc videtur procedere quantum ad penam imponendam, sed quo ad declarandum iam impositam non tolluntur, c. si quiae exigentibus, in fi. de præscr. in 6 secundum d. Pet. de Anch. quod benè no. & adde tamen, quod executiones istarum sententiarum, quæ sunt iuris Rom. eccl. durant centum ann. secundum Bal. in l. fi. de sacrosan. eccle. & ibi nunquam fiat contra, Ange. no. dect. Adde, ꝙ in penis spiritualibus, nulla currit præscripto, secundum Bal. in d. l. fin. supra qui accu. & Spe. ibi & supra. & Ang. in l. diuus. ff. de re iudi. Sed quæro quanto tempore durat accusatio, quo ad effectum publicationis bonorum. Dic, ꝙ quinquennio tantum. Casus est mirabilis, secundum Ang. in l. cognitio. ff. ad Sil. quod intellige secunda accusatione finita, non potest agere fiscus contra hæredem damnati actione ciuili, petitione hæreditatis, l. 1. sup. de his quibus, vt indi. & durat per 20. ann. l. Caius. ff. ad Sil. & ad d. l. in cognitione. uide glo. hic, & tene, menti. d. Spec. in tit. de sen. §. restat. versi. si verò. el. 2. ubi tenet, quòd querela falsi non limitatur 30. ann. vt dicitur hic, sed durat perpetuò in casib. no. & per Ange. in l. diuus ff. de re iudi. & Doc. in c. licet, de prob.

Menoch. Gomes. §. pœnales. nu. 2. 10. item. sup. dicta in tit. de actio.

b Alex. Ad inquisitionem. Verum iuri inquirendi præscribatur 20. ann. adde quod Ang. in l. si vacantia. in fi. hanc gl. reprobat, per l. filiusfa. §. veterani. de procu. & dicitur ita audiuisse à Bar. facit l. quos prohibet. ff. de postu. adde tex. & gl. in l. fal si. inp. eo. & vide quæ dixi in l. ita demum, sup. de procu. & uide Bald. in repe. l. cum mulier in fi. solu. mat. Adde an sublato iure querelandi, sit sublatum ius inquirendi, Pet. de Anch. in consi. 190.

L E X XIIII.

Eum qui. Intellige hoc verum esse in eo, qui subtrahit testamentum; in eo vero, qui subtrahit aliud instrumentum non habet locum pœna falsi, nisi ex actis publicis subtraheret, vt l. Pau. in prin. ff. e.

L E X XX.

1 *Cautela, ꝙ quando accusatur de falso, dicatur scienter & dolosè.*

2 *Falsum accipitur tribus modis.*

Nec exemplum. Hæc est bona lex. Falsum non cõmittitur sine dolo. h.d. Vnde per hanc l. † mementote semper, quando facitis accusationem de falso, vt dicatis, scienter, falsè, & dolosè, verum tamen eo ipso ꝙ tu accusas eum de falso, videris dicere dolosè, quoniam aliter non est falsum. Vnde natura verbi prolati, qui cum de falso petit puniri, hoc includit, ꝙ dolose fecerit. [a] Et ideo pro eius declaratione, debes scire, † ꝙ falsum accipitur trib. mod. [b] Vno modo largè & largissimè, & hoc modo omne non verum, est falsum ſm Dialecticos, vt l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Alio modo accipitur falsum non ita largè, & hoc est omnis immutatio veritatis, vt in Auth. de instr. cau. & fid. §. 1. & hoc etiam modo non dicitur punibile falsum, nam ſm hoc omne mẽdacium esset falsum. quod non est verum, vt l. quid sit falsum. ff. eo. Tertio modo sumitur falsum. s. illud, quod incidit in aliquod capitulum l. Cor. de fal. quod patet. ff. ad l. Cor. de fal. per totum. Hoc probatur. in d. l. quid sit falsum. Ita debetis intelligere hanc legem.

ADDITIONES.

a Ale. Dolosè fecerit. Adde quod not. Bar. & quod dixi in l. 1. §. non autem. ff. si quis test. lib. esse ius. fue. non tamen in dubio præsumitur commisisse falsum faciendo, vt dixi post Bar. in l. si quis obrepserit. ff. eo. Item quod no. Bal. in l. cum donationis. ff. de transa. & idem dicit Bal. in l. fi. sup. ad l. Aquil. quod probato damno, satis est probata culpa dantis damnum.

b Ale. Tribus modis. Quot modis dicatur falsum, adde tamen quod quasi falsum non requirat dolum l. diuus. la 1. & ibi Barto. ff. eo. & vide in d. l. quid sit falsum.

L E X XXI.

1 *Statur dicto notarij super scriptura, & quod fuerit per ipsum confecta, quando de hoc dubitatur.*

2 *Tempus commissi delicti inspicitur in modo procedendi.*

Si quis Decurio. [a] Dignitas superueniens non excusat notarium à tortura in q. falsi, vbi expedit. Item per notarium fides scripturæ imponitur. h.d. Not. hunc finem, quem intellige, quod † scriptura notarij [b] probatur per ipsum solum notarium, quando habet debitam formam. s. testes, & alia. & solum dubitatur, an sit scriptura notarij. Ita intelligit Rich. Mal. & ita etiam videtur sentire ista gl. Not. etiam, [c] quod licèt superueniat dignitas, tamen † quantum ad modum procedendi inspicitur tempus, quo est commissum maleficium. Dixi in l. 1. ff. de pen.

ADDITIONES.

a Ale. Si quis Decurio. Vide quod in materia huius l. dixi post Bar. in l. impuberi. §. 1 de fal. & quod no. Bar. in l. vniuersas. hic alle. in gl.

b Alc. Scriptura notarij. No. quando notarius possit torqueri, si dicit se amisisse protocollum. uide Bal. in Aut. de fide instr. ver. quæro dixi, &c.

c Ale. No. etiam. Adde, quod Bald. de pace. Const. in ver. In nomine Christi, dicit, si Antiani alicuius Ciuitatis iurauerunt tenere aliquam credentiam, & aliquis eorum reuelat in damnum Communitatis, quod debet ab officio remoueri, & quãdocunque imponitur hæc pena remotionis durante officio, potest agi de crimine. Nam si expectaremus finem officij. fieret amotio vt sup. ad l. Iul. repe. l. iubemus. Quæ autem dicatur credentia, dixi in l. Lucius, de fideiuss. Et ad prædicta benè facit tex. no. & ibi Bal. in c. 1. quib. mod. feud. amit.

L E X XXII.

Vbi falsi. In quæstione falsi, vtrique parti incumbit onus probandi, & eius pena est pena mortis, vel deportationis. hoc dicit.

L E X XXIII.

1 *Falsitas commissa debet alicui nocere, vt quis in penam falsi incidat.*

2 *Falsitas vt puniatur, sufficit, quod noceat, quo ad semiplenam probationem, vel aliquale indicium*

Testis deponens non iuratus, vel die feriata, an possit de falso condemnari, remissiuè.

Damus. Quocunque modo falsum committatur, potest de eo ciuiliter, & criminaliter agi. h.d. hæc l. cum sequen. No. tex. ibi, rõnes priuatas. Vide gl. super hoc verbo. Ex hac gl. cũ tex. no. duo. † Primo ad hoc vt quis incidat in penã falsi, requiritur qd illud falsum, qd fecit, alicui noceat, [a] Secundo no. qd sufficit qd noceat, † quo ad semiplenam prob. vel ad aliquale indiciũ, vt hic

ADDITIO.

a Ale. Noceat. Adde, quod licèt non noceat, sufficit quod potuerat nocere, l. si falso, supra eo. & in l. qui volunt sup. eo. & hic adde tex. & ibi Bart. in l. 1. § in rationib. ff. eo. & uide Bal. in addi. Spe. in tit. de accu. sent. uide ſmo. in l. 2. ff. quemadm. testa. aper. Adde quod Pa. de Ca. consi. 101. consuluit per hanc glo. quod falsificans postas libri sui priuati, non sit puniendus. Cui adde falsificantem priuatam scripturam, Bal. consi. 123. lib. 1.

Parif. Alicui noceat. Vide Soc. consi. 104. & consi. seq. Pa. de Ca. consi. 152. Ale. consi. 79 & cons. 78. vol. 1, Gand. in tract. malefic. in tub. fal. Fel. in c. secundo, extra de præscript.

hic vides. Quod facit ad q. vtrum testis, qui deposuit non iuratus, dic seriato, ita quod non valeat eius dictum, possit condemnari de falso. De quo plenè dic, vt l. si quis legatum, in princ. ff. eod. quod tene menti, &c.

a *De his, qui sibi adscribunt in testa.* a *Rubr.*

A D D I T I O.

a Barb. Testamento. Et uide cons. Bar. incipiens. Quidam filiusfam. presbyter, ad scri pht suo parti legatum, notarius existens. vide pro isto tit.

LEX PRIMA.

a Quanquam. a No ex hoc titu. quod notarius non potest conficere instrumentum ad sui vtilitatem, quod tene menti.

A D D I T I O.

a Ale. Quanquam. Adde Bar. in l. si filius. §. sequens, & in l. si pater, in fi. ff. de fal.

De falsa moneta. *Rubr.*

LEX II.

a SI quis. a No. tex. istius l. in fi. qui dicit, quod ętas pu pillorum quicquid vidit ignorat. Item not. ex gl. q ille potest cudere monetam, qui habet ex priuilegio Principis, & fortè illud priuilegium concessum priuatis, non valeret, sed solum concessum Com munitatib. ideo illi de Florentia quia faciūt cudi florenos, nō possunt.

A D D I T I O.

a Ale. Si quis. Hæc lex est notabilis, ideo ad multa signatur, maximè ad id, quod no. Bar. in l. 1. de fabr. li. 1 2. Sed an alchimista puniatur. Vide And. de Iser. & Baldo c. 1. quæ sint regalia, & ibi etiam refert Old. consuluisse, qua si expenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliis falsificationib. non punitur, & unde io c. quan to, de iureiur.

Ad legem Iuliam repetundarum. *Rubr.*

LEX VNICA.

a TVnius. a Vides ergo quomodo teneantur iudices pro officialibus suis, vel pro fami lia sua, dixi tibi s. de assessori. in l. si post depositam. Dic vt ibi, & l. cum si exhibuissent. ff. de pub. quod no.

A D D I T I O.

a Ale. Vt vnius. Bar. in l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. alle l. si. huius ti. iuncta l. merito. ff. pro socio.

Quando ciuilis actio criminali praeiudicet. *Rubr.*

LEX VNICA.

1 *Actio criminalis quae dicatur, & quae ciuilis, & quomodo intententur.*
2 *Actio ciuilis ex delicto, quando dicitur prosequi rem familiarem, quando aestimationem damni, & quando vindictam.*
3 *Actio ciuilis & criminalis quando competunt alicui, quibus casibus possit eligendo ciuilem, praeiudicare criminali.*
4 *Actio ciuilis & criminalis quādo possint simul & semel codē libello intētari.*
5 *Actione ciuili intētata, quādo postea possit criminalis intentari, vel econtra.*

PLerisque. Diuidit in duas partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo illud exemplificat per multa exempla. Secunda ibi, sic denique, & breuiter hoc intendit. Quando ex vno facto oritur criminalis, & ciuilis actio, q prosequitur rem familiarem, pōt actor intentare vtramque non simul, sed vnam post aliam. h. d. Ad cu-
1 dentem huius l. debes scire tu iuuenis, q † actio criminalis dicitur illa, per quam venit applicandum aliquid fisco, vel vindicta in corpus, ita q parti nihil applicatur. Actio ciuilis est illa, per quam aliquid petit applicari parti, vt ff. de sepul. viol. l. 1. §. & quod ibi no. Item
2 debes scire, † q actio ciuilis, quæ ex delicto descendit, quinque dicit
a prosequi rem familiarem, quando est † in veram opi. qn agit ad esti manonem alicuius damni, vel interesse, licèt illud duplicetur, vel quadruplicetur, nō curo, exemplum in actione furti, nam in actione furti duplicatur æstimanio rei, vel interesse. Item in actione l. Aquil. & simili. Quandoque prosequitur vindictam, vt quando petit ad æstimationem iniuriæ, vt in actione iniuriarum, vel sepulchri violati: licèt enim ille, q recipit alapam, nullum passus sit dam num tamen agit iniuriarum, ad vindictam iniuriæ suæ. Hoc præmisso venio ad casum. In hoc principio oppon. & videtur, q vna actione electa non possit tedire ad aliam, vt l. prætor edixit. §. 1. ff.
b de iniu. Sol. Quando ciuilis b & criminalis competunt ad vindictā, tunc vna electa non potest redire ad aliam, vt ibi: sed quando vna competit ad vindictam, alia prosequitur rem familiarem, tunc lex nostra procedit. Sed contra hoc oppon. ff. de pub. iud. l. interdum. Sol. hæc est vera, licèt vtraque possit intentari, tamen non simul, sed post vnā intentatam, potest rediri ad aliam. Tria ergo habes
3 in summa colligere ex lege ista, & ex ista materia. Primo, q † est in electione actoris quam eligat prius, ciuilem, an criminalem, vt hic, quod est verum præterquam in l. Corn. de sica. & in actione iniuriarum. Non enim debet prætor permittere, vt prius proponatur actio iniuriarū, per quam præiudicaretur legi. Corn. de sica. vt l. prætor edixit. §. 1. ff. de iniu. secundum lac. de Arc. licèt gl. ibi aliter intelligat. Item prædicta sunt vera, quando duo iudicia mouentur ab eodem: secus si vnum, ab vno, aliud, ab alio. Tunc enim non est locus electioni, sed præfertur actio criminalis. Et ista est materia l. fi. §. de ordi. iu. Item prædicta sunt vera, quando criminalis & ciuilis proponuntur per se principaliter, secus si vna principaliter, alia in cidenter, nunc ista est materia. l. 1. & 2. ff. de orig. iur. s. de adul. l. quoniam, & ad l. Fla. de pla. l. præses. Secundo habetis notare ex l. ista, &
4 ex eo quod dixi s. in sol. contrariorum, q † ciuilis, & criminalis non possunt intentari simul, & semel, in eodem libello, quod intel lige verum, quando vtrumque petitur per modum actionis principaliter intentatæ: sed si aliquis accusatur criminaliter, & per iudi cis officium petitur restitutio rei, ex æquitate posset hoc fieri, vt l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & l. 1. §. dicam. ff. fini. reg. Dui ple-
5 nè in l. defuncto. §. 1. ff. de publ. iud. Tertio no. q † post intentatum vnum ex istis iudiciis, potest aliud intentari. Quod intellige verū, si primum iudicium sit finitum abolitione, vel sententia condemnatoria: sed si esset finitum per sententiam absolutoriam, tunc fuit opi. inter Pla. & Gl. nostros, Dy. tamen in c. nullus pluri. extra. de reg. iur. li. 6. & in codē omnes Doct. Moderni videtur distinguere. Aut absolutoria est lata super facto, & parit exceptionem rei iudi. in alio. Aut super iure, & tunc secus. Quod dic, vt plenissimè istam materiam tractaui in l. 2. §. 1. ff. vi bo. rap.

A D D I T I O N E S.

a Ale. Rem familiarem. Quando actio ciuilis descendens ex delicto dicatur prosequi rem familiarem & quando vindictam, per Bar. in l. 5. ff. de iniur.
b Ale. Quando ciuilis. Quando actio ciuilis concurrat cum criminali. vide per Bar. 10 l. 2. circa prin. ff. vi bo. rapt. & in l. pe. ff. de calum. & uide casum in l. 1. sup. de iudi. per Bal. vbi quid iuris si pars pœnæ applicetur fisco, & pars parti an possit cumulari? per Sal. in l. si quis ad se fundum. sup. ad l. Iul. de vi.

De iniuriis. *Rubr.*

LEX V.

Si non conuicii: Hęc est bona lex, & Doc. Vltramon. repetierunt hanc l.

LEX VIII.

Dominum. An in actione iniuriarum habeatur ratio damni, & qualiter, est materia huius l. non tamen dico hic, quia tempus non patitur.

LEX IX.

1 *In causa criminali procurator admittitur pro persona Illustri.*
2 *Procurator non admittitur, vbi pro delicto imponitur pœna pecuniaria, vel corporalis, alternatiuè.*
3 *Sententia, quando non potest cadere in procuratorem, profertur in dominum absentem.*

Si quando. Hæc est notabilis lex. Personæ Illustres, siue agant, siue conueniātur actione iniuriarum ci-
a uiliter, vel criminaliter, pñt causam exercere a per procuratorem,
1 ipsi tamen se inscribent, & in eos fertur sententia. l. d. Primo † ex
b hac l. habetis, b q ad crimen priuati iudicii prosequendum, non admittitur procurator regulariter, fallit in Illustrib. personis, vt hic videtis, & sic l. pe. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. q dicit non admitti procuratorem ad crimen publ. iudi. prosequendum, supplet per istam. Secundo no. q licèt in causis criminalib. procurator ad
c mittatur, qñ imponitur c pœna relegationis, vel fustium castigatio,
2 vt plenè no. in l. seruum quoq;. §. publicè. ff. de procu. tñ † qñ impo-
d nit pœna pecuniaria, vel relegationis, seu alia corporalis d alternatiuè tunc non admittitur procurator. Hic est casus hic, coniuncta l. fi. ff. eo. Nam pro iniuria imponitur pœna relegationis, vel fustium castigano, & tñ non admittitur procurator, vt hic videtis, quotidie occurrit in statutis: sic eo ipso quod possibile est ex delicto seq pœnam maiorē relegatione, non admittitur procurator, vel aliquam afflictiuam pœnam in corpore nō potest exercere procura
3 tor, vt hic, coniuncta l. fin. ff. eo. No. vlt. quod † quando sententia non potest cadere in procuratorem, profertur in dominum, licèt absentem. quod plenè habuistis s. de procu. l. nihil. & l. 1. s. de sen.

A D D I T I O N E S.

a Ale. Causam exercere Per gl. & Bar. in d. §. ad crimen.
b Ale. Hac l. habetis. Per Bar. in l. a. de publ. iudi.
c Ale. Imponitur. Et uide per hanc l. quæ dixi in l. 1. ad fi. ff. ad Turpil.
d Ale. Alia corporalis. Qualiter loquatur Bar. in l. pe. §. ad crimen.

De famosis libellis. *Rubr.*

LEX VNICA.

Si quis. Hic vide, quod hic puniuntur minus consocii, & pæ nitiepes quam ipsi principales. De quo hic per Cy. & ego plenissimè, in l. si is qui opem. ff. de furt.

De

De his, qui latro.occultaue. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a Eos qui. Not.hanc legẽ,& tenete menti a quotidie cõtin git,& totus iste tit.practicatur plenissimè.

ADDITIO.

a Alex.Tenete menti.Vide Bar.in l.1.ff.si quis ius dicen.

De requirendis reis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a Cum absente. a Hæc est no.l.& totus iste tit.& no.si ex hac l.habes, qđ si exbannitus mori tur intra tempus banni,vires banni totaliter euanescunt.h.d.

ADDITIO.

a Alex.Cum absente.Adde l.1.& ibi Bal.ff.eo.

LEX II.

Quicunque. No.quod de iure cõi bannitus,etiam elapso termino banni,non habetur pro cõfesso,licet secundum ista statuta ciuitatum Italię seruetur contrarium.Dixi in l.diuus.§.sic & diuus Pius.ff.de custo.reo.

LEX III.

In pecuniarijs. Sola citatio & libelli oblatio in causis pecuniarijs non infamat,in crimina a libus infamat de facto.h.d.hæc tota no.lex a No. quod dixi in summario. Veruntamen gl.tua intelligit, quod etiam quando accusatio ciuilis est proposita, quæ infamat de facto, quod videtur contra mentem huius l.quia secundum gl. nulla esset differentia inter ciuilem,& criminalem,quòd videtur velle iste tex.

ADDITIO.

a Alex. No.lex.Facit quod absens condemnatus, non efficiatur infamis,de quo per Spe.in tit.de sent.§.j.ver.quod de illis.& per Bar.in l.ictus fustium.ff.de infa.

De quæstionibus. *Rubrica.*

LEX VII.

a Milites. Not. quòd milites non sunt torquendi a etiam indicijs præcedentibus.Ego semel dicebam,cum vnus Potestas miles, vocatus esset ad syndicatum, & probaretur delictum contra eum per indicia,volebant syndici eum ponere ad torturam. dixi quod non poterant,vt hic,& j.c.l.à diuo Marco.

ADDITIO.

a Alex.Torquendi Idem in Doctore,vt no.Bart.in l.1.de aduo.diuer.iud.& Cy. hic, uide per Cy.in l.4.ad l.Iuliam maie.& gl. Idem in homine decrepitæ ætatis, l.3. §.agitur.ad Sy.l.An aũt miles pro debito possit capi,vide Bal. in l.j.in fi. qui bon. ced.poss.& quid in milite nostri temporis, vide in tract. de quæstio. per Bar. & Pau.de Leaza.per Salv.in l.j.sup.de iur. & fac. igno. & ibi scripsi post Cyn. Item clericus non potest torqueri nisi sit infamatus,& vide Ant.de But. & quasi omnes in d.c.de deposito. Item impubes leuius torquetur. glo.est & quod ibi no. Bal.in l.si quilibet.alias in l.cum secundis tabulis.ff de his quibus, ut indig. vide Bar.in l.de minore.in princ.ff.de quæstio & vnam differentiam inter clericum & militem,vide per Abb.in c.1.de cle.ægro.

Menoch.Marsi.sing.556.

LEX XIIII.

Seruos. Argumentum est l. ista,quod familiaris quondam non possit testificari pro domino , quod dixi in l. 1.§.diuus.ff.eod.tit.

De abolitionibus. *Rubr.*

LEX II.

1 *Abolitio non conceditur,nisi causa cognita.*

2 *Iudex super accusatione,licèt accusator ei renunciet,põt veritatem inquirere.*

a 1 2 ABolitio. a No.ex hac l dno.Primo, quod† abolitio nõ pceditur,nisi causa cognita.Hoc videbitis plenius j.proxi. † Secundo no. q licet pars accusationi renunciet , tamen iudex pro officio suo potest perquirere veritatem super ipsa accusatione, vt delictum puniat . Et per hoc ego dicebam in qõne , quam semel disputaui, quod licet accusator non producat testes . iudex tamen potest ex officio suo testes producere ad inquirendam veritatem. Hoc plenè dixi in illa q. quæ incipit , Iudex maleficiorum , quam posui in repe.quam feci d.l.4.§.hoc autem iudicium. ff.de dam.infec. Dixi in l.si non defendatur.ff.de pœn.& l.ti.ff.de quæst.

ADDITIO.

a Alex.Abolitio.Ad intellectum huius legis,vide Bar.in l.transigere. sup. de transa. & dixi,in l.1.circa prin.ff.de min.Facit quod dixi in l.libello rum. §.fi.ff.de accu sa.& Bar.in l.si maritus.§.negauerit.ff.de adulte.Et quotuplex sit abolitio, no.s. q.1.c prohibetur.

LEX III.

a Fallaciter. a Not.hunc tex.ibi, si autem testibus. qui est singularis, qui punit melius delicta in quibus ex vtraque parte requiritur probatio, quàm alius de mundo.

ADDITIO.

a Alex.Fallaciter.No.ex isto tex.ibi,reorum consensu,quod in criminalibus iudex non debet sequi reorum consensum . Secus in ciuilibus , vt l.si negauerit . ff. de adul.alias l.si conuenerit.ff.de re iudi.Et quotuplex sit abolitio ,no.in l.si conuenerit,& ibi per Bar.ff.de re iud.Tex.est sing.quem alle.gl. in l.qui accusare. sup. de eden.Vide tex.& ibi Bar.in l.vbi.sup.de fal.& uide hic Iac.de Bel.

Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur. *Rubr.*

LEX II.

1 *Instantia perempta,superest officium iudicis ad condemnandum partem in expensis.*

2 *Pœna à iure imposita,si non cadit in certam personam, alteratur & imponitur alia.*

3 *Iudex potest dare partibus inuitis dilationem.*

a 1 NOuerint. a No.ex l.ista primo, quod † finitio tẽpore instãtię,adhuc superest iudicis officium ad condemnandum partem in expensis. Vide tex.ibi,quo &c. vidistis in l.properandum §.illo.supra 2 de iu.& infra,l.proxi.Secundo no.quod † quando pœna,quæ à iure imponitur , non cadit in certam personam , potest alterari , & imponi alia. Tex.est expressius in l. hoc accusare . §.omnibus.in fi. ff.de accus. Tertio no. quod quando iudici videbitur , ipse potest 3 partes vrgere,vt causas in iudicis notionem deducant, & † sic potest dare partibus inuitis dilationem.de hoc tetigi j.de dila. l.j.Gl. inducit hanc l.ad qõnem,an infamis possit iterum infamari,vel excommunicatus iterum excommunicari.De hoc vide in vlti. gl.extra,de iud.non recordor in quo c.est in c.ita quorundam.

ADDITIO.

a Ale.Nouerint.Et qualis sit & quanta instantia criminalis,vide Archi.in c. fœlicis, de pœ.in 6.& gl.3.de iud.Et quid de iudice inquirente, vide Bal.in l.properandum.in prin.supra de iudi. & Cy.hic,& quod no. Bar.in l.querela . supra de fal. in ver.3.no.uide Bar.in l.de pupillo.§.si pluribus.de oper.no.nun.

Ad Senatusc.Turpil. *Rubr.*

LEX III.

a Quamuis. a Remissio criminis non infringitur fide non seruata.h.d.hæc no.l. De hoc dixi in l.si vnus, §.pactus.ff.de pac.

ADDITIO.

a Ale.Quamuis.Vide quod qui est solitus facere falsas accusationes , vltra pœnam de qua hic,punitur abscissione linguæ,Bal.in l.data opera.sup.qui accu.

LEX V.

Si fœmina. No.hic gl.quis dicatur prosequi suam, vel suorum iniuriam.& est glos.2.huius l.quam tene menti perpetuò.De hoc habes tex.ff.de accusationib.l.1.

De calumniatoribus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Calumnia. Hæc est no.l.domini , istud est verum,quando tractatur de punienda calumnia per offi iudi. Secùs si tractetur de punienda per viam accusationis principaliter propositæ.Ita tenet gl.

De pœnis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a Seruus. a Hęc est bona l.facit ad qõnem. Damnata est ciuitas,quod muri eius destruantur . Certè non sufficit nisi perpetuò stent destructi,per l.istam . Ita dicunt Doct.dixi plenè vobis.ff.eodem.l.fine præfinito . Circa quod vide quod no.extra,de consti.c.ex literis.

ADDITIO.

a Ale.Seruus.Adde tex.& ibi Bar. in l.fine præfini. ff. eo t. Ratio huius l.est per l.in tantum.§.vni.ff.de rer.diu.quæ est no.vide Bar.in l.si quo adulteri. sup. de adul. adde quæ uoluit Ang.

LEX XXI.

Ne diu. Hæc est sing.l.ponit vnum casum , in quo contra absentes peruenitur ad condemnationem in crimine capitali.

LEX XXII.

Sancimus. No.istam l. quæ facit ad statuta ciuitatis Florentiæ quæ dicunt, quòd cõsortes de domo teneantur pro crimine commisso ab vno de domo.

LEX XXIII.

Omnes. Tempus, quo quis stat in carcere, in exilio computatur. hoc dicit secundum vnam lectu. Vel alter,qui tempus compleuit in exilio, postea incarcerari nõ debet. hoc dicit ista lex.

De bonis proscri. uel damnat. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a SEruorum. a Argumentum quod si procurator alicuius damnatur ad mortẽ, debet differri executio donec domino reddat rationẽ. Facit ff. de lega. 1. l. seruo leg. §. pe. & ibi no. p Dy.

ADDITIO.

a Alex. Seruorum. Adde Bar. in l. fi. de publi. iudi. & in l. si seruus.

LEX III.

Si filius. Hic est no. casus, quod peculium castrense non publicatur. Quid aũt de aduẽtitio, an proprietas publicetur, dixi plenè in l. si finita. §. si de vect. de dam. infec.

LEX VII.

Si quis intra. Hæc lex docet qualiter res in inuentario debeant scribi. hoc dicit. quam legem vide, & tene menti.

LEX IX.

a Si quis. a Hęc est bona lex & notabilis, & no. istam legem in eo quod dicit, corporaliter tradidisse docuerit. ꝙ intellige, vt dixi in l. assiduis. ꝰ. qui pot. in pign. hab. Not. quòd mulieribus, & aliis debentibus recipere, debet solui statim, non seruato ordine iudiciario, dic, vt in l. res. ff. de iure fisci. Tertio no. quod hæc lex habet locum in rebus donatis post commissum crimen. Glo. tangit in l. res. supra, de dona. inter vir. & vxo. Ego plenissimè in l. post contractum. ff. de donatio.

ADDITIO.

a Alex. Si quis. Per hanc legem vide omnino Ang. in l. si marito. in prin. ff. sol. mat. & ibi adde Pau. de Cast. & vide gl. hic, & Cy. in prin.

De sententiam passis & resti. *Rub.*

LEX PRIMA.

a CVm salutatus. Quando ille, qui est damnatus restituiť, recuperat bona, a & famam, nisi aliud sit expressum specialiter in restitutione. sed si ei est concessa indulgentia, solum pœna remittitur: nam non recuperat bona, nisi aliud sit expressum in indulgentia. hoc dicit vsque ad fi. nisi quod variantur termini. Materiã harum legum tractabo ĩ. eo. l. fin.

ADDITIO.

a Ale. Recuperat bona. Limita nisi bona essent in aliũ trãslata, quia non videtur restitutio ad illa. Ita dicit Bart. limitando istam legem in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. quod intelligit Bar. in e. q. esse idem, quod in hac l. si sit restitutus per Commune. ibi vide post Bar. & ibi dixit Ang. quod nullo modo etiam recuperat fructus perceptos ex bonis, etiam non alienatis, vt est tex. singularis secundum Ang. ibi in auth. idem de Nestoria. C. de hær. & idem tenuit Bal. in c. domino guerram. in tit. hic finitur lex Cõra. vtrum restitutio possit expressè concedi quo ad bona alienata. vide aliquid per Bal. in l. Gallus §. & quid si tantum, de libe. & posthu. & Bart. in l. quicunque. C. de fide instr. & iu. ha. fis. lib. 10. per Bal. de pace Constan. ver. pen. cum seq.

LEX XIII.

1 *Patre deportato restituto, filius quando reincidat in eius potestatem.*
2 *Filio in potestate datur tutor propter malos mores patris.*
Patri dilapidanti bona filij quando interdicatur administratio bonorum filij.
3 *Patre mortua uxore, si incipit malè uti substantia, & an filius habeat remedium l. vbi adhuc. remissiuè.*
4 *Restitutio tantum restituit, inquantum id, aduersus quod restitutio petitur, abstulit.*
5 *Testamentum filij patre restituto, non tamen reuerso non ualet.*
Pater improbatæ uitæ non potest filio impuberi substituere pupillariter.
6 *Testamentum filij, qui mortuus est antequàm restituatur pater, patre restituto, an extinguatur. & nu. 8.*
7 *Banniti restituti, an recuperet bona alienata.*
9 *Testamentum filij capti ab hostibus, an extinguatur, si filius decessit antequàm pater reuertatur.*
10 *Fictio, qua retrotrahitur, non requirit duo extrema habilia in his, quæ fingit per quandam consequentiam.*
11 *Statuto stante, quòd banniti rebanniantur, istud rebannire habetur pro restitutione.*
12 *Statutum quando possit famam restituere.*

In quæstione. Lex nostra est difficilis. Primo ponit vnam quæstionem. Secundo ponit aliã, ex cuius determinatione apparet solutio primæ. Tertio ponit aliã. Quarto ponit aliam quæstionem. Quinto & vltimo ponit vnam conclusionem vniuersalem ad præcedẽtia. Secunda ibi, remotis. Tertia ibi, ita tamen. Quarta ibi, quibus. Quinta ibi, ideoq; tantum. Breuiter hoc intendit. Vltima voluntas filij facta patre existente in deportatione, irritatur patre restituto, quia in eius reincidit potestatem. Secus in contractibus inter viuos & tutelæ datio cuanescit, si pater habuerit bonos mores, aliàs secus, & quod abstulit deportatio, hoc restituit restitutio. hoc dicit. Prima particula legitur tribus modis, pone secundum lect. Ioã. ꝙ loquitur de testamento facto per filium, patre existente in deportatione. aliàs lect. examinabo circa contrariũ. ibi, fecisse. subaudi dubitatur, an restituatur. Respõdet, quod non, quia reincidit in potestatem, vt patet in q. seq. Sequitur, & remotis Vlpiani. Ad euiden. huius secundæ partis præmitte, quando testator reincidit in alterius potestatem, testamentum euanescit, vt Inst. quib. modis testa. infir. §. alio. Hoc præmisso, forma casum sic. Ad determinationem præcedẽtis quęstionis est necesse quod sciamus vtrum patre restituto filius reincidat in potestatem. Ad quo respõdet Imperator quod sic, remotis opi. Ex hoc apparet solutio quæstionis propositæ, quod testamentum filij irritatur, vide literam. Sequitur, ita tamen vt gesta. In hac tertia parte sic forma casum. Vidi quod testamẽtum irritatur, qd de ꝯtrahẽtes inter viuos factis à filio, illo medio tempore? Respondet Imperator, quod illi contractus non irritantur, si filius erat maior ætate, quia pro certo, illo medio tempore filius erat sui iuris. Nec est dicendum, quod status eius esset in pendenti, illo medio tempore, sed si filij essent minores, tunc possunt irritari de iure ex beneficio, quod concedetur minoribus. h. d. vide literam. Sequitur, quibus &c. & ista quarta pars est clara. Sequitur, ideoque tantum. Hic incipit quinta particula, quæ est clara. Ad primam partẽ oppo. quod ibi, quæstio, quæ proposita est de testamento, non soluitur, quare malè contra primam constitutionem. C. §. quibus. Huius timore legitur istud principium tribus mod. Vno modo, quod hic loquitur de testamento facto per filium post reuersionem patris, & ista lect. tangitur in 3. gl. paruula, & fuit additio. vnde libri antiqui non debent eam habere, & est super ver. remanente. Secundum istam lectu. apparet solutio manifesta, quia testamentum factum ab eo, qui est in potestate alterius, non valet, vt l. qui in potestate. ff. de testa. & l. pe. ꝰ. qui test. fac. pos. Hæc lex nõ placet. Primo, quia non habet dubium. Secundo, quia totus tex. qui sequitur, videtur dubitare de his, quæ fecit filius illo medio tempore, quo pater erat deportatus. Præterea videtur contra tex. hic, qui dicit, fecisset, quod est temporis præteriti plusquam perfecti, & tex. ibi dũ dicit, redeunte, quod est temporis præsentis, ergo innuit, quod cum pater reuertebatur, erat factum testm̃, & illa lect. est verior. Sed adhuc remanet contrarium: quia ista quæstio nõ videtur solui in tex. In hoc sunt duæ opi. Vna fuit Iner. & Cyn. qui dixerunt quod respondetur ibi, ita tamen, vt gesta, &c. Et sm hoc qõ soluitur, quod patre restituto, testamentum remanet validum. Ista opi. non est vera, quia testatore reuertente in patriam potestatem testm̃ extinguitur, vt Inst. qbus mod. testa. infir. §. alio. & ꝰ. dixi. Preterea, non potest dici, quod in ver. ita tamen, soluatur hæc quæstio. Nam ibi dĩ, gesta per filium: sed verba gesserunt, non pertinent ad ius testandi, vt l. verba cõtraxerunt. ff. de verb. sig. Vnde superuenit opi. Io. Teutonici, qui testm̃ dixit irritũ, & sic ad qõnem propositã tacitè rñdetur per solutionem secũdæ qõnis, dum dicit quod reincidit in potestatem, vt ꝰ. dixi, ponendo casum, & ista lect. est vera. Ad secundam particulam opp. quòd filius non reincidat in potestatem, vt ꝰ. e. l. insulam Sol. Ibi fuit concessa indulgentia, hic restitõ. Sed ꝯ hoc opp. de vlti. parte huius l. ibi, ideoq; tm̃ ad restitutionem indulgentia valeat. Gl. exponit ibi, indulgentia. id est, in integ. restõ. Vel dic, quod vtrumq; expressit ibi Imperator, s. indulgeo restituendo te in integ. vel indulgeo & restituo. Et pro huius declaratione 1 dicas, † quandoque Imperator concedit simpliciter indulgentiam, tunc filius in potestatem non reincidit, vt supra eo. l. insulam. Quandoque concedit indulgentiam cum aliquo adiuncto, & tunc eatenus vltra indulgentiam extenditur, quatenus adiunctum importat, vt supra eod. l. pater. Quandoque Imperator restia tuit, a & tunc aut concedit restõnẽ simpliciter, & omnia restituta videntur, vt ꝰ. e. l. 1. Aut restituit cũ limitatione & catenus restringitur restõ, quatenus importat limitatio, vt supra eo. l. 1. Quãdoq; Imperator concedit indulgentiam & restitutionem, tunc omnia vñr restituta, vt hac l. nisi aliud si expressum. Venio ad tertiam partem, dr̃ hic, ꝙ filius erat sui iuris, & status eius non erat in pendenti. contra Inst. quibus mod. ius pa. po. sol. §. sed & si ab hostibus. Solutio. Dico quod status filij non potest esse in pendenti respectu præsentis status, quia vel est sui iuris, vel in potestate. Sed respectu eius, quod euenire potest, potest esse in pendenti. Nam potest esse dubium vtrum pater captus ab hostibus reuertatur, vel non. Vtrũ autem aliud possit esse in pendenti, & qualiter, dic vt l. vsusfructus. ff. de stipula. seruo. & l. fina. commu. prędior. Venio ad quartam particulam, hic dicitur quod filio deportati datur tutor, ꝯ in l. mutuo

ADDITIO.

a Alex. Quandoque Imperator restituit. Not. differentiam inter indulgentiam, & restitutionem. Et adde quod aliud est Principem liberare aliquem à pœna, seu indulgere ei pœnam, & aliud ipsum restituere, quia primo casu non recuperat bona, secundo sic, vt hic. & de generali abolitione, l. pen. & fi. iũcta l. 1. & 2. sup. eo. Et idem tenet do lo. in l. si marito. in prin. ff sol. mat. & vide omnino. Bart. in l. 1. §. si quis vlt. ff. de quæst. & quod ibi dixi. Quid si notarius fuit depositus ab officio. vide Bal. in l. nihil. de manumiss. Et no. differentiam inter indulgentiam, & restitutioné, vide Bal & Imo in l. liber homo. §. si hæres, Instit. de hęre. instit.
* Menoch. Cur. sen. consi. 50. col. fi. in fi. Maria. Soci. sen. consi. 32. col. pen. in prin. lib. 1. & Ruy. consi. 86. nu. 6. lib. 5. Bolog. consi. 70. col. 2.

tuo.§.fi.ff.de tut.Soln.ibi loquitur in filio eius, qui erat captus ab hostibus cui non potest dari tutor, quia status eius est in pendenti respectu eius, quod euenire potest de iure communi, si pater reuertatur ab hostibus vel non. hic loquitur in filio depotrati, cuius status non dicitur esse in pendenti, quia pater eius non potest reuerti nisi ex speciali priuilegio, & speciali iure. s.priuilegio Principis, quia in his quæ fiunt ex priuilegio Principis, vel de iure speciali, non debet considerari quod euenire potest, vt l.4.§.1. de fideic. lib. Item cum non possit fieri nisi per vnum, s.Principem, reputatur impossibile, vt l.idem Iulianus.§.1.ff.de le.1. Opp. dr hic, quod † si pater non habet bonus mores, remanet tutor datus ei. Contra, ille, qui est in potestate, non potest habere tutorem, vt Institu. de tutel. in princ. sed ille filius reincidit in potestatem, ergo &c. Solu. Hic est casus singularissimus, in quo filius in potestate habet tutorem, nec credo quod sit alibi & hoc est propter duo. Primo, quia tutor fuit sibi datus tempore, quo potuit sibi tutor dari. Item quia pater non habet bonos mores, & dissipat bona filij. Sed si primum tantum interueniret, tutelæ datio euanesceret, vt hic dicitur, secus si secundum tantum, quia pater bona filij dilapidaret, si quidem dilapidatio est talis, quæ non impedit quin filius possit recuperare cum erit a patria potestate liberatus, puta, quia vendidit possessiones suas, quas postea filius poterit vendicare, tunc propter hoc patri administratio non interdicitur, vt l.1.supra de bon. ma. Sed si dilapidatio esset talis, contra quam filio non posset esse consultum, vt si in bonis filij esset pecunia, quam consumit, vel pateretur domos, & prædia filij destrui, vel vendi, vel annullari, tunc aufertur ei administratio, & daretur curator bonis filij, si esset filius minor, argumen. itimus l.& l.Imperator.ff.ad Treb. & l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.solut. matrimonio. Facit supra de bonis. quæ liberis.l.fin.§.sin autem patre. Ex hoc erigi quandam quæstionem, quam posui in repe.l.si constante, in principio.ff.soluto matrimonio cum quæritur, † an mortua vxore si pater incipit malè vti substantia sui filij, habeat remedium.l.vbi adhuc, & l.si constante. Dic vt ibi. Per hunc etiam no.tex.dico in materia pupillaris substitutionis, quod si pater non habet bonos mores, sed est improbatæ vitæ, non potest filio pupillariter substituere. Si enim ei denegatur pupillaris administratio in vita, quæ est minor, multo magis denegabitur sibi ne ei faciat testamentum in morte. Dic vt ibi dixi in l.2.de vul.& pup. Venio ad vltimam partem, ex qua nota. quod † semper restitutio tantum restituit, quantum id, aduersus quod restitutio petitur, abstulit. Facit ad hoc.ff.de procurato.l. qui proprio.§.item quæritur, & quod ibi nota. Non habetis hic alia circa contraria. Venio ad quæstionem, quæro quid si filius fecit testamentum, postquam pater est reuersus. Respondeo non valet ab ipso initio, vt s.dixi. Quæro quid † si filius fecit testamentum postquam pater est restitutus, antequam tamen reuertatur. Respondeo, quod non valet, quia statim ipso patre restituto recuperat Ciuitatem, & filius reincidit in suam potestatem. Sicut enim sententia deportationis secum trahit executionem in adimendo, vt l.quidam.ff.de pœnis. ita restitutio trahit secum executionem in restituendo, vt supra eodem l.3.in fine. Et puto quod ille qui sic restituitur, statim etiam antequam ad eius notitiam peruenìat, sit restitutus, sicut dicimus in libertate data per testatorem, vt l.eius qui in prouincia.§.fi.ff.si cer.pe. Quæro quid † si filius, qui fecit testamentum, moriatur antequam pater restituatur, deinum pater restituitur, an testamentum extinguatur. Glos.dicit, quod non extinguitur, nisi in aduenotijs quo ad vsumfructum, vide glos.4.in fine. & etiam glo.aliam magnam, quæ incipit, quid de testamento. Ex eo quod gl.dicit, præterquam in vsufructu. videtur velle quod talis filij testamentum in profectitijs nullo modo valet, quia in eis est eadem ratio, quæ in vsufructu aduentitiorum. Contrarium gl. huius. videtur velle alia gloss.in l. Gallus.in §. & quid si tantum, in fi.gloss.mag.ff.de liber.& posthumis. Pro declaratione huius gl. & quæstionis, habemus videre quod dictum est in hac l.& supra.in pluribus legib.s.quod deportatus restitutus recuperat bona, an hoc sit verum in bonis, quæ sunt alienata. Ista quæstio erit multũ vtilis, & quotidiana, † propter exbannitos, qui toto die restituuntur, an recuperent bona alienata. Certè casus videtur quod non, quia ille qui emit à fisco nullo modo potest inquietari, vt l.bene à Zenone, supra de quadri. præscr. Et idem videtur in Ciuitate alienante. Nam constat, quod Ciuitas interim dum ille erat exbannitus, legitimè possidebat bona, & legitimè vendidit, & habeatur interim tanquam hæres, vt l.tutoris.supra ad l.Iul.de vi. Sed ille, qui emit ab hærede, vel saltem à bonæ fidei possessore, non potest inquietari, vt l.sed & si l.§.item si res distraxit.de petit.hære.ergo &c. Istud verum puto, quod bona non possit recuperare à possessoribus, sed debet recuperare a fisco, quatenus est locupletior effectus, sicut dicimus in bonæ fidei possessore hæreditatis, vt in d.§. item si res distraxit. Bona vero, quæ in eadem causa remanent nõ alienata, ista recuperat per restitutionem, vt hac l. in fine. supra eodem l.1. Hoc præmisso ad quæstionem propositam, dico, quod † in bonis castrensibus, vel quasi, sine dubio non irritatur testamentũ filij, quia etiam si viueret in potestate, posset testari. In aduentitijs vero quæ ipsi filio obuenerunt post patris deportationem, similiter non irritatur testamentum, quia per deportationem pater illa aduentitia non perdidit, sed non acquisiuit, & aduersus non acquisita restitutio non porrigitur. Ita potest intelligi gloss.in d.l. Gallus.§.& quid si tantum, in fi.glos.maximæ, cum restitutio non fingatur retro, vt infra dicam. Si verò sunt aduentitia, quæ erant quæsita ante deportationem, vel profectitia, tunc si quidem per testamentum sunt translata in alium iure hæreditario, pater reuersus recuperat, quia illa non videntur alienata, sed videntur remanere in eadem causa, in qua primo erant, cum hæres ille succedat in locum primi. Si vero erant alienata alio titulo, tunc puto, quod iste reuersus non possit recuperare, per ea, quæ dicta sunt supra, quia restitutio ad bona alienata non porrigitur. Ita intelligo hanc materiam. Iac.de Are. verò dicit indistinctè, quod ista lex nullo modo habeat locum in profectitijs, quia in eis nullo modo valeret contractus, nec vltima voluntas, sed tota loquitur in aduentitijs, quod patet ex eo quod dicit infra de gubernatione aduentitiorũ, & de administratione patris. Alleg. in argum.l.si is.§.fin.ff.de iure dot. quod non placet, argumen. eorum quæ supra dixi de hærede, & bonæ fidei possessore hæreditatis. Non obstat.d.l.si is. si bene inspicias. Quæro quid † de filio capto ab hostibus si testamentum fecit, & decessit antequam pater reuertatur, an testamentum patre reuerso rumpatur. Gloss.dicit quod sic. Nam patre reuerso fingitur semper fuisse in potestate. Secus in patre restituto, quia non fingitur retro semper filius fuisse in potestate, sed reincidit in potestatem patris restitutione concessa. Ita tenet gloss.in d.l.Gallus. §.& quid si tantum. Pet.contra, nam fictio postliminij & aliæ fictiones similes, quæ retro trahuntur, requirunt duo extrema habilia, quorum si quod deficit, cessat fictio. Exemplum, si seruus moritur hæreditate iacente, & postea hæreditas adeatur, non potest fingi seruum fuisse legatarij à die mortis, quia non est, vt l.huic scripturæ.ff.ad l.Aquiliam. Facit pro Pet.l.cum quis.§.fin.ff.de verborum obl.& l.quoties.de noua. Vnde cum filius hic sit mortuus, non potest fingi quod retro fuerit in potestate. Et multi tenent illud dictum Pet.& habent ipsum pro notabili multum. Ego dico, quod est falsum in casu quæstionis propositæ. Primo per tex.in l.pe.ff.de suis & legi. Secundo, per rationem, & hoc pono.in l.si is qui pro emptore.de vsucap. Nam dictum Pet. † est verum, in his in quib. fictio principaliter fingit, vt patrem reuersum semper fuisse in ciuitate, Nã si pater esset mortuus, ista fictio non posset habere locũ. Sed in his, quæ fictio fingit per quandam cõsequentiam illa regula, quę requirit duo extrema habilia, non est vera. Exemplum, fictio post-

ADDITIONES.

a Ale. Est in pendenti. Non inspicitur illud quod euenire potest de iure speciali. Vide Bar.in d.l.3.in prin.

b Ale. Filius in potestate. Et similiter non potest habere curatorem.l.mater filiu.de condi & dem quod est verum propriè, sed respectu rerum, quandoque sic. si illud non quæratur patri l.fi.§.sin autem patre.sup. de bon. quæ libe.alleg.& no. Io.in d.l.mater. vtrum autem is in casib.teneatur reddere rationem, in le Bar. in l.si superstite.sup.de dolo.& in l.filiæ fam.etc. Quid de filio emancipato Dic, vt in casu l.filius.de inofficioso test. ibi non erat tutor, secundum Bal. item limita per Bal in auth.incest.s.sup.de incest.nup.& quod dixi post Bal.

c Ale. Dilapidaret. Pater dilapidator non est legitimus administrator, vide Bar.in l.3.§.quod si in patris.ff.solu.matr.& in l.Imperator.ff ad Treb. latè per Imo.post Bar.in l.si constante.in prin.in.4.q prin.sol mat & ibi dixi post Bar.& adde Bart. in l.cum oportet.§.non autem.sup.de bo quæ libe. Item si pater non expendit, vbi opus est secundum Bal.hic ad fi. Quid si dissipet bona propria, in le fin.Bar. in l.a.sup.si quid in frau.patr. Et probat ille tex.quod luxurioso & dissipatori interdicitur bonis, sicut prodigo. Ita dicit Bal.in l.ea lege.in fi. supra de condi.ob. turp.cau. Benè facit l.mulieri.in prin.ff de cur.fur.dand.

d Men. Ad eius notitiam Soc.l.quidam relegatus.4.no. de reb.dub.ubi posui.

e Ale. Pro declaratione. Vtrum bannitus restitutus recuperet bona alienata per fiscum. Et adde quod no.in l.Gallus.§.& quid si tantum & sequitur addit. Io.A r l. in l.si marito.in prin.ff sol.mat. Et vide Bar.in d §.& quid si tantum, & quod ibi Bal.& Imo.in fi.& Bar.in l.2.§.si quis vitio,ff de q.& vide quod ibi dixi, per Cano.in c.quamuis de rescrip.in 6 ubi bonus tex.& gl.per Bar.hic per Ia.de Bel. in sua d.ll.quam ponit hic post l.fallaciter, de abol.per Bal.in l.sed si hac.§.sed si per pœnam.ff.de in ius uoc.& in l lata.sup.de appel. Sed quid si damnatus in exilium, si ex gratia reuersus sit, vtrum poterit conueniri à creditorib.& clarum est quod aliquo deportato, & bonis publicatis liberatur ab obligatione.l.si debitori.& l.ubicunque.& ibi no.ff.de fideiu.& no.in l.1.C.de si le c.& in l si marito. determinauit, quod sicut nudus exulauit, ita nudus reuertatur, per l.tutelas.§.si libertate.ff.de cap.dimi. Vnde sequitur quod non est conueniendus à creditorib. & est liberatus. & sic loquitur, quia omnia bona sunt publicata. Quod verum erit, nisi restituatur ad bona quia tunc non erit liberatus per l.1.& sup.eod.l. Et hanc no.& addit, quod Bar.in l.quemcunque de fide instr.& in l.hast fisc.li. 10. Et concludit quod restitutio banniti non potest trahi ad bona alienata, si sit restitutio ob priuatam utilitatem, secus si ob publicam l.rem si verberatum. de rei ven.& l.Lucius.de euict.l.2.§.denique.ff.de inm.&c.quæ in ecclesiarum, de consti. Facit gl.quæ incipit & ille in l.fallaciter.de abol. Et ita reperi consilium per Collegium Flo.& incipit Quæst.talis est, an Ciuitas possit restituere bannitum, &c. Et an bannitus possit recuperare bona, in quib.habet solam detentionem. Et quid si bannitus ante bannum possidebat bona mea, quæ post bannum acquisiui, an ipse rebannitus recuperet uide gl & Bal.in l.pe.sup. de re.p. Quid si patre existente bannito, uel deportato, filius interim acquisiuit aduentitia & postea pater restitutus est, an habeat usumfructum in aduentitijs. Bal.in auth.excipitur.C.de bon.quæ lib.dicit, quod pro hoc no.per Gil.in aet. quæro quid de filio, si filius captus ab hostib.fecit testamentum, & decedat an patrem reuersum an ipso reueniente rumpatur testamentum a Ide Bar.in d.l.si is qui pro emptore, in uer.secundus casus, & Bal.idem tenet hic.

Menoch.Pars.consi.1.nu.33.34.lib.4.Barb.consi.43.col.4.in prin.li.2.Iaf.consi.21 in fi.lib.3.declarat Ruy.consi.33.nu.2.li.1.& nu.5 & latissimè consi.21.lib.5.& consi.seq consi.31.nu.7.& consi.60 nu 4.eo.Boe.q.38.nu.7.Calca. consi.35 nu.29.30.& consi.52.nu.12.vbi declarat Alc.consi.169.nu.15.

postliminij fingit principaliter patrem reuersum semper fuisse in ciuitate, vt l.retro. & l.postliminij.ff.de capti. Ad hoc incidenter, & consequenter venit, quod filius semper fingatur fuisse suus, & limi ha, vt l.cum duæ.ff.de cap. Sed in his, quæ accessoriè finguntur, nō requiruntur habilia. sed sufficit quod sint extrema habilia in principali. Casus est no. in l.1 ff.de cap. & sic est vera opi glo. nostræ. Circa

11 hanc legem restat quærere vnum † Ciuitas statuit, quod banniti rebanniantur: an istud rebannire, habeat vim indulgentiæ, an vim restitutionis? Cy. tangit, & dicit, fortè habet vim restitutionis. do. Iacob. disputauit istam quæstionem, & determinauit, quod haberet vim restitutionis, propter duas rationes. Prima, quando vnum est præparatorium alterius, dispositio quæ fit super preparatorio porrigitur ad id, cuius est præparatorium [a] vt l.clauibus, ff.de contrahen.emp.l. t. ā.de dona. Facit de his, quæ in test. delen [illegible] ancellauerat. Sed cancellatio banni, seu rebannitio, est præparatorium ad restitutionem, ergo &c. Ad hoc etiā facit, quia beneficia sunt latissimè interpretanda, vt l.fi.ff.de constitu. Princ. Breuiter dico, [b] quod de hoc est casus, quod verba dubia debeant intelligi, quod sonent restitutionem magis, quàm indulgētiam, vt l. r. §. pe.ff.de quæstio. vbi ista verba Principis, potes itaque decreti gratiam facere, &c. intelliguntur, hoc est restituas, nec habentur pro indulgentia simplici. Idem ergo cum factum est statutum, vt banniti rebanniantur, quia istud rebanniri, [c] habetur pro restitutione. Iuxta hoc insurgit

12 dubium, † cum per restitutionem restituatur fama, vt hac l. & ī.eo. l. 1. vtrum per statuta Ciuitatis [d] possit fama restitui? Text. videtur quod non, l. 1. §. pe.ff.de postul. vbi Imperator, & Senatus restituit famam. Breuiter, si infamia esset irrogata de iure communi, fateor ꝙ statutum non possit restituere, vt d. §. pe. Sed si infamia esset irrogata ex forma statuti, vel ex processu habito secundum formam statuti, non de iure communi, tūc puto quod per statuta possit fama restitui. Quam enim potestatem habet Princeps in his, quæ fiunt de iure communi, eandem videtur habere populus in his, q̄ sunt ex forma statuti, vt l.omnes populi.ff.de iusti. & iure. & l.nihil tam.ff.reg. iur. ff.de sol. l.prout quisque &c.

CONTRARIETAS.

Aduerte. Restitutio etiam absenti, & ignoranti tribuit ius incontinenti facta restitutione, secundum Bar. in versi. quæro quid si filius, &c. Sed d. Ale. in l. qui absenti. ff.de acq. pos. alleg. Bar. sibi cōtradicere in l.fi.de consti. Principum, & non soluit.

CONCORDIA.

Pro concordia. Tu dic, quòd quando fit restitutio ex mera liberalitate Principis, alio non concurrente, procedat secūda opinio. & suadet natura illius titu. de constitutio. Princ. & ita dicatur quædam indulgentia. Aut aliquid concurrit, puta quia forte Princeps restituit, quia videbat præcedentem sententiam iniustam, & voluit ex tunc sibi quæri ius, & ita procedat prima opinio, supra relata. Et ista vocatur propriè restitutio. Vel etiam posset fieri differentia An ad instantiam partis, & procedat prima opinio. An vero ex motu proprio, & procedat secunda, argu. no. in c. si motu proprio de præb. lib. 6.

ADDITIONES.

a Menoch. Præparatorium Bald conf. 3. col. 2. lib. 2. & col. 3.

b Breuiter dico. Contrarium vide tenere Bal. in l. si ademptis. sup. eo. Et adde quod Bal. in l. pe. sup. de cap. videtur tenere idem quod Bar. hic, per illum text.

c Ale. Illud rebanniri. Vide Bal in l. non solum. §. fi. de procu. & Bart. in l. 1. §. si quis vltro. de quæstio, & Bal hic ad finem. Et hic adde Bald. in l. si qua pœna. ad ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur.

d Ale. Statuta Ciuitatis. Vtrum per statuta ciuitatis possit fama restitui. adde Bar. in d. l. 1. § pen. & in l. infamem. & quod ibi dixi, ff. de publ. iudi. & vide quod no. Bal. in l. generalis. supra eod. Meno. Gramma. consi. 34. nu. 6. 7. 8.

ALIA CONTRARIETAS.

Aduerte. Dubitatum fuit per aliquos, an per statutum factum per illos, qui recognoscunt superiorem, possit infamia irrogari, vel etiam remitti? & Bar. allegatur per aliquos, quod non, in l. infamem. in fi. ff. de publ. iud. sed contra, quod sic, allegatur per Bar. in l. 1. §. de qua re. ff. de postu. & in hac l. fi.

ALIA CONCORDIA.

Pro concordia. Tu dic, debet intelligi Bar. in d. l. infamem, secūdum distin. quam fecit in hac l. fin. & in d. §. de qua re, scilicet, ꝙ nō possit, quando infamia inducitur per ius commune, & sic vbi non potest disponere: secus si inducatur per aliud statutum, vbi potest disponere. Ita intelliganur in d. §. de qua re, & in hac l. fin. & videtur quasi eodem ore loqui.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q.

Omnes sunt Quaterniones, præter P, & Q, qui sunt Terniones.